Bundel - Beeldvormende raadsbijeenkomst van 14 mei 2025

1 OPENING

2 INSPREKERS
Inwoners kunnen met de aanwezige raadsleden en fractieondersteuners in gesprek over niet-geagendeerde onderwerpen of hun mening geven over de geagendeerde onderwerpen.
Aanmelden om in te spreken is verplicht. Dit kan tot 24 uur voor deze beeldvormende raadsbijeenkomst bij de raadsadviseur Jeroen Bottema. Graag mailen naar griffie@gemeente-oldambt.nl onder vermelding van het onderwerp of agendapunt dat u wilt bespreken. Na aanmelding wordt u geïnformeerd over de werkwijze.

2.a Niet-geagendeerde onderwerpen
Inwoners kunnen met de aanwezige raadsleden en fractieondersteuners in gesprek over onderwerpen die niet zijn geagendeerd, maar wel betrekking hebben op de gemeente Oldambt en haar taken. Hiervoor is maximaal drie kwartier beschikbaar; een kwartier per persoon.
Aanmelding is vereist. Zie punt 2 voor meer informatie.

2.b Geagendeerde onderwerpen
Inwoners kunnen hun mening geven over de onderwerpen die zijn geagendeerd. Hiervoor is maximaal een half uur beschikbaar; vijf minuten per persoon. Als er meer dan zes aanmeldingen zijn, zal de spreektijd per persoon evenredig worden verdeeld.
Aanmelding is vereist. Zie punt 2 voor meer informatie.

3 INFORMATIEMARKT (dit wordt niet uitgezonden)
Tijdens de informatiemarkt is er gelegenheid (ambtelijke) adviseurs technische vragen te stellen over de geagendeerde raadsvoorstellen. Ook inwoners kunnen hier informerende vragen stellen.
Dit punt wordt niet uitgezonden, omdat de informatiemarkt op diverse locaties in Halte Democratie plaatsvindt.

4 BEELDVORMING over voorliggende raadsvoorstellen (de uitzending wordt hervat)
De aanwezige raadsleden en fractieondersteuners krijgen de mogelijkheid om de portefeuillehouder(s) beeldvormend te bevragen op de voorliggende raadsvoorstellen.

4.a Raadsvoorstel inzake Toekomstbestendig maken museum Slag bij Heiligerlee en Klokkengieterijmuseum (29509-2025)
- 4a Raadsvoorstel inzake Toekomstbestendig maken museum Slag bij Heiligerlee en Klokkengieterijmuseum
- 4a.1 Musea Heiligerlee - een transformatie (projectplan, maart 2025)
- 4a.2 Schetsontwerp musea Heiligerlee d.d. 25 juli 2023
- 4a.3 Budgetraming bodemsanering d.d. 29-02-2024

4.b Raadsvoorstel inzake Vaststellen Beeldkwaliteitsplan 'Bedrijventerrein Scheemder Hoogte, Scheemda' (29639-2025)
- 4b Raadsvoorstel inzake Vaststellen Beeldkwaliteitsplan 'Bedrijventerrein Scheemder Hoogte, Scheemda'
- 4b.1 Beeldkwaliteitsplan Scheemder Hoogte

4.c Raadsvoorstel inzake Vaststellen bestemmingsplan Scheemder Hoogte (noordwestelijk deel) (29634-2025)
- 4c Raadsvoorstel inzake Vaststellen bestemmingsplan Scheemder Hoogte (noordwestelijk deel)
- 4c.1 Bestemmingsplan 'Bedrijventerrein Scheemder Hoogte' (bestaande uit verbeelding, regels, toelichting en bijlagen)

4.d Raadsvoorstel inzake Herziening grondexploitaties 2024 (29468-2025)
- 4d Raadsvoorstel inzake Herziening grondexploitaties 2024

4.e Raadsvoorstel inzake Jaarstukken GR GGD - Ontwerpbegroting 2026, jaarrekening en -verslag 2024 van de GR GGD (26929-2025)
- 4e Raadsvoorstel inzake Jaarstukken GR GGD - Ontwerpbegroting 2026, jaarrekening en -verslag 2024 van de GR GGD
- 4e.1 Aanbiedingsbrief ontwerpbegroting 2026 en concept jaarrekening 2024
- 4e.2 Ontwerpbegroting 2026 v 31-3-2025
- 4e.3 Jaarverslag- en jaarrekening 2024 PG&Z - concept

4.f Raadsvoorstel inzake Financiële stukken van de Veiligheidsregio Groningen (31072-2025)
- 4f Raadsvoorstel inzake Financiële stukken van de Veiligheidsregio Groningen
- 4f.1 Aanbiedingsbrief jaarstukken 2024 VRG def_v1
- 4f.2 Jaarstukken 2024 Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Groningen
- 4f.3 Aanbiedingsbrief concept actualisatie begroting 2025 en concept beleidsbegroting 2026 VRG def
- 4f.4 Concept actualisatie begroting 2025 Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Groningen
- 4f.5 Concept Beleidsbegroting 2026 Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Groningen
- 4f.6 Cebeon rapport behorende bij actualisatie begroting 2025 Veiligheidsregio Groningen

4f.7 Brief GR Veiligheidsregio

5 VERVOLGPROCES betreffende de voorliggende raadsvoorstellen
Per raadsvoorstel wordt het vervolgproces bepaald. De keuzemogelijkheden zijn:
- nogmaals beeldvormend behandelen (gemotiveerd)
- agenderen voor het oordeelsvormende gedeelte van de raadsvergadering
- agenderen voor het besluitvormende gedeelte van de raadsvergadering

5.a Vervolgproces raadsvoorstel Toekomstbestendig maken museum Slag bij Heiligerlee en Klokkengieterijmuseum

5.b Vervolgproces raadsvoorstel Vaststellen Beeldkwaliteitsplan 'Bedrijventerrein Scheemder Hoogte, Scheemda

5.c Vervolgproces raadsvoorstel Vaststellen bestemmingsplan Scheemder Hoogte (noordwestelijk deel)

5.d Vervolgproces raadsvoorstel Herziening grondexploitaties 2024

5.e Vervolgproces raadsvoorstel Jaarstukken GR GGD - Ontwerpbegroting 2026, jaarrekening en -verslag 2024 van de GR GGD

5.f Vervolgproces raadsvoorstel Financiële stukken van de Veiligheidsregio Groningen

6 SLUITING
De vergaderstukken kunt u bekijken op www.gemeente-oldambt.nl/gemeenteraad.

Raadsvoorstel

Onderwerp	Toekomstbestendig maken museum Slag bij Heiligerlee en Klokkengieterijmuseum
Datum beeldvormende raadsbijeenkomst	14 mei 2025
Datum raadsvergadering	28 mei 2025
Zaaknummer	29509-2025
Steller(s)	Floor Haanstra, Wiebke Bos
Medeverantwoordelijke(n)	Erik Schutte
Portefeuillehouder(s)	Jurrie Nieboer, Erich Wünker en Ger Klein

Eerdere besluitvorming en/ of vastgesteld beleid	2023: Gewoon doen! Programma cultuur Oldambt 2024-2030 (gemeenteraad Oldambt)
Voorgesteld raadsbesluit	**De raad besluit:** 1. Een bijdrage van € 500.000,- te investeren om de toekomstvisie van beide musea te realiseren. 2. Een bedrag van € 100.000,- te investeren in de bodemsanering van het perceel van het Klokkengieterijmuseum. 3. Een aandeel van € 300.000,- van de totale investering te dekken uit de Bestemmingsreserve Verduurzaming en de resterende € 300.000,- te dekken uit de algemene reserve. 4. Het gebouw aan de Provincialeweg 55 te Heiligerlee af te stoten en de verkoopopbrengst terug te laten vloeien in de algemene reserve.
Samenvatting	Museum Slag bij Heiligerlee en het Klokkengieterijmuseum beijveren zich voor een professionaliseringsslag en hebben hier meerdere onderzoeken naar laten doen. De door hen voorgestelde transitie is vastgelegd in een toekomstvisie en past bij het huidige tijdsgewricht waarin we ons cultureel erfgoed en de verhalen beter willen ontsluiten. Een gemeentelijke investering is voorwaardelijk om aanspraak te kunnen maken op andere subsidies en fondsen. Om uitvoering te kunnen geven aan deze toekomstvisie zijn in grote lijnen de volgende stappen benodigd: 1. Verbouw en uitbreiding van het pand waar het Klokkengieterijmuseum is gevestigd zodat ook museum Slag bij Heiligerlee in dit pand gehuisvest kan worden; 2. Verduurzamen van het gebouw waarin beide musea worden gehuisvest;

	3. Afstoten van het gebouw waarin nu museum Slag bij Heiligerlee is gevestigd.
Bijlage(n)	1. Musea Heiligerlee - een transformatie (projectplan, maart 2025) 2. Schetsontwerp musea Heiligerlee d.d. 25 juli 2023 3. Budgetraming bodemsanering d.d. 29-02-2024
AVG	Alle stukken zijn AVG-proof.

TOELICHTING

Inleiding

De musea Klokkengieterij en Slag bij Heiligerlee krijgen sinds jaar en dag een gemeentelijke subsidie van € 7000,- voor de exploitatie van beide musea. De stichting huurt twee panden van de gemeente. De boerderij aan de Provincialeweg 55 te Heiligerlee en het karakteristieke pand aan de Provincialeweg 46 te Heiligerlee, waar het Klokkengieterijmuseum is gevestigd. Alle werkzaamheden worden tot nu toe gedaan door enthousiaste vrijwilligers. Het bestuur van Stichting Musea Heiligerlee waaronder beide musea ressorteren, is al een aantal jaren bezig met het ontwikkelen van een professionaliseringsslag, waarbij de gemeente is aangehaakt. Beide musea hebben gebruik gemaakt van de ondersteuning door de Coöperatie Sterke Musea en daar is een toekomstvisie uitgekomen waar de gemeente welwillend tegenover staat. Deze visie past in het gemeentelijk cultuurbeleid voor 2024 – 2030 waar onder de noemer *Trots op Oldambt* de intentie wordt uitgesproken de cultuurhistorie van de gemeente beter voor het voetlicht te brengen. Daarnaast sluit het voorstel om het karakteristieke pand van het Klokkengieterijmuseum te verduurzamen aan bij de opgave van de gemeente om haar gebouwen te verduurzamen. Om uitvoering te kunnen geven aan deze toekomstvisie zijn in grote lijnen de volgende stappen benodigd:

1. Verbouw en uitbreiding van het pand waar het Klokkengieterijmuseum is gevestigd zodat ook museum Slag bij Heiligerlee in dit pand gehuisvest kan worden;
2. Verduurzamen van het gebouw waarin beide musea worden gehuisvest;
3. Afstoten van het gebouw waarin nu museum Slag bij Heiligerlee is gevestigd.

Motivatie

Ad. 1 Een bijdrage van € 500.000,- te investeren om de toekomstvisie van beide musea te realiseren.

De gemeente Oldambt wil haar geschiedenis, het landschap, de cultuurhistorie en het erfgoed beter voor het voetlicht brengen. Oldambt heeft genoeg om trots op te zijn en het is tijd om dat met meer overtuiging aan de buitenwereld te laten zien. In GEWOON DOEN! Programma cultuur Oldambt 2024 - 2030 (op 27 september 2023 unaniem aangenomen door de raad) is één van de drie grote thema's Trots op Oldambt. De cultuurhistorie, het erfgoed en de verhalen uit onze gemeente willen we beter uitlichten en naar buiten brengen. Het upgraden van zowel museum Slag bij Heiligerlee als het Klokkengieterijmuseum past goed in deze ambitie en wordt als zodanig ook benoemd.

Naast het Rijk spelen ook gemeenten en provincies een rol in de publieke financiering van cultuur. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het lokale cultuurbeleid en voor de voorzieningen van cultuureducatie en amateurkunst. Hieronder valt onder meer financiering van het bestuur van gemeentelijke musea.

1.1 Economische en sociale motivatie

Investeren in de toekomst van de musea in Heiligerlee is niet alleen een kwestie van cultuurbehoud maar een strategische zet die de gemeente op meerdere fronten vooruithelpt. Dit project biedt economische kansen, versterkt de sociale cohesie en draagt bij aan de duurzaamheidsdoelstellingen die zowel door de overheid zijn opgelegd als die de gemeente zichzelf heeft gesteld.

De musea in Heiligerlee vormen een essentieel onderdeel van de regionale identiteit en dragen bij aan de aantrekkelijkheid van Oldambt als toeristische bestemming. Een professioneel en goed onderhouden

museum trekt meer bezoekers wat een directe impuls geeft aan de lokale economie. Hotels, horeca en winkels profiteren van de toenemende stroom toeristen en dagjesmensen waardoor extra werkgelegenheid ontstaat. Dit sluit naadloos aan bij de doelstellingen van de Economische Agenda en het programma Baanbreker Vrijetijdseconomie van de provincie Groningen waarin wordt ingezet op versterking van de toeristische sector. Door deze investering krijgt Oldambt niet alleen een mooier en duurzaam museum maar wordt ook een positieve bijdrage geleverd aan de lokale economie.

Het museum Slag bij Heiligerlee vertelt het verhaal van de eerste overwinning van de Nederlandse opstandelingen in 1568. Deze veldslag markeert het begin van de Tachtigjarige Oorlog tegen Spanje. In het museum is er ook aandacht voor de grensoverschrijdende geschiedenis met Oost-Friesland, waarvan Emden toen een belangrijke rol speelde als toevluchtsoord voor Nederlandse protestanten. Het Landesmuseum in Emden toont op zijn beurt hoe deze vluchtelingenstromen en de opstand ook invloed hadden op de stad en regio. Bij de geplande verbouwing van het museum in Heiligerlee wordt bovendien gestreefd naar een gezamenlijk project, waarbij beide musea in wisselende tentoonstellingen hun gedeelde geschiedenis belichten. Zo vormen ze straks samen een venster op een verleden dat niet bij de grens stopt. Dit kan worden gefinancierd door het Interreg VI A programma en kan de aantal van bezoekers (vooral vanuit Duitsland) verhogen.

Naast economische groei speelt ook de sociale impact van dit project een belangrijke rol. De toekomstplannen voor het Klokkengieterijmuseum maken van de locatie niet alleen een erfgoedplek, maar ook een ontmoetingscentrum voor bewoners, scholen en culturele initiatieven. Educatie wordt een belangrijk onderdeel van de museale presentatie. Het museum gaat fungeren als een locatie waar verhalen worden verteld en waar verbinding tussen inwoners en generaties ontstaat. Dit past binnen de Sociale Agenda van de provincie Groningen, die inzet op gemeenschapszin en maatschappelijke participatie. Door de herinrichting en uitbreiding ontstaat een laagdrempelige, toegankelijke plek waar inwoners trots kunnen zijn op hun eigen geschiedenis en identiteit.

Een ander belangrijk aspect is dat een substantiële gemeentelijke bijdrage vaak een voorwaarde is om aanvullende financiering te verkrijgen uit provinciale en landelijke fondsen. Cultuurfondsen en subsidieverstrekkers vragen om een financiële bijdrage, wat betekent dat de gemeente ook zelf moet investeren om externe middelen te kunnen aantrekken. Door nu een financiële impuls te geven, maakt de gemeente het mogelijk dat andere partijen – van provincie tot private fondsen – mee-investeren in dit project. Dit verlaagt de uiteindelijke kosten voor de gemeente aanzienlijk en maakt van de musea een duurzaam cultureel en economisch ankerpunt in de regio.

De investering in de musea van Heiligerlee is dus meer dan alleen een financiële bijdrage aan cultuur. Het is een investering in een toekomstbestendige regio. Het stimuleert de economie, versterkt de sociale samenhang en draagt bij aan de duurzaamheidsdoelstellingen met betrekking tot het gemeentelijk vastgoed. Door dit project te ondersteunen kiest de gemeente voor groei, leefbaarheid en een trotse identiteit. Dit is het moment om deze kans te grijpen en samen te bouwen aan een sterk en toekomstgericht cultureel Oldambt.

Investeren in de toekomstvisie van de musea in Heiligerlee, met name in de verduurzaming en uitbreiding van het Klokkengieterijmuseum, sluit naadloos aan bij de strategische doelstellingen van de provincie Groningen op het gebied van economische ontwikkeling, sociale cohesie en de versterking van de vrijetijdseconomie.

Economische Agenda: Stimuleren van ondernemerschap en regionale trots
De Economische Agenda richt zich op het bevorderen van ondernemerschap en het versterken van regionaal bewustzijn en trots. Het ondersteunen van musea draagt bij aan deze doelen door lokale ondernemers en initiatieven te stimuleren en de unieke cultuur en geschiedenis van de regio te benadrukken. Dit versterkt het regionale imago en bevordert een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor zowel bedrijven als inwoners.

Sociale Agenda: Bevorderen van gemeenschapszin en participatie
De Sociale Agenda streeft naar het stimuleren van gemeenschapszin en participatie. Investeringen in culturele instellingen waaronder de musea in Heiligerlee, creëren ontmoetingsplaatsen die de sociale cohesie versterken en bewoners betrekken bij lokale initiatieven. Dit draagt bij aan een levendige gemeenschap waarin inwoners actief participeren en zich verbonden voelen met hun omgeving.

Baanbreker Vrijetijdseconomie: Versterking van toerisme en recreatie
Het programma Baanbreker Vrijetijdseconomie is gericht op het versterken van de recreatie- en toerismesector in Groningen. Door te investeren in de musea wordt het culturele aanbod verrijkt, wat bijdraagt aan een aantrekkelijker toeristisch profiel van de regio. Dit trekt meer bezoekers aan, stimuleert de lokale economie en creëert werkgelegenheid wat de brede welvaart in de provincie ten goede komt.

Kortom, de investering in het Klokkengieterijmuseum ondersteunt de provinciale beleidsdoelen op het gebied van economische groei, sociale versterking, toeristische ontwikkeling en draagt zo bij aan een dynamisch en veerkrachtig Groningen.

1.2 Een kans om beide musea te huisvesten in één toekomstbestendig gebouw
Op dit moment beschikken beide musea over een eigen gebouw. Beide gebouwen zijn verouderd en zijn niet energiezuinig. De stichting is zelf verantwoordelijk voor het betalen van de energielasten en betalen op dit moment de energielasten voor twee gebouwen die niet energiezuinig zijn. Dit brengt de exploitatie van de musea in gevaar en heeft er zelfs voor gezorgd dat beide musea haar deuren sluiten in de periode van november tot april. Door te investeren in het toekomstbestendig maken van de musea in Heiligerlee en het gebouw van het Klokkengieterijmuseum te verduurzamen, dalen de exploitatiekosten voor beide musea en kunnen bezoekers het gehele jaar door worden ontvangen. Dit draagt zowel bij aan het ontsluiten van cultureel erfgoed als aan de bredere klimaatdoelen van de gemeente.

Naast het voordeel voor de stichting ten aanzien van lagere energielasten waardoor zij het gehele jaar open kunnen zijn, biedt het investeren in het toekomstbestendig maken van de musea Heiligerlee ook voordelen voor de gemeente als eigenaar van beide gebouwen. In eerste instantie kan het gebouw aan de Provincialeweg 55 te Heiligerlee, waar momenteel het museum Slag bij Heiligerlee is gehuisvest, afgestoten worden. Dit bespaart de gemeente jaarlijks ca. € 25.000,- aan reguliere onderhoudskosten. Daarnaast dient door deze investering alleen het gebouw van het Klokkengieterijmuseum verduurzaamd te worden terwijl in de huidige situatie twee gebouwen verduurzaamd moeten worden. Het verduurzamen van beide gebouwen brengt naar verwachting hoge kosten met zich mee.

Op dit moment doet zich de kans voor om als eigenaar van het gebouw van het Klokkengieterijmuseum met een relatief geringe investering een groot en toekomstbestendig resultaat te bereiken. Dit is voornamelijk te danken aan het feit dat vele fondsen mogelijkheden bieden ten aanzien van dit maatschappelijke project.

1.3 Een sluitend financieel dekkingsplan is een randvoorwaarde voor toekenning
Het beschikbaar stellen van de financiële bijdrage en het budget voor de bodemsanering is onder voorbehoud van een sluitend dekkingsplan. Zodra de Stichting Musea Heiligerlee een toezegging vanuit de raad krijgt voor de financiële bijdrage, kunnen zij de fondsen uit het dekkingsplan aanschrijven en wordt een subsidiebeschikking opgesteld. Deze beschikking bevat:

- Het toegekende subsidiebedrag;
- De specifieke voorwaarden en verplichtingen waaraan de subsidieontvanger moet voldoen;
- De manier waarop en de termijnen waarop de subsidie wordt uitbetaald;
- De rapportageverplichtingen voor de subsidieontvanger.

Er bestaat een risico dat de stichting de begroting niet geheel rond krijgt conform het dekkingsplan doordat één of meerdere aangevraagde fondsen niet toegekend worden. De subsidiebeschikking bevat een opschortende voorwaarde, inhoudende dat de subsidie pas wordt verleend als de subsidieontvanger vóór 1 juni 2026 schriftelijk kan aantonen dat de volledige financiering voor de uitvoering van het project is gewaarborgd.

Indien de subsidieontvanger niet binnen de gestelde termijn kan aantonen dat de aanvullende financiering is verkregen, treedt de gemeente Oldambt in overleg met de initiatiefnemers om te onderzoeken of er een haalbaar alternatief is om het project alsnog te realiseren. Indien uit dit overleg blijkt dat een alternatief niet mogelijk is of als er binnen redelijke termijn geen overeenstemming wordt bereikt over een aangepast plan dan vervalt de subsidiebeschikking van rechtswege.

De subsidieontvanger moet de subsidie gebruiken conform de in de beschikking gestelde voorwaarden en moet een administratie bijhouden die inzicht geeft in de besteding van de subsidiegelden. De gemeente Oldambt beoordeelt de verantwoording van de subsidieontvanger en stelt op basis daarvan

de definitieve subsidie vast. Eventuele resterende subsidiebedragen worden uitbetaald of te veel ontvangen voorschotten worden teruggevorderd.

Ad. 2 Een bedrag van € 100.000,- beschikbaar te stellen voor de bodemsanering van het perceel van het klokkengieterijmuseum

2.1 Het saneren van de bodem is benodigd voor de beoogde functies
In de periode van 1862 tot 1980 was op de locatie een klokkengieterij en brandspuitenfabriek van de firma Van Bergen gevestigd. In 1985 is de bodem gedeeltelijk gesaneerd. Het hoofdgebouw is bewaard gebleven en daarin is nu het Klokkengieterijmuseum gevestigd. Aan de achterzijde van het museum is een uitbreiding beoogd met een oppervlak van circa 160 m2. Ter plaatse van de tuin is nieuwbouw 'De Hinderlaag' beoogd welke verdiept wordt aangelegd en waar het verhaal van de Slag bij Heiligerlee verteld wordt. Deze nieuwbouw heeft een oppervlak van circa 180 m2.

Om deze bouwwerken te kunnen realiseren dient de ondergrond geschikt te zijn voor de beoogde functies. In het voortraject is daarom een bodemonderzoek uitgevoerd zodat de bodemgesteldheid en eventuele (financiële) consequenties op voorhand duidelijk zijn. Uit dit onderzoek is gebleken dat de bodem verontreinigd is en gesaneerd moet worden voor de voorgenomen functies. Een financiële raming van de saneringswerkzaamheden is toegevoegd als bijlage 3 (prijspeil februari 2024). Rekening houdende met kostenstijgingen, inflatie en onverwachte kosten tijdens de uitvoering, wordt voorgesteld om een budget van € 100.000,- aan te houden voor de bodemsanering van deze locatie.

Ad. 3 Een aandeel van € 300.000,- van de totale investering te dekken uit de Bestemmingsreserve Verduurzaming en de resterende € 300.000,- te dekken uit de algemene reserve

3.1 De Bestemmingsreserve Verduurzaming biedt ruimte om gemeentelijke gebouwen te verduurzamen
De gemeente heeft de verplichting om al haar maatschappelijke gebouwen minimaal op een niveau van energielabel C te brengen. Het Klokkengieterijmuseum is een gemeentelijk en maatschappelijk gebouw en moet daarom voldoen aan deze landelijke regelgeving. Door nú te investeren in de verduurzaming van het Klokkengieterijmuseum, kan de verduurzaming met de verbouwing en uitbreiding gecombineerd worden en wordt direct voldaan aan de eis dat het gebouw minimaal energielabel C dient te hebben. Om de verduurzamingsopgave van gemeentelijke panden te kunnen bekostigen en zodoende aan de regelgeving te voldoen is binnen Oldambt een Bestemmingsreserve Verduurzaming beschikbaar ter hoogte van € 3.000.000,-. Met dit raadsvoorstel wordt voorgesteld om een bedrag van € 300.000,- te onttrekken uit de Bestemmingsreserve Verduurzaming en het toekomstbestendig maken van het Klokkengieterijmuseum als eerste project voor dit fonds aan te merken.

3.2 Het restant van de investering wordt gedekt uit de algemene reserve
Met het onttrekken van € 300.000,- uit de Bestemmingsreserve Verduurzaming blijft een restbedrag van € 300.000,- over waarvoor financiële dekking gevonden moet worden. Met dit raadsvoorstel wordt voorgesteld om dit bedrag te dekken uit de algemene reserve.

Ad. 4 Het gebouw aan de Provincialeweg 55 te Heiligerlee af te stoten en de verkoopopbrengst terug te laten vloeien in de algemene reserve

4.1 Het terug laten vloeien van de verkoopopbrengst in de algemene reserve zorgt voor een zuivere geldstroom
Met het uitbreiden van het Klokkengieterijmuseum worden alle activiteiten van museum Slag bij Heiligerlee ondergebracht bij het Klokkengieterijmuseum. Het gebouw aan de Provincialeweg 55 te Heiligerlee, waar momenteel het museum Slag bij Heiligerlee is gehuisvest, komt daarmee leeg te staan en is niet langer benodigd voor de exploitatie van het museum. Het gebouw is verouderd en is niet energiezuinig. Om deze reden wordt voorgesteld om dit gebouw af te stoten. In mei 2024 is een taxatierapport opgesteld van dit gebouw. Met dit raadsvoorstel wordt voorgesteld om het gebouw aan de Provincialeweg 55 te Heiligerlee op de markt te brengen met de insteek om dit gebouw te verkopen voor de getaxeerde marktwaarde. Er rust geen boekwaarde op dit gebouw waardoor de volledige

verkoopopbrengst terugvloeit in de algemene reserve. De taxatiewaarde Provincialeweg 55 te Heiligerlee is bekend en op te vragen bij de griffie vanwege de vertrouwelijkheid.

Betrokkenheid (externe) partners

Stichting Musea Heiligerlee, Cöoperatie Sterke Musea, DAAD architecten, Willy van der Schuit, Martin Hillenga

Consequenties

Financiële consequenties

De totale begroting voor de verbouwing en verduurzaming bedraagt € 2.681.975,-. De stichting Musea Heiligerlee heeft een sluitend dekkingsplan opgesteld. Zowel de begroting als het dekkingplan zijn te raadplegen op pagina 38 en 39 van bijlage 1. (Musea Heiligerlee - een transformatie (projectplan, maart 2025)). Van deze totale begroting wordt aan de gemeente Oldambt als eigenaar van het gebouw een investering ter hoogte van € 500.000,- gevraagd. Deze investering is benodigd om aanspraak te kunnen maken op fondsen van de provincie en vele overige partijen.

Het gebouw aan de Provincialeweg 55 te Heiligerlee waar momenteel het museum Slag bij Heiligerlee is gevestigd, is op 1 mei 2024 getaxeerd. Met dit raadsvoorstel wordt voorgesteld om het gebouw aan de Provincialeweg 55 te Heiligerlee op de markt te brengen met de insteek om dit gebouw te verkopen voor de getaxeerde marktwaarde. Er rust geen boekwaarde op dit gebouw waardoor de volledige verkoopopbrengst terugvloeit in de algemene reserve.

Daarnaast is geconstateerd dat het perceel van het Klokkengieterijmuseum is verontreinigd en de bodem gesaneerd moet worden voor de beoogde functies. De kosten hiervoor zijn geraamd op € 65.000,- (prijspeil februari 2024). Rekening houdende met kostenstijgingen, inflatie en onverwachte kosten tijdens de uitvoering, wordt voorgesteld om een budget van € 100.000,- aan te houden voor de bodemsanering van deze locatie.

Indien wordt besloten om niet te investeren in het toekomstbestendig maken van het Klokkengieterijmuseum dan staat de gemeente voor de opgave om beide gebouwen te verduurzamen en minimaal op het niveau van energielabel C te brengen. De kosten hiervoor zullen naar verwachting hoog zijn omdat op dat moment twee gebouwen verduurzaamd moeten worden. Daarnaast heeft het bestuur van Stichting Musea Heiligerlee aangegeven dat zij, mede vanwege de hoge energielasten, verwachten de deuren van beide musea te zullen moeten sluiten omdat de exploitatie niet langer sluitend te krijgen is.

Dekkingsplan	ex btw	
Gemeente Oldambt	€ 500.000	*Huidige aanvraag*
SK & L fonds	€ 250.000	*is aangevraagd*
Provincie Groningen, vernieuwing presentatie	€ 125.000	*Nog aan te vragen*
Vriendenloterij fonds	€ 500.000	*Nog aan te vragen*
Leader	€ 125.000	*Nog aan te vragen*
NPG (via gemeente, provincie of Impulsloket)	€ 125.000	*Nog aan te vragen*
Mondriaanfonds	€ 100.000	*Nog aan te vragen*
VSB fonds	€ 100.000	*Nog aan te vragen*
BPD Cultuurfonds	€ 100.000	*Nog aan te vragen*
Nij Begun	€ 250.000	*Nog aan te vragen*
Digitall fonds	€ 150.000	*Nog aan te vragen*
Cultuurfonds	€ 100.000	*Nog aan te vragen*
Google community grants	€ 100.000	*Nog aan te vragen*
Rabobank	€ 80.000	*Nog aan te vragen*
Je Maintaindrai fonds	€ 50.000	*Nog aan te vragen*
Roemte (groen dak)	€ 15.000	*Nog aan te vragen*
Eigen bijdrage, vrijwilligersuren (479 uren * €25)	€ 11.975	*Toegezegd*
Totaal dekking:	€ 2.681.975	

Risico's

Verkoopopbrengst Provincialeweg 55 te Heiligerlee
Één van de risico's is dat de opbrengst van het gebouw aan de Provincialeweg 55 te Heiligerlee lager uitvalt dan de getaxeerde marktwaarde of dat deze geheel niet verkocht wordt.

Toekenning van fondsen
Er bestaat een risico dat de stichting de begroting niet geheel rond krijgt conform het dekkingsplan doordat één of meerdere aangevraagde fondsen niet toegekend worden. De subsidiebeschikking bevat een opschortende voorwaarde, inhoudende dat de subsidie pas wordt verleend als de subsidieontvanger vóór 30 mei 2026 schriftelijk kan aantonen dat de volledige financiering voor de uitvoering van het project is gewaarborgd.
Indien de subsidieontvanger niet binnen de gestelde termijn kan aantonen dat de aanvullende financiering is verkregen, treedt de gemeente Oldambt in overleg met de initiatiefnemers om te onderzoeken of er een haalbaar alternatief is om het project alsnog te realiseren. Indien uit dit overleg blijkt dat een alternatief niet mogelijk is of als er binnen redelijke termijn geen overeenstemming wordt bereikt over een aangepast plan dan vervalt de subsidiebeschikking van rechtswege.

Verkrijgen van de benodigde vergunningen
Bij het aanvragen van de benodigde omgevingsvergunningen bestaat het risico dat er zienswijzen worden ingediend waardoor de benodigde vergunning niet verkregen wordt of het voorgenomen plan aangepast moet worden.

Vervolg

Bij een positief raadsbesluit wordt een subsidiebeschikking opgesteld zodat het bestuur van Stichting Musea Heiligerlee met een gedegen financieel commitment richting de fondsen kan. Immers, gemeenten zijn verantwoordelijk voor de exploitatie van de instellingen binnen hun gemeentegrenzen. Tegelijkertijd met de verduurzaming en de uitbreiding van het Klokkengieterijmuseum zullen de organisaties en de inrichting een professionaliseringsslag maken.

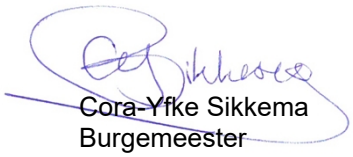
Zodra er zekerheid is over de toekenning van fondsen en een sluitend dekkingsplan, kan opdracht worden gegeven voor het saneren van de bodem en kan de Provincialeweg 55 te Heiligerlee op de markt gebracht worden.

Winschoten, 15 april 2025

Burgemeester en wethouders van de gemeente Oldambt,

Berlinda Aukema
Secretaris

Cora-Yfke Sikkema
Burgemeester

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Oldambt,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 15 april 2025

Besluit

1. Een bijdrage van € 500.000,- te investeren om de toekomstvisie van beide musea te realiseren.
2. Een bedrag van € 100.000,- te investeren in de bodemsanering van het perceel van het Klokkengieterijmuseum.
3. Een aandeel van € 300.000,- van de totale investering te dekken uit de Bestemmingsreserve Verduurzaming en de resterende € 300.000,- te dekken uit de algemene reserve.
4. Het gebouw aan de Provincialeweg 55 te Heiligerlee af te stoten en de verkoopopbrengst terug te laten vloeien in de algemene reserve.

Datum raadsvergadering
28 mei 2025

Onderwerp
Toekomstbestendig maken museum Slag bij Heiligerlee en Klokkengieterijmuseum

Agendapunt

Zaaknummer
29509-2025

Winschoten, 28 mei 2025

De raad van de gemeente Oldambt,

Jelte van der Meer
Griffier

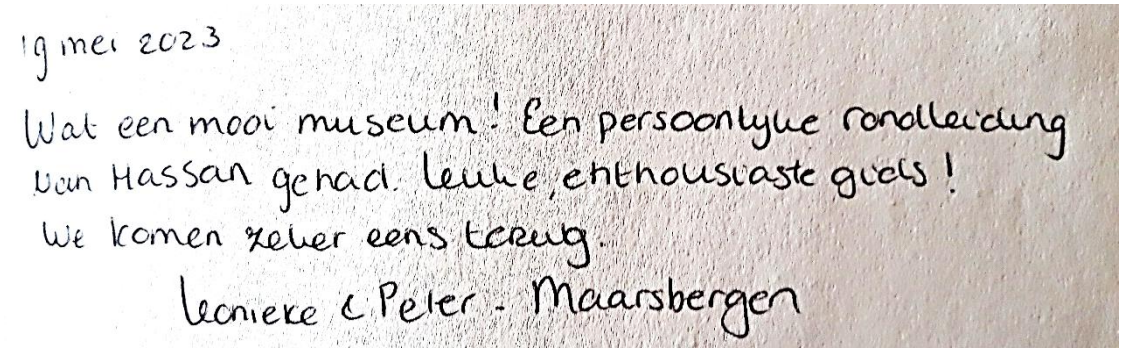
Cora-Yfke Sikkema
Voorzitter

Musea Heiligerlee – een transformatie

Projectvoorstel

Heiligerlee, maart 2025

Uit het gastenboek. We staan bekend om onze persoonlijke rondleidingen die hoge waarderingen krijgen.

Musea Heiligerlee – een transformatie
Projectvoorstel

Heiligerlee, maart 2025

Stichting Musea Heiligerlee
Provincialeweg 55
9677 PB Heiligerlee

Contactpersoon: Liesbeth Jansen, voorzitter

Tel. 06-22490053 / 0597 41 81 99
E-mail: voorzitter@museaheiligerlee.nl / info@museaheiligerlee.nl
www.museaheiligerlee.nl
RSIN 805224622
KvK 41015471

Foto voorkant: Klokkengieterij met tuin en carillon (huidige situatie)

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting 4
1. Aanleiding 5
2. Stichting Musea Heiligerlee 6
3. Het pand, het dorp en de omgeving 8
4. Toerisme en recreatie gemeente Oldambt 9
5. Doelen en kernwaarden 11
6. Doelgroepen 11
7. Resultaten 12
8. Samenvatting project 13
9. Nieuwbouw, verbouw en verduurzaming 13
10. Vaste presentatie 17
10.1. Neem de tijd! 19
10.2. De Hinderlaag 20
11. Omgeving en tuin 23
11.1. Herinrichting tuin 23
11.2. Het voorplein en de link met het monument 25
12. Educatie 25
13. Geschiedenis Heiligerlee dorp / participatie 27
14. Programmering 29
15. Professionalisering organisatie 31
16. Winkel en horeca 32
17. Samenwerking en arrangementen 33
18. Communicatie, PR, Identiteit 35
19. Planning en uitvoering 36
20. Borging en evaluatie 37
21. Financieel 38
Bijlage I Codes 41

Managementsamenvatting

Dit project behelst een complete vernieuwing van de musea in Heiligerlee. Het hoofddoel is om de huidige twee musea op een toekomstbestendige manier samen brengen, op de locatie van de klokkengieterij, die recht doet aan de verhalen en het erfgoed. Daarbij blijft het uitgangspunt dat het museum het materiële en immateriële cultuurhistorisch erfgoed van Heiligerlee en omgeving wil bewaren en presenteren.

Subdoelen zijn (in willekeurige volgorde):

- Twee sterke museale vaste exposities creëren die ook onderling worden gelinkt, één over de klokken en de klokkengieterij en de andere rondom de Slag bij Heiligerlee;
- Een sterk educatief programma creëren voor alle leeftijden;
- Bijdrage leveren aan de leefbaarheid van Heiligerlee en omgeving;
- Een belangrijke en veel en graag bezochte toeristische bestemming in de regio zijn;
- De buitenruimte, tuin en voorplein, herinrichten en beter benutten;
- Toegankelijk en aantrekkelijk zijn voor doelgroepen met een mobiele en visuele uitdaging en voor mensen die minder talig zijn;
- Een vaste minipresentatie creëren rondom de bredere geschiedenis van Heiligerlee;
- Stappen zetten in de algemene professionalisering van de organisatie.

Het museum wil een brede doelgroep bereiken. De focus ligt op (in willekeurige volgorde):

- Recreanten en toeristen;
- Omwonenden en bewoners uit de regio;
- Schoolkinderen, voornamelijk uit de omgeving;
- Mensen met een visuele beperking.

De belangrijkste resultaten die worden beoogd zijn:

- Het pand van de Klokkengieterij is verbouwd, er is een aanbouw gerealiseerd en het pand is verduurzaamd. Daarnaast is er een nieuw bouwwerk gerealiseerd specifiek voor de presentatie rondom de Slag bij Heiligerlee;
- Er zijn twee nieuwe vaste presentatie over de Klokkengieterij en over de Slag bij Heiligerlee;
- Er is een kleine presentatie gecreëerd over de geschiedenis van Heiligerlee in brede zin;
- De tuin is heringericht, groen maar onderhoudsarm, passend bij de locatie;
- Er is een wisselexpositieruimte gerealiseerd en een openingstentoonstelling;
- Er zijn vernieuwde samenwerkingen aangegaan met scholen en minimaal 2 nieuwe educatieve programma's ontwikkeld.

Waarom is dit project belangrijk?

Natuurlijk vinden wij het zelf belangrijk dat het erfgoed van Heiligerlee wordt bewaard en dat de verhalen worden doorgegeven aan nieuwe groepen mensen en aan de volgende generatie. Gewoon omdat de verhalen horen bij onze geschiedenis, bij wie we zijn. De verhalen zijn onderdeel van grotere verhalen over hoe de gemeente Oldambt, de provincie Groningen en heel Nederland is geworden wat het nu is. En vooral ook hoe Heiligerlee is geworden wat het is. Het geeft 'Sense of Place', een gevoel verbonden te zijn met je omgeving. We willen dat bezoekers van het museum ook dit gevoel krijgen, dat ze een beetje beter snappen hoe de geschiedenis gerelateerd is aan het leven nu. En dat ze parallellen leren maken met gebeurtenissen in het heden. Bijvoorbeeld een parallel met huidige oorlogen in de wereld, de strijd om vrijheid. En gaan nadenken over 'tijd', over het belang van symboliek van klokken en de schoonheid ervan inzien.

Het museum wordt een plek die belangrijk is voor bezoekers van heinde en ver, maar ook vooral voor bewoners in de regio, vrijwilligers, kinderen en anderen. Het helpt de regio op verschillende manieren te versterken. Het is een extra toeristische attractie die bijdraagt aan het toeristisch-ecosysteem in de regio en het draagt bij aan de leefbaarheid. Een belangrijke plek in het verhaal van Groningen.

1. Aanleiding

Net als veel andere organisaties greep het bestuur van de Stichting Musea Heiligerlee het coronajaar 2020 aan om zich te bezinnen op de toekomst van de beide musea: Museum Slag bij Heiligerlee en het Klokkengieterijmuseum. Het bestuur heeft een onderzoek laten uitvoeren naar de toekomstmogelijkheden van de musea, de kansen en de bedreigingen. Het onderzoek resulteerde in een adviesrapport met als hoofdconclusie dat er veel kansen liggen voor de musea maar dat er ook veel moet gebeuren, er is een professionaliseringsslag nodig. Hoe dan ook zag het bestuur voldoende kansen om onder andere bezoekersaantallen te vergroten, lespakketten te ontwikkelen die meer jeugd naar de musea gaan trekken en nieuwe vrijwilligers te binden. De verhalen en de collectie zijn interessant en aantrekkelijk. De onderwerpen geven genoeg aanknopingspunten om een link te leggen met heden en toekomst. Daarnaast is de Klokkengieterij met tuin en carillon een prachtige plek, niet alleen voor museumbezoekers maar ook voor het houden van een bruiloft, lezing, workshop of concert. Het museum ziet ook mogelijkheden om een positieve bijdrage te leveren aan sociale cohesie en leefbaarheid in het dorp.

Het bestuur wil met dit in gedachten de musea transformeren, en daar één museum van maken; modern, maatschappelijk relevant, toegankelijk en vooral ook gewoon een bijzondere en leuke plek om te bezoeken voor toeristen en bewoners van de regio.

Er is een planvormingstraject geweest, gefinancierd door de Provincie Groningen, er zijn gesprekken geweest met de gemeente Oldambt, eigenaar van de panden, en er is een schetsontwerp gemaakt, door een architect en een tentoonstellingsmaker. Daarnaast worden de musea ondersteund bij de planvorming door de Coöperatie Sterke Musea Groningen. De stichting is lid van deze coöperatie die is opgezet met ‘aardbevingscompensatiegeld’. Het advies en de hulp van de adviseur is gratis.

Dit projectplan is het resultaat van het planvormingstraject en het is onder andere bedoeld om te helpen fondsen te werven waarmee de plannen gerealiseerd kunnen worden.

Toekomstdroom

In Heiligerlee staat een kwalitatief hoogwaardig museum, waarbij de museale functie het hoofddoel is. Het onderscheidt zich door het hoge niveau van het museale aanbod en de toegankelijkheid. Het is aantrekkelijk voor diverse doelgroepen. Het museum werkt samen met diverse scholen uit de buurt, klassen bezoeken het museum voor de invulling van diverse vakken waaronder geschiedenis, muziekles en rekenen. Door structurele samenwerkingsverbanden aan te gaan wordt het museum een vanzelfsprekende plek voor cultuurhistorische activiteiten en om te bezoeken tijdens een verblijf in de regio. Vaak is het zelfs een vertrekpunt om de omgeving te verkennen. De exploitatie is geborgd door entreegelden, inkomsten uit winkel en horeca, een vast subsidiebedrag en een beperkte afhankelijkheid van menskracht (vrijwilligers). Er is een betaalde coördinator/directeur. Het museum voldoet aan de museumnorm en is geregistreerd. De organisatie is transparant en gericht op continuïteit en heeft daardoor een goede basis voor het verkrijgen van subsidies en fondsen.

Lokaal en regionaal is het museum een maatschappelijke pijler: het draagt bij aan de sociale cohesie en is een plek waar inwoners graag naar binnen lopen. Een beeldbepalend pand heeft door de museale invulling een duurzame herbestemming en draagt daardoor bij aan de lokale leefbaarheid. De toekomst van de collectie, een belangrijk onderdeel van de ‘Collectie Groningen’ is gewaarborgd.

De verhalen rondom de klokkengieterij en de Slag bij Heiligerlee worden verteld en beleefbaar gemaakt. Daarnaast worden regelmatig bijzondere wisselexposities georganiseerd waarin ook ruimte is voor kunst en voor andere verhalen waarin de link wordt gelegd met het heden en de toekomst én met nationale en internationale verhalen.

2. Stichting Musea Heiligerlee

Heiligerlee is nauw verbonden met de bekende veldslag die hier plaats vond in 1568 en als het begin van de Tachtigjarige Oorlog wordt beschouwd. Daarnaast was het de thuisbasis van een van de bekendste klokkengieters van Europa. In Heiligerlee bevinden zich twee musea die deze verhalen levend houden: Museum Slag bij Heiligerlee en het Klokkengieterijmuseum. De musea zijn opgericht in 1987. Op 11 augustus 2011 zijn de beide musea, bij notariële akte, samengevoegd tot de Stichting Musea Heiligerlee.

Er is een meewerkend bestuur dat bestaat uit 4 personen. Er zijn 30 vrijwilligers werkzaam waaronder een vrijwilligerscoördinator / conservator en een huismeester. De meeste vrijwilligers zijn breed inzetbaar. Zo kunnen ze niet alleen mensen verwelkomen en toegangsbewijzen verkopen maar ook rondleidingen verzorgen. Er is een educatieteam en een tuinteam.

Statutaire doelstelling
De doelstelling van de Stichting Musea Heiligerlee, als vermeld in haar statuten, zijn:

- Het beheren van de expositie van de Slag bij Heiligerlee;
- Het beheren van het Klokkengieterijmuseum te Heiligerlee;
- Het verrichten van alle verdere handelingen die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

De Stichting wil het cultuurhistorisch erfgoed van Heiligerlee en omgeving bewaren en presenteren. In samenwerking met relevante organisaties richt het in en exploiteert het een tweetal instellingen: het Klokkengieterijmuseum en het museum Slag bij Heiligerlee.

Het Klokkengieterijmuseum bewaart en presenteert de collectie, historie en de technieken van het klokkengietersambacht en de rol daarin van de familie Van Bergen. Het museum Slag bij Heiligerlee houdt de belangstelling levend voor de Slag bij Heiligerlee op 23 mei 1568 en voor de oorzaken, aanleiding en gevolgen daarvan voor het verloop van de Tachtigjarige Oorlog.

Het beleid is erop gericht om binnen afzienbare termijn te voldoen aan de criteria van ICOM en de status van Geregistreerd Museum te behalen.

Adviesrapport
In 2021 heeft Martin Hillenga een adviesrapport geschreven voor de Musea Heiligerlee getiteld ‘De klok vooruit’. Dit rapport beschrijft de huidige situatie goed en geeft tips en adviezen voor de korte en lange termijn. Het rapport eindigt met een aantal vragen die het bestuur zichzelf moet stellen. Er worden diverse toekomstscenario’s in beschreven inclusief de voor- en nadelen van mogelijke keuzes. Het bestuur heeft zich hierover gebogen en een aantal keuzes genomen die veelal te maken hebben met de herinrichting van de vaste presentatie. We willen een presentatie die aansluit bij de wensen, eisen en thema’s van deze tijd en die vooral betekenisvol is voor de bezoekers. De grootste stap was om de wens uit te spreken het pand af te stoten waar tot nu toe het ‘Museum Slag bij Heiligerlee’ in is gevestigd. De plannen zijn in concept uitgewerkt en besproken met gemeente Oldambt. De twee panden zijn namelijk eigendom van de gemeente en aangezien er voor een vernieuwing van de vaste presentatie ook een aanbouw nodig is en een kleine verbouwing bij het Klokkengieterijpand, is de gemeente een hele belangrijke partij.

Wat is de Slag bij Heiligerlee?

Op 23 mei 1568 verslaat een klein leger van staatsgezinde opstandelingen onder leiding van twee broers van Willem van Oranje de Spaanse troepen vanuit een hinderlaag. Daarna volgen nog vele belegeringen van steden, veldslagen, overwinningen én nederlagen. De slag bij Heiligerlee wordt vaak aangemerkt als het begin van de **Tachtigjarige Oorlog.** Pas in 1648 wordt de Vrede van Münster getekend. Nederland is op dat moment onderdeel van het Spaanse Rijk en strijd voor onafhankelijkheid.

Onder leiding van de graven Lodewijk en Adolf van Nassau werd tijdens de slag een deel van Groningen op de Spanjaarden veroverd. Laatstgenoemde liet tijdens de slag wel het leven. Bij Heiligerlee bevindt zich een monument ter nagedachtenis aan hem. Ook in het Wilhelmus wordt hij herdacht; in het vierde couplet:

- 'Lijf ende goedt te zamen, heb ick oock niet verschoont,
- Mijn broeders hoogh van namen, hebben dit ook betoont.
- Graaf Adolph is gebleven in Vrieslandt in den slagh,
- Zijn ziel in 't eeuwig leven, verwacht den jongsten dagh'

Graaf Adolfmonument in Heiligerlee ter herinnering aan de slag bij Heiligerlee, 1568

3. Het pand, het dorp en de omgeving

Het pand van de Klokkengieterij ligt aan de Provincialeweg 46 in Heiligerlee, een dorp dat grenst aan de stad Winschoten, gemeente Oldambt, provincie Groningen. Het pand is gebouwd in 1862. Niet het hele pand is origineel en het pand heeft geen monumentale status maar is wel beeldbepalend, zie ook in het kader hieronder. Het pand is bijzonder en heeft mooie originele elementen. Alleen al daarom is het museumwaardig. Er is een grote tuin aan de achterkant en aan de voorkant een pleintje. Er horen ook een aantal parkeerplaatsen bij het pand. Momenteel is er nauwelijks enige vorm van isolatie waardoor het erg slecht te verwarmen is, en met de huidige energieprijzen is dat ook financieel gezien niet mogelijk. Dit is de voornaamste reden om het museum in de winter te sluiten. Het pand is goed bereikbaar per fiets en auto en er is een bushalte vlak voor het museum. De A7, van de stad Groningen naar Duitsland (op 15 km afstand), loopt vlak langs Heiligerlee.

Provincialeweg		**46**	**Heiligerlee**
Cultuurhistorische waarde:	2	Authenticiteit:	2
Architectuurhistorische waarde:	2	Zeldzaamheid:	3
Stedenbouwkundige/ensemble waarde:	3		

Voormalige klokkengieterij Van Bergen (opgericht 1795), gebouwd in 1862. Pand op rechthoekige plattegrond met klokkentoren gebouwd in 1942. Gieterij met fabriek voor uurwerken en brandspuiten. Thans een klokkengieterijmuseum.

Zeer beeldbepalende ligging, met voorplein en evenwijdig aan de Provincialeweg.

Bron: Gemeente Oldambt / Libau

Oldambt, rijkdom en armoede

Het Oldambt was ooit een veengebied. Door de ontginning daarvan kwam het land veel lager te liggen. Zo laag dat het vaak overstroomde met water van de Dollard. Dit gebied werd vanaf de zeventiende eeuw ingepolderd. De nieuwe grond was vruchtbaar en erg geschikt voor bijvoorbeeld de verbouw van graan. Er kwamen grote boerderijen en het gebied wordt nu nog steeds de Graanrepubliek genoemd. De rijke geschiedenis had ook een keerzijde, de armoede van landarbeiders. Er ontstond een grote kloof tussen rijk en arm die mede aanleiding was voor de opkomst van het communisme in Oost-Groningen. Nog steeds is er relatief veel armoede, ook ‘generatiearmoede’ in gemeente Oldambt. Eén op de tien kinderen groeit op in een gezin met een inkomen onder de lage inkomensgrens en er zijn meer kinderen die opgroeien in armoede dan het landelijk gemiddelde. De gemeente Oldambt zet samen met partners goede stappen om de problematiek van armoede te doorbreken en het museum wil hier graag bij aanhaken waar mogelijk.

Gestapelde mijnbouw

Heiligerlee ligt aan de rand van het aardbevingsgebied. Daarnaast zorgt zoutwinning in de omgeving voor bodemdaling en daaraan gerelateerde bevingen. Er is sprake van ‘gestapelde mijnbouw’. Het is vaak niet duidelijk wat exact de oorzaak is van de schade die ontstaat bij bevingen, en de schuld wordt afgeschoven naar andere partijen. Op dit moment vindt onderzoek plaats naar de effecten van gestapelde mijnbouw in de regio.

Heiligerlee

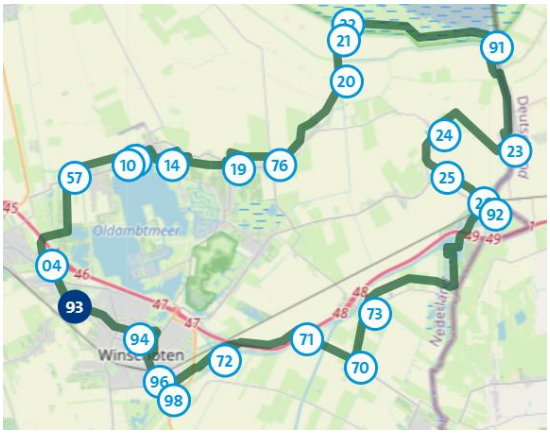
Heiligerlee is een wegdorp met lintbebouwing gelegen op een van de hoogste delen van het voormalig schiereiland van Winschoten. Bij Heiligerlee werd in de Middeleeuwen het klooster Mons Sinaï gesticht. Bij het dorp vond op 23 mei 1568 de Slag bij Heiligerlee plaats. Het dorp wordt oorspronkelijk Asterlee of Oosterlee genoemd en tot rond 1900 wordt het op kaarten aangeduid als Kloosterholt. De bebouwing is hoofdzakelijk gelegen langs de doorgaande weg, de Provinciale weg. Aan deze weg word in 1862 de klokkengieterij van Van Bergen gebouwd. Ten noorden van de hoofdweg worden aan laantjes met name arbeiderswoningen gebouwd. Aan het begin van de twintigste eeuw worden twee steenfabrieken gebouwd, welke inmiddels zijn verdwenen.

Bron: Karakteristieke Objecten, Gemeente Oldambt & Libau

4. Toerisme en recreatie gemeente Oldambt

De gemeente Oldambt wordt steeds aantrekkelijker voor toeristen en recreanten. Er zijn diverse fiets-, wandel- en autoroutes die door of vlak langs Heiligerlee komen. Woon- en recreatiegebied de 'Blauwe Stad' is om de hoek. In 2021 vond een onderzoek plaats in opdracht van de gemeente over de waardering en beleving van Oldambt onder verblijfstoeristen en dagrecreanten. De deelnemers gaven Oldambt gemiddeld een 7,9. De meeste toeristen kwamen uit de provincies Groningen, Noord-Holland, Gelderland en Zuid-Holland. De Duitse verblijfstoerist vertegenwoordigt 27% van het totaal.

Vanuit de nieuwe marketingorganisatie 'ZO Groningen' gaat de gemeente de komende jaren het toerisme in Oldambt naar de rest van de wereld nóg sterker promoten. Daarnaast is de wens uitgesproken om verder te bouwen aan de uitbreiding van toeristisch-recreatieve voorzieningen in de gemeente en bij een volgend onderzoek een 8+ of hoger te scoren!

De fietsroute Oldambt van de ANWB start in Heiligerlee bij fietsknooppunt 93. https://www.anwb.nl/fietsroutes/routes/oldambtroute

Toeristische ecosysteem
Sinds 2021 werkt de gemeente Oldambt intensief samen met de andere Oost-Groninger gemeenten. Dit doen ze in de overtuiging dat met de integratie van het aanbod, met oog voor de eigen identiteit, de potentie van de regio beter wordt benut. De regio wordt zo benaderd als een samenhangend geheel van de gebieden Westerwolde, Veenkoloniën en Oldambt (Graanrepubliek). Zij bieden een variëteit aan landschappen en cultuurhistorie en een mooie mix van toeristische trekpleisters. Sinds 1 januari 2022 trekken de gemeenten dan ook samen op in de regiomarketingorganisatie 'ZO Groningen'. Ook de provincie Groningen heeft doelen opgesteld om de groei van de toeristisch-recreatieve sector te stimuleren. Ze zet onder andere in op sterke toeristische ecosystemen waarin gastvrijheid, innovatief en duurzaam ondernemerschap vanzelfsprekend zijn en op meer arrangementen.

Strategische Visie Vrijetijdseconomie 2021-2030 Provincie Groningen

De provincie Groningen (Stad én Ommeland) is in 2030 een belangrijke toeristische bestemming voor mensen die bovengemiddeld geïnteresseerd zijn in de combinatie van cultuur, erfgoed en bijzondere landschappen. Bezoekers blijven langer in de provincie, omdat de ecosystemen rond toeristisch-recreatieve bestemmingen op orde zijn (routes, gastvrije horeca en aantrekkelijke overnachtingsmogelijkheden).

Door een langere verblijfsduur komen meer inkomsten ten goede aan het innovatief ondernemerschap wat uiteindelijk bijdraagt aan de brede welvaart in onze provincie.

Redenen voor een verblijf in Oldambt
De voornaamste redenen voor een toerist om Oldambt te bezoeken zijn de fietsmogelijk-heden de rust en ruimte, natuur en landschap, nieuwsgierigheid naar onbekend gebied, wandelmogelijkheden en watersportmogelijkheden. Van alle activiteiten en bezienswaardigheden scoren de fiets-mogelijkheden, de natuur en het landschap het hoogst. **Lagere waarderingen zijn er voor het aanbod van slecht weer voorzieningen.** Zo is er ook in het winterseizoen relatief weinig te doen in de regio.

Museum Heiligerlee
Het vernieuwde museum in Heiligerlee haakt graag aan bij de ontwikkelingen en draagt bij aan het creëren van toeristisch aanbod. Het vernieuwde museum wordt een prettige plek voor fietsers en wandelaars waar ze kunnen uitrusten met een drankje op het terras, en meer kunnen leren over de regio, de geschiedenis en het erfgoed. Maar het zal ook een plek zijn waar je terecht kunt als het weer wat minder is, zowel in de zomer als in de winter. Onze marketing zal mede gericht zijn op het trekken van toeristen die hier komen om te fietsen en voor de natuur. Zij zullen zich thuis voelen in ons museum en de natuurlijke tuin. We werken al samen met 'ZO Groningen' en gaan deze samenwerking uitbreiden. We willen de komende tijd afspraken maken over ondersteuning van het museum op gebied van marketing. We gaan samen de mogelijkheden tot nauwe samenwerking verkennen en deze in realistische afspraken om zetten. We willen een prominente plek zijn in het toeristisch ecosysteem van Oldambt!

Routes en kaart toeristische informatie
In de centrale ruimte is straks informatie te vinden over wandel- en fietsroutes in Heiligerlee en omgeving. Ook kun je informatie vinden over andere toeristische / recreatieve attracties in het gebied. Er is een kaart van de regio waarop deze informatie te zien is gecombineerd met historisch interessante locaties. Eventueel kan de kaart ook een plek krijgen op het plein aan de voorkant van het museum.

Bronnen: https://www.westerwoldeactueel.nl/2022/03/08/toeristen-beoordelen-oldambt-met-een-79/ en Uitvoeringsprogramma Vrijetijdseconomie Provincie Groningen 2021-2023

De klokkengietkuil in het museum is grotendeels origineel

5. Doelen en kernwaarden

Het hoofddoel van dit project is:

- De huidige twee musea op een toekomstbestendige manier samen brengen die recht doet aan de verhalen en het erfgoed. Daarbij blijft het uitgangspunt dat het museum het materiële en immateriële cultuurhistorisch erfgoed van Heiligerlee en omgeving wil bewaren en presenteren.

Subdoelen zijn (in willekeurige volgorde):

- Twee sterke museale vaste exposities creëren die ook onderling worden gelinkt, één over de klokken en de klokkengieterij en de andere rondom de Slag bij Heiligerlee;
- Een sterk educatief programma creëren voor alle leeftijden, zowel voor scholen als bezoekers;
- Bijdrage leveren aan de leefbaarheid van Heiligerlee en omgeving. Een kernlocatie zijn rondom de geschiedenis van het dorp en een meerwaarde zijn voor dorpsbewoners in brede zin;
- Een belangrijke en veel en graag bezochte toeristische bestemming in de regio zijn. Een museum dat is opgenomen in arrangementen maar ook een museum waar bezoekers specifiek voor komen of als startpunt kiezen voor een verkenning van de omgeving;
- De buitenruimte, tuin en voorplein, herinrichten en beter benutten;
- Toegankelijk en aantrekkelijk zijn voor doelgroepen met een mobiele en visuele uitdaging en voor mensen die minder talig zijn;
- Een vaste minipresentatie creëren rondom de bredere geschiedenis van Heiligerlee;
- Stappen zetten in de algemene professionalisering van de organisatie. Dit heeft ook te maken met de wens om een geregistreerd museum te worden met alles er op en er aan.

Kernwaarden

- Koppelingen maken tussen heden en verleden, hier en elders. In presentaties en activiteiten leggen we een link met heden en toekomst. Wat kunnen we leren van vroeger? Welke link hebben de verhalen van de Slag en de Klokkengieterij met thema's van nu en in de toekomst? Hoe is de geschiedenis van Heiligerlee verbonden met de geschiedenis van Nederland en de rest van de wereld?
- Duurzaamheid is voor ons belangrijk in brede zin, zowel bij de bouw als bij de inhoud van het museum. Zo gebruiken we waar het kan lokale, duurzame materialen, werken we met lokale bedrijven, verkopen we Fairtrade koffie en thee en is er aandacht voor het belang van biodiversiteit in de tuin. Het pand wordt goed geïsoleerd en energie komt grotendeels uit de nieuwe zonnepanelen.

6. Doelgroepen

Het museum wil een brede doelgroep bereiken. De focus ligt op (in willekeurige volgorde):

- Recreanten en toeristen, waarbij we extra inzetten op toeristen uit heel Nederland en op Duitse toeristen. In samenwerking met andere partijen worden diverse arrangementen aangeboden;
- Omwonenden en bewoners uit de regio. Zij moeten zich welkom voelen in het museum en het museum wil bij dragen aan een gevoel van trots op het dorp, de regio en de geschiedenis;

- Schoolkinderen, voornamelijk uit de omgeving. Hier leren ze niet alleen over klokken en streekhistorie maar kunnen ze ook bijvoorbeeld bijzondere rekenlessen, natuurkundelessen en muzieklessen krijgen;
- Mensen met een visuele beperking. Het museum leent zich daar uitstekend voor aangezien er veel te horen en voelen is!

Het museum wil er ook zijn voor mensen die wat minder talig zijn ingesteld of met een minimale kennis van het Nederlands en voor laaggeletterden. De teksten zijn daar op aangepast, en verschillende zintuigen worden ingezet voor een complete beleving. Zo mag je veel aanraken, en een aantal klokken zelf bespelen. We zijn ook goed toegankelijk voor mensen met een fysieke beperking. De hele expositie is te bezichtigen voor mensen in een rolstoel. Op de bovenverdieping bevindt zich het kantoor, depot en vergaderruimte. Deze verdieping is per lift bereikbaar.

7. Resultaten

De volgende resultaten worden beoogd te behalen met dit project:

- Het pand van de Klokkengieterij is verbouwd, er is een aanbouw gerealiseerd en het pand is verduurzaamd. Daarnaast is er een nieuw bouwwerk gerealiseerd specifiek voor de presentatie rondom de Slag bij Heiligerlee;
- Er zijn twee nieuwe vaste presentatie over de Klokkengieterij en over de Slag bij Heiligerlee;
- Er is een kleine presentatie gecreëerd over de geschiedenis van Heiligerlee in brede zin;
- De tuin is heringericht, groen maar onderhoudsarm, passend bij de locatie;
- Het carillon is opgeknapt en verplaatst;
- Er is een wisselexpositieruimte gerealiseerd en een openingstentoonstelling;
- Er is een participatief project gerealiseerd met dorpsbewoners gerelateerd aan de inrichting van het museum;
- Er zijn vernieuwde samenwerkingen aangegaan met scholen en minimaal 2 nieuwe educatieve programma's ontwikkeld;
- Er zijn minimaal 3 overige vaste samenwerkingsverbanden gerealiseerd of versterkt, bijvoorbeeld voor het maken van arrangementen;
- Het museum is zichtbaar geworden op nieuwe wijze in het dorp en de omgeving. Er is een duidelijke connectie met het monument van de Slag bij Heiligerlee en het museum;
- Er is een nieuwe huisstijl, naam en logo ontwikkeld voor het vernieuwde museum en er is een PR-campagne gehouden;
- Het project is geëvalueerd en er is een evaluatierapport opgesteld en een financieel verslag;
- Er is een borgingsplan opgesteld;
- Het hele museum heeft een professionaliseringsslag doorgemaakt en concrete stappen gezet die nodig zijn voor toekomstige museumregistratie waaronder:
    - Er is een nieuw vrijwilligersbeleid;
    - Opname van de codes (Fair Practice, Governance Code Cultuur, Diversiteit en Inclusie) in beleidsplan. Zie ook bijlage I 'Codes';
    - Er zijn stappen ondernomen om een directeur / coördinator in dienst te nemen;
- Het gebouw van de Slag bij Heiligerlee is afgestoten.

8. Samenvatting project

Dit project behelst een complete vernieuwing van het museum waar mee het toekomstbestendig wordt. De activiteiten staan beschreven in de hier opvolgende hoofdstukken:

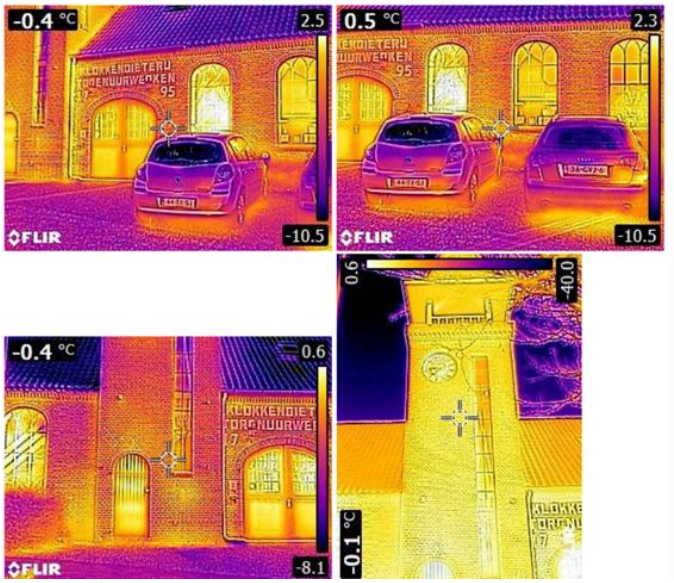
9. Nieuwbouw, verbouw en verduurzaming
10. Vaste presentatie
11. Omgeving en tuin
12. Educatie
13. Geschiedenis dorp Heiligerlee /participatie
14. Programmering
15. Professionaliseren organisatie
16. Winkel en horeca
17. Samenwerking en arrangementen

9. Nieuwbouw, verbouw en verduurzaming

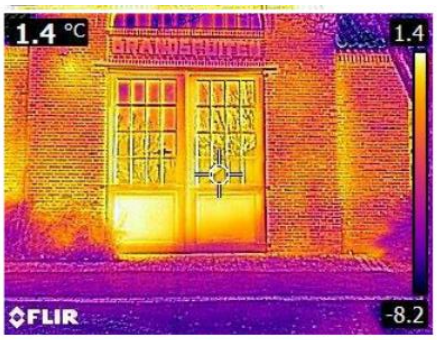
Van 2 locaties naar 1
De musea zijn nu nog gevestigd in twee panden tegenover elkaar gelegen aan de doorlopende weg in Heiligerlee. Het voordeel hiervan is dat er veel ruimte is. Er is een groot café, een grote filmzaal, en veel ruimte voor het verhaal van de Slag. De voordelen van het hebben van twee panden wegen wat ons betreft echter niet op tegen de nadelen:

- De doorlopende weg die zich tussen de musea in bevind is druk en af en toe gevaarlijk. Bezoekers, waaronder groepen schoolkinderen en groepen ouderen die vaker een mobiele beperking hebben, moeten deze weg oversteken als ze beide musea willen bekijken. Dit levert regelmatig gevaarlijke situaties op;
- Beide panden moeten worden onderhouden (deels een taak van de gemeente) en moeten worden verwarmd, in ieder geval gedeeltelijk. De energiekosten van vooral het pand waarin nu het verhaal van de Slag wordt verteld zijn gigantisch (zie ook foto's hieronder). De musea zijn 's winters gesloten voornamelijk om deze reden. De panden kunnen verduurzaamd worden maar dan nog zullen de kosten voor twee panden hoger blijven dan voor één pand;
- Het is moeilijk om met twee vrijwilligers beide musea te bemensen, en meer vrijwilligers zijn vaak niet beschikbaar. Vrijwilligers lopen veel heen en weer van de ene naar de andere kant van de weg en verliezen soms bezoekers uit het oog. Logistiek is het erg onhandig;
- Er is thematisch geen aansluiting tussen de twee musea;
- De huurkosten zijn vanzelfsprekend lager voor één pand dan voor twee panden.

In goed overleg met de gemeente heeft het bestuur besloten het pand van de Slag bij Heiligerlee af te stoten en beide thema's onder te brengen aan de overkant, in het pand van de Klokkengieterij en op het terrein rondom dit pand. Er zijn diverse gesprekken geweest met wethouders en cultuurambtenaren van de gemeente Oldambt over de plannen en zij hebben aangegeven hier enthousiast over te zijn en het plan te steunen. Samen met de gemeente zijn we gekomen tot een schetsontwerp voor de vernieuwbouw van de Klokkengieterij.

Foto's gemaakt met de warmtescan van het

Klokkengieterijpand. Geel /rood geeft warmteverlies aan.

Schetsontwerp

Om een schetsontwerp te realiseren is contact gezocht met Titus Mars van architectenbureau DAAD en met Willy van der Schuit, historicus en tentoonstellingsmaker. Er zijn verschillende bijeenkomsten geweest met deze partijen, een medewerker van de gemeente Oldambt, bestuursleden van het museum, een aantal vrijwilligers van het museum en een museumadviseur van de Coöperatie Sterke Musea Groningen.

In de bijeenkomsten is een Programma van Eisen opgesteld en zijn diverse mogelijkheden besproken voor verbouw en nieuwbouw en voor de inrichting van de tentoonstellingen. Uiteindelijk is er een schetsontwerp gemaakt waarin alle partijen zich uitstekend kunnen vinden. Er is gekozen voor een relatief kleine aanbouw en een losse museale installatie in de tuin waarin de Slag bij Heiligerlee wordt behandeld, zie de plattegrond. Daarnaast wordt een deel van het pand verbouwd en verduurzaamd.

Het complete schetsontwerp van Daad architecten in samenwerking met Willy van der Schuit, tentoonstellingsmaker, kan desgevraagd toegestuurd worden. In de hoofdstukken hierna worden onderdelen van het ontwerp verder uitgewerkt.

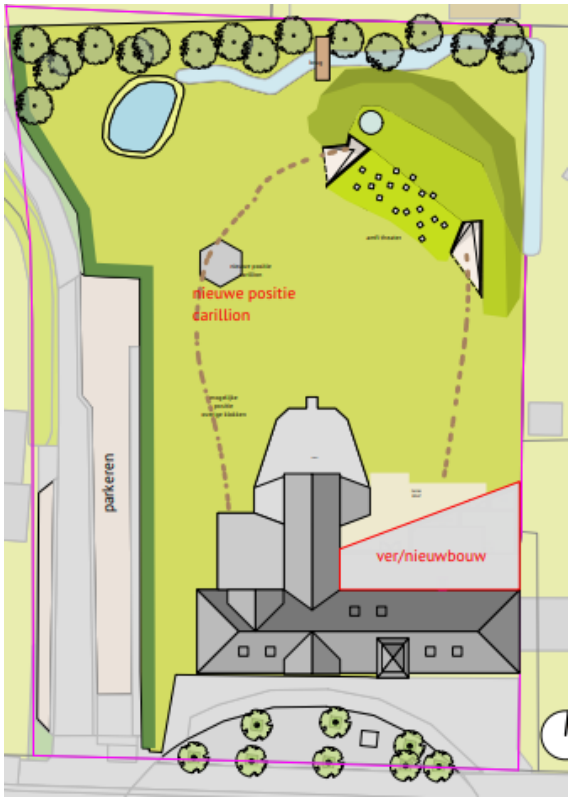
Programma van Eisen (samenvatting)
Café, plek voor 50 mensen aan tafel
Toiletgroep
Open keuken gecombineerd met ontvangstbalie
Bijkeuken / afvalstation
Toeristische informatiehoek bv in café
Winkel
Garderobe
Opslag ruimte, ook voor schoonmaak
Klein depot/berging (groot depot elders)
Kantoor 5 werkplekken
Vergaderruimte minimaal 8 personen
Werkruimte technisch
Slag bij Heiligerlee expositie
Klokkengieterij expositie
Tentoonstellingsruimte wisselexpositie
Demonstratieruimte klokgieten

Routing

In het vernieuwde museum komen bezoekers binnen in een grote ruimte waarin zowel het café, de winkel als de entreebalie zich bevinden. Ook is hier informatie over de omgeving te vinden, zoals folders van andere musea. Het café geeft toegang tot een terras aan de achterkant van het pand. Bezoekers kunnen hier een entreekaart kopen, maar ook gewoon alleen de winkel bezoeken of een kopje koffie drinken. Vanaf deze centrale ruimte is er:

- Toegang naar de garderobe en de nieuwe toiletgroep;
- Toegang tot de wisselexpositieruimte in de nieuwe aanbouw;
- Toegang tot de klokkengieterijexpositie ‘Neem de tijd’;
- Zicht op en toegang tot de tuin waarin zich de museale installatie ‘De Hinderlaag’ bevindt, de Slag-bij-Heiligerlee beleving;
- Zicht op en toegang tot de klokken-giet-demonstratieruimte.

Na aanschaf van een kaartje kunnen de bezoekers de drie exposities bekijken. Er is direct zicht vanaf de balie op de ingangen van de expositie ‘Neem de tijd’ en de wisselexpositieruimte.

Plattegrond nieuwe situatie SCHETSONTWERP

Er wordt een doorgang in de gietkuil opengebroken om een extra doorgang te creëren in het klokkengieterijdeel van het museum. Daarmee wordt het mogelijk een route te creëren die rond loopt, zie plattegrond. De belevingsexpositie buiten is alleen toegankelijk vanuit de tuin. De tuin is te bereiken vanaf het café en vanuit de wisselexpositieruimte. In de tuin bevindt zich ook het bijzonder carillon en een aantal andere grote klokken zijn er te bekijken.

Vanaf de entreebalie is straks goed zicht op de wisselexpositieruimte (rechts) en het café met toegang tot het terras (links)

Verduurzaming
Het adviesbureau Bind heeft de beide panden onderzocht en gekeken wat de mogelijkheden zijn tot verduurzaming en specifiek voor energiebesparing op korte en lange termijn. Dit bureau heeft ook een aantal scans gemaakt waarin duidelijk wordt dat de gebouwen bijzonder slecht zijn geïsoleerd.

Nu de Klokkengieterij wordt verbouwd is het ook de juiste tijd om aan de slag te gaan met verduurzaming. Zo wordt er gekozen voor zonnepanelen op de nieuwbouw gecombineerd met een groen dak. De zonnepanelen worden alleen op nieuwbouw geplaatst en er wordt gekozen voor panelen die wat betreft uiterlijk aansluiten bij het karakteristieke/ historische karakter van het pand. Dit laatste helpt de biodiversiteit vergroten, past goed in de omgeving en heeft een isolerend effect. Zo helpt een groen dak de ruimte eronder koel te houden. In de aanbouw worden tevens nestkasten achter de gevelbekleding geïntegreerd. De rechterkant (vanaf de weg) van de Klokkengieterij, waar ook de aanbouw wordt gerealiseerd, wordt goed geïsoleerd en verduurzaamd. Hier bevinden zich straks het café, de keuken, balie en toiletgroep. De linkerkant van het pand, waarin de klokkengieterijexpositie te zien is, wordt minder grondig geïsoleerd. Dit deel van het pand zal in de winter fris zijn. Dit bespaart geld en vooral maakt het dat de oorspronkelijke uitstraling van deze ruimten niet wordt aangetast. Klimaatbeheersing is niet nodig voor de expositie en de museumstukken in dit deel van het pand.

Impressie van het verbouwde museum vanaf de achterkant (de weg aan de voorkant ontbreekt)

10. Vaste presentatie

In dit hoofdstuk worden in grote lijnen de ideeën voor de nieuwe vaste presentaties beschreven. Samen met een klankbordgroep van vrijwilligers, lokale historici en het Cultuurhistorisch Centrum Oldambt worden de ideeën in een verder stadium aangescherpt en worden definitieve keuzes gemaakt voor onderwerpen en vorm.

Multi-zintuigelijk en meertalig
Voor beide grote presentaties geldt dat er wordt ingezet op beleving. Op het gebruik van verschillende zintuigen. Je mag klokken bespelen, een eigen klokje gieten en veel voorwerpen mogen gewoon aangeraakt worden. In de educatieve programma's wordt er ook ingezet op ruiken en proeven. Hoe proefde het eten in de tijd van de Slag? Zo wordt er bijvoorbeeld soms in de tuin gekookt op open vuur zoals gebeurde in die tijd.

Tot nu toe krijgen bijna alle bezoekers een persoonlijke rondleiding door het klokkengieterijmuseum. Dat is voor veel mensen een meerwaarde, maar kost veel tijd van vrijwilligers en er zijn ook bezoekers die liever zelf rondkijken. De huidige expositie is daar niet heel geschikt voor aangezien er weinig informatie wordt gegeven in de expositie zelf. Dit gaat helemaal veranderen.

Door in te zetten op multi-zintuigelijkheid is de presentatie straks extra geschikt voor bezoekers met een visuele beperking. We gaan dan ook nog eens stapje verder en zullen de verhalen ook in braille of via een audiotour aanbieden. We zoeken hiervoor de samenwerking met 'Visio' en de werkgroep Toegankelijk Groningen om er zeker van te zijn dat de presentatie daadwerkelijk geschikt is voor deze doelgroep.

De presentatie is meertalig, naast het Nederlands ook in het Duits en Engels. Daarnaast willen we kijken of we ook het Gronings op een aantal manieren inzetten, bijvoorbeeld door rondleidingen in het Gronings aan te bieden. De presentatie wordt geschikt voor laaggeletterden en mensen die het Nederlands slecht beheersen. We doen dat door als toevoeging bij een aantal belangrijke onderwerpen een eenvoudige samenvatting te geven in grote letters op B1 niveau. Dit kan gecombineerd worden met brailleschrift.

Informatie over het belang van teksten op B1 niveau: https://www.erfgoedvrijwilliger.nl/verdieping/musea-sluiten-mensen-uit-met-moeilijke-teksten/

Twee verhaallijnen in één museum
De Klokkengieterij is een industriële monument waarin de geschiedenis van het bedrijf van de familie Van Bergen nog voelbaar is door de authentieke elementen uit de tijd dat er klokken werden gegoten. Daarnaast is Heiligerlee de plek waar de Slag in 1568 plaatsvond, het begin van de Nederlandse Opstand die wij ook kennen als de Tachtigjarige Oorlog. Deze strijd tegen de Spaanse koning Filips II gaat over tolerantie en godsdienstvrijheid en leidt tot de wording van de Nederlanden.

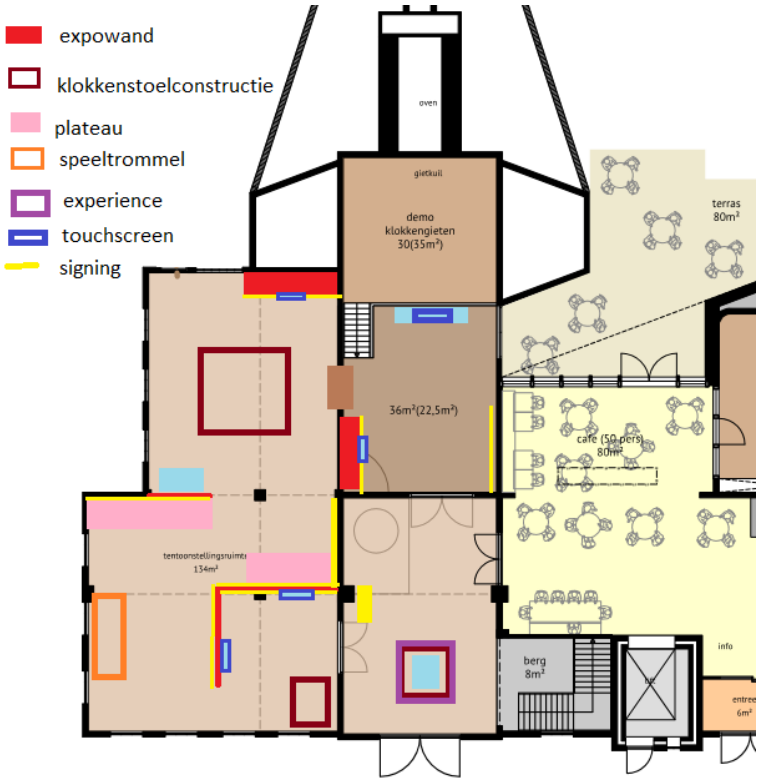
Het samenvoegen van deze twee musea op één locatie vraagt een andere manier van kijken naar de verhalen die verteld kunnen worden. Ook zijn nieuwe en dynamische manieren van presenteren nodig om er een modern museum van te maken. Interactiviteit, nieuwe techniek voor beeld en geluid, verlichting, animaties en context tillen deze spannende thema's naar een hoger plan. Het samenvoegen biedt een kans een museum te realiseren dat klaar is voor de toekomst.
In dit hoofdstuk wordt een museaal concept beschreven met verschillende verhaallijnen waarin de historische context en emotie van beide thema's elkaar verrassend aanvullen. Het concept over de klokkengieterij heet 'Neem de tijd!', die over de Slag in 1568 'De Hinderlaag'.

Kernwoorden zijn: **tijdsbesef, vakmanschap, luisteren en ervaren**.

Op het eerste gezicht lijken de thema's klokkengieten en de Nederlandse Opstand weinig met elkaar van doen te hebben. Toch grijpen ze in elkaar.

Kruispunt van verhalen
Bij binnenkomst in het nieuwe Museum Heiligerlee staat de bezoeker op een kruispunt van deze verhalen. Wat direct opvalt is de grote schouw van de oude smederij die nog dateert uit de tijd dat dit gebouw een klokkengieterij was. Na het kopen van een entreekaartje volgt de keuze om de tijdelijke tentoonstelling te gaan bekijken die in de aangebouwde ruimte is ingericht. Loop je door naar De Hinderlaag? Men kan ook eerst in het café een kop koffie of thee drinken, met uitzicht op de oude smeltoven en het terras. Naast het café is de demonstratieruimte van het klokkengieten, verbonden via een glazen wand. Hier staat het oude ambacht centraal. Al zijn de klokjes die hier gemaakt worden wel een stuk kleiner dan in de tentoonstelling Neem de tijd! te zien zijn.

Een klokkenwalhalla
De provincie Groningen blijkt een hotspot te zijn als het gaat om zeer oude luidklokken. Die klokken hangen in de vele middeleeuwse kerken die deze regio rijk is. Zij zijn veelal gemaakt voor 1600, tijdens het hoogtepunt van de klokkengietkunst. Na die tijd is die techniek niet wezenlijk veranderd. De kwaliteit van vorm, omvang en klank van klokken uit de 14de tot en met de 16de eeuw is gelijk aan die van recentere datum. Sommige geven dus al eeuwenlang de tijd aan. Vele kerken en historische gebouwen in Nederland zijn bovendien voorzien van een klok uit Heiligerlee, van de Klokkengieterij Van Bergen. Dit bedrijf heeft bestaan van 1863 tot 1980.

Plattegrond met routing in de nieuwe situatie. Links de centrale ontmoetingsruimte met café en de entree. Rechts de route door de expositie 'Neem de tijd'. 'De Hinderlaag', het carillon en een kleine aanvulling op de klokkenexposities zijn in de tuin te vinden aan de achterkant van het museum. Deze is straks bereikbaar vanaf het terras en misschien ook vanuit de deur links boven op het plaatje.

Levensritme
Klokken markeren bijzondere momenten in een mensenleven, zowel vreugdevolle als verdrietige. Vroeger bepaalden ze ook het levensritme van de mens. Zij gaven aan wanneer het tijd was om te werken, te schaften, te bidden en te rusten. Ook roept klokgelui op om naar de kerkdienst te komen.

Als er gevaar dreigt, slaan de kerkklokken alarm! Met carillons trakteren beiaardiers ons op muziek, gemaakt door het samenspel van klokken in verschillende toonhoogten en klanken.

Strijd voor godsdienstvrijheid
De oudste luidklokken in de museumcollectie zijn van vóór de Reformatie en dus van voor de strijd voor godsdienstvrijheid van protestantse opstandelingen onder leiding van Willem van Oranje. De zuidelijke Nederlanden blijven in die tijd de rooms-katholieke Spaanse koning trouw. Maar in de noordelijke Nederlanden is de geloofsvervolging van protestanten de aanleiding om de strijd aan te gaan. In 1566 is de Beeldenstorm het eerste openlijke verzet, daarna volgen meer schermutselingen.

10.1. Neem de tijd!

Als je binnen loopt in de nieuwe vaste presentatie over klokken, uurwerken en carillons is het eerste object dat opvalt de originele stemmachine uit de tijd van Van Bergen. Het is decennialang gebruikt om de nieuwe klokken voor de carillons en torens op de juiste toonhoogte te stemmen. Een ingewikkeld en specialistisch werk.

De gietkuil, hart van de gieterij

Naast de stemmachine stap je binnen in het hart van de voormalige gieterij, de gietkuil. In deze hoge ruimte met balken en originele bakstenen muren werden de klokken gegoten. Het verhitten van brons tot 1100 graden gebeurde in de smeltoven achter de gietkuil. Je kijkt nu neer in de ruimte waar gereedschap en een half gemetselde mal voor een enorme klok herinneren aan het vakmanschap. Met uitgekiend theaterlicht en een soundscape waan je je in de gieterij van vroeger, net of er nog gewerkt wordt aan de klok. De introductie op het proces van klokkengieten, het bedrijf Van Bergen en verschillende soorten klokken en klepels krijgen hier een plek.

Klokken in de toren
Een doorgang brengt de bezoeker naar een grote lichte industriële ruimte. In een houten constructie, al was het de binnenkant van een oude kerktoren of klokkenstoel, zijn klokken uit de collectie opgehangen. Iedere klok heeft een verhaal dat de bezoeker zelf kan ontsluiten, de meeste gekoppeld aan klokken in de provincie Groningen. Soms begint dat verhaal bij de versiering op de klok, zoals het wapen van de jonkersfamilie De Mepsche die de klok voor de kerk van Oldehove heeft laten maken. Of de klok van Losdorp, die gevorderd was door de Duitse bezetter tijdens de Tweede Wereldoorlog en gescheurd weer teruggevonden is. Het is nu een museumstuk met een verhaal over het lot dat vele kerkklokken trof. Na een bezoek aan het museum zal de bezoeker voortaan met andere oren luisteren naar het klokgelui.

Verschillende klokken mag je luiden! Hoor je het verschil?

National Watch and Clock Museum Columbia PA

Het uurwerk geeft de tijd
Het uurwerk is de drijvende kracht achter de luidklok, als de menselijke hand niet in de buurt is tenminste. Het is een ingenieus staaltje techniek, met draaiende raderen, tandwielen en draden die verbonden zijn aan luidklokken en wijzerplaten. Museum

Heiligerlee heeft enkele bijzondere exemplaren in de collectie, waarvan sommige door Van Bergen zijn gemaakt. De geschiedenis van het uurwerk begint rond het jaar duizend, al zijn voor die tijd ook al hulpmiddelen uitgevonden om de tijd bij te houden, zoals zandlopers en zonnewijzers.

Klinkt als muziek
Een carillon bestaan uit ten minste 23 klokken van verschillende toonhoogten. Meestal hangt het in een toren om luid en duidelijk te horen te zijn. Een beiaardier kan hierop de mooiste liederen ten gehore brengen, zowel klassiek als modern. Voor het geval geen beiaardier het carillon kan bespelen, is een speeltrommel een uitkomst. De speeltrommel van het grote carillon uit de Nicolaikerk in Appingedam is gemaakt door J.A. Addicks uit Amsterdam in 1911. Het is een topstuk in de collectie, gerestaureerd in 2007. Op verzoek kan je het beluisteren, het liefst met oordoppen in. Heb je al even geprobeerd om zelf als beiaardier te spelen op het stokkenklavier met de stickers?

Vredescarillon
Het grote carillon met 49 klokken in de tuin is een monument voor de miliciens, een groep burgers die militaire taken op zich genomen hebben, die tijdens de mobilisatie van 1914-1918 door de slechte legeringsomstandigheden invalide zijn geraakt. Het is tevens voor hun nabestaanden, maar vooral ook voor Pieter de Boer, de man die zijn leven heeft gewijd aan het verdedigen van hun belangen. Het maakt deel uit van de wereldwijd 18 ‘vredescarillons’ die de herinnering aan WO I levend houden. Het carillon is ieder uur te beluisteren gedurende openingstijden van het museum.

In de buurt van dit monument wordt een kunstwerk geplaatst waarin enkele klokken uit de collectie zijn verwerkt, als een moderne klokkenstoel. Wat is jouw herinnering, ervaring of emotie bij klokgelui?

Reflectie op de tijd
Aan het einde van de presentatie langs klokken, uurwerken en carillons zet een doe-station of ervaringselement (experience) bezoekers aan het denken over tijd en tijdsbesef. Een uurwerk kan een hulpmiddel of een steun zijn, maar soms ook een tiran. Hoe ga jij om met tijd? Door in de box te stappen, verlies je je even in de tijd. Met projectie, spiegels en licht ontstaat tijdloosheid. Aan de buitenzijde is informatie over tijd te lezen, te bekijken en te beluisteren, ook over klokken en tijd wereldwijd.

10.2. De Hinderlaag

De Slag bij Heiligerlee speelt de hoofdrol in de nieuwe museale installatie in de tuin, verscholen onder een talud van gras en zitblokken. Het ligt verscholen als een hinderlaag op je te wachten, half onder de grond. Een pad brengt jou vanaf het hoofdgebouw ernaartoe. De installatie is één op één verbonden met de inhoud en daarmee onderdeel van de exposities.

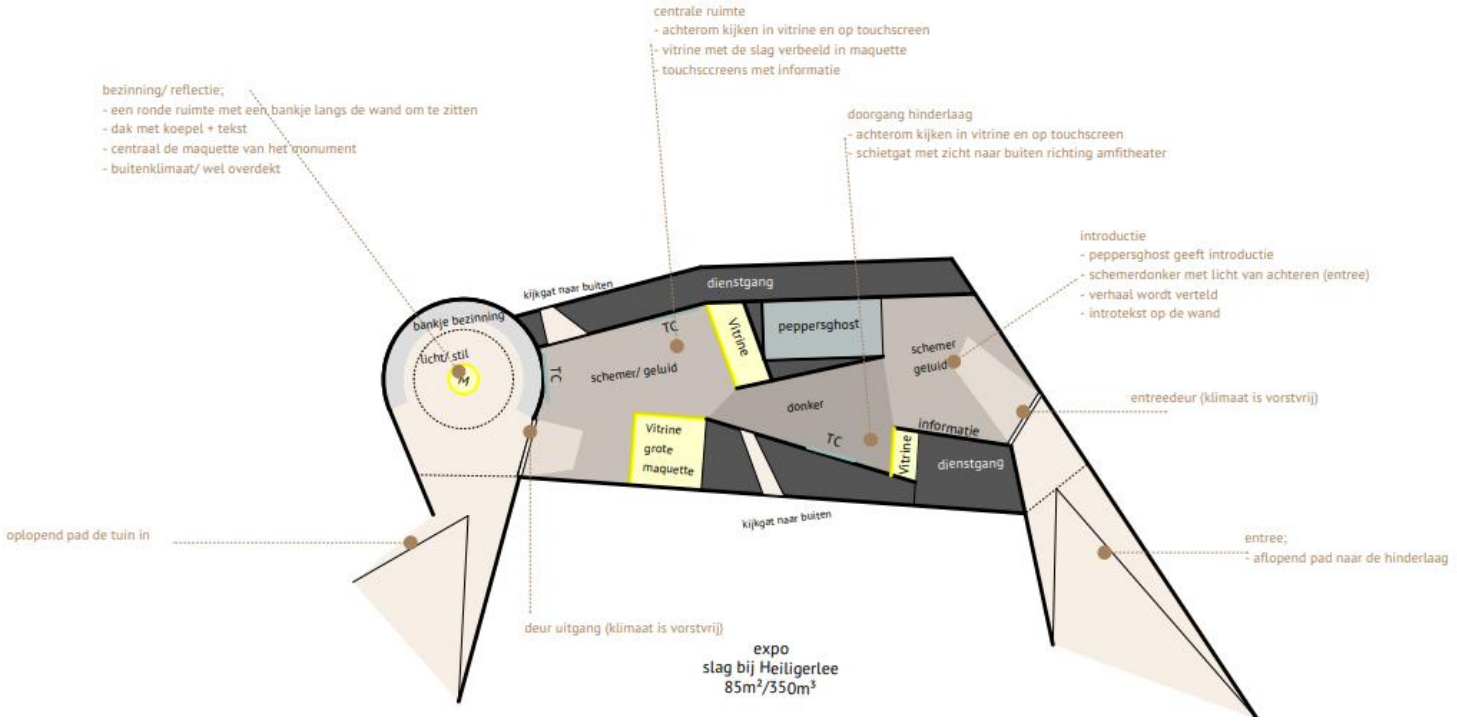
Monument bij het dorp
Voor velen is de Slag bij Heiligerlee de eerste associatie bij dit dorp, met dank aan professor Theodorus van Swinderen die de plaatsing van een eerste monument in 1825 geïnitieerd heeft. Het huidige standbeeld dateert uit 1873 en is nog grootser. Maar wat gebeurde hier nu eigenlijk, in het onbegaanbare veengebied op de stoep van het vrouwenklooster Mons Sinaï? En wat waren de gevolgen?

Ontvangst door Lodewijk
Bij binnenkomst wacht Lodewijk van Nassau (1538–1574), broer van Willem van Oranje, de bezoekers op. Als levensechte Pepper's ghost vertelt hij je als aanvoerder van de Staatse tropen over de aanloop van de strijd. Ook noemt hij de toevallige overwinning en hoe het nog jaren duurt voor er licht aan het einde van de tunnel komt. Hij maakt helaas zelf niet meer mee hoe zijn twee neven Maurits en Willem Lodewijk de Staatse legers hervormen. Hun militaire strategieën jagen uiteindelijk de Spaanse troepen het land uit. Lodewijk vertelt ook dat zijn broer graaf Adolf in Heiligerlee sterft.

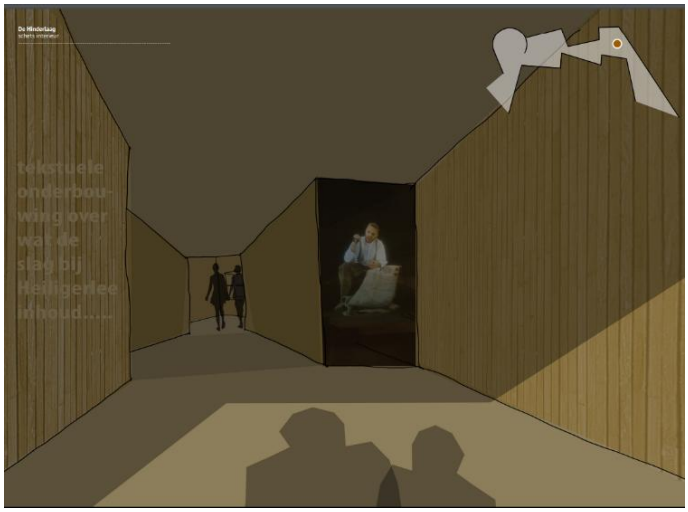
Groningen en de Republiek
Als je verder loopt vertellen touchscreens in tekst, beeld en geluid meer verhalen uit de Nederlandse Opstand. Over de slag bij Jemgum, in het huidige Duitsland, waar Lodewijk nog maar net zijn vege lijf kan redden door naakt over de Eems te zwemmen. Over het beleg van Delfzijl, Steenwijk en Coevorden. Over de rol van de katholieke stad Groningen in het protestante noorden en hoe de overgave, de Reductie genoemd, in 1594 zorgt voor de wording van de Republiek der Verenigde Nederlanden. Over de Groningse jonkers die in 1648 met de Nederlandse delegatie naar Münster gaan om te onderhandelen over vrede.

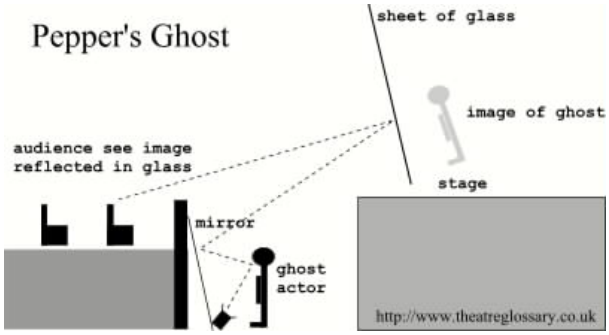
Informatie om een hoek
De ruimte voelt als een geheime doorgang. Het is zo gebouwd dat alle techniek is weggewerkt achter de panelen en vitrines in het publieksgedeelte. De vitrines met objecten en een maquette, de infowanden en de touchscreens zijn geplaatst alsof de bezoeker zelf in een hinderlaag loopt. Heb je wel achterom gekeken?

Vrijheidsstrijd
De presentatie over de Slag vertelt het verhaal over wat hier is gebeurd in 1568. Daarnaast zet het mensen aan het denken over vrijheid en tolerantie, een actueel thema. Ga even zitten op de ronde bank en laat het miniatuur standbeeld, de blauwe lucht van het daklicht en de woorden op de wanden op je inwerken. Is de Slag al gestreden?

Overzichtstekening van 'De Hinderlaag' met routing

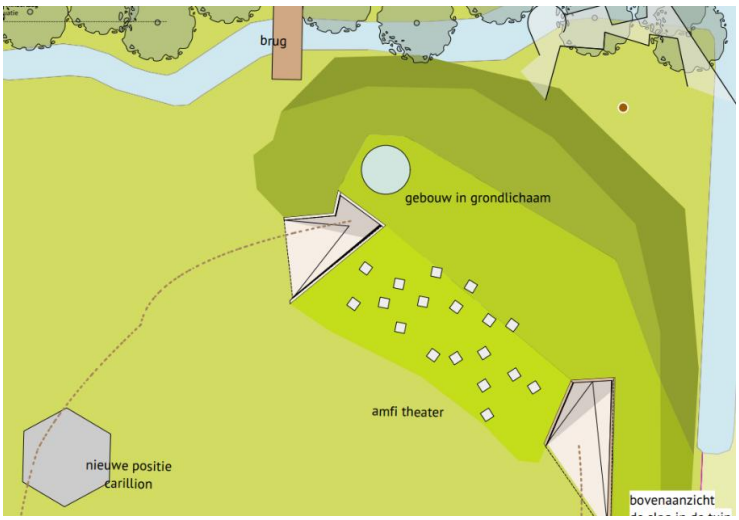

Impressieschets van de entree 'De Hinderlaag'. Rechts de werking van een Pepper's Ghost: een truc om de illusie van een spook te creëren uit 1862.

Links een sfeerbeeld van hoe de entree er uit zou kunnen zien. Hieronder een impressie van de bovenkant van 'De Hinderlaag' en een foto van het vredescarillon in de tuin.

11. Omgeving en tuin

11.1. Herinrichting tuin

De tuin achter het pand van de klokkengieterij is groot en wordt op dit moment nog niet helemaal benut. We willen de tuin op verschillende manieren gaan gebruiken. Wat gaat er veranderen?

Terras
Er komt een terras aan de achterzijde van het pand dat aansluit op de centrale ontmoetingsruimte met café. Bezoekers kunnen zon- en schaduwplekjes kiezen om rustig te zitten met een drankje en de bijzondere omgeving op zich laten inwerken.

Onderhoudsarm groen
Voor het ontwerp van de tuin vragen we een tuinontwerper die ervaring heeft met erfgoed. De tuin wordt zo veel mogelijk onderhoudsarm ingericht, maar wel groen en verrassend. En natuurlijk passend bij de bijzondere locatie. We willen op diverse plekken in de tuin planten met klokjesbloemen een plek geven zoals allerlei soorten campanula's. Deze bloemen zijn makkelijk in het onderhoud, hebben een lange bloeitijd en zijn goed voor insecten. Daarnaast sluiten ze natuurlijk goed aan bij het klokkenthema.

Het dak van de aanbouw van de klokkengieterij zal gedeeltelijk beplant worden met sedumplanten. Op andere manieren komt ook het thema biodiversiteit langs. Er wordt een insectenhotel geplaatst en er komt een informatiebord over duurzame tuinen en biodiversiteit.

Het museum heeft een groep vrijwilligers die zich bezig houden met het onderhoud van het groen. Zij gaan samen met het bestuur en de tuinontwerper een definitief plan maken voor de tuin. Deze groengroep zal ook het (twee)wekelijkse onderhoud van de tuin verzorgen. We gaan ook zoeken naar derde partijen die ons kunnen helpen bij groot onderhoud in de tuin, zoals de gemeente, een vakschool of landschapsbeheer.

Carillon, klokkenopstelling
Het carillon wordt gerestaureerd en verplaatst naar de linkerkant van de tuin. Het carillon is een belangrijk monument van de Eerste Wereldoorlog waarover op een informatiebord uitleg wordt gegeven. Elk uur kunnen bezoekers het carillon horen spelen. Naast het carillon komt ook een opstelling van kerkklokken waarvoor binnen in het museum geen plaats is, eventueel in een kunstwerk verwerkt. Kerkklokken zijn goed bestand tegen diverse weersomstandigheden en kunnen daarom ook buiten worden geëxposeerd.

De Hinderlaag
Op de plaats van het carillon komt de museale installatie 'De Hinderlaag', dat er uit ziet als een aarden wal bekleed met gras. Het gaat op in de omgeving. Zie ook hoofdstuk 9.

Theater
Op het talud van 'De Hinderlaag' worden zitelementen aangebracht. Hier kan een presentatie van leerlingen, zoals in het educatieproject over de Slag is opgenomen, worden gegeven. Ook is het heel geschikt voor de uitvoering van een lokale theaterproductie, voor kleine concerten of mini

evenementen. Met mooi weer zitten bezoekers hier even en genieten zij van deze vriendelijke plek met haar bijzondere geschiedenis.

Vredesklokkenboom

De presentatie in 'De Hinderlaag' eindigt met een reflectieruimte voordat de bezoeker weer naar buiten gaat. In de tuin zelf is ook aandacht voor reflectie, reflectie die de twee hoofdthema's: klokken/tijd en de Slag verbinden in de vorm van een vredesboom. Het is een Boeddhistisch gebruik om wensklokjes in een boom te hangen. Wij willen dit koppelen aan de wens voor vrede, wereldwijd. Bezoekers kunnen een klein wensklokjes kopen in de winkel en/of een wens schrijven op een lint dat gratis te krijgen is en deze in de boom hangen. De boom kan een ware trekpleister worden voor het museum, zoals je vaak ziet in landen waar wensbomen meer gebruikelijk zijn. Een ontmoetingsplek en een bijzondere plaats voor verhalen en bezinning. **Dit onderdeel is optioneel, we moeten samen met een expert bekijken of dit te realiseren valt in onze tuin**.

11.2. Het voorplein en de link met het monument

Veel mensen hebben op dit moment niet door dat er een museum in het klokkengieterijpand gevestigd is. Het pleintje voor het museum biedt mogelijkheden om dit te verbeteren. We willen het plein met de tuinarchitect opnieuw inrichten en daarmee het pand eer aan doen en mensen naar binnen trekken!

We willen een link leggen met het monument van Graaf Adolf, over de Slag bij Heiligerlee dat zich op zo'n 300 meter afstand van het museum bevindt. Bezoekers van het monument en van het museum willen we verleiden beide plekken te bezoeken. In 'De Hinderlaag' wordt verwezen naar het monument, maar we willen ook graag op straat al de link leggen. Maar hoe? We gaan de samenwerking aan met kunstenaars om op een originele manier de link te leggen. Misschien wel een reeks beelden langs de route die doen denken aan de stijl van het monument of kijkdozen met onderdelen van de beroemde ets van Frans Hogenberg. Of een route die op de stoep te volgen is zoals de groene lijn in Nijmegen. Er wordt een wedstrijd uitgeschreven om het leukste en passendste idee te vinden. Binnen dit project valt het uitschrijven van de wedstrijd en een klein bedrag voor de eerste ontwerpen. Voor de uitvoering van het gekozen idee zullen nieuwe fondsen worden aangeschreven.

12. Educatie

Scholenprogramma's
Momenteel zijn we los van dit project al bezig met het aanpassen van ons educatieve scholenprogramma's over de Slag. We hebben een enthousiast educatieteam (vrijwilligers), waaronder een aantal mensen die in het onderwijs werken. Zij werken samen met een professional erfgoededucatie specialist. Beide basisscholen in het dorp doen mee aan de pilot. De vorm is een soort escaperoom en het heet: **Escape 1568!** Het programma is bedoeld voor kinderen uit de bovenbouw van de basisschool. Het houdt al rekening met de veranderingen die gaan plaatsvinden in het museum en met kleine aanpassingen kan het ook in de toekomst ingezet worden.

Gelinkt aan de nieuwe exposities willen we een tweetal extra scholenprogramma's opstellen. De focus voor deze scholenprogramma's ligt naast educatie op beleving en dingen doen. Meerdere zintuigen worden ingezet. Omdat het museum ook in de toekomst vooral zal werken met vrijwilligers is het belangrijk dat de programma's relatief makkelijk te draaien zijn voor zowel de leraren als de educatievrijwilligers. Er is geen voorbereiding op school nodig (alhoewel die optie wel kan worden ingebouwd). Klassen kunnen we ontvangen in de centrale ontmoetingsruimte op momenten dat het museum is gesloten voor reguliere bezoekers, bijvoorbeeld op maandagen of op nog af bepaalde vaste ochtenden. Er komt een verplaatsbaar digibord dat kan worden gebruikt voor presentaties en filmpjes aansluitend bij het programma.

Ideeën voor de nieuwe scholen programma's:

- Algemeen geschiedenis – aansluiting bij Canon Oldambt
- Muziekles in het museum!
- Natuurkundeles
- Rekenles in het museum: denk mee met de museumdirecteur of conservator
    - Klokken meten
    - Klokken tellen
    - Klokkijken, rekenen met tijd

- Collectiebeheer: hoeveel klokken wil je houden?

Voor de samenstelling van deze nieuwe programma's zal worden samengewerkt met scholen en erfgoededucatie-specialisten. De wens is ook om regelmatig een tentoonstelling in te richten in samenwerking met schoolkinderen. Bijvoorbeeld de resultaten van een kunstproject in de klas.

Educatieprogramma in museum Klok&Peel

Overig educatie

Natuurlijk is eigenlijk de hele opstelling in het museum gericht op educatie, voor jong en oud. Daarnaast worden er regelmatig workshops en lezingen georganiseerd en gaan we daar ook mee door. Over Heiligerlee en omgeving wordt een informatiehoek ingericht.

Bij verschillende onderdelen van de tentoonstellingen staan informatiebordjes met eenvoudiger taalgebruik. Deze zijn bedoeld voor mensen die moeite hebben met lezen maar zijn ook heel geschikt voor jongere kinderen.

Bingo en ecaperoomspel

Voor bezoekende kinderen (en eventueel ook voor schoolklassen) zijn er straks 2 speurtochten te doen. Voor jonge kinderen komt er een bingokaart. Kinderen gaan op zoek naar de voorwerpen en plekken in het museum die staan afgebeeld op de kaart. Als de bingokaart vol is, ontvangen ze een prijsje. Als kleine kinderen bezig zijn met hun bingokaart geeft het de ouders tijd om zelf wat langer en rustiger rond te kijken.

De tweede speurtocht is voor oudere kinderen en gaat naast de vorm ook over de inhoud van de tentoonstelling. Deze speurtocht wordt in de vorm gegoten die doet denken aan een escaperoomspel en wordt deels ingebouwd in de nieuwe opstelling over de klokkengieterij en de Slag. Een goed voorbeeld is te vinden in het Nationaal gevangenismuseum, de speurtocht 'Vloek van Veenhuizen'. Kinderen gaan op zoek naar aanwijzingen. Ze moeten bijvoorbeeld geheime teksten ontcijferen, verstopplekjes vinden in het meubilair, berekeningen maken en puzzels leggen. Hierbij leren ze meer over de verhalen in het museum. Uiteindelijk vinden ze de oplossing van het raadsel en volgt er vanzelfsprekend een beloning.

Mini-atelier

In het café is een hoek of tafel specifiek ingericht voor kinderen. Hier liggen kinderboeken over klokken, tijd, en veldslagen. Daarnaast zijn er een paar

knutselactiviteiten die ze zelf kunnen doen zoals het maken van een klokje van een kartonnen bekertje. Natuurlijk kunnen kinderen onder begeleiding ook een tinnen klokje gieten in de demonstratieruimte. Het mini-atelier kan ook ingezet worden voor gebruik bij kinderfeestjes en workshops.

Samenwerking met de speeltuinvereniging
Het terrein van de speeltuinvereniging sluit aan bij de tuin van het museum, en is te bereiken via een bruggetje (zie plattegrond in hoofdstuk 8). De speeltuin is in 2023 compleet vernieuwd, er staat een mooi klimkasteel, er is vast en zeker een mooie link te maken tussen het kasteel en 'De Hinderlaag'. We gaan in overleg met de speeltuin om te zien of we een arrangement kunnen samenstellen. Ook op andere manieren willen we de samenwerking met de speeltuinvereniging uitbouwen. Denk daarbij aan uitwisseling van vrijwilligers, bij de educatieve scholenprogramma's en bij evenementen voor kinderen.

13. Geschiedenis Heiligerlee dorp / participatie

We vinden het belangrijk om de buurt te betrekken bij onze plannen, en behoeften van dorpsbewoners mee te nemen waar mogelijk. We willen ook ruimte bieden voor de algemene geschiedenis van het dorp naast het verhaal van de Klokkengieterij en de Slag. Buurtbewoners en andere geïnteresseerden kunnen daarom straks in het café op diverse manieren meer leren over hun dorp. Voor inhoud en vorm gaan we samenwerken met Willy van der Schuit, het Cultuurhistorisch Centrum Oldambt en dorpshistoricus Klaas Haan, die ook nu al betrokken is bij het museum.

Leestafel en digibord
Op / bij de grote leestafel in het café komen boeken ter inzage te liggen over de geschiedenis van de omgeving en het dorp. Ook is er ingebouwd in de tafel een scherm waarop bezoekers kunnen scrollen langs oude foto's en informatie over Heiligerlee.

Mini presentatie
Op of bij de leestafel of aan een van de wanden is straks ook een mini presentatie bijvoorbeeld in de vorm van een tijdbalk te zien over de geschiedenis van Heiligerlee. Hier wordt aandacht besteed aan de streekhistorie in het algemeen, dus bijvoorbeeld ook over het klooster Mons Sinaï dat hier heeft gestaan. Er komt ruimte voor een kleine vitrine waarin artikelen te vinden zijn die een verbinding hebben met het dorp, zoals een kloostermop van het klooster. Aan de wanden kunnen eventueel een aantal foto's van oud-Heiligerlee een plaats krijgen

Dorpsparticipatieproject
Van wie is een museum? Van de stichting in dit geval, maar het staat ten dienste van de gemeenschap. De verhalen van de Klokkengieterij en de Slag zijn onlosmakelijk gekoppeld aan de locatie waar het museum staat: Heiligerlee. Het erfgoed en de verhalen horen misschien wel in de eerste plaats bij de mensen die hier wonen. Ze horen bij de identiteit van dorp en bewoners. Zoals veel musea weten, komen omwonenden relatief weinig in hun eigen musea. Misschien bezoeken ze musea als ze op vakantie zijn, maar zijn ze nog nooit in het museum in dezelfde straat geweest. We willen de drempel verlagen voor buurtbewoners en hen betrekken bij onze plannen. Daarmee hopen we de mensen te inspireren en te verwonderen. Wat is de link tussen vroeger en nu? Wat kun je leren van de geschiedenis? Je mag ook best trots zijn op je dorp en de geschiedenis ervan!

Het museum draait op dit moment nog volledig op vrijwilligers die voor een deel uit het dorp komen en daarnaast uit de regio er om heen. Er is een goede relatie met diverse andere organisaties in het dorp. Zo is er gestart met een samenwerking op educatief gebied met beide basisscholen en is er veel samenwerking met de speeltuinvereniging en de stichting Oud Brandweermateriaal Winschoten. We willen graag nog meer betrokkenheid creëren tussen dorp en museum. Dit heeft ook voor het museum zelf natuurlijk voordelen. Het is fijn dat buren weten wat je doet, en dat mensen een handje helpen bij activiteiten of zelfs vrijwilliger worden. Ook zijn dorpsbewoners natuurlijk een belangrijke doelgroep voor activiteiten en wisseltentoonstellingen. Daarnaast willen we het talent uit de omgeving inzetten bijvoorbeeld voor kunsttentoonstellingen met lokale kunstenaars en vragen we bewoners om input voor verhalen over de geschiedenis.

Concreet willen we in dit project dorpsbewoners op de volgende manieren betrekken:

- **Enquêtes, informatiebrieven en buurtoverleg.** Regelmatig worden dorpsbewoners geïnformeerd over de stand van zaken van het project. Ook zullen er een aantal informatiebijeenkomsten worden georganiseerd. Bewoners kunnen tijdens de bijeenkomst en hun ideeën aandragen, bijvoorbeeld over wisselexposities en verhalen die gebruikt kunnen worden in de vaste exposities. Ook zijn we benieuwd naar de wensen van bewoners over de activiteiten die we aan gaan bieden. De activiteiten onderscheiden zich wel altijd van wat het buurtcentrum doet, er is altijd een link met onze thema's.
- **Verzamelen foto's en verhalen over Heiligerlee.** We vragen mensen foto's en verhalen met ons te delen die we dan documenteren en vastleggen in een database die te bekijken is online en in het museum. Sommige verhalen en foto's krijgen een plek in een tentoonstelling.
- **Vredesklokken, wensklokken.** De eerste wisseltentoonstelling die we willen inrichten, en waarmee het nieuwe museum opent, zal in het teken staan van wensen vanuit de gemeenschap. Onder begeleiding van één of meer kunstenaars gaan schoolkinderen en andere dorpsbewoners aan de slag met het maken van klokjes en het formulieren van wensen. Welke wensen hebben bewoners voor de toekomst? Voor zichzelf, voor hun familie, het dorp, Nederland en de wereld? De zaal en eventueel de wensboom in de tuin komt vol te hangen met klokjes en wensen. Bezoekers kunnen eigen klokjes en wensen toevoegen. De daadwerkelijke invulling van het project wordt bepaald samen met de te betrekken kunstenaar(s).

14. Programmering

Verruimde openingstijden
Momenteel is het museum alleen in de zomerperiode geopend van 1 april tot 1 november. Dit heeft te maken met onder andere het feit dat het onbetaalbaar is om de gebouwen te verwarmen in de winter. Na de verbouwing zal een groot deel van het pand verduurzaamd zijn en daarmee goed te verwarmen, dat zijn de centrale ruimte met café, toiletten en winkel, de demonstratieruimte en de wisselexpositieruimte. De expositie van de klokkengieterij en de Slag zullen nog steeds nauwelijks of niet worden verwarmt. Dit is een bewuste keuze om energie te besparen. De collectie heeft ook geen stabiel klimaat nodig. In de winter willen we in de toekomst in ieder geval regelmatig (en misschien het hele jaar) in het weekend open zijn voor publiek. Bezoekers kunnen dan (de wel verwarmde) wisselexposities bekijken en met winterjas aan of een deken/cape die ze van het museum lenen, de overige exposities bekijken. Opwarmen kan in het café met een warm drankje. De verruimde openingstijden zorgen voor extra inkomsten en betrokkenheid met de omgeving/vrijwilligers. Ook helpt het in het algemeen om het draagvlak voor het museum te vergroten en meer bekendheid te krijgen.

Activiteiten in het museum
Er worden diverse activiteiten georganiseerd in het museum en de wens is om dit uit te breiden. Met het eigen vrijwilligersbestand is het niet mogelijk de bezetting rond te krijgen om veel extra activiteiten te organiseren daarom willen we in het vernieuwde museum de samenwerking zoeken met anderen, zoals lokale kunstenaars, bonbonmakers, muzikanten en workshopgevers. Zij kunnen dan bijvoorbeeld in de avonduren als het museum gesloten is het cafégedeelte huren. We geven wel de voorkeur aan activiteiten die een link hebben met het museum. Natuurlijk blijven we zelf ook activiteiten organiseren. De workshops en activiteiten hieronder horen niet bij dit project, maar geven wel een idee van de mogelijkheden die we creëren voor de toekomst. De activiteiten beogen op allerlei manieren het erfgoed en de verhalen beleefbaar te maken.

Ideeën voor workshops en activiteiten:

- Demonstratie klokkengieten in een veldoven door Simon Laudy. Het ambacht is nauwelijks verandert in de afgelopen 1000 jaar. Het proces is spectaculair!
- Zelf een klein klokje gieten in de werkplaats
- Kleine concerten – vredesconcerten, carillonconcerten
- Klokjes-bonbons maken
- Kunstworkshops in de tuin – bijvoorbeeld aquarelleren van klokjesbloemen
- Lezingen over brons, klokken, veldslagen en onderwerpen rondom de wisseltentoonstellingen
- Maaltijd en verhalen vertellen rondom het vuur. De tuin leent zich goed voor het vertellen van verhalen en het koken op een kampvuur. Verhalen bijvoorbeeld van mensen met een immigratie-

Kerstopening

Het museum leent zich uitstekend voor het organiseren van kerstactiviteiten. Er wordt nu al jaarlijks een kerstmarktjes georganiseerd. In de toekomst willen we het kerstprogramma uitbreiden en daarmee aansluiten op de toenemende interesse in kerstmarkten. Het museum kan dan helemaal in kerstsfeer worden gebracht met natuurlijk veel kerstklokken.

- Kerstworkshops zoals klokjes maken van papier maché
- Concerten met kerstklokliedjes
- Verkoop kerstklokjes, kerstkoekjes en bonbons
- Grote kerstboom in tuin
- Demonstraties klokken gieten van brons en van chocolade

achtergrond, soms gerelateerd aan oorlog, maar ook verhalen van oud-Heiligerleeërs, volksverhalen, kerstverhalen en sprookjes.

- We gaan natuurlijk nog steeds rondleidingen aanbieden in allerlei talen (waaronder het Gronings), door het museum, naar het monument van de Slag en naar andere bijzondere historische plekken in de buurt.

Wisseltentoonstellingen

Minimaal elk jaar wordt ook nu al een wisseltentoonstelling georganiseerd, vaak in samenwerking met lokale historici en het Cultuurhistorisch centrum Oldambt. We gaan hier mee door en willen deze tentoonstellingen naar een hoger niveau brengen. Dan hebben we het niet zo zeer over de inhoud, maar meer over de uitvoering. Het wordt dan noodzakelijk om jaarlijks zorg te dragen voor een budget dat de tijdelijke tentoonstellingen kan bekostigen, vanuit reserves of subsidies. De wens is ook om af en toe nog een extra tentoonstelling te organiseren, bijvoorbeeld in samenwerking met externe partijen zoals met een lokale school, kerk, kunstenaars of lokale verenigingen zoals de speeltuinvereniging.

Tijdelijke tentoonstellingen organiseren is veel werk en kosten geld. Toch vinden we het heel belangrijk. In deze tentoonstelling kunnen we extra kennis delen met de bezoekers en kunnen we aansluiting zoeken bij actuele thema's. Het stimuleert daarnaast terug-kom bezoek en het helpt om eigen vrijwilligers en buurtbewoners te inspireren en te binden.

Alleen de openingswisselexpositie wordt meegenomen in dit project, ook omdat het verbonden is aan een participatieproject in het dorp. De ideeën in het kader zijn om een beeld te geven van de mogelijkheden die het vernieuwde museum biedt als het gaat om wisselexposities.

Ideeën voor wisseltentoonstellingen:

- De rol van klokken in andere landen en culturen, bv Japan en Nepal
- Klokken in de provincie Groningen in samenwerking met St. Oude Groninger Kerken, inclusief een tour en lezingen
- Hinderlagen / de oorlog in Oekraïne
- Kunst uit de gemeente Oldambt
- De geschiedenis van brons – inclusief archeologische vondsten uit de regio
- Kerkklokken in de tweede wereldoorlog
- De geschiedenis van 'klokrokken'
- Schilderijen / aquarellen van klokjesbloemen
- Een tentoonstelling over het boek de Klokkenluider van de Notre Dame
- Klokje jenever: graanjenever in Groningen / Oldambt
- Sierraden van brons
- Bronzen beelden in de tuin
- Aanhaken bij de Ostfriesland

Idee: Jeneverproeverrij met Tiktok Tammo: 'Klokslag'

Groningen, en specifiek ook het Oldambt (de graanrepubliek) staat bekend om zijn graanjenevers. Een 'klokje' in het Gronings is een klein glaasje sterke drank, vaak jenever. Tiktok Tammo, een beroemdheid in de regio, heeft zijn eigen versie bedacht van de 'tequila shot', namelijk de 'Klokslag' met Groninger mosterd, droge worst en z'n eigen jenever; 'Klokje'.

https://www.youtube.com/watch?v=KqG3XBB0g2Q

15. Professionalisering organisatie

In dit project wordt de eerste stap richting professionalisering neergezet. Een vernieuwde presentatie met daaraan gerelateerd een educatief programma in een gemoderniseerd gebouw dat toegankelijk is voor een brede groep mensen. Maar er komt meer kijken bij het professionaliseren van een museum. Het bestuur heeft de wens om een officieel geregistreerd museum te worden en wil al tijdens de looptijd van dit project een aantal stappen zetten die nodig zijn om de registratie te verkrijgen. We streven er naar om in 2027 officieel geregistreerd te zijn als museum en gaan dan ook de museumkaart invoeren. Het is daarnaast de verwachting dat het museum meer eigen inkomsten gaat genereren door de winkel en horeca uit te breiden, meer arrangementen te organiseren en af en toe de centrale ruimte of vergaderzaal te verhuren.

Personeel
Vrijwilligers runnen al jarenlang met succes de beide musea. Ook op de lange termijn zal het merendeel van de activiteiten door vrijwilligers worden uitgevoerd. Om de programmering van tentoonstellingen, activiteiten en educatieve programma's te coördineren en naar een hoger niveau te tillen is het echter nodig een professionele medewerker in dienst te nemen, voor minimaal 20 uur per week. Voor de looptijd van het project willen we in eerste instantie een projectcoördinator aannemen die niet alleen de aansturing doet van de projectactiviteiten maar ook alvast een aanzet maakt om andere zaken in het museum te professionaliseren. Na afloop van het project willen we inzetten op het in dienst nemen van een medewerker, een betaalde directeur of coördinator voor 20 uur per week.

Het vernieuwde museum wordt zo ingericht dat de bemensing kan worden gedaan door twee personen, het ontvangstteam. Er is altijd een vrijwilliger aanwezig in de centrale ruimte, achter de balie en in de keuken. De andere vrijwilliger is een soort van 'vliegende keep'. Deze persoon springt bij in winkel, geeft toeristische informatie, kan kleine rondleidingen verzorgen, controleert toiletten etc. Vanzelfsprekend is er altijd iemand aanwezig met een BHV-diploma en iemand met een SHV diploma (Sociale Hygiëne). Voor nieuwe activiteiten worden nieuwe vrijwilligers gezocht.

Regelmatig worden leuke activiteiten voor vrijwilligers georganiseerd zoals uitjes naar andere musea. Ook krijgen vrijwilligers cursussen aangeboden zoals BHV en collectiegerelateerde cursussen. Het zorgdragen voor een veilige werksituatie is ook in het vernieuwde museum onze eerste prioriteit. We gaan de komende jaren bezig met een vernieuwd vrijwilligersbeleid waarin ook aandacht is voor het werven van extra vrijwilligers zodat we ook in de wintermaanden open kunnen zijn.

16. Winkel en horeca

Bezoekers komen straks binnen in een centrale ruimte waar ze kaartjes kunnen kopen voor de tentoonstellingen. Hier is ook een informatiehoek over de geschiedenis van Heiligerlee en er is toeristische informatie over de omgeving te vinden. Daarnaast is in deze ruimte een kleine winkel en zijn er horecafaciliteiten. Er is ruimte voor ongeveer 50 personen aan tafels binnen en er is toegang tot een terras aan de achterkant van het museum. Het idee is dat ook mensen die het museum niet willen bezoeken hier terecht kunnen voor een drankje of om iets in de winkel te kopen. De artikelen in de winkel sluiten aan bij onze tentoonstellingen en thema's. Daarnaast worden streekproducten verkochten. Koffie, thee en andere drankjes en kleine versnaperingen in de horeca zijn Fairtrade of komen uit de omgeving van het museum. Zo is het idee om een chocolaterie en of een bakker uit de omgeving te vragen klok-bonbons en/of koekjes voor ons te maken om te serveren in de horeca. Horeca en winkel worden door vrijwilligers gerund. We gaan voor een beperkt aanbod van hoge kwaliteit. Eventueel gaan we werken met een zelfbedieningsapparaat voor vers gemalen koffie en thee om hiermee de vrijwilligers te ontlasten. Bezoekers betalen voor een beker aan de balie en mogen deze zelf vullen.

De centrale ruimte is buiten openingstijden ook geschikt voor het houden van presentaties en het ontvangen van groepen. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het verplaatsbare digibord dat ook voor educatieve doeleinden wordt ingezet. Horeca en winkel zijn belangrijke manieren voor een museum als deze om extra inkomsten te genereren.

Genoeg ideeën voor klokken in de winkel…

17. Samenwerking en arrangementen

Het museum werkt al nauw samen met diverse organisaties en wil deze relaties verdiepen en verbreden. Daarnaast gaan we op zoek naar nieuwe partners.

Inhoudelijk werken we samen of gaan we samenwerking zoeken met:

- Schansen in de buurt - Het verhaal van de Slag bij Heiligerlee is nauw verbonden met de verhalen rondom de schansen in de buurt zoals de schansen van Bad Nieuweschans en Oudeschans. We werken al regelmatig met de musea in deze plaatsen samen, bijvoorbeeld bij het maken van wisseltentoonstellingen. Toekomstige samenwerking kan ook zijn in de vorm van routes, arrangementen en verdere inhoudelijke samenwerking.
- Historische vereniging Heiligerlee – informatie over Heiligerlee en omgeving
- Cultuurhistorisch Centrum Oldambt – informatie over Heiligerlee en omgeving
- Ostfriesisches Landesmuseum Emden – zij vertellen veel over de Slag bij Heiligerlee en andere slagen in dorpen vlak over de grens in Duitsland. Een samenwerking ligt dan ook voor de hand, inhoudelijk en op gebied van bruiklenen. We zijn op dit moment aan het onderzoeken of we vaste arrangementen kunnen maken waarbij bezoekers beide musea bezoeken en ook een aantal andere locaties van veldslagen.
- Klok en Peel museum – dit museum in Asten (Noord Brabant) lijkt in veel aspecten op ons museum. Het combineert ook twee onderwerpen in één museum op een hele succesvolle manier, ze ontvangen veel bezoekers die ook nog eens erg tevreden zijn over hun bezoek. We hebben al regelmatig contact met hen en wisselen ideeën uit.
- Stichting Oude Groninger Kerken - In dit project willen we gaan kijken of we kunnen samenwerken met deze stichting in een presentatie en route rondom kerkklokken in Groningen
- Staatsbosbeheer - Het terrein waar de Slag bij Heiligerlee waarschijnlijk plaatsvond is in beheer van Staatsbosbeheer. Er is samen met hen een route ontwikkeld waarin de Slag uitgebreid aan bod komt. De beleefroute Slag bij Heiligerlee – de Hoogte. Momenteel wordt er gewerkt aan een update van de route. (www.staatsbosbeheer.nl/uit-in-de-natuur/beleefroute-slag-bij-heiligerlee-de-hoogte).

Cultuurhistorisch Centrum Oldambt (CHC)

Een belangrijke partner van ons is het CHC Oldambt. Deze organisatie wordt bestuurd door Stichting Geschiedschrijving Oldambt. Het heeft als doel om samen met anderen de verhalen achter het erfgoed levend te houden, te verrijken en te verdiepen én om deze verhalen aan te wenden als inspiratiebron voor cultuur en samenleving. Het CHC heeft een digitaal museum en helpt bij de organisatie van activiteiten die passen bij de doelstellingen. We zien veel mogelijkheden om onze samenwerking uit te breiden en te versterken.

Groepsbezoek en arrangementen

Musea Heiligerlee ontvangt relatief vaak groepen, mede via arrangementen. Groepen krijgen een programma met rondleiding, film, koffie, thee en soms lunch. We willen ook in de toekomst vol in zetten op ontvangst van groepen. Daarvoor is de centrale ontvangstruimte in het museum heel geschikt. Mogelijke arrangementen zijn samen te stellen met bijvoorbeeld:

- Alle hierboven genoemde partijen
- Stichting Oud Brandweermateriaal Winschoten
- Busmuseum in Hoogezand (gebruik bussen)
- Speeltuinvereniging Heiligerlee
- Thermen Bad-Nieuweschans
- Rosarium Winschoten

- Andere musea in de regio

Op educatief vlak werken we samen of zoeken we samenwerking met:

- Scholen in Heiligerlee
- Stichting Kunst en Cultuur (K&C)
- Middelbare scholen in de regio

Overige samenwerkingen die we willen zoeken of uitbreiden:

- 'ZO Groningen' – samenwerking en hulp bij marketing en promotie van het museum
- Visio Haren en de Werkgroep Toegankelijk Groningen – overleg over toegankelijk maken museum voor mensen met een visuele beperking
- Buurtvereniging - participatieproject
- Lokale kunstenaars – tentoonstellingen en ook voor maken van artikelen voor de winkel

Binnen de looptijd van dit project beogen we minimaal 3 nieuwe samenwerkingen aan te gaan of samenwerkingen te verdiepen.

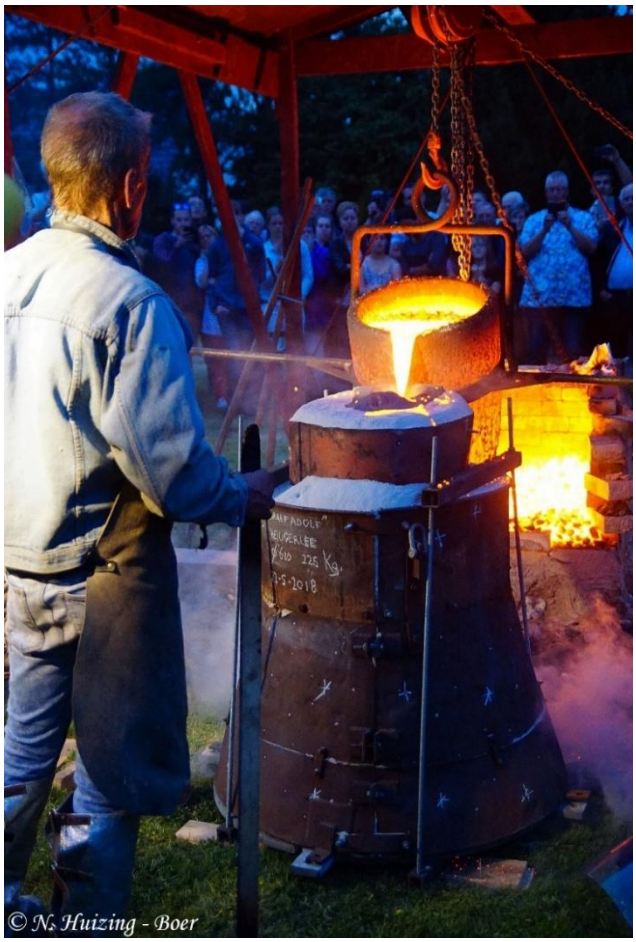
Simon Laudy – Klokkengieter / Klokken- en Kunstgieterij Reiderland te Finsterwolde.

Het Klokkengieterijmuseum werkt regelmatig samen met Simon Laudy. Nadat klokkengieterij Van Bergen te Heiligerlee in 1980 de poorten sloot, zette Laudy vanaf 1988 de lange traditie van klokkengietersactiviteiten in het noorden van Nederland voort. Hij heeft zijn werkplaats in Finsterwolde op ongeveer 5 km afstand van Heiligerlee.

Wie de werkplaats betreedt, doet een stap terug in de tijd. Sinds de twaalfde eeuw worden in deze regio kerkklokken geproduceerd. Het materiaal is sindsdien misschien een beetje veranderd, maar het productieproces is in duizend jaar vrijwel hetzelfde gebleven. Zo gaat het gieten van de klok met de hand. Jaarlijks produceert Laudy zo'n dertig tot veertig klokken. Zijn klokken hangen over de hele wereld. Hij giet ook klokken op locatie zoals in 2008 aan de voet van de Martinitoren waar hij een klok goot voor het torentje van het Groninger provinciehuis en in 2018 een herdenkingsklok in de tuin van het museum.

Het ambacht klokkengieten is bijna verdwenen maar het museum wil bijdragen aan het behoud van de kennis en interesse in het vak.

Demonstratie klokkengieten in een veldoven gemaakt voor de gelegenheid in de tuin van het museum. Klokkengieten op deze manier is een bijzonder ambacht dat we zien als immaterieel erfgoed dat bewaard moet worden voor de toekomst.

18. Communicatie, PR, Identiteit

Communicatie tijdens het project
Als het aan ons ligt gaat er nogal veel gebeuren de komende jaren! Een verbouwing, complete nieuwe presentaties, een mooier café, professionalisering op allerlei vlakken en uiteindelijk wellicht een geregistreerd museum worden. Voor iedereen is het best spannend en misschien is ook niet iedereen in ons netwerk blij met een aantal stappen, zoals het afstoten van een pand. Goede communicatie over het project met vrijwilligers, buren, partnerorganisaties, vrienden van het museum en de gemeente is daarom cruciaal. We willen mensen echt meenemen in het proces en niet alleen 'top-down' te informeren.

In het voortraject zijn al vertegenwoordigers van de gemeente en vrijwilligers meegenomen. De komende maanden gaan we de plannen naar een bredere groep communiceren en is er zeker plaats voor input. Wat willen vrijwilligers terug zien in de nieuwe presentatie? Wat vinden zij leuk aan hun werk en hoe kunnen we zorgen dat dit leuk blijft in het vernieuwde museum? We gaan een aantal sessies organiseren voor vrijwilligers waarin ze mee kunnen praten en ideeën kunnen aandragen. Ze kunnen zich dan ook aanmelden voor deelname aan subprojectgroepen, bijvoorbeeld rondom de horeca, de tuin, de tentoonstellingen of de demonstratieruimte.

De verbouwing is niet heel groot, maar toch zal deze overlast geven voor de buren. We vinden het belangrijk dat zij niet uit de media vernemen wat er gaat gebeuren maar van ons zelf. Het zelfde geldt voor de verplaatsing van het carillon. Waarschijnlijk maakt het voor het geluid weinig uit waar deze staat, maar het is toch belangrijk dat hier goed over wordt gecommuniceerd. Partners, zoals andere musea, de speeltuinvereniging en de historische vereniging gaan we binnenkort ook persoonlijk van onze plannen op de hoogte stellen en hen gelijk proberen te interesseren in arrangementen. Hiervoor nemen we uiteraard ook contact op met 'ZO Groningen' in Oldambt.

Identiteit
De twee musea zijn officieel al samengevoegd in één organisatie; Stichting Musea Heiligerlee. Er is ook een gezamenlijke website. De huisstijl is al een beetje aangepakt en in de zelfde vorm gegoten, maar toch zijn het voor bezoekers nu nog gewoon twee musea die sterk van elkaar verschillen. Straks is er echt één museum, en daarbij hoort ook een nieuwe identiteit, naam en bijpassende huisstijl. Wie zijn we eigenlijk? Hoe willen we ons presenteren naar de buitenwereld? We gaan als team met een communicatiebureau aan de slag om over dit onderwerp na te denken en te komen tot een nieuwe huisstijl met bijpassend logo en naam. Voor de hand liggen namen als: Museum Klok en Slag, Museum Klokslag of Museum Heiligerlee.

Publiekscampagne rondom de opening
Als het project gereed is komt er een grote publiciteitscampagne:

- Open dag voor buurtbewoners, vrienden en partnerorganisaties
- Speciale openingsweek voor iedereen met diverse activiteiten
- Grote marketingcampagne online en met posters, wegborden etc
- Acties zoals Elke 100ste bezoeker een cadeautje, kortingsbonnen in de kranten en gratis drankjes

Signing
Momenteel is het voor veel bezoekers van Heiligerlee niet gelijk duidelijk dat ze in zo'n bijzonder dorp zijn beland. Zoals eerder gezegd valt het ook niet goed op dat de

Klokkengieterij een museum is. Het monument heeft een prominente plek in het dorp, maar daar wordt niet duidelijk naar het museum verwezen. In dit project willen we de signing zowel in Heiligerlee zelf als in de omgeving verbeteren. Te denken valt aan:

- Meer/ verbeterde signing naar het nieuwe museum vanaf openbaarvervoer-hotspots, de snelweg, fietsroutes en andere wegen
- Aandacht voor 'de Slag' bij binnenkomst van het dorp, het liefst gecombineerd met een oproep het museum te bezoeken
- Aandacht voor het museum bij andere toeristische locaties in de gemeente

19. Planning en uitvoering

Om het project te coördineren en de dagelijkse aansturing te verzorgen wordt een kwartiermaker / projectcoördinator aangenomen. Daarnaast wordt er een stuurgroep gevormd die toezicht houdt op de voortgang van het project en deze ook aanstuurt in overleg met de projectcoördinator. Hierin zitten in ieder geval de voorzitter en de penningmeester van het museum. De projectcoördinator, een vertegenwoordiger van de vrijwilligers, een vertegenwoordiger van de gemeente, de tentoonstellingsmaker en een vertegenwoordiger van het architectenbureau vormen de basis van de te vormen projectgroep. Deze groep heeft minimaal maandelijks overleg gedurende de duur van het project, en vaker wanneer nodig. De gemeente is eigenaar van het pand en zal de bouwbegeleiding verzorgen.

De activiteiten worden allemaal uitgevoerd in een samenwerkingsverband tussen teams van vrijwilligers en de aan te stellen projectcoördinator. Deze laatste draagt ook bij aan de concrete uitvoering van de activiteiten. Voor de tuin en het participatieproject in het dorp worden externe partijen gezocht die deze activiteiten coördineren en deels uitvoeren, een tuinontwerper en een kunstenaar.

Wanneer	Wat
Voltooid	• *Haalbaarheidsonderzoek* • *Verkennende gesprekken met de gemeente als eigenaar van de panden* • *Maken schetsontwerp architect en tentoonstellingsmaker (op aanvraag sturen we deze na). Dit is gebruikt in presentaties voor:* ○ *vrijwilligers* ○ *gemeente en gemeenteraad* ○ *samenwerkingspartners (huidige)* ○ *buurtbewoners en andere belangstellenden* ○ *perscontacten* • *bodemonderzoek door de gemeente, met als uitkomst geen belemmering voor dit project.*
2025	• *Voorbereidingen project. Vergunningen aanvragen, fondsenwerving.*
Voorjaar 2026	• *Officiële start van het project* • *Aanstellen projectcoördinator / kwartiermaker*
Najaar 2026	• *Start bouw* • *Contact met scholen, start ontwikkeling educatieve programma's* • *Verdere ontwikkeling tentoonstellingsplan*
Zomer 2027	• *Bouw en verbouw afronden* • *Start scholenproject en participatieproject in het dorp*
Najaar 2027	• *Start bouw tentoonstellingen en inrichting overig* • *Aanleg tuin en aanpak voorterrein*
Begin 2028	• *Afstoten pand Slag bij Heiligerlee* • *Start PR campagne*
Voorjaar 2028	• *Heropening museum, openingsprogramma*

	• *Start educatieve programma's* • *Feestelijke openingsactiviteiten*
Zomer 2028	• *Afronding project, evaluatieproces en borgingsplan*

20. Borging en evaluatie

Tijdens het project en ook na de opening van het vernieuwde museum evalueren we regelmatig hoe het proces verloopt met de betrokken partijen en de betrokken vrijwilligers. Hoe loopt het proces? Wordt iedereen gehoord? Waar staan we met de planning? Hoe verloopt het project financieel? Na afloop zal er een algemene evaluatie plaatsvinden en wordt er een openbaar rapport geschreven waarin de resultaten worden opgenomen en waarin het proces beschreven wordt.

Ook komt er een plan van aanpak om de resultaten te borgen. De fysieke onderdelen van dit project, zoals de aanpassingen aan het gebouw, de bouw van 'De Hinderlaag' en de tentoonstellingen zullen makkelijk in onderhoud zijn en toekomstbestendig. Andere zaken vergen wél aandacht om de kwaliteit te borgen op lange termijn. Denk daarbij aan:

- Het educatieve programma. We willen dit up-to-date houden en goed blijven aanhaken bij de wensen van de scholen. Daarom gaan we eens in de paar jaar het hele programma doorlopen met scholen en een expert en voeren we aanpassingen door waar nodig.
- De inhoud van de wisselexposities en het randprogramma. Deze dient niet alleen inhoudelijk sterk te zijn maar de vorm en uitvoering moeten ook de kwaliteit uitstralen die past bij het vernieuwde museum. Daarvoor zal het nodig zijn jaarlijks een budget te reserveren voor deze onderdelen.
- Kennis en kunde van vrijwilligers. Om vrijwilligers op de hoogte te laten zijn van de inhoud van wisselexposities maar ook over andere museum gerelateerde zaken rondom collectie en horeca bijvoorbeeld, bieden we blijvend trainingen aan.

Om zorg te dragen dat deze zaken worden geregeld en dat er financiële middelen voor deze activiteiten kunnen worden geworven is een betaalde medewerker noodzakelijk.

Impressie van het verbouwde museum vanaf de tuin gezien

21. Financieel

Exploitatie
Om de toekomst van het museum zeker te kunnen stellen is het heel belangrijk om de exploitatie ook op langere termijn geborgd te hebben. Daarmee kan een vaste medewerker aangenomen worden als coördinator / directeur. Het is de bedoeling dat de kosten die de aanstelling van een medewerker met zich meeneemt uiteindelijk gedeeltelijk uit extra inkomsten van het museum kunnen worden betaald. Zo zal deze medewerker als taak hebben subsidie binnen te halen voor de organisatie van activiteiten, workshops en hoge kwaliteit tentoonstellingen die op hun beurt extra bezoekers en inkomen genereren voor het museum. Als de huidige inkomsten uit horeca, winkel en arrangementen worden vergeleken met die van andere musea kan worden geconcludeerd dat hier nog veel winst te behalen valt. Ook zal de openstelling in de wintermaanden extra bezoekers trekken en daarmee inkomsten genereren. Toch zal het lastig zijn de kosten van de medewerker helemaal uit eigen middelen te betalen, vooral in de eerste fase. De gemeente Oldambt heeft aangegeven het museum hier financieel in te gaan ondersteunen.

De verwachting is dat de bezoekersaantallen na de heropening en nadat het museum geregistreerd is op kunnen gaan lopen tot 15.000 per jaar.

Begroting
Het hele project is begroot op € 2.681.968-. De grootste kostenpost is bijna vanzelfsprekend de verbouwing en aanbouw van het pand. Daarnaast is ook de bouw van de museale installatie ‘de Hinderlaag’ een behoorlijke kostenpost en de museale inrichting. Een gedetailleerde begroting van de (ver)bouw van de klokkengieterij en de bouw van de Hinderlaag zijn beschikbaar op aanvraag.

Categorie	Kosten	ex btw	totaal / categorie
Nieuwbouw, verbouw en verduurzaming	Museum verbouw en aanbouw inclusief verduurzaming	€ 716.000	
	Kosten verhuizing	€ 20.000	
	Overige kosten architect, constructeur etc	€ 147.565	
	Aansluiting Nuts	€ 2.500	
	Inrichting ontvangstruimte algemeen	€ 20.000	
	(Her)inrichting horeca en keuken	€ 20.000	
	Depot huur tijdelijk	€ 3.000	€ 929.065
Vaste presentatie	Herinrichting museum exposities	€ 421.172	
	Bouwkosten museale installatie 'De Hinderlaag'	€ 468.000	
	4 jaar onderhoud techniek	€ 15.000	
	Kunstproject buiten / voorplein	€ 15.000	€ 919.172
Omgeving en tuin	Aanleg tuin / voorplein	€ 50.000	€ 50.000
Educatie	Ontwikkeling educatieve programma's	€ 15.000	
	Escaperoom speurtocht	€ 12.000	€ 27.000
Professionalisering	Huisstijl / DNA ontwikkeling / communicatie	€ 12.000	€ 12.000
Opening	Openingstentoonstelling activiteiten en materiaal	€ 15.000	
	Openingsactiviteiten	€ 10.000	€ 25.000
Projectmanagement	Kwartiermaker / projectleiding, 1 jaar	€ 45.000	
	Extra urenbegeleiding Cooperatie Sterke Musea	€ 4.750	€ 49.750
	Subtotaal:	€ 2.011.987	€ 2.011.987
	onvoorzien 15%	€ 301.798	
	accountantskosten:	€ 3.000	
	Totale kosten (2023):	€ 2.316.785	
	prijs berekend op basis van gegevens 2023. Prijsindexatie 5% per jaar:	€ 365.183	
	Totale kosten (2026):	€ 2.681.968	

Aanbesteding
In het project worden de aanbestedingsregels van de gemeente Oldambt gevolgd. Dit betekent ook dat er een meervoudig onderhandse aanbestedingsprocedure wordt gevolgd voor het aanstellen van een aannemer en dat moet worden bekeken of dit ook nodig is voor de aanstelling van een architect. Dat laatste zou betekenen dat Daad-architecten niet met zekerheid dit project gaat uitvoeren. Er zijn tot nu toe alleen afspraken gemaakt om tot een schetsontwerp te komen. De museale installatie 'De Hinderlaag' is sowieso wél een vast onderdeel van dit project. Ook als Daad-architecten niet betrokken zal zijn bij de verbouw en verduurzaming van het klokkengieterijpand, gaan we wel met hen en Willy van der Schuit verder voor de realisatie van dit projectonderdeel.

Dekkingsplan
Onze plannen sluiten aan bij diverse fondsen. We gaan de komende tijd het gesprek aan met een aantal andere grote fondsen. De eerste aanvraag is de deur uit, naar het Scholten-Kamminga-Landbouwfonds.

Dekkingsplan	ex btw	
Gemeente Oldambt	€ 500.000	*Huidige aanvraag*
SK & L fonds	€ 250.000	*is aangevraagd*
Provincie Groningen, vernieuwing presentatie	€ 125.000	*Nog aan te vragen*
Vriendenloterij fonds	€ 500.000	*Nog aan te vragen*
Leader	€ 125.000	*Nog aan te vragen*
NPG (via gemeente, provincie of Impulsloket)	€ 125.000	*Nog aan te vragen*
Mondriaanfonds	€ 100.000	*Nog aan te vragen*
VSB fonds	€ 100.000	*Nog aan te vragen*
BPD Cultuurfonds	€ 100.000	*Nog aan te vragen*
Nij Begun	€ 250.000	*Nog aan te vragen*
Digitall fonds	€ 150.000	*Nog aan te vragen*
Cultuurfonds	€ 100.000	*Nog aan te vragen*
Google community grants	€ 100.000	*Nog aan te vragen*
Rabobank	€ 80.000	*Nog aan te vragen*
Je Maintaindrai fonds	€ 50.000	*Nog aan te vragen*
Roemte (groen dak)	€ 15.000	*Nog aan te vragen*
Eigen bijdrage, vrijwilligersuren (479 uren * €25)	€ 11.975	*Toegezegd*
Totaal dekking:	€ 2.681.975	

Kerkhof van kerkklokken in Hamburg na de Tweede Wereldoorlog

In WOII roofden Duitse nazi's in heel Nederland kerkklokken om ze om te smelten tot munitie. In Gemeente Groningen wist de bevolking dat te voorkomen door de klokken tijdig in akkers te begraven en er gewassen op te verbouwen, zodat de Duitsers ze niet konden vinden. Een kaart waarop werd genoteerd waar de klokken waren begraven werd bewaard voor betere tijden. Die braken aan toen Canadese troepen op 18 april 1945 Groningen definitief bevrijdden. De kaart dook op en de klokken werden opgegraven, schoongemaakt en in de torens gehesen. Bron: Museum Klok & Peel.

Bijlage I Codes

In deze tekst worden de drie 'codes' uitgewerkt met betrekking tot Stichting Musea Heiligerlee. Het gaat om de Governance Code Cultuur, de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie. De stichting Musea Heiligerlee is geen geregistreerd museum, maar in het nieuwe beleidsplan zal wel worden vastgelegd dat we de codes onderschrijven. Op dit moment heeft de stichting geen medewerkers in dienst.

Governance Code Cultuur
De stichting bestaat uit vier bestuursleden; een voorzitter, penningmeester, secretaris en een algemeen bestuurslid. Zij genieten geen bezoldiging en onkostenvergoeding. Alles geschiedt op vrijwillige basis.
De stichting onderschrijft de acht principes die in deze code verwoord staan.

1. De stichting voegt maatschappelijke waarde toe door in samenwerking met de inwoners en organisaties in het dorp een plek te creëren waar de geschiedenis tot leven komt en de verhalen, het erfgoed en de bijbehorende collectie bewaard worden. Deze plek draagt bij aan de leefbaarheid in de regio en helpt sociale cohesie een impuls te geven. Naast de vaste presentaties worden er ook activiteiten voor de buurt georganiseerd en wil het museum een platvorm bieden aan lokale beelden kunstenaars, muzikanten en anderen.
2. Stichting Musea Heiligerlee past de Governance Code Cultuur toe en legt deze uit in de jaarverslagen.
3. Het bestuur van de stichting is onafhankelijk en handelt integer.
4. Bestuurders zijn zich bewust van hun eigen rol en de onderlinge verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en handelen daarnaar.
5. Het bestuur is verantwoordelijk voor de algemene en dagelijkse leiding, het functioneren en de resultaten van de organisatie. De coördinator van de vrijwilligers is het aanspreekpunt voor vrijwilligers. Hij rapporteer daarover geregeld aan het bestuur. De verplichtingen daarover staan omschreven in het contract.
6. .Het bestuur gaat verantwoord en integer om met mensen en middelen van de stichting. Zij onderschrijft een goed werkklimaat en Fair Pay voor eventueel aan te nemen professionals.
7. Het bestuur komt in de regel 6 keer per jaar samen en soms, indien nodig afzonderlijk:
    - Vier keer in een reguliere vergadering samen met het kernteam;
    - Een keer alleen met bestuur over bestuurlijke zaken;
    - Afzonderlijk van elkaar afspraken met de zakelijk leider, fondsenwerver, danwel extra bezoek voorstelling.
8. Raad van Toezicht: is niet van toepassing.

Fair Practice Code
Stichting Musea Heiligerlee onderschrijft de intenties en principes van de Fair Practice Code en de vijf kernwaarden die daaraan ten grondslag liggen: solidariteit, diversiteit, vertrouwen, duurzaamheid en transparantie. Een eerlijke fatsoenlijke bezoldiging onderschrijft het bestuur ten stelligste. Tegelijkertijd is er ten aanzien van het werven van subsidies een discrepantie; begrotingen mogen niet te hoog te zijn en moeten kosten en honoraria aan de ondergrens zitten. De honoraria van de professionals zijn dan ook marktconform.

Beloningsbeleid
De bestuursleden van de Stichting ontvangen geen vergoeding voor hun werkzaamheden.
De gastheren en -vrouwen ontvangen een vrijwilligersvergoeding welke voldoet aan de wettelijke regels en valt binnen de gestelde maxima. De professionals die voor dit project worden aangesteld

worden marktconform betaald en volgens de richtlijnen in de museumbranch. Kunstenaars waar we in dit project mee werken krijgen betaald volgens de Richtlijn Kunstenaarshonoraria.

Code Diversiteit & Inclusie
Waar het gaat om de Code Diversiteit en Inclusie, heeft de stichting nog een hele weg te gaan. Dat wil echter niet zeggen dat de wil er niet is om een zo divers mogelijk personeelsbestand, programma, publiek en partners te bereiken.

Het vrijwilligersbestand is divers qua leeftijdsopbouw (van 20-80+ jaar) maar ook qua samenstelling en sociale status: de 'jongeren' die nog niet pensioengerechtigd zijn, hebben doorgaans een WAO-uitkering. Wat personeelsbeleid betreft maken we geen keuzes: iedereen die zich aanmeldt met de vraag of ze wat bij ons kunnen doen, krijgt een kans, ongeacht achtergrond. We krijgen echter zelden aanmeldingen van mensen met een niet-westerse achtergrond om vrijwilliger bij ons te worden. Momenteel zijn er twee ‘medelanders’ onder de vrijwilligers en een aantal mensen die door hun ziekte of handicap verder van de arbeidsmarkt staan. Inclusie en diversiteit betekent ook nog iets anders in deze regio. Er zijn relatief veel mensen in de regio in armoede opgegroeid of ervaren nog steeds armoede. Ook wonen hier relatief veel mensen met een laag opleidingsniveau. Zij moeten zich ook prettig voelen in ons museum. We streven er dus naar een heel laagdrempelig museum te zijn waar iedereen zich thuis voelt.

De leeftijdsopbouw van bezoekers is niet zo gelijkmatig. We krijgen toch vooral 60plussers in het museum. We streven naar meer variatie door andere activiteiten zoals speciaal voor mensen met een handicap, vluchtelingen, mensen met een laag inkomen en jongeren.

We willen mensen betrekken die geen interesse voor cultuur en geschiedenis mee hebben gekregen in hun jeugd. Ook mensen die moeite hebben met lezen en schrijven zijn een doelgroep. Het leuke aan onze onderwerpen is dat er vooral ook veel te zien, te horen en te doen is!

Concrete ideeën voor de toekomst zijn:

- Museale vaste presentatie wordt geschikt voor laaggeletterden en mensen die het Nederlands slecht beheersen (valt binnen dit project);
- Activiteiten organiseren die mensen met diverse achtergronden samenbrengen op een laagdrempelige manier, bijvoorbeeld bij laagdrempelige lezingen, de kerstmarkt, klokgiet workshops en andere creatieve workshops en projecten met de scholen;
- Vluchtelingen / mensen met een migratie achtergrond betrekken in het programma, denk aan projecten rondom het thema ‘de slag / oorlogen’ gelinkt aan bijvoorbeeld de oorlog in Oekraïne, of een project rondom klokken en bellen wereldwijd.

DA
AD

Schetsontwerp
Musea
Heiligerlee
25.07.2023

0
25
50 m

Schetsontwerp
Musea
Heiligerlee

Inleiding

Voor u ligt een boekwerk met daarin het schetsontwerp voor de musea, Klokkengieterijmuseum en Museum Slag bij Heiligerlee, te Heiligerlee. De bestaande musea zijn verouderd een aan vernieuwing en verduurzaming toe. Om ook in de toekomst beide musea goed te kunnen beheren is besloten deze samen te voegen zodat zij met een kleinere groep medewerkers goed te exploiteren is. Het uitgangspunt is dat het bestaande gebouw van de Klokkengieterijmusem aan de Provincialeweg 46 in Heiligerlee wordt verbouwd.

De opgave bestaat uit twee delen:
1. Revitalisatie van het Klokkengieterijmuseum
2. Nieuwbouw van de Slag bij Heiligerlee

1. Revitalisatie van het Klokkengieterijmuseum:
Het bestaande Klokkengieterijmuseum wordt opnieuw ingericht, de gebouwen worden verduurzaamd en er wordt een nieuwe ruimte voor een wisselexpositie gerealiseerd.

2. Nieuwbouw van de Slag bij Heiligerlee
In de tuin achter het gebouw wordt de nieuwbouw gerealiseerd waarin het verhaal van de Slag bij Heiligerlee wordt verteld.

Dit boekwerk laat het schetsontwerp zien van de nieuwe plannen. Het doel van dit boekwerk is om draagvlak en fondsen te werven voor verdere planuitwerking en realisatie.
In samenwerking met Willy van der Schuit, betrokken als ontwerper van de tentoonstellingen, is dit schetsontwerp gemaakt.

Met vriendelijke groet,
Titus Mars
DAAD Architecten

WILLY van der SCHUIT
ONDERZOEK • TEKST • COMMUNICATIE

Inhoud

Opdrachtstelling	**3**
Locatieanalyse	**4**
Bestaande situatie	**12**
Klokkengieterijmuseum	**19**
Slag bij Heiligerlee: De Hinderlaag	**32**
Uitgangspunten voor calculatie	**46**

Contactpersoon:
Titus Mars
Titus@daad.nl
Projectnummer:
23.028

DAAD Architecten B.V.
Paltz 21
9411 PM
Beilen

0593 582 450

Oude Kijk in 't Jatstraat 6
9712 EG
Groningen

050 313 0847

info@daad.nl
www.daad.nl

DA
AD

ANALYSE
locatie

Historische tijdreis

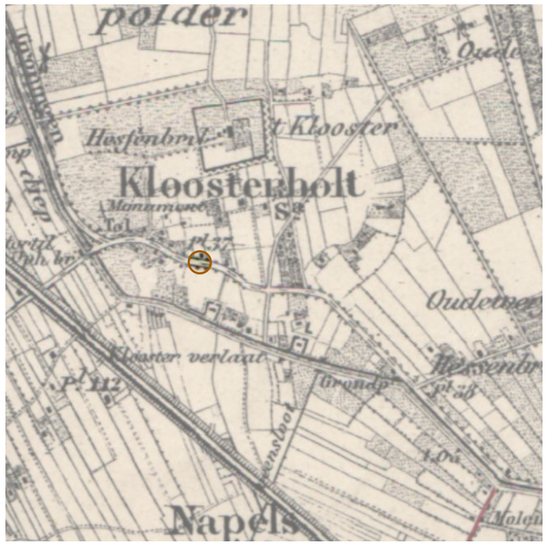
Heiligerlee is een wegdorp met lintbebouwing gelegen op een van de hoogste delen van het schiereiland van Winschoten. Bij Heiligerlee werd in de Middeleeuwen het klooster Mons Sinaï gesticht. Op het voormalige kloosterterrein staat tegenwoordig een Oldambtster boerderij. Bij het dorp vond op 23 mei 1568 de Slag bij Heiligerlee plaats tussen de Staatse troepen en het Spaanse leger. Dit vormde het begin vormde van de Tachtigjarige Oorlog.

Het dorp wordt oorspronkelijk Asterlee of Oosterlee genoemd en tot rond 1900 wordt het op kaarten aangeduid als Kloosterholt. De bebouwing is hoofdzakelijk gelegen langs de doorgaande weg, de Provinciale weg. Aan deze weg word in 1862 de klokkengieterij van Van Bergen gebouwd. Ten noorden van de hoofdweg worden aan laantjes met name arbeiderswoningen gebouwd. Aan het begin van de twintigste eeuw worden tussen de Provinciale weg en het Winschoterdiep twee steenfabrieken gebouwd, welke inmiddels zijn verdwenen. Na 1900 breidt het dorp zich met name aan de noordzijde verder uit en verdicht de bebouwing langs de hoofdweg. In 1954 wordt het Winschoterdiep omgelegd en wordt het oude diep te zuiden van het dorp gedempt.

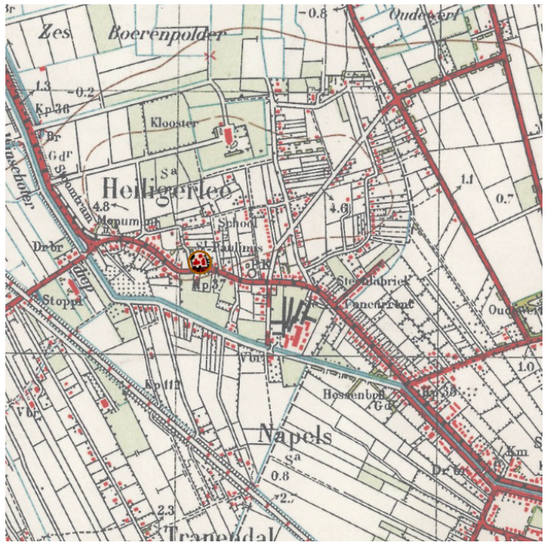
Bron:
Karakteristieke Objecten, Gemeente Oldambt & Libau

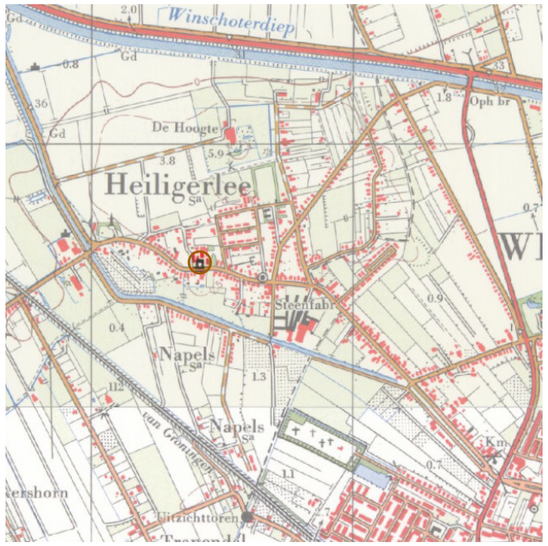
1850

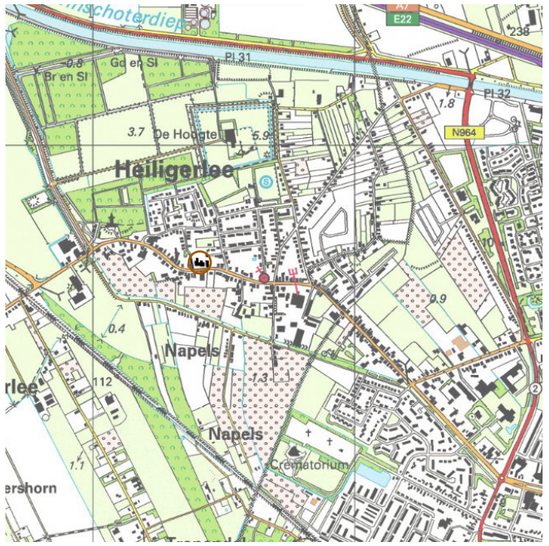
1900

1950

1975

2000

2022

0
25
50 m

Karakteristiek object

De gemeente Oldambt heeft zich uitgesproken over de wenselijkheid van het aanwijzen van karakteristieke objecten in de kernen. Op deze wijze kan worden voorkomen dat panden worden gesloopt zonder dat een nadere afweging kan worden gemaakt ten aanzien van de cultuurhistorische waarde. Met een inventarisatie en selectie van karakteristieke objecten biedt de gemeente duidelijkheid vooraf, zowel richting eigenaren als andere partijen, en wordt voorkomen dat de gemeente slechts ad hoc en per individuele casus kan reageren op ontwikkelingen. Daarnaast wordt vanuit de samenleving een groeiende belangstelling gesignaleerd voor – en een roep om – bescherming van cultureel erfgoed als drager van lokale identiteit.

Hoewel de voormalige klokkengieterij geen monumentale status bezit, is het wel degelijk een beeldbepalend object met hoge waardering. De onderstaande afbeelding toont de omschrijving en waardering per criteria.

	Provincialeweg	**46**	**Heiligerlee**
Cultuurhistorische waarde:	2	Authenticiteit:	2
Architectuurhistorische waarde:	2	Zeldzaamheid:	3
Stedenbouwkundige/ensemble waarde:	3		

Voormalige klokkengieterij Van Bergen (opgericht 1795), gebouwd in 1862. Pand op rechthoekige plattegrond met klokkentoren gebouwd in 1942. Gieterij met fabriek voor uurwerken en brandspuiten. Thans een klokkengieterijmuseum.

Zeer beeldbepalende ligging, met voorplein en evenwijdig aan de Provincialeweg.

Bron:
https://www.planviewer.nl/imro/files/NL.IMRO.1895.23BP001-0301/b_NL.IMRO.1895.23BP001-0301_BijlageBi..rleeKopie.pdf

De waardering per criteria betekenen het volgende:

- 0 punten geen waarde
- 1 punt aanwezige waarde
- 2 punten hoge waarde
- 3 punten zeer hoge waarde

BRANDSPUITEN

BRANDSPUITEN
GELDERSTRAAT

Artikel 16 Maatschappelijk
16.1 Bestemmingsomschrijving
- De voor 'Maatschappelijk' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

gebouwen ten behoeve van:
1. maatschappelijke voorzieningen met ondergeschikte detailhandel en horeca;

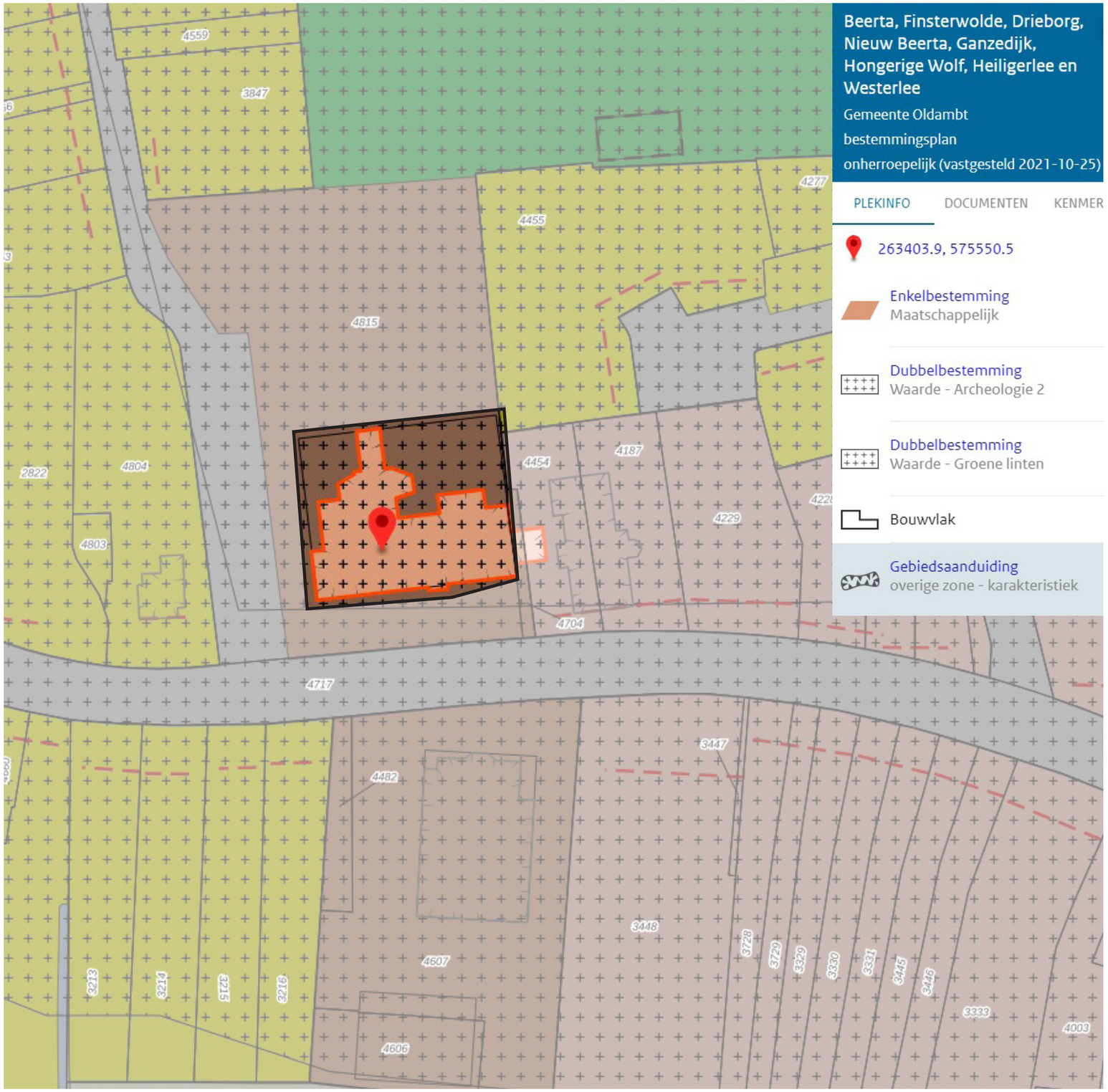
[...]
waarbij het behoud van de karakteristieke hoofdvorm wordt nagestreefd, ter plaatse van de aanduiding 'overige zone - karakteristiek'; met de daarbij behorende:
- wegen en paden;
- parkeervoorzieningen;
- nutsvoorzieningen;
- groenvoorzieningen;
- speelvoorzieningen;
- water en waterhuishoudkundige voorzieningen;
- tuinen, erven en terreinen;
- energievoorzieningen;
- bouwwerken, geen gebouwen zijnde.

16.2 Bouwregels
16.2.1 Algemeen
De gezamenlijke oppervlakte van een hoofdgebouw met de daarbij behorende aan- en uitbouwen en bijgebouwen mag ten hoogste 300 m2 bedragen, tenzij de bestaande oppervlakte meer bedraagt, in welk geval de bestaande oppervlakte als maximum geldt.

16.2.2 Gebouwen
Voor het bouwen van de in artikel 16 lid 1 sub a genoemde gebouwen gelden de volgende regels:
- een gebouw wordt binnen een bouwvlak gebouwd;
- een bedrijfswoning mag uitsluitend worden gebouwd ter plaatse van de aanduiding 'bedrijfswoning';
- per bedrijf mag ten hoogste één bedrijfswoning worden gebouwd;
- de goothoogte van een gebouw zal ten hoogste 6 meter bedragen, de bouwhoogte van een gebouw zal ten hoogste 9 meter bedragen, dan wel:

1. de ter plaatse van de aanduiding 'maximum goothoogte (m)' aangegeven hoogte;
2. de ter plaatse van de aanduiding 'maximum bouwhoogte (m)' aangegeven hoogte.

16.2.3 Aan- en uitbouwen en bijgebouwen bij bedrijfswoningen
Voor het bouwen van aan- en uitbouwen en bijgebouwen bij een bedrijfswoning gelden de volgende regels:
- de aan- en uitbouwen en bijgebouwen worden ten minste 3,00 m achter de naar de weg gekeerde gevel(s) van de bedrijfswoning c.q. in of achter het verlengde daarvan gebouwd;
- de gezamenlijke oppervlakte van de aan- en uitbouwen en bijgebouwen bij een bedrijfswoning mag ten hoogste 70 m² bedragen;
- de goothoogte van een aan- of uitbouw of een bijgebouw mag ten hoogste 3,00 m bedragen;
- de bouwhoogte van een aan- of uitbouw of een bijgebouw mag ten hoogste 5,50 m bedragen.

Artikel 32 Waarde - Archeologie 2

32.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Waarde - Archeologie 2' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor het behoud van archeologische waarden.

32.2 Bouwregels

Aanvullend op de bouwregels in de andere voor de betreffende gronden aangewezen bestemmingen gelden de volgende bouwregels:

- voor bouwwerken groter dan 100 m2 moet alvorens een omgevingsvergunning voor bouwen wordt verleend, door de aanvrager een rapport worden overgelegd waarin, naar het oordeel van burgemeester en wethouders:

1. de archeologische waarden van de gronden die blijkens de aanvraag kunnen worden verstoord in voldoende mate zijn vastgesteld; en
2. in voldoende mate is aangegeven op welke wijze de archeologische waarden worden bewaard en/of gedocumenteerd;

- indien uit het onder a genoemde rapport blijkt dat de archeologische waarden van de gronden door het verlenen van de omgevingsvergunning voor bouwen zullen worden verstoord, kunnen burgemeester en wethouders één of meer van de volgende voorwaarden verbinden aan de omgevingsvergunning:

1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor de archeologische waarden in de bodem kunnen worden behouden;
2. de verplichting tot het doen van opgravingen in de zin van artikel 1, onder h, van de Monumentenwet 1988;
3. de verplichting de werken of werkzaamheden die leiden tot de bodemverstoring, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties;

- indien burgemeester en wethouders voornemens zijn om aan de vergunning voorwaarden te verbinden als bedoeld onder b, wordt een archeologisch deskundige om advies gevraagd.

Artikel 38 Waarde - Groene linten

38.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Waarde - Groene linten' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor:
de bescherming van de wegbeplanting en daarmee samenhangende slingertuinen.

38.2 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

38.2.1 Vergunningplicht

Voor de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden is ongeacht het bepaalde in de regels bij de andere op de gronden van toepassing zijnde bestemmingen een omgevingsvergunning vereist:

- het verwijderen van wegbeplanting;
- het graven en/of dempen van watergangen en waterpartijen;
- het ontgronden, het afgraven, egaliseren en ophogen van gronden en/of het anderszins ingrijpend wijzigen van de bodemstructuur.

44.2 overige zone - karakteristiek

Ter plaatse van de aanduiding 'overige zone - karakteristiek' (zie ook bijlage 3 bij de regels) gelden nadere regels voor het behoud van de karakteristieke hoofdvorm van panden:

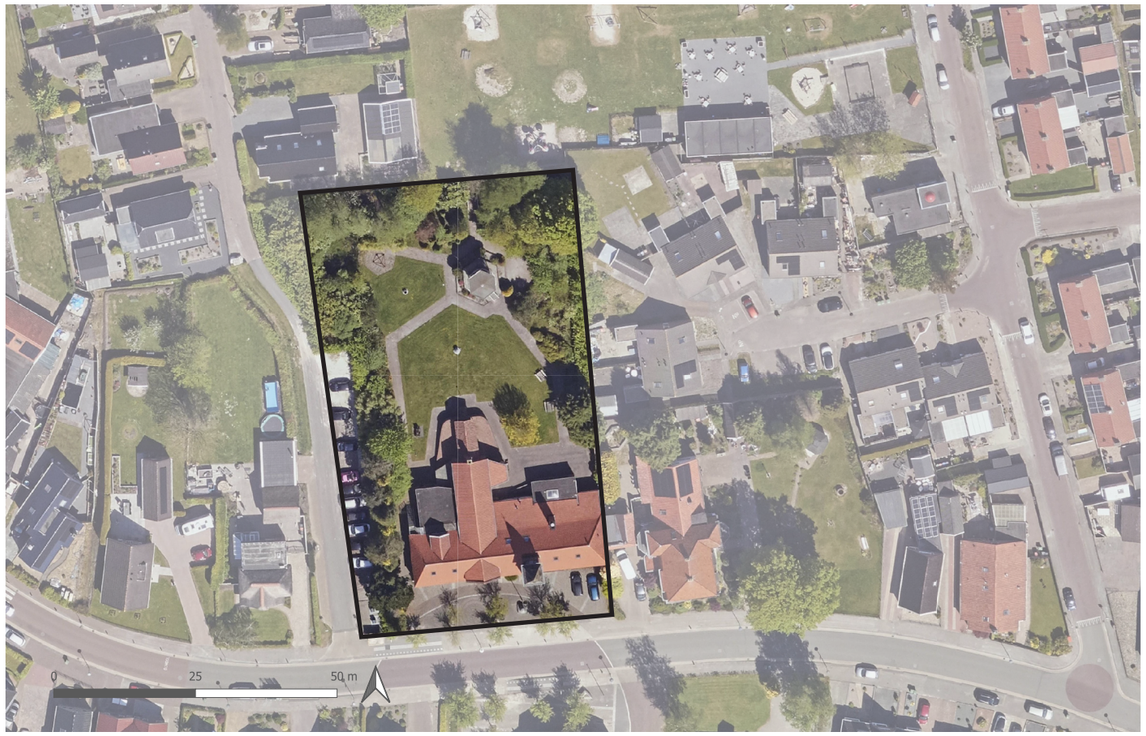
- de uitwendige hoofdvorm, bestaande uit de oppervlakte, goot- en bouwhoogte, nokrichting en dakhelling van de zodanig aangeduide (delen van) gebouwen mogen niet meer dan 10% afwijken van de bestaande maatvoering;
- het geheel of gedeeltelijk slopen van gebouwen zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning is verboden;
- het bepaalde onder b is niet van toepassing op werken of werkzaamheden die:

1. het normale onderhoud betreffen;
2. die op basis van het voorheen geldende plan niet vergunningplichtig waren en die reeds in uitvoering waren ten tijde van de inwerkingtreding van het plan;
3. mogen worden uitgevoerd krachtens een ten tijde van de inwerkingtreding van het plan reeds verleende omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk;

- de in sub b genoemde vergunning wordt alleen verleend indien:

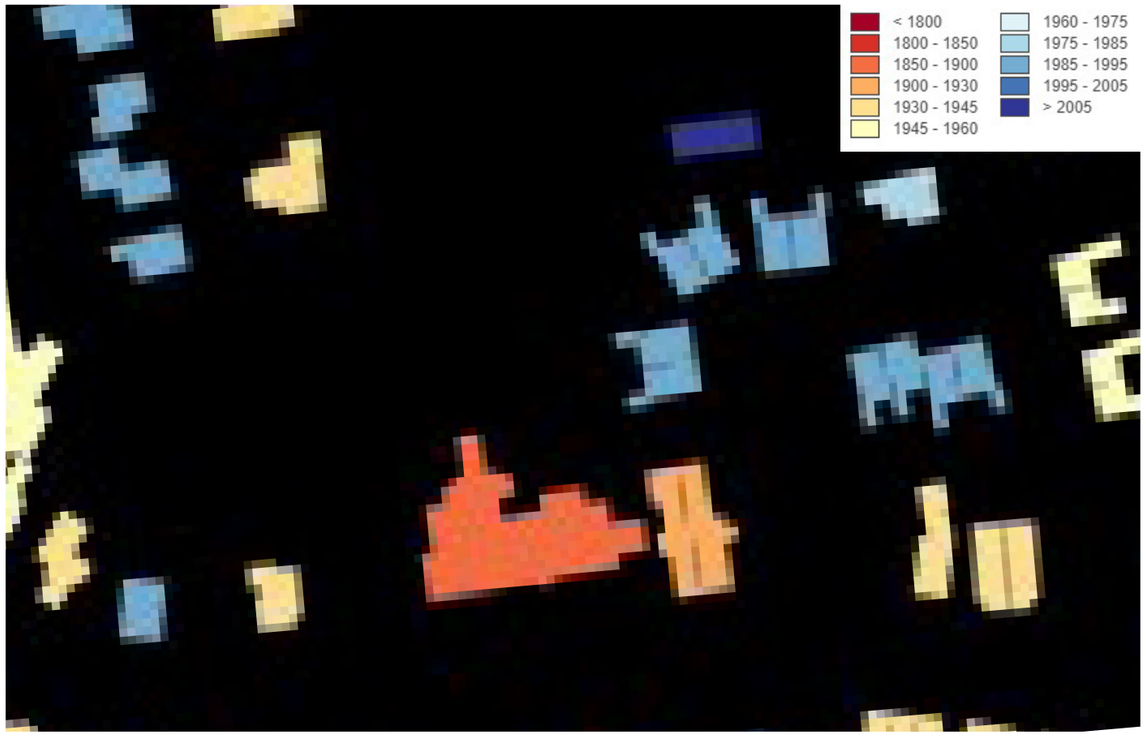
1. uit objectief advies van een onafhankelijke deskundige blijkt dat de bebouwing vanwege ernstige gebreken niet in stand kan worden gehouden of waaraan dermate hoge kosten van herstel zijn verbonden, zonder dat door de overheid een financiële tegemoetkoming kan worden gedaan, dat instandhouding redelijkerwijze niet kan worden gevergd;
2. de karakteristieke hoofdvorm niet langer aanwezig is en niet zonder ingrijpende wijzigingen aan het gebouw kan worden hersteld en/of;
3. het delen van het pand of bijgebouwen betreft die op zichzelf niet als karakteristiek vallen aan te merken en door sloop daarvan geen aantasting van de karakteristieke hoofdvorm plaatsvindt;

- het bevoegd gezag kan een omgevingsvergunning verlenen voor het afwijken van sub a voor een grotere afwijking van de bestaande maatvoering, mits wordt voldaan aan de overige bouwregels die ter plaatse van toepassing zijn; indien in combinatie met de bouwwerkzaamheden ook sloopwerkzaamheden plaatsvinden, dient tevens de onder sub b genoemde vergunning te zijn verleend.

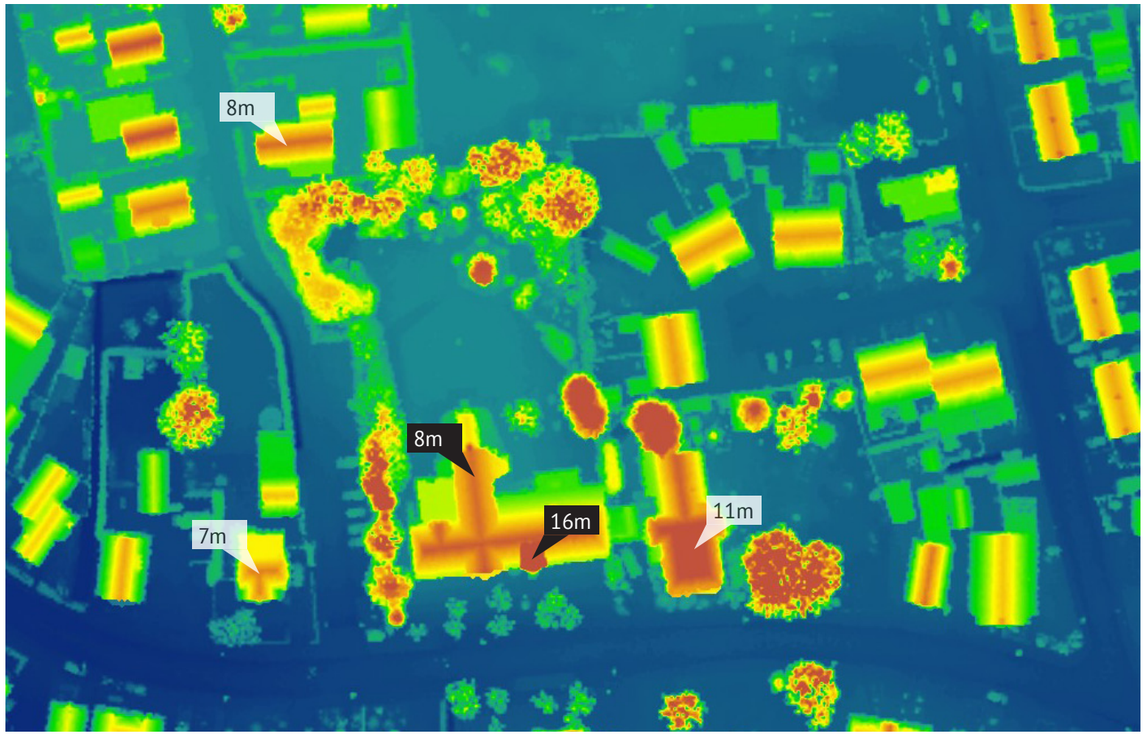

Kadastrale kaart

Bouwjaren

Hoogtekaart

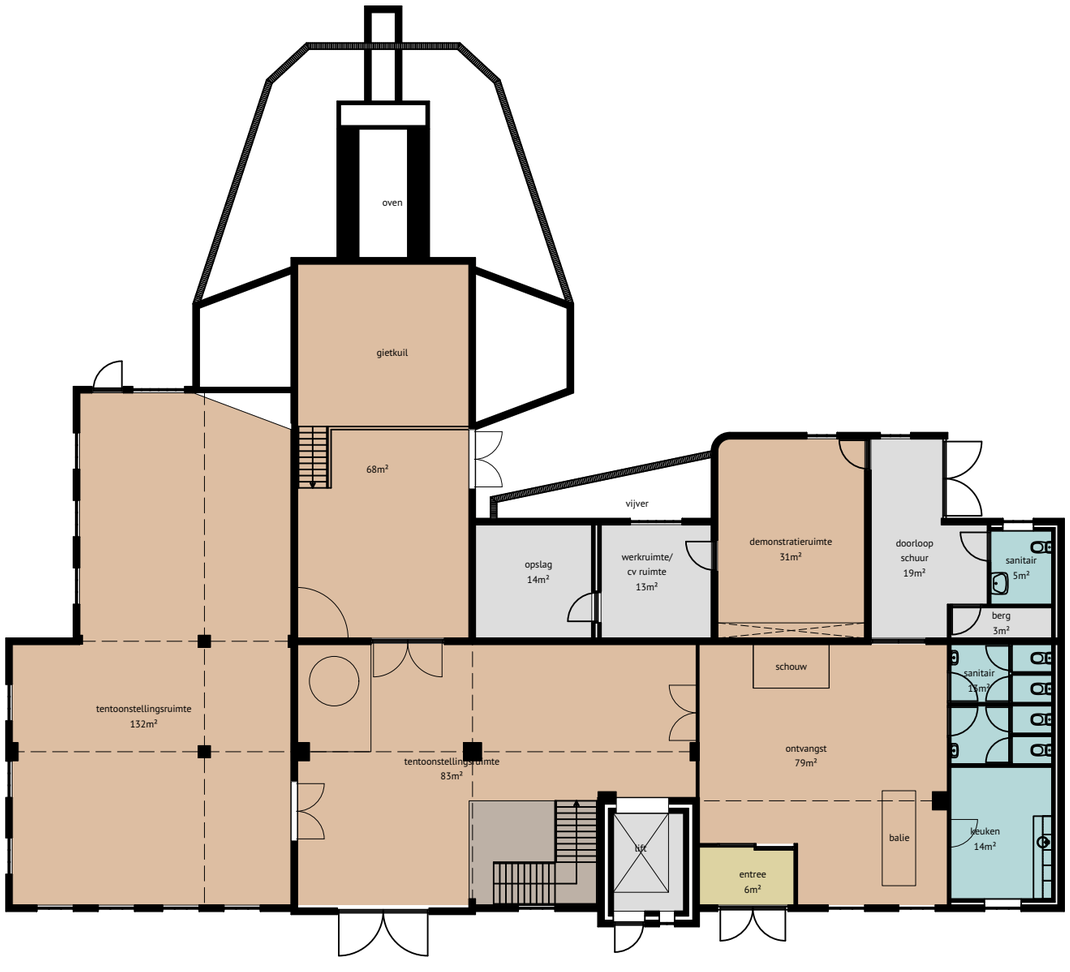
SITUATIE bestaand

Bestaande situatie
situatie

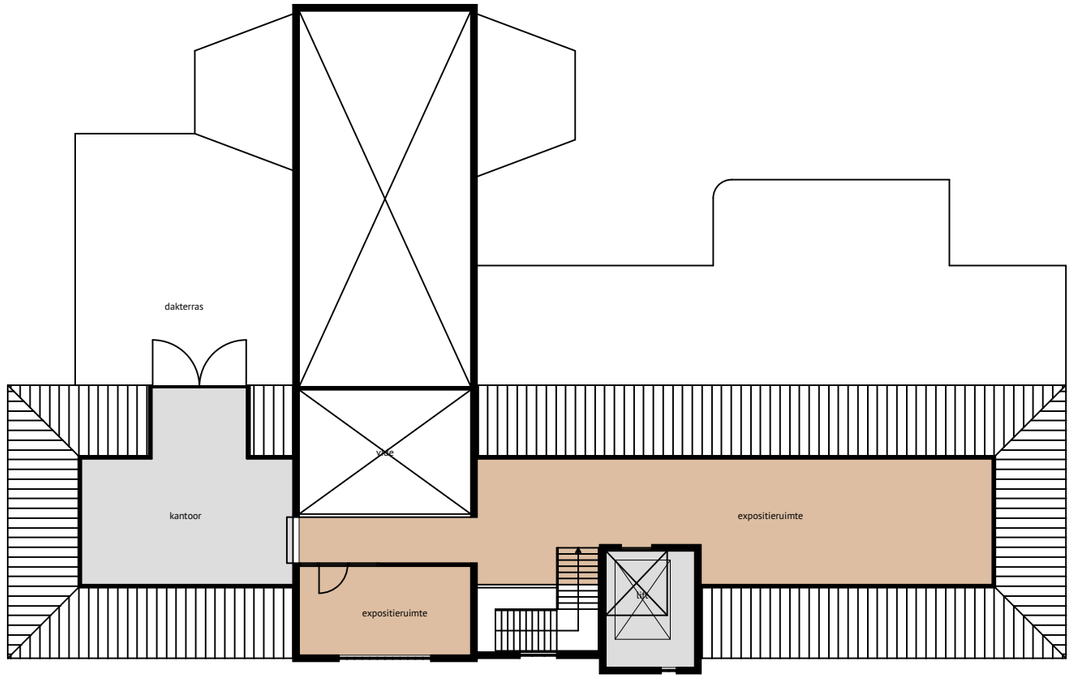

- er is een goede parkeerplaats aanwezig maar deze lijkt niet direct bij het museum te horen

BEGANE GROND
490m2 NVO
540m2 BVO

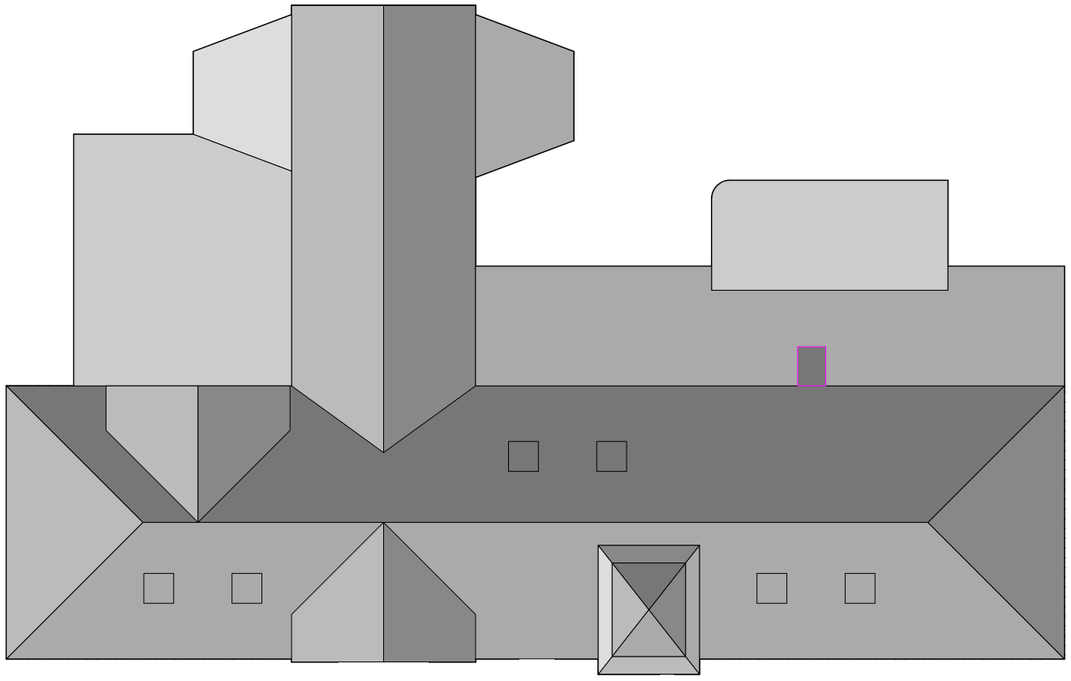

1e VEDIEPING
138m2 NVO
285m2 BVO

Bestaand plattegronden

Bestaande situatie
dakaanzicht

Bestaand
plattegronden
schaal 1:200

Bestaande situatie
foto's

Bestaande situatie
voorzijde

- in de straat is wel een plek gemaakt zodat er iets afwijkends gebeurt
- het voorterrein is netjes maar weinig uitnodigend (parkeren fietsen?)
- het gebouw is onvoldoende transparant om uitnodigend te zijn

Bestaand situatie
achterzijde

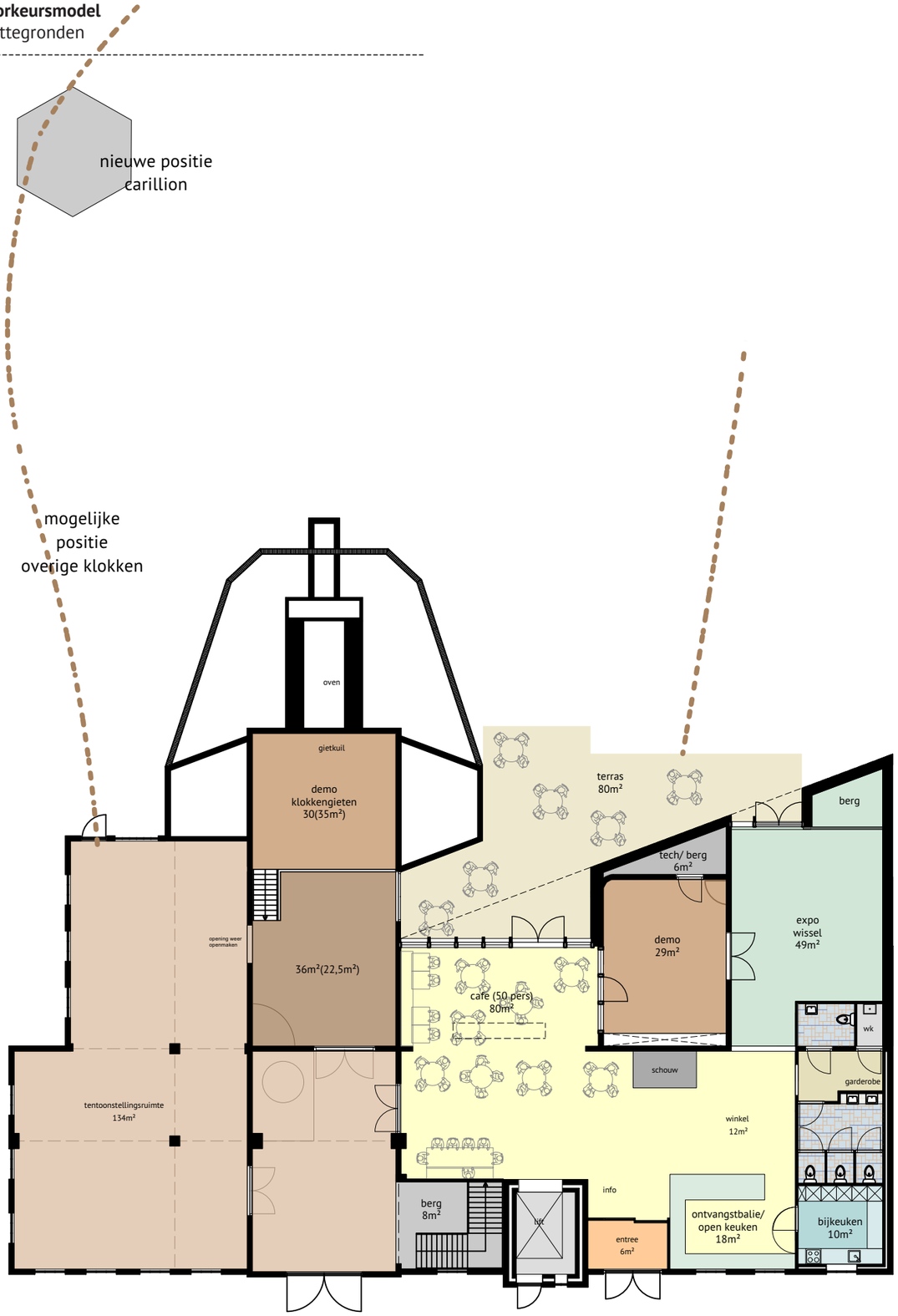
- de tuin bestaat nu voornamelijk uit gras
- de tuinzijde is de schaduwzijde van het gebouw
- da achterzijde is rafelig maar verteld wel het verhaal van het klokkengieten

SCHETSONTWERP
REVITALISATIE MUSEUM

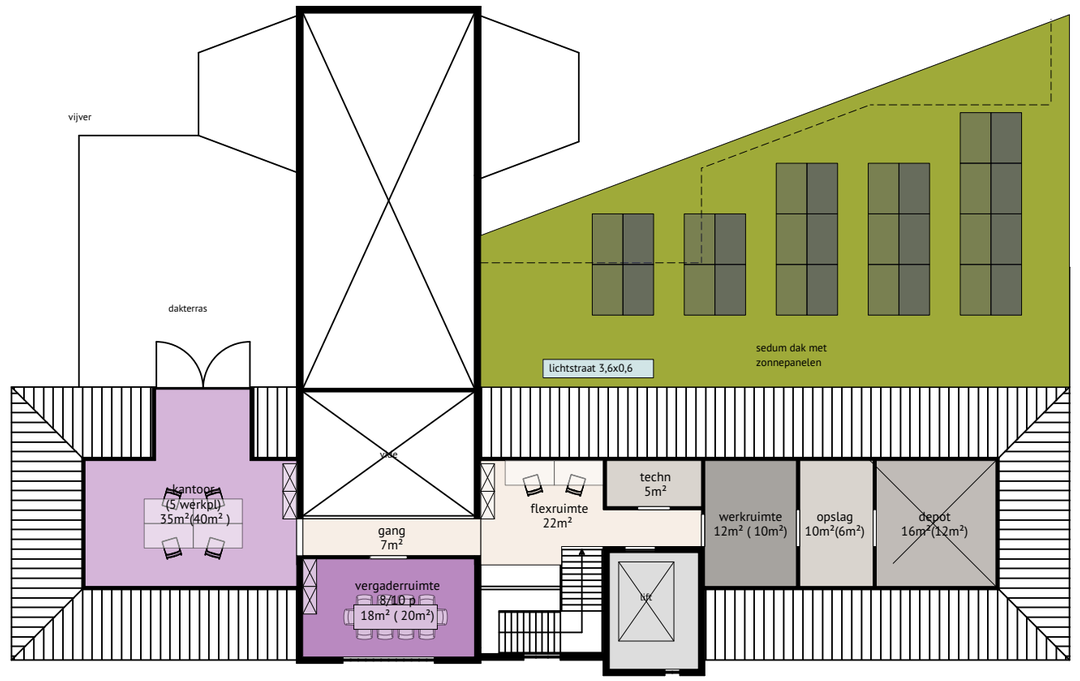
Musea Heiligerlee
situatie

Voorkeursmodel
plattegronden

BEGANE GROND

1e VEDIEPING
138m2 NVO
285m2 BVO

Voorkeursmodel
plattegronden
schaal 1:200

Voorkeursmodel
Impressie interieur

Voorkeursmodel
Impressie interieur

Voorkeursmodel
Impressie exterieur

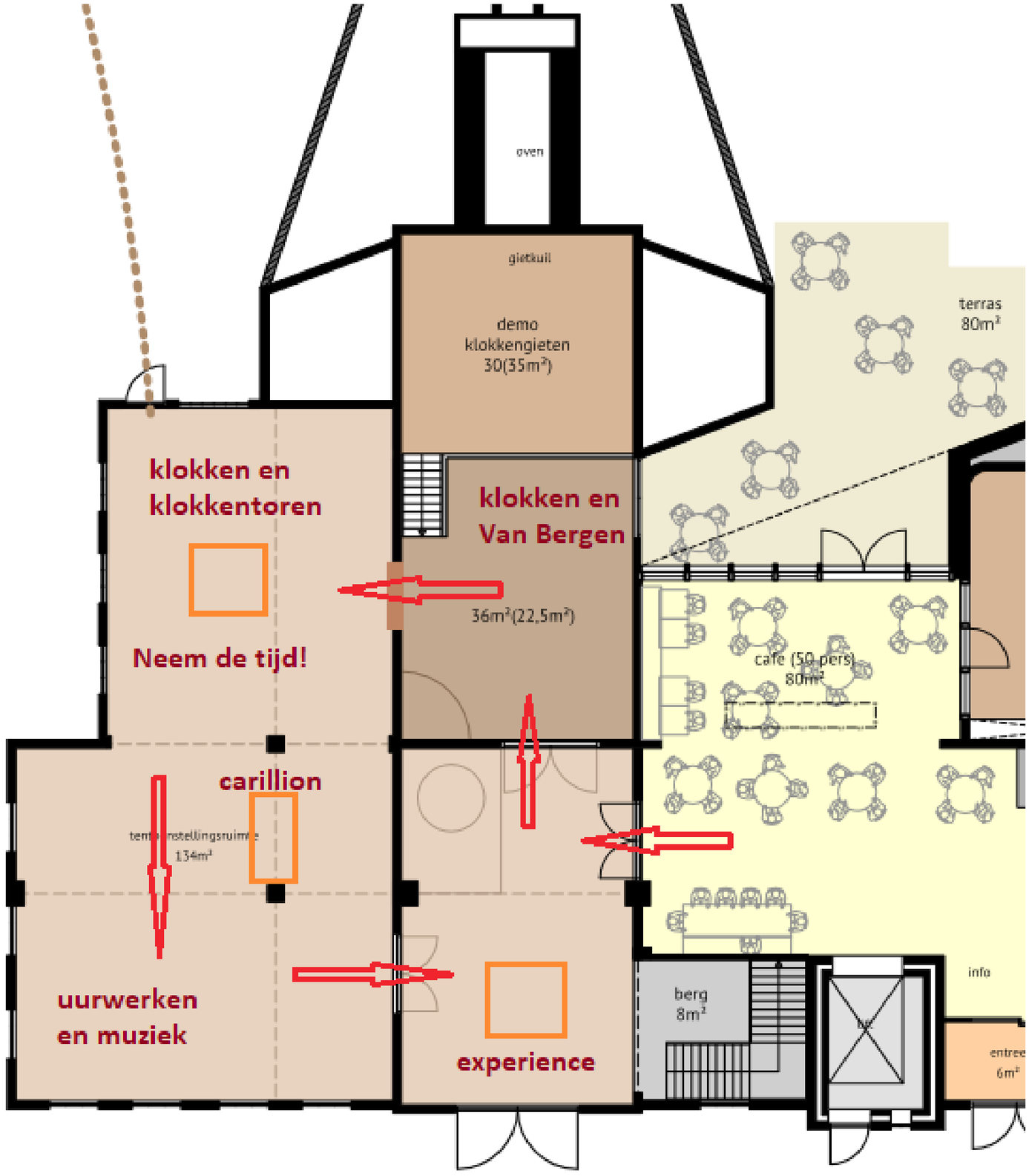
Nestkasten achter gevelbekleding

Voorkeursmodel
Vogelvlucht

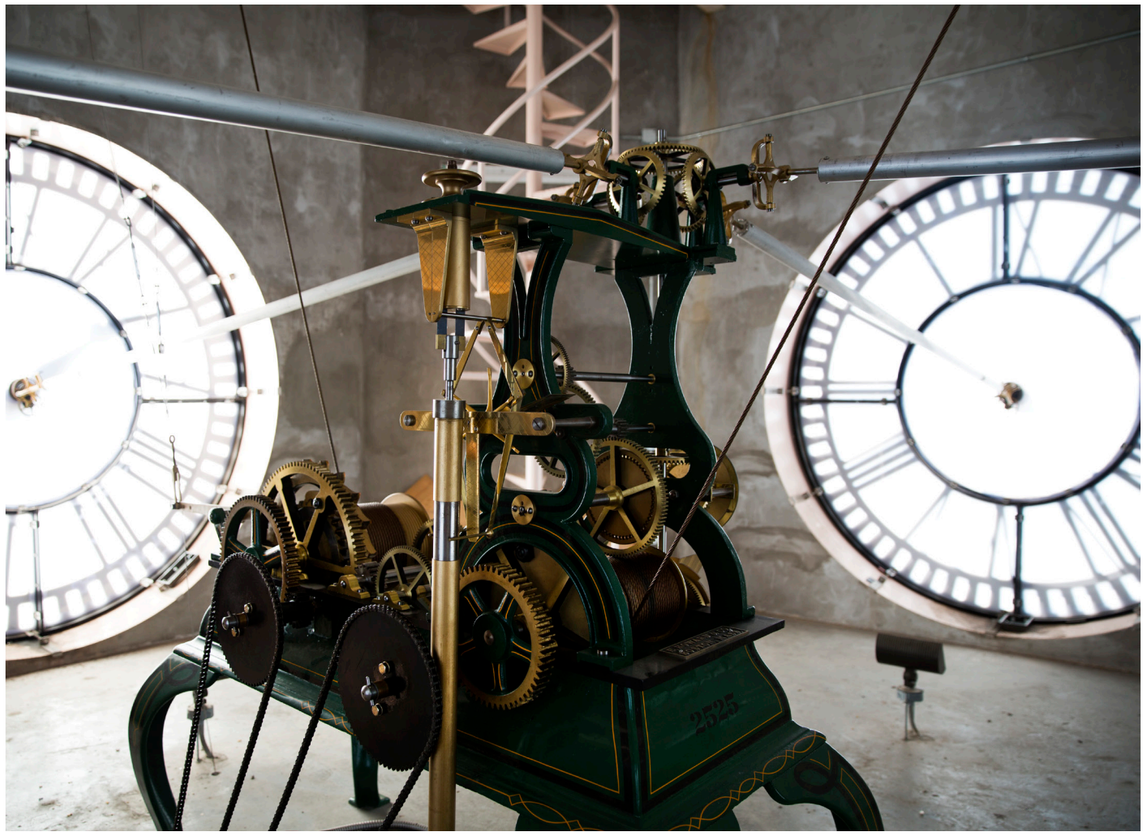

NEEM DE TIJD!

oven
gietkuil
demo
klokkengieten
30(35m²)
terras
80m²
klokken en
klokkentoren
Neem de tijd!
klokken en
Van Bergen
36m²(22,5m²)
cafe (50 pers)
80m²
carillion
uurwerken
en muziek
experience
berg
8m²
info
entree
6m²

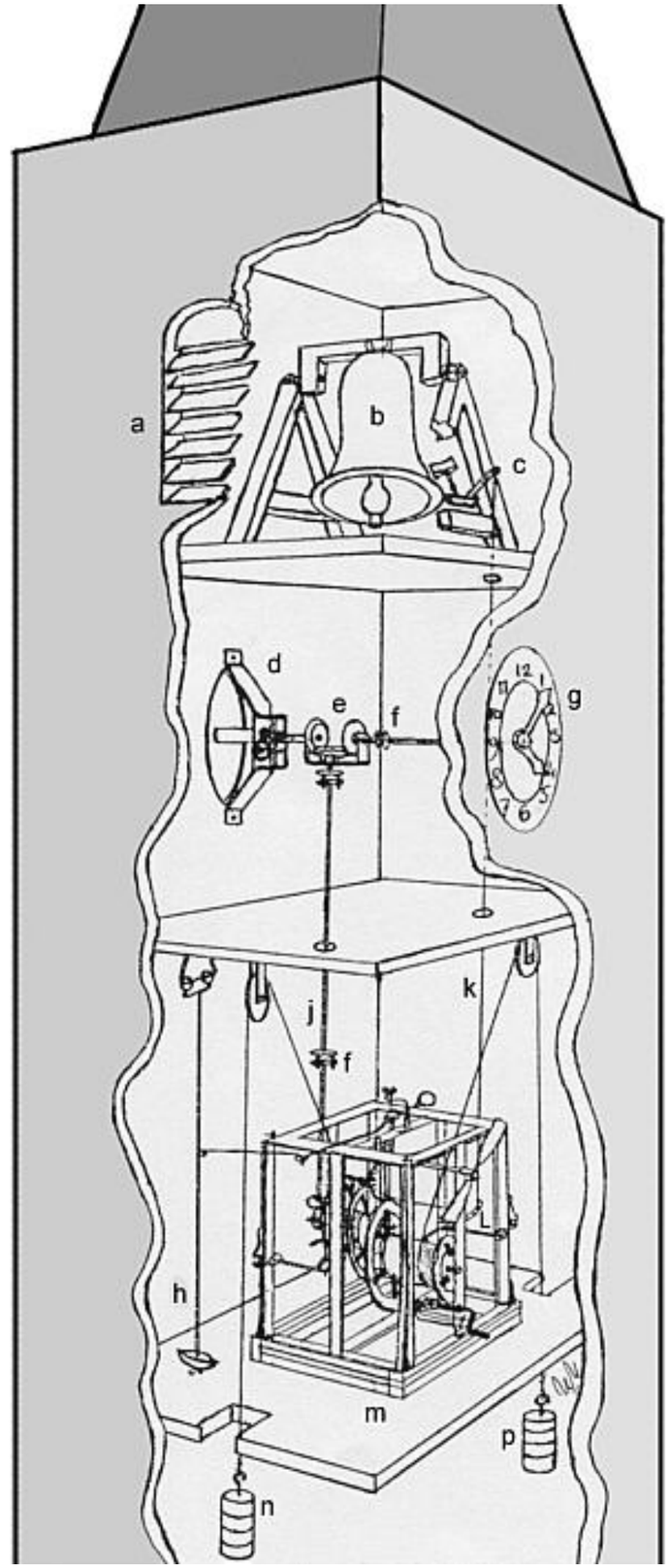

a
b
c
d
e
f
g
j
k
h
m
p
n

Inspiratie experience
Kusama Louisianna DK

DE HINDERLAAG

De Hinderlaag
situatie

brug

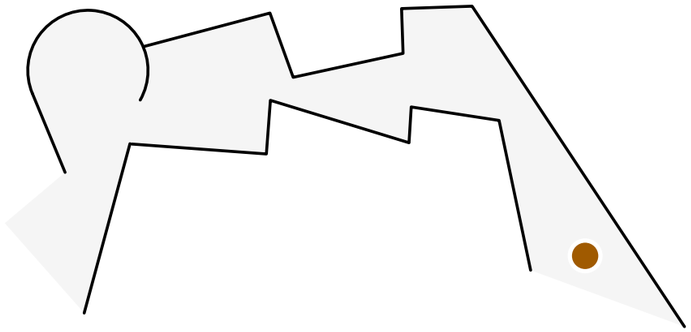
gebouw in grondlichaam

amfi theater

nieuwe positie
carillion

bovenaanzicht
de slag in de tuin
schaal 1:100

De Hinderlaag
referentiebeelden

centrale ruimte
- achterom kijken in vitrine en op touchscreen
- vitrine met de slag verbeeld in maquette
- touchsccreens met informatie

bezinning/ reflectie;
- een ronde ruimte met een bankje langs de wand om te zitten
- dak met koepel + tekst
- centraal de maquette van het monument
- buitenklimaat/ wel overdekt

doorgang hinderlaag
- achterom kijken in vitrine en op touchscreen
- schietgat met zicht naar buiten richting amfitheater

introductie
- peppersghost geeft introductie
- schemerdonker met licht van achteren (entree)
- verhaal wordt verteld
- introtekst op de wand

entreedeur (klimaat is vorstvrij)

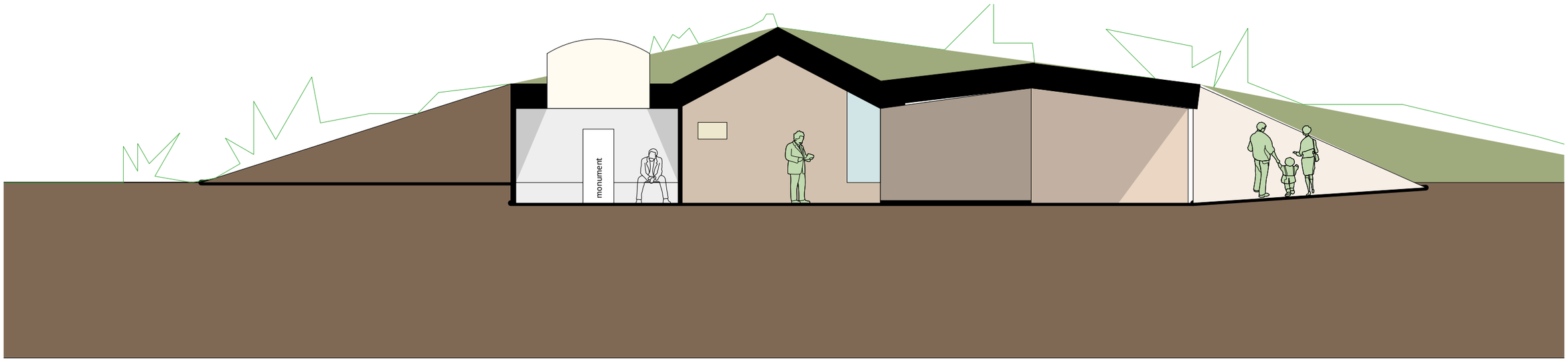
oplopend pad de tuin in

deur uitgang (klimaat is vorstvrij)

entree;
- aflopend pad naar de hinderlaag

expo
slag bij Heiligerlee
85m²/350m³

plattegrond
de slag in de tuin
schaal 1:100

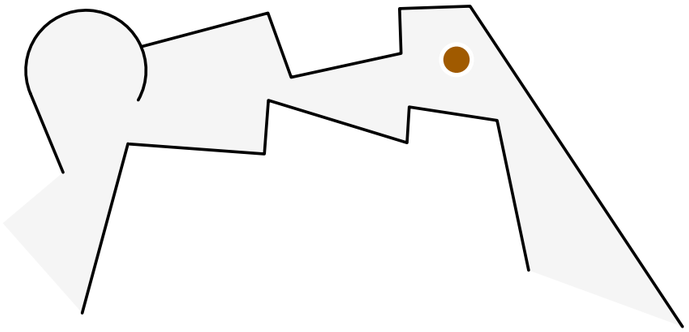

doosnede
de slag in de tuin
schaal 1:100

De Hinderlaag
schets interieur

tekstuele onderbouwing over wat de slag bij Heiligerlee inhoud....

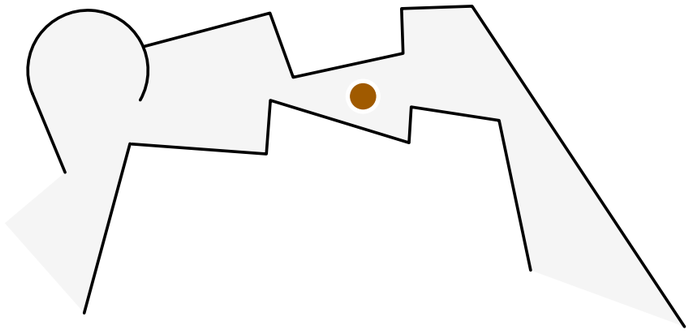

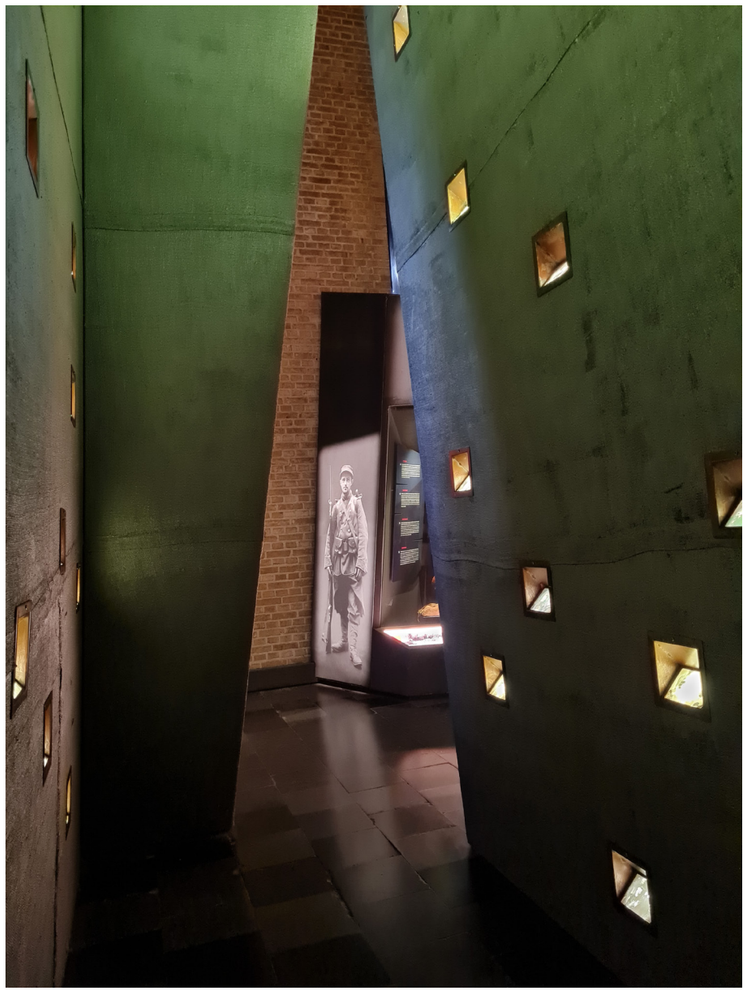

en van Henri Kestelein in Westouter zijn er drogerijen ingericht
et d'Henri Kestelein à Westoutre, des séchoirs ont été installés
and that of Henri Kestelein in Westouter, they've made drying sheds
und dem von Henri Kestelein in Westouter haben sie Trockenschuppen

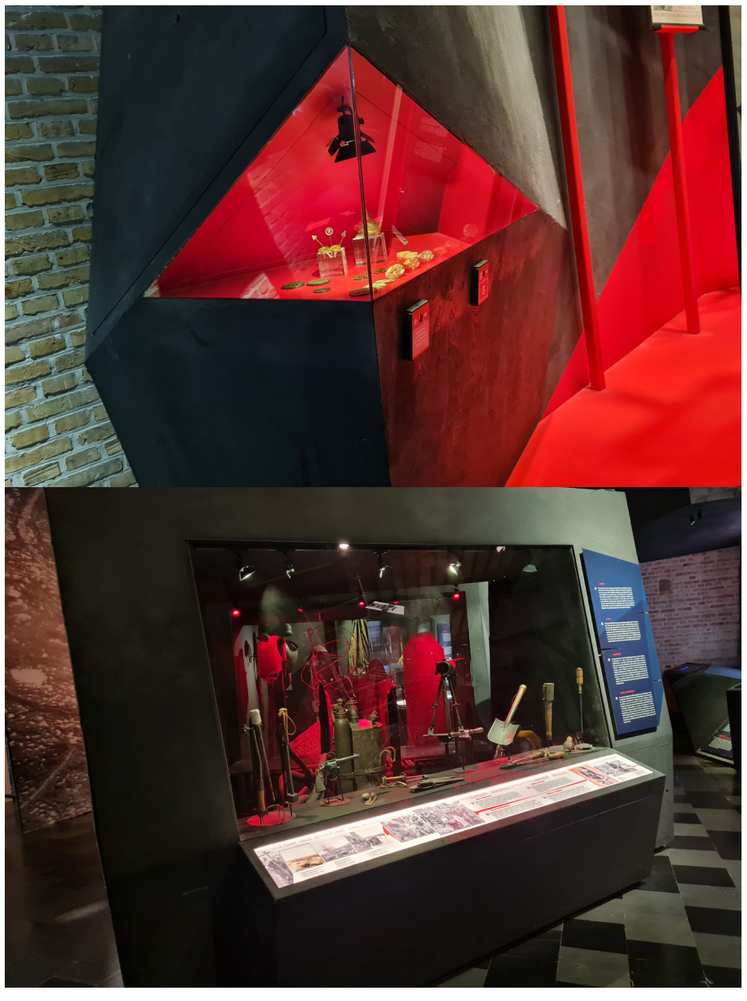

13

De Hinderlaag
referentiebeelden

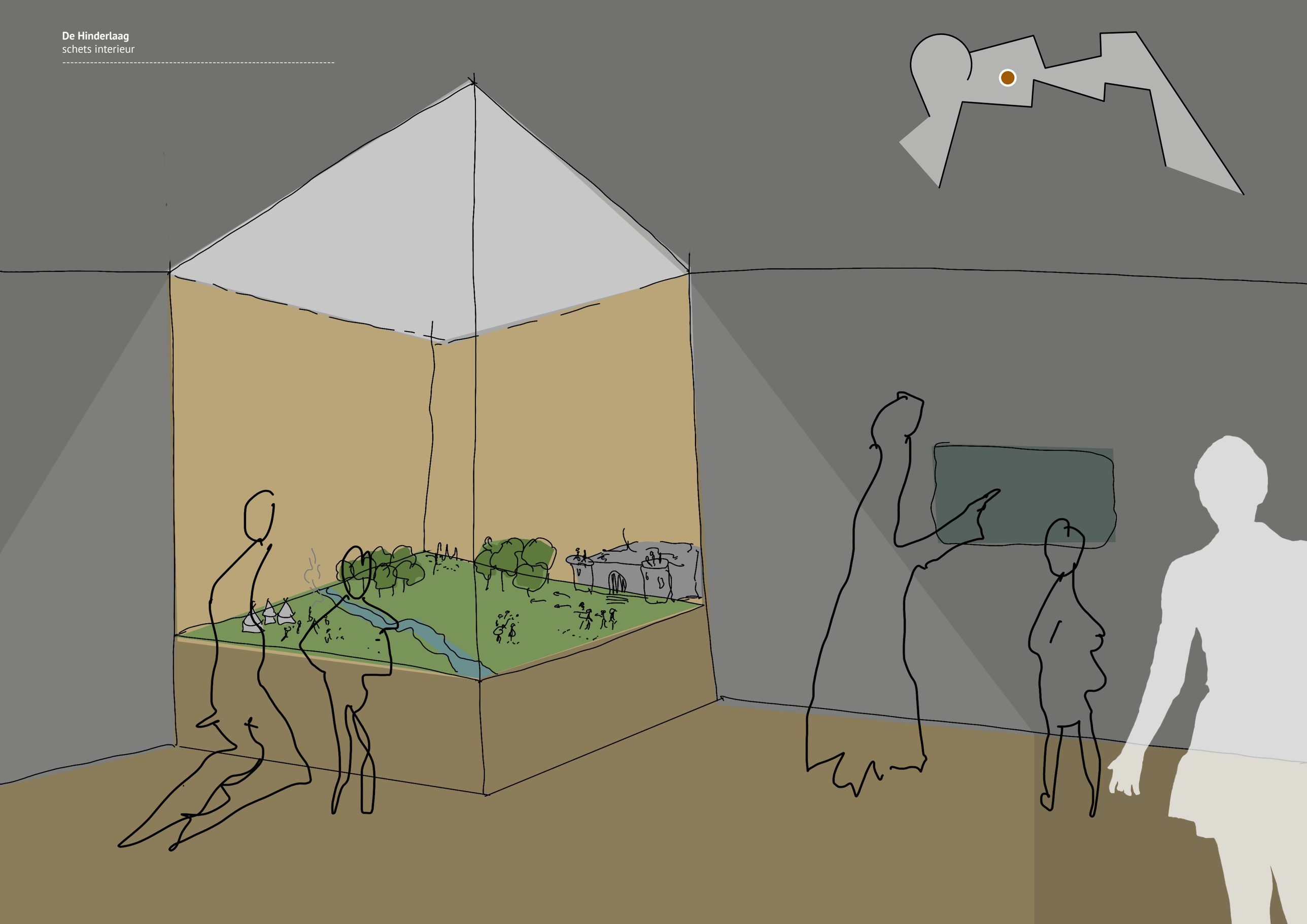

De Hinderlaag
schets interieur

OCUPACIÓN ESPAÑOLA!

HET VERHAAL VAN
COEVORDEN
FRAGMENTEN UIT EEN TURBULENT VERLEDEN
DIE GESCHICHTE VON COEVORDEN AUSSCHNITTE AUS EINER BEWEGTEN VERGANGENHEIT
FILM VESTING COEVORDEN OMSTREEKS 1650
FILM FESTUNG VON COEVORDEN ÜBER 1650
GELD, GELD, GELD

L'INVASION

De Hondsru
UNESCO Global Geopark

De Hinderlaag
schets interieur

vrijheid is.....

Niet in rijkdom of macht ligt de grootheid van de mensen, maar in karakter en goedheid

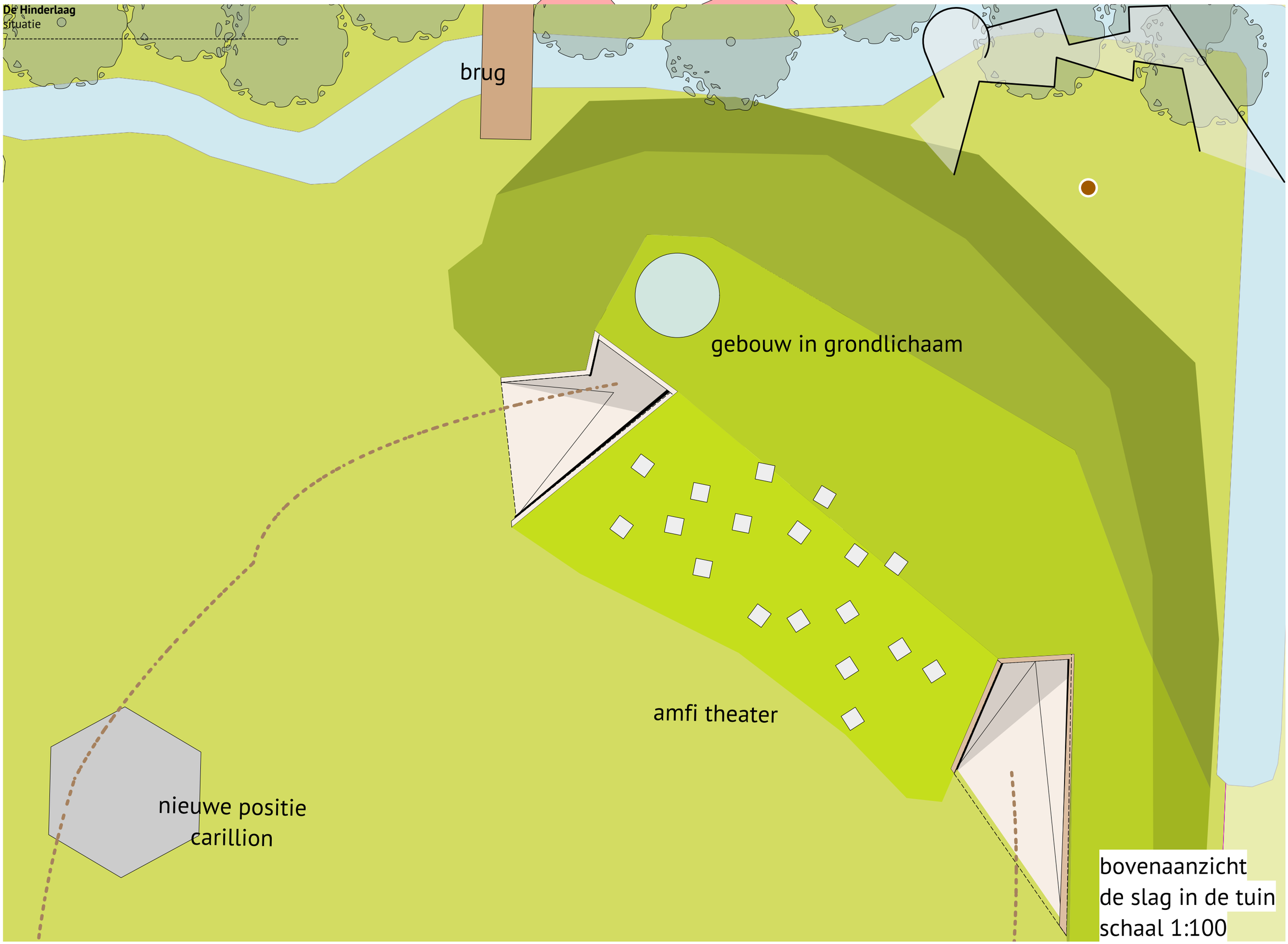
De Hinderlaag
referentiebeelden

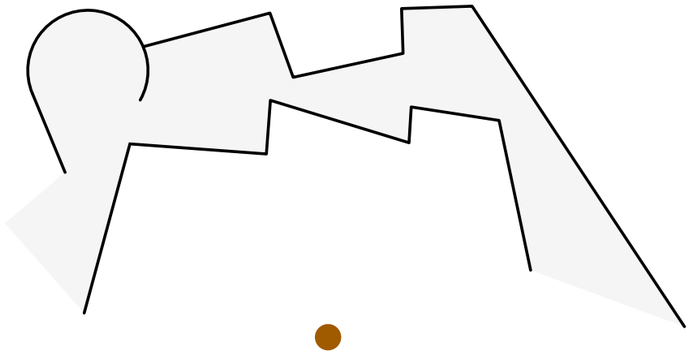

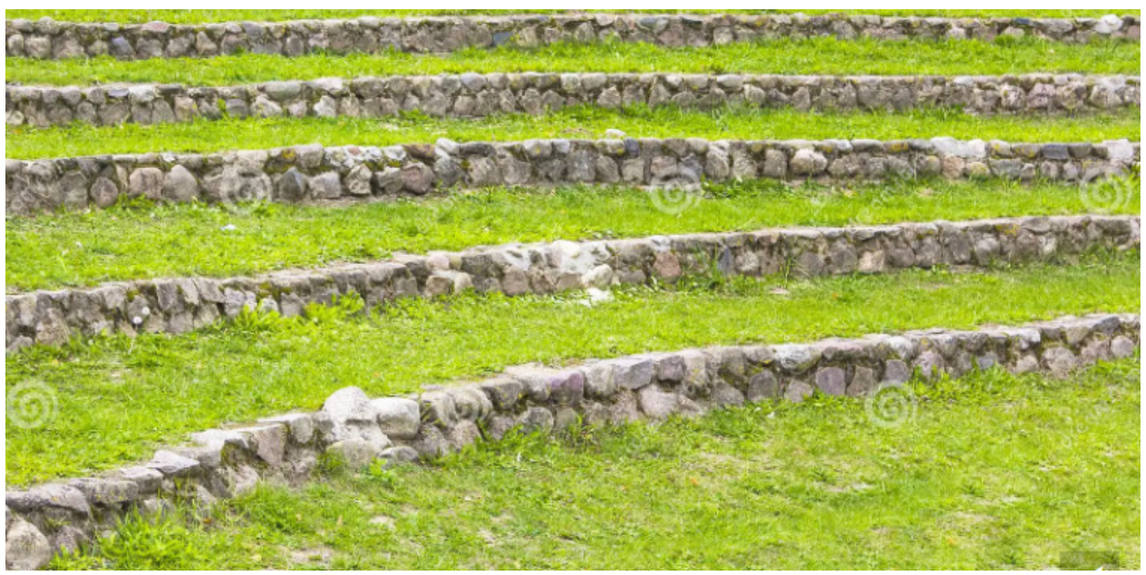

bovenaanzicht
de slag in de tuin
schaal 1:100

De Hinderlaag
referentiebeelden

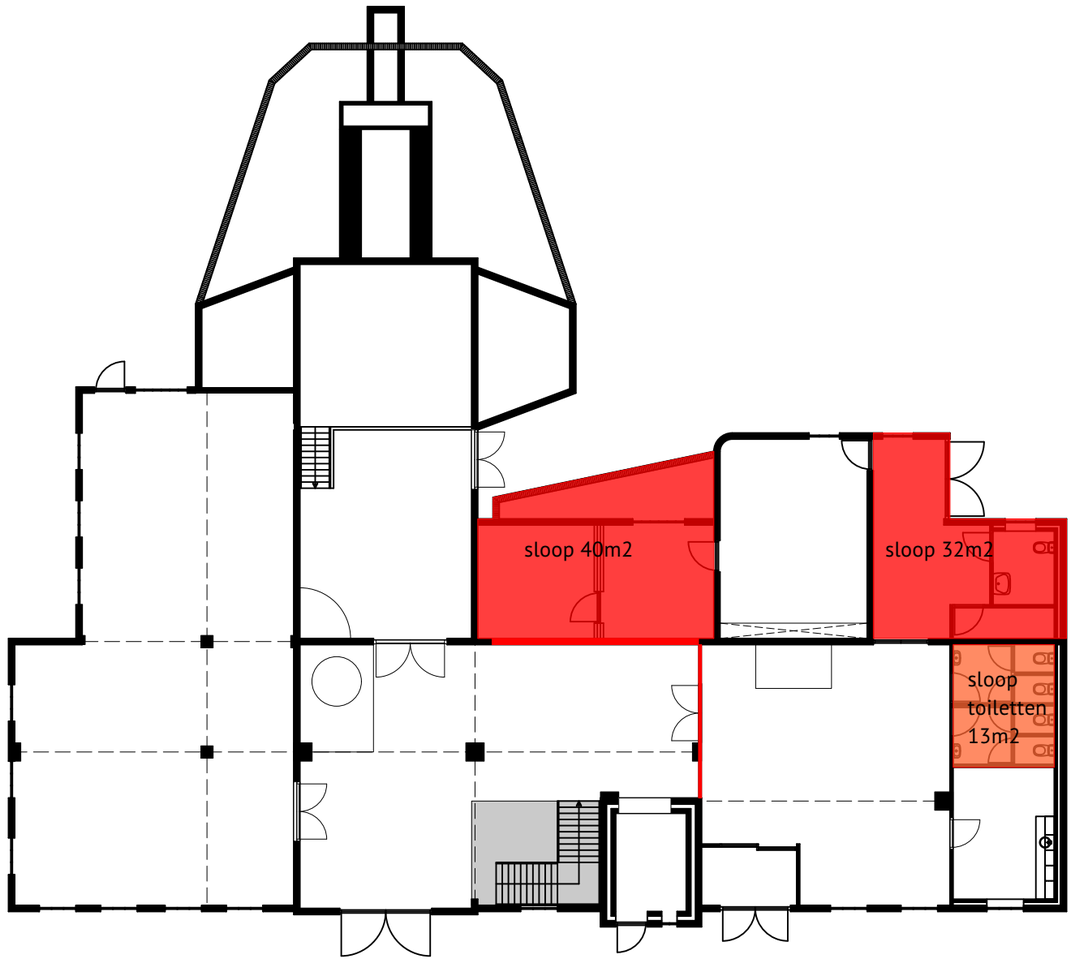

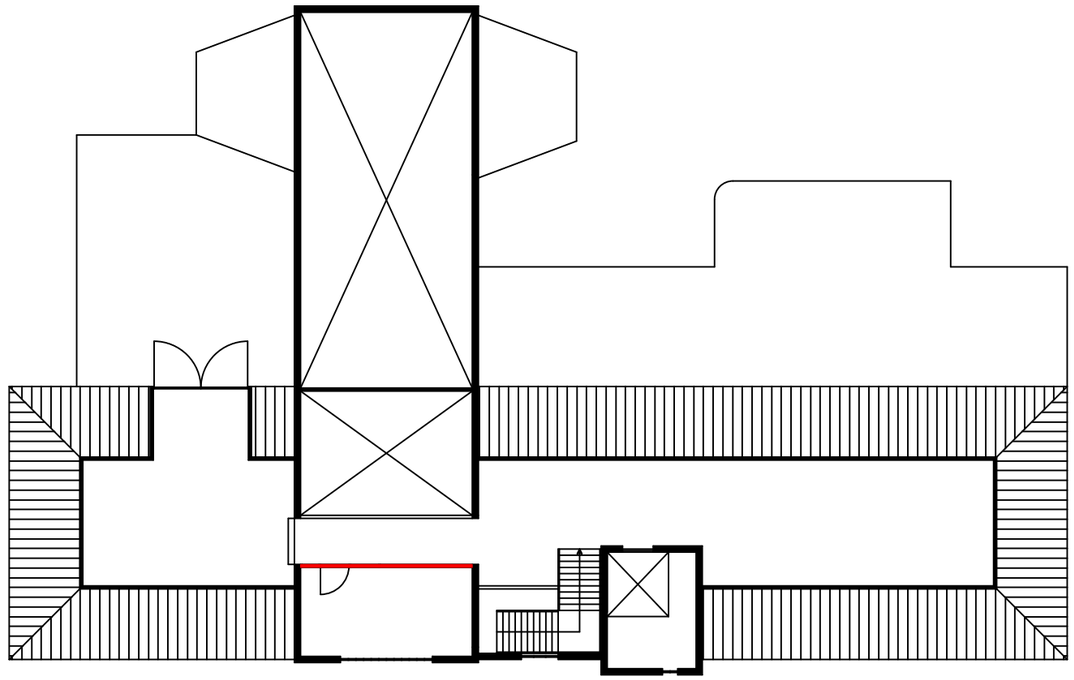

UITGANGSPUNTEN CALCULATIE

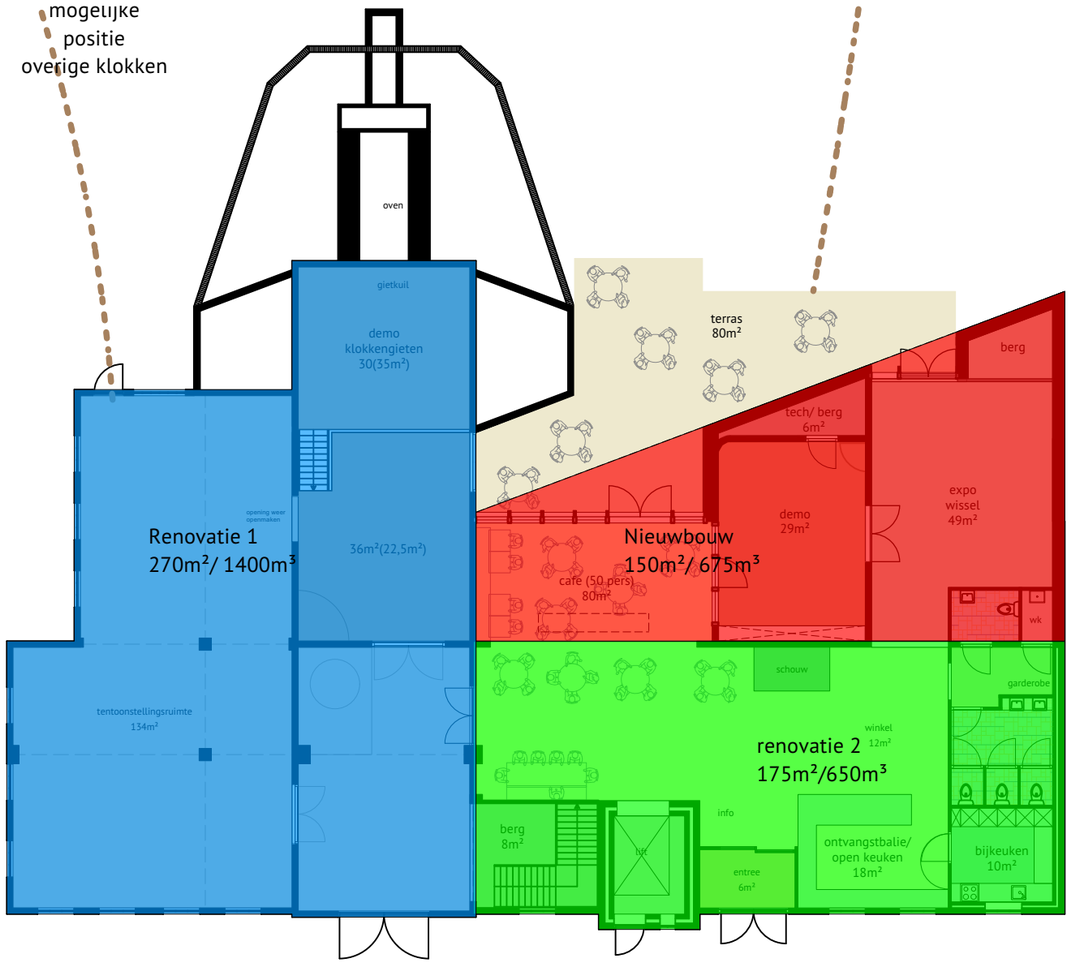

BEGANE GROND

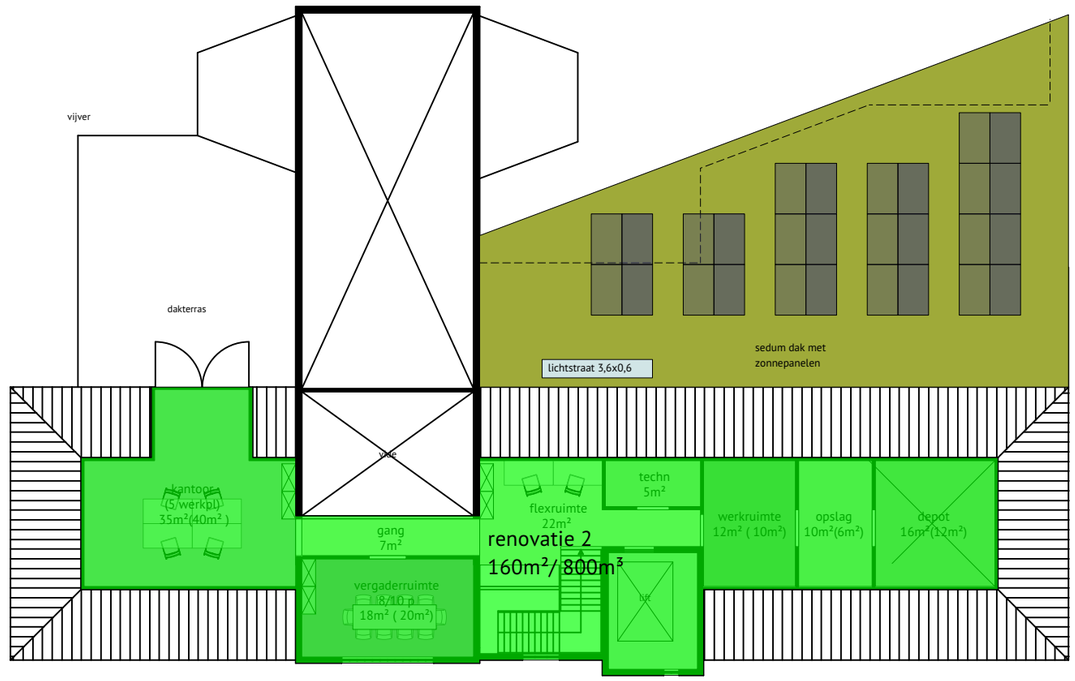

1e VEDIEPING

Sloop plattegronden schaal 1:200

BEGANE GROND

1e VEDIEPING
138m2 NVO
285m2 BVO

Renovatie 1, ongeisoleerd

Renovatie 2, verbouw, geisoleerd

Nieuwbouw

Werkzaamheden
plattegronden
schaal 1:200

23028 Heiligerlee

Het betreft een vernieuwing van het bestaande museum met de volgende onderdelen:
- Renovatie bestaand
- Renovatie, verbouw + isoleren bestaand
- Sloop nieuwbouw aanbouw
- Nieuwbouw 'Hinderlaag' in tuin
- Herinrichting terrein

Het doel van deze raming is om subsidies aan te vragen voor de verdere planuitwerking en realisatie.
De museuminrichting wordt door een andere adviseur berekend.
De ambitie is om een duurzaam gebouw te maken.

Renovatie bestaande bouwdelen:
- Bestaand wanden, plaatselijk herstellen en sausen
- Vloertegels vervangen door betonvloer met gietvloer als afwerking
- Plafond schilderen
- Binnen kozijnen aanpassen
- Installatie technisch beperkte aanpassingen
- Inrichting door derden

Renovatie, verbouw + isoleren bestaand:
- Bestaand wanden voorzien van geïsoleerde voorzetwanden en sausen
- Vloertegels vervangen door betonvloer met vloerverwarming met gietvloer als afwerking
- Plafond schilderen
- Binnen kozijnen aanpassen
- Installatie vernieuwen en verduurzamen
- Inrichting door derden

Sloop nieuwbouw aanbouw
De aanbouw is een hoogwaardig afgewerkt bouwdeel voor horeca en expositie.
Vloer:
- Geïsoleerde betonvloer met vloerverwarming
- Afwerking met gietvloer als afwerking

Gevels/wand:
- Open houten gevelbekleding, inlands lariks, oranje rood gebeitst in verschillende richtingen en dikten
- met antracieten kantplank
- Hsb constructie gevuld met biobased isolatie (damp open)
- Binnenafwerking met stucwerk sausklaar
- Kozijnen: Frake onbehandeld

Binnenwanden:
- hsb + gips, met stucwerk gesausd
- grenen binnenkozijnen met stompe deuren

Dak:
- Sedum
- Zonnepanelen
- Plafond in ontmoetingsruimte: houten latten plafond, naturel bruin, met akoestische isolatie
- Plafond in expositieruimte: houten latten plafond wit, met akoestische isolatie
- Lichtstraat
- Dakrand/ afdekker koper

De Hinderlaag:
Nieuwbouw onder de grond. De ruimte is wel verwarmd in verband met vorstvrij houden van technische installaties.
Vloer:
- Geïsoleerde betonvloer met vloerverwarming
- Afwerking houten vloer

Gevels/wand:
- Beton/ kalkzandsteen met waterdichte laag tbv grondlichaam , isolatie, casco afwerking tbv inrichting (houten plankenwandafwerking)
- Kozijnen: Frake onbehandeld

Binnenwanden:
- hsb + gips, met hout
- grenen binnenkozijnen met stompe deuren weggewerkt in houten wandafwerking (houten planken)

Dak:
- Grasdak
- Koepel tbv daglicht
- Amfitheater: betonblokken in het gras

Terreininrichting:
- Paden van halfverharding Koersmix o.g.
- Terras van gebakken klinkers (2e hands)z
- Stelpost herinrichting voorterrein (opknappen)
- Verlichting terrein voor en achter

Bijzonderheden:
- Beveiliging
- Interieur stelpost door derden
- Verplaatsen en renoveren bestaande carillon
- Terrasinrichting stelpost?
- Herinrichting tuin stelpost?

Opdrachtgever: gemeente Oldambt
Project: bodemsanering Provincialeweg 46 Heiligerlee
Projectnummer: @
Datum: 29-02-2024

Raming

Alle bedragen zijn in Euro (EUR)

OMSCHRIJVING	EENHEID	HOEVEELHEID		PRIJS PER EENHEID		TOTAALBEDRAG
Voorbereiding						
Opstellen V&G-plan	EUR	950,00	N	1,00	€	950,00
Meldingen AI / CI / Klic	EUR	100,00	N	1,00	€	100,00
Terreininrichting						
Deco-unit	dag	3,00	V	120,00	€	360,00
Rijplaten - reeds aanwezig i.v.m bouw	EUR	0,00	N	0,00	€	-
Hekwerk - reeds aanwezig i.v.m. bouw	EUR	0,00	N	0,00	€	-
VOORBEREIDING EN GRONDWERK						
Uitbreiding (verontreinigd 200 m^2)						
Ontgraven en laden verontreinigde grond - 200 m3 *	uur kraan	1,00	V	105,00	€	105,00
Leverantie aanvulzand, incl. verwerken en verdichten (los)	m3	100,00	V	25,00	€	2.500,00
Leverantie en verwerken folie	m2	200,00	V	5,00	€	1.000,00
Inzet R-DLP/KVP	dag	1,00	V	685,00	€	685,00
De Hinderlaag (verontreinigd 50 m^2)						
Ontgraven en opzij zetten schone grond - 250 m3 **	uur kraan	8,00	V	105,00	€	840,00
Ontgraven en laden verontreinigde grond - 25 m3	uur kraan	4,00	V	105,00	€	420,00
Leverantie aanvulzand, incl. verwerken en verdichten (los)	m3	25,00	V	25,00	€	625,00
Leverantie en verwerken folie	m2	50,00	V	5,00	€	250,00
Inzet R-DLP/KVP	dag	2,00	V	685,00	€	1.370,00
VERWERKINGSKOSTEN						
transport en acceptatie >I - 225 m3	ton	360,00	V	85,00	€	30.600,00
EENMALIGE KOSTEN						
Aan- en afvoer materieel	EUR	500,00	N	1,00	€	500,00
administratiekosten afvalstoffenregistratie	EUR	200,00	N	1,00	€	200,00
Bemaling	EUR	5.000,00	N	1,00	€	5.000,00
MILIEUKUNDIGE BEGELEIDING						
Melding OW	EUR	950,00	N	1,00	€	950,00
Milieukundig begeleider	dag	3,00	V	685,00	€	2.055,00
Analyses, 12 uur spoed	stuks	10,00	V	85,00	€	850,00
Opstellen en indienen evaluatieverslag	EUR	950,00	N	1,00	€	950,00
SUBTOTAAL					€	50.310,00
STAARTPOSTEN						
Uitvoeringskosten	%	6,00		50.310,00	€	3.018,60
Algemene kosten	%	8,00		50.310,00	€	4.024,80
Winst en risico	%	2,00		50.310,00	€	1.006,20
TOTAAL, EXCL. BTW					€	58.359,60
TOTAAL, excl. btw, incl. onvoorzien 10%, afgerond					**€**	**65.000,00**

Uitgangspunten:

* sloop moet onder saneringscondities

**bovengrond is schoon en kan ter plekke weer toegepast worden, dus geen grondaanvoer (zand voor werkvloertje)

- De kosten zijn indicatief geraamd en vormen geen aannemersprijs voor de daadwerkelijke uitvoering. De uiteindelijke prijs wordt onder meer bepaald door de marktsituatie, door het tijdstip van uitvoering, en door de eisen die door onder andere de toezichthoudende en vergunningverlenende instanties en/of andere belanghebbende en betrokkenen gesteld worden.
- saneren tot gewenste diepte
- Prijspeil februari 2024
- De prijzen zijn exclusief B.T.W.

N = niet verrekenbaar
V = verrekenbaar

Raadsvoorstel

Onderwerp	Vaststellen Beeldkwaliteitsplan 'Bedrijventerrein Scheemder Hoogte, Scheemda'
Datum beeldvormende raadsbijeenkomst	14 mei 2025
Datum raadsvergadering	28 mei 2025
Zaaknummer	29639-2025:461617
Steller	Ger Lindeman
Portefeuillehouder(s)	Gert Engelkens en Erich Wünker
Medeverantwoordelijke(n)	

Eerdere besluitvorming en/ of vastgesteld beleid	Op 22 november 2022 heeft de gemeenteraad het Ruimtelijk en Economisch perspectief voor de A7/N33-regio vastgesteld. Daarin is onder meer opgenomen dat de ruimte voor bedrijvigheid in de gemeente Oldambt wordt uitgebreid met het realiseren van een nieuw Bedrijventerrein in het gebied tussen de A7 en het Winschoterdiep tussen Scheemda en Winschoten.
Voorgesteld raadsbesluit	**De raad besluit:** 1. Het Beeldkwaliteitsplan Scheemder Hoogte vast te stellen als onderdeel van het gemeentelijk welstandsbeleid zoals vastgelegd in de op 21 maart 2013 vastgestelde Welstandsnota.
Samenvatting	Gezien de vraag naar kavels op bedrijventerreinen in Oldambt en het gebrek aan beschikbare kavels is het wenselijk de ontwikkeling van Bedrijventerrein Scheemder Hoogte op korte termijn op te pakken. Voor het westelijke deel, gelegen ten westen van de rioolwaterzuivering geldt dat het grootste deel van het gebied al bestemd is tot bedrijventerrein. De noordelijke rand wordt positief bestemd in een via een afzonderlijk raadsvoorstel vast te leggen bestemmingsplan. Voor het ten oosten van de waterzuivering gelegen deel geldt dat dit planologisch mogelijk wordt gemaakt door middel van een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (Bopa). De vaststelling daarvan is een collegebevoegdheid. De gemeenteraad wordt hierover nader geïnformeerd per raadsbrief. Dit raadsvoorstel is gericht op het vaststellen van het Beeldkwaliteitplan voor het hele gebied.
Bijlage(n)	1. Beeldkwaliteitsplan Scheemder Hoogte.
AVG	Ja

TOELICHTING

Inleiding

Gezien de vraag naar kavels op bedrijventerreinen in Oldambt en het gebrek aan beschikbare kavels is het wenselijk het te ontwikkelen Bedrijventerrein Scheemder Hoogte op korte termijn op te pakken. Dit wordt planologisch mogelijk gemaakt door een al geldend deel van het tijdelijk Omgevingsplan van Oldambt (Bestemmingsplan Scheemda - Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde, Scheemder Hoogte en Halteweg uit 2019), via een bestemmingsplan voor het gebied ten noorden daarvan en een Omgevingsvergunning (Buitenplanse omgevingsplanactiviteit (Bopa)) voor het oostelijk deel van het gebied.

Om voldoende te kunnen sturen op de ruimtelijke kwaliteit van de te realiseren bedrijfsbebouwing is het wenselijk een toetsingskader voor Welstand vast te stellen. Het voorliggende raadsvoorstel ziet op de vaststelling van een Beeldkwaliteitsplan voor het gehele gebied. Dit plan wordt na vaststelling gepubliceerd als toevoeging aan de gemeentelijke Welstandsnota uit 2013.

Motivatie

Voorgeschiedenis

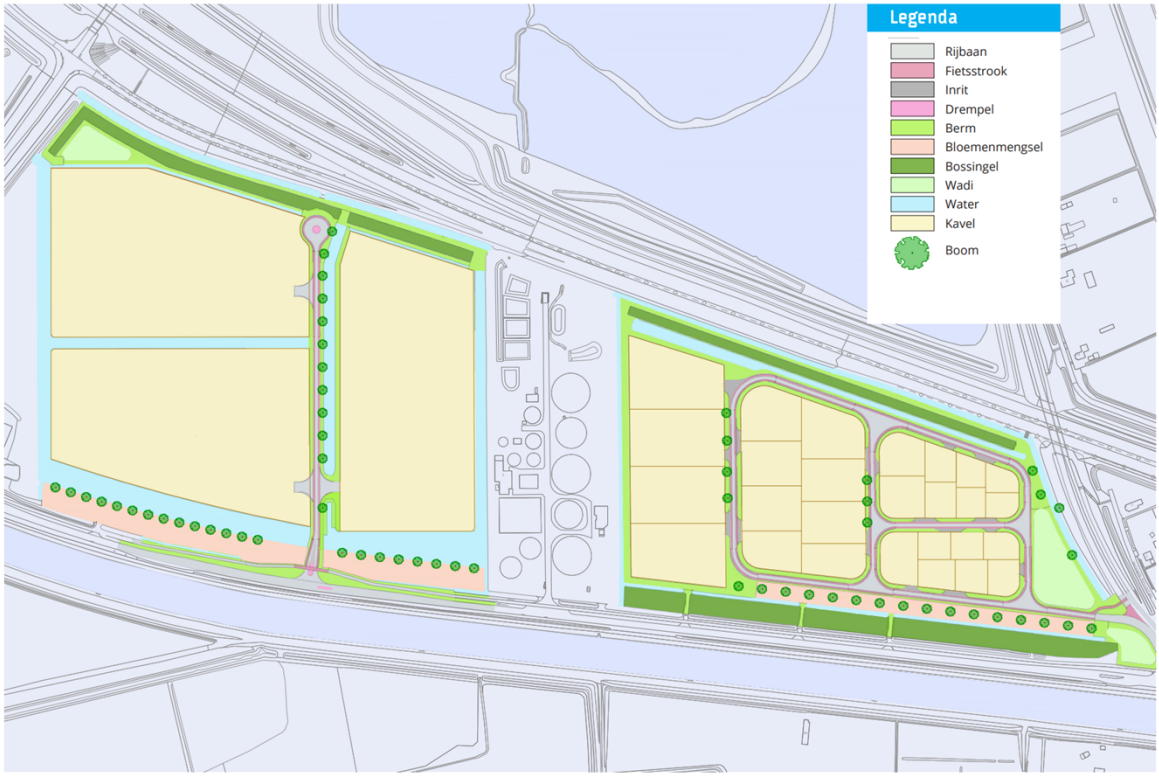
In 2005 heeft de raad van de toenmalige gemeente Scheemda het bestemmingsplan Scheemder Hoogte vastgesteld. Aan een deel van het plangebied is destijds goedkeuring onthouden door Gedeputeerde Staten, vanwege het ontbreken van een zorgvuldige inpassing van het plangebied grenzend aan de A7.

Sinds 2019 geldt het vastgestelde bestemmingsplan ‘Scheemda-Eextahaven, Haven noord- en zuidzijde, Scheemder Hoogte en Halteweg’.Inmiddels is het gebied Scheemder Hoogte in de visie A7/N33 uitgebreid met het gebied ten westen van de rioolwaterzuivering.

Beeldkwaliteit/Landschappelijke inpassing

De oorspronkelijke reden voor het onthouden van goedkeuring aan een deel van het door de raad van de gemeente Scheemda vastgestelde bestemmingsplan is het ontbreken van een goede ruimtelijke inpassing van de ontwikkeling ten opzichte van de A7.

Daarin voorziet het plan nu wel door een Beeldkwaliteitsplan dat de ontwikkeling van het bedrijventerrein zorgvuldig landschappelijk inpast, met name in relatie tot de A7. Het gebied wordt nadrukkelijk geen zichtlocatie. Daarvoor is gekozen om te voldoen aan het uitgangspunt dat het wenselijk is een zoveel mogelijk groen en bebouwingsvrij beeld te handhaven aan weerszijden van de A7 tussen de N33 en Winschoten.

Verkaveling en landschappelijke inpassing Scheemder Hoogte (Bron: Beeldkwaliteitsplan Scheemder Hoogte)

De voorgestelde invulling met een stevige groene afscherming aan de noord- en zuidzijde en met watergangen en rijen bomen van noord naar zuid dragen bij aan het realiseren van ecologische verbindingen tussen de gebieden ten noorden van de A7 en ten zuiden van het Winschoterdiep. Hier is voor gekozen mede naar aanleiding van de behandeling in de gemeenteraad van het Ruimtelijk en Economisch perspectief voor de A7/N33-regio.

Betrokkenheid (externe) partners

In en rond het plangebied hebben verschillende partijen een belang. Naast de provincie als bewaker van de ruimtelijke kwaliteit zijn dit het Waterschap (als overlegpartner en als eigenaar van de rioolwaterzuivering), Rijkswaterstaat (grondeigenaar A7) en Staatsbosbeheer (eigenaar strook bos langs Hof van Brussel). Met al deze partijen heeft overleg plaatsgevonden over de concrete invulling van de ontwikkeling.

Consequenties

Door het Beeldkwaliteitsplan vast te stellen ontstaat een toetsingskader voor welstand en een helder kader voor de inrichting van het gebied. Daarmee wordt een kwalitatief hoogwaardige invulling gerealiseerd van het te ontwikkelen gebied.

Gevolgen voor formatie
De vaststelling van dit Beeldkwaliteitsplan zelf heeft geen gevolgen voor de formatie. Voor zover de daadwerkelijke realisatie van het bedrijventerrein wel gevolgen heeft voor de inzet van mensen zijn de kosten daarvan opgenomen in de door de raad al vastgestelde grondexploitatie.

Vervolg

Na de vaststelling van het Beeldkwaliteitsplan door de gemeenteraad wordt dit besluit bekendgemaakt. Anders dan bij veel andere instrumenten in het Omgevingsrecht staat tegen de vaststelling van een Beeldkwaliteitsplan geen beroep of bezwaar open. Dit, omdat een Beeldkwaliteitsplan (als onderdeel van de Welstandnota) wordt aangemerkt als beleidsregel waartegen geen beroep of bezwaar open staat. Wel kan de inhoud ter discussie worden gesteld.

Winschoten, 15 april 2025

Burgemeester en wethouders van de gemeente Oldambt,

Berlinda Aukema
Secretaris

Cora-Yfke Sikkema
Burgemeester

Raadsbesluit

Datum raadsvergadering	Agendapunt	Zaaknummer
28 mei 2025		
Onderwerp Vaststellen Beeldkwaliteitsplan 'Bedrijventerrein Scheemder Hoogte, Scheemda'		

De raad van de gemeente Oldambt,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 15 april 2025

Besluit

1. Het Beeldkwaliteitsplan Scheemder Hoogte vast te stellen als onderdeel van het gemeentelijk welstandsbeleid zoals vastgelegd in de op 21 maart 2013 vastgestelde Welstandsnota.

Winschoten, 28 mei 2025

De raad van de gemeente Oldambt,

Jelte van der Meer
Griffier

Cora-Yfke Sikkema
Voorzitter

gemeente Oldambt

BEELD KWALITEITS PLAN

Bedrijvenpark

SCHEEMDER HOOGTE

Bedrijvenpark
SCHEEMDER HOOGTE

1. Inleiding 4
1.1 Doel van het kwaliteitsplan 5
1.2 Planontwikkeling 6
1.3 Plangebied 6

2 Planbeschrijving 8
2.1 Planopzet 10
2.2 Zonering 10

3 Wegen 12

4 Groenstructuur 15

5 Beeldkwaliteit westelijk deelgebied (fase1) 19
5.1 Erfinrichting 20
5.2 Criteria bebouwing 21

6 Beeldkwaliteit oostelijk deelgebied (fase 2) 24
6.1 Erfinrichting 25
6.2 Criteria bebouwing 26

gemeente Oldambt

Colofon

Beeldkwaliteitsplan

Bedrijvenpark Scheemder Hoogte

Datum **18-10-2024**

Opdrachtgever

Gemeente Oldambt

1. Inleiding

Langs de A7 tussen Scheemda en Winschoten ligt een groot terrein dat de gemeente Oldambt heeft bestemd voor de aanleg van het Bedrijvenpark Scheemder Hoogte. De unieke ligging van dit gebied biedt veel kansen voor een groen en duurzaam vormgegeven bedrijvenpark. Daarbij is het wel van belang dat de inrichting, bouw en vormgeving van het bedrijvenpark in de juiste banen worden geleid.

In dit kader is voorliggend beeldkwaliteitsplan opgesteld. We hebben ons hierbij gefocust op een hoogwaardig bedrijventerrein dat past in de omgeving en daarnaast is vormgegeven met oog voor zowel de ruimtelijke als de esthetische kwaliteit.

1.1 Doel van het beeldkwaliteitsplan

Dit beeldkwaliteitsplan geeft richtlijnen voor de gewenste ruimtelijke en esthetische kwaliteit van de toekomstige ontwikkeling van bedrijvenpark Scheemder Hoogte. Het dient als leidraad voor de vormgeving en inrichting van het te ontwikkelen gebied, met als doel een samenhangend en aantrekkelijk eindresultaat te behalen. Het biedt ontwerpers, bouwers en kopers duidelijke kaders en richtlijnen voor hun ontwerpen.

Bedrijvenpark Scheemder Hoogte is straks gelegen naast de A7. Het is juist daarom ook belangrijk om tot een zorgvuldige inpassing van bebouwing en openbare ruimte te komen, zodat er geen zichtlocatie aan de A7 ontstaat. Hier zijn kaders voor opgesteld, die ook in dit beeldkwaliteitsplan aan de orde zullen komen.

1.2
Planontwikkeling

Het bedrijvenpark Scheemder Hoogte markeert een nieuwe periode in de economische ontwikkeling van Gemeente Oldambt. Het plan voor fase 1 is ontstaan als opvolger van bedrijventerrein Eextahaven en maakt deel uit van een bredere ontwikkelingsvisie voor het gebied De Toekomst, Eextahaven, en het nu voorliggende terrein.
In 2022 hebben de Provincie Groningen en de gemeenten Midden-Groningen, Veendam en Oldambt gezamenlijk een visie ontwikkeld voor de A7-N33 zone, gericht op de bedrijventerreinen in dit gebied. Deze vastgestelde visie vormt ook de basis voor de uitbreiding van het bedrijventerrein aan de A7 bij Winschoten West met een eerste en tweede fase.

De eerste stappen richting de realisatie van het bedrijvenpark zijn in 2022 gezet. Het is de bedoeling dat fase 1 in 2025 wordt aangelegd, gevolgd door de start van fase 2 kort daarna.

Kaart met zichtlijnen vanuit enkele huizen in Heiligerlee + groenstructuur die zicht beperkt in het groen gemarkeerd

1.3
Plangebied

Bedrijvenpark Scheemder Hoogte, ook wel bekend als Hof van Brussel, is gelegen ten noordwesten van de plaats Winschoten in de gemeente Oldambt. Aan de noordzijde wordt het plangebied begrensd door de A7. Aan de zuidkant wordt het gebied begrensd door de provinciale weg N964, met daaraan parallel het Winschoterdiep. Aan de oostkant vormt de Verlengde Kloosterlaan de begrenzing en aan de westkant wordt het gebied begrensd door bebossing.

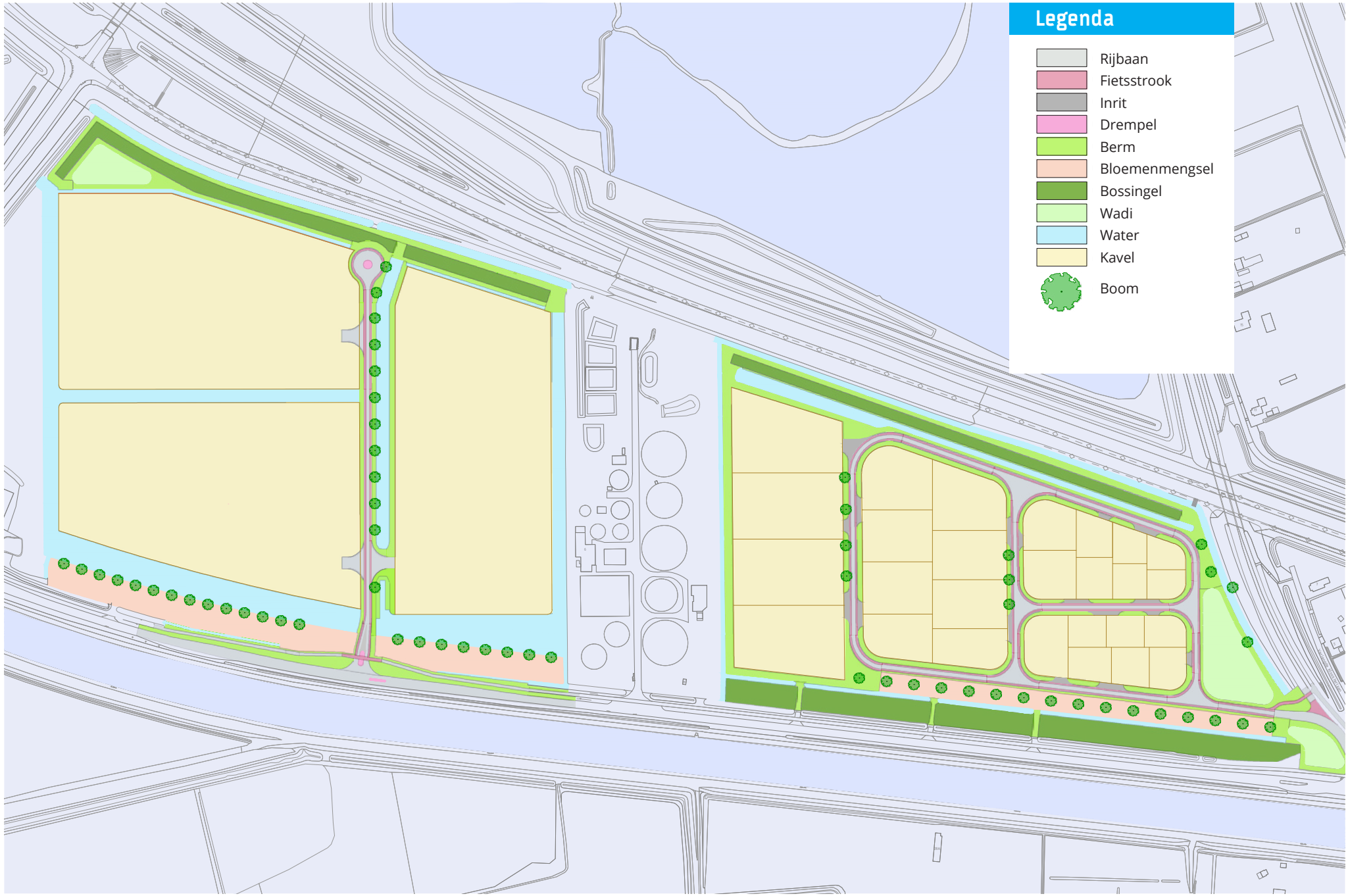
Binnen het plangebied ligt een rioolwaterzuiveringsinstallatie, die in de toekomst gehandhaafd blijft. Het plangebied wordt momenteel voor algemeen agrarisch gebruik ingezet. In de omgeving van het plangebied liggen een aantal plaatsen zoals Winschoten, Scheemda en Heiligerlee.
Voor omwonenden uit het dorp Heiligerlee zou het te ontwikkelen gebied in het zicht kunnen liggen. Dit zicht wordt echter beperkt door de groenstructuur die op dit moment al aan weerzijden van de N964 gelegen is. Aan de zijde van de A7 is het ook van groot belang om het zicht op de locatie zoveel mogelijk te beperken. Om dit te bereiken, zal ook hier een groenstructuur aangebracht worden.

Een gebied dat vráágt om ontwikkeling en verbinding.
Maar wel op een verantwoorde en doordachte manier.

2. Planbeschrijving

Legenda
Rijbaan
Fietsstrook
Inrit
Drempel
Berm
Bloemenmengsel
Bossingel
Wadi
Water
Kavel
Boom

2.1
Planopzet

Bepalend voor de hoofdopzet zijn de verschillende groottes van kavels die we kunnen onderscheiden. Aan de westkant van de waterzuivering is ruimte voor grotere bedrijven, aan de oostkant is meer ruimte voor middelgroot tot kleinere bedrijven. In dit oostelijke deel neemt de grootte van de kavels af van west tot oost.

Voor het gehele gebied geldt deze afname ook voor de massa en hoogte van de bebouwing. De kavels westelijker kunnen hogere bebouwing toepassen dan de kavels aan de oostkant van het gebied. Om het plangebied af te schermen wordt er een groenstructuur aangebracht die het zicht belemmert voor de automobilisten op de A7.

2.2
Zonering

Binnen het plangebied wordt onderscheid gemaakt tussen twee deelgebieden. Deze deelgebieden krijgen elk eigen randvoorwaarden, die verderop in dit beeldkwaliteitsplan worden besproken.

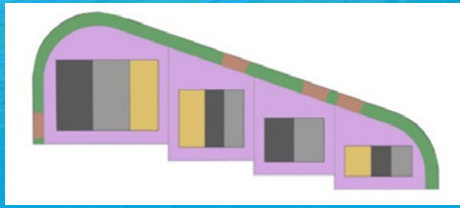
oost

west

Verkavelingsprincipe

In het grootste gedeelte van het plangebied zal sprake zijn van rechte verkaveling. Bij rechte verkaveling staan de gebouwen in het gebied op dezelfde rooilijn. Echter, op sommige plekken in het plangebied is sprake van een schuine weg waarbij de kavels schuin aan de weg gelegen zijn.
In deze gevallen wordt er een ander verkavelingsprincipe aangehouden, zoals op onderstaande afbeelding te zien is. In deze gevallen zal de bebouwing onderling verspringen.

Westelijk deelgebied

Het deelgebied westelijk van de rioolwaterzuiverings-installatie zal opgedeeld worden in drie kavels. In dit deelgebied wordt de optie opengehouden om de twee meest westelijk gelegen kavels samen te voegen tot één kavel. In de situatie van drie kavels zullen deze kavels ongeveer 4 hectare worden. Het westelijk deelgebied maakt deel uit van fase 1 tijdens de uitvoering van het project.

Oostelijk deelgebied

Het deelgebied oostelijk van de rioolwaterzuiverings-installatie zal opgedeeld worden in verschillende kleine kavels. Deze kavels variëren tussen de 886 m² en 6200 m².
Het oostelijk deelgebied maakt deel uit van fase 2 bij de uitvoering van het project.

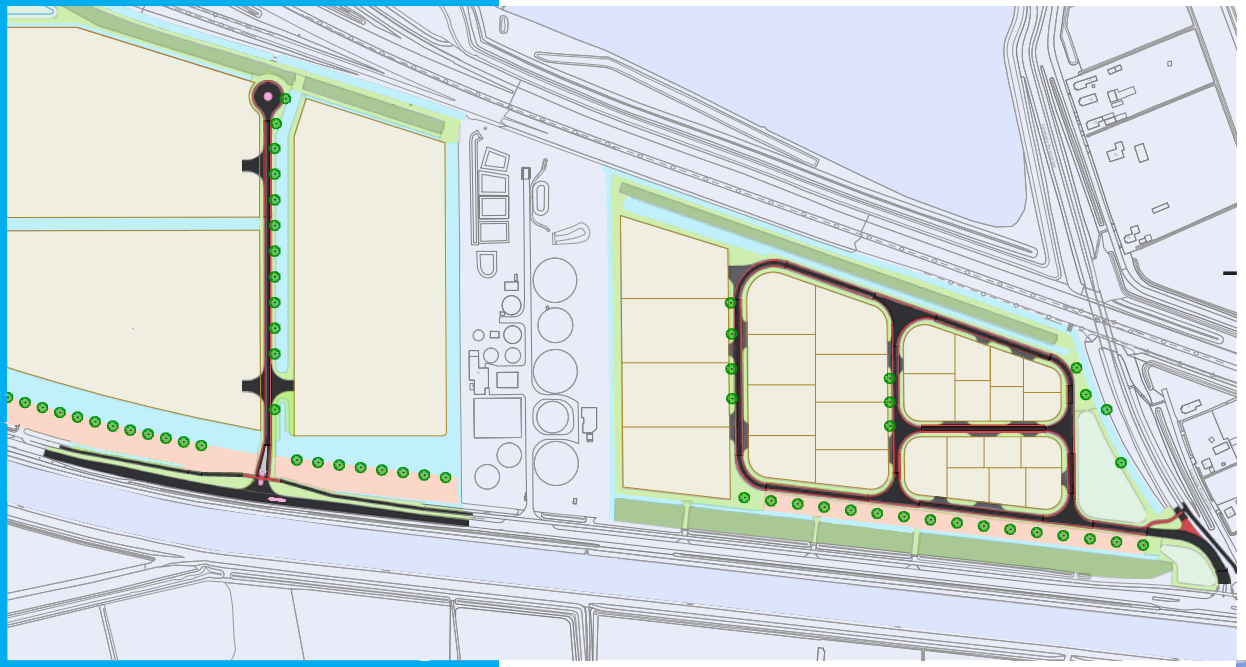

3. Wegen

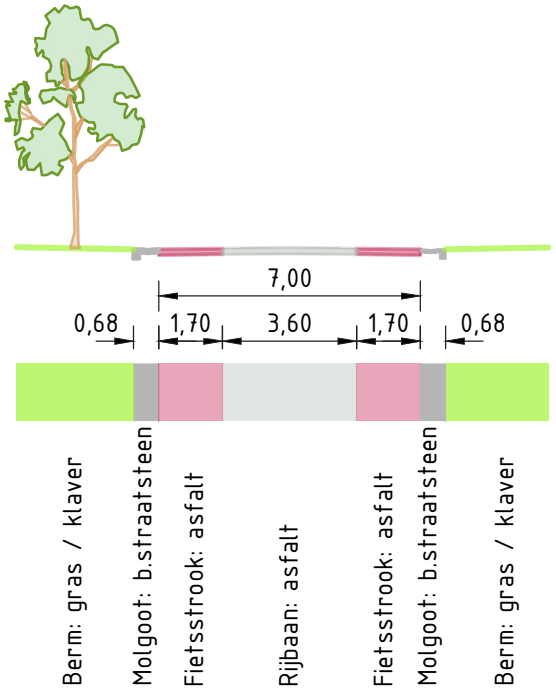

De twee deelgebieden worden los van elkaar ontsloten. Het westelijke deelgebied wordt aan de zuidkant direct aan de N964 ontsloten door één ontsluitingsweg die het gebied doorkruist en waaraan alle drie de kavels gelegen zullen zijn.
Aan het eind van deze weg wordt een keerpunt gecreëerd, waardoor vrachtverkeer makkelijk kan keren.

Het oostelijke deelgebied wordt aan de oostkant via de Verlengde Kloosterlaan aan de N964 ontsloten. Dit deelgebied krijgt een weg rondom de kavels met daarbinnen twee wegen die het gebied doorkruisen, zodat iedere kavel goed bereikbaar is. Via de N964 kan het verkeer de A7 snel en gemakkelijk bereiken. Aan weerzijden van het gebied liggen de plaatsen Winschoten en Scheemda, deze plaatsen zijn ook via de N964 te bereiken.

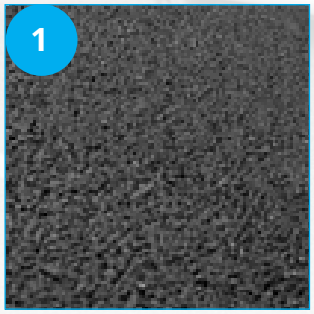

De wegen in Bedrijvenpark Scheemder Hoogte hebben een totale breedte van 7 meter. Hiervan is 3,6 meter gereserveerd voor de rijbanen voor auto- en vrachtverkeer. Aan beide zijdes van deze rijbanen zal een fietsstrook aangebracht worden van 1,7 meter breed.

De wegen worden geasfalteerd met **grijs asfalt ❶**, waarbij de **fietspaden ❷** in de kleur rood worden uitgevoerd. De **belijning ❸** zal op alle wegen worden uitgevoerd met koudplast. Dit is duurzaam wegens de lange levensduur.
Aan beide zijdes van de wegen die aan bebouwing grenzen, zullen **molgoten ❹** van ongeveer een halve meter breed gelegd worden. Hiervoor worden **beton-straatstenen ❺** in kei-formaat gebruikt in de kleur betongrijs en de stenen zullen worden aangebracht in 5-strek.
Dezelfde betonstraatstenen worden gebruikt bij de aan-leg van de inritten van de kavels. Hier zullen de stenen in elleboogverband gelegd worden. Deze uitvoering vindt plaats vanaf de openbare weg tot de erfgrens.

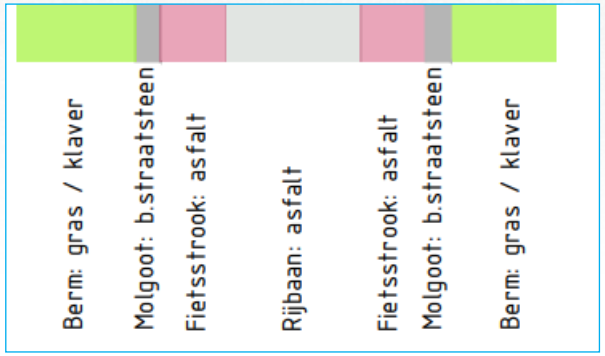

4. Groenstructuur

Bestaande groenstructuur

Naast de bestaande groenstructuur waardoor het plangebied op dit moment wordt begrensd, zal er rondom de bouwzone een mix van verschillende soorten inheemse planten worden geplant. Dit bevordert de biodiversiteit en zorgt voor een natuurlijke uitstraling. Daarnaast zal deze groenstructuur ervoor zorgen dat de bebouwing verscholen staat tussen het groen.

Gras-klavermengsel

wadimengsel

Berm met bloemmengsel ernaast

1 Langs weerzijden van de wegen die tussen de kavels door lopen, worden bermen aangelegd van ongeveer vier meter breed. Deze bermen zullen worden ingezaaid met een gras-klavermengsel.

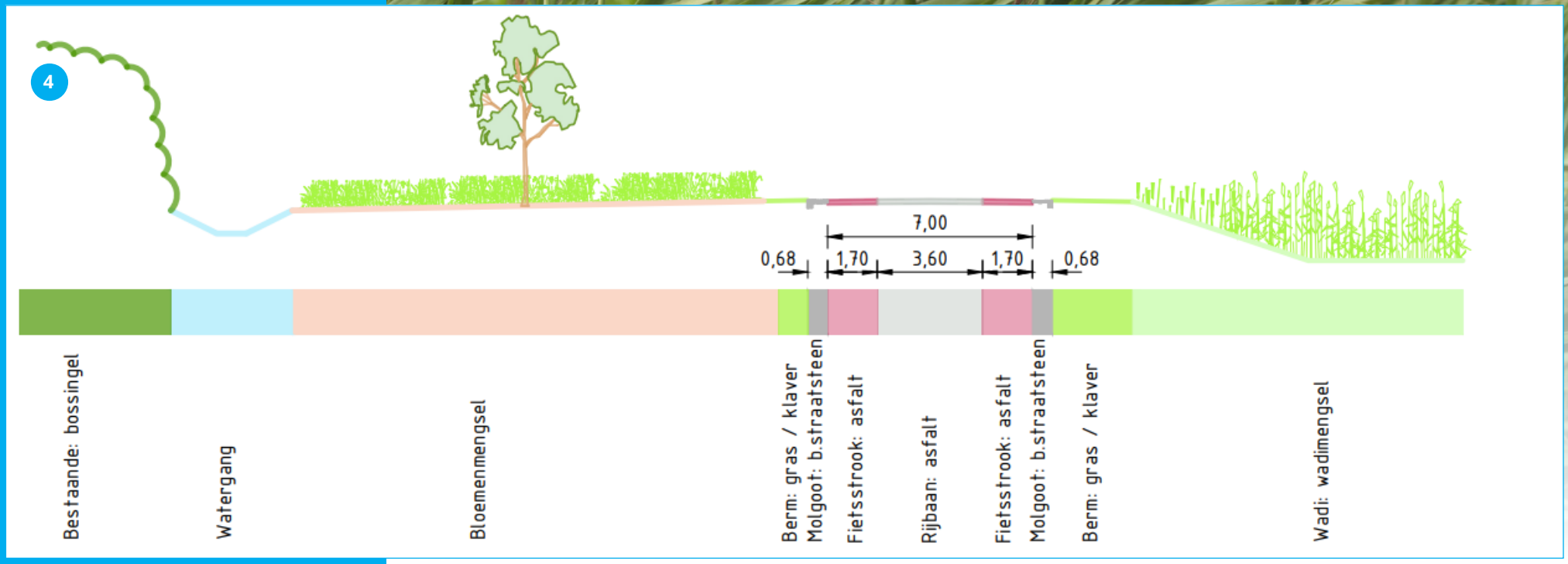
3 *ontwerp groenstructuur langs de A7*

2 Op diverse plekken in het projectgebied zullen wadi's gecreëerd worden. Deze wadi's worden ingezaaid met een wadi-mengsel dat goed bestand is tegen vochtige omstandigheden.

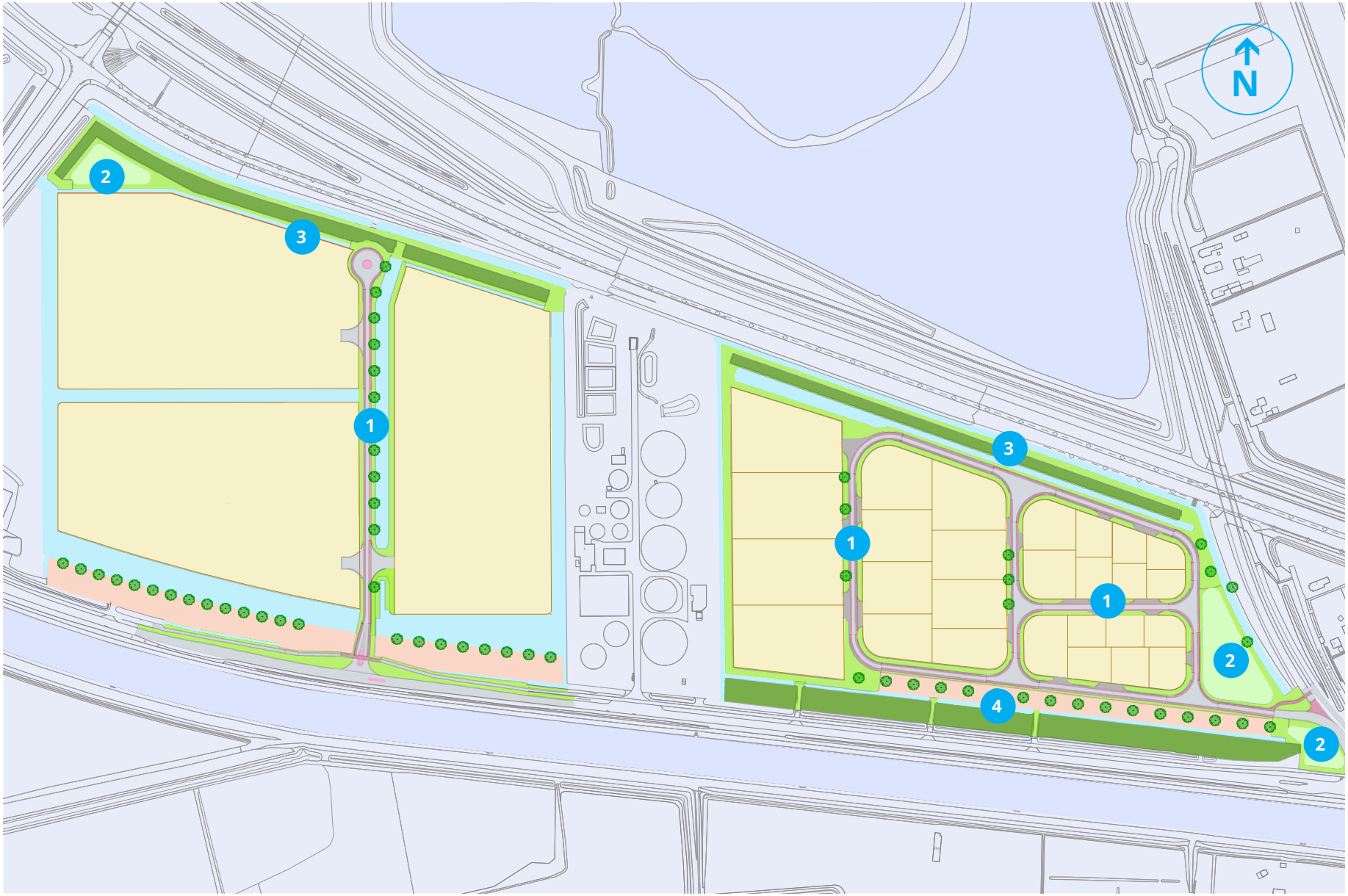
3 Om het plangebied zoveel mogelijk aan het zicht te onttrekken vanaf de A7, zal er tussen de A7 en het projectgebied een groenstructuur aangelegd worden. Deze groenstructuur is gebaseerd op de reeds bestaande boomsingel langs de N964. Daarnaast zullen extra soorten bomen toegevoegd worden om de biodiversiteit te vergroten.

4 In de zuidoostelijke hoek van het projectgebied, langs de weg, aan de zuidkant een berm aangelegd die wordt ingezaaid met een gras-klavermengsel.
Hiernaast zal een strook worden ingezaaid met een bloemenmengsel. Dit mengsel wordt niet direct langs de weg ingezaaid, om te voorkomen dat deze beplanting over de weg heen groeit. In deze strook zullen ook enkele bomen geplant worden. Een doorsnede van deze groenstructuur is in onderstaande afbeelding weergegeven.

Locaties groenstructuur

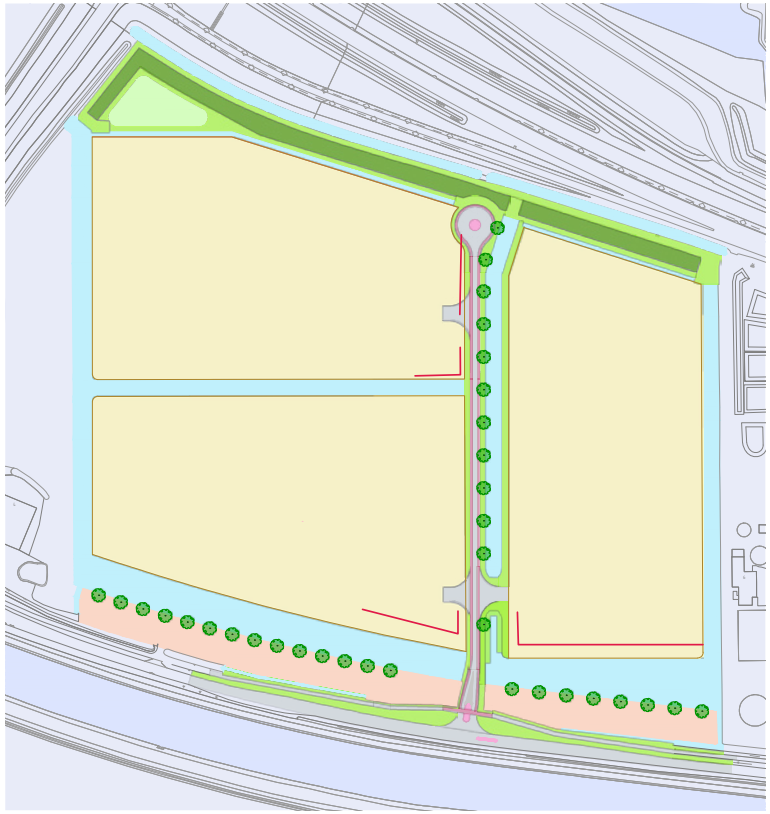

5. Beeldkwaliteit westelijk deelgebied (fase 1)

5.1
Erfinrichting

Het uitgangspunt van dit beeldkwaliteitsplan is om te komen tot een eenduidige uitstraling van het bedrijventerrein als totaal. Voor de inrichting van de bedrijfskavels in het westelijk deelgebied gelden de volgende criteria:

Kavelindeling voor het **westelijk deelgebied**. De **rode lijnen** geven aan welke gebouwgevels representatief dienen te zijn omdat ze zichtbaar zijn vanaf de ontsluitingsweg of de zuidelijke waterkant en de N964.

Maatvoering

- De totale oppervlakte van bedrijfsgebouwen - het bebouwingspercentage - bedraagt maximaal 60% van het bouwvlak.
- De maximale bouwhoogte is 12 meter.
- Ten aanzien van bovenstaande maatvoeringen zijn diverse afwijkingsmogelijkheden vastgesteld. Hierin is het krachtens het Omgevingsplan van de gemeente Oldambt geldende bestemmingsplan leidend.

Situering

- Een gebouw wordt binnen een bouwvlak gebouwd.
- Ten minste de helft van het hoofdgebouw (kantoor of bedrijfshal) staat in de voorste rooilijn, ten minste 10 meter van de aan de openbare weg gelegen perceelgrens.
- De afstand van het bedrijfsgebouw tot de zijdelingse perceelgrens bedraagt ten minste 3 meter. Indien de zijdelingse perceelgrens aan de openbare weg gelegen is, dient de afstand van het bedrijfsgebouw tot de zijdelingse perceelgrens ten minste 10 meter te bedragen.
- Gebouwen zijn haaks op of evenwijdig aan de ontsluitingsweg geplaatst.
- Als er sprake is van een losstaand kantoor en bijbehorende bedrijfshal(len), vormen deze een samenhangend ontworpen ensemble op de kavel.
- Niet representatieve gebouwen zijn gelegen achter het hoofdgebouw en worden aan het zicht ontrokken vanaf de ontsluitingsweg en de N964.
- Het representatieve deel van het hoofdgebouw is georiënteerd op de ontsluitingsweg of deels aan de zuidzijde (richting de zuidelijke waterkant en de N964).

Diverse erfafscheidingen

Ontsluiting & Parkeren

- Parkeren voor personenauto's kan voor de voogevel, mits groen is ingepast. Dit is mogelijk door beplanting maar kan ook gerealiseerd worden door het parkeerterrein zo te situeren dat het zicht vanaf de representatieve zijde beperkt is.
- Opslag en parkeren van vrachtwagens is gesitueerd aan de zijkant of achterzijde van het perceel. Dit dient zoveel mogelijk ingepast te worden en niet zichtbaar te zijn vanaf de ontsluitingsweg of de zijde van de N964.
- Laad- en losactiviteiten vinden eveneens plaats aan de zij- of achterzijde van het terrein. Dit dient uit het zicht te gebeuren.
- Parkeren in de bermen en op de openbare weg is niet toegestaan. Er dienen dus op eigen terrein voldoende parkeerplekken gerealiseerd te worden.
- Infrastructuur op eigen terrein dient verhard uitgevoerd te worden.

Erfafscheiding

- Hekwerken op het voorerf worden uitgevoerd als spijlenhek in grijs- of zwarttinten.
- De erfafscheiding in het voorterrein dient een hek of groene haag te zijn met een maximale hoogte van 1 meter. Aan de zij- en achterkant van het terrein mag de hoogte van het hekwerk maximaal 2 meter zijn.
- Ten aanzien van de maatvoering van erfafscheidingen zijn afwijkingsmogelijkheden opgesteld.
- De voorkant van het perceel dient een groene uitstraling te hebben.

Groene uitstraling

5.2
Criteria bebouwing

Het uitgangspunt van dit beeldkwaliteitsplan is een eenduidige uitstraling van het bedrijvenpark als totaal. Voor de bebouwing binnen het plangebied zijn verscheidene criteria opgesteld.

Vormgeving hoofdvorm

- Het hoofdgebouw (kantoor) bestaat uit meerdere bouwlagen – minimaal twee.
- Bedrijfsgebouwen worden gebouwd tot maximaal 12 meter hoog. Ten aanzien van deze maatvoering is een afwijkingsmogelijkheid vastgesteld. Hierin is het vigerend bestemmingsplan leidend.
- De gebouwen dienen te worden voorzien van een plat dak of hebben een dak met een kleine dakhelling van maximaal vijftien graden. De gevels dienen hierbij een horizontale dakrand te hebben.

- Gebouwen kunnen bestaan uit een enkelvoudige of samengestelde hoofdvorm.

Aanzicht

- De stijl van de bebouwing is modern.
- Zowel een horizontale of verticale gevelcompositie is mogelijk.
- Zowel een meer gesloten als een meer transparante gevel is mogelijk.
- Gevelopeningen vormen een duidelijk ritme.

Materialen, kleur en detaillering

- Bedrijfsgebouwen worden in geprofileerd plaatmateriaal uitgevoerd.
- Voor kantoorpanden kan rood metselwerk worden toegepast. Rood plaatmateriaal is niet toegestaan.
- De kleurstelling van de gebouwen is in diverse grijs-, antraciet-, rood- en zwarttinten. Er dienen minimaal twee kleurtinten in de gevels verwerkt te worden.
- Daken wijken qua kleur grijs af van de gevels.

Reclame-uitingen

- Reclame op de gevel maakt integraal onderdeel uit van het gevelbeeld.
- Reclame, naamaanduidingen etc. dienen in het architectonisch ontwerp te zijn geïntegreerd.
- Maximaal drie reclame-uitingen zijn toegestaan op de gevel.
- Er zijn maximaal drie vlaggen per pand toegestaan.
- Reclame op het terrein is mogelijk. Er kunnen maximaal drie vlaggenmasten aan één zijde van het perceel worden geplaatst.
- Per inrit/uitweg is één vrijstaand bord/vrijstaande zuil per bedrijf toegestaan.
- Vlaggenmasten mogen maximaal negen meter hoog zijn.
- Het is niet toegestaan om hoge reclamezuilen aan te brengen die zichtbaar zijn vanaf de A7.

Hernieuwbare energie

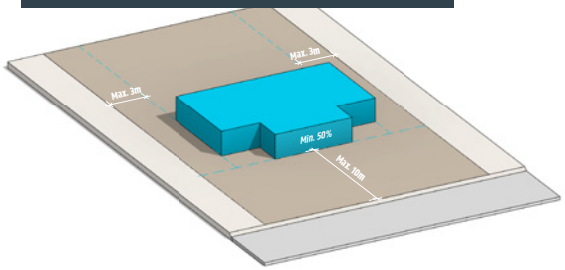
- Bij toepassing van zonnepanelen dienen deze aangebracht te worden op de daken (achter een dakrand).
- Bij plaatsing van kleine windmolens, van maximaal 15 meter hoog, dienen deze te worden geplaatst op het achtererf.

Samenvattend

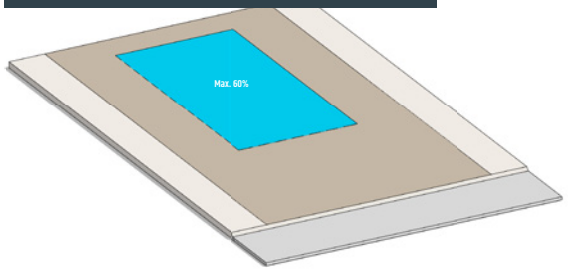
Stijl	Modern representatief
Materiaal	Eigentijds, combinatie van staal, glas en rode baksteen of plaatmateriaal
Kleurstelling	Grijs, zwart, en rood
Dakvorm	Representatief gebouw. Maximale helling 15%. Overige bebouwing plat.
Reclame-uitingen	Integreren in ontwerp pand. Ondergeschikt aan architectuur. Geen reclame richting de A7

Positionering op kavel

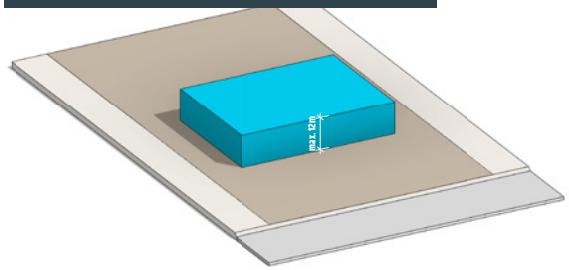
Ten minste de helft van het hoofdgebouw (kantoor of bedrijfshal) staat in de voorste rooilijn, 10 meter van de aan de openbare weg gelegen perceelgrens. De afstand tot de zijdelingse perceelgrens dient ten minste 3 meter te bedragen.

Bebouwingspercentage

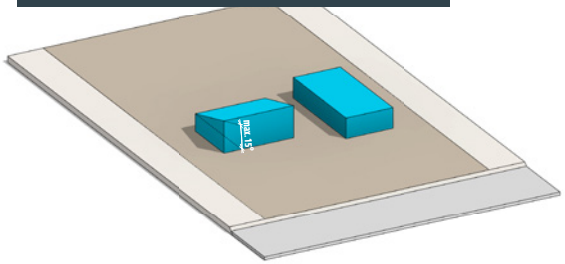
Bedraagt maximaal 60%.

Bouwhoogte

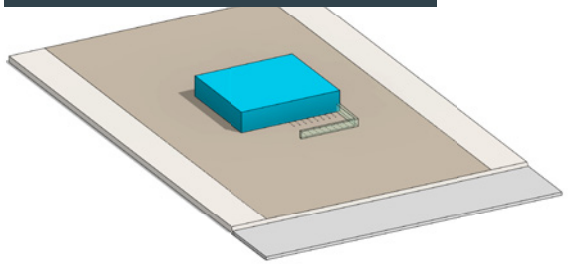
Bedraagt maximaal 12 meter.

Dakvorm

Representatief gebouw maximaal 15% helling, overige bebouwing plat.

Parkeren

Dit dient uit het zicht plaats te vinden. Dit kan aan de voorzijde door middel van het inpassen van groen. Maar dit kan ook door het parkeren aan de zij- of achterkant te situeren.

6. Beeldkwaliteit oostelijk deelgebied (fase 2)

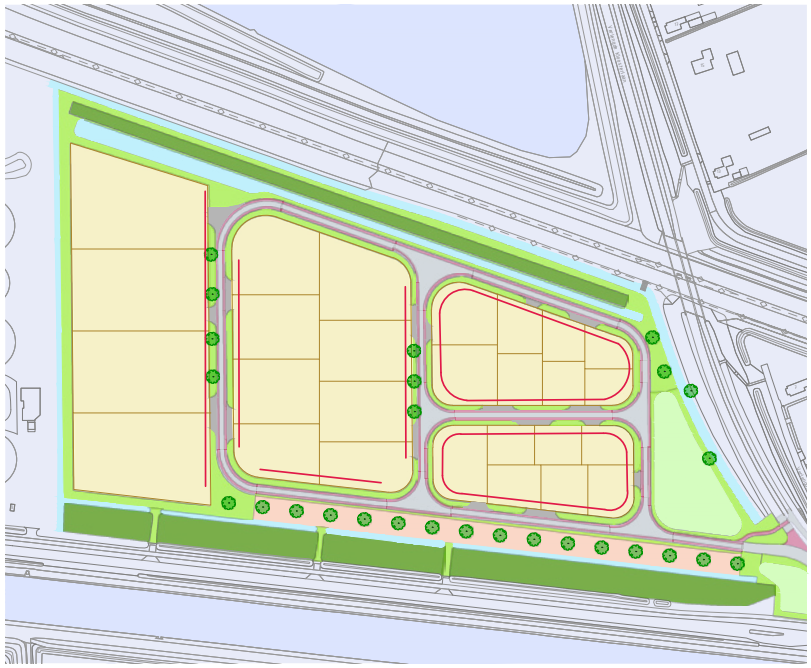

6.1
Erfinrichting

Het uitgangspunt van dit beeldkwaliteitsplan is een eenduidige uitstraling van het bedrijventerrein als totaal. Voor de inrichting van de bedrijfskavels in het westelijk deelgebied gelden de volgende criteria:

Maatvoering

- De totale oppervlakte van bedrijfsgebouwen, inclusief bijgebouwen en overkappingen - het bebouwingspercentage - is maximaal 60%
- De maximale bouwhoogte is 10 meter.
- De minimale goothoogte is 4 meter.

Kavelindeling voor het **oostelijk deelgebied**. De **rode lijnen** geven aan welke gebouwgevels zichtbaar zijn vanaf de weg en dus representatief moeten zijn.

Situering

- Een gebouw wordt binnen een bouwvlak gebouwd.
- Het hoofdgebouw (kantoor of bedrijfshal) staat in de voorste rooilijn – minimaal 5 meter van de aan de weg gelegen perceelgrens.
- De afstand van het bedrijfsgebouw tot de zijdelingse bouwperceelgrens bedraagt ten minste 3 meter.
- Gebouwen zijn met de nok haaks of evenwijdig geplaatst ten opzichte van de zijdelingse perceelgrens.
- Het representatieve deel van het hoofdgebouw is georiënteerd op de weg.
- Bij percelen op een hoek is er sprake van twee representatieve gevels.

Ontsluiting & Parkeren

- Parkeren voor personenauto's kan voor de voorgevel, mits groen is ingepast. Dit is mogelijk door beplanting maar kan ook gedaan worden door het parkeerterrein zo te situeren dat het zicht vanaf de representatieve zijde beperkt is.
- Opslag en parkeren van vrachtwagens is gesitueerd aan de zijkant of achterzijde van het perceel. Dit dient zoveel mogelijk ingepast te worden en niet zichtbaar te zijn vanaf de ontsluitingsweg of de zijde van de N964.
- Laad- en losactiviteiten vinden eveneens plaats aan de zijkant of achterzijde van het terrein. Dit dient uit het zicht te gebeuren.
- Parkeren in de bermen en op de openbare weg is niet toegestaan. Er dienen dus op eigen terrein voldoende parkeerplekken gerealiseerd te worden.

- Infrastructuur op eigen terrein dient verhard uitgevoerd te worden.

Diverse erfafscheidingen

Erfafscheiding

- Hekwerken op het voorerf worden uitgevoerd als spijlenhek in grijs- of zwarttinten.
- De erfafscheiding in het voorterrein dient een hek of groene haag te zijn met een maximale hoogte van 1 meter. Aan de zij- en achterkant van het terrein mag het hekwerk maximaal 2 meter hoog zijn.
- Ten aanzien van de maatvoering van erfafscheidingen zijn er afwijkingen mogelijk. Aangezien er voor dit oostelijk deelgebied (nog) geen definitief omgevingsplan ligt, kan een initiatiefnemer hiervoor een verzoek indienen volgens de voorwaarden van de BOPA (buitenplanse omgevingsplanactiviteit).
- De voorkant van het perceel dient een groene uitstraling te hebben.

6.2 Criteria bebouwing

Het uitgangspunt van dit beeldkwaliteitsplan is een eenduidige uitstraling van het bedrijvenpark als totaal. Voor de bebouwing binnen het plangebied zijn verscheidene criteria opgesteld.

Vormgeving hoofdvorm

- De gebouwen dienen te worden voorzien van een kap met een dakhelling van 20 tot 40 graden.
- Gebouwen kunnen bestaan uit een serie met meerdere kappen.

Aanzicht

- De stijl van de bebouwing is modern.
- Zowel een horizontale als verticale gevelcompositie is mogelijk.
- Zowel een meer gesloten als een meer transparante gevel is mogelijk.
- Gevelopeningen vormen een duidelijk ritme.

Materialen, kleur en detaillering

- Bedrijfsgebouwen worden in geprofileerd plaatmateriaal uitgevoerd.
- Voor kantoorpanden kan rood metselwerk worden toegepast. Rood plaatmateriaal is niet toegestaan.
- De kleurstelling van de gebouwen is in diverse grijs-, antraciet-,rood- en zwarttinten.
- Daken wijken qua kleur grijs af van de gevels.
- Kleurstelling van gevels en dak wijkt af van de bebouwing op naastgelegen kavel (dus nooit twee

dezelfde dakkleuren naast elkaar). Hier geldt het molenaarsprincipe, oftewel: wie het eerst komt, wie het eerst maalt. Staat er al een gebouw met een antraciet dak dan moet het aangrenzende dak op het naastgelegen perceel bijvoorbeeld lichtgrijs worden.

Reclame-uitingen

- Reclame op de gevel is integraal onderdeel van het gevelbeeld.
- Reclame, naamaanduidingen etc. dienen in het architectonisch ontwerp te zijn geïntegreerd.
- Maximaal drie reclame-uitingen zijn toegestaan op de gevel.
- Er zijn maximaal drie vlaggen per pand toegestaan.
- Reclame op het terrein is mogelijk. Er kunnen maximaal drie vlaggenmasten aan één zijde van het perceel worden geplaatst.
- Per inrit/uitweg is één vrijstaand bord/vrijstaande zuil per bedrijf toegestaan.
- Vlaggenmasten mogen maximaal negen meter hoog zijn.
- Het is niet toegestaan om hoge reclamezuilen aan te brengen die zichtbaar zijn vanaf de A7.

Hernieuwbare energie

- Bij toepassing van zonnepanelen dienen deze aangebracht te worden op de daken (achter een dakrand).
- Bij plaatsing van kleine windmolens, van maximaal 15 meter hoog, dienen deze te worden geplaatst op het achtererf.

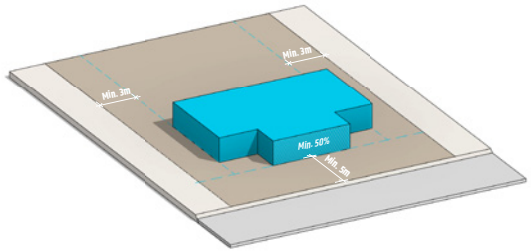

Samenvattend

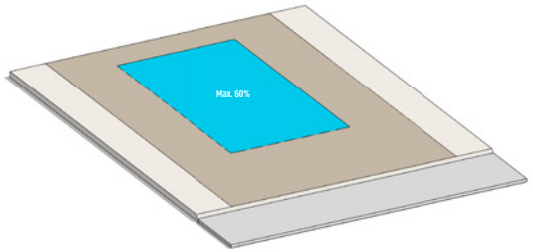
Stijl	Modern representatief
Materiaal	Eigentijds, combinatie van staal, glas en rode baksteen of plaatmateriaal
Kleurstelling	Grijs, zwart, en rood
Dakvorm	Dakhelling van 20 tot 40 graden.
Reclame-uitingen	Integreren in ontwerp pand. Ondergeschikt aan architectuur. Geen reclame richting de A7

Positionering op kavel

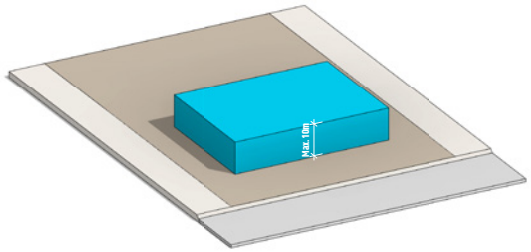
Ten minste de helft van het hoofdgebouw (kantoor of bedrijfshal) staat in de voorste rooilijn, 10 meter van de aan de openbare weg gelegen perceelgrens. De afstand tot de zijdelingse perceelgrens dient ten minste 3 meter te bedragen.

Bebouwingspercentage

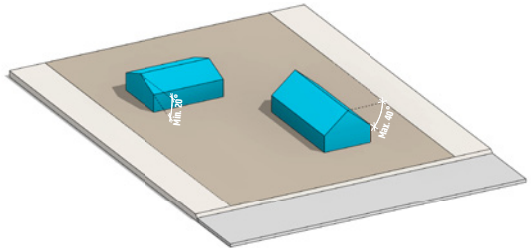
Bedraagt maximaal 60%.

Bouwhoogte

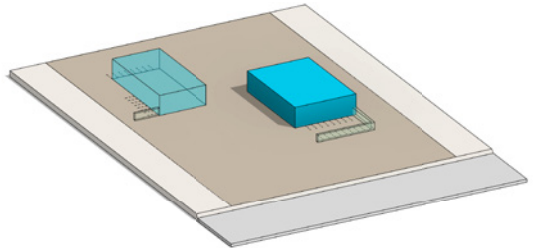
Bedraagt maximaal 12 meter.

Dakvorm

Dakhelling van 20 tot 40 graden

Parkeren

Dit dient uit het zicht plaats te vinden. Dit kan aan de voorzijde door middel van het inpassen van groen. Maar dit kan ook door het parkeren aan de zij- of achterkant te situeren.

Bedrijvenpark

SCHEEMDER HOOGTE

Waar Winschoten en Scheemda, Groningen en Duitsland, via de A7 samenkomen

gemeente Oldambt

Raadsvoorstel

Onderwerp	Vaststellen bestemmingsplan Scheemder Hoogte (noordwestelijk deel)
Datum beeldvormende raadsbijeenkomst	14 mei 2025
Datum raadsvergadering	28 mei 2025
Zaaknummer	29634-2025:986666
Steller	Ger Lindeman
Portefeuillehouder(s)	Gert Engelkens en Erich Wünker
Medeverantwoordelijke(n)	

Eerdere besluitvorming en/ of vastgesteld beleid	Op 12 december 2023 heeft het college besloten het ontwerp-bestemmingsplan vrij te geven voor de formele procedure. De raad is hierover geïnformeerd door middel van een raadsbrief op 12 december 2023 (91046-2023:193387).
Voorgesteld raadsbesluit	**De raad besluit:** 1. Het bestemmingsplan 'Bedrijventerrein Scheemder Hoogte, Scheemda' vast te stellen. Het bestemmingsplan bestaat uit de geometrische bepaalde planobjecten als vervat in het GML bestand:NL.IMRO.1895.03BP0010-0401, met de bijbehorende bestanden. Voor de locatie van de geometrische planobjecten is gebruik gemaakt van de ondergrond welke is ontleend aan de kadastrale kaart 2. Geen exploitatieplan vast te stellen
Samenvatting	Gezien de vraag naar kavels op bedrijventerreinen in Oldambt en het gebrek aan beschikbare kavels is het wenselijk de ontwikkeling van Bedrijventerrein Scheemder Hoogte op korte termijn op te pakken. Voor het westelijke deel, gelegen ten westen van de rioolwaterzuivering geldt dat het grootste deel van het gebied al bestemd is tot bedrijventerrein. De noordelijke rand (een gebied van circa 5 hectare) is nog niet positief bestemd. Het voorliggende bestemmingsplan voorziet daarin. Voor het ten oosten van de waterzuivering gelegen deel geldt dat dit planologisch mogelijk wordt gemaakt door middel van een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (Bopa). De vaststelling daarvan is een collegebevoegdheid. De gemeenteraad wordt hierover geïnformeerd per raadsbrief. Het Beeldkwaliteitsplan dat voor het hele gebied zal gelden wordt in een afzonderlijk raadsvoorstel ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.
Bijlage(n)	1. Bestemmingsplan 'Bedrijventerrein Scheemder Hoogte' (bestaande uit verbeelding, regels, toelichting en bijlagen)
AVG	Ja

TOELICHTING

Inleiding

Gezien de vraag naar kavels op bedrijventerreinen in Oldambt en het gebrek aan beschikbare kavels is het wenselijk het te ontwikkelen Bedrijventerrein Scheemder Hoogte op korte termijn op te pakken. Voor het westelijk deel van het gebied geldt dat dit al grotendeels bestemd is tot bedrijventerrein. Dit geldt niet voor de noordelijke rand (een gebied van circa 5 hectare). Het voorliggende bestemmingsplan voorziet in het tot bedrijventerrein bestemmen van dit noordelijke deel.

Gezien de sterk toegenomen vraag naar bedrijventerrein in Oldambt is besloten ook het oostelijke deel (ten oosten van de rioolwaterzuivering) voortvarend ter hand te nemen. Dit kan echter niet mogelijk worden gemaakt door middel van een bestemmingsplanherziening, omdat sinds 1 januari 2024 die mogelijkheid niet meer bestaat. De snelste manier om de ontwikkeling van die locatie mogelijk te maken is een Bopa. Over deze procedure, die onder de verantwoordelijkheid van het college valt, wordt de gemeenteraad afzonderlijk geïnformeerd.

Het voorliggende raadsbesluit is er op gericht de formele bestemmingsplanprocedure voor het noordelijk deel van het ten westen van de rioolwaterzuivering gelegen gebied af te ronden. Na vaststelling van dit bestemmingsplan kan worden gestart met het inrichten en in ontwikkeling en verkoop brengen van het gebied.

Motivatie

Voorgeschiedenis

In 2005 heeft de raad van de toenmalige gemeente Scheemda het bestemmingsplan Scheemder Hoogte vastgesteld. Aan een deel van het plangebied is destijds goedkeuring onthouden door Gedeputeerde Staten, vanwege het ontbreken van een zorgvuldige inpassing van het plangebied grenzend aan de A7.

Sinds 2019 geldt het vastgestelde bestemmingsplan ‘Scheemda-Eextahaven, Haven noord- en zuidzijde, Scheemder Hoogte en Halteweg’.

Inmiddels is het gebied Scheemder Hoogte in de Ruimtelijk en Economische visie A7/N33 uitgebreid met het gebied ten westen van de rioolwaterzuivering. Een planologische regeling daarvoor vindt als aangegeven plaats door middel van een Bopa. Dit raadsvoorstel is er op gericht om het deel waar in 2005 goedkeuring aan onthouden is alsnog te voorzien van de bestemming Bedrijventerrein, zodat de uitgifte van dit het oostelijk deel van Scheemder Hoogte op korte termijn kan starten.

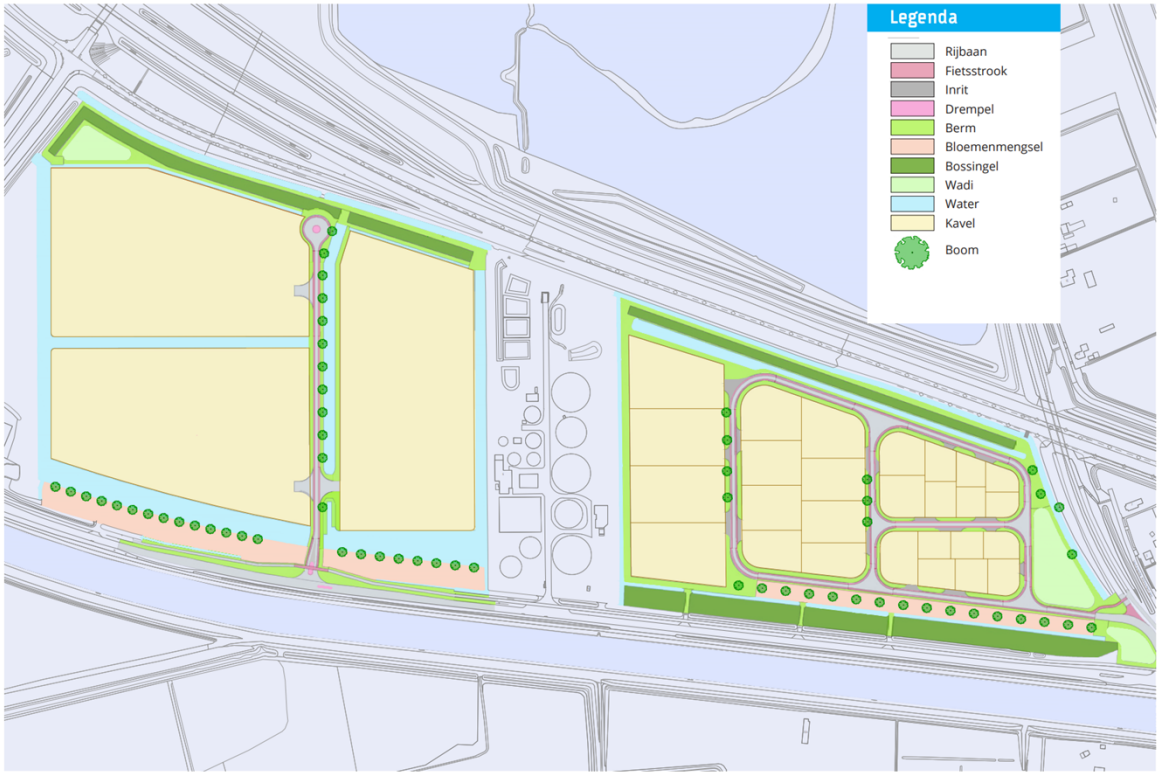
Behoefte aan bedrijventerrein

Uit de provinciale behoefteramingen in een rapport opgesteld door STEC komt naar voren dat er in Oldambt ruimte is voor het ontwikkelen van nieuwe bedrijventerreinen op een beperkte schaal die voorziet in lokale behoeften. Voor het voorzien in die behoefte is het gebied Scheemder Hoogte aangewezen aan weerszijden van de rioolwaterzuivering aan de Hof van Brussel. De ontwikkeling van het gebied is opgeknipt in twee delen. Het westelijk deel dat zich richt op grotere kavels is grotendeels al voorzien van een positieve bestemming. Het oostelijk deel is gericht op kleinere kavels voor het (lokale en regionale) MKB.

Beeldkwaliteit/Landschappelijke inpassing

De oorspronkelijke reden voor het onthouden van goedkeuring aan het door de raad van de gemeente Scheemda vastgestelde bestemmingsplan is het ontbreken van een goede ruimtelijke inpassing van de ontwikkeling ten opzichte van de A7. Daarin voorziet het plan nu wel met het afzonderlijk door uw raad vast te stellen Beeldkwaliteitsplan dat de ontwikkeling van de het bedrijventerrein zorgvuldig landschappelijk inpast, met name in relatie tot de A7. Het gebied wordt nadrukkelijk geen zichtlocatie om te voldoen aan het uitgangspunt dat het wenselijk is een groen en

bebouwingsvrij beeld te behouden aan weerszijden van de A7 tussen de N33 en Winschoten.

Verkaveling en landschappelijke inpassing Scheemder Hoogte (Bron: Beeldkwaliteitsplan Scheemder Hoogte)

Ontwerpbestemmingsplan

Het ontwerp bestemmingsplan is op 12 december 2023 door het college vastgesteld. Vervolgens heeft het ontwerp bestemmingsplan voor een periode van zes weken ter inzage gelegen. Er zijn gedurende die periode geen zienswijzen ingediend.

Betrokkenheid (externe) partners

In en rond het plangebied hebben verschillende partijen een belang. Naast de provincie als bewaker van de ruimtelijke kwaliteit zijn dit het Waterschap (als overlegpartner en als eigenaar van de rioolwaterzuivering), Rijkswaterstaat (grondeigenaar A7) en Staatsbosbeheer (eigenaar strook bos langs Hof van Brussel). Met al deze partijen heeft overleg plaats gevonden over de concrete invulling van de ontwikkeling.

Consequenties

De gemeente is eigenaar van de gronden en neemt de gronduitgifte zelf ter hand. De kosten van het in ontwikkeling brengen van het gebied worden via een voor het gebied vastgestelde grondexploitatie gedekt. Het vaststellen van een exploitatieplan is daarom niet noodzakelijk.

Gevolgen voor formatie

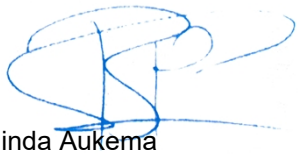
De vaststelling van dit bestemmingsplan zelf heeft geen gevolgen voor de formatie. Voor zover de daadwerkelijke realisatie van het bedrijventerrein wel gevolgen heeft voor de inzet van mensen zijn de kosten daarvan opgenomen in de door de raad al vastgestelde grondexploitatie.

Vervolg

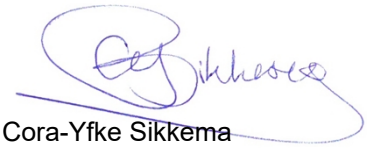
Na de vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad wordt dit besluit bekendgemaakt en gedurende zes weken terinzage gelegd. Gedurende die periode kan beroep worden ingesteld bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Wanneer het bestemmingsplan onherroepelijk is kan de daadwerkelijke realisatie en invulling van het gebied worden gestart.

Winschoten, 15 april 2025
Burgemeester en wethouders van de gemeente Oldambt,

Berlinda Aukema
Secretaris

Cora-Yfke Sikkema
Burgemeester

Raadsbesluit

Datum raadsvergadering	Agendapunt	Zaaknummer
28 mei 2025		29634-2025:986666

Onderwerp
Vaststellen bestemmingsplan Scheemder Hoogte (noordwestelijk deel)

De raad van de gemeente Oldambt,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 15 april 2025

Besluit

1. Het bestemmingsplan 'Bedrijventerrein Scheemder Hoogte, Scheemda' vast te stellen. Het bestemmingsplan bestaat uit de geometrische bepaalde planobjecten als vervat in het GML bestand:NL.IMRO.1895.03BP0010-0401, met de bijbehorende bestanden. Voor de locatie van de geometrische planobjecten is gebruik gemaakt van de ondergrond welke is ontleend aan de kadastrale kaart
2. Geen exploitatieplan vast te stellen

Winschoten, 28 mei 2025

De raad van de gemeente Oldambt,

Jelte van der Meer
Griffier

Cora-Yfke Sikkema
Voorzitter

bestemmingsplan
Bedrijventerrein
Scheemder Hoogte
Scheemda

vastgesteld

gemeente Oldambt

BügelHajema
Ruimte voor de leefomgeving

bestemmingsplan Bijlagen bij toelichting

Bedrijventerrein Scheemder Hoogte Scheemda

vastgesteld

Inhoudsopgave

Bijlagen bij toelichting **5**

Bijlage 1	**Stec behoefteraming bedrijventerreinen Groningen**	**7**
Bijlage 2	**Archeologisch onderzoek**	**81**
Bijlage 3	**Rapportage bodemonderzoek**	**113**
Bijlage 4	**Beknopte natuurtoets**	**257**
Bijlage 5	**AERIUS-berekening**	**269**
Bijlage 6	**Advies externe veiligheid**	**301**
Bijlage 7	**Advies externe veiligheid A7, N964**	**329**
Bijlage 8	**Watertoets**	**341**
Bijlage 9	**Uitgangspuntennotitie Watertoets**	**349**
Bijlage 10	**Overlegreactie Veiligheidsregio Groningen**	**361**

Bijlagen bij toelichting

Bijlage 1 Stec behoefteraming bedrijventerreinen Groningen

stec
groep

Behoefteraming bedrijventerreinen Groningen

Stec Groep aan provincie Groningen

[redacted] en [redacted]

3 februari 2023

Inhoudsopgave

0 Samenvatting 4

1 Inleiding 8

1.1 Waarom een behoefteraming? 8
1.2 Onze afbakening en focus 8
1.3 Procesaanpak 9
1.4 Leeswijzer 10

2 Bedrijventerreinen in Groningen in beeld 11

2.1 Regionale economische structuur 11
2.2 Bedrijventerreinen 13
2.3 Trends en ontwikkelingen 18
2.4 Onderdelen behoefteraming 23
2.5 Interpretatie van behoefteraming 25
2.6 Vertaling vraag naar werkmilieus 27

3 Behoefteraming provincie Groningen 29

3.1 Ruimtevraag bedrijventerreinen 29
3.1.1 Uitbreidingsvraag 29
3.1.2 Vervangingsvraag 29
3.1.3 Additionele vraag 30
3.1.4 Totale ruimtevraag 31
3.2 Aanbod bedrijventerreinen 32
3.2.1 Bestaande voorraad 32
3.2.2 Hard planaanbod 32
3.3 Behoefte (confrontatie vraag-aanbod) 33

4 Behoefteramingen per regio 35

4.1 Delfzijl en omgeving 35
4.1.1 Ruimtevraag bedrijventerreinen 35
4.1.2 Aanbod 37
4.1.3 Behoefte (confrontatie vraag-aanbod) 37
4.2 Behoefteraming Oost-Groningen 39
4.2.1 Ruimtevraag bedrijventerreinen 39
4.2.2 Aanbod 42
4.2.3 Behoefte (confrontatie vraag-aanbod) 43
4.3 Behoefteraming RGA-gemeenten 45
4.3.1 Ruimtevraag bedrijventerreinen 45
4.3.2 Aanbod 47
4.3.3 Behoefte (confrontatie vraag-aanbod) 48

5 Adviezen voor bedrijventerreinen-strategie 52

5.1 Ga bij gelijkblijvend beleid uit van een ruimtevraag tussen laag en hoog scenario 52

5.2 Hanteer een flexibele benadering bij het programmeren van bedrijventerreinen ... 54
5.3 Zorg voor voldoende ruimte voor lokaal geworteld MKB met (lokale) meerwaarde ... 54
5.4 Werk samen in regionaal verband: maak keuzes vanuit een gedeeld toekomstbeeld ... 55
5.5 Ga aan de slag met beter benutten van de bestaande voorraad bedrijventerreinen ... 56
5.6 Zet sterk in op monitoring van de Groningse bedrijventerreinmarkt ... 57

6 Adviezen per regio 58

6.1 Adviezen Delfzijl en omgeving ... 58
6.2 Adviezen Oost-Groningen ... 58
6.3 Adviezen RGA-gemeenten ... 59

7 Bijlagen 60

A: Methodiek ... 60
B: Inventarisatie vervangingsvraag ... 66
C: Indeling hard (plan)aanbod naar type bedrijventerrein ... 67
D: Innovatiespotter thema's bedrijventerreinen Groningen ... 68
E: Indicatieve vraag-aanbod confrontatie per gemeente ... 71

0 Samenvatting

Behoefteraming belangrijke bouwsteen voor toekomstbestendige bedrijventerreinenmarkt
Bedrijventerreinen vormen een belangrijke pijler onder de economie en brede welvaart van Groningen. Er wordt op bedrijventerreinen veel geld verdiend en toegevoegde waarde gecreëerd, ook zijn de terreinen belangrijk voor de werkgelegenheid. Bovendien vervullen de terreinen een essentiële rol in maatschappelijke opgaven. Zo kunnen bedrijventerrein een flinke bijdrage leveren aan de energietransitie, de omslag naar een circulaire economie en aan klimaatopgaven. Met dit onderzoek krijgt de provincie Groningen grip op de vraag naar bedrijventerreinen, zowel kwantitatief (omvang vraag) als kwalitatief (samenstelling, kenmerken).

Opdrachtgever voor deze behoefteraming is de provincie Groningen. De provincie heeft de volgende randvoorwaarden meegegeven:
- De raming richt zich op de autonome behoefte aan droge bedrijventerreinen in de provincie. Dit is de behoefte die resteert als de verwachte ruimtevraag door ontwikkelingen binnen het Groningse bedrijvenbestand wordt afgezet tegen het beschikbare harde aanbod aan droge bedrijventerreinen.
- Droge bedrijventerreinen zijn alle niet (lucht)havengebonden locaties van meer dan 1 hectare (aaneengesloten) met een bedrijfsbestemming die geregistreerd staan in de IBIS database.
- Kantoorlocaties en zeehaventerreinen (Eemshaven en Delfzijl/Oosterhorn) vallen dus buiten de behoefteraming. Ook valt de grootschalige ontwikkeling Oostpolder buiten deze behoefteraming.

Startpunt: scherpe analyse van economie en ruimtegebruik bedrijventerreinen
Eerst is gekeken hoe de economie van Groningen en de regio's in elkaar steekt en specifiek wat de positie van de bedrijventerreinen hierin is (werkgelegenheid, toegevoegde waarde, ruimtebeslag, et cetera). Hiervoor is alle informatie die beschikbaar is geïnventariseerd en gebruikt. Denk aan regionale en lokale strategieën, onderzoeken en inventarisaties. Maar ook databestanden als IBIS (aanbod bedrijventerreinen) en LISA (werkgelegenheid) en input vanuit werksessies met gemeenten. Deze ruimtelijk-economische analyse zorgt voor nauwkeurige gegevens van onderaf, gebaseerd op de praktijksituatie op de bedrijventerreinenmarkt in Groningen en regio's.

Raming uitbreidingsvraag op basis van economische- en werkgelegenheidsscenario's en trends
De informatie uit de ruimtelijk-economische analyse is gecombineerd met de meest recente ramingen over de verwachte werkgelegenheidsontwikkeling van het Ministerie van EZK in de Groningse regio's en inschattingen over de betekenis van trends als robotisering, circulaire economie en energietransitie op het (toekomstige) ruimtegebruik van bedrijven. Dit leidt tot een raming van de autonome uitbreidingsvraag naar ruimte op bedrijventerreinen in Groningen en regio's. Deze raming is voorgelegd, besproken en getoetst aan de realiteit met een breed marktpanel.

Daarnaast kan sprake zijn van vervangingsvraag en additionele vraag
Er kan ook vraag naar bedrijventerreinen ontstaan doordat een gemeente een bestaand bedrijventerrein omzet naar een andere functie, zoals woningen. Voor de (actieve) bedrijven op het bedrijventerrein moet dan vervangende ruimte worden aangeboden. Daarom noemen we dit vervangingsvraag. We hebben bij alle regiogemeenten geïnventariseerd of dit soort plannen er zijn, om hoeveel hectare het precies gaat en hoe concreet de plannen zijn. Op basis hiervan hebben we de precieze vervangingsvraag bepaald.

Additionele ruimtevraag kan ontstaan door de komst van grote, nieuwe bedrijven van buiten de regio of provincie, die niet in de reguliere raming te voorspellen zijn en sterk afwijken van de trendmatige ontwikkeling. En er kan extra (of andere) vraag ontstaan door grote beleidswijzingen en infrastructurele ontwikkelingen. Denk aan inzet op aantrekken van nieuwe, andere typen van economische activiteit, sterkere inzet op bepaalde beleidsambities of de realisatie van een havenfaciliteit, waardoor extra

economische activiteiten worden aangetrokken. De zeehaventerreinen in Groningen spelen hierin een belangrijke rol. Ook eerder genoemde energietransitie en de ontwikkeling naar een circulaire economie brengen sterke groei met zich mee die zich niet altijd laat vatten in autonome groeiramingen.

Behoefte = totale ruimtevraag – hard planaanbod

De drie bovenstaande vraagonderdelen bij elkaar vormen de totale ruimtevraag naar bedrijventerreinen in Groningen en de regio's. Vervolgens kijken we hard aanbod van bedrijventerreinen er is om de vraag te bedienen. Vaak gaat het om terreinen die al bouwrijp en in uitgifte zijn. Maar het kan ook gaan om bedrijventerreinen waarvoor de schop nog in de grond moet. IJkpunt is de status van het bestemmingsplan. Gekeken is naar de omvang van het aanbod, maar ook naar de kenmerken daarvan. Past het aanbod bij het type bedrijven dat extra ruimte zoekt? Is er een goede match met het programma van eisen dat bedrijven uit de verschillende sectoren hebben? Uit deze confrontatie kan komen dat er nog aanvullend bedrijventerrein nodig is. We noemen dat de behoefte.

Conclusies

Hieronder de belangrijkste conclusies voor Groningen en de drie regio's samengevat:

Schaalniveau	Conclusies
Groningen	• Er is een totale ruimtevraag van circa 133 tot 271 hectare in de provincie Groningen in de periode 2022 tot 2030. In de periode 2030 tot 2040 komt hier nog circa 27 tot 173 hectare ruimtevraag bij. Dit sluit goed aan bij de historische uitgifte van bedrijventerreinen in de provincie. Tegenover deze ruimtevraag staat circa 226 hectare hard planaanbod (exclusief specifiek hard planaanbod). • De vraag naar extra bedrijventerrein doet zich over de volle breedte voor. Er is een forse ruimtevraag vanuit grootschalige logistiek en productie. Daarnaast verwachten we vraag naar extra bedrijventerreinen vanuit de bouw, handel en reparatie en in mindere mate vanuit diensten. • In het EZK behoedzaam scenario is er meer aanbod dan vraag in de provincie tot 2030. In het EZK gunstig scenario is er meer vraag dan aanbod tot 2030. Als we de totale uitbreidingsvraag confronteren met het harde planaanbod (excl. specifiek aanbod) dan is er in het behoedzame scenario tot 2030 een overschot van circa 93 hectare en in het gunstige scenario een behoefte van circa 45 hectare. Als we de totale ruimtevraag tot 2040 meerekenen dan blijft het beeld hetzelfde. In het EZK behoedzaam scenario is er meer aanbod dan vraag tot 2040 en is er sprake van een overschot van circa 66 hectare. In het EZK gunstig scenario is er sprake van een tekort aan bedrijventerreinen in de provincie tot 2040 van circa 218 hectare. Op lange(re) termijn kan dus groeiende behoefte aan ruimte ontstaan om in de vraag te kunnen voorzien.
Delfzijl en omgeving	• Er is een totale ruimtevraag van circa 11 tot 26 hectare in Delfzijl en omgeving in de periode 2022 tot 2030. In de periode 2030 tot 2040 komt hier nog circa -7 tot 7 hectare ruimtevraag bij. Tegenover deze ruimtevraag staat circa 42 hectare hard planaanbod (exclusief specifiek hard planaanbod). • In beide scenario's is er meer aanbod (excl. specifiek aanbod) dan vraag in Delfzijl en omgeving tot 2030. In absolute zin is het overaanbod niet enorm; circa 16 tot 30 hectare. Ook in de periode 2030 tot 2040 is er in beide scenario's meer aanbod dan vraag. • Kwalitatief zien we in de segmenten kleinschalig lokaal en regulier gemengd dat er tot 2030 en tot 2040 meer aanbod is dan vraag in Delfzijl en omgeving. Voor grootschalige ruimtevragers is er in het hoge scenario mogelijk een tekort aan kavels in de regio in de periode tot 2030.
Oost-Groningen	• Er is een totale ruimtevraag van circa 25 tot 78 hectare in Oost-Groningen in de periode 2022 tot 2030. In de periode 2030 tot 2040 komt hier nog circa -15 tot 56 hectare ruimtevraag bij. Tegenover deze ruimtevraag staat circa 109 hectare hard planaanbod (exclusief specifiek hard planaanbod). • In beide scenario's is er fors meer aanbod (excl. specifiek aanbod) dan vraag in Oost-Groningen tot 2030. We concluderen dat er nog genoeg ontwikkelruimte is op uitgeefbare kavels richting 2030. Met daarbij wel de kanttekening dat er al verschillende kavels onder optie/verkocht zijn en dat niet iedere kavel aansluit bij de behoefte van ondernemers. In de periode 2030 tot 2040 is er in het lage scenario's ook meer aanbod dan vraag. In het hoge scenario ontstaat een behoefte van circa 25 hectare. • Kwalitatief zien we dat er op enkele plekken behoefte kan zijn aan het toevoegen van kleinschalig lokaal aanbod in Oost-Groningen. Oost-Groningen heeft een groot oppervlak en niet overal is kleinschalig lokaal aanbod beschikbaar voor lokale bedrijven. In het regulier gemengde segment is in beide scenario's meer dan voldoende aanbod om aan de ruimtevraag naar bedrijventerreinen te voldoen tot 2030, al is er minder beschikbaar dan op papier staat aangezien een aanzienlijk deel van dit segment onder optie is. Ook is er in het grootschalig gemengde segment in beide scenario's voldoende aanbod om in de vraag tot 2030 te voorzien.
RGA-gemeenten	• Er is een totale ruimtevraag van circa 97 tot 166 hectare in de RGA-gemeenten in de periode 2022 tot 2030. In de periode 2030 tot 2040 komt hier nog circa 49 tot 111 hectare ruimtevraag bij. Tegenover deze ruimtevraag staat circa 75 hectare hard planaanbod (exclusief specifiek hard planaanbod).

	• In beide scenario's is de vraag groter dan het aanbod (excl. specifiek aanbod) in de RGA-gemeenten tot 2030. De algehele tendens in de RGA-gemeenten is dat de vraag hoger ligt dan het aanbod tot 2040. In het behoedzame scenario is er tot 2040 bijna net zo veel autonome uitbreidingsvraag als dat er nu hard planaanbod is, los van de vervangingsvraag en additionele vraag. In het gunstige scenario ontstaat er zelfs een behoefte van circa 202 hectare. • Kwalitatief zien we dat er behoefte is aan kleinschalig lokaal aanbod in de regio, er is minder aanbod dan vraag tot 2030 in beide scenario's. Omdat lokale bedrijven ook lokaal gebonden zijn kan er voor dit segment moeilijker alternatief aanbod beschikbaar worden gesteld in een andere regio. Ook voor het regulier gemengde segment geldt dat er meer vraag is dan aanbod tot 2030 in het hoge scenario, in het lage scenario is er een balans tussen vraag en aanbod. In de periode tot 2040 ontstaat in ieder geval een (groot) tekort aan regulier gemengde bedrijventerreinen in de RGA-gemeenten als er geen nieuw aanbod wordt toegevoegd. In het grootschalig regulier gemengde segment is tot 2030 genoeg aanbod in beide scenario's, richting 2040 (of als de uitgifte veel harder gaat dan verwacht) kan er in dit segment ook een tekort ontstaan.

Adviezen

Hieronder de belangrijkste adviezen voor Groningen samengevat:

1. **Ga bij gelijkblijvend beleid uit van een ruimtevraag tussen laag en hoog scenario.** Deze geeft bij gelijkblijvend beleid een realistisch perspectief op hoe de ruimtevraag naar bedrijventerreinen zich de komende jaren zal ontwikkelen in Groningen.

2. **Hanteer een flexibele benadering bij het programmeren van bedrijventerreinen.** Het is voor een goede strategie rondom bedrijventerreinen in Groningen vooral belangrijk dat er sprake is van een gezond evenwicht tussen vraag en aanbod op de regionale bedrijventerreinenmarkten. Dit terwijl de vraag lager of hoger uit kan pakken dan verwacht. Dit vraagt om een flexibele benadering. Het toepassen van vraaggericht ontwikkelen is een concrete manier om meer flexibiliteit in te bouwen in de regionale bedrijventerreinenprogrammering.

3. **Zorg voor voldoende ruimte voor lokaal geworteld MKB met (lokale) meerwaarde.** Op lokaal niveau hebben bedrijven ook uitbreidingswensen in Groningen. Juist in de kleinere kernen en dorpen in Groningen kan het aanbod aan kleinschalig regulier bedrijventerrein zeer beperkt zijn. Een kleinschalige uitbreiding van lokale bedrijventerreinen in de toekomst biedt perspectief voor gemeenschappen om de lokale economie te stimuleren en de lokale gemeenschap te versterken. Dit vraagt tegelijkertijd ook voor een discussie/keuze ten aanzien van bedrijvigheid die de lokale context zijn overgroeid of geen maatschappelijke meerwaarde meer oplevert op de huidige plek.

4. **Werk samen in regionaal verband: maak keuzes vanuit een gedeeld toekomstbeeld.** Om vraag en aanbod dichter bij elkaar te brengen moeten in Groningen keuzes gemaakt worden in regionaal verband. Deze keuzes gaan over de programmering van bedrijventerreinen en het versterken van de huidige bedrijventerreinen. We adviseren hiervoor per regio met een regionale convenant bedrijventerreinen te werken. Hierin worden bestuurlijke afspraken gemaakt over de werklocaties in een regio. Afspraken gaan onder andere over (de te faciliteren) vraag, aanbod, beter benutten van de bestaande voorraad bedrijventerreinen en ambities rondom duurzaamheid op (nieuwe) bedrijventerreinen.

5. **Ga aan de slag met beter benutten van de bestaande voorraad bedrijventerreinen.** Het beter benutten van bedrijventerreinen kan ruimtewinst opleveren omdat kavels intensiever benut worden. Zo laten verschillende onderzoeken naar het beter benutten van bedrijventerreinen (o.a. in provincie Utrecht en Hart van Brabant) zien dat zo'n 5 tot 10% ruimte te winnen is door o.a. beschikbare bouwhoogtes en bebouwingspercentages te benutten en te zorgen voor 'het juiste bedrijf op de juiste plek'. We adviseren om een analyse uit te voeren naar de mogelijkheden om de ruimte op bedrijventerreinen in Groningen beter te benutten omdat het ruimtegebruik efficiënter kan.

6. **Zet sterk in op monitoring van de Groningse bedrijventerreinmarkt.** Het is belangrijk dat deze monitoring van vraag en aanbod jaarlijks wordt uitgevoerd en landelijk wordt teruggekoppeld via IBIS.

Ook zien we kansen voor het ontsluiten van de resultaten van de monitor via de Groningse dashboard toekomstbestendigheid bedrijventerreinen. Gemeenten moeten hun bedrijventerreingegevens op orde hebben, voor hun eigen cijfers en monitoring, maar ook voor een goed regionaal, provinciaal en nationaal beeld van bedrijventerreinen. In het verlengde hiervan adviseren we het uitbouwen van overleggen met het bedrijfsleven binnen de regio's. In het kader van de behoefteraming zijn consultatiesessies gehouden met marktpartijen en het zou goed zijn als dit gesprek regelmatig plaatsvindt, zoals ook besproken tijdens de marktconsultatie.

Hieronder de belangrijkste adviezen voor de drie regio's samengevat:

Schaalniveau	Adviezen
Delfzijl en omgeving	• We adviseren om voor de segmenten kleinschalig lokaal en regulier gemengd de komende jaren geen nieuw aanbod te ontwikkelen in de regio. • We adviseren om goed vinger aan de pols te houden wat interesse in grootschalige kavels betreft, vooral op Farmsumerpoort. Als er in Delfzijl en omgeving geen plek meer is kan bijvoorbeeld op basis van goede afspraken een grote(re) ruimtevrager opgevangen worden op een locatie met genoeg grootschalig aanbod in een van de andere twee regio's. • We adviseren ook om als regio die maar uit één gemeente bestaat om goed af te stemmen (en mogelijk ook afspraken te maken) met de omliggende regio's Oost-Groningen en de RGA-gemeenten.
Oost-Groningen	• We adviseren om ruimte te creëren voor kleinschalige lokale bedrijven op plekken waar dat lokale meerwaarde oplevert. • We adviseren om als regio goed de uitgifte op regulier gemengde en grootschalig gemengde bedrijventerreinen te monitoren. Als de uitgifte op deze terreinen voorspoedig gaat (richting het hoge scenario) dan kan er richting 2040 wel een tekort ontstaan in beide segmenten. • Tot slot adviseren we de gemeenten in de regio Oost-Groningen om gezamenlijk afspraken te maken over bedrijventerreinen en de programmering hiervan. Ook adviseren we om afspraken te maken met de RGA-gemeenten over de bedrijventerreinen.
RGA-gemeenten	• We adviseren om goede plannen voor kleinschalig lokaal aanbod zo snel mogelijk op te stellen en te realiseren in de regio. • We adviseren ook om zo snel mogelijk nieuw regulier gemengd aanbod te realiseren in de regio en/of om afspraken te maken over (gedeeltelijke) opvang van deze vraag op geschikte bedrijventerreinen in andere omliggende regio's. • We adviseren om als regio goed de uitgifte op grootschalig regulier gemengde bedrijventerreinen te monitoren. In dit segment kunnen in de toekomst knelpunten ontstaan. • Ook adviseren we de RGA-gemeenten om afspraken te maken over (de programmering van) bedrijventerreinen, binnen de regio en met andere regio's.

1 Inleiding

1.1 Waarom een behoefteraming?

Bedrijventerreinen belangrijke locaties voor ontwikkeling economie en brede welvaart

Bedrijventerreinen vormen een belangrijke pijler onder de economie en brede welvaart van Groningen. Er wordt veel geld verdiend (en toegevoegde waarde gecreëerd) en de terreinen zijn belangrijk voor de werkgelegenheid. Bovendien vervullen de terreinen een essentiële rol in maatschappelijke opgaven. Zo kunnen bedrijventerrein een flinke bijdrage leveren aan de energietransitie (besparing en duurzame opwek), de omslag naar een circulaire economie en aan klimaatopgaven. Daarbij zijn de bedrijventerreinen ook qua ruimtebeslag belangrijk en is het van belang om een goed inzicht te krijgen in de ruimte die er nog bij komt. Niet alleen in volume, maar vooral ook in variëteit. Welke bedrijven vragen ruimte? Welke typen ruimte vragen zij? Wat zijn de belangrijkste kwalitatieve eisen en wensen, wat is de invloed van verschillende trends en ontwikkelingen hierop en hoe hierop te reageren als provincie? Dit is een greep van de vragen die we in dit behoefteonderzoek beantwoorden.

In een recent onderzoek naar de toekomstbestendigheid van de Groningse bedrijventerreinen is in beeld gebracht hoe de Groningse bedrijventerreinen erbij staan (kwaliteiten, functioneren) en wat er komende jaren nodig is om zo goed mogelijk in te kunnen spelen op de verschillende transities en opgaven. Hierdoor beschikt de provincie over een up-to-date inzicht van de aanbodzijde van de (bestaande) bedrijventerreinen. Met dit onderzoek krijgt de provincie en grip op de vraagzijde naar bedrijventerreinen in Groningen, zowel kwantitatief als kwalitatief.

Behoefteraming als input voor de omgevingsvisie

De behoefteraming is samen met het provinciale onderzoek naar toekomstbestendige bedrijventerreinen (2022) straks input voor nieuw (bedrijventerreinen)beleid als onderdeel van de nieuwe provinciale Omgevingsvisie. Ook op regionaal en lokaal niveau wordt er gewerkt aan economische doelen en ambities. Zo werkt een aantal gemeenten al samen in een regionaal verband voor het gebied rond de A7 en de N33 en wordt voor de N366 regio momenteel een ruimtelijk-economische visie opgesteld. Op lokaal niveau dient de behoefteraming als input voor de gemeentelijke bedrijventerreinenvisies.

1.2 Onze afbakening en focus

Doel raming: beeld geven van verwachte verloop ruimtevraag bedrijventerreinen Groningen

Doel van de behoefteraming is een goed beeld te vormen van de verwachte ontwikkeling van het benodigde ruimtebeslag voor bedrijventerreinen in de komende jaren. Dit op basis van verwachtingen over de economische en werkgelegenheidsontwikkeling, de locatievoorkeuren van bedrijven, de ontwikkeling van het ruimtegebruik bij bedrijven en de invloed van diverse trends hierop. De focus ligt daarbij op zowel op de korte en middellange termijn (tot 2025 en 2030) als op de lange termijn met een doorkijk naar de periode daarna; 2022 tot 2040. Deze raming brengt dus een deel van de ruimtevraag vanuit economische activiteiten in Groningen in beeld: die naar bedrijventerreinen. De ruimtevraag vanuit economie doet zich uiteraard ook op andere plekken voor, zoals op locaties in het buitengebied, de wijk, het centrum, et cetera.

Opdrachtgever voor deze behoefteraming is de provincie Groningen. De provincie heeft de volgende randvoorwaarden meegegeven:

- De raming richt zich op de autonome behoefte aan droge bedrijventerreinen in de provincie. Dit is de behoefte die resteert als de verwachte ruimtevraag door ontwikkelingen binnen het Groningse bedrijvenbestand wordt afgezet tegen het beschikbare harde aanbod aan droge bedrijventerreinen.
- Droge bedrijventerreinen zijn alle niet (lucht)havengebonden locaties van meer dan 1 hectare (aaneengesloten) met een bedrijfsbestemming die geregistreerd staan in de IBIS database.
- Kantoorlocaties vallen dus buiten de behoefteraming. Het kan natuurlijk wel zo zijn dat er enkele (solitaire) kantoren aanwezig zijn op een bedrijventerrein (wat bijvoorbeeld in de gemeente Groningen het geval is), deze worden dan wel meegenomen in de vraagraming. Ook ondergeschikte kantoorruimte als onderdeel van een bedrijfspand valt onder de raming.
- De formele zeehaventerreinen in de provincie Groningen (Eemshaven en Delfzijl/Oosterhorn) vallen buiten de raming. Eventuele watergebonden ('natte') bedrijfskavels op een verder droog bedrijventerrein vallen er wel onder. Denk aan een paar kavels aan een kanaal.
- Tot slot valt de grootschalige ontwikkeling Oostpolder buiten deze behoefteraming. Gezien het specifieke karakter van deze ontwikkeling (beoogde doelgroep, internationale oriëntatie, omvang) valt deze niet binnen de autonome vraag-aanbod analyse.

Veelheid aan aspecten van invloed op daadwerkelijk verloop ruimtevraag

Los van de inherente onzekerheid die hoort bij een behoefteraming kunnen meerdere flankerende aspecten van invloed zijn op de verwachte ruimtevraag. Denk aan bereikbaarheid, arbeidsaanbod, woningbouw, maar in het bijzonder ook aan (het gebrek aan) de capaciteit van het elektriciteitsnet en het stikstofdossier. Het valt buiten de scope van deze behoefteraming om concrete uitspraken over te doen over wat de precieze impact is van al deze (afzonderlijke) aspecten op de ruimtevraag. Wel onderstrepen we deze randvoorwaarden – waar nodig – in dit rapport expliciet.

Via beleid kunnen de provincie en gemeenten bovendien de uiteindelijke ruimtevraag beïnvloeden

De raming geeft een beeld van de verwachte ruimtevraagvraag naar bedrijventerreinen in Groningen. Uiteindelijk zijn gemeenten en provincie zelf aan zet of, waar en hoe ze deze marktvraag faciliteren. De raming is dus geen planningsopgave, maar geeft input voor keuzes in de te voeren strategie, programmering/afspraken en aanpak (ontwikkeling, herstructurering, verduurzaming, etc.) van bedrijventerreinen.

We geven in voorliggend rapport voor een aantal beleidskeuzes aan hoe deze de ruimteclaim naar bedrijventerreinen kunnen beïnvloeden (hoofdstuk 5, adviezen).

1.3 Procesaanpak

De aanpak voor deze behoefteraming was vanaf het begin gericht op het zo goed mogelijk opbouwen van de raming (met lokale en regionale data) en het zorgen voor transparantie (begrip) en draagvlak bij de betrokken partijen. Deze raming is namelijk geen doel op zich. De uitkomsten zijn voor de regio's en gemeenten input om vervolgstappen te zetten en de Groningse economie te versterken.

Zowel ambtelijk als bestuurlijk zijn bijeenkomsten georganiseerd om input op te halen uit de verschillende regio's en gemeenten. Ook zijn relevante beleidsstukken, informatie over bedrijvendynamiek en transformatieplannen opgehaald. Vervolgens is een bouwstenennotitie opgesteld. Deze notitie geeft een profielschets van de bedrijventerreinenmarkt van Groningen als geheel en de drie onderscheiden regio's. De profielschets gaat in op de specifieke regionale uitgangssituatie, de belangrijkste trends & ontwikkelingen, beleidsambities en de mogelijke impact hiervan op de ruimtebehoefte aan bedrijventerrein. De bouwstenennotitie is de belangrijkste basis voor de behoefteraming.

De ruimtevraag is berekend op basis van de lokale en regionale data en deze is afgezet tegen het beschikbare, harde planaanbod zoals door de gemeenten is opgegeven. De conceptraming is met alle

Groningse gemeenten en provincie besproken. Daarna zijn de resultaten ook aan marktkenners gepresenteerd. Vervolgens zijn opmerkingen verwerkt in een concept rapport. Het concept rapport is weer voorgelegd aan alle Groningse gemeenten en de provincie. Ook is het concept rapport gepresenteerd aan bestuurders. De opmerkingen die hieruit voorkwamen zijn verwerkt in een definitief rapport.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 geven we een overzicht van de ontwikkelingen op bedrijventerreinen in Groningen. Ook kijken we vooruit en beschrijven we de belangrijkste trends op bedrijventerreinen. Deze ontwikkelingen en trends zijn naast de economische data de basis voor de prognose. In hoofdstuk 3 presenteren we de behoefteraming op provinciaal niveau, om deze vervolgens in hoofdstuk 4 te verdiepen naar de drie regio's: Delfzijl en omgeving, Oost-Groningen en de RGA-gemeenten. In hoofdstuk 5 geven we aanbevelingen voor een vervolg.

In de bijlage leest u achtergrondinformatie over de prognose en de inputvariabelen.

AFRONDINGSVERSCHILLEN MOGELIJK IN TABELLEN

In verschillende tabellen in het rapport worden hectares afgerond naar gehele getallen. Afhankelijk van de decimalen achter het afgerond getal kan het voorkomen dat totalen in tabellen niet hetzelfde zijn als de som van de afgeronde getallen in de tabel.

2 Bedrijventerreinen in Groningen in beeld

De ruimtevraag naar bedrijventerreinen komt voor een groot deel vanuit bestaande, al in Groningen gevestigde, bedrijven. De huidige situatie bepaalt dus in belangrijke mate de ruimtevraag van de toekomst. Daarnaast hebben trends en ontwikkelingen impact op de ruimtevraag. Deze kunnen zorgen voor nieuwe bedrijven en voor veranderingen in de activiteiten bij bestaande bedrijven. Maar ook voor bedrijven die niet met de veranderingen mee kunnen en moeten krimpen of sluiten. De uitkomst van dit proces bepaalt de toekomstige, autonome ruimtevraag in Groningen, zowel in omvang als in aard.

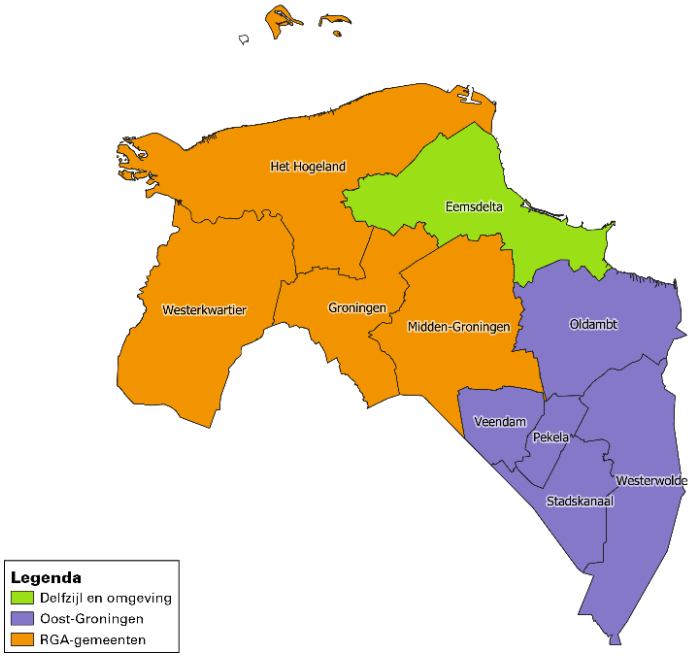
De informatie die we in dit hoofdstuk presenteren gebruiken we om ons prognosemodel op te bouwen. We brengen eerst de huidige ruimtelijk-economische structuur van Groningen en de regio's in beeld en gaan vervolgens in op de belangrijkste trends en ontwikkelingen op de bedrijventerreinenmarkt. De gegevens en analyses in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op de bouwstenennotitie.

2.1 Regionale economische structuur

Behoefteraming voor drie regio's

De provincie Groningen bestaat uit tien gemeenten. De prognose stellen we op voor drie regio's: Delfzijl en omgeving, Oost-Groningen en de RGA-gemeenten. Deze regio's komen overeen met de COROP-regio's in de provincie[1]. Op dit schaalniveau zijn er werkgelegenheidsprognoses aanwezig die aan de basis staan van deze behoefteraming. We splitsen de uitbreidingsvraag naar bedrijventerreinen ook (indicatief) uit naar de gemeenten per regio waardoor de uitkomsten flexibel benut kunnen worden voor verschillende regionale samenwerkingsverbanden. Zo werken de RGA-gemeenten ook nog samen met de gemeenten Assen, Noordenveld en Tynaarlo en werken de gemeenten Stadskanaal Pekela, Westerwolde en Borger-Odoorn samen aan een ruimtelijk-economische visie voor de zogenoemde N366-regio.

Figuur 1: Regio-indeling provincie Groningen

Marktdynamiek voornamelijk binnen en tussen regio's in Groningen

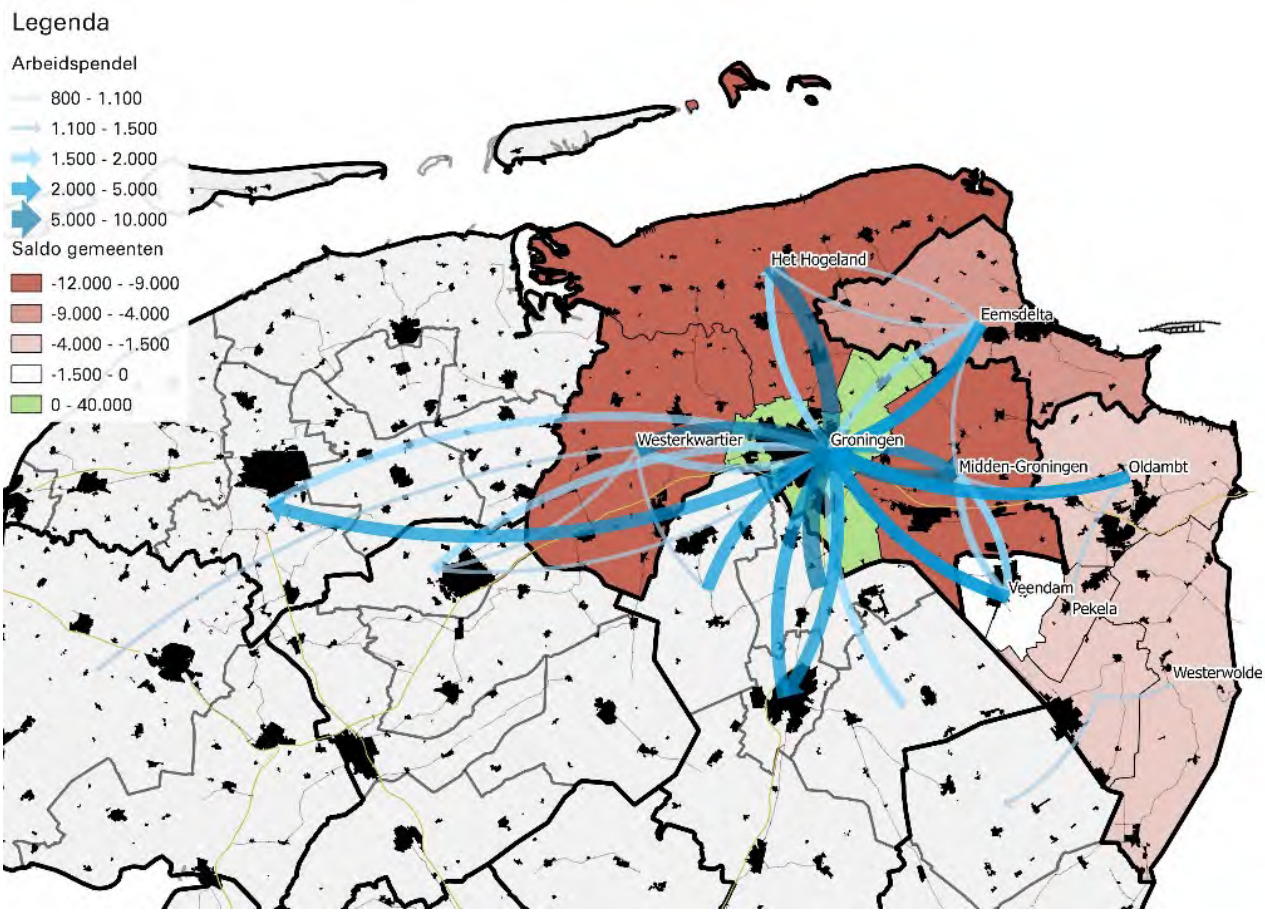
Uit analyse van de verhuisbewegingen van bedrijven op bedrijventerreinen in Groningen blijkt dat circa 60% van de totale marktdynamiek zich afspeelt binnen de provincie. Het merendeel hiervan speelt zich af binnen de regio's, slechts enkele bedrijven verhuizen naar bedrijventerreinen in een andere regio. De drie regio's vormen zo bezien marktregio's waarin het gros van de economische activiteiten plaatsvindt. Er is verder een beperkte instroom van bedrijven in Groningen. De afgelopen vijf jaar zijn er circa vijf (grootschalige) bedrijven van buiten de provincie Groningen in de provincie gevestigd. Deze zijn bijna

[1] Een COROP-gebied is een gebied tussen provincies en gemeenten in. COROP-gebieden zijn bedoeld voor regionaal onderzoek. Nederland bestaat uit 40 COROP-gebieden, Groningen is opgemaakt uit drie COROP-gebieden.

allemaal in de RGA-gemeenten gevestigd en komen uit de provincies Drenthe, Friesland en Overijssel. Ook vertrekken er weinig bedrijven naar andere provincies. Er is slechts één (grootschalig) bedrijf vertrokken uit Groningen de afgelopen vijf jaar.

Als we ons richten op de arbeidspendelstromen in de provincie dan zien we dat de voornaamste pendelstromen binnen en tussen de regio's in de provincie plaatsvinden. Waarbij de gemeente Groningen als middelpunt fungeert. De regio Delfzijl en omgeving heeft ten opzichte van het totaal aantal banen de grootste uitgaande arbeidspendel (circa 55%). In de overige regio's is de relatieve uitgaande stroom een stuk kleiner (beide circa 40%). Daarnaast zien we zowel inkomende als uitgaande pendelstromen met verschillende gemeenten in de provincies Friesland en Drenthe. Met name de pendelstromen naar de stedelijke gebieden Leeuwarden en Assen zijn goed zichtbaar. Zie ook onderstaand figuur.

Figuur 2: Arbeidspendelsaldo- en stromen in de provincie Groningen

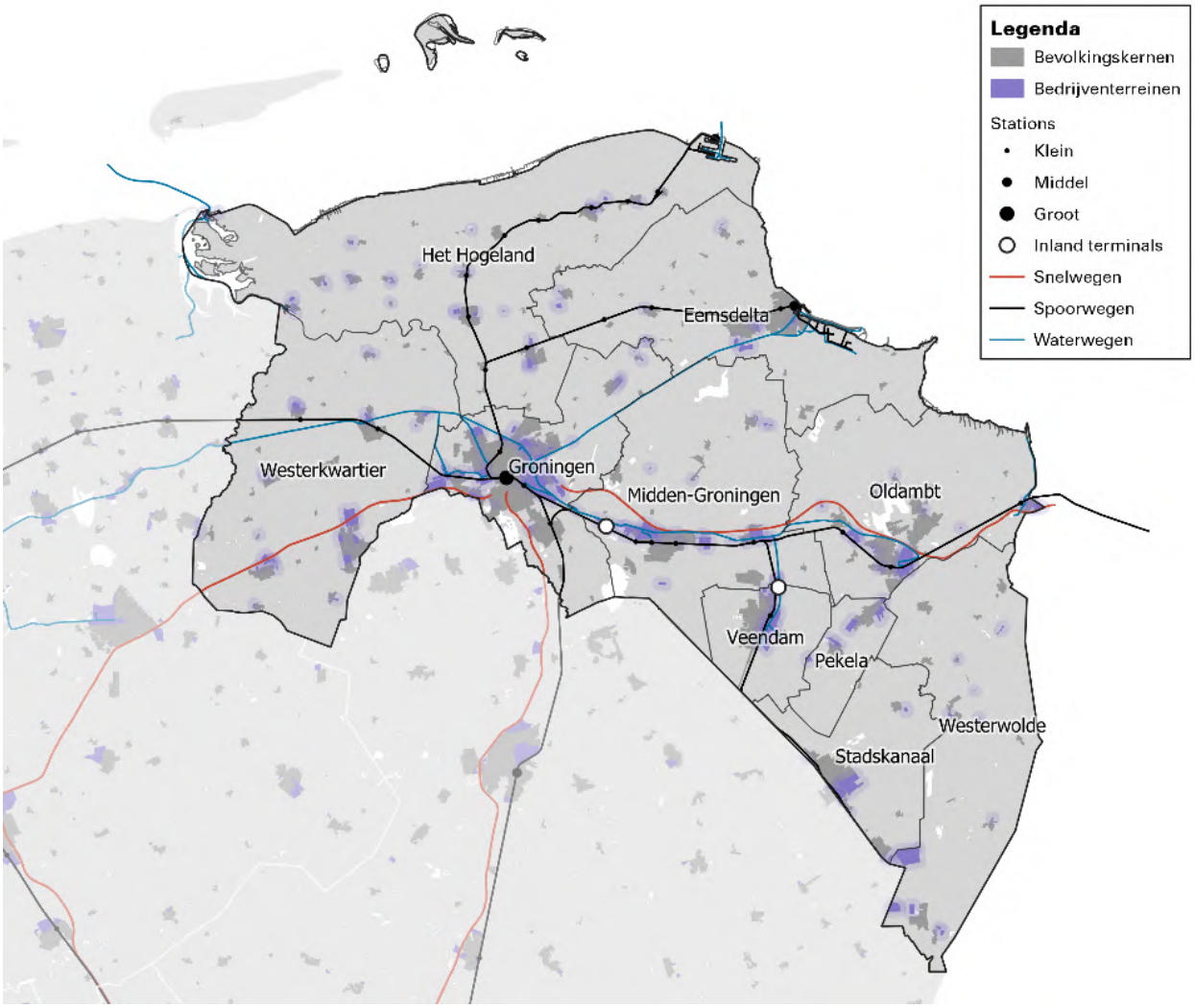
Bron: CBS (2019), bewerking Stec Groep (2022).

Zeehaventerreinen zijn belangrijke onderdelen van de regionaal-economische structuur in Groningen

Ondanks dat we de grote zeehaventerreinen in Het Hogeland en Eemsdelta niet direct meenemen in deze behoefteraming, spelen deze gebieden een belangrijke rol voor de regionaal-economische structuur van de provincie Groningen. De Eemshaven en Oosterhorn zijn samen goed voor circa 3.800 banen. Dit is circa 1% van de totale werkgelegenheid in de provincie. Deze werkgelegenheid bevindt zich in kapitaalintensieve sectoren, zoals de energiesector en chemische industrie. Daarnaast leiden de activiteiten op de zeehaventerreinen tot veel indirecte werkgelegenheid in de provincie Groningen en de rest van Nederland, veelal op bedrijventerreinen. Zo zijn de chemische industrie en gassector grote afnemers van de energiesector en zijn de landbouw en verschillende industrieën grote afnemers van de chemische industrie. Naast de grote zeehaventerreinen Eemshaven en Oosterhorn ligt in Het Hogeland ook het bedrijventerrein Haven Lauwersoog. Dit terrein wordt veelal gebruikt door lokaal watergebonden MKB.

De zeehaventerreinen bieden een goede verbinding tussen de waterwegen en het open water van de Noordzee, dit maakt het importeren en doorvoeren van (deel)producten mogelijk. Door de sterke verwevenheid van de zeehaventerreinen met de bedrijventerreinen in Groningen verwachten we dat verdere ontwikkeling van de zeehaventerreinen ook zijn weerslag zal hebben op het ruimtegebruik op de droge bedrijventerreinen in de provincie. Dit kan zowel een positief als een negatief effect hebben op de ruimtevraag naar droge bedrijventerreinen. Enerzijds kan (door)ontwikkeling van de zeehaventerreinen leiden tot een toename in faciliterende en toeleverende bedrijven op de droge bedrijventerreinen in de provincie. Ook kan de doorontwikkeling van de zeehaventerreinen de provincie meer uitstraling geven op thema's zoals offshore windenergie, waterstofproductie en chemische industrie. Anderzijds moet ervoor gewaakt worden dat er geen bedrijven die zich ook op een (regulier) droog bedrijventerrein kunnen vestigen zich op de zeehaventerreinen vestigen. Dan concurreren beide segmenten onnodig met elkaar. Ook bij het ontwikkelen van Oostpolder verwachten we een dergelijke weerslag op het ruimtegebruik op de overige droge bedrijventerreinen.

Figuur 3: Regionaal-economische structuur Groningen

Bron: CBS (2022), RWS (2022), IBIS (2021). Bewerking: Stec Groep (2022).

2.2 Bedrijventerreinen

Bedrijventerreinen goed voor circa 25% van de economie en 25% toegevoegde waarde

De bedrijventerreinen in Groningen zijn van grote waarde voor de provincie. Zo blijkt ook uit de cijfers. Bedrijventerreinen in Groningen huisvesten circa 5.710 bedrijven die goed zijn voor circa 81.550 banen. Zo'n 27% van alle werkgelegenheid in de provincie is daarmee op een bedrijventerrein gevestigd,

dergelijke aantallen zien we ook in veel andere provincies in Nederland. Inclusief indirecte banen (banen die niet op bedrijventerrein zelf aanwezig zijn, maar er wel mee samenhangen) schatte we dat circa 110.000 (circa 40%) van alle banen in de provincie Groningen samenhangt met activiteiten op bedrijventerreinen in de regio. De gezamenlijke netto uitgegeven oppervlakte op bedrijventerreinen in de provincie is circa 2.470 hectare. Dit is circa 1% van het totale landoppervlakte.

Tabel 1: Ruimtelijk-economisch belang bedrijventerreinen Groningen

5.710 bedrijfsvestigingen	81.550 werkzame personen	2.470 netto uitgegeven hectare	circa € 5,7 miljard toegevoegde waarde
circa 11% van totaal aantal vestigingen	*circa 27% van totale werkgelegenheid*	*circa 1% van totale landoppervlakte*	*circa 25% van bruto regionaal product*

Bron: LISA (2022), IBIS (2022), input gemeenten (2022).

Niet alleen vertegenwoordigen de Groningse bedrijventerreinen een belangrijke rol binnen de werkgelegenheid binnen de provincie, ook dragen ze flink bij aan het Bruto Regionaal Product (BRP). In totaal is de jaarlijkse toegevoegde waarde op de terreinen circa € 5,65 miljard, dat is circa 25% van het totale Groningse BRP. Daarmee zijn bedrijventerreinen een cruciale schakel in het economisch functioneren van Groningen.

Relatief hoge score op de 'levenscyclus' en toekomstpotentie ten opzichte van landelijk gemiddelde

In 2021 heeft de provincie een onderzoek laten uitvoeren door Stec Groep naar de toekomstbestendigheid van de bestaande voorraad aan bedrijventerreinen (zie ook online dashboard hier). Het eerste deel van het onderzoek gaat in op de positie op de levenscyclus van bedrijventerreinen[2]. Het onderzoek geeft aan dat op circa 38% van het netto uitgegeven areaal bedrijventerrein binnen de selectie de economische waarde hoog is en er nog geen of nauwelijks veroudering zichtbaar is[3]. Het gros van de bedrijventerreinen in Groningen bevindt zich in fase II waar veroudering merkbaar begint te worden. Circa 5% van het netto uitgegeven areaal bevindt zich aan het einde van de levenscyclus in fase III. Dit zijn vaak oudere, kleinere bedrijventerreinen of bedrijventerreinen die nog wel het 'label' bedrijventerrein hebben maar waar vergaande verkleuring in functies te zien is.

Naast de kwaliteit en het economisch belang van een terrein is er in het onderzoek ook gekeken naar de toekomstbestendigheid en duurzaamheidskansen van ieder bedrijventerrein. Het gros van de bedrijventerreinen in Groningen scoort een 'basis+' potentie (44% van het totale areaal). Dit betekent zoals eerder gezegd niet dat de 'basis-terreinen' automatisch weinig toekomstpotentie hebben, de vraag naar 'gewone' gemengde bedrijventerreinen zal in de toekomst ook blijven bestaan. Niet op ieder terrein zijn de ambities om mee te kunnen gaan in de veranderende ruimtevraag even hoog.

Terreinen kunnen stappen zetten op vergoenen en verduurzamen

Op de bedrijventerreinen komen de belangrijke transities rondom energie, klimaat, circulaire economie en digitalisering samen. Hier zijn de bedrijven gevestigd die huizen moeten verduurzamen. Hier is ruimte voor grootschalige duurzame energieproductie en hier klopt het hart van de circulaire economie. Voor het toekomstige verdienvermogen en de brede welvaart in de provincie is voldoende plek voor bedrijventerreinen dus essentieel. In hetzelfde onderzoek is naar voren gekomen dat de bedrijventerreinen in Groningen behoorlijk versteend zijn. Relatief weinig ondernemers zijn actief bezig met de aanwezigheid

[2] Bedrijventerreinen worden beoordeeld aan de hand van een Next Economy Effect Rapportage (NEER-model). De scores worden voor ieder terrein vertaald naar een positie op de 'levenscyclus bedrijventerreinen' en een Next Economy (NE) potentie. De uitgangspositie van een terrein hierop geeft handvatten voor ingrepen die kunnen worden gedaan per bedrijventerrein.
[3] Nb. In dit onderzoek zijn ook de zeehaventerreinen beoordeeld. De selectie wijkt dus iets af dan de gehanteerde getallen in dit behoefteonderzoek.

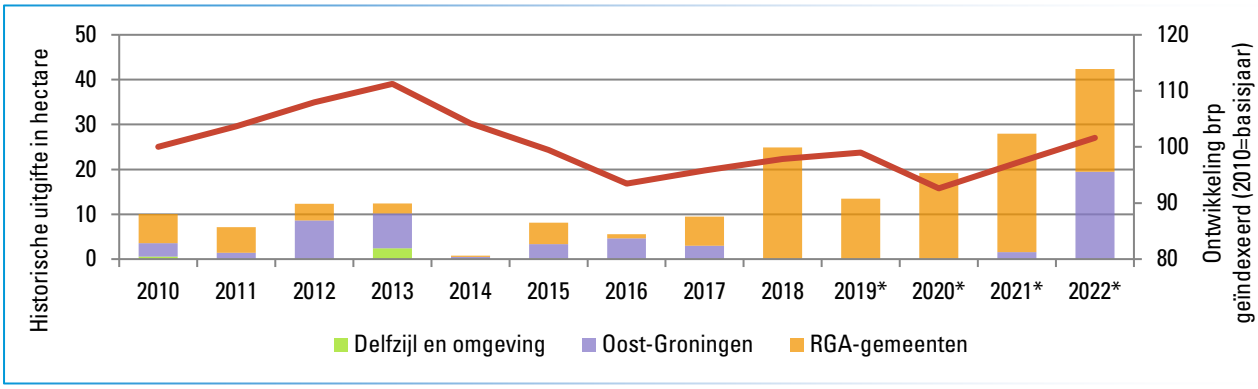
en kwaliteit van de groenvoorziening op hun eigen kavel. De provincie heeft mede daarom een Programmalijn vergroening bedrijventerreinen opgestart om zowel bestaande als nieuwe bedrijventerreinen meer allure mee te geven en een groener imago, waaronder door aanplant van bomen en andere beplanting. De helft van de vastgoedvoorraad heeft een bouwjaar vóór 1990. Het vastgoed kan daarmee een verduurzamingsslag gebruiken, denk aan isolatie en de versterking van de dakconstructie voor zonnepanelen/groen.

Op het gebied van energietransitie heeft de provincie Groningen zich de afgelopen jaren geëtaleerd als dé hotspot voor innovatie rondom waterstof opwek en de toepassing van waterstof. Naast verschillende bekende initiatieven (zoals de plannen om de grootste groene waterstoffabriek van Europa in Groningen te bouwen), zijn er op veel Groningse bedrijventerreinen initiatieven met waterstof die niet direct 'zichtbaar' zijn voor het bredere publiek. Door deze 'onzichtbare' waterstof-innovatie verder uit te lichten kan de provincie verder op de nationale en internationale kaart worden gezet als dé hotspot voor waterstof-innovatie.

Vraag naar bedrijventerreinen is conjunctuurgevoelig en afhankelijk van bestaande voorraad

De vraag naar bedrijventerreinen beweegt zich in Nederland op de golven van de conjunctuur. Dit is ook in Groningen terug te zien, zie onderstaand figuur. De beschikbaarheid en de kwaliteit van het aanbod speelt een rol in het uitgifteniveau. Tegelijkertijd is er ook een sterke relatie tussen uitgifte van nieuwe bedrijventerreinen en de kwaliteit van de bestaande voorraad. Bedrijven die bouwen op nieuwe bedrijventerreinen laten in een deel van de gevallen bestaande locaties achter[4]. Mochten deze plekken kwalitatief niet goed genoeg zijn om weer in gebruik te nemen dan kan dit leiden tot (onnodige) extra ruimtevraag naar bedrijventerreinen. Een goede balans tussen nieuw en bestaand is dus van belang om de kwaliteit op bestaande terreinen op peil te houden.

Figuur 4: Historische uitgifte in netto hectare (stand op 1-1) en ontwikkeling BRP provincie

Bron: CBS Statline (2021), CPB Raming MEV 2023 (2022), IBIS (2022). *Voorlopige cijfers & voorspellingen BBP.

Het jaar 2021 is een recordjaar geworden in de uitgifte van bedrijventerreinen voor Groningen. Dit geldt ook voor veel andere plekken in Nederland. In de eerste maanden van dit jaar zijn er wederom diverse kooptransacties geweest in Groningen. Denk aan Shine Medical Technologies (16 ha in Veendam, nog niet geleverd per 1-1-2022) en Jumbo HUB (0,5 ha in Groningen). Bovendien lijken er nog voldoende leads in de pijplijn te zitten wat blijkt uit gesprekken met gemeenten. Met andere woorden, de Groningse bedrijventerreineneconomie draait op volle toeren.

Kwalitatieve verschillen zichtbaar tussen regio's

In onderstaande tabel hebben we een aantal belangrijke kenmerken van de bedrijventerreinenmarkt in de drie regio's weergegeven. Hiermee wordt een aantal verschillen tussen de marktgebieden duidelijk, zoals

[4] Bij grootschalige bedrijven gaat dit volgens onze database locatiedynamiek Nederland om circa 60% in Groningen.

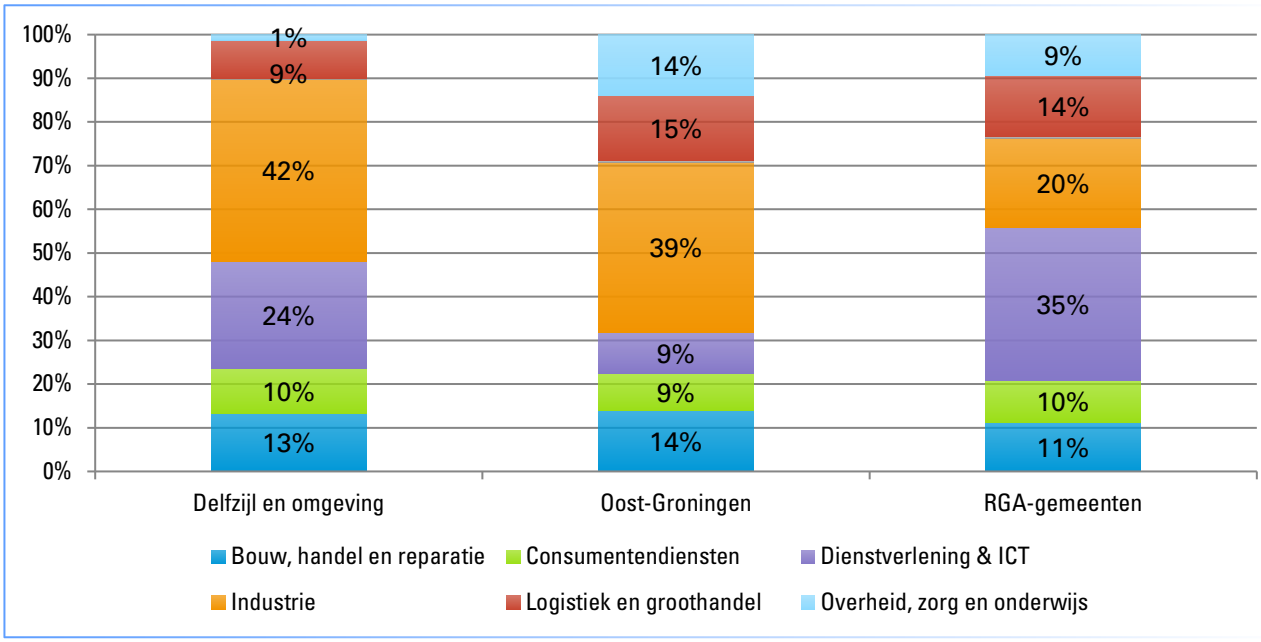
de verdeling van banen naar sectoren en de intensiteit van het ruimtegebruik op bedrijventerreinen.

Tabel 2: Regionaal-economische structuur bedrijventerreinen per regio

	Delfzijl en omgeving	Oost-Groningen	RGA-gemeenten
Aantal banen	18.330	53.000	225.960
Aandeel banen op bedrijventerreinen	32%	30%	28%
Omvang BT-voorraad	146	874	1431
Gemiddeld ruimtgebruik (terreinquotiënt)	511 m^2 kavel per werknemer	567 m^2 kavel per werknemer	236 m^2 kavel per werknemer
Typering	• Oosterhorn belangrijk onderdeel van regionale economie met o.a. chemische industrie wat kan leiden tot extra (indirecte) werkgelegenheid op de bedrijventerreinen • Relatief ruim ruimtegebruik en relatief weinig banen op de bedrijventerreinen • Op bedrijventerreinen industriële sectoren sterk aanwezig	• Regio met relatief veel bedrijventerreinen • Relatie met RGA-gemeenten (A7/N33-regio) en Zuidoost-Drenthe (N366-regio) maar relatief weinig onderlinge pendel in de regio • Veel bedrijven in 'traditionele' bedrijventerreinsectoren: industrie, logistiek en groothandel en bouw, handel en reparatie	• Gemeente Groningen zwaartepunt van de economie van de regio (en de hele provincie) • Relatief intensief ruimtegebruik en relatief veel dienstverlenende bedrijven • Sterke relatie met Drentse RGA-gemeenten en A7/N33-regio • Industrie relatief minder aanwezig dan in andere twee regio's.

De drie Groningse regio's hebben een andere sectorale structuur op bedrijventerreinen. In Delfzijl en omgeving is de industrie verreweg het grootst. De sector overheid, zorg en onderwijs is in Delfzijl en omgeving minimaal aanwezig op de bedrijventerreinen. In Oost-Groningen is ook de industrie groot. De vijf andere sectoren zijn ongeveer in gelijke delen verdeeld over de bedrijventerreinen in de regio. In de RGA-gemeenten is de industrie relatief beperkt aanwezig op bedrijventerreinen. Daar staat tegenover dat de dienstverlening & ICT bovengemiddeld aanwezig is op bedrijventerreinen in de RGA-gemeenten.

Figuur 5: Werkgelegenheid op bedrijventerreinen naar sector

Clusters van sectoren in de Groningse economie als input voor prognoseparameters

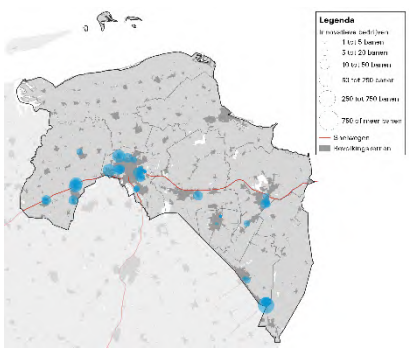
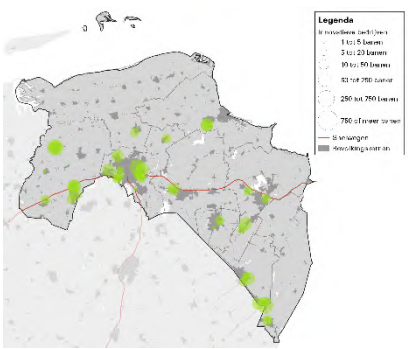
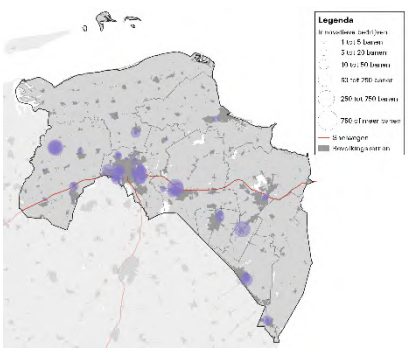
Om de invloed van groei van clusters op ruimtevraag goed in beeld te kunnen brengen is het belangrijk om de economische clusters op bedrijventerreinen in beeld te hebben. Hiervoor maken we gebruik van de werkwijze van Innovatiespotter (zie kadertekst). Door de economische clusters en de onderlinge samenhang hiervan in kaart te brengen kunnen we onze verwachtingen voor de toekomst van de sectoren in de raming in een gedetailleerdere en meer samenhangende context plaatsen. Deze informatie over economische clusters en de onderlinge overlap/samenhang daarvan gebruiken we als input voor de parameters in het prognosemodel.

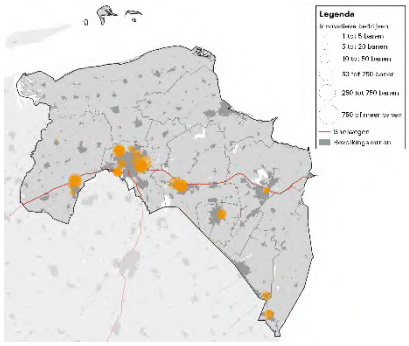
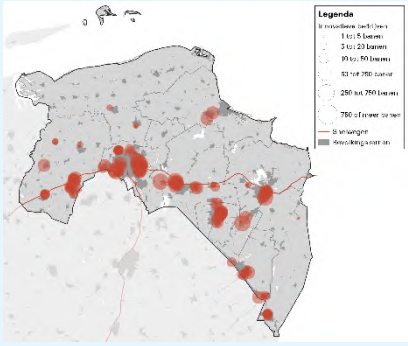
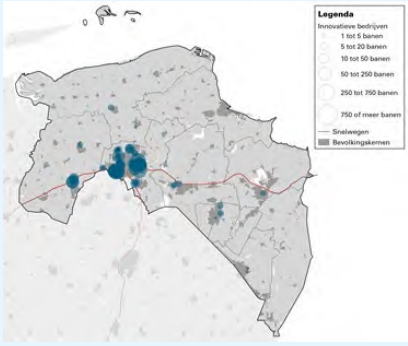
Wat in het algemeen opvalt is dat binnen de provincie Groningen de gemeente Groningen een belangrijke broedplaats is van innovatie. Circa de helft van de innovatieve bedrijvigheid is binnen de gemeente Groningen gevestigd. Daarnaast zien we ook buiten de gemeente Groningen veel innovatieve clusters. Zo zien we rondom Delfzijl, Hoogezand, Leek en Veendam grotere innovatieve clusters. Onder meer de A7 en het gebied rondom de N33 is een belangrijke ader voor innovatieve bedrijvigheid. Opvallend is ook het belang van bedrijventerreinen als vestigingsplaats voor innovatieve bedrijvigheid. Circa 75% van alle innovatieve bedrijven is op een bedrijventerrein gehuisvest. Alleen de stad Groningen is hierop een uitzondering: in bijvoorbeeld de Groningse binnenstad zijn veel (kleinschalige) innovatieve bedrijven gevestigd, veelal actief in de ICT, Hightech of Health-sectoren.

VOORBIJ DE SBI CODERING: CLUSTERS VAN INNOVATIEVE BEDRIJVEN REAL TIME IN BEELD

Innovatiespotter heeft een robuuste werkwijze ontwikkeld waarmee startups en bestaande bedrijven die actief zijn in innovatieve clusters/topsectoren opgespoord kunnen worden. Dagelijks worden online gegevens over twee miljoen bedrijven in Nederland door Innovatiespotter verzameld. Een team van data scientists analyseert deze gegevens met hulp van Big Data en Machine Learning en clustert de resultaten bij allerlei (topsector)thema's. Bronnen voor de analyse zijn de websites van bedrijven, rapporten, roadmaps, nieuwsberichten, alsmede de analyses en onderzoeken van de topsectoren zelf. Maar ook netwerken waarin de bedrijven actief zijn, regelingen waarvan zij gebruik maken, et cetera. Het grote voordeel van deze werkwijze is dat deze veel secuurder en completer is dan een traditionele clusteranalyse gebaseerd op SBI-codes. De SBI-analyse laat cross-sectorale activiteiten niet zien terwijl onze gezamenlijke analyse met Innovatiespotter dat wél kan.

Zie tabellen hieronder voor korte conclusies per cluster op bedrijventerreinen in Groningen. Zie bijlage D voor uitvergrote versies van onderstaande afbeeldingen.

Agrifood	Circulair	Energie
		
De innovatieve Agrifood bedrijven zijn vooral te vinden op de bedrijventerreinen rondom de stad Groningen. Denk aan de grote John Deere dealer GroeNoord in Groningen met innovatie in precisie-	We zien rondom dit thema ongeveer dezelfde ruimtelijke clusters als bij het thema 'Agrifood'. We zien echter ook enkele verspreide circulaire bedrijven in de provincie (let op; het zeehaventerrein	Grote innovatieve Energie bedrijven zijn verspreid door de provincie te vinden, met een zwaartepunt in en rondom de stad Groningen. Enkele bedrijven actief op dit thema zijn bijvoorbeeld ReHeat project

uitrusting en technologieoplossingen voor landbouw en bouw. Ook zien we op het Avebe- terrein in Veendam veel innovatie op het gebied van voedsel (productie van aardappelzetmeel en aardappeleiwit).	is in deze analyse niet meegenomen, daar zijn ook circulaire clusters aanwezig). Denk aan bedrijven zoals Bollegraaf Recycling Machinery B.V. en aan Koninklijke Oosterhof Holman.	B.V., EQUANS en Corre Energy.
Health	High Tech	ICT
		
De stad Groningen kent met het Health Technology Research & Innovation Cluster (op de Campus Groningen) een plek waar gewerkt wordt op het gebied van medische technologie dat ontwikkelingen van 'bench to bed and back' mogelijk maakt.	High Tech is verreweg het grootste innovatieve thema op bedrijventerreinen in Groningen. Op veel bedrijventerreinen in de provincie zijn innovatieve High Tech bedrijven te vinden, ook op de kleinere bedrijventerreinen. Denk bij High Tech aan bedrijven zoals QSIL, Solidus Solutions en Südpack Grootegast.	Het thema ICT komt veel terug in Groningen. Dit thema is voornamelijk gevestigd rondom de stad Groningen. Wat verklaart kan worden door de relatief grote aanwezigheid van dienstverlenende bedrijvigheid op de bedrijventerreinen. De stad Groningen profileert zich ook nadrukkelijk als 'IT-stad'. Deze bedrijven zijn gemiddeld iets kleiner van omvang in vergelijking met bijvoorbeeld innovatieve High Tech bedrijven.

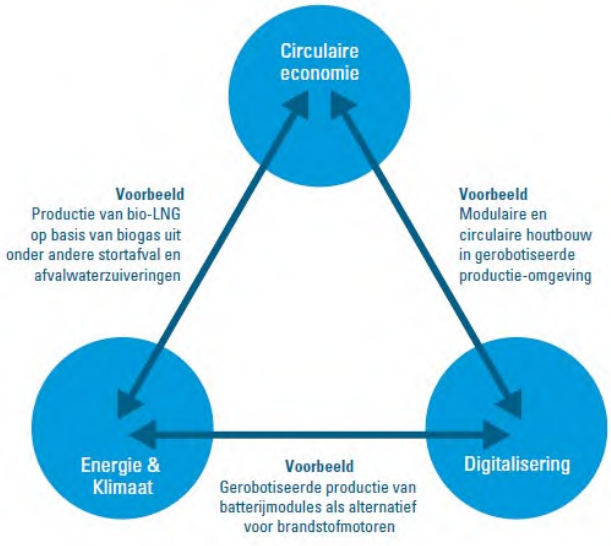
2.3 Trends en ontwikkelingen

Verschillende trends en ontwikkelingen hebben impact op de aard en omvang van de ruimtevraag naar bedrijventerreinen in Groningen. We zoomen hieronder in op de drie meest relevante – en sterk samenhangende – technologisch-maatschappelijke trends, waarvan we de grootste ruimtelijke effecten verwachten komende jaren:

- Circulaire economie
- Digitalisering
- Energie en klimaat

We beschrijven iedere trend en geven expliciet aan welke impact we verwachten op de parameters die we hanteren in de behoefteraming voor Groningen. In de bijlage zijn alle uitgangspunten voor de prognoseparameters te vinden.

Figuur 6: Drie next economy-megatrends met sterke samenhang en impact op bedrijventerreinen

Bron: Stec Groep (2022). Zie ook ons whitepaper.

Circulaire economie – impact op ruimtevraag

Het is een landelijk doel om een 100% circulaire economie te hebben in Nederland in 2050. Een tussendoelstelling hierbij is 50% circulair in 2030. Er is nog een flinke weg te gaan om

deze doelstellingen te behalen; uit onderzoek van PBL (ICER 2021) blijkt dat nog maar 6% van de bedrijven in Nederland circulair is. Het merendeel van de bedrijven richt zich daarbij nu op (down)recycling[5] of claimt zijn product of dienst nog te voorbarig als circulair[6]. Om flinke stappen te zetten in circulariteit moeten bedrijven en de samenleving als geheel hoger gaan opereren op de 'Trap tegen troep', ofwel de R-ladder[7]. Het gaat dan bijvoorbeeld om het afzien van producten of het intensiever gebruiken van producten (denk aan delen). En om het verlengen van de levensduur van producten (tweedehandsgebruik, reparatie, upgraden, et cetera).

Al met al staat de circulaire economie nog in de kinderschoenen, al zien we een duidelijke toename in het aantal circulaire activiteiten op bedrijventerreinen afgelopen paar jaar. Ook in Groningen. Denk aan de investeringen van Purified Metal Company (recyclefabriek voor vervuild metaalafval), S4GroNext (verwerking van niet-recyclebaar plasticafval tot gas), GipsRec (verwerking gipsafval tot herbruikbaar gipspoeder), Foamplant (scale-up die duurzaam schuim produceert) en Avantium (maker van plantaardig plastic). Daarbij is niet alles gelijk een succes. Zo loopt bijvoorbeeld PMC aan tegen te weinig aanvoer van schroot en fors gestegen energiekosten, waardoor de verwerking niet langer rendabel is[8]. Ook zien we dat circulaire initiatieven regelmatig (nog) botsen met lineaire wet- en regelgeving rondom afval.

Naast bovenstaande circulaire dynamiek, werkt ook de Provincie Groningen aan het versterken van de transitie naar een circulaire economie. Daarbij richt de provincie zich nadrukkelijk op bedrijventerreinen. Deze locaties vormen namelijk een belangrijke bron van reststromen die (nog) niet hoogwaardig (her)gebruikt worden, ondanks de hoge circulaire potentie. Dit blijkt uit het reststromenonderzoek (klik hier voor feiten en cijfers) dat Stec Groep samen met New Economy – in opdracht van de provincie – op 15 Groningse bedrijventerreinen uitvoerde. Vanwege de hoge circulaire potentie heeft de provincie dan ook de ambitie om uitwisseling van grondstofstromen te bevorderen en grote(re) hoeveelheden grondstofstromen op een hoogwaardigere manier hergebruiken. In het tabel hieronder hebben we de bedrijventerreinen met de hoogste circulaire potentie per regio in Groningen opgenomen.

Tabel 3: Bedrijventerreinen (binnen de scope van het onderzoek) met hoogste circulaire potentie

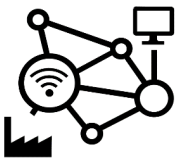
Regio	Bedrijventerrein	Circulaire potentie
Delfzijl en omgeving	Boerdam	€76.000
Oost-Groningen	Dallen	€6.500.000
RGA-gemeenten	Winschoterdiep	€15.000.000

Bron: Circulair.BiZ

Qua ruimtelijk patroon concentreert het gros van de circulaire initiatieven zich op de haventerreinen en grotere industrieel-logistieke locaties in Groningen; Eemshaven en Chemiepark Delfzijl in het bijzonder. Grote kavels, bouwhoogte, bereikbaarheid via het water en/of een hoge milieucategorie zijn belangrijke assets voor dit soort bedrijven. We zien dat dit soort gebieden aantrekkelijk zijn om op grote schaal reststromen uit te wisselen. Zo bezien groeit het belang van fysieke ruimtelijke clustering op specifieke plekken met onderscheidende circulaire vestigingskwaliteiten. Dit alles betekent niet dat op andere plekken geen ruimtevraag en dynamiek is vanuit circulaire bedrijven. We zien bijvoorbeeld ook allerlei circulaire initiatieven landen op 'gewone' bedrijventerreinen in het stedelijk gebied van Groningen, zoals op Hoendiep.

[5] Denk aan sloopafval van de bouw dat als fundering onder de weg komt in plaats van in nieuwe huizen.
[6] Zie Trouw: https://www.trouw.nl/economie/ondernemers-verkopen-hun-product-vaak-ten-onrechte-als-circulair~bea8411a/
[7] Zie voor meer informatie: https://duurzaamheid.nl/artikelen/trap-tegen-troep-r-ladder-voor-dummies/. De trap tegen troep is gebaseerd op de R-ladder die onder meer door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) gebruikt wordt. De trap geeft op een begrijpelijke wijze en in 'gewone mensen taal' weer wat er precies moet gebeuren in de strijd tegen afval en voor de transitie naar een circulaire economie.
[8] Zie bijvoorbeeld: https://www.nrc.nl/nieuws/2022/09/22/circulair-staalverwerker-pmc-in-nood-a4142793

Effect op…	Toelichting		
Ruimtevraag (kwantitatief en kwalitatief)	• Overgang naar 100% circulaire economie vraagt extra ruimte. Bestaande bedrijven zetten nieuwe activiteiten en productielijnen op en hebben meer ruimte nodig voor het verzamelen, tussentijds opslaan en hoogwaardig scheiden van secundaire materiaalstromen. Zo groeit de revisiemarkt als kool. Het gaat om allerlei bedrijven die zich richten op bijvoorbeeld revisering van installaties, elektronica, accu's en retourlogistiek. Ook vergt het verlengen van ketens en de invulling van circulariteit (de mogelijkheid voor) vestiging van nieuwe spelers op en rondom bestaande bedrijven. Bovenal is schuifruimte nodig om op bestaande terreinen herontwikkeling naar de circulaire economie en interessante koppelingen tussen bedrijven mogelijk te maken. • Tot 2030 is er vooral vraag naar plekken om te experimenteren en op te schalen van bewezen circulaire toepassingen, daarna is er steeds meer ruimte nodig voor volledige circulaire productie en logistiek. De echt serieuze ruimtelijke impact vindt dus pas tegen 2030 en daarna plaats. Gezien de specifieke kwalitatieve eisen van veel circulaire bedrijvigheid, zoals milieuruime en multimodale bereikbaarheid, is het belangrijk om nu al in actie te komen om dan voldoende geschikte ruimte te hebben. Op de langere termijn (na 2040) is het realistisch dat er steeds meer vraag binnen de bestaande ruimte kan landen (door vrijval van 'oude, fossiele' ruimtegebruikers) en bijvoorbeeld door het effect van digitalisering (efficiëntere productie, meer op dezelfde meter). • Steeds meer concentratie van circulaire ruimtevraag gaat plaatsvinden op plekken met een kwalitatief onderscheidend profiel. Denk aan plekken waar stromen (grondstoffen, reststromen, warmte, water) maar ook kennis en innovatie makkelijk kunnen worden uitgewisseld. Circulaire bedrijven werken steeds meer crosssectoraal samen rond een specifiek thema, product of plek met een unieke locatiekwaliteit. • Levensfase, aard en omvang materiaalstromen en productiewijze bepalen de locatiekeuze. Enerzijds is er sprake van verdere concentratie van ruimtevraag op multimodale, industrieel-logistieke locaties met veel ruimte en waar bijvoorbeeld ook geluid of geur mag vrijkomen. Anderzijds is er een groeiende focus op vestigingsplekken in of aan de rand van stad, waar kennis, talent, innovatie en productie samenkomen (zoals circulaire innovatiedistricten, campussen en ambachtscentra).		
Prognose-parameters	**Werkgelegenheid** 	**Locatietypevoorkeur (LTV)** 	**Terreinquotiënt (TQ)**
	Beperkt tot geen kwantitatief effect. Wel kwalitatieve effecten. Denk aan een groter aandeel van de werkgelegenheid in sectoren als reparatie, onderhoud, recycling, grondstoffenbeheer. En veranderende eisen aan de vaardigheden van personeel.	Per saldo verwachten we een licht stijgende LTV, met name in de industriële sectoren en de logistiek.	We verwachten dat het ruimtegebruik door deze trend meer stijgt dan de werkgelegenheid. Onder meer vanwege extra ruimte voor opslag en voor het scheiden van reststromen, maar ook vanuit (brand)veiligheid. Dit betekent dat de terreinquotiënt in het prognosemodel licht toeneemt door de circulaire transitie. Dit is vooral het geval in de sectoren industrie, logistiek en bouw.

Digitalisering – impact op ruimtevraag

Robotisering en automatisering nemen de laatste jaren sterk toe in de grote bedrijventerreinsectoren industrie, bouw en logistiek. De krappe arbeidsmarkt geeft daarbij een extra boost. Door investeringen in machines en robots kunnen bedrijven de productie vaak opschroeven zonder extra 'handjes'. Tegelijkertijd ontstaat nieuwe werkgelegenheid voor technische vakmensen, ICT-ers en programmeurs. We zien tot nu toe dat dit leidt tot meer ruimtevraag op bedrijventerreinen; door de groei in ruimte loont het om te robotiseren en kunnen bedrijven innoveren.

Effect op…	Toelichting
Ruimtevraag (kwantitatief en kwalitatief)	• Komende jaren verwachten we een sterke groei van robotisering en automatisering in de industrie, logistiek en bouw. Logistiek en bouw kennen nog een lage robotdichtheid in Nederland, terwijl er een enorm potentieel is. Bovendien is krappe arbeidsmarkt een belangrijke versneller van deze trend. • Toenemende robotisering leidt tot verdere schaalvergroting en productiegroei en leidt zeker komende vijf tot tien jaar tot toenemende ruimtevraag. Op langere termijn verwachten we dat minder uitbreidingsruimte nodig is. Na robotisering kunnen bedrijven immers efficiënter de ruimte benutten, bijvoorbeeld door de hoogte in te gaan. Zo kan een op maat gemaakte robot plekken op hoogte bereiken die voor een mens ontoegankelijk zijn.

	Dit verhoogt de effectiviteit per kubieke meter in een pand en daarmee ook de effectiviteit per vierkante meter. • Robotisering verandert fabrieken en logistieke hallen steeds meer in ICT-omgevingen. Behoefte aan locaties met voldoende aanbod aan én trekkracht op hoogwaardige en technische vakmensen neemt verder toe. Stedelijke regio's zijn hierbij in het concurrentievoordeel, ook omdat hier de grootste bouw- en verduurzamingsopgave ligt. • Tegelijkertijd speelt lokale gebondenheid een belangrijke rol voor met name industriële bedrijven. Deze bedrijven zullen als het even kan willen vernieuwen en doorgroeien op of direct nabij de huidige plek.		
Prognose-parameters	**Werkgelegenheid** 	**Locatietypevoorkeur (LTV)** 	**Terreinquotiënt (TQ)**
	Beperkt tot geen kwantitatief effect.	We verwachten een neutraal effect op de LTV. Door robotisering en automatisering zijn sommige bedrijfsactiviteiten schoner en stiller en daardoor makkelijker te combineren met andere functies, ook buiten formele bedrijventerreinen. Toch zal het voor veel bedrijven aantrekkelijk zijn om juist op bedrijventerreinen gevestigd te zijn en blijven.	Naar verwachting stijgt het ruimtegebruik door deze trend meer dan de werkgelegenheid. Robots nemen in eerste instantie vaak meer ruimte in of worden 'naast' het personeel ingezet. Daardoor neemt de terreinquotiënt in het prognosemodel licht toe. Dit is vooral het geval in de sectoren industrie en logistiek, maar bijvoorbeeld ook – in lichtere mate – in de bouw, handel en reparatiesector. Wel is dit naar verwachting vooral een effect op de korte (2025) tot middellange termijn (2030). Uiteindelijk biedt robotisering namelijk ook meer mogelijkheden om bijvoorbeeld de hoogte in te gaan en dus meer te doen op dezelfde meter.

Energie & klimaat – impact op ruimtevraag

Het kabinet heeft het klimaatdoel verder aangescherpt. In 2030 moet er sprake zijn van tenminste 55% CO2-reductie[9]. Na 2030 wordt ingezet op verdere reductie oplopend naar 80% in 2040. De industrie speelt een belangrijke rol in het behalen van de doelstellingen. Daarbij focust de aanpak zich op de vijf grote industriële clusters met energie-intensieve bedrijvigheid[10]. Noord-Nederland, met als zwaartepunt Eemshaven-Delfzijl, is een van deze clusters. Voor deze clusters worden Cluster Energie Strategieën (CES-en) opgesteld, waarmee duidelijk wordt welke investeringen gedaan moeten worden om de uitstoot te verlagen en wat dit betekent voor de energie-infrastructuur (investeringen, maar ook ruimtelijke impact). De overstap van fossiele naar duurzame grondstoffen is belangrijk om het vestigingsklimaat voor bedrijven te versterken.

Effect op…	Toelichting
Ruimtevraag (kwantitatief en kwalitatief)	• We verwachten een flinke groei bij mkb-bedrijven die werk halen uit de energie- en klimaatdoelstellingen. Zo groeien bestaande en nieuwe installatiebedrijven in Groningen die zich richten op zonnepanelen, windturbines, warmtepompen, isolatie, airco's, laadpalen, et cetera. Denk bijvoorbeeld aan EAZ Wind. Verder verwachten we groei in bedrijven die zich richten op productie van bijvoorbeeld duurzame, biobased brandstoffen. Een voorbeeld is de geplande (maar flink vertraagde) biokerosine-fabriek (SkyNRG) in Delfzijl. Specifiek is er flink toenemende belangstelling voor vestiging van batterijfabrieken. Dit gaat al snel om vestigers van 50 tot 100 hectare of (veel) meer. • Het elektriciteitsnetwerk piept en kraakt onder de energietransitie. Specifiek in Groningen is er op o.a. de Eemshaven voorlopig nog genoeg energie voorhanden. Er is in de provincie geen transportschaarste wat

[9] In lijn met het "Fit for 55"-pakket door de Europese Unie (EU).
[10] https://www.klimaatakkoord.nl/actueel/nieuws/2020/10/22/industriele-clusters-publiceren-plannen-2030-2050

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">betreft de afname van energie. Wel zijn er in delen van de provincie steeds meer problemen wat betreft de invoeding. Dit kan bijvoorbeeld het aanleggen van zonnepanelen (en het opwekken van zonne-energie) ontmoedigen aangezien er soms geen mogelijk is om de duurzaam opgewekte energie terug te leveren.
• De toekomstige investeringen van de energie-infrastructuur op bedrijventerreinen vraagt ruimte. Afhankelijk van type elektriciteitsstation kan het om halve tot wel tien hectare of meer gaan. Soms ook om tijdelijke prefab oplossingen. Op bedrijventerrein Zuid-Groningen te Westerwolde wordt bijvoorbeeld een 380KV hoogspanningsstation gebouwd door TenneT en Enexis.
• Momenteel zijn er al verschillende hectares op en naast bedrijventerreinen in gebruik als zonneweide. Deze gronden komen in de toekomst weer beschikbaar.
• Er ontstaat een toenemende ruimtelijke concentratie van duurzame energieproductie om het net slimmer te benutten. Door bijvoorbeeld wind en zon op één locatie te combineren wordt optimaal gebruik gemaakt van de beschikbare infrastructuur en transportcapaciteit. Vooral bedrijventerreinen dicht bij energienetwerken waar grootschalige opwekking van energie gecombineerd kan worden met bijvoorbeeld uitwisseling van warmte en energieopslag zijn dan extra aantrekkelijk.
• Groei van (groene) waterstofproductie vraagt ruimte. Omvang van een waterstoffabriek hangt onder meer af het vermogen dat de fabriek produceert en het type elektrolyse. Op steeds meer bedrijventerreinen zullen komende jaren initiatieven opkomen en dus ruimte vragen. Verwachting is dat de groene waterstofproductie pas vanaf 2030 en vooral 2040-2050 de schaal zal bereiken die nodig is om aan de vraag te voldoen. Zo wordt erop Eemshaven een grote waterstoffabriek beoogd door het Duitse energiebedrijf RWE.
• Vervoer op bedrijventerreinen wordt steeds meer verduurzaamd. Onzeker is wat de overhand krijgt: elektriciteit, waterstof of wat anders. Zeker is dat dit nieuwe ruimtevraag met zich meebrengt voor waterstoftankstations, laadpleinen, vulpunten met biobrandstoffen, et cetera. Denk daarnaast aan logistieke hubs waar goederen efficiënt gebundeld en overgeladen kunnen worden op emissievrije en kleinere distributievoertuigen. Vooral op bedrijventerreinen aan de rand van de stad verwachten we deze ruimtevraag.
• Klimaatdoelstellingen die vragen om extensivering van bestaande en nieuwe bedrijventerreinen om zo voor groen, wateropvang, voorkomen hittestress en biodiversiteit te zorgen. Dit kan zorgen voor meer ruimtevraag, maar tegelijkertijd ligt er natuurlijk ook een belangrijke uitdaging in het zo slim mogelijk ruimtelijk combineren van de opgaven. Denk aan groene bedrijfsdaken met zonnepanelen.
• Locatiefactor ‘energie en klimaat’ is steeds belangrijker bij investeringsbeslissingen. Een groeiende groep bedrijven, ontwikkelaars, beleggers en financiers ziet de meerwaarde en noodzaak van groene, klimaatadaptieve bedrijventerreinen voor hun voortbestaan en laat dit steeds zwaarder wegen in hun investeringsbeslissingen en locatiekeuzes.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Prognose-parameters</td><td>Werkgelegenheid</td><td>Locatietypevoorkeur (LTV)</td><td>Terreinquotiënt (TQ)</td></tr>
<tr><td>Beperkt tot geen kwantitatief effect.</td><td>Per saldo verwachten we een neutraal tot licht positief effect op de LTV doordat energie- en klimaatoplossingen vaak technisch en/of industrieel van aard zijn en daarmee vaker op een bedrijventerrein landen.</td><td>De tendens om duurzaam en maatschappelijk verantwoord te ondernemen kan betekenen dat bedrijven kritischer kijken naar hun ruimtegebruik. Dit kan de terreinquotiënt drukken. Tegelijkertijd zien we robotisering en automatisering toenemen en in eerste instantie vaak extra ruimte vragen. Ook ontwikkelingen als waterstofproductie leveren wel ruimtevraag op, maar niet perse veel werkgelegenheid. In de prognose gaan we nu uit van een veelal neutraal effect.</td></tr>
</table>

Bredere (maatschappelijke) trends

Naast genoemde technologisch-maatschappelijke trends, zijn er nog diverse andere ontwikkelingen die impact (kunnen) hebben op de toekomstige ruimtevraag naar bedrijventerreinen. Zonder compleet te willen zijn noemen we als belangrijkste:

- **Arbeidsmarkt:** De krappe arbeidsmarkt is in toenemende mate leidend of bedrijven nog kunnen groeien of uitbreiden en op welke manier. Zo kan een structurele krapte betekenen dat bedrijven nog sterker inzetten op het robotiseren en automatiseren van activiteiten om zo toch te kunnen groeien.

Beide kanten van de medaille zijn meegenomen in de prognose. Zo houdt de onderliggende werkgelegenheidsprognose rekening met de actuele inzichten over demografie en wat dit betekent voor de (beschikbare) beroepsbevolking en de te verwachten werkgelegenheid. In de vertaling naar het ruimtegebruik per werknemer (terreinquotiënt) is de impact van onder meer robotisering verwerkt.

- **Woningbouw en verstedelijkingsopgave:** Deze opgaven zijn veelal een reactie op de flinke groei in economie en arbeidsplaatsen. Immers, de extra woningen en schaalsprong in stedelijke voorzieningen zijn nodig om het gevraagde arbeidspotentieel te leveren en om de kwaliteit van wonen, leven en ondernemen op een hoger plan te brengen. Op het moment dat de woningen en voorzieningen op of nabij een bedrijventerrein landen, dan beïnvloedt dat de ruimtevraag en dan specifiek de vervangingsvraag, zie ook 2.4).
- **Onzekere economische vooruitzichten:** De ongekend hoge prijzen voor energie, brandstof en voedsel – mede door de oorlog in Oekraïne – knagen aan het verdienvermogen en vertrouwen van bedrijven en consumenten. De economie in Nederland daalde in het derde kwartaal van 2022 ten opzichte van het tweede kwartaal volgens het CBS. Veel instanties verwachten op korte termijn een recessie in Europa. Steeds meer tekenen wijzen dan ook op een afkoeling van de economie op korte termijn. Het aantal orders neemt bij bedrijven af met als gevolg vollere logistieke hallen en langzamere uitvoering van orders in Nederland. Maar de onzekerheden blijven groot. Zo is de arbeidsmarkt historisch krap en zijn de spaargelden bij consumenten en de winsten bij bedrijven hoog. Ook blijft het aantal faillissementen in Nederland laag, tegelijkertijd neemt het aantal faillissementen wel hard toe. Bovendien kunnen genoemde ontwikkelingen juist een extra boost kunnen geven aan de grote opgaven als de energietransitie, verduurzaming en het minder kwetsbaar maken van de toeleveringsketens. Ook de coronacrisis heeft bedrijven anders heeft doen kijken naar de organisatie van hun toeleveringsketen. Er wordt nagedacht over meer back-ups en logistieke buffercapaciteit en over het dichterbij halen van een groter deel van keten. Groningen kan hier wellicht van profiteren, gezien de beschikbare ruimte in de provincie.
- **Stikstofcrisis:** Gebrek aan stikstofruimte belemmert uitbreiding en nieuwvestiging van bedrijven, maar beknelt ook verduurzamingsprojecten van bedrijven(terreinen) en infrastructuurprojecten.
- **Bereikbaarheid:** Er zijn verschillende plannen om de (interne) bereikbaarheid van Groningen te verbeteren. Denk bijvoorbeeld aan de beoogde Lelylijn van Groningen naar Lelystad (en de Randstad) en de plannen voor een spoorverbinding voor reizigers tussen Stadskanaal en Veendam als onderdeel van de Nedersaksenlijn. Een betere (interne) bereikbaarheid van Groningen kan leiden tot een aantrekkelijkere vestigingsklimaat voor bedrijven en aantrekkelijkere woongebieden op plekken die beter bereikbaar zijn geworden.

Verwachte totaal-effect trends en ontwikkelingen op de behoefteraming

Op korte tot middellange termijn (2030/2035) verwachten we per saldo een extra ruimtevraag vanuit de trends in Groningen. Enerzijds omdat er simpelweg meer ruimte nodig is. Zo vereisen robots en machines soms meer ruimte, zeker als mens en robot samen (co-bots) aan producten werken. Anderzijds omdat er sprake is van een overgangseffect: ‘oude’ lineaire economie bestaat eerst naast ‘nieuwe’ circulaire economie. Op langere termijn is sprake van een ruimtelijk inverdieneffect. Zo kunnen diverse bedrijfsactiviteiten door bijvoorbeeld robotisering meer de hoogte in. Ook is hierdoor meer productie en toegevoegde waarde te realiseren op dezelfde meter. Het precieze effect hangt sterk af van de sector en de aard van de activiteiten. Kwantitatief en kwalitatief proberen we dat op basis van de kennis van nu en de input vanuit de regio’s en markt zo goed als mogelijk te duiden in deze behoefteraming. De diverse trends hebben we daarvoor – en rekening houden met de specifieke uitgangssituatie per regio – concreet vertaald naar impact op de verschillende prognoseparameters.

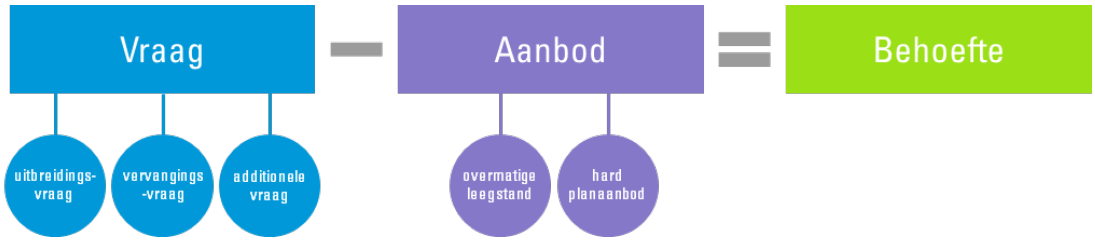
2.4 Onderdelen behoefteraming

Behoefte is vraag minus aanbod

We ramen de behoefte aan (ontwikkeling van) extra bedrijventerrein. Dit doen we door de ruimtevraag naar bedrijventerreinen te confronteren met het (uitgeefbare) aanbod. De ruimtevraag bestaat uit drie componenten (zie volgende alinea). Die ruimtevraag kan landen in zowel de bestaande voorraad (leegstaand vastgoed, maar bijvoorbeeld ook op uitgegeven braakliggende kavels) als op nog uitgeefbare

bedrijventerreinen. Voor de bestaande voorraad houden we rekening met frictieleegstand. Een leegstand van zo'n 5% is gewenst om enige schuifruimte te bieden aan ruimtezoekende bedrijven. Leegstand boven dit niveau beschouwen we als overmatig en kan in potentie een deel van de ruimtevraag opvangen.

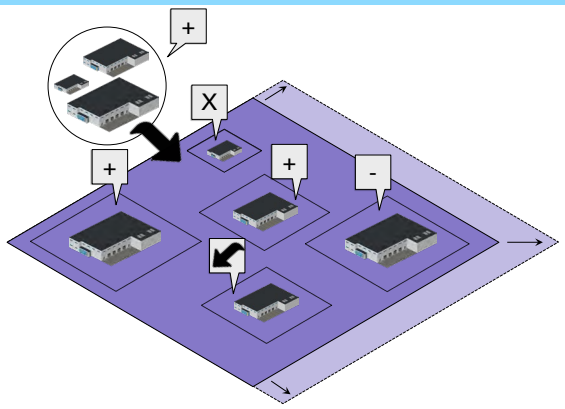
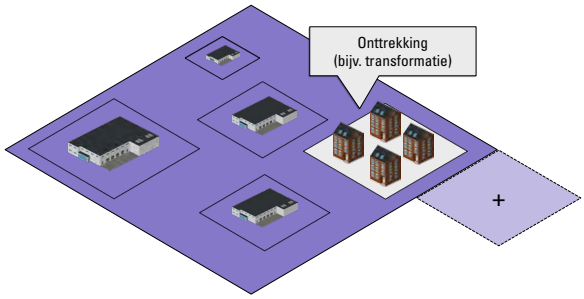
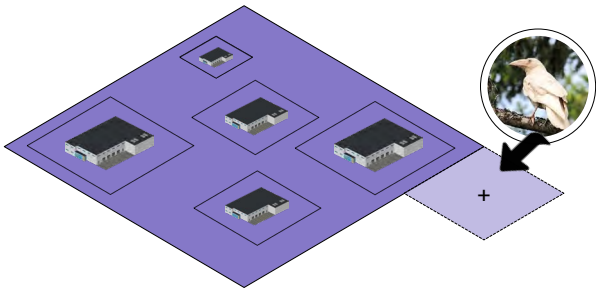
Figuur 7: Onderdelen behoefteraming

Ruimtevraag bestaat uit drie componenten

De ruimtevraag naar bedrijventerreinen bestaat uit drie componenten: (1) uitbreidingsvraag, (2) vervangingsvraag en (3) additionele vraag. In dit onderzoek brengen we de uitbreidingsvraag en vervangingsvraag kwantitatief en kwalitatief in beeld. De additionele vraag is niet direct te 'voorspellen' via de ramingsmethodiek. Wel geven we in hoofdstuk 3 een inschatting van de vraag die dit mogelijk kan opleveren. We rapporteren steeds over netto hectares, tenzij anders aangegeven.

Tabel 4: Ruimtevraag in drie componenten

Uitbreidingsvraag		**Wat is het?** Vraag naar extra bedrijventerrein, ten opzichte van huidige voorraad, door natuurlijk verloop en dynamiek van bedrijven in de regio. Ook wel **autonome** vraag genoemd. **Hoe bepalen we deze ruimtecomponent?** Via Bedrijfslocatiemonitor (BLM) methodiek, ontwikkeld door het CPB. Basis voor deze methodiek is werkgelegenheid. **Recent voorbeeld in Groningen** Kozijnenbedrijf HEPRO heeft als gevolg van groei van het bedrijf eind 2021 een nieuwe loods bijgebouwd op bedrijventerrein de Gouden Driehoek.
Vervangingsvraag		**Wat is het?** Vraag naar bedrijventerrein door onttrekking van een deel van de huidige voorraad bedrijventerreinen (bijvoorbeeld door **transformatie** van een bedrijventerrein naar een woonfunctie). **Hoe bepalen we deze ruimtecomponent?** Inventarisatie van plannen voor onttrekkingen (transformaties) onder alle gemeenten. **Recent voorbeeld in Groningen** De eerste stappen richting transformatie worden momenteel gezet op bedrijvenerrein Hoendiep Zuid in Groningen.
Additionele vraag		**Wat is het?** Vraag naar bedrijventerrein die niet direct te 'voorspellen' is via ramingsmethodiek. Het gaat veelal om grote (>5 ha), nieuwe (economische) ontwikkelingen , **incidenteel** van aard. **Hoe bepalen we deze ruimtecomponent?** Inschatting op basis van bestaande onderzoeken en eigen databases over locatiedynamiek, maar ook veelal niet direct kwantificeerbaar.

		Recent voorbeeld in Groningen Aankoop van 15 ha op Wespoort (gemeente Groningen) van Google voor de bouw van een datacenter.

2.5 Interpretatie van behoefteraming

Werkgelegenheid als basis, maar geen wetmatigheid, voor toekomstige ruimtevraag

De gehanteerde methodiek voor het bepalen van de uitbreidingsvraag is een van onderop (op basis van specifieke lokale en regionale data uit de regio's) opgebouwde modelmatige benadering van de ruimtevraag. Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat de ruimtevraag afgeleid kan worden van de werkgelegenheidsontwikkeling. Daarbij kijkt het model naar het resultaat van drie parameters (zie bijlage A voor nadere methodische toelichting):

- de ontwikkeling van het aantal banen (naar sector en naar regio) tussen het basisjaar van de prognose en een moment in de toekomst;
- waar deze banenontwikkeling plaatsvindt, de locatietypevoorkeur: vindt de groei plaats op bedrijventerreinen of bijvoorbeeld op kantoorlocaties en in centrumgebieden?;
- hoeveel ruimte elke baan inneemt, de terreinquotiënt, en de verwachte ontwikkeling daarvan. Daarbij nemen we bijvoorbeeld het effect van trends als robotisering/automatisering mee, die soms leiden tot minder of stabiele werkgelegenheid op de productielocatie, maar wel groei in productie, toegevoegde waarde en ruimtebeslag (een stijgende terreinquotiënt dus).

Het is nadrukkelijk de combinatie van de verwachte ontwikkeling op deze parameters die het toekomstige ruimtebeslag en daarmee de verwachte uitbreidingsvraag naar bedrijventerreinen bepaalt. Van invloed op deze toekomstige ontwikkeling zijn onder meer economische groei, vraag naar werknemers, trends, maar bijvoorbeeld ook (gemaakte) beleidskeuzes tot op heden. Laatste factor is bijvoorbeeld van invloed op hoe/waar bedrijven nu zijn gevestigd in een regio en daarmee op de locatietypevoorkeur.

Voor sectoren als de industrie en logistiek geldt dat werkgelegenheidsontwikkeling niet altijd direct een goede voorspeller is van ruimtevraag. Door investeringen in bijvoorbeeld automatisering en robotisering zijn deze sectoren in staat om met hetzelfde aantal of zelfs minder mensen evenveel of meer toegevoegde waarde en productie te leveren. Mogelijk ook met ruimtevraag als gevolg. Het is daardoor van belang om in het prognosemodel een goede inschatting te maken van de terreinquotiënt. Die neemt namelijk toe bij een gelijkblijvend aantal banen en groeiende ruimtevraag van bedrijven door automatisering en robotisering. Werkgelegenheid blijft de meest werkbare basis voor het prognosemodel, omdat de data (1) langjarig, (2) tot op vestigingsniveau en (3) eenduidig en betrouwbaar is.

Theoretisch betekent dat in het prognosemodel elke extra baan direct ook extra ruimtevraag oplevert en andersom. Op microniveau (bedrijfsniveau) klopt deze aanname in de praktijk niet altijd. Werkgelegenheid moet erg sterk terugvallen wil er daadwerkelijk sprake zijn van krimp in ruimtebeslag. De werkgelegenheid bij bedrijven beweegt met de economische golven mee. Bij de eerste de beste paar werknemers die erbij komen of eraf gaan, zal een bedrijf niet zomaar ruimte afstoten of uitbreiden. Dit gebeurt pas als echt duidelijk is dat er structureel meer of minder ruimte nodig is, waarbij vaak ook meer strategische, bedrijfseconomische afwegingen en andere factoren dan alleen de werkgelegenheid een rol spelen. [11] Daardoor bewegen dus ook parameters als de terreinquotiënt met deze ontwikkelingen mee en is sprake van een tijdsfactor tussen de ontwikkelingen bij bedrijven en het ruimtelijk effect. Dit is één van de redenen dat de behoefteraming op een bepaald schaalniveau opgesteld moet worden om een betrouwbaar beeld te

[11] Uit eerder onderzoek (CPB, 1998 en Stec Groep, 2018) blijkt dat bedrijven pas structureel fysiek inkrimpen als de werkgelegenheid met zo'n 50% afneemt. Voor de industrie moet die afname zelfs meer dan 80% zijn. Feitelijk gaat het dan om faillissementssituaties of fundamentele locatie-afwegingen.

kunnen geven. Op regionaal schaalniveau – en over langere termijn – geeft de beschreven behoefteramingsmethodiek een gedegen inschatting van de ruimtevraag [12].

Behoefteraming is beleidsneutraal, uitgedrukt in twee scenario's

Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) heeft begin 2022 een nieuwe werkgelegenheidsprognose op laten stellen door het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB)[13]. Dit betreft een actualisatie en regionalisering van de bedrijfstakramingen die het EIB eerder opstelde. EZK wil provincies en onderliggende regio's hiermee ondersteunen om in hun ruimtelijk beleid te anticiperen op deze ontwikkelingen. De bedrijfstakramingen geven de verwachte ontwikkelingen weer van het arbeidsvolume en de toegevoegde waarde voor 18 bedrijfstakken voor de periode 2019-2032, met een doorkijk op totaalniveau naar 2040. Het EIB hanteert twee scenario's: laag en hoog. De toekomstige ontwikkeling van de (beroeps)bevolking is een belangrijke determinant voor toekomstige ontwikkeling van de werkgelegenheid. Het EIB baseert zich op de bevolkingsprognose van het CBS. De EIB-scenario's zijn de basis voor de raming van de uitbreidingsvraag naar bedrijventerreinen in Groningen. Zie bijlage A voor meer informatie over de gebruikte methodiek.

De geraamde uitbreidingsvraag is een beleidsneutraal scenario. De raming kijkt naar langjarige historische ontwikkelingen en houdt rekening met trends en ontwikkelingen in de toekomst. De raming gaat dus uit van het voortzetten van de huidige praktijk van bedrijventerreinenontwikkeling en -planning en van de autonome groei van bedrijven. Huidige locatievoorkeuren en gemiddeld ruimtegebruik worden dus min of meer voortgezet, wel rekening houdend met de impact van trends en ontwikkelingen hierop.

Het is dus belangrijk om te beseffen dat de geraamde uitbreidingsvraag niet zonder meer een 'gegeven' is, maar dat hier invloed op uitgeoefend kan worden. Beleidskeuzes kunnen de totale ruimteclaim op bedrijventerreinen verkleinen (door bijvoorbeeld actief in te zetten op intensiveren) of vergroten (zoals het actief verplaatsen van bedrijven vanuit het buitengebied naar een formeel bedrijventerrein).

Behoefteraming is een saldobenadering

De geraamde uitbreidingsvraag is een saldo-benadering: positieve en negatieve uitkomsten van sectoren vallen tegen elkaar weg. Vertaald naar ruimtevraag betekent dit dat op termijn bestaande locaties vrijvallen en hier – in potentie – nieuwe bedrijven gevestigd kunnen worden. De vraag is hoe het (bestaande, vrijkomende) aanbod aansluit bij de wensen en eisen van de zoekende partij. Inzicht in de kwalitatieve kant van vraag en (bestaand, mogelijk vrijkomend) aanbod wordt in deze context dus extra belangrijk. De behoefteraming gaat dus niet alleen over nieuwe terreinen; juist de bestaande voorraad is van groot belang. Het toekomstbestendig maken en houden van de bestaande voorraad, bijvoorbeeld via herstructurering, is van belang om een deel van de vraag ook binnen die bestaande voorraad te laten landen.

In de praktijk zit vaak een gat tussen vrijval en herbenutting van ruimte. Herontwikkeling vraagt tijd, waardoor ook rekening gehouden moet worden met een bepaalde schuifruimte: beschikbaarheid van voldoende en kwalitatief passend aanbod om in de behoefte van bedrijven te kunnen voorzien terwijl ondertussen de vrijgevallen ruimte vraaggericht en passend bij de kwaliteiten van de vraag wordt herontwikkeld, bijvoorbeeld door een gemeente, belegger of nieuwe eindgebruiker.

Een negatieve uitbreidingsvraag betekent dus ook niet dat er helemaal geen ruimtevraag is. Bedrijven kunnen om kwalitatieve redenen een vervangingsvraag hebben naar een andere locatie. Zoals door veranderende huisvestingswensen en eisen – bijvoorbeeld door krimpende ruimtevraag – en door ontwikkelingen in de omgeving van het bedrijf (ruimtelijk, wetgeving, et cetera).

[12] Dit blijkt onder meer uit een evaluaties van de BLM door het Planbureau voor de Leefomgeving en een evaluatie van Erik Louw en Han Olden (2016), hier te raadplegen.
[13] EIB (2022), Actualisatie en regionalisering bedrijfstakramingen. Ontwikkeling van de werkgelegenheid en arbeidsproductiviteit tot 2032 naar 18 bedrijfstakken en 40 COROP-gebieden. Hier te raadplegen.

Indicatieve verdeling uitbreidingsvraag naar gemeenten

We splitsen telkens per regio de uitbreidingsvraag op naar gemeenten. Daarmee maken we inzichtelijk waar we verwachten waar de uitbreidingsvraag mogelijk gaat landen. Dit doen we per gemeente op basis van het aandeel werkgelegenheid op bedrijventerreinen, het aandeel binnen de uitgegeven voorraad bedrijventerreinen en het aandeel in de uitgifte van bedrijventerreinen de afgelopen tien jaar.

2.6 Vertaling vraag naar werkmilieus

De behoefteraming wordt in de basis uitgesplitst naar sectoren. Per sector wordt een verwachting uitgesproken over de drie prognoseparameters (werkgelegenheid, locatietypevoorkeur en terreinquotiënt) en zo wordt per sector de ruimtevraag in beeld gebracht. Dit is de basis van de BLM-methodiek, ontwikkeld door het CPB/PBL. We zien echter dat het ruimtelijke en kwalitatieve onderscheid in de vraag naar bedrijventerreinen zich steeds minder voordoet op basis van sectorafbakeningen. De sector waarin een bedrijf actief is (o.b.v. SBI-codering) zegt niet altijd iets over de activiteit of het soort vestiging van het bedrijf. Bijvoorbeeld: een industriebedrijf kan ook een logistieke vestiging openen, om de distributie van de producten te verzorgen. Of een bouwbedrijf dat een prefab-fabriek (productie) begint. Om tot een praktische en werkbare behoefteraming te komen, kijken we daarom naar andere aspecten die kwalitatief onderscheidend zijn. In de provincie Groningen zien we dat twee kenmerken het meest bepalend zijn voor de vraag die een bedrijventerrein aantrekt:

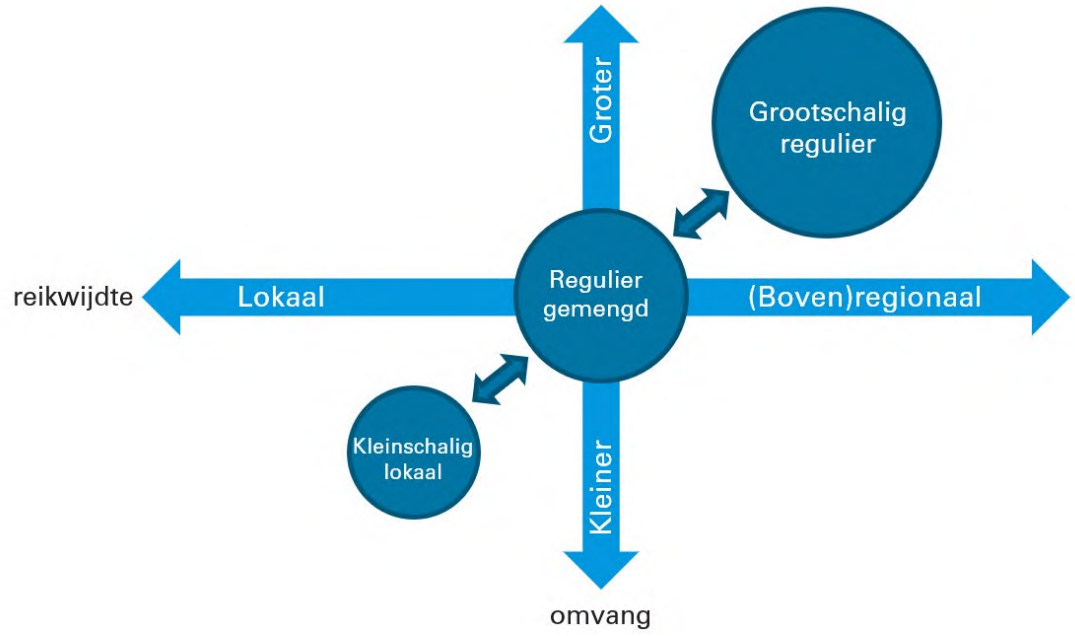
- De omvang van de kavels op het terrein (in samenhang met de totale omvang van het terrein).
- Het verzorgingsgebied van het terrein, waarin we onderscheid maken tussen lokaal en regionaal.

Met behulp van reikwijdte en omvang van bedrijventerreinen onderscheiden we vier typen bedrijventerreinen in Groningen:

1. **Kleinschalig lokale bedrijventerreinen:** kleinere bedrijventerreinen met vooral kleinschalige kavels (tot 0,5 hectare). Bedrijven op deze terreinen zijn sterk lokaal gebonden, het verzorgingsgebied van deze terreinen is dus lokaal. Door het lokale verzorgingsgebied is vooral de spreiding van deze hectares over een regio van belang. Immers, aanbod 15 of 20 kilometer verderop is voor een lokaal MKB bedrijf vaak geen alternatief.
2. **Regulier gemengde bedrijventerreinen:** brede categorie bedrijventerreinen met vooral kleinschalige tot middelgrote kavels (bandbreedte grofweg 0,5 tot 3 hectare). Verzorgingsgebied is lokaal tot regionaal. In de praktijk zien we dat er overlap is tussen deze groep bedrijventerreinen en de grootschalige regulier gemengde bedrijventerreinen, bijvoorbeeld ook op een terrein zelf. Een enkel lokaal bedrijventerrein valt onder deze categorie.
3. **Grootschalige regulier gemengde bedrijventerreinen:** bedrijventerreinen met vooral grootschalige kavels (vanaf 2 hectare). Verzorgingsgebied is (boven)regionaal. In de praktijk zien we dat er overlap is tussen deze groep bedrijventerreinen en de regulier gemengde bedrijventerreinen, bijvoorbeeld ook op een terrein zelf.
4. **Specifieke bedrijventerreinen:** bedrijventerreinen die door een specifieke doelgroep (bijvoorbeeld watergebonden bedrijven, hoge milieucategorie, campus) niet binnen bovenstaande indeling passen.

Zie figuur hieronder voor een grafische weergave van de twee bepalende kenmerken en de resulterende typen bedrijventerreinen in Groningen. Elk bedrijventerrein met hard (plan)aanbod in de provincie delen we in naar een van de bovenstaande typen bedrijventerreinen, zie ook bijlage C. Deze typen bedrijventerreinen zijn niet ‘met een schaar te knippen’ en lopen in de praktijk vaak door elkaar heen. Zo kan een lokaal kleinschalig terrein toch één grootschalige kavel hebben of kan een grootschalig bedrijventerrein een deel van het terrein hebben waar kleinere bedrijven zich kunnen vestigen. Een bedrijventerrein kan dus (potentieel) meerdere soorten vragen bedienen. Het harde (plan)aanbod in de provincie splitsen we uit naar type bedrijventerreinen volgens bovenstaande indeling. Vervolgens confronteren we per regio indicatief vraag en aanbod naar bovenstaande typen bedrijventerreinen. Op die manier wordt duidelijk wat de kwalitatieve behoefte is per regio.

Figuur 8: Schematische weergave typen bedrijventerreinen Groningen

3 Behoefteraming provincie Groningen

In dit hoofdstuk de behoefteraming voor de provincie Groningen als geheel. In de volgende hoofdstukken lichten we de behoefteraming per regio toe en gaan we uitgebreid in op de verschillende onderdelen van de behoefte (vraag, aanbod, confrontatie).

3.1 Ruimtevraag bedrijventerreinen

3.1.1 Uitbreidingsvraag

De uitbreidingsvraag ramen we in drie perioden: voor de komende drie jaar, de komende acht jaar, en een doorkijk naar 2040.

Totale vraag op provincieniveau

De bandbreedte van de uitbreidingsvraag in de provincie Groningen in de periode 2022 tot 2025 is circa 21 tot 58 hectare. Voor de periode 2022 tot 2030 is de uitbreidingsvraag circa **57 tot 154 hectare** bedrijventerrein. Dit betekent een jaarlijkse vraag van circa 7 tot 19 hectare in de periode 2022 tot 2030.

In de periode 2030 tot 2040 is er een uitbreidingsvraag van maximaal circa 139 hectare in Groningen. De uitbreidingsvraag in deze periode ligt op een lager niveau vanwege een dalende werkgelegenheidsontwikkeling en naar verwachting minder harde stijging van de terreinquotiënt op provincieniveau.

Tabel 5: Uitbreidingsvraag in provincie Groningen in netto hectare

Tijdsperiode ▼ Scenario ►	EZK behoedzaam	EZK gunstig
2022 tot 2025	21	58
2022 tot 2030	57	154
2031 tot 2040	2	139
2022 tot 2040	*59*	*293*

VERGELIJKING MET PROGNOSE RUIMTEVRAAG UIT DE NOVI

In opdracht van het ministerie van Economische Zaken hebben medio 2019 het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB) en Buck Consultants per landsdeel de ruimtevraag naar kantoren en bedrijventerreinen tot en met 2030 geraamd. Het areaal bedrijventerrein in landsdeel Noord (Drenthe, Friesland, Groningen) zal volgens deze raming naar verwachting tussen 2017 en 2030 met 430 tot 990 hectare toenemen. Vertaald naar Groningen (o.b.v. aandeel in uitgegeven areaal bedrijventerreinen) betekent dat indicatief een uitbreidingsvraag van circa 125 tot 290 hectare, ofwel zo'n 10 tot 23 hectare per jaar. Dit ligt in lijn met de geraamde uitbreidingsvraag in deze nieuwe behoefteraming voor Groningen (circa 7 tot 19 hectare per jaar tot 2030).

3.1.2 Vervangingsvraag

Door transformatie van bestaande bedrijventerreinen verwachten we een vervangingsvraag van maximaal circa 37 hectare in de provincie op basis van door gemeenten opgegeven transformatieplannen. Dit is circa 1,5% van de huidige uitgegeven voorraad. We nemen bij deze plannen aan dat de vervangingsvraag vóór 2030 op gang komt. Ook zijn er nog circa 15 hectare aan transformatieplannen na 2030 (t/m 2040) in de

provincie Groningen. Daarnaast zijn er verschillende transformatieplannen in de provincie die nog niet concreet zijn maar op een later tijdstip wel vervangingsvraag op kunnen leveren.

3.1.3 Additionele vraag

Additionele vraag bestaat uit grote, nieuwe (economische) ontwikkelingen. Het gaat bijvoorbeeld om (inter)nationale acquisities of verplaatsingen. Dergelijke grootschalige ontwikkelingen komen relatief weinig voor ten opzichte van kleinere uitbreidingen/verhuizingen van MKB-bedrijven. In het verleden hebben zich weliswaar (grootschalige) bedrijven van buiten de provincie zich gevestigd. De afgelopen vijf jaar is er circa 36 hectare 'droge' bovenregionale locatiedynamiek geweest op bedrijventerreinen in Groningen. Het grootste deel hiervan landde in de RGA-gemeenten en Oost-Groningen. Dit staat gelijk aan een jaarlijkse vraag van circa 6-7 hectare. Eventuele doorgroei vanuit dit soort bedrijven zit in de raming van de uitbreidingsvraag in de provincie.

Groningen heeft enkele kenmerken die aantrekkelijk zijn voor locatiezoekende bedrijven zoals:
- Voldoende (nog te ontwikkelen) ruimte voor grootschalige bedrijven op een aantal hiervoor aangewezen locaties
- Voldoende netcapaciteit voor afname en teruglevering van elektriciteit
- (Inter)nationaal aanzien rondom een aantal thema's zoals off-shore elektriciteitsproductie, waterstofproductie en chemische industrie
- Goede bereikbaarheid met de auto (en op een aantal locaties via water en/of spoor)
- Nabijheid tot een internet exchange (IX) en daarmee een zeer goede digitale verbinding

Aanvullend op (inter)nationale acquisities of verplaatsingen komt vanuit de grote transities (energietransitie en circulaire transitie) ruimtevraag voort in de toekomst. Deels is dit vervangende ruimte voor economische sectoren die in de toekomst verdwijnen of krimpen, maar er zullen ook nieuwe activiteiten ontstaan als gevolg van deze transities. Bestaande (werkgelegenheids)prognoses houden nog maar beperkt rekening met effecten van nieuwe grootschalige vestigers en de energietransitie. Dit maakt dat dergelijke activiteiten zich additioneel bovenop de uitbreidings- en vervangingsvraag kunnen voordoen. Crux is wel dat de omvang van een dergelijke additionele vraag lastig te voorspellen is.

Op basis van onze monitoring van bovenregionale dynamiek (Database Locatiebeslissingen Nederland), de leads die in Groningen lopen en de regionale economische structuur van de provincie schatten we in dat er **maximaal 80 hectare grootschalige additionele** vraag in het gunstige scenario kan landen op (droge) bedrijventerreinen in Groningen in de periode 2022 tot 2030 en **circa 40 hectare** in het behoedzame scenario.

Om het maximale aantal hectares te behalen zal veel inzet geleverd moeten worden op acquisitie en zal het aanbod goed aan moeten sluiten op de vraag van grootschalige bovenregionale vestigers. Wij verwachten dat het grote deel van deze additionele vraag zal landen in de RGA-gemeenten vanwege de goede bereikbaarheid van deze regio en het (inter)nationale aanzien van de stad Groningen binnen de regio. Omdat de additionele vraag met veel onzekerheden gepaard gaat (het kan ruimschoots meer worden, maar zeker ook minder) is ons advies om vraag en aanbod continue te monitoren en de planning/programmering hierop aan te passen (areaal uitsluitend hiervoor reserveren, 'bijplussen' of juist uit de markt halen). We verwachten dat de vraag voornamelijk komt van de volgende typen vragers:

1. Nieuwe activiteiten door de energietransitie

De belangrijkste grootschalige ruimtevragers zullen in Groningen verbonden zijn aan de energietransitie. Denk aan de ontwikkelingen op het gebied van waterstof, batterijfabrieken en algehele verwerking van reststromen. Op korte termijn zal het concreet gaan om ontwikkelingen in de zeehavens en op de locatie Oostpolder. Het gaat hierbij namelijk om circa 600 hectare bestemd voor grotere bedrijven. In deze behoefteraming wordt Oostpolder niet meegenomen, hier zijn al andere onderzoeken naar gedaan en grootschalige vestigers (waar Oostpolder voor bedoeld is) laten zich moeilijk ramen. Ook zal de additionele

vraag die landt op deze locatie geen invloed hebben op de vraag en aanbod op de 'overige' terreinen in de provincie.

De energietransitie zal naast nieuwe ontwikkelingen zoals op Oostpolder ook leiden tot nieuwe activiteiten op de huidige bedrijventerreinen, zoals noodzakelijke ruimte voor de duurzame energie-infrastructuur. Denk hierbij aan de realisatie van nieuwe onderstations (110/150 kV) waarvoor regelmatig bedrijventerreinen in beeld zijn. Het gaat bij dit soort initiatieven al snel om 5 à 6 hectare ruimtebeslag. Maar bijvoorbeeld ook ruimte die nodig is voor grootschalige tijdelijke opslag van duurzaam opgewekte energie. Daarbij zet de provincie stevig in op ontwikkelingen gerelateerd aan waterstof. De infrastructuur is hiervoor aanwezig, wat uniek is in Nederland. De exacte gerateerde ruimtevraag is lastig te kwantificeren, maar het is mogelijk dat bedrijven die dit nodig hebben zich in de provincie Groningen gaan vestigen.

2. Logistiek en productie/maakindustrie

In de praktijk zien we in Nederland dat voornamelijk grootschalige logistieke of industriële vestigers zich bovenregionaal verplaatsen. Met name regio's in de zuidelijke corridor (Rotterdam-Ruhrgebied) hebben rijkelijk geprofiteerd van hun ligging. Veel nieuwe industriële en logistieke partijen hebben zich in de afgelopen tien tot vijftien jaar in deze regio's gevestigd. Ook gebieden centraal in Nederland (as Almere-Tilburg) of nabij consumentenconcentraties (bv. Randstad) hebben veel nieuwe bedrijven mogen verwelkomen. De groei hier heeft geleid tot het schaarser worden van beschikbaar aanbod. Steeds vaker kiezen bedrijven voor locaties net buiten de hotspots. Dit omwille van ruime vestigingsmogelijkheden (en vaak ook snel beschikbaar om te beginnen met bouwen), bereikbaarheid en beschikbaarheid van arbeid. Kortom, de zoekrange van bedrijven neemt steeds verder toe (of, onontdekte plekken worden steeds meer gevonden).

Een overzicht van grote ruimtevragers die zich de afgelopen jaren in de provincie Groningen hebben gevestigd laat zien dat de belangstelling nog niet erg groot is en dat er relatief weinig bovenregionale dynamiek plaatsvindt. Echter bestaat de mogelijkheid dat, omdat plekken in andere regio's steeds schaarser worden, de ontwikkelen (verder) opschuiven naar het noorden.

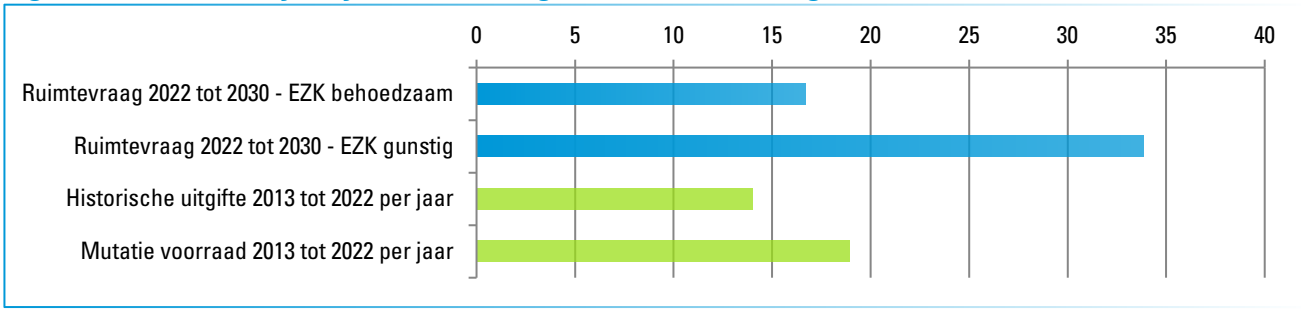
3. (Hyperscale) datacenters

Een derde groep bedrijven/activiteiten welke een impact kunnen hebben op de totale vraag naar bedrijventerreinen in Groningen zijn datacenters. Nederland is zeer aantrekkelijk voor vestiging van verschillende typen datacenters. Rondom Amsterdam is een cluster ontstaan van (middelgrote) multiclient datacenters die bovendien profiteren van elkaars nabijheid (hyperconnectiviteit). Daarnaast staan enkele specifieke regio's ook op de radar voor de vestiging van zogenaamde hyperscale datacenters. In Groningen huisvest Eemshaven al dergelijke centra. Bovendien zijn er diverse initiatieven die boven de markt hangen (zoals het tweede datacenter van Google op bedrijventerrein Westpoort). Criteria voor dergelijke centra zijn: veel ontwikkelruimte, toelevering van veel (duurzaam opgewekte) energie en een goede (energie)infrastructuur. Mede gelet op de maatschappelijke discussie over de negatieve (omgevings)effecten van hyperscale datacenters heeft de Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening een voorbereidingsbesluit aangekondigd die de vestiging van datacenters >10 hectare onmogelijk maakt.

3.1.4 Totale ruimtevraag

De totale ruimtevraag op provincieniveau bestaat uit de hierboven uitgewerkte vraagcomponenten; uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en additionele vraag. De bandbreedte van de totale ruimtevraag in de provincie Groningen in de periode 2022 tot 2030 is circa 133 tot 271 hectare. Deze vraag is dus opgebouwd uit 57 tot 154 hectare aan uitbreidingsvraag, 37 hectare vervangingsvraag en 40 tot 80 hectare additionele vraag. Dit betekent een gemiddelde jaarlijkse vraag van 17 tot 34 hectare. De onderkant van de bandbreedte is gelijk aan de langjarige (2012-2022) historische uitgifte in de provincie. De bovenkant van de bandbreedte ligt boven de langjarige (2012-2022) historische uitgifte in de provincie. Randvoorwaarde voor dit scenario is dat de vervangingsvraag en additionele vraag de komende jaren concreet worden.

Figuur 9: Gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag t.o.v. historische uitgifte en mutatie voorraad in netto ha.

3.2 Aanbod bedrijventerreinen

3.2.1 Bestaande voorraad

Kwaliteit bestaande voorraad

Wij hebben in 2021 in opdracht van de provincie Groningen een onderzoek gedaan naar de toekomstbestendigheid van alle bedrijventerreinen in de provincie. Dit onderzoek geeft inzicht in de kwaliteit (op de aspecten duurzaam en gezond, fysiek ruimtelijk en sociaal economisch) per bedrijventerrein. Zoals aangegeven in hoofdstuk 2.2 heeft circa 38% van het netto uitgegeven areaal bedrijventerrein een hoge economische waarde. 57% bevindt zich in fase II waar veroudering merkbaar begint te worden en circa 5% van het netto uitgegeven areaal bevindt zich aan het einde van de levenscyclus in fase III.

Leegstand

Het actuele aanbod van panden op bedrijventerreinen in de provincie Groningen bedraagt circa 156.330 m^2 bvo (bron: Stec Groep Aanbodmonitor Bedrijfsruimte op Bedrijventerreinen, peildatum H1 2022). Hiermee komt het aanbodpercentage op bedrijventerreinen op circa 1,6%. Aanbod is een goede graadmeter voor het leegstandspercentage maar is niet hetzelfde als leegstand. Panden kunnen namelijk worden aangeboden én nog in gebruik zijn. Anderzijds kunnen panden leeg staan maar niet aangeboden worden.

Naast onze eigen aanbodmonitor houdt het CBS jaarlijks een leegstandsmonitor bij. Deze monitor had in het verleden ook een afbakening op bedrijventerreinen. Als we kijken naar de meest recente gerapporteerde leegstand op bedrijventerreinen (uit 2019) zien we voor de provincie Groningen een leegstandspercentage van 3%. Begin 2021 was de leegstand van panden met een industriefunctie (ongeacht of het pand op een bedrijventerrein zit of niet) 2,8%. We merken hierbij op dat het CBS administratieve leegstand monitort. Panden worden als leeg geregistreerd wanneer er geen eindgebruiker op het adres staat ingeschreven. Daarmee kan het voorkomen dat wanneer een bedrijf verderop in de straat een extra opslaghal huurt en op dit extra adres niet staat ingeschreven, dat dit pand als ‘leeg’ wordt geregistreerd.

Onze inschatting op basis van deze twee bronnen is dat de leegstand op bedrijventerreinen op provincieniveau onder frictieleegstand zit. Er is dus sprake van krapte op de bedrijfsruimtemarkt in Groningen. Regionaal en lokaal kunnen uiteraard verschillen bestaan.

3.2.2 Hard planaanbod

Er is in de provincie per 1-1-2022 nog zo’n 283 hectare aan harde plannen beschikbaar. Dit zijn plannen die al zijn vastgelegd in onherroepelijke bestemmingsplannen. Hierbij merken we op dat niet alle harde plannen alle soorten vraag kunnen bedienen. Circa 56 hectare van het aanbod is gericht op een specifieke doelgroep (denk aan (erg) grootschalige bedrijven of meer kantoorachtige bedrijven). Bovendien zijn begin 2022 diverse verkopen gerealiseerd, waardoor het direct beschikbare aanbod kleiner is dan hier gesteld. Hier gaan we per regio dieper op in.

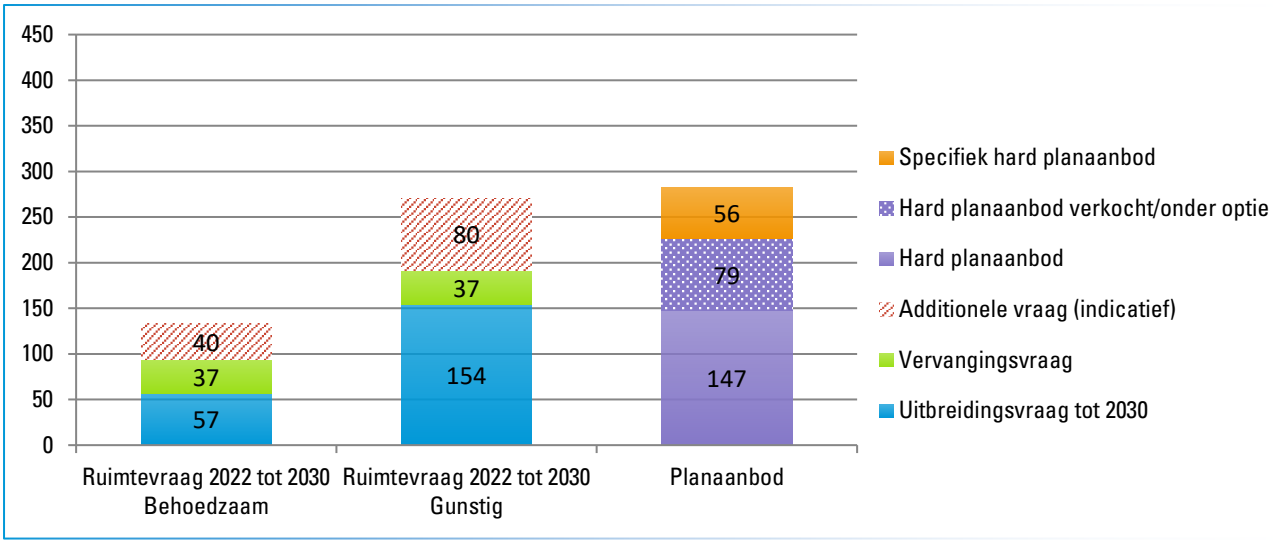
3.3 Behoefte (confrontatie vraag-aanbod)

De confrontatie van vraag en aanbod maken we voor de periode 2022 tot 2030. We ramen dus de vraag vanaf 1-1-2022 tot en met 31-12-2029 en zetten daar het (niet specifieke) harde planaanbod per 1-1-2022 tegen af. Ook confronteren we vraag en aanbod voor de periode 2022 tot 2040.

Confrontatie vraag-aanbod 2022 tot 2030

We confronteren de totale ruimtevraag (uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en additionele vraag) voor de periode 2022 tot 2030 met het harde planaanbod. Specifiek aanbod nemen we in deze confrontatie niet mee omdat hier ook specifieke vraag tegenover staat die zich moeilijker laat ramen en vaak een grotere reikwijdte heeft dan de provincie. In het EZK behoedzaam scenario is er meer aanbod dan vraag. Er is sprake van een overschot van circa 93 hectare. In het EZK gunstig scenario is er een behoefte van 45 hectare. We merken daarbij op dat de component vervangingsvraag een onzekere factor is en dat additionele vraag lastig te voorspellen is. We verwachten dat er maximaal circa 80 hectare additionele ruimtevraag naar bedrijventerreinen kan worden aangetrokken in Groningen tot 2030.

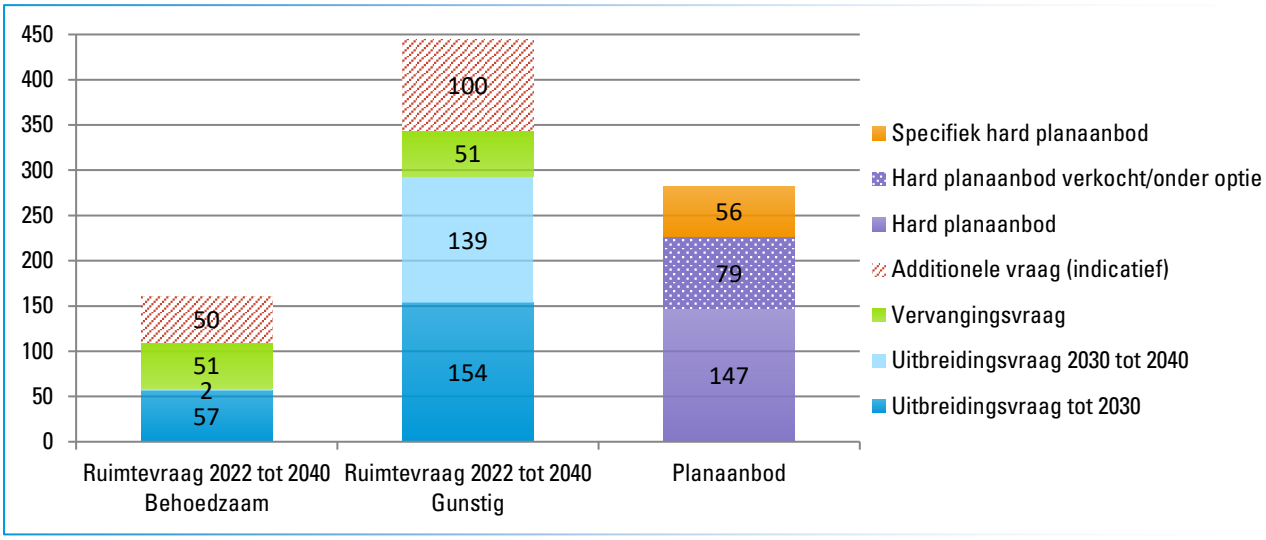
Figuur 10: Kwantitatieve vraag-aanbodverhouding Groningen in netto hectare (2022 tot 2030)

Confrontatie vraag-aanbod 2022 tot 2040

Ook confronteren we de totale ruimtevraag (uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en additionele vraag) met het harde planaanbod voor de periode 2022 tot 2040. Specifiek aanbod nemen we in deze confrontatie niet mee omdat hier ook specifieke vraag tegenover staat die zich moeilijker laat ramen en vaak een grotere reikwijdte heeft dan de provincie. In het EZK behoedzaam scenario is er meer aanbod dan vraag. In het EZK gunstig scenario is er sprake van een tekort aan bedrijventerreinen in de provincie. We merken daarbij op dat deze confrontatie er vanuit gaat dat er geen hard aanbod meer bij komt na 1-1-2022 in de provincie. Als zachte plannen op korte termijn worden ontwikkeld dan kan het aanbod de vraag overstijgen. Op lange(re) termijn is juist behoefte aan ruimte om in de vraag te kunnen voorzien, zie ook figuur hieronder. We merken op dat de component vervangingsvraag een onzekere factor is en dat additionele vraag lastig te voorspellen is. We verwachten dat er maximaal circa 100 hectare additionele ruimtevraag naar bedrijventerreinen kan worden aangetrokken in Groningen in de periode 2022 tot 2040.

Figuur 11: Kwantitatieve vraag-aanbodverhouding Groningen in netto hectare (2022 tot 2040)

4 Behoefteramingen per regio

4.1 Delfzijl en omgeving

4.1.1 Ruimtevraag bedrijventerreinen

Uitbreidingsvraag

De uitbreidingsvraag ramen we in drie perioden: voor de komende drie jaar, de komende acht jaar, en een doorkijk naar 2040.

De bandbreedte van de uitbreidingsvraag in de regio Delfzijl en omgeving in de periode 2022 tot 2025 is circa 2 tot 6 hectare. Voor de periode 2022 tot 2030 is de uitbreidingsvraag circa **6 tot 16 hectare** bedrijventerrein. Dit betekent een jaarlijkse vraag van circa 1 tot 2 hectare in de periode 2022 tot 2030.

In de periode 2030 tot 2040 is er een uitbreidingsvraag van circa -10 tot 5 hectare in Delfzijl en omgeving. De uitbreidingsvraag in deze periode ligt op een lager niveau (negatief in EZK behoedzaam) vanwege een afvlakkende werkgelegenheidsontwikkeling en naar verwachting minder harde stijging van de terreinquotiënt.

Tabel 6: Uitbreidingsvraag in Delfzijl en omgeving in netto hectare

Tijdsperiode ▼ Scenario ►	EZK behoedzaam	EZK gunstig
2022 tot 2025	2	6
2022 tot 2030	6	16
2030 tot 2040	-10	5
2022 tot 2040	*-3*	*21*

De uitbreidingsvraag in Delfzijl en omgeving is ook naar sectoren uit te splitsen tot 2030 en 2040, zie tabel hieronder. In scenario EZK behoedzaam hebben de sectoren een neutrale of positieve ruimtevraag tot 2030. In scenario EZK gunstig verwachten we voor de sectoren een positievere ruimtevraag. Voornamelijk de sector industrie groeit harder in het gunstige scenario. De uitbreidingsvraag van de overige sectoren is ongeveer gelijk. In het behoedzame scenario verwachten we vanaf 2030 een negatieve ruimtevraag. Met name in de sectoren industrie en bouw, handel reparatie wordt vanaf 2030 de ruimtevraag negatief. Dit komt door de naar verwachting (verder) dalende werkgelegenheid in de regio. In het gunstige scenario zijn bovengenoemde sectoren wel licht positief.

Tabel 7: Uitbreidingsvraag per sector in netto hectare tot 2030 en tot 2040

Sector	2022 tot 2030		2030 tot 2040	
	EZK behoedzaam	EZK gunstig	EZK behoedzaam	EZK gunstig
Landbouw	0	0	0	0
Bouw, handel en reparatie	2	3	-2	0
Consumentendiensten	1	2	1	2
Dienstverlening & ICT	1	2	0	1
Industrie	1	7	-8	0
Logistiek en groothandel	2	3	0	2
Overheid, zorg en onderwijs	0	0	0	1
TOTAAL	**6**	**16**	**-10**	**5**

Ten slotte splitsen we de uitbreidingsvraag indicatief naar type bedrijventerrein in Delfzijl en omgeving (zie 2.6) tot 2030. Dit doen we op basis van historische uitgifte, historische transacties, geraamde

uitbreidingsvraag per sector en de economische samenstelling van de regio. Voor Delfzijl en omgeving komen we tot de volgende verdeling van de uitbreidingsvraag naar type terrein, zie tabel hieronder. We adviseren om bij de vertaling van de prognose naar regionale afspraken op lokaal/regionaal niveau te verdiepen op deze indeling en verdeling.

Tabel 8: Uitbreidingsvraag naar type bedrijventerrein in netto hectare tot 2030 (indicatief)

Type terrein	EZK behoedzaam	EZK gunstig
Lokaal kleinschalig	1	2
Regulier gemengd	3	8
Regulier grootschalig	2	6
TOTAAL	**6**	**16**

Vervangingsvraag

We verwachten geen vervangingsvraag in de regio Delfzijl en omgeving omdat er geen plannen zijn om bedrijventerreinen te transformeren naar andere functies zoals wonen.

Additionele vraag

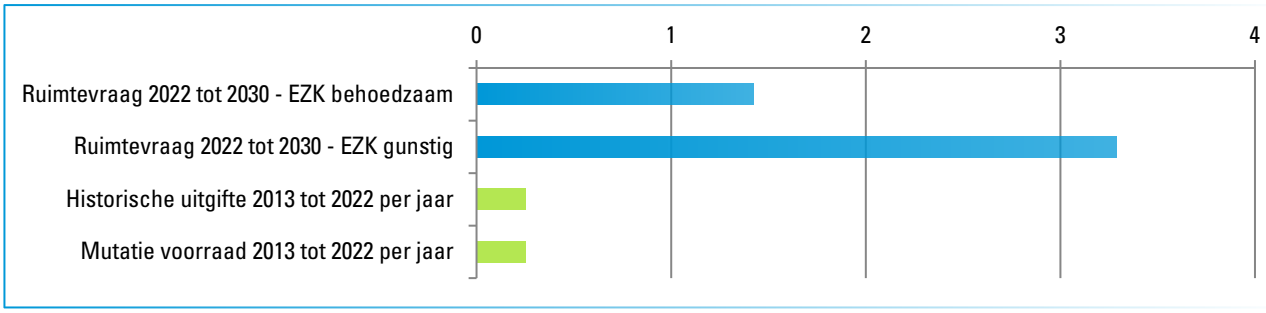
We verwachten tot 2030 een additionele vraag van circa 5 tot maximaal 10 hectare in Delfzijl en omgeving. Additionele vraag komt voort uit grote, nieuwe (economische) ontwikkelingen, incidenteel van aard. Deze verwachting is gebaseerd op historische trend, leads en eisen van ruimtevragers. We merken hierbij wel op dat additionele vraag moeilijk te voorspellen is door zijn incidentele (en vaak grootschalige) aard.

Ruimtevraag in perspectief

We plaatsen de gemiddelde jaarlijkse uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en additionele vraag in de regio Delfzijl en omgeving in historisch perspectief door deze te vergelijken met de gemiddelde jaarlijkse historische uitgifte en mutatie van de voorraad bedrijventerreinen, zie ook figuur hieronder. De bedrijven (en bedrijventerreinen) in de regio Delfzijl en omgeving zijn voornamelijk lokaal georiënteerd en hebben een beperkte relatie met de omliggende regio's. Met de gemeente Groningen constateren we wel structureel dynamiek. Op de terreinen Fivelpoort en in mindere mate Farmsumerpoort zijn bedrijven deels verbonden met de andere Groningse regio's. De verwachting is – gebaseerd op de historische trend, nu voorkomende leads en overwegende vraag vanuit logistiek en industrie – dat Delfzijl en omgeving beperkt in trek is voor additionele ruimtevragers. Het grootste deel van de grootschalige ruimtevragers zal landen op zeehaventerrein Oosterhorn, waar circa 379 hectare aan uit te geven voorraad aanwezig is. Dit grote chemische cluster (wat naar verwachting flink gaat groeien) kan wel (indirecte) werkgelegenheid en ruimtevraag op de 'droge' bedrijventerreinen met zich meebrengen. Denk hierbij aan bijvoorbeeld bouw, onderhoud en toelevering van halffabricaten.

De bandbreedte van de uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en additionele vraag in Delfzijl en omgeving in de periode 2022 tot 2030 is 11 tot 26 hectare bedrijventerrein. Dit betekent een gemiddelde jaarlijkse vraag van circa 1 tot 3 hectare. De bovenkant van de bandbreedte ligt ver boven de historische uitgifte in de regio. De laatste jaren is er geen bedrijventerrein uitgegeven in de regio Delfzijl en omgeving. Vanaf 2013 is er in totaal 0,3 hectare extra bedrijventerrein toegevoegd aan de totaal uitgegeven voorraad. Indien de regio er in slaagt om extra vraag aan de regio te binden (additionele vraag), dan kan dit tot een extra positief 'schokeffect' in de uitgifte leiden.

Figuur 12: Gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag t.o.v. historische uitgifte en mutatie voorraad in netto ha.

Ook werken we per regio indicatief de uitbreidingsvraag en vervangingsvraag per gemeente uit. Een indicatieve verdeling naar gemeente is in de regio Delfzijl en omgeving niet van toepassing aangezien de regio bestaat uit één gemeente: Eemsdelta.

4.1.2 Aanbod

Bestaande voorraad

Het actuele aanbod van bedrijfspanden op bedrijventerreinen in Delfzijl en omgeving bedraagt circa 6.480 m^2 bvo (peildatum Q1 2022). Hiermee komt het aanbodpercentage op bestaande bedrijventerreinen in de regio op circa 0,6%. Hiermee ligt het aanbod in de regio ver onder een gezond frictieniveau van circa 5%. Aanbod is een goede graadmeter voor het leegstandspercentage maar is niet hetzelfde als leegstand. Panden kunnen aangeboden worden én nog in gebruik zijn. Anderzijds kunnen panden leeg staan maar niet aangeboden worden.

Begin 2021 was de leegstand van panden met een industriefunctie in de regio (ongeacht of het pand op een bedrijventerrein zit of niet) circa 2,7%. We merken hierbij op dat het CBS administratieve leegstand monitort. Panden worden als leeg geregistreerd wanneer er geen eindgebruiker op het adres staat ingeschreven. Daarmee kan het voorkomen dat wanneer een bedrijf verderop in de straat een extra opslaghal huurt en op dit extra adres niet staat ingeschreven, dat dit pand als 'leeg' wordt geregistreerd.

Onze inschatting op basis van deze twee bronnen is dat de leegstand op bestaande bedrijventerreinen in Delfzijl en omgeving ver onder frictieleegstand zit. Er is dus sprake van krapte op de bedrijfsruimtemarkt in Delfzijl en omgeving.

Hard (plan)aanbod

Er is in de regio per 1-1-2022 nog zo'n 49 hectare aan harde plannen beschikbaar. Dit zijn plannen die al zijn vastgelegd in onherroepelijke bestemmingsplannen. Voornamelijk op de bedrijventerreinen Farmsumerpoort en bedrijvenpark Fivelpoort is nog relatief veel aanbod beschikbaar (beide circa 19 ha). Farmsumerpoort is geschikt voor meerdere typen bedrijvigheid (inclusief zwaardere bedrijvigheid) en het aanbod bestaat dan ook uit verschillende kavelgroottes. Van dit aanbod is circa 5 hectare bestemd voor grootschalige bedrijvigheid. Fivelpoort ligt aan de N33 (Assen-Eemshaven) en is een regulier gemengd bedrijventerrein bestaande uit kavels van circa 1 tot 2 hectare. Op uitbreiding van bedrijventerrein Tjariet is van de 3 hectare circa 1 hectare onder optie. In onderstaande tabel is het harde (plan)aanbod per terrein in de regio weergegeven. Het aanbod op de bedrijventerreinen Woldweg en Farsumerweg beschouwen we als specifiek planaanbod aangezien deze kavels specifiek de bestemming 'machinefabriek' hebben.

Tabel 9: Hard (plan)aanbod per terrein per gemeente (op 1-1-2022)

Gemeente	Terrein	Netto omvang (ha.)	Netto uitgeefbaar (ha.)
Eemsdelta	Farmsumerpoort (GEM/GSP)	100,0	18,9
Eemsdelta	Energieweg	4,7	0,7
Eemsdelta	Uitbreiding bedrijventerrein Tjariet (Spijk)	4,0	3,0
Eemsdelta	Bedrijvenpark Fivelpoort (GSP)	24,0	19,2
Eemsdelta	Woldweg	10,8	3,9
Eemsdelta	Farmsumerweg	7,2	3,2
TOTAAL		**150,7**	**48,9**

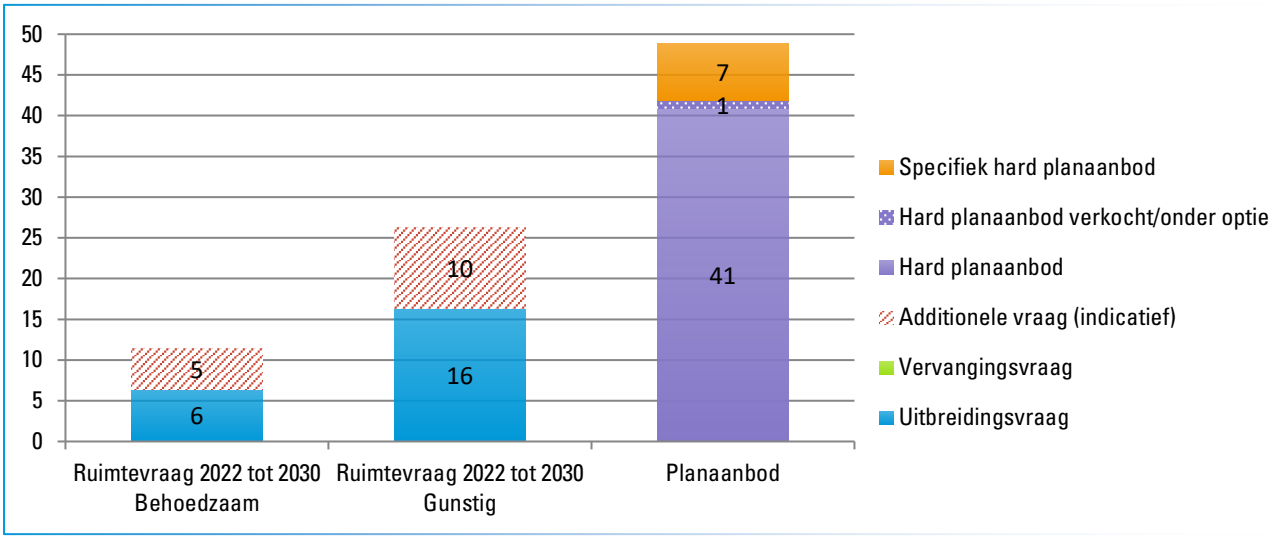
4.1.3 Behoefte (confrontatie vraag-aanbod)

Kwantitatieve confrontatie vraag-aanbod

We confronteren de totale ruimtevraag (uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en additionele vraag) met het harde planaanbod in Delfzijl en omgeving tot 2030. Specifiek aanbod nemen we in deze confrontatie niet mee omdat hier ook specifieke vraag tegenover staat die zich moeilijker laat ramen en vaak een grotere reikwijdte heeft dan de regio. In beide scenario's is er meer aanbod dan vraag tot 2030. Er is in het behoedzame scenario en in het gunstige scenario een overaanbod van hectares bedrijventerrein in de

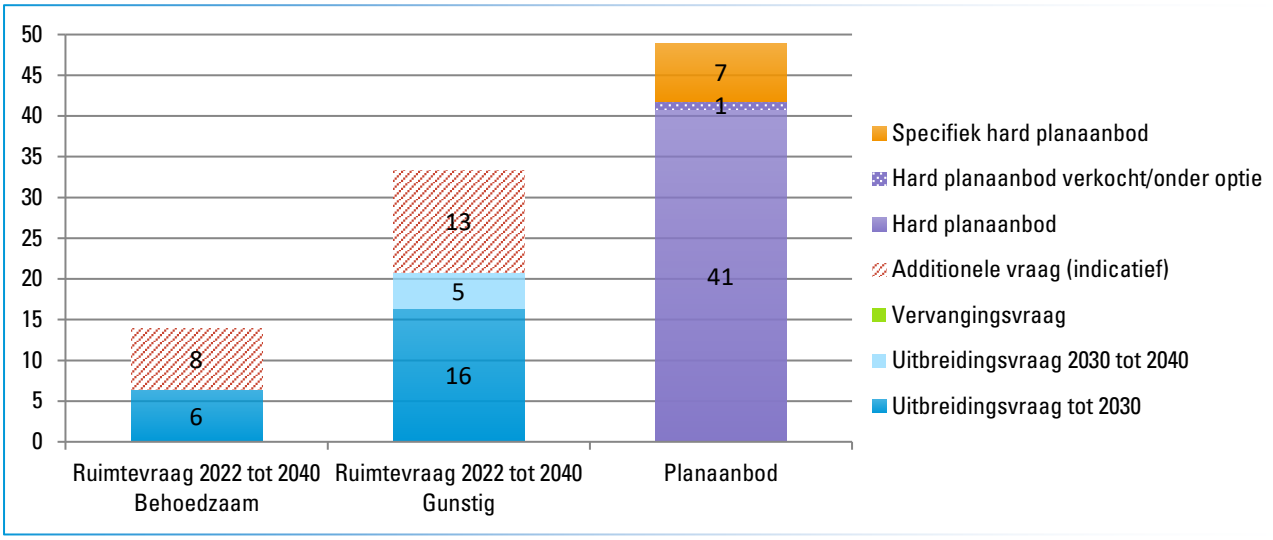
regio. In absolute zin is het overaanbod niet enorm; circa 16 tot 30 hectare. We merken daarbij op dat de additionele vraag lastig te voorspellen is. We verwachten dat er maximaal circa 10 hectare additionele ruimtevraag naar bedrijventerreinen kan worden aangetrokken in Delfzijl en omgeving in de periode 2022 tot 2030.

Figuur 13: Kwantitatieve vraag-aanbodverhouding in netto hectare (2022 tot 2030)

Ook confronteren we de totale ruimtevraag (uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en additionele vraag) met het harde planaanbod voor Delfzijl en omgeving tot 2040. In beide scenario's is er meer aanbod dan vraag tot 2040. We merken daarbij op dat deze confrontatie er vanuit gaat dat er geen hard aanbod meer bij komt na 1-1-2022 in de regio. Ook merken we op dat de additionele vraag lastig te voorspellen is. We verwachten dat er circa 8-13 hectare additionele ruimtevraag naar bedrijventerreinen kan worden aangetrokken in Delfzijl en omgeving in de periode 2022 tot 2040.

Figuur 14: Kwantitatieve vraag-aanbodverhouding in netto hectare (2022 tot 2040)

*Noot: negatieve uitbreidingsvraag in scenario EZK behoedzaam voor de periode 2030 tot 2040 hier niet weergegeven. Zie ook tabel 6.

Kwalitatieve confrontatie vraag-aanbod

De kwantitatieve confrontatie biedt geen inzicht in de (mis)match tussen vraag en aanbod op niveau van type werkmilieus. Vandaar dat we ook ingaan op de kwalitatieve confrontatie tussen vraag en aanbod. Hiervoor hebben we de vraag en de verschillende bedrijventerreinen kwalitatief beoordeeld. De belangrijkste conclusies voor Delfzijl en omgeving:

- **Kleinschalig lokaal:** Een beperkt deel van de uitbreidingsvraag (circa 1-2 hectare) tot 2030 zal naar kleinschalig lokale bedrijventerreinen zijn in Delfzijl en omgeving. Hierbij is de sector waarin een bedrijf zich bevindt niet leidend. Er is een beperkt aanbod circa 3,7 hectare van dit type terrein in de regio. Dit aanbod bevindt zich op de Energieweg (0,73 ha gelegen tegen de N33) en voor een groot deel op de uitbreiding van bedrijventerrein Tjariet (circa 3 ha). We schatten dan ook in dat vraag en aanbod in balans is voor dit type bedrijventerrein tot 2030.
- **Regulier gemengd:** Een deel van de uitbreidingsvraag (circa 3-8 hectare) tot 2030 zal naar regulier gemengde bedrijventerreinen zijn in Delfzijl en omgeving. Het onderscheid met de voorgaande categorie (kleinschalig lokaal) is minder hard dan hier wordt voorgesteld, de twee categorieën lopen in elkaar over. Er is circa 33 hectare regulier gemengd aanbod in de regio. Dit aanbod is verdeeld over Farsumerpoort (circa 14 ha) en bedrijvenpark Fivelpoort (circa 19 ha). Aanvullend zal een deel van de additionele vraag naar verwachting ook op deze terreinen landen. Daarbij maken we de kanttekening dat op deze terreinen veelal kavels rond 1 hectare beschikbaar zijn, wat te klein kan zijn voor (sommige) additionele ruimtevragers. We verwachten dat er voldoende aanbod is in dit segment om de toekomstige vraag te faciliteren.
- **Grootschalig regulier gemengd:** Een deel van de uitbreidingsvraag (circa 2-6 hectare) tot 2030 zal naar grootschalig regulier gemengde bedrijventerreinen zijn in Delfzijl en omgeving. Het betreft kavels groter dan 3 hectare. Deze vraag zal voor het grootste deel voortkomen uit de sectoren industrie en logistiek en groothandel. Aanvullend verwachten we dat een groot deel van de additionele vraag landt in dit segment. Daarmee komen we tot een totale vraag van 6 – 14 hectare voor grootschalig regulier gemengd terrein. Er is op Farsumerpoort gedeeltelijk gepast aanbod beschikbaar voor deze vraag (circa 5 hectare). Mogelijk kan een deel van de ruimtevraag naar grootschalig regulier gemengd opgevangen worden door kavels samen te voegen.
- **Specifieke doelgroepen:** Er is circa 7 hectare bedrijventerrein voor specifieke doelgroepen geschikt in Delfzijl en omgeving tot 2030. Het aanbod op beide locaties is specifiek bestemd voor ‘machinefabrieken’.

Opgaven op de bedrijventerreinenmarkt voor Delfzijl en omgeving tot 2030

Op basis van de prognose en de ruimtebehoefte komen we – op hoofdlijn – tot de volgende (hoofd)opgaven voor de bedrijventerreinenmarkt in Delfzijl en omgeving. Hierbij gaan we niet in op overige aspecten die ook passen bij bedrijventerreinenbeleid/strategie zoals energietransitie, klimaatadaptatie, duurzaamheid en circulaire economie. De belangrijkste opgave op de bedrijventerreinenmarkt in Delfzijl en omgeving is:

- In Delfzijl en omgeving ontstaat op termijn een tekort aan grootschalig regulier gemengde kavels indien er additionele vraag gaat landen in de regio. Momenteel is een deel van Farmsumerpoort geschikt voor grootschalig regulier gebruik, maar de totale vraag in dit segment overstijgt het beschikbare aanbod.

4.2 Behoefteraming Oost-Groningen

4.2.1 Ruimtevraag bedrijventerreinen

De uitbreidingsvraag ramen we in drie perioden: voor de komende drie jaar, de komende acht jaar, en een doorkijk naar 2040.

De bandbreedte van de uitbreidingsvraag in de regio Oost-Groningen in de periode 2022 tot 2025 is circa 4 tot 18 hectare. Voor de periode 2022 tot 2030 is de uitbreidingsvraag circa **10 tot 48 hectare** bedrijventerrein. Dit betekent een jaarlijkse vraag van circa 1 tot 6 hectare in de periode 2022 tot 2030.

In de periode 2030 tot 2040 is er een uitbreidingsvraag van circa -18 tot 48 hectare in Oost-Groningen. De uitbreidingsvraag in deze periode ligt op een lager niveau (negatief in EZK behoedzaam) vanwege een afvlakkende werkgelegenheidsontwikkeling en naar verwachting minder harde stijging van de terreinquotiënt.

Tabel 10: Uitbreidingsvraag in Oost-Groningen in netto hectare

Tijdsperiode ▼ Scenario ►	EZK behoedzaam	EZK gunstig
2022 tot 2025	4	18
2022 tot 2030	10	48
2030 tot 2040	-18	48
2022 tot 2040	-8	96

De uitbreidingsvraag in Oost-Groningen is ook naar sectoren uit te splitsen tot 2030 en 2040, zie tabel hieronder. In scenario EZK behoedzaam groeit de ruimtevraag in de sector industrie het hardst (met circa 11 hectare) tot 2030. De andere sectoren blijven gelijk of nemen met 1 hectare af of toe. In het EZK gunstig scenario tot 2030 zien we wederom dat industrie een groot aandeel heeft in de ruimtevraag. Maar hier zien we ook de traditionele sectoren zoals logistiek en groothandel en bouw, handel en reparatie in ruimtevraag toenemen. In de periode 2030 tot 2040 zien we in het behoedzame scenario een negatieve uitbreidingsvraag, wat met name voortkomt door de industriesector. Dit komt door de (verder) dalende werkgelegenheid in de regio. In het gunstige scenario zijn bovengenoemde sectoren wel positief. In het gunstige scenario neemt de uitbreidingsvraag, net zoals in de periode 2022-2030, met 48 hectare toe.

Tabel 11: Uitbreidingsvraag per sector in netto hectare tot 2030 en tot 2040

Sector	2022 tot 2030		2030 tot 2040	
	EZK behoedzaam	EZK gunstig	EZK behoedzaam	EZK gunstig
Landbouw	0	1	0	0
Bouw, handel en reparatie	-1	5	-3	5
Consumentendiensten	1	4	-1	2
Dienstverlening & ICT	-1	2	0	3
Industrie	11	25	-9	27
Logistiek en groothandel	0	9	-1	10
Overheid, zorg en onderwijs	-1	3	-4	1
TOTAAL	**10**	**48**	**-18**	**48**

Ten slotte splitsen we de uitbreidingsvraag indicatief naar type bedrijventerrein in Oost-Groningen (zie 2.6) tot 2030. Dit doen we op basis van historische uitgifte, historische transacties, geraamde uitbreidingsvraag per sector en de economische samenstelling van de regio. Voor Oost-Groningen komen we tot de volgende verdeling van de uitbreidingsvraag naar type terrein, zie tabel hieronder. We adviseren om bij de vertaling van de prognose naar regionale afspraken op lokaal/regionaal niveau te verdiepen op deze indeling en verdeling.

Tabel 12: Uitbreidingsvraag naar type bedrijventerrein in netto hectare tot 2030 (indicatief)

Type terrein	WLO laag	WLO hoog
Lokaal kleinschalig	1	7
Regulier gemengd	5	24
Regulier grootschalig	3	17
TOTAAL	**10**	**48**

Vervangingsvraag

We verwachten geen vervangingsvraag in de regio Oost-Groningen omdat er geen concrete plannen zijn om bedrijventerreinen te transformeren naar andere functies zoals wonen. Er zijn in Pekela op termijn plannen om bedrijventerrein AA Stroom (deels) te transformeren.

Additionele vraag

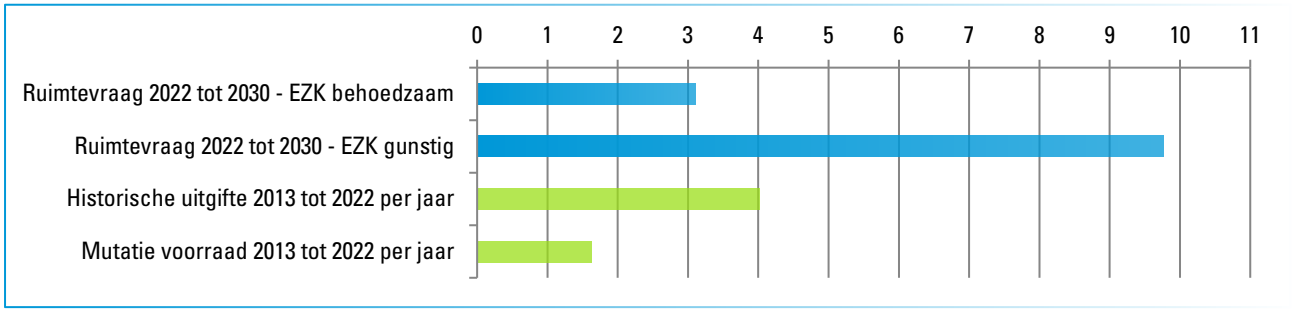
We verwachten een additionele vraag (tot 2030) van circa 15 tot maximaal 30 hectare in Oost-Groningen. Additionele vraag komt voort uit grote, nieuwe (economische) ontwikkelingen, incidenteel van aard. Deze verwachting is gebaseerd op historische trend, leads en eisen van ruimtevragers. We merken hierbij wel op dat additionele vraag moeilijk te voorspellen is door zijn incidentele (en vaak grootschalige) aard.

Ruimtevraag in perspectief

We plaatsen de gemiddelde jaarlijkse uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en additionele vraag in de regio Oost-Groningen in historisch perspectief door deze te vergelijken met de gemiddelde jaarlijkse historische uitgifte en mutatie van de voorraad bedrijventerreinen. De bedrijven (en bedrijventerreinen) in de regio Oost-Groningen zijn voornamelijk lokaal georiënteerd. Wel heeft de regio met het gebied rondom het bedrijventerrein Zuid-Groningen (Ter Apelkanaal) een locatie welke kan dienen als potentiële uitbreidingslocatie voor toekomstige grootschalige bedrijvigheid in de provincie. De belangrijkste *selling points* van de zoeklocatie Zuid-Groningen zijn het nieuw te realiseren 380KV-station op deze locatie, wat in het bijzonder voor grotere bedrijven van meerwaarde kan zijn (zowel voor levering als teruglevering van elektriciteit), en de aanwezigheid van Avebe in het gebied, wat mogelijk kansen biedt voor clustering rondom (grootschalige) agrifood en koppelkansen rondom reststromen en restwarmte hiervan. In de bestaande bedrijventerreinenvoorraad in Oost-Groningen zijn dit type bedrijven beperkt inpasbaar.

De bandbreedte van de uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en additionele vraag in Oost-Groningen in de periode 2022 tot 2030 is 25 tot 78 hectare bedrijventerrein. Dit betekent een gemiddelde jaarlijkse vraag van circa 3 tot 10 hectare. De gemiddelde jaarlijkse historische uitgifte bevindt zich binnen de bandbreedte van de verwachte totale ruimtevraag tot 2030. De bovenkant van de bandbreedte ligt ver boven de gemiddelde jaarlijkse historische uitgifte in de regio. Indien de regio er in slaagt om additionele vraag aan de regio te binden, kan dit tot een positief 'schokeffect' in de uitgifte leiden.

Figuur 15: Gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag t.o.v. historische uitgifte en mutatie voorraad in netto ha.

Ook werken we indicatief de uitbreidingsvraag en vervangingsvraag per gemeente uit. Zo maken we inzichtelijk waar de zwaartepunten van de vraag zich bevinden in de regio. In Oost-Groningen is Oldambt goed voor circa 45% van de uitbreidingsvraag. Pekela heeft maar een beperkt aandeel in de ruimtevraag van de regio (circa 5%). De additionele vraag is lastig toe te delen op gemeenteniveau en onder andere afhankelijk van aanbodontwikkeling specifiek voor deze doelgroep. Westerwolde heeft voor deze additionele vraag de beste uitgangspositie met de aanwezigheid van bedrijventerreinen Zuid-Groningen fase II en het Avebe-terrein. Ons advies is om per regio de totaalcijfers voor de regio te hanteren en de verdeling naar type werkmilieu en gemeente met elkaar te verdiepen, zodat een gedragen beeld hierover ontstaat.

Tabel 13: Indicatieve uitbreidingsvraag en vervangingsvraag naar gemeente tot 2030[14]

Gemeente	Oldambt	Pekela	Stadskanaal	Veendam	Westerwolde
Indicatieve ruimtevraag tot 2030	4 tot 22 ha.	1 tot 2 ha.	2 tot 8 ha.	2 tot 11 ha.	1 tot 5 ha.

[14] Voor Veendam, Oldambt en Midden-Groningen zijn bestuurlijke afspraken en beleid gemaakt in het kader van het ruimtelijk-economisch perspectief voor de A7/N33-regio. Voor Veendam geldt bijvoorbeeld dat actuele ontwikkelingen meer ruimte vragen. Voor toekomstige ontwikkelingen in deze gemeenten zijn de voorgenoemde afspraken en beleid daarom leidend.

4.2.2 Aanbod

Bestaande voorraad

Het actuele aanbod van bedrijfspanden op bedrijventerreinen in Oost-Groningen bedraagt circa 63.325 m² bvo (peildatum januari 2022). Hiermee komt het aanbodpercentage op bestaande bedrijventerreinen in de regio op circa 2,5%. Hiermee ligt het aanbod in de regio onder een gezond frictieniveau van circa 5%. Aanbod is een goede graadmeter voor het leegstandspercentage maar is niet hetzelfde als leegstand. Panden kunnen aangeboden worden én nog in gebruik zijn. Anderzijds kunnen panden leeg staan maar niet aangeboden worden.
Begin 2021 was de leegstand van panden met een industriefunctie in de regio (ongeacht of het pand op een bedrijventerrein zit of niet) circa 3,4%. We merken hierbij op dat het CBS administratieve leegstand monitort. Panden worden als leeg geregistreerd wanneer er geen eindgebruiker op het adres staat ingeschreven. Daarmee kan het voorkomen dat wanneer een bedrijf verderop in de straat een extra opslaghal huurt en op dit extra adres niet staat ingeschreven, dat dit pand als 'leeg' wordt geregistreerd.

Onze inschatting op basis van deze twee bronnen is dat de leegstand op bestaande bedrijventerreinen in Oost-Groningen onder frictieleegstand zit. Er is dus sprake van krapte op de bedrijfsruimtemarkt in Oost-Groningen. Tussen gemeenten kunnen uiteraard verschillen bestaan.

Hard (plan)aanbod

Er is in de regio per 1-1-2022 nog zo'n 146 hectare aan harde plannen beschikbaar. Dit zijn plannen die al zijn vastgelegd in onherroepelijke bestemmingsplannen. Wat opvalt is dat vooral op bedrijventerrein Zuid Groningen fase 2 in totaal nog 43 hectare aan hard planaanbod aanwezig is. Daarvan is echter circa 15 hectare specifiek planaanbod voor de vestiging van Tennet. Ook in Veendam is er nog relatief veel planaanbod beschikbaar op Dallen II. Met daarbij de kanttekening dat verschillende kavels al onder optie zijn en dat een aantal kavels inmiddels al zijn verkocht in 2022. Op Bedrijvenpark Stadskanaal is naast de 4,1 hectare uitgeefbaar circa 16 hectare bedrijventerrein in gebruik als zonneweide. Van de beschikbare hectares in Oldambt is inmiddels vrijwel alles onder optie. Het bedrijventerrein Scheemder Hoogte is in ontwikkeling in de gemeente Oldambt. Dus richting de toekomst heeft de gemeente te kennen gegeven over een hard planaanbod van circa 10 hectare te beschikken.

Tabel 14: Hard (plan)aanbod per terrein per gemeente (op 1-1-2022)

Gemeente	Terrein	Netto omvang (ha.)	Netto uitgeefbaar (ha.)
Oldambt	Bolwerck	18,0	8,2
Oldambt	Eextahaven III 1e en 2e fase	13,0	2,3
Oldambt	Hoogebrug 2	15,8	1,9
Oldambt	Rensel	34,4	0,3
Pekela	West	31,2	14,5
Veendam	Dallen II (Fase I)	80,0	39,0
Veendam	Lloyd	60,5	3,3
Veendam	Groningen Railport / RSCG	26,8	1,5
Westerwolde	Zuid Groningen fase 2	43,0	43,0
Westerwolde	BT Sellingen	1,0	1,0
Westerwolde	'T Heem	25,0	0,5
Westerwolde	Avebe-terrein	100,0	20,0
Stadskanaal	Bedrijvenpark Stadskanaal	46,0	4,1
Stadskanaal	Ter Wuppingerweg	6,0	5,0
Stadskanaal	Dideldom	54,0	1,3
TOTAAL		**474,7**	**145,9**

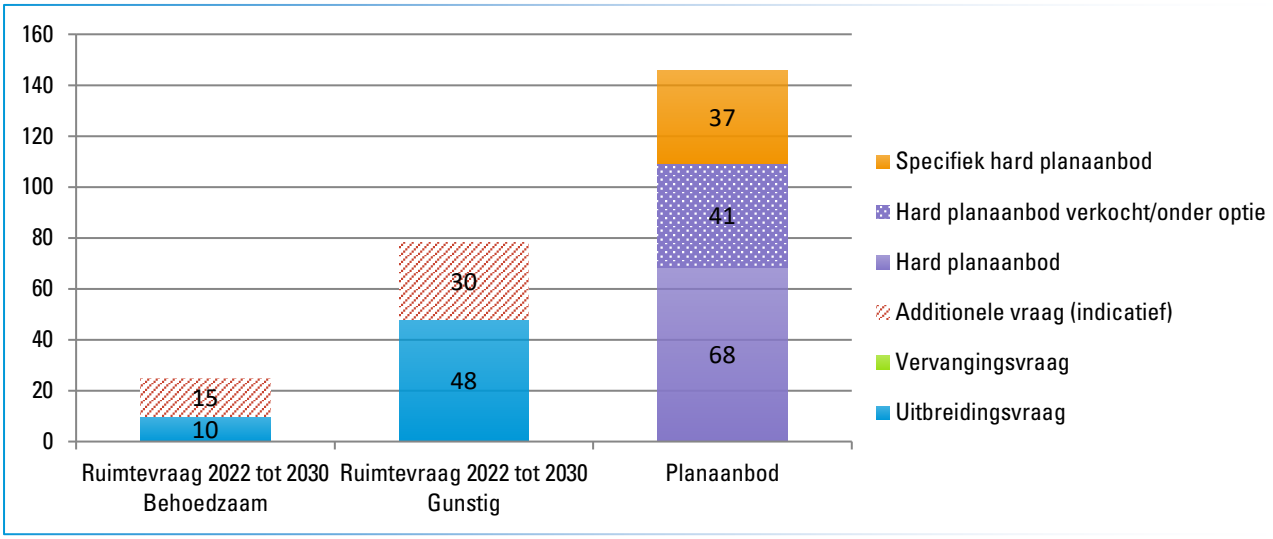
Let op: In Oost-Groningen constateren we dat in 2022 relatief veel bedrijfskavels verkocht zijn en dat er momenteel ook diverse kavels onder optie zijn. Hierdoor kan het aanbod gepresenteerd in de tabellen niet meer geheel actueel zijn. In de vraag-aanbod confrontatie geven we hier verder inzicht in.

4.2.3 Behoefte (confrontatie vraag-aanbod)

Kwantitatieve confrontatie vraag-aanbod

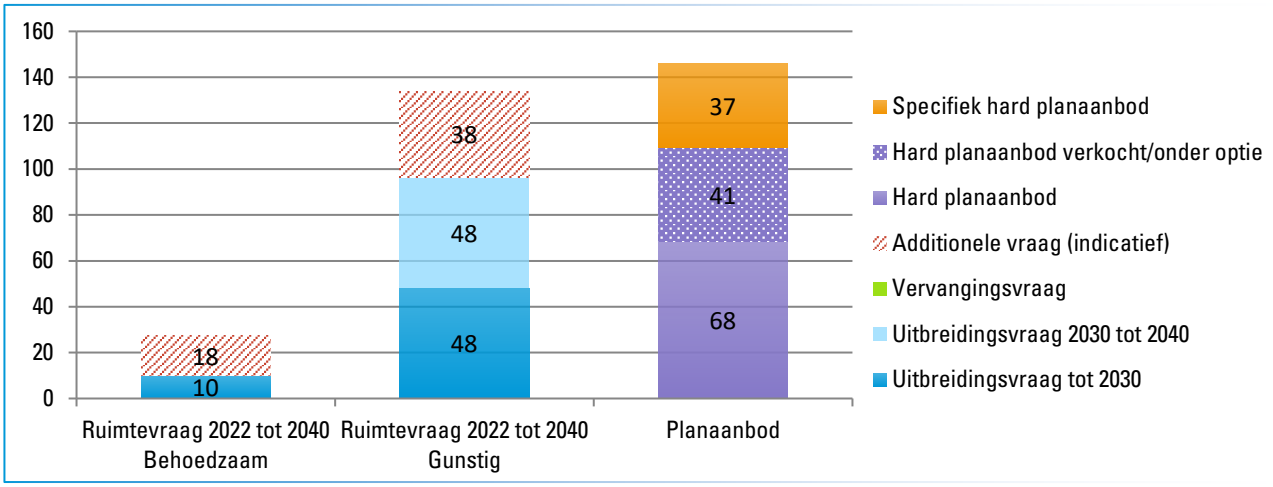
We confronteren de totale ruimtevraag (uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en additionele vraag) met het harde planaanbod in Oost-Groningen tot 2030. Specifiek aanbod nemen we in deze confrontatie niet mee omdat hier ook specifieke vraag tegenover staat die zich moeilijker laat ramen en vaak een grotere reikwijdte heeft dan de provincie. In beide scenario's is er fors meer aanbod dan vraag. We kunnen concluderen dat er nog genoeg ontwikkelruimte is op de uitgeefbare kavels richting 2030 en mogelijk ook richting 2040. Met daarbij wel de kanttekening dat er al verschillende kavels onder optie/verkocht zijn en dat niet iedere kavel aansluit bij de behoefte van de ondernemers.

Figuur 16: Kwantitatieve vraag-aanbodverhouding in netto hectare (2022 tot 2030)

Ook confronteren we de totale ruimtevraag (uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en additionele vraag) met het harde planaanbod voor in Oost-Groningen tot 2040. Specifiek aanbod nemen we in deze confrontatie niet mee omdat hier ook specifieke vraag tegenover staat die zich moeilijker laat ramen en vaak een grotere reikwijdte heeft dan de provincie. In het lage scenario is er sprake van een overschot van circa 100 hectare. In het hoge scenario is er een behoefte van circa 25 hectare zichtbaar in de regio. We merken daarbij op dat deze confrontatie er vanuit gaat dat er geen hard aanbod meer bij komt na 1-1-2022 in de regio. Ook merken we op dat de additionele vraag lastig te voorspellen is. We verwachten dat er circa 18-38 hectare additionele ruimtevraag naar bedrijventerreinen kan worden aangetrokken in Oost-Groningen in de periode 2022 tot 2040.

Figuur 17: Kwantitatieve vraag-aanbodverhouding in netto hectare (2022 tot 2040)

*Noot: negatieve uitbreidingsvraag in scenario EZK behoedzaam voor de periode 2030 tot 2040 hier niet weergegeven. Zie tabel 10.

Kwalitatieve confrontatie vraag-aanbod

De kwantitatieve confrontatie biedt geen inzicht in de (mis)match tussen vraag en aanbod op niveau van type werkmilieus. Vandaar dat we ook ingaan op de kwalitatieve confrontatie tussen vraag en aanbod. Hiervoor hebben we de vraag en de verschillende bedrijventerreinen kwalitatief beoordeeld. De belangrijkste conclusies voor de regio Oost-Groningen:

- **Kleinschalig lokaal:** Een beperkt deel van de uitbreidingsvraag (circa 1-7 hectare) tot 2030 zal naar kleinschalig lokale bedrijventerreinen zijn in Oost-Groningen. Hierbij is de sector waarin een bedrijf zich bevindt niet leidend. Er is circa 10 hectare aanbod van dit type terrein. Dit aanbod is beperkt gespreid door de regio waardoor niet alle kleinschalig lokale ruimtevragers in de regio kunnen worden bediend. Zo is er geen kleinschalig hard planaanbod aanwezig in de gemeenten Pekela en Veendam. Het aanbod van kleinschalig lokale terreinen is groter dan de uitbreidingsvraag naar dit segment. Er is dus een overschot aan kleinschalig lokaal aanbod.
- **Regulier gemengd:** Een aanzienlijk deel van de uitbreidingsvraag (circa 5-24 hectare) tot 2030 zal naar regulier gemengde bedrijventerreinen zijn in Oost-Groningen. Hierbij is de sector waarin een bedrijf zich bevindt in beperkte mate leidend. Er is circa 51 hectare aanbod van dit type terrein, op terreinen geschikt voor grotere ruimtevragers kan deze vraag ook landen. Dit komt vooral door het aanbod op de terreinen Zuid-Groningen fase 2 in Westerwolde, Bedrijventerrein West in Oude Pekela en Bolwerck in Oldambt. Waarbij bij het laatste terrein de kanttekening moet worden geplaatst dat deze al volledig in optie is.
- **Grootschalig regulier gemengd:** Een deel van de uitbreidingsvraag (circa 3-17 hectare) tot 2030 zal naar grootschalig regulier gemengde bedrijventerreinen zijn in Oost-Groningen. Daarnaast valt ruimtevraag vanuit additionele ruimtevrager vaak in deze categorie. Deze vraag zal voor het grootste deel voortkomen uit de sectoren industrie en logistiek en groothandel. In totaal zal er circa 15 – 41 ha vraag zijn naar dit segment. Er is circa 48 hectare aanbod van dit type terrein. Dit aanbod is verdeeld over de terreinen Dallen II en een deel van het bedrijventerrein Zuid-Groningen fase 2. Beide terreinen zijn gunstig gelegen aan de N33 en de N366. Naar alle waarschijnlijk zal het huidige planaanbod in dit segment voldoende zijn om de vraag tot 2030 op te vangen.
- **Specifieke doelgroepen:** Er is circa 36,5 hectare bedrijventerrein voor specifieke doelgroepen geschikt in Oost-Groningen tot 2030. Dit betreft deels een reservering van Tennet op bedrijventerrein Zuid Groningen (circa 15 hectare). Ook categoriseren we het Avebe-terrein als specifiek planaanbod geschikt voor (zeer) grootschalige ruimtevragers (circa 20 hectare). Verder is er nog circa 1,5 hectare aanbod aanwezig op Groningen Railport/RSCG wat bestemd is voor op- en overslag van goederen.

Opgaven op de bedrijventerreinenmarkt voor Oost-Groningen tot 2030

Op basis van de prognose en de ruimtebehoefte komen we – op hoofdlijn – tot de volgende (hoofd)opgaven voor de bedrijventerreinenmarkt in Oost-Groningen. Hierbij gaan we niet in op overige aspecten die ook passen bij bedrijventerreinenbeleid/strategie zoals energietransitie, klimaatadaptatie, duurzaamheid en circulaire economie. De belangrijkste opgaven op de bedrijventerreinenmarkt in Oost-Groningen zijn:

- Er is op korte termijn geen kwantitatieve behoefte aan kleinschalig lokaal aanbod in Oost-Groningen. We hebben echter geconstateerd dat het aanbod niet verspreid ligt over de kernen in de regio. Kleinschalig lokale vraag is erg lokaal gebonden en doet zich dus vanuit de verschillende kernen gespreid over de regio voor. Op lokaal niveau kan dus in de toekomst sprake zijn van een mismatch tussen vraag en aanbod in dit segment. Eventueel nieuw aanbod moet dan ook gespreid over de regio ontwikkeld worden. Denk aan (beperkte) uitbreidingen van bestaande bedrijventerreinen in kernen zoals in Veendam en Oude Pekela. Door met elkaar lopende uitbreidingsplannen (van bedrijven of bedrijventerreinen) te delen en een helder afwegingskader te gebruiken (wanneer wel/niet lokaal gebonden) kan dit in goede banen geleid worden.
- Een gezonde balans tussen vraag en aanbod van (grootschalige) kavels is nodig in de provincie Groningen om de economische structuur van de provincie te versterken. Op termijn is er in de provincie ruimte extra nodig voor grootschalige bedrijvigheid en dan met name in de segmenten automotive, batterijfabrieken en datacenters. In de regio Oost-Groningen zijn er nog enkele kavels geschikt voor grootschalige ruimtevragers (op Dallen II en op bedrijventerrein Zuid-Groningen fase 2).

Specifiek is Zuid-Groningen een van de (kansrijke) zoekgebieden voor grootschalige bedrijvigheid in de regio.

- Binnen de regio Oost-Groningen is afstemming noodzakelijk om bovenstaande opgaven het hoofd te bieden. Er is aanleiding om af te stemmen over het in balans brengen van (specifieke vormen van) vraag en aanbod, hoe acquisitie van grootschalige bedrijven vorm te geven en hoe de regionale meerwaarde van grote bedrijven voor de regio te meten.
- Aanvullend op afstemming binnen de regio is afstemming met andere regio's noodzakelijk. De gemeenten Pekela, Westerwolde en Stadskanaal werken al samen met de Drentse gemeente Borger-Odoorn. Ze werken momenteel samen aan een ruimtelijk-economische visie voor de zogenoemde N366-regio. Daarnaast werken de gemeenten Midden-Groningen, Oldambt en Veendam samen met de provincie Groningen binnen de A7/N33-regio. In deze regio is onder andere behoefte aan herontwikkeling/intensivering van bestaande bedrijventerreinen en ruimte voor grootschalige vestigers op bedrijventerreinen volgens het Ruimtelijke Economisch Perspectief A7/N33-regio.

4.3 Behoefteraming RGA-gemeenten

4.3.1 Ruimtevraag bedrijventerreinen

De uitbreidingsvraag ramen we in drie perioden: voor de komende drie jaar, de komende acht jaar, en een doorkijk naar 2040.

De bandbreedte van de uitbreidingsvraag in de regio RGA-gemeenten in de periode 2022 tot 2025 is circa 15 tot 34 hectare. Voor de periode 2022 tot 2030 is de uitbreidingsvraag circa **40 tot 90 hectare** bedrijventerrein. Dit betekent een jaarlijkse vraag van circa 5 tot 11 hectare in de periode 2022 tot 2030.

In de periode 2030 tot 2040 is er een uitbreidingsvraag van circa 29 tot 86 hectare in de RGA-gemeenten. De uitbreidingsvraag in deze periode ligt op een iets lager niveau vanwege een afvlakkende werkgelegenheidsontwikkeling en naar verwachting minder harde stijging van de terreinquotiënt.

Tabel 15: Uitbreidingsvraag in RGA-gemeenten in netto hectare

Tijdsperiode ▼ Scenario ►	EZK behoedzaam	EZK gunstig
2022 tot 2025	15	34
2022 tot 2030	40	90
2030 tot 2040	29	86
2022 tot 2040	70	176

De uitbreidingsvraag in de RGA-gemeenten is ook naar sectoren uit te splitsen tot 2030 en 2040, zie tabel hieronder. In scenario EZK behoedzaam groeit de ruimtevraag in de sector logistiek en groothandel samen met de sector bouw, handel en reparatie het hardst. In het EZK gunstig scenario tot 2030 groeit ook de ruimtevraag in de industriesector substantieel. In de periode 2030 tot 2040 zien we in het behoedzame scenario alleen een minimale afname van de uitbreidingsvraag in de industriesector en de landbouw. In het hoge scenario verwachten nog een ruimtevraag van circa 86 hectare van 2030 tot 2040. Met name door de sectoren bouw, handel en reparatie en logistiek en groothandel.

Tabel 16: Uitbreidingsvraag per sector in netto hectare tot 2030 en tot 2040

Sector	2022 tot 2030		2030 tot 2040	
	EZK behoedzaam	EZK gunstig	EZK behoedzaam	EZK gunstig
Landbouw	2	3	-2	0
Bouw, handel en reparatie	12	19	15	23
Consumentendiensten	2	7	0	4
Dienstverlening & ICT	1	10	0	9
Industrie	5	21	-1	17
Logistiek en groothandel	15	24	11	22
Overheid, zorg en onderwijs	3	6	6	10
TOTAAL	**40**	**90**	**29**	**86**

Ten slotte splitsen we de uitbreidingsvraag indicatief naar type bedrijventerrein in de RGA-gemeenten (zie 2.6) tot 2030. Dit doen we op basis van historische uitgifte, historische transacties, geraamde uitbreidingsvraag per sector en de economische samenstelling van de regio. Voor de RGA-gemeenten komen we tot de volgende verdeling van de uitbreidingsvraag naar type terrein, zie tabel hieronder. We adviseren om bij de vertaling van de prognose naar regionale afspraken op lokaal/regionaal niveau te verdiepen op deze indeling en verdeling.

Tabel 17: Uitbreidingsvraag naar type bedrijventerrein in netto hectare tot 2030 (indicatief)

Type terrein	WLO laag	WLO hoog
Lokaal kleinschalig	6	13
Regulier gemengd	20	45
Regulier grootschalig	14	31
TOTAAL	**40**	**90**

Vervangingsvraag

In de RGA-gemeenten verwachten we een vervangingsvraag van circa 37 hectare tot 2030. 25 hectare van deze vervangingsvraag is afkomstig uit de stad Groningen aangezien hierop diverse plekken transformatie naar o.a. woningbouw plaats vindt. Daarvan heeft de transformatie op bedrijventerrein Damsterdiep het grootste aandeel. We verwachten hier een vervangingsvraag van 22,7 hectare. Naast de stad Groningen wordt erop industriepark Leek in gemeente Westerkwartier een deel getransformeerd naar een woonbestemming. Het gaat hier om circa 7 hectare vervangingsvraag.

Additionele vraag

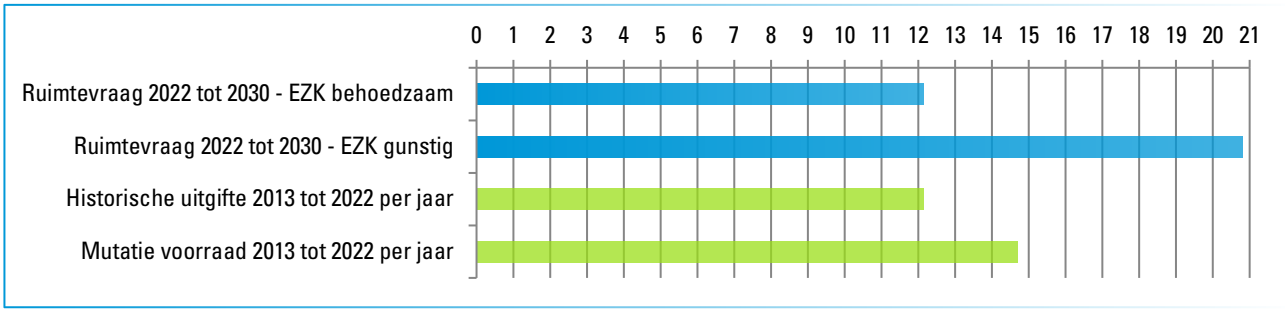
We verwachten een additionele vraag (tot 2030) van circa 20 tot maximaal 40 hectare in de RGA-gemeenten. Additionele vraag komt voort uit grote, nieuwe (economische) ontwikkelingen, incidenteel van aard. Deze verwachting is gebaseerd op historische trend, leads en eisen van ruimtevragers. We merken hierbij wel op dat additionele vraag moeilijk te voorspellen is door zijn incidentele (en vaak grootschalige) aard.

Ruimtevraag in perspectief

We plaatsen de gemiddelde jaarlijkse uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en additionele vraag in de regio de RGA-gemeenten in historisch perspectief door deze te vergelijken met de gemiddelde jaarlijkse historische uitgifte en mutatie van de voorraad bedrijventerreinen. De verwachting is – gebaseerd op historische trend, nu voorkomende leads en overwegende vraag vanuit logistiek en industrie – dat de RGA-gemeenten een aantrekkelijke plek is voor grote (additionele) ruimtevragers. Eén van de vier grote economische clusters waar grootschalige bedrijven terecht kunnen in de provincie is de A7/N33-regio. Daarbij heeft de regio een palet aan bedrijventerreinen elk met een specifieke omvang, set kwaliteiten en vestigingsmogelijkheden met de gemeente Groningen als zwaartepunt.

De bandbreedte van de uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en additionele vraag in de RGA-gemeenten in de periode 2022 tot 2030 is 95 tot 165 hectare bedrijventerrein. Dit betekent een gemiddelde jaarlijkse vraag van circa 12 tot 21 hectare. De historische uitgifte en de mutatie van de voorraad van de afgelopen 10 jaar bevinden zich beide binnen de bandbreedte van de ruimtevraag. De bovenkant van de bandbreedte ligt boven de gemiddelde jaarlijkse historische uitgifte in de regio. Er is de afgelopen 10 jaar relatief veel hectare bedrijventerrein uitgegeven waarbij de dynamiek vooral aanwezig was in de gemeenten Westerkwartier en de gemeente Groningen.

Figuur 18: Gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag t.o.v. historische uitgifte en mutatie voorraad in netto ha.

Ook werken we indicatief de uitbreidingsvraag en vervangingsvraag per gemeente uit. Zo maken we inzichtelijk waar de zwaartepunten van de vraag zich bevinden in de regio. In de RGA-gemeenten zien we dat de gemeente Groningen goed is voor circa 58% van de uitbreidingsvraag. De stad Groningen heeft een groot aandeel in de werkgelegenheid, uitgegeven voorraad en uitgifte van de afgelopen 10 jaar. Het merendeel van de vraag zal dan ook landen in de stad Groningen. Hier komt tot 2030 ook nog een vervangingsvraag bij van circa 25 hectare. De stad Groningen op zichzelf heeft in het EZK gunstig scenario al meer vraag dan dat er aanbod is in de hele regio. We verwachten daarnaast dat een deel van de vraag landt in de gemeente Westerkwartier en Midden-Groningen. Het Hogeland heeft een beperkt aandeel in de ruimtevraag van de regio. De additionele vraag is lastig toe te delen op gemeenteniveau en onder andere afhankelijk van aanbodontwikkeling specifiek voor deze doelgroep. Echter heeft met name de gemeente Groningen voor deze additionele vraag de beste uitgangspositie. Ons advies is om per regio de totaalcijfers voor de regio te hanteren en de verdeling naar type werkmilieu en gemeente met elkaar te verdiepen, zodat een gedragen beeld hierover ontstaat.

Tabel 18: Indicatieve uitbreidingsvraag en vervangingsvraag naar gemeente tot 2030[15]

Gemeente	Groningen	Het Hogeland	Midden-Groningen	Westerkwartier
Indicatieve ruimtevraag tot 2030	48 tot 77 ha.	2 tot 5 ha. (11 ha.[16])	11 tot 19 ha.	15 tot 25 ha.

4.3.2 Aanbod

Bestaande voorraad

Het totale aanbod van bedrijfspanden op bedrijventerreinen in de RGA-gemeenten bedraagt circa 86.525 m^2 bvo (peildatum januari 2022). Hiermee komt het aanbodpercentage op bestaande bedrijventerreinen in de regio op circa 1,4%. Hiermee ligt het aanbod in de regio ver onder een gezond frictieniveau van circa 5%. Aanbod is een goede graadmeter voor het leegstandspercentage maar is niet hetzelfde als leegstand. Panden kunnen aangeboden worden én nog in gebruik zijn. Anderzijds kunnen panden leeg staan maar niet aangeboden worden.

Begin 2021 was de leegstand van panden met een industriefunctie in de regio (ongeacht of het pand op een bedrijventerrein zit of niet) circa 2,9%. We merken hierbij op dat het CBS administratieve leegstand monitort. Panden worden als leeg geregistreerd wanneer er geen eindgebruiker op het adres staat ingeschreven. Daarmee kan het voorkomen dat wanneer een bedrijf verderop in de straat een extra opslaghal huurt en op dit extra adres niet staat ingeschreven, dat dit pand als 'leeg' wordt geregistreerd.

[15] Voor Veendam, Oldambt en Midden-Groningen zijn bestuurlijke afspraken en beleid gemaakt in het kader van het ruimtelijk-economisch perspectief voor de A7/N33-regio. Voor Veendam geldt bijvoorbeeld dat actuele ontwikkelingen meer ruimte vragen. Voor toekomstige ontwikkelingen in deze gemeenten zijn de voorgenoemde afspraken en beleid daarom leidend.
[16] In dit rapport gaan we uit van indicatief 2 tot 5 hectare ruimtevraag tot 2030 voor Het Hogeland. De provincie Groningen en gemeente Het Hogeland zijn overeengekomen dat Het Hogeland een lokale uitbreidingsvraag van circa 11 hectare in de periode 2022 tot 2030 hanteert. Dit is conform de twee gehanteerde middenscenario's in de eerder opgestelde lokale bedrijventerreinenvisie.

Onze inschatting op basis van deze twee bronnen is dat de leegstand op bestaande bedrijventerreinen in de RGA-gemeenten onder frictieleegstand zit. Er is dus sprake van krapte op de bedrijfsruimtemarkt in de RGA-gemeenten. Tussen gemeenten kunnen uiteraard verschillen bestaan.

Hard (plan)aanbod

Er is in de regio per 1-1-2022 nog zo'n 88 hectare aan harde plannen beschikbaar. Dit zijn plannen die al zijn vastgelegd in onherroepelijke bestemmingsplannen. Daarbij valt op dat het meeste aanbod nog beschikbaar is in de gemeente Groningen. Hiervan is wel circa 33,5 hectare op Westpoort met name geschikt voor grootschalige bedrijvigheid. Een deel van het harde planaanbod in de regio is al onder optie/verkocht. Zo is al het aanbod op bedrijventerrein Leeksterveld in de gemeente Westerkwartier onder optie en is het merendeel van het aanbod in Midden-Groningen (op bedrijvenpark Rengers) ook onder optie. Op de bedrijventerreinen in de gemeente Groningen is circa 40% onder optie/verkocht. In totaal is er circa 12,5 hectare aan specifiek hard planaanbod aanwezig op de terreinen Zernike Science en het Tuinbouw bedrijventerrein in Het Hogeland.

Tabel 19: Hard (plan)aanbod per terrein per gemeente

Gemeente	Terrein	Netto omvang (ha.)	Netto uitgeefbaar (ha.)
Groningen	Westpoort	64,7	43,5
Groningen	Roodehaan	28,0	11,3
Groningen	Nesciopark	1,3	0,6
Groningen	Eemspoort	58,6	1,3
Groningen	Zernike Science	67,0	11,3
Het Hogeland	Bedrijventerrein Ulrum	3,7	1,4
Het Hogeland	Bedrijventerrein langs N363	1,4	1,4
Het Hogeland	Tuinbouw bedrijventerrein	7,0	1,2
Midden-Groningen	Bedrijvenpark Rengers	42,0	6,3
Midden-Groningen	Gouden Driehoek	5,0	1,5
Westerkwartier	Leeksterveld	42,8	8,0
TOTAAL		**316,0**	**87,8**

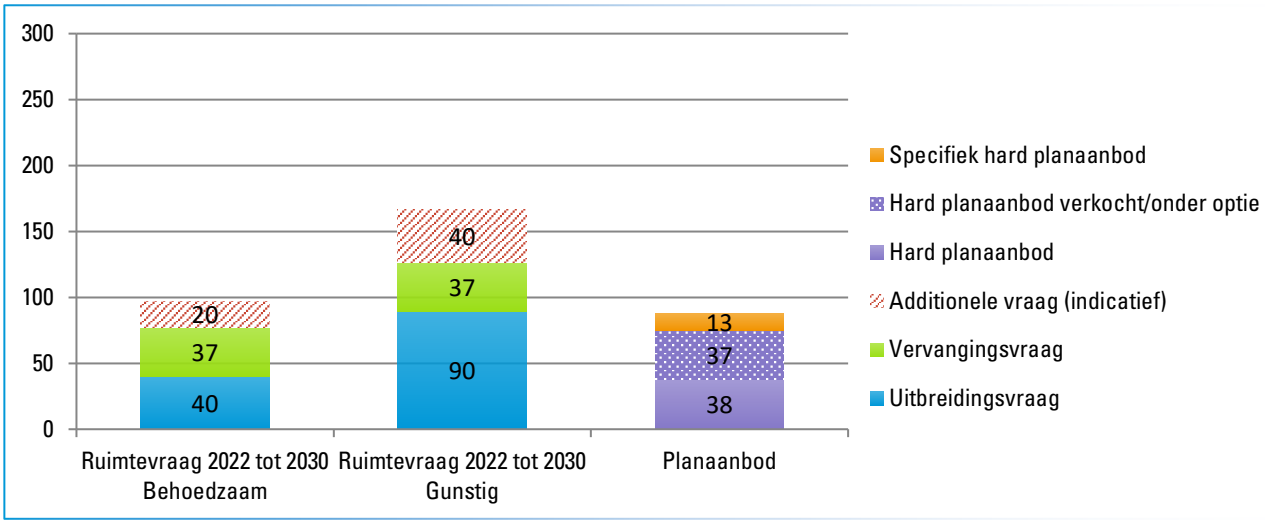
Let op: In de RGA-gemeenten constateren we dat begin 2022 relatief veel bedrijfskavels verkocht zijn en dat er momenteel ook diverse kavels onder optie zijn. Hierdoor kan het aanbod gepresenteerd in de tabellen niet meer geheel actueel zijn. In de vraag-aanbod confrontatie geven we hier verder inzicht in.

4.3.3 Behoefte (confrontatie vraag-aanbod)

Kwantitatieve confrontatie vraag-aanbod

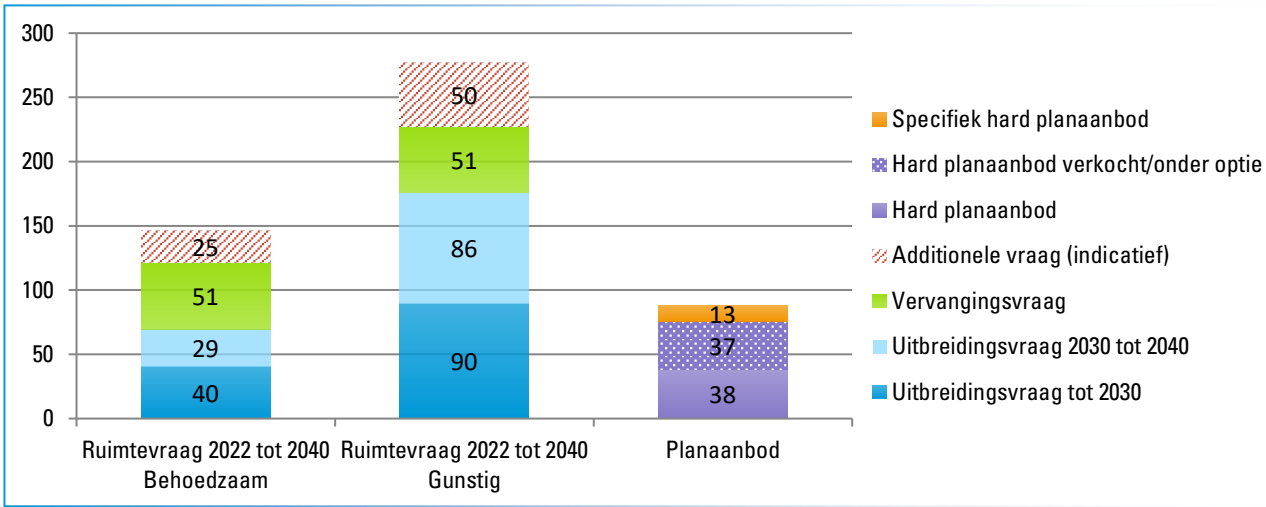
We confronteren de totale ruimtevraag (uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en additionele vraag) met het harde planaanbod in de RGA-gemeenten tot 2030. Specifiek aanbod nemen we in deze confrontatie niet mee omdat hier ook specifieke vraag tegenover staat die zich moeilijker laat ramen en vaak een grotere reikwijdte heeft dan de provincie (en het in dit geval o.a. een campus betreft). In beide scenario's is de vraag groter dan het aanbod. In het EZK gunstig scenario tot 2030 is de totale ruimtevraag 91 hectare hoger dan het hard planaanbod op 1-1-2022. De component vervangingsvraag is een onzekere factor omdat deze afhankelijk is van de vorderingen van de transformatieplannen en dat additionele vraag lastig te voorspellen is. We verwachten dat er maximaal circa 40 hectare additionele ruimtevraag naar bedrijventerreinen kan worden aangetrokken in de RGA-gemeenten in de periode 2022 tot 2030. Van de additionele vraag weten we dat dit hoofdzakelijk grootschalige bedrijven zijn, hier is alleen plek voor op bedrijventerrein Westpoort.

Figuur 19: Kwantitatieve vraag-aanbodverhouding in netto hectare (2022 tot 2030)

Ook confronteren we de totale ruimtevraag (uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en additionele vraag) met het harde planaanbod voor in de RGA-gemeenten tot 2040. Specifiek aanbod nemen we in deze confrontatie niet mee omdat hier ook specifieke vraag tegenover staat die zich moeilijker laat ramen en vaak een grotere reikwijdte heeft dan de provincie (en het in dit geval o.a. een campus betreft). De algehele tendens in de regio is dat de vraag hoger ligt dan het aanbod. In het behoedzame scenario is er tot 2040 bijna net zo veel autonome uitbreidingsvraag als dat er nu hard planaanbod is, los van de vervangingsvraag en additionele vraag. De confrontatie van de totale ruimtevraag met het harde planaanbod laat een behoefte zien van circa 70 tot 200 hectare. We merken daarbij op dat deze confrontatie er vanuit gaat dat er geen hard aanbod meer bij komt na 1-1-2022 in de regio. Ook merken we op dat de component vervangingsvraag een onzekere factor is en dat additionele vraag lastig te voorspellen is. We verwachten dat er circa 25-50 hectare additionele ruimtevraag naar bedrijventerreinen kan worden aangetrokken in de RGA-gemeenten in de periode 2022 tot 2040.

Figuur 20: Kwantitatieve vraag-aanbodverhouding in netto hectare (2022 tot 2040)

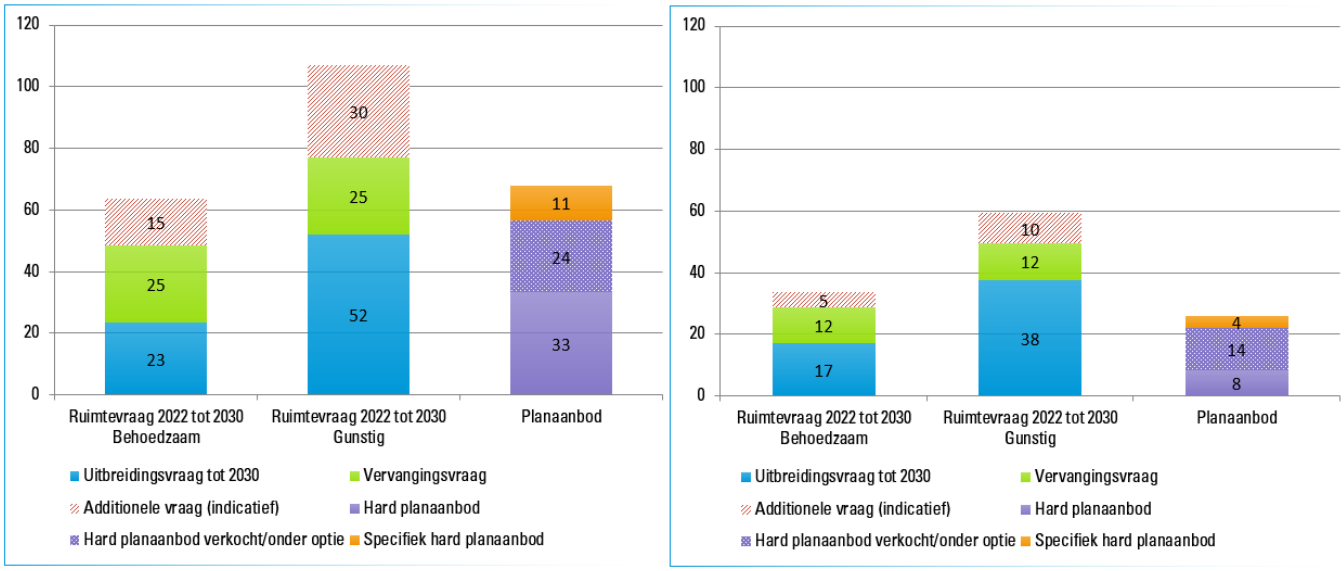

Kwantitatieve confrontatie vraag-aanbod stad Groningen en overige RGA-gemeenten

De totalen voor de RGA-gemeenten splitsen we hieronder verder uit naar de stad Groningen (met als afbakening de gemeentegrens van Groningen) en de overige RGA-gemeenten. Dit doen we omdat we constateren dat de stad Groningen een zwaartepunt is in zowel de regio als de provincie. Zo bevindt maar liefst 55% van de totale werkgelegenheid in de provincie in de stad Groningen. Daarbij ligt circa 30% van de totaal uitgegeven voorraad bedrijventerreinen van de provincie in de stad Groningen. Aanvullend daarop is Groningen een stad met (inter)nationaal aanzien, mede door de aanwezigheid van hoogwaardig

onderwijs. Hierdoor kent de stad Groningen een ander profiel dan de andere gemeenten. In onderstaand figuur zien we dat de stad Groningen als de overige gemeenten in de regio een vergelijkbaar beeld laten zien. In beide gevallen is er in het behoedzame scenario sprake van een evenwicht tussen vraag en aanbod en is in het gunstige scenario een tekort aan aanbod. Een kanttekening daarbij is dat vraag en aanbod in de stad Groningen om relatief veel hectares gaat. De uitbreidingsvraag is in de stad Groningen in het hoge scenario circa 52 hectare terwijl de uitbreidingsvraag in de overige gemeenten opgeteld circa 38 hectare is.

Figuur 21: Vraag-aanbodverhouding van de stad Groningen (links) en overige RGA-gemeenten (rechts)

Noot: additionele vraag is lastig toe te delen naar individuele gemeenten, bovenstaande verdeling is indicatief.

Kwalitatieve confrontatie vraag-aanbod

De kwantitatieve confrontatie biedt geen inzicht in de (mis)match tussen vraag en aanbod op niveau van type werkmilieus. Vandaar dat we ook ingaan op de kwalitatieve confrontatie tussen vraag en aanbod. Hiervoor hebben we de vraag en de verschillende bedrijventerreinen kwalitatief beoordeeld. De belangrijkste conclusies voor de regio RGA-gemeenten:

- **Kleinschalig lokaal:** Een beperkt deel van de uitbreidingsvraag (circa 6-13 hectare) tot 2030 zal naar kleinschalig lokale bedrijventerreinen zijn in de RGA-gemeenten. Hierbij is de sector waarin een bedrijf zich bevindt niet leidend. Er is circa 3,4 hectare aanbod van dit type terrein. Dit aanbod is beperkt gespreid door de regio waardoor niet alle kleinschalig lokale ruimtevragers in de regio kunnen worden bediend. Daarnaast is de vraag naar kleinschalig lokale terreinen groter dan het aanbod. Er is dus een tekort aan kleinschalig lokaal aanbod. Door op korte termijn bij een aantal kernen beperkt kleinschalig lokaal aanbod toe te voegen kunnen vraag en aanbod beter in balans gebracht worden.
- **Regulier gemengd:** Een aanzienlijk deel van de uitbreidingsvraag (circa 20-45 hectare) tot 2030 zal naar regulier gemengde bedrijventerreinen zijn in de RGA-gemeenten. Hierbij is de sector waarin een bedrijf zich bevindt in beperkte mate leidend. Er is circa 27 hectare aanbod van dit type terrein, op terreinen geschikt voor grotere ruimtevragers kan deze vraag ook landen. Inclusief de additionele vraag, welke voor een deel in dit segment zal landen, is in beide scenario's meer vraag dan aanbod. Daarbij is het aanbod op bedrijvenpark Rengers en bedrijventerrein Leeksterveld bijna volledig onder optie. Indien deze kavels verkocht worden blijft er alleen significante ruimte over op Westpoort. Er is dus sprake van een (groot) tekort aan reguliere bedrijventerreinen in de regio. Mogelijk kan een deel van de ruimtevraag naar regulier gemengde bedrijventerreinen opgevangen worden in de bestaande voorraad door bestaande bedrijventerreinen ruimte-intensiever te benutten.
- **Grootschalig regulier gemengd:** Een deel van de uitbreidingsvraag (circa 14-31 hectare) tot 2030 zal naar grootschalig regulier gemengde bedrijventerreinen zijn in de RGA-gemeenten. Daarnaast valt ruimtevraag vanuit additionele ruimtevragers vaak in deze categorie. Deze vraag zal voor het grootste deel voortkomen uit de sectoren industrie en logistiek en groothandel en zal voornamelijk willen landen in de gemeente Groningen. Er is circa 45 hectare aanbod van dit type terrein. Alleen op

bedrijventerreinen Westpoort en Roodehaan in de gemeente Groningen is nog plek voor grootschalige ruimtevragers. Op termijn gaat er mogelijk een tekort ontstaan in dit segment.
- **Specifieke doelgroepen:** Er is circa 13 hectare bedrijventerrein voor specifieke doelgroepen geschikt in de RGA-gemeenten tot 2030. Dit betreft het Zernike Sciencepark en het Tuinbouw Bedrijventerrein in Het Hogeland.

Opgaven op de bedrijventerreinenmarkt voor RGA-gemeenten tot 2030

Op basis van de prognose en de ruimtebehoefte komen we – op hoofdlijn – tot de volgende (hoofd)opgaven voor de bedrijventerreinenmarkt in de RGA-gemeenten. Hierbij gaan we niet in op overige aspecten die ook passen bij bedrijventerreinenbeleid/strategie zoals energietransitie, klimaatadaptatie, duurzaamheid en circulaire economie. De belangrijkste opgaven op de bedrijventerreinenmarkt in de RGA-gemeenten zijn:

- Er is op korte termijn behoefte aan kleinschalig lokaal aanbod in de RGA-gemeenten. Kleinschalige lokale vraag is erg lokaal gebonden en doet zich dus vanuit de verschillende kernen gespreid over de regio voor. Eventueel nieuw aanbod moet ook gespreid over de regio ontwikkeld worden met als zwaartepunt de stad Groningen. Hier is momenteel geen kleinschalig lokaal aanbod maar is er wel een uitbreidingsvraag van circa 6–13 hectare. Op korte termijn moet dus aandacht zijn voor het beschikbaar maken van ruimte het kleinschalig lokale segment op bedrijventerreinen.
- Op regioniveau zijn alleen nog op Westpoort en Roodehaan kavels geschikt voor ruimtevragers van groter dan 3 hectare. Echter zijn momenteel al een aantal grote kavels onder optie. Dit terwijl er wel een aanzienlijke vraag is vanuit de sectoren industrie en logistiek en groothandel. Ruimtevraag uit deze sectoren is vaak grootschalig van aard.
- Binnen de regio is afstemming noodzakelijk om bovenstaande opgaven het hoofd te bieden. Er is aanleiding om af te stemmen over het in balans brengen van (specifieke vormen van) vraag en aanbod, hoe acquisitie van grootschalige bedrijven vorm te geven en hoe de regionale meerwaarde van grote bedrijven voor de regio te meten. Daarbij speelt specifiek de vraag hoe vraag en aanbod binnen de gemeente Groningen, het zwaartepunt van de regio, zich verhoudt tot de rest van de regio.
- Aanvullend op afstemming binnen de regio is afstemming met andere regio's noodzakelijk. De RGA-gemeenten bestaat namelijk niet alleen uit Groningse gemeenten, maar ook uit de gemeenten Assen, Noordenveld en Tynaarlo in Drenthe. Daarmee is de regio verbonden met Noord-Drenthe. Daarnaast werken de gemeenten Midden-Groningen, Oldambt en Veendam samen met de provincie Groningen binnen de A7/N33-regio.
- Tot slot is specifiek aandacht nodig voor de relatie tussen de verstedelijkingsstrategie van de RGA en de groeiende werkgelegenheid op bedrijventerreinen (en daarbuiten) in de regio. In de regio daalt de potentiële beroepsbevolking naar verwachting terwijl de werkgelegenheid groeit. De krapte op de arbeidsmarkt neemt daarmee alleen maar verder toe. Het toevoegen van extra woningen en voorzieningen in de RGA is cruciaal om het gat tussen vraag naar werknemers en beschikbare beroepsbevolking te dichten. In andere woorden: het succesvol uitvoeren van de verstedelijkingsstrategie is een cruciale randvoorwaarde voor het realiseren van de vraag (in beide scenario's) naar bedrijventerreinen in de RGA-gemeenten.

5 Adviezen voor bedrijventerreinen-strategie

In dit laatste hoofdstuk geven we de belangrijkste algemene aanbevelingen hoe verder te gaan met deze behoefteraming en de vertaling hiervan naar een bedrijventerreinenstrategie voor de provincie en regio's. In hoofdstuk zes geven we specifieke adviezen per regio.

5.1 Ga bij gelijkblijvend beleid uit van een ruimtevraag tussen laag en hoog scenario

Ga uit van ruimtevraag tussen laag en hoog scenario voor de provincie Groningen

Het resultaat van dit onderzoek is een bandbreedte die aangeeft waarbinnen de autonome ruimtevraag naar bedrijventerreinen zich kan ontwikkelen binnen de Groningse regio's. Deze bandbreedte is het resultaat van de toepassing van het hoge en lage werkgelegenheidsscenario uit de EIB-raming, bottom-up analyses en verwachtingen over de ontwikkeling van de andere twee prognoseparameters; de locatietypevoorkeur en het terreinquotiënt. Daarnaast maken we een inschatting van de vervangingsvraag en additionele vraag naar bedrijventerreinen op basis van verschillende kwantitatieve en kwalitatieve bronnen.

Vanuit de langjarige ontwikkelingen, de vergelijking met historische uitgifte en de verwachtingen over bijvoorbeeld trends, verwachten we voor Groningen een langjarige autonome ontwikkeling van de ruimtevraag tussen de groeipaden van het lage en hoge scenario. Hierbij kan de ruimtevraag zich meer richting het lage of het hoge scenario bewegen, afhankelijk van beleidsinzet en externe factoren. Deze fluctuatie zien we ook terug in de historische uitgifte in de provincie, zie ook figuur 4. Ook de marktgeluiden uit het gesprek met marktkenners bevestigen dit.

Zo kan enerzijds het lage scenario werkelijkheid worden omdat de economie zich de komende jaren minder ontwikkelt. Hier zijn verschillende mogelijke aanleidingen voor zoals stijgende inflatie, stijgende energieprijzen, stikstofproblematiek, schaarste aan grondstoffen en werknemers, de nasleep van corona (bijvoorbeeld omdat de schuldenberg bij bedrijven toch een keten van faillissementen op gang brengt) en de Oekraïne-oorlog. Vanuit die optiek is in onze ogen het lage scenario (inclusief een beperkte vervangingsvraag en additionele vraag) een goed uitgangspunt voor het minimum van de vraag. Het lage scenario kan ook een bewuste beleidskeuze van provincie en regio's zijn. Een keuze om komende jaren simpelweg minder extra ruimte te gaan bieden aan bedrijven op bedrijventerreinen en waarbij ingezet wordt op meer intensivering, meer gemengde ontwikkelingen en selectiviteit in welke bedrijven wel/geen ruimte krijgen. Immers, ruimte is niet eindeloos beschikbaar en er zijn meer opgaven met een grote ruimteclaim.

Anderzijds kan het hoge scenario werkelijkheid worden bij actief beleidsinzet en gunstige (macro-)economische ontwikkeling in Nederland en Europa. Zo heeft de bedrijventerreinenmarkt (relatief) weinig negatieve effecten gevoeld van (de nasleep van) de coronacrisis, is er erg weinig aanbod/leegstand op bestaande bedrijventerreinen en wordt er de laatste jaren meer uitgegeven op bedrijventerreinen dan de afgelopen tien jaar. Vanuit die optiek is in onze ogen het hoge scenario (inclusief een beperkte vervangingsvraag en een realistisch beeld bij de additionele vraag) een goed uitgangspunt voor het maximum van de vraag. Het is bovendien niet ondenkbaar dat de vraag zelfs tijdelijk boven dat hoge

groeipad uitkomt. Zeker wanneer op bedrijventerreinen extra en structureel wordt ingezet en ruimte geboden aan ruimtevragers die voorheen niet op de Groningse terreinen gevestigd werden (zoals onderstations energie) of grootschalige logistiek.

HOGE SCENARIO VRAAGT OM VOLDOENDE MENSEN EN/OF INNOVATIEVE OPLOSSINGEN

Streven naar het bovenstaande hoge scenario door extra beleidsinzet klinkt wellicht aantrekkelijk maar brengt ook (extra) uitdagingen met zich mee. In het hoge scenario groeit de werkgelegenheid richting 2030 door. Tegelijkertijd is de arbeidsmarkt in Groningen al enige tijd krap (meer openstaande vacatures dan werkzoekenden) en daalt de beroepsbevolking naar verwachting ook de komende jaren in Groningen. Deze combinatie van toenemende vraag naar banen en afnemend aanbod van banen kan serieuze knelpunten opleveren. Het is belangrijk om deze mismatch in de gaten te houden en te verkleinen. Hieronder benoemen we enkele mogelijke oplossingsrichtingen:

- Ten eerste kan de verstedelijkingsstrategie van Groningen een grote rol spelen in het aantrekken en behouden van geschikt personeel voor (onder andere) bedrijven op bedrijventerreinen.
- Ten tweede kan banengroei gerealiseerd worden in Groningen in combinatie met beperkte of mindere groei van de potentiële beroepsbevolking. Zo is de afgelopen jaren de potentiële beroepsbevolking in de provincie ongeveer gelijk gebleven, terwijl de werkgelegenheid met 6% groeide. Die banengroei kan namelijk ook ingevuld worden door een toename van de arbeidspendel, mensen die meer gaan werken of door aanspraak te maken op het onbenut arbeidspotentieel. Een kanttekening hierbij is dat, ten opzichte van de voorgaande tien jaar, er nu minder onbenut arbeidspotentieel is om aan te kunnen spreken.
- Tot slot is het (extra) inzetten op technologische ontwikkelingen zoals robotisering en automatisering een oplossingsrichting voor het blijven doorgroeien op de bedrijventerreinen zonder het beschikbaar hebben van veel werknemers. Dergelijke ontwikkelingen lenen zich in het bijzonder goed voor toepassing op bedrijventerreinen, vooral bij industriële en logistieke bedrijven.

Grootschalige ontwikkelingen kunnen leiden tot extra ruimtevraag op bedrijventerreinen

De autonome uitbreidingsvraag zal fluctueren binnen de opgestelde bandbreedte en de vervangingsvraag komt voort uit concrete transformatieprojecten. De additionele vraag naar bedrijventerreinen laat zich echter moeilijker voorspellen. Vooral additionele ruimtevragers zijn vaak (erg) grootschalig. Voor deze grootschalige ruimtevragers zijn er door de provincie enkele geschikte plekken aangewezen. Op andere bedrijventerreinen is geen ruimte voor ruimtevragers groter dan 5 hectare. De provincie kiest ervoor om grootschalige ruimtevragers alleen op een beperkt aantal locaties toe te staan met als doel het minimaliseren van de negatieve neveneffecten van grootschalige bedrijven en het maximaliseren van de synergievoordelen die (kunnen) optreden bij geclusterde vestiging van grootschalige bedrijven. Dit sluit aan bij de ambities op nationaal niveau vanuit het traject Grip op grootschalige ruimtevragers. Gezamenlijk willen de ministeries van BZK, EZK en I&W, de provincies en gemeenten bestuurlijke afspraken maken over sturen op het selectief ruimte blijven bieden aan grootschalige bedrijvigheid met toegevoegde waarde voor regio en economie. De locaties die zijn aangewezen voor grootschalige ruimtevragers in de provincie Groningen zijn:

- Het Avebe-terrein
- Het Eemshaven
- Oosterhorn
- Westpoort

Alleen het Avebe-terrein is in deze behoefteraming meegenomen als specifiek aanbod geschikt voor (zeer) grootschalige ruimtevragers. De overige locaties zijn zeehaventerreinen (Eemshaven en Oosterhorn) en vallen daarmee buiten de scope van deze raming of trekken een (inter)nationale vraag aan (Oostpolder) en ontstijgen daarmee het schaalniveau van deze raming. Ontwikkelingen van grootschalige ruimtevragers op deze locaties zullen waarschijnlijk extra ruimtevraag opleveren op de ‘droge’ terreinen. Denk bijvoorbeeld ruimtevraag vanuit logistieke services, facilitaire diensten, catering, onderhoud en toelevering van

halffabricaten. De precieze omvang van dit effect is afhankelijk van veel factoren en dus vooralsnog nog niet te ramen.

5.2 Hanteer een flexibele benadering bij het programmeren van bedrijventerreinen

Het is voor een goede strategie rondom bedrijventerreinen in Groningen vooral belangrijk dat er sprake is van een gezond evenwicht tussen vraag en aanbod op de regionale bedrijventerreinenmarkten. Dus niet teveel aanbod omdat dit leidt tot een onderkoelde markt met onnodige leegstand, onnodig ruimtebeslag en waardedaling van investeringen. Maar ook niet te weinig aanbod, omdat dit zorgt voor oververhitting van de regionale bedrijventerreinenmarkt met als gevolg sterk stijgende prijzen, verdrijving van bepaalde type bedrijven, rem op economie en banenontwikkeling, et cetera. Dit vraagt om een flexibele benadering. Het aanbod aan bedrijventerreinen moet voldoende en kwalitatief passend zijn bij de vraag, ook als de vraag lager of hoger uitpakt dan verwacht.

Het toepassen van vraaggericht ontwikkelen is een concrete manier om meer flexibiliteit in te bouwen in de regionale bedrijventerreinenprogrammering. Vraaggericht ontwikkelen houdt in dat bedrijventerreinen pas (verder) worden ontwikkeld als er zicht is op concrete vraag. Dit houdt in dat niet alle toekomstige verwachte vraag (bijvoorbeeld uit een behoefteraming) direct wordt vertaald in harde plancapaciteit/bestemmingsplannen maar dat er wordt gekozen voor het hard maken van het concrete (en daarmee vaak kleinere) deel van die vraag. Bijvoorbeeld door een plan voor een groot bedrijventerrein in fases uit te geven. Daarmee kan de marktvraag passender bediend worden, kan er geen programmatische overaanbod meer ontstaan en heeft de regionale programmering ook minder last van conjuncturele fluctuaties. Hierbij plaatsen we wel de kanttekening dat de benodigde procedures voor het ontwikkelen van een bedrijventerrein steeds complexer en daarmee langduriger worden. Vanuit dit perspectief kan het nuttig zijn om iets ruimer aanbod te ontwikkelen ten opzichte van de concrete vraag. Vooral bij bedrijventerreinen die in absolute zin niet erg groot zijn zal dit niet gauw leiden tot problemen op de regionale bedrijventerreinenmarkt.

Bij het programmeren van bedrijventerreinen dient ook aandacht en draagvlak te zijn voor de maatschappelijke meerwaarde van de nieuwe ontwikkeling ten opzichte van de maatschappelijke kosten van de nieuwe ontwikkeling. Levert de nieuwe ontwikkeling bijvoorbeeld veel (of de juiste type) banen op? Of draagt de nieuwe ontwikkeling bij aan de speerpuntsectoren van de gemeente en/of regio? En hoe draagt het terrein bij aan de energietransitie?

Goede monitoring van aanbod en uitgifte van bedrijventerreinen en goed overleg in regionaal verband zijn cruciale randvoorwaarden om succesvol vraaggericht te kunnen ontwikkelen. Zo helpt het om op regionaal niveau praktische afspraken vast te leggen, zoals het pas starten met de bestemmingsplanprocedure c.q. het vaststellen van het uitwerkings- of wijzigingsplan van een nieuw terrein als er sprake is van concrete vraag óf wanneer 70 of 80% van een gekoppeld (lees: vergelijkbaar type) terrein is uitgegeven óf als blijkt dat een bepaalde gevraagde kwaliteit in de regionale werklocatieportefeuille ontbreekt.

5.3 Zorg voor voldoende ruimte voor lokaal geworteld MKB met (lokale) meerwaarde

Op lokaal niveau hebben bedrijven ook uitbreidingswensen in Groningen. Juist in de kleinere kernen en dorpen in Groningen is het aanbod aan kleinschalig regulier bedrijventerrein zeer beperkt. Het gaat vaak om enkele ‘restkavels’ op de bestaande bedrijventerreinen. Veelal zijn op deze terreinen kleinschalige bedrijven gevestigd die sterk lokaal geworteld zijn. Denk aan kleine tot middelgrote familiebedrijven (circa 27% van de werkgelegenheid in Groningen zit bij een familiebedrijf) die sterk verbonden zijn aan de lokale gemeenschap. Verplaatsing naar een andere kern of gemeente wordt vaak niet als een optie gezien.

Een kleinschalige uitbreiding van lokale bedrijventerreinen in de toekomst biedt perspectief voor gemeenschappen om de lokale economie te stimuleren en de lokale gemeenschap te versterken. Daarbij zijn de uitbreidingswensen van deze bedrijven vaak niet heel grootschalig, het betreft vaak kavels tot zo’n 5.000 m^2. Met weinig terrein kom je dus al ver. Met name in de RGA-gemeenten zien we meer vraag dan

aanbod in het kleinschalig regulier segment. In andere gemeenten is het in situaties waar er op papier een overaanbod is lastig om plannen te onderbouwen voor lokale kleinschalige ondernemers. Juist door heel specifiek te programmeren op lokale bedrijven (door sec kleine kavels aan te bieden, een combinatie met wonen en/of via bestemmingsplanregels een en ander vast te leggen) kan de lokale bedrijvigheid en zijn maatschappelijke meerwaarde behouden blijven. Dit vraagt tegelijkertijd ook voor een discussie/keuze ten aanzien van bedrijvigheid die de lokale context zijn overgroeid of geen maatschappelijke meerwaarde meer oplevert op de huidige plek.

5.4 Werk samen in regionaal verband: maak keuzes vanuit een gedeeld toekomstbeeld

Werk per regio een regionale convenant bedrijventerreinen uit

In verschillende segmenten is in de Groningse regio's een mismatch tussen vraag en aanbod. Om vraag en aanbod dichter bij elkaar te brengen moeten keuzes gemaakt worden in regionaal verband. Deze keuzes gaan over de programmering en het versterken van de huidige bedrijventerreinen. We adviseren hiervoor per regio met een regionale convenant bedrijventerreinen[17] te werken. Hierin worden bestuurlijke afspraken gemaakt over de werklocaties in een regio. Afspraken gaan onder andere over (de te faciliteren) vraag, aanbod, beter benutten van de bestaande voorraad bedrijventerreinen en ambities rondom duurzaamheid op (nieuwe) bedrijventerreinen. Een gedeeld regionaal toekomstbeeld vormt hiervoor een belangrijke basis, vervolgens gaat het om goede afspraken maken en gezamenlijk uitvoeren.

Vanuit het regionale toekomstbeeld kunnen dan expliciete keuzes en afspraken worden gemaakt: welke bedrijventerreinen zijn sterk en toekomstbestendig en moet de regio koesteren, welke locaties moeten vernieuwd en toekomstbestendig gemaakt worden (herstructureren), welke locaties kunnen ook prima een andere invulling krijgen (transformatie) en welke locaties worden mogelijk nog in de portefeuille gemist en moeten worden toegevoegd?

Koppeling met bestaande bedrijventerreinen cruciaal

De koppeling met de bestaande voorraad bedrijventerreinen is cruciaal. De behoefteraming raamt de extra ruimtevraag, maar het zwaartepunt van de dynamiek ligt op de bestaande bedrijventerreinen in de provincie. Deze moeten daarom een nadrukkelijke plek hebben in de visies en -afspraken. Het toekomstbestendig houden en maken van bestaande terreinen vraagt om beter benutten (met ruimtelijk intensivering als gevolg, zie ook 5.4) en verduurzaming. In de eerste plaats natuurlijk vanwege de grote (sociaal-)economische waarde die de bestaande bedrijventerreinenvoorraad in Groningen vertegenwoordigt. In de tweede plaats omdat op veel bedrijventerreinen grote opgaven en kansen liggen voor energietransitie, circulaire economie, klimaatadaptatie, digitalisering (o.a. robotisering, 3D-printing, cloud computing) en veiligheid/criminaliteit (ondermijning). De in 2021 uitgevoerde vitaliteitsscans op een groot deel van de bedrijventerreinen in Groningen (Stec Groep) bieden hier een goede bouwsteen voor.

Maak een keuze over goede regiosamenstellingen voor afspraken rondom bedrijventerreinen

Een belangrijke overweging bij het overgaan op (meer) regionale samenwerking tussen Groningse gemeenten is welke regioafbakening te hanteren. Nu zijn er al diverse samenwerkingsverbanden aanwezig, ook met gemeenten uit Drenthe. Zo werken de gemeenten Stadskanaal, Westerwolde en Pekela samen met een aantal Drentse gemeenten onder de noemer N366-regio, hebben de gemeente Midden-Groningen, Veendam en Oldambt een ruimtelijk-economisch perspectief A7/N33-regio opgesteld en werken de gemeenten Midden-Groningen, Groningen, Het Hogeland en Westerkwartier samen met een aantal Drentse gemeenten onder de noemer Regio Groningen-Assen. Tussen de Groningse gemeenten kan afstemming erg waardevol zijn.

Begin met afstemming binnen de drie bestaande (inter)provinciale samenwerkingsverbanden: N366-regio, A7/N33-regio en de RGA-gemeenten. Bij het overgaan op (meer) regionale samenwerking is het belangrijk om helder te hebben wat het doel is van die samenwerking, is onze ervaring. Daarom is het belangrijk

[17] Zie ter inspiratie de Convenant Werklocaties 2022 van de Noord-Hollandse regio Westfriesland.

vanuit een duidelijk integraal toekomstbeeld de samenwerking aan te gaan. De N366-regio is momenteel bezig met het opstellen van een helder toekomstbeeld. De andere twee regio's beschikken al over een dergelijk toekomstbeeld. De gemeente Eemsdelta valt buiten de bestaande samenwerkingsverbanden. We adviseren Eemsdelta om afstemming te zoeken met omliggende gemeenten/regionale samenwerkingsverbanden. Dit betekent meer samenwerken met de RGA-gemeenten en de A7/N33-regio. Vooral omdat de vraag op Oosterhorn waarschijnlijk invloed gaat hebben op de droge bedrijventerreinen in de regio.

5.5 Ga aan de slag met beter benutten van de bestaande voorraad bedrijventerreinen

Behoefteraming bedrijventerreinen gaat uit van huidig beleid, ook rondom ruimtegebruik

De geraamde autonome vraag is beleidsneutraal. De raming houdt rekening met trends en ontwikkelingen, maar niet met grote wijzigingen in het ruimtelijk-economisch beleid zoals dat tot nu toe werd gevoerd. De Groningse regio's en provincie kunnen dus met beleid invloed uitoefenen op de ruimtevraag. Actief inzetten op het verplaatsen van bedrijven naar bedrijventerreinen heeft bijvoorbeeld een stijgende ruimtevraag als gevolg. Het beter benutten van bedrijventerreinen kan juist ruimtewinst opleveren omdat kavels intensiever benut worden. Zo laten verschillende onderzoeken naar het beter benutten van bedrijventerreinen (o.a. in provincie Utrecht en Hart van Brabant) zien dat zo'n 5 tot 10% ruimte te winnen is door o.a. beschikbare bouwhoogtes en bebouwingspercentages te benutten en te zorgen voor 'het juiste bedrijf op de juiste plek'.

Ruimtevraag naar bedrijventerreinen deels te faciliteren in de bestaande voorraad door intensivering

Voor een deel is de ruimtevraag naar bedrijventerreinen binnen de bestaande voorraad van bedrijventerreinen in Groningen te faciliteren. Dit kan door het ruimtegebruik op bedrijventerreinen te intensiveren. Hier zijn veel mogelijkheden toe omdat het ruimtegebruik op bedrijventerreinen in Groningen vrij extensief is, zie ook box hieronder. Dit betekent dat bedrijven hun uitbreidingsvraag (deels) op eigen kavel invullen door te intensiveren en/of dat er ruimte op bedrijventerreinen vrijkomt door herstructurering (bv. als gevolg van de verhuizing van een bedrijf). Bij succesvolle intensivering van de bestaande voorraad bedrijventerreinen is er minder behoefte aan uitbreiding van het bedrijventerreinenareaal in het groen. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met de ruimtelijke impact van intensivering, zoals hogere gebouwen en extra druk op de openbare ruimte. Niet op elke plek is dit passend en wenselijk.

RUIMTEGEBRUIK OP GRONINGSE BEDRIJVENTERREINEN IS EXTENSIEF

In Groningen is het ruimtegebruik op bedrijventerreinen bovengemiddeld extensief in vergelijking met andere provincies in Nederland. We gebruiken de gemiddelde TQ en FSI op bedrijventerreinen als indicator voor het ruimtegebruik in Groningen:

- De gemiddelde TQ (ruimte per werknemer) is in Groningen circa 300. De TQ in de regio's Delfzijl en omgeving en Oost-Groningen is zelfs boven 500. Alleen de provincie Drenthe heeft in Nederland een hogere TQ op bedrijventerreinen dan Groningen. De gemiddelde TQ op bedrijventerreinen in Nederlandse provincies is rond de 250.
- De gemiddelde FSI (bruto vloeroppervlak ten opzichte van kaveloppervlak) op bedrijventerreinen in Groningen is circa 39%. Een gemiddeld bedrijventerrein heeft een FSI binnen de bandbreedte 40%-60%. Het ruimtegebruik op bedrijventerreinen in Groningen is daarmee laag.

Intensivering is proces van de lange adem

Bij het beter benutten van de bestaande voorraad bedrijventerreinen is verbinding leggen tussen het ontwikkelen van nieuwe bedrijventerreinen en investeren in bestaande terreinen van belang. De potentiële ruimtewinst vanuit intensivering is niet van vandaag op morgen gerealiseerd. Intensivering hangt namelijk samen met belangrijke bedrijfsbeslissingen en -investeringen. Herontwikkeling en intensivering is dus een zaak van lange adem en afhankelijk van private partijen en/of actieve (financiële) inzet van overheden. Het creëren van schuifruimte is bij intensivering cruciaal. Het gaat erom dat door de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen er ruimte achtergelaten wordt die dan mogelijk kan worden herontwikkeld of

geïntensiveerd. Hierbij zijn dan ook kansen om op bedrijventerreinen een kwaliteitsslag te maken in bijvoorbeeld ruimtelijke kwaliteit, verduurzaming en/of vergroening.

Onderzoek meest kansrijke bedrijventerreinen voor beter benutten van de ruimte

We adviseren om een analyse uit te voeren naar de mogelijkheden om de ruimte op bedrijventerreinen in Groningen beter te benutten omdat het ruimtegebruik efficiënter kan. Daarvoor is het zinvol om een goed beeld te hebben van de mogelijkheden voor beter benutten en de consequenties die dat bijvoorbeeld heeft op de benodigde schuifruimte en de ruimtelijke kwaliteit van het terrein. Een inventarisatie naar de meest kansrijke bedrijventerreinen helpt om de juiste bedrijventerreinen uit te zoeken om mee aan de slag te gaan in de provincie. Voor sommige terreinen is een lagere ruimtelijke intensiteit passend terwijl het op een ander terrein als inefficiënt kan worden gezien. Door locaties te prioriteren kan gericht gewerkt worden aan de terreinen die de meeste potentie bieden.

5.6 Zet sterk in op monitoring van de Groningse bedrijventerreinmarkt

Om de ontwikkelingen rondom vraag en aanbod te kunnen volgen is goede monitoring van de uitgifte en het beschikbare aanbod belangrijk. We hebben in het kader van deze behoefteraming informatie opgehaald over vraag en aanbod bij alle gemeenten in de provincie. Deze actuele informatie is waardevolle input geweest voor deze behoefteraming. Het is belangrijk dat deze monitoring van vraag en aanbod jaarlijks wordt uitgevoerd en landelijk wordt teruggekoppeld via IBIS. Ook zien we kansen voor het ontsluiten van de resultaten van de monitor via de Groningse dashboard toekomstbestendigheid bedrijventerreinen. Gemeenten moeten hun bedrijventerreingegevens op orde hebben, voor hun eigen cijfers en monitoring, maar ook voor een goed regionaal, provinciaal en nationaal beeld van bedrijventerreinen. De cijfers zijn een cruciale basis voor o.a. behoefteramingen en de juiste beslissingen en gesprekken over nieuwe bedrijventerreinontwikkelingen en (compensatie van) transformatie. Nu is dit in Groningen niet altijd op orde en bestaat onduidelijkheid over harde planvoorraad, beschikbaarheid van kavels en nog uitgeefbare voorraad.

Als het fundament van de monitor – het goed en jaarlijks aanleveren van informatie vanuit de gemeenten – op orde is, is het vervolgens van belang dat de monitor meer kwalitatieve inzichten geeft. Bijvoorbeeld door goed te registreren vanuit welke bedrijven en op welk type terreinen/werkmilieus de vraag/uitgifte zich heeft voorgedaan en wat de aard (uitbreiding, nieuwvestiger, vervangingsvraag) en herkomst (gemeente, regio, van buiten) van deze ruimtevraag was. Zo kan de ruimtevraag beter worden gevolgd en komen mogelijke tekorten of overschotten in bepaalde marktsegmenten eerder in beeld. Eventuele regionale afspraken kunnen zo nodig daarop afgestemd/geactualiseerd worden. Regio Groningen-Assen werkt bijvoorbeeld al met een jaarlijkse monitor.

In het verlengde hiervan adviseren we het uitbouwen van overleggen met het bedrijfsleven binnen de regio's. In het kader van de behoefteraming zijn consultatiesessies gehouden met marktpartijen en het zou goed zijn als dit gesprek regelmatig plaatsvindt, zoals ook besproken tijdens de marktconsultatie. Denk aan een (half)jaarlijks overleg met een goede dwarsdoorsnede van bedrijven – maar ook intermediairs – om gezamenlijk te bespreken wat de actuele ontwikkelingen op bedrijventerreinenmarkt zijn en of dit om aanscherpingen van de programmering vraagt. Belangrijk: het moet géén praatclub zijn, waar verder weinig mee gebeurt. Wat goed werkt is een agenderend overleg te organiseren, om aan de hand van (bijvoorbeeld) monitor-resultaten consequenties te trekken over de bestaande locaties, harde plancapaciteit en eventuele nieuwe plannen voor en concrete vraag naar bedrijventerreinen en kantoren.

6 Adviezen per regio

In hoofdstuk vijf hebben we enkele algemene handvatten gepresenteerd die kunnen helpen om tot regionale programmeringsafspraken te komen. We geven in dit hoofdstuk nog enkele eerste regiospecifieke adviezen. We doen dit op basis van de kwantitatieve en kwalitatieve confrontatie van vraag en aanbod in de regio's.

6.1 Adviezen Delfzijl en omgeving

Er is op totaalniveau in Delfzijl en omgeving meer aanbod dan vraag tot 2030 en tot 2040 in beide scenario's. Ook kwalitatief zien we in de segmenten kleinschalig lokaal en regulier gemengd dat er meer aanbod is dan vraag. Voor grootschalige ruimtevragers is er in het hoge scenario tot 2030 mogelijk een tekort aan kavels in de regio. Voor de regio Delfzijl en omgeving hebben we de volgende specifieke adviezen:

- We adviseren om voor de segmenten kleinschalig lokaal en regulier gemengd de komende jaren geen nieuw aanbod te ontwikkelen in de regio. Op bedrijventerreinen Woldweg en Farmsumerweg zijn nog gronden beschikbaar met een specifieke bedrijfsbestemming. Door deze terreinen algemeen te bestemmen kunnen deze gronden op termijn ook beschikbaar gemaakt worden voor kleinschalig lokale tot reguliere bedrijven. We adviseren hier alleen actie op te ondernemen als hier concrete aanleiding voor is.
- We adviseren om goed vinger aan de pols te houden wat interesse in grootschalige kavels betreft, vooral op Farmsumerpoort. Op basis van goede afspraken kan bijvoorbeeld een grote(re) ruimtevrager die zich meldt in Delfzijl en omgeving opgevangen worden op een locatie met genoeg grootschalig aanbod in een van de andere twee regio's mocht het in Delfzijl en omgeving niet passen.
- We adviseren ook om als regio die maar uit één gemeente bestaat om goed af te stemmen (en mogelijk ook afspraken te maken) met de omliggende regio's Oost-Groningen en de RGA-gemeenten. Hierbij is aandacht voor de relatie tussen Oosterhorn en droge bedrijventerreinen in de provincie van belang.

6.2 Adviezen Oost-Groningen

Kwantitatief is er in Oost-Groningen meer aanbod dan vraag naar bedrijventerreinen tot 2030 en tot 2040. Toch kunnen er in de regio enkele knelpunten ontstaan de komende jaren. Kwalitatief zien we dat er op enkele plekken behoefte kan zijn aan het toevoegen van kleinschalig lokaal aanbod. Oost-Groningen heeft een groot oppervlak en niet overal is kleinschalig lokaal aanbod beschikbaar voor lokale bedrijven. Zo is er geen kleinschalig hard (plan)aanbod aanwezig in de gemeenten Pekela en Veendam. In het regulier gemengde segment is in beide scenario's meer dan voldoende aanbod om aan de ruimtevraag naar bedrijventerreinen te voldoen tot 2030, al is er minder beschikbaar dan op papier staat aangezien een aanzienlijk deel van dit segment onder optie is. Ook is er in het grootschalig gemengde segment in beide scenario's voldoende aanbod om in de vraag tot 2030 te voorzien. Voor de regio Oost-Groningen hebben we de volgende specifieke adviezen:

- We adviseren om ruimte te creëren voor kleinschalige lokale bedrijven op plekken waar dat lokale meerwaarde oplevert. Er zal in dit segment niet snel een problematisch overaanbod ontstaan en het type bedrijf dat op dergelijke terreinen is gevestigd is vaak erg lokaal gebonden waardoor kleinschalige lokale terreinen de meest geschikte plekken zijn voor dit type bedrijf.
- We adviseren om als regio goed de uitgifte op regulier gemengde en grootschalig gemengde bedrijventerreinen te monitoren. Als de uitgifte op deze terreinen voorspoedig gaat (richting het hoge scenario) dan kan er richting 2040 wel een tekort ontstaan in beide segmenten. Als dit op tijd gesignaleerd wordt, kunnen tijdig goede plannen gemaakt worden om te voorzien in de vraag na 2030.
- Tot slot adviseren we de gemeenten in de regio Oost-Groningen om gezamenlijk afspraken te maken over bedrijventerreinen en de programmering hiervan. Ook adviseren we om afspraken te maken met de RGA-gemeenten over de bedrijventerreinen.

6.3 Adviezen RGA-gemeenten

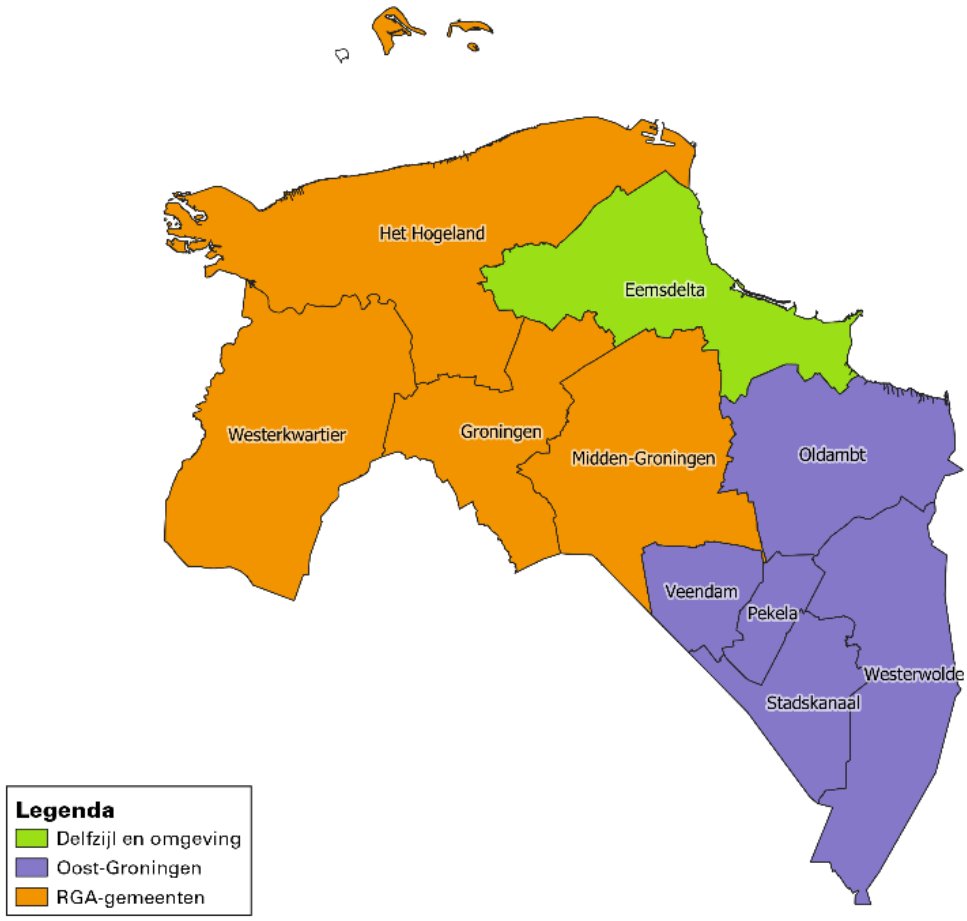
Er is in de RGA-gemeenten in tegenstelling tot de andere twee regio's sprake van een kwantitatief tekort aan bedrijventerreinen in het lage en het hoge scenario tot 2030 en tot 2040. Dit geldt voor zowel de stad Groningen op zichzelf als de andere RGA-gemeenten. Aanvullend daarop zijn veel van de beschikbare kavels in de regio onder optie/reservering en daarmee niet (direct) beschikbaar. Kwalitatief zien we dat er behoefte is aan kleinschalig lokaal aanbod in de regio, er is minder aanbod dan vraag tot 2030 in beide scenario's. Omdat lokale bedrijven ook lokaal gebonden zijn kan er voor dit segment moeilijker alternatief aanbod beschikbaar worden gesteld in een andere regio. Ook voor het regulier gemengde segment geldt dat er meer vraag is dan aanbod tot 2030 in het hoge scenario, in het lage scenario is er een balans tussen vraag en aanbod. In de periode tot 2040 ontstaat in ieder geval een (groot) tekort aan regulier gemengde bedrijventerreinen in de RGA-gemeenten als er geen nieuw aanbod wordt toegevoegd. In het grootschalig regulier gemengde segment is tot 2030 genoeg aanbod in beide scenario's, richting 2040 (of als de uitgifte veel harder gaat dan verwacht) kan er in dit segment ook een tekort ontstaan. Voor de RGA-gemeenten hebben we de volgende specifieke adviezen:

- We adviseren om goede plannen voor kleinschalig lokaal aanbod zo snel mogelijk op te stellen en te realiseren in de regio.
- We adviseren ook om zo snel mogelijk nieuw regulier gemengd aanbod te realiseren in de regio en/of om afspraken te maken over (gedeeltelijke) opvang van deze vraag op geschikte bedrijventerreinen in andere omliggende regio's.
- We adviseren om als regio goed de uitgifte op grootschalig regulier gemengde bedrijventerreinen te monitoren. Als je op tijd knelpunten op grootschalig regulier gemengde terreinen weet te signaleren kun je tijdig goede plannen maken om te voorzien in de vraag.
- Ook adviseren we de RGA-gemeenten om afspraken te maken over (de programmering van) bedrijventerreinen, binnen de regio en met andere regio's. De RGA-gemeenten zijn de zwaartepunt van de provincie, het is daarom belangrijk dat er in de regio goede afspraken zijn rondom bestaande bedrijventerreinen en programmering van bedrijventerreinen. Dit geeft een stevige basis voor de afstemming met andere regio's.

7 Bijlagen

A: Methodiek

Indeling regio's

Regio	COROP	Gemeente
Delfzijl en omgeving	Delfzijl en omgeving	Eemsdelta
Oost-Groningen	Oost-Groningen	Oldambt
Oost-Groningen	Oost-Groningen	Pekela
Oost-Groningen	Oost-Groningen	Stadskanaal
Oost-Groningen	Oost-Groningen	Veendam
Oost-Groningen	Oost-Groningen	Westerwolde
RGA-gemeenten	Overig Groningen	Groningen
RGA-gemeenten	Overig Groningen	Het Hogeland
RGA-gemeenten	Overig Groningen	Midden-Groningen
RGA-gemeenten	Overig Groningen	Westerkwartier

Sectoren raming

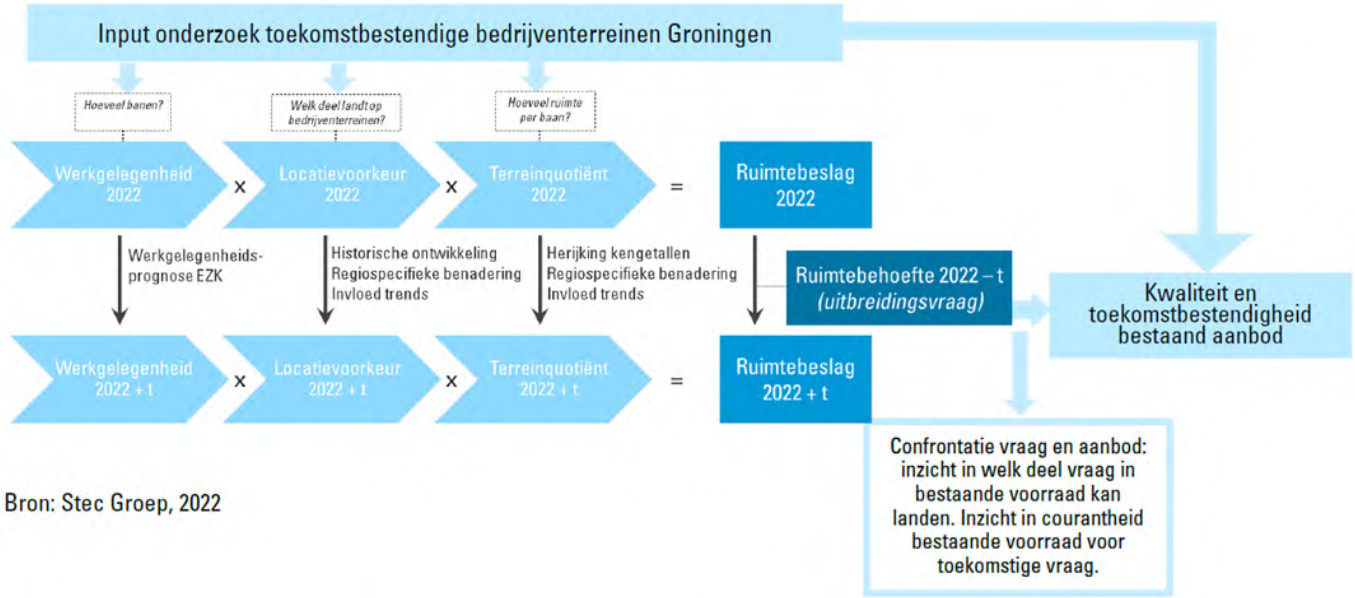
We onderscheiden in de bedrijventerreinenraming zeven sectoren. Basis voor de indeling is de Standaard Bedrijfsindeling (SBI) van het CBS. Met deze indeling in sectoren clusteren we bedrijven zoveel mogelijk op basis van zowel kwantitatieve aspecten (onder andere groeiverwachtingen, ruimtegebruik, locatievoorkeur) als kwalitatieve aspecten (zoals vestigingsvoorkeuren, marktoriëntatie et cetera).

Sector	SBI	Bevat onder andere…
Landbouw	A	Dienstverlening voor de landbouw, akkerbouw, tuinbouw, veeteelt
Industrie	B, C, D E	Chemische industrie, rubber- en kunststofindustrie, metaalproducten en machines, elektroteschnisch, transportmiddelenindustrie, kleding- en textiel, hout- en bouwproducten, sociale werkvoorziening
Bouw, handel en reparatie	F, G45	Bouwbedrijven, GWW, handel in en reparatie van auto's
Logistiek en groothandel	G46, H	Post- en koeriers, vervoer over land en water, opslag, logistieke dienstverleners, transport, groothandel, e-commerce
Consumentendiensten	G47, I, R, S	Detailhandel (PDV), horeca, leisure, sport, recreatie, wellness
Dienstverlening & ICT	J, K, L, M, N	Zakelijke diensten, R&D, ingenieurs, facility management, schoonmaakbedrijven, beveiliging, uitzendbureaus, vastgoed, callcenters, softwarebedrijven, IT
Overheid, zorg en onderwijs	O, P, Q	Overheidsdiensten zoals brandweer, politie, gemeentewerf of -kantoor; maatschappelijke organisaties, trainings- en opleidingscentra

Raming uitbreidingsvraag

De raming van de uitbreidingsvraag berekenen we met een afgeleide methode van de oorspronkelijke Bedrijfslocatiemonitor (BLM, opgesteld door CPB/PBL in 2001). De basis voor deze zogenaamde terreinquotiëntenmethodiek is dat werkgelegenheid (en het ruimtegebruik per werknemer) een graadmeter is voor de ruimtevraag van bedrijven. De methode kent drie parameters:

1. Werkgelegenheid: met hoeveel banen neemt de werkgelegenheid toe?
2. Locatievoorkeur: welk deel (%) daarvan komt op bedrijventerreinen terecht?
3. Terreinquotiënt: hoeveel ruimte (in m² kavel) heeft elke baan op een bedrijventerrein nodig?

Bron: Stec Groep, 2022

1. Ontwikkeling werkgelegenheid

Voor de toekomstige werkgelegenheidsontwikkeling maken we gebruik van de actualisatie en regionalisering bedrijfstakramingen opgesteld door het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB) in 2022. Het EIB geeft voor 18 bedrijfstakken de verwachte ontwikkeling van arbeidsvolume en toegevoegde waarde weer in de periode 2019-2032. Zij onderscheiden daarbij twee scenario's: behoedzaam en gunstig. We gebruiken de groeipercentages van de EIB-scenario's voor het arbeidsvolume om de werkgelegenheidsontwikkeling door te rekenen. De groeipercentages in de EIB zijn gegeven op COROP-niveau, welke aansluiten bij de regio-indeling in Groningen. Het aantal banen heeft betrekking op het totaal aantal fulltimers, parttimers en uitzendkrachten.

Tabel 20: Totaal aantal banen per regio volgens EIB-scenario's

Regio	Scenario	1-1-2022 (LISA)	1-1-2029	1-1-2039
Delfzijl en omgeving	EIB behoedzaam	17.422	15.785	13.709
	EIB gunstig	17.888	17.234	16.441
Oost-Groningen	EIB behoedzaam	52.186	49.787	46.644
	EIB gunstig	53.313	53.462	53.249
RGA-gemeenten	EIB behoedzaam	222.161	225.088	230.779
	EIB gunstig	225.369	236.103	250.907

Bron: LISA (2021), EIB-scenario's (2022). Bewerking: Stec Groep (2022).

De ontwikkelingen per sector (per regio) baseren we op historische ontwikkelingen van de sectoren, waar nodig gecorrigeerd op uitschieters (bijvoorbeeld vertrek van één groot bedrijf) en op basis van duiding van bepaalde ontwikkelingen in de bijeenkomsten met gemeenten. Daarbij houden we ook rekening met trends en ontwikkelingen en de impact hiervan op de ontwikkeling van sectoren. We gebruiken het totaal aantal banen per regio volgens de EIB-scenario's als basis. Vervolgens rekenen we het aandeel per sector binnen dit totaal door naar de toekomst. Daarbij is er geen onderscheid tussen het hoge en lage scenario.

Tabel 21: Ontwikkeling sectoren per regio, in aandeel van totale werkgelegenheid per regio

Regio	Sector	Aantal in 2022 (EIB gunstig)	Aandeel in 2022	Aandeel in 2030	Ontwikkeling 2022-2030 (%-punt)	Aandeel in 2040	Ontwikkeling 2030-2040 (%-punt)
Delfzijl en omgeving	Landbouw	980	5,5%	4,5%	-0,9%	4,1%	-0,4%
	Bouw, handel en reparatie	1.440	8,1%	8,4%	0,4%	8,6%	0,2%
	Consumentendiensten	3.170	17,7%	18,1%	0,4%	18,4%	0,3%
	Dienstverlenging & ICT	2.270	12,7%	13,2%	0,5%	13,4%	0,1%
	Industrie – samengevoegd	3.500	19,6%	19,3%	-0,3%	19,0%	-0,3%
	Logistiek en groothandel	2.030	11,4%	11,2%	-0,1%	11,1%	-0,1%
	Overheid, zorg en onderwijs	4.480	25,0%	25,2%	0,2%	25,3%	0,1%
Oost-Groningen	Landbouw	2.210	4,1%	3,7%	-0,5%	3,1%	-0,6%
	Bouw, handel en reparatie	4.950	9,3%	9,6%	0,3%	10,0%	0,4%
	Consumentendiensten	10.880	20,4%	20,9%	0,5%	21,2%	0,3%
	Dienstverlenging & ICT	5.890	11,0%	11,0%	0,0%	11,2%	0,2%
	Industrie – samengevoegd	8.780	16,5%	16,0%	-0,5%	15,7%	-0,3%
	Logistiek en groothandel	3.750	7,0%	6,8%	-0,3%	6,5%	-0,3%
	Overheid, zorg en onderwijs	16.860	31,6%	32,1%	0,5%	32,3%	0,3%
RGA-gemeenten	Landbouw	5.510	2,4%	2,2%	-0,2%	1,7%	-0,6%
	Bouw, handel en reparatie	12.740	5,7%	5,7%	0,0%	5,7%	0,0%
	Consumentendiensten	44.040	19,5%	19,7%	0,1%	19,9%	0,1%
	Dienstverlenging & ICT	46.670	20,7%	20,9%	0,2%	21,1%	0,2%

	Industrie – samengevoegd	19.560	8,7%	8,1%	-0,6%	7,5%	-0,6%
	Logistiek en groothandel	13.000	5,8%	5,7%	-0,1%	5,7%	0,1%
	Overheid, zorg en onderwijs	83.850	37,2%	37,7%	0,4%	38,4%	0,8%

*Noot: Aantallen afgerond op tientallen.

2. Locatietypevoorkeur

Locatietypevoorkeur = aandeel banen op bedrijventerreinen ten opzichte van totaal aantal banen

De locatietypevoorkeur is het aandeel van de totale werkgelegenheid dat op een bedrijventerrein gevestigd is. We bepalen de locatietypevoorkeur van bedrijven op basis van LISA (2021) en op basis van een gekwantificeerde trendanalyse:

- De meest recente LISA-gegevens vormen het uitgangspunt. De gegevens zijn uitgesplitst naar sector. Op basis van provinciale contouren van bedrijventerreinen is berekend welk deel van de werkgelegenheid op bedrijventerreinen is gevestigd. Op die manier wordt in het prognosemodel per sector de locatietypevoorkeur bepaald.
- Aan de hand van historische gegevens uit LISA analyseren we met het prognosemodel de historische ontwikkeling van de locatietypevoorkeur per sector. Aan de hand hiervan maakt het prognosemodel eerste aannames over de ontwikkeling van de locatietypevoorkeur per sector in de komende jaren.
- Additioneel analyseren we de belangrijke trends en ontwikkelingen in relatie tot de ruimtevraag per sector en per regio. Deze kwantificeren we voor de locatietypevoorkeur.

In onderstaande tabel geven we weer welke input we ten aanzien van locatietypevoorkeur hanteren voor de verschillende sectoren en regio's.

Tabel 22: Ontwikkeling locatietypevoorkeur (LTV) per sector en regio

Regio	Sector	LTV 2022	LTV 2030	Ontwikkeling 2022-2030 (%-punt)	LTV 2040	Ontwikkeling 2030-2040 (%-punt)
Delfzijl en omgeving	Landbouw	0,3%	0,2%	-0,1%	0,1%	-0,1%
	Bouw, handel en reparatie	25,8%	28,5%	2,7%	28,8%	0,3%
	Consumentendiensten	9,5%	10,6%	1,1%	12,4%	1,8%
	Dienstverlenging & ICT	32,1%	35,2%	3,2%	36,8%	1,5%
	Industrie – samengevoegd	35,9%	36,9%	1,0%	37,4%	0,5%
	Logistiek en groothandel	12,0%	14,2%	2,2%	14,9%	0,7%
	Overheid, zorg en onderwijs	1,0%	1,2%	0,2%	1,5%	0,3%
Oost-Groningen	Landbouw	2,7%	3,3%	0,5%	3,9%	0,6%
	Bouw, handel en reparatie	46,8%	47,1%	0,2%	47,3%	0,2%
	Consumentendiensten	12,7%	13,3%	0,6%	13,7%	0,4%
	Dienstverlenging & ICT	24,4%	25,3%	0,9%	26,5%	1,3%
	Industrie – samengevoegd	74,9%	75,4%	0,5%	75,7%	0,3%
	Logistiek en groothandel	63,7%	66,2%	2,4%	66,5%	0,4%
	Overheid, zorg en onderwijs	13,3%	13,6%	0,3%	13,7%	0,0%
RGA-gemeenten	Landbouw	5%	5,1%	0,4%	6,1%	1,0%
	Bouw, handel en reparatie	56,0%	56,5%	0,4%	56,6%	0,2%
	Consumentendiensten	13,9%	13,9%	-0,1%	13,4%	-0,5%
	Dienstverlenging & ICT	46,0%	45,1%	-0,9%	43,6%	-1,5%
	Industrie – samengevoegd	68,0%	68,8%	0,7%	69,0%	0,2%
	Logistiek en groothandel	66,7%	67,3%	0,6%	67,4%	0,1%
	Overheid, zorg en onderwijs	6,9%	7,0%	0,0%	7,1%	0,2%

3. Terreinquotiënt

Terreinquotiënt = gemiddeld aantal vierkante meter kavel per werkzaam persoon

Als onderdeel van deze raming heeft een uitgebreide data-analyse plaatsgevonden om het huidige ruimtegebruik per sector in beeld te brengen. Daarbij is een koppeling gemaakt van bedrijfskavels op bedrijventerreinen en het vestigingenbestand van de provincie. Zo kan op bedrijfsniveau het ruimtegebruik in kaart worden gebracht. Op basis hiervan hebben we per subregio en per sector het gewogen gemiddelde ruimtegebruik in de huidige situatie vastgesteld. De ontwikkeling van het terreinquotiënt per sector in de toekomst baseren we op:

- De ontwikkeling van de algehele terreinquotiënt (totale netto uitgegeven voorraad gedeeld door totaal aantal banen op bedrijventerreinen) per regio. Dit geeft een beeld van de ontwikkeling van het gemiddelde ruimtegebruik en daarmee het intensiever of juist extensiever worden van ruimtegebruik in de regio's.
- De verhouding van het terreinquotiënt per sector in de regio's ten opzichte van het terreinquotiënt per sector in de provincie.
- Impact van trends en ontwikkelingen (zoals robotisering) op het ruimtegebruik per werknemer per sector.

IMPACT VAN LEEGSTAND OP TERREINQUOTIËNTEN

Leegstand op bedrijventerreinen, of een verlies aan banen bij bedrijven heeft een opwaarts effect op de terreinquotiënten (minder personeel op hetzelfde oppervlakte). De leegstand op bedrijventerreinen is bij terreinquotiënten (impliciet) meegeteld. Tot een niveau van frictieleegstand is dit geen probleem. Leegstand bóven dit niveau vertekent de terreinquotiënten. Uit de analyses van leegstand/aanbod per regio blijkt dat er geen sprake is van overmatige leegstand in de verschillende subregio's.

In onderstaande tabel geven we weer welke input we ten aanzien van terreinquotiënten hanteren voor de verschillende sectoren en regio's.

Tabel 23: Ontwikkeling terreinquotiënt (TQ) per sector en regio, in m² kavel

Regio	Sector	TQ 2022	TQ 2030	Ontwikkeling 2022-2030 (in %)	TQ 2040	Ontwikkeling 2030-2040 (in %)
Delfzijl en omgeving	Landbouw[18]	1.284	1.348	5%	1.416	5%
	Bouw, handel en reparatie	449	471	5%	471	0%
	Consumentendiensten	453	476	5%	476	0%
	Dienstverlenging & ICT	111	122	10%	128	5%
	Industrie – samengevoegd	712	783	10%	822	5%
	Logistiek en groothandel	657	690	5%	759	10%
	Overheid, zorg en onderwijs	584	584	0%	584	0%
Oost-Groningen	Landbouw	1.284	1.348	5%	1.416	5%
	Bouw, handel en reparatie	498	498	0%	498	0%
	Consumentendiensten	364	364	0%	364	0%
	Dienstverlenging & ICT	317	317	0%	317	0%
	Industrie – samengevoegd	636	687	8%	741	8%
	Logistiek en groothandel	717	753	5%	828	10%
	Overheid, zorg en onderwijs	389	389	0%	389	0%

[18] De terreinquotiënt voor de sector landbouw is door een beperkt aantal cases op bedrijventerreinen op provinciaal niveau berekend.

RGA-gemeenten	Landbouw	1.284	1.348	5%	1.416	5%
	Bouw, handel en reparatie	235	246	5%	259	5%
	Consumentendiensten	211	211	0%	211	0%
	Dienstverlenging & ICT	113	113	0%	113	0%
	Industrie – samengevoegd	348	369	6%	387	5%
	Logistiek en groothandel	311	326	5%	326	0%
	Overheid, zorg en onderwijs	149	149	0%	149	0%

B: Inventarisatie vervangingsvraag

Om de vervangingsvraag per regio in kaart te brengen hebben we concrete transformatieplannen van gemeenten uitgevraagd en geanalyseerd, zie tabel hieronder. Vervangingsvraag ontstaat wanneer een (stuk) bedrijventerrein verdwijnt en de originele eindgebruikers een nieuwe locatie zoeken. Bij transformatie van een bedrijventerrein kan dus vervangingsvraag optreden.

We hebben gemeenten gevraagd een indicatie te geven van de omvang van het plan, of er bedrijven moeten vertrekken als gevolg van de transformatie, op welk termijn het plan wordt uitgevoerd en welke functies er terugkeren op de locatie na transformatie. Op basis van deze kenmerken schatten we voor de plannen die voor 2040 van start gaan de vervangingsvraag per transformatie. Bij transformatieplannen kan het aandeel voor bedrijven bestemde grond dat verdwijnt namelijk verschillen. Hieronder per regio een tabel met daarin de door gemeenten benoemde transformatielocaties, de verwachte periode van de transformatie en de verwachte vervangingsvraag.

Tabel 24: Opgegeven transformatieplannen per gemeente

Verwachte periode	Regio	Gemeente	Terrein	Verwachte vervangingsvraag
Tot 2030	RGA-gemeenten	Groningen	Friese Straatweg	1,3
	RGA-gemeenten	Groningen	Ulgersmaweg	1,0
	RGA-gemeenten	Groningen	Damsterdiep	22,7
	RGA-gemeenten	Westerkwartier	Industriepark Leek	7,2
	RGA-gemeenten	Midden-Groningen	Hoogezand Noord	4,5
Vanaf 2030 tot 2040	RGA-gemeenten	Groningen	Hoendiep (Zuid)	5,6
	RGA-gemeenten	Groningen	Peizerweg/Suikerunie	9,0
Totaal tot 2030				**36,8**
Totaal tot 2040				**51,4**

C: Indeling hard (plan)aanbod naar type bedrijventerrein

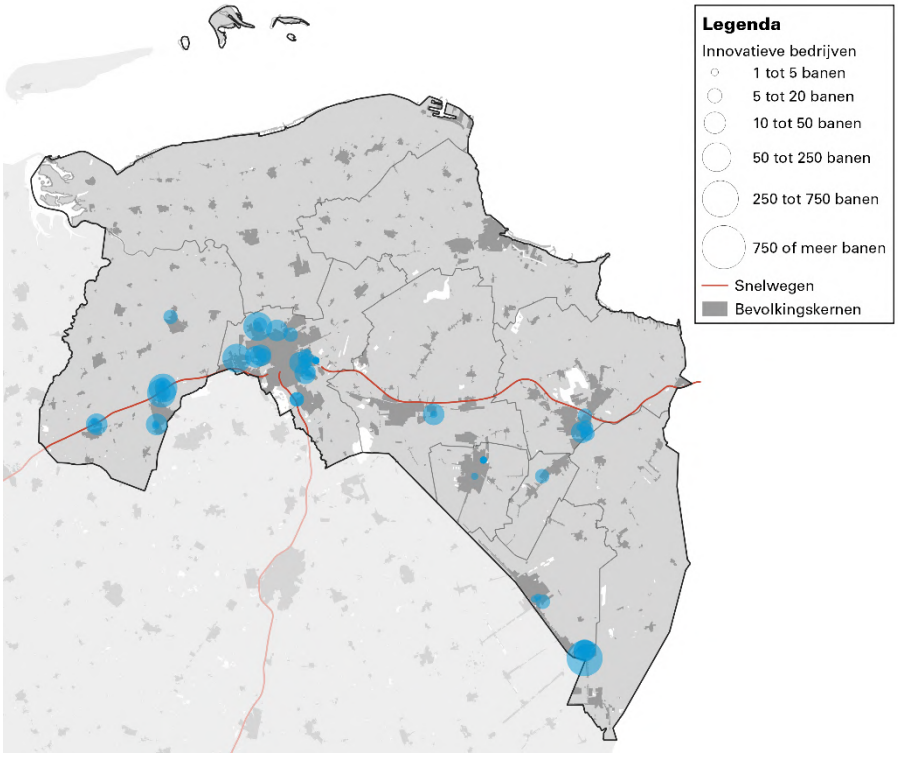
Zie tabel hieronder voor de indeling van alle bedrijventerreinen met hard (plan)aanbod naar de typen bedrijventerreinen die we onderscheiden in de provincie Groningen. Het gekozen type is gebaseerd op de kenmerken van het uitgeefbare aanbod per terrein.

Tabel 25: Hard (plan)aanbod naar type bedrijventerrein

Regio	Gemeente	Terrein	Uitgeefbaar aanbod	Type terrein
Delfzijl en omgeving	Eemsdelta	Farmsumerpoort (GEM/GSP)	18,9	Regulier gemengd/ grootschalig
Delfzijl en omgeving	Eemsdelta	Energieweg	0,7	Kleinschalig lokaal
Delfzijl en omgeving	Eemsdelta	Uitbreiding bedrijventerrein Tjariet (Spijk)	3,0	Kleinschalig lokaal
Delfzijl en omgeving	Eemsdelta	Bedrijvenpark Fivelpoort (GSP)	19,2	Regulier gemengd
Delfzijl en omgeving	Eemsdelta	Woldweg	3,9	Specifieke doelgroep
Delfzijl en omgeving	Eemsdelta	Farmsumerweg	3,2	Specifieke doelgroep
Oost-Groningen	Oldambt	Bolwerck	8,2	Regulier gemengd
Oost-Groningen	Oldambt	Eextahaven III 1e en 2e fase	2,3	Kleinschalig lokaal
Oost-Groningen	Oldambt	Hoogebrug 2	1,9	Regulier gemengd
Oost-Groningen	Oldambt	Rensel	0,3	Kleinschalig lokaal
Oost-Groningen	Pekela	West	14,5	Regulier gemengd
Oost-Groningen	Veendam	Dallen II (Fase I)	39,0	Regulier gemengd/ grootschalig
Oost-Groningen	Veendam	Lloyd	3,3	Regulier gemengd
Oost-Groningen	Veendam	Groningen Railport / RSCG	1,5	Specifieke doelgroep
Oost-Groningen	Westerwolde	Zuid Groningen fase 2	43,0	Regulier gemengd/ grootschalig & specifieke doelgroep
Oost-Groningen	Westerwolde	BT Sellingen	1,0	Kleinschalig lokaal
Oost-Groningen	Westerwolde	T Heem	0,5	Kleinschalig lokaal
Oost-Groningen	Westerwolde	Avebe-terrein	20,0	Specifieke doelgroep
Oost-Groningen	Stadskanaal	Bedrijvenpark Stadskanaal	4,1	Regulier gemengd
Oost-Groningen	Stadskanaal	Ter Wuppingerweg	5,0	Kleinschalig lokaal
Oost-Groningen	Stadskanaal	Dideldom	1,3	Kleinschalig lokaal
RGA-gemeenten	Groningen	Westpoort	43,5	Regulier gemengd/ grootschalig
RGA-gemeenten	Groningen	Roodehaan	11,3	Grootschalig
RGA-gemeenten	Groningen	Nesciopark	0,6	Kleinschalig lokaal
RGA-gemeenten	Groningen	Eemspoort	1,3	Regulier gemengd
RGA-gemeenten	Groningen	Zernike Science	11,3	Specifieke doelgroep
RGA-gemeenten	Het Hogeland	Bedrijventerrein Ulrum	1,4	Kleinschalig lokaal
RGA-gemeenten	Het Hogeland	Bedrijventerrein langs N363	1,4	Kleinschalig lokaal
RGA-gemeenten	Het Hogeland	Tuinbouw bedrijventerrein	1,2	Specifieke doelgroep
RGA-gemeenten	Midden-Groningen	Bedrijvenpark Rengers	6,3	Regulier gemengd
RGA-gemeenten	Midden-Groningen	Gouden Driehoek	1,5	Regulier gemengd
RGA-gemeenten	Westerkwartier	Leeksterveld	8,0	Regulier gemengd

D: Innovatiespotter thema's bedrijventerreinen Groningen

Figuur 22: Innovatieve agrifood bedrijven op bedrijventerreinen

Figuur 23: Innovatieve circulaire bedrijven op bedrijventerreinen

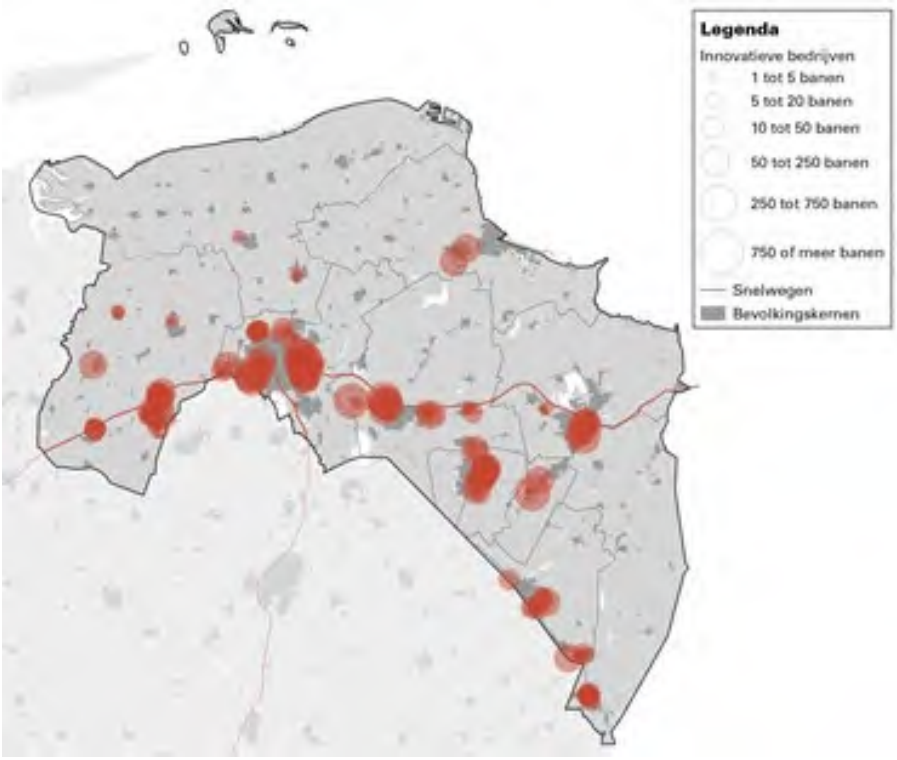
Figuur 24: Innovatieve energie bedrijven op bedrijventerreinen

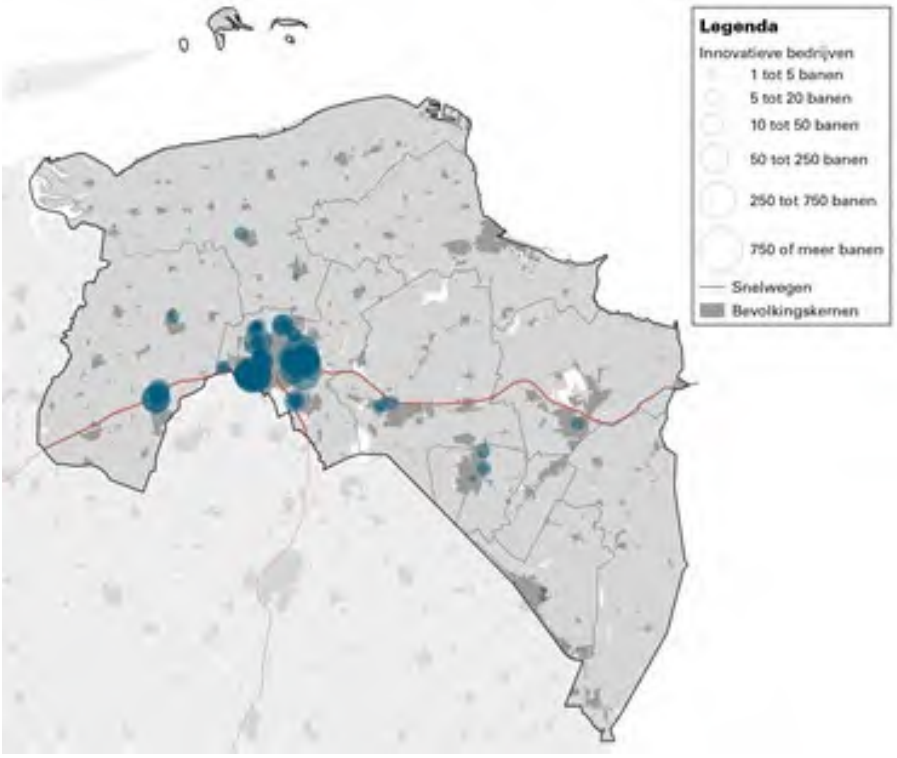
Figuur 25: Innovatieve health bedrijven op bedrijventerreinen

Figuur 26: Innovatieve high tech bedrijven op bedrijventerreinen

Figuur 27: Innovatieve ICT bedrijven op bedrijventerreinen

E: Indicatieve vraag-aanbod confrontatie per gemeente

Tabel 26: Indicatieve vraag-aanbod confrontatie per gemeente in Delfzijl en omgeving

Gemeente			2022 tot 2030		2030 tot 2040		2022 tot 2040	
			Behoed-zaam	Gunstig	Behoed-zaam	Behoed-zaam	Gunstig	Behoed-zaam
Eemsdelta	Vraag	Uitbreidingsvraag	6	16	-10	5	-3	21
		Vervangingsvraag	0		0		0	
		Additionele vraag	5	10	3	3	8	13
	Aanbod	Hard planaanbod	42		-		42	
	Confrontatie		-30	-16	-		-38	-9

Tabel 27: Indicatieve vraag-aanbod confrontatie per gemeente in Oost-Groningen

Gemeente			2022 tot 2030		2030 tot 2040		2022 tot 2040	
			Behoed-zaam	Gunstig	Behoed-zaam	Gunstig	Behoed-zaam	Gunstig
Oldambt	Vraag	Uitbreidingsvraag	4	22	-8	22	-4	44
		Vervangingsvraag	0		0		0	
	Aanbod	Hard planaanbod	13		-		13	
	Confrontatie		-9	9	-		-17	31
Pekela	Vraag	Uitbreidingsvraag	1	2	-1	2	0	5
		Vervangingsvraag	0		0		0	
	Aanbod	Hard planaanbod	14		-		14	
	Confrontatie		-13	-12	-		-14	-9
Stadskanaal	Vraag	Uitbreidingsvraag	2	8	-3	8	-1	16
		Vervangingsvraag	0		0		0	
	Aanbod	Hard planaanbod	10		-		10	
	Confrontatie		-8	-2	-		-11	-6
Veendam	Vraag	Uitbreidingsvraag	2	11	-4	11	-2	21
		Vervangingsvraag	0		0		0	
	Aanbod	Hard planaanbod	42		-		42	
	Confrontatie		-40	-31	-		-44	-21
Westerwolde	Vraag	Uitbreidingsvraag	1	5	-2	5	-1	11
		Vervangingsvraag	0		0		0	
	Aanbod	Hard planaanbod	30		-		30	
	Confrontatie		-29	-25	-		-31	-19
Totaal	Vraag	Uitbreidingsvraag	10	48	-18	48	-8	96
		Vervangingsvraag	0		0		0	
		Additionele vraag	15	30	3	8	18	38
	Aanbod	Hard planaanbod	109		-		109	
	Confrontatie		-84	-31	-		-99	26

Tabel 28: Indicatieve vraag-aanbod confrontatie per gemeente in RGA-gemeenten

Gemeente			2022 tot 2030		2030 tot 2040		2022 tot 2040	
			Behoed-zaam	Gunstig	Behoed-zaam	Gunstig	Behoed-zaam	Gunstig
Groningen	Vraag	Uitbreidingsvraag	23	52	17	50	40	102
		Vervangingsvraag	25		15		40	
	Aanbod	Hard planaanbod	57		-		57	
	Confrontatie		-9	20	-		23	85
Het Hogeland	Vraag	Uitbreidingsvraag	2	5	2	5	4	9
		Vervangingsvraag	0		0		0	
	Aanbod	Hard planaanbod	3		-		3	
	Confrontatie		-1	2	-		1	6
Midden-Groningen	Vraag	Uitbreidingsvraag	7	15	5	14	11	29
		Vervangingsvraag	5		0		5	
	Aanbod	Hard planaanbod	8		-		8	
	Confrontatie		4	12	-		8	26
Westerkwartier	Vraag	Uitbreidingsvraag	8	18	6	18	14	36
		Vervangingsvraag	7		0		0	
	Aanbod	Hard planaanbod	8		-		8	
	Confrontatie		7	17	-		6	28
Totaal	Vraag	Uitbreidingsvraag	40	90	29	86	70	176
		Vervangingsvraag	37		15		51	
		Additionele vraag	20	40	5	10	25	50
	Aanbod	Hard planaanbod	75		-		75	
	Confrontatie		22	92	-		71	202

Bijlage 2 Archeologisch onderzoek

DE | STEEKPROEF
archeologisch onderzoeks- en adviesbureau

Heiligerlee, Scheemderhoogte
Gemeente Oldambt (Gr.)
Proefsleuvenonderzoek IVO-P
Definitief
Steekproefrapport 2022-05/16

DE STEEKPROEF
archeologisch onderzoeks- en adviesbureau

Heiligerlee, Scheemderhoogte
Gemeente Oldambt (Gr.)
Proefsleuvenonderzoek IVO-P
Definitief
Steekproefrapport 2022-05/16

DE STEEKPROEF
archeologisch onderzoeks- en adviesbureau

Heiligerlee, Scheemderhoogte
Gemeente Oldambt (Gr.)
Proefsleuvenonderzoek IVO-P

Een onderzoek in opdracht van
Gemeente Oldambt

Steekproefrapport 2022-05/16
ISSN 1871-269X
Status: definitief

Auteurs: [redacted] (senior KNA-archeoloog, registratienr. 41859613)
Autorisatie: [redacted]
(senior KNA-archeoloog/-prospector, registratienr. 35453178)

Goedgekeurd door de bevoegde overheid
gemeente Oldambt
d.d. 9 november 2023
[redacted]

De Steekproef bv werkt volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) 4.1/ SIKB-BRL 4000, voor dit onderzoek protocol 4003

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door De Steekproef, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, februari 2021

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder bronvermelding.

De Steekproef bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau

adres Hogeweg 3, 9801 TG Zuidhorn
telefoon 050 – 5779784
internet www.desteekproef.nl
e-mail info@desteekproef.nl
kvk 02067214

Inhoud

Samenvatting

Administratieve gegevens van het plangebied

1. Inleiding (KNA 4.1: LS01)....1
   1.1 Locatie (KNA 4: LS01, LS02)....3

2. Vooronderzoek (KNA 4.1: LS06)....4
   2.1 Fysische geografie (KNA 4.1: LS04)....4
   2.2 Archeologie (KNA 4.1 LS04)....5
   2.3 Historische geografie (KNA 4.1: LS03)....7
   2.4 Archeologische verwachting (KNA 4.1: LS05; Veenstra 2021)....8

3. Methode (KNA 4.1: VS01 en VS08) 10

4. Resultaten (KNA 4.1: VS05, OS11, OS14, OS15, OS16, SP02)....11
   4.1 Bodemopbouw....12
   4.2 Sporen 13
   4.3 Vondstmateriaal....14

5. Waardestelling (KNA 4.1: VS06)....15

6. Conclusie (KNA 4.1: VS05; VS06 en VS07)....16
   6.1 Beantwoording onderzoeksvragen....16
   6.2 Advies (KNA 4.1: VS07)....17
   6.3 Selectievoorstel vondsten 17

Literatuur en bronnen

Lijst van figuren

Appendix I: Archeologische periodes
Appendix II: Allesporenkaart
Appendix III: Sporenlijst

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Oldambt is in het plangebied Scheemderhoogte te Heiligerlee, gemeente Oldambt, provincie Groningen een inventariserend veldonderzoek proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd. Doel van het onderzoek was vaststellen of er archeologische vindplaatsen aanwezig zijn en of deze behoudenswaardig zijn.

In het plangebied zijn twee historische boerderijplaatsen aanwezig, die beide staan weergegeven op historische kaarten vanaf 1725. Tijdens het onderzoek is gebleken dat de bodem ter plekke van de meest westelijke boerderijplaats sterk is verstoord als gevolg van graafwerkzaamheden ten behoeve van een gronddepot dat hier aanwezig is geweest. Ter plekke van de meest oostelijke boerderijplaats zijn erfsloten en één uitbraaksleuf van de zuidelijke wand van de boerderij gevonden. Er zijn geen vondsten gedaan. Vanwege het feit dat maar weinig van de boerderijplaats bewaard is gebleven, kan worden geconcludeerd dat geen sprake is van een behoudenswaardige vindplaats.

Selectie advies [redacted] *(senior KNA-archeoloog/-materiaalspecialist):*
In het plangebied Heiligerlee, Scheemderhoogte is een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, vanwege de ligging van twee historische boerderijplaatsen. Van alleen de meest oostelijk gelegen boerderijplaatsen zijn resten gevonden. Van de meest westelijke boerderijplaats waren geen resten meer aanwezig als gevolg van graafwerkzaamheden uitgevoerd ten behoeven van een gronddepot dat tot recent aanwezig was. Van de oostelijke boerderijplaats zijn slechts delen van de erfsloot en één uitbraaksleuf teruggevonden. Op basis van een waardering van de fysieke en inhoudelijke kwaliteit is vastgesteld dat geen sprake is van een behoudenswaardige vindplaats. Er wordt dan ook geadviseerd geen vervolgonderzoek in het plangebied uit te voeren.

Reactie bevoegde overheid
Op 9 november 2023 heeft [redacted] namens de gemeente Oldambt kennisgegeven akkoord te zijn met de rapportage.

Administratieve gegevens van het plangebied

Soort Onderzoek	Proefsleuvenonderzoek IVO-P
Provincie	Groningen
Gemeente	Oldambt
Plaats	Heiligerlee
Toponiem	Scheemderhoogte
Kaartblad	8C
Centrumcoördinaten plangebied	263134 / 576670
Oppervlakte plangebied Oppervlakte proefsleuven	Circa 19 ha Inclusief 25 meter bufferzone: gezamenlijk ca. 1 ha (beide locaties ca. 0,5 ha)
Bevoegde overheid	Gemeente Oldambt Postbus 175, 9670 AD Winschoten 0597 482000 [redacted]
Opdrachtgever	Gemeente Oldambt Postbus 175, 9670 AD Winschoten 0597 482000 [redacted]
OM-nummer	5265498100
AMK-terrein	n.v.t.
Waarnemingsnummers	n.v.t.
Bestemmingsplan:	Dubbelbestemming waarde archeologie 3
Archeoregio:	1. Drents zandgebied
ISSNnr.	1871 - 269X
Uitvoerder	De Steekproef bv
Steekproef projectcode	2022-05/16
NAP-hoogte maaiveld	ca. 0,8 meter -NAP
Huidig grondgebruik	Grasland
Uitvoering veldwerk	8 en 9 juni 2022
Beheer en plaats van documentatie	De Steekproef bv / Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) / DANS / Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis

1. Inleiding (KNA 4.1: LS01)

In opdracht van de Gemeente Oldambt is in het plangebied Scheemderhoogte te Heiligerlee, gemeente Oldambt, provincie Groningen een inventariserend veldonderzoek proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd (Figuur 1). Aanleiding voor het onderzoek is de ontwikkeling van het plangebied tot bedrijvenpark. Dit betekent dat inrichtingswerkzaamheden zullen plaatsvinden en bedrijfsgebouwen zullen worden geplaatst. De omvang en diepte van de werkzaamheden is nu nog niet bekend. Het plangebied is tot recent in gebruik geweest als slibdepot (kadastrale percelen Scheemda M1144 en Scheemda M1039). De rest van het plangebied is in gebruik als weiland.

Voorafgaand aan de ingebruikname als slibdepot is voor een groter plangebied dan het huidige onderzoeksgebied een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd (Van Kruining 2017). Hierbij is vastgesteld dat in het plangebied twee historische boerderijplaatsen aanwezig zijn. Er is geadviseerd om op deze locaties, inclusief een bufferzone van 25 meter rondom (Figuur 2), geen graafwerkzaamheden uit te voeren en geen slib op te brengen. De gemeente heeft dit advies overgenomen. Het huidige proefsleuvenonderzoek heeft betrekking op de beide boerderijplaatsen.

Door de aanleg van het bedrijvenpark verandert het grondgebruik van het terrein naar bebouwing en infrastructuur/verharding. De werkzaamheden die samenhangen met de bouw van bedrijfspanden en de inrichting van het terrein kunnen leiden tot directe aantasting van eventuele archeologische resten. Daarnaast kan de veranderende waterhuishouding op het terrein indirecte gevolgen hebben voor de conservering van eventuele archeologische resten. Voor deze planontwikkeling is opnieuw een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd (Van der Mei 2022). Er is vastgesteld dat de aanleg van het bedrijvenpark een bedreiging vormt voor de mogelijke resten van beide boerderijplaatsen. Omdat behoud in de bodem van de boerderijplaatsen (inclusief bufferzone van 25 meter eromheen) niet mogelijk is, is geadviseerd verder archeologisch onderzoek uit te laten voeren in de vorm van een proefsleuvenonderzoek. De Gemeente Oldambt heeft dit advies overgenomen.

De totale oppervlakte van het plangebied is circa 19 hectare. Het onderzoeksgebied bestaat uit de twee boerderijplaatsen inclusief een bufferzone van 25 meter. Het totale oppervlak van het onderzoeksgebied is circa 1 ha (beide locaties circa 0,5 ha). Voor een dekkingsgraad van tien procent dient er 1000 vierkante meter opgegraven te worden.

Het doel van het archeologische proefsleuvenonderzoek was bepalen of er een archeologische vindplaats aanwezig is en of deze behoudenswaardig is. Indien een vindplaats aanwezig is dan wordt de behoudenswaardigheid hiervan bepaald door middel van een scoretabel (Hoofdstuk 5). In de scoretabel wordt de vindplaats gewaardeerd op belevingswaarde, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit. Hiervoor werd een oppervlakte van ruim 45 procent onderzocht. Het plangebied heeft een totale oppervlakte van crica 19 hectare. De oppervlakte van de twee boerderijplaatsen bedraagt inclusief bufferzone circa één hectare. Hiervan is 1000 m^2 onderzocht door middel van vier proefsleuven.

Het onderzoek is uitgevoerd conform het voor dit onderzoek opgestelde Programma van Eisen (PvE) (Veenstra 2022) en de SIKB-BRL 4000, KNA 4.1 protocol 4003: inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven. Het veldwerk is uitgevoerd door [redacted] (veldarcheoloog) en [redacted] (senior KNA-archeoloog en projectleiding).

In de conclusie zullen de onderzoeksvragen die zijn opgesteld in het PvE worden beantwoord. Deze onderzoeksvragen zijn:

1. *Wat is de stratigrafie en graad van gaafheid van de bodem?*
2. *Wat is de aard en ouderdom van de sporen; zijn er structuren te herkennen?*
3. *Wat is de gaafheid van de sporen?*
4. *Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?*

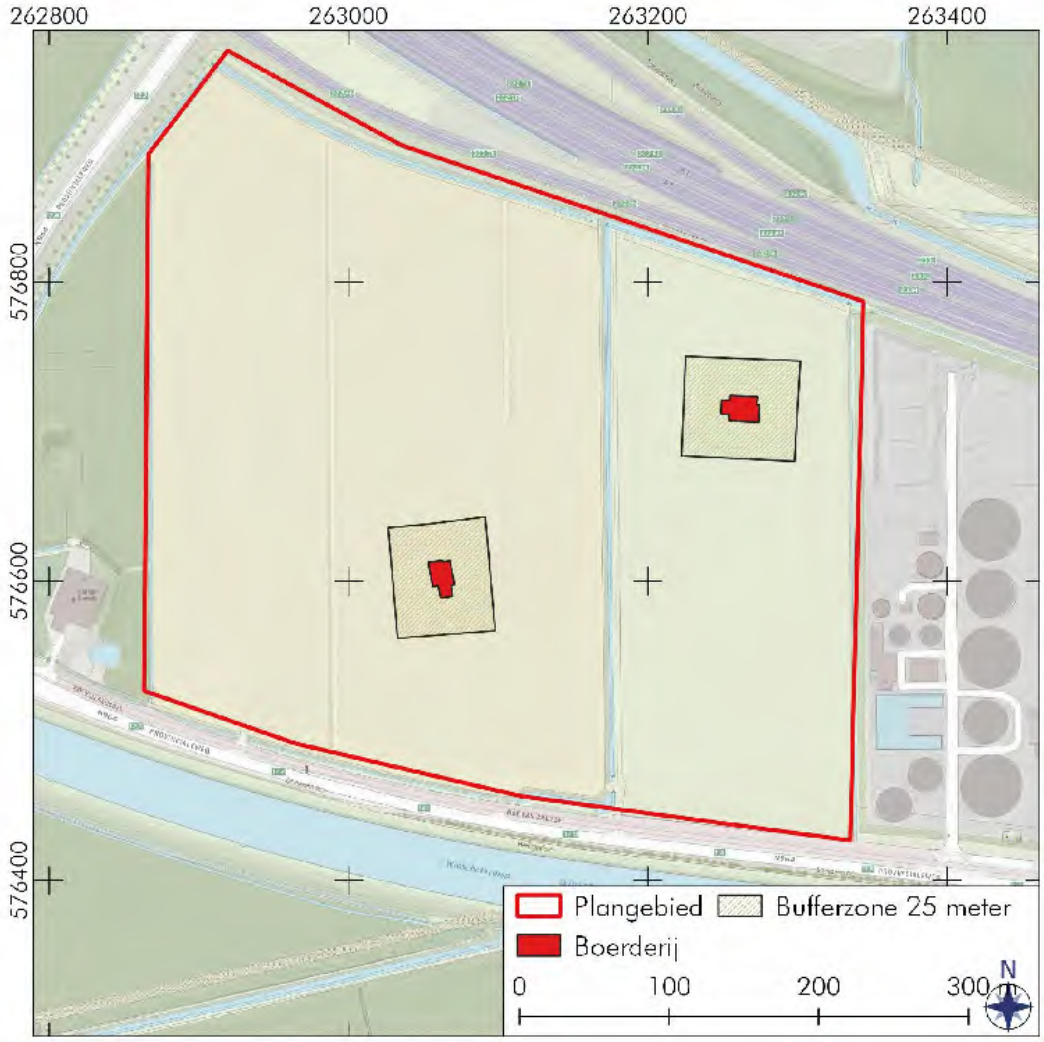
5. *Is er sprake van verschillende gebruiks- en bewoningsfasen? Zijn er bewoningsfasen die dateren van voor 1725?*
6. *Wat is de relatie van aangetroffen sporen, structuren en vondstmateriaal tot de omgeving? Is er een relatie te leggen met het klooster Mons Sinaï.*
7. *Indien er een vindplaats wordt aangetroffen, wat is de behoudenswaardigheid hiervan en wat is het aangewezen vervolgtraject?*
8. *Indien er geen vindplaats wordt aangetroffen, hoe kan dit worden verklaard?*

Figuur 1: Heiligerlee, Scheemderhoogte: Uitsnede van de topografische kaart met de locate van het plangebied rood omlijnd (opentopo.nl).

1.1 Locatie (KNA 4: LS01, LS02)

Het plangebied Heiligerlee – Scheemderhoogte ligt ingeklemd tussen de A7 (noordzijde), het Winschoterdiep (zuidzijde) en de N964 (westzijde) (Figuur 1).

Figuur 2: Heiligerlee, Scheemderhoogte: Ligging van de boerderijplaatsen (zoals weergegeven op de kadastrale minuutplan uit 1823) in het plangebied plus de bufferzone van 25 meter, die samen het onderzoeksgebied vormen (bron: opentopo.nl).

2. Vooronderzoek (KNA 4.1: LS06)

Het vooronderzoek voor het proefsleuvenonderzoek in plangebied Heiligerlee Scheemderhoogte bestond uit twee bureauonderzoeken (Van Kruining 2017; Van der Mei 2022). De overgenomen gegevens uit deze voorgaande onderzoeken zijn cursief weergegeven. De gebruikte bronnen voor het bureauonderzoek zijn opgenomen in de literatuurlijst aan het einde van het rapport. Voor de archeologische periode-indeling wordt verwezen naar Appendix I.

2.1 Fysische geografie (KNA 4.1: LS04)

"Het plangebied ligt op de grens van de voormalige landstreken Wold-Oldambt en Reiderland, op het zogenaamde Schiereiland van Winschoten. Dit 'schiereiland' bestaat uit hoger gelegen glaciale afzettingen (potklei en keileem) en vormt de scheiding tussen de westelijke en de oostelijke Dollardboezem. De keileemopduikingen dateren uit het de voorlaatste ijstijd (saalien). De potklei-afzettingen zijn ouder en dateren uit de voor-voorlaatste ijstijd (elsterien). Ze bestaan uit zeer zware, zwarte klei die is afgezet in smeltwatergeulen en smeltwatermeren. Zoals de naam al aangeeft, is deze klei uitermate geschikt om keramische producten van te maken. In de omgeving hebben dan ook meerdere tichelwerken gestaan waar onder andere bakstenen en dakpannen werden gemaakt. Te midden van deze opduikingen ligt een komvormige laagte, waarin later het Huninga- of Oostwoldermeer ontstond.

In de laatste ijstijd (weichselien; ca.116.000 - 11.500 jaar geleden) bereikte het landijs Nederland niet, maar lag Noord- Nederland wel volop in de zogenaamde periglaciale zone (onder invloed van het ijs). Als gevolg van afwisselende vorst en dooi van de bovengrond erodeerden oudere afzettingen van keileem, klei en zand. Omdat in de koudste en droogste perioden van het weichselien nauwelijks sprake was van begroeiing, kon op grote schaal verstuiving optreden. Dit proces van erosie en hernieuwde afzetting leidde ertoe dat het bestaande reliëf in het landschap veranderde: dalen werden met dekzand opgevuld en hoge koppen werden door winderosie afgevlakt. Daarnaast ontstond met name op vlaktes nieuw reliëf in de vorm van dekzandkoppen en -ruggen. Een groot deel van Nederland, inclusief de huidige Waddenzee en Noordzee, veranderde in een uitgestrekt dekzandlandschap. Volgens de paleogeografische reconstructie (Vos & De Vries 2013) lag het plangebied rond 9000 vC. Op dekzandafzettingen omgeven door glaciale afzettingen.

De zeespiegel lag toentertijd nog circa 30 meter lager dan nu en de zee bevond zich ver ten noorden van de huidige kustlijn. Met het smelten van de ijskappen steeg de zeespiegel en vulde het Noordzeebekken zich geleidelijk weer met water. De hiermee samenhangende toename van de neerslaghoeveelheden en veranderingen in de vegetatie leidden tot een stijging van het neerslagoverschot. Langzaamaan vernatte het landschap en ontstond veengroei in depressies en beekdalen. Rond 5500 vC. is de eerste veengroei in het beekdal ten noordwesten van het plangebied te zien. Rond 3850 vC. was de oprukkende zee al de laagste delen van dit dal binnengedrongen. Vanuit deze dalen en depressies breidde het veen zich langzamerhand over het dekzandlandschap uit. De paleogeografische reconstructie laat zien dat het plangebied tussen 2750 vC. en 500 vC. met veen bedekt raakte.

In de middeleeuwen werd het veen in het Wold-Oldambt en Reiderland weer in gebruik genomen. De veengrond werd in cultuur gebracht om het landbouwareaal te vergroten. De veenontginningen hadden echter oxidatie en klink tot gevolg. Door maaivelddaling en falend dijkonderhoud kon de zee via de Eemsmonding bij overstromingen

diep het land binnendringen. Zo ontstond langzamerhand de Dollard. Grote stukken land werden weggespoeld en al in de vijftiende eeuw werd het resterende deel van het Reiderland bij het Oldambt gevoegd. De Dollard bereikte zijn grootste omvang in 1509, met een westelijke en oostelijke arm om Winschoten heen. De Dollard zorgde voor afzettingen van klei op het veen, variërend van enkele meters in de diepste delen van het Wold-Oldambt, tot enkele centimeters langs de randen van de boezem. Vanaf de zestiende eeuw werd begonnen met de aanleg van dijken om het verloren land terug te winnen. Het plangebied werd door de hogere ligging op het schiereiland van Winschoten net niet bereikt door het zeewater.

Op de fysisch geografische kaart van de provincie Groningen (Snijders 1985) is te zien dat het plangebied op een dekzandvlakte met weinig tot geen reliëf ligt (code Nv2). Ten tijde van de kartering was nog een laag restveen van 15 tot 40 centimeter dikte aanwezig (voorvoegsel o…). Het dorp Heiligerlee ten zuiden van het plangebied ligt op een glaciale rug met hellingafzettingen (code Gr2) en glaciaal materiaal binnen 120 centimeter onder het maaiveld (achtervoegsel …g). Op de kaart van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN3) is de hogere ligging van de glaciale opduikingen in de omgeving van het plangebied goed te zien. Het plangebied zelf is relatief laaggelegen. De fysisch geografische kaart dateert van voor de aanleg van het Oldambtmeer. Waar nu dit nieuwe meer ligt, was toen nog sprake van een combinatie van een ontgonnen veenvlakte met meer dan 40 centimeter restveen (code Ov2, een veenkoloniale ontginningsvlakte met meer dan 40 centimeter restveen (code Ov3) en een meerbodemvlakte met veen (code Lv1). Deze laatste betreft het voormalige Huningameer. De geomorfologische kaart (geraadpleegd via Archis) laat een overeenkomstig beeld zien. De bodem in het plangebied en directe omgeving bestaat volgens de meest recente bodemkaart (schaal 1:50.000; herziening 2014) uit moerige eerdgronden met een moerige bovengrond op zand (code vWz). De moerige laag kan het restant zijn van een veenpakket dat hier na ontginning achterbleef of bestaan uit teruggegooid veen. Het ontbreken van podzolgronden duidt er op dat het dekzand in de steentijd (voorafgaand aan de veengroei) waarschijnlijk al te nat was om geschikt te zijn voor bewoning. In het uiterste oosten van het plangebied ligt volgens de bodemkaart zeer ondiepe potklei (code KX). Ten zuiden van het plangebied liggen gooreerdgronden in lemig fijn zand (code pZn23). Ook hier waren de grondwaterstanden te hoog voor podzolvorming (De Bakker & Schelling 1989). Er zijn geen gedetailleerdere bodemkaarten voor dit gebied beschikbaar." (Van der Mei 2022, 2-3)

2.2 Archeologie (KNA 4.1 LS04)

"Het plangebied maakte in de prehistorie deel uit van een uitgestrekt zandgebied bestaande uit glaciale ruggen en dekzandafzettingen, doorsneden door meanderende beekdalen. Dit zandgebied werd in de laatste fase van het paleolithicum en in het mesolithicum bewoond door jagers-verzamelaars. Bewoningsresten uit deze perioden bevinden zich met name op relatief hooggelegen, goed ontwaterde gronden, zoals dekzandkoppen en -ruggen. Doordat de temperatuur na afloop van de laatste ijstijd steeds verder steeg, werd de begroeiing dichter en namen de mogelijkheden voor bewoning af. De bewoning verplaatste zich in de loop van het mesolithicum van de hoge, begroeide ruggen naar de wat opener zones nabij beekdalen. Een toenemende hoeveelheid neerslag en een stijgende zeespiegel zorgden er echter voor dat de afwatering stagneerde. Het landschap vernatte en er ontstond veengroei. De mogelijkheden voor bewoning namen hierdoor nog verder af en uiteindelijk werd bewoning onmogelijk. In de loop van de middeleeuwen werd de omgeving van het plangebied opnieuw in gebruik genomen. De veengrond werd in cultuur gebracht om het

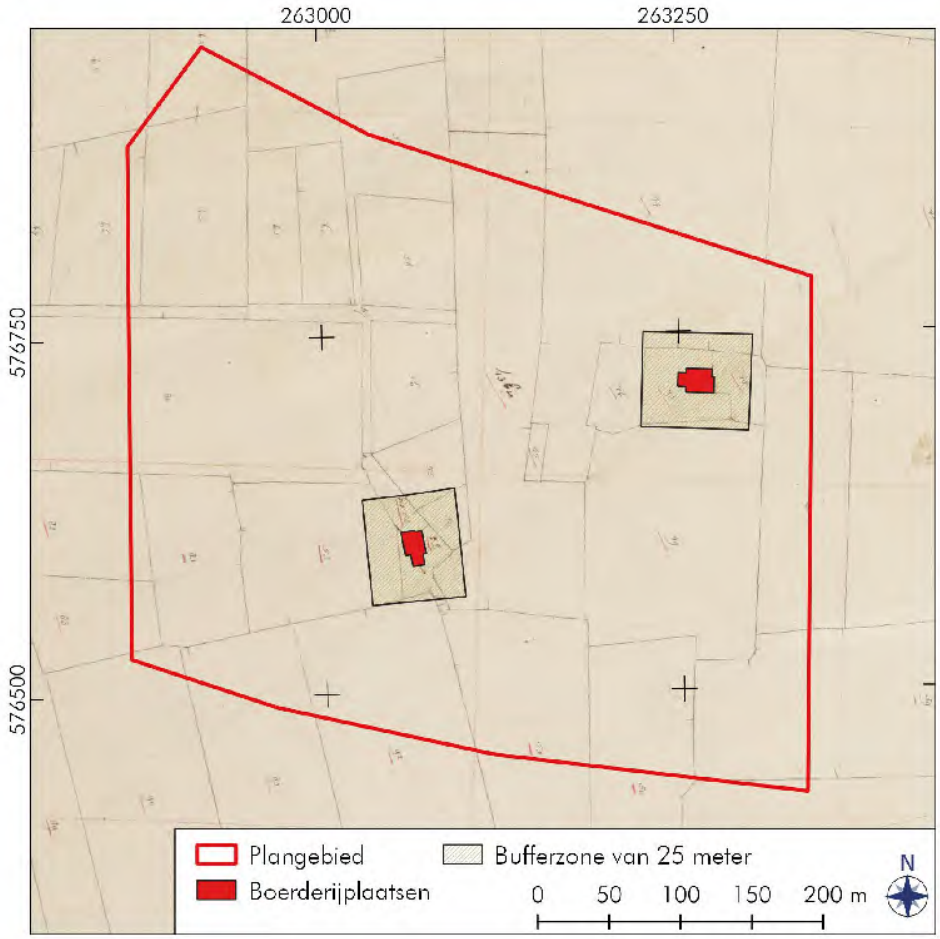
landbouwareaal te vergroten. In eerste instantie bracht dit grote welvaart met zich mee en zowel het Reiderland als het Oldambt ontwikkelden zich tot een welvarende streken. De veenontginningen hadden echter oxidatie en klink tot gevolg. Door het dalende maaiveld verslechterde de waterafvoer vanuit het nog niet ontgonnen veengebied. Door deze wateroverlast waren enkele dorpen gedwongen te verplaatsen naar hogere, drogere gronden. Naast wateroverlast vanuit het veen had men te kampen met overstromingen vanuit zee. Door maaivelddaling en falend dijkonderhoud kon de zee bij overstromingen diep het land binnendringen. Zo ontstond in de late middeleeuwen de Dollard. Grote stukken land werden weggespoeld en al in de vijftiende eeuw werd het resterende deel van het Reiderland bij het Oldambt gevoegd. Vanaf de zestiende eeuw werd begonnen met de aanleg van dijken om het verloren land terug te winnen.

Het plangebied is niet geregistreerd op de archeologische monumentenkaart (AMK). Ook zijn uit het plangebied geen archeologische vondsten of waarnemingen bekend (geen vondstregistraties in de landelijke database Archis). Ongeveer 200 meter ten zuiden ligt AMK-terrein 6805 met vondstlocaties 3008845100 en 3163052100. Het betreft het terrein van de omstreeks 1230 gestichte Premonstratenzer priorij Mons Sinaï in Heiligerlee. Nadat de kloostergebouwen van Mons Sinaï aan het eind van de zestiende en in het begin van de zeventiende eeuw ernstig waren beschadigd bij een Spaanse inval, werden ze langzaamaan afgebroken. Tot in de negentiende eeuw was nog een deel van de oude kloostermuur zichtbaar. Voor het westelijke deel van het plangebied is eerder een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. De aanleiding voor dit onderzoek was de aanleg van het slibdepot. Uit dit onderzoek bleek dat gezien de relatief lage ligging in het landschap en de bodemgesteldheid geen resten uit steentijd te verwachten waren. Wel werden de resten van twee boerderijplaatsen uit de nieuwe tijd (en mogelijk middeleeuwen) inclusief bijbehorende toegangswegen en percelering verwacht. De locaties van de boerderijplaatsen zouden volgens een schriftelijke mededeling van R. Reinsma van Yspeert Advocaten d.d. 27 juli 2017 bij de aanleg van het slibdepot worden ontzien (Van Kruining 2017, 3). In het bureauonderzoek is gesteld dat hierbij ook een bufferzone van 25 meter rondom de boerderijplaatsen moest worden aangehouden. De afspraak om de boerderijplaatsen te ontzien bij de graafwerkzaamheden is ook opgenomen in de omgevingsvergunning die door de gemeente Oldambt aan de provincie Groningen is verleend voor de tijdelijke inrichting van het depot. Op de AHN-kaart is te zien dat er inderdaad geen graafwerkzaamheden hebben plaatsgevonden bij de noordelijke (oostelijke) boerderijplaats. Dit zal waarschijnlijk ook gelden voor de zuidelijke (westelijke) boerderijplaats, maar dat is aan de hand van luchtfoto's en hoogtekaarten niet vast te stellen. Wat op basis van de beschikbare bronnen ook niet is vast te stellen, is wat de impact van het opruimen van (een deel van) het slibdepot op deze locaties is geweest. Het is onbekend of er bijvoorbeeld cultuurtechnische werkzaamheden hebben plaatsgevonden, zoals lostrekken van de gronden of diepploegen ervan." (Van der Mei 2022, 6)

2.3 Historische geografie (KNA 4.1: LS03)

"Uit historische kaarten is op te maken dat de inrichting van het plangebied en omgeving in de loop der eeuwen sterk veranderd is. Tot de late zestiende eeuw maakte het plangebied deel uit van de kloostergoederen van het Premonstratenzer klooster Mons Sinaï bij Heiligerlee. Na de reductie van Groningen in 1594 (waarbij Groningen zich overgaf aan het staatse leger en onderdeel werd van de Republiek der Nederlanden) werden de kloosters verboden en opgeheven. De kloostergoederen werden geconfisqueerd door de Stad en de Provincie Groningen. Het plangebied kwam in handen van de stad Groningen, die het in 1725 liet karteren (Schroor 1997, kaart 11). Op deze kaart is te zien dat binnen het plangebied twee kloosterboerderijen lagen. Dit betreft de boerderijplaatsen die ook zijn aangeduid op de gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart. De precieze ouderdom van deze boerderijen is niet bekend, maar gezien de relatie met het klooster ligt een middeleeuwse oorsprong voor de hand. Rondom de boerderijen lagen akker- en weidepercelen. In noordelijke en westelijke richting maakten deze weide- en akkerlanden plaats voor dalgronden (perceel 11 en E) en hoogveen (perceel 6, 12 en F). Op de kadastrale minuut uit 1823 (gemeente Scheemda, sectie G blad 1, Figuur 3*) is te zien dat meer percelen zijn ontgonnen en in gebruik zijn als akkerland.*

De historische topografische kaarten (geraadpleegd via topotijdreis) laten de ontwikkelingen in en rondom het plangebied zien gedurende de late negentiende en de twintigste eeuw. In deze periode is het gebied sterk veranderd door de aanleg van het Nieuwe Winschoterdiep, de Provincialeweg, de A7 en het Oldambtmeer. De percelering in het plangebied is door de herinrichting en ruilverkaveling volledig veranderd. De relatief kleine agrarische percelen die rondom de voormalige kloosterboerderijen lagen, hebben plaatsgemaakt voor een aantal grote weidepercelen gescheiden door noord-zuid georiënteerde sloten. De oostelijke boerderijplaats is tot het begin van de jaren '60 van de twintigste eeuw nog op kaarten weergegeven. De boerderij was via een west-oost lopende weg ontsloten vanaf de trekweg langs het oude Winschoterdiep. De westelijke boerderij is al eerder verdwenen. Deze komt voor het laatst voor op de topografische kaart uit het midden van de jaren 1930. Ook deze boerderij had een ontsluiting in westelijke richting op de trekweg. Daarnaast was dit erf ook toegankelijk via een aantakking op de ontsluitingsweg van de oostelijke boerderij. Begin jaren '80 zijn de laatste restanten van deze oude wegen uit het landschap verdwenen. Wel zijn de oude wegen net als het oostelijke erf op de hoogtekaart van vóór de aanleg van het slibdepot nog te onderscheiden. De westelijke boerderijplaats is hierop niet meer te herkennen." (Van der Mei 2022, 6-8)

Figuur 3: Heiligerlee, Scheemderhoogte: Het plangebied weergegeven op de kadastrale minuutplan uit 1823. Zichtbaar zijn de twee boerderijplaatsen.

2.4 Archeologische verwachting (KNA 4.1: LS05; Veenstra 2021)

Aard en ouderdom van de vindplaats(en)
Op basis van de resultaten van het bureau- en booronderzoek is de verwachting voor een vindplaats uit de late middeleeuwen/nieuwe tijd zeer hoog. Dit kunnen resten zijn van een nederzetting. Uit de steentijd zijn in de nabije omgeving geen vondsten bekend. Hoewel uit deze periode tijdens het booronderzoek niets is aangetroffen, kan de noordflank van de glaciale rug van Heiligerlee bewoond geweest zijn. Tijdens de tussengelegen periodes lijkt het plangebied een minder geschikte vestigingsplek te zijn geweest voor de mens door de aanwezigheid van een uitgestrekt veenmoeras.

Begrenzing en oppervlakte van de vindplaats(en)
Een eventuele vindplaats kan zich in het hele gebied bevinden en kan zich ook buiten de grenzen van het plangebied uitspreiden.

Structuren en sporen
Sporen uit de middeleeuwen kunnen bestaan uit paalgaten, (afval)kuilen, waterputten of greppels. De sporen kunnen toebehoren aan huisplattegronden, bijgebouwen en spiekers. Uit de steentijd kunnen ook haardkuilen of vuursteenconcentraties worden gevonden.

Artefacten: anorganisch
Verwachte anorganische artefacten zijn voornamelijk vuursteen en aardewerk uit de steentijd en aardewerk, metaal en natuursteen, bouwmateriaal en glas uit de middeleeuwen en nieuwe tijd. Tijdens het booronderzoek is al aardewerk uit de middeleeuwen en nieuwe tijd gevonden.

Artefacten: organisch
Organische artefacten kunnen bestaan uit hout(skool), (verbrand) menselijk en dierlijk bot. De verwachting voor niet verbrand organisch materiaal is laag gezien de grondsoort (zand en keileem). In diepere sporen die rijken tot onder de grondwaterspiegel (zoals waterputten) kan onverbrand organisch materiaal bewaard zijn gebleven.

Archeozoölogische, botanische en fysisch-antropologische resten
Verbrande mensen- en dierenbotten, macroresten (bv. verkoolde zaden en granen) of botten / macroresten / pollen zullen bewaard zijn gebleven. De verwachting voor niet-verbrande of in droge context bewaarde paleo-ecologische resten is, gezien de bodemsoort, laag.

Motivatie
Tijdens het booronderzoek werd een restant van een podzolbodem of van een plaggenbodem gevonden, met daarin middeleeuwse kogelpotscherven en nieuwetijds aardewerk. Onder het esdek kunnen eventuele archeologische sporen goed bewaard zijn gebleven. Ook zijn in de omgeving meerdere vondstmeldingen bekend uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd.

Archeologische stratigrafie en diepte van de vondstlagen
Archeologische waarden uit de middeleeuwen worden verwacht vanaf de top van de podzolbodem/plaggenbodem (het esdek) direct onder de bouwvoor. Sporen tekenen zich het duidelijkst af direct onder het esdek of in de top van de C-horizont tussen de 40 en 60 centimeter onder maaiveld. Sporen en vondsten uit de steentijd kunnen zich in de top van het dekzand bevinden (indien aanwezig vanaf de E-horizont bij het geval van een podzolbodem).

Gaafheid en conservering
Doordat de bodem redelijk bewaard gebleven is kunnen diepere delen van eventueel geassocieerde archeologische grondsporen ook nog aanwezig zijn. Waarschijnlijk is de top van eventuele sporen verstoord, maar zijn diepere delen van bijvoorbeeld greppels, putten en paalgaten nog aanwezig.

3. Methode (KNA 4.1: VS01 en VS08)

Het archeologisch veldwerk is uitgevoerd op 8 en 9 juni 2022. Onder leiding van de archeologen werden de proefsleuven uitgegraven door een graafmachine met een gladde bak, waarbij de grond in lagen van circa vijf tot tien centimeter werd afgegraven en er gelet is op vondstconcentraties en (doorschemerende) grondsporen. Er is een leesbaar vlak aangelegd in de onverstoorde bodem.

De vlakken, sporen en hoogtes zijn digitaal ingemeten met een RTK-GPS. Van de aangelegde vlakken zijn vlakfoto's genomen. De vlakfoto's zijn van een zo hoog mogelijk positie genomen en voorzien van een noordpijl en maatindicatie. Er is per proefsleuf één profielkolom gedocumenteerd dat representatief is voor de bodemopbouw. Mocht het profiel sterk afwijken dan dient dit vastgelegd te worden door meerdere profielkolommen. De locatie van de profielkolom(men) moet in de vlaktekening worden aangegeven.

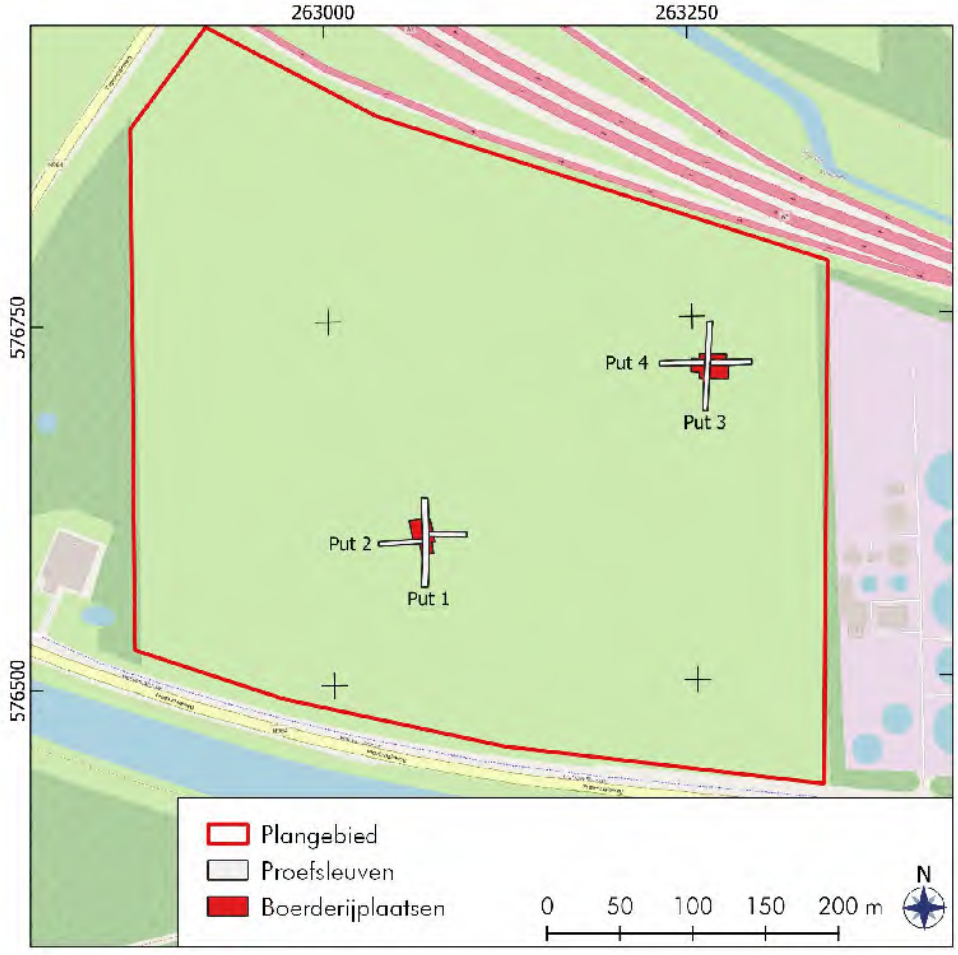
Alle werkzaamheden zijn uitgevoerd conform BRL SIKB 4000 Archeologie: KNA 4.1 protocol 4003 en het PvE (Veenstra 2022).

Figuur 4: Heiligerlee, Scheemderhoogte: Het veldwerk in uitvoering.

4. Resultaten (KNA 4.1: VS05, OS11, OS14, OS15, OS16, SP02)

De locaties van de proefsleuven staan weergegeven in Figuur 5. Een allesporenkaart met de locatie van de sporen, profielen en de vlak- en maaiveldhoogtes is opgenomen in Appendix II. Een sporenlijst is opgenomen in Appendix III.

Figuur 5: Heiligerlee, Scheemderhoogte: De locaties van de weergegeven proefsleuven, plus de ligging van de historische boerderijplaatsen (bron: OpenStreetMap).

4.1 Bodemopbouw

De bodem ter plekke van proefsleuven 1 en 2 was sterk verstoord tot een diepte van minimaal 80 centimeter (Figuur 6). Tijdens het onderzoek werd duidelijk dat het gehele gebied ernstig is verstoord als gevolg van het slibdepot. Duidelijk is dat hier de voorgeschreven bufferzone van 25 meter niet is gehanteerd.

Ter plekke van de proefsleuven 3 en 4 was de bodem ook verstoord, maar minder diep. De bodem bestond hier uit een verploegde bouwvoor op een verstoord pakket humeus zand, met her en der kleine puinfragmenten. Hieronder was dekzand aanwezig op een diepte van maximaal 50 centimeter. Op de overgang van verstoorde lagen naar dekzand waren amorfe veenresten aanwezig. In de top van het dekzand was weinig bodemvorming aanwezig, behalve een lichte verbruining als gevolg van uitspoeling vanuit het veenpakket dat van oorsprong aanwezig is geweest. De verstoorde bodem zal het gevolg zijn van ontginningen en de bouw/sloop van de boerderij.

Figuur 6: Heiligerlee, Scheemderhoogte: Links een verstoorde bodemopbouw in proefsleuf 2, rechts de bodemopbouw in put 4 bestaande uit een bouwvoor, op een verstoord pakket humeus zand op dekzand zonder duidelijke bodemontwikkeling. Op de overgang van verstoord naar dekzand zijn enkele brokken amorf veen zichtbaar.

4.2 Sporen

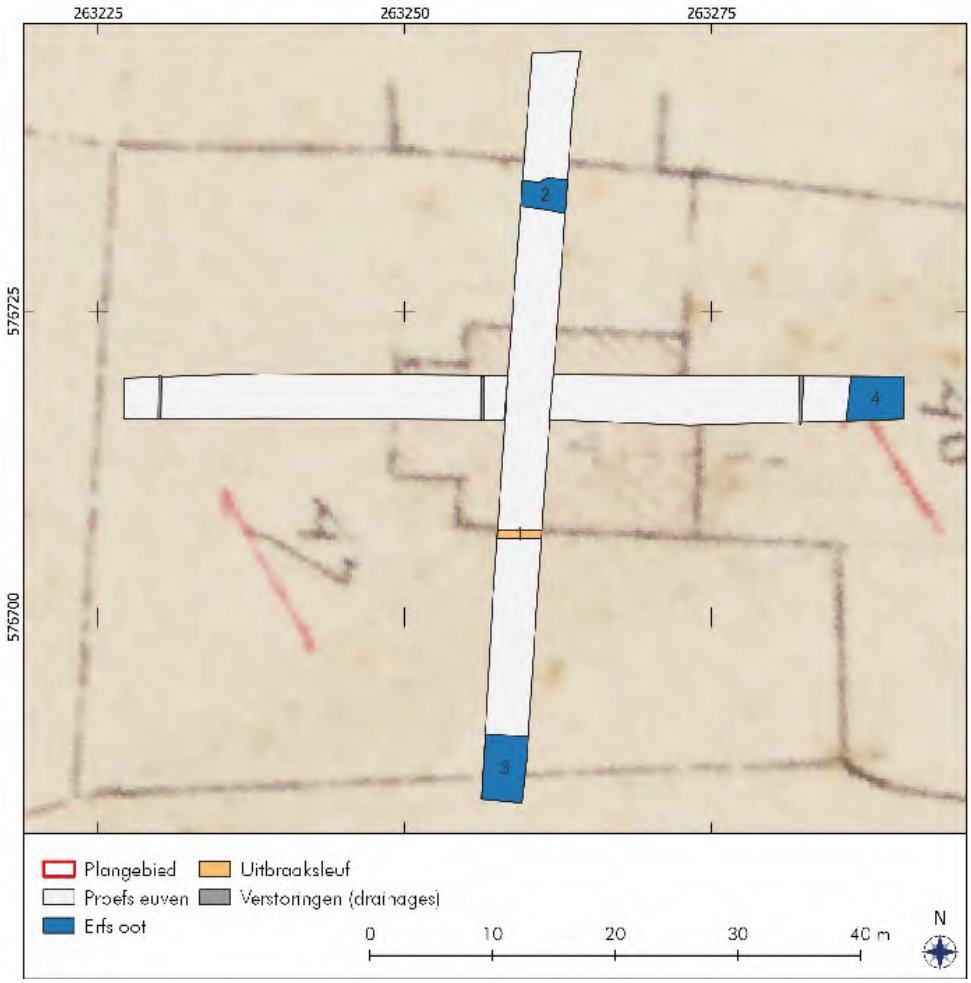
In proefsleuven 1 en 2 zijn geen archeologische sporen gevonden. De bodem was hier sterk verstoord en op een diepte van circa één meter beneden maaiveld waren onder andere bandensporen van shovels zichtbaar (Figuur 7).

In de putten 3 en 4 zijn vier sporen gevonden: een uitbraaksleuf (spoor 1) en drie sloten, waarschijnlijk erfsloten (sporen 2 tot en met 4, Figuur 8). In de sporen zijn geen daterende vondsten gedaan. In Figuur 8 zijn de sporen weergegeven op de kadastrale minuutplan uit 1823. Hierop is te zien dat de uitbraaksleuf overeenkomt met de zuidelijke wand van de boerderij. Spoor 1 is gevonden direct onder de bouwvoor, op een diepte van circa 25 centimeter onder het maaiveld. Dit getuigt van een ondiepe fundering van de boerderij en verklaart waarom geen overige funderingsresten van de boerderij zijn gevonden.

De sporen 2 en 3 komen overeen met de noordelijke en zuidelijke grens van het erf en spoor 4 ligt in het verlengde van een deel van de zuidoostelijke erfgrens. De sloten worden beschouwd als erfsloten. De sporen houden alle verband met de aanwezigheid van een boerderij in het plangebied, die in ieder geval al aanwezig was in 1725. Er zijn geen resten gevonden van oudere voorgangers.

Figuur 7: Heiligerlee, Scheemderhoogte: Bandensporen in het vlak van put 2.

Figuur 8: Heiligerlee, Scheemderhoogte: Sporen (genummerd) gevonden in proefsleuven 3 en 4, weergegeven op de kadastrale minuutplan uit 1823.

4.3 Vondstmateriaal

Tijdens het onderzoek zijn geen archeologische vondsten gedaan.

5. Waardestelling (KNA 4.1: VS06)

Het doel van het archeologisch proefsleuvenonderzoek is om te bepalen of er in het plangebied Heiligerlee, Scheemderhoogte een archeologische vindplaats aanwezig is en of deze behoudenswaardig is. Uit het onderzoek bleek dat in het ter plekke van de proefsleuven 3 en 4 resten van een historische boerderijplaats in de bodem aanwezig zijn.

In een proefsleuven-onderzoek wordt voor het plangebied middels een scoretabel een waardering opgesteld. In de scoretabellen zijn beoordelingen gegeven voor de onderdelen fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit. Wat betreft beleving scoort schoonheid en herinneringswaarde niet, omdat de vindplaats zich onder het oppervlak bevindt.

Voor de fysieke kwaliteit van de vindplaats worden twee factoren beoordeeld: de gaafheid en de conservering. Beide scoren laag: er zijn wel enkele delen van de boerderijplaats gevonden, maar voornamelijk dieper ingegraven sporen (sloten). Van de boerderij bleek slechts de uitbraaksleuf van één wand nog maar aanwezig. Ook zijn geen vondsten behorende bij een boerenerf.

Voor de inhoudelijke kwaliteit worden zeldzaamheid, informatiewaarde, ensemblewaarde en representativiteit beoordeeld. Alle criteria scoren laag: dergelijke boerderijplaatsen zijn veel aanwezig in de omgeving. Vanwege de slechte gaafheid en conservering kunnen ook de informatiewaarde, ensemblewaarde en representativiteit als laag worden gewaardeerd: er is te weinig bewaard gebleven om betrouwbare informatie te verkrijgen, maar ook te weinig om een goede vergelijking te kunnen maken met soortgelijke (beter bewaard gebleven) vindplaatsen. Uit de waardering blijkt dan ook dat geen sprake is van een behoudenswaardige vindplaats.

Tabel 1: Heiligerlee, Scheemderhoogte: Scoretabel waardestelling vindplaats.

Waarden	Criteria	Scores			
		hoog	middel	laag	totale score
Beleving	Schoonheid	wordt niet gescoord			
	Herinneringswaarde	wordt niet gescoord			
Fysieke kwaliteit	Gaafheid			1	≥5 behoudenswaardig
	Conservering			1	2
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid			1	≥7 behoudenswaardig
	Informatiewaarde			1	
	Ensemblewaarde			1	
	Representativiteit			1	4

6. Conclusie (KNA 4.1: VS05; VS06 en VS07)

In opdracht van de gemeente Oldambt is in het plangebied Scheemderhoogte te Heiligerlee, gemeente Oldambt, provincie Groningen een inventariserend veldonderzoek proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd. Doel van het onderzoek was vaststellen of er archeologische vindplaatsen aanwezig zijn en of deze behoudenswaardig zijn.

In het plangebied zijn twee historische boerderijplaatsen aanwezig, die beide staan weergegeven op historische kaarten vanaf 1725. Tijdens het onderzoek is gebleken dat de bodem ter plekke van de meest westelijke boerderijplaats sterk is verstoord als gevolg van graafwerkzaamheden ten behoeve van een gronddepot dat hier aanwezig is geweest. Ter plekke van de meest oostelijke boerderijplaats zijn erfsloten en één uitbraaksleuf van de zuidelijke wand van de boerderij gevonden. Er zijn geen vondsten gedaan. Vanwege het feit dat maar weinig van de boerderijplaats bewaard is gebleven, kan worden geconcludeerd dat geen sprake is van een behoudenswaardige vindplaats.

6.1 Beantwoording onderzoeksvragen

Het beantwoorden van de onderzoeksvragen heeft alleen betrekking op de proefsleuven 3 en 4. In de proefsleuven 1 en 2 was geen vindplaats (meer) aanwezig.

1. *Wat is de stratigrafie en graad van gaafheid van de bodem?*

In de proefsleuven 1 en 2 is de bodem tot minimaal 80 centimeter beneden het maaiveld verstoord als gevolg van het feit dat hier een gronddepot aanwezig is geweest. In de proefsleuven 3 en 4 bestond de bodemopbouw uit een bouwvoor met eronder een verstoorde laag met een dikte van 10 tot 20 centimeter. Op circa 50 centimeter onder het maaiveld was dekzand aanwezig. Op de overgang naar het dekzand waren lokaal amorfe veenresten aanwezig. De bodem is hier verstoord als gevolg van ontginning en de aanwezigheid (bouw/gebruik/sloop) van een boerderij. De gaafheid van de bodem is slecht.

2. *Wat is de aard en ouderdom van de sporen; zijn er structuren te herkennen?*

De sporen bestaan uit drie sloten en een uitbraaksleuf. De sporen houden verband met een boerderij: de sloten maakte deel uit van de erfgrens en de uitbraaksleuf van de zuidelijke wand van de boerderij. De oudste bron die de aanwezigheid van deze boerderij vermeld is een kaart uit 1725. Mogelijk is de boerderij al eerder aanwezig. Sporen van een middeleeuwse voorganger zijn niet gevonden, waardoor de gevonden resten gedateerd kunnen worden in de nieuwe tijd.

3. *Wat is de gaafheid van de sporen?*

De gaafheid van de sporen is slecht: voornamelijk dieper ingegraven sporen zijn gevonden en overige sporen ontbreken met uitzondering van een deels bewaard gebleven uitbraaksleuf.

4. *Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?*

Er zijn geen vondsten gedaan.

5. *Is er sprake van verschillende gebruiks- en bewoningsfasen? Zijn er bewoningsfasen die dateren van voor 1725?*

Op basis van de gevonden sporen lijkt sprake van één bewoningsfase. Er zijn geen resten gevonden van een oudere bewoningsfase.

6. *Wat is de relatie van aangetroffen sporen, structuren en vondstmateriaal tot de omgeving? Is er een relatie te leggen met het klooster Mons Sinaï.*

Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan geen relatie gelegd worden met het klooster Mons Sinaï.

7. *Indien er een vindplaats wordt aangetroffen, wat is de behoudenswaardigheid hiervan en wat is het aangewezen vervolgtraject?*

De vindplaats in de proefsleuven 3 en 4 kan op basis van waarderen van de waarden fysieke en inhoudelijke kwaliteit beschouwd worden als niet behoudenswaardig.

8. *Indien er geen vindplaats wordt aangetroffen, hoe kan dit worden verklaard?*

In de proefsleuven 1 en 2 is geen vindplaats aangetroffen. De reden hiervoor is dat hier een gronddepot heeft gelegen. Naar aanleiding van eerder archeologisch onderzoek (Van Kruining 2017) was geadviseerd rondom de hier aanwezige boerderijplaats een bufferzone van 25 meter te hanteren om zo de vindplaats te beschermen. Uit het huidige onderzoek is gebleken dat deze bufferzone niet is gehanteerd en de vindplaats is vernietigd.

6.2 Advies (KNA 4.1: VS07)

Selectie advies [redacted] *(senior KNA-archeoloog):*
In het plangebied Heiligerlee, Scheemderhoogte is een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, vanwege de ligging van twee historische boerderijplaatsen. Van alleen de meest oostelijk gelegen boerderijplaatsen zijn resten gevonden. Van de meest westelijke boerderijplaats waren geen resten meer aanwezig als gevolg van graafwerkzaamheden uitgevoerd ten behoeven van een gronddepot dat tot recent aanwezig was. Van de oostelijke boerderijplaats zijn slechts delen van de erfsloot en één uitbraaksleuf teruggevonden. Op basis van een waardering van de fysieke en inhoudelijke kwaliteit is vastgesteld dat geen sprake is van een behoudenswaardige vindplaats. Er wordt dan ook geadviseerd geen vervolgonderzoek in het plangebied uit te voeren.

Reactie bevoegde overheid
Op 9 november 2023 heeft [redacted] namens de gemeente Oldambt kennisgegeven akkoord te zijn met de rapportage.

6.3 Selectievoorstel vondsten

Omdat geen vondsten zijn gedaan, is geen selectievoorstel opgenomen voor vondsten.

Literatuur en bronnen

AHN-Viewer. www.AHN.nl. Actueel Hoogtebestand Nederland. Rijkswaterstaat, Adviesdienst Geo-informatie en ICT.

ARCHIS 3. www.zoeken.cultureelerfgoed.nl

Beeldbank RCE. Beeldbank.cultureelerfgoed.nl

Bakker, H. de en J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland; de hogere niveaus*. PUDOC, Wageningen.

Mei, van der N., 2022. *Bedrijvenpark Scheemderhoogte (gemeente Oldambt) Een archeologisch bureauonderzoek*. Libau-rapport 22.81015. Libau, Groningen

Kruining, M.E. van, 2017. *Bureauonderzoek weilanddepot Scheemda, gemeente Oldambt (GR)*. MUG-projectnummer 91184517.

Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 4.1. www.SIKB.nl. 2018. Centraal College van Deskundigen Archeologie.

Opentopo. www.opentopo.nl

Open Street Maps. www.openstreetmaps.org

Schroor, M. 1997. *De Atlas der Stadslanden van Groningen (1724-1729)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Publieke Dienstverlening op de Kaart (PDoK). www.pdok.nl

Snijders. F.L., 1985. *Fysische geografie in de provincie Groningen. Milieu- en landschapsonderzoek.* Provinciaal Planologische Dienst. Groningen.

Veenstra, J.B. 2022. Heiligerlee, Scheemderhoogte, Gemeente Oldambt (Gr.). Programma van Eisen Inventariserend Veldonderzoek: Proefsleuven (IVO-P). De Steekproef, Zuidhorn.

Vos, P. & S. de Vries, 2013. *2e generatie paleogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0)*. Deltares, Utrecht. Op 18-03-2015 gedownload van www.archeologieinnederland.nl

Topotijdreis. Www.topotijdreis.nl

Lijst van figuren

Figuren

1 Topografische kaart
2 Topografische kaart met locaties boerderijplaatsen
3 Het plangebied en de boerderijplaatsen op de kadastrale minuutplan uit 1823
4 Veldwerk in uitvoering
5 Puttenplan
6 Bodemopbouw
7 Sporen in proefsleuven 3 en 4, weergegeven op kadastrale minuutkaart uit 1823

Appendix I: Archeologische periodes

paleolithicum:	
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP
paleolithicum laat:	35.000 BP - 8.800 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP
paleolithicum laat B:	18.000 BP - 8.800 vC
mesolithicum:	
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC
neolithicum:	
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC
bronstijd:	
bronstijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC
bronstijd midden:	1.800 - 1.100 vC
bronstijd midden A:	1.800 - 1.500 vC
bronstijd midden B:	1.500 - 1.100 vC
bronstijd laat:	1.100 - 800 vC
ijzertijd:	
ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
ijzertijd midden:	500 - 250 vC
ijzertijd laat:	250 - 12 vC
romeinse tijd:	
romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
middeleeuwen:	
middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
nieuwe tijd:	
nieuwe tijd vroeg:	1.500 - 1.650 nC
nieuwe tijd midden:	1.650 - 1.850 nC
nieuwe tijd laat:	1.850 – heden

pleistoceen:	2,5 miljoen - 10.000 BP
elsterien	475.000 - 410.000 BP
saalien	200.000 - 130.000 BP
weichselien	116.000 - 10.000 BP
holoceen:	10.000 - heden

vC = voor Christus
nC = na Christus
BP = before present; present = 1950

Algemeen

Steentijd (tot 2000 vC)
De steentijd is opgedeeld in het paleolithicum, mesolithicum en neolithicum. Het paleolithicum (oude steentijd) wordt vooral gekenmerkt door de ijstijden. Na het laatpaleolithicum verbetert het klimaat. Vindplaatsen uit het late paleolithicum zijn vooral te herkennen aan concentraties vondstmateriaal (bewerkt en/of verbrand vuursteen, houtskool) met weinig en moeilijk te herkennen grondsporen zoals kuilen, paalgaten en houtskoolconcentraties die mogelijk wijzen op haardplaatsen.

Vondsten uit het mesolithicum of midden steentijd, gekenmerkt door sporen en vondsten van rondtrekkende jagers en verzamelaars, bestaan voornamelijk uit bewerkt vuursteen, verbrande hazelnootdoppen en houtskoolfragmenten. Mesolithische grondsporen zijn vooral oppervlakte-haarden en haardkuilen. In een natte omgeving kunnen ook werktuigen van gewei of hout bewaard zijn gebleven. Voorbeelden hiervan zijn geweibijlen, bogen, visfuiken, etc.

In het neolithicum (nieuwe steentijd) werden dieren gehouden en in het neolithicum werd eveneens akkerbouw bedreven. Grondsporen uit deze periode kunnen bestaan uit paalgaten van bijvoorbeeld boerderijen, resten van beschoeiingen, greppels, (afval)kuilen en haardplaatsen. Aardewerk komt in deze tijd voor, evenals bewerkt (vuur)steen en geslepen bijlen.

Metaaltijden (2000-12 vC)
In de bronstijd en ijzertijd kwam bemesting en wisselbouw binnen de akkerbouw voor.

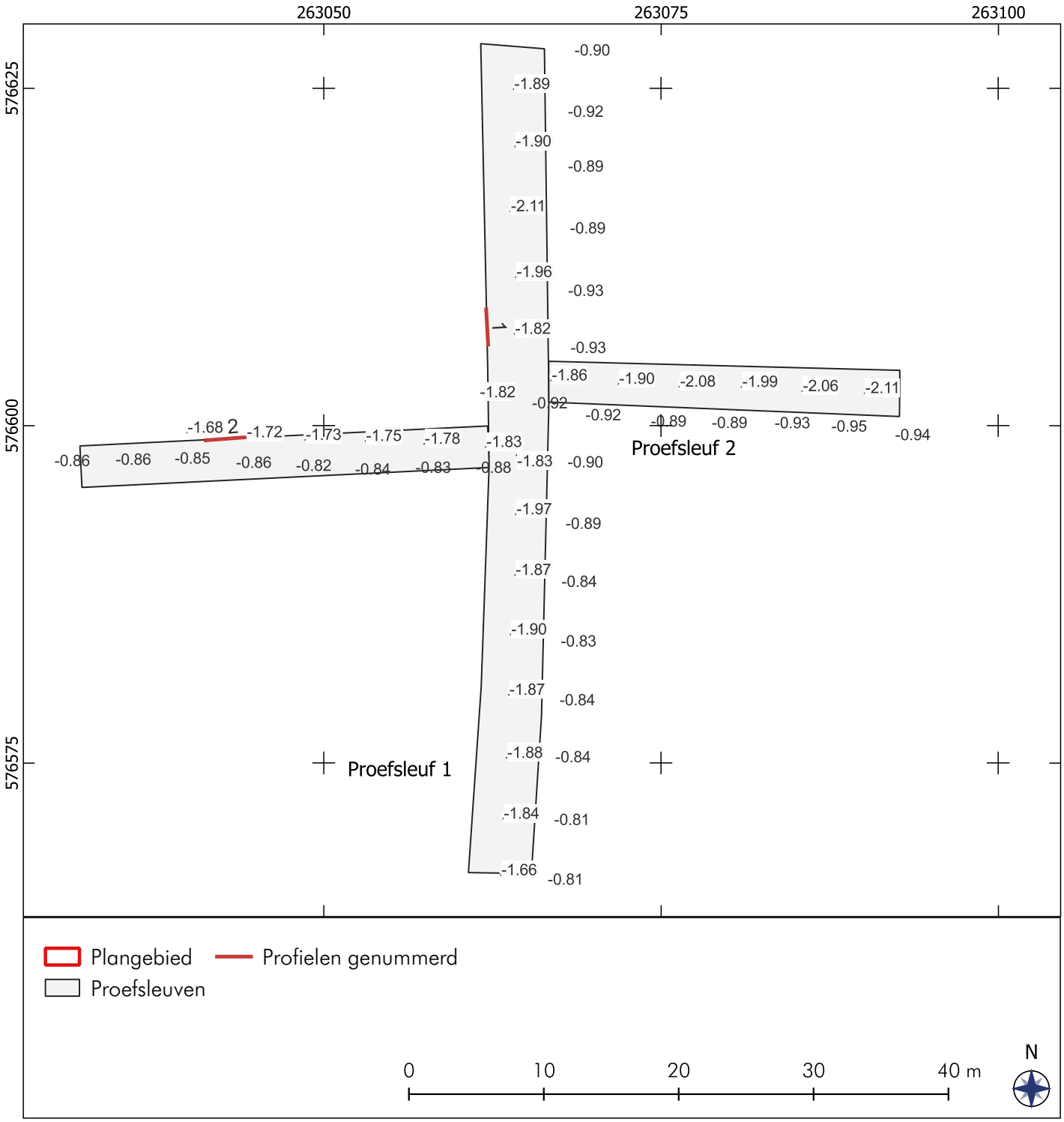
Sporen uit de bronstijd en ijzertijd kunnen bestaan uit kuilen, paalgaten van boerderij-plattegronden, bijgebouwen of spiekers, waterkuilen of -putten, erf- ofakkerafscheidingen en sporen van akkerbewerking zoals de kruiselings getrokken voren van een eergetouw. Houtskool kan duiden op de aanwezigheid van haarden voor voedselbereiding of het bakken van aardewerk. Ook kunnen er restanten gevonden worden die duiden op metaalbewerking, zoals stukken ovenwand, brons- of ijzerslakken, sintels, mallen, smeltkroezen, metaal bedoeld voor omsmelten, etc.

Vondsten kunnen verder bestaan uit bijvoorbeeld metalen voorwerpen of voorwerpen van aardewerk zoals vaatwerk, maar ook slingerkogels, rammelaars, spinklosjes en weefgewichten.

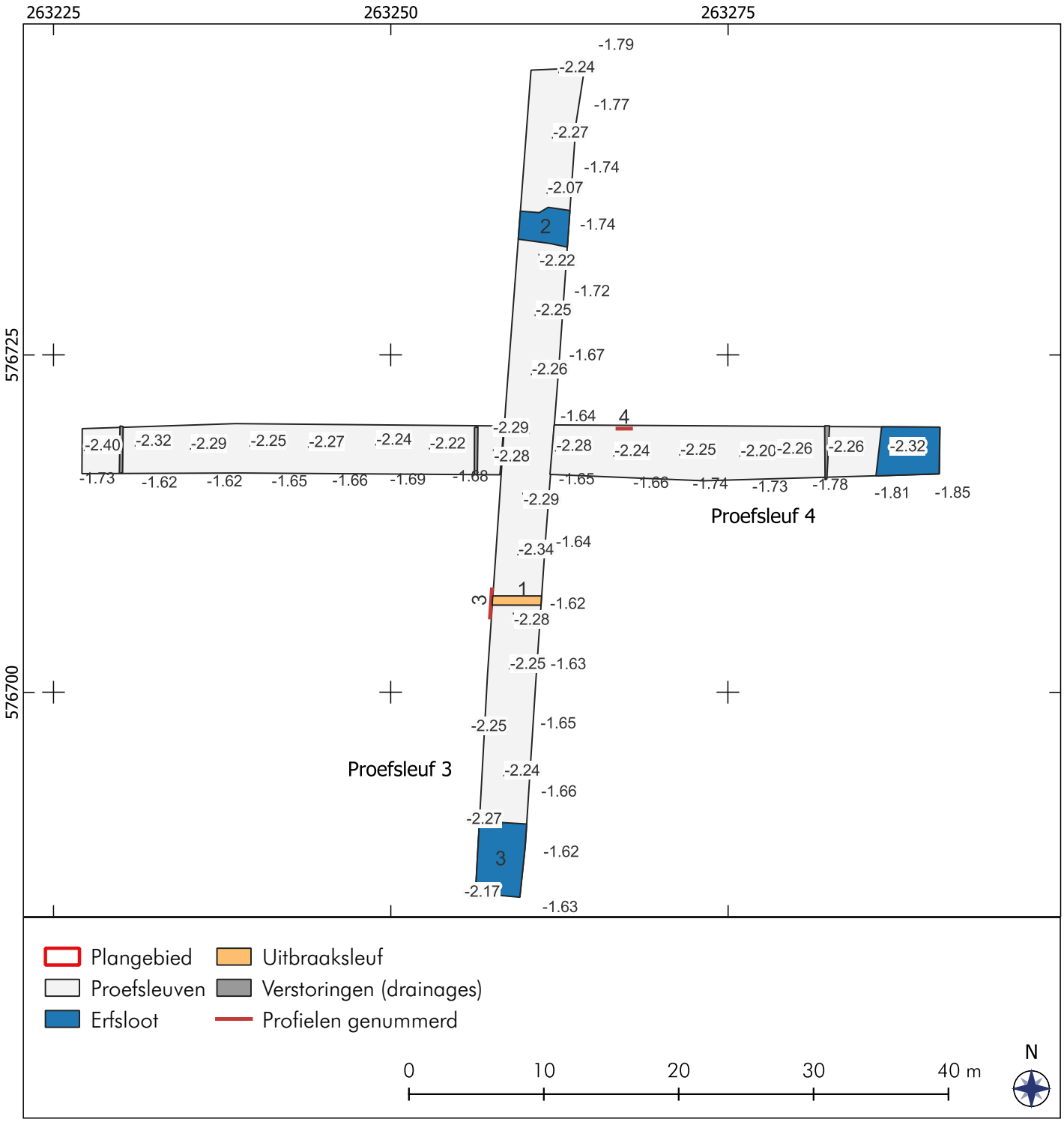
Romeinse tijd (12 vC-450 nC)
In de romeinse tijd vormde de Rijn de noordelijke grens van het romeinse rijk. Langs deze grens, de *limes*, werden grensposten, nederzettingen en wegen gebouwd. In het noorden van Nederland zijn ook romeinse vondsten gedaan, maar dit zijn voornamelijk losse vondsten als romeinse munten, mantelspelden en scherven romeins aardewerk.

Middeleeuwen en nieuwe tijd (450 nC-heden)
Na een afname in de bevolkingsdichtheid aan het einde van de romeinse tijd en de periode erna, steeg deze weer in het begin van de middeleeuwen. Vondsten uit de middeleeuwen en later bestaan voornamelijk uit scherven aardewerk, waaronder importaardewerk, munten en metalen voorwerpen (zoals mantelspelden, spijkers), resten van aardewerkproductie, metaalbewerking, wolbewerking etc. Belangrijke gebouwen (bijvoorbeeld kerken en borgen) werden van baksteen / kloostermoppen gebouwd.

Appendix II: Allesporenkaart proefsleuven 1 en 2 (met hoogtes NAP)

Appendix II: Allesporenkaart proefsleuven 3 en 4 (met hoogtes NAP)

Appendix III: Sporenlijst

Spoor	Put	Interpretatie	Vorm (aan oppervlak)	Afmeting in cm	Kleur	Coupe J/N	Richting coupelijn	Diepte in cm	Tekening nummer	Vorm in coupe	Vondstnummer	Fotonummer	Datering	Opmerkingen
1	3	Uitbraaksleuf	lineair	60 breed	lgr	j	W	10		RH	nvt		NTM-NTL	zuidwand boerderij
2	3	Sloot	lineair	350 breed	dgr	n					nvt		NTM-NTL	erfsloot
3	3	Sloot	lineair	nvt	dgr	n					nvt		NTM-NTL	erfsloot
4	4	Sloot	lineair	nvt	dgr	n					nvt		NTM-NTL	erfsloot

Bijlage 3 Rapportage bodemonderzoek

Normec
BRL SIKB 2000

TERRA
bodemonderzoek bv

Bodemonderzoek

Rapportage : Verkennend (water)bodemonderzoek

Locatie : Hof van Brussel (vml. baggerterrein)

Scheemda

Kenmerk : 22082

Terra bodemonderzoek BV
Hoofdweg 107
9484 TA Oudemolen

Tel: 0592 - 231 626
Email: info@terrabodemonderzoek.nl
Website: www.terrabodemonderzoek.nl

KvK: 02062603
BTW: NL816112642B01

Colofon

Status	:	Definitief
Kenmerk	:	22082
Datum rapport	:	13 mei 2022
Auteur	:	[redacted]
Handtekening	:	[redacted]
Opdrachtgever	:	gemeente Oldambt
Contactpersoon opdrachtgever	:	[redacted]
Datum opdracht	:	7 april 2022

Onafhankelijkheid en certificering

Terra Bodemonderzoek bv is een onafhankelijk adviesbureau en heeft geen organisatorische en/of juridische relatie met de opdrachtgever en is geen eigenaar van de onderzoekslocatie. Wij werken op basis van een ISO 9001 gecertificeerd kwaliteitsbeheerssysteem. Verder zijn wij door de overheid erkend voor het uitvoeren van onderstaande werkzaamheden:

✓	**BRL SIKB 1000**	**Monsterneming voor partijkeuringen:**
	Protocol 1001	Monsterneming voor partijkeuringen grond en baggerspecie.
✓	**BRL SIKB 2000**	**Veldwerk bij milieuhygiënisch bodem- en waterbodemonderzoek:**
	Protocol 2001	Plaatsen van handboringen en peilbuizen, maken van boorbeschrijvingen, nemen van grondmonsters en waterpassen.
	Protocol 2002	Het nemen van grondwatermonsters.
	Protocol 2003	Veldwerk bij milieuhygiënisch waterbodemonderzoek.
	Protocol 2018	Maaiveld-inspectie en monsterneming van asbest in bodem.
✓	**BRL SIKB 6000**	**Milieukundige begeleiding van (water-)bodemsaneringen, ingrepen in de waterbodem en nazorg:**
	Protocol 6001	Milieukundige begeleiding landbodemsanering met conventionele methoden en nazorg.

Normec ISO 9001	Normec BRL SIKB 1000	Normec BRL SIKB 2000	Normec BRL SIKB 6000

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4

2. Vooronderzoek 4

2.1 Locatiegegevens 5
2.2 Kadaster 5
2.3 Overheid 5
2.4 Vooronderzoek asbest 6
2.5 PFAS 7
2.6 Eerder uitgevoerde bodemonderzoeken 7
2.7 Waterbodem 8
2.8 Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 8
2.9 Niet gesprongen explosieven 8
2.10 Bodemopbouw en geohydrologie 8
2.11 Conclusie vooronderzoek 9

3. Onderzoeksstrategie en veldwerkplan 9

3.1 Onderzoeksstrategie 9
3.2 Veldwerkplan 10

4. Resultaten 10

4.1 Maaiveldinspectie asbest 10
4.2 Veldwerkgegevens 11
4.3 Beoordeling asbestverdenking bodemvreemd materiaal 11
4.4 Samenstelling mengmonsters 11
4.5 Monstername grondwater 13
4.6 Analyseresultaten en toetsing 13

5. Samenvatting, conclusies en aanbevelingen 14

5.1 Samenvatting vooronderzoek 14
5.2 Onderzoeksresultaten grond en grondwater 14
5.3 Onderzoeksresultaten waterbodem 17
5.4 Onderzoeksresultaten PFAS (waterbodem) 18
5.5 Conclusies en aanbevelingen 19
5.6 Toelichting bodemonderzoek 21

Bijlagen

Bijlage 1 Regionale ligging en kadastrale situatie
Bijlage 2 Situatietekening
Bijlage 3 Profielbeschrijvingen en zintuiglijke waarnemingen
Bijlage 4 Analysecertificaten laboratorium
Bijlage 5 Toetsingstabellen analyseresultaten:
- 5a Toetsing Wet bodembescherming
- 5b Indicatieve toetsing Besluit bodemkwaliteit

Bijlage 6 Foto's veldwerk
Bijlage 7 Toelichting analyses en toetsingskader
Bijlage 8 Certificaten Terra bodemonderzoek
Bijlage 9 Werken in of met verontreinigde grond
Bijlage 10 Rapport Bodemloket

1. Inleiding

In opdracht van gemeente Oldambt is een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd op de locatie Hof van Brussel (vml. baggerterrein) te Scheemda. Het bodemonderzoek is uitgevoerd conform de Nederlandse norm NEN 5740. De Waterbodem is verkennend onderzocht conform de NEN 5720. Het veldwerk is onder certificaat uitgevoerd op grond van beoordelingsrichtlijn BRL SIKB 2000. De protocollen 2001, 2002 en 2003 zijn van toepassing. In bijlage 8 zijn de certificaten van Terra Bodemonderzoek BV weergegeven.

Aanleiding voor het onderzoek vormt een oplevering van het terrein nadat het tijdelijk was ingericht als baggerdepot. Doel van dit onderzoek is, in verkennende zin, de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem ter plaatse van de onderzoekslocatie vast te stellen.

De bemonsteringsstrategie is opgesteld op basis van het vooronderzoek en de veldwaarnemingen ter plaatse. In dit rapport komen de gekozen onderzoeksopzet en de onderzoeksresultaten aan de orde. Het rapport wordt afgesloten met een samenvatting, conclusies en aanbevelingen.
Eventuele afwijkingen ten opzichte van de BRL SIKB 2000 worden in hoofdstuk 3 vermeld en toegelicht.

2. Vooronderzoek

Het vooronderzoek is uitgevoerd conform de NEN 5725:2017 en heeft betrekking op de onderzoekslocatie en de hieraan grenzende percelen.
Voor de waterbodem is een vooronderzoek uitgevoerd conform de NEN 5717:2017.
In dit hoofdstuk staan de bevindingen beschreven en in bijlage 2 is op tekening de situatie weergegeven. De informatie is verkregen middels het raadplegen van onderstaande bronnen:

- Kadaster (www.kadaster.nl):
  - Regionale ligging en kadastrale kaart
  - Basisregistratie grootschalige topografie (BGT)
  - Basisregistratie adressen en gebouwen (BAG)
  - Topografische kaarten (www.topotijdreis.nl)
  - Eigendomsinformatie

- Opdrachtgever/eigenaar:
  - Info voormalig/huidig/toekomstig gebruik
  - Bodemrapporten

- Overheid:
  - Bodeminformatie en bodemkwaliteitskaart (www.bodemloket.nl)
  - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (www.archeologieinnederland.nl)
  - Basisregistratie Ondergrond (BRO) (www.broloket.nl)
  - Overige geodata (www.pdok.nl)
  - Informatie overheid

- TNO:
  - Grondwaterkaart (www.grondwatertools.nl)
  - DINOloket (www.dinoloket.nl)

- Overige bronnen:
  - Terreininspectie

2.1 Locatiegegevens

Het perceel is momenteel volledig onbebouwd en niet in gebruik (braakliggend).
De locatie was tot voor kort ingericht als een tijdelijk baggerdepot.
De locatie ligt in het buitengebied en heeft voor zover bekend altijd een agrarische functie gekend.
Bij de terreininspectie zijn op het maaiveld bodemvreemde materialen (vooral drainagebuizen) aangetroffen, maar deze duiden niet direct op aanwezigheid van een bodemverontreiniging.
Gedurende het onderzoek zijn verreweg de meeste drainagebuizen opgeruimd.
Ten oosten van de locatie is vanaf 1967 een rioolwaterzuiveringsinstallatie gevestigd.

Toekomstig gebruik

In de nabije toekomst zijn er plannen om het perceel wederom als landbouwgrond in gebruik te nemen. Foto's van de onderzoekslocatie zijn in bijlage 6 weergegeven.

2.2 Kadaster

In bijlage 1 is de regionale ligging van de onderzoekslocatie weergegeven. Tevens is de eigendomsinformatie bijgevoegd.
De basisregistratie grootschalige topografie en de kadastrale kaart zijn als ondergrond gebruikt voor de situatietekening zoals weergegeven in bijlage 2.

Adres onderzoekslocatie	:	Hof van Brussel (vml. baggerterrein)
Woonplaats	:	Scheemda
Oppervlak onderzoekslocatie	:	ca. 122.386 m^2
Gemeente	:	Oldambt
RD-coördinaten	:	X= 263015
		Y= 576685

TABEL 1: KADASTRALE GEGEVENS

Gemeente	Sectie	Nummer	Oppervlak	Eigendom	Omschrijving	Volledig onderzocht?
Scheemda	M	1144	122.386	Gemeente Oldambt	Grasland	Ja

2.3 Overheid

Digitaal bodeminformatiesysteem

Bron: www.bodemloket.nl

Onderzoekslocatie

Er zijn in het verleden diverse bodemonderzoeken uitgevoerd:

- Verkennend PFAS-onderzoek, rapportnummer Antea, 0460868.100, 26 mei 2020. In de ingedroogde waterbodem werden licht verhoogde PFAS waarden aangetroffen: klasse wonen/industrie.
- Op de onderzoekslocatie is in 2020 een aanvullend PFAS-onderzoek van het slib (Enviso, rapportnummer 191194, 14 januari 2020) uitgevoerd. In het ingedroogde slib werden plaatselijk (vak B en F) verhoogde waarden aan PFAS (klasse industrie) aangetroffen.
- Verkennend bodemonderzoek, MACG rapportnummer 16-317-002, 26 mei 2020. In de bovengrond is (plaatselijk) een lichte verontreiniging aan kwik aangetroffen. In de ondergrond zijn geen verontreinigingen aangetroffen. In het grondwater is plaatselijk (peilbuis 50) een sterke verontreiniging aan nikkel (natuurlijk oorsprong) aangetroffen. Daarnaast zijn er (plaatselijk) lichte verontreinigingen aan barium, cadmium, kobalt, koper en/of nikkel aangetroffen. In het slib zijn geen verontreinigingen aangetroffen.

- Verkennend bodemonderzoek, Mug, rapportnummer 3-163-16-01, 30 september 2003. In de bovengrond zijn (plaatselijk) lichte verontreinigingen aan PAK en/of EOX aangetroffen. In de ondergrond is zeer plaatselijk een lichte verontreiniging aan minerale olie aangetroffen. In het grondwater zijn (plaatselijk) matige tot sterke verontreinigingen aan nikkel (natuurlijk oorsprong) aangetroffen. Daarnaast zijn er (plaatselijk) lichte verontreinigingen aan arseen, chroom, nikkel en/of zink aangetroffen.
- Verkennend bodemonderzoek, Fugro, rapportnummer 81010107.110, 8 mei 2001. In de bovengrond zijn (plaatselijk) lichte verontreinigingen aan koper en/of EOX aangetroffen. In de ondergrond zijn (plaatselijk) lichte verontreinigingen aan nikkel aangetroffen. In het grondwater zijn (plaatselijk) lichte verontreinigingen aan arseen, chroom, koper, nikkel en/of zink aangetroffen. In de waterbodem is een lichte verontreinigingen aan minerale olie aangetroffen (klasse 1).

Informatie overheid

Er hebben in het verleden, voor zover bekend, op de onderzoekslocatie, behoudens de slibopslag, geen bedrijfsactiviteiten plaatsgevonden.
Voor zover bekend heeft de onderzoekslocatie altijd een agrarisch gebruik gekend en is de locatie nooit bebouwd geweest. Het agrarische gebruik kan als 'onverdacht' worden aangemerkt (geen bollenteelt, (glas-)tuinbouw of fruitteelt).
Er hebben in het verleden, voor zover bekend, geen ophogingen of dempingen met puinhoudende grond, asbestverdachte of andere bodembedreigende materialen plaatsgevonden.
Momenteel is er op de locatie geen sprake van een inrichting die valt onder de Wet Milieubeheer.
Er zijn bij de gemeente geen meldingen bekend inzake het Besluit Opslag Ondergrondse Tanks (BOOT).

Bodemkwaliteitskaart

Functiekaart: agrarisch
In de grond worden vanwege het historisch gebruik van de locatie voordat het als slibdepot in gebruik werd genomen geen verontreinigingen verwacht (landbouw/natuur).

2.4 Vooronderzoek asbest

Op basis van onderstaande punten is de locatie niet verdacht ten aanzien van asbest:

- Voor zover bekend is de locatie nooit bebouwd geweest.
- Er hebben in het verleden, voor zover bekend, geen ophogingen of dempingen met puinhoudende grond, asbestverdachte of andere (bodembedreigende) materialen plaatsgevonden.
- Tijdens de maaiveldinspectie en de veldwerkzaamheden is geen asbestverdacht materiaal aangetroffen.

Bronnen: informatie opdrachtgever, www.topotijdreis.nl, terrein-/ maaiveldinspectie en zintuiglijke waarnemingen tijdens het veldwerk.

2.5 PFAS

Vanaf de jaren '60 van de vorige eeuw worden PFAS in veel industriële en huishoudelijke producten toegepast (o.a. brandblusschuim, verf en coatings, water- en olieafstotende middelen voor leer, papier en textiel en in cosmetica). Het betreft een grote groep verbindingen welk persistent en bioaccumulatief, mobiel en (deels) toxisch zijn. Een aantal van deze stoffen vallen in de categorie (potentiële) zeer zorgwekkende stoffen (P)ZZS.
Voor deze groep van verbindingen is een tijdelijk handelingskader opgesteld met een vernieuwd toetsingskader (versie december 2021). Voor heel Nederland geldt dat de bovengrond (0-1 m-mv) en geroerde bodem in principe verdacht is op het (diffuus) voorkomen van PFAS.
Bij grondafvoer dient de bodem in veel gevallen aanvullend te worden onderzocht op PFAS (conform advieslijst). Bij andersoortig bodemonderzoek is onderzoek op PFAS alleen noodzakelijk als de locatie door de ligging verdacht is op het voorkomen van hoge gehalten aan PFAS. In andere situaties kan onderzoek naar PFAS in de meeste gevallen achterwege blijven.
Voor zover bekend is er ter plaatse of in de omgeving van de onderzoekslocatie geen sprake van een bronlocatie.
Wel is uit eerder bodemonderzoeken aangetoond dat het slib (licht) verhoogde waarden aan PFAS bevatten.

2.6 Eerder uitgevoerde bodemonderzoeken

Oorspronkelijke waterbodem Winschoterdiep:

- In 2020 is een verkennend waterbodemonderzoek (MUG, rapportnummer 20300334, 17 juli 2020) uitgevoerd. Hierin zijn een aantal waterbodemvakken onderzocht. Plaatselijk zijn verontreinigingen aan minerale olie, zink, PFAS en/of zink aangetoond. Verreweg het meeste slib was slechts licht verontreinigd en is wel verspreidbaar op een aangrenzend perceel. Alleen dit licht verontreinigde slib zou ter indroging in het onderhavige baggerdepot zijn geplaatst.

Onderzoekslocatie:

- Op de onderzoekslocatie is in 2001 een verkennend bodemonderzoek (Fugro, rapportnummer 81010107.110, 8 mei 2001). In de bovengrond zijn plaatselijk licht verhoogde gehalten aan koper en/of EOX aangetroffen. In de ondergrond is plaatselijk nikkel licht verhoogd aangetroffen. In het grondwater zijn plaatselijk licht verhoogde gehalten aan arseen, chroom, koper, nikkel en zink aangetroffen. In het slib is een licht verhoogd gehalte aan minerale olie aangetroffen (klasse 1).

Locatie RWZI:

- Op de naastgelegen locatie (RWZI) is in 1996 een verkennend bodemonderzoek (Wiertsema & Partners BV, rapportnummer VN-13786, 3 oktober 1996). In de bovengrond zijn plaatselijk licht verhoogde gehalten aan nikkel, koper, zink en/of minerale olie aangetroffen. In de ondergrond zijn geen verontreinigingen aangetroffen. In het grondwater is plaatselijk een sterk verhoogd gehalte aan arseen (natuurlijk van oorsprong) aangetroffen. Daarnaast zijn er (plaatselijk) lichte tot matige verontreinigingen aan chroom, nikkel, zink, arseen en dichlooretheen aangetroffen.
- Op de naastgelegen locatie (RWZI) is in 2000 een verkennend bodemonderzoek (Grontmij, rapportnummer PN:43/0018-1, 20 december 2000). In de bovengrond is plaatselijk een licht verhoogd gehalte aan EOX aangetroffen. In de ondergrond zijn geen verontreinigingen aangetroffen. In het slib zijn lichte verontreinigingen aan koper, kwik, nikkel, zink, PAK, EOX en minerale olie aangetroffen. In het grondwater is plaatselijk een sterk verhoogd gehalte aan arseen (natuurlijk van oorsprong) aangetroffen. Daarnaast zijn er (plaatselijk) lichte verontreinigingen aan chroom, nikkel en benzeen aangetroffen.

2.7 Waterbodem

Vooronderzoek waterbodem (zie NEN 5717).
Ter plaatse van de onderzochte watergang is voor zover bekend geen specifieke verontreinigingsbron aanwezig (rioolwateroverstort, baggerdepots, stortplaatsen, kassen- en/of industriegebied, op- en overslagactiviteiten, aangrenzende landbodemverontreinigingen).
Onderzoekslocatie grenst aan wegen met verkeersintensiteit van meer dan 500 voertuigen per dag (tenzij afstand groter dan 15 meter en geen lozing van wegriolering).
Er is geen oeverbeschoeiing met behandeld hout (creosootolie) of asbestverdachte golfplaat aanwezig. Er is geen beïnvloeding door aanwezigheid bodemvreemd materiaal op/nabij onderzoekslocatie.

2.8 Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Ter plaatse van de onderzoekslocatie is op basis van de AMK geen sprake van een archeologisch monument. Op basis van de IKAW is er sprake van een lage trefkans op monumenten van archeologische waarde.
De bovengenoemde informatie is afkomstig van landelijke kaarten. Voor aanvullende archeologische informatie wordt verwezen naar de gemeente.

2.9 Niet gesprongen explosieven

In ons land zijn er niet gesprongen explosieven (NGE) uit de Tweede Wereldoorlog in de grond achtergebleven. De (potentiële) aanwezigheid van niet gesprongen explosieven kan een bedreiging inhouden bij grondroerende werkzaamheden en kan tot vertraging leiden bij planvorming en uitvoering van werkzaamheden. NGE's worden met name aangetroffen ter plaatse van 'strategische doelen' zoals binnensteden, verbindingswegen, spoorwegen, bruggen en havens.
De verantwoordelijkheid voor onderzoek naar explosieven ligt in het kader van het Arbobesluit bij de initiatiefnemer van grondroerende werkzaamheden.
De gemeente is als bevoegd gezag voor openbare orde en veiligheid betrokken bij het aantreffen van verdachte objecten. Voor aanvullende informatie wordt verwezen naar de gemeente.

2.10 Bodemopbouw en geohydrologie

In tabel 2 is de globale te verwachten bodemopbouw weergegeven.

TABEL 2: VERWACHTE BODEMOPBOUW

Traject (m-mv)	Samenstelling
000 - 005	matig fijn zand (kan klei bevatten)
005 - 045	(pot)klei

Opmerking:
De verwachte bodemopbouw is gebaseerd op het GeoTOP v1.4 model (DINOloket). De lokale bodemopbouw kan hiervan afwijken.

De locatie bevindt zich op ca. -1,0 m t.o.v. NAP. Tijdens het onderzoek wordt een grondwaterstand van ± 1,5 m-mv verwacht. De stromingsrichting van het freatisch (oppervlakkig) grondwater is vermoedelijk noordoostelijk gericht.
De stroming van het freatisch grondwater wordt voor een belangrijk deel bepaald door lokale omstandigheden (watergangen, voorkeursstromingen e.d.).
De diepere grondwaterstroming is vanwege wateronttrekkingen in Winschoten vermoedelijk overwegend zuidoostelijk gericht. Er is sprake van een potentieel wegzijgingsgebied.
Het onderzoeksgebied bevindt zich niet in een grondwaterbeschermingsgebied (25-jaarszone). Ter plaatse van de onderzoekslocatie is geen sprake van de aanwezigheid van brak of zout freatisch grondwater. De onderzoekslocatie grenst aan oppervlaktewater (sloten).

2.11 Conclusie vooronderzoek

Op basis van het vooronderzoek zijn onderstaande onderzoekhypotheses opgesteld:

- Bovengrond (licht slibhoudend): "verdacht" voor één of meerdere parameters van het standaardpakket. De gehalten aan PFAS liggen vermoedelijk beneden de waarden wonen/industrie. Onverdacht voor aanwezigheid van asbest.
- Ondergrond: Onverdacht (asbest, standaardpakket en PFAS).
- Grondwater: Het grondwater is aangemerkt als onverdacht.
- Waterbodem: Type onbelast, landelijk (standaardpakket incl. PFAS/GENX)

Verder kan worden geconcludeerd dat op de onderhavige locatie, behoudens de voormalige slibopslag, geen sprake is van (voormalige) potentieel bodembedreigende activiteiten.
Ter plaatse van de direct belendende percelen hebben, voor zover bekend, geen bodembedreigende activiteiten plaatsgevonden welke van invloed kunnen zijn op de bodemkwaliteit ter plaatse van de onderzoekslocatie.
Er kan worden geconcludeerd dat op basis van de eerder uitgevoerde bodemonderzoeken de bodem mogelijk licht verontreinigd is. Naar onze mening is de onderzoekslocatie slechts in lichte mate verdacht.

3. Onderzoeksstrategie en veldwerkplan

3.1 Onderzoeksstrategie

Gezien de aanleiding van het onderzoek en de resultaten van het vooronderzoek is gekozen voor een verkennend bodemonderzoek op basis van onderstaande normen:

A. **NEN 5740+A1:2016**
Bodem - Landbodem - Strategie voor het uitvoeren van verkennend bodemonderzoek - Onderzoek naar de milieuhygiënische kwaliteit van bodem en grond.

B. **NEN 5720:2017**
Bodem - Waterbodem - Strategie voor het uitvoeren van milieuhygiënisch onderzoek,

Omdat er geen verdenking op de aanwezigheid van asbest bestaat hoeft er conform de NEN 5707 in principe geen asbestonderzoek te worden uitgevoerd. Vanwege het slechts licht verdachte karakter van de bovengrond, is voor het NEN 5740 onderzoek de strategie onverdacht gehanteerd.
Voor het asbestonderzoek is wel uitgegaan van de strategie voor heterogeen verdachte locaties (VED-HE).

In tabel 3 zijn de te onderzoeken locaties weergegeven.

TABEL 3: (DEEL-)LOCATIES EN ONDERZOEKSSTRATEGIEËN

Locatie		Oppervlak m²	Onderzoek [1)]	Hoofdhypothese	Strategie [2)]
A	Gehele locatie	122.386	NEN 5740	bovengrond onverdacht ondergrond onverdacht grondwater onverdacht	ONV-GR-NL ONV-GR-NL ONV-GR-NL
B	2 sloten/waterbodem	2 x 370m	NEN 5720	onverdacht	LN

1) NEN 5740 : Bodem - Landbodem - Strategie voor het uitvoeren van verkennend bodemonderzoek - Onderzoek naar de milieuhygiënische kwaliteit van bodem en grond.
NEN 5720 : Bodem - Waterbodem - Strategie voor het uitvoeren van verkennend onderzoek - Onderzoek naar de milieuhygiënische kwaliteit van waterbodem en baggerspecie.

2) Toelichting onderzoeksstrategieën NEN 5740 (NEN 5707 vergelijkbaar met vermelding BG of OG):
ONV-GR : Grootschalige onverdachte locatie (gelijksoortig en extensief gebruik, weinig tot geen bebouwing en oppervlak ≥ 1 ha).
NL/ L : Niet-lijnvormige/ lijnvormige locatie.

Toelichting onderzoeksstrategieën NEN 5720:
LN : Lintvormig water, normale onderzoeksinspanning

3.2 Veldwerkplan

Op basis van de gekozen onderzoeksstrategieën is in tabel 4 het uitgevoerde veldwerkplan (inclusief eventuele wijzigingen) uitgewerkt.

TABEL 4: VELDWERKPLAN

Locatie		Monsternamepunten	Analyses [1] grond/slib	Analyses [1] grondwater
A	Gehele locatie (NEN 5740)	48 boringen tot ±0,5 m-mv 7 boringen tot ±2,0 m-mv 13 boringen met peilbuis tot ±3,0 m-mv	17x Standaard grond	13 x Standaard water herbemonsteringen: 3x nikkel, 1x barium en 1x kobalt
B	2 sloten (oost en west) (NEN5720)	20 zuigerboringen	2x Standaard slib 2x PFAS/GENX	

1) Toelichting chemische analyses (zie ook bijlage 7):

Standaard grond	:	Zware metalen (Ba, Co, Mo, Pb, Ni, Zn, Cd, Cu en Hg), PCB, PAK, minerale olie, lutum en humus.
Standaard water	:	Zware metalen, BTEXSN, chloorkoolwaterstoffen en minerale olie.
BTEXSN	:	Benzeen, tolueen, ethylbenzeen, xylenen, styreen en naftaleen.
Standaard slib	:	Zware metalen (Ba, Co, Mo, Pb, Ni, Zn, Cd, Cu en Hg), PCB, PAK, minerale olie, lutum, humus en <16 mm.
PFAS	:	Poly- en PerFluor Alkyl Stoffen (standaardlijst d.d. 12-07-2019)

De bemonstering op PFAS heeft plaatsgevonden overeenkomstig de richtlijn 'Bemonsteren en analyseren PFAS in grond en grondwater' (expertisecentrum PFAS, juli 2019).

Tijdens de veldwerkzaamheden is het opgeboorde materiaal zintuiglijk beoordeeld op milieuhygiënische aspecten.
Alle werkzaamheden zijn conform BRL SIKB 2000 en bijbehorende protocollen uitgevoerd. Er zijn geen afwijkingen geconstateerd.

De analyses zijn verricht door het NEN-EN-ISO/IEC 17025 en AS 3000 geaccrediteerd milieulaboratorium Al-West B.V. te Deventer.

4. Resultaten

De veldwerkzaamheden zijn uitgevoerd op 25, 26, 27 april en 3 en 9 mei 2022. De werkzaamheden zijn uitgevoerd door erkend veldwerker [redacted]

4.1 Maaiveldinspectie asbest

De visuele inspectie van het maaiveld heeft tot doel de onderzoekshypothese te verifiëren en de locatie in (deel-)locaties in te delen op basis van de ruimtelijke verdeling van aanwezig asbestverdacht materiaal. Daarnaast kan de maaiveldinspectie worden gebruikt om een indicatie te geven van het asbestgehalte in de toplaag.

Tijdens de veldwerkzaamheden is het maaiveld indicatief geïnspecteerd op de aanwezigheid van asbest. Hierbij is op het maaiveld geen asbestverdacht materiaal aangetroffen. De locatie was voldoende inspecteerbaar.

De inspectie-efficiëntie ter plaatse van het inspecteerbare maaiveld wordt geschat op:

- 90-100% (zand: droog, los en weinig vegetatie).

4.2 Veldwerkgegevens

Een situatieschets met de ligging van de monsternamepunten is opgenomen als bijlage 2.
Tijdens de veldwerkzaamheden is het opgeboorde materiaal zintuiglijk beoordeeld op bodemkundige samenstelling waaruit de lokale bodemopbouw is afgeleid. De boorbeschrijvingen zijn als bijlage 3. opgenomen. Een globale bodemopbouw van de eerste 3 meter is niet eenduidig aan te geven. De bodemopbouw varieert van matig fijn zand tot (zandige) klei en is plaatselijk veenhoudend. De bodem is grotendeels tot ca. 1,5 m-mv geroerd.

Naast de bodemkundige samenstelling is het opgeboorde materiaal zintuiglijk op milieuhygiënische aspecten beoordeeld. De zintuiglijke waarnemingen zijn weergegeven in tabel 5.

TABEL 5: ZINTUIGLIJKE WAARNEMINGEN

Meetpunt	Traject (cm-mv)	Waarneming
1	030 - 050	zwak baksteenhoudend
6	030 - 070	zwak slibhoudend
7	030 - 060 060 - 080	zwak slibhoudend sporen baksteen
8	050 - 120	zwak puinhoudend
12	070 - 120	sporen baksteen
18	000 - 040	sporen baksteen
19	100 - 200	matig slibhoudend
20	050 - 090 090 - 190	sporen baksteen matig slibhoudend
21, 34, 46, 53 en 62	000 - 050	sporen baksteen
32, 41	050 - 050	matig slibhoudend

Toelichting puinbijmenging (indicatief van aard):

sporen puin	< ±1% (W/W) puin	sterk puinhoudend	±10-20% puin
zwak puinhoudend	±1-5% puin	uiterst puinhoudend	±20-50% puin
matig puinhoudend	±5-10% puin	volledig puin/puinverharding	> ±50% puin

4.3 Beoordeling asbestverdenking bodemvreemd materiaal

Er is in en op de bodem geen asbestverdacht materiaal aangetroffen.
Ook verder is er in de bodem geen bodemvreemd materiaal waargenomen, waardoor de bodem als asbestverdacht moet worden aangemerkt.
Op basis van de samenstelling en de beperkte hoeveelheid (sporen) is het puin niet asbestverdacht.

4.4 Samenstelling mengmonsters

Op basis van de bodemopbouw en de zintuiglijke waarnemingen zijn grondmengmonsters samengesteld voor chemische analyse. Bij het samenstellen van grondmengmonsters wordt als uitgangspunt gehanteerd dat de deelmonsters min of meer dezelfde samenstelling dienen te hebben. De samenstelling van de grondmengmonsters is vermeld in tabel 6.

TABEL 6: SAMENSTELLING GROND(MENG)MONSTERS

Mengmonster	Boring	Traject (cm-mv)	Toelichting
Bovengrond: MM1	1, 19 t/m 22	000 - 050	
	23 t/m 25	000 - 040	
Bovengrond: MM2	2, 26 t/m 29, 67 en 68	000 - 050	
	3	000 - 030	
	30	000 - 040	
Bovengrond: MM3	4 en 37	000 - 050	
	5	000 - 030	
	35, 36, 38 en 39	000 - 040	
Bovengrond: MM4	6 en 7	000 - 030	
	10, 15, 16, 45 en 48	000 - 050	
	18	000 - 040	
Bovengrond: MM5	8	000 - 030	
	9, 50, 52 t/m 54, 56	000 - 050	
	17, 51 en 55	000 - 040	
Bovengrond: MM6	11	000 - 030	
	58, 60 t/m 62	000 - 050	
	59	000 - 040	
Bovengrond: MM7	12 t/m 14, 63, 65 en 66	000 - 050	
	64	000 - 040	
Bovengrond: MM8	31 en 32	000 - 040	
	33, 34, 40, 49 en 57	000 - 050	
Bovengrond: MM9	41 en 42	000 - 040	
	43, 44, 46 en 47	000 - 050	
Ondergrond: MM10	1, 2 en 19	050 - 100	
	18	040 - 090	
Ondergrond: MM11	3	030 - 080	
	6	070 - 120	
	20	050 - 090	
Ondergrond: MM12	11	030 - 080	
	13	090 - 140	
	15	100 - 150	
Ondergrond: MM13	8, 14 en 17	050 - 100	
	10 en 12	070 - 120	
	16	100 - 140	
Ondergrond: MM14	2, 4, 5 en 18	050 - 100	
	4 en 6	150 - 200	
Ondergrond: MM15	9	130 - 180	
	10, 12, 15 en 16	150 - 200	
	11	160 - 200	
	17	120 - 170	
Ondergrond: MM16	1, 8, 13 en 14	150 - 200	
	3	130 - 180	
	7	080 - 130	
Ondergrond: MM17	5 en 7	030 - 060	slibhoudend
	6	030 - 070	
	19	100 - 200	
	20	090 - 190	

4.5 Monstername grondwater

Voorafgaand aan de monstername van het grondwater is de grondwaterstand gemeten. Tevens is de zuurgraad, het geleidingsvermogen en de troebelheid van het grondwater bepaald (zie tabel 7).

TABEL 7: METINGEN GRONDWATER (NEN 5744)

Peilbuis (traject in cm-mv)	GWS (cm-mv)	Zuurgraad (pH)	Geleidings-vermogen (µS/cm)	Troebelheid[1)] (NTU)	Toestroming[2)]	Monsters belucht?[3)]
1 (220-320)	137	6,32	2930	14,1	Goed	Nee
2 (200-300)	151	6,12	1660	12,4	Goed	Nee
2 (200-300) herb.	152	6,24	1650	8,9	Goed	Nee
3 (200-300)	153	5,66	1020	39,7	Goed	Nee
4 (200-300)	111	6,37	730	28,1	Goed	Nee
5 (200-300)	119	5,87	1920	24,1	Goed	Nee
5 (200-300) herb.	121	5,92	1930	18,4	Goed	Nee
6 (200-300)	149	6,07	1020	14,4	Goed	Nee
7 (220-320)	146	6,04	1660	11,7	Goed	Nee
8 (220-320)	082	5,89	1180	21,4	Goed	Nee
8 (220-320) herb.	087	5,92	1190	14,2	Goed	Nee
9 (200-300)	117	5,64	**4140**	26,8	Goed	Nee
9 (200-300) herb.	128	5,58	**4170**	15,1	Goed	Nee
10 (200-300)	144	5,91	1060	31,4	Goed	Nee
11 (200-300)	136	5,95	1150	37,1	Goed	Nee
12 (200-300)	162	6,08	1990	23,6	Goed	Nee
13 (250-350)	191	6,12	1140	8,9	Goed	Nee

Toelichting:

1) De gangbare troebelheid voor natuurlijk stromend grondwater is 10 NTU of lager. Bij een verhoogde troebelheid worden de aan de gronddeeltjes gebonden verontreinigingen mee geanalyseerd. Hierdoor kan de concentratie aan organische verbindingen bij troebel grondwater hoger uitvallen. Bij anorganische verbindingen is deze verhoging, in principe, niet aanwezig omdat het grondwater in het veld wordt gefiltreerd.
2) Slechte toestroming: Bij een laag debiet (100 ml/min.) daalt het waterniveau meer dan 50 cm.
3) Monsters belucht: Tijdens de monstername staat het filter niet volledig onder het grondwaterniveau.

De lichte troebelheid duidt op enige verstoring van het grondwater tijdens de monstername. Vermoedelijk heeft dit geen invloed op de betrouwbaarheid van de grondwateranalyses.
De gemeten pH- en EGV-waarden wijken grotendeels niet af van de gangbare waarden in dit gebied. Voor peilbuis 9 werden afwijkende hoge waarden aan EC waargenomen.

De veldwaarnemingen en grondwatermetingen gaven geen aanleiding tot aanpassing van de onderzoeksopzet.

4.6 Analyseresultaten en toetsing

De analysecertificaten van de monsters zijn opgenomen in bijlage 4. Voor de toetsing van de aangetroffen concentraties aan verontreinigende stoffen is gebruik gemaakt van de toetsings-waarden uit de geldende Circulaire bodemsanering (1 juli 2013) en uit de geldende Regeling bodemkwaliteit (1 februari 2017).
De toetsingswaarden van grondmonsters zijn afhankelijk gesteld van de percentages lutum en/of organische stof. In bijlage 5 zijn de getoetste analyseresultaten weergegeven. In bijlage 7 worden de toetsingswaarden toegelicht.

5. Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

In opdracht van gemeente Oldambt heeft Terra Bodemonderzoek bv een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd op de locatie Hof van Brussel (vml. baggerterrein) te Scheemda. Het onderzoek heeft bestaan uit algemeen verkennend bodemonderzoek (NEN 5740) en verkennend waterbodemonderzoek (NEN 5720).

5.1 Samenvatting vooronderzoek

Op basis van het vooronderzoek is de locatie als onverdacht aangemerkt (ook t.a.v. asbest).

5.2 Onderzoeksresultaten grond en grondwater

In de tabellen 8 t/m 10 zijn de onderzoeksresultaten van de mengmonsters grond en van het grondwater met betrekking tot het standaardpakket samengevat.

TABEL 8: SAMENVATTING ONDERZOEKSRESULTATEN STANDAARDPAKKET BOVENGROND (OVERSCHRIJDINGEN TOETSINGSWAARDEN)

Toetsingswaarde	> Achtergrondwaarde		> Tussenwaarde		> Interventiewaarde		Indicatie Besluit bodemkwaliteit (generiek kader)
Index	0	0,25	0,5	0,75	1,0	2,0	
Bovengrond							
MM 1 (000-050)	kwik	-	-	-	-	-	Altijd toepasbaar
MM 2 (000-050)	kwik	-	-	-	-	-	Altijd toepasbaar
MM 3 (000-050)	-	-	-	-	-	-	Altijd toepasbaar
MM 4 (000-050)	kwik	-	-	-	-	-	Altijd toepasbaar
MM 5 (000-050)	-	-	-	-	-	-	Altijd toepasbaar
MM 6 (000-050)	-	-	-	-	-	-	Altijd toepasbaar
MM 7 (000-050)	-	-	-	-	-	-	Altijd toepasbaar
MM 8 (000-050)	cadmium, kwik, minerale olie	-	-	-	-	-	Klasse Industrie
MM 9 (000-050)	cadmium, kwik, minerale olie	-	-	-	-	-	Klasse Industrie

Toelichting:

- Achtergrondwaarden grond	Gehalten voor een goede bodemkwaliteit.
- Interventiewaarden grond	De functionele eigenschappen van de bodem worden ernstig verminderd. Mogelijk is er sprake van een geval van ernstige bodemverontreiniging.
- Tussenwaarden grond	Informeel gehalte tussen achtergrondwaarde en de interventiewaarde. Overschrijding van de tussenwaarde is veelal een indicatie dat er nader onderzoek nodig is.
- Index	Informele waarde welke de mate van overschrijding van de achtergrondwaarde (index > 0) en de interventiewaarde (index > 1) aangeeft. Bij een index > 0,5 wordt de tussenwaarde overschreden.
- Indicatie Besluit bodemkwaliteit	Indicatie of grond altijd herbruikbaar, onder restricties herbruikbaar (Wonen/Industrie) of niet herbruikbaar is.

TABEL 9: SAMENVATTING ONDERZOEKSRESULTATEN STANDAARDPAKKET ONDERGROND (OVERSCHRIJDINGEN TOETSINGSWAARDEN)

Toetsings-waarde	> Achtergrondwaarde		> Tussenwaarde		> Interventiewaarde		Indicatie Besluit bodemkwaliteit (generiek kader)
Index	0	0,25	0,5	0,75	1,0	2,0	
Ondergrond							
MM 10 (040-100)	zink, cadmium, kwik, PAK, minerale olie	-	-	-	-	-	Niet toepasbaar <interventiewaarde
MM 11 (030-120)	koper, zink, molybdeen, cadmium, kwik, PAK, PCB's, minerale olie	-	-	-	-	-	Niet toepasbaar <interventiewaarde
MM 12 (030-150)	molybdeen, kwik, PCB's, minerale olie	-	-	-	-	-	Niet toepasbaar <interventiewaarde
MM 13 (050-140)	-	-	-	-	-	-	Altijd toepasbaar
MM 14 (100-200)	-	-	-	-	-	-	Altijd toepasbaar
MM 15 (120-200)	-	-	-	-	-	-	Altijd toepasbaar
MM 16 (080-200)	minerale olie	-	-	-	-	-	Klasse Industrie
MM 17 (030-200)	molybdeen, cadmium, kwik, PCB's, minerale olie	-	-	-	-	-	Klasse Industrie

Toelichting:

- Achtergrondwaarden grond	Gehalten voor een goede bodemkwaliteit.
- Interventiewaarden grond	De functionele eigenschappen van de bodem worden ernstig verminderd. Mogelijk is er sprake van een geval van ernstige bodemverontreiniging.
- Tussenwaarden grond	Informeel gehalte tussen achtergrondwaarde en de interventiewaarde. Overschrijding van de tussenwaarde is veelal een indicatie dat er nader onderzoek nodig is.
- Index	Informele waarde welke de mate van overschrijding van de achtergrondwaarde (index > 0) en de interventiewaarde (index > 1) aangeeft. Bij een index > 0,5 wordt de tussenwaarde overschreden.
- Indicatie Besluit bodemkwaliteit	Indicatie of grond altijd herbruikbaar, onder restricties herbruikbaar (Wonen/Industrie) of niet herbruikbaar is.

TABEL 10: SAMENVATTING ONDERZOEKSRESULTATEN STANDAARDPAKKET GRONDWATER (OVERSCHRIJDINGEN TOETSINGSWAARDEN)

Toetsings-waarde	> Streefwaarde		> Tussenwaarde		> Interventiewaarde		Indicatie Besluit bodemkwaliteit (generiek kader)
Index	0	0,25	0,5	0,75	1,0	2,0	
Grondwater							
Pb 1	-	barium	-	-	-	-	n.v.t.
Pb 2	barium	-	-	nikkel	-	-	n.v.t.
Pb 2 (herb.)	-	-	-	nikkel	-	-	n.v.t.
Pb 3	nikkel, barium	-	-	-	-	-	n.v.t.
Pb 4	barium	nikkel	-	-	-	-	n.v.t.
Pb 5	-	nikkel	barium	-	-	-	n.v.t.
Pb 5 (herb.)	-	barium	-	-	-	-	n.v.t.
Pb 6	barium	-	-	-	-	-	n.v.t.
Pb 7	barium	-	-	-	-	-	n.v.t.
Pb 8	kobalt, barium	-	nikkel	-	-	-	n.v.t.
Pb 8 (herb.)	-	nikkel	-	-	-	-	n.v.t.
Pb 9	molybdeen, cadmium	-	-	-	-	kobalt, nikkel, zink	n.v.t.
Pb 9 (herb.)	-	-	-	-	-	kobalt, nikkel, zink	n.v.t.
Pb 10	barium	-	-	-	-	-	n.v.t.
Pb 11	barium	-	-	-	-	-	n.v.t.
Pb 12	barium	-	-	-	-	-	n.v.t.
Pb 13	nikkel	-	-	-	-	-	n.v.t.

Toelichting:

- Streefwaarden grondwater	Verwaarloosbaar risico voor het ecosysteem.
- Interventiewaarden grondwater	De functionele eigenschappen van de bodem worden ernstig verminderd. Mogelijk is er sprake van een geval van ernstige bodemverontreiniging.
- Tussenwaarden grondwater	Informeel gehalte tussen streefwaarde en de interventiewaarde. Overschrijding van de tussenwaarde is veelal een indicatie dat er nader onderzoek nodig is.
- Index	Informele waarde welke de mate van overschrijding van de streefwaarde (index > 0) en de interventiewaarde (index > 1) aangeeft. Bij een index > 0,5 wordt de tussenwaarde overschreden.

5.3 Onderzoeksresultaten waterbodem

In tabel 11 zijn de onderzoeksresultaten van de waterbodem getoetst aan de toetsingswaarden voor toepassing op of in de landbodem en voor verspreiden van bagger op een aangrenzend perceel.

TABEL 11: TOETSING WATERBODEM AAN HERGEBRUIK OP LAND

Toetsings-waarde Monster	> Achtergrond-waarde	> Maximale waarde Wonen	> Maximale waarde Industrie	> Maximale waarde verspreiden belendend perceel of > Interventiewaarde	Indicatie Bbk hergebruik op land
MM slib 1 en MM slib 2	-	-	-	-	Altijd toepasbaar Verspreidbaar over aangrenzend perceel (T5)

In tabel 12 zijn de onderzoeksresultaten van de waterbodem getoetst aan de toetsingswaarden voor toepassing en verspreiden in een zoet oppervlaktewaterlichaam.

TABEL 12: TOETSING WATERBODEM AAN HERGEBRUIK/VERSPREIDEN IN OPPERVLAKTEWATER

Toetsings-waarde Monster	> Achtergrond-waarde	> Maximale waarde Klasse A > Maximale waarde verspreiden zoet oppervlaktewater	> Maximale waarde Klasse B > interventiewaarde waterbodem	Indicatie Bbk hergebruik in oppervlaktewaterlichaam
MM slib 1 en MM slib 2	-	-	-	Toepasbaar in oppervlaktewater (T3) Verspreidbaar in zoet oppervlaktewater (T6)

Toelichting:

- Achtergrondwaarden grond — Gehalten voor een goede bodemkwaliteit.
- Indicatie Besluit bodemkwaliteit — Indicatie of de waterbodem herbruikbaar of verspreidbaar is (zie bijlage 5b en 5c).
  - T1 Beoordeling kwaliteit van grond/bagger bij toepassing op landbodem.
  - T3 Beoordeling kwaliteit van bagger en ontvangende bodem bij toepassing in een oppervlaktewaterlichaam.
  - T5 Beoordeling kwaliteit van bagger bij verspreiden op een aangrenzend perceel (landbodem).
  - T6 Beoordeling kwaliteit van bagger bij verspreiden in een zoet oppervlaktewaterlichaam.

5.4 Onderzoeksresultaten PFAS (waterbodem)

In de tabellen 13 en 14 zijn de geanalyseerde PFAS getoetst aan de toepassingsnormen uit het tijdelijk handelingskader (versie december 2021) voor toepassing op de landbodem.

TABEL 13: SPECIFIEKE TOETSING PFAS, TOEPASSING OP DE LANDBODEM (VERHOOGDE GEHALTEN)

Parameter	gestandaardiseerde meetwaarde [1] in µg/kg ds	Toepassingswaarde in µg/kg ds [3] Bepalings-grens	natuur [2]	Landbouw/ Industrie	Wonen
MM slib 1 (oostelijke sloot)					
Som Perfluoroctaanzuur (PFOA) (factor 0,7)	0,14 (<d)	0,1	1,9	7,0	7,0
Som Perfluoroctaansulfonzuur (PFOS) (factor 0,7)	0,14 (<d)	0,1	1,4	3,0	3,0
GENX	<0,1				

TABEL 14: SPECIFIEKE TOETSING PFAS, TOEPASSING OP DE LANDBODEM (VERHOOGDE GEHALTEN)

Parameter	gestandaardiseerde meetwaarde [1] in µg/kg ds	Toepassingswaarde in µg/kg ds [3] Bepalings-grens	natuur [2]	Landbouw/ Industrie	Wonen
MM slib 2 (westelijke sloot)					
Som Perfluoroctaanzuur (PFOA) (factor 0,7)	0,14 (<d)	0,1	1,9	7,0	7,0
Som Perfluoroctaansulfonzuur (PFOS) (factor 0,7)	0,14 (<d)	0,1	1,4	3,0	3,0
GENX	<0,1				

Toelichting:

1) Gestandaardiseerde meetwaarde: Als het gehalte aan organische stof hoger is dan 10% (max. 30%) vindt bodemtypecorrectie plaats: $\text{Gestandaardiseerde meetwaarde} = \text{meetwaarde x} \frac{10}{\%\text{organische stof}}$
   Het gemiddelde gehalte betreft het gemiddelde van de duplo-analyses. Sommatie vindt plaats overeenkomstig bijlage G IV van de Regeling bodemkwaliteit (< detectiegrens wordt voor sommatie 0,7xd).
   In de tabel zijn alleen de gehalten verhoogd ten opzichte van de detectiegrens (d) weergegeven.
2) Tevens voorlopige Achtergrondwaarde.
3) Bij verhoogde gehalten aan PFAS gelden onderstaande aanvullende toepassingsbeperkingen voor herbruikbare grond:
   - o Alle PFAS ≤ Bepalingsgrens — Geen toepassingsbeperkingen
   - o PFAS ≤ Voorlopige Achtergrondwaarden — Toepassingsbeperkingen:
     - voor toepassing in grondwaterbeschermingsgebieden geldt de gebiedskwaliteit. Indien deze niet bekend is geldt als toepassingswaarde 0,1 µg/kg ds;
   - o PFAS ≤ Toepassingswaarde Industrie — Aanvullende toepassingsbeperking:
     - grond alleen toepasbaar als klasse Wonen of Industrie;
   - o PFAS > Toepassingswaarde Industrie — Geen hergebruik mogelijk.

5.5 Conclusies en aanbevelingen

Toetsing onderzoekshypothese

- Bovengrond: De onderzoekshypothese onverdacht dient te worden verworpen. Niet alle analyseresultaten voldoen aan de achtergrondwaarden of de detectiegrens.
- Ondergrond: De onderzoekshypothese onverdacht dient te worden verworpen. Niet alle analyseresultaten voldoen aan de achtergrondwaarden of de detectiegrens.
- Grondwater: De onderzoekshypothese onverdacht dient te worden verworpen. Niet alle gemeten concentraties voldoen aan de streefwaarden.

Er wordt niet volledig voldaan aan de onderzoekshypothese. Maar de gekozen onderzoeksopzet geeft wel een voldoende beeld van de bodemkwaliteit in relatie tot de doelstelling van het onderzoek.

Zintuiglijke waarnemingen

Het maaiveld van de locatie kon op asbest worden geïnspecteerd. Hierbij is geen asbestverdacht materiaal aangetroffen.

Op het maaiveld werden allerlei bodemvreemde materialen aangetroffen (voornamelijk plastic drainagebuizen). Deze zijn in week 18 (2022) grotendeels opgeruimd.
De onderzochte grond bevat weinig puin. Het gemiddelde puingehalte ligt vermoedelijk beneden de 5% (W/W). Door de bemonsteringsmethode (edelmanboor) is deze schatting indicatief van aard.

Beoordeling algemene grondkwaliteit

De lichte verontreinigingen met PAK, PCB's, minerale olie en zware metalen in de grond hangt vermoedelijk (deels) samen met de voormalige opslag van het slib.

Op basis van de indicatieve toetsing aan het Besluit bodemkwaliteit voldoet de onderzochte **bovengrond** afkomstig van de mengmonsters MM1 t/m MM7 aan de (Toetsingsregel) achtergrondwaarden en valt de grond in de categorie ‘altijd toepasbaar’.
Op basis van de indicatieve toetsing aan het Besluit bodemkwaliteit (generiek beleid) voldoet de onderzochte **bovengrond** afkomstig van de mengmonster MM8 en MM9 aan kwaliteitsklasse industrie en is eventueel vrijkomende grond, onder voorwaarden, geschikt voor hergebruik.

Op basis van de indicatieve toetsing aan het Besluit bodemkwaliteit voldoet de onderzochte **ondergrond** afkomstig van de mengmonsters MM13 t/m MM15 aan de (Toetsingsregel) achtergrondwaarden en valt de grond in de categorie ‘altijd toepasbaar’.
Op basis van de indicatieve toetsing aan het Besluit bodemkwaliteit (generiek beleid) voldoet de onderzochte **ondergrond** afkomstig van de mengmonster MM16 en MM17 aan kwaliteitsklasse industrie en is eventueel vrijkomende grond, onder voorwaarden, geschikt voor hergebruik.

Op basis van de indicatieve toetsing aan het Besluit bodemkwaliteit (generiek beleid) is de onderzochte **ondergrond** afkomstig van de mengmonsters MM 10 t/m MM 12 niet geschikt voor hergebruik. Er zijn geen parameters boven de interventiewaarde aangetroffen.

Lood in bodem en gezondheid

Lood in de bodem kan al bij lage gehalten (beneden de interventiewaarde) een gezondheidsrisico vormen voor jonge kinderen in de leeftijd van circa 0 tot 6 jaar. Bij gevoelige locaties zoals wonen met tuin, plaatsen waar kinderen spelen en moestuinen dient hier rekening mee te worden gehouden.
Op basis van het bodemgebruik van de onderhavige locatie (agrarisch) en het gemeten loodgehalte in de bovengrond is er sprake van een voldoende bodemloodkwaliteit.

Beoordeling grondwaterkwaliteit

In het grondwater zijn (plaatselijk) lichte verontreinigingen aan barium, nikkel en kobalt aangetroffen. De verhoogde waarden aan barium komen echter veelvuldig van nature voor in de noordelijke (klei) gebieden.

In de peilbuizen 2 (nikkel), 5 (barium) en 8 (nikkel) werden verhoogde concentraties t.o.v. de tussenwaarde aangetroffen. Na herbemonstering werden iets lagere waarden aangetroffen, waardoor deze concentraties geen aanleiding geven tot aanvullend onderzoek.

Ter plaatse van peilbuis 9 zijn sterke verontreinigingen aan kobalt, nikkel en zink aangetroffen. Na herbemonstering werden sterk verhoogde waarden bevestigd. Daarnaast werden in dit grondwater lichte verontreinigingen aan molybdeen en cadmium aangetroffen. Ook werd in het grondwater afkomstig van peilbuis 9 een afwijkend (hoog) EC waarde (ca. 4150 µS/cm) gemeten.
Een reden voor deze sterk verhoogde waarden is vooralsnog niet aan te geven.

Beoordeling waterbodemkwaliteit

Op basis van de toetsing aan het Besluit bodemkwaliteit (generiek beleid):

- is eventueel vrijkomend slib vrij toepasbaar en is milieuhygiënisch geschikt voor hergebruik op land.
- is het slib geschikt voor verspreiden in een zoet oppervlaktewaterlichaam.
- is het slib geschikt voor hergebruik in zoet oppervlaktewater met een gelijke of mindere waterbodemkwaliteit.
- voldoet het slib aan maximale waarden voor verspreiden en aan msPAF en mag vrijkomende baggerspecie worden verspreid over aangrenzende percelen.

Zintuiglijk is tijdens de bemonstering van het slib geen asbestverdacht materiaal waargenomen.
Het waterbodemonderzoek is geldig als milieuhygiënische verklaring conform het Besluit bodemkwaliteit.

Aanbevelingen

De aangetroffen verhoogde concentraties vormen vooralsnog geen onaanvaardbare risico's voor de volksgezondheid, het milieu en/of het ecosysteem.

Geadviseerd wordt een aanvullend grondwateronderzoek uit te voeren om de mate, omvang en eventuele risico's van de grondwaterverontreiniging nabij peilbuis 9 in kaart te brengen.

5.6 Toelichting bodemonderzoek

Betrouwbaarheid

Bodemonderzoek is gebaseerd op een steekproef en betreft een momentopname. Hierdoor kan de bodemkwaliteit (plaatselijk) afwijken van de onderzoeksresultaten. In de Wet bodembescherming en het Besluit bodemkwaliteit wordt geen maximale geldigheidstermijn gesteld voor bodemonderzoek. Veelal wordt, afhankelijk van het bodemgebruik, een geldigheidstermijn van 5 jaar gehanteerd.

Asbest

Het bodemonderzoek betreft geen onderzoek naar asbest. Eventueel aangetroffen asbestverdacht materiaal staat wel in de rapportage vermeld.
Onderzoek naar asbest kan alleen plaatsvinden door het graven van gaten of sleuven conform de NEN 5707 of de NEN 5897.

Partijkeuring

Het onderzoek betreft geen partijkeuring conform de eisen van het Besluit bodemkwaliteit. Voor het definitief vaststellen van de hergebruiksmogelijkheden van vrijkomende grond en bouwstoffen is mogelijk een partijkeuring conform BRL SIKB 1000 (of een gelijkwaardige milieuhygiënische verklaring) noodzakelijk.

Werken in of met verontreinigde bodem (CROW 400)

Ter plaatse van de onderzoekslocatie zijn geen of slechts lichte verontreinigingen in de bodem aangetoond. Werkzaamheden in de grond kunnen vermoedelijk zonder milieuhygiënische maatregelen worden uitgevoerd. Wel dient altijd de basishygiëne in acht te worden genomen.
De definitieve vaststelling van de veiligheidsklasse dient altijd plaats te vinden door een veiligheidskundige. Voor een toelichting wordt verwezen naar bijlage 9.

1 Ligging en kadastrale situatie

Legenda

onderzoekslocatie

TERRA bodemonderzoek bv

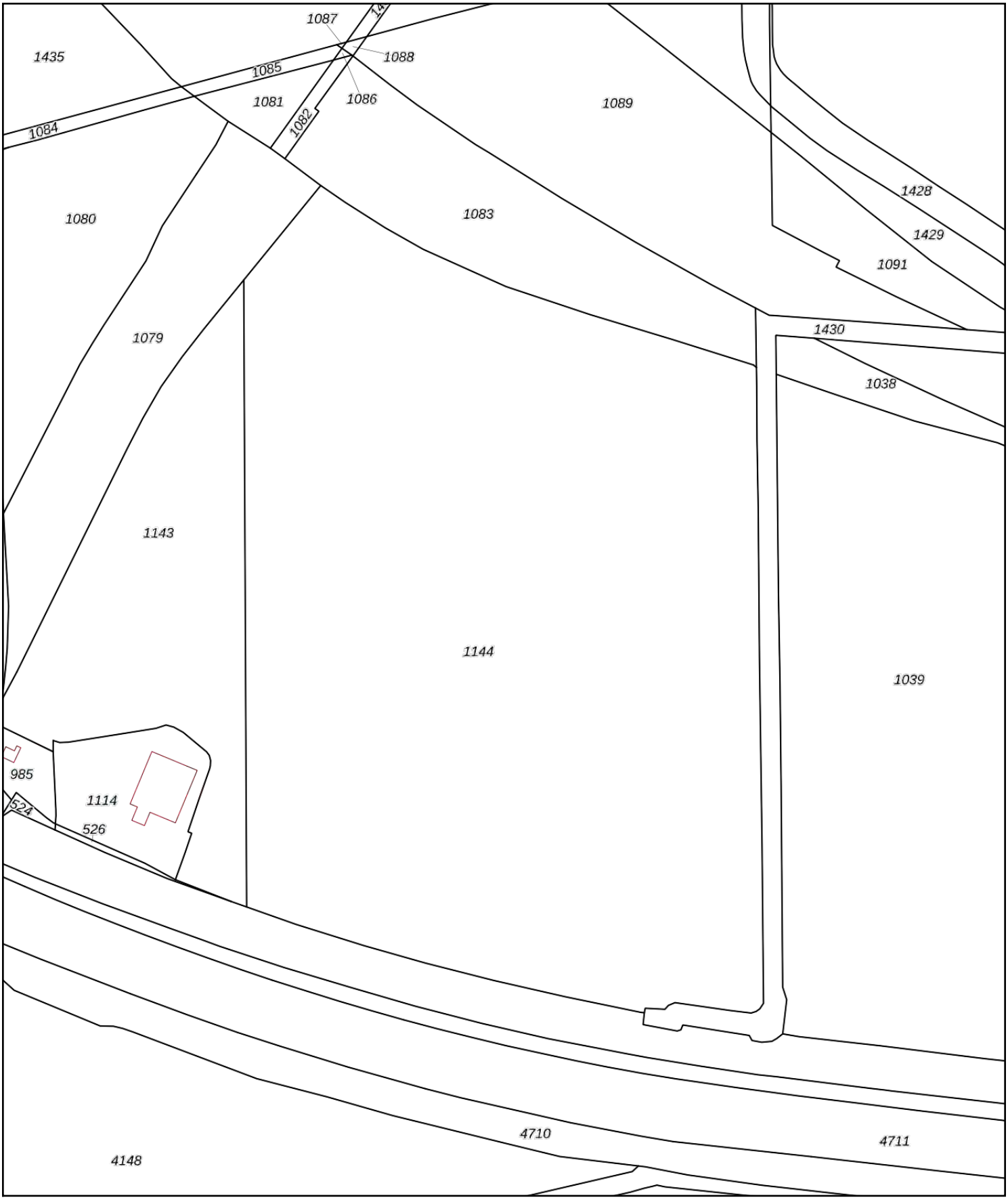
schaal: 1 : 20000	formaat: A4
datum: 03-05-2022	getekend: HP
projectnr.: 22082	bijl. no.: I

project: Voormalig baggerdepot Hof van Brussel Scheemda

Regionale ligging | Topografische kaart (TOP25-raster)

Kadastrale kaart

Uw referentie: 22082

Deze kaart is noordgericht

12345 Perceelnummer

25 Huisnummer

Vastgestelde kadastrale grens

Voorlopige kadastrale grens

Administratieve kadastrale grens

Bebouwing

Voor een eensluidend uittreksel, geleverd op 25 maart 2022
De bewaarder van het kadaster en de openbare registers

Schaal 1: 3000

Kadastrale gemeente	Scheemda
Sectie	M
Perceel	1144

Aan dit uittreksel kunnen geen betrouwbare maten worden ontleend.
De Dienst voor het kadaster en de openbare registers behoudt zich de intellectuele eigendomsrechten voor, waaronder het auteursrecht en het databankenrecht.

kadaster

kadaster

BETREFT
Scheemda M 1144

UW REFERENTIE
22082

GELEVERD OP
25-03-2022 - 13:38

PRODUCTIEORDERNUMMER
S11123311309

VOLLEDIG GESIGNALEERD T/M
24-03-2022 - 14:59

VOLLEDIG BIJGEWERKT T/M
24-03-2022 - 14:59

BLAD
1 van 2

Eigendomsinformatie

ALGEMEEN

Kadastrale aanduiding	Scheemda M 1144 Kadastrale objectidentificatie : 061080114470000		
Kadastrale grootte	122.386 m²		
Grens en grootte	Vastgesteld		
Coördinaten	263004 - 576668		
Omschrijving	Terrein (grasland)		
Koopsom	€ 818.011 Met meer onroerend goed verkregen	**Koopjaar**	2001
Ontstaan uit	Scheemda M 1115		

AANTEKENINGEN

Publiekrechtelijke beperking Basisregistratie Kadaster	Er zijn geen beperkingen bekend in de Basisregistratie Kadaster.

RECHTEN

1 Eigendom belast met Opstal (zie 1.1) en Zakelijk recht als bedoeld in artikel 5, lid 3, onder b, van de Belemmeringenwet Privaatrecht (zie 1.2 en 1.3)

Soort recht	Eigendom (recht van)		
Afkomstig uit stukken	Hyp4 65853/37	**Ingeschreven op**	22-05-2015 om 11:15
	Hyp4 7679/43 Groningen	**Ingeschreven op**	01-05-2001
Naam gerechtigde	Gemeente Oldambt		
Adres	Johan Modastraat 6 9671 CD WINSCHOTEN		
Statutaire zetel	WINSCHOTEN		
KvK-nummer	01176290 (Bron: Handelsregister) Voor de meest actuele naam, zetel en adres, raadpleeg het Handelsregister		

1.1 Opstal (recht van)

Afkomstig uit stuk	Hyp4 3553/1 Groningen	**Ingeschreven op**	02-11-1983
Naam gerechtigde	Nobian Chemicals B.V.		
Adres	Velperweg 76 6824 BM ARNHEM		
Statutaire zetel	AMERSFOORT		

kadaster

BETREFT
Scheemda M 1144

UW REFERENTIE
22082

GELEVERD OP
25-03-2022 - 13:38

PRODUCTIEORDERNUMMER
S11123311309

VOLLEDIG GESIGNALEERD T/M
24-03-2022 - 14:59

VOLLEDIG BIJGEWERKT T/M
24-03-2022 - 14:59

BLAD
2 van 2

Vermeld in stuk	Hyp4 82399/00110 Naamswijziging rechtspersoon	**Ingeschreven op**	18-10-2021 om 14:18

1.2 Zakelijk recht als bedoeld in artikel 5, lid 3, onder b, van de Belemmeringenwet Privaatrecht

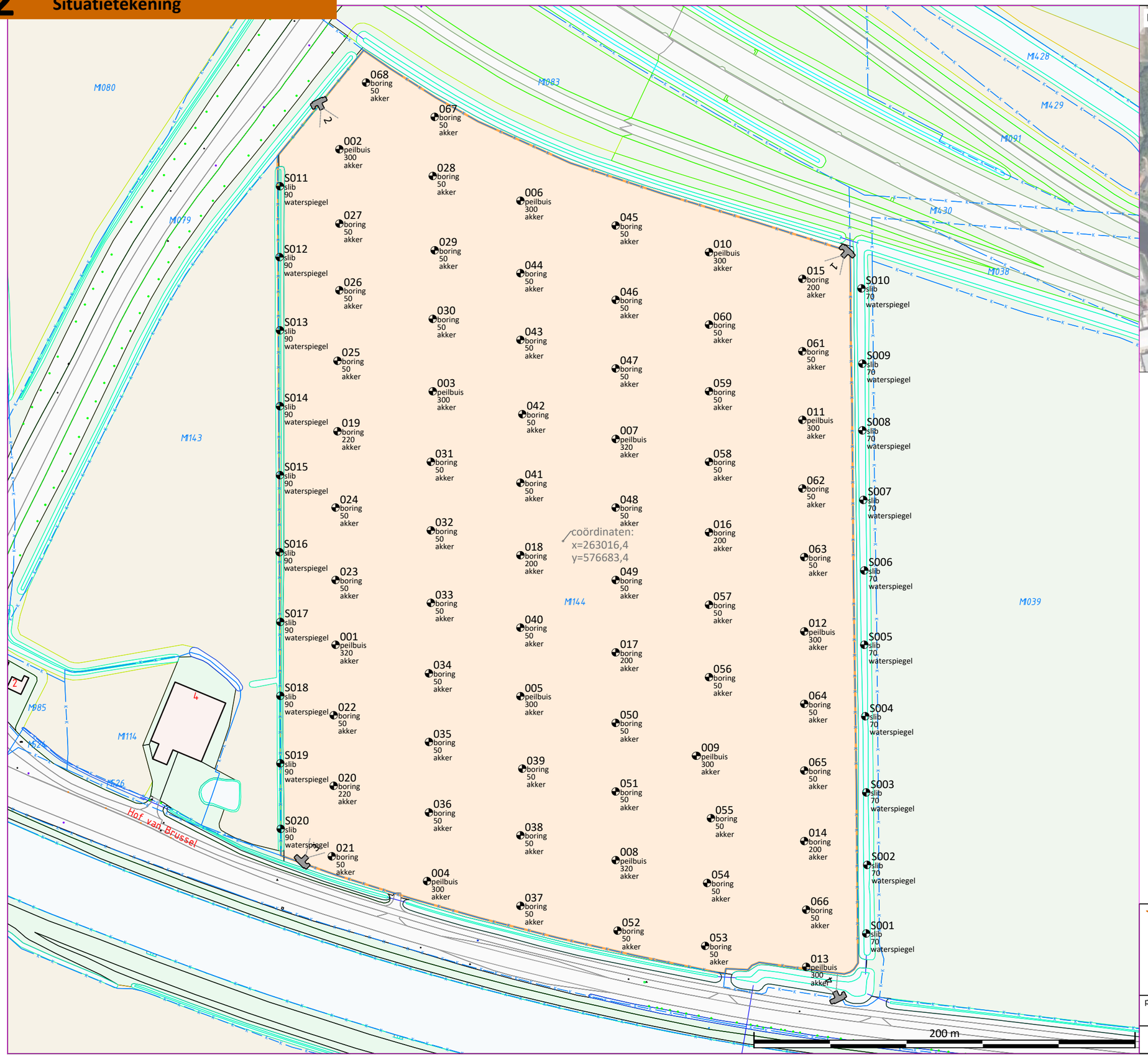
Afkomstig uit stuk	Hyp4 3553/1 Groningen	**Ingeschreven op**	02-11-1983
Naam gerechtigde	N.V. Waterbedrijf Groningen		
Adres	Griffeweg 99 9723 DV GRONINGEN		
Statutaire zetel	GRONINGEN		
KvK-nummer	02008621 (Bron: Handelsregister) Voor de meest actuele naam, zetel en adres, raadpleeg het Handelsregister		
Vermeld in stuk	Hyp4 07474/00013 Assen Naamswijziging rechtspersoon	**Ingeschreven op**	19-03-2001 om 00:00

1.3 Zakelijk recht als bedoeld in artikel 5, lid 3, onder b, van de Belemmeringenwet Privaatrecht

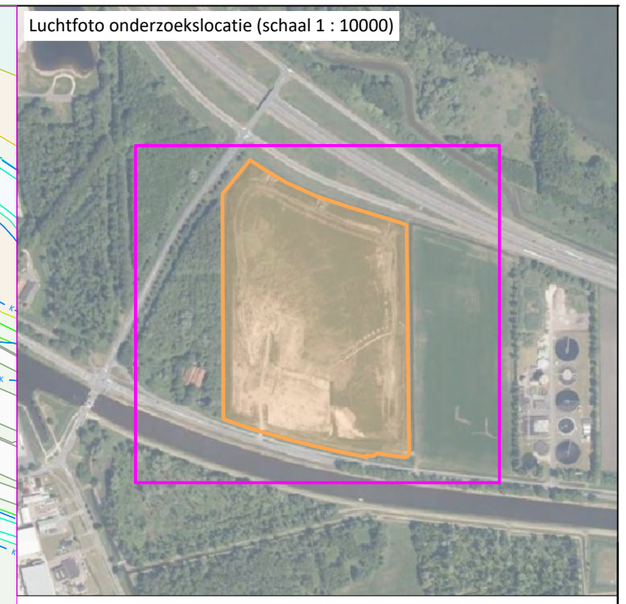
Afkomstig uit stuk	Hyp4 10299/131 Groningen	**Ingeschreven op**	20-12-2005 om 09:21
Aanvullend stuk	Hyp4 10318/163 Groningen Is aanvulling op Hyp4 10299/131 Groningen	**Ingeschreven op**	09-03-2006 om 14:37
Naam gerechtigde	Waterschap Hunze en Aa's		
Adres	Aquapark 5 9641 PJ VEENDAM		
Postadres	Postbus 195 9640 AD VEENDAM		
Statutaire zetel	VEENDAM		
KvK-nummer	01173230 (Bron: Handelsregister) Voor de meest actuele naam, zetel en adres, raadpleeg het Handelsregister		

Voor een eensluidend uittreksel, de bewaarder van het kadaster en de openbare registers.
De Dienst voor het kadaster en de openbare registers behoudt ten aanzien van de kadastrale gegevens zich het recht voor als bedoeld in artikel 2 lid 1 juncto artikel 6 lid 3 van de Databankenwet.
Heeft u nog vragen? Neem contact op met de klantenservice.

2 Situatietekening

Luchtfoto onderzoekslocatie (schaal 1 : 10000)

Legenda

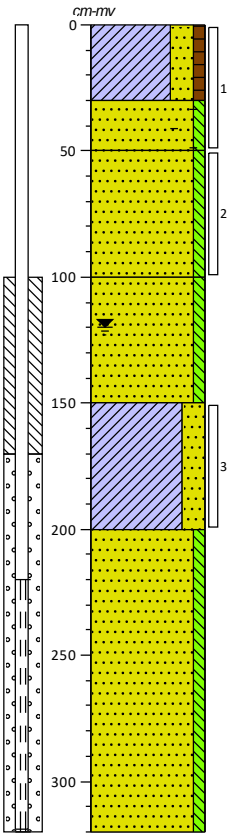
- onderzoekslocatie; oppervlak ±122.386 m2
- 001 peilbuis 320 akker — meetpunt — nummer, type meetpunt, diepte in cm-mv, soort maaiveld
- perceelsgrens
- # — foto's, zie bijlage 6

TERRA bodemonderzoek bv	schaal: 1 : 2000	formaat: A3
	datum: 10-05-2022	getekend: HP
	projectnr.: 22082	bijl. no.: 2
project: Voormalig baggerdepot Hof van Brussel Scheemda		
Situatietekening	tekening gebaseerd op BGT en kadastrale kaart	

3 Profielbeschrijvingen

nr. 001

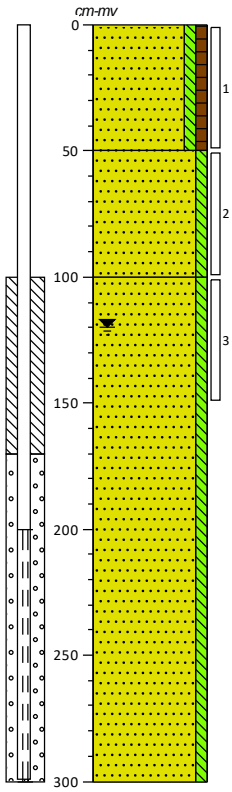
Datum: 26-4-2022
X= 262897,00 Y= 576629,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraalbruin, Edelmanboor
30
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak baksteenhoudend, neutraalgeel, Edelmanboor
50
Zand, matig fijn, zwak siltig, brokken klei, neutraalgrijs, Edelmanboor
100
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraalgeel, Edelmanboor
150
Klei, sterk zandig, donkergrijs, Edelmanboor
200
Zand, matig fijn, zwak siltig, brokken klei, lichtgrijs, Edelmanboor
320

nr. 002

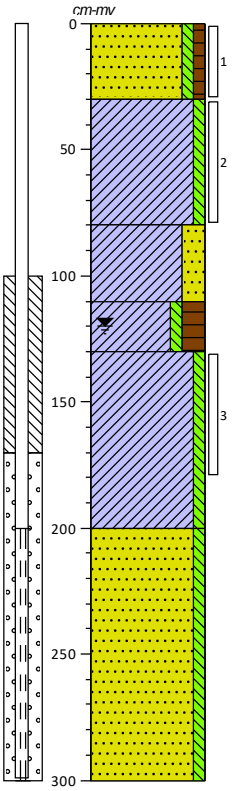
Datum: 26-4-2022
X= 262899,00 Y= 576889,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, matig kleihoudend, neutraal geelbruin, Edelmanboor
50
Zand, matig fijn, zwak siltig, brokken klei, neutraal geelbruin, Edelmanboor
100
Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgeel, Edelmanboor
300

nr. 003

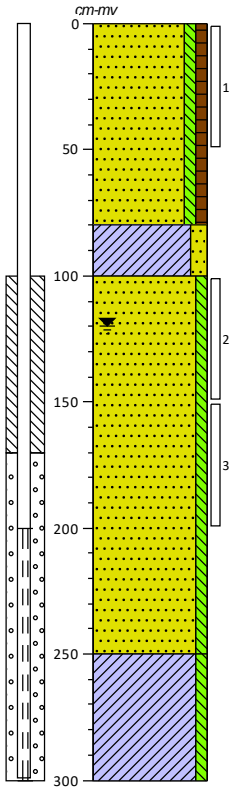
Datum: 26-4-2022
X= 262948,00 Y= 576762,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraalbruin, Edelmanboor
30
Klei, zwak siltig, donker zwartbruin, Edelmanboor
80
Klei, sterk zandig, neutraal bruingrijs, Edelmanboor
110
Klei, zwak siltig, sterk humeus, donkerbruin, Edelmanboor
130
Klei, zwak siltig, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
200
Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgrijs, Edelmanboor
300

nr. 004

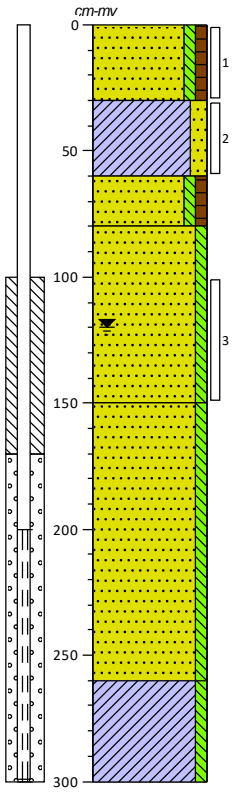
Datum: 26-4-2022
X= 262945,00 Y= 576505,00

0 akker
Zand, uiterst fijn, zwak siltig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
80
Klei, matig zandig, brokken klei, neutraalgrijs, Edelmanboor
100
Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgeel, Edelmanboor
250
Klei, zwak siltig, donkergrijs, Edelmanboor
300

nr. 005

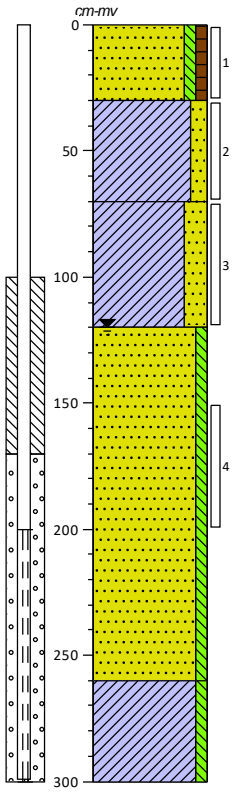
Datum: 26-4-2022
X= 262994,00 Y= 576602,01

0 akker
Zand, uiterst fijn, zwak siltig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
30
Klei, matig zandig, brokken klei, donker zwartbruin, Edelmanboor
60
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, neutraalbruin, Edelmanboor
80
Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgeel, Edelmanboor
150
Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgrijs, Edelmanboor
260
Klei, zwak siltig, donkergrijs, Edelmanboor
300

nr. 006

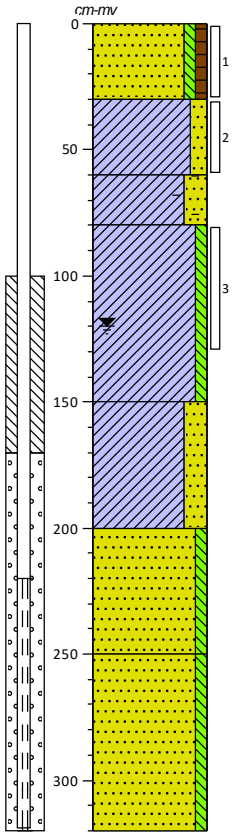
Datum: 26-4-2022
X= 262994,00 Y= 576862,00

0 akker
Zand, uiterst fijn, zwak siltig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
30
Klei, matig zandig, brokken klei, zwak slibhoudend, donker zwartbruin, Edelmanboor
70
Klei, sterk zandig, neutraal bruingeel, Edelmanboor
120
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraalgeel, Edelmanboor
260
Klei, zwak siltig, donkergrijs, Edelmanboor
300

nr. 007

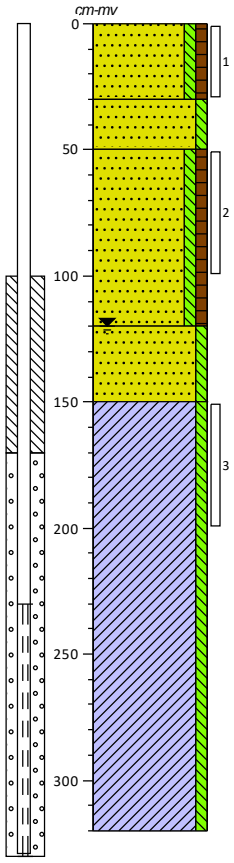
Datum: 26-4-2022
X= 263044,00 Y= 576737,00

0 akker
Zand, uiterst fijn, zwak siltig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
30
Klei, matig zandig, brokken klei, zwak slibhoudend, donker zwartbruin, Edelmanboor
60
Klei, sterk zandig, sporen baksteen, neutraal bruingeel, Edelmanboor
80
Klei, zwak siltig, zwak puinhoudend, neutraalgrijs, Edelmanboor
150
Klei, sterk zandig, neutraal bruingeel, Edelmanboor
200
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal geelbruin, Edelmanboor
250
Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgrijs, Edelmanboor
320

nr. 008

Datum: 26-4-2022
X= 263044,00 Y= 576516,00

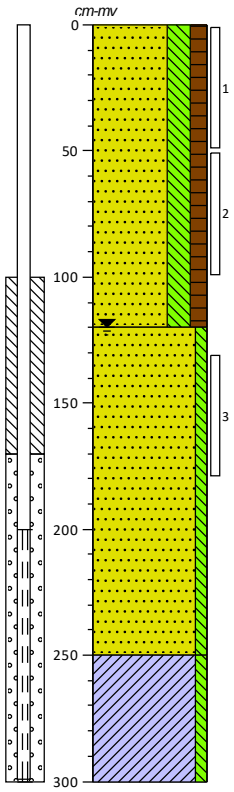

0 akker
Zand, uiterst fijn, zwak siltig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
30
Zand, matig fijn, zwak siltig, brokken klei, neutraal grijsgeel, Edelmanboor
50
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, neutraal bruingrijs, Edelmanboor
120
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraalgeel, Edelmanboor
150
Klei, zwak siltig, neutraalgrijs, Edelmanboor
320

TERRA bodemonderzoek bv	Project: Vml. baggerterrein Hof van Brussel Scheemda	Getekend volgens NEN 5104	Schaal: 1: 30
	Projectcode: 22082	Erkend veldwerker: [redacted]	Printdatum: 13-05-2022
			Pagina: 2 / 10

nr. 009

Datum: 26-4-2022
X= 263092,60 Y= 576570,80

0 akker
Zand, uiterst fijn, sterk siltig, matig humeus, brokken klei, donkerbruin, Edelmanboor

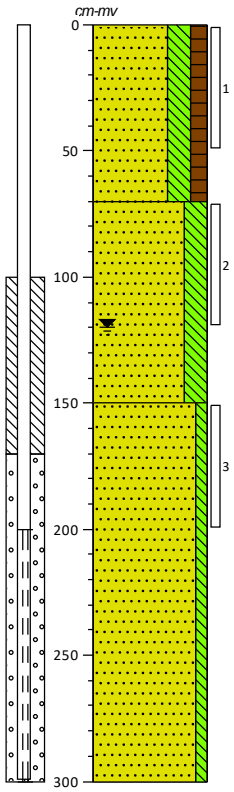
120
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraalgeel, Edelmanboor

250
Klei, zwak siltig, neutraalgrijs, Edelmanboor

300

nr. 010

Datum: 26-4-2022
X= 263093,00 Y= 576835,00

0 akker
Zand, uiterst fijn, sterk siltig, matig humeus, brokken klei, donkerbruin, Edelmanboor

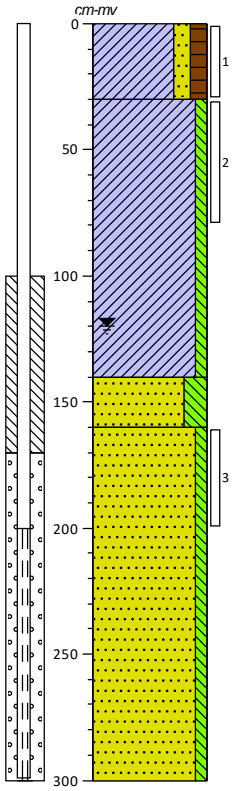
70
Zand, uiterst fijn, sterk siltig, neutraal bruingeel, Edelmanboor

150
Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgrijs, Edelmanboor

300

nr. 011

Datum: 26-4-2022
X= 263142,00 Y= 576747,00

0 akker
Klei, matig zandig, matig humeus, donkerbruin, Edelmanboor

30
Klei, zwak siltig, neutraal grijsbruin, Edelmanboor

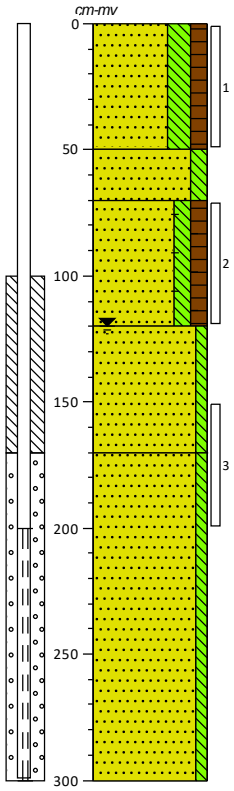
140
Zand, uiterst fijn, sterk siltig, licht geelgrijs, Edelmanboor

160
Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgrijs, Edelmanboor

300

nr. 012

Datum: 26-4-2022
X= 263143,00 Y= 576636,00

0 akker
Zand, matig fijn, sterk siltig, matig humeus, brokken klei, donkerbruin, Edelmanboor

50
Zand, matig fijn, matig siltig, neutraal geelbruin, Edelmanboor

70
Zand, uiterst fijn, matig siltig, matig humeus, sporen baksteen, neutraalbruin, Edelmanboor

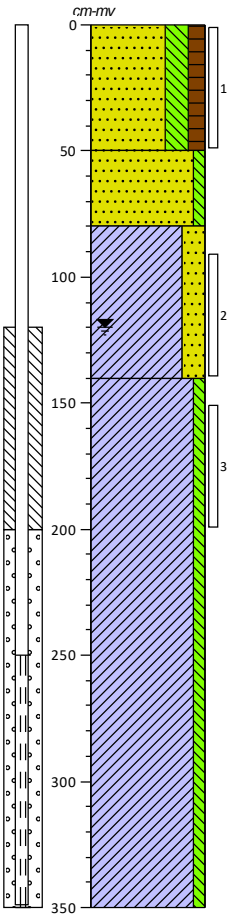
120
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraalgeel, Edelmanboor

170
Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgrijs, Edelmanboor

300

nr. 013

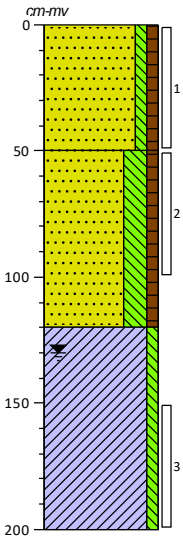
Datum: 26-4-2022
X= 263144,00 Y= 576460,00

0 akker
Zand, matig fijn, sterk siltig, matig humeus, brokken klei, donkerbruin, Edelmanboor
50
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraalgeel, Edelmanboor
80
Klei, sterk zandig, lichtgrijs, Edelmanboor
140
Klei, zwak siltig, donker grijsbruin, Edelmanboor
350

nr. 014

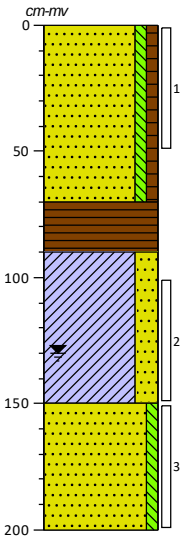
Datum: 27-4-2022
X= 263143,00 Y= 576526,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50
Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, Edelmanboor
120
Klei, zwak siltig, neutraalgrijs, Edelmanboor
200

nr. 015

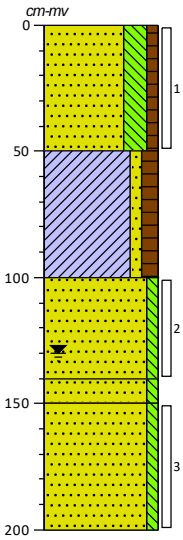
Datum: 27-4-2022
X= 263142,00 Y= 576821,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
70
Veen, neutraalbruin, Edelmanboor
90
Klei, sterk zandig, neutraal geelbruin, Edelmanboor, Geroerd
150
Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgrijs, Edelmanboor
200

nr. 016

Datum: 27-4-2022
X= 263093,00 Y= 576688,00

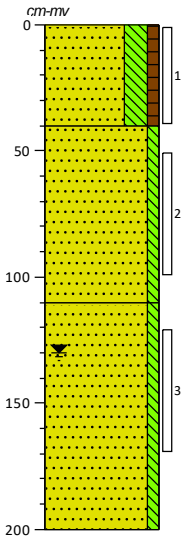

0 akker
Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50
Klei, zwak zandig, matig humeus, donkerbruin, Edelmanboor
100
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal geelbruin, Edelmanboor, Geroerd
140
150 Zand, matig fijn, zwak siltig, brokken klei, neutraal geelbruin, Edelmanboor
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraalgeel, Edelmanboor
200

TERRA bodemonderzoek bv	Project: Vml. baggerterrein Hof van Brussel Scheemda	Getekend volgens NEN 5104	Schaal: 1: 30
	Projectcode: 22082	Erkend veldwerker: [redacted]	Printdatum: 13-05-2022
			Pagina: 4 / 10

nr. 017

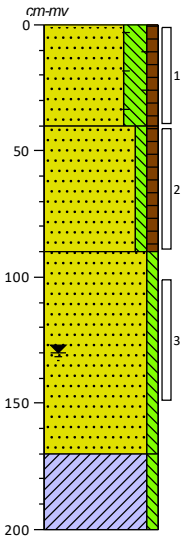
Datum: 27-4-2022
X= 263044,00 Y= 576625,00

0 akker
Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraalgeel, Edelmanboor, Geroerd
110
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraalgeel, Edelmanboor
200

nr. 018

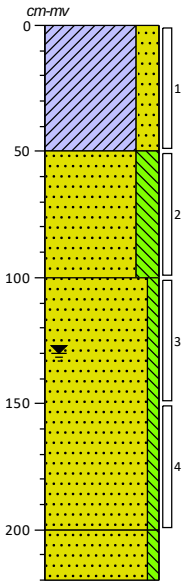
Datum: 27-4-2022
X= 262994,00 Y= 576676,00

0 akker
Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, brokken klei, sporen baksteen, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, matig kleihoudend, neutraalbruin, Edelmanboor, Geroerd
90
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraalgeel, Edelmanboor
170
Klei, zwak siltig, neutraalgrijs, Edelmanboor
200

nr. 019

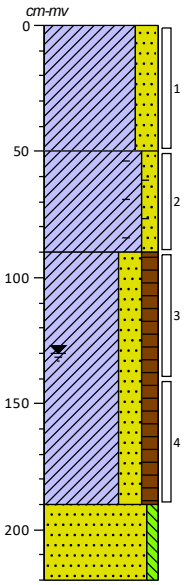
Datum: 27-4-2022
X= 262898,00 Y= 576741,00

0 akker
Klei, sterk zandig, neutraal geelbruin, Edelmanboor
50
Zand, matig fijn, sterk siltig, matig kleihoudend, neutraal geelbruin, Edelmanboor, Geroerd
100
Zand, matig fijn, zwak siltig, matig slibhoudend, donker zwartbruin, Edelmanboor
200
Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgeel, Edelmanboor
220

nr. 020

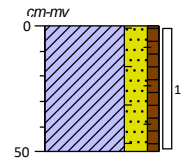
Datum: 27-4-2022
X= 262896,00 Y= 576555,00

0 akker
Klei, sterk zandig, neutraal geelbruin, Edelmanboor
50
Klei, matig zandig, sporen baksteen, neutraalgrijs, Edelmanboor, Geroerd
90
Klei, sterk zandig, matig humeus, matig slibhoudend, donker zwartbruin, Edelmanboor
190
Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgeel, Edelmanboor
220

nr. 021

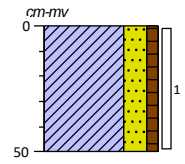
Datum: 27-4-2022
X= 262895,00 Y= 576518,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, sporen baksteen, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 022

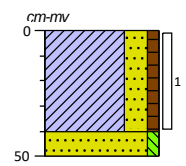
Datum: 27-4-2022
X= 262896,00 Y= 576592,01

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 023

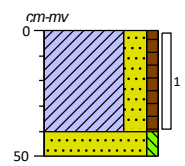
Datum: 27-4-2022
X= 262897,00 Y= 576663,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
50 Zand, matig fijn, zwak siltig, brokken klei, neutraal geelbruin, Edelmanboor

nr. 024

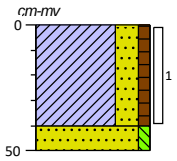
Datum: 27-4-2022
X= 262897,00 Y= 576701,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
50 Zand, matig fijn, zwak siltig, brokken klei, neutraal geelbruin, Edelmanboor

nr. 025

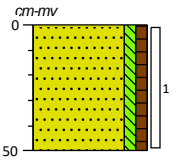
Datum: 27-4-2022
X= 262898,00 Y= 576778,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
50 Zand, matig fijn, zwak siltig, brokken klei, neutraal geelbruin, Edelmanboor

nr. 026

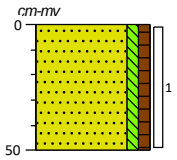
Datum: 27-4-2022
X= 262899,00 Y= 576815,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 027

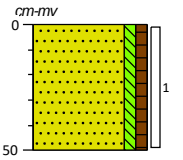
Datum: 27-4-2022
X= 262899,00 Y= 576850,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 028

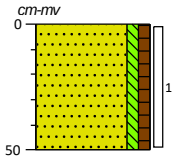
Datum: 27-4-2022
X= 262948,00 Y= 576875,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 029

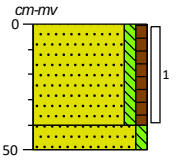
Datum: 27-4-2022
X= 262949,00 Y= 576836,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 030

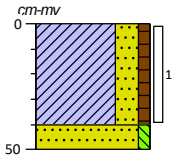
Datum: 27-4-2022
X= 262948,00 Y= 576800,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
50 Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal geelbruin, Edelmanboor

nr. 031

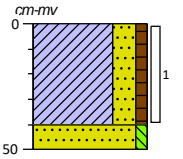
Datum: 27-4-2022
X= 262947,00 Y= 576725,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
50 Zand, matig fijn, zwak siltig, brokken klei, neutraal geelbruin, Edelmanboor

nr. 032

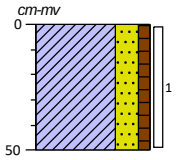
Datum: 27-4-2022
X= 262947,00 Y= 576689,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
50 Zand, matig fijn, zwak siltig, brokken klei, matig slibhoudend, donker zwartgrijs, Edelmanboor

nr. 033

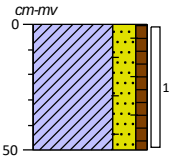
Datum: 27-4-2022
X= 262947,00 Y= 576651,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 034

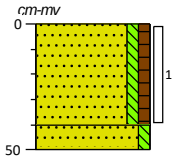
Datum: 27-4-2022
X= 262946,00 Y= 576614,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, sporen baksteen, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 035

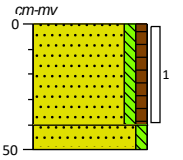
Datum: 27-4-2022
X= 262946,00 Y= 576578,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
50 Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal geelbruin, Edelmanboor

nr. 036

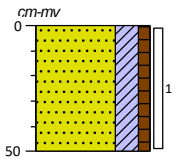
Datum: 27-4-2022
X= 262946,00 Y= 576541,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
50 Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal geelbruin, Edelmanboor

nr. 037

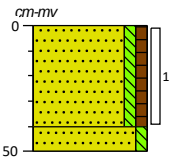
Datum: 27-4-2022
X= 262994,00 Y= 576492,01

0 akker
Zand, matig fijn, kleïig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 038

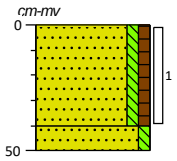
Datum: 27-4-2022
X= 262994,00 Y= 576529,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
50 Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal geelbruin, Edelmanboor

nr. 039

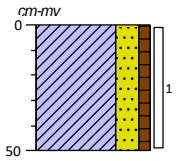
Datum: 27-4-2022
X= 262995,00 Y= 576564,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
50 Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal geelbruin, Edelmanboor

nr. 040

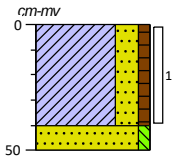
Datum: 27-4-2022
X= 262994,00 Y= 576638,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 041

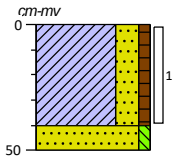
Datum: 27-4-2022
X= 262994,00 Y= 576714,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
50 Zand, matig fijn, zwak siltig, brokken klei, matig slibhoudend, donker zwartgrijs, Edelmanboor

nr. 042

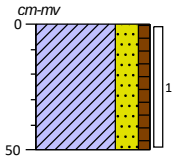
Datum: 27-4-2022
X= 262995,00 Y= 576750,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
50 Zand, matig fijn, zwak siltig, brokken klei, neutraal geelbruin, Edelmanboor

nr. 043

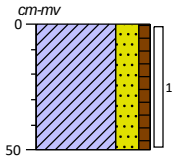
Datum: 27-4-2022
X= 262994,00 Y= 576789,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 044

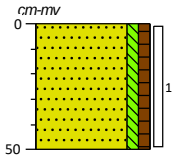
Datum: 27-4-2022
X= 262994,00 Y= 576824,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 045

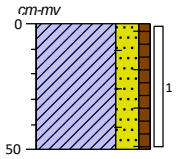
Datum: 27-4-2022
X= 263044,00 Y= 576849,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 046

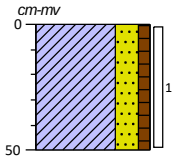
Datum: 27-4-2022
X= 263044,00 Y= 576810,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, sporen baksteen, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 047

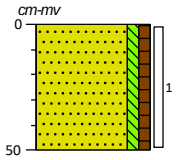
Datum: 27-4-2022
X= 263044,00 Y= 576774,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 048

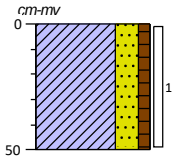
Datum: 27-4-2022
X= 263044,00 Y= 576701,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 049

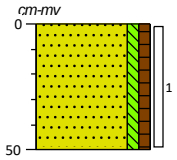
Datum: 27-4-2022
X= 263044,00 Y= 576663,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 050

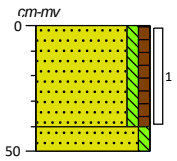
Datum: 27-4-2022
X= 263044,00 Y= 576588,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 051

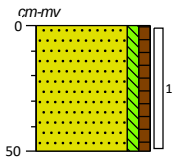
Datum: 27-4-2022
X= 263044,00 Y= 576552,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
50 Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal geelbruin, Edelmanboor

nr. 052

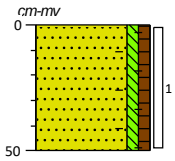
Datum: 27-4-2022
X= 263045,00 Y= 576479,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 053

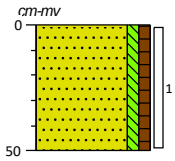
Datum: 27-4-2022
X= 263091,00 Y= 576471,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, sporen baksteen, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 054

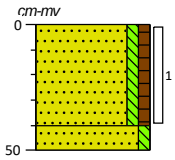
Datum: 27-4-2022
X= 263092,00 Y= 576504,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 055

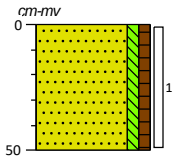
Datum: 27-4-2022
X= 263094,00 Y= 576538,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
50 Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal geelbruin, Edelmanboor

nr. 056

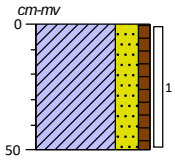
Datum: 27-4-2022
X= 263093,00 Y= 576612,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 057

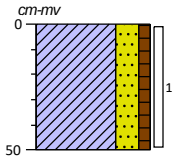
Datum: 27-4-2022
X= 263093,00 Y= 576650,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 058

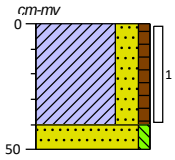
Datum: 27-4-2022
X= 263093,00 Y= 576725,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 059

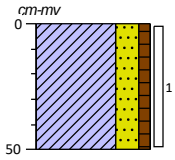
Datum: 27-4-2022
X= 263093,00 Y= 576762,01

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
50 Zand, matig fijn, zwak siltig, brokken klei, neutraal geelbruin, Edelmanboor

nr. 060

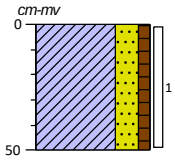
Datum: 27-4-2022
X= 263093,00 Y= 576797,01

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 061

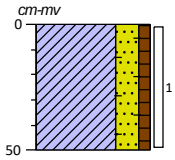
Datum: 27-4-2022
X= 263142,00 Y= 576783,00

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 062

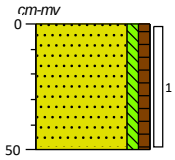
Datum: 27-4-2022
X= 263142,00 Y= 576711,01

0 akker
Klei, sterk zandig, zwak humeus, sporen baksteen, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 063

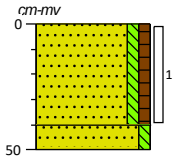
Datum: 27-4-2022
X= 263143,00 Y= 576675,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 064

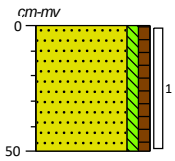
Datum: 27-4-2022
X= 263143,00 Y= 576598,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
40
50 Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal geelbruin, Edelmanboor

nr. 065

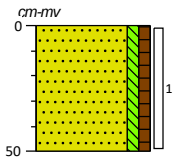
Datum: 27-4-2022
X= 263143,00 Y= 576563,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 066

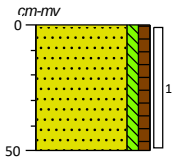
Datum: 27-4-2022
X= 263144,00 Y= 576490,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, matig kleihoudend, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 067

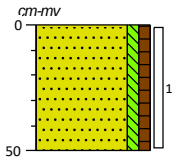
Datum: 27-4-2022
X= 262949,00 Y= 576906,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. 068

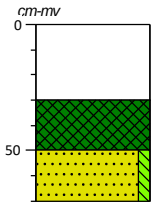
Datum: 27-4-2022
X= 262913,00 Y= 576924,00

0 akker
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, brokken klei, neutraal grijsbruin, Edelmanboor
50

nr. S001

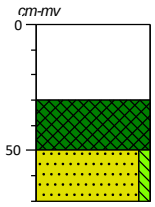
Datum: 3-5-2022
X= 263175,50 Y= 576477,50

0 waterspiegel
Zuigerboor
30
Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
50
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
70

nr. S002

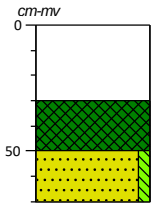
Datum: 3-5-2022
X= 263176,00 Y= 576513,50

0 waterspiegel
Zuigerboor
30
Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
50
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
70

nr. S003

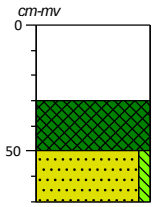
Datum: 3-5-2022
X= 263175,50 Y= 576551,51

0 waterspiegel
Zuigerboor
30
Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
50
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
70

nr. S004

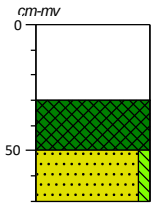
Datum: 3-5-2022
X= 263175,00 Y= 576591,50

0 waterspiegel
Zuigerboor
30
Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
50
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
70

nr. S005

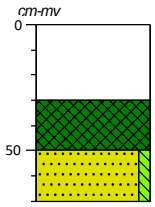
Datum: 3-5-2022
X= 263174,50 Y= 576629,00

0 waterspiegel
Zuigerboor
30
Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
50
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
70

nr. S006

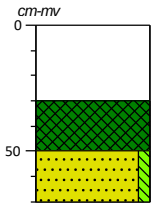
Datum: 3-5-2022
X= 263174,50 Y= 576668,00

0 waterspiegel
Zuigerboor
30
Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
50
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
70

nr. S007

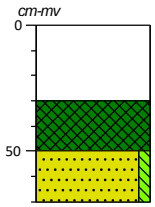
Datum: 3-5-2022
X= 263174,00 Y= 576705,00

0 waterspiegel
Zuigerboor
30
Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
50
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
70

nr. S008

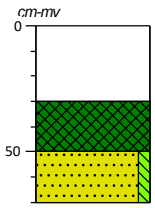
Datum: 3-5-2022
X= 263173,50 Y= 576741,50

0 waterspiegel
Zuigerboor
30
Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
50
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
70

nr. S009

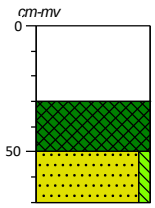
Datum: 3-5-2022
X= 263173,50 Y= 576776,50

0 waterspiegel
Zuigerboor
30
Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
50
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
70

nr. S010

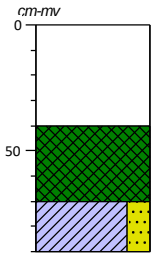
Datum: 3-5-2022
X= 263173,00 Y= 576816,00

0 waterspiegel
Zuigerboor
30
Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
50
Zand, matig fijn, zwak siltig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
70

nr. S011

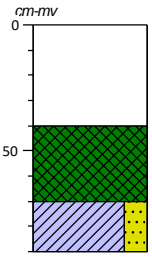
Datum: 3-5-2022
X= 262867,80 Y= 576869,60

0 waterspiegel
Zuigerboor
40 Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
70 Klei, sterk zandig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
90

nr. S012

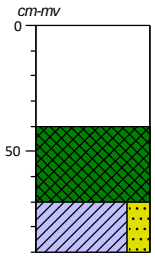
Datum: 3-5-2022
X= 262867,60 Y= 576832,40

0 waterspiegel
Zuigerboor
40 Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
70 Klei, sterk zandig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
90

nr. S013

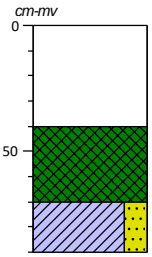
Datum: 3-5-2022
X= 262867,80 Y= 576794,00

0 waterspiegel
Zuigerboor
40 Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
70 Klei, sterk zandig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
90

nr. S014

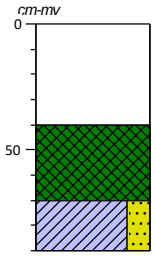
Datum: 3-5-2022
X= 262867,80 Y= 576754,20

0 waterspiegel
Zuigerboor
40 Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
70 Klei, sterk zandig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
90

nr. S015

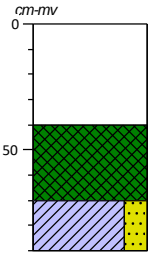
Datum: 3-5-2022
X= 262867,80 Y= 576718,01

0 waterspiegel
Zuigerboor
40 Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
70 Klei, sterk zandig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
90

nr. S016

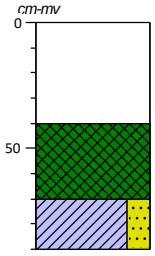
Datum: 3-5-2022
X= 262867,60 Y= 576677,60

0 waterspiegel
Zuigerboor
40 Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
70 Klei, sterk zandig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
90

nr. S017

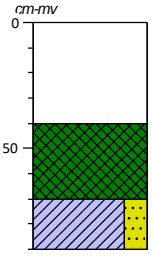
Datum: 3-5-2022
X= 262868,00 Y= 576641,00

0 waterspiegel
Zuigerboor
40 Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
70 Klei, sterk zandig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
90

nr. S018

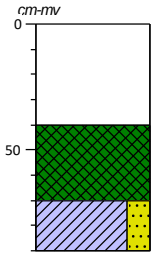
Datum: 3-5-2022
X= 262868,00 Y= 576602,20

0 waterspiegel
Zuigerboor
40 Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
70 Klei, sterk zandig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
90

nr. S019

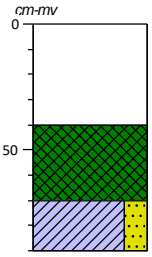
Datum: 3-5-2022
X= 262868,00 Y= 576566,80

0 waterspiegel
Zuigerboor
40 Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
70 Klei, sterk zandig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
90

nr. S020

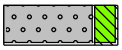
Datum: 3-5-2022
X= 262868,20 Y= 576532,40

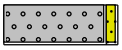

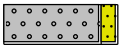
0 waterspiegel
Zuigerboor
40 Slib, neutraal zwartbruin, Zuigerboor
70 Klei, sterk zandig, neutraal grijsbruin, Zuigerboor
90

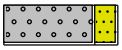
Legenda (conform NEN 5104)

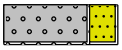
grind

Grind, siltig

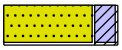

Grind, zwak zandig

Grind, matig zandig

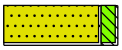

Grind, sterk zandig

Grind, uiterst zandig

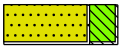
zand

Zand, kleïig

Zand, zwak siltig

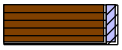

Zand, matig siltig

Zand, sterk siltig

Zand, uiterst siltig

veen

Veen, mineraalarm

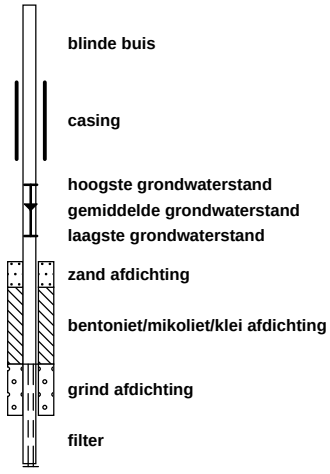

Veen, zwak kleïig

Veen, sterk kleïig

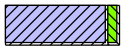

Veen, zwak zandig

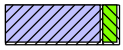

Veen, sterk zandig

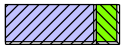
peilbuis

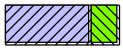

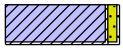
klei

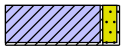

Klei, zwak siltig

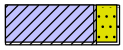

Klei, matig siltig

Klei, sterk siltig

Klei, uiterst siltig

Klei, zwak zandig

Klei, matig zandig

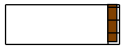

Klei, sterk zandig

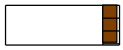
leem

Leem, zwak zandig

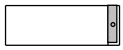

Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

zwak humeus

matig humeus

sterk humeus

zwak grindig

matig grindig

sterk grindig

geur

- geen geur
- zwakke geur
- matige geur
- sterke geur
- uiterste geur

olie

- geen olie-water reactie
- zwakke olie-water reactie
- matige olie-water reactie
- sterke olie-water reactie
- uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

- >0
- >1
- >10
- >100
- >1000
- >10000

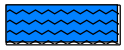
monsters

overig

- bijzonder bestanddeel
- Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- grondwaterstand
- Gemiddeld laagste grondwaterstand

slib

water

TERRA bodemonderzoek bv	*Project:* Vml. baggerterrein Hof van Brussel Scheemda	*Getekend volgens NEN 5104*	*Schaal:* 1: 30
	Projectcode: 22082 — *Erkend veldwerker:* [redacted]	*Printdatum:* 13-05-2022	*Pagina:* 1 / 1

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

TERRA BODEMONDERZOEK BV
[redacted]
HOOFDWEG 107
9484 TA OUDEMOLEN

Datum	05.05.2022
Relatienr	35005863
Opdrachtnr.	1151113

ANALYSERAPPORT

Opdracht **1151113** Bodem / Eluaat

Opdrachtgever	35005863 TERRA BODEMONDERZOEK BV
Uw referentie	22082 Vml. baggerterrein Hof van Brussel Scheemda
Opdrachtacceptatie	28.04.22

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij zenden wij u de resultaten van het door u aangevraagde laboratoriumonderzoek.

De analyses zijn, tenzij anders vermeld, uitgevoerd overeenkomstig onze erkenning voor de werkzaamheid "Analyse voor milieuhygiënisch bodemonderzoek" van het Besluit Bodemkwaliteit.

Dit rapport mag alleen in zijn geheel worden gereproduceerd. Eventuele bijlagen zijn onderdeel van het rapport.

Let op: alleen de algemene voorwaarden van AL-West gedeponeerd bij de KvK te Deventer, zijn van toepassing.

Indien u nog vragen heeft of aanvullende informatie wenst, verzoeken wij u om contact op te nemen met Klantenservice.

Wij vertrouwen erop u met de toegezonden informatie van dienst te zijn.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

AL-West B.V. [redacted] **Tel. +31/**[redacted]

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1151113** Bodem / Eluaat

Monsternr.	*Monstername*	*Monster beschrijving*
285856	26.04.2022	MM 001 001 (0-50) 019 (0-50) 020 (0-50) 021 (0-50) 022 (0-50) 023 (0-40) 024 (0-40) 025 (0-40)
285857	26.04.2022	MM 002 002 (0-50) 003 (0-30) 026 (0-50) 027 (0-50) 028 (0-50) 029 (0-50) 030 (0-40) 067 (0-50) 068 (0-50)
285858	26.04.2022	MM 003 004 (0-50) 005 (0-30) 035 (0-40) 036 (0-40) 037 (0-50) 038 (0-40) 039 (0-40)
285859	26.04.2022	MM 004 006 (0-30) 007 (0-30) 010 (0-50) 015 (0-50) 016 (0-50) 018 (0-40) 045 (0-50) 048 (0-50)
285860	26.04.2022	MM 005 008 (0-30) 009 (0-50) 017 (0-40) 050 (0-50) 051 (0-40) 052 (0-50) 053 (0-50) 054 (0-50) 055 (0-40) 056 (0-50)

		Eenheid	285856	285857	285858	285859	285860
			MM 001 001 (0-50) 019 (0-50) 020 (0-50) 021 (0-50) 022 (0-50) 023 (0-40) 024 (0-40) 025 (0-40)	MM 002 002 (0-50) 003 (0-30) 026 (0-50) 027 (0-50) 028 (0-50) 029 (0-50) 030 (0-40) 067 (0-50) 068 (0-50)	MM 003 004 (0-50) 005 (0-30) 035 (0-40) 036 (0-40) 037 (0-50) 038 (0-40) 039 (0-40)	MM 004 006 (0-30) 007 (0-30) 010 (0-50) 015 (0-50) 016 (0-50) 018 (0-40) 045 (0-50) 048 (0-50)	MM 005 008 (0-30) 009 (0-50) 017 (0-40) 050 (0-50) 051 (0-40) 052 (0-50) 053 (0-50) 054 (0-50) 055 (0-40) 056 (0-50)
Algemene monstervoorbehandeling							
S	Voorbehandeling conform AS3000		++	++	++	++	++
S	Droge stof	%	67,5	70,3	81,9	77,9	77,6
Fracties (sedigraaf)							
S	Fractie < 2 µm	% Ds	15	8,9	4,8	7,0	6,8
Klassiek Chemische Analyses							
S	Organische stof	% Ds	8,0	14,4	9,7	13,5	8,5
Voorbehandeling metalen analyse							
S	Koningswater ontsluiting		++	++	++	++	++
Metalen (AS3000)							
S	Barium (Ba)	mg/kg Ds	73	55	38	63	47
S	Cadmium (Cd)	mg/kg Ds	0,35	0,37	<0,20	0,44	0,32
S	Kobalt (Co)	mg/kg Ds	5,9	3,8	<3,0	4,7	3,4
S	Koper (Cu)	mg/kg Ds	21	20	11	22	16
S	Kwik (Hg)	mg/kg Ds	0,19	0,20	0,11	0,23	<0,05
S	Lood (Pb)	mg/kg Ds	22	25	19	24	25
S	Molybdeen (Mo)	mg/kg Ds	<1,5	<1,5	<1,5	<1,5	<1,5
S	Nikkel (AS3000)	mg/kg Ds	13	8,1	5,6	10	6,5
S	Zink (Zn)	mg/kg Ds	56	50	31	66	45
PAK (AS3000)							
S	*Anthraceen*	mg/kg Ds	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050
S	*Benzo(a)anthraceen*	mg/kg Ds	0,10	<0,050	<0,050	0,089	0,082
S	*Benzo-(a)-Pyreen*	mg/kg Ds	0,12	<0,050	<0,050	0,072	0,11
S	*Benzo(ghi)peryleen*	mg/kg Ds	0,080	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050
S	*Benzo(k)fluorantheen*	mg/kg Ds	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050
S	*Chryseen*	mg/kg Ds	0,14	0,11	0,068	0,12	0,10
S	*Fenanthreen*	mg/kg Ds	0,12	<0,050	<0,050	0,081	<0,050
S	*Fluorantheen*	mg/kg Ds	0,27	0,16	0,096	0,21	0,18
S	*Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen*	mg/kg Ds	0,096	<0,050	0,065	0,11	<0,050
S	*Naftaleen*	mg/kg Ds	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050
S	**Som PAK (VROM) (Factor 0,7)**	mg/kg Ds	1,0 #)	0,55 #)	0,47 #)	0,82 #)	0,68 #)
Minerale olie (AS3000/AS3200)							
S	Koolwaterstoffractie C10-C40	mg/kg Ds	140	140	70	180	130
	Koolwaterstoffractie C10-C12	mg/kg Ds	<3 *)	<3 *)	<3 *)	<3 *)	<3 *)
	Koolwaterstoffractie C12-C16	mg/kg Ds	<3 *)	<3 *)	<3 *)	5 *)	<3 *)

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

DOC-13-18354692-NL-P2

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1151113** Bodem / Eluaat

Monsternr.	*Monstername*	*Monster beschrijving*
285861	26.04.2022	MM 006 011 (0-30) 058 (0-50) 059 (0-40) 060 (0-50) 061 (0-50) 062 (0-50)
285862	26.04.2022	MM 007 012 (0-50) 013 (0-50) 014 (0-50) 063 (0-50) 064 (0-40) 065 (0-50) 066 (0-50)
285863	27.04.2022	MM 008 031 (0-40) 032 (0-40) 033 (0-50) 034 (0-50) 040 (0-50) 049 (0-50) 057 (0-50)
285864	27.04.2022	MM 009 041 (0-40) 042 (0-40) 043 (0-50) 044 (0-50) 046 (0-50) 047 (0-50)
285865	26.04.2022	MM 010 001 (50-100) 002 (50-100) 018 (40-90) 019 (50-100)

		Eenheid	285861	285862	285863	285864	285865
			MM 006 011 (0-30) 058 (0-50) 059 (0-40) 060 (0-50) 061 (0-50) 062 (0-50)	MM 007 012 (0-50) 013 (0-50) 014 (0-50) 063 (0-50) 064 (0-40) 065 (0-50) 066 (0-50)	MM 008 031 (0-40) 032 (0-40) 033 (0-50) 034 (0-50) 040 (0-50) 049 (0-50) 057 (0-50)	MM 009 041 (0-40) 042 (0-40) 043 (0-50) 044 (0-50) 046 (0-50) 047 (0-50)	MM 010 001 (50-100) 002 (50-100) 018 (40-90) 019 (50-100)
Algemene monstervoorbehandeling							
S	Voorbehandeling conform AS3000		++	++	++	++	++
S	Droge stof	%	74,0	78,5	66,0	51,1	53,3
Fracties (sedigraaf)							
S	Fractie < 2 µm	% Ds	8,9	6,2	15	14	12
Klassiek Chemische Analyses							
S	Organische stof	% Ds	18,4	10,6	14,0	16,0	6,2
Voorbehandeling metalen analyse							
S	Koningswater ontsluiting		++	++	++	++	++
Metalen (AS3000)							
S	Barium (Ba)	mg/kg Ds	54	40	100	100	92
S	Cadmium (Cd)	mg/kg Ds	0,30	0,24	0,74	0,69	0,63
S	Kobalt (Co)	mg/kg Ds	4,5	3,7	7,2	7,8	6,1
S	Koper (Cu)	mg/kg Ds	18	12	30	34	27
S	Kwik (Hg)	mg/kg Ds	0,11	0,11	0,42	0,33	0,39
S	Lood (Pb)	mg/kg Ds	22	16	28	33	28
S	Molybdeen (Mo)	mg/kg Ds	<1,5	<1,5	<1,5	<1,5	<1,5
S	Nikkel (AS3000)	mg/kg Ds	12	7,2	19	17	15
S	Zink (Zn)	mg/kg Ds	41	34	100	110	96
PAK (AS3000)							
S	*Anthraceen*	mg/kg Ds	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050	0,13
S	*Benzo(a)anthraceen*	mg/kg Ds	<0,050	<0,050	0,094	0,14	0,30
S	*Benzo-(a)-Pyreen*	mg/kg Ds	<0,050	0,070	<0,050	0,14	0,28
S	*Benzo(ghi)peryleen*	mg/kg Ds	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050	<0,50 m)
S	*Benzo(k)fluorantheen*	mg/kg Ds	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050	0,13
S	*Chryseen*	mg/kg Ds	<0,050	0,069	0,11	0,20	0,38
S	*Fenanthreen*	mg/kg Ds	<0,050	<0,050	<0,050	0,12	0,36
S	*Fluorantheen*	mg/kg Ds	<0,050	0,090	0,27	0,33	0,75
S	*Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen*	mg/kg Ds	<0,050	<0,050	<0,050	0,23	<0,050
S	*Naftaleen*	mg/kg Ds	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050
S	**Som PAK (VROM) (Factor 0,7)**	mg/kg Ds	0,35 #)	0,47 #)	0,72 #)	1,3 #)	2,8 #)
Minerale olie (AS3000/AS3200)							
S	Koolwaterstoffractie C10-C40	mg/kg Ds	74	73	390	330	380
	Koolwaterstoffractie C10-C12	mg/kg Ds	<3 *)	<3 *)	5 *)	<3 *)	<3 *)
	Koolwaterstoffractie C12-C16	mg/kg Ds	<3 *)	<3 *)	23 *)	11 *)	17 *)

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING RvA L 005

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1151113** Bodem / Eluaat

Monsternr.	*Monstername*	*Monster beschrijving*
285866	26.04.2022	MM 011 003 (30-80) 006 (70-120) 020 (50-90)
285867	26.04.2022	MM 012 011 (30-80) 013 (90-140) 015 (100-150)
285868	26.04.2022	MM 013 008 (50-100) 010 (70-120) 012 (70-120) 014 (50-100) 016 (100-140) 017 (50-100)
285869	26.04.2022	MM 014 002 (100-150) 004 (100-150) 004 (150-200) 005 (100-150) 006 (150-200) 018 (100-150)
285870	26.04.2022	MM 015 009 (130-180) 010 (150-200) 011 (160-200) 012 (150-200) 015 (150-200) 016 (150-200) 017 (120-170)

		Eenheid	285866 MM 011 003 (30-80) 006 (70-120) 020 (50-90)	285867 MM 012 011 (30-80) 013 (90-140) 015 (100-150)	285868 MM 013 008 (50-100) 010 (70-120) 012 (70-120) 014 (50-100) 016 (100-140) 017 (50-100)	285869 MM 014 002 (100-150) 004 (100-150) 004 (150-200) 005 (100-150) 006 (150-200) 018 (100-150)	285870 MM 015 009 (130-180) 010 (150-200) 011 (160-200) 012 (150-200) 015 (150-200) 016 (150-200) 017 (120-170)
Algemene monstervoorbehandeling							
S	Voorbehandeling conform AS3000		++	++	++	++	++
S	Droge stof	%	39,8	57,1	69,5	85,4	82,7
Fracties (sedigraaf)							
S	Fractie < 2 µm	% Ds	27	53	4,3	<1,0	1,8
Klassiek Chemische Analyses							
S	Organische stof	% Ds	5,1	4,3	8,7	<0,2 x)	0,9
Voorbehandeling metalen analyse							
S	Koningswater ontsluiting		++	++	++	++	++
Metalen (AS3000)							
S	Barium (Ba)	mg/kg Ds	140	120	31	<20	<20
S	Cadmium (Cd)	mg/kg Ds	1,0	0,49	<0,20	<0,20	<0,20
S	Kobalt (Co)	mg/kg Ds	9,6	12	<3,0	<3,0	<3,0
S	Koper (Cu)	mg/kg Ds	42	31	8,5	<5,0	<5,0
S	Kwik (Hg)	mg/kg Ds	0,50	0,32	0,08	<0,05	<0,05
S	Lood (Pb)	mg/kg Ds	47	23	12	<10	<10
S	Molybdeen (Mo)	mg/kg Ds	1,6	1,6	<1,5	<1,5	<1,5
S	Nikkel (AS3000)	mg/kg Ds	22	32	5,5	<4,0	<4,0
S	Zink (Zn)	mg/kg Ds	140	120	27	<20	<20
PAK (AS3000)							
S	*Anthraceen*	mg/kg Ds	<0,20 ts)	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050
S	*Benzo(a)anthraceen*	mg/kg Ds	0,22	<0,050	0,089	<0,050	<0,050
S	*Benzo-(a)-Pyreen*	mg/kg Ds	0,16	<0,050	0,083	<0,050	<0,050
S	*Benzo(ghi)peryleen*	mg/kg Ds	<0,20 ts)	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050
S	*Benzo(k)fluorantheen*	mg/kg Ds	0,14	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050
S	*Chryseen*	mg/kg Ds	0,28	0,091	0,13	<0,050	<0,050
S	*Fenanthreen*	mg/kg Ds	0,19	<0,050	0,079	<0,050	<0,050
S	*Fluorantheen*	mg/kg Ds	0,75	0,30	0,20	<0,050	<0,050
S	*Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen*	mg/kg Ds	0,25	0,088	<0,050	<0,050	<0,050
S	*Naftaleen*	mg/kg Ds	<0,20 ts)	<0,050	<0,050	<0,050	<0,050
S	**Som PAK (VROM) (Factor 0,7)**	mg/kg Ds	2,4 #)	0,72 #)	0,76 #)	0,35 #)	0,35 #)
Minerale olie (AS3000/AS3200)							
S	Koolwaterstoffractie C10-C40	mg/kg Ds	450	440	72	<35	<35
	Koolwaterstoffractie C10-C12	mg/kg Ds	<9 ts) *)	<3 *)	<3 *)	<3 *)	<3 *)
	Koolwaterstoffractie C12-C16	mg/kg Ds	14 *)	14 *)	<3 *)	<3 *)	<3 *)

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

DOC-13-18354692-NL-P4

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1151113** Bodem / Eluaat

Monsternr.	*Monstername*	*Monster beschrijving*
285871	26.04.2022	MM 016 001 (150-200) 003 (130-180) 007 (80-130) 008 (150-200) 013 (150-200) 014 (150-200)
285872	26.04.2022	MM 017 005 (30-60) 006 (30-70) 007 (30-60) 019 (100-150) 019 (150-200) 020 (90-140) 020 (140-190)

		Eenheid	285871 MM 016 001 (150-200) 003 (130-180) 007 (80-130) 008 (150-200) 013 (150-200) 014 (150-200)		285872 MM 017 005 (30-60) 006 (30-70) 007 (30-60) 019 (100-150) 019 (150-200) 020 (90-140) 020 (140-190)	
Algemene monstervoorbehandeling						
S	Voorbehandeling conform AS3000		++		++	
S	Droge stof	%	68,6		54,7	
Fracties (sedigraaf)						
S	Fractie < 2 µm	% Ds	40		23	
Klassiek Chemische Analyses						
S	Organische stof	% Ds	4,2		14,4	
Voorbehandeling metalen analyse						
S	Koningswater ontsluiting		++		++	
Metalen (AS3000)						
S	Barium (Ba)	mg/kg Ds	82		120	
S	Cadmium (Cd)	mg/kg Ds	0,25		0,95	
S	Kobalt (Co)	mg/kg Ds	10		8,2	
S	Koper (Cu)	mg/kg Ds	20		39	
S	Kwik (Hg)	mg/kg Ds	0,16		0,55	
S	Lood (Pb)	mg/kg Ds	17		34	
S	Molybdeen (Mo)	mg/kg Ds	<1,5		1,6	
S	Nikkel (AS3000)	mg/kg Ds	30		19	
S	Zink (Zn)	mg/kg Ds	71		140	
PAK (AS3000)						
S	*Anthraceen*	mg/kg Ds	<0,050		<0,050	
S	*Benzo(a)anthraceen*	mg/kg Ds	<0,050		0,29	
S	*Benzo-(a)-Pyreen*	mg/kg Ds	<0,050		0,24	
S	*Benzo(ghi)peryleen*	mg/kg Ds	<0,050		<0,050	
S	*Benzo(k)fluorantheen*	mg/kg Ds	<0,050		0,14	
S	*Chryseen*	mg/kg Ds	<0,050		0,24	
S	*Fenanthreen*	mg/kg Ds	<0,050		0,24	
S	*Fluorantheen*	mg/kg Ds	0,16		0,79	
S	*Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen*	mg/kg Ds	0,11		<0,050	
S	*Naftaleen*	mg/kg Ds	<0,050		<0,050	
S	**Som PAK (VROM) (Factor 0,7)**	mg/kg Ds	0,55	#)	2,1	#)
Minerale olie (AS3000/AS3200)						
S	Koolwaterstoffractie C10-C40	mg/kg Ds	130		570	
	Koolwaterstoffractie C10-C12	mg/kg Ds	<3	*)	<3	*)
	Koolwaterstoffractie C12-C16	mg/kg Ds	8	*)	27	*)

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

DOC-13-18354692-NL-P5

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1151113** Bodem / Eluaat

	Eenheid	285856	285857	285858	285859	285860
		MM 001 001 (0-50) 019 (0-50) 020 (0-50) 021 (0-50) 022 (0-50) 023 (0-40) 024 (0-40) 025 (0-40)	MM 002 002 (0-50) 003 (0-30) 026 (0-50) 027 (0-50) 028 (0-50) 029 (0-50) 030 (0-40) 067 (0-50) 068 (0-50)	MM 003 004 (0-50) 005 (0-30) 035 (0-40) 036 (0-40) 037 (0-50) 038 (0-40) 039 (0-40)	MM 004 006 (0-30) 007 (0-30) 010 (0-50) 015 (0-50) 016 (0-50) 018 (0-40) 045 (0-50) 048 (0-50)	MM 005 008 (0-30) 009 (0-50) 017 (0-40) 050 (0-50) 051 (0-40) 052 (0-50) 053 (0-50) 054 (0-50) 055 (0-40) 056 (0-50)
Minerale olie (AS3000/AS3200)						
Koolwaterstoffractie C16-C20	mg/kg Ds	**18** *)	**16** *)	**6** *)	**21** *)	**14** *)
Koolwaterstoffractie C20-C24	mg/kg Ds	**27** *)	**24** *)	**10** *)	**36** *)	**23** *)
Koolwaterstoffractie C24-C28	mg/kg Ds	**30** *)	**27** *)	**13** *)	**39** *)	**26** *)
Koolwaterstoffractie C28-C32	mg/kg Ds	**39** *)	**44** *)	**26** *)	**49** *)	**40** *)
Koolwaterstoffractie C32-C36	mg/kg Ds	**15** *)	**16** *)	**8** *)	**19** *)	**14** *)
Koolwaterstoffractie C36-C40	mg/kg Ds	**<5** *)	**<5** *)	**<5** *)	**<5** *)	**<5** *)
Polychloorbifenylen (AS3000)						
S *PCB 28*	mg/kg Ds	**0,0028**	**0,0014**	**<0,0010**	**0,0031**	**0,0017**
S *PCB 52*	mg/kg Ds	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**	**0,0017**	**<0,0010**
S *PCB 101*	mg/kg Ds	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**	**0,0021**	**<0,0010**
S *PCB 118*	mg/kg Ds	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**
S *PCB 138*	mg/kg Ds	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**	**0,0019**	**<0,0010**
S *PCB 153*	mg/kg Ds	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**	**0,0019**	**<0,0010**
S *PCB 180*	mg/kg Ds	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**
S **Som PCB (7 Ballschmiter) (Factor 0,7)**	mg/kg Ds	**0,0070** #)	**0,0056** #)	**0,0049** #)	**0,012** #)	**0,0059** #)

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

DOC-13-18354692-NL-P6

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1151113** Bodem / Eluaat

	Eenheid	285861 MM 006 011 (0-30) 058 (0-50) 059 (0-40) 060 (0-50) 061 (0-50) 062 (0-50)	285862 MM 007 012 (0-50) 013 (0-50) 014 (0-50) 063 (0-50) 064 (0-40) 065 (0-50) 066 (0-50)	285863 MM 008 031 (0-40) 032 (0-40) 033 (0-50) 034 (0-50) 040 (0-50) 049 (0-50) 057 (0-50)	285864 MM 009 041 (0-40) 042 (0-40) 043 (0-50) 044 (0-50) 046 (0-50) 047 (0-50)	285865 MM 010 001 (50-100) 002 (50-100) 018 (40-90) 019 (50-100)
Minerale olie (AS3000/AS3200)						
Koolwaterstoffractie C16-C20	mg/kg Ds	**<4** *)	**7** *)	**62** *)	**41** *)	**53** *)
Koolwaterstoffractie C20-C24	mg/kg Ds	**11** *)	**11** *)	**85** *)	**68** *)	**73** *)
Koolwaterstoffractie C24-C28	mg/kg Ds	**15** *)	**14** *)	**88** *)	**72** *)	**83** *)
Koolwaterstoffractie C28-C32	mg/kg Ds	**34** *)	**27** *)	**80** *)	**88** *)	**92** *)
Koolwaterstoffractie C32-C36	mg/kg Ds	**7** *)	**8** *)	**41** *)	**37** *)	**47** *)
Koolwaterstoffractie C36-C40	mg/kg Ds	**<5** *)	**<5** *)	**14** *)	**11** *)	**15** *)
Polychloorbifenylen (AS3000)						
S *PCB 28*	mg/kg Ds	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,010** m)	**<0,0050** m)	**<0,0010**
S *PCB 52*	mg/kg Ds	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0050** m)	**0,0025**	**0,0038**
S *PCB 101*	mg/kg Ds	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0050** m)	**0,0027**	**<0,0010**
S *PCB 118*	mg/kg Ds	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0050** m)	**<0,0010**	**<0,0010**
S *PCB 138*	mg/kg Ds	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0050** m)	**<0,0010**	**0,0026**
S *PCB 153*	mg/kg Ds	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0050** m)	**0,0025**	**0,0030**
S *PCB 180*	mg/kg Ds	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0050** m)	**<0,0010**	**<0,0010**
S **Som PCB (7 Ballschmiter) (Factor 0,7)**	mg/kg Ds	**0,0049** #)	**0,0049** #)	**0,028** #)	**0,013** #)	**0,012** #)

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB
TESTING RvA L 005

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1151113** Bodem / Eluaat

	Eenheid	285866 MM 011 003 (30-80) 006 (70-120) 020 (50-90)	285867 MM 012 011 (30-80) 013 (90-140) 015 (100-150)	285868 MM 013 008 (50-100) 010 (70-120) 012 (70-120) 014 (50-100) 016 (100-140) 017 (50-100)	285869 MM 014 002 (100-150) 004 (100-150) 004 (150-200) 005 (100-150) 006 (150-200) 018 (100-150)	285870 MM 015 009 (130-180) 010 (150-200) 011 (160-200) 012 (150-200) 015 (150-200) 016 (150-200) 017 (120-170)
Minerale olie (AS3000/AS3200)						
Koolwaterstoffractie C16-C20	mg/kg Ds	**60** *)	**51** *)	**6** *)	**<4** *)	**<4** *)
Koolwaterstoffractie C20-C24	mg/kg Ds	**90** *)	**81** *)	**10** *)	**<5** *)	**<5** *)
Koolwaterstoffractie C24-C28	mg/kg Ds	**98** *)	**98** *)	**14** *)	**<5** *)	**<5** *)
Koolwaterstoffractie C28-C32	mg/kg Ds	**110** *)	**110** *)	**27** *)	**<5** *)	**<5** *)
Koolwaterstoffractie C32-C36	mg/kg Ds	**48** *)	**70** *)	**9** *)	**<5** *)	**<5** *)
Koolwaterstoffractie C36-C40	mg/kg Ds	**19** *)	**18** *)	**<5** *)	**<5** *)	**<5** *)
Polychloorbifenylen (AS3000)						
S *PCB 28*	mg/kg Ds	**0,0065**	**<0,0030** m)	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**
S *PCB 52*	mg/kg Ds	**0,0040**	**0,0028**	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**
S *PCB 101*	mg/kg Ds	**0,0035**	**0,0028**	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**
S *PCB 118*	mg/kg Ds	**<0,0040** ts)	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**
S *PCB 138*	mg/kg Ds	**0,0035**	**0,0023**	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**
S *PCB 153*	mg/kg Ds	**0,0045**	**0,0025**	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**
S *PCB 180*	mg/kg Ds	**<0,0040** ts)	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**	**<0,0010**
S **Som PCB (7 Ballschmiter) (Factor 0,7)**	mg/kg Ds	**0,028** #)	**0,014** #)	**0,0049** #)	**0,0049** #)	**0,0049** #)

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1151113** Bodem / Eluaat

		Eenheid	285871		285872	
			MM 016 001 (150-200) 003 (130-180) 007 (80-130) 008 (150-200) 013 (150-200) 014 (150-200)		MM 017 005 (30-60) 006 (30-70) 007 (30-60) 019 (100-150) 019 (150-200) 020 (90-140) 020 (140-190)	
Minerale olie (AS3000/AS3200)						
	Koolwaterstoffractie C16-C20	mg/kg Ds	**17**	*)	**86**	*)
	Koolwaterstoffractie C20-C24	mg/kg Ds	**25**	*)	**130**	*)
	Koolwaterstoffractie C24-C28	mg/kg Ds	**28**	*)	**120**	*)
	Koolwaterstoffractie C28-C32	mg/kg Ds	**29**	*)	**120**	*)
	Koolwaterstoffractie C32-C36	mg/kg Ds	**14**	*)	**59**	*)
	Koolwaterstoffractie C36-C40	mg/kg Ds	**<5**	*)	**20**	*)
Polychloorbifenylen (AS3000)						
S	*PCB 28*	mg/kg Ds	**<0,0010**		**0,011**	
S	*PCB 52*	mg/kg Ds	**<0,0010**		**0,0049**	
S	*PCB 101*	mg/kg Ds	**<0,0010**		**0,0049**	
S	*PCB 118*	mg/kg Ds	**<0,0010**		**0,0024**	
S	*PCB 138*	mg/kg Ds	**<0,0010**		**0,0040**	
S	*PCB 153*	mg/kg Ds	**<0,0010**		**0,0046**	
S	*PCB 180*	mg/kg Ds	**<0,0010**		**0,0031**	
S	**Som PCB (7 Ballschmiter) (Factor 0,7)**	mg/kg Ds	**0,0049**	#)	**0,035**	

x) Gehaltes beneden de rapportagegrens zijn niet mee inbegrepen.
#) Bij deze som zijn resultaten "<rapportagegrens" vermenigvuldigd met 0,7.
m) De rapportagegrens is verhoogd, omdat door matrixeffecten, resp. co-elutie een kwantificering bemoeilijkt wordt.
ts) De rapportagegrens is verhoogd vanwege het lage droge stofgehalte.
S) Erkend volgens AS SIKB 3000
Verklaring:"<" of n.a. betekent dat het gehalte van de component lager is dan de rapportagegrens.
De parameter-specifieke analytische meetonzekerheid en informatie over de berekeningsmethode zijn op aanvraag beschikbaar, indien de gerapporteerde resultaten boven de parameterspecifieke rapportagegrens liggen. De minimale prestatiecriteria van de toegepaste methoden met betrekking tot de meetonzekerheid zijn in het algemeen gebaseerd op Richtlijn 2009/90/EG van de Europese Commissie.

Het analyseresultaat van PCB 138 is mogelijk overschat vanwege co-elutie met PCB 163
Het organische stof gehalte is gecorrigeerd met het lutum gehalte, indien geen lutum is bepaald dan is gecorrigeerd met een lutum gehalte van 5,4%.
Het organische stof gehalte is niet gecorrigeerd voor het vrij ijzer gehalte, tenzij dit bepaald is.

Begin van de analyses: 28.04.2022
Einde van de analyses: 05.05.2022

De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de geanalyseerde monsters. In gevallen waarin het testlaboratorium niet verantwoordelijk was voor de bemonstering, gelden de gerapporteerde resultaten voor de monsters zoals zij zijn ontvangen. .

[redacted]

AL-West B.V. [redacted] **Tel. +31**[redacted]

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

DOC-13-18354692-NL-P9

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1151113** Bodem / Eluaat

Toegepaste methoden

conform Protocollen AS 3000 : Organische stof Voorbehandeling conform AS3000 Barium (Ba) Cadmium (Cd) Kobalt (Co) Koper (Cu) Kwik (Hg) Lood (Pb) Molybdeen (Mo) Nikkel (AS3000) Zink (Zn) Koolwaterstoffractie C10-C40 Anthraceen Benzo(a)anthraceen Benzo-(a)-Pyreen Benzo(ghi)peryleen Benzo(k)fluorantheen Chryseen Fenanthreen Fluorantheen Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen Naftaleen Som PAK (VROM) (Factor 0,7) PCB 28 PCB 52 PCB 101 PCB 118 PCB 138 PCB 153 PCB 180 Som PCB (7 Ballschmiter) (Factor 0,7)

conformNEN-EN12880; AS3000, AS3200; NEN-EN15934 : Droge stof

eigen methode *) **:** Koolwaterstoffractie C10-C12 Koolwaterstoffractie C12-C16 Koolwaterstoffractie C16-C20 Koolwaterstoffractie C20-C24 Koolwaterstoffractie C24-C28 Koolwaterstoffractie C28-C32 Koolwaterstoffractie C32-C36 Koolwaterstoffractie C36-C40

Protocollen AS 3000 / Protocollen AS 3200 : Koningswater ontsluiting Fractie < 2 µm

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.: NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

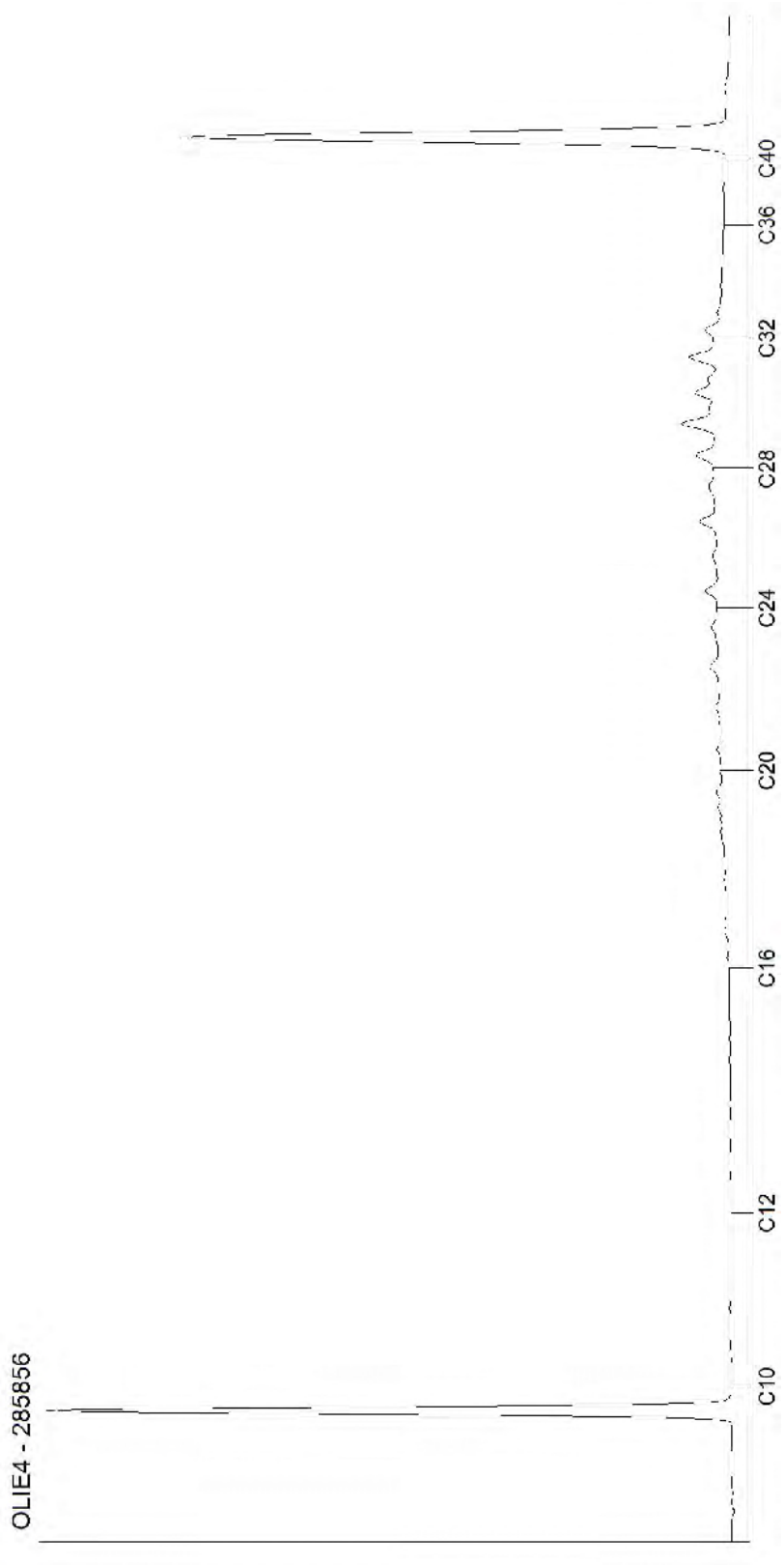
kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING RvA L 005

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1151113, Analysis No. 285856, created at 04.05.2022 09:40:12

Monster beschrijving: MM 001 001 (0-50) 019 (0-50) 020 (0-50) 021 (0-50) 022 (0-50) 023 (0-40) 024 (0-40) 025 (0-40)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

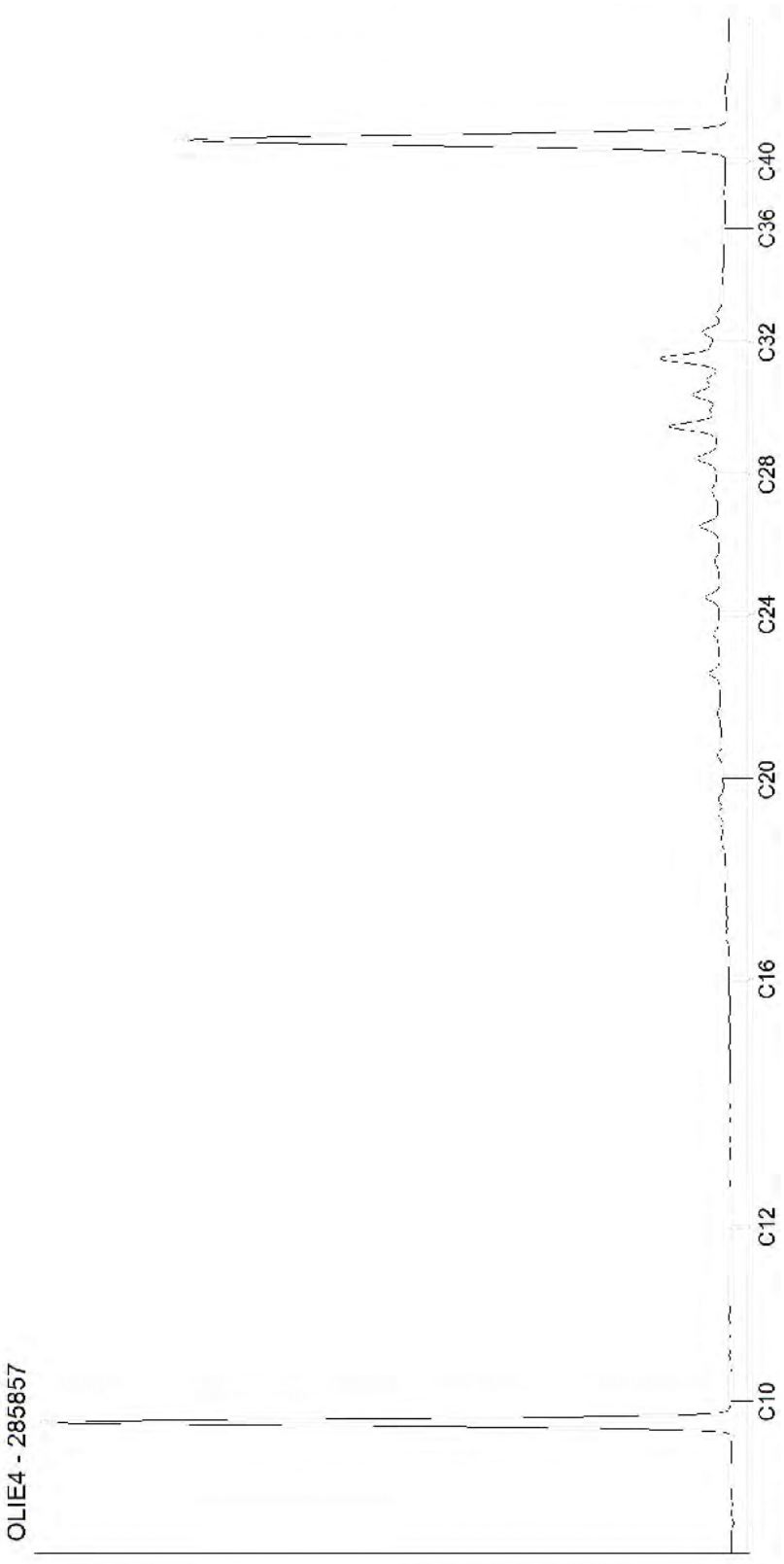
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18354719-NL-P1

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1151113, Analysis No. 285857, created at 04.05.2022 09:40:12

Monster beschrijving: MM 002 002 (0-50) 003 (0-30) 026 (0-50) 027 (0-50) 028 (0-50) 029 (0-50) 030 (0-40) 067 (0-50) 068 (0-50)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

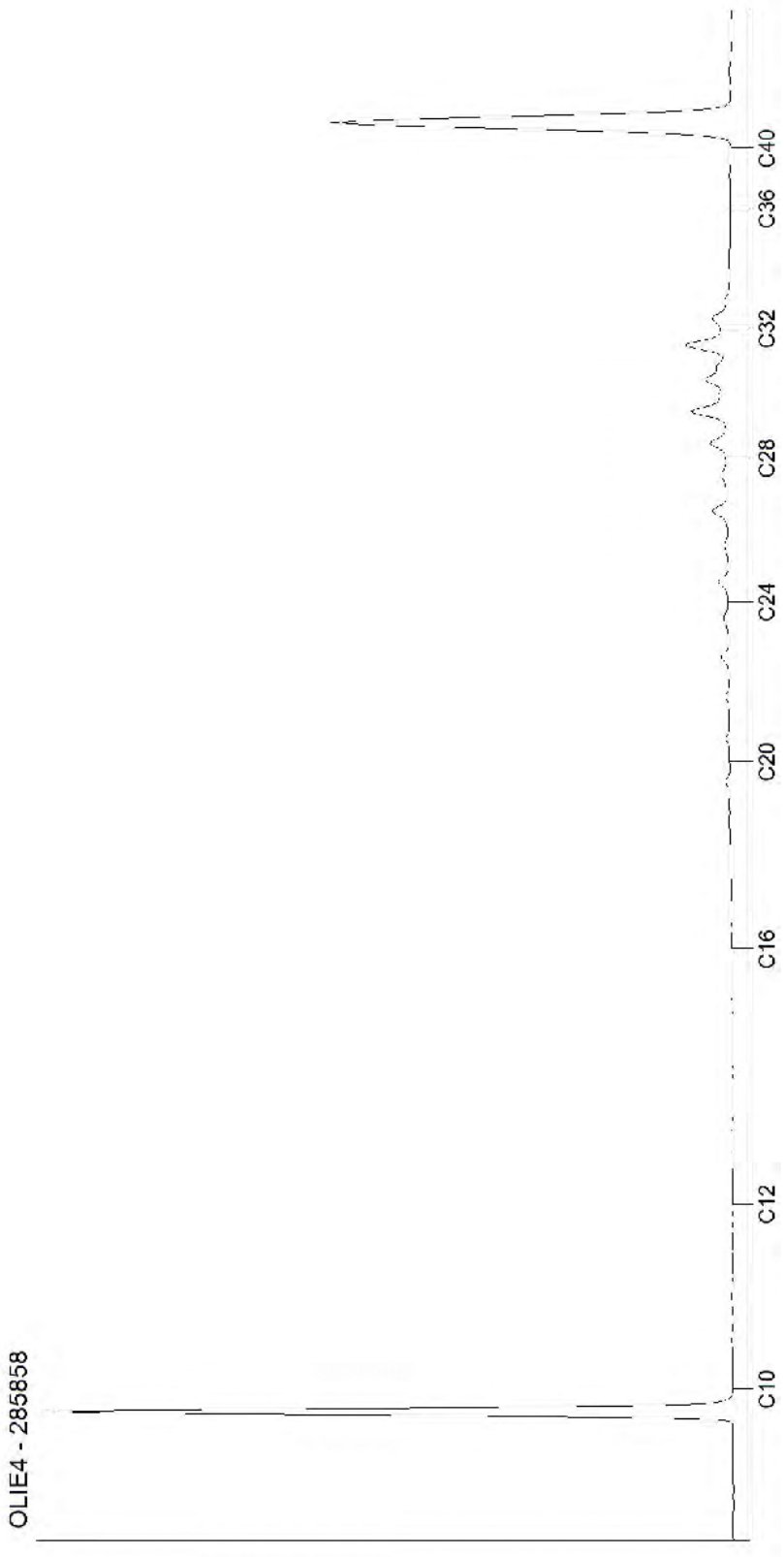
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18354719-NL-P2

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1151113, Analysis No. 285858, created at 04.05.2022 09:40:12

Monster beschrijving: MM 003 004 (0-50) 005 (0-30) 035 (0-40) 036 (0-40) 037 (0-50) 038 (0-40) 039 (0-40)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

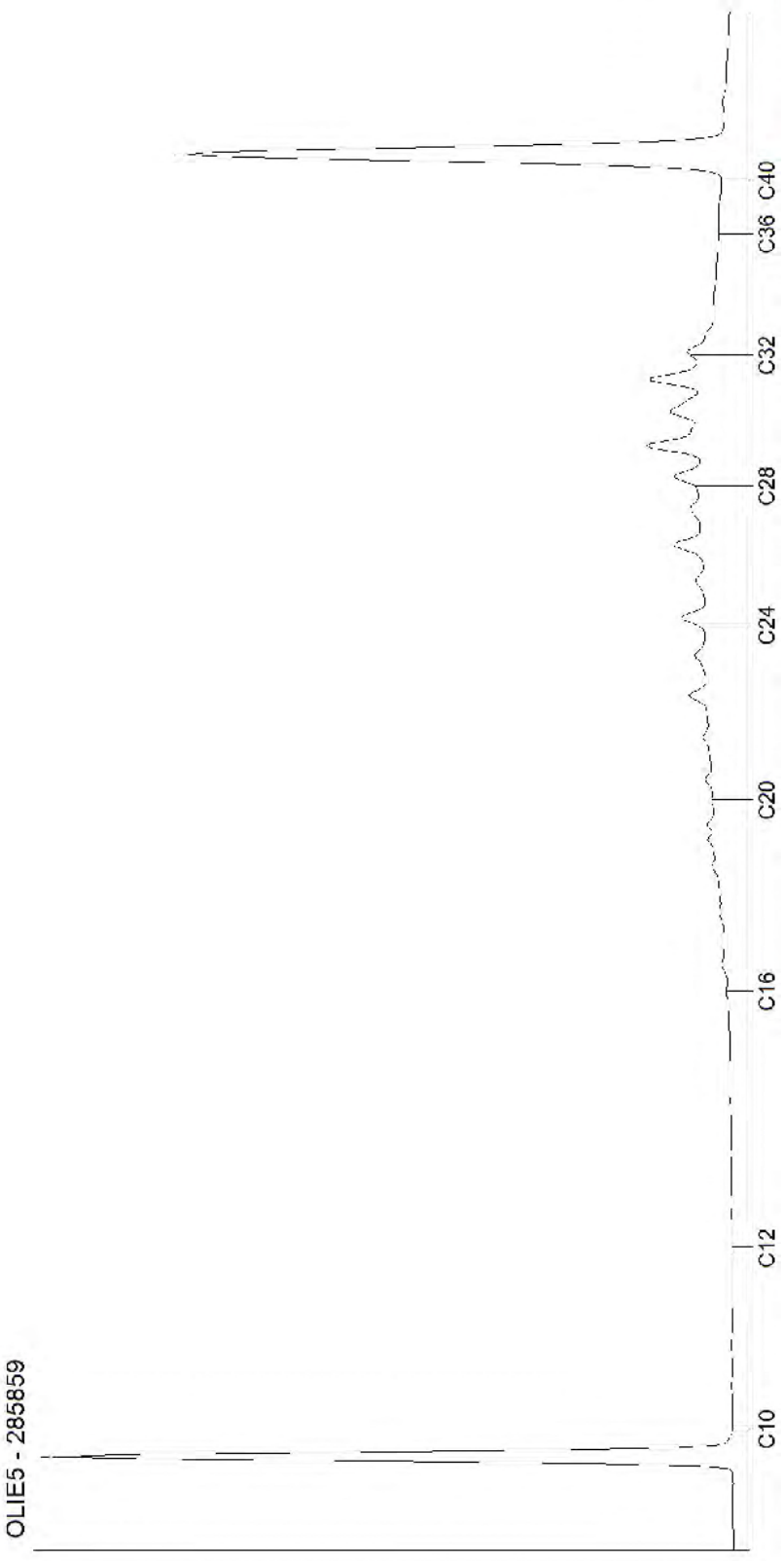
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18354719-NL-P3

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1151113, Analysis No. 285859, created at 04.05.2022 09:53:25

Monster beschrijving: MM 004 006 (0-30) 007 (0-30) 010 (0-50) 015 (0-50) 016 (0-50) 018 (0-40) 045 (0-50) 048 (0-50)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

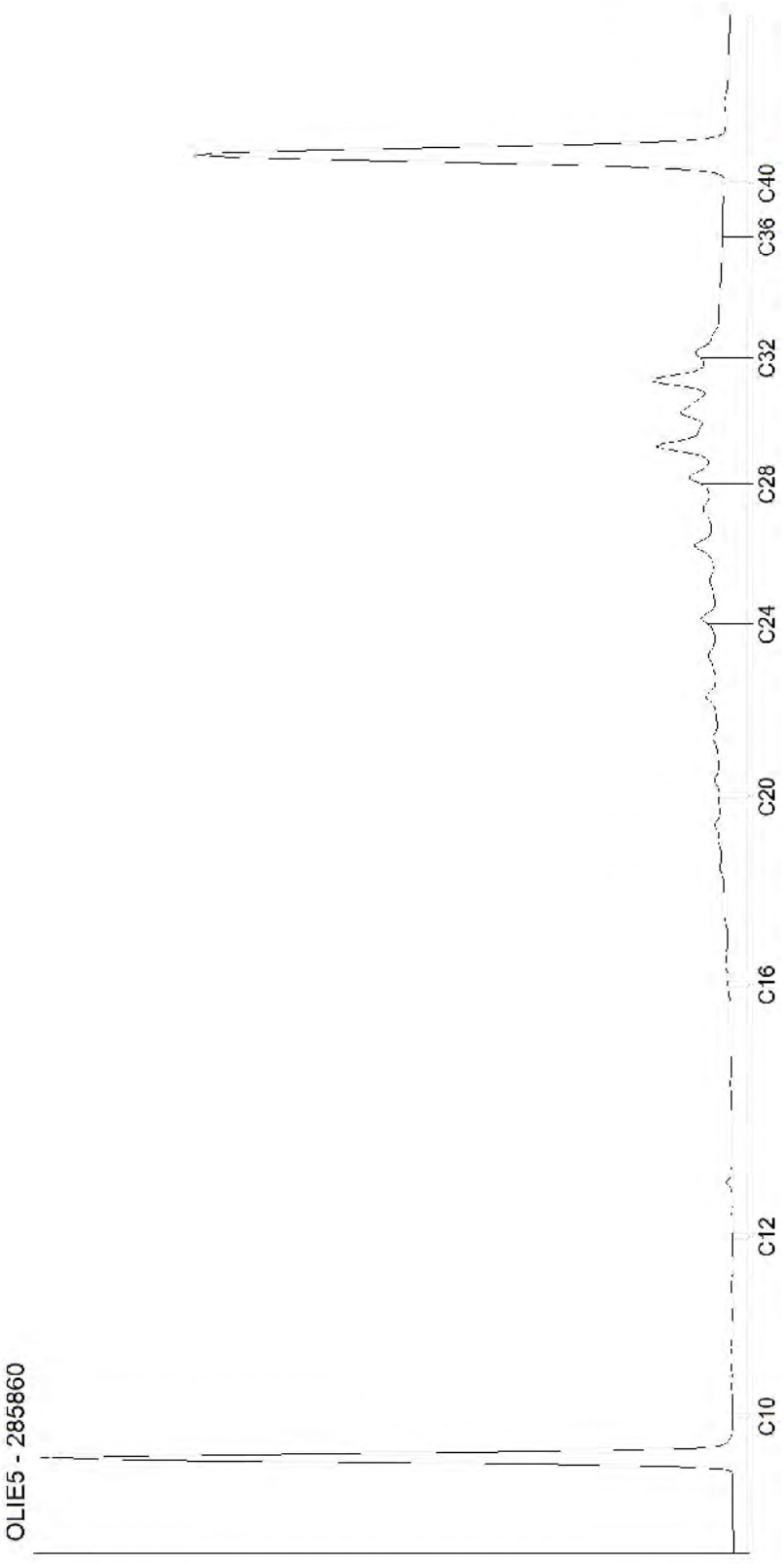
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18354719-NL-P4

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1151113, Analysis No. 285860, created at 04.05.2022 09:53:25

Monster beschrijving: MM 005 008 (0-30) 009 (0-50) 017 (0-40) 050 (0-50) 051 (0-40) 052 (0-50) 053 (0-50) 054 (0-50) 055 (0-40) 056 (0-50)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

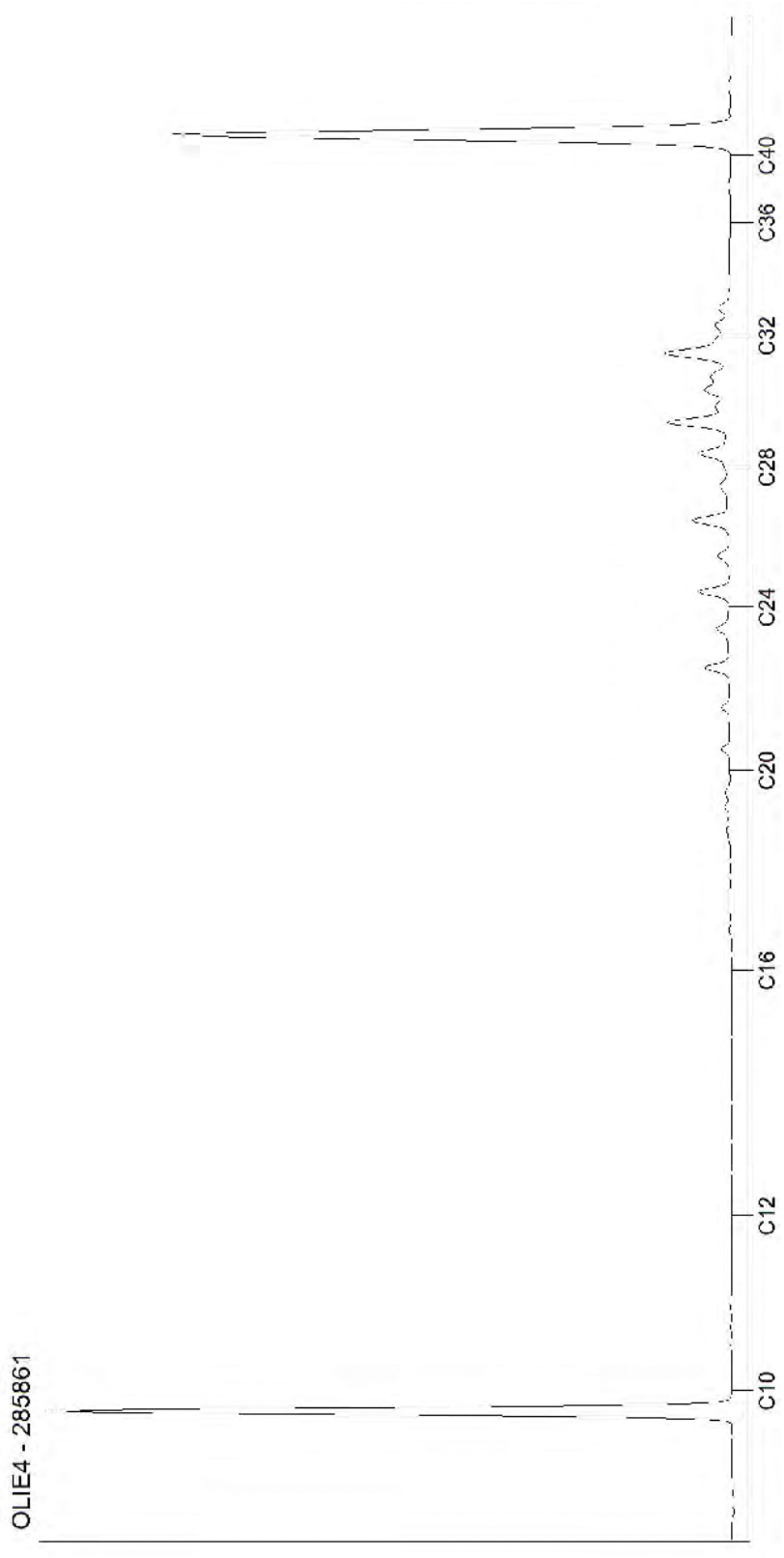
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18354719-NL-P5

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1151113, Analysis No. 285861, created at 04.05.2022 09:40:12

Monster beschrijving: MM 006 011 (0-30) 058 (0-50) 059 (0-40) 060 (0-50) 061 (0-50) 062 (0-50)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

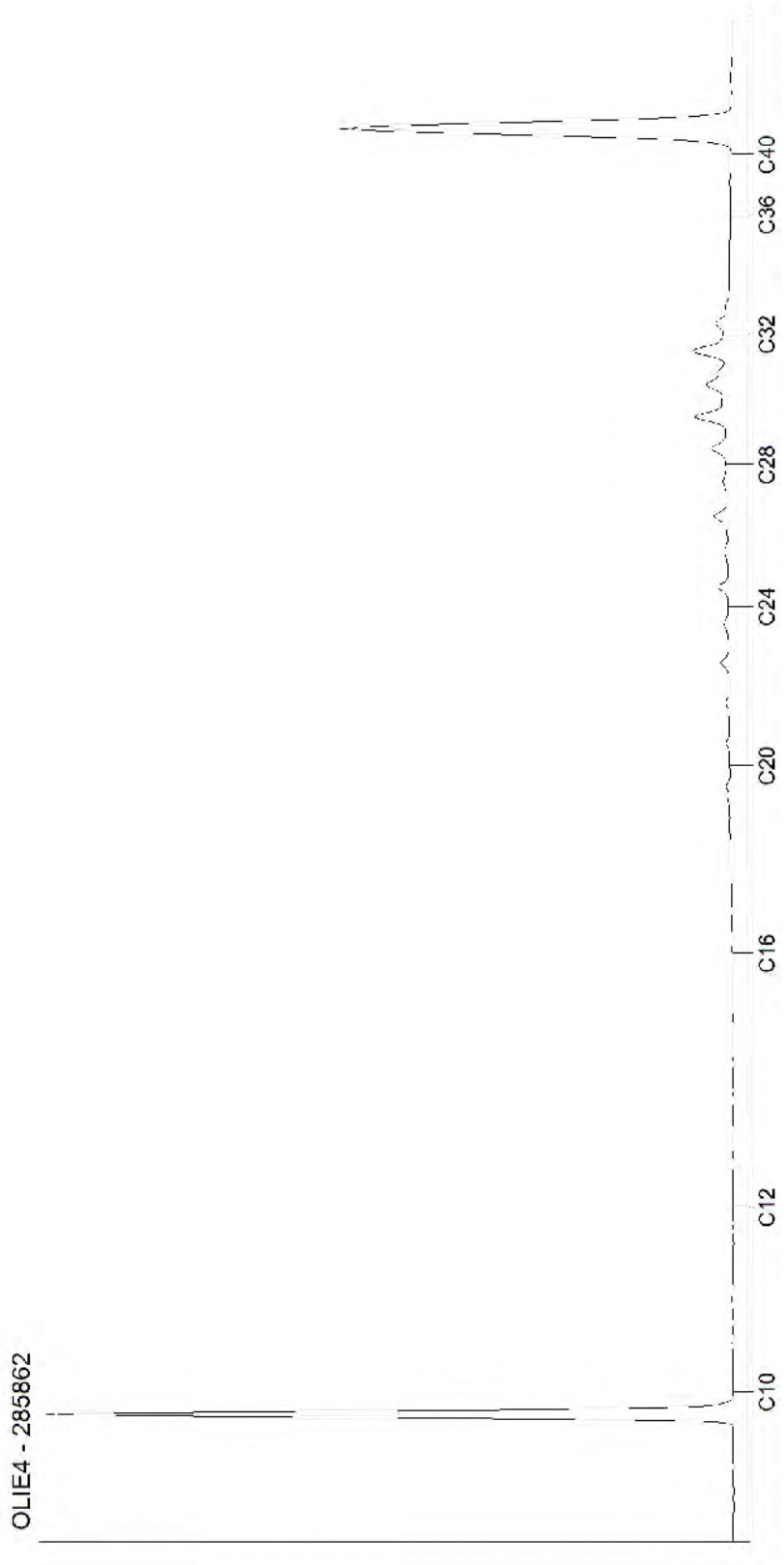
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18354719-NL-P6

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1151113, Analysis No. 285862, created at 04.05.2022 09:40:12

Monster beschrijving: MM 007 012 (0-50) 013 (0-50) 014 (0-50) 063 (0-50) 064 (0-40) 065 (0-50) 066 (0-50)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

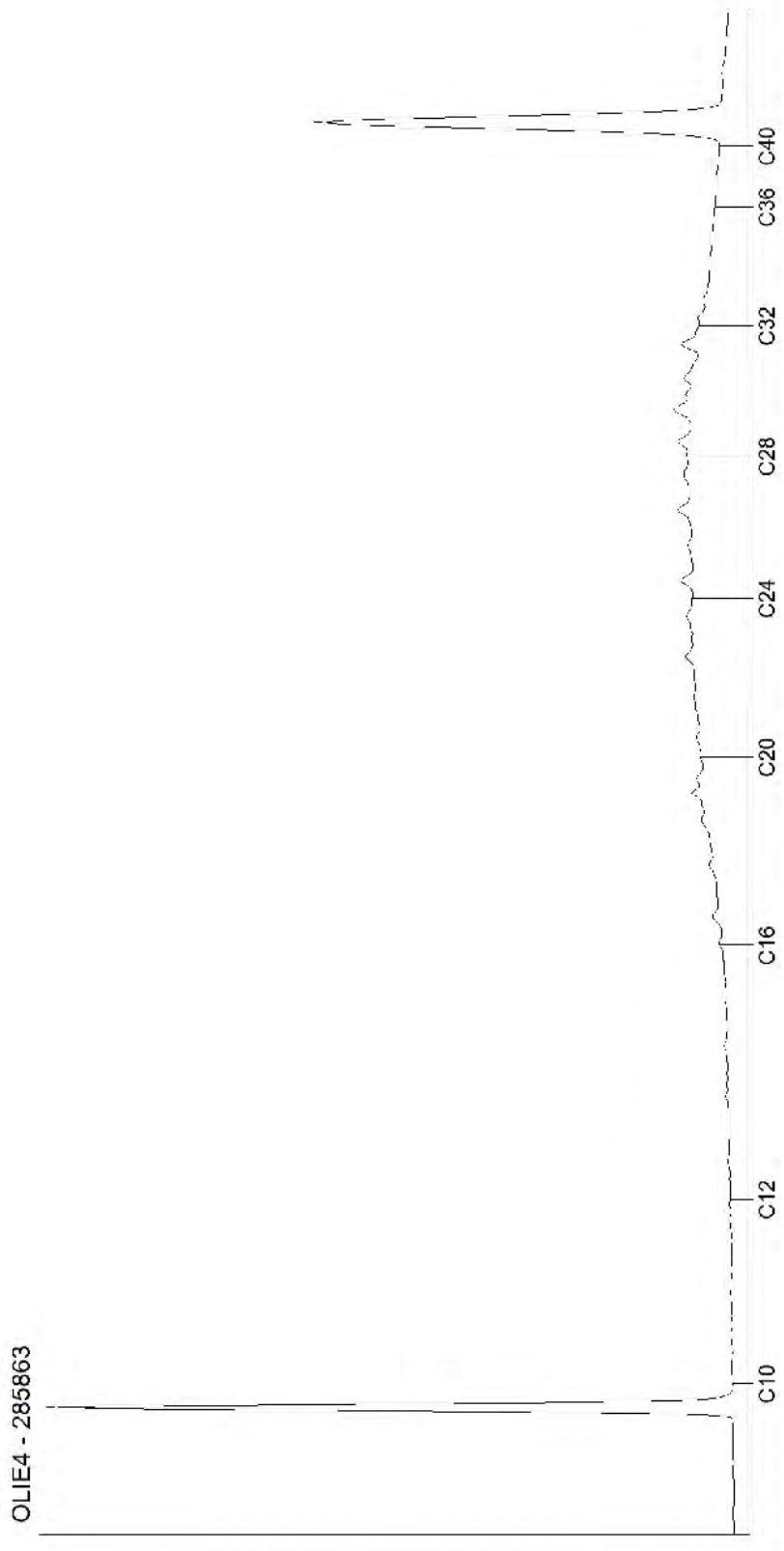
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18354719-NL-P7

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1151113, Analysis No. 285863, created at 04.05.2022 09:40:12

Monster beschrijving: MM 008 031 (0-40) 032 (0-40) 033 (0-50) 034 (0-50) 040 (0-50) 049 (0-50) 057 (0-50)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

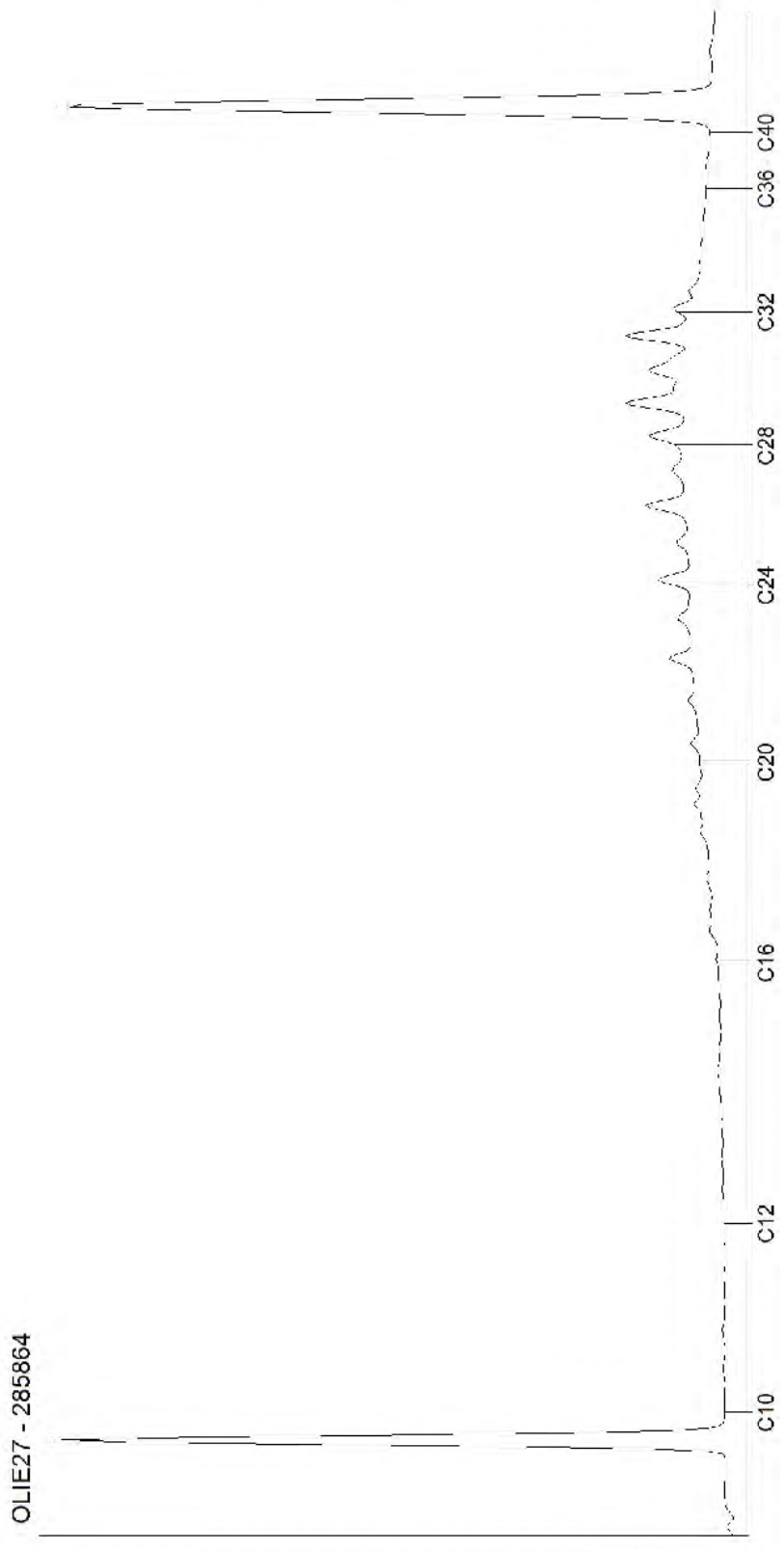
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18354719-NL-P8

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1151113, Analysis No. 285864, created at 04.05.2022 09:18:56

Monster beschrijving: MM 009 041 (0-40) 042 (0-40) 043 (0-50) 044 (0-50) 046 (0-50) 047 (0-50)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

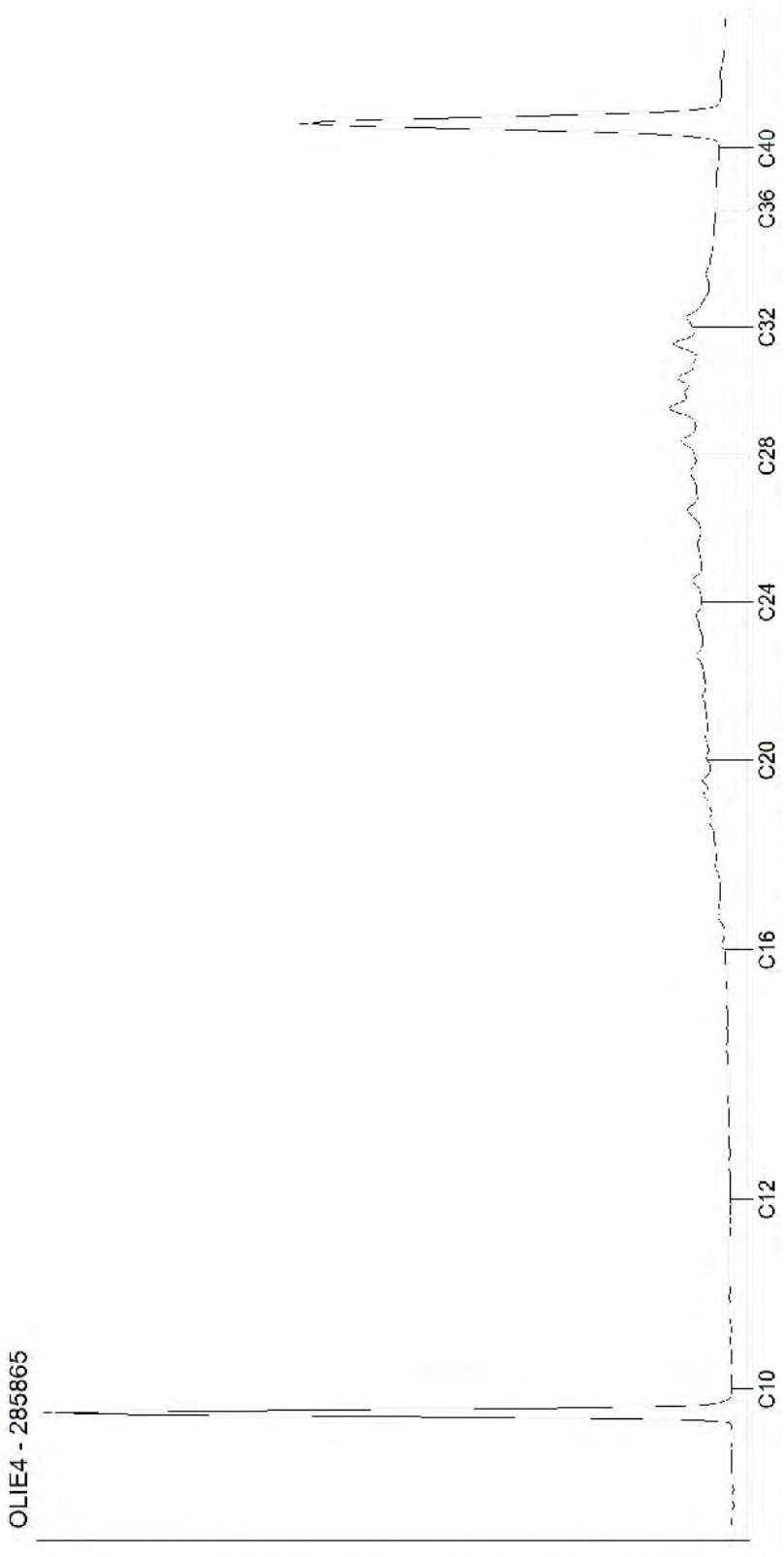
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18354719-NL-P9

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1151113, Analysis No. 285865, created at 04.05.2022 13:58:08

Monster beschrijving: MM 010 001 (50-100) 002 (50-100) 018 (40-90) 019 (50-100)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

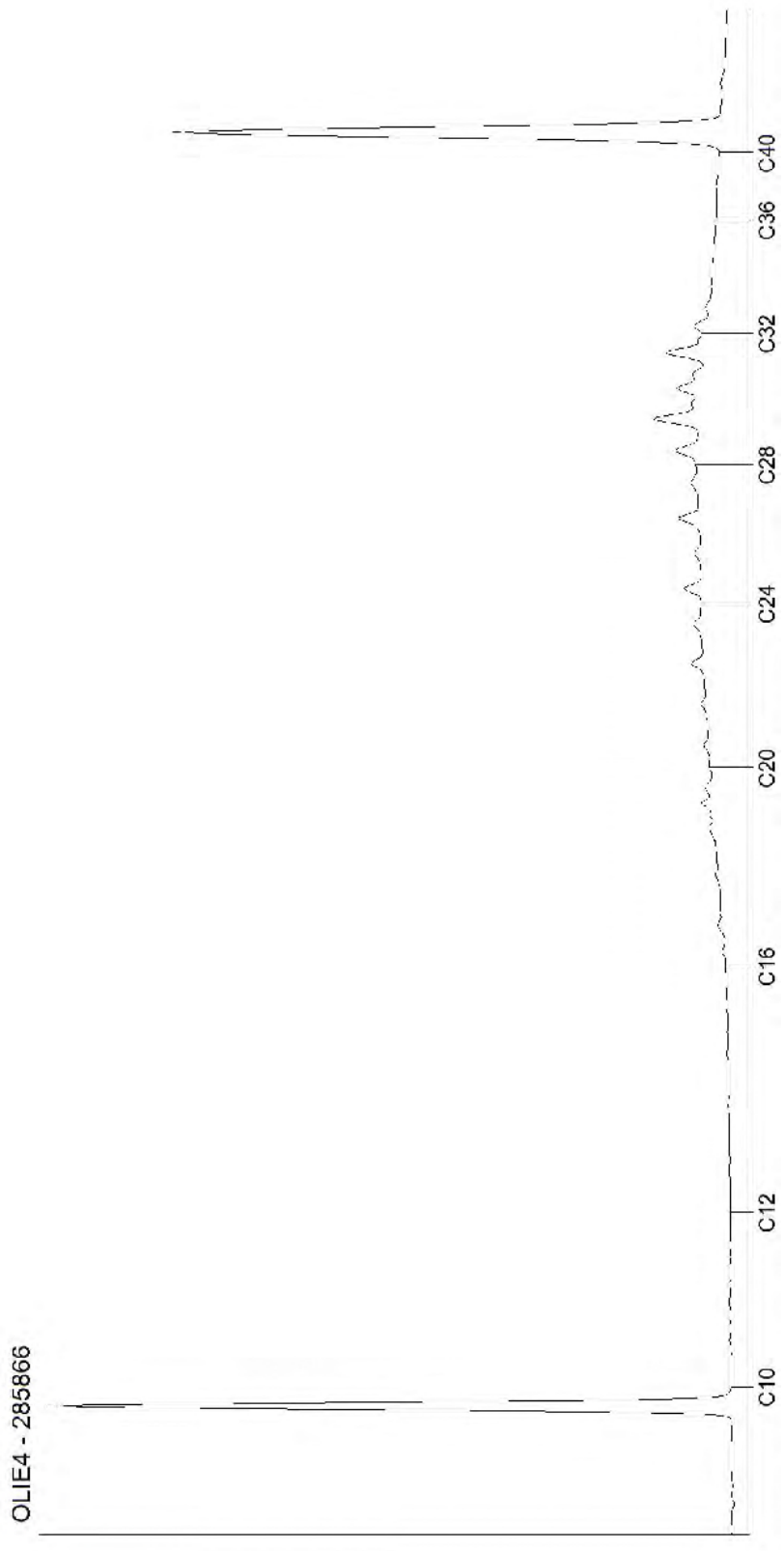
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18354719-NL-P10

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1151113, Analysis No. 285866, created at 04.05.2022 09:40:12

Monster beschrijving: MM 011 003 (30-80) 006 (70-120) 020 (50-90)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

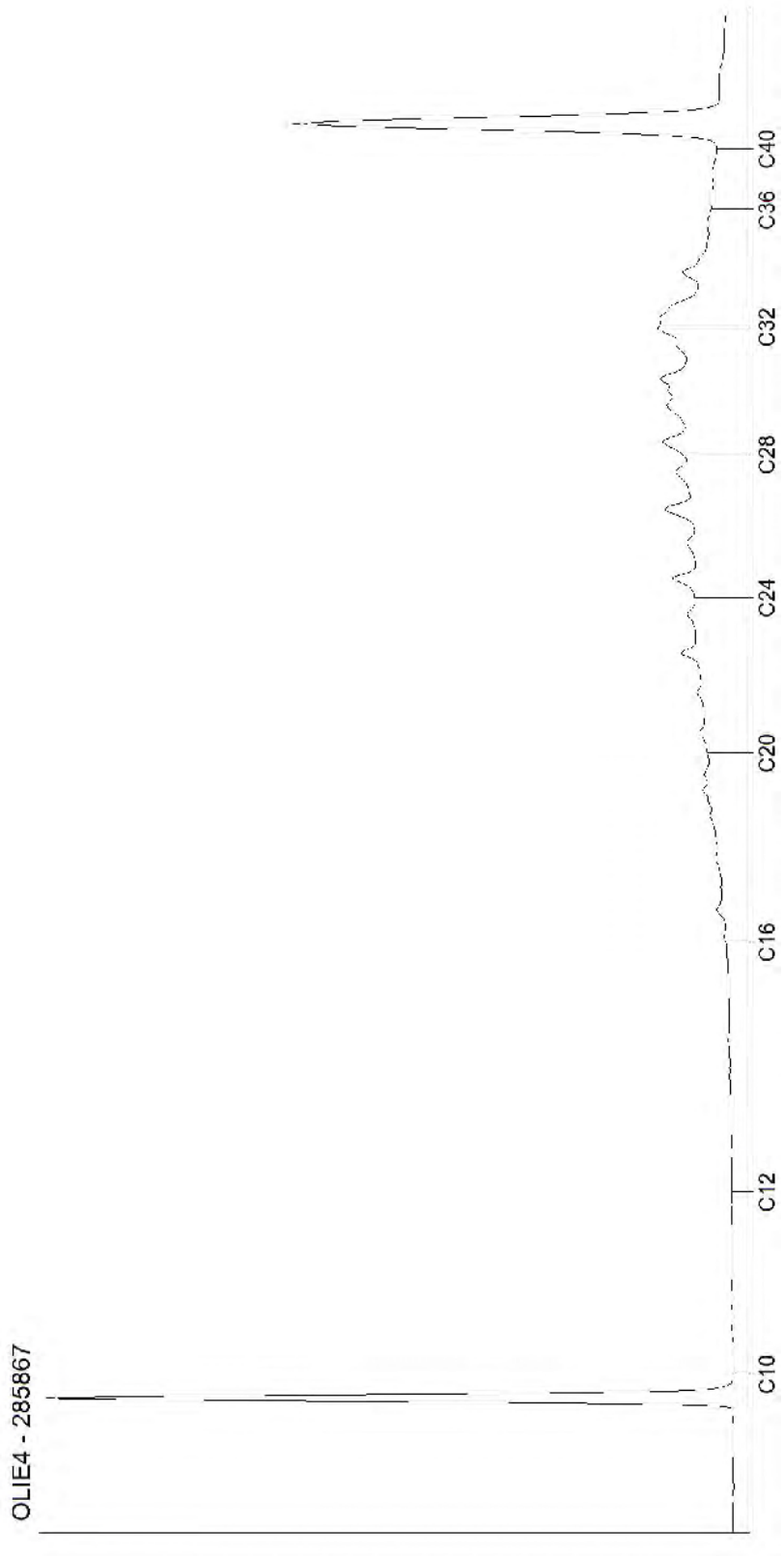
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18354719-NL-P11

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1151113, Analysis No. 285867, created at 03.05.2022 09:32:22

Monster beschrijving: MM 012 011 (30-80) 013 (90-140) 015 (100-150)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

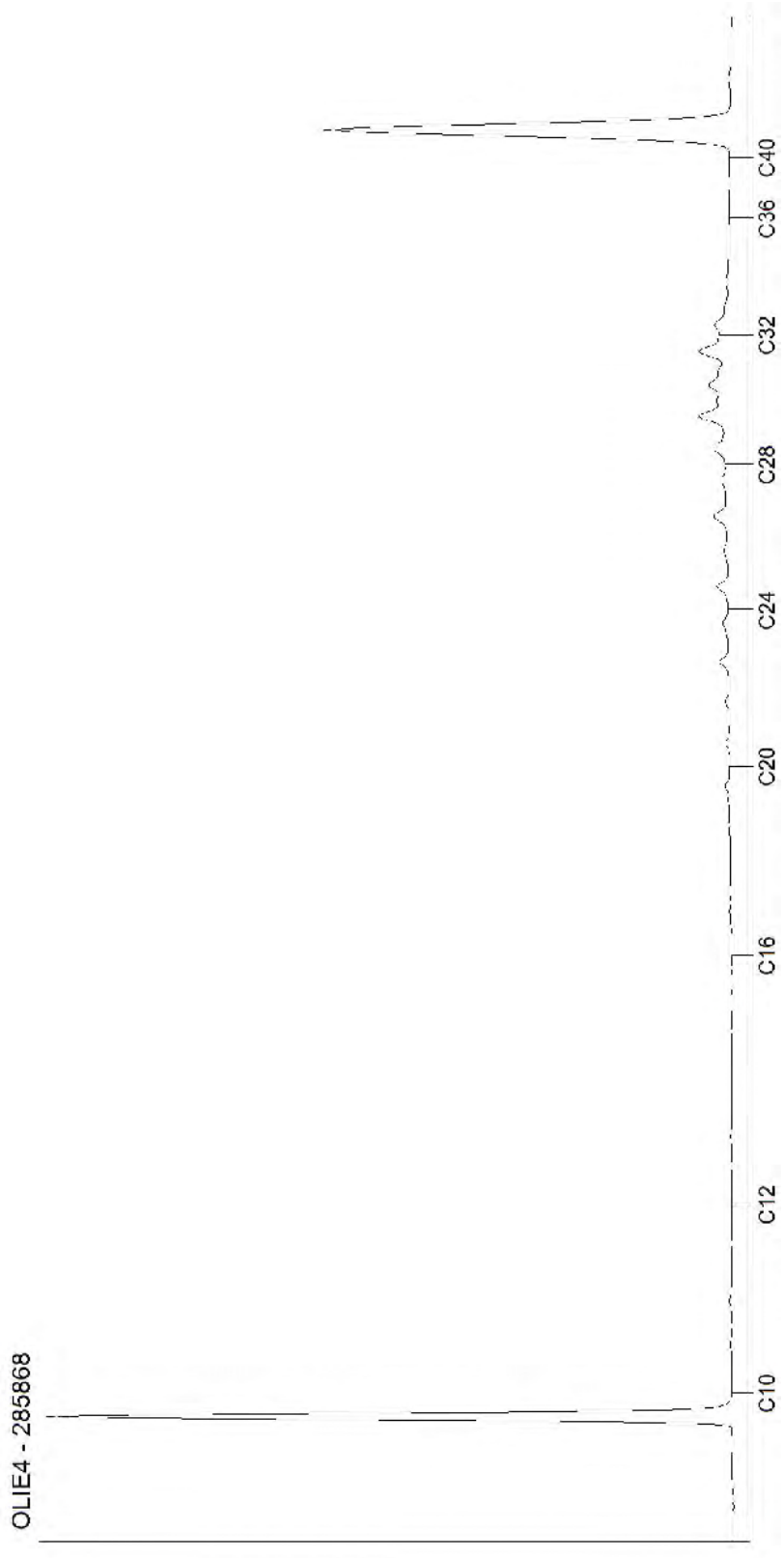
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18354719-NL-P12

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1151113, Analysis No. 285868, created at 05.05.2022 07:27:04

Monster beschrijving: MM 013 008 (50-100) 010 (70-120) 012 (70-120) 014 (50-100) 016 (100-140) 017 (50-100)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

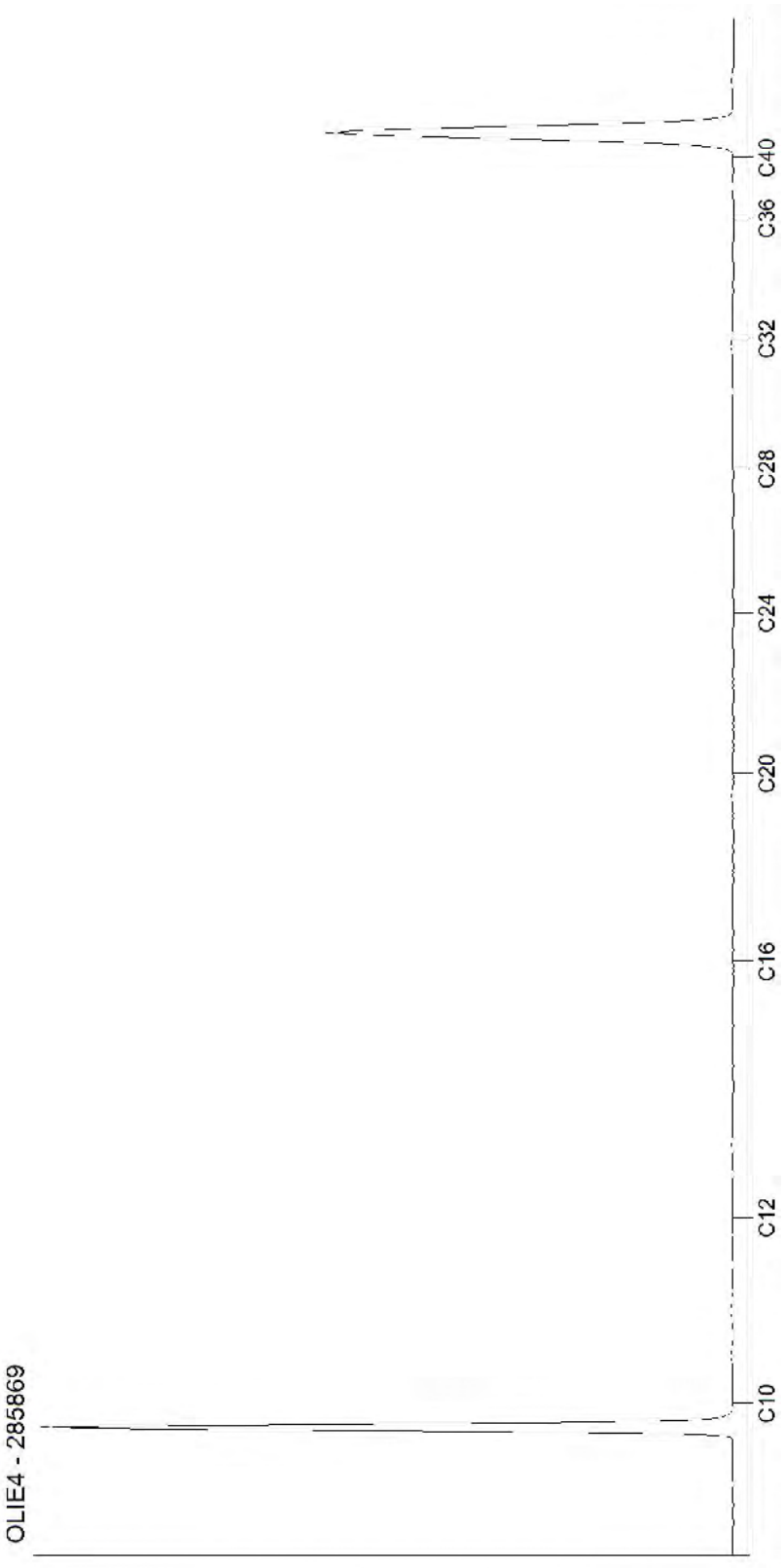
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18354719-NL-P13

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1151113, Analysis No. 285869, created at 04.05.2022 09:40:12

Monster beschrijving: MM 014 002 (100-150) 004 (100-150) 004 (150-200) 005 (100-150) 006 (150-200) 018 (100-150)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

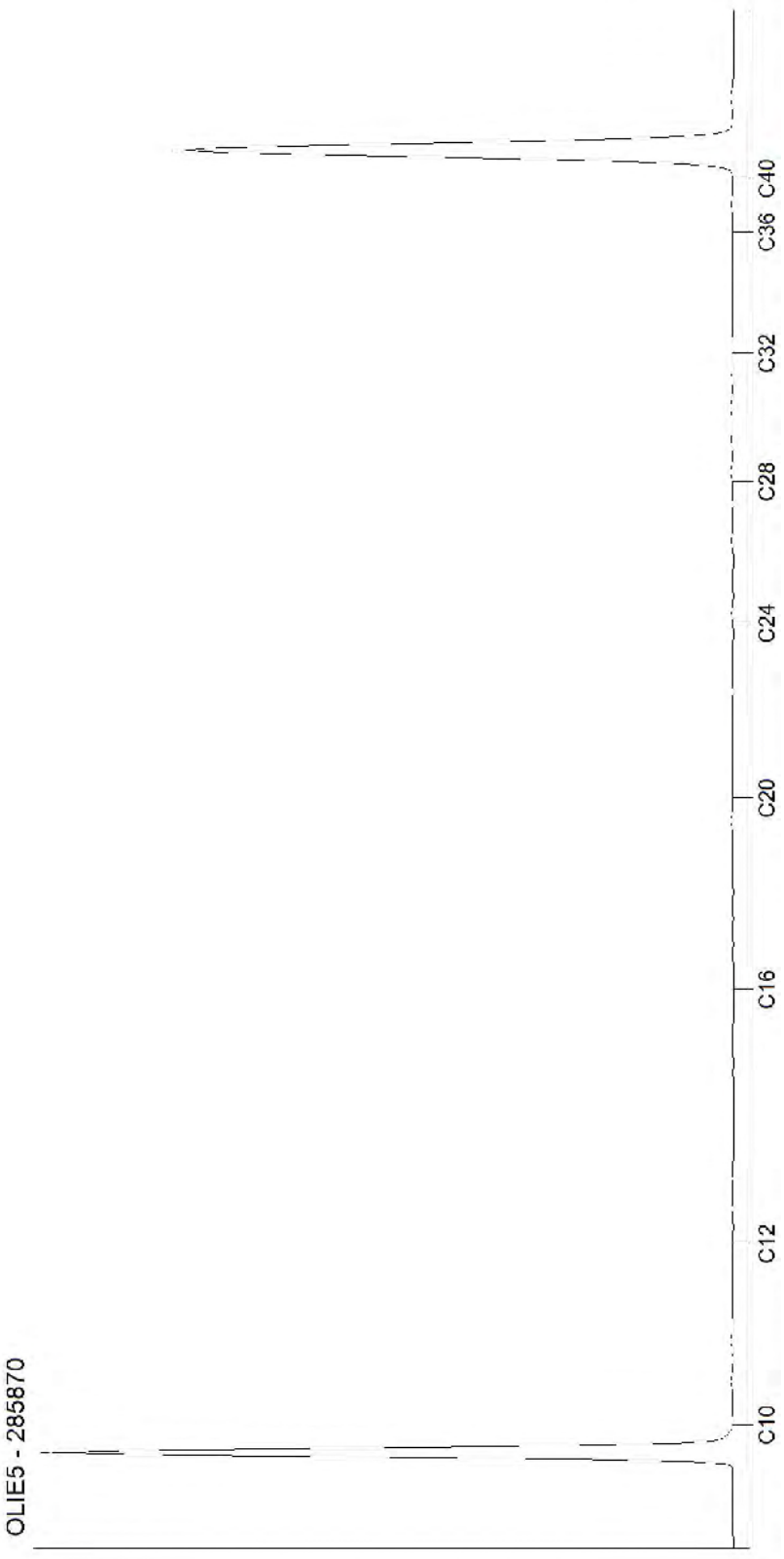
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18354719-NL-P14

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1151113, Analysis No. 285870, created at 04.05.2022 09:53:25

Monster beschrijving: MM 015 009 (130-180) 010 (150-200) 011 (160-200) 012 (150-200) 015 (150-200) 016 (150-200) 017 (120-170)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

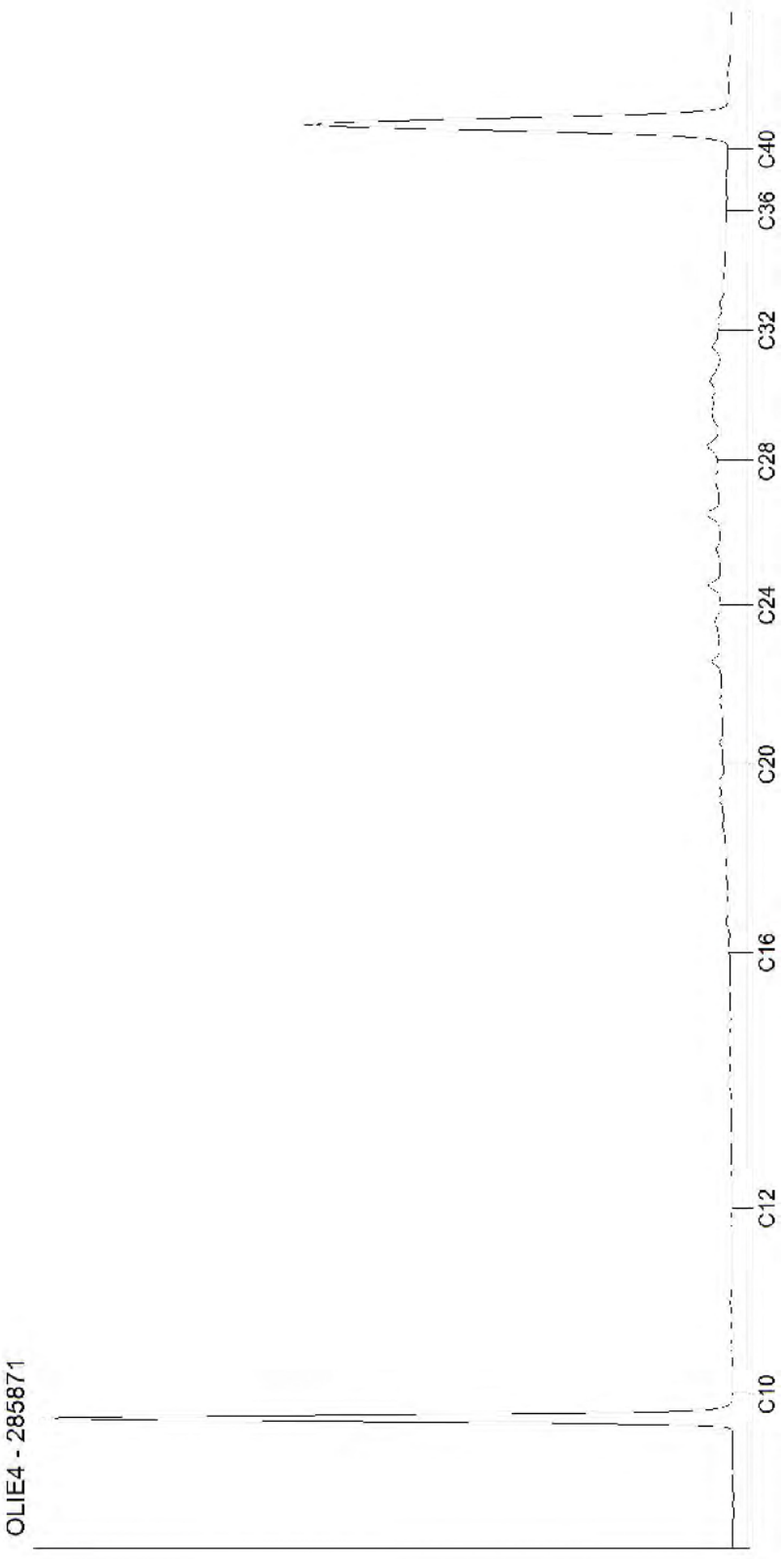
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18354719-NL-P15

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1151113, Analysis No. 285871, created at 04.05.2022 09:40:13

Monster beschrijving: MM 016 001 (150-200) 003 (130-180) 007 (80-130) 008 (150-200) 013 (150-200) 014 (150-200)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18354719-NL-P16

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1151113, Analysis No. 285872, created at 04.05.2022 09:18:56

Monster beschrijving: MM 017 005 (30-60) 006 (30-70) 007 (30-60) 019 (100-150) 019 (150-200) 020 (90-140) 020 (140-190)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18354719-NL-P17

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

TERRA BODEMONDERZOEK BV
[redacted]
HOOFDWEG 107
9484 TA OUDEMOLEN

Datum	06.05.2022
Relatienr	35005863
Opdrachtnr.	1152901

ANALYSERAPPORT

Opdracht **1152901** Water

Opdrachtgever	35005863 TERRA BODEMONDERZOEK BV
Uw referentie	22082 Vml. baggerterrein Hof van Brussel Scheemda
Opdrachtacceptatie	03.05.22

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij zenden wij u de resultaten van het door u aangevraagde laboratoriumonderzoek.

De analyses zijn, tenzij anders vermeld, uitgevoerd overeenkomstig onze erkenning voor de werkzaamheid "Analyse voor milieuhygiënisch bodemonderzoek" van het Besluit Bodemkwaliteit.

Dit rapport mag alleen in zijn geheel worden gereproduceerd. Eventuele bijlagen zijn onderdeel van het rapport.

Let op: alleen de algemene voorwaarden van AL-West gedeponeerd bij de KvK te Deventer, zijn van toepassing.

Indien u nog vragen heeft of aanvullende informatie wenst, verzoeken wij u om contact op te nemen met Klantenservice.

Wij vertrouwen erop u met de toegezonden informatie van dienst te zijn.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

AL-West B.V. [redacted] **Tel. +31/** [redacted]

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

DOC-13-18363946-NL-P1

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1152901** Water

Monsternr.	*Monster beschrijving*	*Monstername*	*Monsternamepunt*
295608	Pb 1 001 (220-320)	03.05.2022	
295609	Pb 2 002 (200-300)	03.05.2022	
295610	Pb 3 003 (200-300)	03.05.2022	
295611	Pb 4 004 (200-300)	03.05.2022	
295612	Pb 5 005 (200-300)	03.05.2022	

		Eenheid	295608 Pb 1 001 (220-320)	295609 Pb 2 002 (200-300)	295610 Pb 3 003 (200-300)	295611 Pb 4 004 (200-300)	295612 Pb 5 005 (200-300)
Metalen (AS3000)							
S	Barium (Ba)	µg/l	**280**	**100**	**160**	**120**	**400**
S	Cadmium (Cd)	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	Kobalt (Co)	µg/l	**4,6**	**14**	**10**	**14**	**9,3**
S	Koper (Cu)	µg/l	**<2,0**	**<2,0**	**<2,0**	**2,7**	**<2,0**
S	Kwik (Hg)	µg/l	**<0,050**	**<0,050**	**<0,050**	**<0,050**	**<0,050**
S	Lood (Pb)	µg/l	**<2,0**	**<2,0**	**<2,0**	**<2,0**	**<2,0**
S	Molybdeen (Mo)	µg/l	**<2,0**	**2,3**	**<2,0**	**<2,0**	**<2,0**
S	Nikkel (Ni)	µg/l	**4,8**	**71**	**20**	**45**	**31**
S	Zink (Zn)	µg/l	**<10**	**23**	**64**	**59**	**57**
Aromaten (AS3000)							
S	Benzeen	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	Tolueen	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**0,34**	**<0,20**	**<0,20**
S	Ethylbenzeen	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	*m,p-Xyleen*	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	*ortho-Xyleen*	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S	**Som Xylenen (Factor 0,7)**	µg/l	**0,21** #)	**0,21** #)	**0,21** #)	**0,21** #)	**0,21** #)
S	Naftaleen	µg/l	**<0,020**	**<0,020**	**<0,020**	**<0,020**	**<0,020**
S	Styreen	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
Chloorhoudende koolwaterstoffen (AS3000)							
S	Dichloormethaan	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	Trichloormethaan (Chloroform)	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	Tetrachloormethaan (Tetra)	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S	1,1-Dichloorethaan	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	1,2-Dichloorethaan	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	1,1,1-Trichloorethaan	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S	1,1,2-Trichloorethaan	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S	Vinylchloride	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	*1,1-Dichlooretheen*	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S	*Cis-1,2-Dichlooretheen*	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S	*trans-1,2-Dichlooretheen*	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S	**Som cis/trans-1,2-Dichlooretheen (Factor 0,7)**	µg/l	**0,14** #)	**0,14** #)	**0,14** #)	**0,14** #)	**0,14** #)
S	**Som Dichlooretheen (Factor 0,7)**	µg/l	**0,21** #)	**0,21** #)	**0,21** #)	**0,21** #)	**0,21** #)
S	Trichlooretheen (Tri)	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	Tetrachlooretheen (Per)	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1152901** Water

Monsternr.	*Monster beschrijving*	*Monstername*	*Monsternamepunt*
295613	Pb 6 006 (200-300)	03.05.2022	
295614	Pb 7 007 (220-320)	03.05.2022	
295615	Pb 8 008 (230-330)	03.05.2022	
295616	Pb 9 009 (200-300)	03.05.2022	
295617	Pb 10 010 (200-300)	03.05.2022	

	Eenheid	295613 Pb 6 006 (200-300)	295614 Pb 7 007 (220-320)	295615 Pb 8 008 (230-330)	295616 Pb 9 009 (200-300)	295617 Pb 10 010 (200-300)
Metalen (AS3000)						
S Barium (Ba)	µg/l	**97**	**110**	**86**	**23**	**110**
S Cadmium (Cd)	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**0,47**	**<0,20**
S Kobalt (Co)	µg/l	**<2,0**	**3,9**	**21**	**230**	**2,6**
S Koper (Cu)	µg/l	**<2,0**	**<2,0**	**10**	**3,4**	**<2,0**
S Kwik (Hg)	µg/l	**<0,050**	**<0,050**	**<0,050**	**<0,050**	**<0,050**
S Lood (Pb)	µg/l	**<2,0**	**<2,0**	**<2,0**	**<2,0**	**<2,0**
S Molybdeen (Mo)	µg/l	**<2,0**	**<2,0**	**<2,0**	**5,3**	**<2,0**
S Nikkel (Ni)	µg/l	**<3,0**	**6,0**	**57**	**180**	**5,2**
S Zink (Zn)	µg/l	**32**	**19**	**62**	**1900**	**18**
Aromaten (AS3000)						
S Benzeen	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S Tolueen	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S Ethylbenzeen	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S *m,p-Xyleen*	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S *ortho-Xyleen*	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S **Som Xylenen (Factor 0,7)**	µg/l	**0,21** #)	**0,21** #)	**0,21** #)	**0,21** #)	**0,21** #)
S Naftaleen	µg/l	**<0,020**	**<0,020**	**<0,020**	**<0,020**	**<0,020**
S Styreen	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
Chloorhoudende koolwaterstoffen (AS3000)						
S Dichloormethaan	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S Trichloormethaan (Chloroform)	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S Tetrachloormethaan (Tetra)	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S 1,1-Dichloorethaan	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S 1,2-Dichloorethaan	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S 1,1,1-Trichloorethaan	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S 1,1,2-Trichloorethaan	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S Vinylchloride	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S *1,1-Dichlooretheen*	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S *Cis-1,2-Dichlooretheen*	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S *trans-1,2-Dichlooretheen*	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S **Som cis/trans-1,2-Dichlooretheen (Factor 0,7)**	µg/l	**0,14** #)	**0,14** #)	**0,14** #)	**0,14** #)	**0,14** #)
S **Som Dichlooretheen (Factor 0,7)**	µg/l	**0,21** #)	**0,21** #)	**0,21** #)	**0,21** #)	**0,21** #)
S Trichlooretheen (Tri)	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S Tetrachlooretheen (Per)	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

DOC-13-18363946-NL-P3

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1152901** Water

Monsternr.	*Monster beschrijving*	*Monstername*	*Monsternamepunt*
295618	Pb 11 011 (200-300)	03.05.2022	
295619	Pb 12 012 (200-300)	03.05.2022	
295620	Pb 13 013 (250-350)	03.05.2022	

	Eenheid	295618 Pb 11 011 (200-300)	295619 Pb 12 012 (200-300)	295620 Pb 13 013 (250-350)
Metalen (AS3000)				
S Barium (Ba)	µg/l	**130**	**150**	**45**
S Cadmium (Cd)	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S Kobalt (Co)	µg/l	**3,9**	**<2,0**	**10**
S Koper (Cu)	µg/l	**<2,0**	**<2,0**	**<2,0**
S Kwik (Hg)	µg/l	**<0,050**	**<0,050**	**<0,050**
S Lood (Pb)	µg/l	**<2,0**	**<2,0**	**<2,0**
S Molybdeen (Mo)	µg/l	**<2,0**	**<2,0**	**<2,0**
S Nikkel (Ni)	µg/l	**5,9**	**4,2**	**28**
S Zink (Zn)	µg/l	**49**	**<10**	**24**
Aromaten (AS3000)				
S Benzeen	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S Tolueen	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S Ethylbenzeen	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S *m,p-Xyleen*	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S *ortho-Xyleen*	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S **Som Xylenen (Factor 0,7)**	µg/l	**0,21** #)	**0,21** #)	**0,21** #)
S Naftaleen	µg/l	**<0,020**	**<0,020**	**<0,020**
S Styreen	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
Chloorhoudende koolwaterstoffen (AS3000)				
S Dichloormethaan	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S Trichloormethaan (Chloroform)	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S Tetrachloormethaan (Tetra)	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S 1,1-Dichloorethaan	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S 1,2-Dichloorethaan	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S 1,1,1-Trichloorethaan	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S 1,1,2-Trichloorethaan	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S Vinylchloride	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S *1,1-Dichlooretheen*	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S *Cis-1,2-Dichlooretheen*	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S *trans-1,2-Dichlooretheen*	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**
S **Som cis/trans-1,2-Dichlooretheen (Factor 0,7)**	µg/l	**0,14** #)	**0,14** #)	**0,14** #)
S **Som Dichlooretheen (Factor 0,7)**	µg/l	**0,21** #)	**0,21** #)	**0,21** #)
S Trichlooretheen (Tri)	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S Tetrachlooretheen (Per)	µg/l	**<0,10**	**<0,10**	**<0,10**

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

DOC-13-18363946-NL-P4

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1152901** Water

		Eenheid	295608 Pb 1 001 (220-320)	295609 Pb 2 002 (200-300)	295610 Pb 3 003 (200-300)	295611 Pb 4 004 (200-300)	295612 Pb 5 005 (200-300)
Chloorhoudende koolwaterstoffen (AS3000)							
S	*1,1-Dichloorpropaan*	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	*1,2-Dichloorpropaan*	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	*1,3-Dichloorpropaan*	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	**Som Dichloorpropanen (Factor 0,7)**	µg/l	**0,42** #)	**0,42** #)	**0,42** #)	**0,42** #)	**0,42** #)
Broomhoudende koolwaterstoffen							
S	Tribroommethaan (bromoform)	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
Minerale olie (AS3000)							
S	Koolwaterstoffractie C10-C40	µg/l	**<50**	**<50**	**<50**	**<50**	**<50**
	Koolwaterstoffractie C10-C12	µg/l	**<10** *)	**<10** *)	**<10** *)	**<10** *)	**<10** *)
	Koolwaterstoffractie C12-C16	µg/l	**<10** *)	**<10** *)	**<10** *)	**<10** *)	**<10** *)
	Koolwaterstoffractie C16-C20	µg/l	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**5,3** *)	**<5,0** *)
	Koolwaterstoffractie C20-C24	µg/l	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**5,7** *)	**<5,0** *)
	Koolwaterstoffractie C24-C28	µg/l	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**7,9** *)	**<5,0** *)
	Koolwaterstoffractie C28-C32	µg/l	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**6,4** *)	**<5,0** *)
	Koolwaterstoffractie C32-C36	µg/l	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)
	Koolwaterstoffractie C36-C40	µg/l	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1152901** Water

		Eenheid	295613 Pb 6 006 (200-300)	295614 Pb 7 007 (220-320)	295615 Pb 8 008 (230-330)	295616 Pb 9 009 (200-300)	295617 Pb 10 010 (200-300)
Chloorhoudende koolwaterstoffen (AS3000)							
S	*1,1-Dichloorpropaan*	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	*1,2-Dichloorpropaan*	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	*1,3-Dichloorpropaan*	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	**Som Dichloorpropanen (Factor 0,7)**	µg/l	**0,42** #)	**0,42** #)	**0,42** #)	**0,42** #)	**0,42** #)
Broomhoudende koolwaterstoffen							
S	Tribroommethaan (bromoform)	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
Minerale olie (AS3000)							
S	Koolwaterstoffractie C10-C40	µg/l	**<50**	**<50**	**<50**	**<50**	**<50**
	Koolwaterstoffractie C10-C12	µg/l	**<10** *)	**<10** *)	**<10** *)	**<10** *)	**<10** *)
	Koolwaterstoffractie C12-C16	µg/l	**<10** *)	**<10** *)	**<10** *)	**<10** *)	**<10** *)
	Koolwaterstoffractie C16-C20	µg/l	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)
	Koolwaterstoffractie C20-C24	µg/l	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)
	Koolwaterstoffractie C24-C28	µg/l	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)
	Koolwaterstoffractie C28-C32	µg/l	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)
	Koolwaterstoffractie C32-C36	µg/l	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)
	Koolwaterstoffractie C36-C40	µg/l	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

DOC-13-18363946-NL-P6

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1152901** Water

		Eenheid	295618 Pb 11 011 (200-300)	295619 Pb 12 012 (200-300)	295620 Pb 13 013 (250-350)
Chloorhoudende koolwaterstoffen (AS3000)					
S	*1,1-Dichloorpropaan*	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	*1,2-Dichloorpropaan*	µg/l	**0,28**	**0,35**	**<0,20**
S	*1,3-Dichloorpropaan*	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
S	**Som Dichloorpropanen (Factor 0,7)**	µg/l	**0,56** #)	**0,63** #)	**0,42** #)
Broomhoudende koolwaterstoffen					
S	Tribroommethaan (bromoform)	µg/l	**<0,20**	**<0,20**	**<0,20**
Minerale olie (AS3000)					
S	Koolwaterstoffractie C10-C40	µg/l	**<50**	**<50**	**<50**
	Koolwaterstoffractie C10-C12	µg/l	**<10** *)	**<10** *)	**<10** *)
	Koolwaterstoffractie C12-C16	µg/l	**<10** *)	**<10** *)	**<10** *)
	Koolwaterstoffractie C16-C20	µg/l	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)
	Koolwaterstoffractie C20-C24	µg/l	**<5,0** *)	**7,3** *)	**<5,0** *)
	Koolwaterstoffractie C24-C28	µg/l	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)
	Koolwaterstoffractie C28-C32	µg/l	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)
	Koolwaterstoffractie C32-C36	µg/l	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)
	Koolwaterstoffractie C36-C40	µg/l	**<5,0** *)	**<5,0** *)	**<5,0** *)

#) Bij deze som zijn resultaten "<rapportagegrens" vermenigvuldigd met 0,7.

S) Erkend volgens AS SIKB 3000

Verklaring:"<" of n.a. betekent dat het gehalte van de component lager is dan de rapportagegrens.
De parameter-specifieke analytische meetonzekerheid en informatie over de berekeningsmethode zijn op aanvraag beschikbaar, indien de gerapporteerde resultaten boven de parameterspecifieke rapportagegrens liggen. De minimale prestatiecriteria van de toegepaste methoden met betrekking tot de meetonzekerheid zijn in het algemeen gebaseerd op Richtlijn 2009/90/EG van de Europese Commissie.

Begin van de analyses: 03.05.2022
Einde van de analyses: 06.05.2022

De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de geanalyseerde monsters. In gevallen waarin het testlaboratorium niet verantwoordelijk was voor de bemonstering, gelden de gerapporteerde resultaten voor de monsters zoals zij zijn ontvangen. .

[redacted]

AL-West B.V. [redacted] **Tel. +31** [redacted]

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1152901** Water

Toegepaste methoden

eigen methode *): Koolwaterstoffractie C10-C12 Koolwaterstoffractie C12-C16 Koolwaterstoffractie C16-C20 Koolwaterstoffractie C20-C24 Koolwaterstoffractie C24-C28 Koolwaterstoffractie C28-C32 Koolwaterstoffractie C32-C36 Koolwaterstoffractie C36-C40

Protocollen AS 3100 : Barium (Ba) Cadmium (Cd) Kobalt (Co) Koper (Cu) Kwik (Hg) Lood (Pb) Molybdeen (Mo) Nikkel (Ni) Zink (Zn) Dichloormethaan Tribroommethaan (bromoform) Benzeen Trichloormethaan (Chloroform) Tetrachloormethaan (Tetra) Tolueen Ethylbenzeen 1,1-Dichloorethaan m,p-Xyleen ortho-Xyleen 1,2-Dichloorethaan Som Xylenen (Factor 0,7) Naftaleen Styreen 1,1,1-Trichloorethaan 1,1,2-Trichloorethaan Vinylchloride 1,1-Dichlooretheen Cis-1,2-Dichlooretheen trans-1,2-Dichlooretheen Som cis/trans-1,2-Dichlooretheen (Factor 0,7) Som Dichlooretheen (Factor 0,7) Trichlooretheen (Tri) Tetrachlooretheen (Per) 1,1-Dichloorpropaan 1,2-Dichloorpropaan 1,3-Dichloorpropaan Som Dichloorpropanen (Factor 0,7) Koolwaterstoffractie C10-C40

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

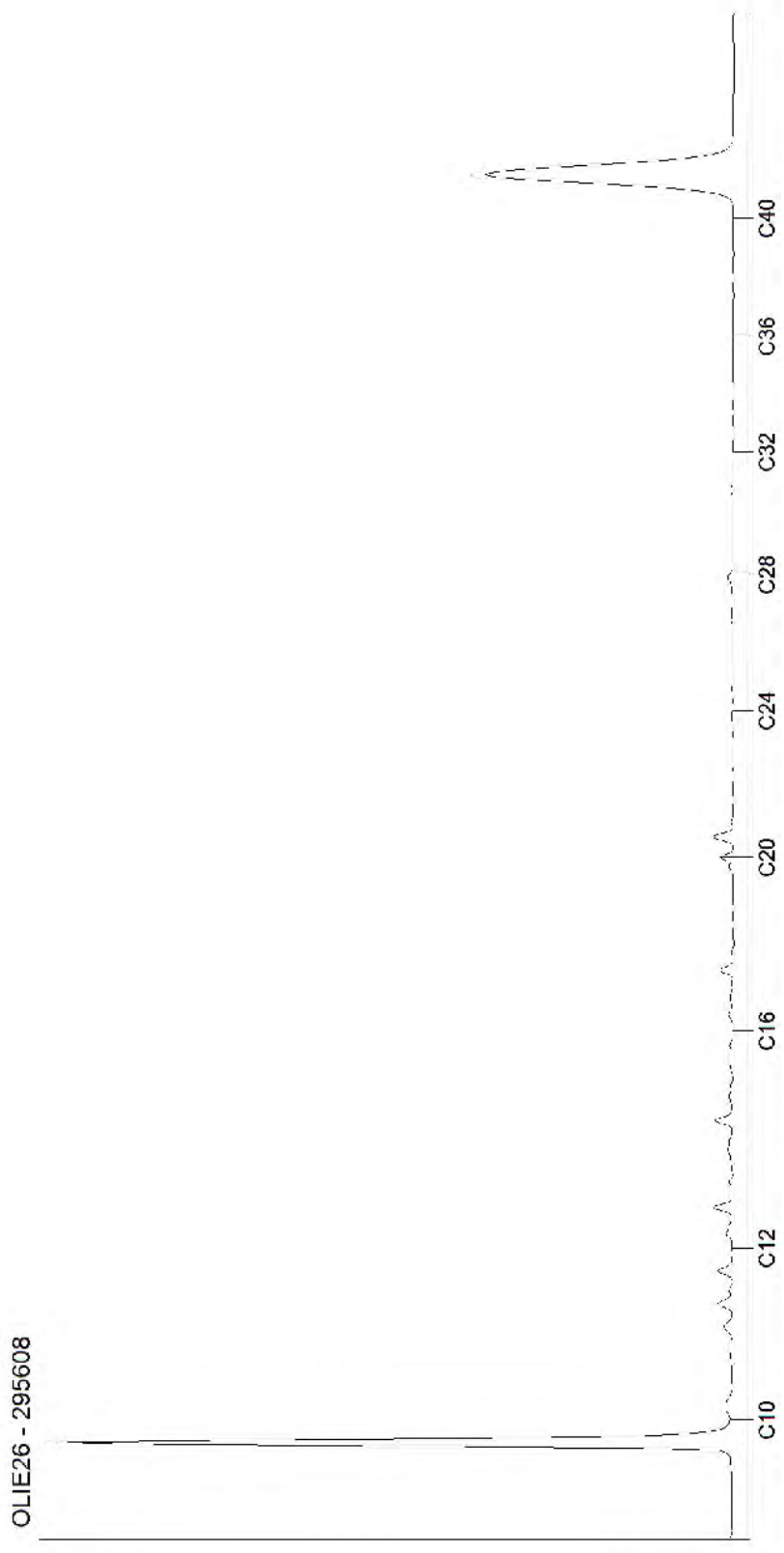
TESTING
RvA L 005

DOC-13-18363946-NL-P8

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1152901, Analysis No. 295608, created at 06.05.2022 14:11:24

Monster beschrijving: Pb 1 001 (220-320)

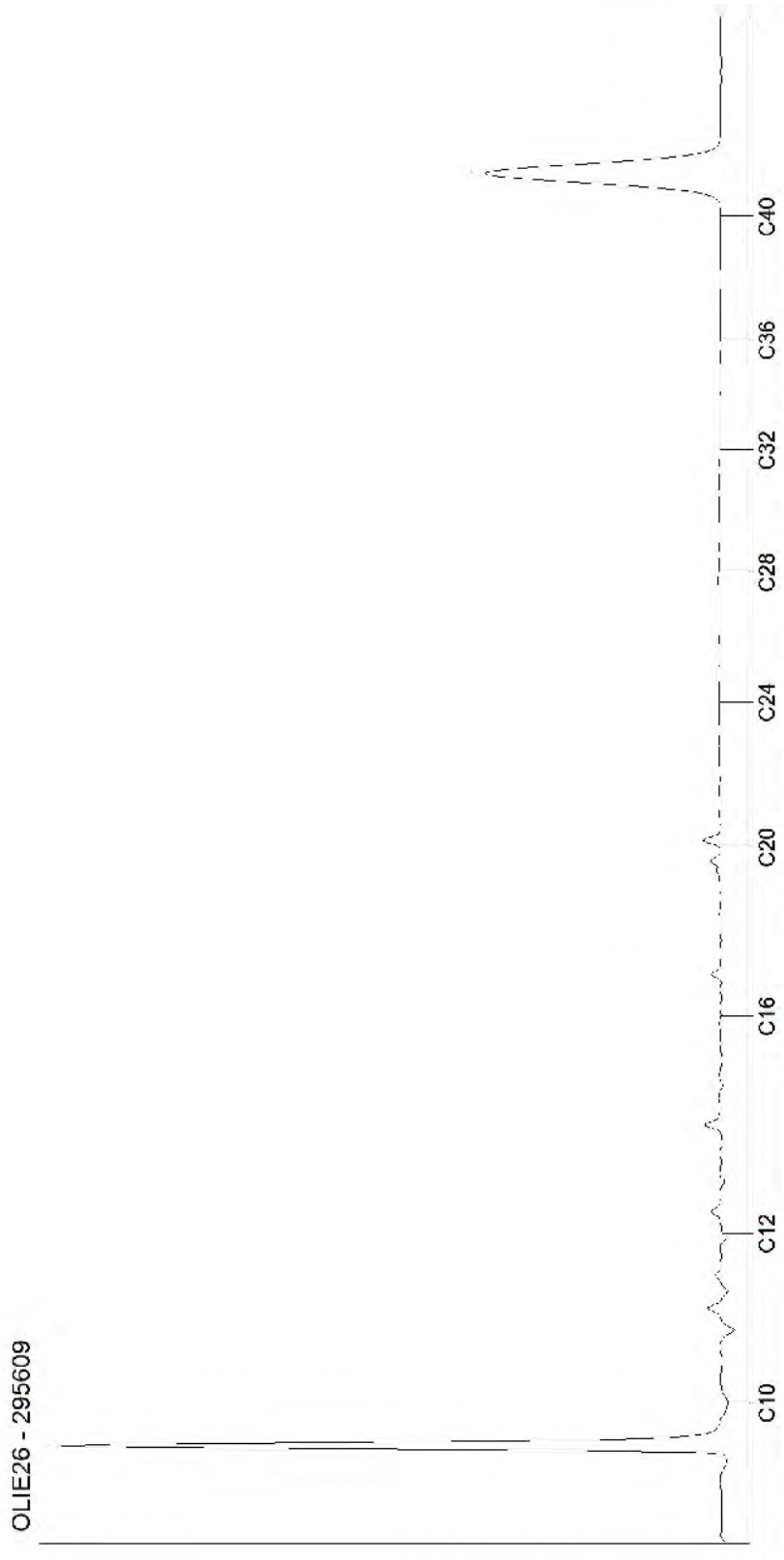
Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1152901, Analysis No. 295609, created at 06.05.2022 08:28:05

Monster beschrijving: Pb 2 002 (200-300)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

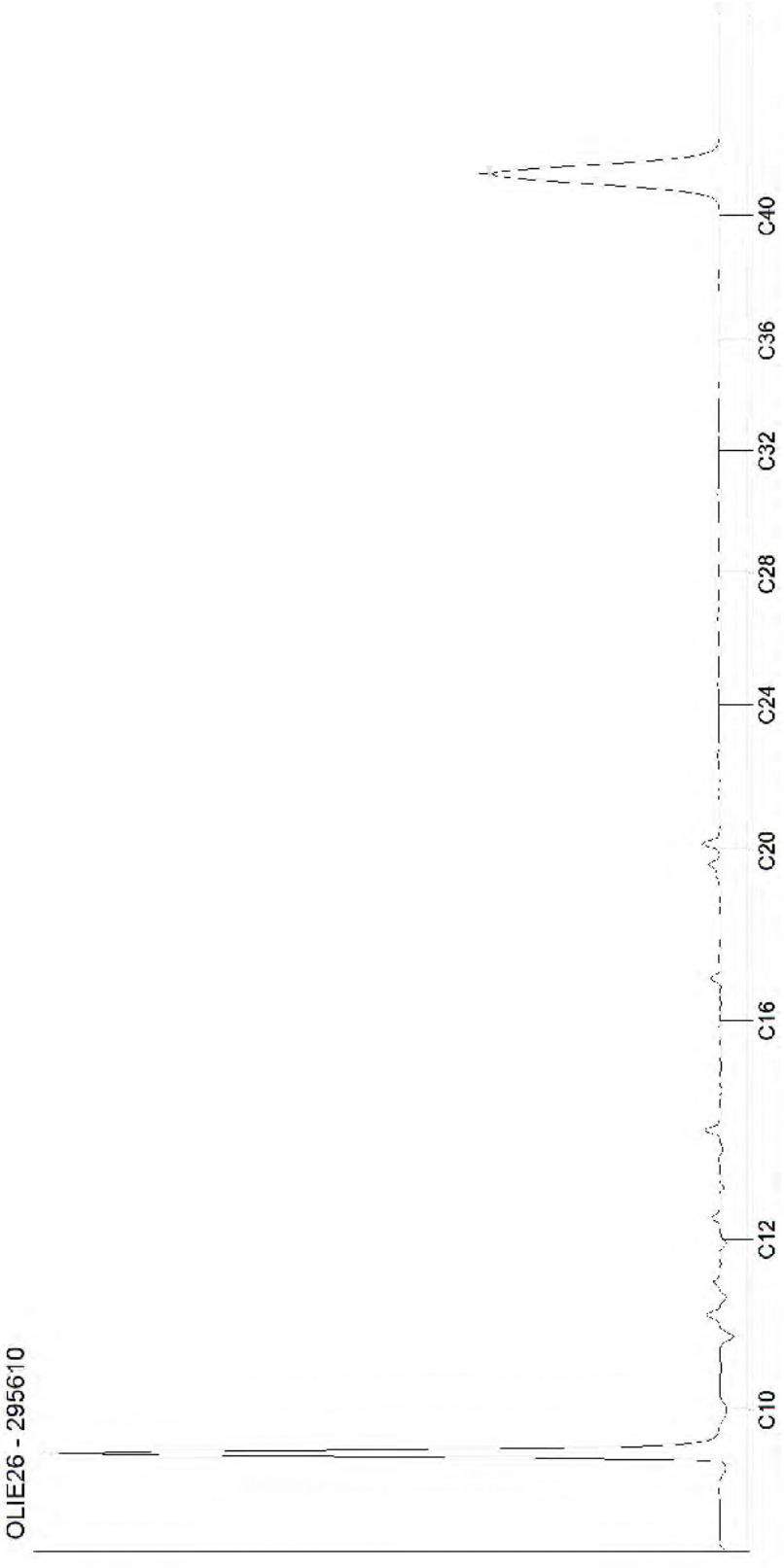
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-1836975-NL-P2

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1152901, Analysis No. 295610, created at 06.05.2022 08:28:05

Monster beschrijving: Pb 3 003 (200-300)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

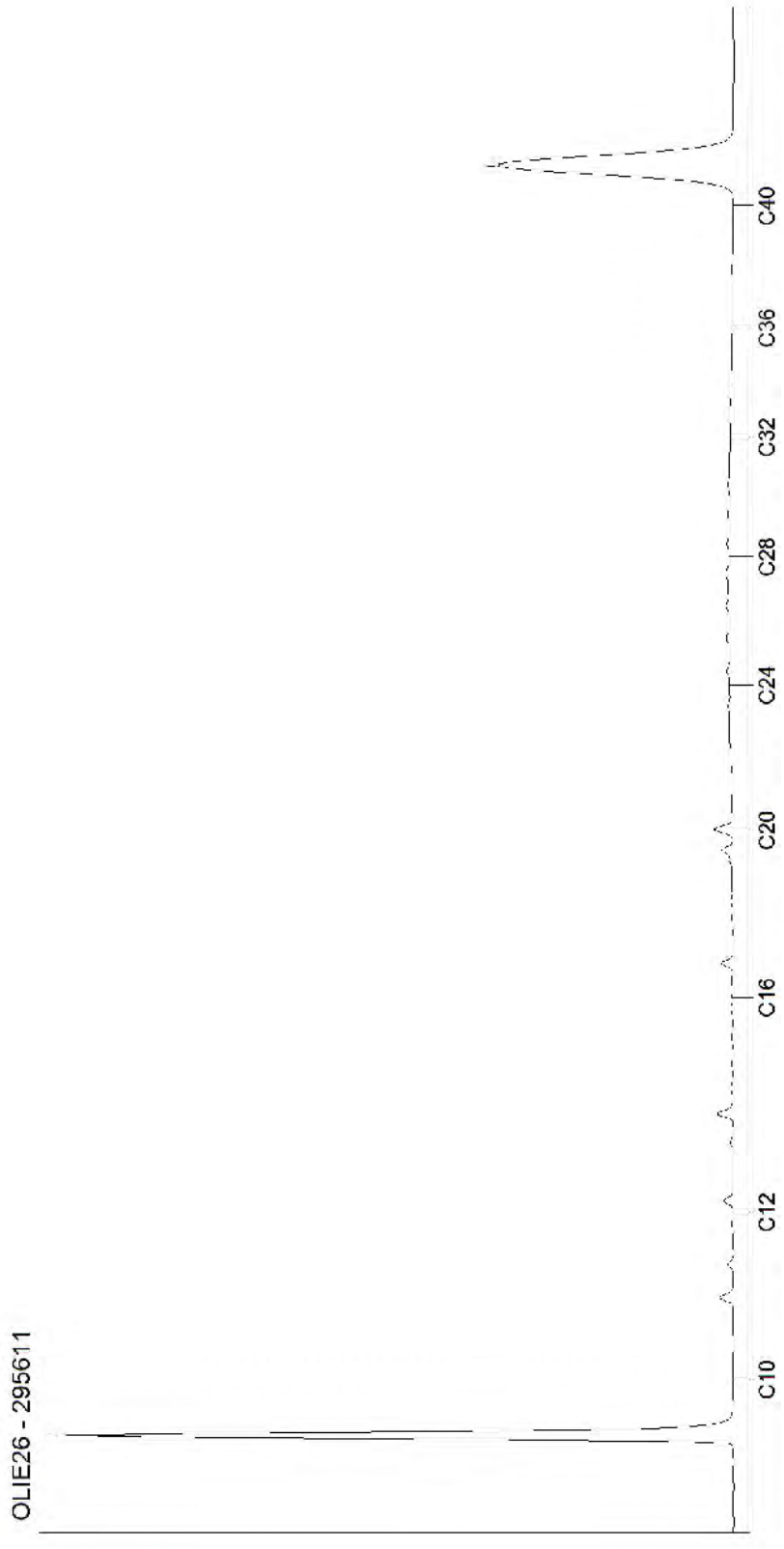
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-1836975-NL-P3

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1152901, Analysis No. 295611, created at 06.05.2022 08:28:05

Monster beschrijving: Pb 4 004 (200-300)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

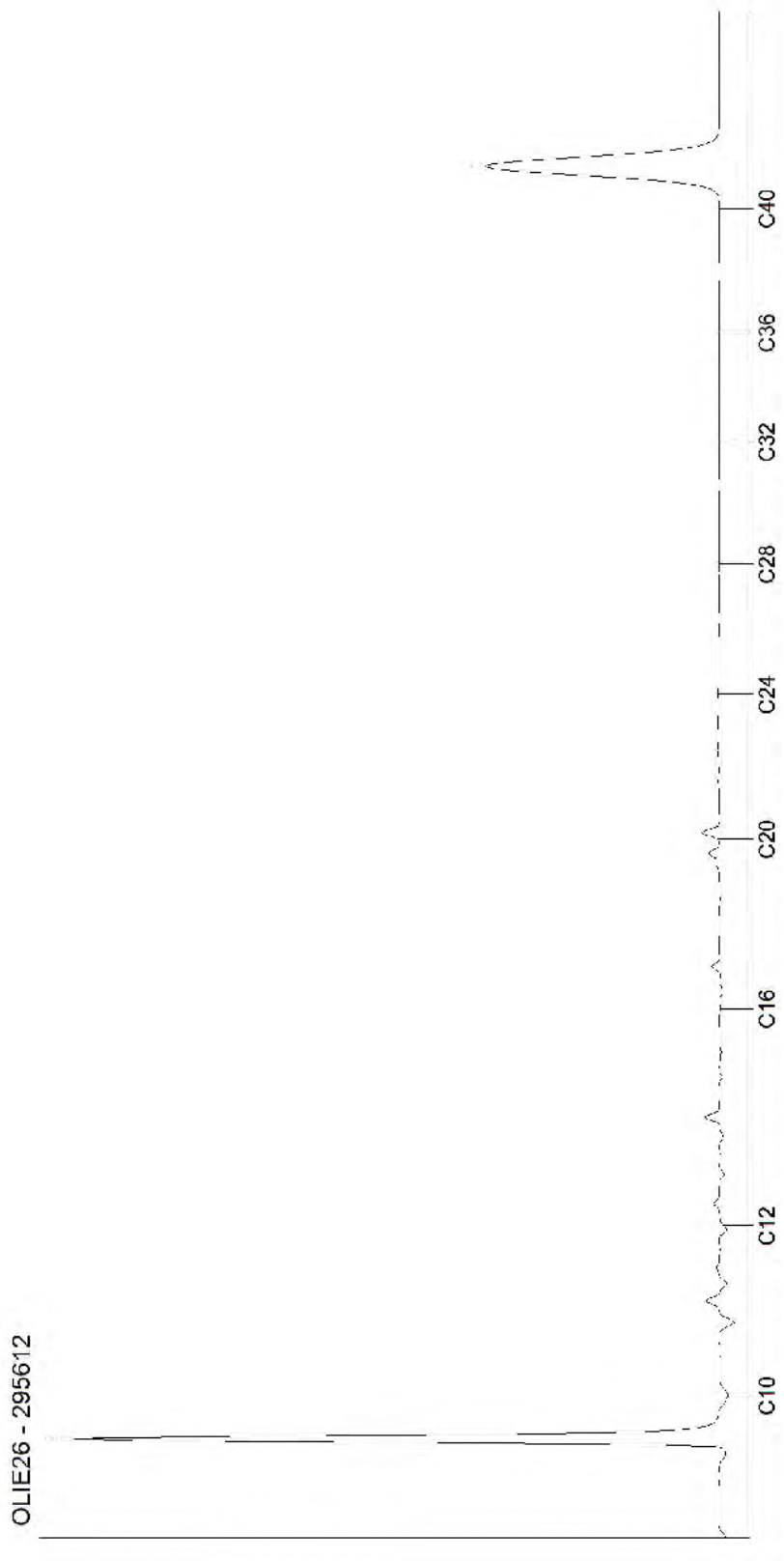
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-1836975-NL-P4

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1152901, Analysis No. 295612, created at 06.05.2022 08:28:05

Monster beschrijving: Pb 5 005 (200-300)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-1836975-NL-P5

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1152901, Analysis No. 295613, created at 06.05.2022 14:11:24

Monster beschrijving: Pb 6 006 (200-300)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

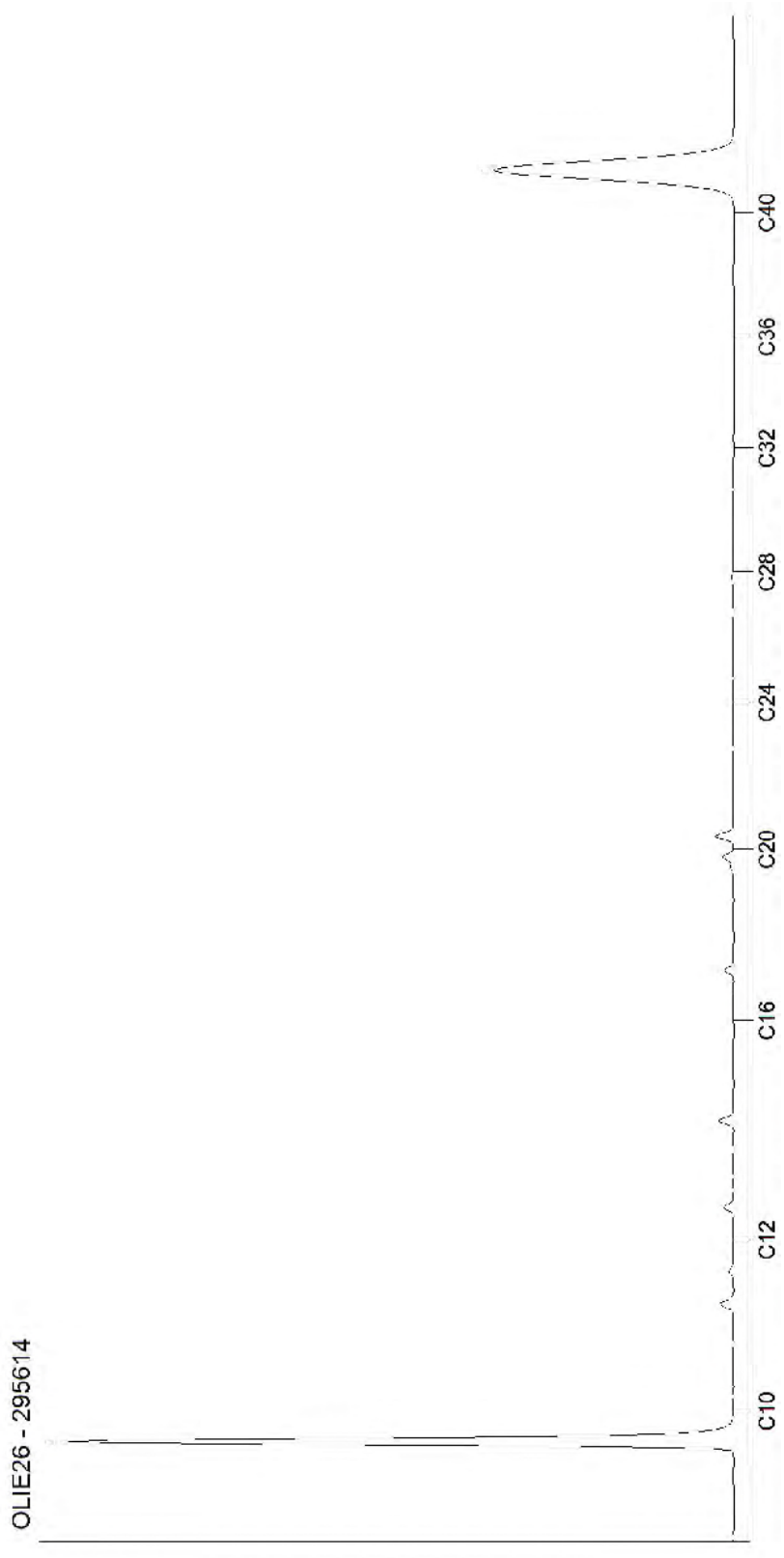
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-1836975-NL-P6

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1152901, Analysis No. 295614, created at 06.05.2022 08:28:05

Monster beschrijving: Pb 7 007 (220-320)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

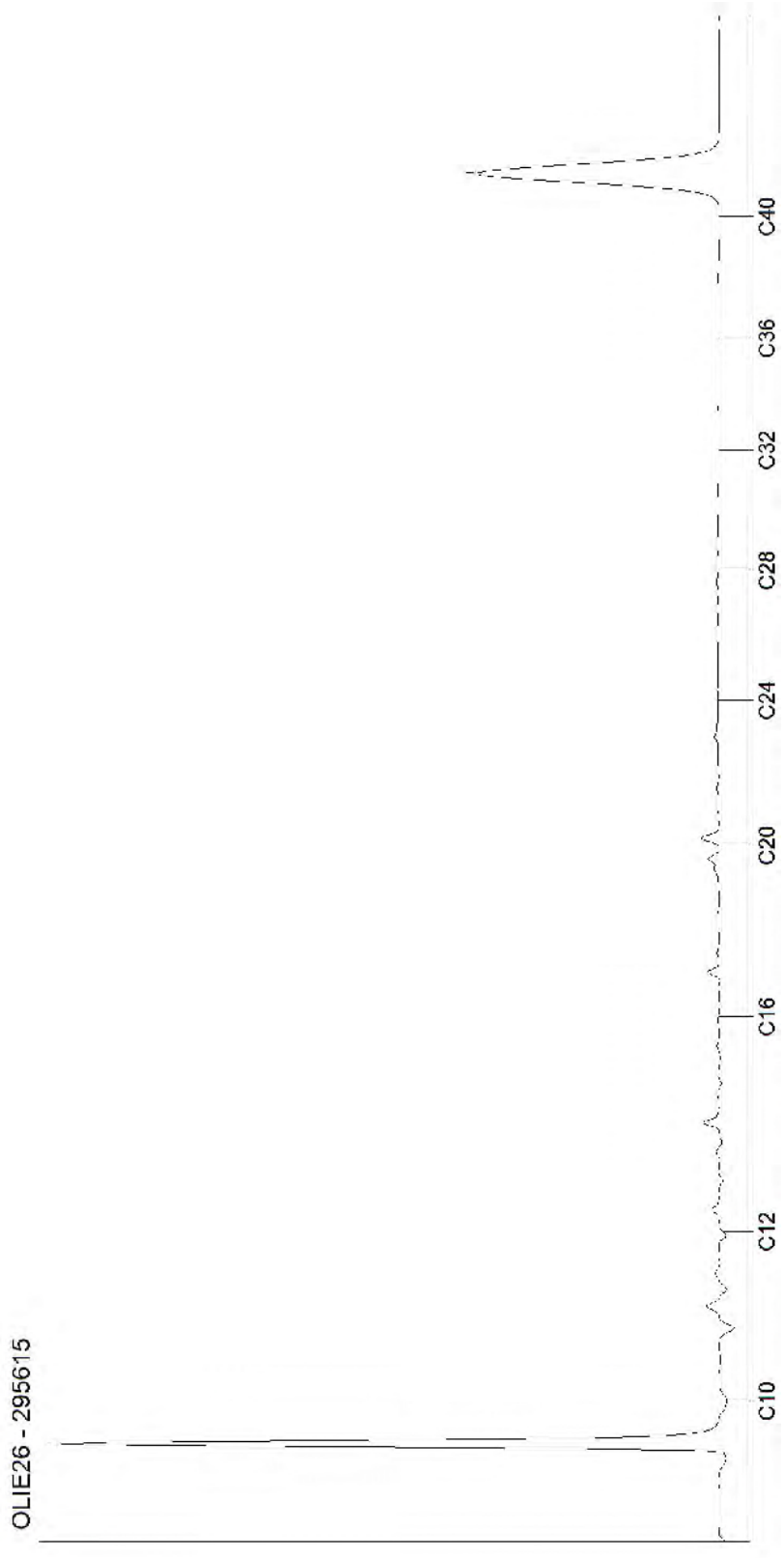
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-1836975-NL-P7

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1152901, Analysis No. 295615, created at 06.05.2022 08:28:05

Monster beschrijving: Pb 8 008 (230-330)

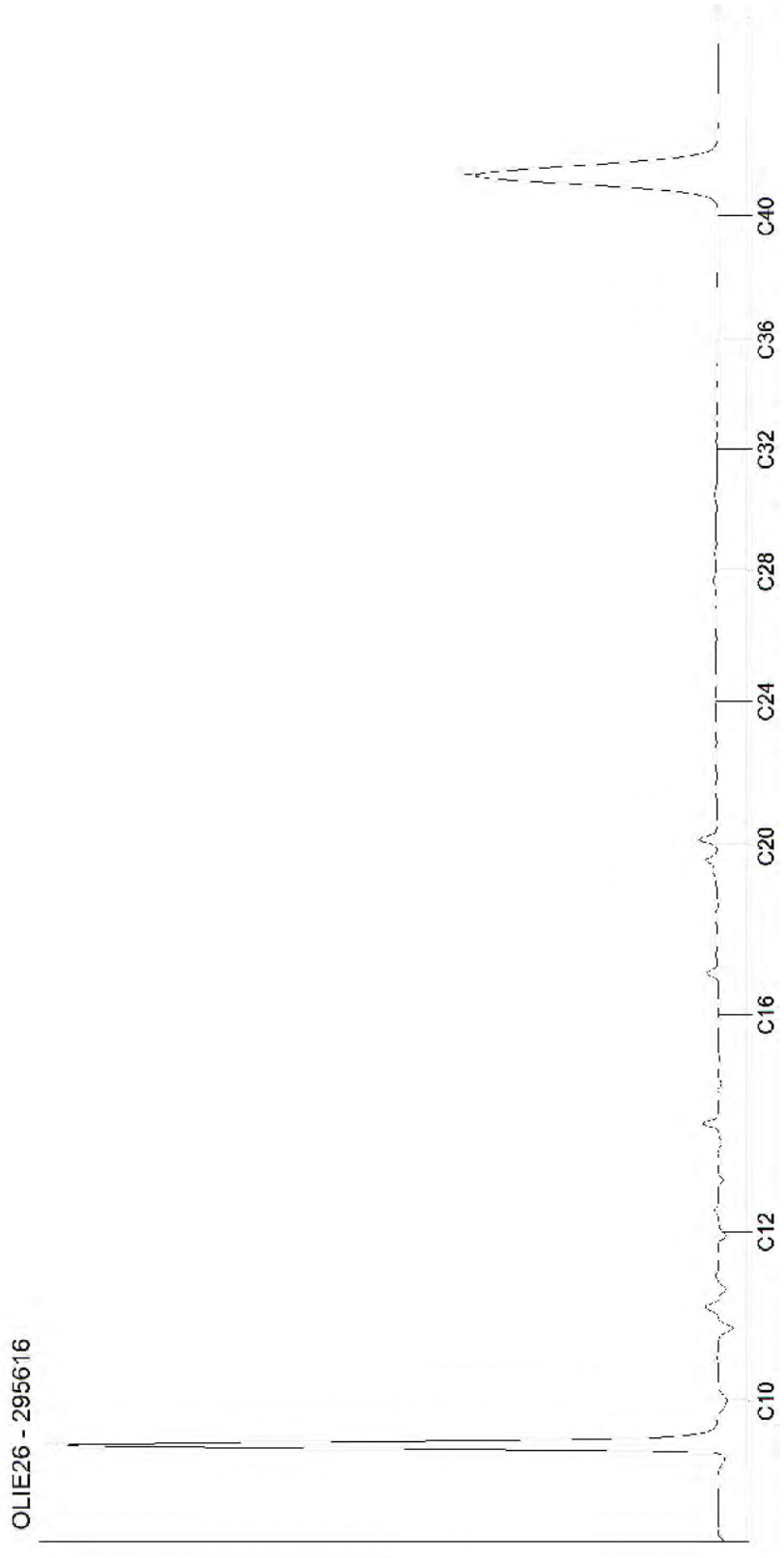
Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1152901, Analysis No. 295616, created at 06.05.2022 08:28:05

Monster beschrijving: Pb 9 009 (200-300)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

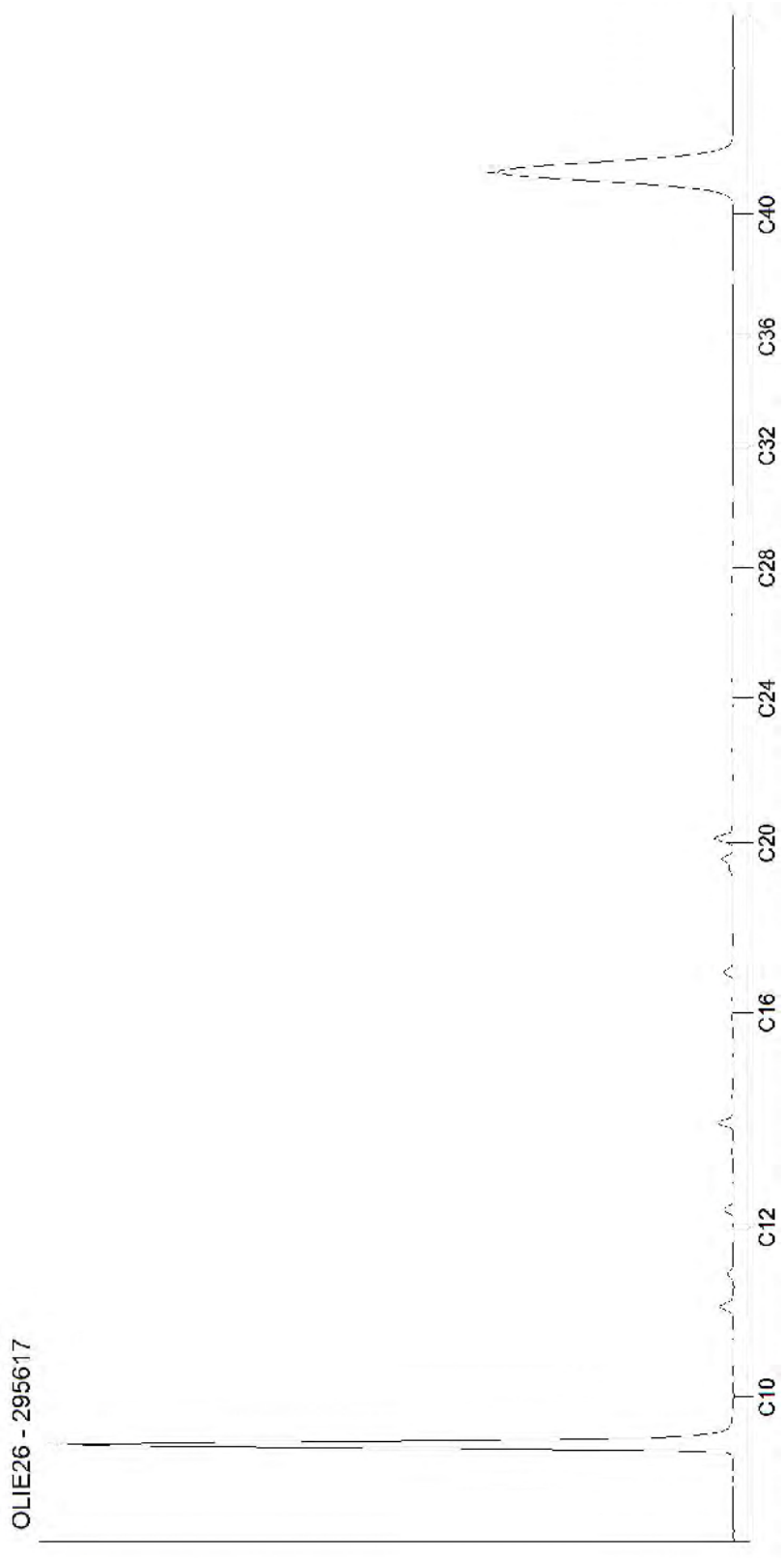
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-1836975-NL-P9

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1152901, Analysis No. 295617, created at 06.05.2022 08:28:05

Monster beschrijving: Pb 10 010 (200-300)

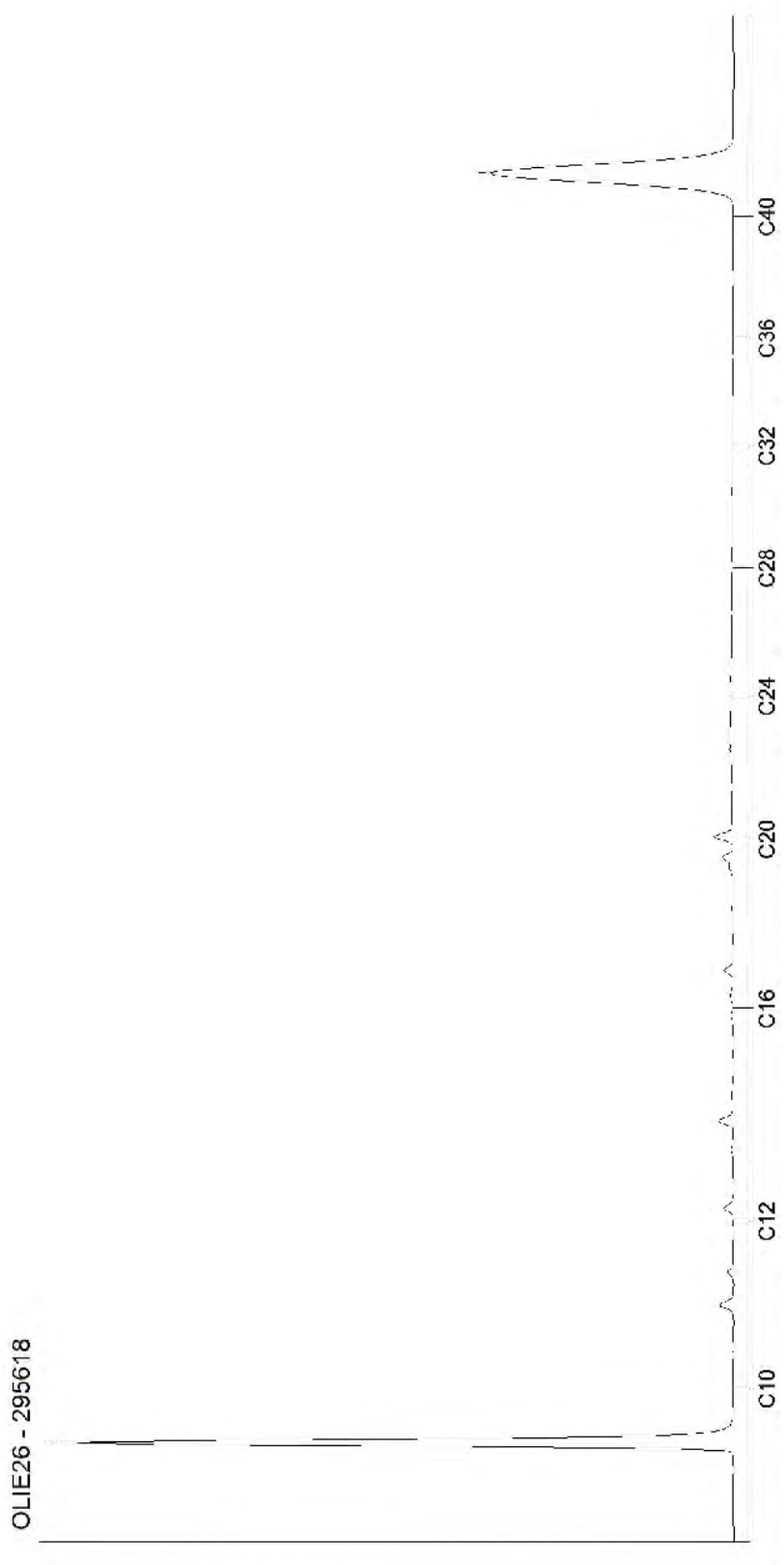
Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1152901, Analysis No. 295618, created at 06.05.2022 08:28:06

Monster beschrijving: Pb 11 011 (200-300)

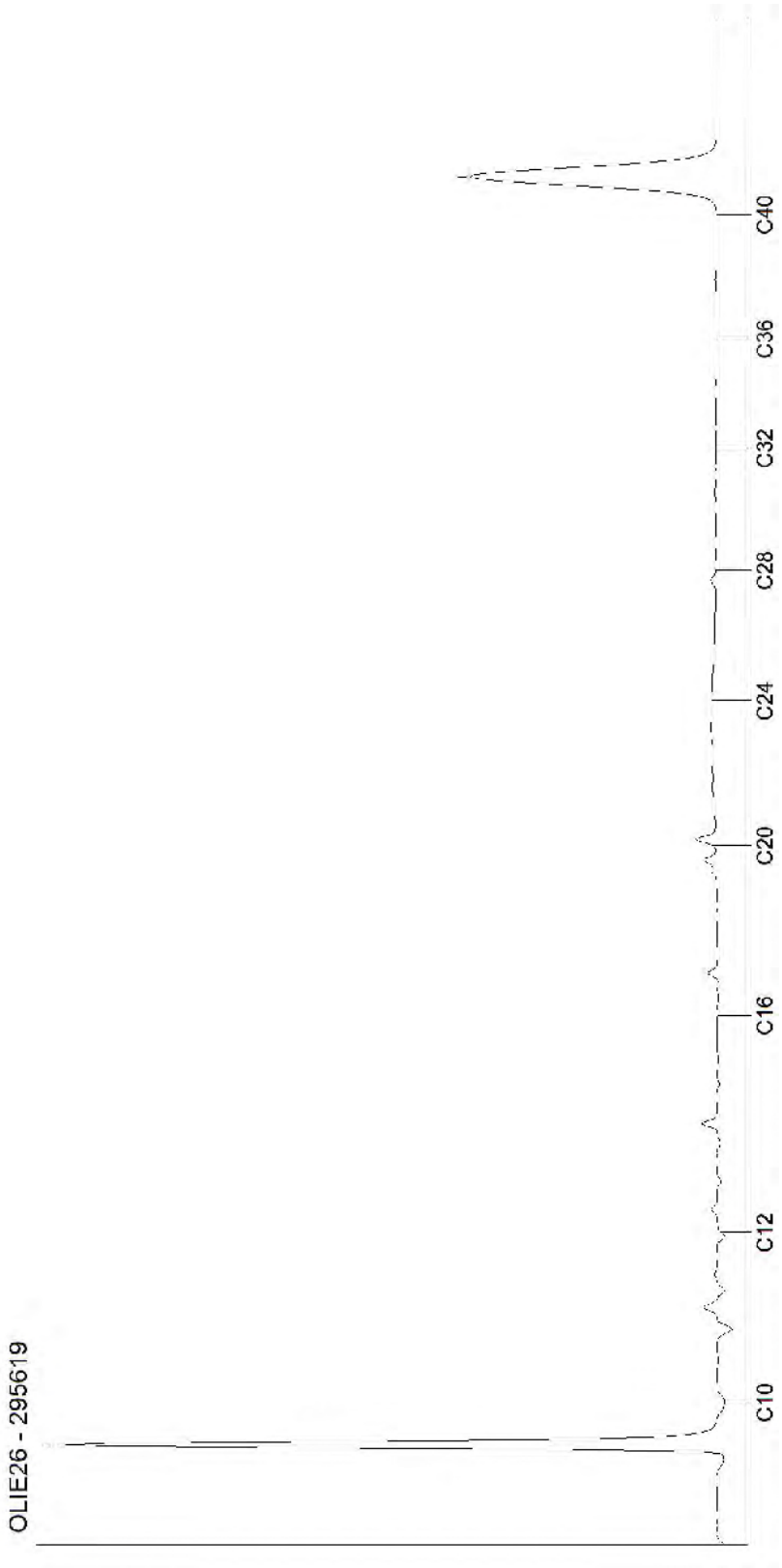
Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1152901, Analysis No. 295619, created at 06.05.2022 08:28:06

Monster beschrijving: Pb 12 012 (200-300)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

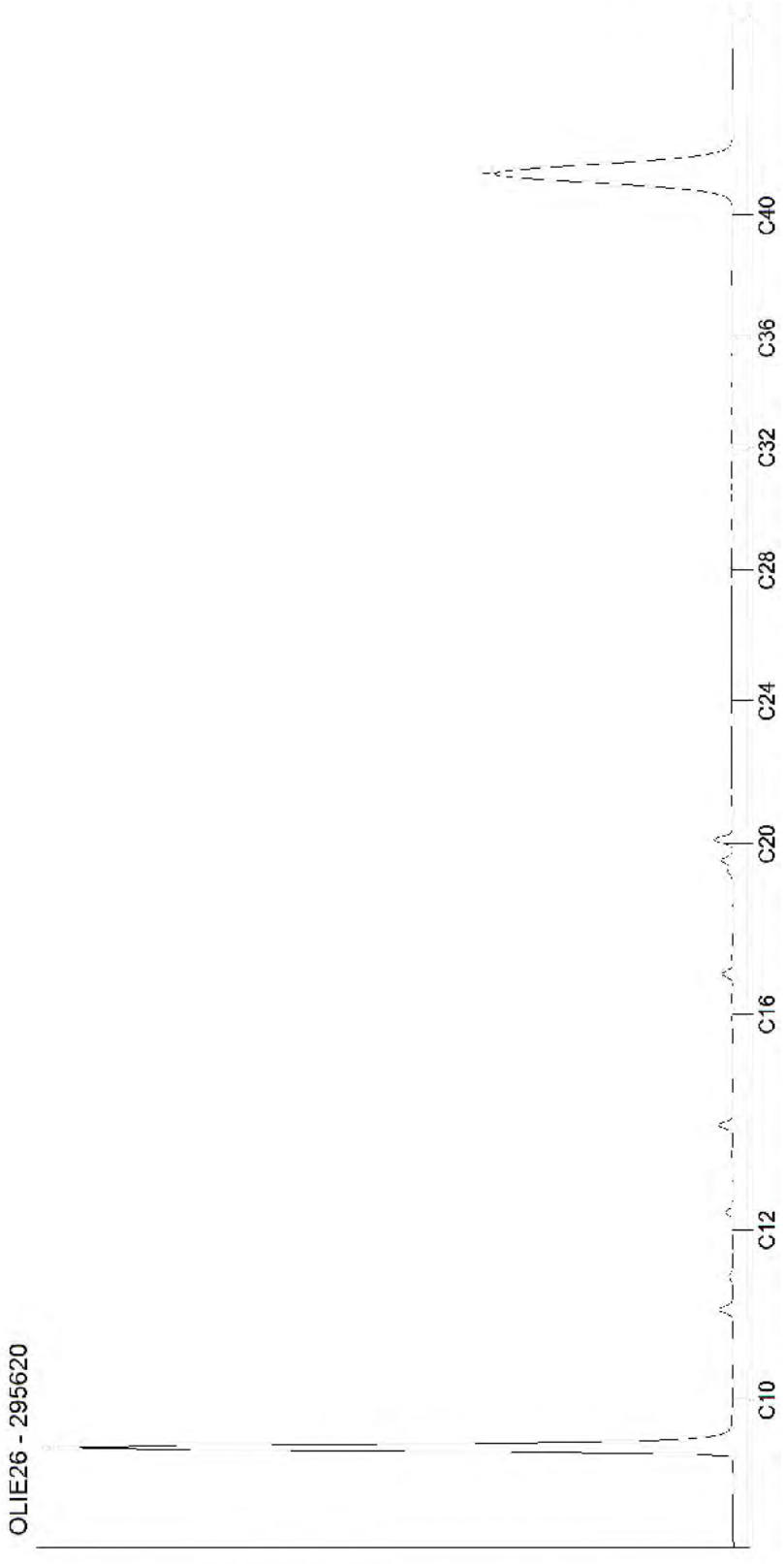
Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18363975-NL-P12

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1152901, Analysis No. 295620, created at 06.05.2022 08:28:06

Monster beschrijving: Pb 13 013 (250-350)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

TERRA BODEMONDERZOEK BV
[redacted]
HOOFDWEG 107
9484 TA OUDEMOLEN

Datum	13.05.2022
Relatienr	35005863
Opdrachtnr.	1155035

ANALYSERAPPORT

Opdracht **1155035** Water

Opdrachtgever	35005863 TERRA BODEMONDERZOEK BV
Uw referentie	22082 Vml. baggerterrein Hof van Brussel Scheemda
Opdrachtacceptatie	10.05.22

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij zenden wij u de resultaten van het door u aangevraagde laboratoriumonderzoek.

De analyses zijn, tenzij anders vermeld, uitgevoerd overeenkomstig onze erkenning voor de werkzaamheid "Analyse voor milieuhygiënisch bodemonderzoek" van het Besluit Bodemkwaliteit.

Dit rapport mag alleen in zijn geheel worden gereproduceerd. Eventuele bijlagen zijn onderdeel van het rapport.

Let op: alleen de algemene voorwaarden van AL-West gedeponeerd bij de KvK te Deventer, zijn van toepassing.

Indien u nog vragen heeft of aanvullende informatie wenst, verzoeken wij u om contact op te nemen met Klantenservice.

Wij vertrouwen erop u met de toegezonden informatie van dienst te zijn.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

AL-West B.V. [redacted] **Tel. +31/** [redacted]

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1155035** Water

Monsternr.	*Monster beschrijving*	*Monstername*	*Monsternamepunt*
307666	Pb 2-1 002 (200-300)	10.05.2022	
307667	Pb 5-1 005 (200-300)	10.05.2022	
307668	Pb 8-1 008 (230-330)	10.05.2022	
307669	Pb 9-1 009 (200-300)	10.05.2022	

Metalen (AS3000)

		Eenheid	307666 Pb 2-1 002 (200-300)	307667 Pb 5-1 005 (200-300)	307668 Pb 8-1 008 (230-330)	307669 Pb 9-1 009 (200-300)
S	Barium (Ba)	µg/l	--	**310**	--	--
S	Kobalt (Co)	µg/l	--	--	--	**250**
S	Nikkel (Ni)	µg/l	**60**	--	**34**	**200**
S	Zink (Zn)	µg/l	--	--	--	**1700**

S) Erkend volgens AS SIKB 3000
De parameter-specifieke analytische meetonzekerheid en informatie over de berekeningsmethode zijn op aanvraag beschikbaar, indien de gerapporteerde resultaten boven de parameterspecifieke rapportagegrens liggen. De minimale prestatiecriteria van de toegepaste methoden met betrekking tot de meetonzekerheid zijn in het algemeen gebaseerd op Richtlijn 2009/90/EG van de Europese Commissie.

Begin van de analyses: 10.05.2022
Einde van de analyses: 13.05.2022

De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de geanalyseerde monsters. In gevallen waarin het testlaboratorium niet verantwoordelijk was voor de bemonstering, gelden de gerapporteerde resultaten voor de monsters zoals zij zijn ontvangen. .

[redacted]

AL-West B.V. [redacted] **Tel. +31/** [redacted]

Toegepaste methoden

Protocollen AS 3100 : Barium (Ba) Kobalt (Co) Nikkel (Ni) Zink (Zn)

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) " .

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

DOC-13-18401601-NL-P2

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

TERRA BODEMONDERZOEK BV
[redacted]
HOOFDWEG 107
9484 TA OUDEMOLEN

Datum	10.05.2022
Relatienr	35005863
Opdrachtnr.	1152904

ANALYSERAPPORT

Opdracht **1152904** Waterbodem

Opdrachtgever	35005863 TERRA BODEMONDERZOEK BV
Uw referentie	22082 Vml. baggerterrein Hof van Brussel Scheemda
Opdrachtacceptatie	03.05.22

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij zenden wij u de resultaten van het door u aangevraagde laboratoriumonderzoek.

De analyses zijn, tenzij anders vermeld, uitgevoerd overeenkomstig onze erkenning voor de werkzaamheid "Analyse voor milieuhygiënisch bodemonderzoek" van het Besluit Bodemkwaliteit.

Dit rapport mag alleen in zijn geheel worden gereproduceerd. Eventuele bijlagen zijn onderdeel van het rapport.

Let op: alleen de algemene voorwaarden van AL-West gedeponeerd bij de KvK te Deventer, zijn van toepassing.

Indien u nog vragen heeft of aanvullende informatie wenst, verzoeken wij u om contact op te nemen met Klantenservice.

Wij vertrouwen erop u met de toegezonden informatie van dienst te zijn.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

AL-West B.V. [redacted] **Tel. +31/** [redacted]

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1152904** Waterbodem

Monsternr.	*Monstername*	*Monster beschrijving*
295623	03.05.2022	MM slib 1-1 MM slib 1 (30-50)
295624	03.05.2022	MM slib 2-1 MM slib 2 (40-70)

		Eenheid	295623 MM slib 1-1 MM slib 1 (30-50)		295624 MM slib 2-1 MM slib 2 (40-70)	
Algemene monstervoorbehandeling						
S	Voorbehandeling waterbodem		++		++	
S	Voorbehandeling dmv breken (AS3000)		--		++	
S	Droge stof	%	66,0		68,0	
Fracties (sedigraaf)						
S	Fraktie <2µm (lutum)	% Ds	3,6		6,1	
	Fractie < 16 µm	% Ds	6,2	*)	8,7	*)
Klassiek Chemische Analyses						
S	Organische stof, na lutum correctie	% Ds	5,7		3,6	
Voorbehandeling metalen analyse						
S	Koningswater ontsluiting		++		++	
Metalen (AS3200)						
S	Barium (Ba)	mg/kg Ds	34		20	
S	Cadmium (Cd)	mg/kg Ds	<0,2		<0,2	
S	Kobalt (Co)	mg/kg Ds	3,1		3,4	
S	Koper (Cu)	mg/kg Ds	5,6		<5,0	
S	Kwik (Hg)	mg/kg Ds	<0,05		<0,05	
S	Lood (Pb)	mg/kg Ds	<10		<10	
S	Molybdeen (Mo)	mg/kg Ds	<1,5		<1,5	
S	Nikkel (Ni)	mg/kg Ds	6,5		7,3	
S	Zink (Zn)	mg/kg Ds	28		<20	
PAK (AS3200)						
S	*Anthraceen*	mg/kg Ds	<0,050		<0,050	
S	*Benzo(a)anthraceen*	mg/kg Ds	<0,050		<0,050	
S	*Benzo-(a)-Pyreen*	mg/kg Ds	<0,050		<0,050	
S	*Benzo(ghi)peryleen*	mg/kg Ds	<0,050		<0,050	
S	*Benzo(k)fluorantheen*	mg/kg Ds	<0,050		<0,050	
S	*Chryseen*	mg/kg Ds	<0,050		<0,050	
S	*Fenanthreen*	mg/kg Ds	<0,050		<0,050	
S	*Fluorantheen*	mg/kg Ds	0,12		<0,050	
S	*Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen*	mg/kg Ds	<0,050		<0,050	
S	*Naftaleen*	mg/kg Ds	<0,050		<0,050	
S	**Som PAK (VROM) (Factor 0,7)**	mg/kg Ds	0,44	#)	0,35	#)
Minerale olie (AS3000/AS3200)						
S	Koolwaterstoffractie C10-C40	mg/kg Ds	64		<35	

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

DOC-13-18376551-NL-P2

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1152904** Waterbodem

	Eenheid	295623 MM slib 1-1 MM slib 1 (30-50)		295624 MM slib 2-1 MM slib 2 (40-70)	
Minerale olie (AS3000/AS3200)					
Koolwaterstoffractie C10-C12	mg/kg Ds	**<3**	*)	**<3**	*)
Koolwaterstoffractie C12-C16	mg/kg Ds	**<3**	*)	**<3**	*)
Koolwaterstoffractie C16-C20	mg/kg Ds	**<4**	*)	**<4**	*)
Koolwaterstoffractie C20-C24	mg/kg Ds	**8**	*)	**<5**	*)
Koolwaterstoffractie C24-C28	mg/kg Ds	**15**	*)	**<5**	*)
Koolwaterstoffractie C28-C32	mg/kg Ds	**23**	*)	**9**	*)
Koolwaterstoffractie C32-C36	mg/kg Ds	**8**	*)	**<5**	*)
Koolwaterstoffractie C36-C40	mg/kg Ds	**<5**	*)	**<5**	*)
Polychloorbifenylen (AS3200)					
S *PCB 28*	mg/kg Ds	**<0,0010**		**<0,0010**	
S *PCB 52*	mg/kg Ds	**<0,0010**		**<0,0010**	
S *PCB 101*	mg/kg Ds	**<0,0010**		**<0,0010**	
S *PCB 118*	mg/kg Ds	**<0,0010**		**<0,0010**	
S *PCB 138*	mg/kg Ds	**<0,0010**		**<0,0010**	
S *PCB 153*	mg/kg Ds	**<0,0010**		**<0,0010**	
S *PCB 180*	mg/kg Ds	**<0,0010**		**<0,0010**	
S **Som PCB (7 Ballschmiter) (Factor 0,7)**	mg/kg Ds	**0,0049**	#)	**0,0049**	#)
Perfluorverbindingen					
Perfluorbutaanzuur (PFBA)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
Perfluorpentaanzuur (PFPeA)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
Perfluorhexaanzuur (PFHxA)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
Perfluorheptaanzuur (PFHpA)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
Perfluornonaanzuur (PFNA)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
Perfluordecaanzuur (PFDA)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
Perfluorundecaanzuur (PFUnDA)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
Perfluordodecaanzuur (PFDoA)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
Perfluortridecaanzuur (PFTrDA)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
Perfluortetradecaanzuur (PFTeDA)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
Perfluorhexadecaanzuur (PFHxDA)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
Perfluoroctadecaanzuur (PFODA)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
Perfluorbutaansulfonzuur (PFBs)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
Perfluorpentaansulfonzuur (PFPeS)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
Perfluorhexaansulfonzuur (PFHxS)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
Perfluorheptaansulfonzuur (PFHpS)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
Perfluordecaansulfonzuur (PFDS)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
4:2 fluortelomeer sulfonzuur (4:2FTS)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
1H,1H,2H,2H-Perfluoroctaansulfonzuur (6:2 FTS)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
8:2 fluortelomeer sulfonzuur (8:2FTS)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	
1H,1H,2H,2H-Perfluordodecaan-sulfonzuur (10:2 FTS)	µg/kg Ds	**<0,1**		**<0,1**	

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

DOC-13-18376551-NL-P3

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1152904** Waterbodem

	Eenheid	295623 MM slib 1-1 MM slib 1 (30-50)	295624 MM slib 2-1 MM slib 2 (40-70)
Perfluorverbindingen			
Perfluoroctaansulfonamide (PFOSA)	µg/kg Ds	**<0,1**	**<0,1**
N-Methylperfluoroctaansulfonamide (N-MeFOSA)	µg/kg Ds	**<0,1**	**<0,1**
N-Methylperfluoroctaansulfonamide-azijnzuur (N-MeFOSAA)	µg/kg Ds	**<0,1**	**<0,1**
N-Ethylperfluoroctaansulfonamide-azijnzuur (N-EtFOSAA)	µg/kg Ds	**<0,1**	**<0,1**
8:2 Polyfluoralkylfosfaat diester (8:2 diPAP)	µg/kg Ds	**<0,1**	**<0,1**
Perfluoroctaanzuur lineair (PFOA)	µg/kg Ds	**<0,10**	**<0,10**
Perfluoroctaanzuur vertakt (PFOA)	µg/kg Ds	**<0,10**	**<0,10**
Som Perfluoroctaanzuur (PFOA) (factor 0,7)	µg/kg Ds	**0,14** #)	**0,14** #)
Perfluoroctaansulfonzuur lineair (PFOS)	µg/kg Ds	**<0,10**	**<0,10**
Perfluoroctaansulfonzuur vertakt (PFOS)	µg/kg Ds	**<0,10**	**<0,10**
Som Perfluoroctaansulfonzuur (PFOS) 0,7F	µg/kg Ds	**0,14** #)	**0,14** #)
(GenX) 2,3,3,3-tetrafluor-2-(heptafluorpropoxy)propionzuur	µg/kg Ds	**<0,1**	**<0,1**

#) Bij deze som zijn resultaten "<rapportagegrens" vermenigvuldigd met 0,7.

S) Erkend volgens AS SIKB 3000

Verklaring:"<" of n.a. betekent dat het gehalte van de component lager is dan de rapportagegrens.
De parameter-specifieke analytische meetonzekerheid en informatie over de berekeningsmethode zijn op aanvraag beschikbaar, indien de gerapporteerde resultaten boven de parameterspecifieke rapportagegrens liggen. De minimale prestatiecriteria van de toegepaste methoden met betrekking tot de meetonzekerheid zijn in het algemeen gebaseerd op Richtlijn 2009/90/EG van de Europese Commissie.

Het analyseresultaat van PCB 138 is mogelijk overschat vanwege co-elutie met PCB 163

Het organische stof gehalte is gecorrigeerd met het lutum gehalte, indien geen lutum is bepaald dan is gecorrigeerd met een lutum gehalte van 5,4%.
Het organische stof gehalte is niet gecorrigeerd voor het vrij ijzer gehalte, tenzij dit bepaald is.

Begin van de analyses: 03.05.2022
Einde van de analyses: 10.05.2022

De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de geanalyseerde monsters. In gevallen waarin het testlaboratorium niet verantwoordelijk was voor de bemonstering, gelden de gerapporteerde resultaten voor de monsters zoals zij zijn ontvangen. .

[redacted]

AL-West B.V. [redacted] **Tel. +31** [redacted]

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) " .

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

TESTING
RvA L 005

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

AGROLAB GROUP
Your labs. Your service.

Opdracht **1152904** Waterbodem

Toegepaste methoden

conform Protocollen AS 3200 : Organische stof, na lutum correctie Voorbehandeling waterbodem Barium (Ba) Cadmium (Cd) Kobalt (Co) Koper (Cu) Kwik (Hg) Lood (Pb) Molybdeen (Mo) Nikkel (Ni) Zink (Zn) Koolwaterstoffractie C10-C40 Anthraceen Benzo(a)anthraceen Benzo-(a)-Pyreen Benzo(ghi)peryleen Benzo(k)fluorantheen Chryseen Fenanthreen Fluorantheen Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen Naftaleen Som PAK (VROM) (Factor 0,7) Fraktie <2µm (lutum) PCB 28 PCB 52 PCB 101 PCB 118 PCB 138 PCB 153 PCB 180 Som PCB (7 Ballschmiter) (Factor 0,7)

conformNEN-EN12880; AS3000, AS3200; NEN-EN15934 : Droge stof

DIN 38414-14 : 2011-08 : Perfluorbutaanzuur (PFBA) Perfluorpentaanzuur (PFPeA) Perfluorhexaanzuur (PFHxA) Perfluorheptaanzuur (PFHpA) Perfluornonaanzuur (PFNA) Perfluordecaanzuur (PFDA) Perfluorbutaansulfonzuur (PFBs) Perfluorhexaansulfonzuur (PFHxS) Perfluoroctaanzuur lineair (PFOA) Perfluoroctaanzuur vertakt (PFOA) Som Perfluoroctaanzuur (PFOA) (factor 0,7) Perfluoroctaansulfonzuur lineair (PFOS) Perfluoroctaansulfonzuur vertakt (PFOS) Som Perfluoroctaansulfonzuur (PFOS) 0,7F

eigen methode *) **:** Koolwaterstoffractie C10-C12 Koolwaterstoffractie C12-C16 Koolwaterstoffractie C16-C20 Koolwaterstoffractie C20-C24 Koolwaterstoffractie C24-C28 Koolwaterstoffractie C28-C32 Koolwaterstoffractie C32-C36 Koolwaterstoffractie C36-C40 Fractie < 16 µm

Eigen methode (analyse conform DIN 38414-14) : Perfluorundecaanzuur (PFUnDA) Perfluordodecaanzuur (PFDoA) Perfluortridecaanzuur (PFTrDA) Perfluortetradecaanzuur (PFTeDA) Perfluorhexadecaanzuur (PFHxDA) Perfluoroctadecaanzuur (PFODA) Perfluorpentaansulfonzuur (PFPeS) Perfluorheptaansulfonzuur (PFHpS) Perfluordecaansulfonzuur (PFDS) 4:2 fluortelomeer sulfonzuur (4:2FTS) 1H,1H,2H,2H-Perfluoroctaansulfonzuur (6:2 FTS) 8:2 fluortelomeer sulfonzuur (8:2FTS) 1H,1H,2H,2H-Perfluordodecaan-sulfonzuur (10:2 FTS) Perfluoroctaansulfonamide (PFOSA) N-Methylperfluoroctaansulfonamide (N-MeFOSA) N-Methylperfluoroctaansulfonamide-azijnzuur (N-MeFOSAA) N-Ethylperfluoroctaansulfonamide-azijnzuur (N-EtFOSAA) 8:2 Polyfluoralkylfosfaat diester (8:2 diPAP) (GenX) 2,3,3,3-tetrafluor-2-(heptafluorpropoxy)propionzuur

Protocollen AS 3000 / Protocollen AS 3200 : Koningswater ontsluiting Voorbehandeling dmv breken (AS3000)

Parameters uitgevoerd door AL-West BV zijn geaccrediteerd volgens EN ISO/IEC 17025:2017. Alleen niet-geaccrediteerde en/of uitbestede parameters zijn gemarkeerd met het symbool " *) ".

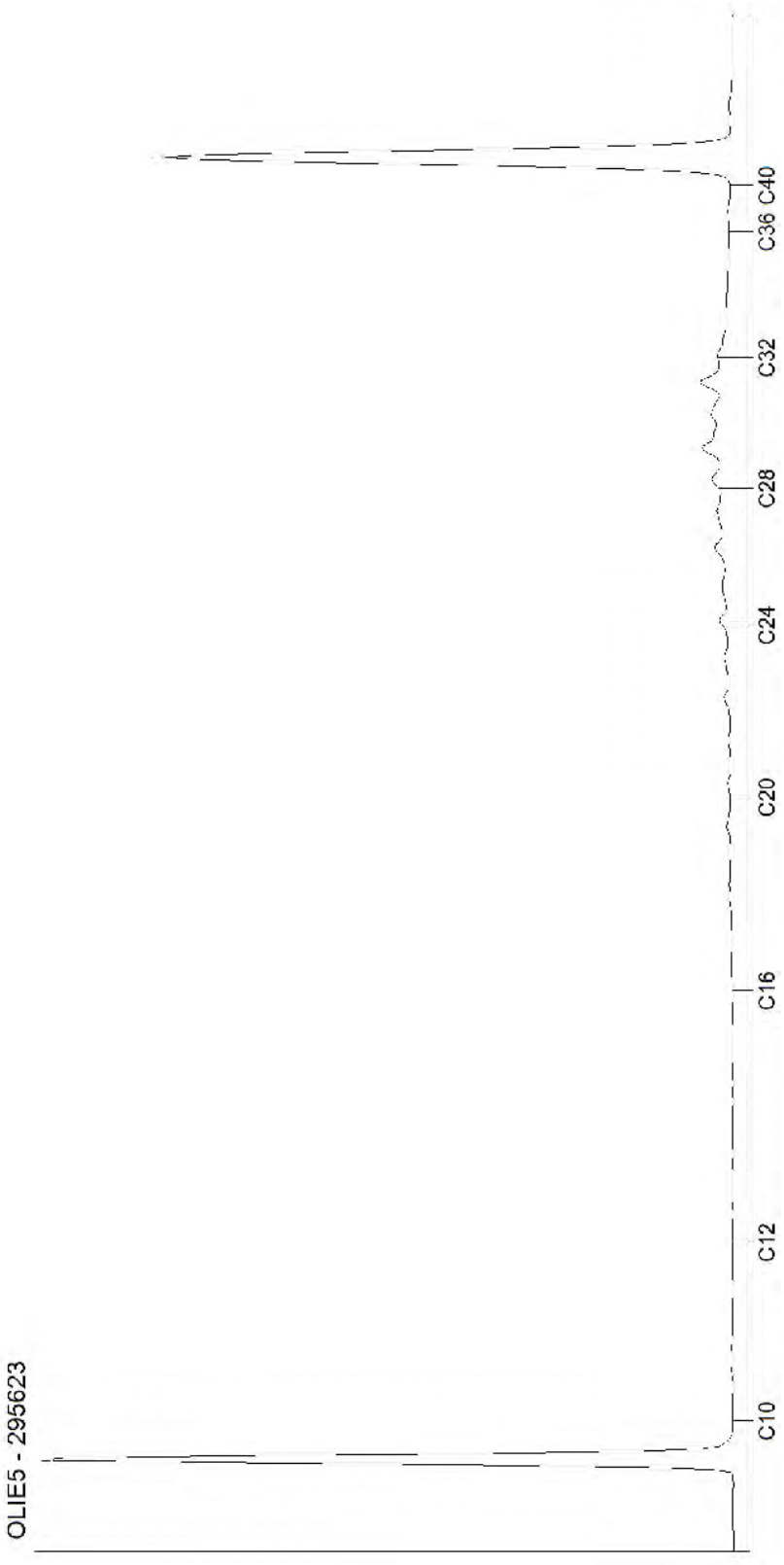
Kamer van Koophandel Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.: NL 811132559 B01
Directeur ppa. Marc van Gelder Dr. Paul Wimmer

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB
TESTING RvA L 005

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1152904, Analysis No. 295623, created at 09.05.2022 05:59:36

Monster beschrijving: MM slib 1-1 MM slib 1 (30-50)

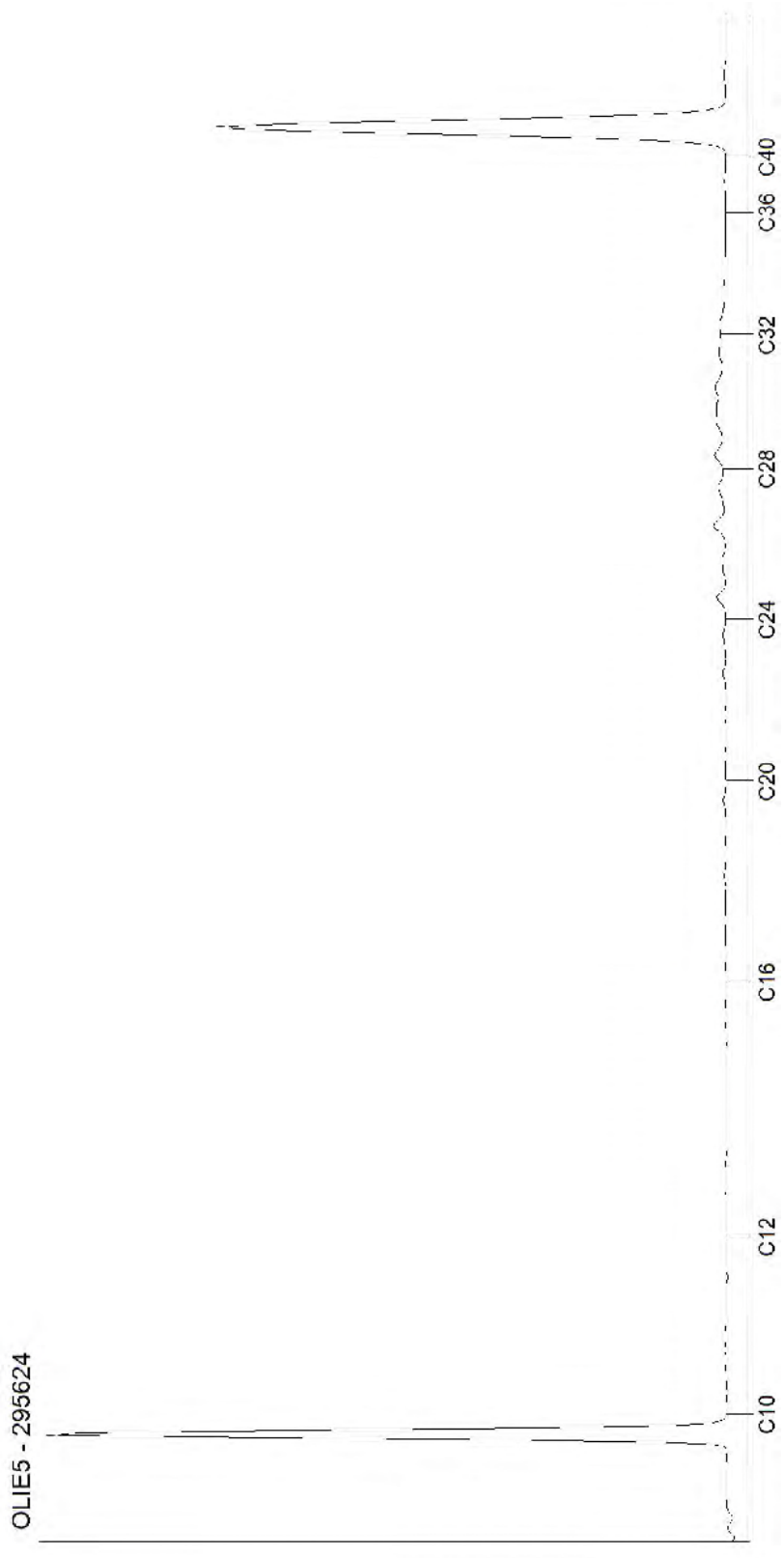
Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

AL-West B.V.
Dortmundstraat 16B, 7418 BH Deventer, the Netherlands
Tel. +31(0)570 788110
e-Mail: info@al-west.nl, www.al-west.nl

CHROMATOGRAM for Order No. 1152904, Analysis No. 295624, created at 09.05.2022 05:59:36

Monster beschrijving: MM slib 2-1 MM slib 2 (40-70)

Kamer van Koophandel
Nr. 08110898
VAT/BTW-ID-Nr.:
NL 811132559 B01

Directeur
ppa. Marc van Gelder
Dr. Paul Wimmer

DOC-13-18376590-NL-P2

5a Toetsing Wet bodembescherming

Tabel 1: Gemeten gehalten in grond met beoordeling conform de Wet Bodembescherming

Grondmonster		MM 001			MM 002			MM 003		
Boring(en)		001, 019 t/m 025			002, 003, 026 t/m 030, 067, 068			004, 005, 035 t/m 039		
Traject (m -mv)		0,00 - 0,50			0,00 - 0,50			0,00 - 0,50		
Humus	% ds	8,00			14,40			9,70		
Lutum	% ds	15,00			8,90			4,80		
Datum van toetsing		13-5-2022			13-5-2022			13-5-2022		
Monsterconclusie		**Voldoet aan Achtergrondwaarde**			**Voldoet aan Achtergrondwaarde**			**Voldoet aan Achtergrondwaarde**		
		Meetw	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**
METALEN										
Kobalt	mg/kg ds	**5,9**	**8,6**	**-0,04**	**3,8**	**7,6**	**-0,04**	**<3**	**<6**	**-0,05**
Nikkel	mg/kg ds	**13**	**18**	**-0,26**	**8,1**	**15,0**	**-0,31**	**5,6**	**13,2**	**-0,33**
Koper	mg/kg ds	**21**	**26**	**-0,09**	**20**	**25**	**-0,1**	**11**	**17**	**-0,16**
Zink	mg/kg ds	**56**	**73**	**-0,12**	**50**	**71**	**-0,12**	**31**	**55**	**-0,15**
Molybdeen	mg/kg ds	**<1,5**	**<1,1**	**-0**	**<1,5**	**<1,1**	**-0**	**<1,5**	**<1,1**	**-0**
Cadmium	mg/kg ds	**0,35**	**0,41**	**-0,02**	**0,37**	**0,38**	**-0,02**	**<0,2**	**<0,2**	**-0,03**
Barium	mg/kg ds	73	108 (6)		55	114 (6)		38	109 (6)	
Kwik	mg/kg ds	**0,19**	**0,22**	**0**	**0,2**	**0,2**	**0**	**0,11**	**0,14**	**-0**
Lood	mg/kg ds	**22**	**26**	**-0,05**	**25**	**29**	**-0,04**	**19**	**25**	**-0,05**
PAK										
Naftaleen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,02		<0,05	<0,04	
Anthraceen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,02		<0,05	<0,04	
Fenanthreen	mg/kg ds	0,12	0,12		<0,05	<0,02		<0,05	<0,04	
Fluorantheen	mg/kg ds	0,27	0,27		0,16	0,11		0,096	0,096	
Chryseen	mg/kg ds	0,14	0,14		0,11	0,08		0,068	0,068	
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,1	0,1		<0,05	<0,02		<0,05	<0,04	
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,12	0,12		<0,05	<0,02		<0,05	<0,04	
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,02		<0,05	<0,04	
Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen	mg/kg ds	0,096	0,096		<0,05	<0,02		0,065	0,065	
Benzo(g,h,i)peryleen	mg/kg ds	0,08	0,08		<0,05	<0,02		<0,05	<0,04	
PAK 10 VROM	mg/kg ds	**1**	**1**	**-0,01**	**0,55**	**0,38**	**-0,03**	**0,47**	**0,47**	**-0,03**
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN										
PCB (som 7)	mg/kg ds	**0,007**	**0,009**	**-0,01**	**0,0056**	**0,0039**	**-0,02**	**0,0049**	**<0,0051**	**-0,02**
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN										
Minerale olie C10 - C12	mg/kg ds	<3	3 (6)		<3	1 (6)		<3	2 (6)	
Minerale olie C12 - C16	mg/kg ds	<3	3 (6)		<3	1 (6)		<3	2 (6)	
Minerale olie C16 - C20	mg/kg ds	18	23 (6)		16	11 (6)		6	6 (6)	
Minerale olie C20 - C24	mg/kg ds	27	34 (6)		24	17 (6)		10	10 (6)	
Minerale olie C24 - C28	mg/kg ds	30	38 (6)		27	19 (6)		13	13 (6)	
Minerale olie C28 - C32	mg/kg ds	39	49 (6)		44	31 (6)		26	27 (6)	
Minerale olie C32 - C36	mg/kg ds	15	19 (6)		16	11 (6)		8	8 (6)	
Minerale olie C36 - C40	mg/kg ds	<5	4 (6)		<5	2 (6)		<5	4 (6)	
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	**140**	**175**	**-0**	**140**	**97**	**-0,02**	**70**	**72**	**-0,02**
OVERIG										
Droge stof	%	67,5	67,5 (6)		70,3	70,3 (6)		81,9	81,9 (6)	
Lutum	%	15			8,9			4,8		
Organische stof (humus)	% ds	8			14,4			9,7		

Symbool	:
8,88	: <= Achtergrondwaarde
>AW	: > Achtergrondwaarde en <= T
>T	: > Tussenwaarde en <= I
8,88	: > Interventiewaarde
41	: Verhoogde rapportagegrens geconstateerd door BoToVa service
6	: Heeft geen normwaarde
#	: verhoogde rapportagegrens
GSSD	: Gestandaardiseerde meetwaarde
Index	: (GSSD - AW) / (I - AW)

- Getoetst via de BoToVa service, versie 3.1.0 -

Projectcode: 22082

Tabel 2: Gemeten gehalten in grond met beoordeling conform de Wet Bodembescherming

Grondmonster		MM 004			MM 005			MM 006		
Boring(en)		006,007,010,015,016,018,045,048			008, 009, 017, 050 t/m 056			011, 058 t/m 062		
Traject (m -mv)		0,00 - 0,50			0,00 - 0,50			0,00 - 0,50		
Humus	% ds	13,50			8,50			18,40		
Lutum	% ds	7,00			6,80			8,90		
Datum van toetsing		13-5-2022			13-5-2022			13-5-2022		
Monsterconclusie		**Voldoet aan Achtergrondwaarde**			**Voldoet aan Achtergrondwaarde**			**Voldoet aan Achtergrondwaarde**		
		Meetw	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**
METALEN										
Kobalt	mg/kg ds	**4,7**	**10,7**	**-0,02**	**3,4**	**7,8**	**-0,04**	**4,5**	**9,0**	**-0,03**
Nikkel	mg/kg ds	**10**	**21**	**-0,22**	**6,5**	**13,5**	**-0,33**	**12**	**22**	**-0,2**
Koper	mg/kg ds	**22**	**29**	**-0,07**	**16**	**24**	**-0,11**	**18**	**21**	**-0,13**
Zink	mg/kg ds	**66**	**101**	**-0,07**	**45**	**76**	**-0,11**	**41**	**55**	**-0,15**
Molybdeen	mg/kg ds	**<1,5**	**<1,1**	**-0**	**<1,5**	**<1,1**	**-0**	**<1,5**	**<1,1**	**-0**
Cadmium	mg/kg ds	**0,44**	**0,47**	**-0,01**	**0,32**	**0,40**	**-0,02**	**0,3**	**0,3**	**-0,03**
Barium	mg/kg ds	63	150 (6)		47	114 (6)		54	112 (6)	
Kwik	mg/kg ds	**0,23**	**0,28**	**0**	**<0,05**	**<0,04**	**-0**	**0,11**	**0,13**	**-0**
Lood	mg/kg ds	**24**	**29**	**-0,04**	**25**	**33**	**-0,04**	**22**	**24**	**-0,05**
PAK										
Naftaleen	mg/kg ds	<0,05	<0,03		<0,05	<0,04		<0,05	<0,02	
Anthraceen	mg/kg ds	<0,05	<0,03		<0,05	<0,04		<0,05	<0,02	
Fenanthreen	mg/kg ds	0,081	0,060		<0,05	<0,04		<0,05	<0,02	
Fluorantheen	mg/kg ds	0,21	0,16		0,18	0,18		<0,05	<0,02	
Chryseen	mg/kg ds	0,12	0,09		0,1	0,1		<0,05	<0,02	
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,089	0,066		0,082	0,082		<0,05	<0,02	
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,072	0,053		0,11	0,11		<0,05	<0,02	
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,05	<0,03		<0,05	<0,04		<0,05	<0,02	
Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen	mg/kg ds	0,11	0,08		<0,05	<0,04		<0,05	<0,02	
Benzo(g,h,i)peryleen	mg/kg ds	<0,05	<0,03		<0,05	<0,04		<0,05	<0,02	
PAK 10 VROM	mg/kg ds	**0,82**	**0,61**	**-0,02**	**0,68**	**0,68**	**-0,02**	**0,35**	**<0,19**	**-0,03**
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN										
PCB (som 7)	mg/kg ds	**0,012**	**0,009**	**-0,01**	**0,0059**	**0,0069**	**-0,01**	**0,0049**	**<0,0027**	**-0,02**
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN										
Minerale olie C10 - C12	mg/kg ds	<3	2 (6)		<3	2 (6)		<3	1 (6)	
Minerale olie C12 - C16	mg/kg ds	5	4 (6)		<3	2 (6)		<3	1 (6)	
Minerale olie C16 - C20	mg/kg ds	21	16 (6)		14	16 (6)		<4	2 (6)	
Minerale olie C20 - C24	mg/kg ds	36	27 (6)		23	27 (6)		11	6 (6)	
Minerale olie C24 - C28	mg/kg ds	39	29 (6)		26	31 (6)		15	8 (6)	
Minerale olie C28 - C32	mg/kg ds	49	36 (6)		40	47 (6)		34	18 (6)	
Minerale olie C32 - C36	mg/kg ds	19	14 (6)		14	16 (6)		7	4 (6)	
Minerale olie C36 - C40	mg/kg ds	<5	3 (6)		<5	4 (6)		<5	2 (6)	
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	**180**	**133**	**-0,01**	**130**	**153**	**-0,01**	**74**	**40**	**-0,03**
OVERIG										
Droge stof	%	77,9	77,9 (6)		77,6	77,6 (6)		74	74 (6)	
Lutum	%	7			6,8			8,9		
Organische stof (humus)	% ds	13,5			8,5			18,4		

Symbool :
8,88 : <= Achtergrondwaarde
>AW : > Achtergrondwaarde en <= T
>T : > Tussenwaarde en <= I
8,88 : > Interventiewaarde
41 : Verhoogde rapportagegrens geconstateerd door BoToVa service
6 : Heeft geen normwaarde
: verhoogde rapportagegrens
GSSD : Gestandaardiseerde meetwaarde
Index : (GSSD - AW) / (I - AW)

- Getoetst via de BoToVa service, versie 3.1.0 -

Tabel 3: Gemeten gehalten in grond met beoordeling conform de Wet Bodembescherming

Grondmonster		MM 007			MM 008			MM 009		
Boring(en)		012, 013, 014, 063 t/m 066			031 t/m 034, 040, 049, 057			041 t/m 044, 046, 047		
Traject (m -mv)		0,00 - 0,50			0,00 - 0,50			0,00 - 0,50		
Humus	% ds	10,60			14,00			16,00		
Lutum	% ds	6,20			15,00			14,00		
Datum van toetsing		13-5-2022			13-5-2022			13-5-2022		
Monsterconclusie		**Voldoet aan Achtergrondwaarde**			**Overschrijding Achtergrondwaarde**			**Overschrijding Achtergrondwaarde**		
		Meetw	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**
METALEN										
Kobalt	mg/kg ds	**3,7**	**8,9**	**-0,03**	**7,2**	**10,5**	**-0,03**	**7,8**	**11,9**	**-0,02**
Nikkel	mg/kg ds	**7,2**	**15,6**	**-0,3**	**19**	**27**	**-0,13**	**17**	**25**	**-0,16**
Koper	mg/kg ds	**12**	**17**	**-0,15**	**30**	**33**	**-0,04**	**34**	**37**	**-0,02**
Zink	mg/kg ds	**34**	**56**	**-0,14**	**100**	**121**	**-0,03**	**110**	**133**	**-0,01**
Molybdeen	mg/kg ds	**<1,5**	**<1,1**	**-0**	**<1,5**	**<1,1**	**-0**	**<1,5**	**<1,1**	**-0**
Cadmium	mg/kg ds	**0,24**	**0,28**	**-0,03**	**0,74**	**0,73**	**0,01**	**0,69**	**0,65**	**0**
Barium	mg/kg ds	40	102 (6)		100	148 (6)		100	155 (6)	
Kwik	mg/kg ds	**0,11**	**0,14**	**-0**	**0,42**	**0,46**	**0,01**	**0,33**	**0,36**	**0,01**
Lood	mg/kg ds	**16**	**20**	**-0,06**	**28**	**30**	**-0,04**	**33**	**35**	**-0,03**
PAK										
Naftaleen	mg/kg ds	<0,05	<0,03		<0,05	<0,03		<0,05	<0,02	
Anthraceen	mg/kg ds	<0,05	<0,03		<0,05	<0,03		<0,05	<0,02	
Fenanthreen	mg/kg ds	<0,05	<0,03		<0,05	<0,03		0,12	0,08	
Fluorantheen	mg/kg ds	0,09	0,08		0,27	0,19		0,33	0,21	
Chryseen	mg/kg ds	0,069	0,065		0,11	0,08		0,2	0,1	
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0,05	<0,03		0,094	0,067		0,14	0,09	
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,07	0,07		<0,05	<0,03		0,14	0,09	
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,05	<0,03		<0,05	<0,03		<0,05	<0,02	
Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen	mg/kg ds	<0,05	<0,03		<0,05	<0,03		0,23	0,14	
Benzo(g,h,i)peryleen	mg/kg ds	<0,05	<0,03		<0,05	<0,03		<0,05	<0,02	
PAK 10 VROM	mg/kg ds	**0,47**	**0,45**	**-0,03**	**0,72**	**0,51**	**-0,03**	**1,3**	**0,8**	**-0,02**
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN										
PCB (som 7)	mg/kg ds	**0,0049**	**<0,0046**	**-0,02**	**0,028**	**0,020**	**0**	**0,013**	**0,008**	**-0,01**
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN										
Minerale olie C10 - C12	mg/kg ds	<3	2 (6)		5	4 (6)		<3	1 (6)	
Minerale olie C12 - C16	mg/kg ds	<3	2 (6)		23	16 (6)		11	7 (6)	
Minerale olie C16 - C20	mg/kg ds	7	7 (6)		62	44 (6)		41	26 (6)	
Minerale olie C20 - C24	mg/kg ds	11	10 (6)		85	61 (6)		68	43 (6)	
Minerale olie C24 - C28	mg/kg ds	14	13 (6)		88	63 (6)		72	45 (6)	
Minerale olie C28 - C32	mg/kg ds	27	25 (6)		80	57 (6)		88	55 (6)	
Minerale olie C32 - C36	mg/kg ds	8	8 (6)		41	29 (6)		37	23 (6)	
Minerale olie C36 - C40	mg/kg ds	<5	3 (6)		14	10 (6)		11	7 (6)	
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	**73**	**69**	**-0,03**	**390**	**279**	**0,02**	**330**	**206**	**0**
OVERIG										
Droge stof	%	78,5	78,5 (6)		66	66 (6)		51,1	51,1 (6)	
Lutum	%	6,2			15			14		
Organische stof (humus)	% ds	10,6			14			16		

Symbool :
8,88 : <= Achtergrondwaarde
>AW : > Achtergrondwaarde en <= T
>T : > Tussenwaarde en <= I
8,88 : > Interventiewaarde
41 : Verhoogde rapportagegrens geconstateerd door BoToVa service
6 : Heeft geen normwaarde
: verhoogde rapportagegrens
GSSD : Gestandaardiseerde meetwaarde
Index : (GSSD - AW) / (I - AW)

- Getoetst via de BoToVa service, versie 3.1.0 -

Tabel 4: Gemeten gehalten in grond met beoordeling conform de Wet Bodembescherming

Grondmonster		MM 010			MM 011			MM 012		
Boring(en)		001, 002, 018, 019			003, 006, 020			011, 013, 015		
Traject (m -mv)		0,40 - 1,00			0,30 - 1,20			0,30 - 1,50		
Humus	% ds	6,20			5,10			4,30		
Lutum	% ds	12,00			27,0			53,0		
Datum van toetsing		13-5-2022			13-5-2022			13-5-2022		
Monsterconclusie		**Overschrijding Achtergrondwaarde**			**Overschrijding Achtergrondwaarde**			**Overschrijding Achtergrondwaarde**		
		Meetw	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**
METALEN										
Kobalt	mg/kg ds	**6,1**	**10,2**	**-0,03**	**9,6**	**9,0**	**-0,03**	**12**	**6**	**-0,05**
Nikkel	mg/kg ds	**15**	**24**	**-0,17**	**22**	**21**	**-0,22**	**32**	**18**	**-0,26**
Koper	mg/kg ds	**27**	**38**	**-0,02**	**42**	**44**	**0,03**	**31**	**23**	**-0,12**
Zink	mg/kg ds	**96**	**141**	**0**	**140**	**141**	**0**	**120**	**78**	**-0,11**
Molybdeen	mg/kg ds	**<1,5**	**<1,1**	**-0**	**1,6**	**1,6**	**0**	**1,6**	**1,6**	**0**
Cadmium	mg/kg ds	**0,63**	**0,81**	**0,02**	**1**	**1**	**0,04**	**0,49**	**0,45**	**-0,01**
Barium	mg/kg ds	92	158 (6)		140	132 (6)		120	63 (6)	
Kwik	mg/kg ds	**0,39**	**0,47**	**0,01**	**0,5**	**0,5**	**0,01**	**0,32**	**0,25**	**0**
Lood	mg/kg ds	**28**	**35**	**-0,03**	**47**	**49**	**-0**	**23**	**18**	**-0,07**
PAK										
Naftaleen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,2	0,1 (41)		<0,05	<0,04	
Anthraceen	mg/kg ds	0,13	0,13		<0,2	0,1 (41)		<0,05	<0,04	
Fenanthreen	mg/kg ds	0,36	0,36		0,19	0,19		<0,05	<0,04	
Fluorantheen	mg/kg ds	0,75	0,75		0,75	0,75		0,3	0,3	
Chryseen	mg/kg ds	0,38	0,38		0,28	0,28		0,091	0,091	
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,3	0,3		0,22	0,22		<0,05	<0,04	
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,28	0,28		0,16	0,16		<0,05	<0,04	
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	0,13	0,13		0,14	0,14		<0,05	<0,04	
Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		0,25	0,25		0,088	0,088	
Benzo(g,h,i)peryleen	mg/kg ds	<0,5	0,4 (41)		<0,2	0,1 (41)		<0,05	<0,04	
PAK 10 VROM	mg/kg ds	**2,8**	**2,8**	**0,03**	**2,4**	**2,4**	**0,02**	**0,72**	**0,72**	**-0,02**
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN										
PCB (som 7)	mg/kg ds	**0,012**	**0,020**	**-0**	**0,028**	**0,054**	**0,03**	**0,014**	**0,032**	**0,01**
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN										
Minerale olie C10 - C12	mg/kg ds	<3	3 (6)		<9	12 (6)		<3	5 (6)	
Minerale olie C12 - C16	mg/kg ds	17	27 (6)		14	27 (6)		14	33 (6)	
Minerale olie C16 - C20	mg/kg ds	53	85 (6)		60	118 (6)		51	119 (6)	
Minerale olie C20 - C24	mg/kg ds	73	118 (6)		90	176 (6)		81	188 (6)	
Minerale olie C24 - C28	mg/kg ds	83	134 (6)		98	192 (6)		98	228 (6)	
Minerale olie C28 - C32	mg/kg ds	92	148 (6)		110	216 (6)		110	256 (6)	
Minerale olie C32 - C36	mg/kg ds	47	76 (6)		48	94 (6)		70	163 (6)	
Minerale olie C36 - C40	mg/kg ds	15	24 (6)		19	37 (6)		18	42 (6)	
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	**380**	**613**	**0,09**	**450**	**882**	**0,14**	**440**	**1023**	**0,17**
OVERIG										
Droge stof	%	53,3	53,3 (6)		39,8	39,8 (6)		57,1	57,1 (6)	
Lutum	%	12			27			53		
Organische stof (humus)	% ds	6,2			5,1			4,3		

Symbool :
8,88 : <= Achtergrondwaarde
>AW : > Achtergrondwaarde en <= T
>T : > Tussenwaarde en <= I
8,88 : > Interventiewaarde
41 : Verhoogde rapportagegrens geconstateerd door BoToVa service
6 : Heeft geen normwaarde
: verhoogde rapportagegrens
GSSD : Gestandaardiseerde meetwaarde
Index : (GSSD - AW) / (I - AW)

- Getoetst via de BoToVa service, versie 3.1.0 -

Tabel 5: Gemeten gehalten in grond met beoordeling conform de Wet Bodembescherming

Grondmonster		MM 013			MM 014			MM 015		
Boring(en)		008, 010, 012, 014, 016, 017			002, 004, 005, 006, 018			009, 010, 011, 012, 015, 016, 017		
Traject (m -mv)		0,50 - 1,40			1,00 - 2,00			1,20 - 2,00		
Humus	% ds	8,70			0,20			0,90		
Lutum	% ds	4,30			1,00			1,80		
Datum van toetsing		13-5-2022			13-5-2022			13-5-2022		
Monsterconclusie		**Voldoet aan Achtergrondwaarde**			**Voldoet aan Achtergrondwaarde**			**Voldoet aan Achtergrondwaarde**		
		Meetw	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**
METALEN										
Kobalt	mg/kg ds	**<3**	**<6**	**-0,05**	**<3**	**<7**	**-0,04**	**<3**	**<7**	**-0,04**
Nikkel	mg/kg ds	**5,5**	**13,5**	**-0,33**	**<4**	**<8**	**-0,41**	**<4**	**<8**	**-0,41**
Koper	mg/kg ds	**8,5**	**13,4**	**-0,18**	**<5**	**<7**	**-0,22**	**<5**	**<7**	**-0,22**
Zink	mg/kg ds	**27**	**50**	**-0,16**	**<20**	**<33**	**-0,18**	**<20**	**<33**	**-0,18**
Molybdeen	mg/kg ds	**<1,5**	**<1,1**	**-0**	**<1,5**	**<1,1**	**-0**	**<1,5**	**<1,1**	**-0**
Cadmium	mg/kg ds	**<0,2**	**<0,2**	**-0,03**	**<0,2**	**<0,2**	**-0,03**	**<0,2**	**<0,2**	**-0,03**
Barium	mg/kg ds	31	93 (6)		<20	<54 (6)		<20	<54 (6)	
Kwik	mg/kg ds	**0,08**	**0,11**	**-0**	**<0,05**	**<0,05**	**-0**	**<0,05**	**<0,05**	**-0**
Lood	mg/kg ds	**12**	**16**	**-0,07**	**<10**	**<11**	**-0,08**	**<10**	**<11**	**-0,08**
PAK										
Naftaleen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
Anthraceen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
Fenanthreen	mg/kg ds	0,079	0,079		<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
Fluorantheen	mg/kg ds	0,2	0,2		<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
Chryseen	mg/kg ds	0,13	0,13		<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,089	0,089		<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,083	0,083		<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
Benzo(g,h,i)peryleen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,04		<0,05	<0,04	
PAK 10 VROM	mg/kg ds	**0,76**	**0,76**	**-0,02**	**0,35**	**<0,35**	**-0,03**	**0,35**	**<0,35**	**-0,03**
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN										
PCB (som 7)	mg/kg ds	**0,0049**	**<0,0056**	**-0,01**	**0,0049**	**<0,0245**	**0**	**0,0049**	**<0,0245**	**0**
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN										
Minerale olie C10 - C12	mg/kg ds	<3	2 (6)		<3	11 (6)		<3	11 (6)	
Minerale olie C12 - C16	mg/kg ds	<3	2 (6)		<3	11 (6)		<3	11 (6)	
Minerale olie C16 - C20	mg/kg ds	6	7 (6)		<4	14 (6)		<4	14 (6)	
Minerale olie C20 - C24	mg/kg ds	10	11 (6)		<5	18 (6)		<5	18 (6)	
Minerale olie C24 - C28	mg/kg ds	14	16 (6)		<5	18 (6)		<5	18 (6)	
Minerale olie C28 - C32	mg/kg ds	27	31 (6)		<5	18 (6)		<5	18 (6)	
Minerale olie C32 - C36	mg/kg ds	9	10 (6)		<5	18 (6)		<5	18 (6)	
Minerale olie C36 - C40	mg/kg ds	<5	4 (6)		<5	18 (6)		<5	18 (6)	
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	**72**	**83**	**-0,02**	**<35**	**<123**	**-0,01**	**<35**	**<123**	**-0,01**
OVERIG										
Droge stof	%	69,5	69,5 (6)		85,4	85,4 (6)		82,7	82,7 (6)	
Lutum	%	4,3			<1			1,8		
Organische stof (humus)	% ds	8,7			<0,2			0,9		

Symbool :
8,88 : <= Achtergrondwaarde
>AW : > Achtergrondwaarde en <= T
>T : > Tussenwaarde en <= I
8,88 : > Interventiewaarde
41 : Verhoogde rapportagegrens geconstateerd door BoToVa service
6 : Heeft geen normwaarde
: verhoogde rapportagegrens
GSSD : Gestandaardiseerde meetwaarde
Index : (GSSD - AW) / (I - AW)

- Getoetst via de BoToVa service, versie 3.1.0 -

Tabel 6: Gemeten gehalten in grond met beoordeling conform de Wet Bodembescherming

Grondmonster		MM 016			MM 017		
Boring(en)		001, 003, 007, 008, 013, 014			005, 006, 007, 019, 020		
Traject (m -mv)		0,80 - 2,00			0,30 - 2,00		
Humus	% ds	4,20			14,40		
Lutum	% ds	40,0			23,0		
Datum van toetsing		13-5-2022			13-5-2022		
Monsterconclusie		**Overschrijding Achtergrondwaarde**			**Overschrijding Achtergrondwaarde**		
		Meetw	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**
METALEN							
Kobalt	mg/kg ds	**10**	**7**	**-0,05**	**8,2**	**8,7**	**-0,04**
Nikkel	mg/kg ds	**30**	**21**	**-0,22**	**19**	**20**	**-0,23**
Koper	mg/kg ds	**20**	**17**	**-0,15**	**39**	**38**	**-0,02**
Zink	mg/kg ds	**71**	**56**	**-0,14**	**140**	**139**	**-0**
Molybdeen	mg/kg ds	**<1,5**	**<1,1**	**-0**	**1,6**	**1,6**	**0**
Cadmium	mg/kg ds	**0,25**	**0,26**	**-0,03**	**0,95**	**0,86**	**0,02**
Barium	mg/kg ds	82	55 (6)		120	128 (6)	
Kwik	mg/kg ds	**0,16**	**0,14**	**-0**	**0,55**	**0,55**	**0,01**
Lood	mg/kg ds	**17**	**15**	**-0,07**	**34**	**33**	**-0,04**
PAK							
Naftaleen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,02	
Anthraceen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,02	
Fenanthreen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		0,24	0,17	
Fluorantheen	mg/kg ds	0,16	0,16		0,79	0,55	
Chryseen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		0,24	0,17	
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		0,29	0,20	
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		0,24	0,17	
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		0,14	0,10	
Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen	mg/kg ds	0,11	0,11		<0,05	<0,02	
Benzo(g,h,i)peryleen	mg/kg ds	<0,05	<0,04		<0,05	<0,02	
PAK 10 VROM	mg/kg ds	**0,55**	**0,55**	**-0,02**	**2,1**	**1,4**	**-0**
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN							
PCB (som 7)	mg/kg ds	**0,0049**	**<0,0117**	**-0,01**	**0,035**	**0,024**	**0**
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN							
Minerale olie C10 - C12	mg/kg ds	<3	5 (6)		<3	1 (6)	
Minerale olie C12 - C16	mg/kg ds	8	19 (6)		27	19 (6)	
Minerale olie C16 - C20	mg/kg ds	17	40 (6)		86	60 (6)	
Minerale olie C20 - C24	mg/kg ds	25	60 (6)		130	90 (6)	
Minerale olie C24 - C28	mg/kg ds	28	67 (6)		120	83 (6)	
Minerale olie C28 - C32	mg/kg ds	29	69 (6)		120	83 (6)	
Minerale olie C32 - C36	mg/kg ds	14	33 (6)		59	41 (6)	
Minerale olie C36 - C40	mg/kg ds	<5	8 (6)		20	14 (6)	
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	**130**	**310**	**0,02**	**570**	**396**	**0,04**
OVERIG							
Droge stof	%	68,6	68,6 (6)		54,7	54,7 (6)	
Lutum	%	40			23		
Organische stof (humus)	% ds	4,2			14,4		

Symbool :
8,88 : <= Achtergrondwaarde
>AW : > Achtergrondwaarde en <= T
>T : > Tussenwaarde en <= I
8,88 : > Interventiewaarde
41 : Verhoogde rapportagegrens geconstateerd door BoToVa service
6 : Heeft geen normwaarde
: verhoogde rapportagegrens
GSSD : Gestandaardiseerde meetwaarde
Index : (GSSD - AW) / (I - AW)

- Getoetst via de BoToVa service, versie 3.1.0 -

Tabel 7: Normwaarden conform de Wet Bodembescherming

		AW	WO	IND	I
METALEN					
Cadmium	mg/kg ds	0,6	1,2	4,3	13
Kobalt	mg/kg ds	15	35	190	190
Koper	mg/kg ds	40	54	190	190
Kwik	mg/kg ds	0,15	0,83	4,8	36
Lood	mg/kg ds	50	210	530	530
Molybdeen	mg/kg ds	1,5	88	190	190
Nikkel	mg/kg ds	35	39	100	100
Zink	mg/kg ds	140	200	720	720
PAK					
PAK 10 VROM	mg/kg ds	1,5	6,8	40	40
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN					
PCB (som 7)	mg/kg ds	0,02	0,04	0,5	1
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN					
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	190	190	500	5000

Tabel 8: Gemeten concentraties in grondwater met beoordeling conform de Wet Bodembescherming

Watermonster		Pb 1			Pb 2			Pb 2-1		
Datum		3-5-2022			3-5-2022			10-5-2022		
Filterdiepte (m -mv)		2,20 - 3,20			2,00 - 3,00			2,00 - 3,00		
Datum van toetsing		13-5-2022			13-5-2022			13-5-2022		
Monsterconclusie		**Overschrijding Streefwaarde**			**Overschrijding Streefwaarde**			**Overschrijding Streefwaarde**		
		Meetw	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**
METALEN										
Kobalt	µg/l	**4,6**	**4,6**	**-0,19**	**14**	**14**	**-0,08**			
Nikkel	µg/l	**4,8**	**4,8**	**-0,17**	**71**	**71**	**0,93**	**60**	**60**	**0,75**
Koper	µg/l	**<2**	**<1**	**-0,23**	**<2**	**<1**	**-0,23**			
Zink	µg/l	**<10**	**<7**	**-0,08**	**23**	**23**	**-0,06**			
Molybdeen	µg/l	**<2**	**<1**	**-0,01**	**2,3**	**2,3**	**-0,01**			
Cadmium	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**			
Barium	µg/l	**280**	**280**	**0,4**	**100**	**100**	**0,09**			
Kwik	µg/l	**<0,05**	**<0,04**	**-0,06**	**<0,05**	**<0,04**	**-0,06**			
Lood	µg/l	**<2**	**<1**	**-0,23**	**<2**	**<1**	**-0,23**			
AROMATISCHE VERBINDINGEN										
Benzeen	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0**	**<0,2**	**<0,1**	**-0**			
Ethylbenzeen	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,03**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,03**			
Tolueen	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**			
Styreen (Vinylbenzeen)	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**			
meta-/para-Xyleen (som)	µg/l	<0,2	<0,1		<0,2	<0,1				
ortho-Xyleen	µg/l	<0,1	<0,1		<0,1	<0,1				
Xylenen (som)	µg/l		**<0,21**	**0**		**<0,21**	**0**			
Som 16 Aromatische oplosmiddelen	µg/l		<0,77 (2,14)			<0,77 (2,14)				
Naftaleen	µg/l	**<0,02**	**<0,01**	**0**	**<0,02**	**<0,01**	**0**			
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN										
Dichloormethaan	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**0**	**<0,2**	**<0,1**	**0**			
Trichloormethaan	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**			
Tetrachloormethaan	µg/l	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**			
1,1-Dichloorethaan	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**			
1,2-Dichloorethaan	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**			
1,1,1-Trichloorethaan	µg/l	**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**			
1,1,2-Trichloorethaan	µg/l	**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**			
cis-1,2-Dichlooretheen	µg/l	<0,1	<0,1		<0,1	<0,1				
trans-1,2-Dichlooretheen	µg/l	<0,1	<0,1		<0,1	<0,1				
1,1-Dichlooretheen	µg/l	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**			
Trichlooretheen (Tri)	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**			
Tetrachlooretheen (Per)	µg/l	**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**			
1,1-Dichloorpropaan	µg/l	<0,2	<0,1		<0,2	<0,1				
1,2-Dichloorpropaan	µg/l	<0,2	<0,1		<0,2	<0,1				
1,3-Dichloorpropaan	µg/l	<0,2	<0,1		<0,2	<0,1				
Dichloorpropaan	µg/l		**<0,42**	**-0**		**<0,42**	**-0**			
Vinylchloride	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**0,03**	**<0,2**	**<0,1**	**0,03**			
Tribroommethaan (bromoform)	µg/l	<0,2	<0,1 (14)		<0,2	<0,1 (14)				
1,2-Dichlooretheen	µg/l		**<0,14**	**0,01**		**<0,14**	**0,01**			
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN										
Minerale olie C10 - C40	µg/l	**<50**	**<35**	**-0,03**	**<50**	**<35**	**-0,03**			
OVERIG										
som dichloorpropaan-isomeren	µg/l	0,42			0,42					

Tabel 9: Gemeten concentraties in grondwater met beoordeling conform de Wet Bodembescherming

Watermonster		Pb 3			Pb 4			Pb 5		
Datum		3-5-2022			3-5-2022			3-5-2022		
Filterdiepte (m -mv)		2,00 - 3,00			2,00 - 3,00			2,00 - 3,00		
Datum van toetsing		13-5-2022			13-5-2022			13-5-2022		
Monsterconclusie		**Overschrijding Streefwaarde**			**Overschrijding Streefwaarde**			**Overschrijding Streefwaarde**		
		Meetw	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**
METALEN										
Kobalt	µg/l	**10**	**10**	**-0,13**	**14**	**14**	**-0,08**	**9,3**	**9,3**	**-0,13**
Nikkel	µg/l	**20**	**20**	**0,08**	**45**	**45**	**0,5**	**31**	**31**	**0,27**
Koper	µg/l	**<2**	**<1**	**-0,23**	**2,7**	**2,7**	**-0,21**	**<2**	**<1**	**-0,23**
Zink	µg/l	**64**	**64**	**-0**	**59**	**59**	**-0,01**	**57**	**57**	**-0,01**
Molybdeen	µg/l	**<2**	**<1**	**-0,01**	**<2**	**<1**	**-0,01**	**<2**	**<1**	**-0,01**
Cadmium	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**
Barium	µg/l	**160**	**160**	**0,19**	**120**	**120**	**0,12**	**400**	**400**	**0,61**
Kwik	µg/l	**<0,05**	**<0,04**	**-0,06**	**<0,05**	**<0,04**	**-0,06**	**<0,05**	**<0,04**	**-0,06**
Lood	µg/l	**<2**	**<1**	**-0,23**	**<2**	**<1**	**-0,23**	**<2**	**<1**	**-0,23**
AROMATISCHE VERBINDINGEN										
Benzeen	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0**	**<0,2**	**<0,1**	**-0**	**<0,2**	**<0,1**	**-0**
Ethylbenzeen	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,03**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,03**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,03**
Tolueen	µg/l	**0,34**	**0,34**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**
Styreen (Vinylbenzeen)	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**
meta-/para-Xyleen (som)	µg/l	<0,2	<0,1		<0,2	<0,1		<0,2	<0,1	
ortho-Xyleen	µg/l	<0,1	<0,1		<0,1	<0,1		<0,1	<0,1	
Xylenen (som)	µg/l		**<0,21**	**0**		**<0,21**	**0**		**<0,21**	**0**
Som 16 Aromatische oplosmiddelen	µg/l		0,97 (2,14)			<0,77 (2,14)			<0,77 (2,14)	
Naftaleen	µg/l	**<0,02**	**<0,01**	**0**	**<0,02**	**<0,01**	**0**	**<0,02**	**<0,01**	**0**
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN										
Dichloormethaan	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**0**	**<0,2**	**<0,1**	**0**	**<0,2**	**<0,1**	**0**
Trichloormethaan	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**
Tetrachloormethaan	µg/l	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**
1,1-Dichloorethaan	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**
1,2-Dichloorethaan	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**
1,1,1-Trichloorethaan	µg/l	**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**
1,1,2-Trichloorethaan	µg/l	**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**
cis-1,2-Dichlooretheen	µg/l	<0,1	<0,1		<0,1	<0,1		<0,1	<0,1	
trans-1,2-Dichlooretheen	µg/l	<0,1	<0,1		<0,1	<0,1		<0,1	<0,1	
1,1-Dichlooretheen	µg/l	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**
Trichlooretheen (Tri)	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**
Tetrachlooretheen (Per)	µg/l	**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**
1,1-Dichloorpropaan	µg/l	<0,2	<0,1		<0,2	<0,1		<0,2	<0,1	
1,2-Dichloorpropaan	µg/l	<0,2	<0,1		<0,2	<0,1		<0,2	<0,1	
1,3-Dichloorpropaan	µg/l	<0,2	<0,1		<0,2	<0,1		<0,2	<0,1	
Dichloorpropaan	µg/l		**<0,42**	**-0**		**<0,42**	**-0**		**<0,42**	**-0**
Vinylchloride	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**0,03**	**<0,2**	**<0,1**	**0,03**	**<0,2**	**<0,1**	**0,03**
Tribroommethaan (bromoform)	µg/l	<0,2	<0,1 (14)		<0,2	<0,1 (14)		<0,2	<0,1 (14)	
1,2-Dichlooretheen	µg/l		**<0,14**	**0,01**		**<0,14**	**0,01**		**<0,14**	**0,01**
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN										
Minerale olie C10 - C40	µg/l	**<50**	**<35**	**-0,03**	**<50**	**<35**	**-0,03**	**<50**	**<35**	**-0,03**
OVERIG										
som dichloorpropaan-isomeren	µg/l	0,42			0,42			0,42		

Tabel 10: Gemeten concentraties in grondwater met beoordeling conform de Wet Bodembescherming

Watermonster		Pb 5-1			Pb 6			Pb 7		
Datum		10-5-2022			3-5-2022			3-5-2022		
Filterdiepte (m -mv)		2,00 - 3,00			2,00 - 3,00			2,20 - 3,20		
Datum van toetsing		13-5-2022			13-5-2022			13-5-2022		
Monsterconclusie		**Overschrijding Streefwaarde**			**Overschrijding Streefwaarde**			**Overschrijding Streefwaarde**		
		Meetw	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**
METALEN										
Kobalt	µg/l				**<2**	**<1**	**-0,23**	**3,9**	**3,9**	**-0,2**
Nikkel	µg/l				**<3**	**<2**	**-0,22**	**6**	**6**	**-0,15**
Koper	µg/l				**<2**	**<1**	**-0,23**	**<2**	**<1**	**-0,23**
Zink	µg/l				**32**	**32**	**-0,04**	**19**	**19**	**-0,06**
Molybdeen	µg/l				**<2**	**<1**	**-0,01**	**<2**	**<1**	**-0,01**
Cadmium	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**
Barium	µg/l	**310**	**310**	**0,45**	**97**	**97**	**0,08**	**110**	**110**	**0,1**
Kwik	µg/l				**<0,05**	**<0,04**	**-0,06**	**<0,05**	**<0,04**	**-0,06**
Lood	µg/l				**<2**	**<1**	**-0,23**	**<2**	**<1**	**-0,23**
AROMATISCHE VERBINDINGEN										
Benzeen	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0**	**<0,2**	**<0,1**	**-0**
Ethylbenzeen	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0,03**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,03**
Tolueen	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**
Styreen (Vinylbenzeen)	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**
meta-/para-Xyleen (som)	µg/l				<0,2	<0,1		<0,2	<0,1	
ortho-Xyleen	µg/l				<0,1	<0,1		<0,1	<0,1	
Xylenen (som)	µg/l					**<0,21** **0,21**	**0**		**<0,21** **0,21**	**0**
Som 16 Aromatische oplosmiddelen	µg/l					<0,77 (2,14)			<0,77 (2,14)	
Naftaleen	µg/l				**<0,02**	**<0,01**	**0**	**<0,02**	**<0,01**	**0**
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN										
Dichloormethaan	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**0**	**<0,2**	**<0,1**	**0**
Trichloormethaan	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**
Tetrachloormethaan	µg/l				**<0,1**	**<0,1**	**0,01**	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**
1,1-Dichloorethaan	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**
1,2-Dichloorethaan	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**
1,1,1-Trichloorethaan	µg/l				**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**
1,1,2-Trichloorethaan	µg/l				**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**
cis-1,2-Dichlooretheen	µg/l				<0,1	<0,1		<0,1	<0,1	
trans-1,2-Dichlooretheen	µg/l				<0,1	<0,1		<0,1	<0,1	
1,1-Dichlooretheen	µg/l				**<0,1**	**<0,1**	**0,01**	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**
Trichlooretheen (Tri)	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**
Tetrachlooretheen (Per)	µg/l				**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**
1,1-Dichloorpropaan	µg/l				<0,2	<0,1		<0,2	<0,1	
1,2-Dichloorpropaan	µg/l				<0,2	<0,1		<0,2	<0,1	
1,3-Dichloorpropaan	µg/l				<0,2	<0,1		<0,2	<0,1	
Dichloorpropaan	µg/l					**<0,42**	**-0**		**<0,42**	**-0**
Vinylchloride	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**0,03**	**<0,2**	**<0,1**	**0,03**
Tribroommethaan (bromoform)	µg/l				<0,2	<0,1 (14)		<0,2	<0,1 (14)	
1,2-Dichlooretheen	µg/l					**<0,14**	**0,01**		**<0,14**	**0,01**
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN										
Minerale olie C10 - C40	µg/l				**<50**	**<35**	**-0,03**	**<50**	**<35**	**-0,03**
OVERIG										
som dichloorpropaan-isomeren	µg/l				0,42			0,42		

Tabel 11: Gemeten concentraties in grondwater met beoordeling conform de Wet Bodembescherming

Watermonster		Pb 8			Pb 8-1			Pb 9		
Datum		3-5-2022			10-5-2022			3-5-2022		
Filterdiepte (m -mv)		2,30 - 3,30			2,30 - 3,30			2,00 - 3,00		
Datum van toetsing		13-5-2022			13-5-2022			13-5-2022		
Monsterconclusie		**Overschrijding Streefwaarde**			**Overschrijding Streefwaarde**			**Overschrijding Interventiewaarde**		
		Meetw	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**
METALEN										
Kobalt	µg/l	21	21	0,01				230	230	2,63
Nikkel	µg/l	57	57	0,7	34	34	0,32	180	180	2,75
Koper	µg/l	10	10	-0,08				3,4	3,4	-0,19
Zink	µg/l	62	62	-0				1900	1900	2,5
Molybdeen	µg/l	<2	<1	-0,01				5,3	5,3	0
Cadmium	µg/l	<0,2	<0,1	-0,05				0,47	0,47	0,01
Barium	µg/l	86	86	0,06				23	23	-0,05
Kwik	µg/l	<0,05	<0,04	-0,06				<0,05	<0,04	-0,06
Lood	µg/l	<2	<1	-0,23				<2	<1	-0,23
AROMATISCHE VERBINDINGEN										
Benzeen	µg/l	<0,2	<0,1	-0				<0,2	<0,1	-0
Ethylbenzeen	µg/l	<0,2	<0,1	-0,03				<0,2	<0,1	-0,03
Tolueen	µg/l	<0,2	<0,1	-0,01				<0,2	<0,1	-0,01
Styreen (Vinylbenzeen)	µg/l	<0,2	<0,1	-0,02				<0,2	<0,1	-0,02
meta-/para-Xyleen (som)	µg/l	<0,2	<0,1					<0,2	<0,1	
ortho-Xyleen	µg/l	<0,1	<0,1					<0,1	<0,1	
Xylenen (som)	µg/l		<0,21	0					<0,21	0
Som 16 Aromatische oplosmiddelen	µg/l		<0,77 (2,14)						<0,77 (2,14)	
Naftaleen	µg/l	<0,02	<0,01	0				<0,02	<0,01	0
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN										
Dichloormethaan	µg/l	<0,2	<0,1	0				<0,2	<0,1	0
Trichloormethaan (Chloroform)	µg/l	<0,2	<0,1	-0,01				<0,2	<0,1	-0,01
Tetrachloormethaan (Tetra)	µg/l	<0,1	<0,1	0,01				<0,1	<0,1	0,01
1,1-Dichloorethaan	µg/l	<0,2	<0,1	-0,01				<0,2	<0,1	-0,01
1,2-Dichloorethaan	µg/l	<0,2	<0,1	-0,02				<0,2	<0,1	-0,02
1,1,1-Trichloorethaan	µg/l	<0,1	<0,1	0				<0,1	<0,1	0
1,1,2-Trichloorethaan	µg/l	<0,1	<0,1	0				<0,1	<0,1	0
cis-1,2-Dichlooretheen	µg/l	<0,1	<0,1					<0,1	<0,1	
trans-1,2-Dichlooretheen	µg/l	<0,1	<0,1					<0,1	<0,1	
1,1-Dichlooretheen	µg/l	<0,1	<0,1	0,01				<0,1	<0,1	0,01
Trichlooretheen (Tri)	µg/l	<0,2	<0,1	-0,05				<0,2	<0,1	-0,05
Tetrachlooretheen (Per)	µg/l	<0,1	<0,1	0				<0,1	<0,1	0
1,1-Dichloorpropaan	µg/l	<0,2	<0,1					<0,2	<0,1	
1,2-Dichloorpropaan	µg/l	<0,2	<0,1					<0,2	<0,1	
1,3-Dichloorpropaan	µg/l	<0,2	<0,1					<0,2	<0,1	
Dichloorpropaan	µg/l		<0,42	-0					<0,42	-0
Vinylchloride	µg/l	<0,2	<0,1	0,03				<0,2	<0,1	0,03
Tribroommethaan (bromoform)	µg/l	<0,2	<0,1 (14)					<0,2	<0,1 (14)	
1,2-Dichlooretheen	µg/l		<0,14	0,01					<0,14	0,01
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN										
Minerale olie C10 - C40	µg/l	<50	<35	-0,03				<50	<35	-0,03
OVERIG										
som dichloorpropaan-isomeren	µg/l	0,42						0,42		

Tabel 12: Gemeten concentraties in grondwater met beoordeling conform de Wet Bodembescherming

Watermonster		Pb 9-1			Pb 10			Pb 11		
Datum		10-5-2022			3-5-2022			3-5-2022		
Filterdiepte (m -mv)		2,00 - 3,00			2,00 - 3,00			2,00 - 3,00		
Datum van toetsing		13-5-2022			13-5-2022			13-5-2022		
Monsterconclusie		**Overschrijding Interventiewaarde**			**Overschrijding Streefwaarde**			**Overschrijding Streefwaarde**		
		Meetw	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**
METALEN										
Kobalt	µg/l	**250**	**250**	**2,88**	**2,6**	**2,6**	**-0,22**	**3,9**	**3,9**	**-0,2**
Nikkel	µg/l	**200**	**200**	**3,08**	**5,2**	**5,2**	**-0,16**	**5,9**	**5,9**	**-0,15**
Koper	µg/l				**<2**	**<1**	**-0,23**	**<2**	**<1**	**-0,23**
Zink	µg/l	**1700**	**1700**	**2,22**	**18**	**18**	**-0,06**	**49**	**49**	**-0,02**
Molybdeen	µg/l				**<2**	**<1**	**-0,01**	**<2**	**<1**	**-0,01**
Cadmium	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**
Barium	µg/l				**110**	**110**	**0,1**	**130**	**130**	**0,14**
Kwik	µg/l				**<0,05**	**<0,04**	**-0,06**	**<0,05**	**<0,04**	**-0,06**
Lood	µg/l				**<2**	**<1**	**-0,23**	**<2**	**<1**	**-0,23**
AROMATISCHE VERBINDINGEN										
Benzeen	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0**	**<0,2**	**<0,1**	**-0**
Ethylbenzeen	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0,03**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,03**
Tolueen	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**
Styreen (Vinylbenzeen)	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**
meta-/para-Xyleen (som)	µg/l				<0,2	<0,1		<0,2	<0,1	
ortho-Xyleen	µg/l				<0,1	<0,1		<0,1	<0,1	
Xylenen (som)	µg/l					**<0,21**	**0**		**<0,21**	**0**
Som 16 Aromatische oplosmiddelen	µg/l					<0,77 (2,14)			<0,77 (2,14)	
Naftaleen	µg/l				**<0,02**	**<0,01**	**0**	**<0,02**	**<0,01**	**0**
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN										
Dichloormethaan	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**0**	**<0,2**	**<0,1**	**0**
Trichloormethaan (Chloroform)	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**
Tetrachloormethaan (Tetra)	µg/l				**<0,1**	**<0,1**	**0,01**	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**
1,1-Dichloorethaan	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**
1,2-Dichloorethaan	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**
1,1,1-Trichloorethaan	µg/l				**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**
1,1,2-Trichloorethaan	µg/l				**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**
cis-1,2-Dichlooretheen	µg/l				<0,1	<0,1		<0,1	<0,1	
trans-1,2-Dichlooretheen	µg/l				<0,1	<0,1		<0,1	<0,1	
1,1-Dichlooretheen	µg/l				**<0,1**	**<0,1**	**0,01**	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**
Trichlooretheen (Tri)	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**
Tetrachlooretheen (Per)	µg/l				**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**
1,1-Dichloorpropaan	µg/l				<0,2	<0,1		<0,2	<0,1	
1,2-Dichloorpropaan	µg/l				<0,2	<0,1		0,28	0,28	
1,3-Dichloorpropaan	µg/l				<0,2	<0,1		<0,2	<0,1	
Dichloorpropaan	µg/l					**<0,42**	**-0**		**0,56**	**-0**
Vinylchloride	µg/l				**<0,2**	**<0,1**	**0,03**	**<0,2**	**<0,1**	**0,03**
Tribroommethaan (bromoform)	µg/l				<0,2	<0,1 (14)		<0,2	<0,1 (14)	
1,2-Dichlooretheen	µg/l					**<0,14**	**0,01**		**<0,14**	**0,01**
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN										
Minerale olie C10 - C40	µg/l				**<50**	**<35**	**-0,03**	**<50**	**<35**	**-0,03**
OVERIG										
som dichloorpropaan-isomeren	µg/l				0,42			0,56		

Tabel 13: Gemeten concentraties in grondwater met beoordeling conform de Wet Bodembescherming

Watermonster		Pb 12			Pb 13		
Datum		3-5-2022			3-5-2022		
Filterdiepte (m -mv)		2,00 - 3,00			2,50 - 3,50		
Datum van toetsing		13-5-2022			13-5-2022		
Monsterconclusie		**Overschrijding Streefwaarde**			**Overschrijding Streefwaarde**		
		Meetw	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**
METALEN							
Kobalt	µg/l	**<2**	**<1**	**-0,23**	**10**	**10**	**-0,13**
Nikkel	µg/l	**4,2**	**4,2**	**-0,18**	**28**	**28**	**0,22**
Koper	µg/l	**<2**	**<1**	**-0,23**	**<2**	**<1**	**-0,23**
Zink	µg/l	**<10**	**<7**	**-0,08**	**24**	**24**	**-0,06**
Molybdeen	µg/l	**<2**	**<1**	**-0,01**	**<2**	**<1**	**-0,01**
Cadmium	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**
Barium	µg/l	**150**	**150**	**0,17**	**45**	**45**	**-0,01**
Kwik	µg/l	**<0,05**	**<0,04**	**-0,06**	**<0,05**	**<0,04**	**-0,06**
Lood	µg/l	**<2**	**<1**	**-0,23**	**<2**	**<1**	**-0,23**
AROMATISCHE VERBINDINGEN							
Benzeen	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0**	**<0,2**	**<0,1**	**-0**
Ethylbenzeen	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,03**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,03**
Tolueen	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**
Styreen (Vinylbenzeen)	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**
meta-/para-Xyleen (som)	µg/l	<0,2	<0,1		<0,2	<0,1	
ortho-Xyleen	µg/l	<0,1	<0,1		<0,1	<0,1	
Xylenen (som)	µg/l		**<0,21**	**0**		**<0,21**	**0**
Som 16 Aromatische oplosmiddelen	µg/l		<0,77 (2,14)			<0,77 (2,14)	
Naftaleen	µg/l	**<0,02**	**<0,01**	**0**	**<0,02**	**<0,01**	**0**
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN							
Dichloormethaan	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**0**	**<0,2**	**<0,1**	**0**
Trichloormethaan (Chloroform)	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**
Tetrachloormethaan (Tetra)	µg/l	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**
1,1-Dichloorethaan	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,01**
1,2-Dichloorethaan	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,02**
1,1,1-Trichloorethaan	µg/l	**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**
1,1,2-Trichloorethaan	µg/l	**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**
cis-1,2-Dichlooretheen	µg/l	<0,1	<0,1		<0,1	<0,1	
trans-1,2-Dichlooretheen	µg/l	<0,1	<0,1		<0,1	<0,1	
1,1-Dichlooretheen	µg/l	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**	**<0,1**	**<0,1**	**0,01**
Trichlooretheen (Tri)	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**	**<0,2**	**<0,1**	**-0,05**
Tetrachlooretheen (Per)	µg/l	**<0,1**	**<0,1**	**0**	**<0,1**	**<0,1**	**0**
1,1-Dichloorpropaan	µg/l	<0,2	<0,1		<0,2	<0,1	
1,2-Dichloorpropaan	µg/l	0,35	0,35		<0,2	<0,1	
1,3-Dichloorpropaan	µg/l	<0,2	<0,1		<0,2	<0,1	
Dichloorpropaan	µg/l		**0,63**	**-0**		**<0,42**	**-0**
Vinylchloride	µg/l	**<0,2**	**<0,1**	**0,03**	**<0,2**	**<0,1**	**0,03**
Tribroommethaan (bromoform)	µg/l	<0,2	<0,1 (14)		<0,2	<0,1 (14)	
1,2-Dichlooretheen	µg/l		**<0,14**	**0,01**		**<0,14**	**0,01**
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN							
Minerale olie C10 - C40	µg/l	**<50**	**<35**	**-0,03**	**<50**	**<35**	**-0,03**
OVERIG							
som dichloorpropaan-isomeren	µg/l	0,63			0,42		

Symbool	:
8,88	: <= Streefwaarde
8,88	: > Streefwaarde
>T	: > Tussenwaarde en <= I
8,88	: > Interventiewaarde
11	: Enkele parameters ontbreken in de berekening van de somfractie
14	: Streefwaarde ontbreekt zorgplicht van toepassing
2	: Enkele parameters ontbreken in de som
6	: Heeft geen normwaarde
#	: verhoogde rapportagegrens
GSSD	: Gestandaardiseerde meetwaarde
Index	: (GSSD - S) / (I - S)

- Getoetst via de BoToVa service, versie 3.1.0 -

Projectcode: 22082

Tabel 14: Normwaarden conform de Wet Bodembescherming

		S	S Diep	Indicatief	I
METALEN					
Barium	µg/l	50	200		625
Cadmium	µg/l	0,4	0,06		6
Kobalt	µg/l	20	0,7		100
Koper	µg/l	15	1,3		75
Kwik	µg/l	0,05	0,01		0,3
Lood	µg/l	15	1,7		75
Molybdeen	µg/l	5	3,6		300
Nikkel	µg/l	15	2,1		75
Zink	µg/l	65	24		800
AROMATISCHE VERBINDINGEN					
Benzeen	µg/l	0,2			30
Ethylbenzeen	µg/l	4			150
Styreen (Vinylbenzeen)	µg/l	6			300
Tolueen	µg/l	7			1000
Xylenen (som)	µg/l	0,2			70
Som 16 Aromatische oplosmiddelen	µg/l			150	
Naftaleen	µg/l	0,01			70
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN					
Dichloormethaan	µg/l	0,01			1000
Trichloormethaan (Chloroform)	µg/l	6			400
Tetrachloormethaan (Tetra)	µg/l	0,01			10
1,1-Dichloorethaan	µg/l	7			900
1,2-Dichloorethaan	µg/l	7			400
1,1,1-Trichloorethaan	µg/l	0,01			300
1,1,2-Trichloorethaan	µg/l	0,01			130
1,1-Dichlooretheen	µg/l	0,01			10
Trichlooretheen (Tri)	µg/l	24			500
Tetrachlooretheen (Per)	µg/l	0,01			40
Dichloorpropaan	µg/l	0,8			80
Vinylchloride	µg/l	0,01			5
Tribroommethaan (bromoform)	µg/l				630
cis + trans-1,2-Dichlooretheen	µg/l	0,01			20
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN					
Minerale olie C10 - C40	µg/l	50			600

Tabel 1: Samenstellingwaarden en toetsing voor grond conform Besluit Bodemkwaliteit

Grondmonster		MM 001		MM 002		MM 003	
Grondsoort		Klei		Zand		Zand	
Humus (% ds)		8,00		14,40		9,70	
Lutum (% ds)		15,00		8,90		4,80	
Datum van toetsing		5-5-2022		5-5-2022		5-5-2022	
Monster getoetst als		partij		partij		partij	
Bodemklasse monster		**Altijd toepasbaar**		**Altijd toepasbaar**		**Altijd toepasbaar**	
		Meetw	**GSSD**	**Meetw**	**GSSD**	**Meetw**	**GSSD**
METALEN							
Kobalt	mg/kg ds	**5,9**	**8,6**	**3,8**	**7,6**	**<3**	**<6**
Nikkel	mg/kg ds	**13**	**18**	**8,1**	**15,0**	**5,6**	**13,2**
Koper	mg/kg ds	**21**	**26**	**20**	**25**	**11**	**17**
Zink	mg/kg ds	**56**	**73**	**50**	**71**	**31**	**55**
Molybdeen	mg/kg ds	**<1,5**	**<1,1**	**<1,5**	**<1,1**	**<1,5**	**<1,1**
Cadmium	mg/kg ds	**0,35**	**0,41**	**0,37**	**0,38**	**<0,2**	**<0,2**
Barium	mg/kg ds	73	108 (6)	55	114 (6)	38	109 (6)
Kwik	mg/kg ds	**0,19**	**0,22**	**0,2**	**0,2**	**0,11**	**0,14**
Lood	mg/kg ds	**22**	**26**	**25**	**29**	**19**	**25**
PAK							
Naftaleen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	<0,05	<0,02	<0,05	<0,04
Anthraceen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	<0,05	<0,02	<0,05	<0,04
Fenanthreen	mg/kg ds	0,12	0,12	<0,05	<0,02	<0,05	<0,04
Fluorantheen	mg/kg ds	0,27	0,27	0,16	0,11	0,096	0,096
Chryseen	mg/kg ds	0,14	0,14	0,11	0,08	0,068	0,068
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,1	0,1	<0,05	<0,02	<0,05	<0,04
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,12	0,12	<0,05	<0,02	<0,05	<0,04
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	<0,05	<0,02	<0,05	<0,04
Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen	mg/kg ds	0,096	0,096	<0,05	<0,02	0,065	0,065
Benzo(g,h,i)peryleen	mg/kg ds	0,08	0,08	<0,05	<0,02	<0,05	<0,04
PAK 10 VROM	mg/kg ds	**1**	**1**	**0,55**	**0,38**	**0,47**	**0,47**
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN							
PCB (som 7)	mg/kg ds	**0,007**	**0,009**	**0,0056**	**0,0039**	**0,0049**	**<0,0051**
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN							
Minerale olie C10 - C12	mg/kg ds	<3	3 (6)	<3	1 (6)	<3	2 (6)
Minerale olie C12 - C16	mg/kg ds	<3	3 (6)	<3	1 (6)	<3	2 (6)
Minerale olie C16 - C20	mg/kg ds	18	23 (6)	16	11 (6)	6	6 (6)
Minerale olie C20 - C24	mg/kg ds	27	34 (6)	24	17 (6)	10	10 (6)
Minerale olie C24 - C28	mg/kg ds	30	38 (6)	27	19 (6)	13	13 (6)
Minerale olie C28 - C32	mg/kg ds	39	49 (6)	44	31 (6)	26	27 (6)
Minerale olie C32 - C36	mg/kg ds	15	19 (6)	16	11 (6)	8	8 (6)
Minerale olie C36 - C40	mg/kg ds	<5	4 (6)	<5	2 (6)	<5	4 (6)
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	**140**	**175**	**140**	**97**	**70**	**72**
OVERIG							
Droge stof	%	67,5	67,5 (6)	70,3	70,3 (6)	81,9	81,9 (6)
Lutum	%	15		8,9		4,8	
Organische stof (humus)	% ds	8		14,4		9,7	

Symbool :
> AW : > Achtergrondwaarde
> WO : > Wonen
> Ind : > Industrie
> I : > Interventiewaarde
41 : Verhoogde rapportagegrens geconstateerd door BoToVa service
6 : Heeft geen normwaarde
: verhoogde rapportagegrens
GSSD : Gestandaardiseerde meetwaarde

- Getoetst via de BoToVa service, versie 3.1.0 -

Tabel 2: Samenstellingwaarden en toetsing voor grond conform Besluit Bodemkwaliteit

Grondmonster		MM 004		MM 005		MM 006	
Grondsoort		Zand		Zand		Klei	
Humus (% ds)		13,50		8,50		18,40	
Lutum (% ds)		7,00		6,80		8,90	
Datum van toetsing		5-5-2022		5-5-2022		5-5-2022	
Monster getoetst als		partij		partij		partij	
Bodemklasse monster		**Altijd toepasbaar**		**Altijd toepasbaar**		**Altijd toepasbaar**	
		Meetw	**GSSD**	**Meetw**	**GSSD**	**Meetw**	**GSSD**
METALEN							
Kobalt	mg/kg ds	**4,7**	**10,7**	**3,4**	**7,8**	**4,5**	**9,0**
Nikkel	mg/kg ds	**10**	**21**	**6,5**	**13,5**	**12**	**22**
Koper	mg/kg ds	**22**	**29**	**16**	**24**	**18**	**21**
Zink	mg/kg ds	**66**	**101**	**45**	**76**	**41**	**55**
Molybdeen	mg/kg ds	**<1,5**	**<1,1**	**<1,5**	**<1,1**	**<1,5**	**<1,1**
Cadmium	mg/kg ds	**0,44**	**0,47**	**0,32**	**0,40**	**0,3**	**0,3**
Barium	mg/kg ds	63	150 (6)	47	114 (6)	54	112 (6)
Kwik	mg/kg ds	**0,23**	**0,28**	**<0,05**	**<0,04**	**0,11**	**0,13**
Lood	mg/kg ds	**24**	**29**	**25**	**33**	**22**	**24**
PAK							
Naftaleen	mg/kg ds	<0,05	<0,03	<0,05	<0,04	<0,05	<0,02
Anthraceen	mg/kg ds	<0,05	<0,03	<0,05	<0,04	<0,05	<0,02
Fenanthreen	mg/kg ds	0,081	0,060	<0,05	<0,04	<0,05	<0,02
Fluorantheen	mg/kg ds	0,21	0,16	0,18	0,18	<0,05	<0,02
Chryseen	mg/kg ds	0,12	0,09	0,1	0,1	<0,05	<0,02
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,089	0,066	0,082	0,082	<0,05	<0,02
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,072	0,053	0,11	0,11	<0,05	<0,02
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,05	<0,03	<0,05	<0,04	<0,05	<0,02
Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen	mg/kg ds	0,11	0,08	<0,05	<0,04	<0,05	<0,02
Benzo(g,h,i)peryleen	mg/kg ds	<0,05	<0,03	<0,05	<0,04	<0,05	<0,02
PAK 10 VROM	mg/kg ds	**0,82**	**0,61**	**0,68**	**0,68**	**0,35**	**<0,19**
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN							
PCB (som 7)	mg/kg ds	**0,012**	**0,009**	**0,0059**	**0,0069**	**0,0049**	**<0,0027**
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN							
Minerale olie C10 - C12	mg/kg ds	<3	2 (6)	<3	2 (6)	<3	1 (6)
Minerale olie C12 - C16	mg/kg ds	5	4 (6)	<3	2 (6)	<3	1 (6)
Minerale olie C16 - C20	mg/kg ds	21	16 (6)	14	16 (6)	<4	2 (6)
Minerale olie C20 - C24	mg/kg ds	36	27 (6)	23	27 (6)	11	6 (6)
Minerale olie C24 - C28	mg/kg ds	39	29 (6)	26	31 (6)	15	8 (6)
Minerale olie C28 - C32	mg/kg ds	49	36 (6)	40	47 (6)	34	18 (6)
Minerale olie C32 - C36	mg/kg ds	19	14 (6)	14	16 (6)	7	4 (6)
Minerale olie C36 - C40	mg/kg ds	<5	3 (6)	<5	4 (6)	<5	2 (6)
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	**180**	**133**	**130**	**153**	**74**	**40**
OVERIG							
Droge stof	%	77,9	77,9 (6)	77,6	77,6 (6)	74	74 (6)
Lutum	%	7		6,8		8,9	
Organische stof (humus)	% ds	13,5		8,5		18,4	

Symbool :
> AW : > Achtergrondwaarde
> WO : > Wonen
> Ind : > Industrie
> I : > Interventiewaarde
41 : Verhoogde rapportagegrens geconstateerd door BoToVa service
6 : Heeft geen normwaarde
: verhoogde rapportagegrens
GSSD : Gestandaardiseerde meetwaarde

- Getoetst via de BoToVa service, versie 3.1.0 -

Tabel 3: Samenstellingwaarden en toetsing voor grond conform Besluit Bodemkwaliteit

Grondmonster		MM 007		MM 008		MM 009	
Grondsoort		Zand		Klei		Klei	
Humus (% ds)		10,60		14,00		16,00	
Lutum (% ds)		6,20		15,00		14,00	
Datum van toetsing		5-5-2022		5-5-2022		5-5-2022	
Monster getoetst als		partij		partij		partij	
Bodemklasse monster		**Altijd toepasbaar**		Klasse industrie		Klasse industrie	
		Meetw	**GSSD**	**Meetw**	**GSSD**	**Meetw**	**GSSD**
METALEN							
Kobalt	mg/kg ds	**3,7**	**8,9**	**7,2**	**10,5**	**7,8**	**11,9**
Nikkel	mg/kg ds	**7,2**	**15,6**	**19**	**27**	**17**	**25**
Koper	mg/kg ds	**12**	**17**	**30**	**33**	**34**	**37**
Zink	mg/kg ds	**34**	**56**	**100**	**121**	**110**	**133**
Molybdeen	mg/kg ds	**<1,5**	**<1,1**	**<1,5**	**<1,1**	**<1,5**	**<1,1**
Cadmium	mg/kg ds	**0,24**	**0,28**	0,74	0,73	0,69	0,65
Barium	mg/kg ds	40	102 (6)	100	148 (6)	100	155 (6)
Kwik	mg/kg ds	**0,11**	**0,14**	0,42	0,46	0,33	0,36
Lood	mg/kg ds	**16**	**20**	**28**	**30**	**33**	**35**
PAK							
Naftaleen	mg/kg ds	<0,05	<0,03	<0,05	<0,03	<0,05	<0,02
Anthraceen	mg/kg ds	<0,05	<0,03	<0,05	<0,03	<0,05	<0,02
Fenanthreen	mg/kg ds	<0,05	<0,03	<0,05	<0,03	0,12	0,08
Fluorantheen	mg/kg ds	0,09	0,08	0,27	0,19	0,33	0,21
Chryseen	mg/kg ds	0,069	0,065	0,11	0,08	0,2	0,1
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0,05	<0,03	0,094	0,067	0,14	0,09
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,07	0,07	<0,05	<0,03	0,14	0,09
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,05	<0,03	<0,05	<0,03	<0,05	<0,02
Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen	mg/kg ds	<0,05	<0,03	<0,05	<0,03	0,23	0,14
Benzo(g,h,i)peryleen	mg/kg ds	<0,05	<0,03	<0,05	<0,03	<0,05	<0,02
PAK 10 VROM	mg/kg ds	**0,47**	**0,45**	**0,72**	**0,51**	**1,3**	**0,8**
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN							
PCB (som 7)	mg/kg ds	**0,0049**	**<0,0046**	**0,028**	**0,020**	**0,013**	**0,008**
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN							
Minerale olie C10 - C12	mg/kg ds	<3	2 (6)	5	4 (6)	<3	1 (6)
Minerale olie C12 - C16	mg/kg ds	<3	2 (6)	23	16 (6)	11	7 (6)
Minerale olie C16 - C20	mg/kg ds	7	7 (6)	62	44 (6)	41	26 (6)
Minerale olie C20 - C24	mg/kg ds	11	10 (6)	85	61 (6)	68	43 (6)
Minerale olie C24 - C28	mg/kg ds	14	13 (6)	88	63 (6)	72	45 (6)
Minerale olie C28 - C32	mg/kg ds	27	25 (6)	80	57 (6)	88	55 (6)
Minerale olie C32 - C36	mg/kg ds	8	8 (6)	41	29 (6)	37	23 (6)
Minerale olie C36 - C40	mg/kg ds	<5	3 (6)	14	10 (6)	11	7 (6)
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	**73**	**69**	390	279	330	206
OVERIG							
Droge stof	%	78,5	78,5 (6)	66	66 (6)	51,1	51,1 (6)
Lutum	%	6,2		15		14	
Organische stof (humus)	% ds	10,6		14		16	

Symbool :
> AW : > Achtergrondwaarde
> WO : > Wonen
> Ind : > Industrie
> I : > Interventiewaarde
41 : Verhoogde rapportagegrens geconstateerd door BoToVa service
6 : Heeft geen normwaarde
: verhoogde rapportagegrens
GSSD : Gestandaardiseerde meetwaarde

- Getoetst via de BoToVa service, versie 3.1.0 -

Tabel 4: Samenstellingwaarden en toetsing voor grond conform Besluit Bodemkwaliteit

Grondmonster		MM 010		MM 011		MM 012	
Grondsoort		Zand		Klei		Klei	
Humus (% ds)		6,20		5,10		4,30	
Lutum (% ds)		12,00		27,0		53,0	
Datum van toetsing		5-5-2022		5-5-2022		5-5-2022	
Monster getoetst als		partij		partij		partij	
Bodemklasse monster		**Niet Toepasbaar > industrie**		**Niet Toepasbaar > industrie**		**Niet Toepasbaar > industrie**	
		Meetw	**GSSD**	**Meetw**	**GSSD**	**Meetw**	**GSSD**
METALEN							
Kobalt	mg/kg ds	**6,1**	**10,2**	**9,6**	**9,0**	**12**	**6**
Nikkel	mg/kg ds	**15**	**24**	**22**	**21**	**32**	**18**
Koper	mg/kg ds	**27**	**38**	**42**	**44**	**31**	**23**
Zink	mg/kg ds	**96**	**141**	**140**	**141**	**120**	**78**
Molybdeen	mg/kg ds	**<1,5**	**<1,1**	**1,6**	**1,6**	**1,6**	**1,6**
Cadmium	mg/kg ds	**0,63**	**0,81**	**1**	**1**	**0,49**	**0,45**
Barium	mg/kg ds	92	158 (6)	140	132 (6)	120	63 (6)
Kwik	mg/kg ds	**0,39**	**0,47**	**0,5**	**0,5**	**0,32**	**0,25**
Lood	mg/kg ds	**28**	**35**	**47**	**49**	**23**	**18**
PAK							
Naftaleen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	<0,2	0,1 (41)	<0,05	<0,04
Anthraceen	mg/kg ds	0,13	0,13	<0,2	0,1 (41)	<0,05	<0,04
Fenanthreen	mg/kg ds	0,36	0,36	0,19	0,19	<0,05	<0,04
Fluorantheen	mg/kg ds	0,75	0,75	0,75	0,75	0,3	0,3
Chryseen	mg/kg ds	0,38	0,38	0,28	0,28	0,091	0,091
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,3	0,3	0,22	0,22	<0,05	<0,04
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,28	0,28	0,16	0,16	<0,05	<0,04
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	0,13	0,13	0,14	0,14	<0,05	<0,04
Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	0,25	0,25	0,088	0,088
Benzo(g,h,i)peryleen	mg/kg ds	<0,5	0,4 (41)	<0,2	0,1 (41)	<0,05	<0,04
PAK 10 VROM	mg/kg ds	**2,8**	**2,8**	**2,4**	**2,4**	**0,72**	**0,72**
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN							
PCB (som 7)	mg/kg ds	**0,012**	**0,020**	**0,028**	**0,054**	**0,014**	**0,032**
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN							
Minerale olie C10 - C12	mg/kg ds	<3	3 (6)	<9	12 (6)	<3	5 (6)
Minerale olie C12 - C16	mg/kg ds	17	27 (6)	14	27 (6)	14	33 (6)
Minerale olie C16 - C20	mg/kg ds	53	85 (6)	60	118 (6)	51	119 (6)
Minerale olie C20 - C24	mg/kg ds	73	118 (6)	90	176 (6)	81	188 (6)
Minerale olie C24 - C28	mg/kg ds	83	134 (6)	98	192 (6)	98	228 (6)
Minerale olie C28 - C32	mg/kg ds	92	148 (6)	110	216 (6)	110	256 (6)
Minerale olie C32 - C36	mg/kg ds	47	76 (6)	48	94 (6)	70	163 (6)
Minerale olie C36 - C40	mg/kg ds	15	24 (6)	19	37 (6)	18	42 (6)
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	**380**	**613**	**450**	**882**	**440**	**1023**
OVERIG							
Droge stof	%	53,3	53,3 (6)	39,8	39,8 (6)	57,1	57,1 (6)
Lutum	%	12		27		53	
Organische stof (humus)	% ds	6,2		5,1		4,3	

Symbool :
> AW : > Achtergrondwaarde
> WO : > Wonen
> Ind : > Industrie
> I : > Interventiewaarde
41 : Verhoogde rapportagegrens geconstateerd door BoToVa service
6 : Heeft geen normwaarde
: verhoogde rapportagegrens
GSSD : Gestandaardiseerde meetwaarde

- Getoetst via de BoToVa service, versie 3.1.0 -

Tabel 5: Samenstellingwaarden en toetsing voor grond conform Besluit Bodemkwaliteit

Grondmonster		MM 013		MM 014		MM 015	
Grondsoort		Zand		Zand		Zand	
Humus (% ds)		8,70		0,20		0,90	
Lutum (% ds)		4,30		1,00		1,80	
Datum van toetsing		5-5-2022		5-5-2022		5-5-2022	
Monster getoetst als		partij		partij		partij	
Bodemklasse monster		**Altijd toepasbaar**		**Altijd toepasbaar**		**Altijd toepasbaar**	
		Meetw	**GSSD**	**Meetw**	**GSSD**	**Meetw**	**GSSD**
METALEN							
Kobalt	mg/kg ds	**<3**	**<6**	**<3**	**<7**	**<3**	**<7**
Nikkel	mg/kg ds	**5,5**	**13,5**	**<4**	**<8**	**<4**	**<8**
Koper	mg/kg ds	**8,5**	**13,4**	**<5**	**<7**	**<5**	**<7**
Zink	mg/kg ds	**27**	**50**	**<20**	**<33**	**<20**	**<33**
Molybdeen	mg/kg ds	**<1,5**	**<1,1**	**<1,5**	**<1,1**	**<1,5**	**<1,1**
Cadmium	mg/kg ds	**<0,2**	**<0,2**	**<0,2**	**<0,2**	**<0,2**	**<0,2**
Barium	mg/kg ds	31	93 (6)	<20	<54 (6)	<20	<54 (6)
Kwik	mg/kg ds	**0,08**	**0,11**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**	**<0,05**
Lood	mg/kg ds	**12**	**16**	**<10**	**<11**	**<10**	**<11**
PAK							
Naftaleen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	<0,05	<0,04	<0,05	<0,04
Anthraceen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	<0,05	<0,04	<0,05	<0,04
Fenanthreen	mg/kg ds	0,079	0,079	<0,05	<0,04	<0,05	<0,04
Fluorantheen	mg/kg ds	0,2	0,2	<0,05	<0,04	<0,05	<0,04
Chryseen	mg/kg ds	0,13	0,13	<0,05	<0,04	<0,05	<0,04
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,089	0,089	<0,05	<0,04	<0,05	<0,04
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,083	0,083	<0,05	<0,04	<0,05	<0,04
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	<0,05	<0,04	<0,05	<0,04
Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	<0,05	<0,04	<0,05	<0,04
Benzo(g,h,i)peryleen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	<0,05	<0,04	<0,05	<0,04
PAK 10 VROM	mg/kg ds	**0,76**	**0,76**	**0,35**	**<0,35**	**0,35**	**<0,35**
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN							
PCB (som 7)	mg/kg ds	**0,0049**	**<0,0056**	**0,0049**	**<0,0245**	**0,0049**	**<0,0245**
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN							
Minerale olie C10 - C12	mg/kg ds	<3	2 (6)	<3	11 (6)	<3	11 (6)
Minerale olie C12 - C16	mg/kg ds	<3	2 (6)	<3	11 (6)	<3	11 (6)
Minerale olie C16 - C20	mg/kg ds	6	7 (6)	<4	14 (6)	<4	14 (6)
Minerale olie C20 - C24	mg/kg ds	10	11 (6)	<5	18 (6)	<5	18 (6)
Minerale olie C24 - C28	mg/kg ds	14	16 (6)	<5	18 (6)	<5	18 (6)
Minerale olie C28 - C32	mg/kg ds	27	31 (6)	<5	18 (6)	<5	18 (6)
Minerale olie C32 - C36	mg/kg ds	9	10 (6)	<5	18 (6)	<5	18 (6)
Minerale olie C36 - C40	mg/kg ds	<5	4 (6)	<5	18 (6)	<5	18 (6)
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	**72**	**83**	**<35**	**<123**	**<35**	**<123**
OVERIG							
Droge stof	%	69,5	69,5 (6)	85,4	85,4 (6)	82,7	82,7 (6)
Lutum	%	4,3		<1		1,8	
Organische stof (humus)	% ds	8,7		<0,2		0,9	

Symbool :
> AW : > Achtergrondwaarde
> WO : > Wonen
> Ind : > Industrie
> I : > Interventiewaarde
41 : Verhoogde rapportagegrens geconstateerd door BoToVa service
6 : Heeft geen normwaarde
: verhoogde rapportagegrens
GSSD : Gestandaardiseerde meetwaarde

- Getoetst via de BoToVa service, versie 3.1.0 -

Tabel 6: Samenstellingwaarden en toetsing voor grond conform Besluit Bodemkwaliteit

Grondmonster		MM 016		MM 017	
Grondsoort		Klei		Klei	
Humus (% ds)		4,20		14,40	
Lutum (% ds)		40,0		23,0	
Datum van toetsing		5-5-2022		5-5-2022	
Monster getoetst als		partij		partij	
Bodemklasse monster		Klasse industrie		Klasse industrie	
		Meetw	**GSSD**	**Meetw**	**GSSD**
METALEN					
Kobalt	mg/kg ds	**10**	**7**	**8,2**	**8,7**
Nikkel	mg/kg ds	**30**	**21**	**19**	**20**
Koper	mg/kg ds	**20**	**17**	**39**	**38**
Zink	mg/kg ds	**71**	**56**	**140**	**139**
Molybdeen	mg/kg ds	**<1,5**	**<1,1**	**1,6**	**1,6**
Cadmium	mg/kg ds	**0,25**	**0,26**	**0,95**	**0,86**
Barium	mg/kg ds	82	55 (6)	120	128 (6)
Kwik	mg/kg ds	**0,16**	**0,14**	**0,55**	**0,55**
Lood	mg/kg ds	**17**	**15**	**34**	**33**
PAK					
Naftaleen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	<0,05	<0,02
Anthraceen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	<0,05	<0,02
Fenanthreen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	0,24	0,17
Fluorantheen	mg/kg ds	0,16	0,16	0,79	0,55
Chryseen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	0,24	0,17
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	0,29	0,20
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	0,24	0,17
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	0,14	0,10
Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen	mg/kg ds	0,11	0,11	<0,05	<0,02
Benzo(g,h,i)peryleen	mg/kg ds	<0,05	<0,04	<0,05	<0,02
PAK 10 VROM	mg/kg ds	**0,55**	**0,55**	**2,1**	**1,4**
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN					
PCB (som 7)	mg/kg ds	**0,0049**	**<0,0117**	**0,035**	**0,024**
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN					
Minerale olie C10 - C12	mg/kg ds	<3	5 (6)	<3	1 (6)
Minerale olie C12 - C16	mg/kg ds	8	19 (6)	27	19 (6)
Minerale olie C16 - C20	mg/kg ds	17	40 (6)	86	60 (6)
Minerale olie C20 - C24	mg/kg ds	25	60 (6)	130	90 (6)
Minerale olie C24 - C28	mg/kg ds	28	67 (6)	120	83 (6)
Minerale olie C28 - C32	mg/kg ds	29	69 (6)	120	83 (6)
Minerale olie C32 - C36	mg/kg ds	14	33 (6)	59	41 (6)
Minerale olie C36 - C40	mg/kg ds	<5	8 (6)	20	14 (6)
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	**130**	**310**	**570**	**396**
OVERIG					
Droge stof	%	68,6	68,6 (6)	54,7	54,7 (6)
Lutum	%	40		23	
Organische stof (humus)	% ds	4,2		14,4	

Symbool :
> AW : > Achtergrondwaarde
> WO : > Wonen
> Ind : > Industrie
> I : > Interventiewaarde
41 : Verhoogde rapportagegrens geconstateerd door BoToVa service
6 : Heeft geen normwaarde
: verhoogde rapportagegrens
GSSD : Gestandaardiseerde meetwaarde

- Getoetst via de BoToVa service, versie 3.1.0 -

Tabel 7: Normwaarden (mg/kg) conform Regeling Besluit Bodemkwaliteit

		AW	WO	IND	I
METALEN					
Cadmium	mg/kg ds	0,6	1,2	4,3	13
Kobalt	mg/kg ds	15	35	190	190
Koper	mg/kg ds	40	54	190	190
Kwik	mg/kg ds	0,15	0,83	4,8	36
Lood	mg/kg ds	50	210	530	530
Molybdeen	mg/kg ds	1,5	88	190	190
Nikkel	mg/kg ds	35	39	100	100
Zink	mg/kg ds	140	200	720	720
PAK					
PAK 10 VROM	mg/kg ds	1,5	6,8	40	40
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN					
PCB (som 7)	mg/kg ds	0,02	0,04	0,5	1
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN					
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	190	190	500	5000

Tabel 1: Samenstellingwaarden en toetsing voor waterbodem conform Besluit Bodemkwaliteit

Analysemonster	MM slib 1-1						
Datum	3-5-2022						
Traject (cm-mv)	30-50						
Humus (% ds)	5,7						
Lutum (% ds)	3,6						
Datum van toetsing	10-5-2022						
Bodemklasse monster			Altijd toepasbaar	Altijd toepasbaar	Verspreidbaar	Verspreidbaar	Verspreidbaar
			T1	T3	T5	T6	T7
METALEN							
Kobalt	3,1	mg/kg ds					
Nikkel	6,5	mg/kg ds					
Koper	5,6	mg/kg ds					
Zink	28	mg/kg ds					
Molybdeen	< 1,5	mg/kg ds					
Cadmium	< 0,2	mg/kg ds					
Barium	34	mg/kg ds	-	-		-	-
Kwik	< 0,05	mg/kg ds					
Lood	< 10	mg/kg ds					
PAK							
Naftaleen	< 0,05	mg/kg ds					
Anthraceen	< 0,05	mg/kg ds					
Fenanthreen	< 0,05	mg/kg ds					
Fluorantheen	0,12	mg/kg ds					
Chryseen	< 0,05	mg/kg ds					
Benzo(a)anthraceen	< 0,05	mg/kg ds					
Benzo(a)pyreen	< 0,05	mg/kg ds					
Benzo(k)fluorantheen	< 0,05	mg/kg ds					
Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen	< 0,05	mg/kg ds					
Benzo(g,h,i)peryleen	< 0,05	mg/kg ds					
PAK 10 VROM	0,44	mg/kg ds					
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN							
PCB (som 7)	0,0049	mg/kg ds					
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN							
Minerale olie C10 - C12	< 3	mg/kg ds	-	-	-	-	-
Minerale olie C12 - C16	< 3	mg/kg ds	-	-	-	-	-
Minerale olie C16 - C20	< 4	mg/kg ds	-	-	-	-	-
Minerale olie C20 - C24	8	mg/kg ds	-	-	-	-	-
Minerale olie C24 - C28	15	mg/kg ds	-	-	-	-	-
Minerale olie C28 - C32	23	mg/kg ds	-	-	-	-	-
Minerale olie C32 - C36	8	mg/kg ds	-	-	-	-	-
Minerale olie C36 - C40	< 5	mg/kg ds	-	-	-	-	-
Minerale olie C10 - C40	64	mg/kg ds					
OVERIG							
Droge stof	66	%	-	-	-	-	-
Korrelfractie < 16 µm	6,2	%					
Lutum	3,6	%					
Organische stof (humus)	5,7	% ds					
meersoorten PAF organische verbindingen		%					
meersoorten PAF metalen		%					

Symbool :
> AW : > Achtergrondwaarde
> A : > Klasse A
8,88 : > Klasse B
6 : Heeft geen normwaarde
@ verhoogde rapportagegrens
GSSD @ Gestandaardiseerde meetwaarde

- Getoetst via de BoToVa service, versie 3.1.0 -

Tabel 2: Samenstellingwaarden en toetsing voor waterbodem conform Besluit Bodemkwaliteit

Analysemonster	MM slib 2-1						
Datum	3-5-2022						
Traject (cm-mv)	40-70						
Humus (% ds)	3,6						
Lutum (% ds)	6,1						
Datum van toetsing	10-5-2022						
Bodemklasse monster			Altijd toepasbaar	Altijd toepasbaar	Verspreidbaar	Verspreidbaar	Verspreidbaar
			T1	T3	T5	T6	T7
METALEN							
Kobalt	3,4	mg/kg ds					
Nikkel	7,3	mg/kg ds					
Koper	< 5	mg/kg ds					
Zink	< 20	mg/kg ds					
Molybdeen	< 1,5	mg/kg ds					
Cadmium	< 0,2	mg/kg ds					
Barium	20	mg/kg ds	-	-		-	-
Kwik	< 0,05	mg/kg ds					
Lood	< 10	mg/kg ds					
PAK							
Naftaleen	< 0,05	mg/kg ds					
Anthraceen	< 0,05	mg/kg ds					
Fenanthreen	< 0,05	mg/kg ds					
Fluorantheen	< 0,05	mg/kg ds					
Chryseen	< 0,05	mg/kg ds					
Benzo(a)anthraceen	< 0,05	mg/kg ds					
Benzo(a)pyreen	< 0,05	mg/kg ds					
Benzo(k)fluorantheen	< 0,05	mg/kg ds					
Indeno-(1,2,3-c,d)pyreen	< 0,05	mg/kg ds					
Benzo(g,h,i)peryleen	< 0,05	mg/kg ds					
PAK 10 VROM	0,35	mg/kg ds					
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN							
PCB (som 7)	0,0049	mg/kg ds					
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN							
Minerale olie C10 - C12	< 3	mg/kg ds	-	-	-	-	-
Minerale olie C12 - C16	< 3	mg/kg ds	-	-	-	-	-
Minerale olie C16 - C20	< 4	mg/kg ds	-	-	-	-	-
Minerale olie C20 - C24	< 5	mg/kg ds	-	-	-	-	-
Minerale olie C24 - C28	< 5	mg/kg ds	-	-	-	-	-
Minerale olie C28 - C32	9	mg/kg ds	-	-	-	-	-
Minerale olie C32 - C36	< 5	mg/kg ds	-	-	-	-	-
Minerale olie C36 - C40	< 5	mg/kg ds	-	-	-	-	-
Minerale olie C10 - C40	< 35	mg/kg ds					
OVERIG							
Droge stof	68	%	-	-	-	-	-
Korrelfractie < 16 µm	8,7	%					
Lutum	6,1	%					
Organische stof (humus)	3,6	% ds					
meersoorten PAF organische verbindingen		%					
meersoorten PAF metalen		%					

Symbool :
> AW : > Achtergrondwaarde
> A : > Klasse A
8,88 : > Klasse B
6 : Heeft geen normwaarde
@ verhoogde rapportagegrens
GSSD @ Gestandaardiseerde meetwaarde

- Getoetst via de BoToVa service, versie 3.1.0 -

Projectcode: 22082

Tabel 3: Normwaarden (mg/kg) conform Regeling Besluit Bodemkwaliteit (T1)

		AW	WO	IND	I
METALEN					
Cadmium	mg/kg ds	0,6	1,2	4,3	13
Kobalt	mg/kg ds	15	35	190	190
Koper	mg/kg ds	40	54	190	190
Kwik	mg/kg ds	0,15	0,83	4,8	36
Lood	mg/kg ds	50	210	530	530
Molybdeen	mg/kg ds	1,5	88	190	190
Nikkel	mg/kg ds	35	39	100	100
Zink	mg/kg ds	140	200	720	720
PAK					
PAK 10 VROM	mg/kg ds	1,5	6,8	40	40
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN					
PCB (som 7)	mg/kg ds	0,02	0,04	0,5	1
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN					
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	190	190	500	5000

Tabel 4: Normwaarden (mg/kg) conform Regeling Besluit Bodemkwaliteit (T3)

		ETW	AW	A	B
METALEN					
Cadmium	mg/kg ds	4,3	0,6	4	14
Kobalt	mg/kg ds	130	15	25	240
Koper	mg/kg ds	113	40	96	190
Kwik	mg/kg ds	4,8	0,15	1,2	10
Lood	mg/kg ds	308	50	138	580
Molybdeen	mg/kg ds	105	1,5	5	200
Nikkel	mg/kg ds	100	35	50	210
Zink	mg/kg ds	430	140	563	2000
PAK					
PAK 10 VROM	mg/kg ds		1,5	9	40
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN					
PCB 101	mg/kg ds		0,0015	0,023	
PCB 118	mg/kg ds		0,0045	0,016	
PCB 138	mg/kg ds		0,004	0,027	
PCB 153	mg/kg ds		0,0035	0,033	
PCB 180	mg/kg ds		0,0025	0,018	
PCB 28	mg/kg ds		0,0015	0,014	
PCB 52	mg/kg ds		0,002	0,015	
PCB (som 7)	mg/kg ds		0,02	0,139	1
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN					
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds		190	1250	5000

Tabel 5: Normwaarden (mg/kg) conform Regeling Besluit Bodemkwaliteit (T5)

		AW	MW per	I
METALEN				
Cadmium	mg/kg ds	0,6	7,5	13
Kobalt	mg/kg ds	15		190
Koper	mg/kg ds	40		190
Kwik	mg/kg ds	0,15		36
Lood	mg/kg ds	50		530
Molybdeen	mg/kg ds	1,5		190
Nikkel	mg/kg ds	35		100
Zink	mg/kg ds	140		720
PAK				
PAK 10 VROM	mg/kg ds	1,5		40
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN				
PCB (som 7)	mg/kg ds	0,02		1
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN				
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	190	3000	5000

Tabel 6: Normwaarden (mg/kg) conform Regeling Besluit Bodemkwaliteit (T6)

		AW	MW zoet	IW
METALEN				
Cadmium	mg/kg ds	0,6	4	14
Kobalt	mg/kg ds	15	25	240
Koper	mg/kg ds	40	96	190
Kwik	mg/kg ds	0,15	1,2	10
Lood	mg/kg ds	50	138	580
Molybdeen	mg/kg ds	1,5	5	200
Nikkel	mg/kg ds	35	50	210
Zink	mg/kg ds	140	563	2000
PAK				
PAK 10 VROM	mg/kg ds	1,5	9	40
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN				
PCB 101	mg/kg ds	0,0015	0,023	
PCB 118	mg/kg ds	0,0045	0,016	
PCB 138	mg/kg ds	0,004	0,027	
PCB 153	mg/kg ds	0,0035	0,033	
PCB 180	mg/kg ds	0,0025	0,018	
PCB 28	mg/kg ds	0,0015	0,014	
PCB 52	mg/kg ds	0,002	0,015	
PCB (som 7)	mg/kg ds	0,02	0,139	1
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN				
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	190	1250	5000

Tabel 7: Normwaarden (mg/kg) conform Regeling Besluit Bodemkwaliteit (T7)

		MW zout	IW
METALEN			
Cadmium	mg/kg ds	4	14
Kobalt	mg/kg ds		240
Koper	mg/kg ds	60	190
Kwik	mg/kg ds	1,2	10
Lood	mg/kg ds	110	580
Molybdeen	mg/kg ds		200
Nikkel	mg/kg ds	45	210
Zink	mg/kg ds	365	2000
PAK			
PAK 10 VROM	mg/kg ds	8	40
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN			
PCB (som 7)	mg/kg ds	0,1	1
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN			
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	1250	5000

6 Foto's veldwerk

Foto 1:

Foto 2:

Foto 3:

Foto 4:

Standaard stoffenpakket

Voor de bepaling van de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem, door middel van een verkennend (water)bodemonderzoek (NEN 5740 en NEN 5720) en voor het keuren van grond (BRL SIKB 1000, protocol 1001), zijn voor grond en grondwater standaardstoffenpakketten samengesteld. In deze pakketten zijn de meest voorkomende bodembedreigende stoffen opgenomen. De pakketten bestaan uit de navolgende analyses:

Pakket	Analyseparameters
A. Standaardpakket bodem: ► onderzoek landbodem ► onderzoek regionale waterbodem ► keuren van grond ► keuren van baggerspecie uit regionaal water	► Algemeen: Organische stof en lutum ► Metalen: Barium, cadmium, kobalt, koper, kwik, lood, molybdeen, nikkel en zink ► Organische stoffen: Som-PCB's 1) Som-PAK's 2) Minerale olie
B. Standaardpakket grondwater	► Metalen: Barium, cadmium, kobalt, koper, kwik, lood, molybdeen, nikkel en zink ► Organische stoffen: Minerale olie Vluchtige aromatische koolwaterstoffen 3) Vluchtige gehalogeneerde koolwaterstoffen 4)

1) Som -PCB's: PCB 28, PCB 52, PCB 101, PCB 118, PCB 138, PCB 153 en PCB 180.
2) Som-PAK's: Naftaleen, fenantreen, antraceen, fluorantheen, chryseen, benzo(a)antraceen, benzo(a)pyreen, benzo(k)fluorantheen, indeno(1,2,3 cd)pyreen en benzo(ghi)peryleen.
3) Vluchtige aromatische koolwaterstoffen: Benzeen, tolueen, ethylbenzeen, som -xylenen (som o, m, p), styreen en naftaleen.
4) Vluchtige gehalogeneerde koolwaterstoffen: Vinylchloride, 1,1-dichlooretheen, dichloormethaan, trans-1,2-dichlooretheen, cis -1,2-dichlooretheen, som 1,2-dichlooretheen, 1,1-dichloorethaan, chloroform, 1,1,1-trichloorethaan, tetrachloormethaan, 1,2 dichloorethaan, trichlooretheen, 1,2-dichloorpropaan, 1,1-dichloorpropaan, 1,3-dichloorpropaan, som dichloorpropanen, 1,1,2-trichloorethaan, tetrachlooretheen en bromoform.

Mogelijke bronnen en toepassingen van deze bodembedreigende stoffen zijn:

barium	:	papier- en papierwarenindustrie, rubberindustrie, boorspoeling, wegfundering
cadmium	:	kunstmest, lood- en zinkfabrieken, batterijen, wegfundering.
kobalt	:	metaallegering, pigment, katalysator, wegfundering.
koper	:	drukkerijen, houtconservering, metaalindustrie, scheepsbouw, spoor, puin.
kwik	:	houtconservering, kleur- en verfstoffenindustrie, zuivelindustrie.
lood	:	drukkerijen, metaalfabrieken, scheepsbouw, verfstoffenindustrie, puin.
molybdeen	:	smederijen, afgewerkte olie, metaallegering, pigment.
nikkel	:	metaallegering, batterijen, plantaardige olie (katalysator).
zink	:	drukkerijen, kleur- en verfstoffen, rubber, betonindustrie, metaalgieterijen, metaalindustrie, puin/wegfundering.
minerale olie	:	brandstoffenhandel en -opslag, autoreparatiebedrijf, scheepsbouw.
PAK	:	verbrandingsresten, teerhoudende producten, gasfabrieken, puin.
PCB's	:	smederijen, transformatoren, hydraulische installaties, autosloperijen.
BTEXN	:	drukkerijen, kleur- en verfstoffenindustrie, autoreparatiebedrijven, gasfabrieken, brandstoffenhandel, oplosmiddelen.
VOH/VOCL	:	reinigings- en oplosmiddelen, drukkerijen, verfindustrie, metaalindustrie.

Circulaire bodemsanering per 1 juli 2013

Voor de toetsing van de aangetroffen concentraties aan verontreinigende stoffen is gebruik gemaakt van de geldende toetsingswaarden uit de Circulaire bodemsanering en de Regeling bodemkwaliteit. In de Circulaire bodemsanering en de Regeling bodemkwaliteit zijn de meest voorkomende bodembedreigende stoffen opgenomen. Het toetsen van de aangetroffen concentraties van de verschillende stoffen gebeurt aan de hand van de zogenaamde achtergrondwaarden, streefwaarden , tussenwaarden en interventiewaarden. Deze toetsingswaarden hebben de volgende betekenis:

Achtergrondwaarden (AW2000) / Streefwaarden

De achtergrondwaarden voor grond en de streefwaarden voor grondwater geven het niveau aan waarbij sprake is van een duurzame bodemkwaliteit. Beneden deze waarden is de bodem geschikt voor elke bodemfunctie. In de Regeling bodemkwaliteit is voor grond een aanvullende Toetsingsregel Achtergrondwaarden opgenomen. Bij de analyse van een standaardpakket grond houdt deze toetsingsregel in dat, indien maximaal 2 parameters zijn verhoogd tot maximaal 2 keer de Achtergrondwaarde en de waarde voor Wonen niet wordt overschreden, dan voldoet de grond alsnog aan de Achtergrondwaarden.

Interventiewaarden

De interventiewaarden bodemsanering geven het concentratieniveau voor verontreinigingen in grond en grondwater aan waarboven ernstige vermindering of dreigende vermindering optreedt van de functionele eigenschappen die de bodem heeft voor mens, plant of dier.
De normen zijn gebaseerd op de kennis over de effecten van stoffen in het milieu en op de mens. Soms zijn te weinig gegevens beschikbaar om een interventiewaarde af te kunnen leiden. Dan wordt alleen een indicatief niveau van ernstige verontreiniging bepaald.
Om van een 'geval van ernstige bodemverontreiniging' te spreken, dient voor ten minste één stof de gemiddelde gemeten concentratie van minimaal 25 m^3 bodemvolume in het geval van grondverontreiniging of 100 m^3 poriënverzadigd bodemvolume in het geval van grondwaterverontreiniging, hoger te zijn dan de interventiewaarde. Indien er sprake is van een 'geval van ernstige bodemverontreiniging' dient te worden vastgesteld of sprake is van onaanvaardbare risico's voor mens of milieu. Op basis hiervan kan worden bepaald of spoedige sanering nodig is.

Tussenwaarde

De tussenwaarde is het gemiddelde van de achtergrondwaarde/streefwaarde en de interventiewaarde. De tussenwaarde is een indicatie dat (plaatselijk) mogelijk ook de interventiewaarde wordt overschreden. Bij overschrijding van de tussenwaarde dient veelal een nader onderzoek te worden uitgevoerd om na te gaan of er sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging. In de toetsingstabellen Wet bodembescherming (bijlage V) wordt gebruik gemaakt van de index-waarde. Bij een index > 0,5 is er sprake van overschrijding van de tussenwaarde.

Bodemtype correctie

De toetsingswaarden voor de grond zijn opgesteld voor standaardbodems (10% organische stof en 25% lutum). De normwaarden (streef- en interventiewaarden en maximale waarden Besluit bodemkwaliteit) zijn echter afhankelijk van het daadwerkelijk gemeten lutum- en organisch stofgehalte. Daarom is het nodig om bij de beoordeling van de kwaliteit van de (water)bodem of van een partij toe te passen grond of baggerspecie de standaard normwaarden uit de tabellen om te rekenen naar normwaarden voor de betreffende bodem of de betreffende (partij) grond of baggerspecie. De toetsingswaarden kunnen vervolgens met de gemeten gehalten worden vergeleken.

Besluit bodemkwaliteit

In januari 2008 is het Besluit bodemkwaliteit in werking getreden. Het besluit omvat regels voor de toepassing van grond, baggerspecie en bouwstoffen en stelt kwaliteitseisen aan de uitvoering van bodemwerkzaamheden. Naast het Besluit bodemkwaliteit is er een Regeling bodemkwaliteit met daarin de uitvoeringsbesluiten en normatieve invulling van het bodembeleid.
Bodemwerkzaamheden mogen alleen door erkende bedrijven en personen worden uitgevoerd. Op de website van Bodem+ (Rijkswaterstaat) zijn alle gecertificeerde bedrijven en personen weergegeven: https://www.bodemplus.nl/aanvragen/erkenningen/zoekmenu/.

Bouwstoffen

Alleen steenachtige bouwmaterialen als beton, asfalt en bakstenen worden als bouwstof aangemerkt. Om de kwaliteit van bouwmateriaal aan te tonen kan de toepasser van een bouwstof een partijkeuring laten uitvoeren of gebruik maken van een erkende kwaliteitsverklaring dan wel een fabrikant-eigenverklaring.

Grond en baggerspecie

Als uitgangspunt geldt dat grond en baggerspecie welke voldoet aan de achtergrondwaarden altijd vrij toepasbaar is. Grond en baggerspecie welke ligt boven het niveau van het onaanvaardbare risico (saneringscriterium) mag nooit worden toegepast. Tussen deze 'altijd' en 'nooit' grenzen liggen de maximale waarden.
Voor toepassing op land zijn de generieke maximale waarden wonen en industrie vastgesteld.
Voor toepassing in oppervlaktewater zijn de maximale waarden klasse A en B vastgesteld.
Door gemeenten en waterkwaliteitsbeheerders kunnen ook lokale maximale waarden worden vastgesteld (binnen de 'altijd' en 'nooit' grens). Gebiedsspecifieke normen kunnen strenger of soepeler zijn dan de landelijke generieke normen.
Op land mag grond en baggerspecie alleen worden toegepast als de kwaliteit gelijk of beter is dan de ontvangende bodem én het materiaal voldoet aan de bodemfunctieklasse (industrie, wonen of achtergrondwaarde) van het toepassingsgebied.
Bij het toepassen van grond of baggerspecie in oppervlaktewater dient de kwaliteit gelijk of beter te zijn dan de actuele kwaliteit van de ontvangende waterbodem (klasse A of B).

Verspreiding van baggerspecie over aangrenzende percelen

Voor de verspreiding van baggerspecie over aangrenzende percelen gelden andere voorwaarden. De bovengrens voor de kwaliteit van baggerspecie die mag worden verspreid is gebaseerd op de ecologische risico's (zogenaamde msPAF toets) en mag verder de interventiewaarde niet overschrijden.

Grootschalige toepassingen

Voor grootschalige toepassingen (grote grondlichamen voor wegen, spoorwegen, terpen, dijken of geluidswallen) geldt geen toetsing aan de kwaliteit van de ontvangende bodem. In plaats daarvan gelden voor metalen emissiewaarden om te voorkomen dat ontoelaatbare uitloging naar de bodem en het grondwater plaatsvindt. Een grootschalige toepassing moet worden afgedekt met een leeflaag van ten minste 0,5 meter.

Melding

Alle toepassingen van grond, baggerspecie en IBC bouwstoffen dienen te worden gemeld bij het Meldpunt Bodemkwaliteit (https://meldpuntbodemkwaliteit.agentschapnl.nl).
Uitzondering hierop zijn het verspreiden van baggerspecie op het aangrenzende perceel, het toepassen van grond en bagger door particulieren en het toepassen van grond of bagger binnen één vestigingslocatie van een landbouwbedrijf. Ook het toepassen van schone grond en baggerspecie in hoeveelheden kleiner dan 50 m^3 hoeft niet te worden gemeld.

Lood in bodem en gezondheid

(referenties: RIVM-rapport 2015-02-04 en GGD toelichting lood in bodem en gezondheid)

Een bodemverontreiniging met lood kan al bij lagen gehalten (beneden de interventiewaarde) een gezondheidsrisico vormen voor jonge kinderen in de leeftijd van circa 0 tot 6 jaar.
Door de GGD wordt geadviseerd de blootstelling van kinderen aan lood tot een minimum te beperken.
Bij kinderen kan de inname van lood leiden tot het verlies van IQ-punten. Bij een loodinname van 0,5 µg/kg/dag kan gemiddeld circa één IQ-puntverlies optreden en bij een loodinname van 1,9 µg/kg/dag kan gemiddeld circa drie IQ-puntverlies optreden.

Bij gevoelige locaties zoals wonen met tuin, plaatsen waar kinderen spelen en moestuinen heeft een laag bodemloodgehalte, overeenkomend met minder dan één IQ-puntverlies, de voorkeur. In de onderstaande tabel is per bodemfunctie aangegeven bij welk loodgehalte er IQ-puntverlies kan optreden.

Bodemgebruik	Gezondheidskundig **voldoende** bodemloodkwaliteit (< 1 IQ-puntverlies door bodemlood)	Gezondheidskundig **matige** bodemloodkwaliteit (1-3 IQ-puntverlies door bodemlood)	Gezondheidskundig **onvoldoende** bodemloodkwaliteit (> 3 IQ-puntverlies door bodemlood)
Grote moestuin (> ±200 m²)	< 60*	60 - 260	> 260
Wonen met tuin (kleine moestuin)	< 90	90 - 370	> 370
Plaatsen waar kinderen spelen	< 100	100 - 390	> 390

* Betreft gestandaardiseerd gehalte in mg/kgds

Bij een voldoende bodemloodkwaliteit zijn er geen gebruiksbeperkingen.

Bij een matige bodemloodkwaliteit wordt geadviseerd om contact van jonge kinderen met grond te beperken. Hierbij dient gedacht te worden aan:

- Laat kinderen in een zandbak met schoon speelzand spelen.
- Leg (kunst)gras, tegels of een schone laag grond aan op plekken waar kinderen spelen. Bij voorkeur met een laag schone grond of zand onder het (kunst)gras of tegels.
- Kweek groenten in bakken met schone teelaarde.
- Let vooral bij jonge kinderen extra op hygiëne (handen wassen na het buitenspelen).
- Ga de inloop van grond in huis tegen (schoenen uitdoen, regelmatig stofzuigen of dweilen).

Bij een onvoldoende bodemkwaliteit wordt geadviseerd de bodem te laten saneren.

Normec Certification B.V.
Stationsweg 2, 4191 KK Geldermalsen
T 0345 585 000, info-cert@normec.nl
www.normec.nl

Normec

BRL SIKB 1000 Procescertificaat EC-SIK-10004

Normec Certification B.V. verklaart hierbij op basis van het certificatie onderzoek dat het proces van:

Terra Bodemonderzoek B.V.

Vestiging(en):

Oudemolen

Adres:	Hoofdweg 107 9484 TA OUDEMOLEN	Datum uitgifte:	13-02-2020
		Geldig tot:	19-02-2022
Telefoonnr:	0592-231626	Gecertificeerd sinds:	19-02-2007
E-mail:	info@terrabodemonderzoek.nl	KvK-nummer:	02062603

voldoet aan de voorwaarden gesteld in:

Beoordelingsrichtlijn voor het SIKB procescertificaat Monsterneming voor partijkeuringen

voor het toepassingsgebied:
Protocol 1001: Monsterneming voor partijkeuringen grond en baggerspecie (versie 9.0)

Processpecificatie
Dit procescertificaat is op basis van BRL SIKB 1000, Monsterneming voor partijkeuringen, versie 9.0, d.d. 1 februari 2018, overeenkomstig de in dit certificaat genoemde protocollen, afgegeven conform het Certificatiereglement van Normec Certification B.V.

Normec Certification B.V. verklaart hierbij op basis van het uitgevoerde certificatieonderzoek dat het gerechtvaardigd vertrouwen bestaat dat de door Terra Bodemonderzoek B.V. uitgevoerde processen bij voortduring voldoen aan de in dit procescertificaat vastgelegde processpecificaties en daarmee voldoet aan het voor de certificering geldende normdocument.

In geval van klachten kan de opdrachtgever zich wenden tot de certificaathouder en, zo nodig, tot Normec Certification B.V.

Voor het Besluit bodemkwaliteit is de gecertificeerde organisatie een door de Minister van Infrastructuur en Waterstaat erkende organisatie, indien het certificaat is opgenomen in het overzicht van erkende bodeminitiatiefnemers op de website van Rijkswaterstaat Directie Leefomgeving:

Normec Certification B.V. voert gedurende de looptijd van het certificaat regelmatig controles uit. Nadruk uitsluitend in het geheel toegestaan.

BRL SIKB 2000 Procescertificaat EC-SIK-20266

Normec Certification B.V. verklaart hierbij op basis van het certificatie onderzoek dat het proces van:

Terra Bodemonderzoek B.V.

Vestiging(en):

Oudemolen

Adres:	Hoofdweg 107 9484 TA OUDEMOLEN	Datum uitgifte:	13-02-2020
		Geldig tot:	19-02-2022
Telefoonnr:	0592-231626	Gecertificeerd sinds:	19-02-2007
E-mail:	info@terrabodemonderzoek.nl	KvK-nummer:	02062603

voldoet aan de voorwaarden gesteld in:

Beoordelingsrichtlijn voor het SIKB procescertificaat Veldwerk bij Milieuhygiënisch Bodem- en waterbodemonderzoek

voor het toepassingsgebied:
Protocol 2001: Plaatsen van handboringen en peilbuizen, maken van boorbeschrijvingen, nemen van grondmonsters en waterpassen (versie 6.0)
Protocol 2002: Het nemen van grondwatermonsters (versie 6.0)
Protocol 2003: Veldwerk bij milieuhygiënisch waterbodemonderzoek (versie 6.0)
Protocol 2018: Maaiveldinspectie en monsterneming van asbest in bodem (versie 6.0)

Processpecificatie
Dit procescertificaat is op basis van BRL SIKB 2000, Veldwerk bij milieuhygiënisch bodem- en waterbodemonderzoek, versie 6.0, d.d. 1 februari 2018, overeenkomstig de in dit certificaat genoemde protocollen, afgegeven conform het Certificatiereglement van Normec Certification B.V.

Normec Certification B.V. verklaart hierbij op basis van het uitgevoerde certificatieonderzoek dat het gerechtvaardigd vertrouwen bestaat dat de door Terra Bodemonderzoek B.V. uitgevoerde processen bij voortduring voldoen aan de in dit procescertificaat vastgelegde processpecificaties en daarmee voldoet aan het voor de certificering geldende normdocument.

In geval van klachten kan de opdrachtgever zich wenden tot de certificaathouder en, zo nodig, tot Normec Certification B.V.

Voor het Besluit bodemkwaliteit is de gecertificeerde organisatie een door de Minister van Infrastructuur en Waterstaat erkende organisatie, indien het certificaat is opgenomen in het overzicht van erkende bodeminitiatiefnemers op de website van Rijkswaterstaat Directie Leefomgeving:

Normec Certification B.V. voert gedurende de looptijd van het certificaat regelmatig controles uit. Nadruk uitsluitend in het geheel toegestaan.

BRL SIKB 6000 Procescertificaat EC-SIK-60071

Normec Certification B.V. verklaart hierbij op basis van het certificatie onderzoek dat het proces van:

Terra Bodemonderzoek B.V.

Vestiging(en):

Oudemolen

Adres:	Hoofdweg 107 9484 TA OUDEMOLEN	Datum uitgifte:	20-03-2020
		Geldig tot:	25-02-2022
Telefoonnr:	0592-231626	Gecertificeerd sinds:	25-02-2016
E-mail:	info@terrabodemonderzoek.nl	KvK-nummer:	02062603

voldoet aan de voorwaarden gesteld in:

Beoordelingsrichtlijn voor het SIKB procescertificaat Milieukundige begeleiding van (water)bodemsaneringen, ingrepen in de waterbodem en nazorg

voor het toepassingsgebied:
Protocol 6001: Milieukundige begeleiding landbodemsanering met conventionele methoden en nazorg (versie 5.0)

Processpecificatie
Dit procescertificaat is op basis van BRL SIKB 6000, Milieukundige begeleiding van (water)bodemsaneringen en ingrepen in de waterbodem en nazorg, versie 5.0, d.d. 1 februari 2018, overeenkomstig de in dit certificaat genoemde protocollen, afgegeven conform het Certificatiereglement van Normec Certification B.V.

Normec Certification B.V. verklaart hierbij op basis van het uitgevoerde certificatieonderzoek dat het gerechtvaardigd vertrouwen bestaat dat de door Terra Bodemonderzoek B.V. uitgevoerde processen bij voortduring voldoen aan de in dit procescertificaat vastgelegde processpecificaties en daarmee voldoet aan het voor de certificering geldende normdocument.

In geval van klachten kan de opdrachtgever zich wenden tot de certificaathouder en, zo nodig, tot Normec Certification B.V.

Voor het Besluit bodemkwaliteit is de gecertificeerde organisatie een door de Minister van Infrastructuur en Waterstaat erkende organisatie, indien het certificaat is opgenomen in het overzicht van erkende bodeminitiatiefnemers op de website van Rijkswaterstaat Directie Leefomgeving:

Normec Certification B.V. voert gedurende de looptijd van het certificaat regelmatig controles uit. Nadruk uitsluitend in het geheel toegestaan.

ISO 9001 Systeemcertificaat EC-KWA-01063

Normec Certification B.V. verklaart hierbij op basis van het certificatieonderzoek dat het kwaliteitsmanagementsysteem van:

Terra Bodemonderzoek B.V.

Vestigingslocatie(s):
Oudemolen

Voldoet aan de voorwaarden gesteld in:
NEN-EN-ISO 9001:2015

Voor het toepassingsgebied:
Het verrichten van milieu hygiënisch bodemonderzoek, monsterneming voor partijkeuringen en milieukundige begeleiding van (in-situ/water) bodemsanering en nazorg of ingrepen in de waterbodem.

Datum uitgifte	14-06-2018
Geldig tot	14-06-2021
Gecertificeerd sinds	19-02-2007

Normec Certification B.V. zal gedurende de looptijd van het certificaat regelmatig controles uitvoeren.

Bij het werken in of met verontreinigde grond en verontreinigd grondwater dient rekening te worden gehouden met veiligheids- en gezondheidsaspecten. Een beschrijving van de benodigde deskundigheid, voorzieningen en maatregelen is weergegeven in CROW-publicatie 400 'Werken in of met verontreinigde bodem' (2017). In deze bijlage vindt u een beknopte samenvatting van de aspecten waarmee u rekening dient te houden.

Voordat er graafwerkzaamheden worden verricht moet worden vastgesteld of er aanwijzingen zijn dat zich op of in de bodem stoffen bevinden in een concentratie die de veiligheid en gezondheid van werknemers of derden en/of het milieu kunnen schaden. Dit onderzoek kan bestaan uit één of meer van de volgende onderdelen:

- vooronderzoek (NEN 5717/ 5725);
- verkennend onderzoek (NEN 5720/ 5707/ 587);
- nader onderzoek (NTA 5755/ NEN 5707/ 5897).

Het onderzoek moet voldoende bodeminformatie opleveren om de veiligheids- en arbeidshygiënische risico's en de eventueel hieruit voortkomende veiligheidsklasse te bepalen. De veiligheidsklassen zijn voor de niet vluchtige stoffen gebaseerd op de humane ernstig risicowaarden (aangeduid als SRC_{arbo}; Serious Risk Concentration arbo). De SRC_{arbo} is weer gebaseerd op de SRC_{humaan} welke een risicogrens is voor mensen die worden blootgesteld aan bodemverontreiniging, gebaseerd op een blootstellingsprofiel van 'wonen met tuin' (levenslang gemiddelde blootstelling). Bij vluchtige stoffen zijn de veiligheidsklassen gekoppeld aan de milieukundige Interventiewaarden.

Locatie zonder veiligheidsklasse

Er is sprake van een locatie zonder veiligheidsklasse als de verontreiniging door niet-vluchtige stoffen lager is dan 75% SRCarbo en de verontreiniging door vluchtige stoffen lager is dan de Tussenwaarde. In dat geval dienen de basishygiëneregels in acht te worden genomen. Enkele voorbeelden zijn:

- startwerkinstructie door uitvoerder of leidinggevende;
- het toepassen van relevante PBM (veiligheidsschoenen, handschoenen, overall, helm, gehoorbescherming e.d.);
- het verbieden van eten, drinken en/ of roken op de werkplek;
- het schoonmaken van schoenen en kleding;
- geen vuile overall in cabines en eetgelegenheden;
- het gesloten houden van ramen en deuren van materieel.

Locatie met een veiligheidsklasse

Indien er sprake is van een veiligheidsklasse zijn de volgende stappen vereist:

- vaststellen van de van toepassing zijnde veiligheidsklasse;
- ondersteuning door een veiligheidskundige (MVK of HVK-niveau);
- opstellen van een V&G-plan en een V&G-dossier (verantwoordelijkheid opdrachtgever).

Veiligheidsklasse Oranje (niet-vluchtig en vluchtig)

- Verontreiniging niet-vluchtige stof ligt tussen 75% SRCarbo en SRCarbo en/of de concentratie van een vluchtige stof ligt tussen de Tussenwaarde en de Interventiewaarde.

Beheersmaatregelen:

- basishygiëne;
- inzet veiligheidskundige op minimaal MVK-niveau;
- continue aanwezigheid DLP-er;
- actuele voorlichting en instructie (door of onder verantwoordelijkheid van veiligheidskundige);
- doelmatig afzetten en/of markeren verontreinigde zone;
- luchtconcentratiemetingen bij waarneming van ongebruikelijke geuren;
- aanvullende beheersmaatregelen vast te stellen door veiligheidskundige inclusief onderbouwing.

Veiligheidsklasse Rood en Zwart (niet-vluchtig en vluchtig)

- Verontreiniging niet-vluchtige stof is groter dan SRCarbo en/of de concentratie van een vluchtige stof ligt hoger dan de interventiewaarde. Klasse zwart is van toepassing bij de aanwezigheid van carcinogene en/of mutagene stoffen (CM-stoffen) of bij onvoldoende ventilatie.
- Rood Niet-vluchtig: SRC>100% + CM ≤1000 mg/kgds of CM ≤1000 µg/l
- Zwart Niet-vluchtig: SRC>100% + CM >1000 mg/kgds of CM >1000 µg/l of asbest >100 mg/kgds gewogen
- Rood Vluchtig: >interventiewaarde + voldoende ventilatie in de werksituatie
- Zwart Vluchtig: >interventiewaarde + mogelijk onvoldoende ventilatie in de werksituatie of CM-stoffen.

Beheersmaatregelen:

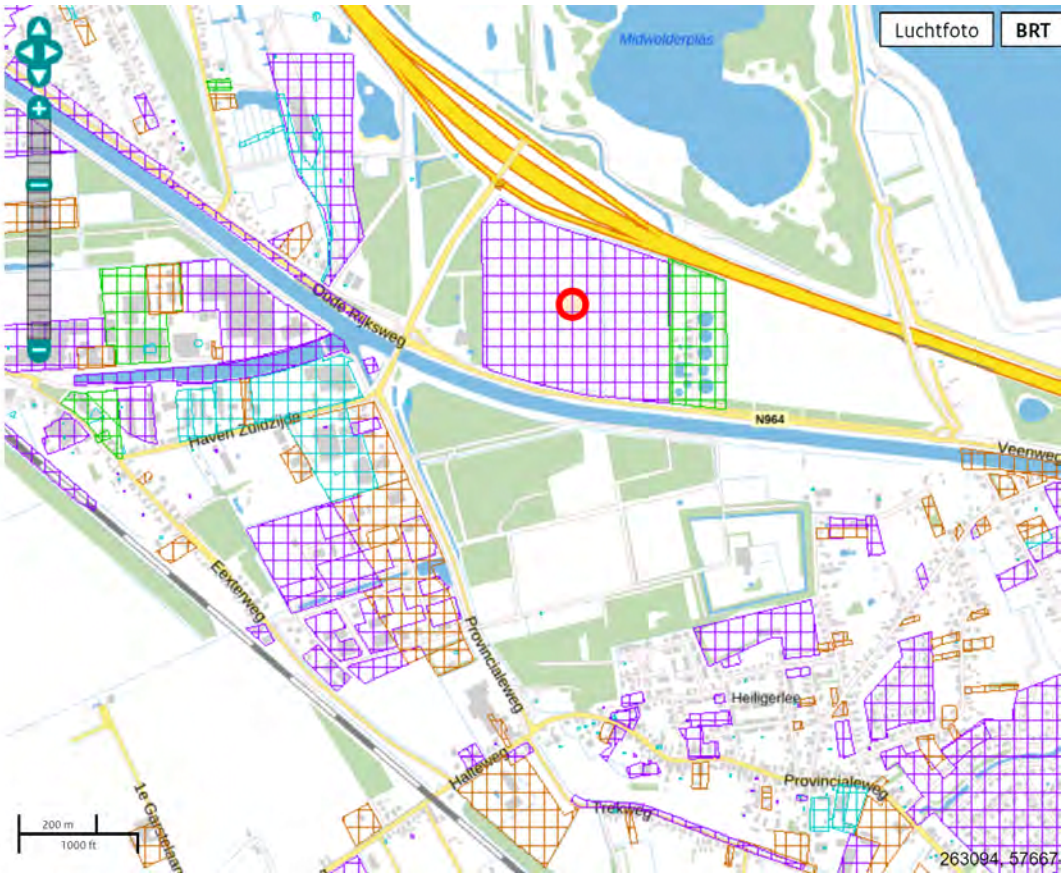
- basishygiëne;
- inzet veiligheidskundige op minimaal MVK-niveau (Rood niet-vluchtig) of HVK-niveau (overig);
- continue aanwezigheid DLP-er (rood niet vluchtig) of R-DLP-er (overig);
- gekeurde werknemers;
- Actuele voorlichting en instructie (door veiligheidskundige);
- bijhouden arbotechnisch logboek;
- afscherming verontreinigde zone/ veiligheidszone (i.h.a. hekwerk) en signalering;
- inzet drietraps sanitaire unit met eventueel buitendouche (asbest);
- filteroverdruksysteem en communicatiesysteem materieel binnen verontreinigde zone en transportmiddelen;
- transportmiddelen met volledig afsluitbare laadbak;
- schoonmaakzone transportmiddelen en materieel (borstelplaats, wasplaats of waadgoot);
- (continue) luchtconcentratiemetingen ongewenste gassen of dampen waarvan de hoogste concentraties kunnen worden verwacht;
- bodemvochtmetingen (minimaal 10% bodemvocht);
- chemisch resistente laarzen (S5);
- aanvullende of overbodige beheersmaatregelen vast te stellen door veiligheidskundige inclusief onderbouwing.

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Rapport Bodemloket

GR003900727 SA, Hof van Brussel tussen 4-6

Datum: 4-5-2022

Legenda

Locatie	
Voortgang onderzoek	Gegevens aanwezig, status onbekend Saneringsactiviteit Voldoende onderzocht/gesaneerd Onderzoek uitvoeren Historie bekend
Mijnsteengebieden	Mijnsteengebieden Limburg Besluit Bodemkwaliteit

RapportGR003900727 SA, Hof van Brussel tussen 4-6

Inhoud

1 Algemeen

1.1 Administratieve gegevens
1.2 Statusinformatie
1.3 Verontreinigende (onderzochte) activiteiten
1.4 Onderzoeksrapporten
1.5 Besluiten
1.6 Saneringsinformatie
1.7 Contactgegevens

2 Disclaimer

1 Algemeen

Dit rapport is opgesteld met de gegevens uit http://www.bodemloket.nl.

1.1 Administratieve gegevens

Locatienaam:	SA, Hof van Brussel tussen 4-6
Identificatiecode volgens bevoegd gezag:	GR003900727
Locatiecode gemeentelijk BIS:	NZ003900142
Adres:	Hof van Brussel 9679TW Scheemda
Gegevensbeheerder:	Oldambt

Als de gegevensbeheerder de provincie is, kan er bij de gemeente en/of de omgevingsdienst waar de locatie onder valt meer informatie beschikbaar zijn.

1.2 Statusinformatie

Vervolg:	voldoende onderzocht.
Omschrijving:	De resultaten van het uitgevoerde (historische) bodemonderzoek geven aan dat de (voormalige) activiteiten en/of de onderzoekslocatie voldoende zijn onderzocht in het kader van de Wet bodembescherming.

1.3 Verontreinigende (onderzochte) activiteiten

Omschrijving	Start	Eind
onverdachte activiteit (000000)	onbekend	onbekend

1.4 Onderzoeksrapporten

Type	Auteur	Nummer	Datum
Verkennend onderzoek NEN 5740		0460868.100	2020-05-26
Verkennend onderzoek NEN 5740		EN05354	2020-01-14
Verkennend onderzoek NEN 5740		16-317-002	2016-05-18

Verkennend onderzoek NVN 5740		3-193-16-01	2003-09-30
Verkennend onderzoek NVN 5740		81010107.110	2001-05-08

1.5 Besluiten

Type	Kenmerk	Datum

1.6 Saneringsinformatie

Bovengronds	Ondergronds	Start	Eind

1.7 Contact

Gedetailleerde informatie over deze locatie kunt u opvragen bij

Gemeente Oldambt

www.gemeente-oldambt.nl

Tel: 0597 482000

2 Disclaimer

De bodeminformatie omvat alleen informatie die bij de provincie en gemeenten bekend is. Wanneer er geen gegevens op de kaart staan kunnen we niet met zekerheid zeggen dat de ondergrond schoon is. Andersom wijzen historische bedrijfsactiviteiten op de kaart niet zonder meer op bodemverontreiniging. Om daar duidelijkheid in te krijgen moet de bodem verder onderzocht worden.
De inhoud van deze bodeminformatiekaart is met de grootste zorg samengesteld. Toch kan het voorkomen dat de informatie verouderd is of onjuistheden bevat. Wij vragen daarvoor uw begrip. Neem voor de meest actuele situatie van een locatie contact op met de gegevensbeheerder van de locatie. De contactgegevens van de gegevensbeheerder staat hierboven.
Uw reactie stellen we op prijs. Het geeft ons gelegenheid de fouten en gebreken te herstellen.
Rijkswaterstaat beheert de website Bodemloket. Vragen over de werking van de website kunt u stellen via onze helpdesk: http://www.bodemplus.nl/helpdesk.

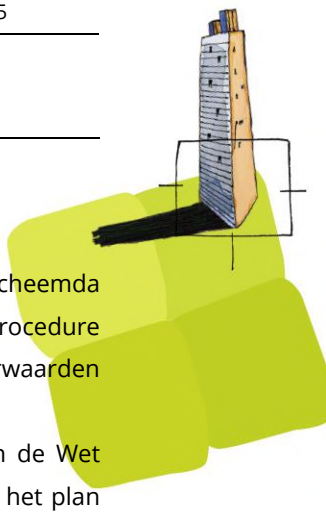
Bijlage 4 Beknopte natuurtoets

BügelHajema
Ruimte voor de leefomgeving

Beknopte natuurtoets bedrijventerrein Scheemder Hoogte

projectnummer: P001205

Onderwerp: Beknopte natuurtoets bedrijventerrein Scheemder Hoogte
Datum: 25-05-2023

Inleiding

KADER

De initiatiefnemer is van plan om op een deel van graslanden ten zuiden van de A7 tussen Scheemda en Winschoten een bedrijventerrein te realiseren. Hiervoor wordt een ruimtelijke procedure doorlopen. Om de uitvoerbaarheid van het plan te toetsen, is een inventarisatie van natuurwaarden uitgevoerd.

Het doel van de toets is om na te gaan of eerst aanvullend onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb)[1] of het provinciaal ruimtelijk natuurbeleid noodzakelijk is of dat het plan zo uitvoerbaar is. Naast het raadplegen van bronnen is het plangebied ten behoeve van de natuurtoets op 17 augustus 2022 bezocht door een ecoloog van BügelHajema Adviseurs. De weersomstandigheden tijdens het veldbezoek waren: bewolkt, regenachtig, circa 19˚C en een zwakke wind.

PLANGEBIED EN PLANNEN

Het plangebied omvat de noordzijde van enkele graslandpercelen tussen de A7 en de N964 ten oosten van Scheemda. Ten noorden grenst het talud van de A7 met een sloot. In het oosten grenst het plangebied aan het terrein van de RWZI Scheemda, met een sloot en houtsingel. Aan de west- en zuidzijde is ook grasland aanwezig. Ongeveer midden in het plangebied loopt een noord-zuid georiënteerde sloot. In het plangebied is geen bebouwing of opgaande beplanting aanwezig.

De plannen bestaan uit het wijzingen van de bestemming van agrarisch met waarden naar bedrijventerrein, waarbij een maximale milieucategorie van 3.2 wordt gehanteerd. Op den duur zullen hier bedrijven gevestigd worden. Op het moment wordt er vanuit gegaan dat er daarbij grond zal worden vergraven, vegetatie wordt verwijderd en (delen van) de sloten worden gedempt.

[1] De Wet natuurbescherming is op 1 januari 2017 in werking getreden en betreft zowel soortenbescherming als bescherming van (Europese) natuurgebieden.

Figuur 1. Locatie van het plangebied (groene stippelarcering). Bron kaartondergrond: www.ruimtelijkeplannen.nl

Soortbescherming

Onderdeel van de Wet natuurbescherming (Wnb) is soortenbescherming van planten en dieren. Dit betreffen:

- alle van nature in Nederland in het wild voorkomende vogels die vallen onder de Vogelrichtlijn (artikel 3.1-3.4 Wnb);
- dier- en plantensoorten die beschermd zijn op grond van de Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn (artikel 3.5-3.9 Wnb);
- nationaal beschermde dier- en plantensoorten genoemd in de bijlage van de wet (artikel 3.10-3.11 Wnb).

Van deze laatst genoemde groep beschermde soorten mogen provincies een zogenaamde 'lijst met vrijstellingen' opstellen (artikel 3.11 Wnb). Voor de soorten op deze lijst geldt een vrijstelling van de verboden genoemd in artikel 3.10 eerste lid van de Wnb.

Foto's 1 t/m 4. Impressie van het plangebied op 17 augustus 2022.

INVENTARISATIE

Uit het raadplegen van gegevens van de laatste vijf jaar in de Nationale Databank Flora en Fauna[2] (NDFF) op 19 september 2022 blijkt dat in de directe omgeving (0 – 1 km) van het plangebied diverse beschermde diersoorten bekend zijn. Het betreft vogels met jaarrond beschermde nesten,

2 De NDFF is de meest omvangrijke landelijke informatiebron van verspreidingsgegevens en bevat betrouwbare waarnemingen van planten en dieren in Nederland. Nieuwe gegevens worden met regelmaat toegevoegd. Alle gegevens in de NDFF zijn door soortexperts gevalideerd.

zoogdieren, amfibieën, reptielen en een dagvlinder (grote weerschijnvlinder). De natuurwaarden van het plangebied zijn door het intensieve agrarisch gebruik laag.

Het grasland is eentonig en bestaat voornamelijk uit grassoorten, zoals Engels raaigras en gestreepte witbol. Deze soorten duiden op voedselrijke tot zeer voedselrijke omstandigheden.
In de watergang door het plangebied heen groeit riet en kroos. De oevervegetatie van de watergangen wordt gedomineerd door algemeen voorkomende grassoorten en riet. Beschermde plantensoorten zijn niet bekend uit de omgeving van het plangebied (NDFF). Gezien de terreingesteldheid en voedselrijkdom zijn beschermde plantensoorten niet in het plangebied te verwachten.

Vanwege de afwezigheid van bebouwing en opgaande beplanting kan de aanwezigheid van nesten van vogels met jaarrond beschermde nesten uitgesloten worden.
Nesten van broedvogels met een jaarrond beschermd nest die uit de omgeving bekend zijn, zoals buizerd en roek zijn niet aangetroffen in de bomen direct buiten het gebied. Het plangebied kan door de inrichting als grasland mogelijk wel een klein onderdeel vormen van het foerageergebied van roek of buizerd. In de sloten kunnen algemene vogels, zoals wilde eend en meerkoet broeden. De kans op broedende weidevogels is klein door de verstorende werking van de aangrenzende A7 en door de omringende opgaande beplanting. Nesten van deze meer algemene vogelsoorten zijn alleen tijdens de broedperiode beschermd.

De aanwezigheid van vleermuisverblijfplaatsen in het plangebied kan ook uitgesloten worden vanwege de afwezigheid van gebouwen en opgaande beplanting.
Wel kan het plangebied onderdeel vormen van het foerageergebied van soorten als gewone dwergvleermuis, laatvlieger en ruige dwergvleermuis, die uit de directe omgeving van het plangebied bekend zijn (NDFF) en die in relatief open gebieden kunnen foerageren. In het plangebied zelf zijn geen doorgaande structuren van opgaande beplanting of brede watergangen aanwezig, die dienst kunnen doen als essentiële vliegroute. De in noord-zuidelijke richting verlopende houtsingel ten oosten van het plangebied zou wel dienst kunnen doen als essentiële vliegroute van vleermuizen.

Het grasland in het plangebied vormt geschikt leefgebied voor de uit de omgeving bekende veldmuis (NDFF). Ook kunnen af ten toe reeën foerageren op het grasland. Voor deze soorten geldt in de provincie Groningen een vrijstelling van de verbodsartikelen van de Wnb bij ruimtelijke ontwikkelingen.
In de directe (0-1 km) omgeving van het plangebied is het voorkomen van de niet-vrijgestelde bunzing, steenmarter haas en das en bekend (NDFF). Geschikte verblijfplaatsen van bunzing en steenmarter, zoals houtstapels, takkenrillen of holen zijn niet aanwezig in het plangebied. Hooguit

kunnen deze soorten incidenteel foerageren in het plangebied. Het plangebied is niet geschikt als leefgebied voor haas vanwege de beperkte omvang van het grasland en doordat het ingeklemd is tussen een snelweg en een provinciale weg. Hazen zijn ook niet waargenomen aan deze zijde van de A7. In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen van das aanwezige. Wissels en foerageersporen zijn ook niet aangetroffen. Andere beschermde niet- vrijgestelde grondgebonden zoogdiersoorten zijn ook door het ontbreken van geschikt biotoop en/of waarnemingen uit de omgeving niet te verwachten in het plangebied.

De watergangen in en rondom het plangebied vormen geschikt biotoop voor enkele algemene amfibieënsoorten, zoals gewone pad, bruine kikker en kleine watersalamander (NDFF). Voor deze soorten geldt in de provincie Groningen een vrijstelling van de verbodsartikelen van de Wnb. Niet–vrijgestelde amfibieënsoorten zijn door het ontbreken van geschikt biotoop en/of waarnemingen uit de omgeving (NDFF) niet te verwachten in het plangebied.

In de omgeving is de grote weerschijnvlinder waargenomen. Geschikt leefgebied voor deze soort is niet aanwezig, door het ontbreken van de waardplant (wilg) en door het ontbreken van vochtige bossen.

Overige beschermde soorten uit de soortgroepen vissen, reptielen en ongewervelden zijn in de directe omgeving niet waargenomen (NDFF). Het plangebied biedt beschermde soorten van deze soortgroepen ook geen geschikt leefgebied. Hierdoor kan de aanwezigheid van beschermde vissen, reptielen en ongewervelden worden uitgesloten.

TOETSING

Bij het realiseren van bedrijventerrein wordt het plangebied ongeschikt als foerageergebied voor vogels met jaarrond beschermde nesten, zoals buizerd en roek. Er zijn echter geen nesten in de nabije omgeving waargenomen, waardoor het plangebied geen essentieel foerageergebied zal vormen. In de directe omgeving van het plangebied is ook in ruime mate alternatief en deels hoogwaardiger foerageergebied voor de te verwachten soorten aanwezig. Negatieve effecten op vogels met jaarrond beschermde nesten door verlies van foerageergebied treden niet op.

Het vernietigen of verstoren van in gebruik zijnde nesten van (algemene) vogelsoorten is bij wet verboden. Dit kan voorkomen worden door bij de planning en uitvoering van de werkzaamheden rekening te houden met het broedseizoen. Een standaardperiode voor het broedseizoen is er niet; van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. De meeste vogels broeden tussen half maart en half juli.

Het plangebied zal naar verwachting na de realisatie van bedrijventerrein niet geheel ongeschikt worden als foerageergebied voor de vleermuissoorten die bekend zijn uit de omgeving. Bovendien is in de directe omgeving van het plangebied in ruime mate alternatief foerageergebied van een veel hogere kwaliteit aanwezig. Negatieve effecten op vleermuizen door het verlies van foerageergebied treden niet op. Bij de aanleg van het bedrijventerrein dient rekening te worden gehouden met de verstorende werking van lichtuitstraling op de bomenrij ten oosten van het plangebied. Verstoring dient te worden voorkomen door gebruik te maken van naar beneden gerichte armaturen en/of amberkleurige verlichting.

Als gevolg van de ontwikkelingen kunnen enkele verblijfplaatsen van algemene amfibieën- en zoogdiersoorten worden verstoord en vernietigd. Ook kunnen hierbij enkele exemplaren worden gedood. De te verwachten algemene soorten worden niet in hun voortbestaan bedreigd en vallen in de vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen van de provincie Groningen. Voor deze soorten hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd. Wel geldt voor deze soorten de zorgplicht van de Wnb.

Gebiedsbescherming

Voor onderhavig plangebied is de volgende wet- en regelgeving op het gebied van gebiedsbescherming relevant: de Wnb en de provinciale structuurvisie en verordening.

WET NATUURBESCHERMING

In de Wnb is de bescherming van Natura 2000-gebieden geregeld. Plannen en projecten met negatieve effecten op deze gebieden zijn vergunningsplichtig. Relevant is dat de Wnb een externe werking kent. Van externe werking is sprake als activiteiten buiten een Natura 2000-gebied van invloed zijn op de natuurwaarden in een Natura 2000-gebied.

NATUURNETWERK NEDERLAND

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN), voorheen Ecologische Hoofdstructuur (EHS) genoemd, is een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen belangrijke natuurgebieden in Nederland. Dit netwerk moet voldoende robuust zijn voor een duurzame verbetering van de omstandigheden voor de wilde flora en fauna en voor natuurlijke leefgemeenschappen. Het NNN is als beleidsdoel opgenomen in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing, ontwikkeling en bescherming van het NNN. De begrenzing en ruimtelijke bescherming van de provinciale NNN en de bijbehorende natuurverbindingen is voor de provincie Groningen uitgewerkt in de Geconsolideerde Omgevingsverordening juni 2022.

NATUUR BUITEN HET NNN EN AKKER-/WEIDEVOGELLEEFGEBIED

Vanuit het provinciaal ruimtelijk natuurbeleid wordt buiten de NNN-gebieden bij ruimtelijke plannen specifiek ingezet op de bescherming natuur buiten het NNN en akker- en weidevogelleefgebied. Hiertoe zijn specifieke gebieden aangewezen.

INVENTARISATIE

Het plangebied ligt op circa 11 km ten zuidwesten van het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied 'Waddenzee". Aan de overzijde van de A7 ligt een NNN-gebied. Het gebied aan de overzijde van het Winschoterdiep ten zuiden van het plangebied is aangewezen als natuur buiten het NNN (figuur 2). Op circa drie km ten noordwesten van het plangebied ligt leefgebied voor akkervogels.

Figuur 2. De ligging van het plangebied met NNN (donkergroen) en natuur buiten het NNN (lichtgroen). Bron kaart: www.ruimtelijkeplannen.nl

TOETSING

Het plangebied ligt op zeer ruime afstand van het Natura 2000-gebied 'Waddenzee'. Hierdoor zijn in potentie alleen effecten door externe werking mogelijk. Het plangebied is gescheiden van het Natura 2000-gebied door bebouwing, wegen en agrarisch gebied.

Gezien de grote afstand tot het Natura 2000-gebied, de inrichting van het tussenliggende gebied en de aard van het plan, kan een negatief effect door andere factoren, zoals een toename van verstoring door geluid, verlichting of optische verstoring, op voorhand worden uitgesloten.
Er kan ondanks de grote afstand in potentie wel sprake zijn van een toename van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden tijdens de aanleg- en gebruiksfase. Daarom is een AERIUS-berekening uitgevoerd[3]. Hieruit blijkt dat tijdens de gebruiksfase geen sprak is van stikstofdepositie boven 0.00 mol N/ha/ja in stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden van soorten van Natura 2000-gebieden.

Het NNN of Natuur buiten het NNN in Groningen kent geen externe werking. Met de uitvoering van de plannen gaat geen NNN of natuur buiten het NNN verloren, waardoor negatieve effecten hierop kunnen worden uitgesloten. Akkervogelleefgebieden zullen eveneens geen verstoring ondergaan, gezien de grote afstand tot het plangebied.

Beschermde houtopstanden

De Wet natuurbescherming beschermt bos van minimaal 1.000 m^2 en bomenrijen van minimaal 21 bomen gelegen buiten de bebouwde kom.

INVENTARISATIE EN CONCLUSIE

In het plangebied zijn geen beschermde houtopstanden aanwezig. Het indienen van een kapmelding bij de provincie Groningen is niet nodig.

Conclusie

Voor dit plan is op 17 augustus 2022 een veldbezoek uitgevoerd en daarnaast zijn verspreidingsgegevens van beschermde soorten in en om het plangebied uit de NDFF geraadpleegd. Het veldbezoek en de verspreidingsgegevens geven voldoende beeld op de natuurwaarden in het gebied om de toetsing aan de Wnb op te baseren. Uit deze toetsing komt naar voren dat het plan niet zal leiden tot negatieve effecten op beschermde soorten, mits bij de werkzaamheden rekening wordt gehouden met het broedseizoen van vogels en verstoring van een vliegroute van vleermuizen door licht wordt voorkomen. Verstoring van de mogelijke vliegroute langs de bomenrij ten oosten van het

[3] Bügelhajema Adviseurs (3 mei 2023) P001205 - Berekening stikstofdepositie bedrijventerrein Scheemderhoogte te Scheemda

plangebied kan voorkomen worden door tijdens de aanleg- en gebruiksfase gebruik te maken van naar beneden gerichte lichtarmaturen en/of vleermuisvriendelijke amberkleurige verlichting.

Verder moet bij de werkzaamheden rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. Dit betekent dat er bij voorkeur buiten het broedseizoen wordt gewerkt, dus buiten de periode half maart tot half juli. Het is ook mogelijk om voor het broedseizoen te starten met de werkzaamheden en continue door te werken. Dan is het waarschijnlijk dat vogels niet in het plangebied gaan broeden vanwege de continue verstoring.
Is de wens om de werkzaamheden in het broedseizoen te starten, dan is het nodig om het plangebied voorafgaand aan de start te (laten) inventariseren op broedgevallen. Zijn er op dat moment vogels aan het broeden, dan kunnen de werkzaamheden pas starten als de jongen zijn uitgevlogen.

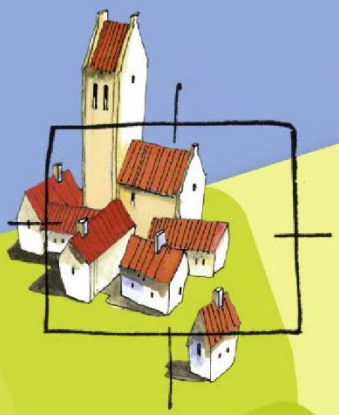
Het plan heeft geen negatieve gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen van natuurlijke habitats en soorten. Voor deze activiteit is daarom geen vergunning op grond van de Wnb nodig. De ontwikkeling is op het punt van provinciaal ruimtelijk natuurbeleid niet in strijd met de Omgevingsverordening provincie Groningen. Het plan leidt tot slot niet tot negatieve effecten op in het kader van de Wnb beschermde houtopstanden.

Bijlage 5 AERIUS-berekening

Berekening stikstofdepositie Bedrijventerrein

Scheemderhoogte

DEFINITIEF

BügelHajema

Ruimte voor de leefomgeving

Berekening stikstofdepositie Bedrijventerrein Scheemderhoogte

DEFINITIEF

Inhoud
Rapport en bijlagen

13 november 2023
Projectnummer P001205

Inhoudsopgave

1 Inleiding 3

2 Wettelijk kader 4

3 Ligging plangebied 6

4 Invoergegevens AERIUS 7

4.1 Aanlegfase 2024 7

4.1.1 Emissie mobiele werktuigen op de locatie (bron 1) 7

4.1.2 Werkverkeer (bron 2) 8

4.1.3 Totale emissie 8

4.2 Gebruiksfase 2025 9

4.2.1 Emissie bedrijventerrein (bron 1) 9

4.2.2 Verkeersgeneratie bedrijventerrein (bron 2) 9

4.2.3 Totale emissie 9

5 Model 10

6 Rekenresultaten en conclusie 12

Bijlage 1

Bijlage 2

1 Inleiding

In het kader van het bestemmingsplan 'Bedrijventerrein Scheemderhoogte Scheemda' is de depositie van stikstof ten gevolge van het gebruik van een nieuw bedrijventerrein langs de rijksweg A7 in de gemeente Oldambt berekend.
Het plan maakt netto 4,2 hectare nieuw bedrijventerrein mogelijk op een locatie in het weinig stedelijk woonmilieu. De omvang van het plan is op de onderstaande afbeelding weergegeven. De depositie van stikstof in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden ten gevolge van de emissie van NO_x en NH_3 van deze ontwikkeling, alsmede van het verkeer van en naar de locatie is berekend met het programmapakket AERIUS (13 novemeber 2023). Dit rapport vormt een toelichting op de berekening.

Afbeelding 1 – Omvang plangebied (bron: topotijdreis.nl,)

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op het wettelijk kader van de Wet natuurbescherming bij vergunningaanvragen of bestemmingsplanprocedures. Vervolgens komt in hoofdstuk 3 de ligging van het plangebied ten opzichte van de meest nabijgelegen Nature 2000-gebieden aan bod. Hoofdstuk 4 is gewijd aan de invoergegevens van het programmapakket AERIUS en hoofdstuk 5 geeft het model weer. In het laatste hoofdstuk worden de rekenresultaten en conclusies besproken.

2 Wettelijk kader

De Wet natuurbescherming regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, bossen en specifieke dier- en plantsoorten. De bescherming van de Natura 2000-gebieden is verankerd in het onderdeel gebiedsbescherming. Plannen en projecten met negatieve effecten op deze gebieden zijn vergunningplichtig. Relevant daarbij is dat de Wnb een externe werking kent. Van externe werking is sprake als activiteiten buiten een Natura 2000-gebied van invloed zijn op de natuurwaarden in een Natura 2000-gebied.

In Nederland zijn 162 Natura 2000-gebieden gelegen. In 130 van deze gebieden komen stikstofgevoelige habitats of leefgebieden van soorten voor. Dit betekent dat een verdere toename van stikstofdepositie tot een negatief effect kan leiden. Derhalve dient bij een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling onderzocht te worden of er stikstofdepositie in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden plaatsvindt. Dit geldt voor een activiteit waar een omgevingsvergunning voor noodzakelijk is, maar ook voor een bestemmingsplan dat nieuwe ontwikkelingen mogelijk maakt. Voor een bestemmingsplan is het namelijk noodzakelijk om de uitvoerbaarheid van het plan op voorhand aan te tonen. Hiernaast geldt op grond van artikel 2.7 Wnb in samenhang met artikel 2.8 Wnb een onderzoeksplicht voor bestemmingsplannen. Een te hoge stikstofdepositie kan tot een negatief effect leiden, waardoor de kans bestaat dat het bestemmingsplan onder dezelfde omstandigheden niet kan worden vastgesteld.

Kwetsbaarheid van stikstof gevoelige natuurgebieden

Niet alle Natura 2000-gebieden met voor stikstof gevoelige habitats of leefgebieden voor soorten zijn even kwetsbaar voor een toename van de stikstofdepositie. Wanneer het gebieden betreft waar zich habitats of leefgebieden van soorten bevinden waarvan de kritische depositiewaarde lager is dan de achtergrondwaarde voor stikstof, dan is sprake van een overgevoelig gebied. In die gebieden moet de toename van zelfs een minimale stikstofdepositie al als significant negatief worden beschouwd. In die gebieden kan een toename van de stikstofdepositie met meer dan 0,00 mol N/ha/jaar dan ook niet worden toegestaan. In gebieden waar de kritische depositiewaarde hoger is dan de achtergrondwaarde, is weliswaar sprake van een negatief effect bij een toename van de stikstofdepositie, maar deze wordt pas significant negatief wanneer de toename zo groot is dat de kritische depositiewaarde wordt overschreden. In dergelijke gebieden is dus meer ruimte voor een toename van de stikstofdepositie.

Saldering

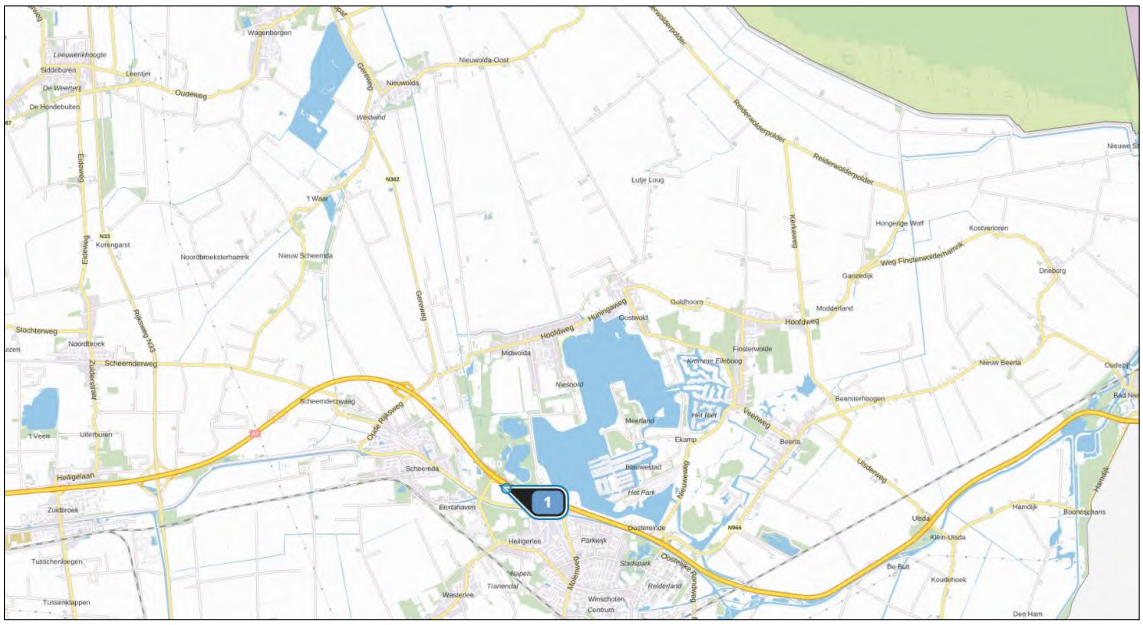
Om een ruimtelijke ontwikkeling of bestemmingsplan waarbij sprake is van meer stikstofdepositie op een stikstofgevoelig Natura 2000-gebied mogelijk te maken, kan gebruik worden gemaakt van intern of extern salderen. Door middel van salderen zorgt de initiatiefnemer ervoor dat de netto stikstofemissie niet toeneemt. Dit kan door middel van het staken van stikstof emitterende activiteiten binnen het projectgebied of plangebied zelf (intern salderen) of het staken van stikstof emitterende activiteiten op een locatie buiten het plangebied van de ruimtelijke ontwikkeling of het bestemmingsplan (extern salderen).

Bij de toepassing van intern of extern salderen gelden belangrijke voorwaarden, namelijk:

- om intern te mogen salderen, moet er sprake zijn van één project of één plan waarbij sprake is van één locatie waarbinnen de te salderen activiteiten zich bevinden;
- extern salderen wordt aangemerkt als een mitigerende of verzachtende maatregel in de zin van artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn en mag dus alleen plaatsvinden in het kader van een passende beoordeling.

3 Ligging plangebied

Zoals in de inleiding is aangegeven, is het plangebied gelegen langs de rijksweg A7 in Scheemda. Op de onderstaande afbeelding is de ligging van het plangebied ten opzichte van de meest nabijgelegen Natura 2000-gebieden weergegeven.

Afbeelding 2 – Ligging plangebied ten opzichte van de meest nabijgelegen Natura 2000-gebieden

Het meest nabijgelegen Natura 2000-gebieden is het gebied Waddenzee, op een afstand van circa 11 km.

4 Invoergegevens AERIUS

Met behulp van AERIUS kan de depositie als gevolg van de emissies van NO_x en NH_3 op Natura 2000-gebied worden berekend. Om de berekening te kunnen maken, moeten stikstofbronnen worden ingevoerd die bij het project of plan zullen worden gebruikt. In AERIUS zijn voor diverse bronnen standaard emissiekengetallen opgenomen op basis waarvan de emissies van NO_x en NH_3 kunnen worden bepaald. Het gaat dan om bronnen die worden gebruikt tijdens de sloop-, aanleg- en/of bouwfase en bronnen die later tijdens het gebruik van het project of plan worden ingezet.
Het gaat om bijvoorbeeld (mobiele) werktuigen, maar ook om het verkeer op, van en naar het terrein. Hoe bronnen moeten worden bepaald, is uitgewerkt in het handboek "Werken met AERIUS Calculator". Conform dit handboek dient bijvoorbeeld de verkeersgeneratie te worden beschouwd. Niet alleen het handboek speelt daarbij een rol. Ook gerechtelijke uitspraken zijn van belang. Zo blijkt uit jurisprudentie dat de gevolgen voor het milieu van het af- en aanrijdend verkeer niet meer aan de ruimtelijke ontwikkeling worden toegerekend wanneer dit verkeer kan worden geacht te zijn opgenomen in het heersende verkeersbeeld. Dit is het geval wanneer het aan- en afrijdende verkeer zich door zijn snelheid en rij- en stopgedrag nog niet, dan wel niet meer onderscheidt van het overige verkeer dat zich op de betrokken weg bevindt. De berekening heeft dienovereenkomstig plaatsgevonden.

Ten behoeve van de werkzaamheden, de verkeersgeneratie en de emissie van het bedrijventerrein zijn de volgende invoergegevens in AERIUS gebruikt (afbeeldingen 3 en 4). De aanlegfase en de gebruiksfase zijn conform de planning over twee verschillende jaren verdeeld.

4.1 Aanlegfase 2024

4.1.1 Emissie mobiele werktuigen op de locatie (bron 1)

In de navolgende tabel zijn de invoergegevens van de mobiele werktuigen op de bouwlocatie weergegeven. Voor de berekening is uitgegaan van gemiddelden, gebaseerd op het bronbestand van BügelHajema Adviseurs[1]. Met betrekking tot het verbruik van het aantal liters brandstof en het percentage AdBlue is aangesloten bij het onderzoek van TNO (AUB (AdBlue verbruik, Uren, en Brandstofverbruik): een robuuste schatting van NO_x en NH_3 uitstoot van mobiele werktuigen, TNO 2021 R12305). Op basis van dit onderzoek is voor stage IV mobiele werktuigen uitgegaan van 6% AdBlue ten opzichte van het aantal liters verbruikte brandstof.

[1] Voor de invoergegevens van mobiele werktuigen op de locatie is gebruik gemaakt van aannames afkomstig uit een door BügelHajema Adviseurs bijgehouden bronbestand. Dit bronbestand bevat gemiddelde cijfers over de inzet van mobiele werktuigen op de locatie en zijn verkregen door jarenlange ervaring met stikstofberekeningen.

Tabel 1. Emissie mobiele werktuigen bouwlocatie

Functie	Aantal		Werktuig	kW	Stage	Eenheid		Draaiuren	Ver-bruik liters /uur	Totaal Verbruik liters	Emissie NOx	
Bouw	19.800	m^2	graafmachine	200	IV	8 u/	100 m^2	1.584 uur	19,81	31.380	177,3	kg
bedrijfs-	19.800	m^2	kraan	200	IV	8 u/	100 m^2	1.584 uur	19,81	31.380	177,3	kg
gebouwen	19.800	m^2	heistelling	200	IV	4 u/	100 m^2	792 uur	19,81	15.690	88,4	kg
	19.800	m^2	betonstorter	200	IV	4 u/	100 m^2	792 uur	19,81	15.690	88,4	kg
	19.800	m^2	verreiker	60	IV	4 u/	100 m^2	792 uur	6,32	5.006	30,7	kg
Totale emissie in kg NOx /jaar											**562,1**	**kg**

De totale emissie van mobiele werktuigen bedraagt 562,1 kg NO_x/jr en 23,8 kg NH_3/jr.

4.1.2 Werkverkeer (bron 2)

Wat betreft het werkverkeer is rekening gehouden met de volgende ritten per jaar. Voor de berekening is uitgegaan van gemiddelden, gebaseerd op het bronbestand.

Tabel 2. Ritproductie werkverkeer

Functie	Aantal	Verkeer	Eenheid	Aantal
Bedrijfsgebouwen	19.800 m^2	Licht verkeer	100/100 m^2	19.800
	19.800 m^2	Middelzwaar verkeer	20/100 m^2	3.960
	19.800 m^2	Zwaar verkeer	4/100 m^2	792

Bij de indeling van verkeer in licht, middelzwaar en zwaar (vracht)verkeer is uitgegaan van de voertuig-categorieën van InfoMil (tabel 3).

Tabel 3. Bepaling voertuigcategorieën (InfoMil)

Categorie	Alledaagse omschrijving
Lichte motorvoertuigen	- alle personenauto's
	- de meeste bestelauto's
	- vrachtwagens met 4 wielen
Middelzware motorvoertuigen	- alle autobussen
	- vrachtwagens met 2 assen en 4 achterwielen
Zware motorvoertuigen	-vrachtwagens met 3 of meer assen
	- vrachtwagens met aanhanger
	- trekkers met oplegger

De totale emissie van het werkverkeer bedraagt 22,1 kg NO_x/jr en 1,1 kg NH_3/jr.

4.1.3 Totale emissie

De totale emissie van het plan in de aanlegfase bedraagt 584,2 kg NO_x/jr en 24,9 kg NH_3/jr.

4.2 Gebruiksfase 2025

4.2.1 Emissie bedrijventerrein (bron 1)

Voor het bedrijventerrein dienen de emissies van het gebruik ingevoerd te worden. Ter plaatse van het plangebied zijn bedrijven tot maximaal milieucategorie 3 voorzien. Het plangebied heeft een totale grootte van 5,5 hectare. Er is echter een netto invulling voorzien van 4,2 hectare bedrijven.
De emissie aannames van het bedrijventerrein zijn gebaseerd op de presentatie Emissies nieuwe bedrijventerreinen van Arcadis. Op basis van deze presentatie stoten bedrijven/ bedrijventerreinen tot en met milieucategorie 3 maximaal 200 kg NO_x per hectare per jaar uit. Voor dit bedrijventerrein betekent dit een maximale emissie van 840 kg NO_x per jaar. Deze emissie is ingevoerd in AERIUS als 'Bedrijf' bron. De emissie is ingevoerd als vlakbron in AERIUS. Van gebouwinvloed is in dit geval nauwelijks sprake. De te bouwen gebouwen zijn van beperkte hoogte. In de directe omgeving zijn geen omvangrijke gebouwen aanwezig.
Deze emissie van 840 kg betreft de emissie voor het gebruik van het gehele bedrijventerrein. De emissie is dus inclusief verwarming van het gebouw, inzet van werktuigen, inzet van installaties et cetera. Bij de bronkenmerken zijn de standaardwaarden van AERIUS gebruikt.

4.2.2 Verkeersgeneratie bedrijventerrein (bron 2)

In het model is het verkeer van en naar het gebouw opgenomen, waarbij gebruik is gemaakt van CROW publicatie 381, december 2018. Daarbij is gebruikgemaakt van de kencijfers voor een gemengd bedrijventerrein. Gemiddeld voorzien deze terreinen in 158 verkeersbewegingen per netto hectare bedrijventerrein. Deze 158 verkeersbewegingen zijn onder te verdelen in de volgende voertuig-categorieën:

- 128 ritten licht verkeer;
- 12,3 ritten middelzwaar vrachtverkeer;
- 17,7 ritten zwaar vrachtverkeer.

Voor 4,2 hectare moet rekening worden gehouden met de volgende verkeersgeneraties:

- 537,6 ritten licht verkeer;
- 51,7 ritten middelzwaar vrachtverkeer;
- 74,3 ritten zwaar vrachtverkeer.

Bij de indeling van verkeer in licht, middelzwaar en zwaar (vracht)verkeer is uitgegaan van de voertuig-categorieën van InfoMil (tabel 3).

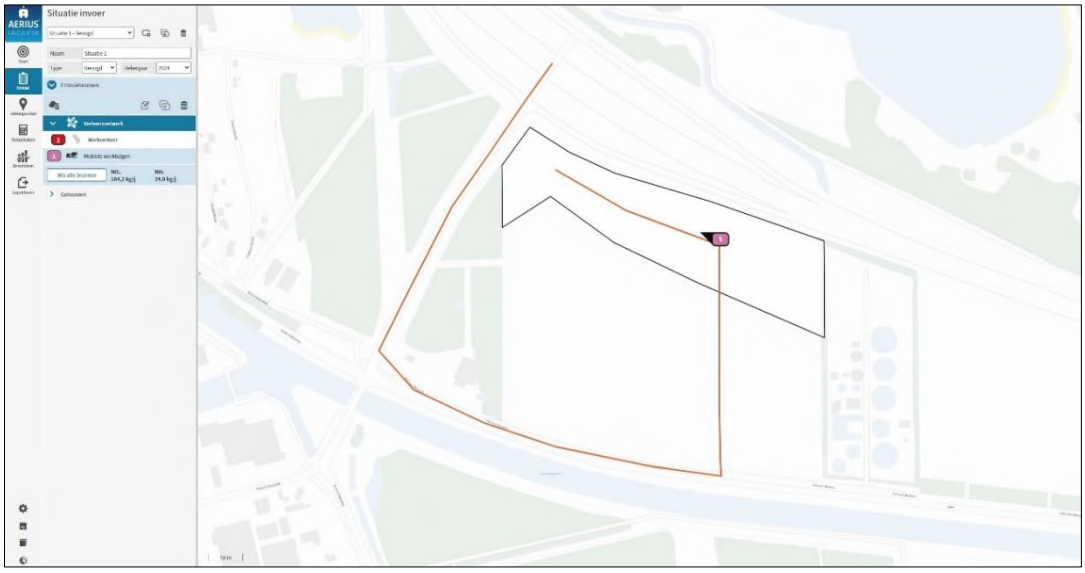
De totale emissie van de verkeersgeneratie van het bedrijventerrein in de gebruiksfase bedraagt in dat geval 222,9 kg NO_x/jr en 11,2 kg NH_3/jr.

4.2.3 Totale emissie

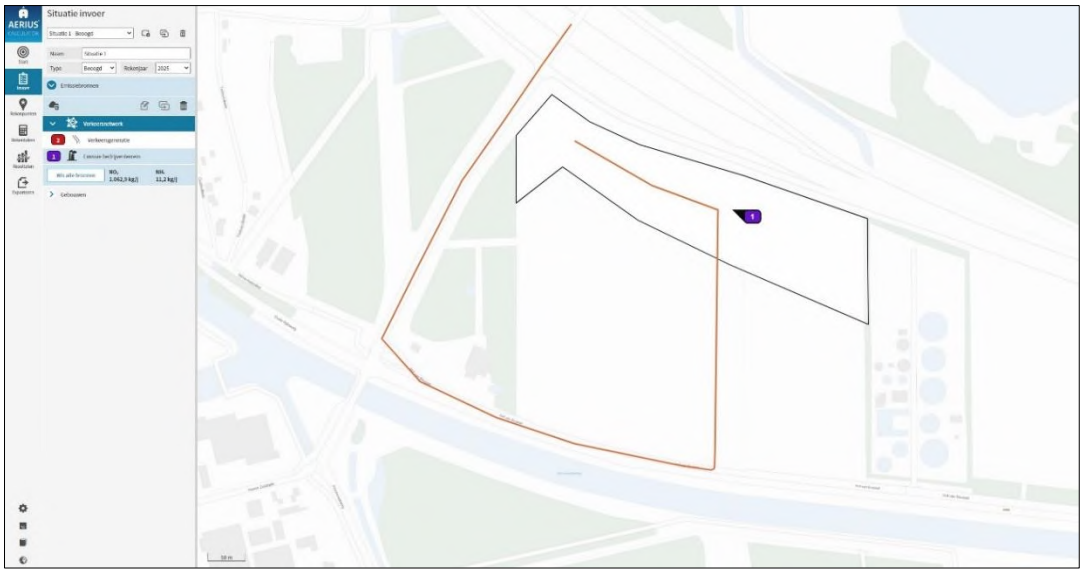
De totale emissie van het plan in de gebruiksfase bedraagt 1.062,9 kg NO_x/jr en 11,2 kg NH_3/jr.

5 Model

De emissie en depositie van het plan zijn bepaald met behulp van het AERIUS pakket (11 november 2023). In de berekeningen is uitgegaan van de rekenjaren 2024 en 2025. Indien het plan later zal worden uitgevoerd, kan deze berekening als worst-case worden beschouwd. In latere rekenjaren zal de emissiefactor van onder andere verkeersbewegingen namelijk afnemen. Navolgend is van het model een afbeelding opgenomen.

Afbeelding 3 - AERIUS model aanlegfase 2024

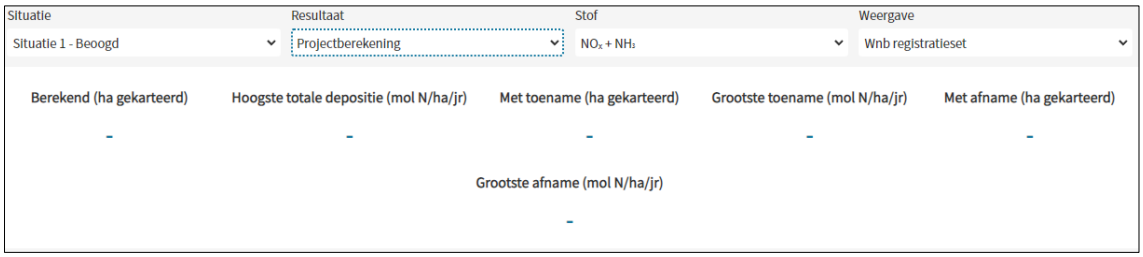

Afbeelding 4 - AERIUS model gebruiksfase 2025

Deze berekening is tot stand gekomen op basis van:
AERIUS versie 2023.0.1_20231106_3125d8b3c1
Database versie 2023.0.1_3125d8b3c1_calculator_nl_stable

6 Rekenresultaten en conclusie

De berekeningen met AERIUS genereren een rekenresultaat en een pdf bestand waarin wordt geconstateerd dat er geen stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden zijn met een overschrijding van een planbijdrage van meer dan 0,00 mol N/ha/jaar. Deze pdf bestand zijn als bijlage opgenomen.

Afbeelding 5 - Rekenresultaat

Er treedt door de stikstofdepositie geen negatief effect op in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb) beschermde Natura 2000-gebieden. Het aspect stikstof staat nadere besluitvorming niet in de weg.

Bijlage 1

Projectberekening

Dit document geeft een overzicht van de invoer en rekenresultaten van een Projectberekening met AERIUS Calculator. De berekening is uitgevoerd binnen stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, op rekenpunten die overlappen met habitattypen en/of leefgebieden die aangewezen zijn in het kader van de Wet natuurbescherming, gekoppeld aan een aangewezen soort, of nog onbekend maar mogelijk wel relevant, en waar tevens sprake is van een overbelaste of bijna overbelaste situatie voor stikstof.

- Overzicht
- Samenvatting situaties
- Resultaten
- Detailgegevens per emissiebron

Deze PDF is een digitaal bestand dat weer in te lezen is in AERIUS. Meer toelichting over deze PDF kunt u vinden in een bijbehorende leeswijzer. Deze leeswijzer en overige documentatie is te raadplegen via:
www.aerius.nl/handleidingen-en-leeswijzers

Contactgegevens

Rechtspersoon	Gemeente Oldambt
Inrichtingslocatie	Hof van Brussel, 9679 TW Scheemda

Activiteit

Omschrijving	Bedrijventerrein Scheemderhoogte
Toelichting	Aanleg 4,2 netto hectare bedrijventerrein

Berekening

AERIUS kenmerk	S1dnAzBa25d7
Datum berekening	13 november 2023, 10:44
Rekenconfiguratie	Wnb-rekengrid

Totale emissie

	Rekenjaar	Emissie NH_3	Emissie NO_x
Situatie 1 - Beoogd	2024	24,9 kg/j	584,2 kg/j

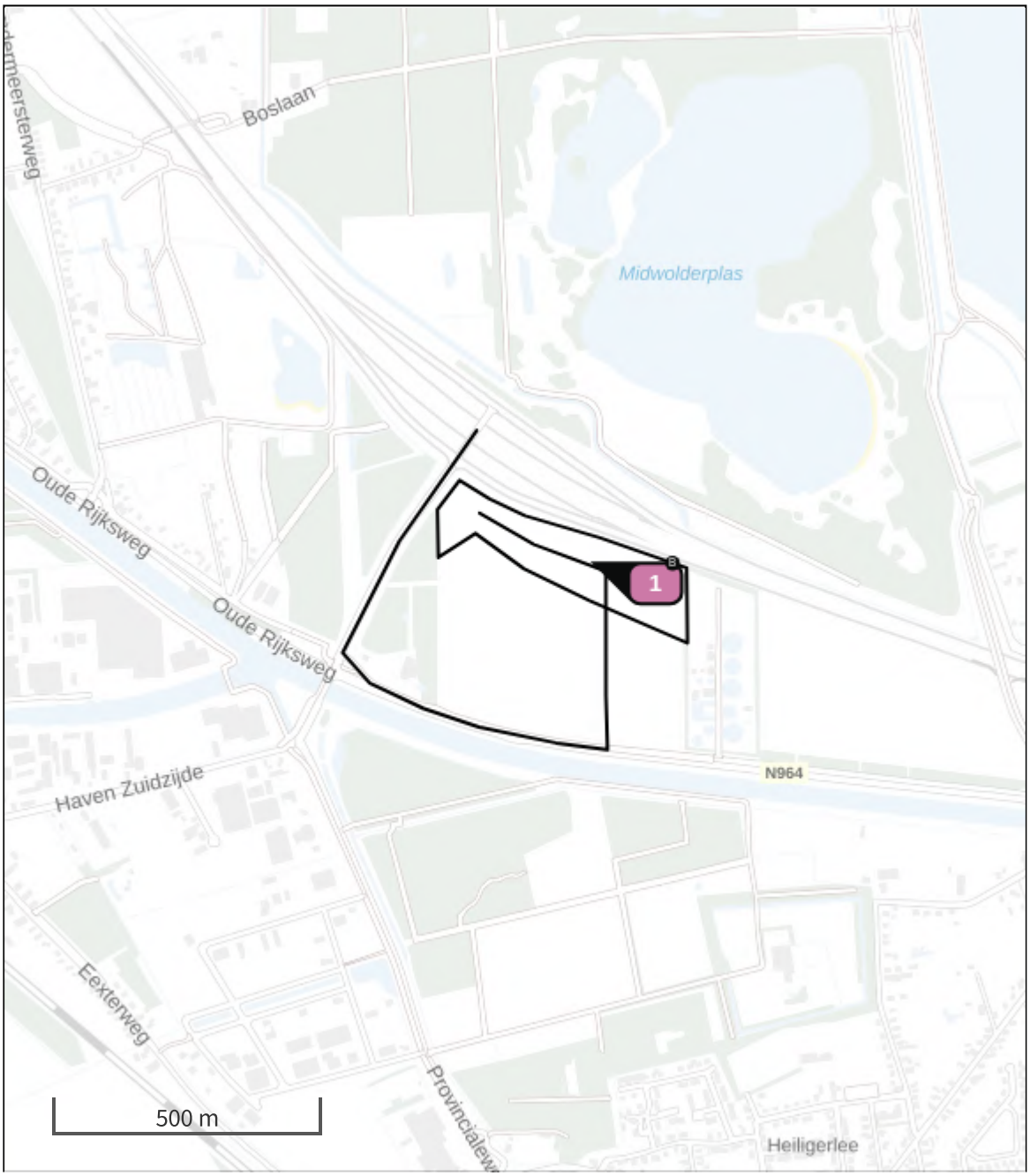
Resultaten

	Hoogste bijdrage	Hexagon	Gebied
Situatie 1 - Beoogd	-		
Gekarteerd oppervlak met toename (ha)	-		
Gekarteerd oppervlak met afname (ha)	-		
Grootste toename	-		
Grootste afname	-		

Situatie 1 (Beoogd), rekenjaar 2024

Emissiebronnen	Emissie NH_3	Emissie NO_x
1 Mobiele werktuigen | Bouw, Industrie en Delfstoffenwinning | Mobiele werktuigen	23,8 kg/j	562,1 kg/j
Verkeersnetwerk	1,1 kg/j	22,1 kg/j

Hoogste af- en toename op (bijna) overbelaste stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden.

Habitatrichtlijn

Vogelrichtlijn

Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn

Niet bepaald

Grootste toename (projectberekening)

Grootste afname (projectberekening)

Hoogste totaal (achtergrond + projectberekening)

De letters bij de bronlabels op de kaart geven bij welke type situaties de bronnen horen: beoogde situatie (B), referentiesituatie (R) en/of salderingssituatie (S).

Resultaten stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden situatie "Situatie 1" (Beoogd) incl. saldering e/o referentie

	Berekend (ha gekarteerd)	Hoogste totale depositie (mol N/ha/jr)	Met toename (ha gekarteerd)	Grootste toename (mol N/ha/jr)	Met afname (ha gekarteerd)	Grootste afname (mol N/ha/jr)
Totaal	-	-	-	-	-	-

Situatie 1, Rekenjaar 2024

1 Mobiele werktuigen | Bouw, Industrie en Delfstoffenwinning

Naam	Mobiele werktuigen	NO_x	562,1 kg/j
Locatie	X:263158,16 Y:576793,31	NH_3	23,8 kg/j
Oppervlakte	5,49 ha		

Naam	Stageklasse	Brandstof-verbruik	Draaiuren	AdBlue verbruik	Stof	Emissie
Graafmachine 200 kW - bebouwing	Stage-IV, 2014-2018, 75-560 kW, diesel, SCR: ja	31380 l/j	1584 u/j	1883 l/j	NO_x	177,3 kg/j
					NH_3	7,5 kg/j
Kraan 200 kW - bebouwing	Stage-IV, 2014-2018, 75-560 kW, diesel, SCR: ja	31380 l/j	1584 u/j	1883 l/j	NO_x	177,3 kg/j
					NH_3	7,5 kg/j
Heistelling 200 kW - bebouwing	Stage-IV, 2014-2018, 75-560 kW, diesel, SCR: ja	15690 l/j	792 u/j	942 l/j	NO_x	88,4 kg/j
					NH_3	3,8 kg/j
Betonstorter 200 kW - bebouwing	Stage-IV, 2014-2018, 75-560 kW, diesel, SCR: ja	15690 l/j	792 u/j	942 l/j	NO_x	88,4 kg/j
					NH_3	3,8 kg/j
Verreiker 60 kW - bebouwing	Stage-IV, 2014-2018, 56-75 kW, diesel, SCR: ja	5006 l/j	792 u/j	301 l/j	NO_x	30,7 kg/j
					NH_3	1,2 kg/j

2 Wegverkeer | Weg

			Links	Rechts		
Naam	Werkverkeer				NO_x	22,1 kg/j
Locatie	X:262973,1 Y:576472,64	Type scherm	-	-	NO_2	4,8 kg/j
Lengte	1.650,18 m	Hoogte	-	-	NH_3	1,1 kg/j
Wegtype	Buitenweg	Afstand tot de weg	-	-		
Rijrichting	Beide richtingen					
Tunnelfactor	1					
Type hoogteligging	Normaal					
Weghoogte t.o.v. maaiveld	0 m					

Verkeer	Max. snelheid	Aantal voertuigbewegingen	In file
Licht verkeer	Voorgeschreven factoren	19.800,0 /jaar	0,0 %
Middelzwaar vrachtverkeer	Voorgeschreven factoren	3.960,0 /jaar	0,0 %
Zwaar vrachtverkeer	Voorgeschreven factoren	792,0 /jaar	0,0 %
Busverkeer	Voorgeschreven factoren	0,0 /jaar	0,0 %

Disclaimer

Hoewel verstrekte gegevens kunnen dienen ter onderbouwing van een vergunningaanvraag, kunnen er geen rechten aan worden ontleend. De eigenaar van AERIUS aanvaardt geen aansprakelijkheid voor de inhoud van de door de gebruiker aangeboden informatie. Bovenstaande gegevens zijn enkel bruikbaar tot er een nieuwe versie van AERIUS beschikbaar is. AERIUS is een geregistreerd handelsmerk in Europa. Alle rechten die niet expliciet worden verleend, zijn voorbehouden.

Rekenbasis

Deze berekening is tot stand gekomen op basis van

AERIUS versie	2023.0.1_20231106_3125d8b3c1
Database versie	2023.0.1_3125d8b3c1_calculator_nl_stable

Voor meer informatie over de gebruikte methodiek en data zie:
https://www.aerius.nl/

Bijlage 2

Projectberekening

Dit document geeft een overzicht van de invoer en rekenresultaten van een Projectberekening met AERIUS Calculator. De berekening is uitgevoerd binnen stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, op rekenpunten die overlappen met habitattypen en/of leefgebieden die aangewezen zijn in het kader van de Wet natuurbescherming, gekoppeld aan een aangewezen soort, of nog onbekend maar mogelijk wel relevant, en waar tevens sprake is van een overbelaste of bijna overbelaste situatie voor stikstof.

- Overzicht
- Samenvatting situaties
- Resultaten
- Detailgegevens per emissiebron

Deze PDF is een digitaal bestand dat weer in te lezen is in AERIUS. Meer toelichting over deze PDF kunt u vinden in een bijbehorende leeswijzer. Deze leeswijzer en overige documentatie is te raadplegen via:
www.aerius.nl/handleidingen-en-leeswijzers

Contactgegevens

Rechtspersoon	Gemeente Oldambt
Inrichtingslocatie	Hof van Brussel, 9679 TW Scheemda

Activiteit

Omschrijving	Bedrijventerrein Scheemderhoogte
Toelichting	Gebruik 4,2 netto hectare bedrijventerrein

Berekening

AERIUS kenmerk	RqS198wFonvG
Datum berekening	13 november 2023, 10:44
Rekenconfiguratie	Wnb-rekengrid

Totale emissie

	Rekenjaar	Emissie NH_3	Emissie NO_x
Situatie 1 - Beoogd	2025	11,2 kg/j	1.062,9 kg/j

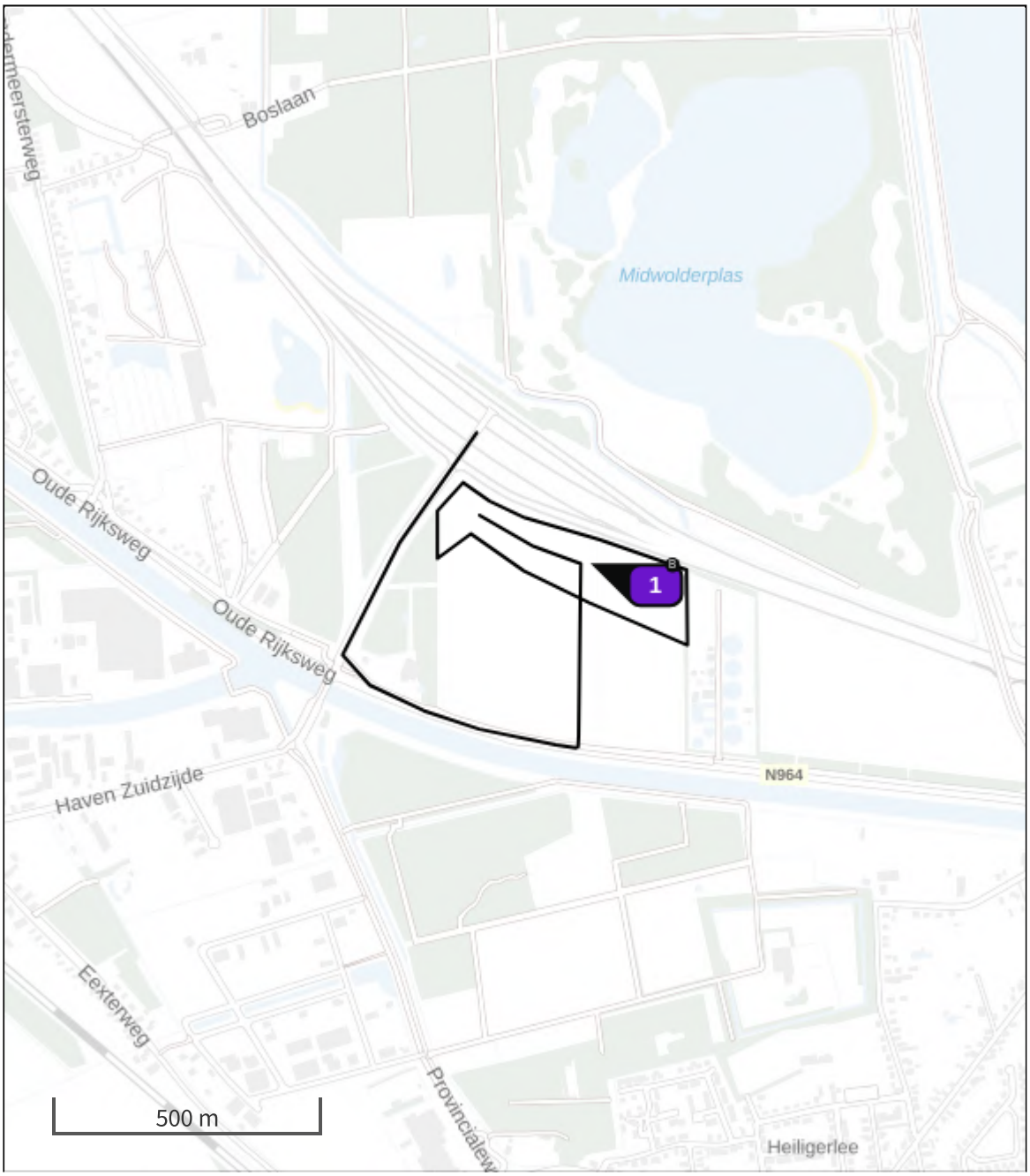
Resultaten

	Hoogste bijdrage	Hexagon	Gebied
Situatie 1 - Beoogd	-		
Gekarteerd oppervlak met toename (ha)	-		
Gekarteerd oppervlak met afname (ha)	-		
Grootste toename	-		
Grootste afname	-		

Situatie 1 (Beoogd), rekenjaar 2025

Emissiebronnen	Emissie NH_3	Emissie NO_x
1 Industrie | Overig | Emissie bedrijventerrein	-	840,0 kg/j
Verkeersnetwerk	11,2 kg/j	222,9 kg/j

Hoogste af- en toename op (bijna) overbelaste stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden.

- Habitatrichtlijn
- Vogelrichtlijn
- Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn
- Niet bepaald
- Grootste toename (projectberekening)
- Grootste afname (projectberekening)
- Hoogste totaal (achtergrond + projectberekening)

De letters bij de bronlabels op de kaart geven bij welke type situaties de bronnen horen: beoogde situatie (B), referentiesituatie (R) en/of salderingssituatie (S).

Resultaten stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden situatie "Situatie 1" (Beoogd) incl. saldering e/o referentie

	Berekend (ha gekarteerd)	Hoogste totale depositie (mol N/ha/jr)	Met toename (ha gekarteerd)	Grootste toename (mol N/ha/jr)	Met afname (ha gekarteerd)	Grootste afname (mol N/ha/jr)
Totaal	-	-	-	-	-	-

Situatie 1, Rekenjaar 2025

1 Industrie | Overig

Naam	Emissie bedrijventerrein	Uittreedhoogte	22,0 m	NO_x	840,0 kg/j
		Warmteinhoud	0,280 MW		
Locatie	X:263158,18 Y:576793,18	Spreiding	11 m		
Oppervlakte	5,46 ha				
Wijze van ventilatie	Niet geforceerd				
Temporele variatie	Standaard Profiel Industrie				

2 Wegverkeer | Weg

Naam	Verkeersgeneratie		Links	Rechts	NO_x	222,9 kg/j
Locatie	X:262925,39 Y:576484,99	Type scherm	-	-	NO_2	63,4 kg/j
Lengte	1.551,46 m	Hoogte	-	-	NH_3	11,2 kg/j
Wegtype	Buitenweg	Afstand tot de weg	-	-		
Rijrichting	Beide richtingen					
Tunnelfactor	1					
Type hoogteligging	Normaal					
Weghoogte t.o.v. maaiveld	0 m					

Verkeer	Max. snelheid	Aantal voertuigbewegingen	In file
Licht verkeer	Voorgeschreven factoren	537,6 /etmaal	0,0 %
Middelzwaar vrachtverkeer	Voorgeschreven factoren	51,7 /etmaal	0,0 %
Zwaar vrachtverkeer	Voorgeschreven factoren	74,3 /etmaal	0,0 %
Busverkeer	Voorgeschreven factoren	0,0 /etmaal	0,0 %

Disclaimer

Hoewel verstrekte gegevens kunnen dienen ter onderbouwing van een vergunningaanvraag, kunnen er geen rechten aan worden ontleend. De eigenaar van AERIUS aanvaardt geen aansprakelijkheid voor de inhoud van de door de gebruiker aangeboden informatie. Bovenstaande gegevens zijn enkel bruikbaar tot er een nieuwe versie van AERIUS beschikbaar is. AERIUS is een geregistreerd handelsmerk in Europa. Alle rechten die niet expliciet worden verleend, zijn voorbehouden.

Rekenbasis

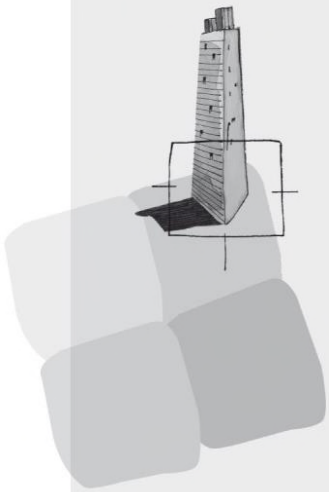
Deze berekening is tot stand gekomen op basis van

AERIUS versie	2023.0.1_20231106_3125d8b3c1
Database versie	2023.0.1_3125d8b3c1_calculator_nl_stable

Voor meer informatie over de gebruikte methodiek en data zie:
https://www.aerius.nl/

Colofon

Projectnummer
P001205

BügelHajema Adviseurs bv
Bureau voor Ruimtelijke
Ordening en Milieu BNSP
Vaart NZ 48-50
9401 GN Assen

T 0592-31 62 06
E info@bugelhajema.nl
W www.bugelhajema.nl

Vestigingen te Assen,
Leeuwarden en
Amersfoort

Bijlage 6 Advies externe veiligheid

Advies externe veiligheid

Extern Advies

Bevoegd gezag	: Gemeente Oldambt	Datum	: 01-06-2018
Kenmerk VTH/DMS	:	LOS-nummer	: Z2018-00002634
Aan	: [redacted]		
Van	: [redacted]	Collegiale toetser	: [redacted]
Onderwerp / Locatie	: Externe veiligheidstoets Scheemda - Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde		

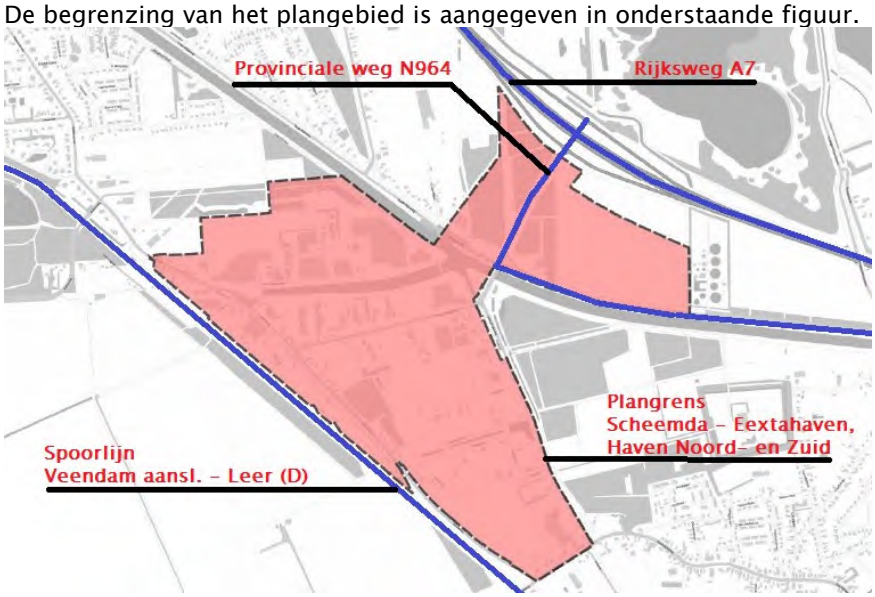
1 Inleiding

De gemeente Oldambt heeft de Omgevingsdienst Groningen gevraagd om voor het bestemmingsplan Scheemda - Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde het aspect externe veiligheid inzichtelijk te maken. En dan in het bijzonder de provinciale weg N964, de rijksweg A7, de spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D) en aardgasbuisleidingen.
In het bestemmingsplan Scheemda - Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde worden de bestemmingsplannen voor de bedrijventerreinen in Scheemda (Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde) samengevoegd tot één nieuw bestemmingsplan. Met de herziening van de vigerende plannen ontstaan voor de genoemde bedrijventerreinen van Scheemda een eenduidige en actuele regeling.

Verder zijn in dit advies ook onderdelen voor een verantwoording van het groepsrisico voor dit bestemmingsplan opgenomen.

1.1 Ligging plangebied

De begrenzing van het plangebied is aangegeven in onderstaande figuur.

Figuur 1: Plangebied bestemmingsplan Scheemda - Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk twee worden de achtergronden van het externe veiligheidsbeleid besproken. Hierin worden onder andere de begrippen plaatsgebonden risico (PR), groepsrisico (GR) en de verantwoordingsplicht toegelicht. Hoofdstuk drie bevat het beleidskader. In hoofdstuk 4 worden de relevante risicobronnen voor het bestemmingsplan beschreven en in hoofdstuk 5 wordt de groepsrisico verantwoording beschreven. En als laatste wordt in hoofdstuk 6 de conclusie opgenomen.

2 Externe Veiligheid

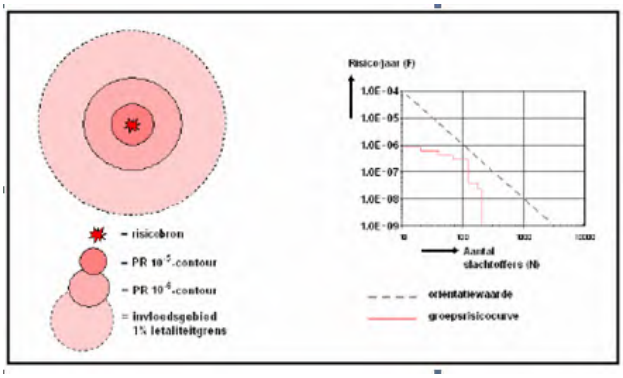
Externe veiligheid beschrijft de risico's die ontstaan als gevolg van opslag of handelingen met gevaarlijke stoffen. Dit kan betrekking hebben op inrichtingen (bedrijven) of transportroutes. Op beide categorieën is verschillende wet- en regelgeving van toepassing. Voor inrichtingen is dit het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi), voor transportroutes het Besluit externe veiligheid transportroutes (Bevt) en voor hogedruk aardgastransportleidingen het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb). Binnen het beleidskader voor externe veiligheid staan twee kernbegrippen centraal: het plaatsgebonden risico en het groepsrisico. Hoewel beide begrippen onderlinge samenhang vertonen zijn er belangrijke verschillen. Hieronder worden beide begrippen verder uitgewerkt.

Plaatsgebonden risico (PR)

Het plaatsgebonden risico (PR) geeft de kans, op een bepaalde plaats, om te overlijden ten gevolge van een ongeval bij een risicovolle activiteit. De kans heeft betrekking op een fictief persoon die de hele tijd op die plaats aanwezig is. Het PR kan op de kaart van het gebied worden weergeven met zogeheten risicocontouren: lijnen die punten verbinden met eenzelfde PR. Binnen de 10^{-6}/jaarcontour (welke als wettelijk harde norm fungeert) mogen geen nieuwe kwetsbare objecten geprojecteerd worden. Voor beperkt kwetsbare objecten geldt de 10^{-6}/jaarcontour niet als grenswaarde, maar als een richtwaarde.

Groepsrisico (GR)

Het groepsrisico (GR) is een maat voor de kans dat bij een ongeval een groep slachtoffers valt met een bepaalde omvang. Het GR is daarmee een maat voor de maatschappelijke ontwrichting bij een calamiteit. Het GR wordt bepaald binnen het invloedsgebied van een risicovolle activiteit. Dit invloedsgebied wordt begrensd door de 1%-letaliteitsgrens (tenzij anders bepaald): de afstand waarop nog 1% van de blootgestelde mensen in de omgeving komt te overlijden bij een calamiteit met gevaarlijke stoffen. Het GR kan niet 'op de kaart' worden weergegeven, maar wordt weergegeven in een grafiek waar de kans (f) afgezet wordt tegen het aantal slachtoffers (N): de fN-curve.

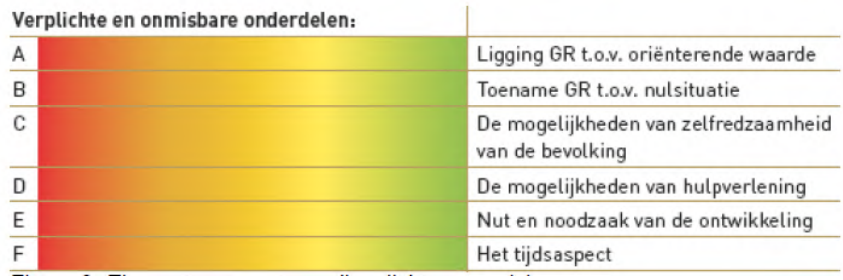

Weergave plaatsgebonden risicocontouren, invloedsgebied en groepsrisicografiek met oriëntatiewaarde voor transport

Figuur 2: weergave PR en groepsrisico

Verantwoordingsplicht

In de wet -en regelgeving is een verplichting tot verantwoording van het groepsrisico opgenomen. Aandacht aan de verantwoording moet worden gegeven wanneer het groepsrisico boven de oriëntatiewaarde ligt of wanneer het groepsrisico (significant) toeneemt. Bij de verantwoordingsplicht dient het bevoegd gezag op een juiste wijze de toename en ligging van het groepsrisico te onderbouwen en te verantwoorden. Hierbij geeft het bevoegd gezag aan of het groepsrisico in de betreffende situatie aanvaardbaar wordt geacht. De verantwoordingsplicht van het groepsrisico dient naast de rekenkundige hoogte van het groepsrisico, dat berekend wordt door middel van deze kwantitatieve risicoanalyse (QRA), tevens rekening te houden met een aantal kwalitatieve aspecten zoals mogelijke bronmaatregelen, bestrijdbaarheid en zelfredzaamheid.

Figuur 3: Elementen verantwoordingsplicht groepsrisico

De eindafweging (vertaald in een ruimtelijke onderbouwing) kan pas worden gemaakt wanneer ook het advies van de Veiligheidsregio Groningen is ingewonnen.

3 Beleid

Om de externe veiligheidsrisico's te beheersen heeft de rijksoverheid een aantal besluiten opgesteld die leidend zijn voor externe veiligheidstaken van de provincie en gemeenten. Het gaat daarbij om wet- en regelgeving waarin risiconormen zijn gesteld voor respectievelijk inrichtingen, transport van gevaarlijke stoffen en buisleidingen. Het rijksbeleid staat niet op zichzelf.

3.1 Vervoer gevaarlijke stoffen

Het Besluit externe veiligheid transportroutes (Bevt) is vergelijkbaar met het Bevi en bevat risiconormen voor transportroutes (spoor, weg en waterwegen). Op basis van het Bevt moet rekening worden gehouden met het Landelijk Basisnet (verder: Basisnet) voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. Uitgangspunt van het Basisnet is dat door het vastleggen van veiligheidszones de gebruiksruimte voor het vervoer van gevaarlijke stoffen en ruimtelijke ontwikkelingen op elkaar kunnen worden afgestemd. Provincies kunnen een eigen Basisnet vastleggen; dat is ook binnen de provincie Groningen het geval.

3.1.1 Basisnet vervoer gevaarlijke stoffen

Vervoer van gevaarlijke stoffen vindt plaats via het spoor, over de weg en het water. Met het Basisnet water, weg en spoor worden risicoplafonds vastgesteld voor het vervoer van gevaarlijke stoffen en worden randvoorwaarden aan de ruimtelijke ordening gesteld.
In het Basisnet wordt een maximum opgelegd aan de PR 10^{-6}. Deze PR 10^{-6} kan daarmee niet meer ongelimiteerd groeien. De PR-max vormt de grens van de gebruiksruimte voor het vervoer en tevens de grens van de veiligheidszone. Een veiligheidszone is een zone langs wegen, hoofdspoorwegen en/of binnenwateren waarbinnen geen nieuwe kwetsbare objecten zijn toegestaan. Nieuwe beperkt kwetsbare objecten zijn hier alleen in uitzonderingsgevallen toegestaan. De veiligheidszone wordt

gemeten vanaf het hart van de spoorbundel, het midden van de weg of op de referentiepunten gelegen op de begrenzingslijnen van de vaarweg. In het kader van de ruimtelijke ordening dient de afstand die voor de veiligheidszone in het Basisnet is vastgesteld te worden gehanteerd en wordt niet meer berekend. Het groepsrisico daarentegen dient wel te worden berekend en wordt daarbij de maximale benutting van groeiruimte voor het vervoer toegepast die in de bijlage van het Basisnet is vastgelegd. Daarnaast moet voor bepaalde transportmodaliteiten met veel vervoer van zeer brandbare en toxische vloeistoffen in het Basisnet rekening worden gehouden met een plasbrandaandachtsgebied (PAG). Een PAG is een gebied tot 30 meter aan weerszijden van de spoorbaan (en erboven) en 30 meter gemeten vanaf de rechter rand van de rijstrook van de (rijks)weg of het spoor waarbinnen, bij realisatie van kwetsbare objecten, rekening dient te worden gehouden met de effecten van een plasbrand. Plasbranden kunnen ontstaan wanneer brandbare vloeistoffen ten gevolge van een ongeluk of calamiteit kunnen weglekken uit een tankwagen/wagon en tot ontbranding kunnen komen.

3.1.2 Provinciaal Basisnet voor het vervoer van gevaarlijke stoffen

Het provinciaal basisnet Groningen is het antwoord op de Nota Vervoer gevaarlijke stoffen waarin een borging van risicoafstanden als gevolg van transporten van gevaarlijke stoffen wordt aangekondigd. Het doel is om deze transportroutes vast te leggen en een systeem te creëren waarbij rekening kan worden gehouden met de dynamiek van transport en toekomstige groei. Om dit te bereiken zijn in de Omgevingsverordening provincie Groningen 2016 rondom een aantal aangewezen transportroutes (de grotere weg-, spoor- en waterinfrastructuur) veiligheidszones opgenomen. Onderstaand worden de zones weergegeven:

- Veiligheidszone 1 provinciale wegen: zone langs wegen in verband met plaatsgebonden risico (PR max) provinciale wegen. Gemeten vanaf het midden van de buitenste weg kanten;
- Veiligheidszone 2 invloedsgebied provinciaal basisnet Groningen: Bevat een nadere verantwoording van het groepsrisico en biedt inzicht in de manier waarop rekening is gehouden met het advies van de Veiligheidsregio Groningen. Wordt gemeten vanaf de buitenrand van de transportroute;
- Veiligheidszone 3 transport: Veiligheidszone rondom wegen en spoorwegen in verband met de bescherming van minder zelfredzame personen. Deze zone is bepaald op 30 meter gemeten vanaf de buitenste wegkanten van de wegen vanaf de buitenste spoorstaven van de spoorbundel voor het doorgaand verkeer.

3.2 Hogedrukaardgastransportleidingen

Voor het transport van gevaarlijke stoffen via buisleidingen zijn de normen voor externe veiligheid in het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb) vastgelegd. De regels voor buisleidingen zijn op basis van het Bevb uitgewerkt in de Ministeriële regeling externe veiligheid buisleidingen (Revb). Ook het Bevb is op dezelfde wijze opgesteld als het Bevi. Het Bevb stelt verplicht om bij onder andere het vaststellen van een bestemmingsplan rekening te houden met de externe veiligheidsaspecten. Tevens geldt een belemmeringenstrook van 4 of 5 meter aan weerszijde van de leiding die vrij moet blijven van bebouwing.

4 Ruimtelijke inventarisatie

4.1 Bestemmingsplan Scheemda – Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde

In het bestemmingsplan Scheemda – Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde worden de bestemmingsplannen voor de bedrijventerreinen in Scheemda (Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde)

samengevoegd tot één nieuw bestemmingsplan. Met de herziening van de vigerende plannen ontstaan voor de genoemde bedrijventerreinen van Scheemda een eenduidige en actuele regeling.

Het plangebied van dit bestemmingsplan betreft in hoofdzaak bedrijfsfuncties op het bedrijventerrein. Binnen het plangebied komt daarnaast de woonfunctie voor, zowel in de vorm van bedrijfswoningen als in de vorm van zelfstandige woningen (voornamelijk lintbebouwing langs de Stationsstraat, de Eexterweg en de Halteweg).

Een klein deel van het bedrijventerrein nabij het Lutkelant is nog niet helemaal ontwikkeld, maar de gronden zijn wel bouwrijp gemaakt. Er zijn slechts op kleine schaal nog kavels beschikbaar. De planologische rechten uit de geldende bestemmingsplannen zijn ook voor deze gebieden overgenomen in het nieuwe plan. Voor de systematiek geldt dat uitgaan is van een bestemming 'Bedrijventerrein' waarbij verder zo veel mogelijk wordt aangesloten op de systematiek van recente bestemmingsplannen in de gemeente Oldambt.

In de risicoberekening is uit gegaan van de bestemmingsplan capaciteit. Voor de bestemming bedrijfsterrein is uitgegaan van 40 personen per hectare zoals dit is opgenomen voor gemiddelde industrieterreinen in de Handreiking verantwoordingsplicht groepsrisico.

4.2 Risicovolle transportroutes

In en in de nabijheid van het plangebied zijn de volgende risicobronnen, alsmede de bronnen die invloed hebben op het plangebied, geïnventariseerd.

Soort	Risicobron	Wet -en regelgeving
Transport	Spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D)	Basisnet
	Rijksweg A7	Basisnet
	Provinciale weg N964	Omgevingsverordening provincie Groningen 2016

Tabel 1: Risicobronnen

4.2.1 Plaatsgebonden risico transport

Voor de rijksweg A7 en de spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D) is het risico berekend. Voor de vervoerscijfers is gebruik gemaakt van de aantallen genoemd in het Basisnet.

De spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D) kent, ter hoogte van het plangebied, volgens het Basisnet een plaatsgebonden risicocontour 10^{-6} van 1 - 9 meter. De afstand van het spoortraject tot het plangebied is circa 15 meter. De plaatsgebonden risicocontour 10^{-6} van de spoorlijn reikt niet tot het plangebied en daarmee wordt voldaan aan de grens- en richtwaarde voor het plaatsgebonden risico.

De rijksweg A7 kent, ter hoogte van het plangebied, volgens het Basisnet een plaatsgebonden risicocontour 10^{-6} van 0 meter. De afstand van de A7 tot het plangebied is circa 35 meter. De plaatsgebonden risicocontour 10^{-6} van de rijksweg reikt niet tot het plangebied en daarmee wordt voldaan aan de grens- en richtwaarde voor het plaatsgebonden risico.

4.2.2 Veiligheidszone 1 provinciale wegen

Voor de provinciale weg N964 is het risico berekend. Voor de provinciale weg N964 is voor de vervoerscijfers gebruik gemaakt van de referentiewaarden overige provinciale wegen zoals deze zijn

opgenomen in de Omgevingsverordening provincie Groningen 2016. In de Omgevingsverordening provincie Groningen 2016 is de provinciale weg N964 niet opgenomen als zijnde een weg met een veiligheidszone 1 provinciale wegen (PRmax) buiten de weg. Daarmee wordt voldaan aan de grens- en richtwaarde voor het plaatsgebonden risico.

4.2.3 Plasbrandaandachtsgebied Basisnet en veiligheidszone 3 transport Omgevingsverordening provincie Groningen 2016

4.2.3.1 Plasbrandaandachtsgebied Basisnet

In het Basisnet is een plasbrandaandachtsgebied (PAG) van 30 meter aangegeven (gemeten vanaf de rand van de infrastructuur). Het bevoegd gezag vermeldt de redenen die er toe hebben geleid om in dat gebied nieuwe kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten toe te laten, gelet op de mogelijke gevolgen van een ongeval met brandbare vloeistoffen.

De spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D) is gelegen op een afstand van circa 15 meter afstand van het plangebied. Het plasbrandaandachtsgebied reikt tot in het plangebied en is gelegen in de bestemmingen wonen, bedrijf, bedrijventerrein en agrarisch-bedrijf.
In de bestemming wonen is het plasbrandaandachtsgebied gelegen over een bouwvlak. Dit betreft een bestaande situatie en betreft geen saneringssituatie. Ook is het plasbrandaandachtsgebied gelegen over een bouwvlak met een functieaanduiding "specifieke vorm van wonen - begeleid wonen". De gemeente Oldambt dient ervoor zorg te dragen dat het voor dit object geen functiewijziging betreft ten opzichte van het vigerende bestemmingsplan.

De rijksweg A7 is gelegen buiten het plangebied. De rijksweg A7 is gelegen op een afstand van circa 35 meter afstand van het plangebied. Het plasbrandaandachtsgebied reikt niet tot het plangebied en hierdoor is dit aspect niet relevant.

4.2.3.2 Veiligheidszone 3 Omgevingsverordening provincie Groningen 2016

In de Omgevingsverordening provincie Groningen 2016 is opgenomen dat voor de provinciale weg N964, de rijksweg A7 en de spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D) een veiligheidszone 3 transport geldt. Voor deze zone geldt een afstand van 30 meter.

De spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D) is gelegen op een afstand van circa 15 meter afstand van het plangebied. De veiligheidszone 3 transport reikt tot in het plangebied en is gelegen in o.a. de bestemmingen wonen, bedrijf, bedrijventerrein en agrarisch-bedrijf.
In de bestemming wonen is de veiligheidszone 3 transport gelegen over een bouwvlak. Dit betreft geen object voor verminderd zelfredzame personen en hierdoor is dit aspect niet relevant. Wel dient de gemeente Oldambt ervoor zorg te dragen dat bovenstaande situatie niet kan wijzigen in een object bestemd voor verminderd zelfredzame personen.
Ook is de veiligheidszone 3 transport gelegen over een bouwvlak met een functieaanduiding "specifieke vorm van wonen - begeleid wonen". In de Omgevingsverordening provincie Groningen 2016 staat in artikel 2.23.4 het volgende:
Veiligheidszone rondom wegen en spoorwegen in verband met de bescherming van minder zelfredzame personen
Een bestemmingsplan voorziet niet in de bouw van nieuwe objecten of het gebruik van bestaande objecten voor minder zelfredzame personen binnen de op kaart 3 aangegeven 'veiligheidszone 3 transport'.

In artikel 2.1 begripsbepalingen en 2.3 bestaande rechten van de Omgevingsverordening provincie Groningen 2016 is het volgende opgenomen:

Artikel 2.1 begripsbepalingen

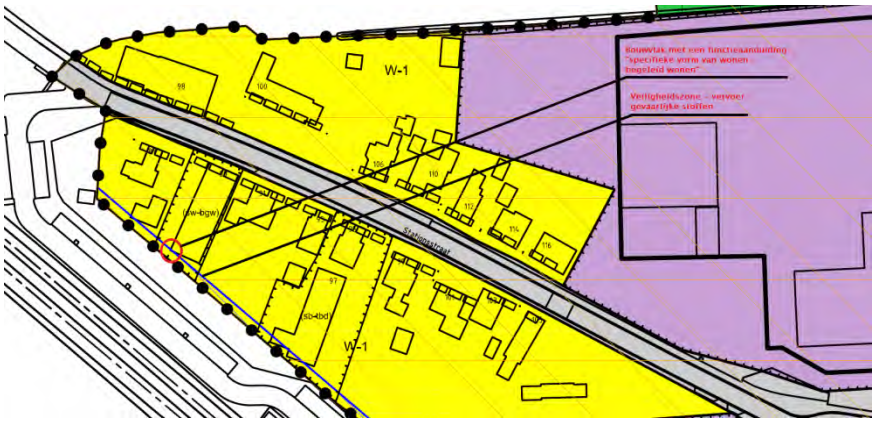
Bestaand gebruik: gebruik van grond en bebouwing dat op het tijdstip van de inwerkingtreding van deze verordening bestond, met uitzondering van gebruik dat op dat tijdstip in strijd was met het geldende bestemmingsplan of de geldende beheersverordening, met inbegrip van de overgangsbepalingen van dat bestemmingsplan of van de geldende beheersverordening.

Artikel 2.3 bestaande rechten

De regels van dit hoofdstuk zijn niet van toepassing op een bestemmingsplan dat bestemmingen en regels bevat die afwijken van deze verordening ten behoeve van:

a. het vastleggen van bestaande bebouwing en bestaand gebruik;
b. ontwikkelingen waarvoor Gedeputeerde Staten ontheffing of een verklaring van geen bedenkingen hebben verleend op grond van het recht zoals dat gold voor de inwerkingtreding van deze verordening of waarmee Gedeputeerde Staten anderszins schriftelijk hebben ingestemd

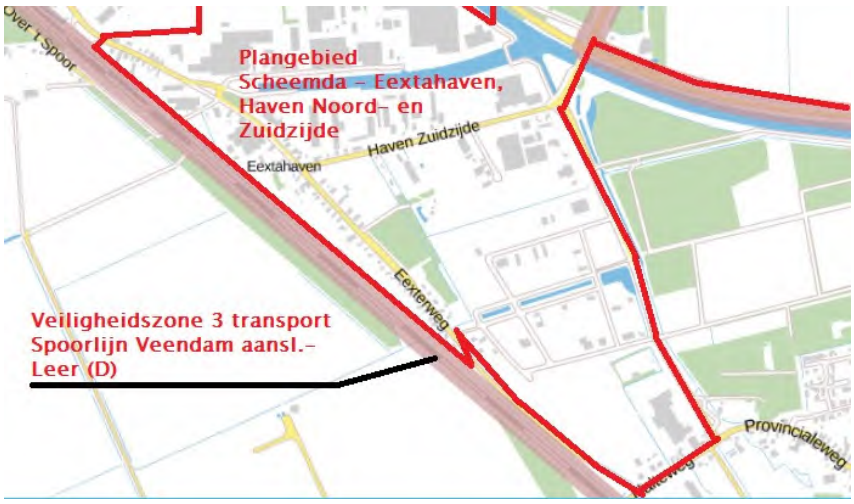
De gemeente Oldambt dient ervoor zorg te dragen dat aan bovenstaande artikelen uit de Omgevingsverordening provincie Groningen 2016 wordt voldaan.

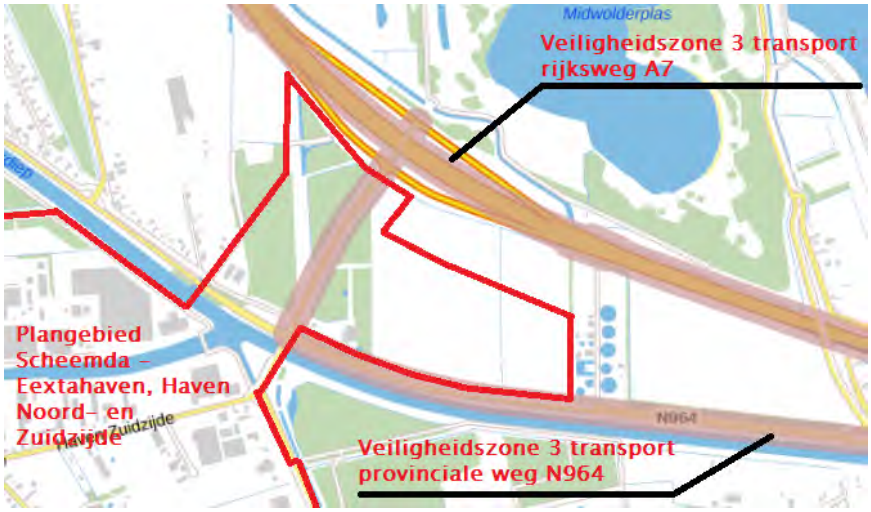
Figuur 4: Veiligheidszone - vervoer gevaarlijke stoffen / Veiligheidszone 3 transport en een bouwvlak met een functieaanduiding "specifieke vorm van wonen - begeleid wonen" in het plangebied Scheemda - Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde

De provinciale weg N964 is gelegen in het plangebied. De veiligheidszone 3 transport reikt tot in het plangebied en is gelegen in o.a. de bestemmingen bos, verkeer en wonen. De veiligheidszone 3 transport is niet gelegen over een bouwblok en hierdoor is dit aspect niet relevant.

De rijksweg A7 is gelegen buiten het plangebied. De rijksweg A7 is gelegen op een afstand van circa 35 meter afstand van het plangebied. De veiligheidszone 3 transport reikt niet tot het plangebied en hierdoor is dit aspect niet relevant.

Figuur 5: Veiligheidszone 3 transport en in het rood plangebied Scheemda – Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde

Figuur 6: veiligheidszone 3 transport en in het rood plangebied Scheemda – Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde

4.3 Groepsrisico transport

Algemeen

In de Handleiding risicoanalyse transport (HART, versie 1.2, 11 januari 2017, Rijkswaterstaat) is bepaald tot welke afstand bevolking invloed kan hebben op het resultaat van het groepsrisico. Dit invloedsgebied wordt begrensd door de 1% letaliteitsgrens.
Volgens de handleiding is voor de berekening van het groepsrisico inzicht nodig in de personen-dichtheden binnen het invloedsgebied van de maatgevende stof ter hoogte van het plangebied. In onderstaande tabel is de maatgevende stof, het invloedsgebied en de afstand van het onderhavige plangebied tot de spoorlijn Veendam aansl. – Leer (D), de rijksweg A7 en de provinciale weg N964 weergegeven:

Traject	Maatgevende stof	Invloedsgebied (m)	Afstand tot locatie in m
Spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D)	B3	4000	circa 15
Rijksweg A7	GF3	355	circa 35
Provinciale weg N964	GF3	355	in plangebied

Tabel 2: Maatgevende stof, invloedsgebied en afstand tot plangebied

Het plangebied ligt binnen 200 meter van de spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D) en de rijksweg A7 en binnen het invloedsgebied van deze risicobronnen. Gelet hierop moet een verantwoording van het groepsrisico worden opgesteld.

Het plangebied ligt binnen 200 meter van de provinciale weg N964 en binnen de "veiligheidszone 2 invloedsgebied provinciale wegen" zoals deze op kaart 3 van de Omgevingsverordening provincie Groningen 2016 is opgenomen. Gelet hierop moet een verantwoording van het groepsrisico worden opgesteld.

Figuur 7: veiligheidszone 2 invloedsgebied provinciale wegen en in het rood plangebied Scheemda - Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde

Provinciale weg N964

Voor de provinciale weg N964 is een berekening van het plaatsgebonden risico en het groepsrisico als gevolg van een calamiteit met een wegtransport gemaakt. Hiervoor is gebruik gemaakt van het rekenprogramma RBM-II versie 2.3. Deze berekening geeft o.a. inzicht in de PR 10^{-8} contour van de provinciale weg N964. Dit is namelijk het gebied waarin de aanwezige bevolking nog significant bijdraagt aan het berekende risico.
Voor de RBM-II berekening is een wegvaklengte van circa 1600 meter van de provinciale weg N964 gemodelleerd.

Voor de frequentie van het aantal transporten is gebruik gemaakt van de referentiewaarden overige provinciale wegen zoals deze zijn opgenomen in de Omgevingsverordening provincie Groningen 2016. Voor de provinciale weg N964 zijn dit onderstaande transporten:

Provinciale weg N964				
LF1	LF2	LT1	LT2	GF3
1.000	2.000	0	0	75

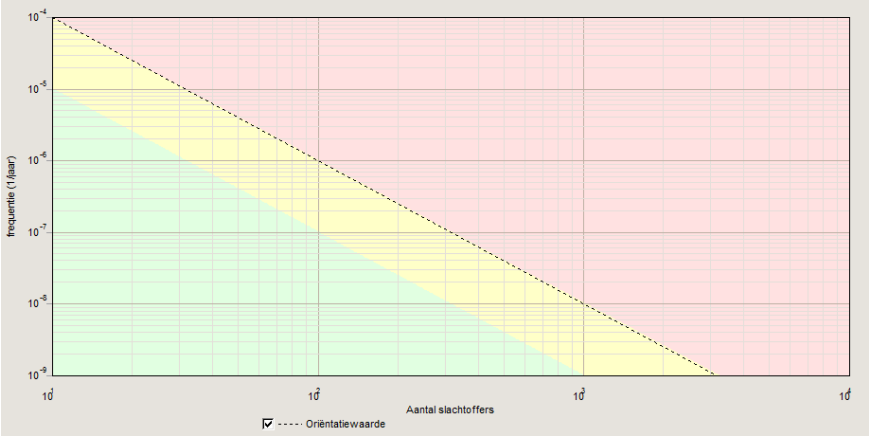
Tabel 3: Referentiewaarden vervoer gevaarlijke stoffen provinciale weg N964

In de Omgevingsverordening provincie Groningen 2016 is voor de provinciale weg N964 aangegeven dat het plaatsgebonden risico 10^{-6} niet aanwezig is. De uitkomst van de berekening laat zien dat het plaatsgebonden risico 10^{-8} op 62 meter van de provinciale weg ligt.

Figuur 8: Overzicht invoer RBMII en inzicht in plaatsgebonden risico 10^{-8} in het groen

De hoogte van het groepsrisico wordt mede bepaald door het aantal potentiële slachtoffers in de omgeving van de risicovolle activiteit. Voor de berekening van het groepsrisico is inzicht nodig in de personendichtheden binnen het invloedsgebied (355 meter) van de maatgevende stof (GF3) ter hoogte van het plangebied. De personendichtheid is te definiëren als het gemiddelde aantal personen, per bestemming, per (plan)locatie. Bij een externe veiligheidsonderzoek dient gerekend te worden met de bestemmingsplancapaciteit. Het aantal aanwezigen binnen het werkgebied van RBMII is met behulp van de BAG populatieservice opgehaald en medio maart 2018 ontvangen. In de berekening is de bestemmingsplan capaciteit opgenomen. Voor de bestemming bedrijfsterrein is uitgegaan van 40 personen per hectare zoals dit is opgenomen voor gemiddelde industrieterreinen in de Handreiking verantwoordingsplicht groepsrisico. Het berekende groepsrisico ligt onder de oriëntatiewaarde. Zie onderstaande figuur 9.

Figuur 9: fN curve N964 huidige met invulling bestemmingsplan Scheemda – Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde

Rekenresultaten

Voor de provinciale weg N964 is het berekende groepsrisico zo laag dat het niet zichtbaar is in de FN-curve. Dat geen curve in de grafiek is ingetekend komt omdat de kans op dodelijke slachtoffers buiten de grenzen van de berekening valt (kans kleiner dan 10^{-9}, dat is 1 op de miljard).

Rijksweg A7

Voor de rijksweg A7 is een berekening van het plaatsgebonden risico en het groepsrisico als gevolg van een calamiteit met een wegtransport gemaakt. Hiervoor is gebruik gemaakt van het rekenprogramma RBM-II versie 2.3. Deze berekening geeft o.a. inzicht in de PR 10^{-8} contour van de rijksweg A7. Dit is namelijk het gebied waarin de aanwezige bevolking nog significant bijdraagt aan het berekende risico. Voor de RBM-II berekening is een wegvaklengte van circa 1800 meter van de rijksweg A7 gemodelleerd.

Voor de frequentie van het aantal transporten is gebruik gemaakt van bijlage I: tabel basisnet weg uit de Regeling basisnet. Voor de rijksweg A7 zijn dit onderstaande transporten:

Rijksweg A7				
LF1	LF2	LT1	LT2	GF3
0	0	0	0	1.000

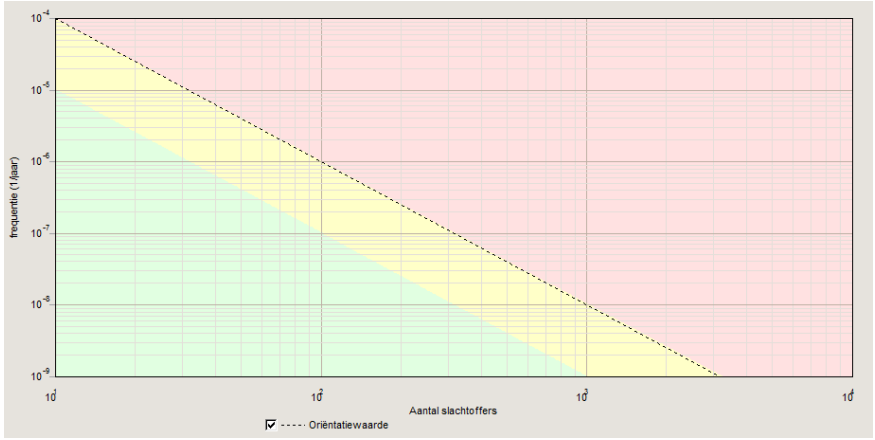
Tabel 4: Referentiewaarden vervoer gevaarlijke stoffen rijksweg A7

In de Regeling basisnet is voor de rijksweg A7 aangegeven dat het plaatsgebonden risico 10^{-6} niet aanwezig is. De uitkomst van de berekening laat zien dat het plaatsgebonden risico 10^{-8} op 102 meter van de rijksweg ligt.

Figuur 10: Overzicht invoer RBMII en inzicht in plaatsgebonden risico 10^{-8} in het groen

De hoogte van het groepsrisico wordt mede bepaald door het aantal potentiële slachtoffers in de omgeving van de risicovolle activiteit. Voor de berekening van het groepsrisico is inzicht nodig in de personendichtheden binnen het invloedsgebied (355 meter) van de maatgevende stof (GF3) ter hoogte van het plangebied. De personendichtheid is te definiëren als het gemiddelde aantal personen, per bestemming, per (plan)locatie. Bij een externe veiligheidsonderzoek dient gerekend te worden met de bestemmingsplancapaciteit. Het aantal aanwezigen binnen het werkgebied van RBMII is met behulp van de BAG populatieservice opgehaald en medio maart 2018 ontvangen. In de berekening is de bestemmingsplan capaciteit opgenomen. Voor de bestemming bedrijfsterrein is uitgegaan van 40 personen per hectare zoals dit is opgenomen voor gemiddelde industrieterreinen in de Handreiking verantwoordingsplicht groepsrisico. Het berekende groepsrisico ligt onder de oriëntatiewaarde. Zie onderstaande figuur 11.

Figuur 11: fN curve A7 met invulling bestemmingsplan Scheemda – Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde

Rekenresultaten

Voor de rijksweg A7 is het berekende groepsrisico zo laag dat het niet zichtbaar is in de FN-curve. Dat geen curve in de grafiek is ingetekend komt omdat de kans op dodelijke slachtoffers buiten de grenzen van de berekening valt (kans kleiner dan 10^{-9}, dat is 1 op de miljard).

Spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D)

Voor de spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D) is een berekening van het plaatsgebonden risico en het groepsrisico als gevolg van een calamiteit met een wegtransport gemaakt. Hiervoor is gebruik gemaakt van het rekenprogramma RBM-II versie 2.3. Deze berekening geeft o.a. inzicht in de PR 10^{-8} contour van de spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D). Dit is namelijk het gebied waarin de aanwezige bevolking nog significant bijdraagt aan het berekende risico.
Voor de RBM-II berekening is een wegvaklengte van circa 2700 meter van de spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D) gemodelleerd.

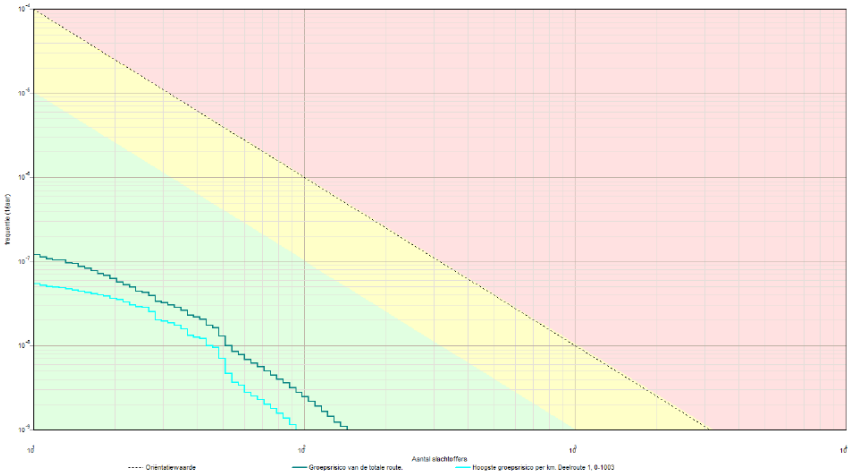
Voor de frequentie van het aantal transporten is gebruik gemaakt van bijlage II: tabel basisnet spoor uit de Regeling basisnet. Voor de spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D) zijn dit onderstaande transporten:

Spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D)				
A	B2	B3	C3	D4
1750	0	200	8750	0

Tabel 5: Referentiewaarden vervoer gevaarlijke stoffen spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D)

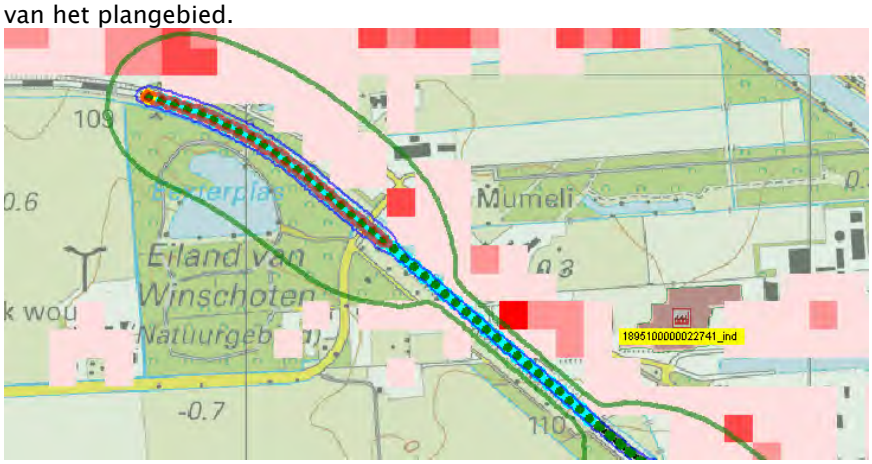
In de Regeling basisnet is voor de spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D) aangegeven dat het plaatsgebonden risico 10^{-6} 9 meter bedraagt en het plaatsgebonden risico 10^{-8} op 144 meter van de spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D) ligt.

De hoogte van het groepsrisico wordt mede bepaald door het aantal potentiële slachtoffers in de omgeving van de risicovolle activiteit. Voor de berekening van het groepsrisico is inzicht nodig in de personendichtheden binnen het invloedsgebied (4000 meter) van de maatgevende stof (B3) ter hoogte van het plangebied. De personendichtheid is te definiëren als het gemiddelde aantal personen, per bestemming, per (plan)locatie. Bij een externe veiligheidsonderzoek dient gerekend te worden met de bestemmingsplancapaciteit. Het aantal aanwezigen binnen het werkgebied van RBMII is met behulp van de BAG populatieservice opgehaald en medio maart 2018 ontvangen. In de berekening is de bestemmingsplan capaciteit opgenomen. Voor de bestemming bedrijfsterrein is uitgegaan van 40 personen per hectare zoals dit is opgenomen voor gemiddelde industrieterreinen in de Handreiking verantwoordingsplicht groepsrisico. Het berekende groepsrisico ligt onder de oriëntatiewaarde. Zie onderstaande figuur 12.

Figuur 12: fN curve spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D) met invulling bestemmingsplan Scheemda - Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde

Onderstaande figuur toont de locatie met het hoogste groepsrisico. De locatie ligt op circa 600 meter van het plangebied.

Figuur 13: locatie met hoogste groepsrisico

4.4 Risicovolle transportleiding

In van het plangebied bevinden zich buisleidingen met een werkdruk van 40 bar of hoger, van de Gasunie, welke relevant zijn voor externe veiligheid.

4.4.1 Uitgangspunten

De risicoberekeningen zijn uitgevoerd met het rekenprogramma CAROLA versie 1.0.0.52 en parameterbestand 1.3. CAROLA is in opdracht van de Nederlandse overheid ontwikkeld, specifiek ter bepaling van het plaatsgebonden risico en het groepsrisico van aardgasbuisleidingen.

4.4.2 Leidinggegevens

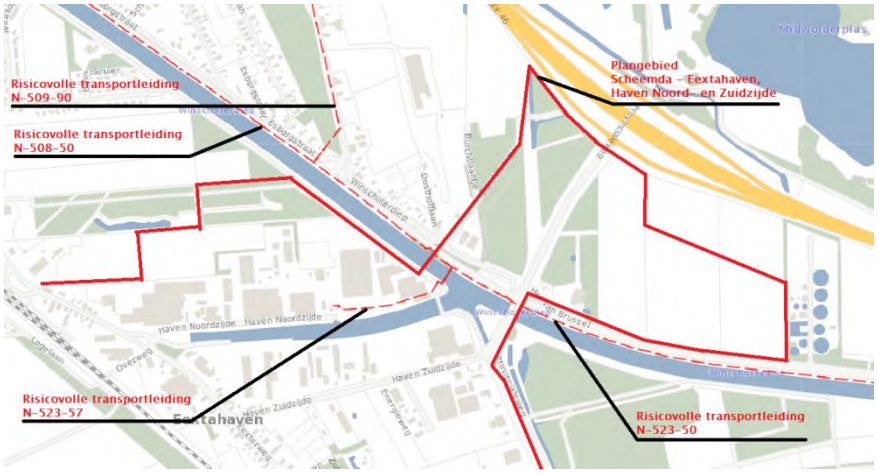
Voor de berekening van het groepsrisico is het invloedsgebied en de begrenzing van het plangebied bepalend. Er is uitgegaan van de begrenzing van het plangebied, zoals weergegeven op de verbeelding. Op basis van deze begrenzing van het plangebied is door de N.V. Nederlandse Gasunie een opgave gedaan van de aanwezige leidingen. De relevante leidinggegevens, zoals beschikbaar gesteld op 13 maart 2018 door de Gasunie, zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Plangebied	Leidingnaam	Diameter [mm]	Druk [bar]	Invloedsgebied 1% letaal [m]	100% letaal [m]	Exploitant
Bestemmingsplan Scheemda – Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde	N-509-90	159	40	70	50	Gasunie
	N-508-50	159	40	70	50	Gasunie
	N-523-50	159	40	70	50	Gasunie
	N-523-57	114	40	45	30	Gasunie

Tabel 6: Leidingparameters aardgasleidingen

4.4.3 Plangebied bestemmingsplan Scheemda, – Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde

De leidingen N-509-90, N-508-50, N-523-50 en N-523-57 zijn vanwege de omvang van het invloedsgebied bepalend voor het groepsrisico en zijn in onderstaande figuur 14 weergegeven.

Figuur 14: relevante risicovolle transportleidingen

4.4.4 Bevolkingsgegevens

Op basis van de door de leidingexploitanten geleverde leidingdata en de begrenzing van het plangebied is in overeenstemming met de Handleiding Bevb het relevante interessegebied langs de buisleidingen vastgesteld. De gegevens over het aantal personen binnen het invloedsgebied is met behulp van de BAG populatieservice opgehaald en medio maart 2018 ontvangen. In de berekening is de bestemmingsplan capaciteit opgenomen. Voor de bestemming bedrijfsterrein is uitgegaan van 40 personen per hectare zoals dit is opgenomen voor gemiddelde industrieterreinen in de Handreiking verantwoordingsplicht groepsrisico. Daarnaast is voor de populatie gebruik gemaakt van gegevens van de risicokaart. De BAG populatieservice levert populatiebestanden voor groepsrisicoberekeningen met Safeti.NL, RBMII en CAROLA.

4.4.5 Plaatsgebonden risico

Het plaatsgebonden risico wordt bepaald door het product dat via de buisleiding wordt getransporteerd, de druk van de leiding, de diameter alsmede de diepteligging van de leiding. Conform het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb) zijn door de Gasunie de leidingdata ter beschikking gesteld.
Uit de risicoberekeningen met het programma CAROLA blijkt dat de aanwezige ondergrondse aardgasleidingen geen PR 10^{-6} contour hebben.

Buisleidingen met een druk tot 40 bar moet rekening worden gehouden met een belemmeringenstrook aan weerszijden van de leiding van 4 meter. Buisleidingen met een druk van 40 bar of meer hebben een belemmeringenstrook van 5 meter. Binnen de belemmeringenstrook mag niet worden gebouwd. Op grond van het Bevb leveren deze buisleidingen geen knelpunt voor het plaatsgebonden risico op.

4.4.6 Groepsrisico

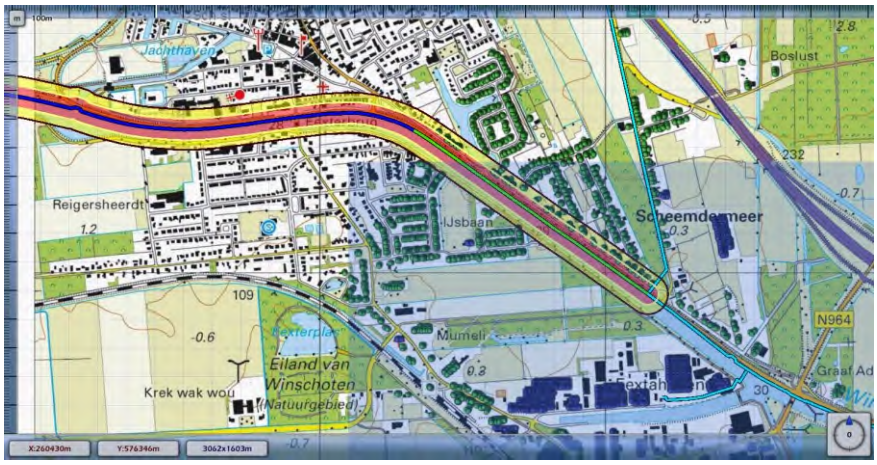
Van de aardgasleidingen is het groepsrisico met het rekenprogramma CAROLA berekend. Het groepsrisico is gedefinieerd als het risico dat met een leidinglengte van 1 kilometer samenhangt. De mate waarin dit groepsrisico de oriëntatiewaarde nadert (of zelfs overschrijdt), wordt uitgedrukt in een overschrijdingsfactor. Als deze factor kleiner is dan 1, dan wordt de oriëntatiewaarde niet overschreden. Is zij groter dan 1, dan duidt dit op een overschrijding van de oriëntatiewaarde.

Hogedrukaardgastransportleiding

Van de leidingen N-509-90, N-508-50, N-523-50 en N-523-57 is in onderstaande figuren 15 t/m 21 de voor de maatgevende kilometer het hoogste berekende groepsrisico weergegeven. Op basis van het berekende groepsrisico is van de desbetreffende leiding, voor de maatgevende kilometer, een groepsrisicoscreening gemaakt.

Figuur 15: groepsrisico maatgevende kilometer leiding N-509-90

Figuur 16: groepsrisico maatgevende kilometer leiding N-508-50

Figuur 17: groepsrisico maatgevende kilometer leiding N-523-50

Figuur 18: groepsrisico maatgevende kilometer leiding N-523-57

Figuur 19: Groepsrisico leidingen N-508-50 en N-523-50

Voor de hogedrukaardgastransportleidingen N-508-50 en N-523-50 is het berekende groepsrisico zo laag dat het niet zichtbaar is in de FN-curve. Dat geen curve in de grafiek is ingetekend komt omdat de kans op dodelijke slachtoffers buiten de grenzen van de berekening valt (kans kleiner dan 10^{-9}, dat is 1 op de miljard).

Figuur 20: Groepsrisico leiding N-523-57

Figuur 20 geeft voor de maatgevende kilometer van de leiding N-523-57 het berekende groepsrisico weer. Het groepsrisico wordt bepaald door de populatie, in de bestemming bedrijf in het bestemmingsplan Scheemda-Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde. Het berekende groepsrisico ligt onder de oriëntatiewaarde.

Figuur 21: Groepsrisico leiding N-509-90

Figuur 21 geeft voor de maatgevende kilometer van de leiding N-509-90 het berekende groepsrisico weer. Het groepsrisico wordt bepaald door de woningen gelegen aan de Scheemdermeersterweg te Scheemda. Het berekende groepsrisico ligt onder de oriëntatiewaarde.

5 Verantwoording groepsrisico

5.1 Risicovolle transportroutes

In het Besluit externe veiligheid transportroutes is in artikel 8 opgenomen dat indien een bestemmingsplan of omgevingsvergunning betrekking heeft op een gebied dat geheel of gedeeltelijk gelegen is binnen 200 meter van een transportroute, wordt in de toelichting bij dat plan onderscheidenlijk in de ruimtelijke onderbouwing van die vergunning tevens ingegaan op:

a. 1°. de dichtheid van personen in het invloedsgebied van de transportroute op het tijdstip waarop het plan of besluit wordt vastgesteld, rekening houdend met de in dat gebied reeds aanwezige personen en de personen die in dat gebied op grond van het geldende bestemmingsplan of de geldende bestemmingsplannen of een omgevingsvergunning redelijkerwijs te verwachten zijn, en

2°. de als gevolg van het bestemmingsplan of de omgevingsvergunning redelijkerwijs te verwachten verandering van de dichtheid van personen in het gebied waarop dat plan of die vergunning betrekking heeft;

b. het groepsrisico op het tijdstip waarop het plan of de vergunning wordt vastgesteld en de bijdrage van de in dat plan of besluit toegelaten kwetsbare en beperkt kwetsbare objecten aan de hoogte van het groepsrisico, vergeleken met de oriëntatiewaarde;

c. de maatregelen ter beperking van het groepsrisico die bij de voorbereiding van het plan of de vergunning zijn overwogen en de in dat plan of die vergunning opgenomen maatregelen, waaronder de stedenbouwkundige opzet en voorzieningen met betrekking tot de inrichting van de openbare ruimte, en

d. de mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkelingen met een lager groepsrisico en de voor- en nadelen daarvan.

In artikel 7 van het Besluit externe veiligheid transportroutes is opgenomen dat in de toelichting bij een bestemmingsplan en in de ruimtelijke onderbouwing van een omgevingsvergunning wordt, voor zover het gebied waarop dat plan of die vergunning betrekking heeft binnen het invloedsgebied ligt van een weg, spoorweg of binnenwater waarover gevaarlijke stoffen worden vervoerd, in elk geval ingegaan op:

a. de mogelijkheden tot voorbereiding van bestrijding en beperking van de omvang van een ramp op die weg, spoorweg of dat binnenwater, en

b. voor zover dat plan of die vergunning betrekking heeft op nog niet aanwezige kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten: de mogelijkheden voor personen om zich in veiligheid te brengen indien zich op die weg, spoorweg of dat binnenwater een ramp voordoet.

De spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D) is gelegen op een afstand van circa 15 meter afstand van het plangebied en het invloedsgebied van deze transportroute is gelegen over het plangebied. De rijksweg A7 is gelegen op een afstand van circa 35 meter van het plangebied en het invloedsgebied van de rijksweg A7 is gelegen over het plangebied.

Gezien bovenstaande artikelen 7 en 8 uit het Besluit externe veiligheid transportroutes is voor het plangebied een verantwoording van het groepsrisico opgesteld.

5.2 Buisleidingen

Op grond van het Bevb moet het groepsrisico in de toelichting van het bestemmingsplan worden verantwoord. Het groepsrisico neemt in verband met het conserverende karakter van het bestemmingsplan niet toe. Het groepsrisico verandert niet. In het bestemmingsplan kan worden volstaan met een beperkte verantwoording wanneer het GR minder dan 10% toeneemt en lager is dan 10% van de oriëntatiewaarde.

Het berekende groepsrisico is lager dan 10% van de oriëntatiewaarde en kan de verantwoording zich hiermee beperkten tot de onderdelen artikel 12 lid 1, sub a,b,f, en g van het Bevb en omvat zodoende:

a. de aanwezige en de op grond van het besluit te verwachten dichtheid van personen in het invloedsgebied van de buisleidingen die het groepsrisico mede veroorzaken.

b. het groepsrisico per kilometer buisleiding op het tijdstip waarop het besluit wordt vastgesteld en de bijdrage van de in het besluit toegelaten kwetsbare en beperkt kwetsbare objecten aan de hoogte van het groepsrisico, vergeleken met de lijn die de kans weergeeft op een ongeval met 10 of meer dodelijke slachtoffers van ten hoogste 10^{-4} per jaar en de kans op een ongeval met 100 of meer dodelijke slachtoffers van ten hoogste 10^{-4} per jaar.

f. de mogelijkheden tot voorbereiding van bestrijding en beperking van de omvang van een ramp of zwaar ongeval.
g. de mogelijkheden voor personen die zich bevinden in het invloedsgebied van de buisleiding of buisleidingen die het groepsrisico mede veroorzaakt of veroorzaken, om zich in veiligheid te brengen indien zich een ramp of zwaar ongeval voordoet.

De verantwoordingsplicht van het groepsrisico wordt integraal voor het gehele plan ingevuld.

5.3 Dichtheid personen

Binnen het invloedsgebied van de spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D) en de rijksweg A7 en binnen de veiligheidszone 2 invloedsgebied provinciale wegen van de N964 welke over het plangebied liggen bevinden zich in de huidige situatie o.a. de bestemmingen wonen, bedrijf, bedrijventerrein en agrarisch-bedrijf. De personendichtheid is normaal te noemen. Door het vaststellen van de het bestemmingsplan Scheemda - Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde zal de bevolkingsdichtheid niet significant hoger worden.

5.4 Omvang groepsrisico

Door het vaststellen van het bestemmingsplan Scheemda - Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde zal het aantal personen binnen het invloedsgebied van transportroutes niet toenemen.

Het berekende groepsrisico voor de transportroutes ligt onder de oriëntatiewaarde.

5.5 Maatregelen ter beperking van het groepsrisico

Bronmaatregelen zijn gericht op verlaging van het groepsrisico van een calamiteit bij een risicobron. Bronmaatregelen zijn echter niet te treffen in de onderhavige ruimtelijke procedure.

5.6 Mogelijkheden voor ontwikkelingen met lager groepsrisico

In het bestemmingsplan Scheemda - Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde worden de bestemmingsplannen voor de bedrijventerreinen in Scheemda (Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde) samengevoegd tot één nieuw bestemmingsplan. Met de herziening van de vigerende plannen ontstaan voor de genoemde bedrijventerreinen van Scheemda een eenduidige en actuele regeling. Gelet hierop zijn er geen mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkelingen met een lager groepsrisico.

5.7 Advies Veiligheidsregio Groningen

In het kader van externe veiligheid is de Veiligheidsregio Groningen verzocht om advies uit te brengen op de aspecten bestrijdbaarheid en zelfredzaamheid. De door Veiligheidsregio Groningen geformuleerde bevindingen en adviezen zijn op 23 april 2018 ontvangen als tekstvoorstel en in deze veiligheidsstudie overgenomen en hieronder weergegeven.

5.7.1 Bestrijdbaarheid

Bij bestrijdbaarheid gaat het om de mogelijkheden tot voorbereiding van de bestrijding en beperking van de omvang van een calamiteit. Om de gevolgen zoveel mogelijk te beperken, is het van belang dat de hulpverleningsdiensten niet worden belemmerd in de uitvoering van hun taken.

Om de bestrijdbaarheid goed te kunnen beoordelen is eerst gekeken naar de bereikbaarheid. Daarnaast is in relatie tot de voorgenomen ontwikkeling een beoordeling gedaan op de aanwezigheid en beschikbaarheid van bluswatervoorzieningen. Om te bepalen of voldoende bluswater beschikbaar is,

zijn zowel de aanwezigheid van primaire (brandkranen) als secundaire (open water) bluswatervoorzieningen beoordeeld. De handleiding 'Bereikbaarheid en bluswatervoorziening regio Groningen B&B' (Veiligheidsregio Groningen, juli 2013) geldt als uitgangspunt voor de beoordeling van de bereikbaarheid en bluswatervoorziening.

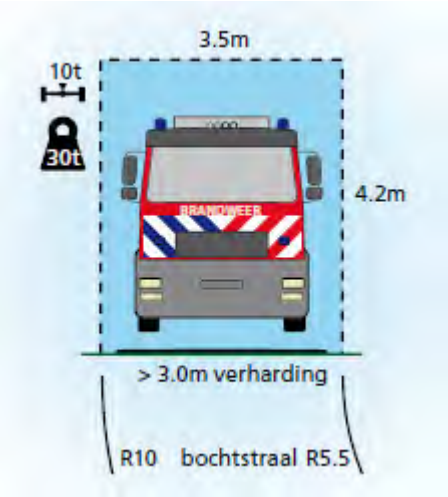
Bereikbaarheid van het plangebied

- Het plangebied als geheel is voldoende snel en via meerdere onafhankelijke routes bereikbaar voor de hulpdiensten.
- De afzonderlijke deelgebieden zijn eveneens voldoende snel en in voldoende mate tweezijdig bereikbaar.
- Binnen het noordelijke deel van het plangebied is sprake van één doodlopende weg (Haven NZ). De bedrijven aan deze weg, waaronder het risicobedrijf Henkel, zijn hierdoor slechts eenzijdig bereikbaar. Dit vormt een aandachtspunt, vanwege de brede uitvoering van de weg Haven NZ wordt deze situatie echter niet als problematisch beschouwd.
- Het bestemmingsplan maakt de vestiging van nieuwe bedrijven en bedrijfswoningen mogelijk. Het is belangrijk dat alle nieuwe percelen via twee verschillende (onafhankelijke) routes bereikbaar worden gemaakt.
- In het plangebied bevinden zich twee deelgebieden met de bestemming 'Agrarisch Cultuurgrond'. Binnen deze gebieden ontbreken op dit moment wegen. Dit vormt op dit moment geen probleem. Indien deze gebieden op in de toekomst ook bestemd worden tot bedrijfsterrein, moeten wegen worden aangelegd, die geschikt zijn voor hulpvoertuigen.

Niet elke weg kan worden gebruikt door hulpverleningsvoertuigen. Brandweervoertuigen kennen specifieke afmetingen, waardoor wegen aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen. Voor de volledigheid staan de voorwaarden hieronder kort samengevat.

specifieke kenmerken brandweervoertuigen:

- De minimale beschikbare rijstrookbreedte moet minimaal voor 3,25 meter verhard zijn.
- De doorgangshoogte moet minimaal 4,2 meter zijn.
- Er moet rekening gehouden worden met de draaicirkel: een bochtstraal moet berijdbaar zijn voor de brandweervoertuigen. Binnenbochtstraal hoogwerker: 5,5 meter, buitenbochtstraal 10 meter.
- Daarnaast is er ook een maximum aan de belasting van een weg. Enige verharding is al snel berijdbaar maar geeft veel problemen in het beheer als hier frequent een brandweervoertuig overheen rijdt. Als richtlijn voor verharding geldt een asbelasting van 10 ton en een totaal gewicht van 30 ton. Dit valt samen met verkeersklasse 30. Als hier niet aan voldaan wordt, zal het beheer toenemen.

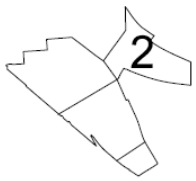
Bereikbaarheid van de risicobronnen

- De meeste risicobronnen zijn voldoende snel en tweezijdig bereikbaar. Hiervan uitgezonderd is de risicovolle inrichting Henkel. Henkel ligt aan een doodlopende weg, Haven NZ. Verbetering van de bereikbaarheid wordt op dit moment niet noodzakelijk geacht, gezien de breedte van de weg.

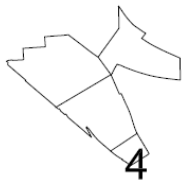
Samenvattend is de bereikbaarheid van het plangebied grotendeels voldoende. Binnen het noordelijke deel is sprake van een doodlopende weg, verbetering van de bereikbaarheid is op dit moment niet noodzakelijk. De veiligheidsregio adviseert om in het kader van de realisatie van nieuwe bedrijven en bedrijfswoningen te zorgen voor een goede, tweezijdige bereikbaarheid. Dit in afstemming met de veiligheidsregio, Cluster Oldambt.

Bluswatervoorzieningen plangebied

- In het grootste gedeelte van het plangebied zijn primaire bluswatervoorzieningen (brandkranen) aanwezig.
- In het noordoostelijke deel van het plangebied (deelgebied 2) ontbreken primaire bluswatervoorzieningen. Alleen ter hoogte van het 'Hof van Brussel' bevindt zich één brandkraan. Dit deel van het plangebied kent voornamelijk de bestemmingen 'agrarisch', 'bos', 'water' en 'verkeer'. Bebouwing ontbreekt hier. Daarom wordt bijplaatsen van brandkranen niet nodig geacht.

- In het zuidelijke deel van het plangebied (deelgebied 4) zijn eveneens geen brandkranen. Rondom het plangebied bevindt zich wel een aantal brandkranen. Een deel van het gebied kent op dit moment de bestemming 'agrarisch' en ligt braak. Indien hier in de toekomst bedrijven worden gerealiseerd, moeten ook brandkranen worden geplaatst.

- Bij bedrijven waar de bluswatervoorziening een probleem zou kunnen zijn (Haven NZ), zijn aanvullende oplossingen gerealiseerd, zoals vulpunten (voor de brandweer), opstelplaatsen, bluswaterriool en droge blusleidingen.
- Zowel in als nabij het plangebied is open water aanwezig (Winschoterdiep, Oude Winschoterdiep). Dit kan op een aantal plaatsen worden gebruikt worden als secundaire bluswatervoorziening. Hierdoor kunnen de hulpdiensten beschikken over grote hoeveelheden bluswater voor zowel kleine als grote incidenten.

Bluswatervoorzieningen risicobronnen

- Ter hoogte van het bedrijf Henkel zijn bluswatervoorzieningen aanwezig. Nabij de overige risicobronnen ontbreken bluswatervoorzieningen. Dit betekent dat hier voor het bestrijden van grote incidenten groot watertransport benodigd is. Hiervoor geldt een opkomst- en opbouwtijd van minimaal een half uur. Hierdoor is een calamiteit met gevaarlijke stoffen mogelijk niet snel en effectief te beheersen. Dit leidt tot een verhoogde kans op slachtoffers.
- In het plangebied bevindt zich een hogedruk aardgastransportleiding van Gasunie. Hier zijn geen bluswatervoorzieningen aanwezig. Deze zijn ook niet noodzakelijk. Voor incidenten met een aardgastransportleiding geldt dat een gasbrand niet geblust mag worden in verband met explosiegevaar. De brandweer zal zich voornamelijk richten op het bestrijden van secundaire branden en het assisteren bij het ontruimen van de gevarenzone.

Over het algemeen geeft het aspect bluswatervoorzieningen geen aanleiding tot het treffen van maatregelen. De veiligheidsregio adviseert om bij grootschalige nieuwbouw van bedrijven of bedrijfswoningen na te gaan of de bluswatersituatie nog voldoet. Eventueel moeten in het kader van nieuwbouw brandkranen worden bijgeplaatst. Dit in afstemming met de veiligheidsregio, Cluster Oldambt. Het Bouwbesluit 2012 (artikel 6.30) en de handleiding 'Bereikbaarheid en bluswatervoorziening regio Groningen' [1] gelden hierbij als uitgangspunt.

[1] Handleiding 'Bereikbaarheid en bluswatervoorziening regio Groningen', Regionale brandweer Groningen, juli 2013.

5.7.2 Zelfredzaamheid

Bij zelfredzaamheid gaat het om de mogelijkheden voor personen om zichzelf in veiligheid te brengen. Belangrijk aspect hierbij is, dat zij kunnen vluchten of schuilen zonder daadwerkelijke hulp van de hulpverleningsdiensten. Om de zelfredzaamheid van de aanwezige personen te beoordelen, is gekeken naar het zelfredzaam vermogen. Daarnaast is een beoordeling gedaan van de mogelijkheden tot vluchten of schuilen en de alarmeringsmogelijkheden.

Zelfredzaam vermogen

In het plangebied bevindt zich één object met de bestemming 'begeleid wonen' (Stationsstraat 89). Hier kan sprake zijn van langdurig verblijf van (groepen) verminderd zelfredzame personen. Volgens de planregels worden in de toekomst geen objecten toegestaan die bestemd zijn voor langdurig verblijf van groepen verminderd zelfredzame personen. Het plan voorziet wel in de realisatie van kavels ten behoeve van 'bedrijfswoningen'. Hierbij dient via uitsluiting in de planregels te worden voorkomen dat gevoelige bestemmingen worden gerealiseerd waardoor groepen verminderd zelfredzame personen op het bedrijfsterrein verblijven. De huidige en toekomstige gebruikers van het plangebied vormen over het algemeen een gemiddelde bevolkingsgroep uit de samenleving, die als zelfredzaam wordt beschouwd.

De veiligheidsregio adviseert om gevoelige functies (zoals kinderdagverblijf) voor de 'bedrijfswoningen' uit te sluiten in de planregels. Verder ziet de veiligheidsregio op het aspect zelfredzaam vermogen geen aanleiding tot het treffen van maatregelen.

Mogelijkheden tot vluchten of schuilen

De mogelijkheden tot zelfredzaamheid worden bepaald door het type van incident. Bij een incident met toxische stoffen kan schuilen de beste optie zijn. Om goed te schuilen dient, indien aanwezig, de automatische ventilatie uitgezet te worden. Verder moeten deuren en ramen gesloten worden. Het plangebied biedt voldoende mogelijkheden om te schuilen.
Bij een (interne) brand of een explosie moet een grote groep mensen vluchten. Het plangebied biedt voldoende vluchtmogelijkheden in alle richtingen, die loodrecht van de risicobronnen wegleiden.
Ter plaatse van de risicobron in het plangebied, Henkel, gelden interne procedures voor in geval van een incident. Het naburige perceel, Hoza, kent een enigszins geïsoleerde ligging. Bij een incident ter hoogte van Henkel kan schuilen hier de beste optie zijn. Het bedrijfsterrein van Hoza biedt hiertoe voldoende mogelijkheden.
Samenvattend biedt het plangebied voldoende mogelijkheden om te vluchten of te schuilen.

De veiligheidsregio ziet op het aspect zelfredzaamheid geen aanleiding tot het treffen van maatregelen.

Alarmeringsmogelijkheden

Het plangebied ligt buiten het sirenebereik van het bestaande Waarschuwing en Alarmering Systeem (WAS) De dichtstbijzijnde WAS-palen bevinden zich op een afstand van meer dan 700 (WAS-paal 23-607) respectievelijk 1.000 meter (WAS-paal 23-605) vanaf de rand van het plangebied.
Alarmering van de personen in het plangebied moet daarom op een andere manier plaatsvinden bij een ramp. Eind 2012 is NL-Alert geïntroduceerd. Met NL-Alert kan de overheid mensen in een rampgebied en in de directe omgeving van een (dreigende) noodsituatie met een tekstbericht informeren via de eigen mobiele telefoon. Daarnaast wordt bij grote rampen alarm geslagen via onder meer

calamiteitenzenders, geluidswagens en sociale media. Hierdoor is een snelle alarmering in het plangebied mogelijk.

Veiligheidsregio Groningen adviseert om de gebruikers van het plangebied bij een ramp te alarmeren via NL-Alert, calamiteitenzenders, geluidswagens, social media enz.

6 Conclusie

De Omgevingsdienst Groningen heeft een externe veiligheidsonderzoek uitgevoerd ten behoeve van de risicovolle transportroutes en risicovolle transportleidingen welke in de nabijheid van het bestemmingsplan Scheemda – Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde liggen. Hiervoor is het plaatsgebonden risico en het groepsrisico van de spoorlijn Veendam aansl. – Leer (D), de rijksweg A7, de provinciale weg N964 en de risicovolle transportleidingen N-509-90, N-508-50, N-523-50 en N-523-57 beoordeelt. De belangrijkste constateringen en te nemen maatregelen voor de verantwoording van het groepsrisico kunnen als volgt worden samengevat.

- De spoorlijn Veendam aansl. – Leer (D) kent ter hoogte van het plangebied, volgens het landelijk Basisnet een plaatsgebonden risicocontour 10^{-6} van 1 – 9 meter en reikt niet tot het plangebied. Hierdoor is dit aspect niet relevant.
- De spoorlijn Veendam aansl. – Leer (D) kent ter hoogte van het plangebied, volgens het landelijk Basisnet een PAG welke is gelegen in het plangebied. Binnen het PAG bevinden zich geen nieuwe kwetsbare en beperkt kwetsbare objecten. Wel is het plasbrandaandachtsgebied gelegen over een bouwvlak met een functieaanduiding "specifieke vorm van wonen – begeleid wonen". De gemeente Oldambt dient ervoor zorg te dragen dat het voor dit object geen functiewijziging betreft ten opzichte van het vigerende bestemmingsplan;
- De veiligheidszone 3 transport is gelegen over een bestemming wonen. In de bestemming wonen is de veiligheidszone 3 transport gelegen over een bouwvlak. Dit betreft geen object voor verminderd zelfredzame personen en hierdoor is dit aspect niet relevant. Wel dient de gemeente Oldambt ervoor zorg te dragen dat bovenstaande situatie niet kan wijzigen in een object bestemd voor minder zelfredzame personen.
- Ook is de veiligheidszone 3 transport gelegen over een bouwvlak met een functieaanduiding "specifieke vorm van wonen – begeleid wonen". In de Omgevingsverordening provincie Groningen 2016 staat in de artikelen 2.1, 2.3 en 2.23.4 het volgende:

  Artikel 2.1 begripsbepalingen
  Bestaand gebruik: gebruik van grond en bebouwing dat op het tijdstip van de inwerkingtreding van deze verordening bestond, met uitzondering van gebruik dat op dat tijdstip in strijd was met het geldende bestemmingsplan of de geldende beheersverordening, met inbegrip van de overgangsbepalingen van dat bestemmingsplan of van de geldende beheersverordening.

  Artikel 2.3 bestaande rechten
  De regels van dit hoofdstuk zijn niet van toepassing op een bestemmingsplan dat bestemmingen en regels bevat die afwijken van deze verordening ten behoeve van:
  a. het vastleggen van bestaande bebouwing en bestaand gebruik;
  b. ontwikkelingen waarvoor Gedeputeerde Staten ontheffing of een verklaring van geen bedenkingen hebben verleend op grond van het recht zoals dat gold voor de inwerkingtreding van deze verordening of waarmee Gedeputeerde Staten anderszins schriftelijk hebben ingestemd

Artikel 2.23.4 Veiligheidszone rondom wegen en spoorwegen in verband met de bescherming van minder zelfredzame personen

Een bestemmingsplan voorziet niet in de bouw van nieuwe objecten of het gebruik van bestaande objecten voor minder zelfredzame personen binnen de op kaart 3 aangegeven 'veiligheidszone 3 transport'.

De gemeente Oldambt dient ervoor zorg te dragen dat aan bovenstaande artikelen uit de Omgevingsverordening provincie Groningen 2016 wordt voldaan;

- De spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D) heeft een invloedsgebied van 4000 meter en ligt over het plangebied;
- De rijksweg A7 heeft volgens het landelijke basisnet geen plaatsgebonden risico 10^{-6} en geen PAG;
- De A7 heeft een invloedsgebied van 355 meter en ligt over het plangebied;
- De veiligheidszone 1 provinciale wegen (PRmax) van de provinciale weg N964 ligt niet buiten de weg. Hierdoor is dit aspect niet relevant;
- De veiligheidszone 3 transport van de provinciale weg N964 reikt tot in het plangebied en is gelegen in de bestemmingen bos, verkeer en wonen. In deze bestemming worden geen objecten voor verminderd zelfredzame personen opgericht en hierdoor is dit aspect niet relevant;
- Voor het vervoer van gevaarlijke stoffen over de provinciale weg N964 geldt een veiligheidszone 2 invloedsgebied provinciale wegen van 355 meter. Het plangebied ligt binnen de veiligheidszone 2.
- De risicovolle transportleidingen hebben geen plaatsgebonden risico 10^{-6} contour buiten de belemmeringenstrook;
- Met betrekking tot het vervoer van gevaarlijke stoffen door de risicovolle transportleidingen N-509-90, N-508-50, N-523-50 en N-523-57 geldt een invloedsgebied (1% letaliteit) van 70 en 45 meter.

Groepsrisico

- Het berekende groepsrisico voor de spoorlijn Veendam aansl. - Leer (D) ter hoogte van het plangebied, is gelegen onder de oriënterende waarde;
- Het berekende groepsrisico voor de rijksweg A7 en de provinciale weg N964 is gelegen onder de oriënterende waarde;
- Het berekende groepsrisico voor de risicovolle transportleidingen N-509-90, N-508-50, N-523-50 en N-523-57 is gelegen onder de oriënterende waarde.

Uit de beoordeling van de bestrijdbaarheid blijkt, dat bij grootschalige nieuwbouw van bedrijven of bedrijfswoningen dient te worden beoordeeld of de bereikbaarheid en de bluswatersituatie nog voldoet. Eventueel moeten in het kader van nieuwbouw aanvullende maatregelen worden getroffen

Uit de beoordeling van de aspecten zelfredzaamheid blijkt dat gevoelige functies (zoals kinderdagverblijf) voor de 'bedrijfswoningen' uit te sluiten in de planregels en de gebruikers bij een ramp te alarmeren via calamiteitenzenders, NL-Alert, geluidswagens, social media enz.

Bijlage 7 Advies externe veiligheid A7, N964

Advies externe veiligheid

Extern Advies

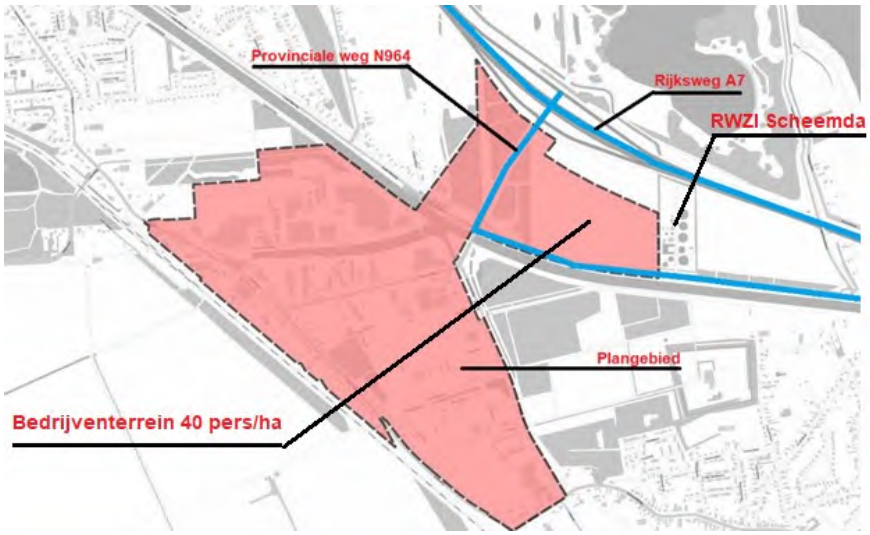
		Datum	05-07-2023
Aan	[redacted]	Zaaknummer	Z2023-005767
Opsteller	[redacted]	Bevoegd gezag	Oldambt
Collegiale toetser	[redacted]	Kenmerk BG	
Onderwerp	Advies externe veiligheid inzake groepsrisico berekening A7 en N964 nabij Scheemda		

1. Inleiding

De gemeente Oldambt heeft de Omgevingsdienst Groningen gevraagd om een groepsrisico berekening uit te voeren voor de rijksweg A7 en de provinciale weg N964. De gemeente Oldambt heeft het voornemen om ten westen van de RWZI Scheemda een bedrijventerrein te ontwikkelen waarbij volgens de gemeente uitgegaan kan worden van 40 pers./ha.

1.1 Ligging plangebied

De begrenzing van het plangebied is aangegeven in onderstaande figuur.

Figuur 1: Plangebied

In hoofdstuk 2 worden de achtergronden van het externe veiligheidsbeleid besproken. Hierin worden onder andere de begrippen plaatsgebonden risico (PR), groepsrisico (GR) en de verantwoordingsplicht toegelicht. Hoofdstuk 3 bevat het beleidskader. In hoofdstuk 4 worden de relevante risicobronnen beschreven en in hoofdstuk 5 wordt de conclusie opgenomen.

2. Externe Veiligheid

Externe veiligheid beschrijft de risico's die ontstaan als gevolg van opslag of handelingen met gevaarlijke stoffen. Dit kan betrekking hebben op inrichtingen (bedrijven) of transportroutes. Op beide categorieën is verschillende wet- en regelgeving van toepassing. Voor inrichtingen is dit het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi), voor transportroutes het Besluit externe veiligheid transportroutes (Bevt) en voor hogedruk aardgastransportleidingen het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb). Binnen het beleidskader voor externe veiligheid staan twee kernbegrippen centraal: het plaatsgebonden risico en het

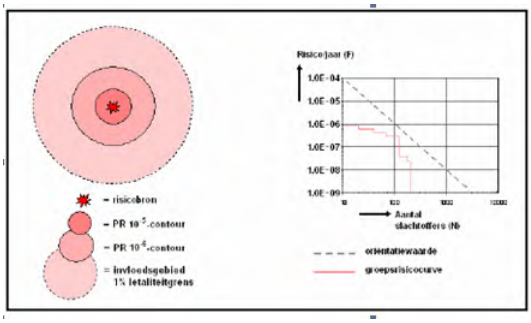
groepsrisico. Hoewel beide begrippen onderlinge samenhang vertonen zijn er belangrijke verschillen. Hieronder worden beide begrippen verder uitgewerkt.

2.1. Plaatsgebonden risico (PR)

Het plaatsgebonden risico (PR) geeft de kans, op een bepaalde plaats, om te overlijden ten gevolge van een ongeval bij een risicovolle activiteit. De kans heeft betrekking op een fictief persoon die de hele tijd op die plaats aanwezig is. Het PR kan op de kaart van het gebied worden weergeven met zogeheten risicocontouren: lijnen die punten verbinden met eenzelfde PR. Binnen de 10^{-6}/jaarcontour (welke als wettelijk harde norm fungeert) mogen geen nieuwe kwetsbare objecten geprojecteerd worden. Voor beperkt kwetsbare objecten geldt de 10^{-6}/jaarcontour niet als grenswaarde, maar als een richtwaarde. Dit betekent dat beperkt kwetsbare objecten alleen zijn toegestaan als daarvoor voldoende motivatie is gegeven.

2.2. Groepsrisico (GR)

Het groepsrisico (GR) is een maat voor de kans dat bij een ongeval een groep slachtoffers valt met een bepaalde omvang. Het GR is daarmee een maat voor de maatschappelijke ontwrichting bij een calamiteit. Het GR wordt bepaald binnen het invloedsgebied van een risicovolle activiteit. Dit invloedsgebied wordt begrensd door de 1%-letaliteitsgrens (tenzij anders bepaald): de afstand waarop nog 1% van de blootgestelde mensen in de omgeving komt te overlijden bij een calamiteit met gevaarlijke stoffen. Het GR kan niet grafisch op een kaart worden weergegeven, maar wordt weergegeven in een grafiek waar de kans (f) afgezet wordt tegen het aantal slachtoffers (N): de z.g. fN-curve.

Weergave plaatsgebonden risicocontouren, invloedsgebied en groepsrisicografiek met oriëntatiewaarde voor transport

Figuur 2: Weergave plaatsgebonden risico (PR) en groepsrisico

2.3. Verantwoordingsplicht

In de wet -en regelgeving is een verplichting tot verantwoording van het groepsrisico opgenomen. Aandacht aan de verantwoording moet worden gegeven wanneer het groepsrisico boven de oriëntatiewaarde ligt of wanneer het groepsrisico (significant) toeneemt. De oriëntatiewaarde is een richtwaarde waar het bevoegd gezag zich zoveel mogelijk aan moet houden, maar men mag hiervan wel goed onderbouwd afwijken.
Bij de verantwoordingsplicht dient het bevoegd gezag op een juiste wijze de toename en ligging van het groepsrisico te onderbouwen en te verantwoorden. Hierbij geeft het bevoegd gezag aan of het groepsrisico in de betreffende situatie aanvaardbaar wordt geacht. De verantwoordingsplicht van het groepsrisico dient naast de rekenkundige hoogte van het groepsrisico, dat berekend wordt door middel van deze kwantitatieve risicoanalyse (QRA), tevens rekening te houden met een aantal kwalitatieve aspecten zoals mogelijke bronmaatregelen, bestrijdbaarheid en zelfredzaamheid. De eindafweging (vertaald in een ruimtelijke onderbouwing) kan pas worden gemaakt wanneer ook het advies van de Veiligheidsregio Groningen is ingewonnen.

Verplichte en onmisbare onderdelen:	
A	Ligging GR t.o.v. oriënterende waarde
B	Toename GR t.o.v. nulsituatie
C	De mogelijkheden van zelfredzaamheid van de bevolking
D	De mogelijkheden van hulpverlening
E	Nut en noodzaak van de ontwikkeling
F	Het tijdsaspect

Figuur 3: Elementen verantwoordingsplicht groepsrisico

3. Beleidskader

Om de externe veiligheidsrisico's te beheersen heeft de rijksoverheid een aantal besluiten opgesteld die leidend zijn voor externe veiligheidstaken van de provincie en gemeenten. Het gaat daarbij om wet- en regelgeving waarin risiconormen zijn gesteld voor respectievelijk inrichtingen, transport van gevaarlijke stoffen en buisleidingen.

3.1 Vervoer gevaarlijke stoffen

Het Besluit externe veiligheid transportroutes (Bevt) is vergelijkbaar met het Bevi en bevat risiconormen voor transportroutes (spoor, weg en waterwegen). Op basis van het Bevt moet rekening worden gehouden met het Landelijk Basisnet (verder: Basisnet) voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. Uitgangspunt van het Basisnet is dat door het vastleggen van veiligheidszones de gebruiksruimte voor het vervoer van gevaarlijke stoffen en ruimtelijke ontwikkelingen op elkaar kunnen worden afgestemd. Provincies kunnen een eigen Basisnet vastleggen; dat is ook binnen de provincie Groningen het geval.

3.1.1. Basisnet vervoer gevaarlijke stoffen

Vervoer van gevaarlijke stoffen vindt plaats via het spoor, over de weg en het water. Met het Basisnet water, weg en spoor worden risicoplafonds vastgesteld voor het vervoer van gevaarlijke stoffen en worden randvoorwaarden aan de ruimtelijke ordening gesteld.
In het Basisnet wordt een maximum opgelegd aan de PR 10^{-6}. Deze PR 10^{-6} kan daarmee niet meer ongelimiteerd groeien. De plaatsgebonden risico contour vormt de grens van de gebruiksruimte voor het vervoer en tevens de grens van de veiligheidszone. Een veiligheidszone is een zone langs wegen, hoofdspoorwegen en/of binnenwateren waarbinnen geen nieuwe kwetsbare objecten zijn toegestaan. Nieuwe beperkt kwetsbare objecten zijn hier alleen in uitzonderingsgevallen toegestaan. De veiligheidszone wordt gemeten vanaf het hart van de spoorbundel, het midden van de weg of op de referentiepunten gelegen op de begrenzingslijnen van de vaarweg. In het kader van de ruimtelijke ordening dient de afstand die voor de veiligheidszone in het Basisnet is vastgesteld te worden gehanteerd en wordt niet meer berekend. Het groepsrisico daarentegen dient wel te worden berekend en wordt daarbij de maximale benutting van groeiruimte voor het vervoer toegepast die in de bijlage van het Basisnet is vastgelegd. Daarnaast moet voor bepaalde transportmodaliteiten met veel vervoer van zeer brandbare en toxische vloeistoffen in het Basisnet rekening worden gehouden met een plasbrandaandachtsgebied (PAG). Een PAG is een gebied tot 30 meter aan weerszijden van de spoorbaan (en erboven) en 30 meter gemeten vanaf de rechter rand van de rijstrook van de (rijks)weg of het spoor waarbinnen, bij realisatie van kwetsbare objecten, rekening dient te worden gehouden met de effecten van een plasbrand. Plasbranden kunnen ontstaan wanneer brandbare vloeistoffen ten gevolge van een ongeluk of calamiteit kunnen weglekken uit een tankwagen/wagon en tot ontbranding kunnen komen.

3.1.2. Provinciaal basisnet voor het vervoer van gevaarlijke stoffen

Het provinciaal basisnet Groningen is het antwoord op de Nota Vervoer gevaarlijke stoffen waarin een borging van risicoafstanden als gevolg van transporten van gevaarlijke stoffen wordt aangekondigd. Het

doel is om deze transportroutes vast te leggen en een systeem te creëren waarbij rekening kan worden gehouden met de dynamiek van transport en toekomstige groei. Om dit te bereiken zijn in de Geconsolideerde Omgevingsverordening november 2022 rondom een aantal aangewezen transportroutes (de grotere weg-, spoor- en waterinfrastructuur) veiligheidszones opgenomen. Onderstaand worden de zones weergegeven:

- Veiligheidszone 1 provinciale wegen: Zone langs wegen in verband met plaatsgebonden risico (PR max) provinciale wegen. Gemeten vanaf het midden van de buitenste weg kanten;
- Veiligheidszone 2 invloedsgebied provinciaal basisnet Groningen: Bevat een nadere verantwoording van het groepsrisico en biedt inzicht in de manier waarop rekening is gehouden met het advies van de Veiligheidsregio Groningen. Wordt gemeten vanaf de buitenrand van de transportroute;
- Veiligheidszone 3 transport: Veiligheidszone rondom wegen en spoorwegen in verband met de bescherming van minder zelfredzame personen. Deze zone is bepaald op 30 meter gemeten vanaf de buitenste wegkanten van de wegen vanaf de buitenste spoorstaven van de spoorbundel voor het doorgaand verkeer.

4. Ruimtelijke inventarisatie

4.1 Invulling plangebied ten westen van RWZI Scheemda

De gemeente Oldambt is voornemens om ten westen van de RWZI Scheemda een bedrijventerrein te ontwikkelen waarbij uitgegaan kan worden van 40 pers./ha. Voor deze ontwikkeling heeft de gemeente Oldambt de Omgevingsdienst Groningen gevraagd om voor de rijksweg A7 en de provinciale weg N964 een groepsrisico berekening op te stellen.

4.2 Risicovolle transportroutes

In de nabijheid van het plangebied zijn de volgende risicobronnen die invloed heeft op het plangebied geïnventariseerd.

Soort	Risicobron	Wet- en regelgeving
Transport	Rijksweg A7	Basisnet
	Provinciale weg N964	Geconsolideerde Omgevingsverordening november 2022

Tabel 1: Risicobronnen

4.2.1 Plaatsgebonden risico transport

De rijksweg A7, weggedeelte A7: afrit 45 (Scheemda) - Grens Duitsland, heeft volgens het landelijke Basisnet een plaatsgebonden risico van 0 meter. De afstand van de A7 tot het plangebied is circa 35 meter. De plaatsgebonden risicocontour 10^{-6} van de rijksweg reikt niet tot het plangebied en daarmee wordt voldaan aan de grens- en richtwaarde voor het plaatsgebonden risico.

4.2.2 Veiligheidszone 1 provinciale wegen Geconsolideerde Omgevingsverordening november 2022

Voor de provinciale weg N964 is voor de vervoerscijfers gebruik gemaakt van de referentiewaarden overige provinciale wegen zoals deze zijn opgenomen in de Geconsolideerde Omgevingsverordening november 2022 (hierna Omgevingsverordening genoemd). In de Omgevingsverordening is de provinciale weg N964 niet opgenomen als zijnde een weg met een veiligheidszone 1 provinciale wegen (PRmax) buiten de weg. Daarmee wordt voldaan aan de grens- en richtwaarde voor het plaatsgebonden risico.

4.2.3 Plasbrandaandachtsgebied Basisnet en Veiligheidszone 3 transport Geconsolideerde Omgevingsverordening november 2022

4.2.3.1 Plasbrandaandachtsgebied Basisnet

In het landelijke Basisnet is een plasbrandaandachtsgebied (PAG) van 30 meter aangegeven (gemeten vanaf de rand van de infrastructuur). Het bevoegd gezag vermeldt de redenen die er toe hebben geleid om in dat gebied nieuwe kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten toe te laten, gelet op de mogelijke gevolgen van een ongeval met brandbare vloeistoffen.

In de regeling Basisnet is voor de rijksweg A7 opgenomen dat voor het weggedeelte in het plangebied geen plasbrandaandachtsgebied geldt. Hierdoor is dit aspect niet relevant.

4.2.3.2 Veiligheidszone 3 transport Geconsolideerde Omgevingsverordening november 2022

In de Omgevingsverordening is opgenomen dat voor rijksweg A7 en de provinciale weg N964 een veiligheidszone 3 transport geldt. Voor deze zone geldt een afstand van 30 meter. Een plan voorziet niet in de bouw van nieuwe objecten of het gebruik van bestaande objecten voor minder zelfredzame personen binnen deze 30 meter.

De rijksweg A7 is gelegen buiten het plangebied. De rijksweg A7 is gelegen op een afstand van circa 35 meter afstand van het plangebied. De veiligheidszone 3 transport reikt niet tot het plangebied en hierdoor is dit aspect niet relevant.

De provinciale weg N964 is gelegen in het plangebied. De veiligheidszone 3 transport reikt tot in het plangebied. De gemeente Oldambt dient ervoor zorg te dragen dat het plan niet voorziet in de bouw van nieuwe objecten of het gebruik van bestaande objecten voor minder zelfredzame personen binnen deze 30 meter.

4.2.4 Groepsrisico transport

Algemeen

In de Handleiding risicoanalyse transport (HART, versie 1.2, 11 januari 2017, Rijkswaterstaat) is bepaald tot welke afstand bevolking invloed kan hebben op het resultaat van het groepsrisico. Dit invloedsgebied wordt begrensd door de 1% letaliteitsgrens.
Volgens de Handleiding is voor de berekening van het groepsrisico inzicht nodig in de personen-dichtheden binnen het invloedsgebied van de maatgevende stof ter hoogte van het plangebied. In onderstaande Tabel 2 is de maatgevende stof, het invloedsgebied en de afstand van het onderhavige plangebied tot de rijksweg A7 en de provinciale weg N964 weergegeven:

Traject	Maatgevende stof	Invloedsgebied (m)	Afstand tot locatie in m
Rijksweg A7	GF3	355	Circa 35
Provinciale weg N964	GF3	355	In plangebied

Tabel 2: Maatgevende stof, invloedsgebied en afstand tot plangebied

In artikel 8 van het Bevt staat dat wanneer een bestemmingsplan of omgevingsvergunning betrekking heeft op een gebied dat geheel of gedeeltelijk is gelegen binnen een afstand van 200 meter van een transportroute, het groepsrisico dient te worden verantwoord. Indien het plangebied is gelegen op een grotere afstand dan 200 meter, maar wel binnen het invloedsgebied van de transportroute, kan worden volstaan met een beperkte verantwoording van het groepsrisico.

Het plangebied ligt binnen 200 meter van de rijksweg A7 en binnen het invloedsgebied van de A7. Gelet hierop geldt een verantwoording van het groepsrisico.

In artikel 2.23.3 lid 1 van de Omgevingsverordening staat dat wanneer een bestemmingsplan betrekking heeft op de op kaart 3 aangegeven 'veiligheidszone 2 invloedsgebied provinciale wegen' een nadere verantwoording van het groepsrisico bevat en biedt inzicht in de manier waarop rekening is gehouden met het advies van de Veiligheidsregio Groningen.
Indien het plangebied op een afstand van minimaal 200 meter van de betreffende infrastructuur en binnen de op kaart 3 aangegeven 'veiligheidszone 2 invloedsgebied provinciale wegen' is gelegen kan worden volstaan met een beperkte groepsrisico verantwoording.

Het plangebied ligt binnen 200 meter van de N964 en binnen de "veiligheidszone 2 invloedsgebied provinciale wegen" zoals deze op kaart 3 van de Omgevingsverordening is opgenomen. Gelet hierop geldt een nadere verantwoording van het groepsrisico.

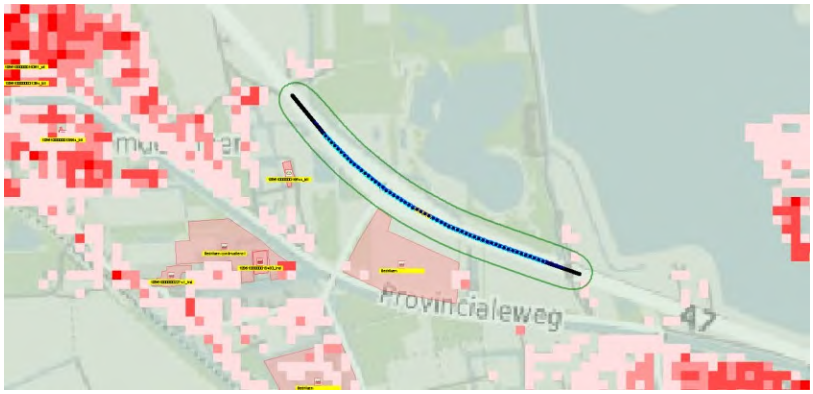
Huidige situatie rijksweg A7
Voor de rijksweg A7 is een berekening van het plaatsgebonden risico en het groepsrisico als gevolg van een calamiteit met een wegtransport gemaakt. Hiervoor is gebruik gemaakt van het rekenprogramma RBM-II versie 2.3. Deze berekening geeft o.a. inzicht in de PR 10^{-8} contour van de rijksweg A7. Dit is namelijk het gebied waarin de aanwezige bevolking nog significant bijdraagt aan het berekende risico.
Voor de RBM-II berekening is een wegvaklengte van circa 1880 meter van de rijksweg A7 gemodelleerd. De huidige bevolking in het plangebied alsook buiten het plangebied is met behulp van BAG populatieservice in RBM II geïmporteerd. De gegevens uit de populator zijn medio juni 2023 ontvangen.

Voor de frequentie van het aantal transporten is gebruik gemaakt van bijlage I: tabel basisnet weg uit de Regeling basisnet. Voor de rijksweg A7 zijn dit onderstaande transporten:

Rijksweg A7				
LF1	LF2	LT1	LT2	GF3
0	0	0	0	1.000

Tabel 3: Referentiewaarden vervoer gevaarlijke stoffen rijksweg A7

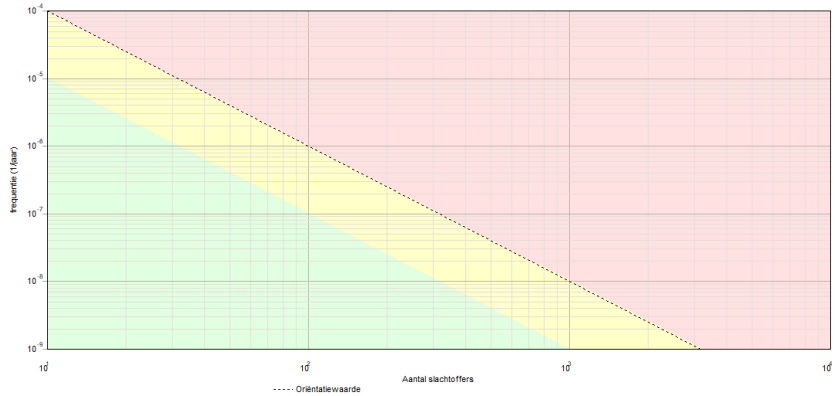
In de Regeling basisnet is voor de rijksweg A7 aangegeven dat het plaatsgebonden risico 10^{-6} niet aanwezig is. De uitkomst van de berekening laat zien dat het plaatsgebonden risico 10^{-8} op 102 meter van de rijksweg ligt.

Figuur 4: Overzicht invoer RBMII en inzicht in plaatsgebonden risico 10^{-8} in het groen

De hoogte van het groepsrisico wordt mede bepaald door het aantal potentiële slachtoffers in de omgeving van de risicovolle activiteit. Voor de berekening van het groepsrisico is inzicht nodig in de personendichtheden binnen het invloedsgebied (355 meter) van de maatgevende stof (GF3) ter hoogte van het plangebied. De personendichtheid is te definiëren als het gemiddelde aantal personen, per bestemming, per (plan)locatie. Het aantal aanwezigen binnen het werkgebied van RBMII is met behulp van de BAG populatieservice opgehaald en medio juni 2023 ontvangen.

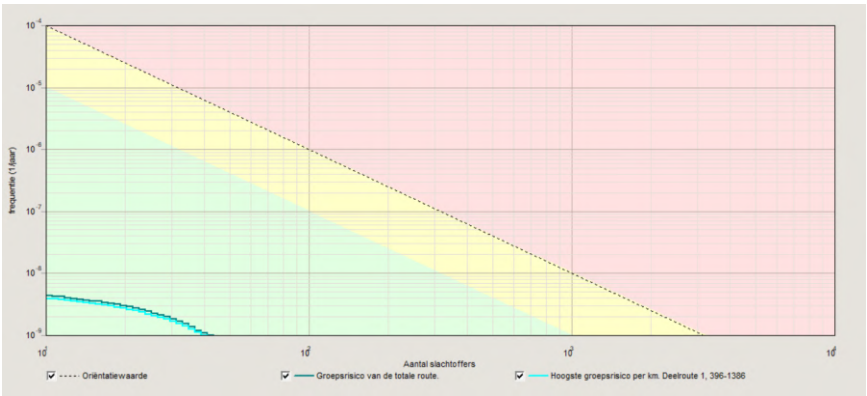
Het berekende groepsrisico ligt in de huidige situatie onder de oriëntatiewaarde, zie onderstaande Figuur 5.

Figuur 5: fN curve A7 huidige situatie

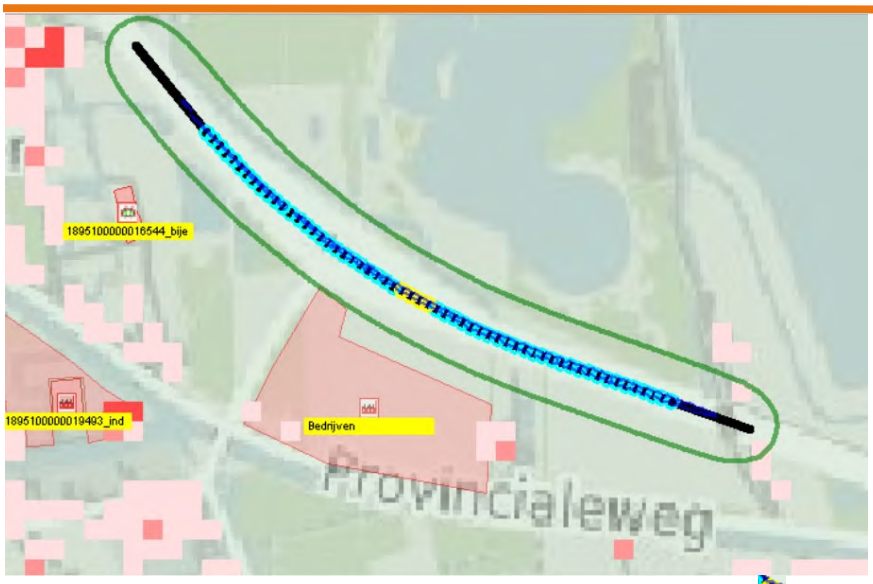
Toekomstige situatie

In deze berekening is een bedrijventerrein aan de westkant van RWZI Scheemda ingevoerd. Voor de bestemming bedrijfsterrein is uitgegaan van 40 personen per hectare zoals dit is gevraagd door de gemeente Oldambt. Uit de berekening volgt dat er een lichte toename van het groepsrisico is maar het groepsrisico ligt onder de oriëntatiewaarde. Zie onderstaande Figuur 6.

Figuur 6: fN curve A7 met invulling bestemming bedrijfsterrein westkant RWZI Scheemda met 40 pers/ha

Het groepsrisico neemt toe ten gevolge van de voorgenomen ontwikkeling. In de toekomstige situatie is de maximale overschrijdingsfactor van het groepsrisico voor de maatgevende kilometer gevonden bij 39 slachtoffers en een frequentie van 0,00000. Het groepsrisico overschrijdt de oriëntatiewaarde niet. Onderstaande figuur toont de locatie met het hoogste groepsrisico. De locatie ligt op circa 40 meter afstand van het plangebied.

Figuur 7: locatie van de rijksweg A7 met hoogste groepsrisico ( )

Huidige situatie provinciale weg N964

Voor de provinciale weg N964 is een berekening van het plaatsgebonden risico en het groepsrisico als gevolg van een calamiteit met een wegtransport uitgevoerd. Hiervoor is gebruik gemaakt van het rekenprogramma RBM-II versie 2.3. Deze berekening geeft o.a. inzicht in de PR 10^{-8} contour van de provinciale weg N964. Dit is namelijk het gebied waarin de aanwezige bevolking nog significant bijdraagt aan het berekende risico.
Voor de RBM-II berekening is een wegvaklengte van circa 1660 meter van de provinciale weg N964 gemodelleerd. De huidige bevolking in het plangebied alsook buiten het plangebied is met behulp van BAG populatieservice in RBM II geïmporteerd.

Voor de frequentie van het aantal transporten is gebruik gemaakt van de referentiewaarden overige provinciale wegen zoals deze zijn opgenomen in de Geconsolideerde Omgevingsverordening november 2022. Voor de provinciale weg N964 zijn dit onderstaande transporten:

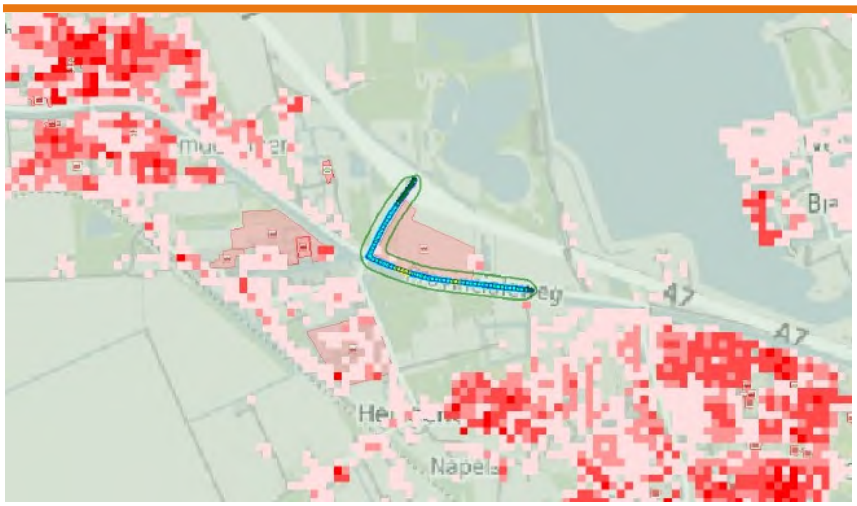
Provinciale weg N964				
LF1	LF2	LT1	LT2	GF3
1.000	2.000	0	0	75

Tabel 4: Referentiewaarden vervoer gevaarlijke stoffen N964

Autonome situatie

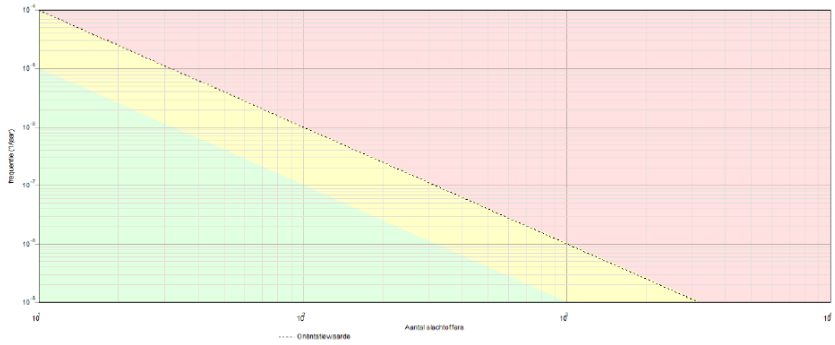
De berekening van het groepsrisico is uitgevoerd met de bevolkingsaantallen van de BAG-populatie-service. De gegevens zijn medio juni 2023 ontvangen.

In de Omgevingsverordening is de provinciale weg N964 niet opgenomen als zijnde een weg met een veiligheidszone 1 provinciale wegen (PRmax) buiten de weg. De uitkomst van de berekening laat zien dat het plaatsgebonden risico 10^{-8} op 62 meter van de provinciale weg ligt. Dit is namelijk het gebied waarin de aanwezige bevolking nog significant bijdraagt aan het berekende risico.

Figuur 8: Overzicht invoer RBMII en inzicht in plaatsgebonden risico 10^{-8} in het groen

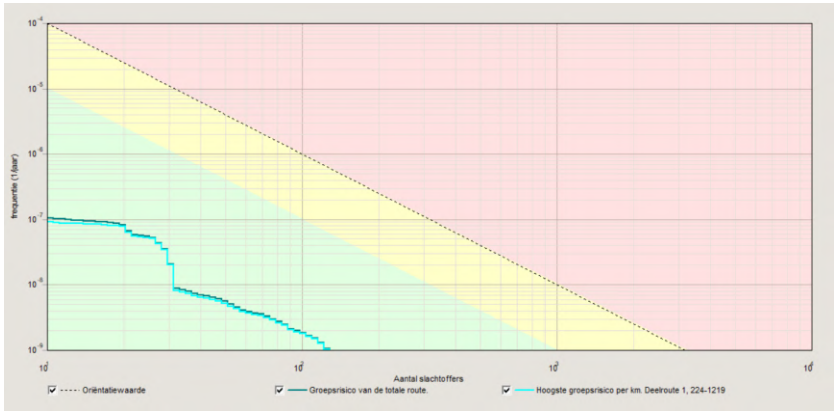
Het berekende groepsrisico ligt in de huidige situatie onder de oriëntatiewaarde, zie onderstaande Figuur 9.

Figuur 9: fN curve N964

Toekomstige situatie

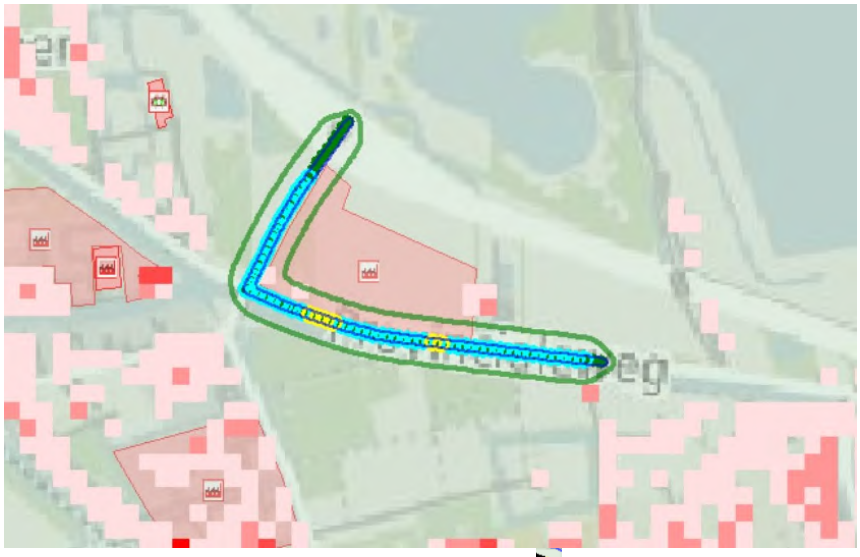
In deze berekening is een bedrijventerrein aan de westkant van RWZI Scheemda ingevoerd. Voor de bestemming bedrijfsterrein is uitgegaan van 40 personen per hectare zoals dit is gevraagd door de gemeente Oldambt. Uit de berekening volgt dat er een lichte toename van het groepsrisico is maar het berekende groepsrisico ligt onder de oriëntatiewaarde. Zie onderstaande Figuur 10.

Figuur 10: fN curve N964 met invulling bestemming bedrijfsterrein westkant RWZI Scheemda met 40 pers/ha

Het groepsrisico neemt toe ten gevolge van de voorgenomen ontwikkeling. In de toekomstige situatie is de maximale overschrijdingsfactor van het groepsrisico voor de maatgevende kilometer gevonden bij 129 slachtoffers en een frequentie van 0,00004. Het groepsrisico overschrijdt de oriëntatiewaarde niet.

Onderstaande figuur toont de locatie met het hoogste groepsrisico. De locatie is gelegen zeer korte afstand van het plangebied.

Figuur 11: locatie met hoogste groepsrisico ( )

5. Conclusie

De Omgevingsdienst Groningen heeft een groepsrisico berekening uitgevoerd voor de rijksweg A7 en de provinciale weg N964 ten behoeve van de invulling van een bedrijventerrein aan de westkant van RWZI Scheemda. De belangrijkste constateringen kunnen als volgt worden samengevat.

- De rijksweg A7, weggedeelte A7: afrit 45 (Scheemda) - Grens Duitsland, heeft volgens het landelijke Basisnet een plaatsgebonden risico van 0 meter. De afstand van de A7 tot het plangebied is circa 35 meter. De plaatsgebonden risicocontour 10^{-6} van de rijksweg reikt niet tot het plangebied en daarmee wordt voldaan aan de grens- en richtwaarde voor het plaatsgebonden risico;
- In de regeling Basisnet is voor de rijksweg A7 opgenomen dat voor het weggedeelte in het plangebied geen plasbrandaandachtsgebied geldt. Hierdoor is dit aspect niet relevant.
- De rijksweg A7 is gelegen buiten het plangebied. De rijksweg A7 is gelegen op een afstand van circa 35 meter afstand van het plangebied. De veiligheidszone 3 transport reikt niet tot het plangebied en hierdoor is dit aspect niet relevant;
- De A7 heeft een invloedsgebied van 355 meter en ligt over het plangebied;
- De provinciale weg N964 kent ter hoogte van het plangebied, volgens de Geconsolideerde Omgevingsverordening november 2022, geen veiligheidszone 1 provinciale wegen (PRmax) buiten de weg. Daarmee wordt voldaan aan de grens- en richtwaarde voor het plaatsgebonden risico;
- De veiligheidszone 3 transport van de provinciale weg N964 reikt tot in het plangebied. De gemeente Oldambt dient ervoor zorg te dragen dat het plan niet voorziet in de bouw van nieuwe objecten of het gebruik van bestaande objecten voor minder zelfredzame personen binnen deze 30 meter;
- Voor het vervoer van gevaarlijke stoffen over de provinciale weg N964 geldt een veiligheidszone 2 invloedsgebied provinciale wegen van 355 meter. De veiligheidszone 2 invloedsgebied provinciale wegen voor de provinciale weg N964 is gelegen over het plangebied.

Groepsrisico

- Het berekende groepsrisico van de rijksweg A7 en de provinciale weg N964 is gelegen onder de oriënterende waarde.

Bijlage 8 Watertoets

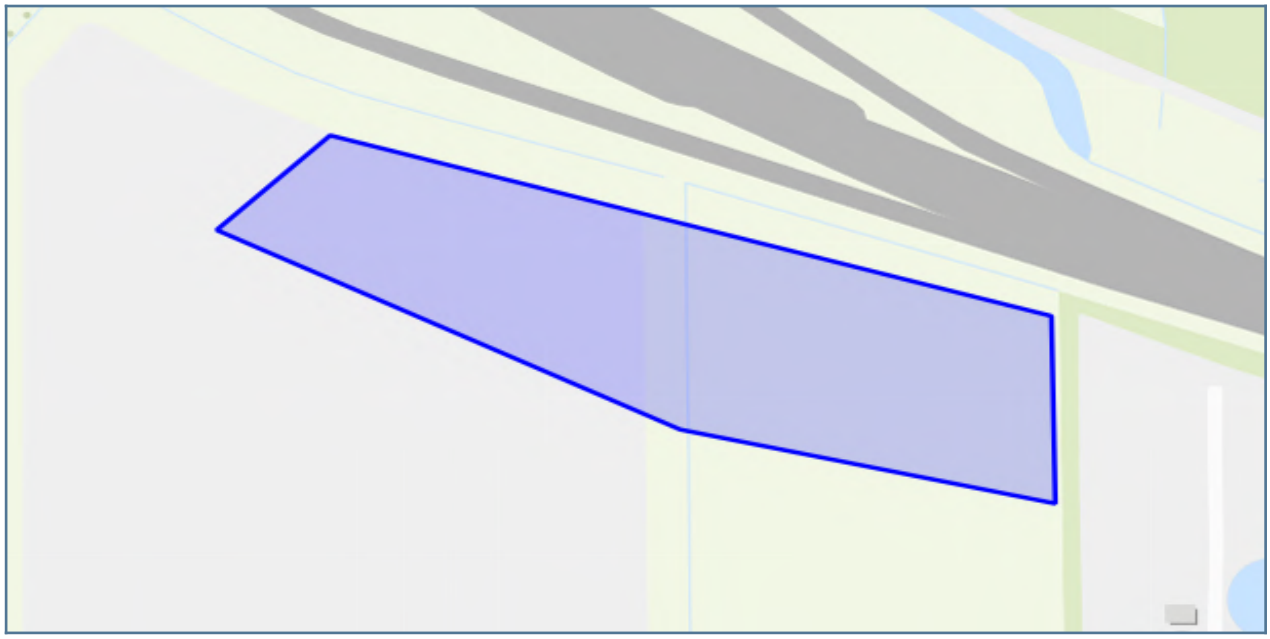
Digitale watertoets

De watertoets helpt u om aan de hand van de locatie van uw ruimtelijke plan en een aantal vragen te toetsen of u de belangen van het Waterschap raakt. Indien dit het geval is krijgt u tekst en uitleg over het vervolg proces.

Op basis van de check is onderstaande nodig

1. normale procedure
2. Advies bij toename verhard oppervlak
3. Advies bij verandering afvoer hemelwater
4. advies schouwsloten

Op basis van onderstaande locatie

Vragen en antwoorden uit de check

Betreft uw plan één van de volgende planvormen: uitsluitend een wijziging van de bestemmingsfunctie zonder fysieke aanpassingen OF een M.E.R. procedure OF een bestemmingsplan Buitengebied OF een Structuurvisie?	nee
Neemt in het plan het totale verharde oppervlak van bebouwing en bestrating toe met meer dan 150 m2 binnen de bebouwde kom, een uitbreidingsplan of in een glastuinbouwgebied, of met meer dan 1500 m2 in het buitengebied?	ja
Worden in het plan fysieke veranderingen aan het oppervlaktewatersysteem uitgevoerd, zoals het dempen of verleggen van watergangen of het verwijderen of verplaatsen van kunstwerken (zoals duikers)?	nee
Verandert de afvoer van hemelwater binnen het plan ten opzichte van de huidige situatie (bijvoorbeeld door afkoppeling van het gemengde rioolstelsel naar een gescheiden stelsel of door afvoer op een andere watergang)?	ja
Is het blijvend aanpassen van waterpeilen voor het plan gewenst?	nee
hoofdwatergang	nee
bergingsgebied	nee
zeekering	nee
rioolgemaal	nee
persleiding	nee
sifons/zinkers	nee
schouwsloten	ja

Details

1. normale procedure

Wat moet ik doen?

Via de digitale watertoets is het Waterschap op de hoogte gesteld van dit plan. De aanmelding heeft ertoe geleid dat er eigendommen van het waterschap en/of belangen in het watersysteem zijn geraakt. De normale procedure wordt doorlopen. Dit houdt in dat het waterschap een maatwerk wateradvies levert, in de vorm van de uitgangspuntennotitie.

Waar moet ik op letten?

De definitieve Uitgangspuntennotitie zal een maatwerk wateradvies zijn dat specifiek voor uw ruimtelijke plan van toepassing zal zijn. Dit kunnen aanvullende kaarten zijn met aanvullende maatwerk teksten voor uw specifieke plan en directe omgeving.

2. Advies bij toename verhard oppervlak

Wat moet ik doen?

Verhardingstoename door uitbreiding van een bebouwing en/of bestrating zorgt ervoor dat hemelwater versneld afvoert. Dit kan ervoor zorgen dat het oppervlaktewatersysteem zwaarder belast wordt, waardoor overlast kan ontstaan. Om dit te voorkomen zal het nodig zijn om compenserende waterberging en/of vertraagde afvoer van hemelwater te realiseren. Het stedelijke gebied (de bebouwde kom) is meer verhard dan het landelijke gebied. Om deze reden is er een verschil in de compensatiedrempel (150 m2 toename in het stedelijke gebied, 1500 m2 toename in het landelijke gebied). Bij het indienen van dit plan wordt u gevraagd naar de toename aan verhard oppervlak aan m2.

3. Advies bij verandering afvoer hemelwater

Wat moet ik doen?

Afkoppelen van hemelwater van de riolering, kan niet zondermeer op een dichtsbijzijnde watergang worden afgevoerd. Als het ontvangende oppervlaktewater in de nieuwe situatie niet voldoende bergings- en/of afvoercapaciteit heeft, zou lokaal wateroverlast op te kunnen treden. Dit dient te worden voorkomen. Als dit aan de orde is zullen aanvullende maatregelen nodig zijn. Het waterschap zal hierover een advies uitbrengen.

4. advies schouwsloten

Wat moet ik doen?

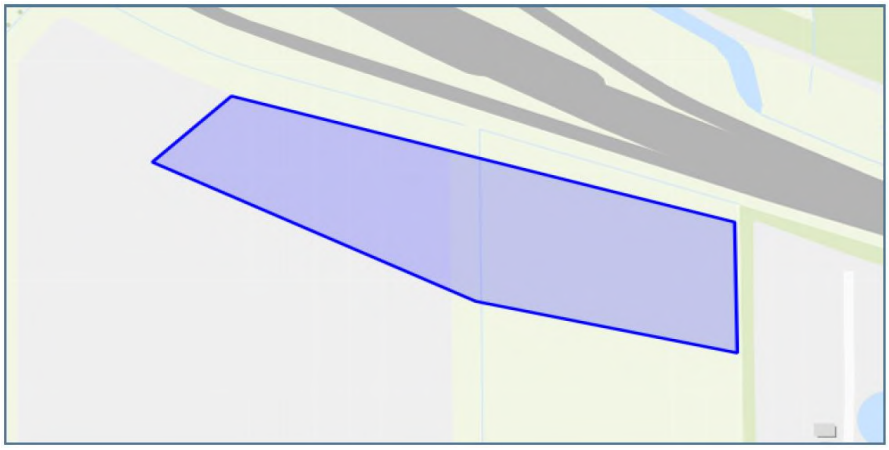
Binnen het plangebied zijn schouwsloten gelegen. Schouwsloten zijn sloten die niet in eigendom zijn van het waterschap maar wel een belangrijke functie vervullen voor de ontwatering. Vanwege deze ontwateringsfunctie is het van belang dat een schouwsloot schoon is; De eigenaren van de schouwsloot zijn verplicht de schouwsloot jaarlijks schoon te maken en het waterschap ziet hierop toe. Het profiel van een schouwsloot mag niet zonder toestemming van het waterschap gewijzigd worden (Keur Waterschap Hunze en Aa’s).

Bijlage 9 Uitgangspuntennotitie Watertoets

Watertoets (ingediend) 24-05-2023

Waterschap (advies) 30-06-2023 **ons kenmerk** Z43845

Plan: Bedrijventerrein Scheemderhoogte Scheemda

Uitgangspuntennotitie Watertoets – normale procedure
Via de digitale watertoets is het Waterschap op de hoogte gesteld van dit plan. De aanmelding heeft ertoe geleid dat de normale procedure wordt doorlopen. Dit houdt in dat het waterschap een uitgangspuntennotitie levert. Deze uitgangspuntennotitie moet gebruikt worden bij het opstellen van de waterparagraaf. De uitgewerkte waterparagraaf moet voorgelegd worden aan de beleidsmedewerker planvorming.

Planomschrijving
Het voornemen voorziet in de bestemmingswijziging van agrarisch naar bedrijventerrein met een oppervlak van circa 3,3 ha. Het gaat om een aangrenzend deel van een reeds bestemd bedrijventerrein.
Wijzigingen in verhard oppervlak
Nog niet bekend.
Fysieke watersysteemveranderingen
Er wordt verwacht dat de bestaande waterstructuur verbreed wordt.
Vuilwater-, en hemelwaterbehandeling
-

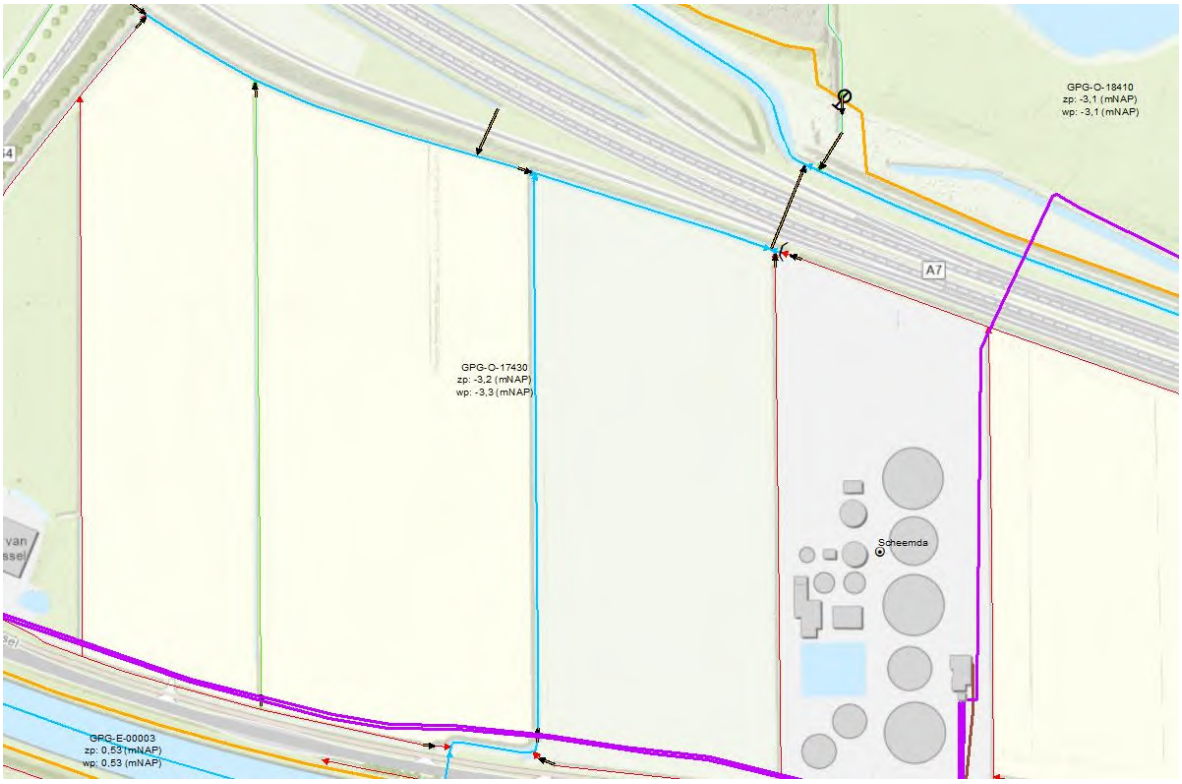
Contactgegevens:

Planindiener	**Gemeente Oldambt**	**Waterschap Hunze en Aa's:**
Bügel Hajema Adviseurs [redacted] 06-[redacted] [redacted]@bugelhajema.nl	[redacted] 06-[redacted] [redacted]@gemeente-oldambt.nl	[redacted] 0598-[redacted] [redacted]@hunzeenaas.nl

Inhoud:

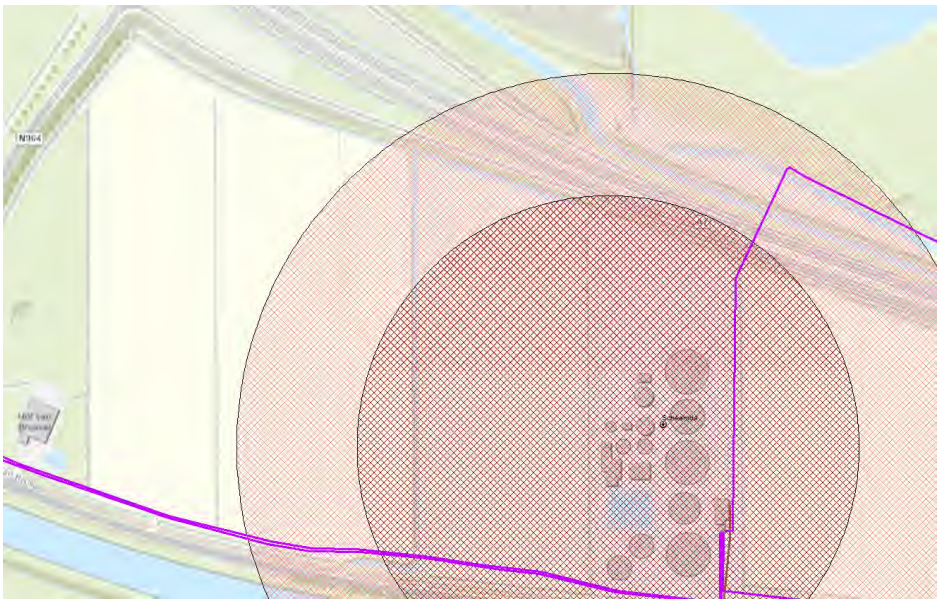
1. Specifieke en aanvullende uitgangspunten
2. Inleiding
3. Waterveiligheid
4. Waterkwantiteit
5. Waterkwaliteit
6. Aanvullende belangen Waterschap
7. Verdere betrokkenheid waterschap
8. Bronnenlijst

1 Specifieke en aanvullende uitgangspunten

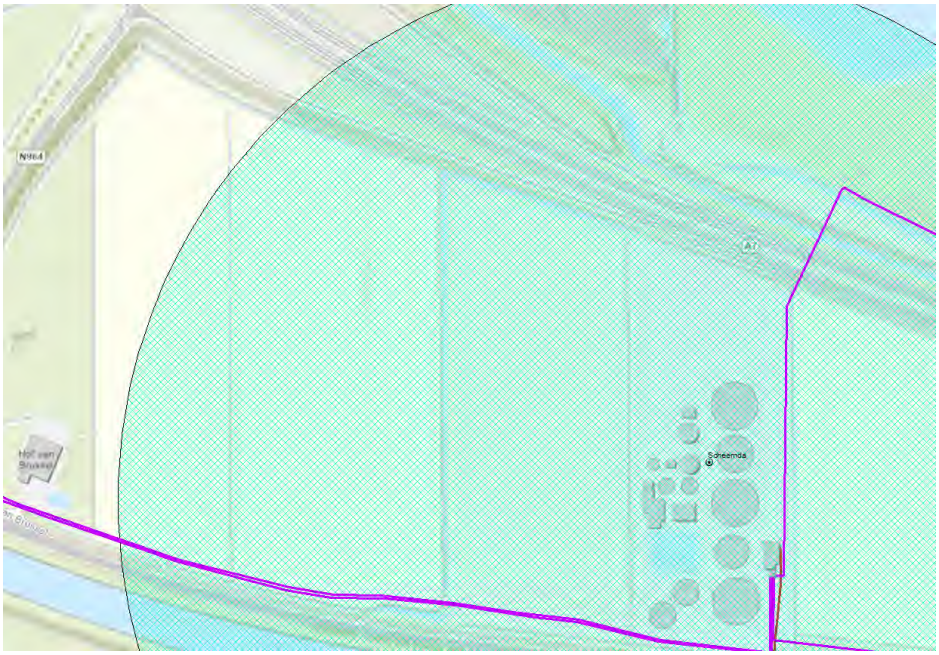

Figuur 1: waterhuishouding. Blauw = hoofdwatergang, rood = schouwsloot, groen = overige sloot, paars = transportleiding

In figuur 1 is te zien dat het plangebied ligt in een peilgebied met een zomerpeil van NAP-3.20m en een winterpeil van NAP-3.30m, dat afwatert in noordelijk richting en wordt bemalen door gemaal Ennemaborgh. Dit gemaal heeft een maximale afvoercapaciteit van 2,15l/s/ha. Binnen het ingetekende plangebied liggen hoofdwatergangen met een belangrijke afwaterende functie. Daarnaast zijn er in het gebied transportleidingen voor afvalwater aanwezig die samenhangen met de aanwezigheid van de rioolwaterzuivering Scheemda. Voor deze zuivering gelden geluids- en geurcontouren, waar het plangebied binnen valt (zie figuur 2 en 3). Dit vormt mogelijk een belemmering voor mogelijke functies in het plangebied. Door het ontwikkelen van dit gebied mag er geen belemmering ontstaan voor het functioneren of op termen aanpassen van de rioolwaterzuivering van het waterschap.

Figuur 2: geurcontouren RWZI. De binnenste ring geeft de contour weer van 3 geureenheden/m³, de buitenste ring die van 1 geureenheid/m³.

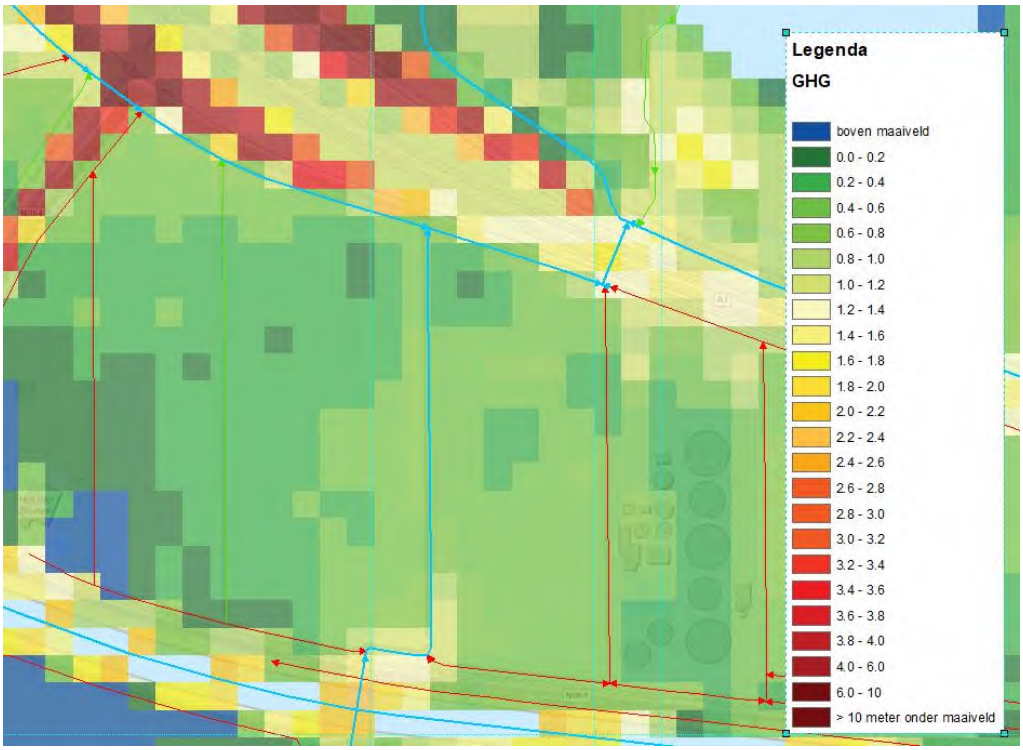
Figuur 3: geluidscontour RWZI.

Compenserende waterberging
Door de toename verhard oppervlak dient er compensatie in het watersysteem te worden gerealiseerd. De gemeente dient hiervoor, in afstemming met de initiatiefnemer, in de waterparagraaf aan te geven op welke wijze de benodigde hoeveelheid compenserende waterberging (opgave) zal worden ingepast en onderdeel zal zijn van het plan. Het waterschap kan in het vooroverleg nader advies geven. Om de effectiviteit van de compenserende maatregel goed te kunnen beoordelen is het van belang om duidelijk aan te geven; welke maatregel waar wordt genomen (infiltreren, vasthouden/bergen, vertraagd afvoeren, ...), de maatvoering van de maatregel (m1, m2, m3) en waar het hemelwater uiteindelijk op zal afvoeren.

Compenserende maatregelen kunnen op meerdere manieren en in combinatie met elkaar worden gerealiseerd. Naast uitbreiding van het bestaande oppervlaktewater (ruimte)kan bijvoorbeeld worden gedacht aan vertraagde afvoer in/op het bouwoppervlak via een groen dak, een waterdak en opvang hemelwater voor hergebruik. Indien de locatie hiervoor geschikt is kan infiltratie overwogen worden, zoals; een grindkoffer, infiltratiekratten, een infiltratieriool en/of een zaksloot.
Indien infiltratie wordt overwogen, is in de meeste gevallen aanvullend onderzoek nodig over de toepasbaarheid en eventuele effecten naar de omgeving.

Omdat voor dit plan niet is aangegeven hoeveel verhard oppervlak er wordt aangebracht, maar om toch al een beeld te krijgen van de benodigde compensatie, is de aanname gedaan dat 90% van het plangebied verhard zal worden. Dit komt neer op 29.700m² verhard oppervlak. Op basis hiervan en rekening houdend met de maximale gebiedsafvoer van 2,15 l/s/ha, bedraagt de te compenseren waterbergingscapaciteit 2.692m³.

Gemiddeld Hoogste Grondwaterstanden (GHG)
De hoge grondwaterstanden die in het plangebied voorkomen, kunnen te hoog zijn voor de te ontwikkelen functies (zie figuur 4). Ook kan dit de toepasbaarheid van infiltratiemaatregelen beperken. Zie voor een toelichting hierop hoofdstuk 4.

Figuur 4: Grondwaterstanden.

2 Inleiding

Waterschappen zijn verantwoordelijk voor het waarborgen van waterveiligheid en het voorkomen van wateroverlast en watertekort (waterkwantiteit). Daarnaast zorgen waterschappen voor het verbeteren van de waterkwaliteit van het oppervlaktewater, zowel chemisch als ecologisch. Het is van belang dat deze taken zowel nu als in de toekomst gewaarborgd blijven. Om dit te kunnen doen worden ruimtelijke plannen en ontwikkelingen getoetst op hun impact op het goed blijven functioneren van het watersysteem. Waterschap Hunze en Aa's streeft ernaar om de impact van dergelijke plannen en ontwikkelingen zoveel mogelijk waterneutraal te houden en waar mogelijk positieve ontwikkelingen te stimuleren.

Op grond van het Besluit Ruimtelijke Ordening (Art.12), moeten ruimtelijke plannen zijn voorzien van een waterparagraaf. Om deze waterparagraaf te kunnen opstellen moet de waterbeheerder worden geraadpleegd door middel van de Watertoets, door; vroegtijdige betrokkenheid, meedenken, informeren, adviseren en het afwegen van belangen (vooroverleg). Tot en met de uiteindelijke vaststelling van het ruimtelijk plan (voorontwerp, ontwerp en vaststelling) blijft de waterbeheerder betrokken bij het planproces.

In de waterparagraaf (+ bijlage) moet door het waterschap afgegeven advies zijn verwoord. Bij het afwijken van het wateradvies, dient er door de gemeente een onderbouwing te zijn opgenomen die tot het afwijken van het wateradvies heeft geleid.
In de definitieve uitgangspuntennotitie (onderdeel 1) zijn plan specifieke en aanvullende uitgangspunten (adviezen) opgenomen voor dit plan. De verdere opbouw van dit document bestaat uit 5 thema`s; waterveiligheid, waterkwantiteit, waterkwaliteit, aanvullende belangen waterschap en gerelateerde belangen van derden. Per thema is voor dit plan, indien van toepassing, relevante informatie opgenomen en zijn uitgangspunten opgesteld. Ten slotte is de verdere gewenste betrokkenheid van het waterschap bij het vervolg van het planproces beschreven.

3 Waterveiligheid

Waterveiligheid betreft het voorkomen, zo mogelijk uitsluiten, van levensbedreigende overstromingsrisico's voor mens en dier en het voorkomen van schade aan have en goed. Risico's die met name zullen optreden bij het doorbreken van een zeekering (primaire kering) of boezemkade (secundaire kering). Binnen dit thema zijn, indien van toepassing, alle belangen beschreven die vanwege de waterveiligheid extra bescherming genieten of anderzijds van belang zijn voor de waterveiligheid.

Boezemkaden
De boezemkaden, de zogenaamde secundaire kering, beschermen het beheergebied tegen overstromingen vanuit de boezem. De kades hebben een minimale provinciale veiligheidsnorm van 1:100 jaar, welke in sommige delen van het beheergebied kan oplopen tot 1:300 jaar of maximaal 1:1000 jaar. Een hogere norm is gebaseerd op de impact van een overstroming; grotere economische schade door een overstroming resulteert in een hogere norm (Beheerprogramma 2022-2027). Om de werking van de secundaire kering te beschermen ligt aan weerszijden van de kades een beschermingszone van 5 m. Binnen deze zone is voor het uitvoeren van werkzaamheden nodig de werkzaamheden vooraf te melden dan wel een watervergunning aan te vragen, zoals is geregeld in

de Keur van het waterschap. Ten zuiden van het ingediende plan de boezemkade langs het Winschoterdiep.

Overstromingsgevoeligheid
Voor het beheersgebied van het waterschap Hunze en Aa's is onderzocht welke gebieden overstromingsgevoelig zijn vanuit de boezem. Het plangebied ligt in een overstromingsgevoelig gebied. Nieuwe woningen, bedrijven en andere infrastructuur worden bij voorkeur op de hogere locaties gebouwd. Als er toch voor wordt gekozen om in deze lagere delen te bouwen, is het raadzaam om overstromingsbestendig te bouwen. Dit kan bijvoorbeeld door het bouwpeil te verhogen (verhoogd te bouwen) en/of kaden aan te leggen. Gemeenten dragen zorg voor het waarborgen van vluchtroutes bij de inrichting van bouwlocaties in overstromingsgevoelige gebieden. Dit kan bijvoorbeeld door vluchtroutes op voldoende hoogte aan te leggen (Beheerprogramma 2016-2021).

---

4 Waterkwantiteit

Het waterschap heeft als taak de zorg voor voldoende water in droge perioden als de afvoer in perioden van overvloed. Een vergrote kans op wateroverlast of watertekort dient dus voorkomen te worden. Binnen dit thema zijn, indien van toepassing, de voor dit plan gerelateerde belangen beschreven die in meer of mindere mate de waterkwantiteit beïnvloeden.

Wateroverlast vanuit het oppervlaktewater moet in ieder geval zoveel mogelijk voorkomen worden. Overtollig grond- en hemelwater dat tot afvoer komt volgt de trits ; ''vasthouden, bergen, afvoeren''.

Hoofdwatergang
Aan weerszijden van alle hoofdwatergangen ligt een beschermingszone van 5 meter breed, gerekend vanaf de insteek talud. Een zone van 4 meter vanaf de insteek langs hoofdwatergangen moet vrij blijven (onderhoudspad/maaipad) van ieder obstakel, zoals: heggen, afrastering, bomen, schuttingen, opstallen en/of verharde paden. Zoals is vastgesteld in de Keur van het waterschap, geldt voor maatregelen binnen deze beschermingszone (en voor maatregelen in de hoofdwatergang zelf) een meldingsplicht (Algemene Regels) en is veelal een watervergunning vereist. https://www.hunzeenaas.nl/zelf-regelen/regelgeving/keur/

Schouwsloten
Schouwsloten zijn sloten die niet in eigendom zijn van het waterschap, maar een belangrijke lokale functie vervullen voor de afwatering van een groter gebied, meerdere eigenaren en/of belangen van derden. Vanwege deze afwateringsfunctie is het van belang dat een schouwsloot goed onderhoud heeft. De eigenaren van schouwsloten zijn verplicht het benodigde doorstroomprofiel jaarlijks schoon te houden en het waterschap ziet hierop toe via de schouw. Het profiel van een schouwsloot mag niet zonder toestemming van het waterschap gewijzigd worden (Keur Waterschap Hunze en Aa’s).

Wijzigingen in het oppervlaktewatersysteem
In de meeste gevallen moeten wijzigingen worden gemeld of moet een watervergunning worden aangevraagd, om ongewenste gevolgen voor het watersysteem te voorkomen en/of te beperken. Het bergend vermogen in het watersysteem mag niet afnemen (bijvoorbeeld door een (gedeeltelijke) demping) op locaties waar dit tot wateroverlast kan leiden en de doorstroomprofiel van het watersysteem mag niet worden gehinderd. In de Keur van het waterschap en in de Algemene

Regels staan aangegeven onder welke voorwaarden fysieke aanpassingen aan het watersysteem plaats mogen vinden.

Verhardingstoename
Als in het plan het verharde oppervlak toeneemt boven de compensatiedrempel; voor stedelijk gebied of kassengebieden met meer dan 150 m² of in het buitengebied met meer dan 1.500 m² (Keur Waterschap Hunze en Aa's), dan is compenserende waterberging en/of vertraagde afvoer en/of infiltratie aan de orde. Verhardingstoename zorgt er voor dat hemelwater versneld tot afstroming komt. Dit kan tot overlast en schade leiden binnen het plangebied of verderop in het watersysteem (peilgebied). Dit vergroot de kans op inundatie, zeker bij piekbuien, waardoor de landelijke werknormen (landbouwkundige afvoer) overschreden kunnen worden. Compenserende waterberging is noodzakelijk om de kans op inundatie binnen het plangebied en binnen peilgebieden niet te vergroten en de werknormen te kunnen waarborgen.

Grondgebruikstype	Maaiveldcriterium	Inundatienorm (1/jaar)
Grasland	5%	1/10
Akkerbouw	1%	1/25
Hoogwaardige land-, en tuinbouw	1%	1/50
Glastuinbouw	1%	1/50
Bebouwd gebied	0%	1/100
Natuurgebied	-	geen norm

Bovenstaande werknormen zijn gebaseerd op de midden-variant van het klimaatscenario 2015 van het KNMI (klimaatscenario G)

Scheiden schoon hemelwater en vuilwater
In grote delen van het beheergebied zijn nog gemengde rioolsystemen aanwezig. In dergelijke systemen wordt het relatief schone hemelwater vermengd met vuilwater en wordt het vervolgens naar de rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI) van het waterschap gebracht. Na zuivering wordt het water geloosd op het oppervlaktewatersysteem. Het transport van schoon hemelwater via het gemeentelijk rioolstelsel en het behandelen via een RWZI is niet duurzaam. Om deze reden zal hemelwater alleen op het vuilwaterriool kunnen worden geloosd als het hemelwater; niet kan worden hergebruikt (opvang) en/of kan afvoeren via de bodem, het openbaar regenwaterstelsel, een oppervlaktewaterlichaam zonder een specifieke functie, of via een kwetsbaar oppervlaktewaterlichaam. Wijzigingen in de behandeling van het hemelwater en vuilwater kunnen echter voor overlast zorgen als mogelijke ongewenste gevolgen onvoldoende bekend zijn en waar nodig zijn verholpen. Rechtstreekse afkoppeling van hemelwater (via een hemelwaterriool) naar het oppervlaktewater (vijvers en sloten) kan dit wateroverlast veroorzaken, als het ontvangende oppervlaktewater niet hiervoor de capaciteit heeft en/of aanwezige kunstwerken (o.a. duikers, stuwen en inlaatwerken) het aangeboden water niet kan verwerken.

Grondwaterstand en ontwateringsdiepte
Om grondwateroverlast te voorkomen is een minimale ontwateringsdiepte (de afstand tussen het maaiveld en de grondwaterstand) nodig. In het plangebied is de Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand (GHG) (plaatselijk) relatief hoog, waardoor de kans op overlast toeneemt. De voor het plan noodzakelijke ontwateringsnorm wordt mogelijk niet in het hele plangebied gehaald. Voor primaire wegen is de ontwateringsnorm 1,0 m-mv, voor woningen met kruipruimtes,

industrieterreinen en secundaire wegen is dit 0,7 m-mv, voor tuinen en plantsoenen is dit 0,5 m-mv, en voor woningen zonder kruipruimte is de norm 0,3 m-mv. Mocht de beoogde functie van het ingediende plan overlast kunnen ondervinden door onvoldoende ontwateringsdiepte, is het te adviseren om hier rekening mee te houden in het ontwerp en bij de inrichting.

---

5 Waterkwaliteit

Om de waterkwaliteit te waarborgen heeft het waterschap de zorg voor het realiseren van schoon en ecologisch gezond water, waarin systeem-specifieke dieren en planten voorkomen. In de eerste plaats is dit van belang voor de grotere beken, kanalen en meren waarvoor binnen de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) doelen en maatregelen zijn opgesteld voor aangewezen waterlichamen. Daarnaast is een goede waterkwaliteit van belang voor het recreatief medegebruik als zwemmen en kanoën en voor het stelsel van kleinere watergangen voor water aan- en afvoer. In dit thema zijn, indien van toepassing, alle voor dit plan specifieke belangen beschreven die impact hebben op de waterkwaliteit.

Vervuiling van het oppervlaktewater moet in ieder geval zoveel mogelijk voorkomen worden. Om deze reden vraagt het waterschap op de toepassing van uitlogende materialen zoveel mogelijk te beperken en om vervuiling door bedrijfsmatige activiteiten te voorkomen. Afstromend hemelwater dat vervuild is geraakt moet zo veel mogelijk gescheiden worden afgevoerd, of moet worden gezuiverd. Dit volgt de trits ; ''schoonhouden, scheiden, zuiveren''.

Kaderrichtlijn water (KRW)
Via de Europese Kaderrichtlijn Water is het waterschap verantwoordelijk voor de chemische en ecologische waterkwaliteit. Voor een aantal waterlichamen, de zogenaamde KRW-Waterlichamen, zijn doelen vastgesteld voor de waterkwaliteit en zijn maatregelen opgesteld om deze te bereiken. Ruimtelijke ingrepen en activiteiten die de waterkwaliteit in de KRW-waterlichamen (kunnen) verslechteren of ingezette verbetering kunnen laten stagneren, zijn niet toegestaan. Het Winschoterdiep is aangewezen als KRW-waterlichaam.

Rioolpersleiding
Het waterschap heeft de ontvangstplicht van afvalwater uit gemeentelijke rioleringsstelsels. Via rioolgemalen en rioolpersleidingen van het waterschap wordt het vuile water naar een RWZI getransporteerd. In of direct langs het plangebied is een rioolpersleiding en/of rioolgemaal van het waterschap aanwezig. Binnen een zonering rond de rioolpersleiding is het niet toegestaan zonder toestemming van het waterschap werkzaamheden uit te voeren in de bodem of de bestemming te wijzigingen.

Geurcontour RWZI
Rond rioolwaterzuiveringsinstallaties zijn geurcontouren vastgesteld. Binnen deze geurcontouren dient rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van geur. Deze contouren zijn aangegeven om te voorkomen dat huidig en toekomstig gebruik van de RWZI beperkingen krijgen opgelegd. De RWZI en de bijbehorende geurcontour moeten dus als een gegeven omgevingselement beschouwd worden. Het plangebied ligt binnen de geurcontour van RWZI Scheemda van het waterschap. Tegen beperkende functies en bestemmingen die op het goed functioneren van de RWZI belemmerd werken wordt bezwaar gemaakt.

---

6 Aanvullende belangen waterschap

Onder dit thema zijn, indien van toepassing, een aantal onderwerpen opgenomen die mogelijk een belang raakt voor het waterschap of die van gerelateerde partners. Dit betreft enerzijds locatie specifieke eigenschappen die in een toekomstige situatie de effecten op het waterbeheer kunnen vergroten. Anderzijds kunnen ook water gerelateerde gebiedseigenschappen zijn opgenomen buiten de jurisdictie van het waterschap, maar die wel indirect de belangen van het waterbeheer raken.

Adaptatie op lokale bodemdaling
Het beheergebied van het waterschap Hunze en Aa's wordt gekenmerkt door drie verschillende vormen van bodemdaling, namelijk; door gaswinning, door zoutwinning en door veenoxidatie. Bodemdaling door gaswinning heeft lokaal geen grote invloed op het functioneren van het watersysteem, maar regionaal dient het watersysteem hierop wel maatregelen te treffen. Bodemdaling door zoutwinning en veenoxidatie kunnen wel tot lokale maatregelen leiden in het watersysteem. Het plan ligt in een gebied waar sprake is van bodemdaling door aardgaswinning en veenoxidatie. Het waterschap adviseert om rekening te houden met het volgende bij het verder uitwerken van het plan.

Veenoxidatie
In het beheergebied van het waterschap worden aandachtsgebieden voor veenoxidatie onderscheiden, waar direct onder de bouwvoor of tot in het maaiveld nog dikkere veenlagen aanwezig zijn. Veen en moerige gronden, in contact met zuurstof, oxideren en daarmee tot bodemdaling leiden. Het plangebied ligt deels in een aandachtsgebied voor veenoxidatie, waar in lengte van jaren nog bodemdaling door veenoxidatie kan optreden. Het waterschap hanteert een stand-still beginsel bij aandachtsgebieden met veenoxidatie. Dit houdt in dat niet zondermeer waterpeilen worden verlaagd om aan de drooglegginsnorm te blijven voldoen. Bij het verlagen van waterpeilen zal nog aanwezig veen wederom in aanraking komen met zuurstof en opnieuw tot oxidatie en hernieuwde bodemdaling leiden. Het waterschap streeft duurzame maatregelen na, die deze vicieuze cirkel kan doorbreken en in de toekomst niet zal leiden tot extra maatregelen in het watersysteem.

---

7 Verdere betrokkenheid waterschap

Voor alle voor dit plan relevante water gerelateerde onderwerpen zijn in dit document uitgangspunten opgenomen. Voor de verdere procedurele afhandeling van het ruimtelijk plan (voorontwerp en ontwerp), is het van belang om het waterschap te blijven informeren en te betrekken en hierin rekening te houden met deze uitgangspunten.

In de waterparagraaf dient worden aangegeven op welke wijze invulling zal worden gegeven aan de belangen met betrekking tot het waterbeheer. Het waterschap kan altijd geraadpleegd worden voor overleg en nadere uitleg.

---

8 Bronnen

Keur waterschap Hunze en Aa’s. Waterschap Hunze en Aa’s, Veendam (2010)

Beheerprogramma 2022-2027. Waterschap Hunze en Aa’s, Veendam (vastgesteld dec. 2021)

Bijlage 10 Overlegreactie Veiligheidsregio Groningen

VEILIGHEIDSREGIO GRONINGEN

Notitie Externe Veiligheid bedrijventerrein Scheemderhoogte

Op 20 februari 2023 heeft Veiligheidsregio Groningen uw kennisgeving ontvangen met betrekking tot het bestemmingsplan bedrijventerrein Scheemderhoogte. Dit in het kader van vooroverleg zoals bedoeld in artikel 3.1.1 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Hierbij stelt u Veiligheidsregio Groningen in de gelegenheid tot het uitbrengen van advies.

Ruimtelijk besluit/Omgevingsvergunning
We adviseren u binnen dit plangebied geen nieuwe Bevi inrichtingen toe te staan.

Veiligheidsregio Groningen heeft een beoordeling gedaan op de aanwezigheid van bestaande externe risicobronnen en de bestrijdbaarheid en zelfredzaamheid bij een calamiteit met gevaarlijke stoffen. Daarbij zijn we tot de volgende conclusies gekomen:
Op de planontwikkeling zijn externe veiligheidsrisico's van invloed:

a) De 50 meter zone van RWZI
b) De provinciale weg (N964)
c) De Basisnet weg de A7 (E22)

Ad a) Binnen de instelling RWZI is een gaszak aanwezig, waarin vergistingsgas (methaan/koolstofdioxide) komt. Het plangebied ligt binnen de 50 meter zone (veiligheidszone/PR 10^{-6}) van de inrichting RWZI die op de signaleringskaart is aangegeven. In de ontvangen toelichting wordt de veiligheidszone aangegeven als 30 meter zone, dit is niet correct.

De 10^{-6} is een grenswaarde voor kwetsbare objecten, binnen deze zone mogen geen bestemmingen liggen die kwetsbare objecten mogelijk maken. Dit dient binnen het bestemmingsplan verwerkt te worden. Bijvoorbeeld een gebiedsaanduiding.

De PR10^{-6} is een richtwaarde voor beperkt kwetsbare objecten, waarvan gemotiveerd van kan worden afgeweken.

We adviseren u niet af te wijken van de richtwaarde en geen beperkt kwetsbare objecten mogelijk te maken binnen de 10^{-6} van de RWZI.

Op de signaleringskaart is geen invloedsgebied opgenomen. We gaan er dan ook vanuit dat rond de RWZI geen invloedsgebied ligt.

Ad b) Het plangebied ligt op tenminste 130 meter van de provinciale weg (N964). Over deze provinciale weg vindt beperkt vervoer van gevaarlijke stoffen plaats. *Het plangebied ligt binnen het invloedsgebied van deze weg, waardoor formeel een groepsrisico afweging gemaakt moet worden*. We vinden het vanwege de beperkte vervoersomvang en de afstand echter niet proportioneel aanvullende maatregelen te adviseren in verband met de mogelijke effecten van een calamiteit met gevaarlijke stoffen op de N964.

Ad c) Langs dit plangebied ligt de Rijksweg A7, waarover vervoer van gevaarlijke stoffen plaatsvindt. Het transport van gevaarlijke stoffen brengt risico's met zich mee voor (toekomstige) aanwezige personen in de nabije omgeving. Het plangebied ligt binnen de 200 en 30 meter zone van de A7. Dit betekent dat het plangebied ligt in:

- *Veiligheidszone 3* uit de provinciale verordening; en
- *Invloedsgebied* van het Bevt (art 8)

Binnen *veiligheidszone 3* geldt dat gebouwen met een gebruiksfunctie voor minder zelfredzame personen planologisch-juridisch uitgesloten moeten zijn volgens de provinciale regels. Deze zone dient in het bestemmingsplan verwerkt te worden. Bijvoorbeeld met een gebiedsaanduiding.

Binnen het invloedsgebied van 200 meter is het aan de gemeente (de gemeenteraad) een afweging van (de acceptatie van) het groepsrisico te wegen tegen andere maatschappelijke belangen. Onderdeel daarvan is het overwegen van veiligheidsverhogende maatregelen. Onderstand geven we u een kader om deze veiligheidsverhogende maatregelen af te wegen.

Afwegingen veiligheidsverhogende maatregelen voor het groepsrisico A7
Voor het groepsrisico van de A7 moet een nieuwe groepsrisico berekening gemaakt worden. Er kan niet van dezelfde situatie als bij Scheemda - Eextahaven, Haven Noord- en Zuidzijde, Scheemder Hoogte en Halteweg uit worden gegaan. Dit aangezien deze planontwikkeling aanzienlijk dichter bij de A7 ligt.

Ladder van maatregelen Externe Veiligheid voor bedrijventerrein Scheemderhoogte

Voor de verantwoordingsplicht voor het groepsrisico binnen het invloedsgebied van de A7 hanteert Veiligheidsregio Groningen als denkraam een afwegingsladder met een 5-tal ontwerpprincipes op basis van een landelijke veiligheidsregio systematiek[1]. Het is een ladder in die zin dat *maatregelen aan de bovenkant van de ladder het meeste veiligheidswinst geven* en daarmee te prefereren zijn (voor zover realistisch en haalbaar). De ontwerpprincipes (sporten van de ladder) zijn de volgende:

a. Voorkomen of beperking van risico's vergroot de veiligheid (= maatregelen aan de risicobron)
b. Afstand tussen risicobron en risico-ontvangers vergroot de veiligheid
c. Bouwwerken en omgeving bieden bescherming tegen de risico's (bescherming)
d. Bouwwerken en gebieden zijn snel en veilig te verlaten bij een (dreigende) calamiteit (vluchten)
e. De omgeving maakt snel en effectief optreden van de hulpdiensten mogelijk (bestrijding)

Afweging op deze ladder kunnen gebruikt worden voor het invullen van een aantal elementen van de verantwoording van het groepsrisico. De invulling en keuzes van de verantwoording van het groepsrisico zijn een bevoegdheid van de gemeenteraad.

Relevante scenario's Rijksweg A7

Plasbrand: Plasbrand effecten reiken in de basis tot 30 meter van de A7, en geven daar een dodelijke hittestraling.

Gaswolkexplosie: De dodelijke effecten van een gasexplosie reiken tot 355 meter van de A7. Het scenario voltrekt zich meestal direct, er is geen tijd om te vluchten.

Toxische wolk: De dodelijke effecten van een gifwolk reiken voor de A7 tot 880 meter. Het scenario voltrekt zich in korte tijd, er is vaak niet genoeg tijd om te vluchten of te gaan schuilen. De vervoersomvang van toxische vloeistoffen en -gassen over de A7 is beperkt.

Onderstaand wordt ingegaan op de ontwerpprincipes (sporten van de afwegingsladder)

a. **Voorkomen of beperking van risico's (=bronmaatregelen)**

Voor het nemen van bronmaatregelen bij de A7 is het denkframe het verminderen of uitsluiten van het vervoer van gevaarlijke stoffen over de A7. Wettelijk mag vervoer van gevaarlijke stoffen over de weg overal plaatsvinden, de gemeente kan dit niet beïnvloeden. Snelheidsverlaging op de A7 is een andere mogelijke bronmaatregel. Ook is dit geen realistische maatregel.

Voor de A7 is het niet aannemelijk dat bronmaatregelen genomen (kunnen) gaan worden. *De maatregelen onder b t/m e zijn daarmee allen relevant.*

De effectiviteit van maatregelen onder b t/m e is afhankelijk van het scenario.

b. **Afstand tot de risico's vergroot de veiligheid**

[1] Inbreng veiligheidsregio's in Omgevingsvisies; Brandweer Nederland; 5 okt 2018

Afstand tot risico's is een krachtige mogelijkheid in het ruimtelijke spoor die leidt tot verlaging van de risico's. Veiligheidsregio Groningen ziet voor dit plan de volgende mogelijkheden voor *ruimtelijke maatregelen:*

- Een afstand van tenminste 30 meter tussen de A7 en alle gebouwen.
- Ten aanzien van het plasbrandscenario kan met vloeistof kerende voorzieningen de afstand tussen een calamiteit op de A7 en het plangebied vergroot worden.
- Binnen de 200 meter van de A7de afstand tot de grotere bevolkingsconcentraties zo groot mogelijk maken. Dus aan de kant van de A7 minder en minder grote kantoren plaatsen.
- Binnen 200 meter van de A7 geen van gebouwen met functies voor verminderd zelfredzamen/zeer kwetsbare gebouwen.
- Binnen de 355 meter van de A7 geen evenemententerrein aan te wijzen.
- Binnen de 355 meter van de A7 enkel losse evenementen toe te staan die gekoppeld zijn aan het gebiedsfuncties én dat dit alleen A-evenementen zijn.

c. **<u>Bouwwerken en omgeving bieden bescherming</u>**

Plasbrand

Ten aanzien van een plasbrand (30 meter) bij de A7 geld dat bouwwerken zodanig ingericht en uitgevoerd kunnen worden dat mensen veilig in gebouwen zijn.
Gezien de vervoersomvang van brandbare vloeistoffen over de A7, het risico en de voorgenomen ontwikkeling zijn bouwkundige maatregelen in theorie zinvolle maatregelen. Een oplopende wegkant kan een oplossing zijn. Daarnaast kan het inzetten op brandwerende gevels ook voor verlaging van de gevolgen van de plasbrand zorgen.

Gasexplosie

Tegen de luchtdrukgolf en hittestraling van een gasexplosie (355 meter) op de A7 zijn op kortere afstanden (dat zijn afstanden kleiner dan 200 meter) normale gebouwen niet bestand en vallen bij een incident significante aantallen dodelijke slachtoffers. Met het aangepast uitvoeren van gebouwen kunnen de effecten van een gasexplosie beperkt kunnen worden. De volgende maatregelen zijn te nemen:

1. In gebouw ruimtes met grote groepen personen of kwetsbare groepen niet aan risicozijde binnen een gebouw (bijv kantine).
2. Bouwkundige maatregelen aan de zijde van de risicobron, volgens de ladder:
    a. Geen openingen en overkappingen in de gevel aan risicozijde
    b. Vlakke gevel aan risicozijde
    c. Sterker glas risicozijde (scherfvrij glas)
    d. Geen of kleinere glasoppervlakken risicozijde
    e. Geen deuren risicozijde
    f. Dakvorm drukbestendig
    g. Gevel stevigheid
    h. Constructie stevigheid
3. Vluchtroutes in gebouwen van risicobron af, ingang gebouw niet aan risicozijde.

In alle redelijkheid zijn op korte afstand van een gasexplosie incident geen bouwkundige maatregelen mogelijk die personen in een gebouw volledig beschermen. Incidenten kunnen echter ook op grotere afstand plaatsvinden en een incident kan verderop de weg plaatsvinden. Dan kunnen bouwkundige maatregelen de veiligheid wel degelijk vergroten (al kunnen dodelijke slachtoffers ook dan nog vallen).

We adviseren dan ook de maatregelen 1, 2 a) t/m e) en 3 te overwegen.

De maatregelen 2 f t/m h kosten veel geld, grijpen fors in op de bouwwerken, zijn in Nederland eigenlijk nog niet toegepast en is het effect nog niet van bewezen. Deze maatregelen adviseren we dan ook niet te overwegen.

Gifwolk

Tegen de effecten van een gifwolk kunnen technische en organisatorische maatregelen genomen worden die niet al te ingrijpend zijn. Voorbeelden zijn:

- Afsluitbare mechanische ventilatie, aangestuurd door een luchtsensor of handmatig uitzetten, inclusief de uitwerking wie hiervoor verantwoordelijk is.
- Uitwerken scenario met een ongeval van met een toxische stof op de Rijksweg A7 in het BHV-plan.

We adviseren u deze maatregelen te nemen.

De vervoersomvang van toxische vloeistoffen en -gassen over de A7 zijn zodanig , dat het veiligheidswinst geeft deze maatregelen te nemen.

d. ***Bouwwerken en gebieden zijn snel en veilig te verlaten***

Bij een (dreigend) incident moet van de risicobron Rijksweg A7 af gevlucht kunnen worden. Alle in- en uitgangen van *gebouwen* worden daarom afgekeerd van de risicobronnen geplaatst, waardoor gebouwontvluchting van de risicobronnen af mogelijk is. De gebouwen worden daarmee als bescherming tussen het potentiële incident en een veilige locatie geplaatst.

We adviseren u (nood) uitgangen van de gebouwen aan de risicoluwe zijde (gezien vanaf de A7) voor te schrijven.

Bij een (dreigend) incident is het belangrijk dat personen ook het *gebied* snel en van de bron af kunnen ontvluchten.

We adviseren u bij de inrichting van het gebied ontvluchting van de Rijksweg A7 af mogelijk te maken.

e. *De omgeving maakt snel en effectief optreden van de hulpdiensten mogelijk*

Incidenten op de A7 worden niet vanuit het plangebied bestreden, maar vanaf de A7 zelf.

In relatie tot de planontwikkeling zien wij aanleiding voor aanvullende maatregelen ten aanzien van de mogelijkheden voor de bestrijdbaarheid bij de risicobron en zelfredzaamheid ten aanzien van externe veiligheid.

Planregels

Veiligheidsregio Groningen adviseert in de regels voor de bestemmingen op te nemen dat Burgemeester en wethouders nadere eisen stellen kunnen aan de plaats, ontwerp, inrichting en de afmetingen van de bebouwing en het terrein ten behoeve van Externe veiligheid.

bestemmingsplan
Bedrijventerrein
Scheemder Hoogte
Scheemda

vastgesteld

gemeente Oldambt

BügelHajema
Ruimte voor de leefomgeving

bestemmingsplan Regels

Bedrijventerrein Scheemder Hoogte Scheemda

vastgesteld

Inhoudsopgave

Regels **5**

Hoofdstuk 1 **Inleidende regels** **7**
Artikel 1 Begrippen 7
Artikel 2 Wijze van meten 11

Hoofdstuk 2 **Bestemmingsregels** **13**
Artikel 3 Bedrijventerrein 13

Hoofdstuk 3 **Algemene regels** **17**
Artikel 4 Anti-dubbeltelregel 17
Artikel 5 Algemene gebruiksregels 19
Artikel 6 Algemene aanduidingsregels 21
Artikel 7 Algemene afwijkingsregels 23
Artikel 8 Overige regels 25

Hoofdstuk 4 **Overgangs- en slotregels** **27**
Artikel 9 Overgangsrecht 27
Artikel 10 Slotregel 29

Regels

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 Begrippen

1.1 plan:

het bestemmingsplan Bedrijventerrein Scheemder Hoogte Scheemda met identificatienummer NL.IMRO.1895.03BP0010-0401 van de gemeente Oldambt;

1.2 bestemmingsplan:

de geometrisch bepaalde planobjecten met de bijbehorende regels en de daarbijbehorende bijlagen;

1.3 aanduiding:

een geometrisch bepaald vlak of figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels, regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik en/of het bebouwen van deze gronden;

1.4 aanduidingsgrens:

de grens van een aanduiding indien het een vlak betreft;

1.5 archeologisch deskundige

een door het bevoegd gezag aan te wijzen deskundige op het gebied van archeologie;

1.6 archeologisch onderzoek

onderzoek naar archeologische waarden (bureauonderzoek en/of boren en/of graven en/of begeleiden) verricht door een daartoe bevoegde instantie;

1.7 archeologisch waardevol gebied

een gebied met een daaraan toegekende archeologische waarde die aangeeft dat ter plaatse de trefkans op archeologische vondsten hoof is;

1.8 archeologische verwachtingswaarde

een aan een gebied toegekende waarde die aangeeft dat ter plaatse de trefkans op archeologische vondsten hoog is;

1.9 archeologische waarden

waarde die aan een gebied is toegekend vanwege de kennis en wetenschap van de in dat gebied voorkomende overblijfselen van menselijke aanwezigheid of activiteiten uit het verleden;

1.10 bebouwing

één of meer gebouwen en/of bouwwerken, geen gebouwen zijnde;

1.11 bebouwingspercentage

een in het plan aangegeven percentage, dat de grootte van het deel van een terrein aangeeft dat maximaal mag worden bebouwd;

1.12 bedrijf

een organisatie van mensen en middelen met als doel het leveren van producten of het verlenen van diensten aan andere organisaties of particulieren

1.13 bedrijfsgebouw

een gebouw, dat dient voor de uitoefening van een bedrijf;

1.14 bedrijfsvloeroppervlakte

de totale vloeroppervlakte van de ruimte binnen een functie die wordt gebruikt voor een bedrijf;

1.15 beperkt kwetsbaar object

een object waarvoor ingevolge het Besluit externe veiligheid inrichtingen een richtwaarde voor het risico dan wel een risicoafstand is bepaald, die in acht moet worden genomen;

1.16 bestaand

a. ten aanzien van bouwwerken en werkzaamheden:
   1. bestaand ten tijde van de eerste terinzagelegging van het ontwerp bestemmingsplan;
b. ten aanzien van het overige gebruik:
   1. bestaand ten tijde van de inwerkingtreding van het plan;

1.17 bestemmingsgrens

de grens van een bestemmingsvlak;

1.18 bestemmingsvlak

een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming;

1.19 bouwen

het plaatsen, het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen, veranderen of vergroten van een bouwwerk;

1.20 bouwgrens

de grens van een bouwvlak;

1.21 bouwperceel

een aaneengesloten stuk grond, gelegen achter de voorgevellijn met dezelfde bestemming, waarop ingevolge de regels een zelfstandige, bij elkaar behorende bebouwing is toegelaten;

1.22 bouwperceelgrens

een grens van een bouwperceel;

1.23 bouwvlak

een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken, geen gebouwen zijnde, zijn toegelaten;

1.24 bouwwerk

elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, die hetzij direct, hetzij indirect met de grond is verbonden, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond;

1.25 bouwwerk, geen gebouw zijnde

Een bouwwerk geen gebouw zijnde is een bouwwerk of gedeelte daarvan voor zover dat niet in een gebouw ligt;

1.26 detailhandel

het bedrijfsmatig te koop aanbieden, waaronder begrepen de uitstalling ten verkoop, het verkopen en/of leveren van goederen aan personen die die goederen kopen voor gebruik, verbruik of aanwending anders dan in de uitoefening van een beroeps- of bedrijfsactiviteit;

1.27 dienstverlenend bedrijf en/of dienstverlenende instelling

een bedrijf of instelling waarvan de werkzaamheden bestaan uit het verlenen van economische en maatschappelijke diensten aan derden, waaronder zijn begrepen kapperszaken, schoonheidsinstituten, logopedie en naar de aard daarmee gelijk te stellen bedrijven en inrichtingen, evenwel met uitzondering van een garagebedrijf;

1.28 dienstverlening

het bedrijfsmatig verlenen van diensten;

1.29 erf

een al dan niet bebouwd bouwperceel, of gedeelte daarvan, dat direct is gelegen bij een gebouw en dat in feitelijk opzicht is ingericht ten dienste van het gebruik van dat gebouw en voor zover de bestemming deze inrichting niet verbiedt;

1.30 gebouw

elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt;

1.31 geluidgevoelige object

gebouwen welke dienen ter bewoning of andere geluidgevoelige objecten of terreinen, zoals bedoeld in de Wet geluidhinder en/of het Besluit geluidhinder;

1.32 geluidzoneringsplichtige inrichting

een inrichting bij welke ingevolge de Wet geluidhinder rondom het terrein van vestiging in een bestemmingsplan een zone moet worden vastgesteld;

1.33 hogere grenswaarde

een bij een bestemmingsplan in acht te nemen maximale waarde voor de geluidsbelasting van geluidsgevoelige objecten, die hoger is dan de voorkeurgrenswaarde en die in een concreet geval kan worden vastgesteld op grond van de Wet geluidhinder en/of het Besluit geluidhinder;

1.34 hoofdgebouw

een gebouw dat, gelet op de bestemming, als het belangrijkste bouwwerk op een bouwperceel kan worden aangemerkt;

1.35 kwetsbaar object

een kwetsbaar object als bedoeld in het Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen;

1.36 maatwerkmethode

methode van overleg via keukentafelgesprekken met als doel overeenstemming te bereiken over omvang, situering en inrichting van een project binnen een plangebied;

1.37 mast

verticale paal ter bevestiging of geleiding van voorwerpen op een niveau dat boven grond gelegen is;

1.38 normaal onderhoud

onderhoudswerkzaamheden, als het vervangen van bestrating en dergelijke, die niet leiden tot verstoring van de ongeroerde bodem;

1.39 objecten voor minder zelfredzame personen

objecten zoals basisscholen en scholen voor bijzonder onderwijs, zorginstellingen, bejaardenhuizen, ziekenhuizen, kinderdagopvang, aanleunwoningen bij zorginstellingen of bejaardenhuizen, dagverblijfplaatsen voor minder zelfredzame personen (bijvoorbeeld sociale werkvoorziening), cellencomplexen of daarmee gelijkgestelde inrichtingen;

1.40 overkapping

een constructie al dan niet aangebouwd aan een ander bouwwerk, bestaand uit een ruimte van lichte constructie, die van boven geheel of gedeeltelijk is afgesloten c.q. afgedekt en die geen eigen wanden heeft en die met ten hoogste twee wanden gebruik maakt van een ander gebouw;

1.41 reclamemast

een mast ten behoeve van een reclame-uiting;

1.42 risicogevoelig bouwwerk cq. risicogevoelig object

bouwwerken en andere objecten, waaronder terreinen, die bestemd zijn voor het regelmatig verblijf van mensen, al dan niet gedurende een gedeelte van de dag;

1.43 voorgevel

de gevel van het hoofdgebouw die door zijn aard, functie, constructie dan wel gelet op uitstraling ervan als belangrijkste gevel kan worden aangemerkt;

1.44 voorgevelrooilijn

een denkbeeldige lijn waarop doorgaans de voorgevel van het hoofdgebouw is geplaatst;

1.45 voorkeursgrenswaarde

de bij een bestemmingsplan in acht te nemen maximale waarde voor de geluidsbelasting van geluidsgevoelige objecten, zoals deze rechtstreeks kan worden afgeleid uit de Wet geluidhinder en/of het Besluit geluidhinder;

1.46 vuurwerkbedrijf

een bedrijf dat is gericht op de vervaardiging of assemblage van vuurwerk of de (detail)handel in vuurwerk, niet bedoeld periodieke verkoop in consumentenvuurwerk, c.q. de opslag van vuurwerk en/of de daarvoor benodigde stoffen;

1.47 zonnepark

een ruimtelijk samenhangende, grondgebonden of drijvende installatie voor het opwekken van zonne-energie, groter dan 200 m^2.

Artikel 2 Wijze van meten

2.1 de dakhelling

langs het dakvlak ten opzichte van het horizontale vlak.

2.2 de goothoogte van een bouwwerk

vanaf het peil tot aan de bovenkant van de goot, c.q. de druiplijn, het boeibord, of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel.

2.3 de inhoud van een bouwwerk

tussen de onderzijde van de begane grondvloer, de buitenzijde van de gevels (en/of het hart van de scheidingsmuren) en de buitenzijde van daken en dakkapellen.

2.4 de bouwhoogte van een bouwwerk

vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een bouwwerk, geen gebouw zijnde, met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, antennes, en naar de aard daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen.

2.5 de oppervlakte van een bouwwerk

tussen de buitenwerkse gevelvlakken en/of het hart van de scheidingsmuren, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk.

2.6 de afstand tot de zijdelingse perceelgrens

de kortste afstand vanaf enig punt van een bouwwerk tot de zijdelingse perceelgrens.

2.7 ondergeschikte bouwdelen

Bij toepassing van het bepaalde ten aanzien van het bouwen worden ondergeschikte bouwdelen als plinten, pilasters, kozijnen, gevelversieringen, ventilatiekanalen, schoorstenen, gevel- en kroonlijsten, luifels, erkers, balkons en overstekende daken buiten beschouwing gelaten, mits de overschrijding van bouw-, c.q. bestemmingsgrenzen ten hoogste 1,50 m bedraagt. Ook dakkapel(len) worden buiten beschouwing gelaten, mits de breedte hiervan totaal niet meer dan 49% van de breedte van het dakvlak bedraagt en de zijkanten meer dan 0,5 meter van de zijkanten van het dakvlak liggen.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 Bedrijventerrein

3.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Bedrijventerrein' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. gebouwen ten behoeve van:
   1. bedrijven die zijn genoemd in Bijlage 1 onder de milieucategorieën 1 tot en met 3.2, ter plaatse van de aanduiding 'bedrijf tot en met categorie 3.2';
   2. dienstverlenende bedrijven en dienstverlenende instellingen; en
   3. bedrijfsverzamelgebouwen, tevens geschikt voor kantoorfuncties, ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van bedrijf - bedrijfsverzamelgebouwen'.
b. productiegebonden detailhandel;

met daaraan ondergeschikt:

c. kleinschalige duurzame energiewinning;
d. wegen, straten en paden;
e. parkeervoorzieningen;
f. groenvoorzieningen;
g. nutsvoorzieningen;
h. water;

met de daarbijbehorende:

i. energievoorzieningen;
j. tuinen, erven en terreinen;
k. bouwwerken, geen gebouwen zijnde.

3.2 Bouwregels

3.2.1 Bedrijfsgebouwen

Voor het bouwen van bedrijfsgebouwen gelden de volgende regels:

a. een gebouw wordt binnen een bouwvlak gebouwd;
b. de afstand van een bedrijfsgebouw tot de zijdelingse bouwperceelgrens bedraagt ten minste 3,0 m;
c. de afstand van een bedrijfsgebouw tot aan de weg bedraagt ten minste 5,00 m, tenzij de gronden zijn voorzien van de aanduiding 'specifieke bouwaanduiding - afstand bedrijfsgebouw tot perceelsgrens' in welk geval de afstand tot de perceelgrens grenzend aan de openbare weg tenminste 10,00 m bedraagt;
d. ter plaatse van de aanduiding 'maximum bouwhoogte (m)' bedraagt de bouwhoogte van een bedrijfsgebouw ten hoogste de aangegeven hoogte;
e. ter plaatse van de aanduiding 'specifieke bouwaanduiding - gevelhoogte' bedraagt de gevelhoogte van een bedrijfsgebouw tenminste 8,00 meter;
f. ter plaatse van de aanduiding 'maximum bebouwingspercentage (%)' mag het bebouwingspercentage van het binnen het bouwvlak gelegen gedeelte van het bouwperceel ten hoogste het aangegeven percentage bedragen.

3.2.2 Bouwwerken, geen gebouwen zijnde

Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, gelden de volgende regels:

a. de bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen mag ten hoogste 2,00 m bedragen, met dien verstande dat de hoogte van erf- en terreinafscheidingen vóór de naar de weg gekeerde gevel(s) van het hoofdgebouw c.q. het verlengde daarvan, ten hoogste 1,00 m mag bedragen;
b. de oppervlakte van overkappingen mag ten hoogste 30 m^2 per bouwperceel bedragen;
c. de bouwhoogte van een overkapping mag ten hoogste de ter plaatse van de aanduiding 'maximum

bouwhoogte (m)' aangegeven hoogte bedragen;
d. overkappingen worden achter de voorgevelrooilijn gebouwd;
e. de bouwhoogte van overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde, mag binnen het bouwvlak ten hoogste 15,00 m bedragen, daarbuiten ten hoogste 6,00 m.

3.3 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen nadere eisen stellen aan plaats, ontwerp, inrichting en afmetingen van de bebouwing, het terrein en de opslag van goederen, ten behoeve van:
a. de verkeersveiligheid;
b. de sociale veiligheid;
c. externe veiligheid;
d. de milieusituatie; en
e. de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

3.4 Afwijken van de bouwregels

Mits geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de karakteristieke omgeving, het straat- en bebouwingsbeeld, de verkeersveiligheid, de sociale veiligheid, de milieusituatie en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden, kan met een omgevingsvergunning worden afgeweken van:
a. het bepaalde in lid 3.2.1 sub e in die zin dat de gevelhoogte van een bedrijfsgebouw wordt verlaagd, ter plaatse van de aanduiding 'specifieke bouwaanduiding - gevelhoogte';
b. het bepaalde in lid 3.2.1 sub f in die zin dat het bebouwingspercentage wordt verhoogd tot ten hoogste 70%.

3.5 Specifieke gebruiksregels

Tot een gebruik, strijdig met deze bestemming, wordt in ieder geval gerekend:
a. het gebruik van de gronden en bouwwerken ten behoeve van risicovolle inrichtingen, geluidzoneringsplichtichtige inrichtingen en/of vuurwerkbedrijven;
b. het gebruik van de gronden en bouwwerken ten behoeve van de bedrijven die niet zijn genoemd in Bijlage 1 onder de categorieën 1 t/m 3.2;
c. het gebruik van de gronden en bouwwerken voor detailhandel, met uitzondering van productiegebonden detailhandel;
d. het gebruik van de gronden en bouwwerken voor productiegebonden detailhandel met een oppervlakte van meer dan 80 m^2;
e. het gebruik van de gronden en bouwwerken ten behoeve van (bedrijfs)wonen;
f. het gebruik van de gronden voor buitenopslag voor de voorgevel of in het verlengde daarvan en binnen een zone van ten minste 10,00 m tot de openbare weg, ter plaatse van de aanduiding 'specifieke bouwaanduiding - afstand bedrijfsgebouw tot perceelgrens'.

3.6 Afwijken van de gebruiksregels

Mits geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het straat- en bebouwingsbeeld, de woonsituatie, de verkeersveiligheid en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden, kan met een omgevingsvergunning worden afgeweken van:
a. het bepaalde in lid 3.5 sub a in die zin dat risicovolle inrichtingen worden toegestaan, mits:
    1. de grenswaarden voor het risico en risicoafstanden ten aanzien van kwetsbare objecten in acht worden genomen;
    2. de richtwaarden voor het risico en risicoafstanden ten aanzien van beperkt kwetsbare objecten rekening wordt gehouden; en
    3. het groepsrisico wordt afgewogen;
b. het bepaalde in lid 3.5 sub b in die zin dat tevens bedrijven worden gevestigd die naar de aard en invloed op de omgeving gelijk te stellen zijn met bedrijven die zijn genoemd in Bijlage 1 onder de categorieën 1 t/m 3.2 , mits;
    1. het gaat om bedrijven die niet zijn genoemd in Bijlage 1, maar die qua milieubelasting

gelijkwaardig zijn aan de bedrijven die wel worden genoemd of bedrijven die wel zijn genoemd in Bijlage 1 onder een hogere categorie dan 3.2 maar in een individueel geval een lagere milieubelasting hebben; en

2. het geen geluidszoneringsplichtige inrichtingen, risicovolle inrichtingen en/of vuurwerkbedrijven betreft.

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 4 Anti-dubbeltelregel

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 5 Algemene gebruiksregels

Tot een gebruik, strijdig met de gegeven bestemmingen, wordt in ieder geval gerekend:

a. het gebruik van de gronden voor de opslag van aan het oorspronkelijk verkeer onttrokken voer-, vaar- en vliegtuigen, anders dan in het kader van de bedrijfsvoering;
b. het gebruik van de gronden voor de opslag van schroot, afbraak- en bouwmaterialen, grond, bodemspecie en puin en voor het storten van vuil, anders dan in het kader van de bedrijfsvoering;
c. het gebruik van de gronden en bouwwerken ten behoeve van een seksinrichting;
d. het gebruik van de gronden als standplaats voor kampeermiddelen; en
e. het gebruik van de gronden voor het aanleggen van zonneparken groter dan 200 m².

Artikel 6 Algemene aanduidingsregels

6.1 geluidzone - weg

Ter plaatse van de aanduiding 'geluidzone - weg' gelden de volgende regels:

6.1.1 Bouwregels

Ter plaatse van de aanduiding 'geluidzone - weg' geldt voor het bouwen van gebouwen dat een geluidgevoelig gebouw, of een uitbreiding daarvan, slechts mag worden gebouwd indien de geluidsbelasting vanwege het wegverkeer op de gevels van dit gebouw niet hoger mag zijn dan de daarvoor geldende voorkeursgrenswaarde of een vastgestelde hogere grenswaarde.

6.1.2 Specifieke gebruiksregels

Tot een gebruik, strijdig met deze gebiedsaanduiding, wordt in ieder geval gerekend het gebruik van niet-geluidgevoelige gronden en bouwwerken als geluidsgevoelig object.

6.2 milieuzone - geurzone

Ter plaatse van de aanduiding 'milieuzone - geurzone' gelden de volgende regels:

6.2.1 Bouwregels

Voor het bouwen van gebouwen geldt dat een op grond van de daar voorkomende bestemmingen toelaatbaar geurgevoelig object, of de uitbreiding daarvan, slechts mag worden gebouwd indien de geurbelasting vanwege de rioolwaterzuivering van de geurgevoelige object niet hoger zal zijn dan de daarvoor geldende grenswaarden.

6.2.2 Specifieke gebruiksregels

Tot een gebruik, strijdig met deze gebiedsaanduiding, wordt in ieder geval gerekend het gebruik van niet-geurgevoelige objecten als geurgevoelig object.

6.3 veiligheidszone - bevi

Op en in de gronden ter plaatse van de aanduiding 'veiligheidszone - bevi' gelden, met het oog op het tegengaan van een te hoog veiligheidsrisico van kwetsbare objecten en beperkt kwetsbare objecten, de volgende regels:

6.3.1 Bouwregels

a. Kwetsbare objecten zijn niet toegestaan.
b. De bouw van beperkt kwetsbare objecten is toegestaan mits:
    1. er sprake is van zwaarwegende maatschappelijke, economische en/of planologische redenen;
    2. is aangetoond dat er hierdoor geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de veiligheid van personen.

6.3.2 Specifieke gebruiksregels

Het is verboden gebouwen en/of terreinen te gebruiken als kwetsbaar object.

6.3.3 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen het plan wijzigen in die zin dat:

a. de aanduiding 'veiligheidszone - bevi' wordt verwijderd, mits de betreffende risicovolle inrichting ter plaatse is beëindigd;
b. de aanduiding 'veiligheidszone - bevi' voor de risicovolle inrichting wordt gewijzigd (verkleind), mits de plaatsgebonden risicocontour van 10-6 per jaar is verminderd.

6.4 veiligheidszone - vervoer gevaarlijke stoffen

Op en in de gronden ter plaatse van de aanduiding 'veiligheidszone - vervoer gevaarlijke stoffen' gelden, met het oog op het tegengaan van een te hoog veiligheidsrisico van kwetsbare objecten en beperkt kwetsbare objecten, de volgende regels:

6.4.1 Bouwregels

a. Binnen een afstand van 10 m uit het hart van de N362 en binnen een afstand van 11 m uit het hart van de spoorlijn zijn geen kwetsbare objecten toegestaan.
b. Binnen een afstand van 10 m uit het hart van de N362 en binnen een afstand van 11 m uit het hart van de spoorlijn is de bouw van beperkt kwetsbare objecten toegestaan mits:
    1. er sprake is van zwaarwegende maatschappelijke, economische en/of planologische redenen;
    2. is aangetoond dat er hierdoor geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de veiligheid van personen.
c. De bouw van objecten ten behoeve van minder zelfredzame personen is niet toegestaan.

6.4.2 Specifieke gebruiksregels

Het is verboden gebouwen en/of terreinen te gebruiken als:

a. kwetsbaar object binnen een afstand van 10 m uit het hart van de N362 en binnen een afstand van 11 m uit het hart van de spoorlijn;
b. object ten behoeve van minder zelfredzame personen.

6.4.3 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen het plan wijzigen in die zin dat de aanduiding 'veiligheidszone - vervoer gevaarlijke stoffen' wordt verwijderd, mits het vervoer van de gevaarlijke stoffen over de betreffende weg of spoorlijn is beëindigd.

Artikel 7 Algemene afwijkingsregels

Mits geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het straat- en bebouwingsbeeld, de woonsituatie, de verkeersveiligheid en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden, kan met een omgevingsvergunning worden afgeweken van:

a. de bij recht in de bestemmingsregels gegeven maten, afmetingen en percentages, tot ten hoogte 10% van die maten, afmetingen en percentages met dien verstande dat de bouwhoogte van reclamemasten ten hoogste 6,00 m zal bedragen;
b. de bestemmingsregels in die zin dat bouwgrenzen worden overschreden, indien een meetverschil daartoe aanleiding geeft;
c. de bestemmingsregels in die zin dat de bouwhoogte van bouwwerken, geen gebouwen en geen reclamemasten zijnde, wordt vergroot tot ten hoogste 10,00 m;
d. het bepaalde ten aanzien van de maximale bouwhoogte van gebouwen in die zin dat de bouwhoogte van de gebouwen ten behoeve van plaatselijke verhogingen, zoals schoorstenen, luchtkokers, liftkokers en lichtkappen, mits:
    1. de maximale oppervlakte van de verhoging ten hoogste 10% van de oppervlakte van het betreffende bouwwerk betreffen zal bedragen; en
    2. de bouwhoogte leidt tot een bouwhoogte welke ten hoogste 1,25 maal de maximale bouwhoogte van het betreffende gebouw zal bedragen.
e. het bepaalde ten aanzien van het plaatsen van zonnepanelen voor eigen gebruik in die zin dat het plaatsen van zonnepanelen op een grondopstelling is toegestaan, mits:
    1. de omgevingsvergunning wordt verleend voor maximaal 30 jaar;
    2. de locatie binnen het stedelijk gebied ligt of de locatie aansluit aan het stedelijk gebied;
    3. de maatwerkmethode is toegepast onder begeleiding van een onafhankelijke, of een bij de gemeente Oldambt werkzame deskundige op het gebied van stedenbouw en landschapsarchitectuur;
    4. de omvang van het zonnepark ten hoogste 10.000 m^2 bedraagt;
    5. er een landschappelijk inpassingsplan of tuinplan wordt aangeleverd waaruit blijkt dat de zonnepanelen landschappelijk worden ingepast, waarbij in ieder geval rekening wordt gehouden met:
        - de historisch gegroeide landschapsstructuur;
        - de afstand tot andere ruimtelijke elementen; en
        - een evenwichtige ordening en in de omgeving passende maatvoering en vormgeving van de voorzieningen voor de opwekking van zonne-energie.
    6. de beoogde locatie voor het zonnepark geen deel uitmaakt van het 'NNN-beheergebieden', 'NNN-natuurgebieden', 'NNN-beheer aanpassingsgebied', 'NNN-natuur aanpassingsgebied', het 'Zoekgebied robuuste verbindingszone' of de 'bos- en natuurgebieden buiten het Natuurnetwerk Nederland'; en
    7. de bouwhoogte van de zonnepanelen ten hoogste 1,50 m bedraagt;
f. voor het plaatsen van zonnepanelen voor niet alleen eigen gebruik geldt aanvullend op sublid e:
    - dat voor opstellingen vanaf 200 m^2 de in sublid e onder 3 genoemde maatwerkmethode wordt toegepast;
    - er inzicht wordt geboden in de mogelijkheden voor omwonenden om te participeren in de ontwikkeling en opbrengst van het zonnepark.

Artikel 8 Overige regels

8.1 Parkeergelegenheid

8.1.1 Parkeergelegenheid

a. Een bouwwerk, waarvan een behoefte aan parkeergelegenheid wordt verwacht, mag niet worden gebouwd wanneer voor dit bouwwerk op het bouwperceel of in de omgeving daarvan niet in voldoende parkeergelegenheid is voorzien;
b. Bij een omgevingsvergunning wordt beoordeeld of sprake is van voldoende parkeergelegenheid aan de hand van de normen die zijn neergelegd in de CROW-uitgave 'Toekomstbestendig parkeren' uit 2018, met dien verstande dat indien gedurende de planperiode een nieuwe uitgave verschijnt, met deze nieuwe uitgave rekening wordt gehouden;
c. Bij de omgevingsvergunning kunnen voorschriften worden opgenomen over het realiseren en in stand houden van parkeergelegenheid op eigen terrein; en
d. Bij een omgevingsvergunning kan worden afgeweken van het bepaalde sub a en worden toegestaan dat in minder dan voldoende parkeergelegenheid wordt voorzien, indien de structuur van de omgeving daartoe aanleiding geeft en geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de bereikbaarheid.

8.1.2 Laad- en losruimte

a. Indien het beoogde gebruik van een bouwwerk aanleiding geeft tot een te verwachten behoefte aan ruimte voor het laden of lossen van goederen, wordt een omgevingsvergunning voor het bouwen uitsluitend verleend indien aan of in dat bouwwerk dan wel op het onbebouwde terrein bij het bouwwerk wordt voorzien in die behoefte. Deze bepaling geldt niet:
    1. voor bestaand gebruik, waarbij de herbouw van een bouwwerk zonder functiewijziging wordt beschouwd als bestaand gebruik; en
    2. voor zover op andere wijze in de nodige laad- of losruimte wordt voorzien.
b. Bij een omgevingsvergunning kan worden afgeweken van het bepaalde sub a en worden toegestaan dat in minder dan voldoende laad- en losgelegenheid wordt voorzien, indien de structuur van de omgeving daartoe aanleiding geeft en geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de bereikbaarheid.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

Artikel 9 Overgangsrecht

9.1 Overgangsrecht bouwwerken

a. Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig of in uitvoering is, dan wel gebouwd kan worden krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot:
   1. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd; en
   2. na het teniet gaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is teniet gegaan.

b. Het bevoegd gezag kan eenmalig in afwijking van het bepaalde in sublid a. een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld in het sublid a. met maximaal 10%.

c. Sublid a. is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

9.2 Overgangsrecht gebruik

a. Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.

b. Het is verboden het met het bestemmingsplan strijdige gebruik, bedoeld in sublid a., te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.

c. Indien het gebruik, bedoeld in sublid a., na het tijdstip van inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.

d. Sublid a. is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 10 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als:

Regels van het bestemmingsplan Bedrijventerrein Scheemder Hoogte Scheemda van de gemeente Oldambt.

bestemmingsplan
Bedrijventerrein
Scheemder Hoogte
Scheemda

vastgesteld

gemeente Oldambt

BügelHajema
Ruimte voor de leefomgeving

bestemmingsplan Bijlagen bij de regels

Bedrijventerrein Scheemder Hoogte Scheemda

vastgesteld

Inhoudsopgave

Bijlagen bij de regels **5**

Bijlage 1 Bedrijvenlijst **6**

Bijlagen bij de regels

Bijlage 1 Bedrijvenlijst

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES			
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
01	01	-	LANDBOUW EN DIENSTVERLENING T.B.V. DE LANDBOUW										
014	016	0	Dienstverlening t.b.v. de landbouw:										
014	016	3	- plantsoenendiensten en hoveniersbedrijven: b.o. > 500 m²	30	10	50	10	50	3.1	2 G	1		
014	016	4	- plantsoenendiensten en hoveniersbedrijven: b.o. <= 500 m²	30	10	30	10	30	2	1 G	1		
0142	0162		KI-stations	30	10	30 C	0	30	2	1 G	1		
02	02	-											
02	02	-	BOSBOUW EN DIENSTVERLENING T.B.V. BOSBOUW										
020	021, 022, 024		Bosbouwbedrijven	10	10	50	0	50	3.1	1 G	1		
05	03	-											
05	03	-	VISSERIJ- EN VISTEELTBEDRIJVEN										
0501.1	0311		Zeevisserijbedrijven	100	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G	2		
0501.2	0312		Binnenvisserijbedrijven	50	0	50 C	10	50	3.1	1 G	1		
0502	032	0	Vis- en schaaldierkwekerijen										
0502	032	1	- oester-, mossel- en schelpenteeltbedrijven	100	30	50 C	0	100	3.2	1 G	1		
0502	032	2	- visteeltbedrijven	50	0	50 C	0	50	3.1	1 G	1		
11	06	-											
11	06	-	AARDOLIE- EN AARDGASWINNING										
111	061, 062	0	Aardolie- en aardgaswinning:										
111	061	1	- aardoliewinputten	100	0	200 C	200 R	200	4.1	1 G	2	B	L
111	062	2	- aardgaswinning incl. gasbeh.inst.: < 10.000.000 N m3/d	30	0	500 C	200 R	500	5.1	1 G	1	B	
111	062	3	- aardgaswinning incl. gasbeh.inst.: >= 10.000.000 N m3/d	50	0	700 C Z	200 R	700	5.2	1 G	1	B	
15	10, 11	-											
15	10, 11	-	VERVAARDIGING VAN VOEDINGSMIDDELEN EN DRANKEN										
151	101, 102	0	Slachterijen en overige vleesverwerking:										
151	101, 102	1	- slachterijen en pluimveeslachterijen	100	0	100 C	50 R	100 D	3.2	2 G	1		
151	101	2	- vetsmelterijen	700	0	100 C	30	700	5.2	2 G	2		
151	101	3	- bewerkingsinrichting van darmen en vleesafval	300	0	100 C	50 R	300	4.2	2 G	2		
151	101	4	- vleeswaren- en vleesconservenfabrieken: p.o. > 1000 m²	100	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G	2		
151	101	5	- vleeswaren- en vleesconservenfabrieken: p.o. <= 1000 m²	50	0	50 C	30	50	3.1	1 G	1		
151	101	6	- vleeswaren- en vleesconservenfabrieken: p.o. <= 200 m²	30	0	50	10	50	3.1	1 G	1		
151	101, 102	7	- loonslachterijen	50	0	50	10	50	3.1	1 G	1		
151	108	8	- vervaardiging van snacks en vervaardiging van kant-en-klaar-maaltijden met p.o. < 2.000	50	0	50	10	50	3.1	2 G	1		
152	102	0	Visverwerkingsbedrijven:										
152	102	1	- drogen	700	100	200 C	30	700	5.2	2 G	2		
152	102	2	- conserveren	200	0	100 C	30	200	4.1	2 G	2		
152	102	3	- roken	300	0	50 C	0	300	4.2	1 G	2		
152	102	4	- verwerken anderszins: p.o.> 1000 m²	300	10	50 C	30	300 D	4.2	2 G	2		
152	102	5	- verwerken anderszins: p.o. <= 1000 m²	100	10	50	30	100	3.2	1 G	1		
152	102	6	- verwerken anderszins: p.o. <= 300 m²	50	10	30	10	50	3.1	1 G	1		
1531	1031	0	Aardappelprodukten fabrieken:										
1531	1031	1	- vervaardiging van aardappelproducten	300	30	200 C	50 R	300	4.2	2 G	2		

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES			
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
1531	1031	2	- vervaardiging van snacks met p.o. < 2.000 m²	50	10	50	50 R	50	3.1	1 G	1		
1532, 1533	1032, 1039	0	Groente- en fruitconservenfabrieken:										
1532, 1533	1032, 1039	1	- jam	50	10	100 C	10	100	3.2	1 G	1		
1532, 1533	1032, 1039	2	- groente algemeen	50	10	100 C	10	100	3.2	2 G	2		
1532, 1533	1032, 1039	3	- met koolsoorten	100	10	100 C	10	100	3.2	2 G	2		
1532, 1533	1032, 1039	4	- met drogerijen	300	10	200 C	30	300	4.2	2 G	2		
1532, 1533	1032, 1039	5	- met uienconservering (zoutinleggerij)	300	10	100 C	10	300	4.2	2 G	2		
1541	104101	0	Vervaardiging van ruwe plantaardige en dierlijke oliën en vetten:										
1541	104101	1	- p.c. < 250.000 t/j	200	30	100 C	30 R	200	4.1	3 G	2	B	
1541	104101	2	- p.c. >= 250.000 t/j	300	50	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G	3	B	
1542	104102	0	Raffinage van plantaardige en dierlijke oliën en vetten:										
1542	104102	1	- p.c. < 250.000 t/j	200	10	100 C	100 R	200	4.1	3 G	2	B	
1542	104102	2	- p.c. >= 250.000 t/j	300	10	300 C Z	200 R	300	4.2	3 G	3	B	
1543	1042	0	Margarinefabrieken:										
1543	1042	1	- p.c. < 250.000 t/j	100	10	200 C	30 R	200	4.1	3 G	2		
1543	1042	2	- p.c. >= 250.000 t/j	200	10	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G	3	B	
1551	1051	0	Zuivelprodukten fabrieken:										
1551	1051	1	- gedroogde produkten, p.c. >= 1,5 t/u	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	3 G	2		
1551	1051	2	- geconcentreerde produkten, verdamp. cap. >=20 t/u	200	30	500 C Z	50 R	500	5.1	3 G	2		
1551	1051	3	- melkprodukten fabrieken v.c. < 55.000 t/j	50	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G	1		
1551	1051	4	- melkprodukten fabrieken v.c. >= 55.000 t/j	100	0	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G	2		
1551	1051	5	- overige zuivelprodukten fabrieken	50	50	300 C	50 R	300	4.2	3 G	2		
1552	1052	1	Consumptie-ijsfabrieken: p.o. > 200 m²	50	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G	2		
1552	1052	2	- consumptie-ijsfabrieken: p.o. <= 200 m²	10	0	30	0	30	2	1 G	1		
1561	1061	0	Meelfabrieken:										
1561	1061	1	- p.c. >= 500 t/u	200	100	300 C Z	100 R	300	4.2	2 G	2		
1561	1061	2	- p.c. < 500 t/u	100	50	200 C	50 R	200	4.1	2 G	2		
1561	1061		Grutterswarenfabrieken	50	100	200 C	50	200 D	4.1	2 G	2		
1562	1062	0	Zetmeelfabrieken:										
1562	1062	1	- p.c. < 10 t/u	200	50	200 C	30 R	200	4.1	1 G	2		
1562	1062	2	- p.c. >= 10 t/u	300	100	300 C Z	50 R	300	4.2	2 G	3		
1571	1091	0	Veevoerfabrieken:										
1571	1091	1	- destructiebedrijven	700	30	200 C	50	700 D	5.2	3 G	3		
1571	1091	2	- beender-, veren-, vis-, en vleesmeelfabriek	700	100	100 C	30 R	700 D	5.2	3 G	3		
1571	1091	3	- drogerijen (gras, pulp, groenvoeder, veevoeder) cap. < 10 t/u water	300	100	200 C	30	300	4.2	2 G	2		
1571	1091	4	- drogerijen (gras, pulp, groenvoeder, veevoeder) cap. >= 10 t/u water	700	200	300 C Z	50	700	5.2	3 G	3		
1571	1091	5	- mengvoeder, p.c. < 100 t/u	200	50	200 C	30	200	4.1	3 G	3		
1571	1091	6	- mengvoeder, p.c. >= 100 t/u	300	100	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G	3		
1572	1092		Vervaardiging van voer voor huisdieren	200	100	200 C	30	200	4.1	2 G	2		
1581	1071	0	Broodfabrieken, brood- en banketbakkerijen:										
1581	1071	1	- v.c. < 7500 kg meel/week, bij gebruik van charge-ovens	30	10	30 C	10	30	2	1 G	1		
1581	1071	2	- v.c. >= 7500 kg meel/week	100	30	100 C	30	100	3.2	2 G	2		
1582	1072		Banket, biscuit- en koekfabrieken	100	10	100 C	30	100	3.2	2 G	2		
1583	1081	0	Suikerfabrieken:										
1583	1081	1	- v.c. < 2.500 t/j	500	100	300 C	100 R	500	5.1	2 G	2	B	

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES			
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
1583	1081	2	- v.c. >= 2.500 t/j	1000	200	700 C Z	200 R	1000	5.3	3 G	3	B	
1584	10821	0	Verwerking cacaobonen en vervaardiging chocolade- en suikerwerk:										
1584	10821	1	- Cacao- en chocoladefabrieken: p.o. > 2.000 m²	500	50	100	50 R	500	5.1	2 G	3		
1584	10821	2	- cacao- en chocoladefabrieken vervaardigen van chocoladewerken met p.o. < 2.000 m²	100	30	50	30	100	3.2	2 G	2		
1584	10821	3	- cacao- en chocoladefabrieken vervaardigen van chocoladewerken met p.o. <= 200 m²	30	10	30	10	30	2	1 G	1		
1584	10821	4	- Suikerwerkfabrieken met suiker branden	300	30	50	30 R	300	4.2	2 G	2		
1584	10821	5	- Suikerwerkfabrieken zonder suiker branden: p.o. > 200 m²	100	30	50	30 R	100	3.2	2 G	2		
1584	10821	6	- suikerwerkfabrieken zonder suiker branden: p.o. <= 200 m²	30	10	30	10	30	2	1 G	1		
1585	1073		Deegwarenfabrieken	50	30	10	10	50	3.1	2 G	2		
1586	1083	0	Koffiebranderijen en theepakkerijen:										
1586	1083	1	- koffiebranderijen	500	30	200 C	10	500 D	5.1	2 G	1		
1586	1083	2	- theepakkerijen	100	10	30	10	100	3.2	2 G	1		
1587	108401		Vervaardiging van azijn, specerijen en kruiden	200	30	50	10	200	4.1	2 G	1		
1589	1089		Vervaardiging van overige voedingsmiddelen	200	30	50	30	200 D	4.1	2 G	2		
1589.1	1089		Bakkerijgrondstoffenfabrieken	200	50	50	50 R	200	4.1	2 G	2		
1589.2	1089	0	Soep- en soeparomafabrieken:										
1589.2	1089	1	- zonder poederdrogen	100	10	50	10	100	3.2	2 G	2		
1589.2	1089	2	- met poederdrogen	300	50	50	50 R	300	4.2	2 G	2		
1591	110101		Destilleerderijen en likeurstokerijen	300	30	200 C	30	300	4.2	2 G	2		
1592	110102	0	Vervaardiging van ethylalcohol door gisting:										
1592	110102	1	- p.c. < 5.000 t/j	200	30	200 C	30 R	200	4.1	1 G	2		
1592	110102	2	- p.c. >= 5.000 t/j	300	50	300 C	50 R	300	4.2	2 G	3	B	
1593 t/m 1595	1102 t/m 1104		Vervaardiging van wijn, cider e.d.	10	0	30 C	0	30	2	1 G	1		
1596	1105		Bierbrouwerijen	300	30	100 C	50 R	300	4.2	2 G	2		
1597	1106		Mouterijen	300	50	100 C	30	300	4.2	2 G	2		
1598	1107		Mineraalwater- en frisdrankfabrieken	10	0	100	50 R	100	3.2	3 G	2		
16	12	-											
16	12	-	VERWERKING VAN TABAK										
160	120		Tabakverwerkende industrie	200	30	50 C	30	200	4.1	2 G	1		
17	13	-											
17	13	-	VERVAARDIGING VAN TEXTIEL										
171	131		Bewerken en spinnen van textielvezels	10	50	100	30	100	3.2	2 G	1		
172	132	0	Weven van textiel:										
172	132	1	- aantal weefgetouwen < 50	10	10	100	0	100	3.2	2 G	1		
172	132	2	- aantal weefgetouwen >= 50	10	30	300 Z	50	300	4.2	3 G	2		
173	133		Textielveredelingsbedrijven	50	0	50	10	50	3.1	2 G	2	B	
174, 175	139		Vervaardiging van textielwaren	10	0	50	10	50	3.1	1 G	1		
1751	1393		Tapijt-, kokos- en vloermattenfabrieken	100	30	200	10	200	4.1	2 G	2	B	L
176, 177	139, 143		Vervaardiging van gebreide en gehaakte stoffen en artikelen	0	10	50	10	50	3.1	1 G	2		
18	14	-											
18	14	-	VERVAARDIGING VAN KLEDING; BEREIDEN EN VERVEN VAN BONT										
181	141		Vervaardiging kleding van leer	30	0	50	0	50	3.1	1 G	1		
182	141		Vervaardiging van kleding en -toebehoren (excl. van leer)	10	10	30	10	30	2	2 G	2		
183	142, 151		Bereiden en verven van bont; vervaardiging van artikelen van bont	50	10	10	10	50	3.1	1 G	1	B	L
19	19	-											

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES			
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
19	15	-	VERVAARDIGING VAN LEER EN LEDERWAREN (EXCL. KLEDING)										
191	151,152		Lederfabrieken	300	30	100	10	300	4.2	2 G	2	B	L
192	151		Lederwarenfabrieken (excl. kleding en schoeisel)	50	10	30	10	50 D	3.1	2 G	2		
193	152		Schoenenfabrieken	50	10	50	10	50	3.1	2 G	1		
20		-											
20	16	-	HOUTINDUSTRIE EN VERVAARDIGING ARTIKELEN VAN HOUT, RIET, KURK E.D										
2010.1	16101		Houtzagerijen	0	50	100	50 R	100	3.2	2 G	2		
2010.2	16102	0	Houtconserveringsbedrijven:										
2010.2	16102	1	- met creosootolie	200	30	50	10	200	4.1	2 G	2	B	L
2010.2	16102	2	- met zoutoplossingen	10	30	50	10	50	3.1	2 G	1	B	
202	1621		Fineer- en plaatmaterialenfabrieken	100	30	100	10	100	3.2	3 G	2	B	
203, 204, 205	162	0	Timmerwerkfabrieken, vervaardiging overige artikelen van hout	0	30	100	0	100	3.2	2 G	2		
203, 204, 205	162	1	Timmerwerkfabrieken, vervaardiging overige artikelen van hout, p.o. < 200 m2	0	30	50	0	50	3.1	1 G	1		
205	162902		Kurkwaren-, riet- en vlechtwerkfabrieken	10	10	30	0	30	2	1 G	1		
21	17	-											
21	17	-	VERVAARDIGING VAN PAPIER, KARTON EN PAPIER- EN KARTONWAREN										
2111	1711		Vervaardiging van pulp	200	100	200 C	50 R	200	4.1	3 G	2		
2112	1712	0	Papier- en kartonfabrieken:										
2112	1712	1	- p.c. < 3 t/u	50	30	50 C	30 R	50	3.1	1 G	2		
2112	1712	2	- p.c. 3 - 15 t/u	100	50	200 C Z	50 R	200	4.1	2 G	2		
2112	1712	3	- p.c. >= 15 t/u	200	100	300 C Z	100 R	300	4.2	3 G	2		
212	172		Papier- en kartonwarenfabrieken	30	30	100 C	30 R	100	3.2	2 G	2		
2121.2	17212	0	Golfkartonfabrieken:										
2121.2	17212	1	- p.c. < 3 t/u	30	30	100 C	30 R	100	3.2	2 G	2		
2121.2	17212	2	- p.c. >= 3 t/u	50	30	200 C Z	30 R	200	4.1	2 G	2		
22	58	-											
22	58	-	UITGEVERIJEN, DRUKKERIJEN EN REPRODUKTIE VAN OPGENOMEN MEDIA										
221	581		Uitgeverijen (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P	1		
2221	1811		Drukkerijen van dagbladen	30	0	100 C	10	100	3.2	3 G	2	B	L
2222	1812		Drukkerijen (vlak- en rotatie-diepdrukkerijen)	30	0	100	10	100	3.2	3 G	2	B	
2222.6	18129		Kleine drukkerijen en kopieerinrichtingen	10	0	30	0	30	2	1 P	1	B	
2223	1814	A	Grafische afwerking	0	0	10	0	10	1	1 G	1		
2223	1814	B	Binderijen	30	0	30	0	30	2	2 G	1		
2224	1813		Grafische reproduktie en zetten	30	0	10	10	30	2	2 G	1	B	
2225	1814		Overige grafische aktiviteiten	30	0	30	10	30 D	2	2 G	1	B	
223	182		Reproduktiebedrijven opgenomen media	0	0	10	0	10	1	1 G	1		
23	19	-											
23	19	-	AARDOLIE-/STEENKOOLVERWERK. IND.; BEWERKING SPLIJT-/KWEEKSTOFFEN										
231	191		Cokesfabrieken	1000	700	1000 C Z	100 R	1000	5.3	2 G	3	B	L
2320.1	19201		Aardolieraffinaderijen	1500	100	1500 C Z	1500 R	1500	6	3 G	3	B	L
2320.2	19202	A	Smeeroliën- en vettenfabrieken	50	0	100	30 R	100	3.2	2 G	2	B	L
2320.2	19202	B	Recyclingbedrijven voor afgewerkte olie	300	0	100	50 R	300	4.2	2 G	2	B	L
2320.2	19202	C	Aardolieproduktenfabrieken n.e.g.	300	0	200	50 R	300 D	4.2	2 G	2	B	L
24	20	-											
24	20	-	VERVAARDIGING VAN CHEMISCHE PRODUKTEN										

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES			
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
2411	2011	0	Vervaardiging van industriële gassen:										
2411	2011	1	- luchtscheidingsinstallatie v.c. >= 10 t/d lucht	10	0	700 C Z	100 R	700	5.2	3 G	3		
2411	2011	2	- overige gassenfabrieken, niet explosief	100	0	500 C	100 R	500	5.1	3 G	3		L
2411	2011	3	- overige gassenfabrieken, explosief	100	0	500 C	300 R	500	5.1	3 G	3		L
2412	2012		Kleur- en verfstoffenfabrieken	200	0	200 C	200 R	200 D	4.1	3 G	3	B	L
2413	2012	0	Anorg. chemische grondstoffenfabrieken:										
2413	2012	1	- niet vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	100	30	300 C	300 R	300 D	4.2	2 G	3	B	L
2413	2012	2	- vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	300	50	500 C	700 R	700 D	5.2	3 G	3	B	L
2414.1	20141	A0	Organ. chemische grondstoffenfabrieken:										
2414.1	20141	A1	- niet vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	300	10	200 C	300 R	300 D	4.2	2 G	3	B	L
2414.1	20141	A2	- vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	1000	30	500 C	700 R	1000 D	5.3	2 G	2	B	L
2414.1	20141	B0	Methanolfabrieken:										
2414.1	20141	B1	- p.c. < 100.000 t/j	100	0	200 C	100 R	200	4.1	2 G	2	B	
2414.1	20141	B2	- p.c. >= 100.000 t/j	200	0	300 C Z	200 R	300	4.2	3 G	3	B	
2414.2	20149	0	Vetzuren en alkanolenfabrieken (niet synth.):										
2414.2	20149	1	- p.c. < 50.000 t/j	300	0	200 C	100 R	300	4.2	2 G	2	B	L
2414.2	20149	2	- p.c. >= 50.000 t/j	500	0	300 C Z	200 R	500	5.1	3 G	3	B	L
2415	2015		Kunstmeststoffenfabrieken	500	300	500 C	500 R	500	5.1	3 G	3	B	L
2416	2016		Kunstharsenfabrieken e.d.	700	30	300 C	500 R	700	5.2	3 G	3	B	L
242	202	0	Landbouwchemicaliënfabrieken:										
242	202	1	- fabricage	300	50	100 C	1000 R	1000	5.3	3 G	3	B	L
242	202	2	- formulering en afvullen	100	10	30 C	500 R	500 D	5.1	2 G	2	B	
243	203		Verf, lak en vernisfabrieken	300	30	200 C	300 R	300 D	4.2	3 G	2	B	L
2441	2110	0	Farmaceutische grondstoffenfabrieken:										
2441	2110	1	- p.c. < 1.000 t/j	200	10	200 C	300 R	300	4.2	1 G	2	B	L
2441	2110	2	- p.c. >= 1.000 t/j	300	10	300 C	500 R	500	5.1	2 G	2	B	L
2442	2120	0	Farmaceutische produktenfabrieken:										
2442	2120	1	- formulering en afvullen geneesmiddelen	50	10	50	50 R	50	3.1	2 G	1	B	L
2442	2120	2	- verbandmiddelenfabrieken	10	10	30	10	30	2	2 G	1		
2451	2041		Zeep-, was- en reinigingsmiddelenfabrieken	300	100	200 C	100 R	300	4.2	3 G	2	B	
2452	2042		Parfumerie- en cosmeticafabrieken	300	30	50 C	50 R	300	4.2	2 G	2		
2461	2051		Kruit-, vuurwerk-, en springstoffenfabrieken	30	10	50	1000 V	1000	5.3	1 G	2	B	
2462	2052	0	Lijm- en plakmiddelenfabrieken:										
2462	2052	1	- zonder dierlijke grondstoffen	100	10	100	50	100	3.2	3 G	2	B	L
2462	2052	2	- met dierlijke grondstoffen	500	30	100	50	500	5.1	3 G	2	B	
2464	205902		Fotochemische produktenfabrieken	50	10	100	50 R	100	3.2	3 G	2	B	L
2466	205903	A	Chemische kantoorbenodigdhedenfabrieken	50	10	50	50 R	50	3.1	3 G	2	B	
2466	205903	B	Overige chemische produktenfabrieken n.e.g.	200	30	100 C	200 R	200 D	4.1	2 G	2	B	L
247	2060		Kunstmatige synthetische garen- en vezelfabrieken	300	30	300 C	200 R	300	4.2	3 G	3	B	L
25	22	-											
25	22	-	VERVAARDIGING VAN PRODUKTEN VAN RUBBER EN KUNSTSTOF										

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES			
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
2511	221101		Rubberbandenfabrieken	300	50	300 C	100 R	300	4.2	2 G	2	B	
2512	221102	0	Loopvlakvernieuwingsbedrijven:										
2512	221102	1	- vloeropp. < 100 m2	50	10	30	30	50	3.1	1 G	1		
2512	221102	2	- vloeropp. >= 100 m2	200	50	100	50 R	200	4.1	2 G	2	B	
2513	2219		Rubber-artikelenfabrieken	100	10	50	50 R	100 D	3.2	1 G	2		
252	222	0	Kunststofverwerkende bedrijven:										
252	222	1	- zonder fenolharsen	200	50	100	100 R	200	4.1	2 G	2		
252	222	2	- met fenolharsen	300	50	100	200 R	300	4.2	2 G	2	B	L
252	222	3	- productie van verpakkingsmateriaal en assemblage van kunststofbouwmaterialen	50	30	50	30	50	3.1	2 G	1		
26	23	-											
26	23	-	VERVAARDIGING VAN GLAS, AARDEWERK, CEMENT-, KALK- EN GIPSPRODUKTEN										
261	231	0	Glasfabrieken:										
261	231	1	- glas en glasprodukten, p.c. < 5.000 t/j	30	30	100	30	100	3.2	1 G	1		L
261	231	2	- glas en glasprodukten, p.c. >= 5.000 t/j	30	100	300 C Z	50 R	300	4.2	2 G	2		L
261	231	3	- glaswol en glasvezels, p.c.< 5.000 t/j	300	100	100	30	300	4.2	1 G	1		L
261	231	4	- glaswol en glasvezels, p.c. >= 5.000 t/j	500	200	300 C Z	50 R	500	5.1	2 G	2		L
2615	231		Glasbewerkingsbedrijven	10	30	50	10	50	3.1	1 G	1		
262, 263	232, 234	0	Aardewerkfabrieken:										
262, 263	232, 234	1	- vermogen elektrische ovens totaal < 40 kW	10	10	30	10	30	2	1 G	1		L
262, 263	232, 234	2	- vermogen elektrische ovens totaal >= 40 kW	30	50	100	30	100	3.2	2 G	2		L
264	233	A	Baksteen en baksteenelementenfabrieken	30	200	200	30	200	4.1	2 G	2		L
264	233	B	Dakpannenfabrieken	50	200	200	100 R	200	4.1	2 G	2		
2651	2351	0	Cementfabrieken:										
2651	2351	1	- p.c. < 100.000 t/j	10	300	500 C	30 R	500	5.1	2 G	2		
2651	2351	2	- p.c. >= 100.000 t/j	30	500	1000 C Z	50 R	1000	5.3	3 G	3	B	
2652	235201	0	Kalkfabrieken:										
2652	235201	1	- p.c. < 100.000 t/j	30	200	200	30 R	200	4.1	2 G	2		
2652	235201	2	- p.c. >= 100.000 t/j	50	500	300 Z	50 R	500	5.1	3 G	3		
2653	235202	0	Gipsfabrieken:										
2653	235202	1	- p.c. < 100.000 t/j	30	200	200	30 R	200	4.1	2 G	2		
2653	235202	2	- p.c. >= 100.000 t/j	50	500	300 Z	50 R	500	5.1	3 G	3	B	
2661.1	23611	0	Betonwarenfabrieken:										
2661.1	23611	1	- zonder persen, triltafels en bekistingtrille	10	100	200	30	200	4.1	2 G	2	B	
2661.1	23611	2	- met persen, triltafels of bekistingtrillers, p.c. < 100 t/d	10	100	300	30	300	4.2	2 G	2	B	
2661.1	23611	3	- met persen, triltafels of bekistingtrillers, p.c. >= 100 t/d	30	200	700 Z	30	700	5.2	3 G	3	B	
2661.2	23612	0	Kalkzandsteenfabrieken:										
2661.2	23612	1	- p.c. < 100.000 t/j	10	50	100	30	100	3.2	2 G	2		
2661.2	23612	2	- p.c. >= 100.000 t/j	30	200	300 Z	30	300	4.2	3 G	3		
2662	2362		Mineraalgebonden bouwplatenfabrieken	50	50	100	30	100	3.2	2 G	2		
2663, 2664	2363, 2364	0	Betonmortelcentrales:										
2663, 2664	2363, 2364	1	- p.c. < 100 t/u	10	50	100	10	100	3.2	3 G	2		
2663, 2664	2363, 2364	2	- p.c. >= 100 t/u	30	200	300 Z	10	300	4.2	3 G	3		
2665, 2666	2365, 2369	0	Vervaardiging van produkten van beton, (vezel)cement en gips:										
2665, 2666	2365, 2369	1	- p.c. < 100 t/d	10	50	100	50 R	100	3.2	2 G	2		

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES			
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
2665, 2666	2365, 2369	2	- p.c. >= 100 t/d	30	200	300 Z	200 R	300	4.2	3 G	2	B	
267	237	0	Natuursteenbewerkingsbedrijven:										
267	237	1	- zonder breken, zeven en drogen: p.o. > 2.000 m²	10	30	100	0	100 D	3.2	1 G	2		
267	237	2	- zonder breken, zeven en drogen: p.o. <= 2.000 m²	10	30	50	0	50	3.1	1 G	1		
267	237	3	- met breken, zeven of drogen, v.c. < 100.000 t/j	10	100	300	10	300	4.2	1 G	2		
267	237	4	- met breken, zeven of drogen, v.c. >= 100.000 t/j	30	200	700 Z	10	700	5.2	2 G	3		
2681	2391		Slijp- en polijstmiddelen fabrieken	10	30	50	10	50 D	3.1	1 G	2		
2682	2399	A0	Bitumineuze materialenfabrieken:										
2682	2399	A1	- p.c. < 100 t/u	300	100	100	30	300	4.2	3 G	2	B	L
2682	2399	A2	- p.c. >= 100 t/u	500	200	200 Z	50	500	5.1	3 G	3	B	L
2682	2399	B0	Isolatiematerialenfabrieken (excl. glaswol):										
2682	2399	B1	- steenwol, p.c. >= 5.000 t/j	100	200	300 C Z	30	300	4.2	2 G	2		
2682	2399	B2	- overige isolatiematerialen	200	100	100 C	50	200	4.1	2 G	2		
2682	2399	C	Minerale produktenfabrieken n.e.g.	50	50	100	50	100 D	3.2	2 G	2		
2682	2399	D0	Asfaltcentrales: p.c.< 100 ton/uur	100	50	200	30	200	4.1	3 G	2	B	L
2682	2399	D1	- asfaltcentrales, p.c. >= 100 ton/uur	200	100	300 Z	50	300	4.2	3 G	2	B	L
27	24	-											
27	24	-	VERVAARDIGING VAN METALEN										
271	241	0	Ruwijzer- en staalfabrieken:										
271	241	1	- p.c. < 1.000 t/j	700	500	700	200 R	700	5.2	2 G	2	B	
271	241	2	- p.c. >= 1.000 t/j	1500	1000	1500 C Z	300 R	1500	6	3 G	3	B	L
272	245	0	IJzeren- en stalenbuizenfabrieken:										
272	245	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	500	30	500	5.1	2 G	2	B	
272	245	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	1000 Z	50 R	1000	5.3	3 G	2	B	
273	243	0	Draadtrekkerijen, koudbandwalserijen en profielzetterijen:										
273	243	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	300	30	300	4.2	2 G	2		
273	243	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	50	700 Z	50 R	700	5.2	3 G	3	B	
274	244	A0	Non-ferro-metaalfabrieken:										
274	244	A1	- p.c. < 1.000 t/j	100	100	300	30 R	300	4.2	1 G	2	B	
274	244	A2	- p.c. >= 1.000 t/j	200	300	700 Z	50 R	700	5.2	2 G	3	B	
274	244	B0	Non-ferro-metaalwalserijen, -trekkerijen e.d.:										
274	244	B1	- p.o. < 2.000 m2	50	50	500	50 R	500	5.1	2 G	2	B	
274	244	B2	- p.o. >= 2.000 m2	200	100	1000 Z	100 R	1000	5.3	3 G	3	B	
2751, 2752	2451, 2452	0	IJzer- en staalgieterijen/ -smelterijen:										
2751, 2752	2451, 2452	1	- p.c. < 4.000 t/j	100	50	300 C	30 R	300	4.2	1 G	2	B	
2751, 2752	2451, 2452	2	- p.c. >= 4.000 t/j	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	2 G	3	B	L
2753, 2754	2453, 2454	0	Non-ferro-metaalgieterijen/ -smelterijen:										
2753, 2754	2453, 2454	1	- p.c. < 4.000 t/j	100	50	300 C	30 R	300	4.2	1 G	2	B	
2753, 2754	2453, 2454	2	- p.c. >= 4.000 t/j	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	2 G	3	B	L
28	25	-											
28	25, 31	-	VERVAARD. EN REPARATIE VAN PRODUKTEN VAN METAAL (EXCL. MACH./TRANSPORTMIDD.)										
281	251, 331	0	Constructiewerkplaatsen										
281	251, 331	1	- gesloten gebouw	30	30	100	30	100	3.2	2 G	2	B	
281	251, 331	1a	- gesloten gebouw, p.o. < 200 m2	30	30	50	10	50	3.1	1 G	1		

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES			
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
281	251, 331	2	- in open lucht, p.o. < 2.000 m2	30	50	200	30	200	4.1	2 G	2	B	
281	251, 331	3	- in open lucht, p.o. >= 2.000 m2	50	200	300 Z	30	300	4.2	3 G	3	B	
2821	2529, 3311	0	Tank- en reservoirbouwbedrijven:										
2821	2529, 3311	1	- p.o. < 2.000 m2	30	50	300	30 R	300	4.2	2 G	2	B	
2821	2529, 3311	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	500 Z	50 R	500	5.1	3 G	3	B	
2822, 2830	2521, 2530, 3311		Vervaardiging van verwarmingsketels, radiatoren en stoomketels	30	30	200	30	200	4.1	2 G	2	B	
284	255, 331	A	Stamp-, pers-, dieptrek- en forceerbedrijven	10	30	200	30	200	4.1	1 G	2	B	
284	255, 331	B	Smederijen, lasinrichtingen, bankwerkerijen e.d.	50	30	100	30	100 D	3.2	2 G	2	B	
284	255, 331	B1	Smederijen, lasinrichtingen, bankwerkerijen e.d., p.o. < 200 m2	30	30	50	10	50 D	3.1	1 G	2	B	
2851	2561, 3311	0	Metaaloppervlaktebehandelingsbedrijven:										
2851	2561, 3311	1	- algemeen	50	50	100	50	100	3.2	2 G	2	B	L
2851	2561, 3311	10	- stralen	30	200	200	30	200 D	4.1	2 G	2	B	L
2851	2561, 3311	11	- metaalharden	30	50	100	50	100 D	3.2	1 G	2	B	
2851	2561, 3311	12	- lakspuiten en moffelen	100	30	100	50 R	100 D	3.2	2 G	2	B	L
2851	2561, 3311	2	- scoperen (opspuiten van zink)	50	50	100	30 R	100 D	3.2	2 G	2	B	L
2851	2561, 3311	3	- thermisch verzinken	100	50	100	50	100	3.2	2 G	2	B	L
2851	2561, 3311	4	- thermisch vertinnen	100	50	100	50	100	3.2	2 G	2	B	L
2851	2561, 3311	5	- mechanische oppervlaktebehandeling (slijpen, polijsten)	30	50	100	30	100	3.2	2 G	2	B	
2851	2561, 3311	6	- anodiseren, eloxeren	50	10	100	30	100	3.2	2 G	2	B	
2851	2561, 3311	7	- chemische oppervlaktebehandeling	50	10	100	30	100	3.2	2 G	2	B	
2851	2561, 3311	8	- emailleren	100	50	100	50 R	100	3.2	1 G	1	B	L
2851	2561, 3311	9	- galvaniseren (vernikkelen, verchromen, verzinken, verkoperen ed)	30	30	100	50	100	3.2	2 G	2	B	
2852	2562, 3311	1	Overige metaalbewerkende industrie	10	30	100	30	100 D	3.2	1 G	2	B	
2852	2562, 3311	2	Overige metaalbewerkende industrie, inpandig, p.o. <200m2	10	30	50	10	50 D	3.1	1 G	2	B	
287	259, 331	A0	Grofsmederijen, anker- en kettingfabrieken:										
287	259, 331	A1	- p.o. < 2.000 m2	30	50	200	30	200	4.1	2 G	2	B	
287	259, 331	A2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	500 Z	30	500	5.1	3 G	3	B	
287	259, 331	B	Overige metaalwarenfabrieken n.e.g.	30	30	100	30	100	3.2	2 G	2	B	
287	259, 331	B	Overige metaalwarenfabrieken n.e.g.; inpandig, p.o. <200 m2	30	30	50	10	50	3.1	1 G	2	B	
29	27, 28, 33	-											
29	27, 28, 33	-	VERVAARDIGING VAN MACHINES EN APPARATEN										
29	27, 28, 33	0	Machine- en apparatenfabrieken incl. reparatie:										
29	27, 28, 33	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	100	30	100 D	3.2	2 G	1	B	
29	27, 28, 33	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	30	200	30	200 D	4.1	3 G	2	B	
29	28, 33	3	- met proefdraaien verbrandingsmotoren >= 1 MW	50	30	300 Z	30	300 D	4.2	3 G	2	B	
30	26, 28, 33	-											
30	26, 28, 33	-	VERVAARDIGING VAN KANTOORMACHINES EN COMPUTERS										
30	26, 28, 33	A	Kantoormachines- en computerfabrieken incl. reparatie	30	10	30	10	30	2	1 G	1		
31	26, 27, 33	-											
31	26, 27, 33	-	VERVAARDIGING VAN OVER. ELEKTR. MACHINES, APPARATEN EN BENODIGDH										
311	271, 331		Elektromotoren- en generatorenfabrieken incl. reparatie	200	30	30	50	200	4.1	1 G	2	B	L
312	271, 273		Schakel- en installatiemateriaalfabrieken	200	10	30	50	200	4.1	1 G	2	B	L
313	273		Elektrische draad- en kabelfabrieken	100	10	200	100 R	200 D	4.1	2 G	2		L
314	272		Accumulatoren- en batterijenfabrieken	100	30	100	50	100	3.2	2 G	2	B	L
315	274		Lampenfabrieken	200	30	30	300 R	300	4.2	2 G	2	B	L

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES			
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
316	293		Elektrotechnische industrie n.e.g.	30	10	30	10	30	2	1 G	1		
3162	2790		Koolelektrodenfabrieken	1500	300	1000 C Z	200 R	1500	6	2 G	3	B	L
32	26, 33	-											
32	26, 33	-	VERVAARDIGING VAN AUDIO-, VIDEO-, TELECOM-APPARATEN EN -BENODIGDH.										
321 t/m 323	261, 263, 264, 331		Vervaardiging van audio-, video- en telecom-apparatuur e.d. incl. reparatie	30	0	50	30	50 D	3.1	2 G	1	B	
3210	2612		Fabrieken voor gedrukte bedrading	50	10	50	30	50	3.1	1 G	2	B	
33	26, 32, 33	-											
33	26, 32, 33	-	VERVAARDIGING VAN MEDISCHE EN OPTISCHE APPARATEN EN INSTRUMENTEN										
33	26, 32, 33	A	Fabrieken voor medische en optische apparaten en instrumenten e.d. incl. reparatie	30	0	30	0	30	2	1 G	1		
34	29	-											
34	29		VERVAARDIGING VAN AUTO'S, AANHANGWAGENS EN OPLEGGERS										
341	291	0	Autofabrieken en assemblagebedrijven										
341	291	1	- p.o. < 10.000 m2	100	10	200 C	30 R	200 D	4.1	3 G	2	B	
341	291	2	- p.o. >= 10.000 m2	200	30	300 Z	50 R	300	4.2	3 G	2	B	L
3420.1	29201		Carrosseriefabrieken	100	10	200	30 R	200	4.1	2 G	2	B	
3420.2	29202		Aanhangwagen- en opleggerfabrieken	30	10	200	30	200	4.1	2 G	2	B	
343	293		Auto-onderdelenfabrieken	30	10	100	30 R	100	3.2	2 G	2		
35	30	-											
35	30	-	VERVAARDIGING VAN TRANSPORTMIDDELEN (EXCL. AUTO'S, AANHANGWAGENS)										
351	301, 3315	0	Scheepsbouw- en reparatiebedrijven:										
351	301, 3315	1	- houten schepen	30	30	50	10	50	3.1	2 G	1	B	
351	301, 3315	2	- kunststof schepen	100	50	100	50 R	100	3.2	2 G	1	B	
351	301, 3315	3	- metalen schepen < 25 m	50	100	200	30	200	4.1	2 G	2	B	
351	301, 3315	4	- metalen schepen >= 25m en/of proefdraaien motoren >= 1 MW	100	100	500 C Z	50	500	5.1	2 G	3	B	
3511	3831		Scheepssloperijen	100	200	700	100 R	700	5.2	2 G	3	B	
352	302, 317	0	Wagonbouw- en spoorwegwerkplaatsen:										
352	302, 317	1	- algemeen	50	30	100	30	100	3.2	2 G	2	B	
352	302, 317	2	- met proefdraaien van verbrandingsmotoren >= 1 MW	50	30	300 Z	30 R	300	4.2	2 G	2	B	
353	303, 3316	0	Vliegtuigbouw en -reparatiebedrijven:										
353	303, 3316	1	- zonder proefdraaien motoren	50	30	200	30	200	4.1	2 G	2	B	
353	303, 3316	2	- met proefdraaien motoren	100	30	1000 Z	100 R	1000	5.3	2 G	2	B	
354	309		Rijwiel- en motorrijwielfabrieken	30	10	100	30 R	100	3.2	2 G	2	B	
355	3099		Transportmiddelenindustrie n.e.g.	30	30	100	30	100 D	3.2	2 G	2	B	
36	31	-											
36	31	-	VERVAARDIGING VAN MEUBELS EN OVERIGE GOEDEREN N.E.G.										
361	310	1	Meubelfabrieken	50	50	100	30	100 D	3.2	2 G	2	B	
361	9524	2	Meubelstoffeerderijen b.o. < 200 m2	0	10	10	0	10	1	1 P	1		
362	321		Fabricage van munten, sieraden e.d.	30	10	10	10	30	2	1 G	1	B	
363	322		Muziekinstrumentenfabrieken	30	10	30	10	30	2	2 G	2		
364	323		Sportartikelenfabrieken	30	10	50	30	50	3.1	2 G	2		
365	324		Speelgoedartikelenfabrieken	30	10	50	30	50	3.1	2 G	2		
3663.1	32991		Sociale werkvoorziening	0	30	30	0	30	2	1 P	1		
3663.2	32999		Vervaardiging van overige goederen n.e.g.	30	10	50	30	50 D	3.1	2 G	2		
37	38	-											
37	38	-	VOORBEREIDING TOT RECYCLING										

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES			
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
371	383201		Metaal- en autoschredders	30	100	500 Z	30	500	5.1	2 G	3	B	
372	383202	A0	Puinbrekerijen en -malerijen:										
372	383202	A1	- v.c. < 100.000 t/j	30	100	300	10	300	4.2	2 G	2		
372	383202	A2	- v.c. >= 100.000 t/j	30	200	700	10	700	5.2	3 G	3		
372	383202	B	Rubberregeneratiebedrijven	300	50	100	50 R	300	4.2	2 G	2		
372	383202	C	Afvalscheidingsinstallaties	200	200	300 C	50	300	4.2	3 G	2	B	
40	35	-											
40	35	-	PRODUKTIE EN DISTRIB. VAN STROOM, AARDGAS, STOOM EN WARM WATER										
40	35	A0	Elektriciteitsproduktiebedrijven (electrisch vermogen >= 50 MWe)										
40	35	A1	- kolengestookt (incl. meestook biomassa), thermisch vermogen > 75 MWth	100	700	700 C Z	200	700	5.2	2 G	3	B	L
40	35	A2	- oliegestookt, thermisch vermogen > 75 MWth	100	100	500 C Z	100	500	5.1	2 G	3	B	L
40	35	A3	- gasgestookt (incl. bijstook biomassa), thermisch vermogen > 75 MWth,in	100	100	500 C Z	100 R	500	5.1	1 G	3		
40	35	A4	- kerncentrales met koeltorens	10	10	500 C	1500	1500 D	6	1 P	3		
40	35	A5	- warmte-kracht-installaties (gas), thermisch vermogen > 75 MWth	30	30	500 C Z	100 R	500	5.1	1 G	2		
40	35	B0	bio-energieinstallaties electrisch vermogen < 50 MWe:										
40	35	B1	- covergisting, verbranding en vergassing van mest, slib, GFT en reststromen voedingsindustrie	100	50	100	30 R	100	3.2	2 G	1		L
40	35	B2	- vergisting, verbranding en vergassing van overige biomassa	50	50	100	30 R	100	3.2	2 G	1		L
40	35	C0	Elektriciteitsdistributiebedrijven, met transformatorvermogen:										
40	35	C1	- < 10 MVA	0	0	30 C	10	30	2	1 P	1	B	
40	35	C2	- 10 - 100 MVA	0	0	50 C	30	50	3.1	1 P	1	B	
40	35	C3	- 100 - 200 MVA	0	0	100 C	50	100	3.2	1 P	2	B	
40	35	C4	- 200 - 1000 MVA	0	0	300 C Z	50	300	4.2	1 P	2	B	
40	35	C5	- >= 1000 MVA	0	0	500 C Z	50	500	5.1	1 P	2	B	
40	35	D0	Gasdistributiebedrijven:										
40	35	D1	- gascompressorstations vermogen < 100 MW	0	0	300 C	100	300	4.2	1 P	1		
40	35	D2	- gascompressorstations vermogen >= 100 MW	0	0	500 C	200 R	500	5.1	1 P	2		
40	35	D3	- gas: reduceer-, compressor-, meet- en regelinst. Cat. A	0	0	10 C	10	10	1	1 P	1		
40	35	D4	- gasdrukregel- en meetruimten (kasten en gebouwen), cat. B en C	0	0	30 C	10	30	2	1 P	1		
40	35	D5	- gasontvang- en -verdeelstations, cat. D	0	0	50 C	50 R	50	3.1	1 P	1		
40	35	E0	Warmtevoorzieningsinstallaties, gasgestookt:										
40	35	E1	- stadsverwarming	30	10	100 C	50	100	3.2	1 P	2		
40	35	E2	- blokverwarming	10	0	30 C	10	30	2	1 P	1		
40	35	F0	windmolens:										
40	35	F1	- wiekdiameter 20 m	0	0	100 C	30	100	3.2	1 P	2		
40	35	F2	- wiekdiameter 30 m	0	0	200 C	50	200	4.1	1 P	2		
40	35	F3	- wiekdiameter 50 m	0	0	300 C	50	300	4.2	1 P	3		
41	36	-											
41	36	-	WINNING EN DITRIBUTIE VAN WATER										
41	36	A0	Waterwinning-/ bereiding- bedrijven:										
41	36	A1	- met chloorgas	50	0	50 C	1000 R	1000 D	5.3	1 G	2		L
41	36	A2	- bereiding met chloorbleekloog e.d. en/of straling	10	0	50 C	30	50	3.1	1 G	2		
41	36	B0	Waterdistributiebedrijven met pompvermogen:										
41	36	B1	- < 1 MW	0	0	30 C	10	30	2	1 P	1		
41	36	B2	- 1 - 15 MW	0	0	100 C	10	100	3.2	1 P	1		

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES			
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
41	36	B3	- >= 15 MW	0	0	300 C	10	300	4.2	1 P	2		
45	41, 42, 43	-											
45	41, 42, 43	-	BOUWNIJVERHEID										
45	41, 42, 43	0	Bouwbedrijven algemeen: b.o. > 2.000 m²	10	30	100	10	100	3.2	2 G	2	B	
45	41, 42, 43	1	- bouwbedrijven algemeen: b.o. <= 2.000 m²	10	30	50	10	50	3.1	2 G	1	B	
45	41, 42, 43	2	Aannemersbedrijven met werkplaats: b.o. > 1000 m²	10	30	50	10	50	3.1	2 G	1	B	
45	41, 42, 43	3	- aannemersbedrijven met werkplaats: b.o.< 1000 m²	0	10	30	10	30	2	1 G	1	B	
50	45, 47	-											
50	45, 47	-	HANDEL/REPARATIE VAN AUTO'S, MOTORFIETSEN; BENZINESERVICESTATIONS										
501, 502, 504	451, 452, 454		Handel in auto's en motorfietsen, reparatie- en servicebedrijven	10	0	30	10	30	2	2 P	1	B	
501	451		Handel in vrachtauto's (incl. import en reparatie)	10	10	100	10	100	3.2	2 G	1		
5020.4	45204	A	Autoplaatwerkerijen	10	30	100	10	100	3.2	1 G	1		
5020.4	45204	B	Autobeklederijen	0	0	10	10	10	1	1 G	1		
5020.4	45204	C	Autospuitinrichtingen	50	30	30	30 R	50	3.1	1 G	1	B	L
5020.5	45205		Autowasserijen	10	0	30	0	30	2	3 P	1		
503, 504	453		Handel in auto- en motorfietsonderdelen en -accessoires	0	0	30	10	30	2	1 P	1		
505	473	0	Benzineservisestations:										
505	473	1	- met LPG > 1000 m3/jr	30	0	30	200 R	200	4.1	3 P	1	B	
505	473	2	- met LPG < 1000 m3/jr	30	0	30	50 R	50	3.1	3 P	1	B	
505	473	3	- zonder LPG	30	0	30	10	30	2	3 P	1	B	
51	46	-											
51	46	-	GROOTHANDEL EN HANDELSBEMIDDELING										
511	461		Handelsbemiddeling (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P	1		
5121	4621	0	Grth in akkerbouwprodukten en veevoeders	30	30	50	30 R	50	3.1	2 G	2		
5121	4621	1	Grth in akkerbouwprodukten en veevoeders met een verwerkingscapaciteit van 500 ton/uur of meer	100	100	300 Z	50 R	300	4.2	2 G	2		
5122	4622		Grth in bloemen en planten	10	10	30	0	30	2	2 G	1		
5123	4623		Grth in levende dieren	50	10	100 C	0	100	3.2	2 G	1		
5124	4624		Grth in huiden, vellen en leder	50	0	30	0	50	3.1	2 G	1		
5125, 5131	46217, 4631		Grth in ruwe tabak, groenten, fruit en consumptie-aardappelen	30	10	30	50 R	50	3.1	2 G	1		
5132, 5133	4632, 4633		Grth in vlees, vleeswaren, zuivelprodukten, eieren, spijsoliën	10	0	30	50 R	50	3.1	2 G	1		
5134	4634		Grth in dranken	0	0	30	0	30	2	2 G	1		
5135	4635		Grth in tabaksprodukten	10	0	30	0	30	2	2 G	1		
5136	4636		Grth in suiker, chocolade en suikerwerk	10	10	30	0	30	2	2 G	1		
5137	4637		Grth in koffie, thee, cacao en specerijen	30	10	30	0	30	2	2 G	1		
5138, 5139	4638, 4639		Grth in overige voedings- en genotmiddelen	10	10	30	10	30	2	2 G	1		
514	464, 46733		Grth in overige consumentenartikelen	10	10	30	10	30	2	2 G	1		
5148.7	46499	0	Grth in vuurwerk en munitie:										
5148.7	46499	1	- consumentenvuurwerk, verpakt, opslag < 10 ton	10	0	30	10 V	30	2	2 G	1		
5148.7	46499	2	- consumentenvuurwerk, verpakt, opslag 10 tot 50 ton	10	0	30	50 V	50	3.1	2 G	1		
5148.7	46499	3	- professioneel vuurwerk, netto expl. massa per bewaarplaats < 750 kg (en > 25 kg theatervuurwerk)	10	0	30	500 V	500	5.1	2 G	1		
5148.7	46499	4	- professioneel vuurwerk, netto expl. massa per bewaarplaats 750 kg tot 6 ton	10	0	30	1000 V	1000	5.3	2 G	1		
5148.7	46499	5	- munitie	0	0	30	30	30	2	2 G	1		
5151.1	46711	0	Grth in vaste brandstoffen:										

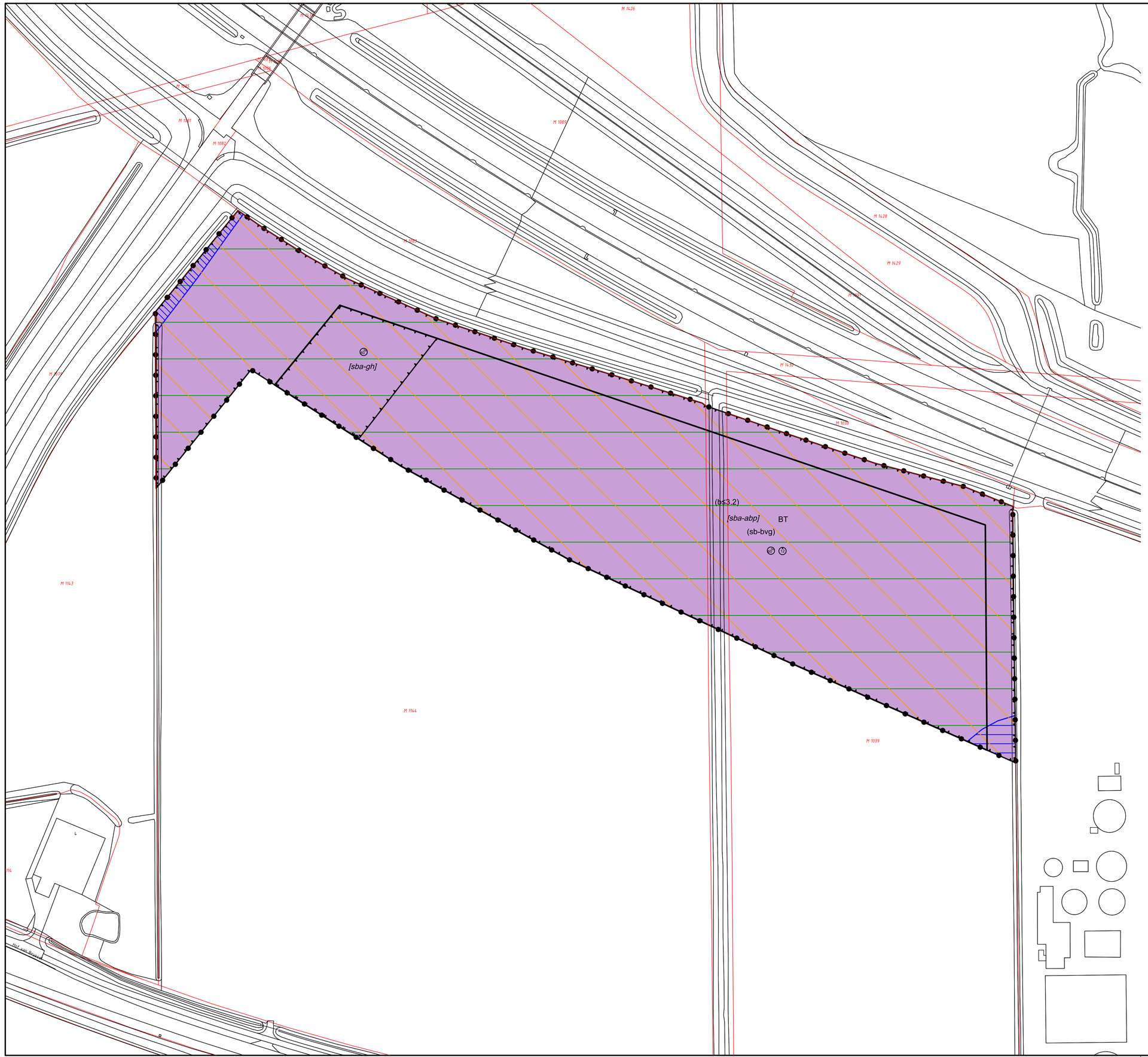
SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES			
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
5151.1	46711	1	- klein, lokaal verzorgingsgebied	10	50	50	30	50	3.1	2 P	2		
5151.1	46711	2	- kolenterminal, opslag opp. >= 2.000 m2	50	500	500 Z	100	500	5.1	3 G	3	B	
5151.2	46712	0	Grth in vloeibare en gasvormige brandstoffen:										
5151.2	46712	1	- vloeistoffen, o.c. < 100.000 m3	50	0	50	200 R	200 D	4.1	2 G	2	B	L
5151.2	46712	2	- vloeistoffen, o.c. >= 100.000 m3	100	0	50	500 R	500 D	5.1	2 G	2	B	L
5151.2	46712	3	- tot vloeistof verdichte gassen	50	0	50	300 R	300 D	4.2	2 G	2		
5151.3	46713		Grth minerale olieprodukten (excl. brandstoffen)	100	0	30	50	100	3.2	2 G	2	B	
5152.1	46721	0	Grth in metaalertsen:										
5152.1	46721	1	- opslag opp. < 2.000 m2	30	300	300	10	300	4.2	3 G	3	B	
5152.1	46721	2	- opslag opp. >= 2.000 m2	50	500	700 Z	10	700	5.2	3 G	3	B	
5152.2 /.3	46722, 46723		Grth in metalen en -halffabrikaten	0	10	100	10	100	3.2	2 G	2		
5153	4673	0	Grth in hout en bouwmaterialen:										
5153	4673	1	- algemeen: b.o. > 2000 m²	0	10	50	10	50	3.1	2 G	2		
5153	4673	2	- algemeen: b.o. <= 2000 m²	0	10	30	10	30	2	1 G	1		
5153.4	46735	4	zand en grind:										
5153.4	46735	5	- algemeen: b.o. > 200 m²	0	30	100	0	100	3.2	2 G	2		
5153.4	46735	6	- algemeen: b.o. <= 200 m²	0	10	30	0	30	2	1 G	1		
5154	4674	0	Grth in ijzer- en metaalwaren en verwarmingsapparatuur:										
5154	4674	1	- algemeen: b.o. > 2.000 m²	0	0	50	10	50	3.1	2 G	2		
5154	4674	2	- algemeen: b.o. < = 2.000 m²	0	0	30	0	30	2	1 G	1		
5155.1	46751		Grth in chemische produkten	50	10	30	100 R	100 D	3.2	2 G	2	B	
5155.2	46752		Grth in kunstmeststoffen	30	30	30	30 R	30	2	1 G	1		
5156	4676		Grth in overige intermediaire goederen	10	10	30	10	30	2	2 G	2		
5157	4677	0	Autosloperijen: b.o. > 1000 m²	10	30	100	30	100	3.2	2 G	2	B	
5157	4677	1	- autosloperijen: b.o. <= 1000 m²	10	10	50	10	50	3.1	2 G	2	B	
5157.2/3	4677	0	Overige groothandel in afval en schroot: b.o. > 1000 m²	10	30	100	10	100 D	3.2	2 G	2	B	
5157.2/3	4677	1	- overige groothandel in afval en schroot: b.o. <= 1000 m²	10	10	50	10	50	3.1	2 G	2	B	
518	466	0	Grth in machines en apparaten:										
518	466	1	- machines voor de bouwnijverheid	0	10	100	10	100	3.2	2 G	2		
518	466	2	- overige	0	10	50	0	50	3.1	2 G	1		
519	466, 469		Overige grth (bedrijfsmeubels, emballage, vakbenodigdheden e.d.	0	0	30	0	30	2	2 G	1		
60	49	-											
60	49	-	VERVOER OVER LAND										
6021.1	493		Bus-, tram- en metrostations en -remises	0	10	100 C	0	100 D	3.2	2 P	2		
6022	493		Taxibedrijven	0	0	30 C	0	30	2	2 P	1		
6023	493		Touringcarbedrijven	10	0	100 C	0	100	3.2	2 G	1		
6024	494	0	Goederenwegvervoerbedrijven (zonder schoonmaken tanks): b.o. > 1000 m²	0	0	100 C	30	100	3.2	3 G	1		
6024	494	1	- Goederenwegvervoerbedrijven (zonder schoonmaken tanks) b.o. <= 1000 m²	0	0	50 C	30	50	3.1	2 G	1		
603	495		Pomp- en compressorstations van pijpleidingen	0	0	30 C	10	30 D	2	1 P	1	B	
61, 62	50, 51	-											
61, 62	50, 51	-	VERVOER OVER WATER / DOOR DE LUCHT										
61, 62	50, 51	A	Vervoersbedrijven (uitsluitend kantoren)	0	0	10	0	10	1	2 P	1		
63	52	-											
63	52	-	DIENSTVERLENING T.B.V. HET VERVOER										
6311.1	52241	0	Laad-, los- en overslagbedrijven t.b.v. zeeschepen:										

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES			
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
6311.1	52241	1	- containers	0	10	500 C	100 R	500	5.1	3 G	3		
6311.1	52241	2	- stukgoederen	0	30	300 C	100 R	300 D	4.2	3 G	3	B	
6311.1	52241	3	- ertsen, mineralen e.d., opslagopp. >= 2.000 m2	50	700	1000 C Z	50	1000	5.3	3 G	3	B	
6311.1	52241	4	- granen of meelsoorten, v.c. >= 500 t/u	100	500	500 C Z	100 R	500	5.1	3 G	3		
6311.1	52241	5	- steenkool, opslagopp. >= 2.000 m2	50	700	700 C Z	100	700	5.2	3 G	3	B	
6311.1	52241	6	- olie, LPG, e.d.	300	0	100 C	1000 R	1000	5.3	2 G	3	B	L
6311.1	52241	7	- tankercleaning	300	10	100 C	200 R	300	4.2	1 G	2	B	
6311.2	52242	0	Laad-, los- en overslagbedrijven t.b.v. binnenvaart:										
6311.2	52242	1	- containers	0	10	300	50 R	300	4.2	2 G	2		
6311.2	52242	10	- tankercleaning	300	10	100	200 R	300	4.2	1 G	2	B	
6311.2	52242	2	- stukgoederen	0	10	100	50 R	100 D	3.2	2 G	2	B	
6311.2	52242	3	- ertsen, mineralen, e.d., opslagopp. < 2.000 m²	30	200	300	30	300	4.2	2 G	2	B	
6311.2	52242	4	- ersten, mineralen, e.d., opslagopp. >= 2.000 m²	50	500	700 Z	50	700	5.2	3 G	3	B	
6311.2	52242	5	- granen of meelsoorten , v.c. < 500 t/u	50	300	200	50 R	300	4.2	2 G	2		
6311.2	52242	6	- granen of meelsoorten, v.c. >= 500 t/u	100	500	300 Z	100 R	500	5.1	3 G	3		
6311.2	52242	7	- steenkool, opslagopp. < 2.000 m2	50	300	300	50	300	4.2	2 G	2	B	
6311.2	52242	8	- steenkool, opslagopp. >= 2.000 m2	50	500	500 Z	100	500	5.1	3 G	3	B	
6311.2	52242	9	- olie, LPG, e.d.	100	0	50	700 R	700	5.2	2 G	3	B	L
6312	52102, 52109	A	Distributiecentra, pak- en koelhuizen	30	10	50 C	50 R	50 D	3.1	2 G	2		
6312	52109	B	Opslaggebouwen (verhuur opslagruimte)	0	0	30 C	10	30	2	2 G	1		
6321	5221	1	Autoparkeerterreinen, parkeergarages	10	0	30 C	0	30	2	3 P	1		L
6321	5221	2	Stalling van vrachtwagens (met koelinstallaties)	10	0	100 C	30	100	3.2	2 G	1		
6322, 6323	5222		Overige dienstverlening t.b.v. vervoer (kantoren)	0	0	10	0	10	1	2 P	1		
6323	5223	A	Luchthavens	200	50	1500 C	500 R	1500 D	6	3 P	3	B	L
6323	5223	B	Helikopterlandplaatsen	0	50	500	50	500	5.1	1 P	2		
633	791		Reisorganisaties	0	0	10	0	10	1	1 P	1		
634	5229		Expediteurs, cargadoors (kantoren)	0	0	10	0	10 D	1	1 P	1		
64	64	-											
64	53	-	POST EN TELECOMMUNICATIE										
641	531, 532		Post- en koeriersdiensten	0	0	30 C	0	30	2	2 P	1		
642	61	A	Telecommunicatiebedrijven	0	0	10 C	0	10	1	1 P	1		
642	61	B0	zendinstallaties:										
642	61	B1	- LG en MG, zendervermogen < 100 kW (bij groter vermogen: onderzoek!)	0	0	0 C	100	100	3.2	1 P	2		
642	61	B2	- FM en TV	0	0	0 C	10	10	1	1 P	2		
71	77	-											
71	77	-	VERHUUR VAN TRANSPORTMIDDELEN, MACHINES, ANDERE ROERENDE GOEDEREN										
711	7711		Personenautoverhuurbedrijven	10	0	30	10	30	2	2 P	1		
712	7712, 7739		Verhuurbedrijven voor transportmiddelen (excl. personenauto's)	10	0	50	10	50 D	3.1	2 G	1		
713	773		Verhuurbedrijven voor machines en werktuigen	10	0	50	10	50 D	3.1	2 G	1	B	
714	772		Verhuurbedrijven voor roerende goederen n.e.g.	10	10	30	10	30 D	2	2 G	2		
72	62	-											
72	62	-	COMPUTERSERVICE- EN INFORMATIETECHNOLOGIE										
72	62	A	Computerservice- en informatietechnologie-bureau's e.d.	0	0	10	0	10	1	1 P	1		
72	58, 63	B	Datacentra	0	0	30 C	0	30	2	1 P	1		

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES			
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
74	63, 69tm71, 73, 74, 77, 78, 80 tm 82	-											
74	63, 69tm71, 73, 74, 77, 78, 80 tm 82	-	OVERIGE ZAKELIJKE DIENSTVERLENING										
74	63, 69tm71, 73, 74, 77, 78, 80 tm 82	A	Overige zakelijke dienstverlening: kantoren	0	0	10	0	10 D	1	2 P	1		
747	812		Reinigingsbedrijven voor gebouwen	50	10	30	30	50 D	3.1	1 P	1	B	
7481.3	74203		Foto- en filmontwikkelcentrales	10	0	30 C	10	30	2	2 G	1	B	
7484.3	82991		Veilingen voor landbouw- en visserijprodukten	50	30	200 C	50 R	200	4.1	3 G	2		
7484.4	82992		Veilingen voor huisraad, kunst e.d.	0	0	10	0	10	1	2 P	1		
90	37, 38, 39	-											
90	37, 38, 39	-	MILIEUDIENSTVERLENING										
9001	3700	A0	RWZI's en gierverwerkingsinricht., met afdekking voorbezinktanks:										
9001	3700	A1	- < 100.000 i.e.	200	10	100 C	10	200	4.1	2 G	1		
9001	3700	A2	- 100.000 - 300.000 i.e.	300	10	200 C Z	10	300	4.2	2 G	1		
9001	3700	A3	- >= 300.000 i.e.	500	10	300 C Z	10	500	5.1	3 G	2		
9001	3700	B	rioolgemalen	30	0	10 C	0	30	2	1 P	1		
9002.1	381	A	Vuilophaal-, straatreinigingsbedrijven e.d.	50	30	50	10	50	3.1	2 G	1		
9002.1	381	B	Gemeentewerven (afval-inzameldepots)	30	30	50	30 R	50	3.1	2 G	1	B	
9002.1	381	C	Vuiloverslagstations	200	200	300	30	300	4.2	3 G	3	B	
9002.2	382	A0	Afvalverwerkingsbedrijven:										
9002.2	382	A1	- mestverwerking/korrelfabrieken	500	10	100 C	10	500	5.1	3 G	3		
9002.2	382	A2	- kabelbranderijen	100	50	30	10	100	3.2	1 G	1	B	L
9002.2	382	A3	- verwerking radio-actief afval	0	10	200 C	1500	1500	6	1 G	1		
9002.2	382	A4	- pathogeen afvalverbranding (voor ziekenhuizen)	50	10	30	10	50	3.1	1 G	2		L
9002.2	382	A5	- oplosmiddelterugwinning	100	0	10	30 R	100 D	3.2	1 G	2	B	L
9002.2	382	A6	- afvalverbrandingsinrichtingen, thermisch vermogen > 75 MW	300	200	300 C Z	50	300 D	4.2	3 G	3	B	L
9002.2	382	A7	- verwerking fotochemisch en galvano-afval	10	10	30	30 R	30	2	1 G	1	B	L
9002.2	382	B	Vuilstortplaatsen	300	200	300	10	300	4.2	3 G	3	B	
9002.2	382	C0	Composteerbedrijven:										
9002.2	382	C1	- niet-belucht v.c. < 5.000 ton/jr	300	100	50	10	300	4.2	2 G	2	B	
9002.2	382	C2	- niet-belucht v.c. 5.000 tot 20.000 ton/jr	700	300	100	30	700	5.2	2 G	2	B	
9002.2	382	C3	- belucht v.c. < 20.000 ton/jr	100	100	100	10	100	3.2	2 G	2	B	
9002.2	382	C4	- belucht v.c. > 20.000 ton/jr	200	200	100	30	200	4.1	3 G	2	B	
9002.2	382	C5	- GFT in gesloten gebouw	200	50	100	100 R	200	4.1	3 G	1	B	L
93	93	-											
93	96	-	OVERIGE DIENSTVERLENING										
9301.1	96011	A	Wasserijen en strijkinrichtingen	30	0	50 C	30	50	3.1	2 G	1		
9301.1	96011	B	Tapijtreinigingsbedrijven	30	0	50	30	50	3.1	2 G	1		L
9301.2	96012		Chemische wasserijen en ververijen	30	0	30	30 R	30	2	2 G	1	B	L
9301.3	96013	A	Wasverzendinrichtingen	0	0	30	0	30	2	1 G	1		
9301.3	96013	B	Wasserettes, wassalons	0	0	10	0	10	1	1 P	1		
9302	9602		Kappersbedrijven en schoonheidsinstituten	0	0	10	0	10	1	1 P	1		
9304	9313, 9604		Fitnesscentra, badhuizen en sauna-baden	10	0	30 C	0	30	2	1 P	1		
9305	9609	A	Dierenasiels en -pensions	30	0	100 C	0	100	3.2	1 P	1		

SBI-1993	SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS					CATEGORIE	INDICES			
-	-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND		VERKEER	VISUEEL	BODEM	LUCHT
9305	9609	B	Persoonlijke dienstverlening n.e.g. exclusief bordelen, prostituees en sexclubs	0	0	10 C	0	10 D	1	1 P	1		

Afkortingen:
cat. categorie
o.c. opslagcapaciteit
v.c. verwerkingscapaciteit
p.c. productiecapaciteit
p.o. productieoppervlak
e.d. en dergelijke
n.e.g. niet elders genoemd
t ton
kl klasse
u uur
d dag
w week
jr jaar
= is gelijk aan
< kleiner dan
> groter dan

Legenda

Plangebied

Bestemming

BT — Bedrijventerrein

Gebiedsaanduidingen

- geluidzone - weg
- milieuzone - geurzone
- veiligheidszone - bevi
- veiligheidszone - vervoer gevaarlijke stoffen

Functieaanduidingen

- (b≤3.2) — bedrijf tot en met categorie 3.2
- (sb-bvg) — specifieke vorm van bedrijf - bedrijfsverzamelgebouwen

Bouwvlak

- bouwvlak

Bouwaanduidingen

- [sba-abp] — specifieke bouwaanduiding - afstand bedrijfsgebouw tot perceelgrens
- [sba-gh] — specifieke bouwaanduiding - gevelhoogte

Maatvoeringaanduidingen

- maatvoeringsvlak
- maximum bouwhoogte (m)
- maximum bebouwingspercentage (%)

Verklaring

- BGT en BRK 28-07-2022

Gemeente Oldambt

Bestemmingsplan Bedrijventerrein Scheemder Hoogte Scheemda

Verbeelding

datum:	28-03-2024
schaal:	1 : 1000 (A1)
status:	vast te stellen
projectnr.:	P001205
gezien:	GT

NL.IMRO.1895.03BP0010-0401

BügelHajema
Ruimte voor de leefomgeving

BügelHajema Adviseurs, adviseurs voor leefomgeving en omgevingsrecht BNSP
Vaart NZ 50, 9401 GN Assen T 0592 316 206 E info@bugelhajema.nl
W www.bugelhajema.nl

Raadsvoorstel

Onderwerp	Herziening grondexploitaties 2024
Datum raadsbijeenkomst	14 mei 2025
Datum raadsvergadering	28 mei 2025
Zaaknummer	29468-2025:727551
Steller	Jeroen Coers
Portefeuillehouder(s)	Erich Wünker
Medeverantwoordelijke(n)	Frans Nuninga

Eerdere besluitvorming en/ of vastgesteld beleid	Nota Grondbeleid 2021-2026
Voorgesteld raadsbesluit	**De raad besluit:** 1. Geheimhouding over te nemen ten aanzien van de bijlage 1 'Overzicht grondexploitaties 2024' op grond van artikel 87, 88 en artikel 89 van de Gemeentewet, alsmede artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid (Woo). 2. de herziene exploitatie Hoogebrug II vast te stellen; 3. de herziene exploitatie Hoogebrug III vast te stellen; 4. de herziene exploitatie Eextahaven III vast te stellen; 5. de herziene exploitatie Kamperfoeliestraat vast te stellen; 6. de herziene exploitatie Garst vast te stellen; 7. de boekwaarden van de nog niet vastgestelde exploitatie Scheemder Hoogte vast te stellen; 8. de boekwaarden van de niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) vast te stellen; 9. de toevoeging ad. € 30.000 aan de voorziening voor de exploitatie Eextahaven III te verwerken in de jaarrekening 2024; 10. de verlaging ad. € 34.000 van de voorziening voor de exploitatie de Garst te verwerken in de jaarrekening 2024.
Samenvatting	De herziene (geactualiseerde) grondexploitaties 2024 worden hierbij ter vaststelling aangeboden. Deze herziening maakt onderdeel uit van de jaarrekening 2024.

	Naast de drie in exploitatie zijnde bedrijventerreinen (Hoogebrug II, Hoogebrug III en Eextahaven III), is de gemeente bezig met de ontwikkeling van twee bedrijventerreinen Scheemder Hoogte fase I en Scheemder Hoogte fase II en twee locaties voor woningbouw aan de Kamperfoeliestraat en de Garst. De kavels van de twee woningbouwlocaties worden in 2025 aangeboden voor verkoop, alvorens kan gestart worden met het bouw- en woonrijp maken. De grondexploitaties van Scheemder Hoogte fase I en Scheemder Hoogte fase II worden in de loop van 2025 ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden. Het resultaat van Eextahaven III valt lager uit door rentekosten, omdat de werkzaamheden met een jaar vertraagd zijn. Hierdoor wordt de verliesvoorziening met € 30.000 opgehoogd. Voor de grondexploitatie de Garst ontstaat een inflatievoordeel op de nog te maken kosten, waardoor de verliesvoorziening met € 34.000 kan worden verlaagd.
Bijlage(n)	Bijlage 1 Overzicht Grondexploitaties 2024

TOELICHTING

Inleiding

Deze herziening van de grondexploitaties heeft als doel de werkelijk gemaakte kosten en gegenereerde opbrengsten in kaart te brengen. Ook worden de nog te verwachten kosten en opbrengsten geactualiseerd. Dit resulteert eventueel in een aanpassing van het te verwachten resultaat van deze grondexploitaties.

Vaststelling door de gemeenteraad van deze herziene exploitaties is nodig, omdat de grondexploitaties onderdeel uitmaken van de jaarrekening 2024.

Kortheidshalve wordt voor de argumentatie van de herziene exploitaties verwezen naar de bijlage 1 Overzicht Grondexploitaties 2024. In deze bijlage wordt per onderwerp een toelichting gegeven.

Motivatie

1. **Geheimhouding ten aanzien van: Bijlage 1 Overzicht Grondexploitaties 2024**

Op grond van artikel 88, lid 2 en artikel 89, lid 1 t/m 4 van de gemeentewet en Artikel 5.1 lid 2 sub B van de WOO, legt het college de verplichting tot geheimhouding op inzake de grondexploitatie. De reden hiervoor is dat het gaat om gevoelige financiële informatie waarmee gespeculeerd kan worden. De bijlage ligt ter inzage voor de raadsleden ter inzage bij de griffie.

2. Kader

In de Wet Besluit, Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de financiële verordening van de gemeente wordt voorgeschreven hoe de grondexploitaties financieel moeten worden opgesteld. Het BBV verplicht onder andere de jaarlijkse actualisatie van de grondexploitatie door de gemeenteraad. In 2025 is de grondprijzenbrief van de gemeente vastgesteld. Deze grondprijzenbrief geeft het kader voor de te realiseren opbrengsten in de grondexploitaties.

3. Gehanteerde parameters

Het percentage van jaarlijkse toegerekende rentekosten is 1,30%. Het indexatiecijfer voor de jaarlijkse kosten van de grondexploitaties is 2%. Ook de opbrengsten van deze exploitaties worden jaarlijks geïndexeerd met 2%. Er is net als vorig jaar gerekend met een discontovoet voor verlieslatende grondexploitaties van 2%.

4. Mutaties grondexploitaties

De gemeente Oldambt heeft 3 bedrijventerreinen in exploitatie. Binnen de grondexploitatie Hoogebrug II is nog slechts één kleine bedrijfskavel niet verkocht, deze kavel is onder optie. Op bedrijventerrein Eextahaven III zijn nog 10 uit te geven woon-werkkavels aanwezig. Hiervan zijn 6 kavels onder optie. Hoogebrug III is in 2021 geheel verkocht, maar wegens het nog moeten uitvoeren van enkele werkzaamheden op het terrein, wordt de grondexploitatie in de loop van 2025 afgesloten.

Naast de drie in exploitatie zijnde bedrijventerreinen, is de gemeente bezig met de ontwikkeling van twee bedrijventerreinen Scheemder Hoogte fase I en Scheemder Hoogte fase II en twee locaties voor woningbouw aan de Kamperfoeliestraat en de Garst. De kavels van de twee woningbouwlocaties worden in 2025 aangeboden voor verkoop, alvorens kan gestart worden met het bouw- en woonrijp maken.

In de onderstaande tabel zijn de mutaties weergegeven van de boekwaarden van de grondexploitaties ten opzichte van het jaar 2023:

Mutaties boekwaarden	Werkelijke boekwaarde 1-1-2024	Werkelijke boekwaarde 31-12-2024	Totale voorziening per complex	Gecorrigeerde boekwaarde 31-12-2024
Hoogebrug II	€ 47.018	€ 48.303	€ 0	€ 48.303
Hoogebrug III	€ -180.765	€ -146.325	€ 0	€ -146.325
Eextahaven III	€ 1.798.577	€ 1.550.856	€ 1.430.000	€ 120.856
Kamperfoeliestraat	€ 58.752	€ 385.077	€ 0	€ 385.077
Garst	€ 30.745	€ 73.181	€ 1.033.000	€ -959.819
Scheemder Hoogte fase I	€ 103.542	€ 242.678	€ 0	€ 242.678
Scheemder Hoogte fase II	€ 0	€ 2.003.754	€ 0	€ 2.003.754
NIEGG	€ 2.650.500	€ 4.228.000	€ 0	€ 4.228.000
Totaal	**€ 4.508.369**	**€ 8.385.522**	**€ 2.463.000**	**€ 5.922.522**

Onderstaande tabel laat de mutaties zien en het effect op het totaal geprognosticeerde resultaat op de grondexploitaties:

	Boekwaarde 31-12-2024	Verwacht eindresultaat	Looptijd tot en met
Hoogebrug II	€ 48.303	€ 47.691	2025
Hoogebrug III	€ -146.325	€ -148.856	2025
Eextahaven III	€ 1.550.856	€ -1.483.283	2025
Kamperfoeliestraat	€ 385.077	€ 450.853	2026
Garst	€ 73.181	€ -1.136.266	2029
Scheemder Hoogte fase I	€ 242.678	ntb	ntb
Scheemder Hoogte fase II	€ 2.003.754	ntb	ntb
Totaal	**€ 4.157.522**	**-€ 2.511.198**	

Door nog uit te voeren werkzaakheden wordt de looptijd van Hoogebrug III tot en met 2025 verlengd, hierdoor tellen de inflatiekosten één jaar langer door en wordt het resultaat iets lager. Het resultaat van Eextahaven III valt lager uit door rentekosten, omdat de werkzaamheden met een jaar vertraagd zijn. Hierdoor wordt de verliesvoorziening met € 30.000 opgehoogd.

Het verwacht resultaat van de grondexploitatie van de Kamperfoeliestraat valt iets lager uit. Dit wordt veroorzaakt door niet eerder geraamde saneringskosten van de grond aan de Kloostertuin.

Voor een aantal gronden is (nog) geen grondexploitatie vastgesteld. Dit zijn de Nog Niet In Exploitatie Genomen Gronden (NIEGG). Waardering vindt plaats tegen de boekwaarde of de lagere marktwaarde.

De waardering van de NIEGG ten opzichte van de herziening van 31-12-2023:

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024
Oldambtmeer	€ 912.000	€ 912.000
Voormalige industrieterreinen (Bolwerck en Scheemder Hoogte)	€ 1.178.500	€ 2.756.000
Vissersdijk 72-80-84	€ 560.000	€ 560.000
Totaal	**€ 2.650.500**	**€ 4.228.000**

De boekwaarde van de grond van Scheemder Hoogte valt nog onder de NIEGG. Zodra de grondexploitatie gereed is en is vastgesteld door de Raad, wordt deze boekwaarde overgeboekt naar de grondexploitatie. Vissersdijk betreft een strategische aankoop in het kader van de centrumontwikkeling Winschoten.

5. Winst en verlies

Het resultaat van Eextahaven III valt lager uit door rentekosten, omdat de werkzaamheden met een jaar vertraagd zijn. Hierdoor wordt de verliesvoorziening met € 30.000 opgehoogd. Voor de grondexploitatie de Garst ontstaat een inflatievoordeel op de nog te maken kosten, waardoor de verliesvoorziening met € 34.000 kan worden verlaagd.

6. Reserves/risico's grondexploitatie

Er is een reserve grondexploitatie. Het saldo van deze reserve is op 31 december 2024 € 1.400.000. In de nota reserves en voorzieningen is het doel van deze reserve als volgt geformuleerd: De reserve is ter dekking van exploitatieresultaten grondexploitaties. Op basis van de nu voorziene resultaten is de aanwezige reserve voldoende.

7. Marktvraag

Van Hoogebrug II zijn op één na alle bedrijfskavels verkocht en geleverd. De laatste kavel is onder optie, de overdracht vindt in de loop van 2025 plaats. De vraag naar bedrijfskavels blijft stijgen. De wachtlijst met belangstellenden voor een bedrijfskavel in Winschoten of Scheemda is in 2024 verder gegroeid.

De verkoop van de 'wonen-werken'-kavels van bedrijventerrein Eextahaven III verliep in 2024 moeizaam wegens de gestegen bouwkosten en rente. Van de resterende 10 kavels zijn 6 kavels onder optie.

Onderstaande tabel laat de prognose zien van de gronduitgifte (in ha):

Prognose gronduitgifte	2025	2026	2027	2028	2029
verkoop Eextahaven	0,87	-	-	-	-
verkoop Hoogebrug II	-	-	-	-	-
verkoop Hoogebrug III	-	-	-	-	-
verkoop Kamperfoeliestraat	0,55	-	-	-	-
verkoop Garst	-	-	0,96	0,31	0,22
verkoop Scheemderhoogte	n.t.b.	-	-	-	-
totaal verkoop in ha in periode 2025-2029	1,42	0,00	0,96	0,31	0,22

De voorbereiding van de realisatie van een nieuw bedrijventerrein aan de Scheemder Hoogte is inmiddels gestart. De bedrijfskavels worden in 2 fasen uitgegeven. Het terrein van Scheemder Hoogte fase I heeft al de bestemming bedrijventerrein. Voor het andere deel wordt een motivering voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (bopa) opgesteld. De grondexploitaties van Scheemder Hoogte fase I en Scheemder Hoogte fase II zijn in de loop van 2025 vastgesteld door de gemeenteraad.

Betrokkenheid (externe) partners

Consequenties

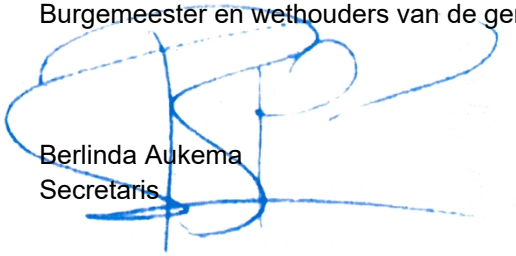
Dit voorstel heeft geen nadere formatieve consequenties.

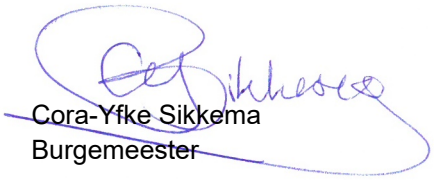
Vervolg

Bij het opstellen van de (concept) jaarrekening 2024 is rekening gehouden met de geactualiseerde grondexploitaties en boekwaarden.

Winschoten, 15 april 2025

Burgemeester en wethouders van de gemeente Oldambt,

Berlinda Aukema
Secretaris

Cora-Yfke Sikkema
Burgemeester

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Oldambt,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 15 april 2025,

gelet op artikel 198 van de Gemeentewet en Besluit Begroten en Verantwoorden gemeenten (BBV)

Datum raadsvergadering
28 mei 2025

Onderwerp
Herziening grondexploitaties 2024

Agendapunt

Zaaknummer
29468-2025

Besluit

1. Geheimhouding over te nemen ten aanzien van de bijlage 1 ‘Overzicht grondexploitaties 2024’ op grond van artikel 87, 88 en artikel 89 van de Gemeentewet, alsmede artikel 5.1 lid 2 sub b van de Wet open overheid (Woo).
2. de herziene exploitatie Hoogebrug II vast te stellen;
3. de herziene exploitatie Hoogebrug III vast te stellen;
4. de herziene exploitatie Eextahaven III vast te stellen;
5. de herziene exploitatie Kamperfoeliestraat vast te stellen;
6. de herziene exploitatie Garst vast te stellen;
7. de boekwaarden van de nog niet vastgestelde exploitatie Scheemder Hoogte vast te stellen;
8. de boekwaarden van de niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) vast te stellen;
9. de toevoeging ad. € 30.000 aan de voorziening voor de exploitatie Eextahaven III te verwerken in de jaarrekening 2024;
10. de verlaging ad. € 34.000 van de voorziening voor de exploitatie de Garst te verwerken in de jaarrekening 2024.

Winschoten, 28 mei 2025

De raad van de gemeente Oldambt,

Jelte van der Meer
Griffier

Cora-Yfke Sikkema
Voorzitter

Raadsvoorstel

Onderwerp	Jaarstukken GR GGD - Ontwerpbegroting 2026, jaarrekening en -verslag 2024 van de GR GGD
Datum beeldvormende raadsbijeenkomst	14 mei 2025
Datum raadsvergadering	28 mei 2025
Zaaknummer	26929-2025:848394
Steller	Maurice Dijk
Portefeuillehouder(s)	Erich Wünker
Medeverantwoordelijke(n)	

Eerdere besluitvorming en/ of vastgesteld beleid	n.v.t.
Voorgesteld raadsbesluit	**De raad besluit:** 1. Kennis te nemen van het jaarverslag en jaarrekening 2024 van PG&Z; 2. Geen zienswijze in te dienen op de ontwerpbegroting 2026 van GGD.
Samenvatting	De Groninger gemeenten hebben gezamenlijk in een gemeenschappelijke regeling de taken op het gebied van publieke gezondheid gedelegeerd aan de GGD Groningen (GR GGD). De GGD legt over de uitvoering van de taken verantwoording af aan het Algemeen Bestuur. In 2024 viel de GGD als uitvoeringsorganisatie nog onder de gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg (GR PG&Z). <u>Jaarverslag en jaarrekening 2024</u> Op 28 maart 2025 heeft het DB GGD ingestemd met het jaarverslag en de jaarrekening 2024 van de PG&Z. Deze wordt op 17 april voorgelegd aan het AB GGD en zit zodoende als concept bij dit voorstel. In het jaarverslag is op hoofdlijnen verantwoording afgelegd over het behalen van de in de begroting geplande doelen. Daarnaast wordt in het jaarverslag onder meer het weerstandsvermogen, de risico's, ontwikkelingen en reservepositie van de PG&Z weergegeven. De jaarrekening is voornamelijk financieel van aard en geeft inzicht in het financiële resultaat en de besteding van de middelen. Hierop kan geen zienswijze worden ingediend. <u>Ontwerpbegroting 2026</u> Het dagelijks bestuur GGD Groningen heeft op 28 maart 2025 ingestemd met de ontwerpbegroting GGD Groningen 2026 en wordt aan de raden voorgelegd met de gelegenheid om een zienswijze te geven. De wettelijke termijn voor de zienswijze is twaalf weken. Dit betekent dat de raden uiterlijk 26 juni 2025 hun zienswijze kunnen indienen bij het dagelijks bestuur PG&Z. Het Algemeen Bestuur zal de ontvangen zienswijzen betrekken bij het definitief vaststellen van deze financiële stukken.

	Op 17 april is de ontwerpbegroting 2026 in het algemeen bestuur GGD Groningen ter kennisname geagendeerd, zodat alle vertegenwoordigers in dit bestuur op de hoogte zijn van de ontwerpstukken die het dagelijks bestuur hierbij aan u voorlegt.
Bijlage(n)	1. Aanbiedingsbrief ontwerpbegroting 2026 en concept jaarrekening 2024 2. Ontwerpbegroting 2026 v 31-3-2025 3. Jaarverslag- en jaarrekening 2024 PG&Z – concept
AVG	Ja

TOELICHTING

Inleiding

Jaarverslag en -rekening 2024
Sinds 1 januari 2025 is de gemeenschappelijke regeling PG&Z gewijzigd in gemeenschappelijke regeling GGD Groningen en is de RIGG ondergebracht in een centrumregeling. Dit betekent dat dit de laatste jaarrekening van de PG&Z is en de financiële verantwoording van beide uitvoeringsorganisaties geconsolideerd en gezamenlijk wordt gepresenteerd. De jaarrekening is voornamelijk financieel van aard en geeft inzicht in het resultaat en de besteding van de middelen. In het jaarverslag wordt op hoofdlijnen verantwoording afgelegd over de in de begroting opgenomen activiteiten. Daarnaast komen in het jaarverslag de inhoudelijke ontwikkelingen, het weerstandsvermogen, de risico's en de reservepositie aan de orde.

Ontwerpbegroting 2026
De begroting 2026 bevat geen nieuwe beleidsvoorstellen. In de ontwerpbegroting 2026 zijn de indexatie 2026 (4,12%), het basisaanbod Nu Niet Zwanger en de extra taken gemeentelijk lijkschouwer opgenomen. Ook is het project centrale zorgverlener verwerkt. Daarnaast zijn de opgezegde taken verwerkt in de ontwerpbegroting 2026. Tevens is er gewerkt met reële ramingen van inkomsten en uitgaven. Daarmee is de omvang van de begroting fors gegroeid, met ca. 4.5 miljoen euro. Voor Oldambt komt de gemeentelijke inwonersbijdrage aan de GGD uit op € 1.380.606,- Dat komt met name door de indexatie en is een verhoging van € 44.452,- ten opzichte van 2025. Deze verhoging wordt in de meerjarenbegroting verwerkt in de 1e BBR en als onderdeel daarvan aan u voorgelegd.

Motivatie

Jaarverslag en -rekening 2024
Het algemeen bestuur zal 17 april het jaarverslag annex jaarrekening GGD Groningen 2024 vaststellen. Het negatieve resultaat van de jaarrekening 2024 wordt verrekend met de reserves van de GR en er wordt geen aanvullende bijdrage van de deelnemende gemeenten geïnd. Daar was in de concept versie nog wel sprake van. De accountant heeft een goedkeurende verklaring afgegeven. De raden ontvangen de concept jaarstukken 2024 ter informatie, zodat u deze informatie kunt betrekken bij uw beraadslagingen. Hierop kan geen zienswijze worden ingediend.

Ontwerpbegroting 2026
In voorgaande begrotingen is het begrotingstotaal structureel te laag gebleken. In de meerjarenbegroting 2026 is de gehele begroting herzien en is gewerkt met reële ramingen van inkomsten en uitgaven. Dit heeft als gevolg dat naast de toevoeging van eerder genoemde taken en indexatie, nog een groei van 3 miljoen in het totaal zit t.o.v. 2025. Dit wordt met name veroorzaakt door werkzaamheden die in het kader van de Publieke Gezondheid Asielzoekers worden uitgevoerd en inzet in het kader van een grote subsidie voor mentaal gezond Groningen.

De financiële toekomst is voor gemeenten en de GGD onzeker op basis van het Hoofdlijnenakkoord Schoof. Op het gebied van publieke gezondheid wil het huidige Kabinet de versterking van Infectieziektebestrijding van € 300 miljoen, door Kabinet Rutte IV ingezet, stapsgewijs richting 2028 afbouwen. Daarnaast zijn er meerdere kortingen op Publieke Gezondheid in het hoofdlijnenakkoord opgenomen. Bij de parlementaire behandeling van de voorjaarsnota zal duidelijk worden welke kortingen daadwerkelijk worden doorgevoerd en kan de impact op GGD Groningen bepaald worden.

Daarbij komt het 'ravijnjaar 2026' voor gemeenten steeds meer in zicht. Vooruitlopend op dit ravijnjaar heeft de GGD in opdracht van het bestuur bezuinigingsvoorstellen uitgewerkt met als uitgangspunt dat er gerichte keuzes worden gemaakt en er geen generieke bezuiniging wordt gerealiseerd. Het bestuur GGD heeft op basis van deze uitwerking besloten de GGD de opdracht te geven om de bezuinigingsvoorstellen verder uit te werken ter grootte van 4,12 % (€ 850.000). Deze uitwerking moet een combinatie van maatregelen zijn waarbij als eerste gekeken moet worden naar de eigen bedrijfsvoering, vervolgens naar de wijze waarop de taken worden uitgevoerd en tot slot naar het schrappen of verminderen van taken. Daarbij heeft het bestuur benoemd dat bij de besparing op de GGD het effect op de inwoners zo klein mogelijk moet zijn en het niet tot hogere kosten elders moet leiden, zodat gemeenten uiteindelijk de taak duurder moeten inkopen/organiseren. De GGD pakt de uitwerking samen met gemeenten op. Mochten er financiële effecten voor 2026 aan de orde zijn dan zullen deze via een begrotingswijziging later alsnog in de begroting van 2026 worden verwerkt. Voor elke begrotingswijziging die zich aandient krijgen raden opnieuw de kans om een zienswijze in te dienen.

Inhoudelijke hoofdlijnen GGD
In 2026 zet de GGD haar dienstverlening voort middels de uitvoering van het Programma Gezondheid. Dit programma bestaat uit vier deelprogramma's:
- Gezond en veilig opgroeien
- Gezondheid beschermen en bevorderen
- Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden
- Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van de kwaliteit, veiligheid en hygiëne

Aan de hand van de Meerjarenagenda Publieke Gezondheid 2023-2026 geeft GGD Groningen, naast de reguliere dienstverlening op het gebied van publieke gezondheid, samen met de gemeenten een impuls aan de publieke gezondheid in onze regio aan de hand van de volgende strategische thema's:
- Langer gezond leven in Groningen
- Gezonde en veilige leefomgeving
- Ontwikkelen van een regionale preventie-infrastructuur
- Robuuste infectieziektebestrijding en -preventie

Betrokkenheid (externe) partners

GGD Groningen

Consequenties

Formatieve consequenties
De dienstverlening van de GGD behoort tot de reguliere werkzaamheden van de gemeente Oldambt. Vaststellen van dit voorstel vraagt geen extra formatie.

Inhoudelijke consequenties
Met het vaststellen van het voorstel draagt de gemeente Oldambt haar steentje bij aan een vruchtbare en goede relatie met de GGD op het thema Publieke Gezondheid.

Vervolg

Op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen en de gemeenschappelijke regeling GGD Groningen stelt de GGD u en alle raden van de Groninger gemeenten in de gelegenheid om op de

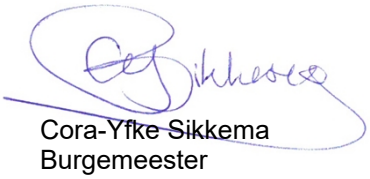
ontwerpbegroting GGD Groningen 2026 hun zienswijze kenbaar te maken. Hiervoor geldt een wettelijke termijn van 12 weken.

Wanneer er zienswijzen worden ingediend stelt het dagelijks bestuur de raden voorafgaand aan de vaststelling schriftelijk op de hoogte van zijn oordeel over de zienswijzen en de conclusies die het daaraan verbindt. Daarna legt de GGD de voorstellen, samen met de ontvangen zienswijzen en een voorstel voor de afhandeling daarvan, voor aan het algemeen bestuur GGD Groningen.

Winschoten, 15 april 2025
Burgemeester en wethouders van de gemeente Oldambt,

Berlinda Aukema
Secretaris

Cora-Yfke Sikkema
Burgemeester

Raadsbesluit

Datum raadsvergadering	Agendapunt	Zaaknummer
28 mei 2025		26929-2025:848394

Onderwerp
Jaarstukken GR GGD - Ontwerpbegroting 2026, jaarrekening en -verslag 2024 van de GR GGD

De raad van de gemeente Oldambt,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 15 april 2025, gelet op artikel 35 van de WGR en op grond van de Gemeenschappelijke Regeling GGD (GR GGD art. 25)

Besluit

1. Kennis te nemen van het jaarverslag en jaarrekening 2024 van PG&Z;
2. Geen zienswijze in te dienen op de ontwerpbegroting 2026 van GGD.

Winschoten, 28 mei 2025

De raad van de gemeente Oldambt,

Jelte van der Meer
Griffier

Cora-Yfke Sikkema
Voorzitter

Hanzeplein 120
9713 GW Groningen
Postbus 584
9700 AN Groningen
050 367 4000
ggd.groningen.nl

Aan de raden van de deelnemende gemeenten van de gemeenschappelijke regeling GGD Groningen

Datum: 1 april 2025
Betreft: Financiële jaarstukken gemeenschappelijke regeling GGD Groningen
Bijlagen: 2
Kenmerk: 10238381

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij bieden wij u de volgende financiële stukken aan die betrekking hebben op de gemeenschappelijke regeling GGD Groningen:
- de ontwerpbegroting 2026 (bijlage 1);
- de concept jaarstukken 2024 (bijlage 2).

Het dagelijks bestuur GGD Groningen heeft op 28 maart 2025 ingestemd met de ontwerpbegroting GGD Groningen 2026 en wordt aan de raden voorgelegd met de gelegenheid om een zienswijze te geven. Op 17 april a.s. wordt de ontwerpbegroting 2026 in het algemeen bestuur GGD Groningen ter kennisname geagendeerd, zodat alle vertegenwoordigers in dit bestuur op de hoogte zijn van de ontwerpstukken die het dagelijks bestuur hierbij aan u voorlegt.

Daarnaast ontvangt u hierbij de concept jaarstukken GGD Groningen 2024. Dat document kunt u desgewenst betrekken bij uw beraadslagingen.

In deze brief geven wij u een toelichting op de ontwerpbegroting 2026 en de concept jaarstukken.

Ontwerpbegroting 2026
Sinds 1 januari 2025 is de gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg gewijzigd in de gemeenschappelijke regeling GGD.

De begroting 2026 bevat geen nieuwe beleidsvoorstellen. In de ontwerpbegroting 2026 zijn de indexatie 2026 (4,12%), het basisaanbod Nu Niet Zwanger en de extra taken gemeentelijk lijkschouwer opgenomen. Ook is het project centrale zorgverlener verwerkt. Daarnaast zijn de opgezegde taken verwerkt in de ontwerpbegroting 2026.

In voorgaande begrotingen is het begrotingstotaal structureel te laag gebleken. In de meerjarenbegroting 2026 is de gehele begroting herzien o.b.v. reële ramingen van inkomsten en uitgaven. Dit heeft als gevolg dat naast de toevoeging van bovengenoemde taken en indexatie, nog een groei van 3 miljoen in het totaal zit t.o.v. 2025. Dit wordt met name veroorzaakt door werkzaamheden die in het kader van de Publieke Gezondheid Asielzoekers worden uitgevoerd en inzet in het kader van een grote subsidie voor mentaal gezond Groningen.

Hanzeplein 120
9713 GW Groningen
Postbus 584
9700 AN Groningen
050 367 4000
ggd.groningen.nl

GGD Groningen is een GGD zonder onnodige reservevorming en met een tarief per inwoner dat tot de lagere van Nederland behoort. GGD Groningen zeilt financieel gezien al jaren scherp aan de wind en momenteel zijn de reserves uitgeput. De marges worden steeds kleiner, maar de uitdagingen en vraagstukken steeds groter.

De financiële toekomst is voor gemeenten en de GGD onzeker op basis van het Hoofdlijnenakkoord Schoof. Op het gebied van publieke gezondheid wil het huidige Kabinet de versterking van Infectieziektebestrijdig van € 300 miljoen, door Kabinet Rutte IV ingezet, stapsgewijs richting 2028 afbouwen. Daarnaast is in het hoofdlijnenakkoord opgenomen dat op het COA fors wordt bezuiningd en daarmee op de publieke gezondheid en dat diverse SPUKS met een korting van 10% worden overgeheveld naar het gemeentefonds en op Specifieke Landelijke Uitkeringen, waaronder Seksuele Gezondheid, wordt gekort. Bij de parlementaire behandeling van de voorjaarsnota zal duidelijk worden welke kortingen daadwerkelijk worden doorgevoerd en kan de impact op GGD Groningen bepaald worden.

Daarbij komt het ‘ravijnjaar 2026’ voor gemeenten steeds meer in zicht. Vooruitlopend op dit ravijnjaar heeft de GGD in opdracht van het bestuur bezuinigingsvoorstellen uitgewerkt met als uitgangspunt dat er gerichte keuzes worden gemaakt en er geen generieke bezuiniging wordt gerealiseerd. Het bestuur GGD heeft op basis van deze uitwerking besloten de GGD de opdracht te geven om de bezuinigingsvoorstellen verder uit te werken ter grootte van 4,12 % (€ 850.000). Deze uitwerking moet een combinatie van maatregelen zijn waarbij als eerst gekeken moet worden naar de eigen bedrijfsvoering, vervolgens naar de wijze waarop de taken worden uitgevoerd en tot slot naar het schrappen of verminderen van taken. Daarbij heeft het bestuur benoemd dat bij de besparing op de GGD het effect op de inwoners zo klein mogelijk moet zijn en het niet tot hogere kosten elders moet leiden, zodat gemeenten uiteindelijk de taak duurder moeten inkopen/organiseren. De GGD pakt de uitwerking samen met gemeenten op. Mochten er financiële effecten voor 2026 aan de orde zijn dan zullen deze via een begrotingswijziging later alsnog in de begroting van 2026 worden verwerkt.

Concept jaarstukken 2024

Sinds 1 januari 2025 is de gemeenschappelijke regeling PG&Z gewijzigd in gemeenschappelijke regeling GGD Groningen en is de RIGG ondergebracht in een centrumregeling. Dit betekent dat dit de laatste jaarrekening van de PG&Z is en de financiële verantwoording van beide uitvoeringsorganisaties geconsolideerd en gezamenlijk wordt gepresenteerd. De jaarrekening is voornamelijk financieel van aard en geeft inzicht in het resultaat en de besteding van de middelen. In het jaarverslag wordt op hoofdlijnen verantwoording afgelegd over de in de begroting opgenomen activiteiten. Daarnaast komen in het jaarverslag de inhoudelijke ontwikkelingen, het weerstandsvermogen, de risico’s en de reservepositie aan de orde.

Het algemeen bestuur zal 17 april a.s. het jaarverslag annex jaarrekening GGD Groningen 2024 vaststellen. De accountant heeft een goedkeurende verklaring afgegeven. De raden ontvangen de concept jaarstukken 2024 ter informatie, zodat u deze informatie kunt betrekken bij uw beraadslagingen. Hierop kan geen zienswijze worden ingediend.

Hanzeplein 120
9713 GW Groningen
Postbus 584
9700 AN Groningen
050 367 4000
ggd.groningen.nl

Vervolg

Op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen en de gemeenschappelijke regeling GGD Groningen stellen wij u in de gelegenheid om op de ontwerpbegroting GGD Groningen 2026 uw zienswijze kenbaar te maken. Hiervoor geldt een wettelijke termijn van 12 weken. Wij ontvangen uw zienswijze graag uiterlijk **24 juni 2025** via het e-mailadres bestuurssecretariaat@ggd.groningen.nl.

Wanneer er zienswijzen worden ingediend stelt het dagelijks bestuur de raden voorafgaand aan de vaststelling schriftelijke op de hoogte van zijn oordeel over de zienswijzen en de conclusies die het daaraan verbindt. Daarna leggen wij de voorstellen, samen met de ontvangen zienswijzen en een voorstel voor de afhandeling daarvan, voor aan het algemeen bestuur GGD Groningen.

Een afschrift van deze brief gaat ter informatie naar het algemeen bestuur GGD Groningen.

Met vriendelijke groet,
namens het dagelijks bestuur,
de voorzitter,

Manouska Molema

Ontwerpbegroting 2026

GGD Groningen

Beleidsbegroting 2026 &
Financiële begroting 2026

GGD Groningen

Vastgesteld door het algemeen bestuur GGD Groningen en ondertekend op XX.

Mevr. M. Molema	Dhr. E. Offereins
Voorzitter	Penningmeester

Inhoudsopgave

Voorwoord **4**
Deel I: Beleidsbegroting **6**
Algemeen **7**
Deelprogramma's Gezondheid **9**
1. Gezond en veilig opgroeien 9
2. Gezondheid beschermen en bevorderen 16
3. Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden 29
4. Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van de kwaliteit, veiligheid en hygiëne 33
Verplichte paragrafen **36**
Weerstandsvermogen en risicobeheersing 36
Financiering 41
Bedrijfsvoering 43
Deel II Financiële begroting **47**
Meerjarenbegroting 2026-2029 47
Lasten 2026 48
Baten 2026 48
Mutatie reserves 50
Incidentele baten en lasten 50
Overzicht taakvelden 2025 51
Uiteenzetting financiële positie 51
Uiteenzetting financiële positie; vaste activa en vaste passiva 52
Bijlage 1: Indexatie **53**
Bijlage 2: Specificatie gemeentelijke bijdrage GGD 2026 ..... **55**

Voorwoord

Voor u ligt de ontwerpbegroting 2026 van GGD Groningen.

GGD Groningen heeft een unieke en belangrijke rol in het beschermen, bevorderen en bewaken van de publieke gezondheid in de provincie Groningen. Wij zetten in op collectieve preventie en het stimuleren en bevorderen van een gezonde leefstijl en een gezonde leefomgeving voor al onze inwoners. Ontwikkelingen in de samenleving zijn van invloed op wat wij in dat verband doen en hoe wij dat doen.

Nederland staat voor grote uitdagingen in de komende jaren. De gezondheidszorg staat onder druk en de gezondheidskloof neemt toe. Er moet een nieuwe balans gevonden worden tussen gezondheid, sociale cohesie, milieu en economie. De focus moet van zorg naar gezondheid. Dit vraagt om een brede aanpak die verschillende beleidsterreinen verbindt (health in and for all policies).

Gezondheid is van levensbelang, voor mens en maatschappij. De recent uitgebrachte Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2024 geeft aan dat het niet goed gaat met de volksgezondheid in Nederland; we leven steeds langer in ongezondheid, de gezondheidsverschillen worden groter tussen bevolkingsgroepen en roken, obesitas en eenzaamheid nemen toe en beïnvloeden de gezondheid negatief

Aan de hand van de Meerjarenagenda Publieke Gezondheid 2023-2026 geeft GGD Groningen, naast de reguliere dienstverlening op het gebied van publieke gezondheid, samen met de gemeenten een impuls aan de publieke gezondheid in onze regio aan de hand van de volgende strategische thema's:

1. Langer gezond leven in Groningen
2. Gezonde en veilige leefomgeving
3. Ontwikkelen van een regionale preventie-infrastructuur
4. Robuuste infectieziektebestrijding en -preventie

Doordat deze thema's aansluiten bij het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) hopen we op deze manier gezamenlijk meer impact te bereiken op de gezondheid van onze inwoners. De verwezenlijking van de beschreven ambities in de Meerjarenagenda Publieke Gezondheid hangt in belangrijke mate af van de beschikbare financiële middelen voor de GGD.

GGD Groningen is een GGD zonder onnodige reservevorming en met een tarief per inwoner dat tot de lagere van Nederland behoort. GGD Groningen zeilt financieel gezien al jaren scherp aan de wind en momenteel zijn de reserves uitgeput. De marges worden steeds kleiner, maar de uitdagingen en vraagstukken steeds groter. Al jaren moet GGD Groningen zijn dienstverlening zeer doelmatig inrichten. Om in te kunnen spelen op de diverse uitdagingen en de kwaliteit van de dienstverlening te kunnen blijven borgen zijn voldoende financiële middelen een blijvend aandachtspunt. GGD Groningen blijft (samen met gemeenten) zoeken naar alternatieve financieringsbronnen (bijv. subsidies).

De financiële toekomst is voor gemeenten en de GGD onzeker op basis van het Hoofdlijnenakkoord Schoof. Op het gebied van publieke gezondheid wil het huidige Kabinet de versterking van Infectieziektebestrijdig van € 300 miljoen, door Kabinet Rutte IV ingezet, stapsgewijs richting 2028 afbouwen. Daarnaast is in het hoofdlijnenakkoord opgenomen dat op het COA fors wordt bezuiningd

en daarmee op de publieke gezondheid en dat diverse SPUKS met een korting van 10% worden overgeheveld naar het gemeentefonds en op Specifieke Landelijke Uitkeringen, waaronder Seksuele Gezondheid, wordt gekort. Bij de parlementaire behandeling van de voorjaarsnota zal duidelijk worden welke kortingen daadwerkelijk worden doorgevoerd. Pas dan kan de impact op de omzet van de GGD bepaald worden.

Daarbij komt het 'ravijnjaar 2026' voor gemeenten steeds meer in zicht. Vooruitlopend op dit ravijnjaar heeft de GGD in opdracht van het bestuur bezuinigingsvoorstellen uitgewerkt met als uitgangspunt dat er gerichte keuzes worden gemaakt en er geen generieke bezuiniging wordt gerealiseerd. Naast de opdracht van het bestuur is er in 2024 een brief gestuurd namens 8 van de 10 deelnemende Groningse gemeenten met ongeveer dezelfde strekking. Het bestuur GGD heeft op basis van deze uitwerking besloten de GGD de opdracht te geven om de bezuinigingsvoorstellen verder uit te werken ter grootte van 4,12%. Deze uitwerking moet een combinatie van maatregelen zijn waarbij als eerst gekeken moet worden naar de eigen bedrijfsvoering, vervolgens naar de wijze waarop de taken worden uitgevoerd en tot slot naar het schrappen of verminderen van taken. Daarbij heeft het bestuur benoemd dat bij de besparing op de GGD het effect op de inwoners zo klein mogelijk moet zijn en het niet tot hogere kosten elders moet leiden, zodat gemeenten uiteindelijk de taak duurder moeten inkopen/organiseren. De GGD pakt de uitwerking samen met gemeenten op. Mochten er financiële effecten voor 2026 aan de orde zijn dan zullen deze via een begrotingswijziging later alsnog in de begroting van 2026 worden verwerkt.

Tegen deze achtergrond leggen wij u een sobere begroting voor, waarin naast de verwachte indexatie 2026, het basisaanbod Nu Niet Zwanger en de extra financiële middelen ten behoeve van extra taken gemeentelijke lijkschouwer zijn opgenomen. Bovendien is de begroting herzien naar reële inkomsten en uitgaven. In de afgelopen jaren is gebleken dat de begroting ruim onder het niveau van realisatie zit, voornamelijk door een groei in opdrachten van derden. Bovendien is er een groot project, de centrale zorgverlener, opgenomen in de begroting. Dat maakt dat de begroting met 3 miljoen uitzet na indexatie. Dat staat in verhouding met de realisatie zoals bij de jaarrekening 2024 is verantwoord en heeft geen verdere invloed op de inwonersbijdrage.

Met groet,

Dagelijks bestuur GGD

Jaap Koopman, directeur GGD

Deel I: Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit het programma Gezondheid dat onderverdeeld is in de deelprogramma's gezond en veilig opgroeien, gezondheid beschermen en bevorderen, adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden en inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van de kwaliteit, veiligheid en hygiëne.

Algemeen

Sinds 1 januari 2025 is de gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg gewijzigd in de gemeenschappelijke regeling GGD. Dit betekent dat de GGD en de RIGG (Regionale Inkoop Organisatie Groninger Gemeenten) niet meer samen in een gemeenschappelijke regeling zijn ondergebracht, maar nu ieder hun eigen gemeenschappelijke regeling hebben. Binnen de gemeenschappelijke regeling GGD Groningen werken de 10 Groninger gemeenten samen op het terrein van de publieke gezondheid.

GGD Groningen werkt met overtuiging aan de gezondheid en veiligheid van alle inwoners in onze regio. Ongeveer 450 GGD-professionals zetten zich, namens alle Groninger gemeenten, dagelijks in om de gezondheid en veiligheid van de inwoners in de regio Groningen te bevorderen. Wij streven naar een provincie waarin iedereen zich gezond voelt. Waar iedereen in staat is om gezond te leven. Waar iedereen zich kan ontplooien in een gezonde en veilige fysieke en sociale leefomgeving. Van vóór de geboorte tot de dood. In reguliere tijden en in crisissituaties. Voor gezonde mensen en voor mensen met een ziekte of beperking. En omdat niet iedereen dezelfde kansen heeft op een gezond leven, hebben wij bijzondere aandacht voor de kwetsbaren in onze samenleving. Deze ambities geven wij vorm en inhoud in nauwe samenwerking met onze opdrachtgevers en ketenpartners.

Sinds de coronapandemie hebben thema's als preventie/gezondheidsbevordering maar ook samenwerking tussen de verschillende zorgdomeinen sterk aan kracht gewonnen. Dit is ook noodzakelijk vanwege het verslechteren van de gezondheid van de Nederlanders, de voortschrijdende vergrijzing en het oplopende tekort aan arbeidskrachten in de zorg en het brede sociaal domein. Met het Integraal Zorgakkoord (IZA) en Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) worden verschillende partijen zoals gemeenten en partijen uit het medische- en maatschappelijk veld gestimuleerd om regionaal en lokaal meer samen te werken en preventie een prominentere plek te geven. In beide akkoorden is er aandacht voor de rol van de GGD. De ontwikkelingen in de samenleving vragen dat we als GGD meebewegen, investeren in onze kennis en blijven vernieuwen. Wij willen dé kennis- en adviespartner voor gemeenten en andere partijen op het terrein van publieke gezondheid blijven.

Wat zijn de belangrijkste wijzigingen in de begroting 2026?
Ten opzichte van de geactualiseerde begroting 2025, zijn in de begroting van 2026 naast de indexatie 2026, de verwerking van opgezegde taken en het basisaanbod Nu Niet Zwanger, extra taken gemeentelijke lijkschouwer en het project centrale zorgverlener opgenomen. Daarnaast is de begroting op een reëel niveau gebracht, nadat meerdere jaren is gebleken dat de begroting fors lager uitpakt dan de realisatie. De begroting 2026 bevat geen nieuwe beleidsvoorstellen.

Wel zijn er veel (onzekere) ontwikkelingen. Denk hierbij aan de financiële effecten van het hoofdlijnenakkoord Schoof, 'ravijnjaar 2026', uitvoering Meerjarenagenda Publieke Gezondheid 2023-2026, IZA/AZWA, versterking infectieziektebestrijding, samenwerking GGD'en 3Noord (Drenthe, Fryslân en Drenthe), toekomst vaccinatiestelsel, vaccinatieregiecentrum, ICT-ontwikkelingen, gezamenlijke huisvesting Veiligheidsregio Groningen/ GGD Groningen, uitkomsten Cao-onderhandelingen en de gemeenteraadsverkiezingen 2026. Mochten financiële effecten voor 2026 aan de orde zijn, dan zullen deze via een begrotingswijziging later alsnog in de begroting 2026 worden verwerkt.

Afname van facultatieve taken
Indien gemeenten facultatieve taken voor 2026 willen opzeggen of verminderen, kan dat conform artikel 30 GR PG&Z, tot 31 december 2024 schriftelijk aan de directeur GGD Groningen kenbaar worden gemaakt.

Gemeente	Opdracht DVA	Bedrag 2026
Groningen	Kansrijke start Korrewegwijk	84.199
Groningen	Kansrijke start JoKi	122.183
Groningen	Borstvoedinsspreekuur	18.308
Het Hogeland	Coordinatie OGGz	56.331
Westerkwartier	OGGz Verkennend Onderzoek	13.941
Oldambt	Toezicht WMO	47.855
	Totaal	**342.817**

Met de betreffende gemeenten heeft afstemming plaatsgevonden over de aangekondigde opzeggingen en de consequenties ten aanzien van frictiekosten of mogelijk andere inzet door de GGD. De uitkomsten hiervan zijn verwerkt in de begroting 2026.

Deelprogramma's Gezondheid

1. Gezond en veilig opgroeien

De jeugdgezondheidszorg (JGZ) is het belangrijkste product dat onder het deelprogramma Gezond en veilig opgroeien valt.

De **jeugdgezondheidszorg** heeft als enige partij in de regio vrijwel alle jeugdigen 0-18 jaar en een groot deel van de zwangeren in beeld en biedt over een langere periode laagdrempelige, preventieve zorg aan. JGZ draagt ertoe bij dat kinderen en jongeren zich goed kunnen ontwikkelen en dat ze gezond en veilig opgroeien, door vroegtijdig te signaleren, aan te geven wat tot de normale ontwikkeling behoort en de eigen kracht van kinderen, jongeren en gezinnen te versterken.

Alle kinderen in Nederland, ook zij die gezond zijn, hebben recht op zorg conform het Basispakket JGZ (0-18 jarigen). Gemeenten hebben op grond van de Wet publieke gezondheid de taak om te zorgen dat 0-18 jarigen woonachtig in hun gemeente deze zorg ook aangeboden krijgen. In die zin is de jeugdgezondheidszorg, als onderdeel van de publieke gezondheidszorg, met zowel haar individuele als ook collectieve taken, te beschouwen als een basisvoorziening. Het Landelijk Professioneel Kader (LPK), sinds 1 januari 2016 van kracht, ondersteunt de JGZ-organisaties bij een meer flexibele uitvoering van het Basispakket JGZ. In 2022 is landelijk gewerkt aan het updaten van het LPK omdat ook de zorg voor zwangere vrouwen aan het Basispakket is toegevoegd. Het LPK past goed bij een JGZ die streeft naar een nog betere inbedding in het domein van de publieke gezondheidszorg. Tevens helpt het de JGZ om zich goed te kunnen positioneren in het (lokale) sociale domein. Centraal staat daarbij steeds een goede aansluiting op de behoeften en mogelijkheden van jeugdigen en hun ouders. Binnen deze werkzaamheden staan ontzorgen, normaliseren en demedicaliseren centraal, maar ook vroegsignaleren en adequaat doorverwijzen. Door focus aan te brengen en samen te werken met ketenpartners in het domein van de publieke gezondheidszorg, kan de JGZ écht het verschil maken in de aanpak van maatschappelijke uitdagingen.

Onderdeel van de JGZ GGD is de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) met als belangrijkste doel het voorkomen van ziekten en epidemieën. De gemeenten zijn sinds 1-1-2019 formeel verantwoordelijk voor de uitvoering en financiering van de vaccinaties. Hoewel het RVP geen deel uitmaakt van het Basispakket JGZ behoort vaccineren wel tot de kernactiviteiten van de JGZ. Vastgelegd is namelijk dat de uitvoering van het RVP moet gebeuren door dezelfde organisatie die ook de JGZ uitvoert.

De preventieve logopedie heeft als belangrijke taak de vroegsignalering van spraak- en taalproblematiek en indien nodig toeleiden naar een juiste behandeling daarbij. Het niet of te laat herkennen van het probleem kan leiden tot leer- en/of gedragsproblemen en tot het ten onrechte uitstromen naar het speciaal basisonderwijs. Vroegsignalering en een juiste behandeling bespaart veel leed voor het kind en veel geld aan zorg- en onderwijskosten voor de maatschappij. De JGZ heeft een belangrijke rol in het signaleren van taal (ontwikkelings-)stoornissen en -achterstanden.

Wat willen we bereiken?

Investeren om de jeugd in de provincie Groningen gezond, veilig en kansrijk op te laten groeien en zorg te dragen voor een gezonde nieuwe generatie blijft de komende jaren hard nodig om provinciale gezondheidsverschillen niet verder te laten oplopen ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Groningse jeugd scoort nog altijd slechter op leefstijl (roken, alcohol en overgewicht) dan gemiddeld.

Verbetering, vernieuwing en doorontwikkeling naar een duurzame en meer flexibele JGZ krijgt in 2026 een vervolg. Daarbij blijven we ernaar streven om alle kinderen en jongeren in beeld te houden. Dit doen we samen met ouder(s) en ketenpartners en daardoor nog meer op maat. De rol van de JGZ-professional verandert ook bij dit proces, omdat ouder(s) en kind/jongere steeds meer zelf regie hebben over welke diensten ze van de JGZ willen ontvangen. De vorm, inhoud en het aantal contacten met de JGZ passen bij die behoefte van ouder(s) en kind/jongere.

In 2026 wordt volop gewerkt aan scholing en implementatie van geoptimaliseerde werkprocessen in de gehele provincie. Het gaat daarbij onder andere om het opnieuw inrichten van onze werkprocessen teneinde de juiste professional op de juiste plaats en op het juiste moment in te zetten. Deze taakherschikking maakt de uitvoering van ons werk flexibeler waarbij de kwaliteit van ons werk gegarandeerd blijft.

De JGZ haakt aan bij de landelijke akkoorden (o.a. Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)), de brede Specifieke Uitkeringsregeling (SPUK) maar ook bij regionale ontwikkelingen (o.a. Gezondheidsoverleg Groningen en lokaal gezondheidsbeleid) en maatschappelijke opgaven. Landelijke ontwikkelingen en ambities worden vertaald naar provinciale en gemeentelijke doelen zoals onder andere beschreven in de Meerjarenagenda Publieke Gezondheid 2023-2026.

De JGZ blijft zich, in aansluiting op de landelijke ontwikkelingen en ambities, actief inzetten voor een gezonde jeugd. Als GGD willen we hieraan vroegtijdig een optimale bijdrage leveren, op het juiste moment, op de juiste plek, door de juiste professional. Hierbij ligt de focus op de eerste 1000 dagen van het leven van een kind. Instrumenten die we daarvoor gebruiken zijn bijvoorbeeld het eerste contact bij de prenatale intake gecombineerd met het vaccinatiemoment voor zwangere vrouwen. Maar ook het prenataal huisbezoek en de andere mogelijkheden vanuit het actieprogramma Kansrijke Start dragen hieraan bij. Er is landelijk politieke aandacht om Kansrijke Start structureel in te bedden in regionaal en lokaal beleid, en de focus te verbreden van 1000 naar 1500 dagen, in de te vormen lokale en regionale preventie-infrastructuur. GGD Groningen zal zich ook in 2026 blijven inzetten voor een integrale domeinoverstijgende eerste 1000 dagen aanpak en een provinciale uitrol daarvan. De GGD hoopt, in opdracht van de Groninger gemeenten, in 2026 te kunnen starten met de aanpak voor kinderen met overgewicht door het inzetten van de Centrale Zorgverlener.

Verder blijven we aandacht houden voor de JGZ Preventieagenda met de pijlers ouderschap, hechting, weerbaarheid en gezondheid. Door in te zetten op deze vier pijlers gaan we grote maatschappelijke problemen als schoolverzuim, armoede en kindermishandeling te lijf.

Als onderdeel van de pijler gezondheid wordt wederom in 2026 specifiek ingezet op het thema laaggeletterdheid. Preventie van laaggeletterdheid is van belang aangezien laaggeletterdheid van generatie op generatie wordt doorgegeven en verbonden is met diverse gezondheidsproblemen. Met onze inzet willen we een start maken op weg naar een ‘geletterde generatie’.

Daarnaast besteden wij ook in 2026 specifiek aandacht aan het thema mentale gezondheid van kinderen en jeugdigen en hun ouders. De afgelopen jaren zijn er signalen van een toenemende druk op het dagelijkse leven van onze jeugd door maatschappelijke problemen (prestatiedruk, sociale media, leefstijl, corona). Deze problemen hebben invloed op de mentale (en fysieke) gezondheid van de jeugd en hun opvoeders in onze provincie.

Wat gaan we daarvoor doen?

Jeugdgezondheidszorg

Doorontwikkeling, Vernieuwing en verbetering

- **Doorontwikkeling JGZ**
  In 2023 is ingezet op het verder door ontwikkelen van de JGZ; waarbij landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen maar ook de eigen ambities leidraad zijn om de JGZ verder te professionaliseren en te innoveren. Deze doorontwikkeling is een meerjarig traject en ook in 2026 zal deze doorontwikkeling nog steeds onze aandacht vragen.

- **JGZ Preventieagenda**
  In 2026 zal de aandacht voor de JGZ Preventieagenda worden voortgezet. Door de coronacrisis zijn bepaalde maatschappelijk problemen nog groter geworden, waardoor nog duidelijker wordt hoe belangrijk het is om deze problemen breed aan te pakken. Ook zal in 2026 bij kinderen aandacht besteed worden aan de preventie van laaggeletterdheid door taalstimulering, waarbij de inzet van VVE als belangrijke interventie gezien wordt. Daarnaast is de JGZ actief in het signaleren van laaggeletterdheid bij ouders en verzorgers en indien noodzakelijk zal de JGZ doorverwijzen naar lokale ketenpartners.

- **Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling**
  Vanaf 2019 zijn de JGZ-teams ondersteund door de aandachtsfunctionaris bij het tijdig signaleren en handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling, zowel op inhoud (casuïstiek) als op proces (scholing). In 2022 zijn twee praktijkbegeleiders geschoold en zijn zij ook aandachtsfunctionaris. In 2026 wordt deze ondersteuning gecontinueerd.

Eerste 1000 dagen

- **Investering ketenaanpak geboortezorg**
  Er wordt verder geïnvesteerd in de ketenaanpak op het gebied van geboortezorg. De JGZ draagt bij aan de continuïteit van zorg door een goede aansluiting op verleende zorg door gynaecoloog, verloskundige en kraamzorg. De JGZ is de schakel tussen de (vaak) regionaal georganiseerde geboortezorg en het lokaal georganiseerde sociaal domein. De JGZ draagt daarmee bij aan een sluitende keten, waarbij de jeugdverpleegkundigen al vóór de geboorte hun expertise inbrengen bij zwangere vrouwen door het eerste contact bij de prenatale intake bij het aanbieden van de 22-weken prik en indien gewenst een prenataal huisbezoek. Het prenataal huisbezoek door de jeugdverpleegkundige aan zwangere vrouwen in een kwetsbare situatie is integraal onderdeel van het takenpakket van de JGZ. Het streven voor 2026 is om het aantal prenatale huisbezoeken verder omhoog te brengen. Hiervoor is gezamenlijk met de partners in de geboortezorg en het sociaal domein inzetten op verbetering van signalering en samenwerking noodzakelijk.

- **Nu Niet Zwanger (NNZ)**
  GGD Groningen is sinds 2021 coördinator van het programma ‘Nu niet Zwanger’ in de provincie Groningen. GGD Groningen continueert de coördinatie van dit programma in 2026, passend bij het landelijk voornemen om het actieprogramma Kansrijke Start structureel te

borgen. Het programma NNZ wordt uitgevoerd door de JGZ, als onderdeel van het programma Kansrijke Start. Dit programma ondersteunt kwetsbare (potentiële) ouders bij het nemen van de regie over hun kinderwens. Alle gemeenten in de provincie Groningen hebben besloten om per 2026 in te zetten op NNZ door de GGD, als onderdeel van een integrale domein-overstijgende eerste 1000 dagen aanpak. In het licht van het voorkomen van ongewenste zwangerschappen wil GGD Groningen in 2026, in samenwerking met SENSE, graag extra aandacht besteden aan voorlichting over kinderwens, seksualiteit en anticonceptie voor leerlingen op het VO.

- **Bijdrage aan Multidisciplinaire Onderwijsdag**
  De JGZ is een van de betrokken partijen in de Multidisciplinaire Onderwijsdag, georganiseerd door het consortium Zwangerschap en Geboorte Noord-Nederland. In 2026 is het streven om dit voort te zetten. Op deze manier draagt GGD Groningen bij aan de professionalisering van toekomstige beroepsprofessionals in de geboortezorg.

- **Ouderschap en hechting**
  Niet alleen op het gebied van geboortezorg wordt verder geïnvesteerd, maar ook in de belangrijke periode daarna. Ook in 2026 zullen we zorgdragen voor een blijvende focus op de thema's ouderschap en hechting in de uitvoering van de JGZ; deze thema's zijn tevens pijlers van de JGZ Preventieagenda.

- **Stevig Ouderschap**
  De interventie Stevig Ouderschap is een bewezen effectief [1] en landelijk programma, in beheer bij het NCJ. Binnen de interventie is veel aandacht voor twee pijlers van de JGZ-Preventieagenda: hechting en ouderschap. Het programma legt de nadruk op het versterken van de eigen kracht van het gezin en normaliseren. Door middel van Stevig Ouderschap krijgen kinderen uit gezinnen die wat meer ondersteuning nodig hebben, de kans om gezond en veilig op te groeien. Alle gemeenten in de provincie Groningen hebben voor 2026 gekozen voor de facultatieve taak Stevig Ouderschap. De gemeenten Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen, Westerkwartier, Westerwolde, Oldambt, Stadskanaal, Veendam en Pekela hebben ervoor gekozen om naast Stevig Ouderschap ook 'Stevig Ouderschap-prenataal' (vóór de geboorte) aan te bieden. Ook is de in 2022 de landelijke pilot "Stevig Ouderschap Groter" na positieve evaluatie voortgezet in twee Groninger wijken, in de gemeente Westerkwartier en de gemeente Midden-Groningen. Deze vorm van Stevig Ouderschap is gericht op de leeftijdscategorie ná twee jaar, met een instroom tot zes jaar. Dit als aanvulling op het reguliere programma van Stevig Ouderschap. GGD Groningen wil het liefst alle vormen van Stevig Ouderschap in alle gemeenten kunnen aanbieden.

- **VoorZorg**
  Voorzorg is een bewezen effectief [2] programma voor jonge vrouwen die zwanger zijn van hun eerste kind en te maken hebben met een opeenstapeling van problemen. Zij krijgen ondersteuning van een gespecialiseerd VoorZorgverpleegkundige die ondersteunt bij de zwangerschap, versterking van het ouderschap, verzorging en opvoeding, gezondheid en levensloopontwikkeling en bij het krijgen van betere toegang tot hulp. Het hoofddoel is het gezond, veilig en kansrijk laten opgroeien van kinderen in gezinnen die door een

[1] Effectief volgens eerste aanwijzingen (NCJ)
[2] Effectief volgens goede aanwijzingen (NCJ)

opeenstapeling van risicofactoren in een kwetsbare situatie verkeren. Het gaat hier om risicofactoren in het verleden en het heden zoals: huiselijk geweld, middelengebruik, financiële problemen, weinig of geen opleiding, beperkte sociale, gezondheids- en opvoedvaardigheden. Hierdoor is er een grote kans op mishandeling en verwaarlozing.
VoorZorg bestaat uit gestructureerde huisbezoeken door in VoorZorg gespecialiseerde verpleegkundigen. Die bezoeken vinden plaats tijdens de zwangerschap en eerste twee levensjaren. VoorZorg heeft leeftijdsspecifieke aandachtspunten en vaardigheidstrainingen, die op de doelgroep zijn toegesneden.
VoorZorg werkt in een vertrouwensrelatie aan: ouderschap, hechting, opvoedvaardigheden, gezondheid, veiligheid, persoonlijke ontwikkeling, financiële stabiliteit, relatie met partner en familie en het gebruik van gemeenschapsvoorzieningen.
VoorZorg past uitstekend bij de doelen van het sociale domein, het jeugdstelsel en lokale coalities en aanpak, zoals voorgestaan wordt in het actieprogramma 'Kansrijke Start'.
VoorZorg wordt afgestemd op het aanbod van bestaande lokale voorzieningen. Cliënten leren hun sociale netwerk beter te benutten en worden aangemoedigd gebruik te maken van de bestaande algemene (zorg)voorzieningen, zoals de JGZ, geboortezorg of schuldsanering.
Met VoorZorg worden hoog risico jonge vrouwen ondersteund met als doel zware opvoedingsproblemen, waaronder kindermishandeling, te voorkomen dan wel terug te dringen en daarmee op termijn de kosten zoals jeugdhulp te verminderen.
In 2022 is deze interventie gestart in de gemeenten Groningen en Midden-Groningen. In 2024 werd dit programma in deze twee gemeenten gecontinueerd en is ook gestart in de gemeente Veendam. Per 2025 wordt ook in de gemeenten Eemsdelta en Westerwolde programma Voorzorg aangeboden. We hopen in 2026 op een verdere uitbreiding van gemeenten die willen gaan starten met het programma Voorzorg.

- **Moeders Informeren Moeders (MIM)**
  Moeders Informeren Moeders (MIM) is een goed onderbouwd programma voor moeders met een eerste kind tussen 0 en 18 maanden. Getrainde vrijwilligers (ervaren moeders) bieden opvoedondersteuning, gezondheidsvoorlichting en een steuntje in de rug aan andere moeders. In maandelijkse huisbezoeken, groepsbijeenkomsten en online contacten wisselen moeders ervaringen en informatie uit. MIM versterkt het zelfvertrouwen, de zelfredzaamheid en het sociale netwerk van moeders. MIM wordt in 2026 gecontinueerd in de gemeente Groningen.

De school als ketenpartner

- **Gezonde school; advisering collectieve aanpak**
  Op basis van informatie uit de individuele contactmomenten bezit de JGZ niet alleen de mogelijkheid om signalen te bundelen, maar ook te adviseren over een collectieve aanpak. Op deze wijze kan en wil de JGZ nog meer bijdragen aan het inzicht van de gemeente in de gezondheid van haar jeugd. Ook wil de JGZ het eigen aanbod hiermee nog verder afstemmen op de (veranderde) wensen en gewoontes van ouders en jeugdigen. Eén van de mogelijkheden om te adviseren over een collectieve aanpak, is volgens de aanpak van de Gezonde School. De rol van de JGZ hierin, zal worden gecontinueerd in 2026. Binnen deze collectieve aanpak zal ook de aandacht voor mentale gezondheid/weerbaarheid een belangrijke plek krijgen.

- **JGZ en het Voortgezet Onderwijs**
  GGD Groningen is een aantal jaren geleden gestart met Jij en je Gezondheid (JeJG) in het voortgezet onderwijs. Nog steeds lukt het niet om dit contactmoment op alle scholen uit te voeren. Wel is er sprake van een toename van het aantal scholen en daarmee leerlingen die hiervan kan profiteren. In 2025 gaan we ons oriënteren op het inzetten van een nieuwe vragenlijst, aangezien JEJG na schooljaar 2025/ 2026 niet langer als instrument wordt gefaciliteerd door GGD Amsterdam.

- **Begeleiding bij schoolziekteverzuim**
  Het volgen van onderwijs op een school is nodig voor kinderen en jongeren om zich te ontwikkelen en om leeftijdsgenoten te ontmoeten en sociale vaardigheden te ontwikkelen. Niet naar school gaan brengt de ontwikkeling van kinderen en jongeren in gevaar. Het uitgangspunt is daarom dat alle kinderen en jongeren zoveel mogelijk op school zijn. Een kind dat niet op school is moet altijd bezorgdheid oproepen.
  De afgelopen jaren is een provinciale werkgroep actief geweest rondom de inzet van de GGD op scholen, waarbij verzuimbegeleiding van jeugdigen die van school verzuimen door ziekte een belangrijk thema is. De werkgroep bestaat uit een vertegenwoordiging van GGD, samenwerkingsverbanden onderwijs en gemeenten.
  Vanuit de GGD willen we actief blijven in de preventie en aansluiten bij de provinciale ontwikkelingen binnen het onderwijs: “Schitteren door aanwezigheid”. Samen met alle partners in en rondom het onderwijs willen we schoolgang als uitgangspunt en voorwaarde voor een gezonde ontwikkeling realiseren. De JGZ kan vooral een bijdrage leveren aan het terugdringen van ziekteverzuim door een gestructureerde aanpak.
  In 2023 is besloten om in 2024 in de gemeenten Oldambt, Stadskanaal, Veendam, Pekela en Westerwolde te starten met een pilot van de evidence based methodiek MAZL[3] (meer aandacht voor zieke leerlingen) op de VO scholen, om aandacht te hebben voor ziek gemelde leerlingen en ziekteverzuim terug te dringen. Deelname en een actieve rol van het onderwijs is daarbij noodzakelijk. Deze pilot zal worden gecontinueerd in schooljaar 2025/2026. Gedurende deze pilotperiode zullen op verschillende momenten vooral de kwalitatieve resultaten van deze MAZL-aanpak worden gedeeld met de provinciale werkgroep en geïnteresseerde gemeenten. In de gemeente Groningen is nu ook structureler geld voor de verzuimbegeleiding en daarmee de start van MAZL. De jeugdartsen van de GGD in de gemeente Groningen zijn in 2024 geschoold en daarmee klaar om te starten. Het streven is om in 2026 op steeds meer VO-scholen de MAZL-methodiek in te voeren. Voorwaarde is dat we hierin nauw blijven samenwerken met gemeenten, samenwerkingsverbanden en de scholen.

- **Mentale gezondheid**
  GGD Groningen zet in 2026 verder in op het verbeteren van de mentale gezondheid van jeugdigen. Er wordt in 2024 en 2025 ervaring opgedaan met verschillende methoden om mentale problemen bij jeugdigen te voorkomen én beter te signaleren, waarbij optimaal wordt samengewerkt met ketenpartners. De effectieve interventie STORM[4] (Strong Teens and resilliant minds) is in 2023 en 2024 geïntegreerd in de werkwijze van JeJG. Onder regie van mentaal gezond Groningen wordt op twee VO-scholen deze interventie uitgevoerd in samenwerking met de scholen en GGZ-aanbieders Lentis en Accare.

[3] Effectief volgens aanwijzingen (NCJ)
[4] Effectief volgens GGD Brabant

- **Plezier op school**
  De methodiek “Plezier op school” wordt sinds 2025 uitgevoerd in drie gemeenten (Westerwolde, Groningen en Eemsdelta). In 2024 zal deze methodiek worden ondergebracht in het beleid mentale gezondheid. In 2026 is de wens om de methodiek plezier op school in meer gemeenten uit te voeren.

Rijksvaccinatieprogramma

- **Ontwikkelingen**
  Het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) is continu in ontwikkeling. GGD volgt nauwgezet de toevoeging van vaccinaties aan het Rijksvaccinatieprogramma.

- **Verhogen vaccinatiegraad**
  De landelijke Vaccinatie Alliantie blijft inzetten op het verhogen van de vaccinatiegraad. Dit wordt gedaan op verschillende actiepunten, waaronder het inzetten op kennisvergroting van professionals en het tegengaan van desinformatie. GGD Groningen zal ook in 2026 op basis van deze landelijke inzet, aandacht houden voor het verhogen van de vaccinatiegraad in onze eigen regio.

- **Monitoring**
  GGD Groningen onderhoudt contact met de gemeenten om de vaccinatiegraad te monitoren en hier eventueel actie op te ondernemen.

- **Vaccinatieregiecentrum**
  GGD Groningen is in 2025 gestart met de uitwerking van een vaccinatieregiecentrum met als doel het streven naar gezondheidswinst door vaccinaties voor alle inwoners van de provincie Groningen, zowel regulier als in crisis. Om dit doel te bereiken worden onder andere de volgende taken ondergebracht onder het regiecentrum ondergebracht; het op peil houden van de vaccinatiegraad en/of verhogen waar kan, inhaalcampagnes en massavaccinaties en klantcontactvaccinaties. Streven is dat het vaccinatieregiecentrum er in 2026 staat.

Wat kost het?

Deelprogramma	baten of lasten	Programma- onderdeel	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Gezondheid gezond en veilig opgroeien	lasten	**Totaal uitgaven**	**-21.905**	**-24.434**	**-24.459**	**-24.459**	**-24.459**
		Inwonersbijdrage	15.803	16.409	16.433	16.433	16.433
		Overige inkomsten	6.102	8.026	8.026	8.026	8.026
Gezondheid gezond en veilig opgroeien	baten	**Totaal inkomsten**	**21.905**	**24.434**	**24.459**	**24.459**	**24.459**
		Saldo voor mutatie in reserves	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	0	0	0
		Onttrekking	0	0	0	0	0
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

2. Gezondheid beschermen en bevorderen

Het deelprogramma Gezondheid beschermen en bevorderen van GGD Groningen omvat meerdere producten op het gebied van het beschermen en bevorderen van gezondheid.

De GGD houdt zich bezig met tal van activiteiten op het gebied van gezondheidsbescherming, gezondheidsbevordering en veiligheid. Burgers beschermen als er risico's zijn voor infectieziekten is een wettelijke taak van de GGD. Vanaf begin 2020 heeft deze taak door het beteugelen van de coronapandemie heel veel inzet en flexibiliteit van de GGD gevraagd en we houden er rekening mee dat onze samenleving in de toekomst vaker dan in de afgelopen decennia met nieuwe infectieziekten te maken zal krijgen. Het Rijk heeft in 2022 een plan gemaakt om voldoende voorbereid te zijn op toekomstige pandemieën, waarin ook de GGD een rol speelt in deze zogenaamde pandemische paraatheid. We zijn scherp op het in beeld brengen en voorkomen van besmettelijke ziekten door surveillance, testen en vaccinatiecampagnes. Specifiek ook met het afnemen van SOA-testen tijdens het spreekuur **seksuele gezondheid** en de **screening op tuberculose**.

Ook adviseren we (zorg)instellingen over hun hygiënebeleid, dat met COVID-19 meer onder aandacht is gekomen. Naast **advies over gezond reizen**, geeft GGD Groningen ook de benodigde vaccinaties. Daarnaast verzorgt de GGD desgewenst vaccinaties aan bedrijven en (onderwijs)instellingen.

GGD Groningen heeft tevens een centrale rol in het bewaken, beschermen en bevorderen van de **gezondheid** van **asielzoekers** en **vergunninghouders** in de regio.

De **forensische geneeskunde** verzorgt de lijkschouw voor de gemeenten en voert de medische arrestantenzorg en sporenonderzoek bij verdachten of slachtoffers uit. Deze laatste twee op basis van een contract met politie en justitie. De forensisch artsen van de GGD beoordelen ook personen met verward gedrag of psychische zorgbehoefte op verzoek van politie op de politiebureaus.

Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz) is een vangnettaak van GGD Groningen en richt zich op zorgwekkende zorgmijders en personen met verward gedrag. Het gaat hierbij vaak om zeer complexe problematiek, waarbij bijvoorbeeld sprake is van overlast, vervuiling, verslaving, verwaarlozing en/of ernstige psychische problematiek. OGGz bevordert dat ook deze mensen de hulp en zorg krijgen die ze nodig hebben. Ook coördineren we voor een aantal gemeenten de lokale OGGz-netwerken en zorgen we voor afstemming met de ketenpartners. Het Verkennend Onderzoek voor gemeenten in het kader van de Wet verplichte ggz, van kracht op 1 januari 2020, wordt in een aantal gemeenten door OGGz-medewerkers uitgevoerd.

Milieu en Gezondheid richt zich op de invloed van het milieu op de gezondheid van bevolkingsgroepen. We geven adviezen over onder andere gevaarlijke stoffen, straling, geluid en geur in het binnen- en buitenmilieu, met een gezonde en veilige leefomgeving als oogmerk. We merken dat door de vele maatschappelijke opgaven de schaarse ruimte steeds meer onder druk komt te staan en dat de waardering voor een gezonde en veilige leefomgeving meer in beeld komt. We zetten ons in voor een gezonde en veilige fysieke leefomgeving door te adviseren op visies, plannen en vergunningverlening vanuit de Omgevingswet, de energietransitie, klimaatadaptatie en andere plannen.

De GGD is ook een **crisisdienst** en kent daarom een aantal functies die 7 dagen per week 24 uur bereikbaar zijn (infectieziektebestrijding, gezondheidskundig adviseur gevaarlijke stoffen en forensische geneeskunde). Daarnaast wordt nauw samengewerkt met de GHOR. De GGD heeft een overkoepelend Integraal Crisisplan met onderliggende plannen.

Wat willen we bereiken?

Infectieziektebestrijding

Het team Infectieziektebestrijding speelt in samenwerking met het RIVM een cruciale rol in het voorkomen, beschermen tegen en bestrijden van infectieziekten en uitbraken daarvan. Het realiseren van een robuuste infectieziektebestrijding en -preventie is een van de strategische speerpunten in de Meerjarenagenda (MJA) Publieke Gezondheid 2023-2026. Het team moet goed uitgerust zijn om tegemoet te komen aan de voortdurende vraag naar laagdrempelige advisering over infectieziektepreventie voor diverse doelgroepen.
Met de landelijke middelen die bestemd zijn voor het versterken van de infectieziektebestrijding is in 2023 en 2024 een begin gemaakt met het opzetten van een toekomstbestendige infectieziektebestrijding (IZB). Hiervoor zijn collega's aangenomen en ingewerkt. Het kabinet Schoof heeft in zijn hoofdlijnenakkoord bezuinigingen aangekondigd op het gebied van pandemische paraat. Tijdens de behandeling van de voorjaarsnota 2025 moet duidelijk worden welke bezuinigingen daadwerkelijk doorgevoerd worden. Als hier sprake van is zal dit impact hebben op het team IZB, de uitvoering van de IzB-kerntaken en de pandemische paraatheid.

- **Pandemische paraatheid**
  Van 2025 tot en met 2029 zullen de versterkingsgelden gefaseerd worden afgebouwd. GGD'en ontvangen in 2024, 2025 en 2026 transitiecapaciteit om de aansluiting te realiseren die door de Landelijke Functie Opschaling Infectieziektebestrijding (LFI) wordt ingezet. Het is en blijft onduidelijk hoe de toekomst van de LFI en IZB eruit zal gaan zien wanneer de eventuele bezuinigingen door kabinet Schoof op pandemische paraatheid worden voortgezet. Gevolg kan zijn dat GGD Groningen genoodzaakt is om prioriteiten te stellen binnen de werkzaamheden die zijn opgenomen in de Wet publieke gezondheid (WPG).

- **Informatievoorziening**
  Tevens wordt er landelijk gewerkt aan een herinrichting van het informatievoorzieningslandschap IzB, waar het kabinet Schoof ook bezuinigingen op wil doorvoeren. Voor de implementatie, voorbereiding en uitvoering op landelijk, regionaal en lokaal niveau worden vanaf 2025 extra inspanningen verwacht, waarvoor aanvullende investeringen in de implementatiefase noodzakelijk zijn. De structurele borging van deze inspanningen met minimale middelen is op dit moment echter nog onbekend gezien de aangekondigde bezuinigingen.

- **Antimicrobiële Resistentie (AMR)**
  Antimicrobiële resistentie (AMR), voorheen aangeduid als antibioticaresistentie (ABR), vormt een groeiend probleem, aangezien steeds meer micro-organismen ongevoelig worden voor geneesmiddelen, zoals antibiotica. Dit maakt het in de toekomst moeilijker om infecties effectief te behandelen. Aangezien micro-organismen geen rekening houden met landsgrenzen, zijn zowel internationale als nationale maatregelen noodzakelijk. Het team Infectieziektebestrijding stelt daarom een gezamenlijke aanpak van AMR als prioriteit.

Sinds 2016 is in Noord-Nederland het AMR Zorgnetwerk Noord-Nederland (AMR ZNN) opgericht, waarin zorgorganisaties, -aanbieders en zorgprofessionals in de keten met elkaar samenwerken. Hierin zijn de noordelijke GGD'en, ziekenhuizen, microbiologen, huisartsen en verzorgings- en verpleeghuizen vertegenwoordigd. Dit netwerk is gericht op het bevorderen van samenhang in de preventie van antimicrobiële resistentie. Het netwerk werkt met een actueel regionaal risicoprofiel, stelt speerpunten vast, wisselt kennis en informatie uit, ondersteunt elkaar, adviseert bij bestrijdingsmaatregelen, past veelbelovende interventies toe en organiseert gerichte activiteiten. Het regionale AMR-informatiepunt biedt zowel burgers als professionals de mogelijkheid om vragen over antimicrobiële resistentie te stellen.
Tevens is er een nieuwe aanvraagperiode voor projectsubsidies voor de periode 2024-2027. Voor deze periode is wederom subsidie aangevraagd voor Noord-Nederland. In deze regio werkt de GGD AMR-werkgroep aan het bepalen van de inzet van de GGD'en rondom AMR.

Tuberculosebestrijding

Tuberculosebestrijding (TBC) vraagt inzet van artsen met specifieke deskundigheid en is onder andere op regionaal, bovenregionaal en landelijk niveau een uitdaging ten aanzien van de toekomstbestendigheid van tuberculosebestrijding. GGD Groningen werkt nauw samen met GGD Drenthe en GGD Fryslân. Daarnaast is GGD Groningen onderdeel van het Regionaal Expertise Centrum Noord-Oost (REC-regio). Naast deze samenwerking wordt zowel landelijk, regionaal als lokaal gekeken naar een integratie binnen het team Infectieziektebestrijding (IZB). De focus zal gelegd worden op het creëren van een toekomstbestendige samenwerking tussen IZB en TBC, gericht op versterking van de landelijke- en regionale aanpak.

De cliënten die worden gescreend zijn over het algemeen asielzoekers, immigranten en buitenlandse studenten. Met zekere regelmaat worden er besmettingsgevallen gevonden en behandeld. Daarmee blijft het screenen een noodzakelijke taak van de GGD.

Seksuele gezondheid

Seksuele gezondheid werkt volgens het Nationaal Actieplan SOA, HIV en Seksuele Gezondheid (2023-2027), waarin een integrale aanpak met een positieve benadering van seksualiteit centraal staat.

GGD Groningen werkt samen met landelijke ketenpartners zoals SOA Aids NL en het RIVM. Op regionaal niveau wordt de verbinding gezocht met andere partners zoals huisartsen, onderwijsinstellingen en het UMCG.

De samenwerking met GGD Drenthe en GGD Fryslân zal in 2026 meer focus krijgen. Gezien toekomstige ontwikkelingen moet er gekeken worden naar een integrale aanpak waardoor gezamenlijk ingezet kan worden op bepaalde preventieactiviteiten, surveillance en outreachend werken. Daarnaast zal er meer focus gelegd worden op datagedreven werken, met als doel beter te kunnen anticiperen op de problematiek binnen het werkveld van Seksuele Gezondheid. Ook zal in samenwerking met epidemiologie meer analyse van de cijfers plaatsvinden, zodat tijdig geanticipeerd worden op bepaalde trends en daarmee inzetten van preventie voor bepaalde doelgroepen.

Een belangrijke taak van de GGD om voorlichting te geven over seksuele gezondheid aan veel verschillende doelgroepen. Tevens voeren we zogenaamde outreach-activiteiten uit waarbij we met name de meer kwetsbare doelgroepen (minderjarigen, migranten, sekswerkers en mannen die seks hebben met mannen) proberen te bereiken.

- **ASG-regeling**

De ASG-regeling staat onder druk. Het kabinet is van plan om 10% te korten op alle SPUK's, inclusief de ASG-regeling. Tegelijkertijd onderzoekt het kabinet de verdeelsleutel binnen de ASG en de toekomst van ASG in het zorgstelsel. Keuzes hierin worden in 2025 gemaakt door de staatssecretaris VWS en vervolgens naar de Kamer gestuurd. Afhankelijk van de keuze zal GGD Groningen moeten prioriteren in de werkzaamheden. GGD Groningen is de coördinerende GGD van de drie noordelijke GGD'en (GGD Fryslân en GGD Drenthe). De ASG-regeling zorgt voor ongeveer 50% van de financiële dekking van de activiteiten van het team Seksuele Gezondheid bij GGD Groningen.

- **Centrum Seksueel Geweld**

Het Centrum Seksueel Geweld Groningen/Drenthe (CSG) is een samenwerkingsverband tussen GGD Drenthe, GGD Groningen, UMCG, Politie Noord-Nederland en Treant Zorggroep. Experts vanuit verschillende disciplines werken hierin samen om zo snel mogelijk hulp te bieden, zodat de kans op medische en psychische problemen verkleint. Er is de afgelopen jaren een duidelijke stijging te zien in het aantal meldingen voor het CSG. Op het snijvlak van de werkzaamheden van het CSG en het team Seksuele Gezondheid proberen we de activiteiten en de inzichten opgedaan in het tweejarig Regionaal actieplan seksueel geweld Gronings Offensief te borgen en verder te brengen. Het gaat hierbij om het zichtbaar maken en versterken van de aanpak van seksueel geweld.

Reizigersadvisering

Na Corona is het aantal klanten voor een reisadvies weer enorm toegenomen. We blijven ons inzetten om zoveel mogelijk reizigers voorbereid en beschermd op reis te sturen. Niet alleen om te voorkomen dat ze ziek worden, maar ook om te zorgen dat ze geen infectieziektes mee terug nemen.
We streven naar een laagdrempelig bereik voor onze inwoners die op reis willen, waarbij zij op zo'n kort mogelijke termijn een afspraak met ons kan maken.

Ook richten we ons op niet reizigers gebonden vaccinaties, zoals vaccinaties voor beroepsgroepen, studenten en opleidingsinstituten.

De kosten voor zowel lonen (CAO) als materiaal blijven doorstijgen de komende 2 jaar is de verwachting. Dat zal jaarlijks een tariefstijging van de tarieven van de consult- en vaccinprijzen voor klanten opleveren, passend bij de dan heersende marktontwikkelingen.

Publieke gezondheid asielzoekers

Gezien de aanhoudende mondiale onrust is het waarschijnlijk dat het aantal vluchtelingen en asielzoekers in 2026 zal toenemen. In 2024 was de spreidingswet ingevoerd waarmee gemeenten mede verantwoordelijk gesteld werden voor de uitvoering van een evenredige opvang van vluchtelingen om uiterlijk per 1 juli 2025 geschikte locaties voor asielopvang te

vinden. Het huidige kabinet heeft het voornemen om de spreidingswet in te trekken, geen statushouders met voorrang te huisvesten in sociale woningen en de verblijfsvergunning van asielzoekers te verkorten van 5 naar 3 jaar. Deze ontwikkelingen, alsmede de aangekondigde bezuinigingen op deze portefeuille, laten de wachtlijsten van de IND oplopen, en kunnen aanzienlijke gevolgen hebben voor het asielbeleid en de uitvoering daarvan op regionaal niveau, inclusief voor de provincie Groningen.
Indien de spreidingswet wordt ingetrokken, kan dit leiden tot een gewijzigde verdeling van asielzoekers over de gemeenten, wat invloed heeft op de werklast en verantwoordelijkheden van lokale gezondheidsdiensten. Deze ontwikkelingen maken dat de vergoeding die GGD Groningen krijgt voor de uitvoer van deze taken zal toenemen, evenals de inzet. Daar tegenover staat een grote bezuiniging gepland vanaf 2027 op het asielbeleid van het kabinet Schoof, dat zou juist leiden tot een grote afname in middelen voor GGD Groningen.

Veelvuldig hebben diverse instanties geconstateerd dat de veiligheid en de leefbaarheid van het aanmeldcentrum en de externe wachtlocaties slecht blijven. De Inspectie JenV heeft begin 2025 de minister van Asiel en Migratie aanbevolen om Ter Apel echt veilig te maken door onder meer te zorgen voor een goede door- en uitstroom van asielzoekers. Omdat er wat dit punt betreft nog geen structurele oplossing in het vooruitzicht is, vrezen we dat deze problematiek zich voort zal slepen. Het enige wat de GGD in dat geval kan doen is te rapporteren over mogelijke gezondheidseffecten.

GGD Groningen voert taken op het gebied van publieke gezondheid asielzoekers uit als onderaannemer van GGD GHOR Nederland, die met het COA een overeenkomst heeft gesloten. De GGD voert beschreven taken uit in de opvanglocaties op het gebied van jeugdgezondheidszorg, infectieziektebestrijding, tuberculosebestrijding, technische hygiëne zorg en gezondheidsbevordering. Daarnaast wordt hygiëneadvies en -voorlichting aan COA-medewerkers en medewerkers van Gezondheidszorg Asielzoekers worden gegeven. Bij nieuwe COA-locaties of verbouw van bestaande COA-locaties, doet de deskundige infectiepreventie vóór in gebruik name van het gebouw, een hygiëne nulmeting en na 3-6 maanden een reguliere hygiëne audit.

Forensische geneeskunde

In 2026 wordt de dienstverlening voor forensisch geneeskundige taken op een geïntegreerde manier uitgevoerd vanuit de centrum GGD Fryslân. Van daaruit wordt voor de drie Noordelijke GGD'en, binnen het noordelijke politiedistrict het forensisch medisch onderzoek bemenst. Dit geldt ook voor de taken Forensisch Medische Expertise bij Kinderen en Kwetsbaren (FMEKK), lijkschouw en medische arrestantenzorg. Taakdifferentiatie en het inzetten van ANIOS forensische geneeskunde moet de werkdruk voor forensisch artsen hanteerbaar houden.

Openbare Geestelijke Gezondheidszorg

We zien dat het aantal dak- en thuislozen toeneemt en ook het aantal mensen met onbegrepen gedrag in de openbare ruimte en in woningen als gevolg van onder andere krapte in de thuiszorg, in de geestelijke gezondheidszorg, in passende huisvesting en in de asielketen. Ook landelijk is deze beweging zichtbaar.

De OGGz zet zich met het zorg-, veiligheids- en sociaal domein in om deze kwetsbare inwoners door inzet van bemoeizorg naar passende zorg en ondersteuning te geleiden. Daarnaast is de OGGz ook een expertisecentrum en bieden we scholing aan. Het relatiebeheer met gemeenten en ketenpartners is erg belangrijk. Deze nauwe contacten vergemakkelijken het uitwisselen van informatie over relevante ontwikkelingen en de aansluiting bij vragen. Met ketenpartners werken we samen aan een goed vangnet voor kwetsbare inwoners, waarin iedereen een duidelijke positie en toegevoegde waarde heeft. Op deze manier werken we zo goed als mogelijk aan een betere leefkwaliteit voor deze kwetsbare doelgroepen.

Milieu en Gezondheid

Het team Medische Milieukunde (MMK) heeft de expertise om gemeenten ook in een vroegtijdig stadium te kunnen adviseren in ontwikkelingen rondom de fysieke leefomgeving, ter voorkoming van gezondheidsproblemen. Wanneer we naar de grote maatschappelijke opgaven in de ruimtelijke omgeving kijken, denk maar aan woningbouw, infrastructuur, landbouwtransitie, energietransitie, klimaatadaptatie, meer aandacht voor water en bodem en meer toezicht en handhaving van vervuilende bedrijven, dan zien we dat deze ontwikkelingen mogelijk gezondheidseffecten kunnen hebben. Het is dan ook niet voor niks dat ‘Health in alle policies’ benoemd is als landelijk speerpunt en dat de Omgevingswet ‘een veilige en gezonde fysieke leefomgeving’ als doelstelling heeft opgenomen.

Veel beleidsvelden zijn niet gewend om gezondheid een plek te geven in hun plannen. Als er al aan gedacht wordt, vinden ze het lastig om gezondheid te incorporeren. Er zijn al veel opgaven in de beperkte fysieke ruimte die op elkaar afgestemd moeten worden en dan moet er ook nog gedacht worden aan gezondheid. Het is dan ook in veel gevallen raadzaam dat die beleidsterreinen tijdig de GGD benaderen om zich te laten adviseren. Daarom zorgt het team MMK ervoor dat zij goed op de hoogte is van potentiële gezondheidseffecten.
MMK wil dat ze gezien wordt als waardevolle partner in de advisering ten behoeve van een veilige en gezonde leefomgeving. Ook wil MMK haar inwoners betrouwbare informatie kunnen geven over mogelijke gezondheidseffecten van een ontwikkeling in de leefomgeving.

Daarnaast zijn meerdere MMK-medewerkers werkzaam als Gezondheidskundig Adviseur Gevaarlijke Stoffen (GAGS) in Noord-Nederland. We blijven de bekendheid van de GAGS vergroten.

Omgevingswet

De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. In deze ingrijpende wet staat het realiseren van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving centraal. Provincie, waterschappen en gemeenten hebben hun organisatie hierop zo goed mogelijk ingericht en werken samen met partners als Omgevingsdienst, Veiligheidsregio, en GGD aan vele ruimtelijke opgaves. Met elkaar hebben we samenwerkingsafspraken gemaakt en vastgelegd voor welk soort onderwerpen partijen betrokken kunnen worden. De GGD wil dat we als adviseur gezonde en veilige leefomgeving dan ook als zodanig benut worden.

In de uitwerking in Omgevingsvisie en Omgevingsplannen moeten onder meer de opgaven en ambities vanuit de klimaat- en energietransitie meegenomen worden. Deze hebben immers

ook invloed op de leefomgeving, zowel in ruimtelijke zin als wat betreft milieu, gezondheid en veiligheid. Omdat gezondheid vanaf het begin moet worden meegenomen in deze opgaven, geeft de GGD integraal advies om een zo gezond mogelijke leefomgeving te realiseren. Hiertoe heeft de GGD een intern platform ingericht waarin diverse afdelingen participeren om daadwerkelijk een integraal gezondheidsadvies te geven.

De GGD is via een applicatie verbonden met het digitaal stelsel omgevingswet (DSO). Via dit stelsel kunnen provincie, waterschappen en gemeenten de GGD vragen om op bepaalde bijgevoegde documenten te reageren. Door te participeren in diverse regionale werkgroepen probeert de GGD in beeld te blijven en daadwerkelijk om advies gevraagd te worden. De GGD kan altijd op ruimtelijke plannen ongevraagd reageren of een zienswijze indienen waarin we gerichte suggesties aandragen voor een gezonde en veilige leefomgeving, maar het is uiteraard efficiënter om aan de voorkant te zitten.

We verwachten, net als andere GGD'en, dat deze taak in toenemende mate meer capaciteit gaat vragen om aan de extra behoefte aan gezondheidsadvisering te kunnen voldoen. Daarom houden we zo goed mogelijk bij welke inzet door de diverse teams heeft plaatsgevonden.

GGD als crisisdienst

De GGD heeft sinds 2023 het overkoepelend Integraal Crisisplan met onderliggende plannen, waaronder het plan Crisisteam GGD, het Crisiscommunicatieplan, het Continuïteitsplan, het GGD Rampen Opvangplan (GROP) en de vier deelplannen (IZB, MMK, Gezondheidsonderzoek bij Rampen en Psychosociale Hulpverlening) op orde. In 2026 moet het Nafaseplan en het Bedrijfsnoodplan af zijn. Alle sleutelfunctionarissen binnen de GGD hebben meerdere e-learnings en een interne bijscholing gevolgd passend bij hun rol.

Verschillende medewerkers participeren in de crisisorganisatie en zijn actief in de uitvoering van het opgestelde meerjarenprogramma Opleiding, Training en Oefening (OTO) 2024-2026. De GGD beschikt daarmee als crisisdienst over een stevig fundament. Er is blijvend aandacht voor opleiden, trainen en oefenen en het versterken van de samenwerking.

De GGD heeft een integraal protocol voor een gecoördineerde psychosociale hulpverlening bij incidenten voor de regio Groningen (PSHi) opgesteld. De inzet van PSHi is bedoeld voor een ingrijpende gebeurtenis waarbij de omgeving/maatschappij in brede zin is geraakt. Hierbij is behoefte aan regie en coördinatie, zonder dat er opschaling nodig is binnen de regionale rampenstructuur. De bestuurlijke verantwoordelijkheid, inclusief de besluitvorming rondom de inwerkingtreding van het protocol en een coördinatieteam PSHi, ligt bij het gemeentebestuur. In 2026 zullen we bij ingrijpende gebeurtenissen en incidenten blijvend samenwerken met de netwerkpartners en invulling geven aan de uitvoering van het protocol PSHi.

Wat gaan we daarvoor doen?

Infectieziektebestrijding

Om de impact van ons werk te waarborgen, richten we ons op de zeven kerntaken van de infectieziektebestrijding, zoals maatregelen om verspreiding te voorkomen, preventie en surveillance. Gezien de aangekondigde bezuinigingen is het noodzakelijk om prioriteit aan te brengen in de zeven kerntaken.

- **Vaccinatiegraad**

Een hoge vaccinatiegraad is essentieel om infectieziekten effectief te voorkomen. Om dit te bereiken, richten we ons op doelgroepen met een lage vaccinatiegraad. We analyseren waar de grootste knelpunten liggen en werken samen met sleutelpersonen en gemeenschappen om de vaccinatiebereidheid te vergroten. Denk hierbij aan interventies op maat, zoals informatieve campagnes of in gesprek gaan met bepaalde doelgroepen in buurten waar de vaccinatiegraad achterblijft. Daarnaast willen we onderzoeken wat mogelijke barrières (desinformatie, wantrouwen, etc.) zijn zodat GGD Groningen hierop in kan spelen.

- **Pandemische paraatheid**

De COVID-19-pandemie heeft ons laten zien hoe belangrijk het is om voorbereid te zijn op onverwachte infectieziekte-uitbraken. Daarom ontwikkelen we robuuste draaiboeken op zowel regionaal als bovenregionaal niveau. Het team IZB, zal jaarlijks op zowel regionaal als bovenregionaal niveau, een uitbraak oefening houden om de kennis en kunde op peil te houden, in samenwerking met de crisis coördinator.

- **Landelijke functie Opschaling Infectieziektebestrijding (LFI)**

Naast de interne voorbereiding op een volgende pandemie wordt er ook gewerkt aan de landelijke aansluiting van de LFI. Deze aansluiting raakt zowel de inhoud als de bedrijfsvoering. Daarnaast zorgen we voor voldoende voorraad beschermingsmiddelen, testkits en vaccins, zodat we adequaat kunnen reageren op noodsituaties. Door lessen uit eerdere pandemieën te evalueren en door te voeren in beleid, versterken we onze paraatheid en beperken we de impact van toekomstige uitbraken.

- **3Noord samenwerking**

Samenwerking met andere GGD'en in Noord-Nederland biedt kansen om onze middelen efficiënter in te zetten en onze aanpak te versterken. Door gezamenlijke strategieën te ontwikkelen, bijvoorbeeld voor infectiepreventie en vaccinaties, benutten we schaalvoordelen en voorkomen we dubbel werk.

- **Informatievoorziening**

Een krachtige infectieziektebestrijding staat of valt met goede informatievoorziening. Uit de COVID-19 pandemie is gebleken dat het huidige informatievoorzieningslandschap niet voldoet. Daarom had het vorige kabinet middelen beschikbaar gesteld om te investeren in een nieuw landelijk ICT-systeem. GGD Groningen is actief betrokken bij de ontwikkeling van het nieuwe systeem. Echter is de financiële toekomst onduidelijk.

- **Antimicrobiële resistentie (AMR)**

De dreiging van antimicrobiële resistentie (AMR) vraagt om een integrale aanpak. We organiseren voorlichtingscampagnes voor zorgprofessionals over verstandig antibioticagebruik en ondersteunen zorginstellingen bij het opstellen van antibioticabeleid. Daarnaast werken we samen met het RIVM om regionale data over resistente bacteriën te verzamelen en trends te analyseren.
Door bewustwording te vergroten, zowel bij zorgverleners als bij het brede publiek, verkleinen we het risico van resistentie en dragen we bij aan het behoud van effectieve behandelmethoden voor infectieziekten. De strategische doelen voor 2024-2027 van het AMRZNN zijn:

- Infectieveilige reis door het zorglandschap
- Eén infrastructuur voor infectiezorg
- Surveillance en signalering beschikbaar maken voor allen
- Elk domein vooruitgang
- Toekomstbesteding en aantrekkelijk netwerk

De uitdagingen voor de infectieziektebestrijding zijn groot, maar met een heldere strategie en gerichte inspanningen kunnen we de veerkracht van ons team en onze samenleving vergroten. Door te investeren in samenwerking, preventie en innovatie blijven we effectief inspelen op de gezondheidsrisico's van vandaag en morgen.
Met een focus op maatwerk en duurzame oplossingen blijven we werken aan onze missie: een veilige, gezonde toekomst voor iedereen.

- **Advisering zorginstellingen**

De Deskundigen Infectiepreventie geven op basis van de afgesloten contracten aan een zevental Groninger zorginstellingen advies op maat. Het gaat hierbij om beleidsondersteuning, deelname aan de Infectie Preventie Commissie, uitvoeren van hygiëneaudits, organiseren van scholingen voor medewerkers en het adviseren over hygiëne en infectie-preventiemaatregelen.

Tuberculosebestrijding

Het team TBC blijft werken aan een nauwe samenwerking in Noord-Nederland. Het idee is om de medewerkers zo efficiënt mogelijk in te zetten. Dat is een van de afspraken die gemaakt is in Noord-Oost Nederland binnen het Regionaal Expertise Centrum (REC). De personele bezetting en deskundigheid is een gezamenlijke inspanning. We kijken daarbij naar de inhuur van een TBC-arts buiten drie Noord voor de dienstverlening. Dat past in een landelijk streven naar een artsenpool.

Naar verwachting zullen asielzoekers de grootste doelgroep van de TBC-bestrijding blijven, waarvoor COA de dienstverlening bekostigt. We moeten inspelen op de onvoorspelbare instroom van het aantal asielzoekers uit endemische landen.
In samenspraak met de andere GGD-en in ons REC voeren we vanuit Groningen de screening van asielzoekers uit in Zevenaar met onze mobiele Röntgen Unit (MRU). Dit betreft een meerjarige afspraak. We verkennen de mogelijkheid van aanschaf of lease van een nieuwe MRU in het Noorden.

Seksuele gezondheid

Vanuit de wettelijk taak werken we bij seksuele gezondheid aan voorlichting en preventie. We organiseren in het bijzonder activiteiten voor jongeren, LHBT'ers, migranten en 'mannen die seks hebben met mannen'. Ook wordt samengewerkt met de afdelingen Jeugdgezondheidszorg en Gezondheidsbevordering om op verschillende wijzen seksuele gezondheid en weerbaarheid vroegtijdig te agenderen. Daarin valt o.a. ook het versterken van de signaleringsfunctie van consultatiebureaus en het handelingsperspectief voor JGZ-professionals bij vermoedens van seksueel geweld. Binnen de Hervormingsagenda Jeugd is aandacht voor hoe JGZ-professionals beter kunnen worden ingezet bij preventie interventies en signalering, zoals bij het voorkomen van onbedoelde zwangerschap. Vanzelfsprekend is voorlichting ook een belangrijk aspect in de spreekuren die we verzorgen.

Vanuit de landelijke Beleidsvisie seksuele gezondheid (gezondheidsbeschermende en gezondheids-bevorderende maatregelen), het Regionaal actieplan en integrale aanpak tegen seksueel geweld werken we nauw samen met gemeenten en ketenpartners. Op de agenda van de regionale aanpak om seksueel geweld tegen te gaan staan verdere bewustwording en het doorbreken van het taboe op seksueel geweld. De activiteiten zijn in lijn met hat landelijk actieprogramma tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld.

CSG Groningen-Drenthe zet zich actief in om het gesprek over seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld te voeren. Inzet van de infotool voor slachtoffers seksueel geweld is een handvat voor slachtoffers om de hulp te vinden die het beste past bij hun situatie, wensen en mogelijkheden.

Mogelijk dat er na de inwerkingtreding van de Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche meer advies of inzet gevraagd wordt van het team Seksuele Gezondheid en van het team Toezicht en Advies richting gemeenten.

Om zo optimaal mogelijk de dienstverlening van Seksuele Gezondheid in stand te houden wordt er ingezet op integrale infectiepreventie (binnen de eigen GGD) en regionale samenwerking. Daarbij liggen er kansen om middelen efficiënter in te zetten en onze aanpak te versterken. Door gezamenlijke strategieën te ontwikkelen, bijvoorbeeld voor preventieactiviteiten, benutten we schaalvoordelen en voorkomen we dubbel werk.

Reizigersadvisering

We zetten meer in op het uitbreiden van onze klantenkring met bedrijven, scholen, opleidingen en instellingen. Daarnaast richten we ons samen met het team Infectieziektebestrijding meer op vaccinaties op maat. We gaan in 3Noord verband de samenwerking intensiveren. Ook onderhouden we onze contacten met diverse leveranciers.

Publieke gezondheid asielzoekers

De uitvoering van de contracttaken van GGD GHOR Nederland door GGD Groningen wordt geëvalueerd met het oog op een meer integrale aanpak en coördinatie. Op diverse (beleids)terreinen is sprake van een koppeling met de Publieke Gezondheidszorg Asielzoekers (PGA). De informatiestromen vanuit GGD GHOR Nederland bereiken de organisatie

momenteel versnipperd, wat leidt tot inefficiëntie in zowel de werkwijze als de verwerking van nieuwe informatie. Gewerkt wordt aan de ontwikkeling van een nieuwe integrale structuur om de uitvoering van de contracttaken beter te stroomlijnen en de efficiëntie te verhogen.

Forensische geneeskunde

- **Uitdagingen en toekomstscenario's**
  Er zijn verschillende landelijke ontwikkelingen die de continuïteit van de forensische geneeskunde beïnvloeden, zoals versnipperde aansturing, beperkte financiering, gebrek aan middelen voor onderzoek en ontwikkeling, en een tekort aan nieuwe forensisch artsen. Een belangrijk punt van zorg is dat artsen steeds vaker kiezen voor zelfstandig werken in plaats van in dienst te zijn bij de GGD. Daarnaast willen verschillende commerciële ondernemingen de forensische geneeskunde uitvoeren, wat de afhankelijkheid van de GGD van externe partijen kan vergroten. We werken de impact hiervan in 2025 uit in scenario's.

- **Aanbesteding Medische Arrestanten Zorg (MAZ)**
  In 2024 startte Politie Noord-Nederland een aanbesteding voor de medische arrestantenzorg (MAZ). Deze aanbesteding is inmiddels meerdere keren uitgesteld. In februari jl. is bekend geworden dat de MAZ niet gegund is aan de 3 noordelijke GGD'en. De impact hiervan (o.a. continuïteit dienstverlening) wordt momenteel verder onderzocht.

- **Wet op de lijkbezorging**
  In de septembercirculaire 2024 is aangekondigd dat de nieuwe Wet op de lijkbezorging (Wlb) op 1 januari 2026 in werking treedt. Deze wet brengt extra taken met zich mee voor de gemeentelijke lijkschouwer. Hiervoor komt ieder jaar (van 2026 tot 2031) landelijk € 3,2 miljoen beschikbaar via het gemeentefonds.

Openbare Geestelijke Gezondheidszorg

Hulp bieden aan personen met (overlast veroorzakend) verward gedrag en complexe problematiek vraagt om een goede ketensamenwerking. Wat betreft de taken vangnet en advies voeren we activiteiten uit zoals die zijn opgenomen in de Centrumgemeente-regeling. Daarnaast voeren we op verzoek van een gemeente facultatieve taken uit zoals Coördinatie OGGz en GGD'er in de wijk/buurt. Vanaf 2020 hebben we ervaring opgedaan met het Verkennend Onderzoek Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) dat we voor een aantal gemeenten in onze regio uitvoeren. De landelijke evaluaties van de Wvggz hebben geleid tot diverse wijzigingen in de wet en deze kunnen in 2025/2026 leiden tot aanpassingen in de uitvoering van het verkennend onderzoek.
Voor de OGGz blijven de contacten en samenwerking met gemeenten en ketenpartners, zoals politie, brandweer, woningbouwcorporaties, maatschappelijke opvang, GGZ en VNN, essentieel.

Als GGD blijven we een actieve bijdrage leveren om tot een sluitende aanpak voor personen met (overlast veroorzakend) onbegrepen gedrag en complexe problematiek te komen door onder andere met onze OGGz en onze forensisch artsen op verzoek van Zorg- en Veiligheidshuis Groningen te participeren in de schil van het levensloopbestendig team. Het

vervolgproject van ZonMw over domein-overstijgende aanpak met hoog veiligheidsrisico en onbegrepen gedrag voor de provincie Groningen, waarin OGGz participeert, is begin 2024 gestart en duurt tot eind 2027.
De GGD voert sinds eind 2024 ‘vroegsignalering en opvolging in de wijk’ (GGD’er in de wijk) uit bij de gemeente Midden-Groningen, het Hogeland, Eemsdelta, Westerwolde en Westerkwartier. We blijven deelnemen aan de door het ZVHG georganiseerde casus overleggen. De OGGz van de GGD organiseert twee keer per jaar het Kennisnetwerk OGGz voor alle medewerkers in de provincie Groningen die met OGGz problematiek te maken hebben.

Milieu en Gezondheid

Omdat we verwachten dat het team MMK door gemeenten, ketenpartners en inwoners steeds vaker in een vroegtijdig stadium geconsulteerd wordt over gezondheidseffecten van fysieke ingrepen in de leefomgeving zijn we samen met de collega’s in Noord-Nederland goed voorbereid om gericht te adviseren. Ook zijn we vanuit Noord-Nederland zo goed mogelijk aangehaakt bij de diverse landelijke thematische werkgroepen. Bij een toenemend aantal ruimtelijke opgaven, op het gebied van klimaat, energie, mobiliteit, grondstoffengebruik, woningbouw, waterkwaliteit, landbouw, biodiversiteit en voedselproductie, zal het gezondheidsaspect meegenomen moeten worden. Het team MMK houdt daarom actief de ontwikkelingen en kennis bij om haar adviserende rol zo goed mogelijk te vervullen en participeert in diverse landelijke werkgroepen en in wetenschappelijk onderzoek in onze regio.

We blijven werken aan de bekendheid van de GAGS bij de provincies en omgevingsdiensten en door onze positie in het netwerk met crisispartners (Veiligheidsregio, Brandweer, ziekenhuizen etc.) te versterken.

Omgevingswet

Als GGD ondersteunen we gemeenten bij alle mogelijke vragen die betrekking hebben op een relatie tussen milieufactoren en gezondheid. Het gaat hierom vooral om gevaarlijke stoffen, lucht-, bodem- en waterkwaliteit, straling, geur, geluid en externe veiligheid. En daarnaast bij taken die voortvloeien uit de Omgevingswet, klimaatadaptatie, energietransitie, woningbouw en circulaire economie. Taken die hoog op de urgentieladders van gemeenten staan en waarvan in het bijzonder rekening gehouden moet worden met mogelijke effecten op veiligheid en gezondheid.

Vanwege bovengenoemde opgaven zal de vraag naar advies en ondersteuning door de GGD verder toenemen. Ook omdat naast gemeenten ook provincie en waterschappen de GGD kunnen vragen. Om het bevoegd gezag optimaal te kunnen adviseren in het vergunningtraject, nemen we op uitnodiging deel aan Omgevingstafels, waarin de complexere aanvragen integraal besproken worden. Ook participeren we op verzoek in gemeentelijke werkgroepen die werken aan omgevingsvisie of omgevingspan. Naast de advisering in het kader van de Omgevingswet, benutten we ons netwerk in het fysieke domein, om ook bij andere ruimtelijke vraagstukken te adviseren over hoe gezondheidsbescherming en -bevordering meegenomen kan worden. Vanuit de GAGS willen we aansluiten bij het thema omgevingsveiligheid.

Verder participeren we in de Werkgroep ‘een gezonde en veilige leefomgeving’ van de Meerjarenagenda Publieke Gezondheid en Zorg waarin we ons richten op het tijdig implementeren van gezondheid in het ruimtelijk domein.

GGD als crisisdienst

Omdat een crisisdienst een parate organisatie is, zorgen we dat de personele bezetting op orde is. Uiteraard worden de sleutelfiguren niet alleen geschoold en getraind voor hun taken, maar worden ook diverse scenario’s en casussen geoefend. Dit gebeurt volgens het meerjarig plan van Opleiden, Trainen en Oefenen (OTO), met in 2026 focus op onderdelen die betrekking hebben op het GGD Rampenopvangplan en het beoefenen van een crisisteam of operationeel team. De adviseur crisisbeheersing van de GGD neemt voortdurend initiatief om de verbinding te zoeken met diverse partners binnen het netwerk met als doel een professionele en efficiënte crisisorganisatie te waarborgen. Ook sluit de adviseur aan bij de diverse (regionale) samenwerkingsmogelijkheden.

Wat kost het?

Deelprogramma	baten of lasten	Programma- onderdeel	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Gezondheid beschermen en bevorderen	lasten	**Totaal uitgaven**	**-12.153**	**-13.289**	**-13.289**	**-13.289**	**-13.289**
		Inwonersbijdrage	2.950	2.972	2.972	2.972	2.972
		Overige inkomsten	9.203	10.317	10.317	10.317	10.317
Gezondheid beschermen en bevorderen	baten	**Totaal inkomsten**	**12.153**	**13.289**	**13.289**	**13.289**	**13.289**
		Saldo voor mutatie in reserves	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	0	0	0
		Onttrekking	0	0	0	0	0
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

3. Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden

Het deelprogramma Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden omvat de producten epidemiologie, gezondheidsbevordering en advisering publieke gezondheid.

GGD Groningen ondersteunt gemeenten bij het maken van **integraal lokaal beleid** over gezondheid en een gezonde leefomgeving. De GGD helpt ook bij de implementatie. Het gedachtengoed van positieve gezondheid staat hierbij centraal. De insteek is om de mogelijkheden, veerkracht en eigen regie van mensen te versterken. De GGD verricht eigen **epidemiologisch onderzoek** en **monitoring** van kengetallen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van beschikbare relevante (landelijke) data en kennis om **advies op maat** te geven.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

Gezondheid heeft steeds meer een plaats binnen verschillende gemeentelijke beleidsplannen (o.a. sociaal domein, ruimtelijk domein). Dit sluit aan bij de brede kijk op gezondheid, waarbij gezondheid meer is dan de “afwezigheid van ziekte” en in relatie wordt gezien met sociale factoren en omgevingsfactoren. Door het bevorderen van gezond gedrag, gezonde leefomgeving en in te zetten op preventie blijven mensen langer gezond en kunnen ze langer maatschappelijk participeren. Deze integrale aanpak vraagt duidelijk omschreven doelen en dwarsverbindingen met andere beleidsdomeinen zoals jeugd, armoede, economische zaken, veiligheid, sport en onderwijs. GGD Groningen voorziet gemeenten van regionale en lokale gezondheidsdata, adviseert bij het maken en bijstellen van domein- verbindend beleid en ondersteunt bij de implementatie daarvan. Deze taak vervullen wij vanuit een onafhankelijke positie, met oog voor het belang van de publieke gezondheid, onze opdrachtgevers en derden.

Monitoring

Gemeenten hebben de wettelijke taak om de gezondheid van hun inwoners in kaart te brengen, zoals vastgelegd in de Wet publieke gezondheid. GGD Groningen voert deze taak uit, door periodiek een gezondheidsenquête af te nemen, onder zowel volwassenen als jongeren op het voortgezet onderwijs. Deze gezondheidsenquête heet de Gezondheidsmonitor. In 2025 zullen de regionale resultaten van de Corona Gezondheidsmonitor bij Jongvolwassenen (16-25 jaar) en de reguliere Gezondheidsmonitor Volwassenen & Ouderen 2024 verschijnen. De regionale resultaten worden gedeeld met de Groninger gemeenten en komen op de dataportal te staan, die we actueel houden en blijven door ontwikkelen.

Met 'Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)' werken gemeenten op een onderbouwde wijze aan het verbeteren van het welbevinden van jongeren en aan het voorkomen van het gebruik van alcohol, drugs en tabak door jongeren. Opgroeien in een Kansrijke Omgeving is een Nederlandse aanpak, die gebaseerd is op de uitgangspunten van het IJslandse preventiemodel, aangevuld en aangepast voor de Nederlandse context. Gemeente Oldambt heeft GGD Groningen gevraagd om de OKO-monitor 2025 uit te voeren.

Advisering op gemeentelijk beleid en uitvoeringsprogramma's door te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen en vragen bij gemeenten

Het Ministerie van VWS zet de komende jaren stevig in op het versterken van de kennis en adviesfunctie van de GGD. In 2025 vindt versterking van de GGD verder plaats op de thema's die de gemeenten in 2024 als prioritair hebben aangegeven en die aansluiten bij de Meerjarenagenda 2023-2026. De gezondheidsuitdagingen in onze regio zorgen voor grote gemeentelijke opgaven op het gebied van preventie, zorg en ondersteuning. Om effect te sorteren moet de publieke gezondheidszorg daarbij verbonden zijn met de opgaven in het brede sociale én fysieke domein (Health in all Policies, HIAP).

In 2025 verschijnt de nieuwe landelijke nota volksgezondheid, die mogelijk nieuwe opgaven of accenten voor beleid voor gemeenten en GGD meebrengt. In 2025 loopt de uitvoering van de GALA plannen en de regionale IZA plannen, waarbij de GGD ondersteunend en uitvoerend betrokken is. Alle gemeenten werken met een lokaal plan van aanpak GALA, Lokale Preventie Akkoorden en Sportakkoorden, al dan niet als uitvoeringsprogramma van het integraal Lokaal Gezondheidsbeleid.

GGD en gemeenten geven een brede invulling aan publieke gezondheid, waardoor ook op de determinanten van gezondheid wordt ingezet. Er is volop aandacht voor mentale gezondheid, een gezonde leefomgeving, en aspecten van wonen, werken en veiligheid. Sinds de invoering van de Omgevingswet in 2024 is er toenemende aandacht voor gezondheid vanuit het fysieke domein (groenbeleid, klimaatadaptatie en gezonde voedselomgeving). De opgaven kunnen per gemeente verschillen.

Gemeenten en partners vertrouwen op GGD Groningen voor gespecialiseerd advies en ondersteuning ten aanzien van beleid en uitvoeringsprogramma's. Daarin is de GGD voor gemeenten een betrouwbare, onafhankelijke en 'nabije' adviseur op het gebied van de publieke gezondheid. GGD Groningen sluit aan bij de ontwikkelingen en vraagstukken die landelijk, regionaal en binnen de gemeenten spelen. Met verschillende partners zoals kennis- en zorg instellingen, zorgverzekeraars, bedrijfsleven, veldpartijen wordt samengewerkt, waardoor de preventie infrastructuur in onze regio wordt versterkt. We participeren als GGD actief in het netwerk Gezond Groningen.

Aardbevingen en gezondheid

Aardbevingsschade kan een negatief effect hebben op de gezondheid en het welbevinden van de getroffen Groningers. GGD Groningen zet zich in voor een integrale aanpak ten behoeve van behoud van veerkracht onder inwoners en professionals en participeert in beleid en onderzoek naar de gevolgen van aardbevingen op de volksgezondheid. In 2024 zijn we verder gegaan met het uitvoeren van het plan van aanpak gefinancierd door het ministerie van BZK: 'Sociale en emotionele ondersteuning in het aardbevingsgebied'. GGD Groningen draagt in dit project zorg voor een ondersteuningsaanbod aan professionals via de Aardbevingsacademie. Deze academie omvat een breed aanbod van professionele trainingen, informatie, intervisie en coaching. Deze resultaten en de inzet van aardbevingscoaches worden gemonitord en gerapporteerd aan aardbevingsgemeenten, Provincie en Rijk. De GGD faciliteert de samenwerking tussen gemeenten die de

ondersteuning aan inwoners verzorgen. In 2023 is begonnen met een nieuwe aanpak van de Aardbevingsacademie, waarbij het cursusaanbod in-company wordt aangeboden, en verder wordt ingespeeld op specifieke behoeften van professionals. Op basis van mogelijke gecontinueerde financiering kan de Aardbevingsacademie in 2025 haar activiteiten voortzetten rond ondersteuning van professionals werkzaam in het aardbevingsgebied.

Wat gaan we daarvoor doen?

Advisering

- VWS stimuleert de kennis- en adviesfunctie van de GGD. In 2025 vindt deze versterking verder plaats op de thema's die gemeenten als prioritair hebben aangegeven.
- GGD Groningen adviseert gemeenten over domeinverbindend, integraal gezondheidsbeleid en hoe gezondheid meegenomen en bevorderd kan worden in andere beleidsdomeinen bijvoorbeeld vanuit IZA/GALA/Brede SPUK, Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2025- 2029, het Nationaal Preventieakkoord en in het kader van de Omgevingswet. Op deze manier wordt publieke gezondheid met andere domeinen binnen de gemeenten verbonden.
- Op basis van data en kennis wordt samen met de gemeente(n) bepaald welke thema's prioritair zijn. De adviseurs PG adviseren lokaal, en maken zoveel mogelijk verbinding met regionaal en landelijke beleid, is domeinoverstijgend van aard en stimuleert integraliteit.
- GGD Groningen werkt nauw samen met gemeenten en partners (o.a. Hanze, RUG, UMCG, Aletta Jacobs School of Public Health, provincie, veldpartijen) om landelijk beleid naar de regio Groningen te vertalen. In 2025 blijven wij een belangrijke partner die vanuit haar deskundigheid input levert en een verbindende rol vervult.
- De GGD is partner in het lectoraat Healthy Ageing publieke gezondheid/ouderen (met aandacht voor monitoren kwetsbare ouderen en wat dat betekent voor lokaal beleid) en de Aletta Jacobs School of Public Health.
- GGD Groningen participeert actief in regionale netwerken (o.a. netwerk Gezond Groningen, Regionaal Platform Omgevingswet), Gezonde School, JOGG, Kansrijke Start en in relevante landelijke werkgroepen (GGD GHOR NL, RIVM, VWS).
- In het relatieonderhoud met de gemeenten ambiëren we een nabije en snel reagerende organisatie te zijn. Expertise op het gebied van de publieke gezondheid moet snel ontsloten kunnen worden door een heldere communicatiestructuur.
- GGD Groningen werkt samen met de aardbevingsgemeenten om sociaal-emotionele ondersteuning aan inwoners en professionals verder te ontwikkelen, het aanbod van de aardbevingsacademie uit te breiden en meer doelgroepgericht aan te bieden en de resultaten te monitoren. Daarnaast werken we samen met een veelheid aan (overheids)organisaties, waaronder de Groningse aardbevingsgemeenten, het NCG, IMG, ministeries van BZK en EZK, en de Hanzehogeschool Groningen.

Monitoring

- In het najaar van 2026 wordt door GGD Groningen de Gezondheidsmonitor Jeugd uitgevoerd.
- Vier panelonderzoeken worden uitgevoerd door de epidemiologen van GGD Groningen.
- Ondersteunen van onder andere medische milieukunde, jeugdgezondheidszorg en infectieziektebestrijding bij data vraagstukken.

Gezondheidsbevordering

- Er wordt verder ingezet op een integrale aanpak van (effectieve) interventies en programma's, waardoor er een effectieve en duurzame verandering volgt en de samenwerkingsketen versterkt wordt. We sluiten aan op bestaande structuren, programma's en campagnes, zoals Kansrijke start, Regionaal Netwerk Rookvrij Opgroeien Groningen, Jong Leren Eten, Gezonde School, (Groninger) JOGG, Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) Ik pas, Nix-18.
- GGD Groningen coördineert en adviseert integraal op *uitvoerings*interventies die door gemeente als prioritair worden aangegeven in het lokaal en regionaal gezondheidsbeleid. GGD Groningen versterkt haar kennis en adviesfunctie en volgt de laatste ontwikkelingen en trends binnen de publieke gezondheidszorg en weet deze te vertalen- en te verbinden aan (bestaande) programma's en interventies in de gemeente en provincie, zodat een integrale en intersectorale aanpak gehanteerd wordt. Of initieert zo nodig nieuwe initiatieven.

Wat kost het?

Deelprogramma	baten of lasten	Programma- onderdeel	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Adviseren over gezonde wijken, dorpen en	lasten	**Totaal uitgaven**	**-2.315**	**-3.107**	**-3.107**	**-3.251**	**-3.107**
		Inwonersbijdrage	1.646	1.689	1.689	1.689	1.689
		Overige inkomsten	706	1.454	1.454	1.454	1.454
Adviseren over gezonde wijken, dorpen en	baten	**Totaal inkomsten**	**2.351**	**3.143**	**3.143**	**3.143**	**3.143**
		Saldo voor mutatie in reserves	**36**	**36**	**36**	**-108**	**36**
Reserve-mutaties		Toevoeging	-36	-36	-36		-36
		Onttrekking				108	
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

4. Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van de kwaliteit, veiligheid en hygiëne

Dit deelprogramma omvat voornamelijk het inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van de kwaliteit, veiligheid en hygiëne door het team Toezicht & Advies. Alleen het adviseren over de hygiëne van asielzoekerscentra en verpleeg- en verzorgingshuizen is bij de Deskundigen Infectieziektebestrijding belegd.

Als GGD houden we toezicht op de kinderopvanglocaties door deze jaarlijks te inspecteren. Tevens voeren we inspecties uit voor tattoo- (waaronder permanente make-up; PMU) en piercingshops, schepen en seksinrichtingen. Voor een aantal gemeenten voeren we het **toezicht** op de **Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)** uit.

Dit deelprogramma omvat het **toezicht** op de **kwaliteit** van **kindercentra** en **gastouderopvang** in opdracht van Groningse gemeenten. Het team Toezicht & Advies houdt toezicht volgens de landelijke kwaliteitseisen op het gebied van het pedagogisch klimaat (waaronder voorschoolse educatie), personeel en groepen, veiligheid en gezondheid, accommodatie en inrichting en ouderrecht.

Voor de gemeenten Eemsdelta en Het Hogeland voert GGD Groningen sinds 2017 het **toezicht** op de **Wmo** uit. We zien toe op en bevorderen de kwaliteit van de maatschappelijke ondersteuning die gemeenten in het kader van de Wmo inkopen bij zorg- en welzijnsinstellingen. Het kwaliteitstoezicht spitst zich toe op cliënten, personeel en veiligheid. Voor deze gemeenten is het rechtmatigheidstoezicht en het toezicht bij calamiteiten eveneens belegd bij GGD Groningen. Het contract met de gemeente Eemsdelta en Het Hogeland loopt t/m 2028.
Sinds september 2021 voeren we in de gemeente Oldambt kwaliteitstoezicht uit. Gemeente Oldambt heeft in 2023 zelf twee toezichthouders aangesteld en het contract met de GGD verlengd t/m 2025.

Het team Toezicht & Advies voert in opdracht van het ministerie van VWS in het kader van vergunningverlening hygiëne-inspecties uit bij **tattoo- en piercingshops** en in opdracht van de WHO op **schepen** in zeehavens (Eemsdelta en Het Hogeland).

Wat willen we bereiken?

Kwalitatief goede en veilige opvang voor kinderen, waarborgen van de kwaliteit van Wmo-voorzieningen en signalen en misstanden in kaart brengen. Daarnaast streven we naar veiligheid en hygiënisch werken binnen de doelgroepen waar inspecties worden uitgevoerd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Toezicht houden en inspecties uitvoeren volgens de wettelijke normen, termijn en vergunningen en uitvoering van de afspraken omtrent het toezicht op Wmo-aanbieders.

Toezicht kinderopvang

Ook in 2026 worden de kinderopvanglocaties geïnspecteerd conform de actuele kwaliteitsvoorschriften en afspraken met de gemeenten. Voor kinderopvanglocaties

(inclusief gastouderbureaus) is de wettelijke inspectienorm 100%. Daarnaast wordt 50% van de gastouders geïnspecteerd. Er worden in 2025 eenmalig extra middelen gestort in het gemeentefonds voor het toezicht op nieuwe wettelijke kwaliteitseisen voor de kinderopvang. Deze nieuwe wettelijke kwaliteitseisen worden in 2024 en 2025 onderzocht. Het gaat o.a. om de wijziging in de kwaliteitseisen die de drie-uursregel omvatten, het vaste gezichtencriterium, inzet van de beroepskracht in opleiding als vaste beroepskracht en de inzet van anders gekwalificeerde beroepskrachten. De kwaliteitseisen, 3F-taaleis en babyscholing, die per 01-01-2025 van kracht zijn, worden binnen de flexibele inspectie-activiteit beoordeeld. Dat betekent dat dit niet bij alle locaties standaard wordt geïnspecteerd.

Alle VVE geregistreerde locaties worden op de basiskwaliteit van VVE geïnspecteerd.
Er zijn twee gemeenten die extra ambities hebben t.a.v. VVE waarvoor we gezamenlijk een extra toetsingskader hebben ontwikkeld. Dit kader nemen wij aanvullend mee tijdens onze reguliere jaarlijkse onderzoeken. IvhO, OCW, SZW, de VNG en GGD GHOR Nederland hebben reeds in 2021 gesproken over de wenselijkheid om ook toezicht op de proceskwaliteit bij gemeenten en GGD'en onder te brengen (gebeurt nu door IvhO). De voorbereiding van deze wijziging zal in 2024 en 2025 plaatsvinden. Het moment van de inwerkingtreding van dit nieuwe toezicht is nog onduidelijk. GGD Groningen neemt landelijk deel aan diverse stuur- en werkgroepen omtrent dit thema. Ook wordt er gewerkt aan een wetsvoorstel rondom de invoering van een meldplicht voor ernstige incidenten.

De inwerkingtreding van de van de nieuwe kwaliteitseisen voor gastouderopvang is nog onzeker. De verwachting is dat deze kwaliteitseisen rond 2026 in werking zullen treden, zodat toezichthouders, gemeente en de branche zich voldoende kunnen voorbereiden op de nieuwe eisen.

Uiteraard zullen er ook dit jaar weer nieuwsbrieven worden verspreid en bijeenkomsten worden georganiseerd voor ambtenaren kinderopvang. De werkgroep 'uitvoering toezicht en handhaving' zal 4x bij elkaar komen in 2026. Met grote houders van kindercentra houden wij startgesprekken.

Inspecties seksinrichtingen

Niet alle gemeenten kennen seksinrichtingen. In de gemeenten waar deze wel operationeel zijn, bezoekt het team Toezicht & Advies de locaties eens per jaar of eens per drie jaar, afhankelijk van de vergunningsafspraken met de gemeente. Hier wordt een hygiëne-inspectie uitgevoerd. De verwachting is dat wanneer de Wet regulering sekswerk (wetsvoorstel in 2021 ingediend) van kracht zal worden er mogelijk meer inzet gevraagd gaat worden van het team Toezicht & Advies en van het team Seksuele Gezondheid.

Toezicht Wmo

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) blijft in haar jaarrapport 2023 extra aandacht vragen van gemeenten voor de onafhankelijkheid en transparantie van het Wmo-toezicht en de samenwerking tussen gemeenten bij de organisatie van het Wmo-toezicht. De conclusies van het onderzoek 2023 (oktober 2024 opgeleverd) zijn vergelijkbaar met de conclusies in de rapportage over 2022. De kwaliteit van het toezicht is in de meeste gemeenten nog te laag.

IGJ stelt o.a. dat het openbaar maken van beleid, rapporten, adviezen en meldingen veel beter kan. Het stimuleringsprogramma om de kwaliteit van het Wmo-toezicht te verbeteren is eind 2024 van start gegaan. Eind 2024 is ook het nieuwe model toetsingskader Wmo beschikbaar en deze zal door gemeenten bij nieuwe aanbestedingen kunnen worden gehanteerd.
Het team Toezicht & Advies voert bij de gemeenten Het Hogeland en Eemsdelta het Wmo-toezicht in elk geval nog tot en met 2028 uit. Dat geldt ook voor het calamiteiten- en rechtmatigheidsonderzoek en onderzoek aangaande de ondersteuningsplannen. In de gemeente Oldambt voeren wij het kwaliteitstoezicht t/m 2025 uit.
Uiteraard zijn we beschikbaar voor gemeenten die gebruik willen maken van onze Wmo-dienstverlening, om het kwaliteitsniveau in deze sector een impuls te geven.

Hygiëne-inspecties Tattoo- & piercingshops en salons voor permanente make-up

In de meeste gemeenten zijn dergelijke bedrijven actief en voert het team Toezicht & Advies eens per drie jaar een inspectie uit en controleert of de ondernemer voldoet aan de specifieke hygiënevoorschriften. We constateren dat deze branche de afgelopen jaren blijft groeien. Bij een nieuwe vergunningaanvraag wordt een bedrijf geïnspecteerd en er wordt beoordeeld of ze aan de eisen voldoen. Voor evenementen waar tattoo, piercen en permanente make-up aanwezig is, behandelen wij de vrijstellingsaanvragen en beoordelen we eveneens of de organisator van het evenement ervoor zorgt dat er volgens de richtlijn wordt gewerkt. We merken dat er vaker vrijstellingen voor tatoeëren worden aangevraagd bij evenementen zoals exposities en festivals.

Inspecties bij zeeschepen

Zeeschepen blijven de havens van Delfzijl en Eemsdelta aandoen en hier doet de GGD, in opdracht van de World Health Organisation (WHO), scheepsinspecties. Daarmee worden de hygiëne, veiligheid en gezondheid bevorderd en bewaakt, waardoor het risico op overdracht van infectieziekten wordt gereduceerd. Wanneer de schepen aan de door de WHO gestelde eisen voldoen, worden Ship Sanitation Certificates (SSC's) verstrekt.

Wat kost het?

Deelprogramma	baten of lasten	Programma- onderdeel	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Inspecteren en adviseren van locaties	lasten	**Totaal uitgaven**	**-1.679**	**-1.680**	**-1.680**	**-1.680**	**-1.680**
Inspecteren en adviseren van locaties	baten	**Totaal inkomsten**	**1.679**	**1.680**	**1.680**	**1.680**	**1.680**
		Saldo voor mutatie in reserves	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	0	0	0
		Onttrekking	0	0	0	0	0
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Verplichte paragrafen

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) provincies en gemeenten kent de begroting een aantal verplichte paragrafen. In deze beleidsbegroting zijn de paragrafen weerstandsvermogen, risicobeheersing, bedrijfsvoering en financiering opgenomen. De overige verplichte paragrafen (lokale heffingen, onderhoud kapitaalgoederen, verbonden partijen en grondbeleid) zijn voor de GGD niet relevant en derhalve niet opgenomen.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het BBV schrijft voor dat in de jaarrekening een beoordeling moet worden gegeven van het weerstandsvermogen. Deze beoordeling geeft aan hoe robuust de begroting is. Een robuuste begroting houdt volgens de BBV-voorschriften in dat niet elke financiële tegenvaller in de begroting dwingt tot bezuinigen. De beoordeling van het weerstandsvermogen bestaat uit de volgende componenten:

A. de weerstandscapaciteit bestaande uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeenschappelijke regeling beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
B. een inventarisatie van de risico's;
C. kengetallen om inzicht te krijgen in de financiële positie van de gemeenschappelijke regeling.

A. Weerstandscapaciteit en beoordeling weerstandsvermogen

De beschikbare weerstandscapaciteit is gelijk aan de algemene reserve. De bestemmingsreserves dienen ter afdekking van geoormerkte incidentele uitgaven en zijn derhalve buiten de risico-afweging voor het weerstandsvermogen gehouden. In de financiële begroting is de aard van de bestemmingsreserve beschreven.

Als we de weerstandscapaciteit in relatie tot het risicoprofiel schetsen, kunnen we concluderen dat de algemene reserve à **€ 129.000** na resultaatbestemming bij de jaarrekening 2024 de risico's binnen het programma niet kan opvangen. Het weerstandsvermogen is dus niet toereikend.

B. Risico's en ontwikkelingen

De GGD monitort periodiek de risico's voor uitvoering van de GGD-taken in het kader van de P&C-cyclus. Onderstaand overzicht geeft een actueel beeld van de risico's van de GGD. Voor de afdekking van deze middelen zijn geen middelen beschikbaar en dient de weerstandscapaciteit.

Nr.	Financiële risico's	Risico-inschatting	Structureel	Incidenteel
1	WW risico	100.000	100.000	
2	Boventalligheid	250.000	250.000	
3	Verminderen en uitname taken	100.000	100.000	
4	Indexering	350.000		350.000
5	Landelijke ontwikkelingen	p.m.	p.m.	
6	Medische Arrestantenzorg		125.000	
7	Hogere kosten bedrijfsvoering	200.000	200.000	
8	Huisvesting	p.m.	p.m.	p.m.
	Totaal financiële risico's	**1.000.000**	**775.000**	**350.000**

1. WW-risico

Risico

De rekening van het UWV voor medewerkers die in de WW komen en een WW-uitkering ontvangen komt ten laste van de GGD. GGD Groningen werkt voor tijdelijke opdrachten in de regel met tijdelijke aanstellingen. Indien een aanstelling niet wordt verlengd door krimp van de vraag is er een potentieel WW-risico. Dit risico wordt t.o.v. vorige jaren verhoogd ingeschat op € 40.000 per medewerker, waarbij wordt uitgegaan van drie en een halve medewerker. In de begroting is een budget opgenomen van € 40.000 voor dekking van het WW-risico van één medewerker.

Kans

Het jaarlijkse WW-risico wordt geschat op € 140.000, waarbij we uitgaan van drie en een halve medewerkers per jaar. Derhalve resteert nog een claim op het weerstandsvermogen van **€ 100.000**. De verhoging volgt uit de ontwikkelingen die eerder in de nota zijn omschreven, waardoor er kans is dat de uitstroom van medewerkers verhoogt de komende jaren.

Beheersmaatregelen

De GGD zal tijdelijke opdrachten of de flexibele schil minder met tijdelijke contracten moeten invullen en meer met een constructie via pay roll of externe inhuur.

2. Risico boventallige medewerkers

Risico

Ervaring van de afgelopen jaren leert dat de situatie van boventalligheid of medewerkers die op een ander spoor komen door veranderende werkzaamheden, gemiddeld vier medewerkers op jaarbasis zijn. Het risico wordt geraamd op € 62.500 per medewerker.

Kans
De claim op het weerstandsvermogen is **€ 250.000**. Hiermee kan het risico voor vier medewerkers voor een jaar worden opgevangen.

Beheersmaatregelen
Boventallige medewerkers worden zo snel mogelijk opgenomen in een herplaatsingstraject. Eens per kwartaal wordt de voortgang van het traject geëvalueerd. Als er sprake is van onvoldoende voortgang wordt binnen twee jaar een ontslagtraject ingezet.

3. Risico taakuitname en verminderen contracten derden

Risico
Dit risico houdt in dat gemeenten en/of derden contracten met de GGD opzeggen of verlagen. De GGD zal dan de capaciteit moeten verlagen of verschuiven en de overhead naar rato moeten verlagen. Ingewikkeld is dat de GGD niet zonder meer binnen het personeelsbestand kan schuiven. Ook heeft de overhead vooral een vast karakter. Gezien de opzeggingen en verlagingen van de laatste jaren is de GGD minder flexibel geworden om nieuwe taakuitnames op te vangen.

<u>Facultatieve taken</u>
De totale omvang van de facultatieve taken van de GGD is ca. € 5 mln. De dienstverlening tussen de deelnemende gemeenten en de GGD wordt met dienstverleningsovereenkomsten afgestemd en vastgelegd. De deelnemende gemeenten hadden voor 2021 voor ca. € 0,6 mln. aan taken opgezegd. In de laatste 3 jaren fluctueert het tussen de 0,2 en 0,3 mln euro. Deze omzet is voor 75% primair personeel en voor 25% overhead. De Frictieregeling is in 2019 bijgesteld om vooral de structurele teruggang in overhead tijdelijk op te kunnen vangen. Als dit tempo echter doorgaat komt er een punt dat de overhead structureel niet meer is terug te brengen of tijdelijk is op te vangen met de Frictieregeling.

Kans
Gezien de maatregelen ten aanzien van de facultatieve taken is de kans dat dit risico extra incidentele effecten heeft vooral aanwezig bij de overhead. De claim op het weerstandsvermogen is **€ 100.000**, uitgaande van € 400.000 aan opgezegde facultatieve taken. Gezien het ravijnjaar van gemeentefinanciën verwachten we meer opzeggingen.

Beheersmaatregelen
Het risico van taakuitname is vooral gelegen in de overhead en medewerkers primair proces, die één op één zijn verbonden aan de opdracht. Indien dat laatste niet het geval is kan met natuurlijk verloop de afname voor een deel worden opgevangen. Ook wordt op het moment van taakuitname bekeken of medewerkers zo snel mogelijk ingezet kunnen worden op formatieplaatsen die nog niet bezet zijn of die vrijkomen. In het geval van herplaatsing worden medewerkers binnen twee weken in een herplaatsingstraject geplaatst.
Bij grotere uitname van taken bestaat het risico dat de vaste overhead moet krimpen. Het gaat hierbij om onder andere de huisvesting en ICT. In de afspraken met de gemeente Groningen is vastgelegd dat een bezuiniging op de overhead ook effect heeft op de service level agreements (SLA's) met de gemeente Groningen.

4. Risico indexering

Risico
De reguliere loonindexering (4,0% voor 2026) en prijsindexering (2,0% voor 2026) wordt vooraf ingeschat. Achteraf blijkt vaak dat de indexering te laag is ingeschat. Dit wordt structureel een jaar later hersteld, maar niet met terugwerkende kracht. Incidenteel is er een nadeel in het jaar dat de indexering te laag bleek ingeschat. Het totaal effect van een verkeerde indexering wordt op 2,5% van de personele kosten, à **€ 700.000** incidenteel ingeschat.

Kans
De kans dat het risico zich voordoet wordt op 50% geschat, waarmee de claim op het weerstandsvermogen **€ 350.000** bedraagt.

Beheersmaatregel
Jaarlijks voldoende aandacht voor toereikende indexeringsafspraken bij de ontwerpbegroting op basis van actuele (markt)ontwikkelingen. Bij onvoorziene verhogingen die niet binnen de reguliere P&C-cyclus kunnen worden opgevangen, wordt een voorstel tot compensatie ingediend bij de deelnemende gemeenten.

5. Risico landelijke ontwikkelingen

Risico
De ontwikkelingen die volgen uit het coalitieakkoord van kabinet Schoof geven een significant risico op de begroting van GGD Groningen. Deze ontwikkelingen zijn uitgezet in deze begroting.

Kans
De kans dat en in welke mate bovengenoemde risico's optreden kan moeilijk worden gekwantificeerd gezien de onduidelijkheden. Daarom is het hier als p.m. post opgenomen.

6. Risico medische arrestantenzorg

Risico
GGD Groningen heeft een overeenkomst met de Politie Noord-Nederland om de medische arrestantenzorg (MAZ) uit te voeren. Dit vormt een wezenlijk deel van de werkzaamheden van de afdeling Forensische Geneeskunde, met een omzet van ca. **€ 250.000.** De Politie heeft in 2024 deze taak middels een Europese aanbesteding in de markt gezet. Hier heeft de GGD op ingeschreven. De gunning is meermaals uitgesteld, verwachting is nu voorjaar 2025. Het risico is dat de omzet vervalt bij het niet gegund krijgen van de opdracht.

Kans
Momenteel kan niet worden ingeschat hoe realistisch de kans is op gunning van de opdracht. Daarom wordt er voor 50% rekening gehouden in de weerstandscapaciteit met **€ 125.000.**

Beheersmaatregelen
Er zijn geen verdere maatregelen getroffen, de uitkomst van de aanbesteding is leidend.

7. Risico hogere kosten bedrijfsvoering

Risico
Op diverse terreinen zal sprake zijn van hogere ICT kosten voor de GGD. Het is de verwachting dat er meer ICT-investeringen nodig zullen zijn in de nabije toekomst als gevolg van strengere regelgeving (privacy e.a.). Ook wordt de aanschaf van een nieuw digitaal kinddossier serieus overwogen. Daarnaast speelt social media sinds corona zo'n belangrijke rol in de dienstverlening van de GGD dat een stap hierin terug doen geen optie is. Deze uitbreiding kan niet gedekt worden uit de reguliere formatie van bedrijfsvoering. Daarnaast zal taakafname ook een direct gevolg hebben op de dekking van bedrijfsvoeringstaken, omdat het indirect ook de overhead raakt.

Kans
Deze kosten worden geschat op € 250.000 per jaar met een kans van optreden van 80%, resulterend in een verwacht risico van **€ 200.000**.

Beheersmaatregelen
De Informatiemanager heeft het applicatie-landschap van de GGD in beeld gebracht. Hieruit is naar voren gekomen dat er investeringen nodig zijn op ICT-gebied. Dit beeld zien we ook terug bij andere GGD'en waar al geïnvesteerd wordt in extra ICT-personeel en op het gebied van social media.

8. Risico huisvesting

Risico
In juli 2024 heeft het AB besloten om de samenwerking met de Veiligheidsregio Groningen aan te gaan om te komen tot een nieuwbouwlocatie op de voormalig Arrivalocatie in Groningen. Wanneer GGD Groningen besluit zich terug te trekken uit deze samenwerking, komen eventuele gemaakte kosten en verdere schade aan de VRG voor rekening van de GGD. De omvang van dit incidentele risico is afhankelijk van de fase waarin het project zich bevindt (**p.m.**).

Kans
De kans dat dit risico zich voordoet wordt niet hoog ingeschat. Bovendien worden zowel de VRG en de GGD door dezelfde deelnemers (gemeenten) gefinancierd.

Beheersmaatregelen
Afspraken over risico's worden in de overeenkomst vastgelegd.

C. Kengetallen

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeenschappelijke regeling. In het BBV is voorgeschreven dat de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing de volgende kengetallen bevat: netto schuldquote, solvabiliteitsratio en structurele exploitatieruimte. Hieronder wordt per kengetal weergegeven welke verhouding het betreft.

De **netto schuldquote** weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeenschappelijke regeling ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de rentelasten en de

aflossingen op de exploitatie. Bij de berekening van dit kengetal voor de begroting is een raming gemaakt.

De **solvabiliteitsratio** geeft inzicht in de mate waarin de gemeenschappelijke regeling in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal.

De **structurele exploitatieruimte** vergelijkt de structurele baten en structurele lasten met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder rente en aflossing) te dekken. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17, onderdeel c, van het BBV) en wordt uitgedrukt in een percentage.

Financiële kengetallen	2024	2025	2026	2027	2028
netto schuldquote	-4%	4%	-1%	-1%	-1%
solvabiliteitsratio	4%	8%	3%	4%	3%
structurele exploitatieruimte	2%	0%	0%	0%	0%

Financiering

De GGD financiert haar investeringen in beginsel uit eigen middelen. Wanneer de eigen middelen ontoereikend zijn kan voor investeringen aanvullende financiering worden aangetrokken. De GGD beheert haar middelen sinds 1 januari 2020 zelf en heeft een bankrekening bij de schatkist geopend. De middelen van de RIGG worden door de gemeente Groningen beheert. Eventuele overtollige middelen van de RIGG zullen via de gemeente Groningen bij de schatkist worden aangehouden. In deze paragraaf wordt ten aanzien van de kasgeldlimiet en renterisiconorm dan ook alleen ingegaan op de financieringspositie van de GGD.

Kasgeldlimiet

Voor 2025 is de exploitatie van de GGD begroot op € 42,5 miljoen. De toegestane kasgeldlimiet is hierdoor € 2,9 miljoen, namelijk 8,2% van het exploitatie totaal. Het uitgangspunt is dat een eventueel financieringstekort, binnen de kasgeldlimiet, zoveel mogelijk met kort geld (lagere rente) wordt gefinancierd, totdat lang geld goedkoper wordt aangetrokken. Op basis van de liquiditeitsprognose wordt de kasgeldlimiet onderschreden.

Berekening kasgeldlimiet	2025	2026	2027	2028	2029
1. toegestane kasgeldlimiet					
in procenten van de grondslag	8,2%	8,2%	8,2%	8,2%	8,2%
in bedrag	3,0	3,5	3,5	3,5	3,5
2. Omvang vlottende schuld	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
3. Vlottende middelen	6,8	6,4	6,5	6,6	6,5

Toets kasgeldlimiet					
4. Totaal netto vlottende schuld (2-3)	-0,8	-0,5	-0,5	-0,6	-0,6
Toegestane kasgeldlimiet	3,0	3,5	3,5	3,5	3,5
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	**3,8**	**4,0**	**4,0**	**4,1**	**4,0**

Conclusie: Er wordt in de periode 2025-2029 voldaan aan de kasgeldlimiet.

Renterisiconorm
De Wet Fido definieert vaste schuld als opgenomen geldleningen met een rentetypische looptijd groter dan of gelijk aan 1 jaar. Van renterisico is sprake als er onzekerheid bestaat rond toekomstige renteniveaus.
Deze situatie doet zich op de volgende momenten voor:

- bij variabel rentende leningen;
- indien een toekomstige financieringsbehoefte nog niet afgedekt is;
- bij naderende renteaanpassingen van leningen.

Het doel van de renterisiconorm is om op de lange termijn niet afhankelijk te zijn van het renteniveau in een bepaald jaar. Met de norm bevordert de Wet Fido een solide financieringswijze op openbare lichamen en levert een bijdrage aan de uitstekende kredietwaardigheid van openbare lichamen op de kapitaalmarkt. Jaarlijks mogen de renterisico's niet hoger zijn dan 20% van het lastentotaal van de begroting bij aanvang van het boekjaar. In onderstaande tabel wordt de norm afgezet tegen de feitelijke situatie.

Berekening renterisiconorm (in mln.)	2025	2026	2027	2028	2029
1. Rente herziening					
2. Betaalde aflossing	0	0	0	0	0,0
3. Renterisico (1+2)	0	0	0	0	0,0
4. Begrotingstotaal	36,3	42,5	42,6	42,6	42,6
5. Vastgesteld percentage	20%	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm (4*5)	7,3	8,5	8,5	8,5	8,5
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	**7,3**	**8,5**	**8,5**	**8,5**	**8,5**

Conclusie: Er wordt in de periode 2025-2029 voldaan aan de renterisiconorm.

Bedrijfsvoering

Een adequate bedrijfsvoering van de uitvoeringsorganisatie is van belang om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Service Level Agreement met Gemeente Groningen

De GGD neemt in 2026 een deel van de werkzaamheden af van de gemeente Groningen. De afspraken zijn vastgelegd in Service Level Agreements. De SLA's richten zich op:

1. Huisvesting
   De GGD maakt gebruik van de locatie aan het Hanzeplein. Per 2025 is er een nieuw huurcontract met de gemeente Groningen afgesloten voor een termijn van vijf jaar met eventuele optiejaren in verband met gezamenlijke huisvesting met de Veiligheidsregio Groningen op de Arrivalocatie. De huur aan het Hanzeplein is kostendekkend en energielasten zijn verhoogd. Per 2025 is in het contract ook intern onderhoud conform het meer jaren onderhoudsplan (MJOP) van de gemeente Groningen opgenomen.
2. Facilitaire dienstverlening
   Met Facilitaire Services is vanaf 2025 een herziene SLA vastgesteld die gebaseerd is op de werkelijke kosten. Zolang de GGD in het pand van de gemeente Groningen gehuisvest is, is het logisch dat de facilitaire dienstverlening wordt afgenomen van de gemeente Groningen. Per 2026 zullen de kosten t.o.v. 2025 nogmaals worden verhoogd, zodat deze dienstverlening kostendekkend wordt afgenomen. Een inschatting hiervan is verwerkt in de meerjarenbegroting.
3. Informatiemanagement/ICT
   Waar in 2024 het ontwerp van de nieuwe regie organisatie van de GGD de belangrijkste actie was en in 2025 de focus ligt op implementatie van de nieuwe organisatie, zal in 2026 de GGD, in samenwerking met de VRG, werken met een eigen ICT-afdeling.
4. Inkoopondersteuning
   De GGD maakt gebruik van advies bij inkooptrajecten en begeleiding van aanbestedingen. Met de afdeling Inkoop van de gemeente Groningen is afgesproken dat we ook in 2026 blijven werken conform deze constructie.
5. Juridische advisering
   De GGD maakt op afroep gebruik van advies op het gebied van juridische zaken. Met de afdeling Juridisch advisering is afgesproken dat we ook in 2025 en daarna deze mogelijkheid van achtervang blijven houden.
6. Specialistisch HRM advies
   De GGD maakt gebruik van advies op gebied van Arbo, arbeids-juridische vraagstukken. Deze afspraken zijn voortgezet tot 2026/2027.
7. Beheer verzekeringen
   De GGD maakt gebruik van de beheertaken voor de verzekeringen. Met de afdeling Concernadministratie is afgesproken om de dienstverlening te continueren.
8. Post en archivering (informatiebeheer)
   De GGD heeft in het ontwerp van de nieuwe IM/ICT regieorganisatie ook de ontwikkeling van een eigen informatiebeheersysteem opgenomen. In 2025 is een start gemaakt met de inrichting daarvan middels een pilot. Het ligt in de lijn der verwachtingen dat de volledige implementatie hiervan in 2026 gereed is en dat de GGD dan geen gebruikt meer zal maken van de dienstverlening van de gemeente Groningen.

Dienstverleningsovereenkomsten

De GGD heeft met de Groningse gemeenten Dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) afgesloten. Hiermee is de kwaliteit en kwantiteit van de dienstverlening continu onderwerp van gesprek. Daarnaast levert de GGD-rapportages aan gemeenten (monitorinformatie). We blijven kijken, binnen de grenzen van wat mogelijk is en met inachtneming van de uniformiteit, welke doorontwikkelingen mogelijk zijn om nog beter tegemoet te kunnen komen aan de specifieke wensen van gemeenten.

Kwaliteitsmanagementsysteem

De GGD vindt het belangrijk om het kwaliteitsniveau van de werkzaamheden op peil te houden en waar mogelijk te verbeteren. In 2024 is HKZ-certificaat opnieuw behaald. In 2026 vindt de tussentijdse audit plaats. Middels een externe audit en interne audits wordt beoordeeld of de zorg en de vastlegging daarvan in dossiers voldoet aan de normen en eisen die zijn vastgesteld in de HKZ-norm.

Er wordt gewerkt met een kwaliteitsmanagementsysteem (KMS).

Huisvesting/Facilitaire dienstverlening

Met de VRG wordt gezamenlijke huisvesting onderzocht, waarbij met instemming van het algemeen bestuur PG&Z een intentieovereenkomst, ten behoeve van het opstellen van het PvE, met de VRG is afgesloten. Het Programma van eisen (PvE) is opgesteld onder leiding van Draaijer en Partners. In het eerste half jaar van 2023 heeft het bestuur kennis genomen van het PvE en de verwachte exploitatie effecten. Tevens zijn ook de raden geïnformeerd. In 2024 is in het AB PG&Z besloten om een samenwerkingsovereenkomst op te stellen met de VRG ten behoeve van de verdere ontwikkeling van de nieuwbouwplannen Arrivalocatie. In het voorjaar van 2025 wordt deze samenwerkingsovereenkomst die naadloos zal overgaan in een huurovereenkomst vastgesteld. Het gezamenlijk huisvestingstraject met de VRG is een meerjarig traject. Om het risico, bij een positief besluit, voor de GGD beheersbaar te houden zal gedurende het ontwikkelproces regelmatig voortgangsrapportages opgesteld moeten worden op basis waarvan telkens beoordeeld kan worden in hoeverrre het risico voor beide partijen beheersbaar blijft.

HRM en opleiden/ontwikkelen

De medewerkers geven met hun inzet de kwaliteit van het GGD-product vorm. Continue aandacht is daarmee vereist voor de kennis en vaardigheid van onze medewerkers, zodat zij vanuit hun professionele kracht de gemeenten en inwoners zo goed mogelijk kunnen bedienen. Naast persoonlijke ontwikkeling is ook teamontwikkeling hierin belangrijk. Hiervoor is gerichte (bij)scholing en ondersteuning nodig. Hierin wordt structureel geïnvesteerd.

Het leermanagementsysteem (LMS) heeft ertoe geleid dat het opleiden en ontwikkelen van medewerkers meer geformaliseerd is. De GGD heeft daarnaast een eigen opleiderspool ontwikkeld.

Strategisch Personeelsplanning wordt verder opgepakt. De komende jaren blijft dit een actueel onderwerp.
Het speerpunt van GGD Groningen voor 2025 is het terugdringen van ziekteverzuim. Dit zal in 2026 blijvende aandacht vragen. Verder zal in het najaar van 2025 een medewerkerstevredenheidsonderzoek uitgevoerd worden. Aanbevelingen worden in 2026 opgepakt. Van HR wordt komende periode inzet gevraagd op interne organisatieontwikkelingen, samenwerking GGD'en 3Noord en aanbestedingen.

Academisering

Academisering blijft ook in 2025 een speerpunt voor GGD Groningen. Doel is om onderzoek, opleiding en praktijk sterker met elkaar te integreren. We werken samen met kennisinstellingen, zoals UMCG, RUG, Hanze, Aletta Jacobs school of public Health en RIVM. Verder werken we samen in de academische werkplaats Publieke Gezondheid Noord Nederland. Op deze wijze werken we aan het vergroten van de toegevoegde waarde van GGD Groningen.

Informatiemanagement

De ICT-dienstverlening van de gemeente Groningen verloopt niet naar tevredenheid. Dit wordt meermaals met de gemeente Groningen besproken. In 2024 is besloten de ICT te gaan ontvlechten.

In het kader van de mogelijke toekomstige inhuizing in de nieuwbouw van de Veiligheidsregio Groningen (VRG) heeft de GGD met de VRG de intentie uitgesproken om op ICT- gebied samen te gaan werken. De GGD heeft eind 2023 een schets gemaakt van hoe de toekomstige ICT-omgeving eruit moet komen te zien en heeft daarvoor met name naar de situatie bij de VRG gekeken, omdat de ICT-behoefte veel overeenkomsten heeft. De GGD en de VRG voeren in gezamenlijkheid aanbestedingen uit. In 2024 is aandacht besteed aan het ontwerp van de ontvlechting met de gemeente Groningen en in 2025 wordt de implementatie uitgevoerd. In 2025 en 2026 zal de gezamenlijke ICT-organisatie met de VRG verder worden ontwikkeld.

Door veranderingen in de wet- en regelgeving ontwikkelt de ICT zich in razend tempo. Naast deze ontwikkelingen heeft de GGD te maken met de invoering van de Woo, een nieuwe archiefwet, de Wegiz per 2024 (= elektronisch voorschrijven), datagericht werken en moeten we voldoen aan de norm NEN 7510 voor informatiebeveiliging in de zorg. De verwachting is dat ontwikkelingen op ICT-gebied alleen maar zullen toenemen en het verlengde daarvan meer structurele investeringen zullen vragen. Voor 2024 en 2025 heeft de GGD incidentele middelen van gemeenten ontvangen om een aantal ontwikkelingen die in 2023 bekend waren door te kunnen voeren. In de begroting van de huidige ICT-ontvlechting is rekening gehouden met de voor de GGD bekende ontwikkelingen. De uitkomsten van de ICT-verkenning met de VRG afgezet tegen de toekomstige ontwikkelingen moeten meer zicht geven in eventuele (structurele) noodzakelijke investeringen.

Informatiebeveiliging is een structurele belangrijke opgave voor de GGD. De incidentele middelen hiervoor lopen t/m 2025, maar de werkzaamheden vervallen niet. Na de ontvlechting ICT moet bekeken worden welke structurele inzet op dit gebied noodzakelijk is.

Op gebied van informatiebeheer wordt nog steeds gewerkt aan het wegwerken van achterstallig onderhoud en heeft de gemeente Groningen aan de GGD geadviseerd om een eigen informatiebeheersysteem aan te schaffen. De uitvoering van dat advies is meegenomen in de schets van de toekomstige ICT-omgeving en zal in 2025/2026 worden geïmplementeerd.

In 2024 is gewerkt aan het op orde brengen van de bestaande applicatie voor het digitaal kind dossier (MLCAS). Na de ontvlechting ICT zal de aanschaf van een nieuw digitaal kinddossier afgewogen worden (financiën, behoefte t.a.v. het digitaal kinddossier). Een nieuw digitaal kinddossier betekent een aanbesteding en zal impact hebben op het werkproces van de JGZ.

Juridisch

GGD Groningen moet zich, zoals alle andere organisaties, houden aan de wet- en regelgeving die van toepassing is op zijn activiteiten. GGD Groningen draagt daarmee de juridische verantwoordelijkheid voor het doen of nalaten volgens de wet. Op basis van onder meer de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en de Wet open overheid moet GGD Groningen kunnen aantonen dat zij aan de gestelde wettelijke vereisten voldoet (accountability). Gezien het op grote schaal verwerken van medische persoonsgegevens (en daarmee bijzondere persoonsgegevens) bij de GGD, wordt doorlopend aandacht besteed aan het laten groeien en vasthouden van kennis en bewustwording in het kader van privacy en informatiebeveiliging bij alle GGD medewerkers.

Communicatie

Het belang van goede en tijdige communicatie werd duidelijk in de coronaperiode. Sindsdien heeft onder andere social media een enorme vlucht genomen bij GGD Groningen en kunnen we niet meer zonder. GGD Groningen voorziet via social media inwoners van waardevolle informatie en biedt tegenwicht tegen het aanbod van desinformatie.

Ook binnen de GGD groeit de behoefte aan goede communicatie rondom grote GGD-projecten die veel impact hebben op alle medewerkers en/of inwoners. Voorbeelden daarvan zijn campagnes zoals “Een Goud Begin”, de ontvlechting ICT, 1 klantingang en ontwikkeling naar een vaccinatieregiecentrum. De inzet van communicatieadviseurs is hierbij onmisbaar. Ook het gebruik van beeldmateriaal wordt steeds belangrijker in het goed communiceren en bereiken van inwoners. Tot met 2025 heeft GGD Groningen voor communicatie incidentele middelen ontvangen. Voor 2026 zal GGD Groningen opzoek moeten naar andere financieringsbronnen. De verhoogde omzet is niet voldoende om dit volledig op te kunnen vangen. Het risico is dat een aantal communicatie taken niet meer uitgevoerd kunnen worden.

Deel II Financiële begroting

Meerjarenbegroting 2026-2029

In deze begroting wordt in afwijking van vorige begrotingen niet geindexeerd in het meerjarenperspectief. De reden hiervoor is dat de indexeringen erg fluctueren in de praktijk en daarom geen meerwaarde hebben. Bovendien wordt het werkelijke indexatie-percentage vastgesteld door het Algemeen Bestuur bij de notitie uitgangspunten begroting. Het meerjaren beeld is met constante prijzen, op het prijspeil van de begroting 2026 weergegeven.

Programma	baten of lasten	Deelprogramma	2025	2026	2027	2028	2029
Gezondheid - GGD	lasten	Gezond en Veilig Opgroeien	-21.905	-24.434	-24.459	-24.459	-24.459
		Gezondheid beschermen en bevorderen	-12.153	-13.289	-13.289	-13.289	-13.289
		Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	-2.315	-3.107	-3.107	-3.251	-3.107
		Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van	-1.679	-1.680	-1.680	-1.680	-1.680
		Lasten programma Gezondheid	**-38.052**	**-42.510**	**-42.535**	**-42.679**	**-42.535**
Gezondheid - GGD	baten	Gezond en Veilig Opgroeien	21.905	24.435	24.460	24.459	24.460
		Gezondheid beschermen en bevorderen	12.153	13.289	13.289	13.289	13.289
		Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	2.352	3.143	3.143	3.143	3.143
		Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van	1.679	1.680	1.680	1.680	1.680
		Baten programma Gezondheid	**38.088**	**42.547**	**42.571**	**42.570**	**42.571**
Saldo programma's			**36**	**36**	**36**	**-109**	**36**
Overhead		Incidenteel	0	0	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen		Algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting		Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0
Onvoorzien		Onvoorzien	0	0	0	0	0
Reserve-mutaties		Programma Gezondheid	-36	-36	-36	109	-36
		programma RiGG	0	0	0	0	0
		Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Lasten 2026

De percentages overhead liggen iets boven het niveau van de streefpercentages. De streefpercentages zijn 20% overhead t.o.v. de omzet respectievelijk 33% overhead t.o.v. de loonkosten primair proces.

Exploitatie GGD Groningen	Bedrag 2026
Loonkosten primair proces	26.474
Overige kosten primair proces	6.759
Overhead	9.278
Totaal kosten	**42.510**
Inwonerbijdrage	-21.069
Overige inkomsten	-21.478
reserve	37
Totale baten	**-42.510**
Overhead % totale omzet	21,7%
Overhead % Loonkosten	35,0%

Baten 2026

Verdeling baten	Bedrag 2026
Inwonersbijdrage	21.069
Facultatieve taak: wettelijke taak	3.734
Facultatieve taak: Niet-wettelijke taak	6.743
Doeluitkeringen	4.489
Overige inkomsten	6.661
Eindtotaal	**42.696**

De bijdrage van de gemeenten in de kosten van de GGD is bepaald op basis van het aantal inwoners per 1 januari 2024 op basis van de cijfers van het CBS. De huidige inwonersbijdrage is verdeeld over de deelprogramma's. Uitgangspunt is daarbij dat elk programma naar evenredigheid, op basis van de loonkosten, aan de overhead bijdraagt. De uitsplitsing in de facultatieve taken komt terug in de DVO's per gemeente.

De doeluitkeringen betreft de subsidies voor Sense, Versterking IZB, Jong Leren Eten en artsen in opleiding. De overige inkomsten betreft vooral Reizigersadvisering (€ 1,8 mln.),

Tuberculosebestrijding (€ 1,3 mln.), Publieke Gezondheidszorg Asielzoekers (€ 2,2 mln.), dienstverlening GHOR (€ 0,3 mln.), dienstverlening i.h.k.v. IZB (€ 0,2 mln.) en overige kleine opdrachten (€ 0,8 mln).

Ontwikkeling inwonersbijdrage	Bedrag 2026
Inwonersbijdrage 2025	20.378.864
Indexering 4,12%	839.609
Vervallen incidentele bijdrage bedrijfsvoering	-358.941
Nu niet zwanger	209.447
Inwonersbijdrage 2025	**21.068.979**
Bedrag per inwoner	**€ 35,04**

Indexatie
De indexatie voor 2025 bedraagt 4,12%, zoals vastgesteld in het Algemeen Bestuur op 19 december 2024. In bijlage 1 is de opbouw van de indexatie 2026 opgenomen. In deze begroting wordt geen indexering meer toegepast op het meerjarenperspectief, maar volgens constante prijzen begroot.

Aantal inwoners
Het aantal inwoners van de Groninger gemeenten per 1 januari 2024 (601.347) op basis van de cijfers van het CBS (Statline).

Inwonersbijdrage 2026			
Gemeenten	**Inwoners 1.1.2024**	**verhouding**	**Bedrag 2026**
Eemsdelta	45.106	8%	1.580.348
Groningen	243.768	41%	8.540.731
Het Hogeland	48.224	8%	1.689.591
Midden Groningen	61.433	10%	2.152.386
Oldambt	39.405	7%	1.380.606
Pekela	12.517	2%	438.549
Stadskanaal	32.013	5%	1.121.617
Veendam	27.520	5%	964.199
Westerkwartier	64.896	11%	2.273.716
Westerwolde	26.465	4%	927.236
Totaal gemeentelijke bijdrage	**601.347**	**100%**	**21.068.979**

Afname en opzeggen van niet wettelijke taken
Gemeenten kunnen vóór 31 december 2024 aangegeven welke niet-wettelijke GGD-taken per 1 januari 2026 worden opgezegd of verminderd. Van de onderstaande gemeenten in de tabel is in december berichten ontvangen. Deze opzeggingen zijn verwerkt in de begroting 2026. Over eventuele frictiekosten worden met betreffende gemeente afspraken gemaakt.

Gemeente	Opdracht DVA	Bedrag 2026
Groningen	Kansrijke start Korrewegwijk	84.199
Groningen	Kansrijke start JoKi	122.183
Groningen	Borstvoedinsspreekuur	18.308
Het Hogeland	Coordinatie OGGz	56.331
Westerkwartier	OGGz Verkennend Onderzoek	13.941
Oldambt	Toezicht WMO	47.855
	Totaal	**342.817**

Mutatie reserves

Reservepositie *€ 1.000	2024 v. RB	2024 na RB	2025	2026	2027	2028	2029
Totaal Algemene reserve	**615**	**129**	**459**	**459**	**459**	**459**	**459**
Bestemmingsreserve GGD							
Gezondheidsprofielen	115	0	36	72	108	0	36
Organisatie ontwikkeling	17	9	0				
Project aardbevingen	352	59	0	352	352	352	352
Totaal bestemmingsreserves	**484**	**68**	**36**	**424**	**460**	**352**	**388**
Totaal reserves	**1.099**	**197**	**495**	**883**	**919**	**811**	**847**

Bij de uiteenzetting van de financiële positie - overige balansposten - is het verloop van de reserves zichtbaar. De begrotingsbedragen zijn een inschatting. De mutaties zullen op basis van de werkelijke uitgaven of inkomsten plaatsvinden.

Incidentele baten en lasten
Uitgangspunt is dat de begroting structureel sluitend is. Incidentele baten en lasten van incidentele activiteiten, naast die verband houden met de reservemutaties, worden boven de € 50.000 toegelicht.

Overzicht taakvelden 2025

Op grond van het BBV maakt de overhead geen onderdeel uit van de programma's, zoals gepresenteerd in het overzicht van de meerjarenbegroting.

	Overzicht taakvelden GGD Groningen	Bedragen * € 1.000)		
0.10	Mutaties reserves	0	-36	-36
0.4	Overhead	149	-9.427	-9.278
7.1	Volksgezondheid	42.398	-33.084	9.315
	Totaal	**42.547**	**-42.547**	**0**

Uiteenzetting financiële positie

In dit hoofdstuk gaan wij in op in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voorgeschreven aspecten van de financiële positie en meerjarenraming van de GGD Groningen.

Balanspositie * € 1.000	JR 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Activa						
Materiële vaste activa	83	77	71	65	59	53
Financiële vaste activa						
Voorraden	97	97	97	97	97	97
Uitzettingen < 1 jaar	6.555	6.175	6.246	6.324	6.258	6.192
Overlopende activa	62	62	62	62	62	62
Liquide middelen	205	205	205	205	205	205
Totaal Activa	**7.002**	**6.616**	**6.681**	**6.753**	**6.681**	**6.609**
Passiva						
algemene reserve	615	42	71	107	143	35
bestemmingsreserve	485	70	99	135	171	63
onverdeeld resultaat	-903	29	36	36	-108	36
Voorzieningen	831	501	501	501	501	501
Vaste schulden	0	0	0	0	0	0
Schulden < 1 jaar	3.679	3.679	3.679	3.679	3.679	3.679
Ov. Passiva	2.295	2.295	2.295	2.295	2.295	2.295
Totaal Passiva	**7.002**	**6.616**	**6.681**	**6.753**	**6.681**	**6.609**

Uiteenzetting financiële positie; vaste activa en vaste passiva

Investeringen

Materiële vaste activa * € 1.000	2024	2025	2026	2027	2028
Overige MVA	83	89	95	101	107

Onder de overige MVA vallen echoscreens, koelkasten en overige materiele investeringen, zoals doktersstoelen. De hebben een waarde van € 61.000 in 2025. De vervangingstermijn is 10 jaar. Er is jaarlijks een krediet van € 14.000 opgenomen voor de vervanging.

Afschrijvingen vinden volgens de lineaire afschrijvingsmethode plaats. De afschrijving start per het begin van het jaar volgend op de aanschaf.

Reserves

Hieronder is het verwachte verloop van de reserves weergegeven tot en met 2029.

Reservepositie *€ 1.000	2024 v. RB	2024 na RB	2025	2026	2027	2028	2029
Totaal Algemene reserve	**615**	**129**	**459**	**459**	**459**	**459**	**459**
Bestemmingsreserve GGD							
Gezondheidsprofielen	115	0	36	72	108	0	36
Organisatie ontwikkeling	17	9	0				
Project aardbevingen	352	59	0	352	352	352	352
Totaal bestemmingsreserves	**484**	**68**	**36**	**424**	**460**	**352**	**388**
Totaal reserves	**1.099**	**197**	**495**	**883**	**919**	**811**	**847**

De *Algemene Reserve* is ingesteld ter egalisatie van schommelingen in de bedrijfsvoering. Deze reserve is gevoed uit de jaarresultaten uit het verleden.

De *bestemmingsreserve Gezondheidsprofielen* is ingesteld t.b.v. het organiseren van grootschalige gezondheidsenquêtes onder kinderen (basisschool, voortgezet onderwijs) en volwassenen (20-64 en 65+) om een beschrijving te kunnen geven van aspecten van de volksgezondheid. De volgende enquête is in 2028. De verwachte kosten van de enquête zijn € 145.000. De jaarlijkse storting is daarom omhoog bijgesteld vanaf 2025 naar € 36.500.

De *bestemmingsreserve Organisatieontwikkeling GGD* is ingesteld ter dekking van de organisatieontwikkeling van de GGD, in het licht van een aantal bestuurlijke opdrachten. In 2025 wordt de reserve geheel uitgeput ten behoeve van de kwaliteitscertificering.

De *bestemmingsreserve Project aardbevingen* is een reserve om de kosten voor het project emotionele en sociale ondersteuning inwoners aardbevingsgebied uit te financieren. Deze middelen zijn toegekend door het Nationaal Programma Groningen (NPG) en in de vorm van een decentralisatie-uitkering overgemaakt. De GGD verzorgt de projectleiding en zal het budget voor opleiding en kennisoverdracht beheren. Na 2024 resteert er nog een bedrag van € 59.000 die in 2025 zal worden ingezet. Het project ik bestuurlijk toegezegd gecontinueerd te worden, de wijze van financiering is nog niet duidelijk.

Bijlage 1: Indexatie

Om tot de personele lasten te komen in de ontwerpbegroting 2026 dient bepaald te worden welke indexatie plaats moet vinden over de personele lasten die vastgesteld zijn in de ontwerpbegroting 2025.

Loonindex

De opbouw van de loonindex is als volgt:

Indexering loonkosten 2026

2026	Cao-effect prognose	3,80%
2024	twk-effect CAO	1,06%
2024	twk-effect soc premies	-0,28%
Index loonkosten 2026		**4,58%**

1. Aan de basis van de loonindex staat de reguliere loonsverhoging die verwacht wordt over 2025. Op moment van schrijven zijn er nog geen geldende Cao-afspraken gemaakt voor het kalenderjaar 2026. In de meicirculaire van het gemeentefonds is de verwachting van **3,8%** loonontwikkeling overheid in 2026 opgenomen. Deze wordt gehanteerd als basis voor de berekening.
2. De loonindex wordt zo veel mogelijk opgebouwd uit beschikbare gegevens. Echter, omdat de index in jaar t-2 moet worden vastgesteld, is deze ook opgebouwd uit aannames. Het werkelijk effect van een Cao-akkoord kan daarom pas 2 jaar later structureel worden nagecalculeerd. In 2024 werd een reguliere Cao-stijging van 5% verwacht en opgenomen in de loonindex. Echter, uit het Cao-akkoord van geldend tot april 2025 is gebleken dat de indexatie over heel 2024 6,06% betreft. Structureel dient er dus 6,06%-5,00%= **1,06%** bijgesteld te worden.
3. Voor sociale lasten en -premies geldt ook dat er aanames worden gedaan over de hoogte in jaar t-2. De werkelijke sociale lasten in 2024 zijn 0,28% lager dan in 2023. Dat maakt dat er een bijstelling gedaan van **-0,28%**.

Prijsindex

Voor de overige kosten in 2025 wordt de Consumenten Prijsindex (CPI) van het CPB aangehouden. Dit indexcijfer geldt voor alle factuurbudgetten, waarbij de ontwerpbegroting 2025 als prijspeil dient. Leveranciers rekenen ons overwegend prijsverhogingen door op basis van deze index. Ook in de overheadafspraken met de gemeente Groningen wordt vanaf 2020 uitgegaan van dit percentage.

Indexering prijs 2026

2026	Regulier verwachting prijsindexatie	2,20%
2024	twk-effect prijsindexatie	0,60%
Index prijs 2026		**2,80%**

1. Op basis van de inflatieverwachting van de ECB en DNB, wordt er uitgegaan van een reguliere prijsindex in 2026 van **2,2%.**

2. Volgens dezelfde systematiek als bij de loonindex is de reguliere index in 2024 op basis van aannames op 2,5% ingeschat. De werkelijke index blijkt uit de augustusraming van het CPB 3,1% te zijn. Het effect dat uit nacaculatie volgt is 3,1% - 2,5% = **0,6%.**

Gewogen index

De totale ontwikkeling van de loon- en prijsindex brengt het gewogen gemiddelde in 2026 op **4,12%** en de jaren erna op **2,5%.**

	Bedrag lasten (x 1.000)	Verhouding	Index	Gew. Gemiddelde
Loon	27.600	74%	4,58%	3,39%
Prijs	10.450	26%	2,80%	0,73%
Totaal	**38.050**	**100%**		**4,12%**

Bijlage 2: Specificatie gemeentelijke bijdrage GGD 2026

Ontwikkeling inwonersbijdrage	Bedrag 2026
Inwonersbijdrage 2025	20.378.864
Indexering 4,12%	839.609
Vervallen incidentele bijdrage bedrijfsvoering	-358.941
Nu niet zwanger	209.447
Inwonersbijdrage 2025	**21.068.979**
Bedrag per inwoner	**€ 35,04**

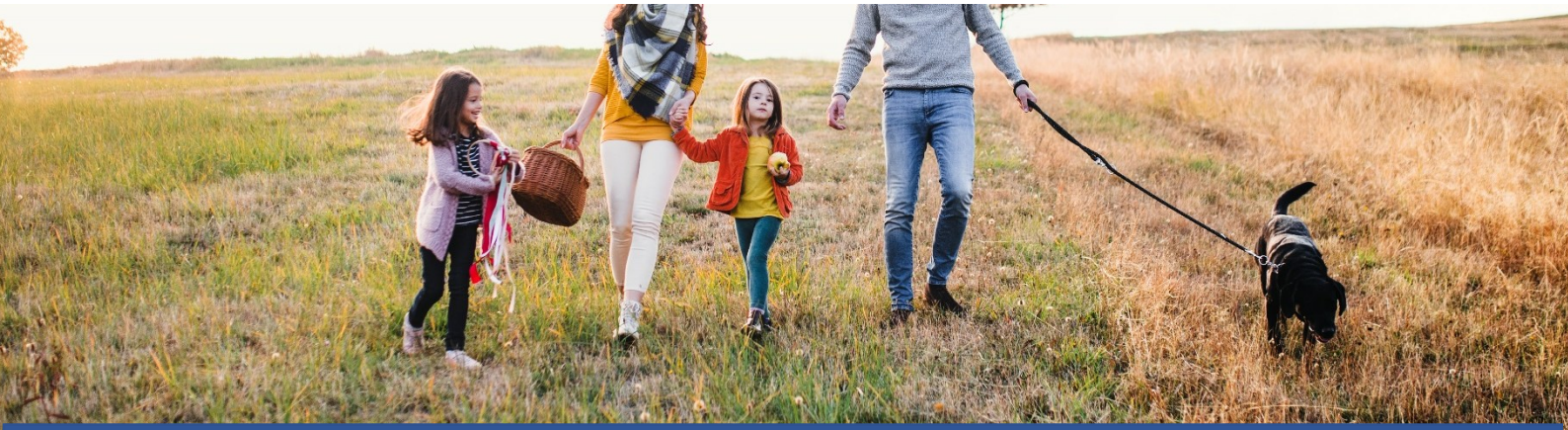
Inwonersbijdrage 2026			
Gemeenten	**Inwoners 1.1.2024**	**Verhouding**	**Bedrag 2026**
Eemsdelta	45.106	8%	1.580.348
Groningen	243.768	41%	8.540.731
Het Hogeland	48.224	8%	1.689.591
Midden Groningen	61.433	10%	2.152.386
Oldambt	39.405	7%	1.380.606
Pekela	12.517	2%	438.549
Stadskanaal	32.013	5%	1.121.617
Veendam	27.520	5%	964.199
Westerkwartier	64.896	11%	2.273.716
Westerwolde	26.465	4%	927.236
Totaal gemeentelijke bijdrage	**601.347**	**100%**	**21.068.979**

Inwonersbijdrage 2026 per deelprogramma/product				
Gemeenten	**1a. Gezond en veilig opgroeien**	**1b. Gezondheid beschermen en bevorderen**	**1c. Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden**	**Totaal**
Eemsdelta	1.230.793	222.888	126.667	1.580.348
Groningen	6.651.617	1.204.560	684.554	8.540.731
Het Hogeland	1.315.872	238.295	135.423	1.689.591
Midden Groningen	1.676.302	303.566	172.517	2.152.386
Oldambt	1.075.231	194.717	110.658	1.380.606
Pekela	341.547	61.852	35.150	438.549
Stadskanaal	873.528	158.190	89.899	1.121.617
Veendam	750.929	135.988	77.282	964.199
Westerkwartier	1.770.796	320.678	182.242	2.273.716
Westerwolde	722.142	130.775	74.319	927.236
Totaal gemeentelijke bijdrage	**16.408.757**	**2.971.509**	**1.688.713**	**21.068.979**
Jeugdgezondheidszorg	X			
Infectieziektebestrijding		X		
Milieugezondheidszorg		X		
Seksuele gezondheid		X		
Tuberculosebestrijding		X		
Epidemiologie			X	
Gezondheidsbevordering			X	
Lokaal gezondheidsbeleid			X	

PG&7
Publieke Gezondheid & Zorg

Gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg

JAARVERSLAG & JAARREKENING 2024

GGD Groningen

RIGG
Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten

JAARVERSLAG 2024
&
JAARREKENING 2024

GEMEENSCHAPPELIJKE REGELING PUBLIEKE GEZONDHEID & ZORG GRONINGEN

Vastgesteld door het algemeen bestuur GGD Groningen en ondertekend op 17-04-2025

Mevr. M. Molema	Dhr. E. Offereins
Voorzitter	Penningmeester

INHOUD

Inhoud 3

1. Inleiding 5

1.1. Uitvoeringsorganisatie RIGG en GGD Groningen vormen de PG&Z 5

1.2. Beter inzicht door een meer afzonderlijke verantwoording RIGG en GGD Groningen 5

2. Jaarverslag GGD Groningen 2024 6

2.1. Programma Gezondheid 6

2.2. Deelprogramma Gezond en veilig opgroeien 11

2.3. Deelprogramma Gezondheid beschermen en bevorderen 21

2.4. Deelprogramma Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden 34

2.5. Deelprogramma Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van kwaliteit, veiligheid en hygiëne 47

2.6. Bedrijfsvoering 51

3. Jaarverslag RIGG 57

3.1. Programma RIGG 57

4. Paragrafen 60

4.1. Paragraaf: Weerstandsvermogen en risicobeheersing 60

4.2. Paragraaf: Financiering 66

4.3. Paragraaf: Bedrijfsvoering 67

5. Jaarrekening 2024 70

5.1. Overzicht van baten en lasten 70

5.2. Toelichting overzicht van baten en lasten 71

5.3. Toelichting deelprogramma's Gezondheid (GGD) 73

5.4. Toelichting deelprogramma RIGG 77

5.5. Overzicht incidentele baten en lasten 77

6. Balans 78

6.1. Activa 78

6.2. Passiva 79

6.3. Waarderingsgrondslagen 80

6.4. Toelichting balans Activa 82

6.5. Toelichting balans Passiva 85

7. Wet normering topinkomens 90

7.1. WNT Bestuur PG&Z 90

7.2. WNT - GGD 91

7.3. WNT – RIGG 93

8. Rechtmatigheidsverantwoording 94
9. Controleverklaring 95
9. Bijlagen 100
9.1. Bijlage 1 : Taakvelden 100
9.2. Bijlage 2 : EMU-saldo 101
9.3. Bijlage 3 : SISA verantwoordingsinformatie 102

1. INLEIDING

1.1. Uitvoeringsorganisatie RIGG en GGD Groningen vormen de PG&Z

Voor u liggen de jaarstukken (jaarverslag en jaarrekening) van de gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg (gr PG&Z) over 2024. Sinds 2015 zijn twee uitvoeringsorganisaties actief onder de vlag van PG&Z, namelijk GGD Groningen en RIGG. Deze uitvoeringsorganisaties zijn voor wat betreft organisatie, administratie en financiën gescheiden van elkaar. In 2023 heeft het bestuur van de PG&Z besloten te komen tot twee aparte gemeenschappelijke regelingen voor GGD Groningen en de RIGG. Sinds 1 januari 2025 is dit een feit. Dit betekent dat dit de laatste jaarrekening van de PG&Z is en de financiële verantwoording van beide uitvoeringsorganisaties geconsolideerd en gezamenlijk wordt gepresenteerd.

1.2. Beter inzicht door een meer afzonderlijke verantwoording RIGG en GGD Groningen

In deze jaarstukken vindt de verantwoording van de uitvoeringsorganisaties waar mogelijk afzonderlijk plaats voor goed inzicht in beide uitvoeringsorganisaties.

GGD Groningen en RIGG leggen in het jaarverslag inhoudelijk verantwoording af in de programmaverantwoording. In de programmaverantwoording wordt per (deel)programma verantwoording afgelegd over wat is bereikt, wat ervoor gedaan is en wat het heeft gekost. Ook de verplichte paragrafen maken onderdeel uit van het jaarverslag.

In de paragrafen wordt ingegaan op de toereikendheid van de financiële positie en de financiering. De overige verplichte paragrafen zijn voor de GGD en RIGG niet relevant en derhalve niet opgenomen.

In de jaarrekening PG&Z 2024 worden zowel de geconsolideerde cijfers als de afzonderlijke cijfers van de GGD en RIGG gepresenteerd en toegelicht.

2. JAARVERSLAG GGD GRONINGEN 2024

2.1. Programma Gezondheid

Inleiding

Gezond zijn betekent meedoen in de maatschappij, sociale contacten hebben en een gevoel van controle over je eigen leven te kunnen ervaren. Daarmee is gezond zijn meer dan niet ziek zijn. Het is fijn als iemand weet wat hij/zij zelf kan doen. En het is belangrijk om op de juiste momenten het juiste advies te krijgen. Of de juiste hulp.

De missie van GGD Groningen luidt als volgt:
Alle Groningers gezond! GGD Groningen beschermt, bevordert en bewaakt de gezondheid van alle inwoners in de provincie Groningen.

Ongeveer 450 GGD-professionals werken dagelijks, namens alle Groninger gemeenten, aan onze missie in de provincie Groningen. Samen met gemeenten en (kennis)partners zetten we ons in om de gezondheid van de inwoners in de regio Groningen te bevorderen: “Meer gezonde jaren voor Groningers”. In de Meerjarenagenda Publieke Gezondheid 2023-2026 zijn strategische thema’s opgenomen die hier extra aan bijdragen. Samen met de gemeenten geeft de GGD invulling aan deze strategische thema’s.

Daarnaast voert GGD Groningen tal van activiteiten uit om de gezondheid van de burgers te beschermen (collectieve preventie). Op het gebied van de jeugdgezondheidszorg vervult de GGD bijvoorbeeld een centrale rol. Voor gemeenten, zorg- en onderwijsinstellingen zijn wij tevens een vraagbaak voor informatie over leefwijze, gezondheid, milieu en zorg. Ook doen we toezichtstaken (o.a. kinderopvang, Wmo). Kortom, wij helpen gemeenten een dagelijkse leefomgeving te realiseren die gezonder en veiliger is. De couleur locale staat hierbij centraal.

Ontwikkelingen

Hoofdlijnenakkoord
Onder de titel ‘Hoop, lef en trots’ hebben PVV, VVD, NSC en BBB een hoofdlijnenakkoord gepresenteerd. In de beleidsteksten staan mooie woorden over preventie en vaccinatie, bestaanszekerheid en tegengaan van gezondheidsverschillen. Maar helaas is dit niet terug te lezen in de financiële paragraaf; er gaat bezuinigd worden op de publieke gezondheid en er komen geen middelen voor ambities. De door Rutte IV ingezette intensivering van de middelen voor de publieke gezondheid van € 300 miljoen wordt richting 2028 stapsgewijs afgebouwd, met als resultaat een structurele bezuiniging van € 300 miljoen. Ook wordt er een korting op SPUK’s doorgevoerd. Bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2025 moet helder worden hoe deze bezuinigingen daadwerkelijk doorgevoerd worden.

Financieel ‘ravijnjaar 2026’voor gemeenten
Bij de bespreking van de ontwerpbegroting 2025, d.d. 5 april 2024, is door het dagelijks bestuur PG&Z stilgestaan bij het mogelijke financiële ravijnjaar 2026 voor gemeenten. Het dagelijks bestuur heeft de

GGD de opdracht gegeven om in het najaar 2024, tegelijk met de bestuurlijke bespreking van de uitgangspunten ontwerpbegroting 2026, een aantal scenario's voor te leggen ten aanzien van mogelijke bezuinigingen en de bijbehorende risico's. GGD Groningen heeft een aantal bezuinigingsvoorstellen uitgewerkt en deze met het dagelijks bestuur besproken. Aanvullende hierop heeft het dagelijks bestuur aanvullende kaders meegegeven om tot bezuinigingsscenario's te komen. Deze worden bij de ontwerpbegroting 2026 besproken.

Koers GGD Groningen

Samenwerken aan publieke gezondheid vraagt van de GGD dat publieke gezondheid steeds actief wordt uitgedragen. Om de performance, herkenbaarheid en eenduidigheid als GGD Groningen te versterken is het belangrijk bewust te zijn van de inhoudelijke verbindingen die er intern zijn. Het uitdragen van één GGD is dan ook een belangrijk speerpunt in de directiebrief 2024. Dit vraagt om ander gedrag, aandacht voor vaardigheden en persoonlijk leiderschap. In het kader hiervan is medio 2023 een traject gestart om de koers GGD Groningen te kunnen bepalen en daarmee focus te geven aan de wijze waarop wij uitvoering geven aan onze taken. De ontwikkelingen gaan snel en wij moeten daar lenig en wendbaar op in spelen. Tegelijkertijd willen wij stabiliteit, betrouwbaarheid en voorspelbaarheid laten zien. Wij zijn een kennisintensieve organisatie en werken data-ondersteund. De GGD is een plek voor professionals en voor professionele ontwikkeling. Het concept van de koers GGD Groningen is diverse bijeenkomsten met medewerkers besproken en in een art.24 overleg met de OR. Naar aanleiding van deze bijeenkomsten is de koers verder verfijnd en aangevuld. Ook is de koers met een aantal externen/ketenpartners besproken. Op basis van de interne- en externe gesprekken is de koers verder aangescherpt.

Besturingsmodel

In het verlengde van het koersdocument heeft in 2024 een extern bureau interviews houden met de leden van het MT en een aantal medewerkers op sleutelposities binnen de organisatie. Deze gesprekken moeten bijdragen aan een verfijning, aanscherping en doorontwikkeling van de hoofdstructuur. Eind 2024 zijn de uitkomsten opgeleverd. Wij gaan daarmee aan de slag in 2025.

Strategische personeelsplanning

GGD Groningen heeft te maken met een krappe arbeidsmarkt voor artsen en specialistische functies (o.a. bedrijfsvoering). Dit probleem wordt groter vanwege het ouder worden van het personeelsbestand, de beperkte instroom van bijvoorbeeld artsen en het lange opleidingstraject van specialistische artsen. Instroom en behoud van personeel is belangrijk om de rol van expert op het gebied van publieke gezondheid te kunnen blijven vervullen. GGD Groningen is eind 2023 begonnen met de eerste stappen om te komen tot een strategische personeelsplanning. Hierbij wordt periodiek gekeken naar de instroom, doorstroom en uitstroom. GGD Groningen wil een aantrekkelijke werkgever zijn en blijven.

Meerjarenagenda Publieke Gezondheid 2023-2026

De Meerjarenagenda Publieke Gezondheid (MJA) 2023-2026 is door de Groninger gemeenten en de GGD gezamenlijk opgesteld. Met deze agenda willen gemeenten en de GGD een nieuwe impuls geven aan de publieke gezondheid in de regio en meer impact maken op de gezondheid van de inwoners van de provincie Groningen.

De stappen om tot de uitvoering van dit plan te komen staan beschreven in het 'Procesvoorstel uitwerking strategische thema's van de MJA publieke gezondheid 2023-2026'. Er zijn vier

werkgroepen geïnstalleerd om deze prioriteiten uit te werken. De werkgroepen hebben in 2024 het procesvoorstel gevolgd en de prioriteiten uitgewerkt. Het uitvoeringsplan 2024-2026 is in het najaar 2024 aan het algemeen bestuur voorgelegd.

Verkennend onderzoek JGZ

De jeugdgezondheidszorg (JGZ) is de enige partij in de regio die vrijwel alle jeugdigen in beeld heeft en over langere periode preventieve zorg aanbiedt. De rol van preventie groeit de komende jaren, gesteund door landelijke ontwikkelingen zoals het integraal zorgakkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en de hervormingsagenda jeugd. Het bestuur heeft een externe partij (AEF) gevraagd om een verkennend onderzoek uit te voeren naar de mogelijkheden voor de JGZ in de regio Groningen, die voortvloeien uit diverse landelijke ontwikkelingen.
AEF heeft in 2024 een startfoto opgeleverd en een onderzoeksrapport.

Governance Publieke gezondheid en zorg (PG&Z)

Het bestuur PG&Z heeft in 2022 geconstateerd dat de huidige gemeenschappelijke regeling (gr) verbetering behoeft. Het bestuur PG&Z heeft aan het Strategisch Opdrachtgeversoverleg (SOO) de opdracht gegeven om scenario's uit te werken, die rekening houden met de wensen van gemeenten, de GGD en RIGG en met landelijke en regionale ontwikkelingen. Daarnaast heeft er een wijziging in de Wet gemeenschappelijke regelingen plaatsgevonden waardoor de huidige regeling aanpassingen behoeft. Besloten is om de governance zo aan te passen dat de GGD en RIGG niet meer in één bestuurlijk construct zijn georganiseerd maar separaat van elkaar met een eigen gemeenschappelijke regeling. Voor de sturing op het proces is een projectleider aangesteld. Het formele proces is eind 2024 afgerond. Sinds 1 januari 2025 heeft GGD Groningen een eigen gemeenschappelijke regeling (gr GGD).

Dienstverlening 2024

In 2024 heeft GGD Groningen zijn bestaande dienstverlening gecontinueerd. Enkele inhoudelijke thema's die in 2024 veel aandacht vroegen:

- Forensische geneeskunde 3Noord
- Doorontwikkeling JGZ
- Ketenaanpak op het gebied van geboortezorg
- Publieke Gezondheidszorg Asielzoekers en zorgverlening aan Oekraïense kinderen
- Versterking infectieziektebestrijding en pandemische paraatheid
- Ondersteuning van gemeenten bij de invoering van de Omgevingswet
- IZA/GALA/SPUK
- Deelname en inzet Gezond Groningen
- Gezondheidsbevordering (o.a. Gezonde School, Rookvrije Generatie, alcohol preventie)
- Versterking monitoring-gegevens in relatie tot de dienstverleningsovereenkomsten (DVO's)
- Gezondheidsmonitors
- Inzet van digitale toepassingen, zoals social media, JGZ GroeiGids app, digitale consulten, podcast, webinar
- Meerjarenagenda Publieke Gezondheid 2023-2026 en uitvoeringsplan 2024
- Governance PG&Z

Kengetallen

Onderstaande tabellen geven een overzicht van de kengetallen die horen bij de specifieke afdelingen binnen GGD Groningen.

Forensische geneeskunde	**2022**	**2023**	**2024**
Lijkschouwen natuurlijke dood	81	86	83
Lijkschouwen na euthanasie	252	280	298
Lijkschouwen overige	318	392	365
Totaal aantal lijkschouwen	*651*	*758*	*746*
Arrestantenzorg	1.211	1.501	1.813
Beoordeling verward persoon	92	83	45
Forensisch onderzoek	835	831	832
Medische Milieukunde	**2022**	**2023**	**2024**
Meldingen en vragen MMK	159	142	205
Gemeentelijke vragen MMK	27	37	54
GAGS-activiteiten Groningen	31	105	100
Seksuele gezondheid	**2022**	**2023**	**2024**
Soa-testen	1.694	2.683	2.606
Hepatitis B-vaccinaties MSM en prostituees	233	356	395
Infectieziektebestrijding	**2022**	**2023**	**2024**
IZB-vragen afgehandeld	742	788	942
Meldingen infectieziekten	396	606	1268
Meldingen volgens artikel 26 WPG	124	147	249
Kinhoestmeldingen	0	24	627
Tuberculosebestrijding	**2022**	**2023**	**2024**
Onderzochte asielzoekers	6.190	9.109	5.935
Röntgenfoto’s	8.545	10.218	6.452
Mantoux/THT testen	475	480	399
IGRA	62	248	166
BCG vaccinaties	262	188	129
Toezicht en Advies	**2022**	**2023**	**2024**
Inspecties kinderdagverblijf	439	403	490
Inspecties buitenschoolse opvang	313	266	375
Inspecties gastouderbureaus	30	11	27
Inspecties gastouders	330	423	399
Totaal aantal inspecties KOV	*1.112*	*1.103*	*1.291*
Inspecties seksbedrijven	4	2	44
Inspecties tattoo- en piercingbedrijven	54	63	61
Inspecties schepen	131	152	168
Inspecties asielzoekerscentra (door DI)	31	23	21
Reizigersadvisering	**2022**	**2023**	**2024**
Aantal consulten reizigersadvisering	9.041	9.937	12.025
Jeugdgezondheidszorg	**2022**	**2023**	**2024**

Kinderen in zorg 0-18[1]	117.077	105.734	105.044
Neonatale gehoorscreening	4.947	4.859	4.739
Telefonisch advies	12.784	10.436	9.087
Afspraken consultatiebureau	57.458	63.856	60.538
Verwijzing naar hulpverlening buiten GGD	6.322	6.152	7.243
Huisbezoeken	10.168	10.229	9.388
Aantal (nieuwe) vignetten Gezonde School	49	17	24
Procescoördinatie Zorg voor Jeugd	29	19	15
Aantal afgegeven signalen Zorg voor Jeugd	4.557	3.939	3.673
Logopedie	**2022**	**2023**	**2024**
Onderzoeken op indicatie	513	472	476
Onderzoeken na triage	107	103	104
Onderzoeken kindercentra	321	309	310
Huisbezoeken	581	554	644
Controles	228	183	146
OGGZ	**2022**	**2023**	**2024**
Cliënten Vangnet & Advies	1.383	532[2]	443
Percentage cliënten V&A > 65 jaar	33%	39%	31%
Verkennende onderzoeken WvGGZ	11	12	14
Zorgmachtiging/Melding nee	5	0	1
Zorgmachtiging/Melding ja	6	12	11
Uren Verkennend Onderzoek	238	225	273

[1] Het lagere aantal kinderen 'in zorg' wordt verklaard doordat in 2021 een opschoonactie is uitgevoerd; alle kinderen ouder dan 18 jaar zijn nu 'uit zorg'.

[2] Het lagere aantal in 2023 t.o.v. voorgaande jaren wordt verklaard in verband met een opschoonactie.

2.2. Deelprogramma Gezond en veilig opgroeien

Wat houdt het deelprogramma in?

De producten die onder het deelprogramma Gezond en veilig opgroeien vallen zijn Jeugdgezondheidszorg (JGZ) en preventieve logopedie.

De **Jeugdgezondheidszorg** heeft als enige partij in de regio vrijwel alle jeugdigen 0-18 jaar in beeld en biedt over een langere periode laagdrempelige, preventieve zorg aan. De JGZ draagt eraan bij dat kinderen/jongeren zich goed kunnen ontwikkelen en dat ze gezond en veilig opgroeien door vroegtijdig te signaleren, aan te geven wat tot de normale ontwikkeling behoort en de eigen kracht van kinderen/jeugdigen en gezinnen te versterken.

Alle kinderen in Nederland, ook zij die gezond zijn, hebben recht op zorg conform het Basispakket JGZ (0-18 jarigen). Gemeenten hebben op grond van de Wet publieke gezondheid de taak om te zorgen dat 0-18 jarigen woonachtig in hun gemeente deze zorg ook krijgen aangeboden. In die zin is de jeugdgezondheidszorg, als onderdeel van de publieke gezondheidszorg, met haar individuele en collectieve taken, te beschouwen als een preventieve basisvoorziening. Het Landelijk Professioneel Kader (LPK), sinds 1 januari 2016 van kracht, ondersteunt de JGZ-organisaties bij een meer flexibele uitvoering van het Basispakket JGZ. Tevens helpt het de JGZ om zich goed te kunnen positioneren in het (lokale) sociale domein. Centraal staat steeds daarbij een goede aansluiting op de behoeften en mogelijkheden van jeugdigen en hun ouders. Binnen de JGZ staan ontzorgen, normaliseren en demedicaliseren centraal, maar ook vroegsignalering, het bieden van preventieve interventies en lichte opvoedondersteuning en adequaat doorverwijzen.

Mede dankzij de JGZ groeien de meeste kinderen in Nederland veilig en gezond op. Ook in de toekomst willen we gezamenlijk alle ouders en kinderen ondersteunen en hun ontwikkelingskansen bevorderen. De jeugdgezondheidszorg als preventieve basisvoorziening voor ieder kind en gezin is één van de oplossingsrichtingen die bij kan dragen aan de prioritering in de zorg. Door het werk van de JGZ kan de instroom in de jeugdzorg en het curatieve domein worden beperkt, en het beroep op sociale voorzieningen in de latere toekomst.

Onderdeel van JGZ GGD Groningen is de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) met als belangrijkste doel het voorkomen van ziekten en epidemieën. De gemeenten zijn sinds 1-1-2019 formeel verantwoordelijk voor de uitvoering en financiering van de vaccinaties. Hoewel het RVP geen deel uitmaakt van het Basispakket JGZ behoort vaccineren tot de kernactiviteiten van de JGZ. Landelijk is vastgelegd dat de uitvoering van het RVP moet gebeuren door dezelfde organisatie die ook de JGZ uitvoert.

De **preventieve logopedie** heeft als belangrijke taak de vroegsignalering van spraak- en taalproblematiek en een juiste behandeling daarbij. Het niet of te laat herkennen van het probleem kan leiden tot leer- en gedragsproblemen en tot het ten onrechte uitstromen naar het speciaal basisonderwijs. Vroegsignalering en een juiste behandeling bespaart leed en extra uitgaven aan zorg- en onderwijs. De JGZ heeft een belangrijke rol in het signaleren van taal(ontwikkelings-)stoornissen en -achterstanden.

Wat hebben we bereikt?

Jeugdgezondheidszorg

Verbetering, vernieuwing en doorontwikkeling naar een duurzame en meer flexibele JGZ stond net als in 2023 ook in 2024 centraal. Daarbij was het streven om alle kinderen in beeld te houden, samen met ouder(s) en ketenpartners en daardoor nog meer op maat. De rol van de JGZ-professional is veranderd bij dit proces, omdat ouder(s) en kind steeds meer zelf regie hebben over welke diensten ze van de JGZ willen ontvangen. De vorm, inhoud en het aantal contacten met de JGZ passen bij die behoefte van ouder(s) en kind. In het project doorontwikkeling JGZ hebben we aandacht voor de doorontwikkeling van onze werkprocessen en ook voor het versterken van de uitvoering volgens het Landelijk Professioneel Kader (LPK).

Ook hebben we ons actief ingezet voor de Eerste 1000 dagen. Het prenataal huisbezoek JGZ is per 1 juli 2022 opgenomen in de Wet publieke gezondheid. Hiermee is de rol van de JGZ in de prenatale fase nog meer verankerd. Als GGD willen we een optimale bijdrage leveren bij het vroegtijdig, op het juiste moment, op de juiste plek, door de juiste professional het prenataal huisbezoek in te zetten. De inzet op de JGZ Preventieagenda, met de pijlers ouderschap, hechting, weerbaarheid en gezondheid is een speerpunt van het werk van de JGZ. Door in te zetten op deze vier pijlers kunnen we grote maatschappelijke problemen als schoolverzuim, armoede en kindermishandeling tegengaan. Vanaf 2021 is ingezet op meer aandacht voor het gezondheidsthema laaggeletterdheid, als onderdeel van de pijler gezondheid. In 2024 is dit voortgezet.

Preventie van laaggeletterdheid is van belang, aangezien laaggeletterdheid van generatie op generatie wordt doorgegeven en verbonden is met diverse gezondheidsproblemen. Met onze inzet willen we bijdragen aan een ‘geletterde generatie’.

Wat hebben we gedaan?

JGZ Preventieagenda

In 2024 is de aandacht voor de pijlers Ouderschap, Hechting, Weerbaarheid en Gezondheid van de Preventieagenda JGZ voortgezet.

Preventieve logopedie

In 2024 hebben de logopedisten van GGD Groningen zich, naast hun reguliere werkzaamheden in de gemeenten die de facultatieve taak afnemen, ingezet op het monitoren van het effect van VVE in de gemeente Westerkwartier. De samenwerking tussen jeugdverpleegkundigen, pedagogisch medewerkers en de logopedisten is verbeterd. Samen wordt de ontwikkeling van de kinderen nog intensiever gevolgd.

Ook is in 2024 wederom ingezet op het bijscholen van (nieuwe) JGZ-professionals. In deze scholing is naast de kennis over de spraak en taalontwikkeling ook aandacht besteed aan het versterken van de samenwerking tussen de preventieve logopedisten en de JGZ-professionals.

Vanuit o.a. lokale coalities Kansrijke Start zijn voorlichtingen gegeven aan pedagogisch medewerkers van de kinderopvang en/of ouders.

Aanpak laaggeletterdheid

Laaggeletterdheid is verbonden met gezondheidsproblemen. Volwassenen die moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen hebben vaker last van ziekten en aandoeningen, zoals astma, diabetes,

kanker, hartinfarcten en psychische problemen. Door laaggeletterdheid te verminderen, wordt bijgedragen aan het verkleinen van gezondheidsverschillen.

Binnen GGD Groningen is in 2024 ingezet op het thema laaggeletterdheid, met een concrete uitrol binnen de JGZ. JGZ-professionals zijn door de preventief logopedisten geschoold om laaggeletterdheid beter te signaleren en met de juiste handelingsmogelijkheden laaggeletterde ouders te ondersteunen. De opgedane vaardigheden worden in de dagelijkse JGZ-praktijk toegepast. Dit draagt bij aan het doorbreken van de intergenerationele overdracht van laaggeletterdheid en het vergroten van ontwikkelkansen van kinderen met laaggeletterde ouders.

Van JGZ Optimaal! naar Doorontwikkeling JGZ!

De JGZ zet continu in op de verbetering, vernieuwing en doorontwikkeling van de uitvoering van de dienstverlening. Na een periode waarbij, in het kader van JGZ 3.0, verschillende initiatieven en pilots zijn uitgewerkt, is een start gemaakt met het verder optimaliseren van de werkprocessen. In eendrachtige samenwerking tussen Bedrijfsvoering en de JGZ-uitvoering is in 2021 gestart met het verbeteren van het werkproces rondom de jeugd die naar de basisschool gaat. Een belangrijke verandering is de overgang van het Periodiek GezondheidsOnderzoek (PGO), dat tot de zomer van 2021 in groep 2 op de basisschool plaatsvond, naar een consult op de JGZ-locatie voor de kinderen van 5 jaar. Inmiddels loopt dit in alle JGZ-teams en locaties in de provincie.

De JGZ blijft inzetten op doorontwikkeling. Voorjaar/zomer 2022 is gestart met een viertal pilotteams verspreid over de provincie (Groningen-Floresplein, Groningen-Zuid, Eemsdelta, Veendam) die nieuwe werkwijzen en werkprocessen uitproberen op en rond het consultatiebureau voor de ouders met jonge kinderen. Inzet daarbij is om de juiste professional op de juiste plek te krijgen en een effectievere en efficiëntere dienstverlening te organiseren. Uitgangspunt is dat de kwaliteit hoog blijft en daar waar mogelijk verbeterd wordt. De eerste resultaten van de pilotteams zien er veelbelovend uit. De opbrengsten zijn begin 2023 geëvalueerd om van daaruit tot een geactualiseerde werkwijze te komen die we in alle teams in de hele provincie willen gaan implementeren. Voor de JGZ is dit een groot verandertraject waar we in 2024 in een programma vorm en inhoud aan hebben gegeven. Hoofddoel van dit verandertraject:

Alle kinderen in de provincie Groningen groeien gezond, veilig en kansrijk op en worden daarbij optimaal ondersteund door de jeugdgezondheidszorg die passende zorg op maat levert en vanuit gezamenlijk partnerschap aansluit bij jeugdigen en ouders van nieuwe generaties.

Concrete doelstellingen:

- We richten ons op de eerste drie momenten van contact (22-wekenprik contact, intake huisbezoek en 4 weken consult) en conform het LPK bespreken we dan steeds opnieuw met ouders wat er nodig is aan vervolgcontacten;
- We werken aan de manier waarop wij aansluiten bij ouders en jeugdigen. Wij beslissen samen met zowel jeugdigen als ouders waarbij ieder vanuit zijn eigen specifieke deskundigheid van (meer)waarde is en de JGZ altijd waarde toevoegt vanuit vakmanschap. We bereiden voor onze medewerkers een methodiek voor om op deze manier te kunnen gaan werken;
- We werken aan de efficiency van onze bedrijfsvoering. We kiezen voor klantgericht, snel, efficiënt en waar het kan digitaal. We bereiden deze optimalisaties van onze werkprocessen voor;

- We geven de taakherijking vorm op basis van de resultaten van de pilots die in de afgelopen maanden gedaan zijn zodat alle teams hiermee aan de slag kunnen;
- GGD-programma's resulterend uit de pilots in het kader van collectieve preventie worden beschikbaar gemaakt voor alle teams.

Podcastserie Een goud begin!

In 2023 zijn we begonnen met het opnemen van podcasts. Het is een podcastserie specifiek voor ouders/verzorgers van jonge kinderen. We verzamelden de meest gestelde vragen en issues waar (kersverse) ouders tegenaan lopen en maakten hier vervolgens podcastafleveringen over. De podcastserie 'Een goud begin!' kreeg in 2024 een vervolg.

Ervaringsdeskundigen en professionals gaan in de diverse uitzendingen in gesprek over thema's waar ouders op het consultatiebureau vaak vragen over hebben. De podcasts zijn te beluisteren via Springcast, Spotify, Apple Podcasts of Google Podcasts. In totaal hebben we 18 afleveringen opgenomen waarvan de laatsten in 2025 worden gepubliceerd. Aan bod kwamen onderwerpen zoals het melkgebit, vaccineren en het Rijksvaccinatieprogramma en de ontwikkeling van spraak en taal.

Niet alleen van ouders krijgen we enthousiaste reacties, maar ook van andere GGD'en. In totaal zijn de podcasts zo'n 6.300 keer beluisterd, door zo'n 2.000 unieke luisteraars. Omdat de onderwerpen tijdsonafhankelijk zijn, kunnen we blijven verwijzen naar de afleveringen en ouders/verzorgers informeren. Met dit nieuwe communicatiekanaal, bieden we ouders/verzorgers een informatiebron die zij op ieder gewenst moment kunnen benaderen.

Online communicatie

Met de GroeiGids-app zijn in 2024 ouders digitaal ondersteund in het volgen van de ontwikkeling van hun kind. De digitale (landelijke) ontwikkelingen binnen de GroeiGids-app passen bij de inzet van het online communiceren met ouders. Ouders worden actief gewezen op de GroeiGids-app. Hiermee bieden we alle (aanstaande) ouders en opvoeders in Nederland ondersteuning zodat hun kinderen veilig en gezond kunnen opgroeien. GGD Groningen is betrokken in een landelijk netwerk van GGD'en, JGZ-organisaties en organisaties uit de geboortezorg. Met de GroeiGids-app dragen wij bij aan de missie om alle (aanstaande) ouders/opvoeders te voorzien van betrouwbare en gepersonaliseerde gezondheidsinformatie over gezond opgroeien en opvoeden. We ondersteunen ouders op maat en versterken met het uitdragen en gebruik van de GroeiGids-app de eigen regie. Ouders registreren in de app zelf gezondheidsgegevens en mijlpalen in het opgroeien. De GroeiGids-app ondersteunt de professionals in hun voorlichtende taak in preventieprogramma's en (online) dienstverlening. GGD Groningen is volledig over op de online versie van de GroeiGids.

Op de landelijke website JouwGGD kunnen jongeren terecht voor informatie over gezondheid. Via deze website kunnen jongeren een mail sturen of anoniem chatten met een jeugdarts of jeugdverpleegkundige van de GGD. Binnen GGD Groningen zijn, sinds bijna zeven jaar, een aantal JGZ-medewerkers verbonden aan JouwGGD, waarbij zij (op landelijk niveau) uiteenlopende gezondheidsvragen via de e-mail en chat van jongeren beantwoorden. De JGZ-medewerkers die werkzaam zijn voor JouwGGD, trachten via de chat een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de achterliggende hulpvraag en/of problematiek van de jongere, waarop een zo passend mogelijk advies gegeven wordt. Jongeren ervaren deze laagdrempelige manier van online contact als positief en voelen zich in veel gevallen geholpen met de reacties en/of adviezen van de JGZ. Vaak kunnen jongeren hierna op eigen kracht verder. Daarnaast worden jongeren door deze online dienstverlening geïnformeerd over de mogelijkheden van ondersteuning door de (fysieke) JGZ in de eigen regio van de jongere, waarmee zij (nog) niet altijd bekend zijn. Uit de reacties blijkt ook dat

jongeren regelmatig een drempel ervaren om met hun hulpvraag naar de huisarts of mentor te gaan. De bekendheid met JouwGGD blijft een aandachtspunt. Inmiddels is ingezet op een verbinding tussen JouwGGD en de website Gezond Leven in Groningen, als onderdeel van het landelijk Steunpakket Welzijn Jeugd. Op deze manier is vanuit GGD Groningen een bijdrage geleverd aan het vergroten van de bekendheid met JouwGGD binnen Groningen. De vragen die bij JouwGGD binnenkomen gaan onder andere over relaties, seksualiteit, het lichaam, drugs, roken, mentale gezondheid en media.

Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld

GGD Groningen werkt met een protocol en een aandachtsfunctionaris die jaarlijks bijgeschoold blijft via lidmaatschap van de Landelijke Vereniging voor Aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en Kindermishandeling (LVAK). Hiermee voldoet onze organisatie aan de wettelijke verplichting en hebben we het landelijke keurmerk meldcode. Via het keurmerk kunnen andere samenwerkingspartners zien dat GGD Groningen de meldcode op de juiste wijze heeft geïmplementeerd en deze op een goede manier is geborgd. Inmiddels heeft GGD Groningen ook twee praktijkbegeleiders geschoold als aandachtsfunctionaris waarmee we het onderwerp nog belangrijker maken. De ondersteuning van onze medewerkers, vooral daar waar het gaat om ingewikkelde casuïstiek is hiermee nog beter geborgd.

Het scholingsprogramma voor (nieuwe) medewerkers is het afgelopen halfjaar geüpdatet. Een van de aandachtsfunctionarissen heeft de opleiding voor trainer gevolgd waardoor de voorlichting en training (intern/extern) is geborgd. In 2024 is een vervolg gegeven aan de interne deskundigheidsbevordering. Er is opnieuw veel gebruik gemaakt van telefonische consultaties en overleggen met de aandachtsfunctionarissen, zowel intern als extern.

De eerste duizend dagen

De jeugdgezondheidszorg (JGZ) draait volop mee in de hele geboorteketen zowel voor, tijdens als na de zwangerschap. Er is verder geïnvesteerd in de ketenaanpak op het gebied van geboortezorg. De JGZ draagt bij aan de continuïteit van zorg door een goede aansluiting van verleende zorg door gynaecoloog, verloskundige, kraamzorg, JGZ en sociaal domein. Doel is een sluitende keten, waarbij de jeugdarts en de jeugdverpleegkundige ook vóór de geboorte hun expertise inzetten bij zwangeren in een kwetsbare situatie. De vaccinatiegraad van zwangeren voor de 22 wekenprik tegen kinkhoest is 81%. Het vaccinatiemoment biedt bij uitstek de kans op een extra signaleringsmoment voor (potentiële) kwetsbaarheden bij zwangeren en gezinnen en de mogelijke inzet van vroege hulp, conform het idee achter Kansrijke Start. Met het oog op een gezonde zwangerschap en een gezonde en veilige start van de pasgeborene zijn ook in 2024 door de JGZ prenatale huisbezoeken gebracht aan ouders in (potentieel) kwetsbare situaties om in een zo vroeg mogelijk stadium ondersteuning en advies te bieden. Per 1 juli 2022 werd het prenatale huisbezoek door de JGZ uitgevoerd conform de vanaf dat moment opgenomen bepaling ‘Prenataal huisbezoek door de JGZ’ in de Wet publieke gezondheid. Dit houdt in dat gemeenten verplicht zijn om een prenataal huisbezoek aan te bieden aan aanstaande ouders in een kwetsbare situatie.

Investering aanpak geboortezorg

Kansrijke Start is een landelijk actieprogramma waarin de eerste 1.000 dagen van het kind centraal staan. De looptijd was van 2018-2021 met nu een vervolgaanpak 2022-2025. De missie en ambitie van de vervolgaanpak zijn als volgt omschreven in de vervolgaanpak Kansrijke start 2022-2025[3].

"Missie: Alle kinderen een Kansrijke Start! Alle ouders moeten in staat worden gesteld om hun kind een gezonde, kansrijke start te geven.

Ambitie vervolgaanpak 2022-2025: In elke gemeente in Nederland structureel een lokale Kansrijke Start-aanpak, inclusief interventies. Zodat (aanstaande) ouders in een kwetsbare situatie tijdig de juiste zorg, ondersteuning ontvangen, aansluitend op hun hulpbehoefte. Deze ambitie volgt uit het coalitieakkoord waarin is opgenomen dat het kabinet inzet op een gezonde generatie 2040 en dat er in iedere gemeente Kansrijke Start beschikbaar komt. De lokale Kansrijke Start – aanpak moet verder worden versterkt, uitgebouwd en structureel verankerd, op weg naar een gezonde generatie."

De focus ligt op samenwerking, tussen het sociale en medische domein (nulde- eerste- tweede- derde lijn) en tussen het formele (zorg) netwerk en informele netwerk (inzet van vrijwilligers binnen projecten zoals bijvoorbeeld Buurtgezinnen), en het inzetten van bewezen effectieve interventies als Nu Niet Zwanger, VoorZorg en Stevig Ouderschap.

In onze provincie hebben inmiddels alle gemeenten een lokale coalitie Kansrijke Start, waar GGD Groningen deel van uit maakt.

De partners in het Gezond Groningen Overleg wilden in 2023 de initiatieven die genomen zijn door de lokale coalities bundelen, met elkaar in lijn brengen én borgen. Hiertoe is in 2023 een aanvraag ingediend en gehonoreerd bij Het Nationaal Programma Groningen om beschikbare fondsen aan te vragen voor een provinciale coalitie Kansrijke Start en dit is gehonoreerd. GGD Groningen neemt deel aan de overleggen in het kader van de provinciale coalitie en is daarmee goed vertegenwoordigd in een voor ons en voor de geboortezorg belangrijk gremium.

Ouderschap en Hechting

Door GGD Groningen kunnen diverse interventies worden ingezet om ouders in een kwetsbare situatie zo vroeg en gericht mogelijk te ondersteunen. Hieronder worden verschillende interventies besproken die GGD Groningen aanbiedt.

- **Nu niet Zwanger**
  GGD Groningen biedt vanaf eind 2018 de interventie Nu Niet Zwanger (NNZ) aan en de coördinatie van deze interventie wordt provinciaal gedaan door de JGZ. Het doel is om NNZ voor alle inwoners van provincie Groningen toegankelijk te maken. De interventie NNZ ondersteunt (potentiële) ouders in een kwetsbare positie (psychisch, financieel, etc.) bij het nemen van de regie over hun kinderwens. Onze inhoudelijk coördinatoren NNZ trainen professionals in zowel medisch als sociaal domein om het gesprek aan te gaan over kinderwens, seksualiteit en anticonceptie. In alle gemeenten van de provincie Groningen is het NNZ-programma beschikbaar.
- **Vroeg signalering tijdens de zwangerschap**
  Vroeg signalering is een belangrijk speerpunt van de coalities Kansrijke Start. Een groot deel van de verloskundigen zijn geschoold om psychosociale problematiek vroegtijdig te

[3] Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2022). Vervolgaanpak Kansrijke Start 2022-2025, Den Haag, juni 2022. Te raadplegen via: https://open.overheid.nl/repository/ronl-4ef0c3c28c3e32a9fd9f0fa16fd4bb8cbf39e68a/1/pdf/actieprogrammakansrijke-start-2022-2025.pdf

onderkennen. Daartoe zijn ook zorgpaden ontwikkeld. Door uitbreiden van de lokale coalities, en daarmee ook de netwerken van iedereen rondom de geboortezorg, wordt er naar gestreefd om méér kwetsbare kinderen en gezinnen vroegtijdig in beeld te krijgen en toe te leiden naar de juiste zorg en ondersteuning. Het in stand houden en onderhouden van deze netwerken was ook in 2023 voor de JGZ een belangrijk aandachtspunt in de uitvoering van deze vroegsignalering.

- **Moeders Informeren Moeders**
  In 2024 is, net als voorgaande jaren, de interventie Moeders Informeren Moeders (MIM) uitgevoerd in de gemeente Groningen.
- **Stevig Ouderschap**
  De interventie Stevig Ouderschap werd in 2024 in alle gemeenten binnen de provincie Groningen uitgevoerd en zal in 2024 ook in alle gemeenten worden ingezet.
  Stevig Ouderschap Prenataal is in 2024 uitgevoerd in de gemeenten Eemsdelta, Midden-Groningen, Het Hogeland, Westerkwartier, Oldambt, Westerwolde en Groningen.
  In 2024 zien we nog steeds dat meer ouders juist nu het ouderschap zwaar vinden. Ouders die gebruik maken van de ondersteuning van Stevig Ouderschap hebben een grotere behoefte om te praten over het ouderschap en alles wat hierbij komt kijken. Wij zien veel ouders waarbij het in eerste instantie lijkt dat ze het goed voor elkaar hebben qua relatie, werk, woning en een prachtig kindje, maar toch niet altijd gelukkig zijn. Het combineren van alle rollen en het wennen aan de nieuwe levensfase zorgt ervoor dat veel ouders niet gelukkig zijn met hun kindje.
- **VoorZorg**
  Voorzorg is een bewezen effectief programma voor jonge vrouwen die zwanger zijn van hun eerste kind en te maken hebben met een opeenstapeling van problemen. Zij krijgen ondersteuning van een gespecialiseerd VoorZorg-verpleegkundige die ondersteunt bij de zwangerschap, versterking van het ouderschap, verzorging en opvoeding, gezondheid en levensloopontwikkeling en bij het krijgen van betere toegang tot hulp. Het hoofddoel is het gezond, veilig en kansrijk laten opgroeien van kinderen in gezinnen die door een opeenstapeling van risicofactoren in een kwetsbare situatie verkeren. Het gaat hier om risicofactoren in het verleden en het heden zoals: huiselijk geweld, middelengebruik, financiële problemen, weinig of geen opleiding, beperkte sociale, gezondheids- en opvoedvaardigheden. Hierdoor is er een grote kans op mishandeling en verwaarlozing. VoorZorg werkt in een vertrouwensrelatie aan: ouderschap, hechting, opvoedvaardigheden, gezondheid, veiligheid, persoonlijke ontwikkeling, financiële stabiliteit, relatie met partner en familie en het gebruik van gemeenschapsvoorzieningen.

  VoorZorg bestaat uit gestructureerde huisbezoeken door in VoorZorg gespecialiseerde verpleegkundigen. Die bezoeken vinden plaats tijdens de zwangerschap en eerste twee levensjaren. VoorZorg heeft leeftijdsspecifieke aandachtspunten en vaardigheidstrainingen, die op de doelgroep zijn toegesneden. VoorZorg past uitstekend bij de doelen van het sociale domein, het jeugdstelsel en lokale coalities en aanpak, zoals voorgestaan wordt in het actieprogramma ‘Kansrijke Start’. VoorZorg wordt afgestemd op het aanbod van bestaande lokale voorzieningen. Cliënten leren hun sociale netwerk beter te benutten en worden aangemoedigd gebruik te maken van de bestaande algemene (zorg)voorzieningen, zoals de JGZ, geboortezorg of schuldsanering. Met VoorZorg worden hoog risico jonge vrouwen ondersteund met als doel zware opvoedingsproblemen, waaronder kindermishandeling, te voorkomen dan wel terug te dringen en daarmee op termijn de kosten zoals jeugdhulp te verminderen. In 2022 is deze interventie gestart in de gemeenten Groningen en Midden-

Groningen. In 2024 werd dit programma gecontinueerd en ook gestart in de gemeente Veendam. In 2025 is er weer een uitbreiding: de gemeenten Eemsdelta en Westerwolde hebben ook gekozen om te starten met het programma VoorZorg en profiteren daarmee van de bewezen positieve effecten op het terugdringen van de kosten voor jeugdhulp.

- **Gezonde school**
  Gezonde School is een evidence-based methodiek die ingezet wordt om systematisch en planmatig aan gezondheid te werken. De GGD begeleidt scholen om deze aanpak te implementeren. Meer hierover is te lezen in het deelprogramma Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden, onder “Gezondheidsbevordering”.
- **Jij en Je Gezondheid in het primair en voortgezet onderwijs**
  De organisatie van Jij en Je Gezondheid (JeJG) op het primair (PO) én voortgezet onderwijs (VO) is onderdeel van het reguliere werkproces van GGD Groningen. Op het primair onderwijs word Jij en Je Gezondheid vanaf 2022 gebruikt als methodiek bij het contact met ouders en jeugdigen. Vanaf 2023 hebben we dit ook voor de oudere jeugd op het basisonderwijs doorgevoerd waardoor er een consequente lijn in de vragenlijsten ontstaat. We zien in het Voortgezet Onderwijs nog steeds, en eigenlijk steeds vaker, jongeren in beeld komen door JeJG die nog niet eerder hun zorgen hadden geuit. De anonimiteit van de vragenlijst in combinatie met de deskundige opvolging door JGZ-medewerkers zorgt voor een belangrijke interventie in de vroegsignalering, ook van mentale problemen.
- **Begeleiding bij schoolziekteverzuim**
  De ‘Provinciale werkgroep onderwijs’ is nog steeds actief rondom de inzet van de GGD op scholen, waarbij verzuimbegeleiding van jeugdigen die van school verzuimen door ziekte een belangrijk thema is. De werkgroep bestaat uit een vertegenwoordiging van GGD, samenwerkingsverbanden onderwijs (PO en VO) en gemeenten. De afgelopen jaren zien we dat het landelijke beleid over verzuim en afwezigheid een paradigmashift doormaakt: de focus komt meer en meer op schoolaanwezigheid te liggen. Ook in de provincie Groningen willen de scholen deze koerswijziging inzetten. In Oost-Groningen is afgesproken om methodische aanpak op ziekteverzuim door alle partijen in te zetten middels de methodiek MAZL. MAZL staat voor Meer Aandacht voor Ziekgemelde Leerlingen. Met MAZL wordt er proactief gereageerd op ziekteverzuim signalen en ingezet op een bewezen effectieve aanpak. Schoolmedewerkers, jeugdartsen en leerplichtambtenaren hebben samen aandacht en zorg voor leerlingen met ziekteverzuim: de problematiek komt vroegtijdig in beeld, waardoor de leerling geholpen kan worden en het ziekteverzuim afneemt. Een methodiek die past in de ontwikkeling van schoolaanwezigheid beleid op de scholen.
  Na een voorbereiding in schooljaar 23/24 is in schooljaar 24/25 gestart met een twee jaar durende pilot MAZL op bijna alle VO-scholen in de 5 gemeenten in Oost-Groningen. Afgelopen jaar hebben ook gemeenten Eemsdelta, Hogeland, Midden-Groningen en Groningen interesse getoond in de MAZL-methodiek. Gemeente Groningen heeft voor 2025 en 2026 extra geld vrijgemaakt voor ziekteverzuimbegeleiding door de JGZ op VO-scholen. De bedoeling is dat hiermee de MAZL-methodiek ook op de scholen in deze gemeenten wordt ingezet. De jeugdartsen van GGD Groningen in de gemeente Groningen zijn inmiddels getraind en klaar om te starten met verzuimbegeleiding conform MAZL.
- **STORM (Strong Teens and Resilient Minds), mentale gezondheid**
  STORM is een effectieve preventieve aanpak die tot doel heeft een depressie of suïcide bij jongeren vóór te zijn. Door zelfvertrouwen, weerbaarheid en veerkracht te stimuleren, leren jongeren hun negatieve gevoelens om te buigen, zodat ze zich kunnen ontwikkelen tot sterke, gezonde volwassenen. STORM wordt landelijk op dit moment in twee regio’s uitgevoerd: Noord-Brabant en Land van Cuijk. GGD Groningen voert sinds dit jaar samen met

het UMCG (Mentaal gezond Groningen), onderwijs, gemeente Groningen en GGz een pilot in onze provincie uit. Deze pilot wordt gesubsidieerd door gelden van VWS en het Nationaal Programma Groningen.

Er zijn twee voortgezet onderwijsscholen, in Stadskanaal en Leek, die mee doen met de implementatie en uitvoering van deze effectieve interventie. De GGD heeft samen met de projectleider STORM gesprekken gevoerd en met deze scholen afspraken gemaakt over het proces op inhoud en de tijdsplanning. Er zijn trainingen gegeven aan de mentoren van de scholen (eerder signaleren en in gesprek gaan met leerlingen). De JGZ-teams (die zijn verbonden aan deze scholen) hebben een Pitstop training gehad (hoe ga ik in gesprek met een leerling die sombere en/of suïcidale gedachten heeft). Dit najaar zijn de betrokken scholen gestart met het geven van lessen mentale gezondheid en worden er screenings door de JGZ uitgevoerd. De aanpak STORM is in deze pilot voor een efficiënte en duurzame inzet bewust verbonden aan het moment van contact van de JGZ (JeJG). De inzet wordt het komende jaar gemonitord en volgend jaar geëvalueerd en waar mogelijk uitgebreid. In 2025 zal in samenwerking met de verschillende betrokken partijen bekeken worden op welke scholen deze methodiek verder zal worden uitgevoerd.

Rijksvaccinatieprogramma

In 2024 zijn alle vaccinaties van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) doorgegaan, afgestemd op de landelijke richtlijnen. Er zijn afgelopen jaar veel veranderingen in het rijksvaccinatieprogramma doorgevoerd. Deze wijzigingen hebben invloed op de planning en werkwijze van de JGZ. We hebben in 2024 een aantal veranderingen in het RVP in onze consulten verwerkt en soms moesten hiervoor extra groepsvaccinaties worden georganiseerd.

Vanaf eind 2019 zijn we in Nederland gestart met het aanbieden van een kinkhoestvaccinatie aan zwangere vrouwen: de 22 wekenprik, gegeven vanaf de 22^{e} week in de zwangerschap. Omdat het totaal aantal zwangere vrouwen in Nederland niet precies bekend is, is de vaccinatiegraad voor de 22 wekenprik een schatting. Op landelijk niveau is deze vaccinatiegraad ingeschat op net geen 70%. Voor de provincie Groningen ligt deze vaccinatiegraad met ongeveer 81% een stuk hoger.

Ook al hebben we in onze provincie landelijk gezien nog een van de hoogste vaccinatiegraad, ook in onze provincie laat deze een dalende lijn zien net als in de rest van het land. De landelijke Vaccinatie Alliantie blijft inzetten op het verhogen van de vaccinatiegraad. Dit wordt gedaan op verschillende actiepunten, waaronder het inzetten op kennisvergroting van professionals en het tegengaan van desinformatie. GGD Groningen heeft in 2024 besloten om een vaccinatieregiecentrum te gaan ontwikkelen waarmee we als GGD integraal kunnen sturen op het vaccineren binnen diverse afdelingen. Hiermee willen we snel kunnen reageren op alle veranderingen in de vaccinaties maar ook het vraagstuk hoe we de vaccinatiegraad kunnen verhogen kan vanuit dit centrum integraal benaderd en georganiseerd worden. De COVID organisatie die afgelopen jaar is afgebouwd wordt zal ook hierin ondergebracht worden.

Publieke Gezondheid Asielzoekers en kinderen uit de Oekraïne

De JGZ van GGD Groningen heeft in het afgelopen jaar te maken gehad met een verhoogde instroom in de publieke gezondheid asielzoekers (PGA). De inzet voor de PGA is verhoogd door de verschillende nood- en langdurige opvanglocaties in onze regio waar een hoge in- en doorstroom van asielzoekers is.

Voor de PGA verwachten we ook in 2025 veel (wisselende) extra inzet nodig te hebben. Daartoe is het team van JGZ-medewerkers dat ingezet wordt voor deze doelgroep uitgebreid.

De inzet voor Oekraïense kinderen (momenteel 1200) heeft voor alle JGZ-teams impact gehad. Naast de verhoogde werkdruk en het anticiperen op een nieuwe groep betekent het ook een appèl op de flexibiliteit van onze medewerkers.

Gezondheidsbevordering heeft bijgedragen aan de voorlichting op locatie over verschillende thema's. Gezondheidszorg in Nederland, leefstijl, hygiëne en infectieziekten, opvoeden in Nederland, seksuele gezondheid waren onderwerpen die daarbij aan de orde kwamen. Hiervoor heeft COA Nederland een contract met GGD GHOR NL die deze opdracht heeft uitbesteed aan GGD Groningen.

De afdeling infectieziektebestrijding heeft het hele jaar contact met de artsen en verpleegkundigen van Gezondheidszorg Asielzoekers (GZA) over infectieziekte risico's en eventuele besmettingen.

In 2024 zijn er door de deskundigen infectiepreventie (DI's) 21 hygiëne audits en 11 scholingen gegeven op COA-locaties in de provincie Groningen. De DI's voeren jaarlijks bij alle COA-locaties in de provincie een hygiëne audit uit en checkt of de locatie aan de vastgestelde hygiëne-eisen voldoet. Ook wordt scholing en ondersteuning gegeven en geadviseerd over hygiëne en infectiepreventiemaatregelen. Bij nieuwe COA-locaties of verbouw van bestaande COA-locaties, doet de DI vóór in gebruik name van het gebouw, een hygiëne nulmeting plaats en na 3-6 maanden een reguliere hygiëne audit.

Wat heeft het gekost?

			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	**baten of lasten**	**Programma- onderdeel**	**2024**	**2024**	**2024**	**2024**
Gezond en veilig opgroeien	lasten	**Totaal lasten**	**-20.222**	**-20.750**	**-22.966**	**-2.216**
Gezond en veilig opgroeien	baten	Inwonersbijdrage	14.705	15.233	15.233	0
	baten	Overige baten	5.517	5.517	6.831	1.314
Gezond en veilig opgroeien	baten	**Totaal baten**	**20.222**	**20.750**	**22.064**	**1.314**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**0**	**0**	**-903**	**-903**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	0	0
		Onttrekking	0	0	0	0
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**-903**	**-903**

2.3. Deelprogramma Gezondheid beschermen en bevorderen

Wat houdt het deelprogramma in?

Het deelprogramma Gezondheid beschermen en bevorderen van GGD Groningen omvat meerdere **producten** op het gebied van gezondheidsbescherming en veiligheid.

De GGD houdt zich bezig met een tal van activiteiten op het gebied van gezondheidsbescherming, gezondheidsbevordering en veiligheid. Burgers beschermen als er risico's zijn voor **infectieziekten** is een wettelijke taak van de GGD. Denk hierbij aan het in beeld brengen en het voorkomen van besmettelijke infectieziekten, de **screening op tuberculose** en het afnemen van SOA-testen tijdens het spreekuur **seksuele gezondheid.** Daarnaast voert de GGD-preventieactiviteiten en onderzoek uit op het gebied van infectieziekten, met als doel gezondheidsbevordering.

Naast het **advies** over gezond **reizen,** geeft GGD Groningen ook de benodigde vaccinaties. Daarnaast verzorgen we incidentele vaccinatiecampagnes als daar door de overheid om wordt gevraagd, zoals de HPV 18+ vaccinatiecampagne.

Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz) is een vangnettaak van GGD Groningen en richt zich op zorgwekkende zorgmijders en personen met verward gedrag. Het gaat hierbij vaak om zeer complexe problematiek, waarbij bijvoorbeeld sprake is van overlast, vervuiling, verslaving, verwaarlozing en/of ernstige psychische problematiek. OGGz bevordert dat ook deze mensen de hulp en zorg krijgen die ze nodig hebben. Ook coördineren we voor een aantal gemeenten de lokale OGGz-netwerken en zorgen we voor afstemming met de ketenpartners. Het Verkennend Onderzoek voor gemeenten in het kader van de Wet verplichte GGZ wordt ook door OGGz-medewerkers in de meeste gemeenten uitgevoerd.

GGD Groningen heeft ook een centrale rol in het bewaken, beschermen en bevorderen van de **gezondheid van asielzoekers en** v**ergunninghouders** in de regio.

De **forensische geneeskunde** verzorgt de lijkschouwen voor gemeenten en voert de arrestantenzorg en sporenonderzoek bij verdachten of slachtoffers uit, op basis van een contract met politie en justitie. De forensisch artsen van de GGD beoordelen ook personen met verward gedrag of psychische zorgbehoefte, op verzoek van politie op de politiebureaus. De collega's van forensisch houden ook de meldingen overlijden minderjarigen bij en nemen deel aan intercollegiaal overleg in de keten.

Milieu en gezondheid richt zich op de invloed van het milieu op de gezondheid van bevolkingsgroepen. We geven adviezen over onder andere gevaarlijke stoffen, straling, geluid en geur in het binnen- en buitenmilieu, om daarmee een bijdrage te leveren aan een gezonde leefomgeving. Ook zetten we ons in voor een gezonde en veilige fysieke leefomgeving door te adviseren in het fysieke domein in het kader van de Omgevingswet bij de ontwikkeling van de Omgevingsvisie, -plan, -programma, en -verordening. Daarnaast adviseren we ook op andere ontwikkelingen met mogelijke gezondheidseffecten, zoals op gebied van klimaat, energie, landbouw, groen, water, circulaire economie en mobiliteit.

GGD is ook een **Crisisdienst** en kent daarom een aantal functies die 7 dagen per week 24 uur bereikbaar zijn (infectieziektebestrijding, gezondheidskundig adviseur gevaarlijke stoffen en forensische geneeskunde) en heeft een beoefend GGD Rampenopvangplan (GROP). Vanaf juli 2023 heeft GGD ook casuscoördinatoren Psychosociale hulpverlening bij incidenten (PSHi) die 'op piket' staan en gemeenten ondersteunen bij incidenten waar psychosociale impact en kans op

maatschappelijke onrust een rol spelen. Daarnaast wordt nauw samengewerkt met de GHOR. Vanwege Covid-19 is de taak van crisisdienst meer in beeld gekomen en landelijk is het thema Pandemische paraatheid op de agenda gekomen.

Wat hebben we bereikt?

Infectieziektebestrijding

De COVID periode heeft de infectieziektebestrijding (hierna: IZB) in Nederland flink opgeschud. Naar aanleiding hiervan zijn verschillende landelijke ontwikkelingen reeds gestart die van invloed zijn op de GGD en in het bijzonder de infectiepreventie en infectieziektebestrijding raken. Hierbij is het belangrijk om de kwaliteit, integraliteit en uniformiteit van de Nederlandse Infectieziektebestrijding te vergroten, en om deze zodanig in te richten dat de structuur én samenwerking voldoende robuust is en voldoende slagkracht heeft om een volgende pandemie het hoofd te bieden. Hieronder wordt een overzicht weergegeven met de actuele ontwikkelingen.

Versterking Infectieziektebestrijding en pandemische paraatheid (VIP)

Op verzoek van het ministerie van VWS heeft GGD GHOR Nederland in april-mei 2022 de beleidsagenda 'Versterking infectieziektebestrijding en pandemische paraatheid GGD'en (VIP)' opgesteld. De beleidsagenda richt zich op het oplossen van urgente kwetsbaarheden voor pandemische paraatheid op de korte termijn. Het programma Versterking Infectieziektepreventie (VIP) bestaat uit een aantal concrete activiteiten die zijn opgedeeld in zes pijlers te weten:

1. Kwetsbaarheden wegnemen ten behoeve van pandemische paraatheid
2. Versterken van de boven(regionale) monitoring en surveillance
3. Versterken van de wetenschappelijke kennisinfrastructuur infectieziektebestrijding
4. Samenwerken op bovenregionaal niveau
5. Slim en versneld opleiden
6. Landelijke functie opschaling infectieziekten (LFI).

In 2023 is de LFI gelanceerd. De LFI is een nieuwe crisisorganisatie, en is onderdeel van het RIVM. De LFI is bij een volgende pandemie, met landelijke impact, inzetbaar en voert centraal de regie en sturing op de opgeschaalde processen. GGD Groningen is vertegenwoordigd in de landelijke werkgroepen van de LFI.

GGD Groningen is naar aanleiding van het VIP-programma in 2023 gestart om het team IZB kwantitatief en kwalitatief te versterken. Nieuwe collega's zijn aangenomen en aan de hand van het kerntakenrapport[4] is gekeken hoe taken versterkt en daarmee toekomstbestendig gemaakt kunnen worden. In de loop van 2024 is duidelijk geworden dat het huidige kabinet bezuinigingen wil doorvoeren op de middelen die met de VIP gemoeid zijn. Hoeveel en wanneer is nog onbekend.

Vaccinatiegraad

GGD Groningen maakt zich zorgen over de dalende vaccinatiegraad en uitbraken van verschillende infectieziekten zoals mazelen. Landelijk gezien nemen kinderen minder deel aan het Rijksvaccinatieprogramma (RVP). Omdat hierdoor de groepsimmuniteit afneemt, neemt het risico op uitbraken toe.
Op verzoek van het ministerie van VWS hebben de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) en Zorginstituut Nederland rapporten opgeleverd met betrekking tot de vaccinatiezorg in Nederland. Hieruit blijkt dat deze complex is en het ook niet altijd duidelijk is voor de burger waar zij terecht

[4] GGD GHOR - Kerntaken van de Infectieziektebestrijding

kunnen voor welke vaccinaties. In 2023 is landelijk gestart met een uitvoeringstoets, deze toets heeft de uitvoerbaarheid en haalbaarheid van een vaccinatievoorziening voor volwassenen bij de GGD'en in kaart gebracht. GGD Groningen is betrokken geweest bij deze uitvoeringstoets. Het rapport is in 2024 opgeleverd bij VWS. Het besluit is dat er op dit moment door het huidige kabinet geen prioriteit en middelen worden vrijgemaakt om uitvoering te geven aan het rapport. Ondanks dat er nu geen middelen beschikbaar zijn om een vaccinatievoorziening voor volwassenen op te richten heeft GGD Groningen in 2024 besloten om een vaccinatieregiecentrum te gaan ontwikkelen (zie programma gezond en veilig opgroeien).

Antimicrobiële Resistentie (AMR)

De AMR-bestrijding is vooral binnen het AMR-zorgnetwerk Noord-Nederland (AMRZNN) belegd waar GGD Groningen in participeert.
Met ingang van januari 2024 is de subsidie voor het AMRZNN met de concept Beleidsregel AMR 2024-2027 voortgezet, waarmee de subsidiëring van de regionale zorgnetwerken voor de periode van 1 januari 2024 tot 1 januari 2028 is georganiseerd. De structuur wordt als doeltreffend en doelmatig bestempeld en geconstateerd wordt dat de uitvoering goed verloopt.
Per januari 2024 is de naam van het ABRZNN verandert in het AMRZNN (antimicrobiële resistentie). Dit is gedaan omdat niet alleen bacteriën resistent kunnen worden, maar dit geldt ook voor virussen, schimmels en parasieten. Om de resistentie van al deze ziekteverwekkers te omvatten, gebruikt het zorgnetwerk vanaf nu de term "antimicrobiële resistentie". Dit sluit ook goed aan bij internationale ontwikkelingen en de naam van het landelijke zorgnetwerk.
De acties binnen het AMR-zorgnetwerk richten zich met name op rationeel antibiotica voorschrijven bij huisartsen, in verpleeghuizen, instellingen voor langdurige zorg en ziekenhuizen en op infectiepreventie binnen en buiten het ziekenhuis. Dit wordt gedaan met scholing en audits en biedt voor infectiepreventie ook mogelijkheden voor actieve ondersteuning.
De strategische doelen voor 2024-2027 van het AMRZNN zijn:

- Infectieveilige reis door het zorglandschap
- Eén infrastructuur voor infectiezorg
- Surveillance en signalering beschikbaar maken voor allen
- Elk domein vooruitgang
- Toekomstbesteding en aantrekkelijk netwerk.

Corona

Na een periode van vier jaar waarin volop getest, gevaccineerd en bron- en contactonderzoek uitgevoerd is om Covid te bestrijden, is in 2024 de opdracht beperkt tot het vaccineren van risicogroepen. In het eerste half jaar is een basiscapaciteit gevraagd van 1.000 prikken landelijk per week. Dit komt neer op 33 prikken per week voor GGD Groningen. Begin september startte de najaarsvaccinatiecampagne corona, voor ouderen en kwetsbaren, op verschillende locaties verspreid over de provincie Groningen. Daarnaast gingen de mobiele teams langs bij verschillende zorginstellingen en ouderen die niet langs konden komen op een locatie.

HPV-vaccinatiecampagne 18+

GGD Groningen heeft in 2023 en 2024 adolescenten gevaccineerd tegen HPV. De HPV-vaccinatie beschermt tegen het Humaan Papillomavirus, waardoor je verschillende soorten kanker kunt krijgen.

Zowel vrouwen als mannen geboren tussen 1 januari 1996 en 31 december 2003 zijn voor de vaccinatie uitgenodigd. Dit was een inhaalcampagne in opdracht van VWS.

Vogelgriep (Aviaire influenza)

Het team infectieziektebestrijding houdt nauwlettend de ontwikkeling van vogelgriep in de gaten. In onze provincie zijn in 2024 geen pluimveebedrijven geruimd. De GGD is aangesloten bij het provinciaal overleg vogelgriep en plaatste informatie op de website. In het geval van een melding van een besmet bedrijf geven we gezondheidsadvies en zijn we betrokken bij het verstrekken van Tamiflu (een virusremmer) om te voorkomen dat mensen die in de stal werken besmet raken met vogelgriep en testen we de pluimveehouder op vogelgriep. Dit laatste om ongemerkte verspreiding te voorkomen.

Tuberculosebestrijding

De werkzaamheden voor de tuberculosebestrijding volgen de doelen van het Nationaal plan tuberculosebestrijding (2021- 2025) waarin men werkt aan een daling van het aantal mensen met tuberculose, het terugbrengen van het aantal geïnfecteerde en het genezen van tuberculosepatiënten. Om dit te bereiken is het onder andere van belang dat migranten (asielzoekers en immigranten) uit landen waar veel tuberculose voorkomt gescreend worden bij binnenkomst. We screenen voor het COA in Ter Apel en in Zevenaar. Dat laatste doen we met onze mobiele röntgen unit (MRU).

Op het gebied van tuberculosebestrijding werken we samen in het Regionaal Expertise Centrum Noord-Oost (REC), waarin 8 GGD'en vertegenwoordigd zijn en de DPG Groningen voorzittend DPG is. Die samenwerking wordt gefaciliteerd door de REC-manager. Conform de afspraken in het REC wordt er op TBC-gebied 3Noord (GGD Drenthe, GGD Fryslân en GGD Groningen) samengewerkt en met het UMCG Beatrixoord. GGD Groningen voert voor GGD Drenthe de TBC-bestrijding uit.

Reizigersadvisering

Bij reizigersadvisering hebben we dit jaar wederom bereikt dat onze klanten met een passend advies en indien noodzakelijk gevaccineerd en voorzien van medicatie op vakantie zijn gegaan.

Seksuele Gezondheid

Team seksuele gezondheid richt zich op het verbeteren van seksuele gezondheid en draagt bij aan seksuele vorming in het bijzonder bij risicogroepen. Daarmee volgt de GGD het Nationaal Actieplan soa, hiv en seksuele gezondheid (2023 - 2027, opgesteld door het RIVM). Daarbij ligt er een belangrijke focus op het houden van spreekuren en het geven van voorlichting voor de doelgroepen jongeren, migranten, sekswerkers en mannen die seks hebben met mannen (MSM).

Binnen de GGD wordt er in toenemende mate samengewerkt met de afdelingen Jeugdgezondheidszorg en Gezondheidsbevordering om op verschillende wijzen seksuele gezondheid en weerbaarheid vroegtijdig te agenderen. Buiten de GGD wordt samengewerkt met GGD Drenthe, GGD Fryslân, Centrum Seksueel Geweld Noord-Nederland (CSGNN) en Centrum Seksueel Geweld (CSG).

Door het doelgericht en op verschillende manieren aanbieden van soa/hiv-testen (verschillende aanbieders, testlab en samenwerking met huisartsen) is een brede soa-test-infrastructuur ontstaan waar men de meest passende faciliteit kan kiezen en dus meer soa/hiv kan worden opgespoord.

Forensische geneeskunde

In het afgelopen jaar is er intensief gewerkt aan de totstandbrenging van een robuuste samenwerking op het gebied van Forensisch Geneeskunde met GGD Drenthe en GGD Fryslân. Dat is van belang omdat we zien dat het op peil houden van het aantal beschikbare collega's per provincie in toenemende mate een uitdaging is. Het tekort aan forensisch personeel is overigens een landelijk gesignaleerd probleem waar ook een subsidie voor is toegekend. Het vinden van mensen voor dit vakgebied is uitdagend. Binnen GGD Fryslân is daar een campagne voor opgestart. De inzet van forensisch verpleegkundigen, niet alleen 's nachts bij de bloedproeven maar ook overdag, is een mogelijkheid die we verder uitwerken om de werkdruk van de forensisch artsen hanteerbaar te houden.

Per 1 januari 2025 zijn we gestart in de constructie van één centrum GGD, waarbij GGD Fryslân de centrum GGD is. Dit betekent dat de forensisch medewerkers van GGD Groningen (en Drenthe) nu in dienst zijn van GGD Fryslân. Het traject is in afstemming met collega's verlopen. Met de bonden is overeenstemming over het Sociaal Plan bereikt en de OR heeft positief geadviseerd.

Openbare Geestelijke Gezondheidszorg

De OGGz is gericht op personen met (overlast veroorzakend) verward gedrag en complexe problematiek. De OGGz-medewerkers van de GGD hebben een belangrijke rol in de ketensamenwerking sinds, door de decentralisatie, de zorgtaken bij de gemeenten zijn ondergebracht. De medewerkers hebben een centrale positie in lokale netwerken vanwege onder andere gedegen (maar verspreide) kennis op veel terreinen. We werken aan de ontwikkeling van een expertisecentrum waarin expertises op het gebied van hoarding- en vervuilingsproblematiek, hygiënemaatregelen voor vervuilde woningen, bemoeizorg, drang- en dwangmogelijkheden toegankelijk worden gemaakt. Ook wordt twee keer per jaar het Kennisnetwerk OGGz georganiseerd voor alle medewerkers in de provincie Groningen die met OGGz problematiek te maken hebben.

Op 1 januari 2020 is Wet Bopz vervangen door de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz). Deze wet is gericht op behandeling van een persoon met psychische problemen. De medewerkers Verkennend Onderzoek (VO) hebben ook in 2024 voor een groot aantal gemeenten het VO uitgevoerd.
De onafhankelijke positie die GGD-medewerkers in dit aandachtsgebied innemen krijgt steeds meer aandacht en vorm in de rol van de zogenaamde Wijk GGD'ers. Vijf Groninger gemeenten (Eemsdelta, Westerwolde, Midden-Groningen, het Hogeland en Westerkwartier) hebben de functie van Wijk GGD'er in 2024 voor de komende 3 jaren bij de GGD ingekocht.

Milieu en Gezondheid

In 2024 is er op allerlei beleidsterreinen meer aandacht voor een gezonde en veilige leefomgeving. Dit is te zien in allerlei maatschappelijke opgaven die invloed hebben op onze leefomgeving. Denk hierbij aan de energietransitie, klimaatadaptatie, biodiversiteit, vergroening, mobiliteit, grondstoffengebruik (circulaire economie), grondstofonttrekkingen, voedselproductie, landbouw,

zeer zorgwekkende stoffen, PFAS, waterveiligheid en waterkwaliteit, stikstof en (levensloopbestendige) woningbouw. Health in all Policies (HIAP) is een term die steeds meer doorklinkt, maar in de praktijk blijkt het nog wel een opgave om de effectuering hiervan terug te zien. Ook is de GGD met alle ketenpartners al jaren actief in de voorbereidingen op de Omgevingswet en het adviseren op ruimtelijke plannen.

Afdeling MMK is aangesloten op de website www.GGDLeefomgeving.nl, waarnaar mensen via onze website worden doorverwezen als het gaat om onderwerpen in relatie tot leefomgeving en gezondheid.

GGD als crisisdienst

In 2024 is verder gewerkt aan de crisisbeheersingsstructuur en planvorming van GGD Groningen. Het overkoepelend Integraal Crisisplan met bijbehorende operationele plannen zijn, op het bedrijfsnoodplan en nafaseplan na, klaar. Hiermee is een slagvaardige crisisstructuur neergezet zowel op strategisch, tactisch als operationeel niveau.

2024 was het eerste volledige jaar waarin met het protocol Psychosociale hulpverlening bij incidenten (PSHi) is gewerkt. De casus coördinatoren hebben in dit protocol een regisserende en coördinerende functie en geven adviezen aan netwerkpartners als opschaling niet nodig is.

In samenwerking met de drie noordelijke GGD-en en het Acute Zorgnetwerk Noord Nederland (AZNN) is een online module 'GGD als crisisorganisatie' voor alle medewerkers ontwikkeld. Deze is e-learning is in 2024 geïmplementeerd. Ook is in 2024 gestart met het opzetten van een e-learning voor sleutelfunctionarissen binnen de crisisorganisatie.

Wat hebben we gedaan?

Infectieziektebestrijding

- **Antimicrobiële Resistentie (AMR) Zorgnetwerk**
  De GGD heeft een actieve rol in het door VWS gesubsidieerde AMR-Zorgnetwerk Noord-Nederland. Er wordt gewerkt volgens een gezamenlijke aanpak met Noord-Nederlandse partners van antibioticaresistentie, met onder andere een digitaal meldingssysteem, landelijke afstemming, meldingen en vervolgacties. De Regionaal Arts Consulent (RAC) van de GGD is actief in de Regionale Adviescommissie Infectiepreventie NN (RAI NN). De deskundige infectiepreventie (DI) heeft zowel intern als extern voorlichting gegeven, ondersteuning geboden en geadviseerd bij vragen over hygiëne, infectiepreventie en antibioticaresistente. De DI en arts Infectieziektebestrijding waren actief betrokken bij o.a. de werkgroep op- en afschalen Covid (REDIAM/RAI), de herstart MRSA/BRMO informatiepunt NN, discussieavond ABRZNW NN, webinar voor Thuiszorgmedewerkers 3Noord. Er is actief geparticipeerd in de diverse bijeenkomsten Regionaal microbiologisch infectiologisch symposium (REMIS+).
- **Aantal afgehandelde vragen infectieziektebestrijding (niet-Covid)**
  In 2024 zijn 942 vragen afgehandeld over infectieziekten tegenover 788 vragen in 2023.
- **Meldingen van infectieziekten**
  In 2024 heeft de afdeling Infectieziektebestrijding 1268 meldingen van infectieziekten binnengekregen tegenover 606 meldingen in 2023. In 2024 was kinkhoest de meest voorkomende meldingsplichtige ziekten.
- **Toename kinkhoest meldingen**
  In 2024 is een forse toename in het aantal kinkhoest meldingen geweest. Kinkhoest is een besmettelijke bacteriële infectie van de luchtwegen die vooral gevaarlijk kan zijn voor

zuigelingen. Voor zwangere vrouwen is het belangrijk om zichzelf en hun ongeboren kind te beschermen tegen kinkhoest. In de periode april ontving het RIVM de hoogste aantallen van kinkhoestmeldingen sinds de invoering van de meldplicht in 1975. Deze landelijke trend is ook te zien in de provincie Groningen. Gezien deze stijgende trend heeft GGD Groningen de verloskundigen extra geattendeerd op de mogelijkheid van de maternale kinkhoestvaccinaties voor zwangeren.

- **Artikel 26 Wpg-meldingen (ziekteclusters in instellingen)**
  In 2024 zijn er 249 artikel 26 Wpg-meldingen geregistreerd tegenover 147 in 2023.
- **Voorbereiden mazelenuitbraak**
  Mazelen is één van de meest besmettelijke ziekten die er bestaan. Sinds begin dit jaar zijn een aantal clusters gemeld van mazelen in Nederland. GGD Groningen bereidt zich voor op een mogelijke uitbraak van mazelen in de provincie Groningen. Het IZB-team vertaalt op dit moment de landelijke richtlijn naar de werkwijze van GGD Groningen en werkt daarbij bovenregionaal samen met GGD Fryslân en GGD Drenthe.
- **Onderzoeken**
  Er zijn twee regioprojecten vanuit GGD Groningen ingediend en goedgekeurd door het RIVM. Daarnaast zijn, in samenwerking met het UMCG, eerste stappen gezet voor het oprichten van een academische werkplaats IZB.
- **Samenwerking 3Noord**
  In 2024 heeft de samenwerking 3Noord meer vorm gekregen. Er is een 3Noord piket voor buitenkantoortijden opgezet. Daarnaast is er een jaarplan bovenregionale samenwerking IzB opgesteld voor 2025. Hier wordt gezamenlijk gewerkt aan acht doelen. In 2024 hebben GGD Drenthe, Fryslân en Groningen gezamenlijk een webinar georganiseerd voor kinderdagverblijven.

Tuberculosebestrijding

Er werden ca 6.400 röntgenfoto's van de longen gemaakt bij migranten die als asielzoeker, immigrant of als contact van een tuberculosepatiënt werden onderzocht op tuberculose. In de MRU werden 2185 foto's gemaakt.

In 2024 zijn er 59 inwoners van Groningen met de ziekte tuberculose gemeld; bij 59 inwoners werd een tuberculose-infectie gevonden. Het aantal meldingen is daarmee afgenomen ten opzichte van een jaar eerder (90 meldingen). Het aantal gevonden infecties is gelijk gebleven; 59 tuberculose-infecties. We screenen nauwkeurig. Vervolgens werd er 21 keer bron-en contactonderzoek (BCO) uitgevoerd waarbij enkele tot tientallen personen per BCO werden onderzocht op tuberculose. Tuberculose verpleegkundigen van de GGD voeren dit onderzoek uit.

191 patiënten werden gezien op het tuberculose spreekuur bij GGD Groningen. Uit de cijfers blijkt dat tbc-werkzaamheden van belang zijn in het kader van infectieziektebestrijding. Een arts, verpleegkundigen en medisch technisch medewerkers voeren de werkzaamheden uit.

Seksuele Gezondheid

In 2024 was er landelijk veel aandacht voor de aanscherping van de subsidieregeling Aanvullende Seksuele Gezondheidszorg (ASG) waar het overgrote deel van de curatieve zorg en de individuele seksualiteitshulpverlening uit wordt betaald. Gezien de toename van soa's, waaronder Gonnoroe, is het nog belangrijker dat deze middelen in stand gehouden worden. Veelvuldig testen en goede voorlichting worden ingezet om verdere verspreiding tegen te gaan.

De pilot verstrekken van PreP-zorg aan mannen die seks hebben met mannen (MSM), die VWS in 2019 is gestart, is inmiddels na 5 jaar afgerond. Deze pilot werd uitgevoerd door de GGD'en. Uit de evaluatie blijkt dat het verstrekken van PreP een effectieve manier is om hiv tegen te gaan. Op dit moment worden er 185 mannen voorzien van PreP via de GGD. Dat aantal kan gelijk blijven waarbij wel gekeken wordt naar aanscherping in test- en opvolgbeleid.

Naast het houden van spreekuren gaven we voorlichting en organiseerden we activiteiten voor jongeren. Ongeveer 50% van de cliënten zijn jonger dan 25 jaar. Seksuele vorming en weerbaarheid zijn belangrijke thema's. Om deze reden kijken we steeds waar en hoe we kwetsbare doelgroepen kunnen bereiken. Samen met ketenpartners zijn er activiteiten ondernomen gericht op het bevorderen van de seksuele gezondheid van statushouders.
Het vroegtijdig voorlichten doen we vaak samen met collega's uit de jeugdgezondheidszorg. Middels een bewezen effectieve training "Vlaggensysteem" zijn we op basisscholen, het voortgezet onderwijs en MBO in de regio Groningen geweest.
In samenwerking met het Centrum Seksueel Geweld gaven we trainingen aan studenten.

KEI-week
Tijdens de introductieweek heeft de GGD op een laagdrempelige manier studenten laten kennismaken met verschillende afdelingen. Veel studenten krijgen tijdens hun studietijd te maken met de GGD. Daarom is de KEI-week een prima moment om laagdrempelig informatie te geven. Op verschillende dagen was er informatie over: schurft, positieve seksuele gezondheid, schimmel in huis en reizigersadviezen.

Centrum Seksueel Geweld Groningen-Drenthe (CSG)
Het Centrum Seksueel Geweld Groningen-Drenthe (CSG) is een samenwerkingsverband met politie Noord-Nederland, Slachtofferhulp Nederland, UMCG, Scheper ziekenhuis Emmen en de beide GGD'en (Groningen en Drenthe). Er wordt laagdrempelige hulp geboden aan slachtoffers van seksueel geweld. Het CSG is ondergebracht bij GGD Drenthe. We zien dat het aantal meldingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag stijgt, mogelijk omdat er meer aandacht is in de media voor deze problematiek.

Gronings offensief tegen seksueel geweld
Vanuit het thema seksueel grensoverschrijdend gedrag, is het 'Gronings offensief tegen seksueel geweld' in 2023 gestart. Een tweejarig project van de 10 Groninger gemeenten. De GGD is penvoerder namens de Centrumgemeente en levert de projectleiding.
Het project kent drie aandachtgebieden; bewustwording en taboedoorbreking, regionale integrale aanpak en organisatie en kennisverbreding. Onder deze drie aandachtsgebieden wordt gewerkt aan verschillende deelprojecten. Een van de projecten is het oprichten van het eerste landelijke monument over seksueel geweld. Het monument komt in het Rosarium in Winschoten. Een ander project is het organiseren van maatschappelijke gesprekken, ook wel dialogen genoemd. Daarnaast is er bij de 10 Groninger gemeenten een quickscan uitgevoerd. Daaruit ontstaat inzicht in wat gemeenten nodig hebben in de aanpak van seksueel geweld. De bedoeling is dat verder uit te werken in een actieplan.

Reizigersadvisering

Het aantal klanten van de afdeling Reizigersadvisering en vaccinaties is dit jaar enorm toegenomen. We zagen afgelopen jaar ruim 12.000 klanten en zitten daarmee weer op het niveau van voor Corona.

De afdeling Reizigersadvisering en vaccinaties maakte in 2024 een grote toeloop van reizigers mee. De toeloop was zo groot dat we alle zeilen moesten bijzetten om iedereen te kunnen voorzien van de juiste reisadviezen en vaccinaties, zodat er geen importziektes mee terugkomen. We hebben de in 2023 verruimde openingstijden met enkele middagen in 2024 gecontinueerd.

De wachttijden zijn in 2024 teruggedrongen naar 3 weken. Als gevolg van stijgende loonkosten en materiaalkosten zijn de consult- en vaccinprijzen gestegen voor 2025.

We participeren in de regionale (3Noord) en landelijke (GGDReisvaccinaties) overlegstructuren en hebben veelvuldige contacten met diverse leveranciers. Binnen de GGD werken we samen met diverse afdelingen om tot één vaccinatieregiecentrum te komen.

De regionale en landelijke na- en bijscholingsdagen zijn goed bezocht, welke een hoge mate van kwaliteit geeft aan ons product en voor onze klanten. Naast vakantiegangers vaccineerden we dit jaar ook weer preventief risicovolle beroepsgroepen via bedrijven en studenten van onderwijsinstellingen, zoals de RUG, als onderdeel van publieke preventie infectieziekten. Zo helpen we ook hier mee aan het voorkomen van (import)ziektes in Nederland.

Vanaf 1 juli kunnen spijtoptanten die de landelijke HPV18+ campagne hebben overgeslagen of gemist alsnog bij de GGD terecht voor deze vaccinaties. Dit najaar hebben we ook de griepprik voor GGD-medewerkers georganiseerd en de kinkhoestvaccinatie voor medewerkers die werken met kinderen in de leeftijd van 0-6 maanden.

Forensische geneeskunde

De GGD voert voor gemeenten de wettelijke taak lijkschouw uit. Deze werkzaamheden zijn in 2024 ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van het jaar daarvoor. In 2024 zijn 746 lijkschouwen uitgevoerd, waarvan 365 lijkschouwen niet natuurlijk dood en 298 lijkschouwen na euthanasie. De lijkschouw na euthanasie is iets toegenomen ten opzichte van 2023 (280).

Naast de wettelijk taak verzorgen we ook de medische arrestantenzorg. Die bestaat uit het zien van arrestanten en telefonische advisering. In het kader van art. 8 Wegenverkeerswet worden bloedproeven afgenomen. De 3 Noordelijke GGD'en hebben gezamenlijk ingeschreven op de aanbesteding van de medische arrestantenzorg (MAZ). De gunning zou plaatsvinden op 1 juli, maar is uitgesteld naar het voorjaar 2025.

Openbare Geestelijke Gezondheidszorg

- **DVO Centrumgemeente (centrumregeling)**
  In de centrumregeling is opgenomen dat de gemeente Groningen optreedt namens de Groninger gemeenten in de regievoering over de door de Groninger gemeenten vastgestelde gezamenlijke OGGz- en MO-activiteiten, deze laat organiseren en zorgt dat de activiteiten worden gefinancierd uit de daarvoor bestemde rijksmiddelen.
  In de dienstverleningsovereenkomst (DVO) centrumgemeente zijn specifieke afspraken gemaakt over:

- Vangnet, advies en regie/zorgcoördinatie voor zorgwekkende zorgmijders (circa 60% van het budget)
- GGD als Expertisecentrum OGGz/coördinerende taken (circa 30% van het budget)
- OGGz en MO overstijgende activiteiten (10% van het budget).

- **Cliënten Vangnet en Advies (V&A)**
  Bij vrijwel alle mensen, die we zien binnen de aanpak van de OGGz, is sprake van meervoudige problematiek. We registreren wat de belangrijkste problematiek is. Dat beeld blijft door de jaren heen in grote mate hetzelfde: vervuild huishouden, problemen met psychisch functioneren, huisvesting en sociale omgeving. Wel constateren we dat de meldingen complexer worden, en dat er meer sprake is van onbegrepen gedrag met veiligheidsrisico. Het aantal contacten blijft toenemen. Bij een heel aantal dossiers houden de V&A-medewerkers voor langere tijd een vinger aan de pols en verdwijnt een contact pas uit de registratie als de organisatie die het contact moet overnemen een goedlopend contact heeft opgebouwd. Ruim 60% van de cliënten is man en tweederde van de cliënten is ouder dan 50 jaar. De meest genoteerde soorten problematiek waarvoor de V&A-medewerker is ingezet had betrekking op het huishouden, zoals vervuiling en hoarding (ca. 40%) en het psychische functioneren (bijna 20%).
  Naast de inzet op complexe problematiek worden de V&A-medewerkers veelvuldig geconsulteerd en om advies gevraagd door gemeenten. Ook ketenpartners vragen regelmatig om advies. De V&A-medewerkers schuiven op verzoek aan bij zorgoverleggen en denken mee in het vinden van een oplossing bij hardnekkige complexe problematiek. We signaleren dat de meldingen toenemen. In de stad Groningen gaat het vooral om vervuilde woningen en hoarding in de stad. In de regio signaleren we een toename van onbegrepen gedrag.
- **Buitenslapers**
  In 2022 is een plan van aanpak (bemoei)zorg voor buitenslapers geschreven, bedoeld om de stijgende trend van buitenslapers in Groningen om te buigen. In 2024 is gestart met de uitvoering ervan. De aanpak is erop gericht dat alle daklozen vanaf 1 oktober tot 1 mei ongeacht de buitentemperatuur gebruik kunnen maken van de maatschappelijk opvang. Hiervoor is in 2024 het pand aan de Sontweg nr. 5 geschikt gemaakt als opvanglocatie. De buitenslapers worden ook buiten de winterperiode gevolgd en geprobeerd onder dak te krijgen.
- **Verkennend onderzoek (VO)**
  De op 1 januari 2020 van kracht geworden Wet verplichte geestelijke gezondheidzorg (Wvggz) regelt het verlenen van verplichte zorg aan mensen met een psychische aandoening. De medewerkers Verkennend Onderzoek van de GGD voeren voor een groot aantal Groningse gemeenten het Verkennend Onderzoek (VO) uit. In 2024 zijn 14 VO'en uitgevoerd. Van de 14 VO'en zijn 11 doorgezet naar een aanvraag zorgmachtiging. In vrijwel alle regio's in Nederland (net als in Groningen) daalt het aantal afgenomen VO'en. De aanbevelingen uit het landelijk onderzoek worden ook besproken en meegenomen in de VO-aanpak in Groningen. We zien tegelijkertijd een proces waarin we meer preventief (aan de voorkant) interventies doen.
- **Ontwikkelingen, o.a. GGD'er in de buurt**
  Landelijk is veel ervaring opgedaan met de zogenaamde wijk-GGD'er, als verbindingsofficier in het netwerk van veiligheid en zorg. Het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) begeleidde al zo'n 50 gemeenten bij de invoering van een wijk-GGD'er. Ook in onze regio hebben we in Westerkwartier ervaring met een variant op de wijk-GGD'er; de GGD'er in de buurt. De GGD'er in de buurt heeft een preventieve functie. Door vroegtijdige inzet op

een laagdrempelige wijze wordt erger voorkomen. De GGD'er in de buurt doet naast politie-melding (de E33 meldingen) betreft verward/onbegrepen gedrag in toenemende mate meldingen vanuit de gemeente. Vrijwel alle casussen zijn doorgezet naar ketenpartners en er zijn gezinsleden begeleid en of geadviseerd. Voor vijf gemeenten (Hogeland, Westerkwartier, Midden-Groningen, Westerwolde en Eemsdelta) is dit aanleiding geweest om in 2024 gezamenlijk de subsidieaanvraag voor de wijk-GGD'er van ZorgOnderzoek Nederland/ Medische Wetenschappen (ZonMw) uit te werken. De GGD is penvoerder in dit traject. In juli 2024 is de subsidie voor de duur van 3,5 jaar toegekend.
De GGD heeft geparticipeerd in het door ZonMw gesubsidieerd project 'Sterk netwerk'. Na afronding van het project 'domeinoverstijgende aanpak personen met onbegrepen gedrag en hoog veiligheidsrisico' van het landelijke actieprogramma Grip op Onbegrip (2022-2024), is vanaf februari 2024 het vervolgproject Sterk Netwerk gestart. Dit is één van de vier projecten in de provincie Groningen die vallen onder het landelijk actieprogramma. Het project Sterk Netwerk richt zich op domeinoverstijgende samenwerking in Groningen als hotspots en Groningen (de veiligheidsregio). In dit project wordt aan drie sporen gewerkt:

- Spoor 1: Regionale samenwerkingsovereenkomst
- Spoor 2: Regionale AVE implementatie
- Spoor 3: Regionale domeinoverstijgende doorbraken.

De GGD heeft ook geparticipeerd in het onderzoek van Mw. Andringa naar de toekomstbestendige OGGz. De bevindingen daarvan zijn begin 2024 gepubliceerd.

- **Straatzusters**
  De Straatzustersaanpak, met betrokken zorginstellingen (Wender, Leger des Heils, Werkpro, WIJ team en de GGD), leidt toe naar sociaal-medische zorg. In de praktijk gaat het om die mensen die anders tussen wal en schip dreigen te raken, nog onvoldoende in beeld zijn en de nodige zorg ontberen. Het doel van dit project is het verkorten van de afstand naar reguliere zorg. Na een jaar is een helder uitgestippelde route met werkafspraken geformuleerd. Netwerkpartners weten de Straatzusters te vinden. Het project is halverwege 2023 van start gegaan. De gemeente Groningen financiert het project, GGD Groningen is penvoerder. Na Q1 van 2025 stopt het project.

Milieu en Gezondheid

- **Mogelijke gezondheidseffecten**
  Door het hele jaar heen is het team Milieu en Gezondheid benaderd met vragen over mogelijke gezondheidseffecten van activiteiten en ingrepen in de leefomgeving. Soms is de vraag telefonisch of via de mail afgehandeld, een andere keer worden we betrokken in een langdurige procedure waarin we meedenken en adviseren over het vermijden of beperken van negatieve gezondheidseffecten.
- **Vragen inwoners**
  Het team Milieu en Gezondheid is benaderd over mogelijke gezondheidseffecten van diverse activiteiten en ingrepen in de leefomgeving. In 2024 hebben inwoners ons meer dan 200 specialistische vragen over het binnenmilieu (65%) en het buitenmilieu (35%) gesteld. Kwesties over vocht en schimmel (59%), asbest, ventilatie, PUR, ongedierte en geur betroffen het binnenmilieu en in het buitenmilieu werden de meeste vragen gesteld over houtrook (19%), (laagfrequent) geluid, windturbines, geur, gewasbeschermingsmiddelen en straling/elektromagnetische velden.
- **Adviseren aan overheden**

Het team Milieu en Gezondheid wil zoveel mogelijk gezondheidsproblemen voorkomen en wil daarom meer in het voortraject van planvorming adviseren. Veelal waren de plannen al verder gevorderd wanneer de GGD werd gevraagd. Tot 2020 was de GGD jaarlijks in minder dan 20 gevallen betrokken, in 2020 en 2021 meer dan 50 keer. In 2022 was dat aantal helaas bijna gehalveerd. In 2023 zijn afspraken gemaakt om vanuit de meerjarenagenda rondom gezonde- en veilige leefomgeving meer betrokken te raken bij planvorming om al aan de voorkant te adviseren. In 2024 was dat aantal 36 keer.

Vanuit de provincie waren we betrokken bij de klankbordgroepen Hinderapp en milieumonitor. Smogdraaiboek, Netwerk Natuurinclusief, advies over een eventueel meetnet rond Industriegebied Oosterhorn, gezondheidskundige risicobeoordeling desinfectiebijproducten in bronwater Thermen Bad Nieuweschans, begeleiding proces onderzoek van provincie Groningen n.a.v. motie 75 Nedmag, risicobeoordeling van kwik in het Oldambtmeer, ventilatie in isolatieprogramma Nij begun, reactie op notitie Reikwijdte en Detailniveau Plan-MER, aanvullende Strategische Voorraden (drinkwater) van Provincie en bestuurlijke overleggen verhoogde zorgkosten en zware industrie (Veendam, Eemsdelta, Groningen).

Met de Rijksuniversiteit Groningen hebben we geparticipeerd in het overleg en de afronding van het burgermeetproject Onze Lucht, in het onderzoeksproject Urban Design for Improving Health in Groningen (UDIHiG). Voor het UMCG hebben we onderwijs over over klimaat en planetary health in de geneeskunde module verzorgd evenals een introductie in de medische milieukunde voor co-assistenten.

Vanuit het team is in 2024 vervolg gegeven aan het bezoeken van woningbouwcorporaties vanuit het thema wonen en gezondheid. Omdat mensen een groot deel van hun leven in huis doorbrengen en wij veel vragen krijgen over het binnenmilieu en vocht en schimmel zijn we met deze bezoeken gestart. De corporaties stellen onze overleggen zeer op prijs. Hiermee bereikt het team M&G een grote groep inwoners van de provincie om de gezondheid door gezond binnenmilieu te bevorderen.
Ook hebben gemeenten de GGD vaker betrokken voor advies. Het ging dan onder andere om thema's als woningbouwprojecten, vee-/geiten-/pluimveehouderijen, windmolens, zware industrie en verhoogde zorgkosten, risicobeoordelingen badwater, oppervlaktewater, klimaat en hitte, hoogspanningslijnen, binnenmilieu en nog vele andere losse milieu gerelateerde vragen.

- **Gezondheidsadviseur gevaarlijke stoffen (GAGS)**
  Vanwege het stoppen van een van de GAGS'en is het piket wederom onderbezet. Ondanks de diplomering van twee nieuwe GAGS'en in 2022 is de onderbezetting van de piket poule in 2024 niet opgelost. Er zijn momenteel voor Noord-Nederland twee GAGS'en in Groningen en één in Friesland. Er is een GAGS'en in opleiding die naar verwachting in de opleiding in 2026 afrondt. De GAGS is in 2024 in totaal 293 keer ingezet in Noord-Nederland, waarvan 100 keer in de provincie Groningen (branden, asbest, drugslab, koolmonoxide, irriterende en bijtende stoffen, onwelwording, poederbrief). Dat is een verdere stijging van het aantal inzetten van de afgelopen jaren. Het geeft aan dat de GAGS steeds beter wordt geconsulteerd ten behoeve van de gezondheid van alle inwoners.

  De GAGS heeft ook taken in de koude fase (niet crisissituatie) en voert in het kader daarvan activiteiten uit voor GGD Groningen, GGD Drenthe en Friesland. Op Noord-Nederlands niveau wordt afgestemd en samengewerkt met de deskundigen van de brandweer

(Adviseurs Gevaarlijke Stoffen) en van de politie (Teamleiders CBRN-E (TEV)). Er wordt op niveau 3Noord gewerkt aan de optimalisering van de GAGS alarmering. Verder werkt de GAGS samen met het Acute Zorgnetwerk Noord Nederland (AZNN) op verschillende dossiers, zoals scholing van ambulance - en SEH-personeel. Oefeningen worden per regio uitgevoerd. Voor de GHOR heeft de GAGS een presentatie verzorgd over het zorgrisicoprofiel. Specifiek voor Groningen maakt de GAGS deel uit van werkgroep planvorming Veiligheidsregio Groningen (VRG). Ook werkt de GAGS mee aan de actualisatie van de rampbestrijdingsplannen Eems Energy Terminal, EneryStock Zuidwending, Topbrands Europe, VOPAK Eemshaven, NAM USG Grijpskerk, Oostwold Airport en Mobacc Veendam. Daarnaast zijn er overleggen geweest met het Chemiepark Delfzijl over onderwerpen zoals de EHBO-protocollen en het toedienen zuurstof.

Als landelijke activiteiten heeft de GAGS meegewerkt aan de concepthandreiking prehospitale slachtofferzorg bij incidenten met gevaarlijke stoffen. Eveneens is meegewerkt aan het NVIC Concept Rapport 08/2024 “Eigen veiligheid in perspectief” over uitwendige decontaminatie, persoonlijke beschermingsmiddelen en secundaire blootstelling van medische hulpverleners. Er is een review gedaan van de herziene handreiking decontaminatie. Bovendien is er meegewerkt aan overleggen met het NVIC en de Milieuongevallendienst van het RIVM.

GGD als crisisdienst

GGD Groningen heeft het afgelopen jaar met enkele kleine incidenten (o.a. ICT-storingen, uitval elektriciteit en telefonie) te maken gehad en hierop geacteerd.

Het protocol Psychosociale hulpverlening bij incidenten (PSHi) is geïmplementeerd en het 24/7-piket is operationeel. Er hebben doorlopende trainingen en intervisiemomenten voor de casus coördinatoren plaatsgevonden. In 2024 zijn de casus coördinatoren in totaal acht keer ingezet om samen met de betreffende gemeente de impact van het ingrijpende incident te bepalen. Dit heeft in alle gevallen niet geleid tot een coördinatie-inzet.

In 2024 hebben diverse oefeningen plaatsgevonden voor GGD-sleutelfunctionarissen in de crisisstructuur. Ook is het crisisteam GGD getraind en de operationele processen, zoals infectieziektebestrijding. In het kader van Pandemisch Paraat is opleiden, trainen en oefenen van het personeel is continu proces.

Wat heeft het gekost?

			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	**baten of lasten**	**Programma- onderdeel**	**2024**	**2024**	**2024**	**2024**
Gezondheid beschermen en bevorderen	lasten	**Totaal lasten**	**-11.035**	**-11.190**	**-16.505**	**-5.315**
Gezondheid beschermen en bevorderen	baten	Inwonersbijdrage	2.730	2.885	2.885	0
	baten	Overige baten	8.305	8.305	14.080	5.775
Gezondheid beschermen en bevorderen	baten	**Totaal baten**	**11.035**	**11.190**	**16.965**	**5.775**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**0**	**0**	**460**	**460**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	0	0
		Onttrekking	0	0	0	0
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**460**	**460**

2.4. Deelprogramma Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden

Wat houdt het deelprogramma in?

Het deelprogramma Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden omvat de producten epidemiologie, gezondheidsbevordering en lokaal gezondheidsbeleid (advisering publieke gezondheid).

GGD Groningen ondersteunt gemeenten bij het maken van **integraal lokaal beleid** over gezondheid en een gezonde leefomgeving. De GGD helpt ook bij de implementatie. Het gedachtengoed van positieve gezondheid en health in all policies staat hierbij centraal. De insteek is om de mogelijkheden, veerkracht en eigen regie van mensen te versterken. De GGD verricht eigen **epidemiologisch onderzoek** en **monitoring** van kengetallen. Daarbij wordt gebruikgemaakt van beschikbare relevante (landelijke) data en kennis om **advies op maat** te geven.

Wat hebben we bereikt?

Gezondheid heeft steeds meer een plaats gekregen binnen verschillende gemeentelijke beleidsplannen (o.a. sociaal domein, ruimtelijk domein). Dit sluit aan bij de visie op gezondheid, waarbij gezondheid meer dan de afwezigheid van ziekte, in relatie met sociale factoren en omgevingsfactoren. Mensen blijven langer gezond en kunnen langer maatschappelijk participeren door inzet op preventie, het bevorderen van gezond gedrag en een gezonde leefomgeving. Deze integrale aanpak vraagt duidelijk omschreven doelen en dwarsverbindingen met andere beleidsdomeinen zoals jeugd, armoede, economische zaken, veiligheid, sport en onderwijs. GGD Groningen voorziet gemeenten van regionale en lokale gezondheidsdata, adviseert bij het maken en bijstellen van domein verbindend beleid en ondersteunt bij de implementatie en de uitvoering daarvan. Deze taak vervullen wij vanuit een onafhankelijke positie, met oog voor het belang van de publieke gezondheid, onze opdrachtgevers en derden.

Advisering

GGD Groningen wil de kwaliteit van haar advisering continu verbeteren door het ontwikkelen van praktisch toepasbare expertise. Dit doen we door nabij te zijn, aan te sluiten op de lokale en regionale en landelijke context, tijdig en efficiënt te anticiperen op beleidsontwikkelingen en (onderzoeks)aanvragen en door constant afstemming te zoeken met gemeenten en samenwerkingspartners in de (zorg)ketens. Hiermee beïnvloedt de GGD op een (in)directe manier het krachtenveld van de publieke gezondheid. In de GGD-advisering is het vertrekpunt een brede kijk op gezondheid, die domeinverbindend is, integraal van aard en aandacht heeft voor onderliggende determinanten van gezondheid. Gemeenten sluiten hun lokaal beleid en uitvoeringsplannen aan bij dit rijksbeleid.

GGD en gemeenten geven een steeds bredere invulling aan publieke gezondheid. We streven ernaar om voor onze gemeenten een betrouwbare, onafhankelijke en ‘nabije’ adviseur op het gebied van de publieke gezondheid te zijn. In 2024 was de GGD nauw betrokken bij de uitvoering van het Integraal Zorgakkoord (IZA) en de Gezond en Actief Leven-processen in onze regio. De gemeenten, zorgverzekeraar Menzis, GGD Groningen en diverse partners (kennis- en veldpartners) hebben de afgelopen jaren al intensief samengewerkt in het netwerk ‘Gezond Groningen’ (voorheen GOG). In de provincie Groningen vallen de grenzen van het zorgkantoor samen met die van de GGD-regio, wat een goede uitgangspositie biedt aan de GGD om te adviseren en ondersteunen in het vertalen van regionale plannen naar de lokale gemeentelijke praktijk en andersom.

Het afgelopen jaar zijn er zowel binnen IZA en GALA verschillende afspraken gemaakt over de randvoorwaarden en de criteria waaraan regionale samenwerking moet voldoen. In 2024 heeft de GGD actief deelgenomen aan het Gezond Groningen Overleg. Dit jaar heeft de inrichting van de regionale en lokale (keten)aanpakken verder vorm gekregen. GGD Groningen vervult de rol van trekker in de ketenaanpak Valpreventie en de ketenaanpak Kinderen met overgewicht en obesitas, en is deelnemer in de ketenaanpak Kansrijke Start.

In 2024 zijn gemeenten uitvoering gaan geven aan hun plannen van aanpak GALA. Het GALA bundelt voornamelijk bestaand lokaal gemeentelijk beleid en bijhorende programma's zodat er meer integraliteit ontstaat. De GGD blijft betrokken bij de uitvoering en ondersteuning van GALA plannen en ander doorlopend lokaal gezondheidsbeleid. Wij signaleren in toenemende mate aandacht voor de thema's mentale gezondheid, middelengebruik en een gezonde en veilige leefomgeving, waarbij de opgaven per gemeente kunnen verschillen.

Om de publieke gezondheid in de provincie Groningen verder te versterken en te agenderen heeft de GGD actief deelgenomen aan relevante (landelijke) werkgroepen en regionale of lokale netwerken die de publieke gezondheid raken. Vanuit onze expertise omtrent de regionale en lokale opgaven binnen gemeenten denken en schrijven we mee, waarmee invloed wordt uitgeoefend op totstandkoming van beleid en uitvoering. Voorbeelden hiervan in 2024 zijn o.a. de uitwerking van de valpreventieketen en de geleverde input voor de Sociale Agenda (Nij Begun). Om onze kennis- en adviesfunctie te vergroten namen we deel aan verschillende leernetwerken zoals: Landelijk leernetwerk valpreventie, Leernetwerk versterken kennisfunctie gezondheidsbevordering en preventie, GGD GHOR vakgroepen, Regionaal netwerk Rookvrij Opgroeien en Netwerk Gezond Groningen. De opgedane kennis en ervaringen in deze netwerken worden gedeeld met de gemeenten. Het delen hiervan is een wederkerig (leer)proces waarbij behoeften en beleidsadvies tegen elkaar worden afgezet en getoetst.

Onderzoek en monitoring

Om inzicht te krijgen in de gezondheidssituatie van de bevolking in de provincie Groningen worden er voor de gemeenten periodiek epidemiologische gegevens verzameld door de GGD. Hierbij werkt GGD Groningen nauw samen met het RIVM, GGD GHOR NL en 24 andere GGD'en.

Afgelopen jaar stonden er drie gezondheidsonderzoeken centraal:

- Eind mei 2024 zijn de resultaten van de Gezondheidsmonitor Jeugd 2023 gepubliceerd. De resultaten zijn tevens gepresenteerd in verschillende Groninger gemeenten.
- In de periode april tot juli 2024 vond de Corona Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen plaats. Dit betreft een extra meting naar de gevolgen van de coronamaatregelen op het welzijn van 16-25-jarigen. Er zijn vanuit ZonMw in 2024 middelen beschikbaar gesteld om deze integrale brede monitor naar de fysieke en psychische gezondheidseffecten van corona uit te voeren. De belangrijkste doelstelling is het bieden van een goede informatiebasis over de fysieke en mentale gezondheidseffecten van de coronacrisis om lokale, regionale bestuurders én VWS te kunnen adviseren én ondersteunen bij respectievelijk beleidsvorming en het aanreiken van handelingsperspectieven. De *Corona Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2024* is door alle GGD'en in 2024 gedaan en om de resultaten voor Groningen met andere GGD-regio's en landelijke referentiecijfers te kunnen vergelijken zijn de gezondheidsmonitors van alle GGD'en in Nederland verder geharmoniseerd. De resultaten van deze *Corona Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2024* zijn in januari 2025 gepubliceerd.

- Tussen september en december 2024 hebben de epidemiologen het veldwerk uitgevoerd van de Gezondheidsmonitor *Volwassenen en Ouderen 2024*. Het veldwerk van deze monitor wordt voor het eerst landelijk aanbesteed door GGD GHOR NL.

De regionale resultaten van deze onderzoeken zijn gedeeld met de Groninger gemeenten en staan in opdracht van de gemeenten op de digitale dataportal die vrij toegankelijk is en informatie over de publieke gezondheid in Groningen weergeeft. De portal werd ook in 2024 actueel gehouden en doorontwikkeld (https://ggdgroningen.incijfers.nl).

Daarnaast ondersteunt epidemiologie bij de informatievoorziening en datamanagement rondom de bestrijding van infectieziekten. Trends en ontwikkelingen werden gebruikt bij het bepalen van het IZB-beleid. Er is vanuit het landelijke programma Versterking Infectieziekte preventie (VI) een infectieziekten epidemioloog aangesteld voor 0,5 fte.

Daarnaast hebben de epidemiologen een actieve bijdrage geleverd aan Actielijn 3 van Gezond Groningen. Actielijn 3 werkt aan het beschikbaar stellen van data en het faciliteren van monitoring voor de doelen van Gezond Groningen. Actielijn 3 heeft in 2024 in kaart gebracht welke doelstellingen de programma's en initiatieven binnen Gezond Groningen nastreven en hoe monitoring en evaluatie op zowel proces- als effectniveau zijn georganiseerd. Op basis hiervan kunnen ondersteuningsbehoeften worden geïdentificeerd en mogelijke verbeteringen worden voorgesteld.

Gezondheidsbevordering

Om gezond gedrag van onze inwoners te bevorderen heeft de GGD nauw samengewerkt met onze gemeenten, lokale netwerken en inwoners om uitvoering te geven aan lokaal beleid. GGD Groningen heeft advies en ondersteuning gegeven, coördineerde en participeerde in verschillende lokale netwerken en programma's. Hierbij volgt de GGD de landelijke en regionale ontwikkelingen binnen de publieke gezondheid en maakt verbinding met het (bestaand) beleid zoals het Nationaal Preventieakkoord (NPA), het Sportakkoord, de Omgevingswet, de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024, Integraal Zorg Akkoord (IZA), Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), de Brede SPUK en het Gezond Groningen Overleg, de Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2023.

Er is volop draagvlak om in te zetten op preventie en met name op gezondheidsbevordering. Er is onder de bevolking en de beleidsmakers nog steeds een breed besef dat de fysieke, mentale en sociale gezondheid van grote groepen Groningers zorgelijk is en zorgelijker wordt. Vanuit het Lokale Gezondheidsbeleid (LGB) en het Lokaal Preventie Akkoord (LPA), Sportakkoord en in 2023 afgesloten Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en Integraal Zorg Akkoord (IZA) zijn we als GGD in verschillende rollen betrokken geweest bij de vertaling van beleid naar de uitvoering van lokale- en regionale programma's en interventies. Er werd binnen de advisering op gezondheidsbevordering aangesloten bij de thema's die voor gemeenten prioritair waren. De GGD sluit aan bij bestaande structuren, programma's en campagnes. Daarbij heeft de GGD zich ingezet voor een effectieve, integrale en duurzame lokale (evt. regionale) aanpak van leefstijlthema's zoals: alcoholpreventie, gezonde voeding en mentale gezondheid.

In 2024 heeft GGD Groningen de regierol in het 'Netwerk Rookvrij Opgroeien Groningen' voortgezet. Met het regionale netwerk (ongeveer 120 partijen), bestaande uit gemeenten, maatschappelijke partners, zorgverzekeraar, bedrijfsleven en inwoners, streven we ernaar dat elk kind rookvrij kan opgroeien. GGD faciliteert lokale netwerken, adviseert op welke wijze het thema kan worden verbonden aan het Lokaal Preventie Akkoord en integraal plan van aanpak GALA en ondersteund bij de uitvoering om zo te komen tot een Rookvrije Generatie.

In het kader van alcohol preventie werden samen met gemeenten en verschillende partners zoals VNN, onderwijs en JGZ landelijke publiekscampagnes en interventies (gericht op jeugd en volwassenen) uitgedragen en geborgd binnen bestaand beleid. Voor het thema overgewicht en gezonde voeding is de GGD betrokken bij de coördinatie en uitvoering van de JOGG-aanpak (Gezonde Jeugd, Gezonde Toekomst) die verbonden wordt met zowel de Gezonde School aanpak als het programma Jong Leren Eten. GGD is dit jaar actief geweest als trekker van de ketenaanpak Kind en overgewicht en obesitas**.**

Mentale Gezondheid staat sinds corona hoog op de agenda. Een thema dat niet los gezien kan worden van de andere thema's en waarbij expliciet aandacht is voor onderliggende factoren die liggen binnen de sociale en fysieke omgeving van het opgroeiende kind. Binnen gezondheidsbevordering is hier nadrukkelijk aandacht voor. Er zijn twee regisseurs mentale gezondheid aan de slag gegaan in 2024 om gemeenten te ondersteunen bij het in kaart brengen wat er binnen de gemeente op dit thema wordt gedaan of niet gedaan.

Aardbevingen en gezondheid

Aardbevingsschade kan een negatief effect hebben op de gezondheid en het welbevinden van de getroffen Groningers. Sinds begin 2020 wordt het project 'Gezondheidsgevolgen aardbevingen' uitgevoerd. Professionals die werkzaam zijn in aardbevingsgebied worden middels de Aardbevingsacademie ondersteund d.m.v. kennis over onder meer weerbaarheid en psychosociale gevolgen bij aardbevingsschade. We monitoren de inzet van de aardbevingscoaches, en werken samen met een veelheid aan (overheids)organisaties, waaronder de Groningse aardbevingsgemeenten, het NCG, IMG, ministeries van BZK en EZK en de Hanzehogeschool Groningen. De voortgang wordt doorlopend gedeeld met de Tafel Sociaal en Gezondheid

Jong Leren Eten (JLE)

De GGD is betrokken bij het door het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselveiligheid (LNV) (landelijke) programma 'Jong Leren Eten (JLE)'. Het programma 'Jong Leren Eten (JLE)', dat wordt gesubsidieerd door het Rijk, wil kinderen en jongeren tot 18 jaar structureel in aanraking laten komen met informatie en activiteiten over gezond voedsel. Met als uiteindelijk doel dat ze leren om gezonde en duurzame keuzes te maken. In de regio Groningen zijn de makelaars JLE voor de duur van dit programma (2017-2024) ondergebracht bij de GGD. Elke provincie, zo ook Groningen, heeft twee makelaars, een makelaar uit het 'witte' gezondheidsdomein (GGD) en een 'groene' makelaar uit het natuur en milieu domein. Vanaf 2021 is de Provincie Groningen ook aangesloten als partner van Jong Leren Eten Groningen en wordt er samengewerkt zodat JLE kan aansluiten bij het provinciale beleid.

Wat hebben we gedaan?

Advisering

- **Gemeenten adviseren en ondersteunen bij domein verbindend regionaal en lokaal gezondheidsbeleid**
  Om de publieke gezondheid te bevorderen geeft GGD Groningen op basis van data en kennis advies en ondersteuning aan gemeenten en partners ten aanzien van (gezondheids)beleid. Op verzoek van gemeenten participeerde de GGD in het proces van totstandkoming en prioritering van lokale, integrale en duurzame beleidskeuzes. GGD Groningen sloot in haar advisering aan bij de actuele ontwikkelingen en vraagstukken die landelijk, regionaal en binnen de gemeenten spelen (o.a. aandacht voor sociaaleconomische

gezondheidsverschillen, de vergrijzende samenleving, mentale gezondheid, de ontwikkeling naar gebieds- en wijkgericht werken, gezondheid in de Omgevingswet).

We zien in 2024 dat de publieke gezondheid binnen onze gemeenten breed wordt ingevuld, wordt verbonden aan andere beleidsdomeinen en dat gezondheidsvraagstukken regionaal worden opgepakt. De GGD ondersteunt de gemeente actief bij het schrijven van dit beleid en ondersteunt alle gemeenten ook bij het vervolg, de vorming van het uitvoeringsplan. Dit is gedaan aan de hand van onze actuele epidemiologische monitoring gegevens en onze kennis over de landelijke-, regionale en lokale beleidskaders.

Het accent van de advisering heeft in 2024 gelegen op de uitwerking van de regionale en lokale akkoorden, zoals het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorgakkoord (IZA). In zowel het GALA als het IZA zijn daarnaast afspraken opgenomen over de inzet van de regionale GGD-en. We hebben de kennis- en adviesfunctie van de GGD verder versterkt, op basis van de prioriteiten gesteld in de Meerjarenagenda Publieke Gezondheid 2023-2026. Deze prioriteiten hebben wij in 2024 samen met gemeenten (in werkgroepen) verder vormgegeven.

- **Gemeente en raad adviseren over lokale en actuele gezondheidsvraagstukken**
  Ook dit jaar kreeg GGD Groningen regelmatig vragen uit de gemeente (inwoners of gemeente/gemeenteraden), die raken aan gezondheid en een veilige leefomgeving. GGD Groningen heeft op verzoek van gemeenten meegedacht en advies gegeven over verschillende regionale en lokale gezondheidsvraagstukken zoals: mentale gezondheid jeugd, preventie van schoolverzuim, inspectie kinderopvang locaties, evenementen en gehoorschade, middelengebruik, inspectie kinderopvang locaties, hittestress, windparken, het rijksvaccinatieprogramma en seksuele gezondheid. Daarnaast krijgen we veel vragen uit de gemeenten die raken aan een gezonde en veilige leefomgeving zoals: houtrook, de bouw van kindercentra bij drukke wegen en de omgevingswet. De adviezen van de GGD worden altijd in nauwe samenspraak met de verschillende afdelingen zoals Medische Milieukunde (MMK) en IZB en de JGZ opgesteld. Specialistische-, wetenschappelijke- en praktijkkennis werden gebundeld en vertaald in een integraal en positief geformuleerd gezondheidsadvies. Dit integrale advies werd gedeeld en geëvalueerd met de gemeenten zodat wij nog beter kunnen aansluiten bij de vragen die spelen.
- **GGD is Partner Lectoraat Healthy Ageing**
  GGD Groningen is een partner van het lectoraat Healthy Ageing and Public Health. De lector publieke gezondheid ouderen van de Hanzehogeschool Groningen heeft samen met het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en de noordelijke GGD'en het onderzoeksprogramma 'public health voor kwetsbare ouderen' geïnitieerd. Centraal staat de vraag welke preventieve aanpak past bij de groep kwetsbare ouderen in Noord-Nederland en wat dit kan betekenen voor het gemeentelijke beleid. GGD Groningen is partner van het onderzoek naar de effecten van de corona maatregelen op gezondheid en kwetsbaarheid bij thuiswonende ouderen in Noord-Nederland.
- **Preventief ouderengezondheidsbeleid**
  In 2024 heeft GGD Groningen zich actief ingezet om de uitvoering van preventief ouderengezondheidsbeleid verder te brengen. Hierbij hebben we nauw samengewerkt met onze gemeenten, o.a. binnen de prioriteit Langer Gezond Leven in Groningen, Ouderen in de Meerjarenagenda Publieke Gezondheid 2023-2026. We zijn van start gegaan met het plannen van de uitrol van de campagne *We zijn zelf het medicijn*, die gericht is op het versterken van de gezondheid van inwoners. Ook speelden we een actieve rol in

onderzoeken in de gemeenten Hogeland naar vitaliteit bij ouderen en het ontwerpen van een gemeentelijke aanpak. Tot slot verkennen we, o.a. met gemeente Eemsdelta, hoe de ketenaanpak Valpreventie uitgebreid kan worden met collectieve interventies gericht op vitaal ouder worden.

- **GGD Groningen participeert actief in landelijke werkgroepen (GGD GHOR NL, RIVM, VWS) regionale netwerken (o.a. Gezond Groningen Overleg)**
  GGD Groningen nam deel aan diverse lokale-, regionale- en landelijke overleggen die het thema gezondheid raken. Vanuit haar expertise op het gebied van de publieke gezondheid en met kennis van de regionale en lokale opgaven binnen gemeenten denken we mee, schrijven we mee, en hebben daarmee invloed op het resultaat. In het proces rond het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) hebben we o.a. op verzoek van GGD GHOR, deelgenomen aan verschillende klankbord/ werkgroepen GALA. Hiermee heeft de GGD op een indirecte manier het krachtenveld van de publieke gezondheid beïnvloed. Afgelopen jaar zijn wij verder bij de volgende overleggen actief betrokken geweest: de GGD GHOR vak- en klankbordgroepen, Regionaal netwerk Rookvrij Opgroeien, Gezond Groningen Overleg, De Mond Niet Vergeten, Provinciale Sport-, Beweeg- en Preventie-akkoorden, Provinciaal Leefbaarheidsprogramma, Alliantie van Kracht rond armoedebestrijding, FAITH-ouderen onderzoeksnetwerk, Netwerk Dementie Groningen, en het maandelijkse Regionaal Platform Omgevingswet Groningen.
- **GGD is partner in het Netwerk Gezond Groningen**
  Op regionaal niveau is de afgelopen jaren al een forse beweging gaande om gezamenlijk te werken aan meer gezondheid voor onze inwoners. Het netwerk fungeert als overkoepelend verbond om alle betrokken partijen, in verschillende samenstellingen, te laten samenwerken aan alle regionale opgaven die leiden tot meer gezonde Groningers. Deze opgaven staan beschreven in de Regiovisie en zijn uitgewerkt in het regioplan dat eind december 2023 is vastgesteld.

  GGD Groningen heeft deelgenomen aan het netwerk Gezond Groningen op zowel bestuurlijk als ambtelijk niveau. We zijn vertegenwoordigd geweest in het bestuurlijk overleg, de stuurgroep van Actielijn 2 en 3, de regiegroep en het ambtelijk vooroverleg. Daarnaast is de GGD trekker van de regionale ketenaanpak ‘Overgewicht en obesitas bij kinderen en is de GGD samen met Menzis, de trekker van de regionale ketenaanpak ‘Valpreventie’. Beide ketens zijn een regionale uitwerking van het IZA en het GALA en vallen onder Actielijn 2. Samen met een brede vertegenwoordiging van partners uit het veld, o.a. gemeenten, onderzoeksinstellingen, onderwijs, uitvoeringsorganisaties wordt in deze ketenaanpakken gekeken hoe de ambities beschreven in het GALA en het IZA kunnen worden uitgewerkt. De GGD heeft verder deelgenomen aan activiteiten binnen Gezond Groningen als uitvoerende en adviserende partij met als doel te werken aan meer vitaliteit en preventie van onze inwoners.
- **GO! NN (Gezondheid in de Omgeving) Noord-Nederland en LeGrO**
  Werken aan een gezonde fysieke en sociale leefomgeving is een belangrijk onderdeel binnen het preventiebeleid van gemeenten. De Omgevingswet biedt gemeenten en inwoners meer kansen en mogelijkheden om invloed uit te oefenen op het gezonder inrichten van de leefomgeving. De GO! NN-methode wordt in de landelijke nota Gezondheidsbeleid 2020 - 2024 als één van de drie voorkeursmethoden genoemd om samen te werken aan een gezonde leefomgeving. De GO! NN-methode wordt door de GGD meegenomen in de reguliere advisering aan gemeenten.

Vanuit ZonMw is ook een subsidie toegekend in het kader van het programma 'Gemeenten Samen Gezond', waarbij GGD Groningen mede aanvrager was, naast hoofdaanvrager gemeente Groningen. Doel van dit project, genaamd LEGrO (Leernetwerk Leefomgeving Groningen), is het ontwikkelen van een regionaal, thematisch leernetwerk op het gebied van een gezonde leefomgeving in Groningen. Het leernetwerk (bestaande uit verschillende gemeenten en kennisinstellingen) richt zich op drie subthema's: 1. Gezonde ruimtelijke interventies; 2. De impact van een (on)gezonde voedselomgeving; 3. De sociale implicaties van rookverboden. In het kader van LeGrO 2024 hebben vervolg leersessies plaatsgevonden over de impact van een (on)gezonde voedselomgeving en de gezonde ruimtelijke interventies.

- **GGD als nabije en snel reagerende organisatie & relatieonderhoud gemeenten**
  Om de expertise van de publieke gezondheid dicht bij de gemeenten te hebben, werd het relatiebeheer met gemeenten in 2024 verder geoptimaliseerd. De ambtenaren Volksgezondheid van de gemeenten en de adviseurs PG hebben in 2024 frequent contact en er werd verder gewerkt aan een eenduidige communicatiestructuur. Het afgelopen jaar hebben we daardoor wederom snel kunnen reageren op vragen vanuit de gemeenten (o.a. raden), maar hebben we ook informatie vanuit de GGD sneller kunnen delen richting de gemeenten.
- **Project 'Sociale en emotionele ondersteuning van inwoners en professionals in het aardbevingsgebied'**
  De Aardbevingsacademie heeft ten doel de mentale weerbaarheid en veerkracht van professionals werkzaam in aardbevingsgebied te versterken; hen kennis, vaardigheden en tools aan te reiken voor hun werk met inwoners. Sinds 2023 wordt het aanbod van de Aardbevingsacademie incompany georganiseerd, omdat in 2022 het aantal aanmeldingen van cursussen met open inschrijving terugliep. De incompany trainingen worden in samenspraak met gemeenten en organisaties op aanvraag georganiseerd. In 2023 en 2024 hebben we op deze wijze een groeiend aantal cursussen, webinars, e-learnings en coaching trajecten kunnen uitvoeren. De website is vernieuwd in 2023 om nog beter aan te sluiten op behoeften van professionals, en werd in 2024 veelvuldig bezocht. Het aanbod is in 2024 aangevuld met een aantal trainingen waar vanuit het veld behoefte aan was, o.a. op het gebied van samenwerking tussen de professionals van de gemeenten rond welzijn en sociaal domein, gespreksleiding speelveld aardbevingsdossier, groepsintervisietraject zorglocatie in versterking, cursus grip op stress, en cursus effectief beïnvloeden in netwerken. Daarnaast monitorde GGD Groningen voor de aardbevingsgemeenten de inzet van aardbevingscoaches, het rapport van 2023 is in de eerste helft van het jaar aan de ambtelijke tafel sociaal en gezondheid gepresenteerd. De rapportage over 2024 zal in het eerste kwartaal van 2025 worden gepresenteerd.

Gezondheidsbevordering

Een integrale aanpak van interventies en programma's

De Groninger bevolking en beleidsmakers zijn zich steeds meer bewust dat de gezondheid van grote groepen Groningers zorgelijk is en zorgelijker wordt. Het besef hoe belangrijk vitaliteit, gezonde leefstijl en een gezonde omgeving is om gezondheidswinst te behalen, is gegroeid. Er is volop draagvlak om in te zetten op preventie en gezondheidsbevordering. GGD Groningen geeft uitvoering aan de speerpunten die door gemeente als prioritair worden aangegeven in het regionaal en lokaal gezondheidsbeleid. Er wordt ingezet op een integrale aanpak van interventies en programma's, waardoor er een effectieve en duurzame verandering volgt en de samenwerkingsketen versterkt

wordt. Daarbij zullen we voortdurend aansluiten op bestaande structuren, programma's en campagnes.

De GGD adviseert en ondersteunt gemeenten op welke wijze er integraal en duurzaam uitvoering gegeven kan worden aan het Gezond en Actief Leven Akkoord en het daarbij behorende lokale gezondheidsbeleid, Lokale Preventie Akkoord en Sportakkoord. De volgende integrale interventies en programma's zijn de afgelopen periode uitgevoerd i.s.m. inwoners, (lokale) netwerken en gemeenten:

- **Rookvrij opgroeien in Groningen**
  Samen met alle gemeenten en veldpartijen binnen en buiten de zorg wordt gewerkt aan een effectieve lange termijn aanpak. GGD Groningen is de initiator en coördinator van dit regionale netwerk en volgt en draagt bij aan landelijke, regionale en lokale (beleids)ontwikkelingen. Het agenderen van de rookvrij generatie blijft nodig en wordt breed opgepakt binnen al onze gemeenten. Ook dit jaar zijn private partijen die zich melden bij het regionale netwerk rookvrij opgroeien. Samen met alle gemeenten en veldpartijen binnen- en buiten de zorg wordt gewerkt aan een effectieve lange termijn aanpak. GGD Groningen heeft de Provincie Groningen geadviseerd in het traject Rookvrije bushaltes. Samen met de Provincie Groningen hebben we dit onder de gezondheidsambtenaren onder de aandacht gebracht om hieraan deel te nemen. Verder heeft de GGD intern in het kader van Kansrijke Start, de online (gratis) training Rookvrij Start onder de aandacht gebracht van de JGZ-professionals. Tijdens Stoptober is aan elke gemeente gevraagd en aan netwerk partners actief de campagne in beeld te brengen en is gefaciliteerd in materialen. Met netwerkpartners, zoals gemeenten, VNN, Maatschappelijk werk en Healthy Ageing Network Northern Netherlands (HANNN) heeft een project met de huiskamerbus plaatsgevonden en hebben we jongeren gevraagd wat hun mening is over roken/vapen en de maatregelen die er worden of niet worden genomen. Ook was er een webinar met ouders uit de gemeente Stadskanaal over roken en/of vapen.
  In 2024 heeft de GGD wederom actief deelgenomen aan de verschillende preventie werkgroepen en meegedacht over uitvoeringsplannen.
- **Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)**
  Gemeente Oldambt is in 2022 gestart met het programma Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO), een programma dat is gebaseerd op het IJslandse preventiemodel. Met het werken volgens Opgroeien in een Kansrijke Omgeving, werkt de gemeente aan het terugdringen van het gebruik van alcohol, drugs en roken onder jongeren en aan het verbeteren van hun welbevinden. GGD is ook in 2024 vertegenwoordiger in het OKO-kernteam. Het programma wordt o.a. gesubsidieerd door NPG-gelden.
  De GGD heeft in deze aanpak specifiek meegedacht over en het uitvoeren van de landelijke reguliere gezondheidsmonitor jeugd, waarin de OKO vragenset is opgenomen. Schoolprofielen zijn gemaakt en gepresenteerd en besproken met scholen in het voorjaar van 2024. In het najaar is de OKO-dialoogsessie over deze monitor gehouden. De GGD heeft een presentatie aan diverse partijen. De gemeente Groningen is in navolging van Oldambt het programma OKO in 2024 gaan opzetten. De GGD is op verzoek van de gemeente Groningen betrokken bij de voorbereiding.
- **Alcoholpreventie, NIX 18 en IkPas**
  Alcohol is één van de thema's uit het Nationaal Preventie Akkoord en is ook opgenomen in het GALA. GGD Groningen is nauw betrokken bij de uitrol van drie landelijke campagnes die zijn opgenomen in het lokale beleid: 'Nix18', 'Ik Pas' en 'Zien drinken doet drinken'.

'NIX18' is een campagne voor jongeren en hun ouders die draait om de 'NIX18'-afspraak; jongeren onder de 18 jaar roken en drinken niet. GGD Groningen heeft zich doorlopend ingezet voor de uitrol van deze campagne. Zo zijn er landelijke 'online' ouderavonden gepromoot en verschillende campagnes van 'NIX18' werden online gedeeld.
'Ik Pas' is een campagne voor volwassenen waarbij deelnemers dertig dagen stoppen met drinken om bewust te worden van hun drinkgedrag en de gevolgen daarvan. GGD werkt nauw samen met VNN voor de advisering aan gemeenten en ketenpartners hoe zij deze campagne in kunnen zetten binnen hun alcoholbeleid. Dit jaar was er landelijke een app beschikbaar voor deelnemers. Met deze app werden ze aangemoedigd hun voornemen vol te houden. GGD Groningen heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van deze landelijke app. GGD heeft daarnaast ook weer via de socials 'Ik Pas' onder de aandacht gebracht.

De campagne Zien drinken doet drinken heeft dit jaar vooral aandacht gekregen via de socials. Voor de rest is deze gecombineerd met de IkPas campagne.

- **JOGG in de provincie**
  De regiocoördinator organiseert en verbindt de regionale aanpak met de lokale, gemeentelijke JOGG aanpakken. Deze aanpak ondersteunt en versterkt de gemeentelijke-, lokale JOGG-aanpak door (duurzame) verbindingen te maken met bestaande landelijke en provinciale programma's en projecten. De regiocoördinator faciliteert en ondersteunt de (toekomstige) JOGG-gemeenten en de betrokken beleidsambtenaren. Daarnaast is de regiocoördinator adviserend en coachend naar de lokale JOGG-regisseurs. In 2024 is er gewerkt aan de zichtbaarheid van de JOGG-activiteiten zowel provinciaal als in de JOGG-gemeenten, samen met de regisseurs en beleid is er gewerkt naar een sterk JOGG-team waarin er uitgewisseld wordt, er in samenwerking activiteiten en evenementen opgepakt worden en JOGG-gemeenten elkaar inspireren. Daarnaast is in 2024 extra ingezet op de ondersteuning en coaching vanuit TeamFit. Met aandacht voor de gezonde sportverenigingen, dorps- en buurthuizen en speeltuinen.
- **JOGG-gemeente Groningen**
  In opdracht van de gemeente Groningen heeft GGD Groningen de JOGG-aanpak vertaald naar een Groningse aanpak. De JOGG-regisseurs creëren mogelijkheden waarbij professionals in staat zijn om te werken aan gezondheid in brede context voor alle kinderen in de wijk. De JOGG-regisseurs zijn actief in vijf wijkvernieuwingswijken. De JOGG-regisseurs zetten met name in op de thema's gezond bewegen, gezonde voeding en lekker in je vel zitten.
  Om de JOGG-gedachtegang en werkwijze structureel in te bedden en de wijksamenwerking voor een gezonde jeugd te bestendigen is borging essentieel. Doorlopend wordt geïnvesteerd in het netwerk van professionals en sleutelpersonen in de wijk (o.a. scholen, kinderopvang, welzijnswerk, zorgprofessionals, buurtsportcoaches). Samen werken we aan een gezonde omgeving, waarin behoeften van kinderen en jongeren centraal staan. Tijdens deze borgingsfase is en blijft de JOGG-regisseur adviserend en ondersteunend naar professionals in de vijf JOGG wijken bij vragen en knelpunten op het gebied van gezondheidsthema 's met specifieke focus op bewegen, gezonde voeding en lekker in je vel zitten. Er wordt hierbinnen verbinding gezocht met thema´s die gezondheid in bredere zin raken, zoals armoede, positieve gezondheid, taal- en spraakontwikkeling en kindermishandeling.

  In 2023 zijn verschillende activiteiten ondernomen om borging mogelijk te maken, zoals het in kaart brengen van sleutelfiguren, aansluiten bij overlegstructuren in de JOGG wijken en

het introduceren van een JOGG toolkit waar beschreven staat hoe professionals samen kunnen werken. Er zijn inspiratiesessies en/of trainingen gegeven over gezondheidsthema's aan deze professionals (o.a. Kansrijke Start en positieve gezondheid in de wijk).

- **Jong Leren Eten (JLE)**
  Het programma JLE wil kinderen en jongeren tot 18 jaar structureel in aanraking laten komen met informatie en activiteiten over gezond voedsel. Met als uiteindelijk doel dat ze leren om gezonde en duurzame keuzes te maken. Het programma Jong Leren Eten (JLE) wordt gesubsidieerd door het Rijk (LNV i.s.m. VWS). De makelaars JLE van de GGD, hebben in 2024 diverse activiteiten op het gebied van gezonde en duurzame voeding, in samenwerking met diverse partners georganiseerd en uitgevoerd zoals:
    - Gemeenten hebben een menukaart ontvangen, waarin we helder benoemd hebben wat zij kunnen doen op het gebied van voedseleducatie.
    - In verschillende gemeenten is samengewerkt met lokale initiatieven. In de gemeente het Hogeland werkt JLE samen met Vakland het Hogeland en IVN aan het Grunnigs Schoultoentje. In de gemeente Delfzijl werkt JLE samen met Huis van de Sport aan een nieuwe fietsroute met als thema gezonde voeding.
    - Binnen het onderwijs zijn wederom ruim 15 'moestuincoaches' opgeleid om te worden ingezet op scholen ter ondersteuning bij het opzetten en onderhouden van een moestuin. Er is een intervisie bijeenkomst en een terugkom dag georganiseerd.
    - Ruim 20 kook coaches zijn opgeleid om scholen te ondersteunen bij het koken met kinderen.
    - Ruim 30 kinderopvanginstellingen in de provincie hebben meegedaan aan de Gezonde Smikkelweken. Daarnaast kregen de kinderen materiaal mee naar huis, zodat het hele gezin met gezonde voeding aan de slag kon gaan.
    - 2 pilot scholen hebben hun schoolplein vergroend. Daarbij heeft JLE de 2 scholen voorzien van een eetbaar deel op het schoolplein.
- **Gezonde school**
  Gezonde School is een bewezen effectief programma waarbij met behulp van een structurele aanpak op een systematische en planmatig manier duurzaam aan gezondheid wordt gewerkt. De GGD begeleidt deze scholen bij de implementatie van deze aanpak vanuit stimuleringsgelden (VWS). De belangstelling vanuit scholen om met het programma aan de slag te gaan is voor schooljaar 2024-2025 groot:
    - In onze regio hebben dit jaar 69 scholen een aanvraag ingediend voor de stimuleringsgelden vanuit het landelijke programma Gezonde School. Waarvan 47 scholen dit jaar de stimuleringsgelden hebben ontvangen. Deze scholen werken aan de implementatie van de Gezonde School aanpak. Scholen blijven voornamelijk kiezen voor de thema's voeding, welbevinden, bewegen en sport. Dit jaar kozen iets meer scholen voor Roken, Alcohol en Drugspreventie als thema.
    - Er is een veel belangstelling van scholen die willen inzetten op het thema Relaties en Seksualiteit. Hiervoor is vanuit VWS extra subsidie beschikbaar. Deze extra subsidie is in 2024-2025 voor het laatst beschikbaar. In 2024 hebben 35 scholen hiervoor een aanvraag ingediend. Hiervan doen er 21 scholen mee. Er wordt nadrukkelijk verbinding gemaakt met het thema mentale gezondheid en lokale samenwerking.
    - Aanvullend is er extra subsidie beschikbaar voor mbo-scholen (schooljaar 2024-2025). Ook deze subsidie is in 2024 voor het laatst beschikbaar. Deze subsidie is gericht op bewustwording van het belang van gezond en vitaal en veilig werknemerschap bij mbo-studenten, en duurzame inzetbaarheid. In onze regio hebben 12 mbo-scholen hun interesse voor dit thema kenbaar gemaakt. Hiervan

gaan vijf mbo-scholen aan de slag gegaan met het thema “Gezond en Veilig werken”. GGD werkt vanuit dit programma samen met Arbo deskundigen in de begeleiding van de mbo-scholen. En wordt nauw samengewerkt met de Vitaliteitscampus.

- De Gezonde School aanpak wordt verder door verschillende gemeenten opgenomen in het Lokale Preventie Akkoord en/of Sportakkoord. Vanuit de Gezonde School adviseurs is er specifiek aandacht voor het leggen van verbindingen en bundelen van bestaande, op zichzelf staande lokale en regionale gezondheidsactiviteiten, zodat deze duurzamer worden en geborgd. Ook is de samenwerking met het programma Jong Leren Eten voortgezet. De Gezonde School aanpak zien we ook terug in de Meerjaren Agenda en het is opgenomen in de Sociale Agenda van Nij Begun. GGD wordt daar waar nodig bij de uitvoering betrokken.

- **Mondgezondheid**
  GGD Groningen laat het thema mondgezondheid nadrukkelijk aansluiten op campagnes als Rookvrije generatie en het programma Kansrijke Start. Daarnaast wordt het thema meegenomen met het thema voeding bij de aanpak Gezonde School, JOGG (Holle Bolle Kies) en Jong Leren Eten. De GGD blijft net als voorgaande jaren betrokken bij het GigaGaaf! Onderzoek, dat als doel heeft om de mondgezondheid van jonge kinderen te bevorderen. Daarnaast is de GGD aangesloten bij het ronde tafeloverleg mondzorg bij jeugdigen Zorginstituut Nederland, met als doel bestaande preventieve mondzorginterventies te integreren in lopende publieke gezondheidsprojecten.
  De gemeente Groningen heeft in september besloten om extra in te zetten op de mondzorg van inwoners die rond moeten komen van het sociale minimum. Er worden bij deze doelgroep veel mondgezondheidsproblemen gesignaleerd. De GGD en de gemeente Groningen zijn nu samen met de Hanzehogeschool en mensen uit deze doelgroep aan het inventariseren waar de meeste winst kan worden behaald als het gaat om mondgezondheid.
- **Omgevingswet**
  Gezondheidsbevordering binnen de leefomgeving is een steeds belangrijker thema geworden dat verschillende beleidsdomeinen raakt. Zo is de gezonde leefomgeving een belangrijk onderdeel van het GALA en IZA. Maar ook de invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2024 geeft gemeenten, provincie en waterschappen de opdracht gezondheid en veiligheid mee te laten wegen in de inrichting van de fysieke leefomgeving.
  De GGD adviseert al jaren over een gezonde leefomgeving en kan steeds breder meekijken en adviseren. De GGD denkt mee en adviseert bij ruimtelijke planvorming die impact hebben op gezondheid, maar ook bij omgevingsvisies en omgevingsplannen en -programma’s. De GGD heeft verder t.a.v. de Omgevingswet de rol en taak toegewezen om het bevoegd gezag te adviseren.

  In totaal zijn 31 adviezen uitgebracht in het kader van de Omgevingswet. De integrale GGD-adviezen worden gemaakt door een multidisciplinair team, vanuit een brede kijk op gezondheid en een gezonde leefomgeving. Kennis wordt gebundeld vanuit verschillende teams zoals Milieu en Gezondheid, Infectieziektebestrijding, JGZ, Gezondheidsbevordering, Epidemiologie, Beleid en Communicatie. De gezondheidsbevorderaar heeft hier een belangrijke coördinerende rol. Ieder integraal advies dat de GGD heeft gegeven wordt geëvalueerd om het proces te verbeteren en goed te laten aansluiten bij de wensen van bevoegd gezag. Voor deze taak wordt eveneens nauw samengewerkt met partners in de regio in het Regionaal Platform Omgevingswet Groningen. Landelijke werkt de GGD nauw samen met het RIVM, Pharos en GGD GHOR Nederland.

Epidemiologie

Onderzoek en monitoring

De regionale resultaten van gezondheidsonderzoeken zijn gedeeld met de Groninger gemeenten en staan in opdracht van de gemeenten op de digitale dataportal die vrij toegankelijk is en informatie over de publieke gezondheid in Groningen weergeeft. De portal werd ook in 2024 actueel gehouden en doorontwikkeld (https://ggdgroningen.incijfers.nl).

De volgende werkzaamheden stonden centraal in 2024:

- **Uitvoering gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2024**
  Eind september 2024 is de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2024 van start gegaan. De Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen brengt de gezondheid, het welzijn en de leefstijl van Nederlanders van 18 jaar en ouder in kaart. Ruim 27.000 willekeurig gekozen personen van 18 jaar en ouder uit de provincie Groningen ontvingen een brief met de vraag om mee te doen aan dit vragenlijstonderzoek. De GGD'en, het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), GGD GHOR Nederland en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) voerden het onderzoek samen uit.
- **Corona Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2024**
  In de periode april tot juli 2024 vond de Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen plaats. Dit is een groot onderzoek naar de (mentale) gezondheid, de leefstijl, het welzijn en digitale leefomgeving van jongvolwassenen tussen de 16 en 25 jaar. Er zijn vanuit ZonMw (namens VWS) extra middelen beschikbaar gesteld om deze integrale brede monitor naar de fysieke en psychische gezondheidseffecten van corona uit te voeren. Hierbij werken lokale GGD'en samen met GGD GHOR Nederland, het RIVM, het Nivel en ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum en het Netwerk GOR.
  Voor de Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2024 zijn respondenten geworven via een online sociale mediacampagne. In totaal hebben 3977 jongvolwassenen uit provincie Groningen de vragenlijst ingevuld. De resultaten helpen bij de invulling en ontwikkeling van het gezondheidsbeleid.
- **Gezondheidsmonitor Jeugd 2023**
  Eind mei 2024 zijn de resultaten van de Gezondheidsmonitor Jeugd 2023 gepubliceerd. De resultaten zijn tevens gepresenteerd in verschillende Groninger gemeenten.

Informatie en datamanagement infectieziekten

Epidemiologie ondersteunt de afdeling IZB bij de informatievoorziening en datamanagement rondom de bestrijding van infectieziekten. Informatie uit diverse interne en externe datasystemen wordt door de epidemiologen geanalyseerd en zowel intern als extern gerapporteerd. De beschreven trends en ontwikkelingen kunnen worden gebruikt bij het bepalen van het IZB-beleid.

Wat heeft het gekost?

			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	**baten of lasten**	**Programma- onderdeel**	**2024**	**2024**	**2024**	**2024**
Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	lasten	**Totaal lasten**	**-2.258**	**-2.667**	**-2.873**	**-206**
Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	baten	Inwonersbijdrage	1.532	1.589	1.589	0
	baten	Overige baten	636	636	1.050	414
Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	baten	**Totaal baten**	**2.168**	**2.225**	**2.639**	**414**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**-90**	**-442**	**-234**	**208**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0		0
		Onttrekking	90	442	409	-33
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**175**	**175**

2.5. Deelprogramma Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van kwaliteit, veiligheid en hygiëne

Wat houdt het deelprogramma in?

Het deelprogramma Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van de kwaliteit, veiligheid en hygiëne omvat de functie Toezicht en Advies.

Als GGD voeren we in opdracht van gemeenten **toezicht** uit bij kinderopvanglocaties, gastouders en seksinrichtingen. Voor een aantal gemeenten voert de GGD sinds 2017 het **toezicht op de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)** uit. We zien toe op en bevorderen de kwaliteit van de maatschappelijke ondersteuning die gemeenten in het kader van de Wmo inkopen bij zorg- en welzijnsinstellingen. Het kwaliteitstoezicht spitst zich toe op cliënten, personeel en veiligheid. Daarnaast is het rechtmatigheidstoezicht en het toezicht bij calamiteiten bij een aantal gemeenten belegd bij de GGD.

Het team Toezicht en Advies voert in opdracht van het ministerie van VWS hygiëne-inspecties uit bij **tattoo- en piercingshops** en in opdracht van de WHO op **schepen** in zeehavens (Eemsdelta en Het Hogeland).

Wat hebben we bereikt?

Toezicht kinderopvang
De GGD houdt toezicht op kinderopvanglocaties en gastouders door middel van inspecties waarbij getoetst wordt of er wordt voldaan aan de wettelijk gestelde kwaliteitsvoorschriften. De GGD maakt jaarlijks afspraken met gemeenten over de inspecties bij kinderopvanginstellingen op basis van het risicoprofiel en 100% van de kinderopvanglocaties (inclusief gastouderbureaus) wordt jaarlijks in elke gemeente geïnspecteerd. Daarnaast doen we bij alle gemeenten een steekproef van 50% bij de gastouders. In 2024 is in alle gemeenten de inspectienorm voor gastouders behaald. In de meeste gemeenten is de inspectienorm van 100% voor kinderopvanglocaties behaald.

Toezicht WMO
De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) blijft in haar jaarrapport 2023 extra aandacht vragen van gemeenten voor de onafhankelijkheid en transparantie van het Wmo-toezicht en de samenwerking tussen gemeenten bij de organisatie van het Wmo-toezicht. De conclusies van het onderzoek 2023 zijn vergelijkbaar met de conclusies in de rapportage over 2022. De kwaliteit van het toezicht is in de meeste gemeenten nog te laag. Het stimuleringsprogramma om de kwaliteit van het Wmo-toezicht te verbeteren ging eind 2024 van start. In 2024 is het nieuwe model toetsingskader Wmo gepubliceerd, welke gemeenten bij nieuwe aanbestedingen kunnen gaan gebruiken.

We voeren preventief regulier toezicht Wmo uit op de aanbieders van zorg in natura en de persoonsgebonden budgetten. In de gemeenten Het Hogeland en Eemsdelta voeren we sinds 2017 zowel kwaliteitstoezicht als toezicht op rechtmatigheid uit. Dit kwaliteitstoezicht spitst zich toe op cliënten, personeel en veiligheid. Ook wordt door de GGD in deze gemeenten het calamiteitenonderzoek uitgevoerd. Het contract met deze gemeenten loopt tot 2028.
Sinds september 2021 voeren we in de gemeente Oldambt kwaliteitstoezicht uit. Het contract met deze gemeente loopt tot 31-12-2025.

Toezicht overige instellingen
De nieuwe regels die vanaf 1 januari 2022 zijn ingevoerd voor de vergunningverlening van tattoo/piercing/PMU-studio's, zijn de afgelopen 3 jaar bij de meeste vergunninghouders beoordeeld (een vergunning loopt 3 jaar). Over het algemeen voldoen de ondernemers uiteindelijk aan de nieuwe regels. Vaak moeten er voor vergunningverlening eerst aanpassingen worden gedaan in de ruimte, producten, protocollen of informatie voor klanten.
De aanmeldingen voor toezicht zeeschepen zijn in het hele jaar doorgegaan. Ook is er het afgelopen jaar een groot aantal seksinrichtingen bezocht. Dit doen we voor de gemeente Midden-Groningen jaarlijks en voor de gemeente Groningen eens per 3 jaar.

Wat hebben we gedaan?

Toezicht kinderopvang

- **Inspecties**
  Omdat er meerdere signalen waren vroegen onderzoeken meer tijd dan vooraf was ingeschat. De laatste jaren zijn er gemiddeld zo'n 30 signalen per jaar geregistreerd. Signalen komen van ouders, beroepskrachten en andere volwassenen die zich zorgen maken. Dit varieert van lichte tot ernstige signalen. Er zijn met gemeenten afspraken gemaakt over het toe leiden van signalen naar de GGD. Signalen worden gewogen en meegenomen tijdens jaarlijkse onderzoeken of er worden incidentele (extra) onderzoeken gestart. Om de extra onderzoeken te kunnen uitvoeren hebben we voor de tweede helft van het jaar 2 gepensioneerde toezichthouders terug in dienst genomen. We hebben 1.293 inspecties kinderopvang afgerond in 2024. Dit zijn er 152 meer dan in 2023.

  In bijgaand overzicht zijn de inspecties kinderopvang in de afgelopen drie jaar op een rij gezet.

	KDV (*VVE*)	BSO	GOB	VGO	Totaal
2022	439 (175)	313	30	330	1.112
2023	414 (157)	276	11	440	1141
2024	**490 (174)**	**375**	**27**	**399**	**1291**

GOB = gastouderbureau
VGO = voorziening gastouderopvang

  Samenwerking met de Groninger gemeenten blijft belangrijk. In 2024 hebben we zoals gebruikelijk twee keer een ambtelijk overleg Kinderopvang gehouden. Hierbij waren VNG en DUO aanwezig. In het voorjaar sloot de Inspectie van het Onderwijs aan en in het najaar GGD GHOR Nederland. In september 2024 is er een ambtelijke werkgroep 'uitvoering toezicht en handhaving' opgericht. De werkgroep heeft als doel om de uitvoering van het toezicht en handhaving te monitoren en verbeteren. De werkgroep is in december 2024 nog bij elkaar gekomen en heeft afspraken gemaakt voor 2025. In 2025 wil deze werkgroep 4x per jaar bijeenkomen.

  In het voor- en najaar zijn er weer nieuwsbrieven voor de houders van kinderopvang verzonden. Hiervan hebben de gemeenten ook een afschrift ontvangen. Daarnaast heeft er in oktober 2024 een bijeenkomst voor gastouderbureaus plaatsgevonden. Er is voor deze bijeenkomst input geleverd door de gastouderbureaus. De nieuwe wettelijke eisen voor gastouders zijn besproken.

- **Toezicht WMO**
  In de gemeenten Het Hogeland en Eemsdelta voeren we sinds 2017 zowel kwaliteitstoezicht als toezicht op rechtmatigheid uit. Dit kwaliteitstoezicht spitst zich toe op cliënten, personeel en veiligheid. Ook wordt door de GGD in deze gemeenten het calamiteitenonderzoek uitgevoerd. Het contract met deze gemeenten loopt tot 2028.
  Sinds september 2021 voeren we in de gemeente Oldambt kwaliteitstoezicht uit. Het contract met deze gemeente loopt tot 31-12-2025.
  In 2024 hebben we 35 onderzoeken uitgevoerd in de gemeenten Eemsdelta en Het Hogeland. In de gemeente Oldambt hebben we 9 onderzoeken uitgevoerd. De onderzoeken kostten het afgelopen jaar meer tijd. Dit heeft onder andere te maken met het uitvoeren van een nieuw type onderzoek en signalen over en medewerking van aanbieders.

  In bijgaand overzicht zijn de verschillende onderzoeken van de afgelopen drie jaar op een rij gezet.

Wmo	2022	2023	**2024**
Calamiteiten	1	1	**1**
Rechtmatigheidsonderzoeken	0	0	**1**
Reguliere onderzoeken	17	31	**18**
Vervolgonderzoeken	20	23	**19**
Signalen	10	12	**5**
Totaal	48	67	**44**

- **Toezicht overige instellingen**
  In 2024 hebben we 61 tattoo-/piercing-/permanente make-up-bedrijven geïnspecteerd (nieuwe vergunning en verlenging vergunning). Ook hebben we twee vrijstellingsaanvragen behandeld. Het gaat hierbij om een evenement waar één of meerdere tattoo-/pierce-artiesten tatoeëren gedurende het evenement. Samen met de afdeling IZB hebben we vooroverleg over het evenement en indien nodig wordt het evenement bezocht.

  In 2024 zijn 168 schepen geïnspecteerd. Ten opzichte van 2023 zijn dit 16 inspecties meer. Er zijn in verband met pensionering en groei in het aantal inspecties 3 nieuwe scheepsinspecteurs in dienst gekomen. In 2024 zijn er 44 seksbedrijven geïnspecteerd.

  In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de overige inspecties die de afgelopen drie jaren hebben plaatsgevonden.

Aantal overige inspecties	2022	2023	**2024**
Seksbedrijven	4	2	**44**
Tattoo & Piercingshops	54	63	**61**
Schepen	131	152	**168**
Bouwadviezen	1	4	**4**

Toelichting tabel:
- *Seksbedrijven - frequentie is afhankelijk van de vergunning van de gemeente. We komen variabel eens of eens per 3 jaar in een gemeente.*
- *Tattoo & Piercing & PMU - eens per drie jaar en bij aanvraag nieuwe vergunning.*

- *Schepen - afhankelijk van het aantal schepen dat binnenkomt in onze twee zeehavens (Eemsdelta en Het Hogeland).*
- *Bouwadviezen - op verzoek van houders van kinderopvang leggen we adviesbezoeken af voordat een aanvraag exploitatie kinderopvang wordt ingediend. Wij geven de houder een advies met betrekking tot geschiktheid van een locatie gerelateerd aan de eisen van de Wet kinderopvang.*

Wat heeft het gekost?

			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	**baten of lasten**	**Programma- onderdeel**	**2024**	**2024**	**2024**	**2024**
Inspecteren en adviseren	lasten	**Totaal lasten**	**-1.578**	**-1.624**	**-1.712**	**-88**
Inspecteren en adviseren	baten	Inwonersbijdrage	0	46	46	0
	baten	Overige baten	1.578	1.578	1.698	120
Inspecteren en adviseren	baten	**Totaal baten**	**1.578**	**1.624**	**1.744**	**120**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**0**	**0**	**32**	**32**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	0	0
		Onttrekking	0	0	0	0
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**32**	**32**

2.6. Bedrijfsvoering

Huisvesting
Het algemeen bestuur PG&Z heeft 19 juli 2024 ingestemd met gezamenlijke huisvesting Veiligheidsregio/GGD op de Arrivalocatie in de stad Groningen, nadat onderzoek is gedaan naar mogelijke alternatieven en synergievoordelen van gezamenlijk huisvesten met de VRG. Dit betekent dat GGD en VRG gezamenlijk de ontwerpfase ingaan en er tussen de VRG en de GGD een samenwerkingsovereenkomst gesloten wordt die geldt voor de periode van ontwerp tot realisatie van de nieuwbouw. De samenwerkingsovereenkomst zal vanaf inhuizing van de GGD overgaan in een huurovereenkomst. Besluitvorming over de samenwerkingsovereenkomst staat Q1 2025 gepland.

De huurovereenkomst van de huidige locatie aan het Hanzeplein in Groningen loopt tot en met 2024. De nieuwe huurovereenkomst met het vastgoedbedrijf van de gemeente Groningen is ondertekend en heeft een looptijd van vijf jaar met de mogelijkheid tot optiejaren. De huurprijs is vanaf 1 januari 2025 kostendekkend. Ook de energielasten en het intern onderhoud worden voor de kostprijs in rekening gebracht.

Met het vooruitzicht op een mogelijke gezamenlijke huisvesting VRG/GGD is GGD Groningen onder begeleiding van Heyday gestart met het in kaart brengen van een passend toekomstig werkplekconcept en de bijbehorende uitgangspunten. De voorgenomen pilot op de eerste verdieping van het Hanzeplein is in verband met de financiële situatie van de GGD on hold gezet.

Facilitair
De SLA met de afdeling Facilitaire Services en Huisvesting (FSH) van de gemeente Groningen loopt eind 2024 af. De GGD is in gesprek met FSH over een nieuw DVO (voorheen SLA). De dienstverlening zal worden voortgezet, maar FSH hanteert een andere verrekeningssystematiek, waardoor de kosten voor de GGD hoger uit vallen. Voor 2025 worden de kosten verhoogd met het interne onderhoud. Vanaf 2026 zullen alle kosten aan de GGD worden doorbelast. De hoogte van de meerkosten is nog niet bekend.

SLA’s met gemeente Groningen
De GGD heeft met de gemeente Groningen SLA's die eind 2024 verliepen. Ten aanzien van de volgende SLA’s is de afspraak gemaakt dat deze doorlopen na 2024:

- Inkoopondersteuning
- Specialistische HRM advies (arbeids-juridische vraagstukken, Arbo).
- Juridische advisering (achtervang in nood)
- Beheer verzekeringen
- Post en archivering

De SLA ICT loopt ook nog in 2025. In verband met de ontvlechting ICT zijn afwijkende afspraken gemaakt.

Verbeteren managementinformatie
De GGD zet in op het verbeteren van de managementinformatie en monitorgegevens voor gemeenten. De nieuwe gestandaardiseerde opzet van de DVO (dienstverleningsovereenkomst) met gemeenten is ingevoerd en jaarlijks zal geëvalueerd worden hoe we met elkaar kunnen optimaliseren. Dat geldt ook voor de kwantitatieve en kwalitatieve rapportages.

Informatiemanagement
De ICT-dienstverlening van de gemeente Groningen verloopt niet naar tevredenheid. Dit vraagt van informatiemanagement veel inzet voor het op orde krijgen van het accountbeheer, servicemanagement, contractmanagement, informatiebeveiliging en NEN-normering. De capaciteit binnen de GGD is hiervoor onvoldoende. Daarnaast is de capaciteit ook onvoldoende om in te kunnen spelen op wetgeving en op toekomstige noodzakelijke ontwikkelingen naar aanleiding van veel landelijke ontwikkelingen vanuit GGD GHOR Nederland. Tevens is er onvoldoende capaciteit om in te kunnen spelen op ontwikkelingen op het gebied van datagericht werken.

In het kader van de mogelijke toekomstige gezamenlijke huisvesting VRG/GGD heeft de GGD met de VRG de intentie uitgesproken om op ICT-gebied samen te gaan werken en een gezamenlijke ICT regie-/beheerorganisatie op te zetten. Er wordt gewerkt aan een schets van een gezamenlijke ICT regie-/beheerorganisatie. De eerste gezamenlijke aanbesteding van hardware is afgesloten en ook de aanbesteding voor de werkplek is uitgevoerd. De aanbesteding voor de licenties is gestart. In 2025 starten de overige noodzakelijke aanbestedingen (netwerk, (mobiele) telefonie).

Ten aanzien van de ontvlechting van de ICT uit de gemeente Groningen is een projectleider gestart, is de projectorganisatie ingericht en ligt er een plan van aanpak. De opgave van de ontvlechting is zeer complex en heeft impact op iedere medewerker van de GGD. Het vraagt om een noodzakelijke financiële investering die zal leiden tot minder risico's, minder verstoringen, meer inzicht en grip op de GGD ICT situatie, meer kansen tot gebruik van data en meer werkplezier bij de medewerkers.

Digitaal Kind Dossier
Er is gewerkt aan een nieuwe release van het digitaal kind dossier JGZ. In verband met de ontvlechting van de ICT uit de gemeente Groningen heeft dit onderwerp geen vervolg gekregen in 2024. Wel is er verder gewerkt aan de optimalisatie van het huidige digitaal kind dossier, zodat daarmee de eerste stappen tot het maken van een programma van eisen t.b.v. een aanbesteding worden vergemakkelijkt. Naar verwachting zal in 2025 opnieuw de aanschaf van een nieuw digitaal kind dossier afgewogen worden.

Informatiebeveiliging
De GGD moet gaan voldoen aan de norm NEN 7510 voor informatiebeveiliging in de zorg. In 2024 is een Security Officer geworven om de Informatiebeveiligingstaken uit te voeren voor de GGD. De in 2023 opgestarte voorlichting over informatiebeveiliging voor medewerkers is in 2024 voortgezet.

Informatiebeheer
De GGD maakt gebruik van de voorzieningen van de gemeente (archiefruimte, postkamer, archiefsysteem). GGD Groningen werkt al geruime tijd aan het op orde brengen van de informatiehuishouding en aan het voldoen aan de archiefwet. Om dit te kunnen realiseren is in 2024 de huidige situatie en de gewenste toekomstige situatie in beeld gebracht. Voor GGD Groningen verdient het de aanbeveling om over te stappen op een eigen informatiebeheeroplossing. Aangezien dit aansluit op de nieuwe inrichting van de werkplek op ICT-gebied wordt er vanuit het project ontvlechting ICT met een applicatie een pilot binnen de GGD gedraaid.

Wet open overheid
Sinds 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) van kracht met uitzondering van actieve openbaarmaking. Sinds 1 november 2024 is de GGD verplicht om ook actief informatie te publiceren

conform de tranches die het Rijk kenbaar maakt. De GGD laat zich in dit proces ondersteunen door externe deskundigheid.

HRM
Het personeelshandboek wordt in volle breedte geactualiseerd, waaronder ook het beleid op Plaats- en tijdonafhankelijk werken. De risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) op het gebied van arbeidsomstandigheden is uitgevoerd aan het Hanzeplein. De uitvoering van de RI&E's in de regio lopen nog. GGD Groningen is gestart met de Strategisch Personeelsplanning.
Aan het thema vitaliteit is in september 2024 aandacht besteed met een vitaliteitsweek. Daarnaast is per 1 mei 2024 het fietsleaseplan gestart.
Een nieuwe reiskostenregeling GGD Groningen is voorgelegd aan het Lokaal Overleg. Helaas is er is geen overeenstemming bereikt, waardoor de oude regeling van toepassing blijft.

Kwaliteitszorg
GGD Groningen heeft in september 2024 het HKZ-certificaat (Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector) behaald. Met dit certificaat tonen we aan dat de GGD de kwaliteit van de zorg bewaakt en continu verbetert. Er is een kwaliteitsmanagementsysteem (KMS) aangeschaft. Dit KMS wordt al ingezet voor klachten, VIM-meldingen, risico-meldingen en het documentbeheer is ingericht. In 2025 maakt men gebruik van de auditmodule.

Communicatie
Communicatie is betrokken bij de vele projecten en ontwikkelingen die er spelen. Team Communicatie geeft advies en voert uit bij verschillende vaccinatie- en promotiecampagnes, actuele onderwerpen en interne ontwikkelingen.

Naast het bekende maakt het team gebruik van nieuwe middelen en kanalen. Zo werd samen met met JGZ een podcastserie voor ouders ontwikkeld. Samen met IZB is een webinar georganiseerd voor medewerkers in de kinderopvang.

Intern is het team actief om medewerkers in de organisatie communicatiever te maken. Medewerkers worden ondersteund bij het schrijven op B1 niveau.

Online communicatie

In 2024 zijn de website en social mediakanalen verder versterkt als betrouwbare informatiebronnen voor de inwoners van de provincie Groningen. Door het gebruik van de newsroom en actieve online monitoring kan GGD Groningen trends, reacties en discussies rondom actuele gezondheidskwesties onmiddellijk volgen. Hierdoor kan GGD Groningen proactief inspelen op actuele situaties en zowel intern als extern snel juiste informatie verstrekken.

Het bezoekersaantal op de website van GGD Groningen is in 2024 met 12% gestegen naar 270.000 ten opzichte van 2023. De social mediakanalen speelden een belangrijke rol als laagdrempelige communicatiemiddelen, met 13.602 ontvangen berichten in 2024. De meest gestelde vragen via deze kanalen gingen over onderwerpen als de verzorging en ontwikkeling van jonge kinderen en vaccinaties.

Pers
Regionale, maar ook de landelijke pers wist GGD Groningen in 2024 te vinden. Er is in 2024 media-aandacht geweest voor onder andere:

- Infectieziektebestrijding: schurft, rabiës, parovirus, griep
- Najaarscampagne corona
- Leefomgeving: industrie in de provincie en gevolgen hiervan voor de gezondheid
- Vaccinatiegraad
- Zorg aan asielkinderen in de opvang.

Opleiding en Ontwikkeling
GGD Groningen investeert in het opleiden en ontwikkelen van professionals. In 2024 is ingezet op het opleiden van jeugdverpleegkundigen in 'Pluis, niet Pluis' in kader van de taakherschikking. De docenten bestaan grotendeels uit jeugdartsen van GGD Groningen.
Op het gebied van een robuuste infectieziektebestrijding en bestrijding is in 3Noord verband een professioneel deskundigheidsprofiel om bevoegd en bekwaam te blijven ontwikkeld.

GGD Groningen had in 2024 50 plekken voor met name Hbo V studenten en coassistenten Sociale Geneeskunde en 10 opleidingsplekken voor artsen in opleiding tot specialist M+G. In 2024 heeft GGD Groningen de tweejarige beleidscyclus succesvol doorlopen en blijft daarmee de erkenning behouden als opleidingsinstelling voor de (profiel) opleiding arts Maatschappij en Gezondheid.

Ook is in 2024 een nieuw introductieprogramma voor nieuwe medewerkers ontworpen. En zijn inspirerende bijeenkomsten via 'Het Podium' georganiseerd met een positief effect op zowel de individuele professionaliteit als op de professionaliteit van de GGD. Ook wordt GGD Leert! blijvend ingezet als online leerplatform voor leren en ontwikkelen. In 2024 is het aanbod in GGD Leert! uitgebreid.

Wat heeft het gekost?

			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	baten of lasten	Programma- onderdeel	2024	2024	2024	2024
Overhead incidenteel	lasten	**Totaal lasten**	**0**	**-173**	**-583**	**-410**
Overhead incidenteel	baten	Inwonersbijdrage	0	173	173	0
	baten	Overige baten	0	0	137	137
Overhead incidenteel	baten	**Totaal baten**	**0**	**173**	**310**	**137**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**0**	**0**	**-274**	**-274**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	0	0
		Onttrekking	0	0	8	0
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**-266**	**-266**

DVO en gemeentelijke opbrengsten

In de tabel op de volgende pagina zijn de bedragen per gemeente weergegeven die in 2024 in rekening zijn gebracht. De € 29,5 miljoen gemeentelijke opbrengsten kunnen worden gesplitst in:

- Inwonersbijdrage (basistaken): € 19,9 mln.
- Overige bijdragen (specifieke taken): € 9,6 mln.

Daarnaast is er nog € 14,2 mln. aan overige opbrengsten gerealiseerd in 2024, bestaande uit:

- Opdrachten derden: € 6,6 mln.
- Doeluitkeringen: € 7,6 mln.

Tabel opbrengsten GGD Groningen 2024 per gemeente

Gemeentelijke bijdragen	Deelprogramma	Product	Centrum gemeente	Groningen	Het Hogeland	Midden-Groningen	Oldambt	Pekela	Stadskanaal	Veendam	Westerkwartier	Westerwolde	Eemsdelta	Eindtotaal
Inwonersbijdrage	Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	Algemeen: Adviseren over gezonde wijken, dorpen en		-640.769	-130.968	-166.085	-105.057	-33.261	-86.866	-74.907	-175.380	-72.466	-123.788	-1.609.546
	Gezond en veilig opgroeien	JGZ		-6.149.958	-1.257.009	-1.594.044	-1.008.308	-319.240	-833.720	-718.941	-1.683.246	-695.510	-1.188.083	-15.448.059
	Gezondheid beschermen en bevorderen	Algemeen: Gezondheid beschermen en bevorderen		-1.141.935	-233.403	-295.984	-187.225	-59.276	-154.806	-133.493	-312.549	-129.144	-220.605	-2.868.421
Totaal Inwonersbijdrage				**-7.932.662**	**-1.621.380**	**-2.056.113**	**-1.300.590**	**-411.778**	**-1.075.392**	**-927.341**	**-2.171.174**	**-897.120**	**-1.532.476**	**-19.926.026**
Vergoeding	Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	Epidemiologie		-3.564										-3.564
		Gezondheidsbevordering		-206.365	-7.813	-10.696	-7.500	-2.517	-6.321	-3.835	-8.930	-6.977	-8.184	-269.138
	Gezond en veilig opgroeien	JGZ		-1.727.150	-400.575	-392.579	-353.466	-74.076	-316.279	-274.602	-459.213	-133.061	-371.448	-4.502.448
		Logopedie		-183.229	-118.708	-25.028		-5.404	-80.512	-52.952	-150.624		-52.276	-668.733
	Gezondheid beschermen en bevorderen	Forensische geneeskunde		-193.421	-22.521	-23.124	-28.339	-5.148	-11.842	-12.493	-42.737	-22.116	-25.660	-387.400
		OGGz	-663.539	-233.808	-232.659	-36.347	-28.140	-7.564	-16.296	-12.988	-166.638	-31.656	-80.830	-1.510.466
		Seksuele gezondheid		-252.736										-252.736
	Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van de kwaliteit , veiligheid en hygiëne	Toezicht & Advisering		-469.036	-248.231	-187.748	-150.393	-19.683	-80.422	-76.533	-182.572	-62.038	-180.581	-1.657.238
	Overhead	Overhead		-34.965										-34.965
Totaal Vergoeding			**-663.539**	**-3.304.274**	**-1.030.508**	**-675.524**	**-567.838**	**-114.392**	**-511.672**	**-433.403**	**-1.010.713**	**-255.847**	**-718.979**	**-9.286.689**
Eindtotaal			**-663.539**	**-11.236.936**	**-2.651.888**	**-2.731.637**	**-1.868.428**	**-526.170**	**-1.587.064**	**-1.360.744**	**-3.181.887**	**-1.152.967**	**-2.251.455**	**-29.212.715**

3. JAARVERSLAG RIGG

3.1. Programma RIGG

Wat houdt het deelprogramma in

De RIGG heeft de opdracht om op het gebied van de Jeugdhulp voor de Groninger gemeenten de volgende taakgebieden in te richten en uit te voeren:

1. Inkoop en contractmanagement
2. Advies
3. Monitoring
4. Bijdrage aan de transformatie
5. Taken op het gebied van financiën, administratieve processen en ICT

Wat hebben we bereikt en gedaan

In 2024 vond voor de RIGG een aantal belangrijke ontwikkelingen plaats. Na bijna 10 jaar kwam er een einde aan de gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid en Zorg. Deze regeling omvatte zowel de taken rondom publieke gezondheid, uitgevoerd door GGD Groningen, als de regionale jeugdhulptaken door de RIGG. De Groninger gemeenten hebben gezamenlijk besloten om de uitvoering van regionale jeugdhulptaken door de RIGG onder te brengen in een centrumregeling. Deze centrumregeling heeft de gemeente Groningen de centrumgemeente; de ingangsdatum is 1 januari 2025.

Daarnaast is in 2024 het hybride inkoopmodel geëvalueerd en is met gemeenten gesproken over de lokale inkoop voor de komende jaren. De Groninger gemeenten staan voor het besluit over de aansluiting van de lokale inkoop op de specialistische en hoogspecialistische jeugdhulp. Dit proces leidde in het najaar tot een nieuw programma, genaamd het Langjarig perspectief transformatie jeugdhulp. Dit programma loopt door in 2025, onder aansturing van het Strategisch OpdrachtgeversOverleg (SOO).

En tenslotte kondigde Hemmala Sheerbahadoersing in november 2024 aan met ingang van 1 januari 2025 te stoppen als directeur van de RIGG. De RIGG was betrokken bij de werving en selectie van een nieuwe directeur; dit proces is vanuit het SOO aangestuurd.

Landelijke ontwikkelingen en regionale programma's

De RIGG was in 2024 betrokken bij diverse landelijke en bovenregionale ontwikkelingen en werkten diverse medewerkers vanuit verschillende rollen mee aan regionale programma's.

a. Landelijke ontwikkelingen

- **Hervormingsagenda Jeugd (HVA)**. In het najaar van 2023 hebben alle jeugdregio's een zelfscan gedaan. Het resultaat van deze scan was dat onze regio is aangemerkt als een 'robuuste regio'. In het voorjaar van 2024 is een programmamanager aangesteld die samen met de Groninger gemeenten de vervolgstappen heeft uitgewerkt.
- **Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming**. Begin dit jaar is de programma- en bijpassende overlegstructuur ingericht. Hierna is het programmateam gestart met de voorbereidingen van de drie regionale proeftuinen. Deze zijn in juni gestart met als doel om

op een andere manier samen te werken rondom casuïstiek met (on)veiligheidsissues. Onze proeftuinen maakten geen onderdeel uit van de formele landelijke proeftuinen; de landelijke ontwikkelingen werden wel door het team op de voet gevolgd. Eind 2024 is voor de bekostiging van het vervolg op de proeftuinen een landelijke subsidieaanvraag ingediend.

Beide ontwikkelingen hebben in meer of mindere mate impact op de landelijke jeugdregio's, inclusief de Jeugdregio Groningen. De uitwerking van de Hervormingsagenda Jeugd heeft impact op de toegang van de Groninger gemeenten. Het is daarom direct gelinkt aan de lokale inkoop van jeugdhulp en de regionale inkoop van HSJ. Hierom stonden beide onderwerpen met regelmaat op de ambtelijke en bestuurlijke agenda's.

b. Bovenregionale Samenwerking 3Noord

In 2023 is de basis gelegd voor intensievere samenwerking tussen de jeugdhulpregio's Groningen, Friesland en Drenthe. Dit leidde in het voorjaar 2024 tot een Uitvoeringsplan 3Noord, gericht op het in stand houden van essentiële schaarse voorzieningen en waar mogelijk gezamenlijke inkooptrajecten. Een van de belangrijke transformatiebewegingen in dit dossier is de afbouw van gesloten jeugdzorg en de opbouw van kleinschalige voorzieningen. Hiervoor is eind 2024 namens 3Noord een aanvraag ingediend voor een SPUK-regeling. Het onderliggende transformatieplan wordt in afstemming met Elker in 2025 nader uitgewerkt. Door diverse ontwikkelingen bij Jeugdhulp Friesland is sinds najaar 2024 Elker de enige aanbieder van gesloten jeugdzorg in 3Noord.

c. Ontwikkelingen Hoogspecialistische Jeugdhulp (HSJ)

Het programma HSJ richt zich op de transformatie van de hoogspecialistische jeugdhulp en de manier van werken binnen de keten. In 2024 bespraken we binnen mondelinge consultaties de beoogde werkwijze en netwerksamenwerking. Dit leidde tot een veranderstrategie die samen met gemeenten is opgesteld. Deze veranderstrategie bevat de voorgestelde koers en de stappen die noodzakelijk zijn om onze ambities en transformatie opgaven te bereiken. De bestuurlijke besluitvorming stond voor juni gepland maar is uitgesteld naar het najaar.

Samen met gemeenten is namelijk geconstateerd dat HSJ niet op zichzelf staat maar onderdeel is van een breder plaatje. Het raakt de lokale inkoop van jeugdhulp door gemeenten en het zogenoemde middensegment, inmiddels bekend als de aanvullende hulp voor jeugd en gezin. Het totaalplaatje komt samen in het eerdergenoemde programma Langjarig perspectief transformatie jeugdhulp'.

d. Evaluatie lokale inkoop (hybride inkoopmodel)

De Groninger gemeenten onderzochten tot medio 2024 mogelijkheden om jeugdhulp effectiever en efficiënter in te zetten. De ervaringen van de 'verkennergemeenten' werden in mei gepresenteerd; de bestuurlijke evaluatie vond plaats in het najaar. Afgesproken is om de vervolgstappen via de lijn van het SOO af te stemmen en op te nemen in het programma Langjarig perspectief transformatie jeugdhulp.

e. Regionaal Bestuurlijk Platform (RBP)

In de eerste helft van 2024 organiseerde de RIGG twee bijeenkomsten van het Regionaal Bestuurlijk Platform. Aan het RBP neemt een tiental strategische kernaanbieders deel en een bestuurlijke afvaardiging van de Groninger gemeenten. Belangrijke agendapunten waren in 2024 de arbeidsmarktproblematiek en werkwijzen om uithuisplaatsing te voorkomen. Eind november vond een regionale bijeenkomst met alle aanbieders, verwijzers en gemeenten plaats. De ruim 150 aanwezigen werden onder meer geïnformeerd over de ontwikkelingen binnen HSJ en het Langjarig perspectief transformatie jeugdhulp.

De RIGG organiseert voor de leden van het RBP en de wethouders en/of directeur sociaal domein van de Groninger gemeenten in januari 2025 een studiereis over de aansluiting onderwijs-jeugdhulp in Leuven (België).

f. Spoed voor Jeugd (S4JG)
Spoed voor Jeugd Groningen is het regionale meldpunt voor crises. In 2024 startten de uitvoerende partijen met een nieuw contract. De (doorlopende) ambitie is om de crisisaanpak te verbeteren en de samenwerking tussen S4JG, jeugdhulpaanbieders en gemeenten te versterken. De RIGG organiseert per kwartaal besprekingen met alle betrokken partijen; aan de hand van monitoringsgegevens wordt jaarlijks een rapportage opgesteld.

g. Nieuwe Gemeenschappelijke Regeling Taken Regionale Jeugdhulp Governance PG&Z
Het project om de huidige gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid en Zorg te splitsen, kreeg in 2024 zijn beslag. De splitsing leverde een eigen gemeenschappelijke regeling op voor de GGD Groningen en een centrumregeling voor de taken op het gebied van jeugdhulp die bij de RIGG zijn belegd. De centrumgemeente is de gemeente Groningen. Om de positie en taken van de RIGG goed te borgen is besloten de RIGG als aparte directie binnen de gemeente Groningen onder te brengen. Het hele proces verliep volgens planning, met diverse afstemmingsmomenten en formele besluitvorming in het najaar van 2024. De ingangsdatum van beide regelingen is 1 januari 2025.

h. Werkbezoeken Jeugdregio Groningen
In 2024 organiseerde de RIGG een viertal werkbezoeken voor wethouders en leden van het SOO. De jeugdhulpaanbieders die zijn bezocht, waren: Ambiq, het Leger des Heils, Zorgkracht12 en Lentis Jonx. De werkbezoeken aan jeugdhulpaanbieders werden goed bezocht en zijn door alle partijen positief ervaren. In 2025 vervolgt de RIGG met het organiseren van werkbezoeken voor wethouders Jeugd en directeuren sociaal domein van de Groninger gemeenten.

i. Regionaal Expertteam Groningen
Een nieuwe coördinator werd geworven voor het regionaal expertteam. Deze functie werd van november 2023 tot de zomer 2024 tijdelijk ingevuld. Sinds medio 2024 geeft de nieuwe coördinator samen met de inhoudelijke coördinator sturing aan de doorontwikkeling van het expertteam.
Door de zorgadviseur wordt het expertteam ondersteund bij het vinden van een passende oplossing voor kinderen die tussen wal en schip dreigen te raken. Deze nieuwe rol voor onze regio wordt sinds december 2023 ingevuld.

Wat heeft het gekost (bedragen * € 1.000)			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	**baten of lasten**	**Programma- onderdeel**	**2024**	**2024**	**2024**	**2024**
RIGG	lasten	**Totaal lasten**	**-3.670**	**-3.670**	**-3.717**	**-47**
RIGG	baten	Bijdrage gemeenschappelijke regeling	3.515	3.515	3.474	-41
		Overige bijdragen			84	84
		Totaal baten	**3.515**	**3.515**	**3.558**	**43**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**-155**	**-155**	**-159**	**-4**
Reserve-mutaties		Toevoeging	-	-	-	-
		Onttrekking	-	-	-	-
		Gerealiseerd resultaat	**-155**	**-155**	**-159**	**-4**

4. PARAGRAFEN

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) provincies en gemeenten kent de begroting een aantal verplichte paragrafen. In deze jaarrekening zijn de paragrafen Weerstandsvermogen en Risicobeheersing, Bedrijfsvoering en Financiering opgenomen. De overige verplichte paragrafen (Lokale heffingen, Onderhoud kapitaalgoederen, Verbonden partijen en Grondbeleid) zijn niet van toepassing en derhalve niet opgenomen.

4.1. Paragraaf: Weerstandsvermogen en risicobeheersing

4.1.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het BBV schrijft voor dat we in de jaarrekening een beoordeling moeten geven van het weerstandsvermogen. Deze beoordeling geeft aan hoe robuust de begroting is. Een robuuste begroting houdt volgens de BBV-voorschriften in dat niet elke financiële tegenvaller in de begroting dwingt tot bezuinigen. De beoordeling van het weerstandsvermogen bestaat uit de volgende componenten:

1. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit; de weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeenschappelijke regeling beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken,
2. een inventarisatie van de risico's en ontwikkelingen;
3. een beoordeling van de weerstandscapaciteit en de risico's
4. de kengetallen ter ondersteuning van de beoordeling van de financiële positie.

4.1.2 Weerstandscapaciteit PG&Z-regeling

De beschikbare weerstandscapaciteit van de GGD is gelijk aan de algemene reserve per 31 december 2024 van € 615.000. De bestemmingsreserves dienen ter afdekking van incidentele uitgaven en zijn derhalve buiten de risico-afweging voor het weerstandsvermogen gehouden. In de begroting is de aard van de bestemmingsreserve beschreven.

De beschikbare weerstandscapaciteit van de RIGG is gelijk aan de algemene reserve per 31 december 2024 van € 1.075.000. De bestemmingsreserves dienen ter afdekking van incidentele uitgaven en zijn derhalve buiten de risico-afweging voor het weerstandsvermogen gehouden. De algemene reserve van de RIGG is niet beschikbaar voor risico's van de GGD.

4.1.3 Inventarisatie risico's en ontwikkelingen

In deze paragraaf wordt een uitgebreide toelichting gegeven op de risicoparagraaf van het **programma Gezondheid**.

Programma Gezondheid

De GGD monitort periodiek de risico's voor uitvoering van de GGD-taken in het kader van de P&C-cyclus. Onderstaand overzicht geeft een actueel beeld van de risico's van de GGD. Voor de afdekking van deze risico's zijn geen middelen beschikbaar en dient de weerstandscapaciteit.

Nummer	Financiële risico's	Risico-inschatting	Structureel	Incidenteel
1	WW risico	100.000	100.000	
2	Boventalligheid	250.000	250.000	
3	Verminderen en uitname taken	100.000	100.000	
4	Indexering	350.000		350.000
5	Landelijke ontwikkelingen	p.m.	p.m.	
6	Medische Arrestantenzorg		125.000	
7	Hogere kosten bedrijfsvoering	200.000	200.000	
8	Ontvlechting ICT gemeente Groningen	200.000	200.000	
9	Huisvesting	p.m.	p.m.	p.m.
	Totaal financiële risico's	**1.325.000**	**975.000**	**350.000**

1. WW-risico

Risico

De rekening van het UWV voor medewerkers die in de WW komen en een WW-uitkering ontvangen komt ten laste van de GGD. GGD Groningen werkt voor tijdelijke opdrachten in de regel met tijdelijke aanstellingen. Indien een aanstelling niet wordt verlengd door krimp van de vraag is er een potentieel WW-risico. Dit risico wordt t.o.v. vorige jaren verhoogd ingeschat op € 40.000 per medewerker, waarbij wordt uitgegaan van drie en een halve medewerker. In de begroting is een budget opgenomen van € 40.000 voor dekking van het WW-risico van één medewerker.

Kans

Het jaarlijkse WW-risico wordt geschat op € 140.000, waarbij we uitgaan van drie en een halve medewerkers per jaar. Derhalve resteert nog een claim op het weerstandsvermogen van **€ 100.000**. De verhoging volgt uit de ontwikkelingen die eerder in de nota zijn omschreven, waardoor er kans is dat de uitstroom van medewerkers verhoogt de komende jaren.

Beheersmaatregelen

De GGD zal tijdelijke opdrachten of de flexibele schil minder met tijdelijke contracten moeten invullen en meer met een constructie via pay roll of externe inhuur.

2. Risico boventallige medewerkers

Risico

Ervaring van de afgelopen jaren leert dat de situatie van boventalligheid of medewerkers die op een ander spoor komen door veranderende werkzaamheden, gemiddeld vier medewerkers op jaarbasis zijn. Het risico wordt geraamd op € 62.500 per medewerker.

Kans

De claim op het weerstandsvermogen is **€ 250.000**. Hiermee kan het risico voor vier medewerkers voor een jaar worden opgevangen.

Beheersmaatregelen

Boventallige medewerkers worden zo snel mogelijk opgenomen in een herplaatsingstraject. Eens per kwartaal wordt de voortgang van het traject geëvalueerd. Als er sprake is van onvoldoende voortgang wordt binnen twee jaar een ontslagtraject ingezet.

3. Risico taakuitname en verminderen contracten derden

Risico

Dit risico houdt in dat gemeenten en/of derden contracten met de GGD opzeggen of verlagen. De GGD zal dan de capaciteit moeten verlagen of verschuiven en de overhead naar rato moeten verlagen. Ingewikkeld is dat de GGD niet zonder meer binnen het personeelsbestand kan schuiven. Ook heeft de overhead vooral een vast karakter. Gezien de opzeggingen en verlagingen van de laatste jaren is de GGD minder flexibel geworden om nieuwe taakuitnames op te vangen.

<u>Facultatieve taken</u>
De totale omvang van de facultatieve taken van de GGD is ca. € 5 mln. De dienstverlening tussen de deelnemende gemeenten en de GGD wordt met dienstverleningsovereenkomsten afgestemd en vastgelegd. De deelnemende gemeenten hadden voor 2021 voor ca. € 0,6 mln. aan taken opgezegd. Voor 2022 en 2023 is de omvang van het aantal opgezegde taken relatief beperkt gebleven. Gezien de opzeggingen van de afgelopen jaren, is het gemiddelde ca € 0,2 mln. per jaar. Deze omzet is voor 2/3 primair personeel en voor 1/3 overhead. De Frictieregeling is in 2019 bijgesteld om vooral de structurele teruggang in overhead tijdelijk op te kunnen vangen. Als dit tempo echter doorgaat komt er een punt dat de overhead structureel niet meer is terug te brengen of tijdelijk is op te vangen met de Frictieregeling.

Kans

- Gezien de maatregelen ten aanzien van de facultatieve taken is de kans dat dit risico extra incidentele effecten heeft vooral aanwezig bij de overhead. De claim op het weerstandsvermogen is **€ 100.000**, uitgaande van € 300.000 aan opgezegde facultatieve taken.

Beheersmaatregelen
Het risico van taakuitname is vooral gelegen in de overhead en medewerkers primair proces, die één op één zijn verbonden aan de opdracht. Indien dat laatste niet het geval is kan met natuurlijk verloop de afname voor een deel worden opgevangen. Ook wordt op het moment van taakuitname bekeken of medewerkers zo snel mogelijk ingezet kunnen worden op formatieplaatsen die nog niet bezet zijn of die vrijkomen. In het geval van herplaatsing worden medewerkers binnen twee weken in een herplaatsingstraject geplaatst.

Bij grotere uitname van taken bestaat het risico dat de vaste overhead moet krimpen. Het gaat hierbij om onder andere de huisvesting en ICT. In de afspraken met de gemeente Groningen is vastgelegd dat een bezuiniging op de overhead ook effect heeft op de servicelevel agreements (SLA's) met de gemeente Groningen.

4. Risico indexering

Risico
De reguliere loonindexering (4,0% voor 2026) en prijsindexering (2,0% voor 2026) wordt vooraf ingeschat. Achteraf blijkt vaak dat de indexering te laag is ingeschat. Dit wordt structureel een jaar later hersteld, maar niet met terugwerkende kracht. Incidenteel is er een nadeel in het jaar dat de indexering te laag bleek ingeschat. Het totaal effect van een verkeerde indexering wordt op 2,5% van de personele kosten, à **€ 700.000** incidenteel ingeschat.

Kans
De kans dat het risico zich voordoet wordt op 50% geschat, waarmee de claim op het weerstandsvermogen **€ 350.000** bedraagt.

Beheersmaatregel
Jaarlijks voldoende aandacht voor toereikende indexeringsafspraken bij de ontwerpbegroting op basis van actuele (markt)ontwikkelingen. Bij onvoorziene verhogingen die niet binnen de reguliere P&C-cyclus kunnen worden opgevangen, wordt een voorstel tot compensatie ingediend bij de deelnemende gemeenten.

5. Risico landelijke ontwikkelingen

Risico
De ontwikkelingen die volgen uit het coalitie-akkoord van kabinet Schoof geven een significant risico op de begroting van GGD Groningen. Deze ontwikkelingen zijn uitgezet in de uitgangspuntennotitie begroting 2026.

Kans
De kans dat en in welke mate bovengenoemde risico's optreden kan moeilijk worden gekwantificeerd gezien de onduidelijkheden. Daarom is het hier als p.m. post opgenomen.

6. Risico medische arrestantenzorg

Risico
GGD Groningen heeft een overeenkomst met de Politie Noord-Nederland om de medische arrestantenzorg (MAZ) uit te voeren. Dit vormt een wezenlijk deel van de werkzaamheden van de afdeling Forensische Geneeskunde, met een omzet van ca. **€ 250.000**. De Politie heeft in 2024 deze taak middels een Europese aanbesteding in de markt gezet. Hier heeft de GGD op insgeschreven. De gunning is meermaals uitgesteld, verwachting is nu voorjaar 2025. Het risico is dat de omzet vervalt bij het niet gegund krijgen van de opdracht.

Kans
Momenteel kan niet worden ingeschat hoe realistisch de kans is op gunning van de opdracht. Daarom wordt er voor 50% rekening gehouden in de weerstandscapaciteit met **€ 125.000**.

Beheersmaatregelen
Er zijn geen verdere maatregelen getroffen, de uitkomst van de aanbesteding is leidend.

7. Risico hogere kosten bedrijfsvoering

Risico
Op diverse terreinen zal sprake zijn van hogere ICT kosten voor de GGD. Het is de verwachting dat er meer ICT-investeringen nodig zullen zijn in de nabije toekomst als gevolg van strengere regelgeving (privacy e.a.). Ook wordt de aanschaf van een nieuw digitaal kinddossier serieus overwogen. Daarnaast speelt social media sinds corona zo'n belangrijke rol in de dienstverlening van de GGD dat een stap hierin terug doen geen optie is. Deze uitbreiding kan niet gedekt worden uit de reguliere formatie van bedrijfsvoering. Daarnaast zal taakafname ook een direct gevolg hebben op de dekking van bedrijfsvoeringstaken, omdat het indirect ook de overhead raakt.

Kans
Deze kosten worden geschat op € 250.000 per jaar met een kans van optreden van 80%, resulterend in een verwacht risico van **€ 200.000**.

Beheersmaatregelen
De Informatiemanager heeft het applicatie-landschap van de GGD in beeld gebracht. Hieruit is naar voren gekomen dat er investeringen nodig zijn op ICT-gebied. Dit beeld zien we ook terug bij andere GGD'en waar al geïnvesteerd wordt in extra ICT-personeel en op het gebied van social media.

8. Risico ontvlechting ICT-gemeente Groningen

Risico
De GGD Groningen werkt aan het project om de ICT-omgeving elders af te nemen dan bij de gemeente groningen en trekt hierin gezamenlijk op met de Veiligheidsregio Groningen. De verwachting is dat in 2025 het grootste deel van dit project is afgerond. In de begroting wordt rekening gehouden met de structurele kosten die volgen uit de SLA met de gemeente Groningen voor deze diensten. Echter, dit zijn oude prijsafspraken en de markt heeft zich verder ontwikkeld over de duur van het contract. Het is dus geen garantie dat uit volgende aanbestedingen dezelfde prijzen volgen als in de vorige situatie. Wat overigens ook geldt voor de nieuwe aanbestedingen die voor de gemeente Groningen zouden gaan gelden, als de situatie onveranderd zou blijven. Daarnaast kan er ook sprake zijn van overlap in de dienstverlening wanneer de systemen gemigreerd dienen te worden. Een voorlopige inschatting is dat dit zou kunnen oplopen tot € 300.000.

Kans
De kans dat dit risico zich voordoet wordt op 66% geschat. De betekent een claim van **€ 200.000** op het weerstandsvermogen.

Beheersmaatregelen
In het project en aanbesteding wordt de weging van de prijsfactor hoog meegenomen.

9. Risico huisvesting

Risico
In juli 2024 heeft het AB besloten om de samenwerking met de Veiligheidsregio groningen aan te gaan om te komen tot een nieuwbouwlocatie op de voormalig Arrivalocatie in Groningen. Wanneer GGD Groningen besluit zich terug te trekken uit deze samenwerking, komen eventuele gemaakte kosten en verdere schade aan de VRG voor rekening van de GGD. De omvang van dit incidentele risico is afhankelijk van de fase waarin het project zich bevindt (**p.m.**).

Kans
De kans dat dit risico zich voordoet wordt niet hoog ingeschat. Bovendien worden zowel de VRG en de GGD door dezelfde deelnemers (gemeenten) gefinancierd.

Beheersmaatregelen
Afspraken over risico's worden in de overeenkomst vastgelegd.

4.1.4 Beoordeling toereikendheid weerstandsvermogen

Voor het **programma Gezondheid** bedragen de vrije reserves die tot het weerstandsvermogen gerekend mogen worden per begin boekjaar 2024 € 615.000. De resultaatbestemming van 2024 die in de jaarrekening van 2024 wordt verwerkt leidt tot een afname van de algemene reserve naar € 129.000. De reserve is hiermee niet toereikend om de structurele of incidentele risico's af te dekken.

Voor het **programma RIGG** bedragen de vrije reserves die tot het weerstandsvermogen gerekend mogen worden per ultimo boekjaar 2024 € 1.075.000. De resultaatbestemming van 2024 die in de jaarrekening van 2024 wordt verwerkt leidt tot een afname van de algemene reserve naar € 916.000. Het weerstandsvermogen binnen het programma RIGG is gezien de benodigde weerstandscapaciteit toereikend. Mocht de keuze gemaakt worden voor een eigen gemeenschappelijke regeling voor de Jeugdhulp, dan dient de hoogte van het vereiste weerstandsvermogen geëvalueerd te worden.

4.1.5 Kengetallen ter ondersteuning van de beoordeling van de financiële positie

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeenschappelijke regeling. Om dit te bereiken wordt vanuit het BBV voorgeschreven dat de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing minimaal de volgende kengetallen bevat: netto schuldquote, solvabiliteitsratio en structurele exploitatieruimte.

Hieronder wordt per kengetal weergegeven welke verhouding wordt uitgedrukt:

De **netto schuldquote** weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeenschappelijke regeling ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

De **solvabiliteitsratio** geeft inzicht in de mate waarin de gemeenschappelijke regeling in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. Het eigen vermogen van de gemeenschappelijke regeling bestaat volgens artikel 42 van het BBV uit de reserves (zowel de

algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

De **structurele exploitatieruimte** vergelijkt de structurele baten en structurele lasten met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder rente en aflossing) te dekken. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17, onderdeel c, van het BBV) en uitgedrukt in een percentage.

Rekening 2024	Verloop van de kengetallen		
Kengetallen:	Rekening 2023	Begroting 2024	Rekening 2024
netto schuldquote	5%	6%	-4%
solvabiliteitsratio	5%	15%	4%
structurele exploitatieruimte	2%	0%	2%

De functie van de RIGG als 'administratiekantoor' bepaalt in belangrijke mate de uitkomst van de kengetallen in de balans. Dit verklaart de schommelingen en vertroebelt het inzicht in de kengetallen.

4.2. Paragraaf: Financiering

Renterisiconorm
De PG&Z-regeling financiert haar investeringen in beginsel uit eigen middelen, verkregen uit bijdragen van deelnemende gemeenten. Wanneer de eigen middelen ontoereikend zijn kan voor investeringen aanvullende financiering worden aangetrokken.

Om het risico van renteaanpassing en herfinanciering bij langlopende leningen (> 1 jaar) te beperken is de renterisiconorm ingesteld. Deze norm is bij ministeriële regeling bepaald en houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Uit het volgende overzicht blijkt dat ruim binnen de renterisiconorm wordt gebleven.

Berekening renterisiconorm (in mln.)	2024
1. Rente herziening	0
2. Betaalde aflossing	0,0
3. Renterisico (1+2)	**0,0**
4. Begrotingstotaal	36,2
5. Vastgesteld percentage	0,2
Renterisiconorm (4*5)	**7,2**
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	**7,2**

Renteresultaat

Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen in ’s Rijksschatkist aan te houden, hierover wordt rente gerekend. Dat maakt dat in 2024 er een positief renteresultaat is van ca. € 225.000. Deze middelen zijn vrij besteedbaar en zijn verantwoord op de overhead.

4.3. Paragraaf: Bedrijfsvoering

De huidige stand van zaken en beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering zijn reeds uitgewerkt in paragraaf 2.6.

Rechtmatigheidsverantwoording

Ter onderbouwing van de rechtmatigheidsverantwoording zijn hier de bevindingen uit de controle op rechtmatigheid gedurende het jaar opgenomen.

Begrotingscriterium

Ten behoeve van het begrotingscriterium wordt een analyse gedaan op de resultaten per deelprogramma. Hierbij is er sprake van onrechtmatigheid als het saldo van baten en lasten de begroting overschrijdt. Immers, het algemeen bestuur heeft het budgetrecht en geeft het dagelijks bestuur de financiële kaders die gehanteerd moeten worden. Hierbij is een uitzetting van de begroting van zowel baten en lasten die past binnen het beleid geen onrechtmatigheid. Alleen als een overschrijdingen plaats vindt op de lasten van het programma, spreken we van een onrechtmatigheid. Onderstaand tabel geeft de resultaten per deelprogramma weer, inclusief reservemutaties, waarbij een negatief resultaat een onrechtmatigheid betekent:

Programma (* € 1.000)	Gerealiseerde overschrijding van lasten	Begrote overschrijding van lasten	Resultaat t.b.v. begrotings-criterium
Gezondheid	**903**	**442**	**476**

Het totaal van overschrijding van de lasten op het programma Gezondheid is € 0,476 mln. Dit totaal is hoger dan de vastgestelde verantwoordingsgrens van 1% van de totale lasten à € 480.000. De verklaring voor de overschrijding is opgenomen in hoofdstuk 5.2 en 5.3. De totale overschrijding wordt in grote mate beïnvloed door een te herstellen fout uit de jaarrekening 2023. Daar was ten onrechte € 85.000 opgenomen als opbrengst voor de afrekening van de consultatiebureaus. Dit is hersteld in 2023, met een nadelig effect van ca. € 170.000.

Deze overschrijdingen passen binnen de vastgestelde beleidskaders en worden met name veroorzaakt door een hoog ziekteverzuim. Dat maakt dat om de verwachte productie te leveren, vooral voor de JGZ, verhoogde personele lasten waren in 2024.

Omdat de netto overschrijding past binnen het vastgestelde beleid en blijft onder de verantwoordingsgrens van 1% van de totale lasten en is derhalve rechtmatig.

Het resultaat van programma RIGG is binnen de begroting gebleven en derhalve is er rechtmatig gehandeld binnen dit criterium.

Om in de toekomst een soortgelijke overschrijding te voorkomen zijn er aanpassingen gemaakt in het model waarmee wordt gestuurd in de JGZ. Hierdoor heeft het een nauwere aansluiting bij de

financiën. Bovendien wordt er een plan opgesteld hoe er geprioriteerd wordt in de uit te voeren taken, wanneer de productiviteit niet voldoende is om aan alle taken te blijven voldoen binnen de financiële kaders.

Voorwaardencriterium

Ten behoeve van de controle op de rechtmatigheid van inkopen gedaan door de GGD Groningen zijn er gedurende het jaar drie inkoopscans op rechtmatigheid binnen de aanbestedingswet en twee steekproeven gedaan op inkoopfacturen. De resultaten hiervan leiden niet tot een onrechtmatigheid die opgenomen dient te worden in de rechtmatigheidsverantwoording.

Inkoopscans

Uit de inkoopscans zijn geen onrechtmatigheden gebleken. Risico's uit voorgaande jaren op het gebied van beveiliging en het wagenpark zijn weggenomen door het Europees aanbesteden van deze diensten in 2024. Het volgende risico resteert:

- *Kinddossier*
  MLCAS wordt als digitaal kinddossier gebruikt. Daarvoor zijn er contracten met Netsourcing (hosting) en Allegro Sultum. Het originele contract dat is afgesloten bleef onder de Europese aanbestedingsgrens van € 221.000 per 4 jaar. Echter, over de jaren zijn er uitbreidingen en toevoegingen geweest op het pakket dat wordt afgenomen, waardoor het totaalbedrag € 225.000 overschrijdt. Hosting is € 460.000 per 4 jaar en het programma zelf € 501.000 per 4 jaar. De opbouw van het contract maakt het een onzekerheid wat betreft de aanbestedingsplicht. Er is nog niet besloten tot een aanbesteding voor een nieuw kinddossier.

Steekproeven

Volgens de procedure zoals later vastgesteld in het Intern Controleplan van GGD Groningen zijn er gedurende het jaar vier steekproeven uitgevoerd, per kwartaal. De resultaten (cumulatief zijn als volgt):

- Afwijkingen die zijn geconstateerd op het gebied van juiste boeking (juiste manager akkoord, juiste programma, correcte BTW), zijn gedurende het jaar direct gecorrigeerd.
- Geconstateerd is dat er niet voor alle inkopen die gecontroleerd zijn in de steekproef een prestatielevering kan worden aangetoond. De afwijkingen zijn als volgt:

bedragen x €1000

	Q1	Q2	Q3	Q4	Totaal
Totaal steekproef	€ 2.875	€ 2.366	€ 2.296	€ 3.265	€ 10.802
Onzekerheden		€ 22	€ 85	€ 48	€ 155
Fouten	€ 56	€ 394	€ 7	€ 21	€ 478
Gecorrigeerd	€ 51	€ 389	€ 0	€ 0	€ 440
Restant	€ 5	€ 5	€ 7	€ 21	€ 38

Percentage van begrotingstotaal (44.000) **0,09%**

RIGG

De RIGG heeft een dermate andere bedrijfsvoering voor zijn programma dan de GGD Groningen, dat er een apart intern controleplan is opgesteld. Uit de hierin beschreven controles zijn geen bijzonderheden naar voren gekomen. Er is dus rechtmatig gehandeld.

Misbruik en oneigenlijk gebruik

Er zijn geen onrechtmatigheden geconstateerd binnen dit criterium.

5. JAARREKENING 2024

5.1. Overzicht van baten en lasten

Overzicht van baten en lasten PG&Z			Primitieve Begroting	Actuele begroting	Jaarrekening	Afwijking
Programma	baten of lasten	Deelprogramma	2024	2024	2024	2024
Gezondheid - GGD	lasten	Gezond en Veilig Opgroeien	-20.222	-20.750	-22.966	-2.216
		Gezondheid beschermen en bevorderen	-11.035	-11.190	-16.505	-5.315
		Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	-2.258	-2.667	-2.873	-206
		Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering	-1.578	-1.624	-1.712	-88
		Totaal lasten programma Gezondheid	**-35.093**	**-36.231**	**-44.057**	**-7.826**
Gezondheid - GGD	baten	Gezond en Veilig Opgroeien	20.222	20.750	22.064	1.314
		Gezondheid beschermen en bevorderen	11.035	11.190	16.965	5.775
		Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	2.168	2.225	2.639	414
		Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering	1.578	1.624	1.744	120
		Totaal baten programma Gezondheid	**35.003**	**35.789**	**43.412**	**7.623**
Overhead - RIGG	lasten	RIGG	-3.670	-3.670	-3.717	-47
	baten	RIGG	3.515	3.515	3.558	43
		Totaal programma RIGG	**-155**	**-155**	**-159**	**-4**
Overhead		Overhead incidenteel	0	0	-274	-274
Algemene dekkingsmiddelen		Algemene dekkingsmiddelen				
Vennootschapsbelasting		Vennootschapsbelasting				
		Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-245**	**-597**	**-1.078**	**-481**
Reserve-mutaties		Programma Gezondheid	90	442	417	25
		programma RiGG			0	0
		totaal mutaties reserves	90	442	417	25
		Gerealiseerd resultaat	**-155**	**-155**	**-661**	**-456**

5.2. Toelichting overzicht van baten en lasten

Programma (* € 1.000)	Deelprogramma	Saldo baten en lasten	Mutatie bestemmings -reserves	Resultaat	
Gezondheid - GGD	Gezond en Veilig Opgroeien	-903		-903	N
	Gezondheid beschermen en bevorderen	460		460	V
	Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	-234	409	175	V
	Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van	32		32	V
	Overhead	-274	8	-266	N
Totaal Gezondheid		**-919**	**417**	**-502**	**N**
RIGG		**-159**	**0**	**-159**	**N**
Totaal PG&Z	**Saldo van baten en lasten**	**-1.078**	**417**	**-661**	**N**

Het resultaat van de gemeenschappelijke regeling PG&Z bedraagt € 1.063.000 negatief. Het resultaat van de GGD is € 903.000 negatief en het resultaat van de RIGG is € 159.000 negatief. Hieronder wordt per programma het resultaat over 2024 toegelicht.

Toelichting resultaat Programma Gezondheid

Het resultaat van de GGD is opgebouwd uit een negatief saldo van baten en lasten van € 903.000 waarbij er € 417.000 netto in mindering wordt gebracht op de bestemmingsreserves. Het gerealiseerd resultaat 2024 voor het programma Gezondheid komt hierdoor uit op € 486.000 negatief.

De grootste oorzaak van het ontstane tekort binnen het programma gezondheid ligt in het deelprogramma Gezond en Veilig opgroeien. De afdeling heeft te maken gehad met een hoog ziekteverzuim en veel zwangerschapsverloven waardoor er een hogere bezetting van personeel benodigd was dan formatief beschikbaar was om aan alle basistaken te voldoen.

Het negatieve resultaat op de overhead bedraagt € 250.000 in 2024. Dit wordt voor een deel veroorzaakt door een overschrijding in de kosten bedrijfsvoering als gevolg van personele kosten en inhuur. De eisen die worden gesteld aan het informatiebeheer en ICT hebben als gevolg dat er extra inzet gevergd wordt van de GGD. Hier is enerzijds geen formatie voor beschikbaar en bovendien zijn de functies moeilijk te vervullen, wat als gevolg heeft dat er inhuur gepleegd dient te worden, wat kostenverhogend werkt.

De overige deelprogramma's noteren een overschot door een hoge toename in opdrachten van derden, die door efficiënte inzet van het personeelsbestand ruim vervuld kunnen worden binnen de vergoeding.

De mutatie bestemmingsreserve bedraagt € 417.000. De onttrekkingen 2024 aan de betreffende bestemmingsreserves, bestaat uit € 293.000 aan uitgaven voor het project aardbevingen. Daarnaast wordt er € 115.000 onttrokken aan de bestemmingsreserve gezondheidsprofielen ter dekking van de

kosten van het een keer in de vier jaar uitvoeren van de gezondheidsmonitor. Verder wordt er € 8.000 onttrokken uit de bestemmingsreserve organisatieontwikkeling GGD.

De analyse van de resultaten 2024 per deelprogramma wordt toegelicht bij het betreffende deelprogramma.

Toelichting resultaat programma RIGG

Het financiële resultaat bedrijfsvoering RIGG 2024 van € -/- 159.278 ligt in lijn met het begrote resultaat van € -/- 155.000. Er zijn wel enkele afwijkingen ten opzichte van de begroting. Het belangrijkste voordelige verschil betreft lagere personele kosten dan begroot. Daarentegen waren er extra kosten voor regionale projecten zoals de hervormingsagenda en de ontvlechting RIGG uit de GR PG&Z.

5.3. Toelichting deelprogramma's Gezondheid (GGD)

Deelprogramma Gezond en veilig opgroeien

			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	**lasten**	**Programma- onderdeel**	**2024**	**2024**	**2024**	**2024**
Gezond en veilig opgroeien	lasten	**Totaal lasten**	**-20.222**	**-20.750**	**-22.966**	**-2.216**
Gezond en veilig opgroeien	baten	Inwonersbijdrage	14.705	15.233	15.233	0
	baten	Overige baten	5.517	5.517	6.831	1.314
Gezond en veilig opgroeien	baten	**Totaal baten**	**20.222**	**20.750**	**22.064**	**1.314**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**0**	**0**	**-903**	**-903**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	0	0
		Onttrekking	0	0	0	0
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**-903**	**-903**

Toelichting

De overschrijding van € 903.000 heeft voornamelijk twee oorzaken:

- De personele bezetting is hoger geweest dan er formatief beschikbaar was. De oorzaak hiervoor ligt met name in een verhoogd ziekteverzuim t.o.v. de berekende productiviteit en zwangerschapsverloven binnen de afdeling. Dat maakt dat er hogere personele lasten zijn geweest om tot dezelfde productiviteit te komen. Middels deze inzet heeft de afdeling aan alle basistaken kunnen blijven voldoen.
- In 2023 is bij de jaarrekening een fout gemaakt in de afrekening van de consultatiebureaus. Jaarlijks worden de werkelijke kosten voor de consultatiebureaus afgerekend met de gemeente waarin deze staan. Hierbij moet het uiteindelijk saldo nul zijn. In de afrekening van vorig jaar is ten onrechte uitgegaan van een nog te ontvangen bedrag van ca. € 85.000, waar dit een nog te betalen bedrag betrof. Dit is in 2024 gecorrigeerd met een nadeel van € 170.000 als gevolg.

Deelprogramma Gezondheid beschermen en bevorderen

			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	**baten of lasten**	**Programma- onderdeel**	**2024**	**2024**	**2024**	**2024**
Gezondheid beschermen en bevorderen	lasten	**Totaal lasten**	**-11.035**	**-11.190**	**-16.505**	**-5.315**
Gezondheid beschermen en bevorderen	baten	Inwonersbijdrage	2.730	2.885	2.885	0
	baten	Overige baten	8.305	8.305	14.080	5.775
Gezondheid beschermen en bevorderen	baten	**Totaal baten**	**11.035**	**11.190**	**16.965**	**5.775**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**0**	**0**	**460**	**460**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	0	0
		Onttrekking	0	0	0	0
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**460**	**460**

Toelichting

In het deelprogramma Gezondheid beschermen en bevorderen zit onder meer het product Infectieziektebestrijding (IZB). De meerkosten als gevolg van COVID worden apart verantwoord als sub-product van IZB en bedragen € 2,9 miljoen. Daarnaast is er een SPUK toegekend ter versterking van de IZB à € 1,3 in 2024. Dit verklaart de enorme stijging van lasten en baten van dit

deelprogramma ten opzichte van de begroting. Beide benoemde onderdelen van het programma zijn neutraal voor het resultaat.

Het resultaat van € 460.000 positief ontstaat door meeropbrengsten op verscheidene producten als TBC, Seksuele gezondheid, OGGz en Medische Milieukunde. Deze afdelingen verkrijgen financieringen van derden, waarvoor ze de taak efficiënt kunnen uitvoeren naast huidige taken. Daarnaast is bij de jaarrekening 2023 een te hoog bedrag gereserveerd voor de afrekening bij vaststelling van ASG en Prep. Dit valt vrij in 2024 en bedraagt € 100.000.

Meerkostenregeling Corona

Vanaf 2020 zijn de GGD'en geconfronteerd met extra kosten in verband met het bestrijden en beheersen van COVID-19. Op basis van de Wet publieke gezondheid (WPG) hebben GGD'en extra taken en opdrachten van de minister van VWS gekregen. De meerkosten worden door het ministerie van VWS direct vergoed aan de GGD'en. In de brief van 20 juli 2020 zijn de uitgangspunten voor deze meerkostenregeling uitgewerkt. De vergoeding van de meerkosten is ook van toepassing voor 2024 voor nagekomen facturen uit de periode van de meerkostenregeling (t/m juni 2023). Vanaf juni 2023 zijn er SPUK's waaruit de kosten voor COVID gedekt dienen te worden.

Verantwoording meerkosten COVID-19 2024	
Kostenspecificatie (kosten incl BTW opgeven)	**kosten 2024**
Periode 1 januari 2024 t/m 31 december 2024 doorlopende verplichtingen	
Salarissen, transitievergoeding en WW	
Overige personele kosten	-58911,57
Kosten Locaties	10566,67
Activa	
Overige meerkosten	2021,04
Periode 1 januari 2024 t/m 31 december 2024 kosten Icam-claimen	
Kosten Icam,	
Juridische kosten	
Totaal	**€ -46.323,86**

In totaal is over 2024 voor € -46.323,86 aan meerkosten verantwoord. Per onderdeel wordt hieronder toegelicht wat de aard en omvang van deze 'meerkosten' zijn.

Overige personele kosten

Dit betreft de nagekomen facturen voor medewerkers die via een uitzendbureau voor de COVID-campagne inzet hebben gepleegd. Het saldo is negatief omdat er ten onrechte eindejaarsuitkering in rekening is gebracht in een periode van de meerkostenregeling, dit is gecrediteerd in 2024 à € -80.380.

Kosten locaties

Dit betreft een nagekomen factuur voor de huur van een locatie in Appingedam. Deze was ten onrechte nog niet in rekening gebracht in 2021.

Overige meerkosten

Dit betreft de rekening van de accountant voor de controle van de meerkosten en kleine andere nagekomen facturen.

Deelprogramma Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden

Deelprogramma	baten of lasten	Programma- onderdeel	Primitieve Begroting 2024	Actuele Begroting 2024	Jaarrekening 2024	Afwijking 2024
Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	lasten	**Totaal lasten**	**-2.258**	**-2.667**	**-2.873**	**-206**
Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	baten	Inwonersbijdrage	1.532	1.589	1.589	0
	baten	Overige baten	636	636	1.050	414
Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden	baten	**Totaal baten**	**2.168**	**2.225**	**2.639**	**414**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**-90**	**-442**	**-234**	**208**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0		0
		Onttrekking	90	442	409	-33
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**175**	**175**

Toelichting

Het deelprogramma Adviseren over gezonde wijken, dorpen en steden heeft een positief resultaat van € 175.000 na reservemutaties. De verklaring voor het positieve resultaat is dat er grote meeropbrengsten zijn in 2024 t.o.v. de begroting. Veelal door verkregen subsidies.

Op epidemiologie zijn extra projectgelden geworven voor het onderzoek dat wordt gedaan. Dit levert een voordeel van € 140.000 op. Bovendien wordt hier de reserve aangesproken voor het dekken van de vierjaarlijkse gezondheidsmonitor.

Reservemutaties

Aardbevingen

Het programma voor aardbevingen wordt volledig gedekt uit de reserve Aardbevingen. Het resultaat van aardbevingen is € 293.000 negatief. Dat is lager dan begroot en maakt dat er € 293.000 onttrokken wordt uit de reserve, waar na onttrekking nog € 60.000 resteert.

Gezondheidsprofielen

Aan de reserve gezondheidsprofielen wordt het volledige bedrag van € 115.000 onttrokken.

Deelprogramma Inspecteren en adviseren van locaties ter bevordering van de kwaliteit, veiligheid en hygiëne

			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	**baten of lasten**	**Programma- onderdeel**	**2024**	**2024**	**2024**	**2024**
Inspecteren en adviseren	lasten	**Totaal lasten**	**-1.578**	**-1.624**	**-1.712**	**-88**
Inspecteren en adviseren	baten	Inwonersbijdrage	0	46	46	0
	baten	Overige baten	1.578	1.578	1.698	120
Inspecteren en adviseren	baten	**Totaal baten**	**1.578**	**1.624**	**1.744**	**120**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**0**	**0**	**32**	**32**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	0	0
		Onttrekking	0	0	0	0
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**32**	**32**

Toelichting

Dit programma bestaat volledig uit het onderdeel Toezicht en Advies. Het resultaat € 32.000 positief. De oorzaak hiervoor is dat vrijwel het volledige aanbod is gerealiseerd wat betreft toezicht voor de gemeenten. Daarnaast zijn er meeropbrengsten voor scheepsinspecties.

Deelprogramma Overhead

			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	**baten of lasten**	**Programma- onderdeel**	**2024**	**2024**	**2024**	**2024**
Overhead incidenteel	lasten	**Totaal lasten**	**0**	**-173**	**-583**	**-410**
Overhead incidenteel	baten	Inwonersbijdrage	0	173	173	0
	baten	Overige baten	0	0	137	137
Overhead incidenteel	baten	**Totaal baten**	**0**	**173**	**310**	**137**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**0**	**0**	**-274**	**-274**
Reserve-mutaties		Toevoeging	0	0	0	0
		Onttrekking	0	0	8	0
		Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**-266**	**-266**

Toelichting

De overschrijding op de overhead van GGD Groningen volgt vrijwel volledig uit personele lasten. Op enkele posities betreffende informatiebeheer en -beveiliging is de expertise schaars en is er noodzaak tot inhuur, wat kostenverhogend werkt. Daarnaast heeft er een dotatie van € 180.000 moeten plaatsvinden aan de voorziening verlofsparen. Dit betreft omgezette bovenwettelijke verloven die door oud-werknemers van de gemeente Groningen zijn meegenomen bij de verzelfstandiging van de GGD Groningen.

Reservemutatie

Aan de reserve organisatieontwikkeling GGD wordt € 8.000 onttrokken ter dekking van de uitvoering van de HKZ-audit in 2024.

5.4. Toelichting deelprogramma RIGG

Wat heeft het gekost (bedragen * € 1.000)			Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Jaarrekening	Afwijking
Deelprogramma	**baten of lasten**	**Programma- onderdeel**	**2024**	**2024**	**2024**	**2024**
RIGG	lasten	**Totaal lasten**	**-3.670**	**-3.670**	**-3.717**	**-47**
RIGG	baten	Bijdrage gemeenschappelijke regeling	3.515	3.515	3.474	-41
		Overige bijdragen			84	84
		Totaal baten	**3.515**	**3.515**	**3.558**	**43**
		Gerealiseerd saldo baten en lasten	**-155**	**-155**	**-159**	**-4**
Reserve-mutaties		Toevoeging	-	-	-	-
		Onttrekking	-	-	-	-
		Gerealiseerd resultaat	**-155**	**-155**	**-159**	**-4**

Het financiële resultaat bedrijfsvoering RIGG 2024 van € -/- 159.278 ligt in lijn met het begrote resultaat van € -/- 155.000. Er zijn wel enkele afwijkingen ten opzichte van de begroting. Het belangrijkste voordelige verschil betreft lagere personele kosten dan begroot. Daarentegen waren er extra kosten voor regionale projecten zoals de hervormingsagenda en de ontvlechting RIGG uit de GR PG&Z.

5.5. Overzicht incidentele baten en lasten

De incidentele baten en lasten bestaan uit de SPUK COVID. Deze zijn toegelicht onder het deelprogramma waar ze onder vallen.

Regeling	Baten (x1000)	Lasten (x1000)
SPUK	€ 2.948	€ 2.948

6. BALANS

6.1. Activa

Activa	31-12-2023			31-12-2024		
(* € 1.000)	GGD	RIGG	PG&Z	GGD	RIGG	PG&Z
Immateriële vaste activa						
- kosten sluiten geldleningen						
- kosten onderzoek en ontwikkeling						
Materiële vaste activa						
- investeringen met economisch nut	116		116	83		83
- investeringen met maatschappelijk nut						
Financiële vaste activa						
a. kapitaalverstrekkingen aan:						
1. deelnemingen						
2. gemeenschappelijke regelingen						
3. overige verbonden partijen						
b. leningen aan:						
1. woningbouwcorporaties						
2. deelnemingen						
3. overige verbonden partijen						
c. overige langlopende leningen						
d. overige uitzettingen > 1 jaar						
e. bijdrage aan activa voor derden						
Totaal vaste activa	**116**	**0**	**116**	**83**	**0**	**83**
Voorraden						
a. grond- en hulpstoffen						
1. niet in exploitatie genomen bouwgrond						
2. grond- en hulpstoffen						
b. onderhanden werk						
c. gereed product en handelsgoederen	100		100	97		97
d. vooruitbetalingen						
Uitzettingen korter dan een jaar						
a. vorderingen op openbare lichamen	4.298	30	4.328	4.288		4.288
b. Schatkistbankieren	4.298		4.298	2.003		2.003
c. RC-verhoudingen met niet financiële instellingen			0			0
d. overige vorderingen	122	405	527	264	308	572
e. overige uitzettingen						
Liquide middelen	245	27.508	27.753	205	21.115	21.320
Overlopende activa	9	0	9	84	30	114
Totaal vlottende activa	**9.071**	**27.943**	**37.014**	**6.941**	**21.453**	**28.394**
Totaal activa	**9.187**	**27.943**	**37.130**	**7.024**	**21.453**	**28.477**

6.2. Passiva

Passiva	31-12-2023			31-12-2024		
(* € 1.000)	GGD	RIGG	PG&Z	GGD	RIGG	PG&Z
Eigen vermogen						
- algemene reserve	1.127	979	2.106	615	1.075	1.691
- bestemmingsreserves voor egalisatie tarieven						
- overige bestemmingsreserves	774	44	818	485	44	529
- onverdeeld resultaat	-986	96	-890	-919	-159	-1.078
Voorzieningen	708		708	831		831
Vaste schulden van langer dan een jaar						
a. obligatieleningen						
b. onderhandse leningen aan:						
1. binnenlandse pensioenfondsen en verzekeraars						
2. binnenlandse banken en ov. financiële instellingen						
3. binnenlandse bedrijven						
4. openbare lichamen	0		0			
5. overige binnenlandse sectoren						
6. buitenlandse instellingen						
c. door derden belegde gelden						
d. waarborgsommen						
e. vooruitontvangen bedragen langer dan 1 jaar						
Totaal vaste passiva	**1.623**	**1.119**	**2.742**	**1.013**	**960**	**1.973**
Netto vlottende schulden korter dan een jaar						
a. kasgeldleningen o/g						
b. bank- en girosaldi			0			0
c. overige schulden	5.857	2.332	8.189	3.717	678	4.395
Overlopende passiva	1.707	24.492	26.199	2.295	19.815	22.110
Totaal vlottende passiva	**7.564**	**26.824**	**34.388**	**6.011**	**20.493**	**26.504**
Totaal passiva	**9.187**	**27.943**	**37.130**	**7.024**	**21.453**	**28.477**

6.3. Waarderingsgrondslagen

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding
De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door het AB de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening
De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar leiden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvinden; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.
Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Vennootschapsbelasting
De PG&Z stelt zich op het standpunt dat zij geen ondernemingsactiviteiten heeft ontplooit en derhalve is geen fiscale positie uit hoofde van de vennootschapsbelasting opgenomen in de jaarrekening.

Balans

Vaste activa
Activa die bedoeld zijn om de uitoefening van de werkzaamheid van de gemeenschappelijke regeling duurzaam te dienen.

Materiële vaste activa met economisch nut

Overige investeringen met economisch nut
Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de

jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Slijtende investeringen worden met ingang van het jaar nadat de investering is verworven op jaarbasis afgeschreven. De afschrijving geschiedt lineair. De op de oorspronkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs toegepaste jaarlijkse afschrijvingen corresponderen met een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur (kortste van de geschatte economische levensduur óf technische gebruiksduur) van de geactiveerde objecten en voorzieningen.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Dienstauto's	6-8
Koelkasten en overige MVA	10

Vlottende activa

Voorraden
Voorraden zijn opgenomen tegen verkrijgingsprijs.

Vorderingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid wordt een voorziening in mindering gebracht voor zover noodzakelijk wordt geacht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten
Deze activa zijn tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen betreft het saldo van de bezittingen en schulden en bestaat uit de reserves en het resultaat voor bestemming van het lopende jaar.

Voorzieningen
De voorziening is opgenomen tegen nominale waarde.
Er wijkt één voorziening af van de voorschriften in het BBV, namelijk voor het verlofsparen. In principe wordt er voor terugkerende arbeidskosten geen voorziening opgenomen. Echter, het betreft geen jaarlijks vergelijkbaar volume, daarom wordt er in dit geval toch een voorziening gevormd.

Lang vreemd vermogen
Het lang vreemd vermogen is opgenomen tegen nominale waarde.

Vlottende passiva
De vlottende passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

6.4. Toelichting balans Activa

Materiële vaste activa

Geactiveerde kapitaaluitgaven	Boekwaarde 31-12-2023	Vermeerderingen	Afschrijvingen 2024	Verminderingen	Boekwaarde 31-12-2024
(bedragen * € 1.000,-)					
Bedrijfsgebouwen	0				0
Voertuigen	16		0	16	0
Overige materiële vaste activa	99	0	16		83
Totaal	**115**	**0**	**16**	**16**	**83**
Maatschappelijk nut	-	-	-	-	-
Economisch nut	115	0	16	**16**	83

In 2024 is het wagenpark volledig overgegaan naar leaseconstructies. Daarbij zijn de laatste voertuigen verkocht en is de boekwaarde afgeschreven. Er zijn geen investeringen geweest.

Voorraden

De post voorraden betreft de voorraad reizigersvaccinaties per balansdatum met een inkoopwaarde van € 97.000. Hierbij is geen sprake van verwachte incourante voorraden van de aanwezig voorraden op balansdatum.

Uitzettingen korter dan 1 jaar

Uitzettingen korter dan 1 jaar (* € 1.000)	31-12-2023	31-12-2024
Vorderingen openbare lichamen	4.328	4.288
Schatkistbankieren	4.298	2.003
Overige vorderingen	527	264
Totaal	**9.152**	**6.555**

Een voorziening voor incourantheid wordt niet noodzakelijk geacht.

Liquide middelen

Liquide middelen (* € 1.000)	31-12-2023	31-12-2024
Liquide middelen	27.753	21.320

De lagere stand van de liquide middelen ultimo 2024 ten opzichte van de stand ultimo 2023 wordt veroorzaakt doordat de voorschotten van de gemeente voor de RIGG meer in lijn zijn met de uitgaven in de jeugdzorg.

Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen in ’s Rijksschatkist aan te houden. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist mag worden gehouden.

De GGD is per 5 juni 2020 overgegaan op schatkistbankieren. Voor de GGD geldt een drempelbedrag schatkistbankieren van € 1.000.000. Het gemiddeld bedrag per dag dat in 2024 is aangehouden buiten de schatkist bedraagt € 142.000.

In onderstaande tabel is een nadere specificatie gegeven van de benutting van het drempelbedrag schatkistbankieren in 2024.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar			
(1)	**Drempelbedrag**	**1000**			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**140**	**146**	**172**	**108**
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	860	854	828	892
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	36.231			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	36.231			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat				
(1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van €1.000.000 als het begrotingstotaal kleiner of gelijk is aan 500 mln. En als begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen, vermeerderd met 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat.	Drempelbedrag	1000			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	12.733	13.257	15.826	9.980
(5b)	Dagen in het kwartaal	91	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	140	146	172	108

Overlopende activa

Overlopende activa (* € 1.000)	31-12-2023	31-12-2024
GGD	9	84
RIGG	0	30
Totaal	**9**	**114**

Verloopoverzicht Jong Leren Eten (* € 1.000)	2022	2023	2024
Per 1 januari	**84**	**31**	**-9**
Subsidiebijdrage	148	148	205
Uitgaven	-165	-188	-197
Overige mutatie	-36	0	-48
Per 31 december	**31**	**-9**	**-49**

*In 2023 omgezet naar Vordering

De subsidieperiode van Jong Leren Eten liep in 2024 af. De volledige subsidie à € 501.000 wordt aangewend en de resterende bijdrage wordt als vordering opgenomen. Bovendien was bij de afrekening t/m 2021 een restant van € 48.000 op de balans blijven staan. Deze is vrijgevallen in 2024.

6.5. Toelichting balans Passiva

Reserves

Reserves (*€ 1.000)	Betreft	Saldo 31-12-2023	Bestemming resultaat 2023	Saldo 1-1-2024	Mutatie 2024	Saldo na bestemming JR2024
Algemene reserve						
Programma Gezondheid	GGD	1.127	-512	615	-502	113
Programma RIGG	RIGG	979	96	1.075	-159	916
Totaal Algemene reserve		**2.106**	**-416**	**1.690**	**-661**	**1.029**
Bestemmingsreserves						
Gezondheidsprofielen	GGD	85	30	115	-115	0
Managementinformatie	GGD	0		0	0	0
Project Gezondheidsgevolgen aardbevingen	GGD	672	-319	353	-293	60
Organisatieontwikkeling GGD	GGD	17	0	17	-8	9
Koppeling gemeentelijke systemen	RIGG	44		44	0	44
Totaal bestemmingsreserves		**818**	**-289**	**529**	**-416**	**113**
Totaal Reserves		**2.924**	**-705**	**2.219**	**-1.077**	**1.142**

Uitgaven in 2024 waar een bestemmingsreserve voor is gevormd, zijn opgenomen als onttrekking bij de betreffende bestemmingsreserve in bovenstaande tabel.

De *algemene reserve programma Gezondheid* is ingesteld ter egalisatie van schommelingen in bedrijfsvoering. Deze is gevoed uit de resterende jaarresultaten uit het verleden. In 2024 is bij de bestemming van het resultaat 2023 € 512.000 onttrokken aan de reserve bij besluit vaststelling jaarrekening 2023.

De *algemene reserve programma RIGG* is ingesteld ter egalisatie van schommelingen in bedrijfsvoering. Deze is gevoed uit de resterende jaarresultaten uit het verleden. In 2024 is bij de bestemming van het resultaat 2023 € 96.000 aan de reserve toegevoegd bij besluit vaststelling jaarrekening 2023.

De *bestemmingsreserve gezondheidsprofielen* is ingesteld t.b.v. het organiseren van grootschalige gezondheidsenquêtes onder kinderen (basisschool, voortgezet onderwijs) en volwassenen (20-64 en 65+) om een beschrijving te kunnen geven van aspecten van de volksgezondheid. Dit wordt beschreven in rapporten en feitenbladen. In 2024 is bij de bestemming van het resultaat 2023 € 30.000 aan de reserve toegevoegd bij besluit vaststelling jaarrekening 2023.

De *bestemmingsreserve Organisatieontwikkeling GGD* is ingesteld ter dekking van de organisatieontwikkeling van de GGD, in het licht van een aantal bestuurlijke opdrachten. De reserve zal vooral worden besteed aan het kwaliteitscertificering, verbeteren en positioneren traject dienstverleningsovereenkomsten en de positionering van de OGGZ. In 2024 is bij de bestemming van het resultaat 2023 € 8.000 onttrokken voor de uitgaven van het kwaliteitstraject c.q. HKZ-certificering. Met het resterende bedrag in de reserve zijn de certificeringskosten voor het komende jaar gewaarborgd.

De *bestemmingsreserve Project Gezondheidsgevolgen aardbevingen* is in 2020 gevormd voor het project Emotionele en sociale ondersteuning inwoners aardbevingsgebied bij besluit vaststelling jaarrekening 2019. In 2024 is bij de bestemming van het resultaat 2023 € 319.000 aan de reserve onttrokken bij besluit vaststelling jaarrekening 2023.

De *bestemmingsreserve Koppeling gemeentelijke systemen*. De RIGG organiseert de routes en het knooppunt voor administratieve en financiële processen tussen de Groninger gemeenten en de jeugdhulpaanbieders. Om dat te faciliteren is de RIGG voornemens om de gemeentelijke systemen te koppelen aan het RIGG-systeem, met als doel een efficiënte en effectieve data-uitwisseling en als resultaat een goede basis voor stuurinformatie.

Voorzieningen

Verloopoverzicht Voorzieningen (* € 1.000)	2024
Saldo per 1 januari 2024	**708**
Dotaties 2024	578
Onttrekkingen 2024	-124
Vrijval 2024	-330
Saldo per 31 december 2024	**832**

Deze voorziening langdurig zieken bedraagt € 640.000 per 31 december 2024 en is gevormd omdat de GGD eigen risicodrager is voor de WGA. Zie hieronder het verloop in 2024.

Verloopoverzicht Voorziening Langdurig zieken (* € 1.000)	2024
Saldo per 1 januari 2024	**662**
Dotaties 2024	398
Onttrekkingen 2024	-90
Vrijval 2024	-330
Saldo per 31 december 2024	**640**

Er is een voorziening reorganisatie PGO gevormd per 31 december 2021. Deze voorziening is gevormd naar aanleiding van het bestuurlijk besluit in 2021 om de PGO-activiteiten te beëindigen per 1 mei 2022. Zie hieronder het verloop in 2024. Op 31 december 2023 is het saldo € 0.

Verloopoverzicht Voorziening reorganisatie PGO (* € 1.000)	2024
Saldo per 1 januari 2024	**34**
Dotaties 2024	0
Onttrekkingen 2024	-34
Vrijval 2024	0
Saldo per 31 december 2024	**0**

De voorziening verlofsparen is gevormd naar aanleiding van wijzigingen in de Cao waarbij het bovenwettelijk verlof, overwerkvergoeding, gekochte bovenwettelijke uren, verlofuren uit onregelmatig werken en beschikbaarheidsdienst nu in één keer door medewerkers kunnen worden omgezet in spaarverlof. Het verloop in 2024 wordt hieronder weergegeven. De toevoeging wordt veroorzaakt doordat bovenwettelijk verlof uit 2019 grotendeels is omgezet naar verlofsparen.

Verloopoverzicht Voorziening verlofsparen (* € 1.000)	2024
Saldo per 1 januari 2024	**12**
Dotaties 2024	180
Onttrekkingen 2024	0
Vrijval 2024	0
Saldo per 31 december 2024	**192**

Netto vlottende schulden korter dan 1 jaar

Netto vlottende schulden korter dan 1 jaar (* € 1.000)	31-12-2023	31-12-2024
Crediteuren	6.023	622
Overige schulden	2.166	3.773
Totaal	**8.189**	**4.395**

Overlopende passiva

Overlopende passiva (* € 1.000)	31-12-2024
GGD	2.295
RIGG	19.815
Totaal	**22.110**

Verloopoverzicht ASG (* € 1.000)	2024
Per 1 januari	**687**
Subsidiebijdrage	2.535
Overige inkomsten	37
Uitgaven	-2.401
Overige mutatie	-41
Per 31 december	**817**

In 2024 is er € 41.000 vrijgevallen die ten onrechte was toegevoegd aan de egalisatiereserve ASG.

Verloopoverzicht PreP (* € 1.000)	2024
Per 1 januari	**221**
Subsidiebijdrage	186
Overige inkomsten	7
Uitgaven	-160
Overige mutatie	-55
Per 31 december	**199**

In 2023 is € 55.000 te weinig inkomsten gerekend voor Prep. Deze is in 2024 vrijgevallen.

Specificatie GGD - overlopende passiva (* € 1.000)	31-12-2023	31-12-2024
SISA Prep	221	199
SISA Sense	687	817
Overige overlopende passiva	799	1.279
Totaal	**1.707**	**2.295**

Specificatie RIGG - overlopende passiva (* € 1.000)	31-12-2024
Nog te verrekenen	19.952
Overige overlopende passiva	137
Totaal	**20.089**

Te verrekenen posten

De overlopende passiva “te verrekenen posten” ultimo 2024 zijn lager dan ultimo 2023. Dit wordt veroorzaakt doordat de uitgaven jeugdzorg in 2024 meer in lijn liggen met het verkregen voorschot van gemeenten dan in 2023.

Niet in balans opgenomen verplichtingen

SLA Groningen

Met de gemeente Groningen wordt jaarlijks een SLA afgesloten. De belangrijkste posten uit de SLA betreft uitgaven voor dienstverlening op het gebied van:

- ICT: € 1.584.000
- Facilitair: € 218.000
- Overig: € 68.000

Daarnaast bedraagt de huur van gebouwen ca. € 320.000 voor 2024. Jaarlijks worden de bedragen geïndexeerd op basis van de gemiddelde consumentenprijsindex over het afgelopen jaar.

CB-locaties

Voor de huisvestingskosten van CB-locaties in de provincie Groningen zijn contracten afgesloten met een looptijd variërend van 3 tot 10 jaar.

De hieruit voorvloeiende verplichtingen voor 2025 (inclusief belastingen, huur- en servicekosten) bedraagt voor alle CB-locaties gezamenlijk ca. € 859.000. De verwachting is dat de komende jaren de jaarlijkse huisvestingskosten meegroeien met de indexaties opgenomen in de meerjarenbegroting.

Leaseauto's

In 2024 is er een pool van leaseauto's, die worden ingezet voor verschillende afdeling. De totale leaseprijs in 2024 bedraagt € 24.000. De contracten zijn allemaal ingegaan vanaf 1-1-2024 met een looptijd van 4,5 tot 6 jaar.

Gebeurtenissen na balansdatum

Per 1 januari 2025 is de Gemeenschappelijke regeling PG&Z ontbonden en is de gemeenschappelijke regeling overgegaan in de Gemeenschappelijke regeling GGD Groningen. Het onderdeel RIGG is met alle rechten en plichten overgegaan in een centrumregeling Jeugdregio Groningen.

7. WET NORMERING TOPINKOMENS

7.1. WNT Bestuur PG&Z

Inleiding

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) geeft aan dat de gemeenschappelijke regeling verplicht is om jaarlijks in het financieel jaarverslag de bezoldiging van iedere topfunctionaris en gewezen topfunctionaris op persoonsnaam op te nemen, ongeacht een eventuele overschrijding van het bezoldigingsmaximum. Dit houdt in dat de leden van het algemeen bestuur, dagelijks bestuur en de directeuren van de gemeenschappelijke regeling opgenomen moeten worden in het financieel jaarverslag.

Voor 2024 geldt een bezoldigingsmaximum van € 233.000. In 2024 hebben geen bezoldigingen boven deze bezoldigingsnorm plaatsgevonden.

Dagelijkse leiding

De dagelijkse leiding in 2024 werd uitgevoerd door de directeur van de GGD, de heer Koopman. Bij de RIGG is de dagelijkse leiding in handen van mevrouw H. Sheerbahadoersing, via de gemeente Groningen. Mevrouw Sheerbahadoersing ontving daarvoor van de PG&Z geen bezoldiging.

Vertegenwoordiging in het dagelijks bestuur

Gemeente	Lid Dagelijks Bestuur PG&Z	Functie
Groningen	mw. M. Molema	Voorzitter: heel 2024
Midden-Groningen	dhr. E. Offereins	Penningmeester: heel 2024
Veendam	mw. A. Grimbergen	Vicevoorzitter: heel 2024 Portefeuillehouder Jeugdhulp: heel 2024
Westerkwartier	dhr. H. Stomphorst	Portefeuillehouder Publieke Gezondheid: heel 2024

Vertegenwoordiging in het algemeen bestuur

Het algemeen bestuur werd in 2024 gevormd door alle wethouders Publieke Gezondheid uit de provincie Groningen. Noch het algemeen bestuur noch het dagelijks bestuur heeft vanuit de regeling enige vorm van vergoeding ontvangen.

Gemeente	Lid Algemeen Bestuur PG&Z	Zitting
Eemsdelta	dhr. D. de Jong	Heel 2024
Groningen	mw. M. Molema	Heel 2024
Het Hogeland	dhr. K. Hansems	Heel 2024
Midden-Groningen	dhr. E. Offereins	Heel 2024
Oldambt	dhr. E. Wunker	Heel 2024
Pekela	mw. E. van Klaveren	Heel 2024
Stadskanaal	dhr. J. Mellies dhr. M. Verschuren	Juni 2024 Juli 2024
Veendam	mw. A. Grimbergen	Heel 2024
Westerkwartier	dhr. H. Stomphorst	Heel 2024
Westerwolde	dhr. W. Potze	Heel 2024

7.2. WNT - GGD

a. Leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking. Tevens leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Gegevens 2024		
bedragen x € 1	**Dhr. J. Koopman**	
Functiegegevens	Directeur	
Aanvang en einde functievervulling in 2024	01/01 t/m 31/12	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	
Dienstbetrekking?	ja	
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 146.672	
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 23.287	
Subtotaal	*€ 169.959*	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 233.000	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	
Bezoldiging	**€ 169.959**	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	
Gegevens 2023		
bedragen x € 1	**Dhr. J. Koopman**	
Functiegegevens	Directeur	
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/04 t/m 31/12	

Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 114.361
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 14.989
Subtotaal	*€ 129.350*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 168.014
Bezoldiging	**€ 129.350**

b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

Bedragen x € 1	**Jaap Koopman**	
Functiegegevens	**Directeur**	
Kalenderjaar	**2023**	**2022**
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang - einde)	1-1 t/m 31-3;	19-4 t/m 31-12;
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	3	9
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar	1310	468
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 212	€ 206
Maxima op basis van de normbedragen per maand	€ 67.200	€ 236.700
Individueel toepasselijk maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	€ 303.900	
Bezoldiging (alle bedragen exclusief btw)		
Bezoldiging in de betreffende periode	€ 63.003	€ 119.014
Totale bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	€ 182.017	
(-/-) Onverschuldigd betaald bedrag en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	
Totale bezoldiging, exclusief BTW	**€ 182.017**	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	*n.v.t.*	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	*n.v.t*	

7.3. WNT – RIGG

a. Leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking. Tevens leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Tabel 1a

Gegevens 2024 **bedragen x € 1**	**Mevrouw H. Sheerbahadoersing**
Functiegegevens	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2024	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	nee
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 170.362
Beloningen betaalbaar op termijn	€ -
Subtotaal	*€ 170.362*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 233.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	€ 233.000
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t. N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2023	
bedragen x € 1	**Mevrouw H. Sheerbahadoersing**
Functiegegevens	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	nee
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 161.434
Beloningen betaalbaar op termijn	€ -
Subtotaal	*€ 161.434*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 223.000
Bezoldiging	€ 223.000

Naast de hierboven vermelde topfunctionaris zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2024 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

8. RECHTMATIGHEIDSVERANTWOORDING

Verantwoordelijkheid dagelijks bestuur

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen.
Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het Dagelijks Bestuur toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door het algemeen bestuur op 19 december 2024 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door het algemeen bestuur bepaald en bedraagt 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 480.000.

Bevinding
Het dagelijks bestuur is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

De geconstateerde afwijking betreft:

Begrotingscriterium	€ 476.000

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met het algemeen bestuur aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het bestuur ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

CONTROLEVERKLARING ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het algemeen bestuur van de Gemeenschappelijke regeling GGD Groningen

A. Verklaring over de in jaarstukken opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2024 van de Gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg (hierna: PG&Z) te Groningen gecontroleerd. Per 1 januari 2025 is de Gemeenschappelijke regeling voortgezet als Gemeenschappelijke regeling GGD Groningen.

Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van zowel de grootte en de samenstelling van de baten en lasten over 2024 alsmede van het vermogen van PG&Z op 31 december 2024 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

De jaarrekening bestaat uit:
1. het overzicht van baten en lasten 2024;
2. de balans per 31 december 2024;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, waaronder de rechtmatigheidsverantwoording van het dagelijks bestuur over de financiële rechtmatigheid van baten, lasten en balansmutaties over 2024;
4. de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen; en
5. de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO), de door het algemeen bestuur op 19 december 2024 vastgestelde normenkader en het Controleprotocol Wet Normering Topinkomens (WNT) 2024 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van PG&Z zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel
Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden bezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit
Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 480.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2024. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan hen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 19.200 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SISA- of WNT-redenen relevant zijn.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2024 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie
Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- overzicht verschillenanalyse Incidenteel-Structureel.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in ingevolge artikel 213 lid 3 onder d van de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag en overzicht verschillenanalyse Incidenteel-Structureel in overeenstemming met het BBV.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten
Ingevolge artikel 213 lid 3 (b) Gemeentewet hebben wij onderzocht of de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen als bedoeld in artikel 17 Financiële-verhoudingswet (hierna: de specifieke uitkeringen) rechtmatig tot stand zijn gekomen. In de jaarrekening is verantwoordingsinformatie opgenomen over deze specifieke uitkeringen (de SiSa-bijlage).

Naar ons oordeel zijn de baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2024 met betrekking tot de specifieke uitkeringen in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de vereisten aan de specifieke uitkeringen bij en krachtens artikel 58a BBV en de Financiële-verhoudingswet - Regeling Informatieverstrekking SiSa.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen, in overeenstemming met de vereisten aan de specifieke uitkeringen bij en krachtens artikel 58a BBV en de Financiële-verhoudingswet - de Regeling Informatieverstrekking SiSa. In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het is onze verantwoordelijkheid een redelijke mate van zekerheid te krijgen voor ons oordeel ingevolge artikel 213 lid 3 (b) Gemeentewet. Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en de Nota Verwachtingen Accountantscontrole 2024, zoals opgenomen in de Nota procedure aanlevering SiSa-verantwoordingsinformatie 2024 in bijlage 2 van de Regeling Informatieverstrekking SiSa. Wij hebben bij de controle van de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Onze controle bestond onder andere uit:
- het identificeren en inschatten van de risico's dat baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren of de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening
Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder de verordening van PG&Z, en voor het getrouw toelichten van de financiële rechtmatigheid in de jaarrekening.

In dit kader is het dagelijks bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van het normenkader voor financiële rechtmatigheid mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of de gemeenschappelijke regeling in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder.
Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het vaststellen van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid en het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het BADO, de door het algemeen bestuur op 19 december 2024 vastgestelde normenkader, het Controleprotocol WNT 2024, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zondertussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeenschappelijke regeling de financiële risico's niet kan opvangen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en,
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Hoogachtend,

Bentacera Registeraccountants B.V.

Digitaal ondertekend door:

M.W. van der Meer
12 maart 2025 08:42 +01:00

M.W. van der Meer AA

9. BIJLAGEN

9.1. Bijlage 1: Taakvelden

Taakvelden PG&Z		(bedragen * €1.000)		
nr	naam taakveld	Baten	Lasten	Totaal
0.10	Mutaties reserves	417	0	417
0.4	Overhead	3.867	-12.355	-8.488
7.1	Volksgezondheid	43.412	-36.002	7.409
Totaal		**47.696**	**-48.357**	**-661**

Algemene toelichting

- Taakveld overhead zijn de lasten van de RIGG. Het wordt hieronder nader toegelicht
- Taakveld 7.1 betreft de taken in het kader van de Wet publieke gezondheid

Nadere toelichting overhead

RIGG

Het programma RIGG omvat de inkoopfunctie van de Groningse gemeenten. Het personeel is niet in dienst van de PG&Z, maar in dienst van de gemeente Groningen en wordt ingekocht van de gemeente Groningen. Dit geldt ook voor de overhead. Ten aanzien van de overhead en het personeel liggen afspraken vast tussen de RIGG (PG&Z) en de gemeente Groningen. De kosten zijn niet toe te rekenen naar een directe kernactiviteit. De kernactiviteit van de RIGG betreft een overheadtaak. De kosten zijn daarom volledig onder overhead gepresenteerd. De werkzaamheden van de RIGG zijn in de beleidsbegroting nader omschreven.

9.2. Bijlage 2: EMU-saldo

	Omschrijving	2023 x € 1000,- Rekening	2024 x € 1000,- Rekening	2024 x € 1000,- Begroting	2025 x € 1000,- Begroting
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-890	1.078	-597	-122
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	-46	33	22	-6
3.	Mutatie voorzieningen	53	-124	0	0
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	26	-196	0	0
5.	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo		**-817**	**1.118**	**-619**	**-116**

9.3. Bijlage 3: SISA-verantwoordingsinformatie

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2024 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 7-01-2025								
Verstrekker	**Uitkeringscode**	**Specifieke uitkering Juridische**	**Indicator**	**Indicator**	**Indicator**	**Indicator**	**Indicator**	**Indicator**
VWS	**H3**	**Regeling specifieke uitkering aanvullende seksuele gezondheidzorg**	Aantallen consulten met soa-diagnostiek (jaar T) in het verzorgingsgebied, met uitzondering van periodieke diagnostiek ten behoeve van PrEP-zorg *Aard controle D1* *Indicator: H3/01*	Aantal gevonden SOA's (jaar T) in het verzorgingsgebied, met uitzondering van gevonden soa bij periodieke diagnostiek ten behoeve van PrEP-zorg *Aard controle D1* *Indicator: H3/02*	Aantallen consulten seksualiteitshulpverlening zonder soa-diagnostiek bij jongeren onder 25 jaar (jaar T) in het verzorgingsgebied *Aard controle D1* *Indicator: H3/03*	Besteding (jaar T) soa-zorg en seksualiteitshulpverlening en de coördinatie daarvan, met uitzondering van periodieke diagnostiek ten behoeve van PrEP- *Aard controle R* *Indicator: H3/04*	Stand Egalisatiereserve voor soa-zorg en seksualiteitshulpverlening met uitzondering van periodieke diagnostiek ten behoeve van PrEP-zorg per 31 *Aard controle R* *Indicator: H3/05*	
			5.661	1.506	510	€ 2.399.519	€ 253.543	
VWS	**H5**	**Regeling specifieke uitkering PrEP**	Aantal Start-consulten PrEP-zorg (jaar T, 1 januari 2024 tot 1 augustus 2024) *Aard controle R* *Indicator: H5/01*	Aantal vervolgconsulten PrEP-zorg (jaar T, 1 januari tot 1 augustus 2024) *Aard controle R* *Indicator: H5/02*	Aantal geïnde eigen bijdragen van de gebruiker van € 7,50 per dertig pillen (jaar T, 1 januari tot 1 augustus 2024) *Aard controle R* *Indicator: H5/03*			
			33	720	1.826			

VWS	H29	**Regeling specifieke uitkering versterking GGD'en**	Beschikkingsnummer / kenmerk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29/01*	Naam van de pijler *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29/02*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen – zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: H29/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen – Inclusief verantwoording tussen medeoverheden *Aard controle D2* *Indicator: H29/04*	Plannen uitgevoerd conform uitvraag? (Ja/Nee/Nvt) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29/05*	Toelichting - verplicht als bij H29/05 "Nee" is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29/06*
			1 1045616	Kwetsbaarheden wegnemen	€ 654.025	€ 1.293.838	Ja	
			2 1045616	Verstevigen (boven) regionale monitoring en surveillance	€ 112.039	€ 412.678	Ja	
			3					
			4					
			5 1045616	Versneld opleiden	€ 132.000	€ 171.418	Ja	
			6 1045616	Landelijke Functie opschaling Infectieziektebestrijding (transitiecapaciteit)	€ 266.932	€ 266.932	Ja	
			Kopie Beschikkingsnummer / kenmerk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29/07*	Kopie Naam van de pijler *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29/08*	Zelfstandige uitvoering? (Ja/ Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29/09*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29/10*		
			1 1045616	Kwetsbaarheden	Ja	Ja		
			2 1045616	Verstevigen (boven) regionale monitoring en surveillance	Nee	Ja		
			3					
			4					
			5 1045616	Versneld opleiden	Ja	Ja		
			6 1045616	Landelijke Functie opschaling Infectieziektebestrijding (transitiecapaciteit)	Ja	Ja		
VWS	**H29B**	**Regeling specifieke uitkering versterking GGD'en** SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één (code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die GGD invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29B/01*	Naam van de pijler *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29B/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H29B/03*	Plannen uitgevoerd conform uitvraag? (Ja/Nee/Nvt) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29B/04*	Toelichting - verplicht als bij H29B/04 "Nee" is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29B/05*	
			1					
			2					
			3					
			4					
			5 50444 Gemeentelijke Gezondheidsdienst Regio Utrecht	Versneld opleiden	€ 111.987	Ja		
			6					

VWS	**H33**	**Regeling specifieke uitkering COVID-19-vaccinatie**	Besteding (jaar T) COVID-19-vaccinaties conform basiscapaciteit *Eerste halfjaar* *Aard controle R* *Indicator: H33/01*	Heeft u de infrastructuur ingericht ten behoeve van de basiscapaciteit covid-19-vaccinatie? (Art. 3, lid 1, onder b) (ja/nee) *Eerste halfjaar* *Aard controle D1* *Indicator: H33/02*	Besteding (jaar T) inzake voorbereidende werkzaamheden (Art. 3 lid 1, onder c) *Eerste halfjaar* *Aard controle R* *Indicator: H33/03*	Heeft u (na schriftelijke mededeling aan de minister van VWS) de infrastructuur die specifiek voor COVID-19-vaccinaties is opgezet, ingezet voor andere activiteiten die vallen onder de wettelijke taak op grond van artikel 6, eerste lid van de Wpg? (Ja/Nee) *Eerste halfjaar* *Aard controle D2* *Indicator: H33/04*	Besteding (jaar T) ten behoeve van alternatieve activiteiten (verplicht als bij voorgaande indicator 'Ja' is geselecteerd) *Eerste halfjaar* *Aard controle D2* *Indicator: H33/05*	
			€ 603.250	Ja	€ 15.000	Ja	€ 0	
			Besteding (jaar T) COVID-19-vaccinaties *Tweede halfjaar* *Aard controle R* *Indicator: H33/06*	Heeft u (na schriftelijke mededeling aan de minister van VWS) de infrastructuur die specifiek voor COVID-19-vaccinaties is opgezet, ingezet voor andere activiteiten die vallen onder de wettelijke taak op grond van artikel 6, eerste lid van de Wpg? (Ja/Nee) *Tweede halfjaar* *Aard controle D2* *Indicator: H33/07*	Besteding (jaar T) ten behoeve van alternatieve activiteiten (verplicht als bij voorgaande indicator 'Ja' is geselecteerd) *Tweede halfjaar* *Aard controle D2* *Indicator: H33/08*			
			€ 2.345.606	Nee	€ 0			
VWS	**H36**	**Specifieke uitkering aanvullende seksuele gezondheidszorg**	Aantal Start-consulten PrEP-zorg (jaar T, vanaf 1 augustus 2024) in het verzorgingsgebied *Aard controle R* *Indicator: H36/01*	Aantal vervolgconsulten PrEP-zorg (jaar T, vanaf 1 augustus 2024) in het verzorgingsgebied *Aard controle R* *Indicator: H36/02*	Aantal gevonden soa (jaar T vanaf 1 augustus 2024) in het verzorgingsgebied bij periodieke diagnostiek ten behoeve van PrEP-zorg *Aard controle R* *Indicator: H36/03*	Besteding PrEP-zorg en de coördinatie daarvan en periodieke diagnostiek ten behoeve van PrEP-zorg (jaar T vanaf 1 augustus) in het verzorgingsgebied *Aard controle R* *Indicator: H36/04*	Stand Egalisatiereserve voor PrEP-zorg en de coördinatie daarvan en periodieke diagnostiek ten behoeve van PrEP-zorg per 31 december en opgebouwd vanaf 1 augustus 2024 (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H36/05*	
			17	362	59	€ 34.860	€ 6.895	

Raadsvoorstel

Onderwerp	Financiële stukken van de Veiligheidsregio Groningen
Datum beeldvormende raadsbijeenkomst	14 mei 2025
Datum raadsvergadering	28 mei 2025
Zaaknummer	31072-2025:541177
Steller	Kees Schoon
Portefeuillehouder(s)	Cora-Yfke Sikkema
Medeverantwoordelijke(n)	Silvia Winkels

Eerdere besluitvorming en/ of vastgesteld beleid	- Verkort Collegevoorstel inzake Financiële stukken van de Veiligheidsregio Groningen - Jaarrekening 2023, Actualisatie Begroting 2024 en Beleidsbegroting 2025. - Brief van 8 Groninger gemeenten aan de Veiligheidsregio over de mogelijke bijdrage aan de financiën van de Groninger gemeenten (bijlage 7 Brief GR Veiligheidsregio) - Zienswijze geuit door de gemeenteraad Oldambt op de beleidsbegroting 2025: *'Gelet op de omvangrijke korting op het gemeentefonds vanaf 2026, de VRG verzoeken voorbereidingen te treffen en hiertoe een bestuurlijke opdracht te formuleren van het AB aan het DB.'*
Voorgesteld raadsbesluit	**De raad besluit:** 1. Kennis te nemen van de jaarstukken 2024; 2. Akkoord te gaan met de actualisatie begroting 2025 en geen zienswijze hierop te uiten; 3. Akkoord te gaan met de conceptbeleidsbegroting 2026 en geen zienswijze hierop te uiten.
Samenvatting	Het bestuur van de Veiligheidsregio heeft de Jaarstukken 2024 ter kennisname aangeboden aan de raden en colleges van de deelnemende gemeenten. Het Dagelijks Bestuur van Veiligheidsregio Groningen heeft de beleidsbegroting 2026 en de actualisatie begroting 2025 conform de wet gemeenschappelijke regelingen, ter zienswijze voorgelegd aan de raden van de deelnemende gemeenten. De ingebrachte zienswijzen zullen in de vergadering van het Dagelijks Bestuur VRG worden besproken en – voorzien van een commentaar van het Dagelijks Bestuur – worden voorgelegd aan het Algemeen Bestuur VRG op 11 juli 2025, in welke vergadering de actualisatie begroting 2025 en beleidsbegroting 2026 definitief worden vastgesteld.
Bijlage(n)	1 Aanbiedingsbrief jaarstukken 2024 VRG def_v1 2 Jaarstukken 2024 Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Groningen

	3 Aanbiedingsbrief concept actualisatie begroting 2025 en concept beleidsbegroting 2026 VRG def 4 Concept actualisatie begroting 2025 Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Groningen 5 Concept Beleidsbegroting 2026 Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Groningen 6 Cebeon rapport behorende bij actualisatie begroting 2025 Veiligheidsregio Groningen 7 Brief GR Veiligheidsregio
AVG	ja

TOELICHTING

Inleiding

Het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Groningen (VRG) heeft op 4 april 2025 ingestemd met de jaarstukken 2024. De deelnemende gemeenten hebben geen verdere rol in dit proces anders dan ervan kennis nemen.

Het Dagelijks Bestuur van de Veiligheidsregio Groningen (VRG) heeft op 14 maart 2025 ingestemd met de concept actualisatie begroting 2025 en de concept beleidsbegroting 2026. Het Algemeen Bestuur heeft op 4 april 2025 kennis genomen van deze stukken.
Het Dagelijks Bestuur legt deze nu voor aan de gemeenteraden voor een zienswijze. Dit geheel conform de wet gemeenschappelijke regelingen.

Motivatie

Jaarstukken 2024:
Diverse autonome ontwikkelingen, waaronder CAO, en een aantal kleinere niet autonome ontwikkelingen, zoals hogere kosten voor opleidingen van (brandweer)personeel, hebben geleid tot een nadelig regulier resultaat van € 125.000. Daarnaast is er een voordelig resultaat van € 3.772.000, behaald door het vrijvallen van een gedeelte van de FLO-voorziening als gevolg van het hanteren van een gewijzigde administratieve verwerkingswijze. Voorgaande leidt tot een voordelig resultaat bij de jaarrekening 2024 van € 3.647.000.
Het Algemeen Bestuur heeft besloten het positieve resultaat van de vrijval van de FLO voorziening toe te voegen aan de algemene reserve. Hiermee wordt de algemene reserve iets minder mager.
De accountant heeft een goedkeurende controleverklaring afgegeven over de getrouwheid van de cijfers, inclusief het rechtmatigheidsoordeel.

Concept actualisatie begroting 2025
De actualisatie van de begroting 2025 betreft in hoofdzaak een nacalculatie van de loon- en prijsindexatie die leidt tot een extra bijdrage van € 14.270 voor de gemeente Oldambt. De overige voorgestelde wijzigingen betreffen technische wijzigingen, verschuivingen of bijdragen via derden. Deze leiden tot minimale verschuivingen per individuele gemeente zo stelt de VRG.

Concept beleidsbegroting 2026
De concept beleidsbegroting inclusief meerjarenraming is opgesteld aan de hand van de uitgangspunten in de kaderbrief 2026-2029 en sluiten aan op de gemaakte financiële afspraken (hygiëneregels). De toename in de begroting ten opzichte van de actualisatie begroting 2025, ad € 1.587.000, wordt veroorzaakt door indexering o.b.v. loon- en prijsontwikkelingen. Voor Oldambt betekent dit een stijging van afgerond € 88.500; dit is afgerond 3,4%. Hiermee is de VRG in principe in staat te doen wat zij nu ook doet.

In de aanbiedingsbrief concept beleidsbegroting 2026 geeft het dagelijks bestuur aan dat er allerlei meer of minder onvermijdelijke ontwikkelingen zijn die mogelijk financiële consequenties zullen hebben en die de VRG niet kan opvangen binnen de begroting. Deze consequenties zijn niet in de

beleidsbegroting verwerkt maar zijn zoveel mogelijk weergegeven in een risicoparagraaf, gekwantificeerd waar mogelijk.
Het Dagelijks Bestuur stelt dat het gesprek over deze risico's en de passende dekking daarvan gevoerd zal moeten gaan worden. Onderdeel van dit gesprek zal ook de reactie zijn op de brief over de mogelijke bijdrage aan de financiën van 8 deelnemende gemeenten. Deze reactie wordt binnenkort separaat verzonden en is mede te zien als een antwoord op de zienswijze van onder andere de raad van Oldambt over de beleidsbegroting 2025 gericht op de nog steeds waarschijnlijke omvangrijke korting op het gemeentefonds vanaf 2026.
Dit betekent dat er nog veel open einden zijn. De afweging tussen taken, wensen en verplichtingen enerzijds en financiële mogelijkheden en -ontwikkelingen anderzijds zal dus nadrukkelijk plaats gaan vinden. Dit heeft de VRG duidelijk in beeld zo blijkt uit de aanbiedingsbrief.
Daar waar de uitkomsten van dit gesprek en de gemaakte afwegingen leiden tot voorstellen tot begrotingswijzigingen, wordt de Raad de gelegenheid geboden hier zienswijzen over in te dienen.

Betrokkenheid (externe) partners

De overige Groninger gemeenten
De Veiligheidsregio Groningen

Consequenties

Zie motivering.

Vervolg

Actualisatie begroting 2025 en de concept beleidsbegroting 2026.

De eventuele zienswijzen dienen uiterlijk 27 juni 2025 ingediend te worden. De ingebrachte zienswijzen zullen in de vergadering van het Dagelijks Bestuur VRG worden besproken en – voorzien van een commentaar van het Dagelijks Bestuur – worden voorgelegd aan het Algemeen Bestuur VRG op 11 juli 2025, in welke vergadering de actualisatie begroting 2025 en beleidsbegroting 2026 definitief worden vastgesteld.

Winschoten, 22 april 2025
Burgemeester en wethouders van de gemeente Oldambt,

Berlinda Aukema
Secretaris

Cora-Yfke Sikkema
Burgemeester

Raadsbesluit

Datum raadsvergadering	Agendapunt	Zaaknummer
28 mei 2025		31072-2025:541177
Onderwerp Financiële stukken van de Veiligheidsregio Groningen		

De raad van de gemeente Oldambt,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 22 april 2025 en gelet op de bepalingen in de Wet op de gemeenschappelijke regelingen

Besluit

1. Kennis te nemen van de jaarstukken 2024;
2. Akkoord te gaan met de actualisatie begroting 2025 en geen zienswijze hierop te uiten;
3. Akkoord te gaan met de conceptbeleidsbegroting 2026 en geen zienswijze hierop te uiten.

Winschoten, 28 mei 2025

De raad van de gemeente Oldambt,

Jelte van der Meer
Griffier

Cora-Yfke Sikkema
Voorzitter

Veiligheidsregio
Groningen

Aan de raden en colleges van de gemeenten in de provincie Groningen
i.a.a. griffies van deze gemeenten

Datum:	4 april 2025	**Onze referentie:**	VRGPOST-916157961-776
Aantal bijlagen:	2	**Uw referentie:**	
Behandeld door:	Anneke de Vries	**Sector/dienst**	Bedrijfsvoering
Telefoon:	088-1624955	**Team:**	Financiën en Control
Email:	anneke.devries@vrgroningen.nl		

Onderwerp Jaarstukken 2024

Geacht college, geachte raadsleden,

Bijgaand bieden wij u ter kennisname de jaarstukken 2024 aan van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Groningen (VRG). Het Algemeen Bestuur heeft op 4 april 2025 ingestemd met de jaarstukken 2024.

De jaarstukken 2024 bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening van VRG. In het jaarverslag wordt op hoofdlijnen verantwoording afgelegd over de in de begroting geformuleerde doelen. Daarnaast wordt het weerstandsvermogen, de risico's en de ontwikkeling van de reservepositie toegelicht. De jaarrekening is voornamelijk financieel van aard en geeft inzicht in het financiële resultaat per programma inclusief de bestemming van het resultaat. De accountant heeft een goedkeurende controleverklaring afgegeven over de getrouwheid van de cijfers, inclusief het rechtmatigheidsoordeel.

Diverse autonome ontwikkelingen, waaronder CAO, en een aantal kleinere niet autonome ontwikkelingen, zoals hogere kosten voor opleidingen van (brandweer)personeel, leiden tot een nadelig regulier resultaat van € 125.000. Daarnaast is er een voordelig resultaat van € 3.772.000 behaald door het vrijvallen van een gedeelte van de FLO-voorziening als gevolg van het hanteren van een gewijzigde administratieve verwerkingswijze. Voorgaande leidt tot een voordelig resultaat bij de jaarrekening 2024 van € 3.647.000.

Adres:
Sontweg 10
9723 AT Groningen

Postadres:
Postbus 66
9700 AB Groningen

Telefoon: 088 162 5000
Mail: info@vrgroningen.nl
Website: veiligheidsregiogroningen.nl

Veiligheidsregio
Groningen

Onderwerp Jaarstukken 2024

Door het Algemeen Bestuur is besloten het positieve resultaat van de vrijval van de FLO voorziening toe te voegen aan de algemene reserve.

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
namens het bestuur van Veiligheidsregio Groningen,

M. van 't Veld, waarnemend voorzitter

Bijlagen:
1. Jaarstukken 2024
2. Accountantsrapport 2024

Veiligheidsregio
Groningen

Jaarstukken 2024

Veiligheidsregio
Groningen

Inhoudsopgave

1 Inleiding 6

2 Resultaat en resultaatbestemming 7

3 Functioneel leeftijdsontslag 9

4 Programmaverantwoording 11

4.1 Brandweerzorg 11
4.1.1 Risicobeheersing 14
4.1.2 Baten en lasten programma Brandweer 18
4.2 Crisisbeheersing 19
4.2.1 Baten en lasten programma Crisisbeheersing 21
4.3 Gemeentelijke Kolom Groningen (GKG) 21
4.3.1 Baten en lasten programma GKG 23
4.4 Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) 24
4.4.1 Baten en lasten programma GHOR 25

5 Paragrafen 26

5.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 26
5.2 Onderhoud kapitaalgoederen 30
5.3 Financiering 31
5.4 Bedrijfsvoering 33
5.5 Communicatie 36
5.6 Verbonden partijen 37

6 Balans en overzicht van baten en lasten 38

6.1 Balans 38
6.2 Overzicht van baten en lasten 40
6.3 Waarderingsgrondslagen en resultaatbepaling 41

7 Toelichtingen 43

7.1 Toelichting balans 43

7.1.1 Vaste activa 43
7.1.2 Vlottende activa 43
7.1.3 Vaste passiva 44
7.1.4 Vlottende passiva 47
7.1.5 Niet in de balans opgenomen verplichtingen 48
7.2 Toelichting baten en lasten 48
7.2.1 Brandweerzorg 50
7.2.2 Crisisbeheersing 54
7.2.3 Gemeentelijke kolom Groningen (GKG) 56
7.2.4 Geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR) 57
7.3 Rechtmatigheidsverantwoording 59
7.4 WNT-verantwoording 2024 60

8 Gebeurtenissen na balansdatum 62

9 Bijlagen 64

9.1 Gemeentelijke bijdrage 64
9.2 Rijksbijdrage BDuR en SiSa 66
9.3 Over te hevelen kredieten 67
9.4 Reserves 68
9.5 Risico's 69
9.6 Geldleningen 75
9.7 Taakvelden 76
9.8 Begrotingsrechtmatigheid 78

Veiligheidsregio
Groningen

Jaarverslag

Voorwoord

We kijken terug op ons jubileumjaar: we bestonden in 2024 precies 10 jaar. Op veel gebieden bleef het relatief rustiger dan in de afgelopen jaren. Crises zoals de vluchtelingenopvang en aardbevingsproblematiek sluimeren nog steeds en worden met aandacht gevolgd. Opvallend in de zomer waren de vele schuurbranden in korte tijd. Drie weken, vijf branden. Met man en macht stonden we klaar om te redden wat er te redden viel. En ondanks de vakantieperiode is dat bijzonder goed gelukt.

We hebben uiteraard ook continu aandacht voor de nieuwe opgaves, ingegeven door geopolitieke ontwikkelingen zoals hybride dreigingen en de conflicten in de wereld. Deze hebben impact op onze samenleving en daarmee ook op het takenpakket van ons werk. Zowel de digitale omgeving (KCR-2, VIK en onderdeel worden van het vitale crisisproces) als het thema weerbaarheid vragen veel aandacht. Landelijke taken vragen ook om landelijke financiering. De financiering van bestaande en nieuwe taken staat hoog op de landelijke en regionale agenda's en blijft ook volgend jaar actueel. Steeds weer kijken we nauwgezet waar we (wettelijk) van zijn en of we ook de middelen daarbij krijgen. Ook kijken we in de organisatie steeds weer hoe we ons het best kunnen organiseren om onze taken sober en doelmatig uit te voeren.

Verder was het vooral een jaar gevuld met mooie momenten en evenementen zoals DelfSail, waarin we onze krachten en capaciteiten hebben kunnen laten zien. Een ander gedenkwaardig moment was de opening van de nieuwe ringweg. Na zes jaar bouwen was afgelopen jaar onze nieuwe rondweg eindelijk klaar. Een megaproject waar we van meet af aan bij betrokken waren. En een opluchting voor de hulpdiensten, zoals de brandweer in Stad die er heeft kunnen kijken en oefenen.

Samen kijken we terug op een heel mooi jubileumjaar waarin we wederom lieten zien waar we goed in zijn: Veiligheid.

Wilma Mansveld
Directeur Veiligheidsregio Groningen

1 Inleiding

In een omgeving van rust en ruimte willen wij alle inwoners van Groningen de mogelijkheid bieden om een gezond bestaan op te bouwen. Hoewel we de gevaren niet volledig kunnen elimineren, is het onze verantwoordelijkheid om grip te krijgen op de risico's en de gevolgen van incidenten te bestrijden. Veiligheidsregio Groningen zet zich hier dag en nacht voor in.

Binnen onze veiligheidsregio werken tien gemeenten, de brandweer, geneeskundige diensten, de politie, het Openbaar Ministerie en diverse publieke en private (veiligheids)partners nauw samen. Deze samenwerking is gericht op het beheersen van risico's, het verlenen van brandweerzorg, hulpverlening en de voorbereiding op crises. Dagelijks zijn wij als netwerkorganisatie in overleg om op risico's te anticiperen, gezamenlijk te leren, crises te voorkomen, incidenten te bestrijden en de veiligheid in onze regio te waarborgen. De brandweer fungeert binnen de veiligheidsregio als de grootste uitvoerende organisatie. In onze jaarstukken, bestaande uit het jaarverslag en de jaarrekening, rapporteren wij over onze behaalde resultaten aan de hand van de indeling van de beleidsbegroting die vier programma's omvat waarin onze (wettelijke) taken en prestaties zijn opgenomen. Dit biedt inzicht in onze bijdrage aan de veiligheid in Groningen. Een aanzienlijk deel van ons werk is zichtbaar, zoals de brandbestrijding door de brandweer. Echter, ook achter de schermen vindt er veel activiteit plaats. In dit jaarverslag komen alle aspecten van ons werk aan bod.

De afgelopen jaren zijn onze organisatiekosten gestegen als gevolg van diverse ontwikkelingen (zoals de cao-aanpassingen, opleidingen, meldkamer Noord-Nederland en huisvesting kazernes). De VRG heeft dit kunnen opvangen binnen de begroting door strak te sturen op de uitgaven en door het hanteren van de vastgestelde financiële hygiëneregels. We zien echter dat deze opwaartse druk op de financiën van de veiligheidsregio's in het algemeen en specifiek in Groningen duidelijker voelbaar wordt. De rek is eruit. In 2024 is gebleken dat we de materiële lasten effectief hebben kunnen beheersen door investeringen uit te stellen en strikte prioritering toe te passen. Hierdoor kunnen we de hogere personele lasten opvangen. Dit is noodzakelijk, aangezien personele lasten in 2024 minder goed bij te sturen blijken te zijn, voornamelijk door autonome ontwikkelingen zoals cao-aanpassingen, die buiten onze invloedssfeer vallen.
Het resultaat zonder FLO bedraagt € 125.000 negatief en hoewel dit een tekort is, zijn we trots op wat we hebben bereikt. Het afgelopen jaar heeft ons voor grote uitdagingen gesteld, maar door een sterke focus op de financiën te houden en te sturen op onze uitgaven, zijn we in staat geweest om dit minimale tekort te realiseren.

In de volgende hoofdstukken presenteren wij u het jaarverslag en de jaarrekening. Hoofdstuk 2 biedt een nadere toelichting op het resultaat en de bestemming daarvan. In hoofdstuk 3 geven wij inzicht in de ontwikkeling van de FLO-voorziening. De programmaverantwoording van het gevoerde beleid in 2024 wordt gepresenteerd in hoofdstuk 4. Hoofdstuk 5 bevat de op grond van het BBV verplichte paragrafen, die verder worden toegelicht. De hoofdstukken 6 en verder behandelen de financiële verantwoording en de bijbehorende toelichtingen.

2 Resultaat en resultaatbestemming

Het voordelige resultaat over 2024 bedraagt € 3.647.000 en kan als volgt worden samengevat:

- Regulier resultaat € 125.000 nadelig
- Resultaat nieuwe systematiek FLO € 3.772.000 voordelig

Voorgesteld wordt om vooruitlopend op het definitieve besluit van het bestuur het resultaat als volgt te bestemmen:

1. Onttrekking algemene reserve € 125.000 nadelig
2. Geoormerkte toevoeging FLO aan de algemene reserve € 3.772.000 voordelig

Toelichting
Het voordelige resultaat wijkt 6,0 % af ten opzichte van de totale begroting. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de vrijval uit de FLO-voorziening van € 3.772.000. Het reguliere nadelige resultaat van € 125.000 kan op hoofdlijnen als volgt worden verklaard:

Regulier resultaat (excl. FLO)

Omschrijving	Bedrag (x € 1.000)	
Hogere baten De toegekende loon- en prijscompensaties, samen met hogere detacheringsbaten, rentebaten, BRZO-vergoedingen, bijdragen voor GAGS, bijdrage vanuit versterking crisisfunctie en teruggaven van omzetbelasting, hebben geleid tot een voordeel.	891	V*
Personeelskosten De hogere personeelskosten zijn grotendeels toe te schrijven aan de gewijzigde CAO. Dit betreft sociale lasten, hogere vrijwilligers- en piketvergoedingen, reis- en verblijfkosten, een extra dotatie aan de WW-voorziening en hogere ARBO-uitgaven (bijvoorbeeld psychische hulp bij PTSS). Daartegenover staat een voordeel door minder externe inhuur dankzij succesvolle personeelswerving.	848	N**
Opleidingen Het nadeel op opleidingskosten is veroorzaakt door hogere nacalculaties en duurdere trainingen, die gedurende het jaar lastig bij te sturen zijn omdat het om verplichte opleidingen gaat.	186	N
Externe specialistische begeleiding en advisering Op de diverse onderwerpen die hieronder vallen, is meer uitgegeven dan voorgaande jaren. Hierbij valt te denken aan juridische kosten, extra kosten evaluatieonderzoeken, een verplicht nieuw functiehuis en Freemantle Highway. Met een deel hadden we rekening gehouden (€ 320 duizend) en is opgenomen onder de bestemmingsreserves (zie mutatie reserves)	616	N
Operationele kosten Dit is de saldering van: • hogere uitgaven door stijgende energietarieven en indexatie van kosten, alsmede diverse kleinere uitgaven (o.a. catering bij uitruk); • lagere kapitaallasten als gevolg van vertraagde investeringen.	184	V
Reservemutaties Het voordeel heeft voornamelijk betrekking op vertraging van de onttrekkingen ter dekking van bovenstaande kosten inzake informatisering/automatisering, project stedelijk gebied en het tweede loopbaanbeleid. Deze dempen gestuurd de overschrijding op de externe inhuur	452	V
Totaal	**125**	**N**
Noot: *Bovenstaand overzicht is gecomprimeerd weergegeven. In de toelichtingen per programma's zijn de verschillen afzonderlijk en per programma nader toegelicht.* ** V= voordelig* *** N= nadelig*		

Toelichting FLO-resultaat
Er is gesproken over hernieuwde uitgangspunten rondom de FLO-voorziening. Hierover moet nog een besluit worden genomen door het DB en AB. Wanneer het DB en AB instemmen met deze hernieuwde uitgangspunten zal dat ingaan per 2024. Rekening houdend met de mutaties in 2024, valt dan een bedrag van € 3.772.000 vrij uit de voorziening. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

Resultaatbestemming
Voorgesteld wordt het resultaat als volgt te bestemmen:

1.	Het reguliere resultaat 2024 te onttrekken uit de algemene reserve	€ 125.000	nadelig
2.	Het FLO-resultaat geoormerkt toe te voegen aan de algemene reserve	€ 3.772.000	voordelig

Ad. 1. Onttrekking regulier saldo algemene reserve

Voorgesteld wordt om het reguliere nadelige saldo van € 125.000 – conform de geldende gedragslijn - ten laste te brengen van de algemene reserve. Na verwerking van de voorgestelde resultaatbestemming is het saldo van de algemene reserve nihil.

Ad. 2. Toevoeging FLO saldo aan de algemene reserve

Voorgesteld wordt om het vrijgekomen bedrag van € 3.772.000, voortvloeiend uit de hernieuwde uitgangspunten ingaande per 2024, geoormerkt toe te voegen aan de algemene reserve in afwachting op het definitieve besluit van het bestuur. Ondanks de vernieuwde, goed onderbouwde systematiek met betrekking tot de FLO, achten we het belangrijk om toekomstige risico's af te dekken. Daarom stellen we voor om deze middelen in de algemene reserve op te nemen.

3 Functioneel leeftijdsontslag

Het Functioneel Leeftijds Ontslag (FLO)-recht is een functioneel leeftijdsontslag, waar een afgebakende groep beroepsbrandweermedewerkers recht op hebben. Deze medewerkers worden vrijgesteld van werk, echter blijven zij in dienst en hebben zij recht op een inkomensgarantie gelijk aan 75% van het inkomen dat zij hadden ten tijde van hun actieve dienstverband.

Na jaarlijks steeds weer onverwacht fluctuerende dotaties ten behoeve van de FLO-voorziening is in 2024 een stabielere administratieve verwerking van de voorziening besproken. Het doel van de administratieve aanpassing is om een toekomstbestendige, stabiele verwerkingswijze te realiseren, die minder jaarlijkse uitschieters kent op de langere termijn. Deze administratieve aanpassing heeft geen enkele impact op de rechten en verplichtingen van de deelnemers aan het FLO-overgangsrecht. Hun recht(en) blijft gelijk.

Op verzoek van het bestuur is, samen met de landelijk deskundige en de accountant, gekeken naar de uitgangspunten en zijn we tot de conclusie gekomen dat onderstaande uitgangspunten een beter fundament geven voor de opbouw van de voorziening.

Om dit op te lossen zijn samengevat de volgende afspraken gemaakt ten aanzien van FLO:

1. De rechten van personeelsleden inzake FLO-overgangsrecht zijn gebaseerd op de huidige bepalingen uit hoofdstuk 9g tot en met 9i van de CAR(-UWO) Veiligheidsregio's;
2. Indien een medewerker de leeftijd van 53 bereikt op balansdatum, wordt ervanuit gegaan dat gebruik gemaakt gaat worden van de regeling FLO-overgangsrecht;
3. Voor medewerkers tot de leeftijd van 53 worden de afkooprechten in de voorziening opgenomen;
4. Bij het opnemen van de verplichtingen wordt geen rekening gehouden met de kans op vervallen van rechten door natuurlijk verloop;
5. Jaarlijks vindt een actualisatie van de kosten plaats door een externe deskundige. De effecten worden verwerkt in de voorziening;
6. De FLO-rechten zijn gewaardeerd op basis van het bij het opmaken van de jaarrekening bekende cao-loon. Er wordt rekening gehouden met een jaarlijkse indexatie die gebaseerd is op de gemiddelde loonstijging van de afgelopen 20 jaar, op basis van de CBS-statistiek 'Openbaar bestuur en overheidsdiensten';
7. Voor het contant maken van de verplichting wordt gebruik gemaakt van een disconteringsvoet. De gehanteerde disconteringsvoet wordt door De Nederlandsche Bank gepubliceerd: de Ultimate Forward Rate (UFR);
8. Een keer in de 5 jaar worden de gehanteerde uitgangspunten getoetst en herijkt.

Bovenstaande uitgangspunten hebben als basis dat niet elke medewerker gebruik maakt van het FLO-overgangsrecht (gemiddeld stroomt 1 medewerker met recht op FLO jonger dan 53 jaar uit en worden zijn rechten afgekocht). Op basis van historische ervaringscijfers is vastgesteld dat wanneer medewerkers de leeftijd van 53 jaar hebben bereikt, zij gebruik gaan maken van de regeling FLO-overgangsrecht. Voor de medewerkers tot 53 jaar wordt het afkoopbedrag gehanteerd. De gevormde voorziening wordt geïndexeerd en contant gemaakt. Concreet betekent dit dat met de voorziening jaarlijks 14 jaar vooruit wordt gekeken om vast te stellen welk bedrag nodig is om de medewerkers die zijn vrijgesteld van werkzaamheden een garantie-inkomen te bieden conform de voorwaarden zoals omschreven in hoofdstuk 9i van de CAR(-UWO) Veiligheidsregio's. Eenmaal in de 5 jaar, beginnend in 2030, worden deze uitgangspunten/verwerkingswijzen getoetst en herijkt. Dit om de dotaties, ook in de toekomst, stabiel te houden.

Zoals eerder gemeld, hebben deze uitgangspunten geen consequenties voor de medewerkers van de VRG, omdat dit alleen een administratieve verwerking betreft. Jaarlijks organiseren we bijeenkomsten en krijgt men een

overzicht van de opgebouwde rechten om zo transparant en informatief te communiceren met de FLO-gerechtigden.
Het aanpassen van de uitgangspunten leidt tot een stabieler verloop van de dotatie en een verlaging van de voorziening die op 31 december 2023 in de jaarrekening was opgenomen.

De FLO-kosten zijn bij de jaarrekening 2024 geactualiseerd door een externe adviseur. Als gevolg van de hernieuwde uitgangspunten en rekening houdend met de mutaties in 2024, valt een bedrag van € 3.772.317 vrij uit de voorziening. Daarmee bedraagt de voorziening ultimo 2024 € 9.815.691. Zie ook hoofdstuk 2 Resultaat en resultaatbestemming.

4 Programmaverantwoording

Het Algemeen Bestuur heeft in de beleidsbegroting 2024 de opdrachten en de daarvoor uit te voeren activiteiten vastgesteld. In dit hoofdstuk wordt per programma verantwoording afgelegd.

Het programmaplan is onderverdeeld in vier programma's:

1. Brandweerzorg (inclusief Bedrijfsvoering en Risicobeheersing)
2. Rampenbestrijding en Crisisbeheersing
3. Bevolkingszorg (GKG)
4. Geneeskundige Hulporganisatie in de Regio (GHOR)

Onder het programma Brandweerzorg vindt ook de verantwoording plaats van Bedrijfsvoering en Risicobeheersing plaats. De programma's GKG en GHOR worden uitgevoerd als integraal onderdeel van de sector Crisisbeheersing.

4.1 Brandweerzorg

Het grootste deel van de uren en middelen van de brandweer wordt ingezet voor de uitvoering van de reguliere taken: ervoor zorgen dat de brandweer vanuit 39 kazernes (2 beroepsbezet en 37 bezet door vrijwilligers) kan uitrukken bij incidenten met brand, technische hulpverlening, gevaarlijke stoffen en waterongevallen. Hiervoor wordt geïnvesteerd in paraatheid, vakbekwaamheid en in aanschaf en onderhoud van het benodigde materiaal en materieel. Naast de basisbrandweerzorg en de organisatie van specialismen wordt een commandovoeringssysteem paraat gehouden voor leiding en coördinatie bij grote incidenten. Tot de reguliere taken behoort ook de instandhouding van 5 jeugdbrandweerploegen.

In 2024 is de brandweer 4.189 keer uitgerukt. Bijzondere inzetten van de brandweer (samen met andere hulpdiensten) waren:

- Een brand in een woningcomplex in de binnenstad van Groningen, waarbij een aantal mensen uit het pand gered is met een hoogwerker (21 februari).
- Kortsluiting/explosie in Groningen in een inpandige hoogspanningsleiding van een wooncomplex waarbij er kans was op een tweede explosie en er 200 studio's ontruimd moesten worden (3 februari).
- Brand in een varkensstal in Mussel waarbij 7 schuren en de dieren die erin zaten gered zijn door een snelle opschaling en goede brandscheiding (14 mei).
- Brand in gebouw technische installatie bij hoofdstation Groningen rond de ochtendspits (en dus met veel mensen op het station) waar veel rookontwikkeling was en de brand lastig te bestrijden was (17 juli).
- In de zomer waren er opvallend veel schuurbranden in korte tijd; vijf branden in drie weken. Met man en macht stond de brandweer klaar om te redden wat er te redden viel, en dat is ondanks de vakantieperiode bijzonder goed gelukt.

Aantal uitrukken vanuit alle brandweerposten van de VRG				
2024	2023	Verschil '24 en '23	2022	Verschil '23 en '22
4189	4185	0,1%	4529	-7,6%

Figuur 1

Aantal uitrukken/inzetten vanuit de (37) vrije instroomposten van de VRG				
2024	2023	Verschil '24 en '23	2022	Verschil '23 en '22
2475	2565	-6,8%	3029	-15,3%

Figuur 2

Opschaling					
	2024	2023	Verschil '24 en '23	2022	Verschil '23 en '22
Middel	94	97	-3,1%	89	9%
Groot	14	17	-17,6%	14	21,4%
Zeer Groot	11	12	-8,3%	6	100%

Figuur 3

De prestaties van de brandweer in relatie tot de normen in het regionaal dekkingsplan worden jaarlijks in kaart gebracht. De resultaten over 2024 zijn in lijn met de prognoses. Het bestuur wordt hierover met een separate rapportage geïnformeerd. Aan de visie op brandweerzorg in 2030 en het organisatieplan brandweerzorg voor de jaren 2023-2026 hebben we in 2024 langs de vier onderstaande programmalijnen uitvoering gegeven.

Brandweerzorg in verbinding met de samenleving

Brandweer Groningen is regionaal ingericht en lokaal geworteld vanuit 39 posten. Onze vrijwilligers zetten zich niet alleen bij incidenten in voor hun eigen stad of dorp, maar zorgen met de deelname van de brandweer aan lokale evenementen ook voor verbinding. Verschillende brandweerposten organiseerden in 2024 een open dag waar veel geïnteresseerde bezoekers op afkwamen.

Brandweer Groningen heeft meegedraaid met de landelijke campagne op het gebied van beeldvorming #gewonemensenbijzondereinzet#. De brandweerposten die actief zijn of willen worden op de sociale media zijn bezocht door de collega's van Team Communicatie om tips & tricks te krijgen.

Risicogerichte preventieve brandweerzorg

Binnen de organisatie is na de zomer capaciteit vrijgemaakt om het programma 'Risicogericht werken Brandweerzorg' te starten. Afgeleid van de Visie Brandweerzorg 2030 willen we met het programma het risicogericht werken ontwikkelen en implementeren. Daardoor wordt de focus gelegd op de brandrisico's die er het meest toe doen en deze adequater beïnvloeden. Omdat brandveiligheid een ketenveiligheid betreft, wordt in elke schakel van de veiligheidsketen activiteiten uitgevoerd om het risico te beïnvloeden. Het programma wordt daarom breed opgepakt binnen de gehele veiligheidsketen binnen de brandweer en uiteindelijk ook met onze ketenpartners.

Solide organisatie van de repressieve brandweerzorg

Brandweer Groningen vormt een basisinfrastructuur voor fysieke veiligheid. Ook in 2024 stonden ruim 850 vakkundige brandweermensen, van wie bijna 90% vrijwilliger, dag en nacht klaar om onze inwoners bij te staan. Deze paraatheid is ons belangrijkste product. Om de paraatheid van alle posten ook in de toekomst goed te kunnen organiseren, is afgelopen jaar het programma Paraatheid uitgevoerd.

Vanuit het programma is een beleidsdocument Netwerkparaatheid opgesteld, opgedeeld in een visie en een handboek ter ondersteuning van onze mensen in het veld. Tevens is een notitie geschreven over het gebruik van data voor paraatheid, omdat er meer informatiegestuurd gewerkt gaat worden. De mogelijkheid om Veilig met

Vier uit te rukken is geïmplementeerd, evenals het gebruik van tweewegpagers. Er is onderzoek gedaan naar robuuste posten en robuuste specialismen en de mogelijkheden van de zogenoemde Post40 (flexibele inzetpool met repressieve medewerkers) zijn in kaart gebracht.

Met het programma Vrijwilligheid is ingezet op wat nodig is om brandweervrijwilligheid in onze regio zo goed mogelijk in stand te houden. Processen zoals declareren en inloggen zijn makkelijker gemaakt voor vrijwilligers en er is in kaart gebracht welke 'reis' een vrijwilliger aflegt (van werving tot uitstroom) met als doel deze te stroomlijnen en waar mogelijk te verbeteren. Ook maken strategisch personeelsbeleid en strategische personeelsplanning onderdeel uit van het programma.

Verloop vrijwilligers				
	In Dienst		Uit dienst	
	Aantal	%	Aantal	%
2022	42	5,7	43	5,8
2023	48	6,5	54	7,3
2024	79	10,3	48	6,3

Figuur 4

Aantal vrijwilligers (op 31-12)					
	2024	2023	Verschil '24 en '23	2022	Verschil '23 en '22
Totaal	767	739	3,8%	743	-0,5%
Vrouw	62	60	3,3%	67	-10,4%
Man	705	679	3,8%	676	0,4%

Figuur 5

Vakbekwaam worden en vakbekwaam blijven vormen een belangrijke basis voor goede brandweerzorg. Voor vakbekwaam worden houden we jaarlijks rekening met een gemiddeld verloop van 7% manschappen en 10% bevelvoerders, waardoor we ieder jaar gemiddeld ca. 75 nieuwe manschappen en bevelvoerders opleiden. Daarnaast hebben er 181 andere reguliere opleidingsactiviteiten plaatsgevonden. De basisprincipes van brandbestrijding zijn hierin als nieuwe standaard opgenomen. Er is een Visie- en beleidsplan Vakbekwaamheid opgesteld voor 2025 tot 2028, waarbij een integrale aanpak is ontwikkeld die gericht is op vakbekwaam worden, leren en ontwikkelen, oefenen, evalueren en reflecteren.

Na een groot aantal vacatures is de dagdienst weer op sterkte gebracht en konden we tijd investeren in het beheer om de basis op orde te houden. Zo is er een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) opgesteld voor de repressieve taken van de brandweer en zijn brandweerprocedures geactualiseerd.

Gestationeerd op de post Winsum is afgelopen jaar het Team Digitale Verkenning, oftewel het droneteam, van start gegaan. Dit betreft een pilot samen met de regio's Drenthe en Fryslân. De pilot is gefinancierd met de besparing die ontstond door het aantal Verkenningseenheden Brandweer terug te brengen en daarmee de taak verkennen en meten toekomstbestendig te organiseren.

Duurzame bedrijfsvoering

Voor de nieuw- en verbouw van kazernes is het Strategisch Huisvestingsplan gevolgd. Met de gemeente Eemsdelta is overeenstemming bereikt over de locatiekeuze voor de kazerne in Delfzijl, met de gemeente Het Hogeland is voor de kazerne Baflo een voorkeurslocatie benoemd en voor de kazerne Ten Boer is de concept koopovereenkomst voor de grondaankoop gesloten met de gemeente Groningen. Voor de kazerne Harkstede zijn met de gemeente Midden-Groningen de eerste verkenningen gedaan om te komen tot een locatiekeuze. Voor de realisatie van de zeven nieuw te bouwen kazernes binnen tien jaar in de regio is een overeenkomst gesloten met één architect voor de architectendienstverlening. De architect heeft een basiskazerne ontwikkeld met oog voor inpassing in diverse omgevingen, zowel landelijk, als stedelijk en industrieel. Het basisontwerp zal op maat worden gemaakt en aangepast aan de specifieke locatie van de kazerne. Dit zorgt niet alleen voor functionaliteit, maar ook voor een brandweerkazerne die past bij de omgeving. De eerste kazerne die op basis

daarvan ontwikkeld wordt, is de kazerne Ten Boer. In verband met repressieve ontwikkelingen is de kazerne Vinkhuizen in 2024 aangepast zodat er zwaarder materieel (de hoogwerker) geplaatst kan worden.

Het materieel van de brandweer is opgenomen in de vervangingsinvestering. In 2024 zijn overeenkomsten gesloten voor de levering van 28 uniforme nieuwe tankautospuiten (levering vanaf eind 2025) en voor twee nieuwe identieke schuimblusvoertuigen (levering in 2026). Al het uniformdragend personeel is in het nieuwe operationeel uniform gestoken en na aanbesteding is nieuwe ademluchtapparatuur in de hele organisatie uitgerold.

Om de bedrijfsvoering van de beroepsorganisatie toekomstbestendig te organiseren is in 2024 een programma gestart met als inhoudelijke thema's functie-invulling, het vakbekwaamheidsprogramma en spreiding van werkzaamheden.

4.1.1 Risicobeheersing

Een essentieel onderdeel van het programma brandweerzorg is het adviseren over verschillende onderwerpen zoals brandveiligheid, het bevorderen van bewustwording en het houden van toezicht op bouwwerken en evenementen. Het doel is bij te dragen aan een veilige leefomgeving. Er wordt nauw samengewerkt met crisisbeheersing op onder andere het regionaal risicoprofiel, op het gebied van waterveiligheid en de versterking van zelfredzaamheid.

Omgevingswet
De Omgevingswet is op 1 januari 2024 na een lang aanlooptraject in werking getreden en tot nieuwe taken voor de veiligheidsregio's geleid. Onderzoek (Cebeon, 2021) heeft uitgewezen dat deze taken voor de VRG een omvang hebben van 2-3 fte. Zowel vanuit het rijk (interbestuurlijke financiële monitor Omgevingswet) als vanuit de veiligheidsregio's lopen nieuwe onderzoeken naar de omvang van deze taken. Aangezien door het rijk en/of de gemeenten geen extra middelen beschikbaar zijn gesteld, waren we genoodzaakt om keuzes te maken.

In de regionale samenwerking voor de Omgevingswet zijn met grote betrokkenheid van de VRG de nieuwe werkprocessen, overleggen en activiteiten met de Groningse overheden tot stand gekomen. Het betrekken van de VRG door het bevoegd gezag gaat goed op de klassieke thema's van vóór de Omgevingswet. Het bewustzijn van het (vroegtijdig) betrekken van ketenpartners (als de VRG) op thema's van de verbrede reikwijdte van de Omgevingswet moet bij het bevoegd gezag nog groeien.

Omgevingsveiligheid
Voor omgevingsveiligheid heeft de VRG in 2024 veel geïnvesteerd in de veranderingen van zowel de werkprocessen als de inhoud van advisering onder de Omgevingswet. Gevolg is dat de adviespositie van de VRG is versterkt. Bij concrete ontwikkelingen in de leefomgeving is geadviseerd over het verbrede adviesdomein van omgevingsveiligheid, zoals klimaat, externe veiligheid, milieu en bluswater en bereikbaarheid. Een voorbeeld hiervan zijn de pilot-omgevingsplannen die gemeenten aan het opstellen zijn. Met het vroegtijdig betrekken van de VRG worden gemeenten ondersteund met het inbrengen van veiligheid in omgevingsvisie en omgevingsplannen.

Deze adviezen leiden tot meer bewuste keuzes over veiligheidsrisico's en maatregelen. In totaal is in 2024 over 136 ruimtelijke plannen advies gegeven over omgevingsveiligheid.

Energietransitie
De energietransitie is een belangrijke maatschappelijke ontwikkeling. In 2024 richtte de VRG een werkgroep op om hierop in te spelen. De VRG investeerde in kennisopbouw, advies en samenwerking met stakeholders zoals gemeenten en nutsbedrijven. Hierdoor werd de VRG vroeg betrokken bij projecten zoals zonneweides en waterstofwijken, bijvoorbeeld in Wagenborgen. De ervaringen zijn gedeeld met Brandweerzorg en

Vakbekwaamheid, en vertaald naar maatregelen en lesstof. Daarnaast werkt de VRG samen met RES-werkgroepen, Kiwa, TNO en opleidingsinstituten.

Industriële veiligheid (Seveso)
In 2024 zijn in Seveso-regio 3Noord 47 inspecties uitgevoerd, waarmee Veiligheidsregio Groningen, Fryslân en Drenthe aan hun wettelijke taak hebben voldaan. Ook werden twee inspecties in Noord-Holland uitgevoerd binnen de 'Concernbenadering Gasunie'. Daarnaast startte de VRG risicogericht toezicht bij 'Net-Niet-Seveso-inrichtingen', bedrijven die buiten het Seveso-regime vallen, maar vergelijkbare risico's kennen. Tijdens reguliere controles door Omgevingsdienst Groningen begeleidden VRG-toezichthouders en Seveso-inspecteurs om kennis te delen en te adviseren.
In het project 'Afwijzen bedrijfsbrandweren' zijn stappen gezet om verouderde afwijzingen te actualiseren. Seveso-inrichtingen die geen bedrijfsbrandweer nodig hebben, ontvangen formele afwijzingen, afgestemd met inspectiepartners. Ter versterking van kennis volgden Seveso-inspecteurs bijscholing en startten twee nieuwe inspecteurs de 'Leergang Industriële Veiligheid'.
De VRG droeg actief bij aan landelijke werkgroepen en netwerken, waaronder beleid rond bedrijfsbrandweren, PFAS-vrij blusschuim, multidisciplinair toezicht en het zaaksysteem GIR2.0. Belangrijke bijdragen zijn geleverd aan interregionale projecten, zoals herziening van dienstverleningsovereenkomsten, en lokale projecten, waaronder de ontmanteling van mijnbouwlocaties.

Evenementen
In 2024 zijn 364 monodisciplinaire en 29 multidisciplinaire adviezen gegeven voor evenementen, waarvan de laatste gericht waren op C-evenementen. Het groeiend aantal risicovolle evenementen met uiteenlopende risico's vraagt om strikte naleving van procedures en termijnen. Vroegtijdige samenwerking via vooroverleg helpt organisatoren bij het indienen van tijdige en kwalitatieve vergunningaanvragen.
Om de multi-advisering verder te ontwikkelen, stelde de VRG in 2024 een interim regionaal coördinator evenementen aan. Deze professional heeft verschillende processen geoptimaliseerd wat o.a. geresulteerd heeft in de aanstelling van een full time evenementen coördinator. Daarnaast is omgevingsveiligheid een integraal onderdeel geworden van het adviesproces.
Dat nog veel evenementen voor een "spoed"behandeling worden aangeboden blijft een zorg. Hier is onze mankracht niet op ingericht en vraagt veel van het team. in 2025 zullen we wederom met de gemeenten in gesprek gaan om dit aantal terug te brengen. Daarnaast zijn de evaluaties na grote evenementen verder geprofessionaliseerd.
Een netwerkdag met gemeenten en hulpdiensten en het Groninger Evenementen Orgaan overleg werden positief ontvangen. Bovendien startte de VRG een leergang Evenementenveiligheid, waarin interne en externe partners zijn betrokken. Deze initiatieven dragen bij aan veilige en goed georganiseerde evenementen, in balans met de nodige veiligheidsmaatregelen.

Brandveiligheid
Om de brandveiligheid bij bouw te vergroten heeft de VRG een adviseringstaak bij vergunningsprocedures en ingebruikname. In 2024 zijn 732 adviezen voor bouwwerken gegeven en 271 adviezen voor ingebruikname. De adviezen variëren van advisering bij hoogbouw tot de tijdelijke opvang van asielzoekers en van adviezen bij de verbouw van ziekenhuizen tot de bouw van een kinderopvang.

Brandveilig leven en toezicht

Het team BVLT maakt sinds juni gebruik van een nieuw zaaksysteem waardoor het niet mogelijk om alle data voor 2024 volledig te presenteren. 2025 is het eerste jaar waarin de data volledig zijn verwerkt in het zaaksysteem RX Mission.

Toezicht bestaande bouw

In 2024 is het toezicht op de bestaande bouw geoptimaliseerd en meer risicogericht uitgevoerd met het gebouwrisicoprofiel als leidraad. Voor elke gemeente is een planning gemaakt waardoor in 2024 de opgelopen achterstand van eerdere jaren grotendeels is ingelopen. Om die inhaalslag te realiseren is voor de laagste risicocategorieën (3/3,5) een specifieke vorm van toezicht (Toezicht op afstand) uitgevoerd. Dit betrof regio breed ongeveer 1.000 panden.
Verder is vanwege wijziging van wetgeving geen toezicht meer uitgevoerd bij panden waar minder dan 150 medewerkers werkzaam zijn.

Bij de opvanglocatie Ter Apel, andere opvangplekken voor asielzoekers en locaties voor de opvang van Oekraïners wordt regulier toezicht gehouden met daarnaast incidenteel extra controles. De opvanglocaties voor Oekraïners zijn destijds zeer snel gerealiseerd en daarvan was destijds onbekend hoe lang deze zouden worden gebruikt. Daarop is destijds het brandveiligheidsniveau gebaseerd. Met het nog steeds in gebruik zijn van deze locaties moet dit laatste element worden heroverwogen. In 2024 is de afspraak gemaakt om een analyse te maken van de huidige opvang locaties en te beoordelen of het brandveiligheidsniveau nog steeds adequaat is of moet worden bijgesteld. De resultaten worden besproken met het bevoegd gezag.

Situatie	1-1-2024			31-12-2024	
Gemeente(n)	Controles gepland <'24	Controles gepland in'24	Totaal gepland voor '24	Gerealiseerd in '24	Restant '24 (naar 2025)
Westerkwartier	63	142	205	230	25
Het Hogeland	68	178	246	228	77
Groningen	667	1.012	1.679	1.500	335
Eemsdelta	128	103	231	246	16
Midden-Groningen	115	40	155	368	21
Oldambt	36	74	110	102	37
Pekela/Veendam	37	126	163	132	64
Stadskanaal/Westerwolde	79	169	248	227	20

Zichtbaar wordt dat de resultaten tussen het totaal aantal panden en de gerealiseerde panden niet overeenkomt. Dit heeft te maken met de uitgevoerde hercontroles. Deze worden in de huidige registraties niet opnieuw geteld. In sommige gevallen zijn bij panden toezicht gehouden die niet op onze uitvoeringslijst stonden maar deze zijn wel opgenomen in de resultaten.

Toezicht evenementen

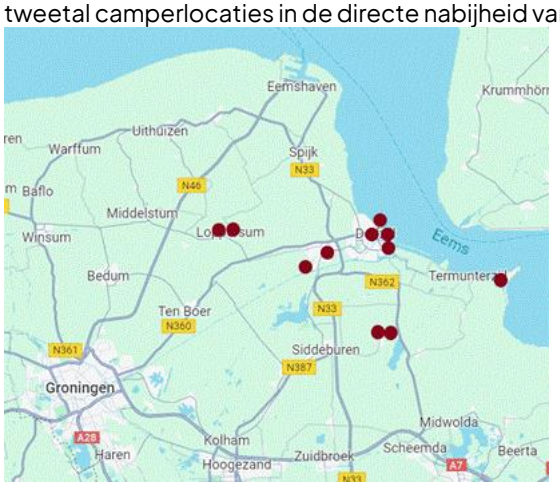
In 2024 is risicogericht toezicht gehouden op C-evenementen (waaronder Delfsail). Ook is het proces voor het houden van evenementen aangescherpt. Het nieuwe zaaksysteem registreert vanaf juni 2024 het toezicht, een betrouwbaar beeld is vanaf 2025 zichtbaar.

Brandveilig leven (BVL)

In 2024 is een start gemaakt om een programma voor BVL 2025 –2027 te ontwikkelen. Op basis van dit programma, dat voornamelijk gericht is op de bekende brandrisico's, worden in 2025 activiteiten gekoppeld.

In 2024 is gewerkt aan een visie voor BVLT met daaraan gekoppeld concrete activiteiten. Dit plan moet koers geven als het gaat om risicogericht en datagestuurd toezicht en het bevorderen van de brandveiligheid door BVL. Samen met het Team Communicatie is eveneens aandacht besteed aan lopende campagnes en het thema zelfredzaamheid.
Met Crisisbeheersing is een voorlichting verzorgd bij het netwerk van niet-acute- zorginstellingen. Deze instellingen worstelen met de vraag rondom brandveiligheid nu het aantal ouderen en mensen die zorg nodig hebben significant toenemen en het aantal medewerkers in de zorg afneemt. In 2025 wordt een werkgroep gevormd die dit vraagstuk vanuit de VRG op zich neemt.

Delfsail
Bij de uitvoering van dit risicogerichte project is gekozen voor een combinatie van (traditioneel) toezicht op brand-vluchtveiligheid bij een 18-tal horecagelegenheden in een straal van 5 kilometer en 11-tal hotels binnen een straal van 15 kilometer rondom het evenement. Verder is er toezicht gehouden op de evenementenlocatie zelf in de vorm van: toezicht ten tijde van opbouw, voorafgaand dagelijkse opening evenement en op afroep ter ondersteuning van gemeente. Daarnaast is er toezicht gehouden bij een aantal A en B evenementen. Omdat deze bijvoorbeeld in het centrum van Delfzijl gezien kunnen worden als een gezamenlijk C evenement, of dat het A of B evenement grenst aan de evenementen locatie. Door BVL zijn een 6-tal interventies gehouden met als doelstelling aandacht te vragen voor brandveilig gedrag tijdens recreatie bij een viertal passanten-jachthavens en op een tweetal camperlocaties in de directe nabijheid van het evenement.

Figuur 1: Overzicht hotels Ø 15 km

Figuur 2: Overzicht horeca in centrum Delfzijl

Plan Kamerverhuur
Groningen huisvest met 65 duizend studenten één van de grootste studentenpopulaties van Nederland, waarvan 45 duizend studenten ook nog eens daadwerkelijk in de stad wonen. Dit is voor de VRG-aanleiding om de risico's op brand in studentenpanden op alle mogelijke manieren te beperken." Om de studentenpanden risicogericht te controleren en dieper in te gaan op het bewustzijn en gedrag van de bewoners, is een plan opgestart waarbij participatie en co-creatie plaatsvond met huurders, verhuurders.
De risicogerichte toezichtcontrole bij een 498-tal kamerverhuuradressen is hierbij op een vijftal thema's uitgevoerd. In het kader van de samenwerking binnen het team Brandveilig Leven en Toezicht zijn er naast toezicht ook gesprekken gevoerd met de verhuurders. Hiervoor is 1 activiteit opgezet. Met de 10 grootste verhuurders is een verhuurdersbijeenkomst georganiseerd om samen in gesprek te gaan over het onderwerp brandveilig leven. Ook een evaluatiebijeenkomst met de verhuurders staat nog voor 2025 in de planning.

Plan Kinderopvang
In het plan 'Risicogericht toezicht bij kinderopvang' zijn 52 kinderopvang locaties binnen de gemeente Groningen opgenomen, voortkomend uit het uitvoeringsplan toezicht van 2024. Eerdere resultaten van verrichte controles en incidenten uit de praktijk, zijn als onderligger gebruikt. En vertaalt naar een vijftal thema's waar de focus op moest komen te liggen tijdens de risicogerichte toezicht controle. Ook voor dit plan is binnen het team Brandveilig leven en Toezicht is 1 bijeenkomst georganiseerd waarvoor een 14-tal overkoepelende organisaties zijn uitgenodigd. De bijeenkomst gaf naast delen van kennis ook de mogelijkheid om praktijkvoorbeelden te bespreken om de bewustwording over brandveiligheid te stimuleren.

Technasium
De opdrachtgevers voor deze editie waren Brandweer Noord Nederland (Fryslân, Groningen, Drenthe en IJsselland) en het Lectoraat Brandweerkunde bij het NIPV.
Het team van BrandveiligLeven en Toezicht nam voor Brandweer Noord Nederland het uitvoerende gedeelte op zich als begeleider bij een viertal Technasium scholen binnen het verzorgingsgebied van de VRG. Bij de deelnemende scholen zijn kick-off presentaties, tussenfeedback sessies en een eindpresentatie gegeven voor in totaal zo'n 190 leerlingen. Op 2 april werd een halve finale verzorgd op de Brandweerkazerne van Hoogezand. De vier schoolwinnaars konden strijden voor de twee beschikbare plekken voor de finale die werd gehouden op 16 april in Zwolle.

4.1.2 Baten en lasten programma Brandweer

(* € 1.000)	Primitieve begroting	Actuele begroting	Realisatie	Verschil	
Baten	55.590	56.841	58.414	1.573	V
Lasten	52.263	53.596	52.224	1.372	V
Resultaat voor reserve mutaties	2.937	3.245	6.190	2.945	V
Reserve mutaties	-2.937	-3.245	-2.793	452	V
Resultaat na reserve mutaties	-	-	3.397	3.397	V

Een nadere toelichting op de verschillen is opgenomen in hoofdstuk 7.2 Toelichting baten en lasten.

4.2 Crisisbeheersing

De werkzaamheden van Crisisbeheersing richten zich op alle soorten effecten die de vitale belangen van de samenleving aantasten en/of bedreigen. Door goed voorbereid te zijn op de verschillende typen effecten is er meer flexibiliteit om ook ongekende crises, klein en groot, het hoofd te bieden.
Door de veranderende samenleving zijn de effecten van crises en rampen veranderd, vooral als het gaat om de maatschappelijke en bestuurlijke impact. Onderstaand geeft een overzicht van de thema's waar Crisisbeheersing in 2024 aan heeft gewerkt.

Informatiemanagement en KCR2
In 2024 is het landelijk informatiemodel vastgesteld door KCR2 en omvat een negental thema's. Dit model is geïmplementeerd binnen ons Veiligheid Informatieknooppunt. Het model wordt eveneens op 3Noord niveau gebruikt. Verder zijn er landelijke onderzoeken gestart over de governance en de rechtsvorm voor KCR2. Deze complexe discussie zal verder gevoerd worden in 2025.

Netwerkmanagement
De netwerken binnen risico- en incidentmanagement zijn up-to-date. De sector blijft zowel inzetten op het verder versterken van netwerkmanagement als op de verbinding en samenwerking met bestaande en nieuwe (crisis)partners. Er zal worden gewerkt vanuit een netwerkmanagementstrategie met ondersteuning van een gezamenlijke werkwijze (accounthouders) en een relatiebeheersysteem.

Weerbaarheid
De veiligheidssituatie in Nederland stond en staat o.a. vanwege de oorlog in Oekraïne en de toegenomen geopolitieke spanningen, alsmede door toegenomen cyberdreigingen, onder druk. Hierdoor wordt steeds een groter beroep gedaan op de maatschappelijke weerbaarheid van de samenleving. In 2024 is het thema weerbaarheid in diverse landelijke gremia gepasseerd en ook in Groningen heeft het Algemeen Bestuur in december in beslotenheid hierover van gedachten gewisseld. Door de ervaringen met de effecten van de gaswinning kent de VRG reeds diverse activiteiten, zoals de campagne EHBJ en het handboek burgerhulpverlening.

Kwaliteit
In 2024 is het beleid op evalueren herzien. De vorige werkwijze dateerde uit 2014 en inmiddels zijn de soorten crises waarmee we te maken hebben aanzienlijk veranderd. Daarom bleek een vernieuwde manier van evalueren noodzakelijk. In dit beleid worden flitsrampen, langdurige crises en oefeningen apart beschreven. Tevens is er aandacht voor de mentale veerkracht van onze crisisfunctionarissen.

Vakbekwaamheid
Sinds 2024 is het cluster Vakbekwaamheid formatief weer volledig op sterkte. Dit najaar zijn vijf CoPI-opstartoefeningen georganiseerd met verschillende scenario's, zoals bijvoorbeeld een incident op een vliegveld en een brand in een gevangenis. Daarnaast zijn de eerste stappen gezet wat betreft het ontwikkelen van een bestuurlijke leerlijn. In een aantal gemeenten hebben inmiddels een aantal trainingen en oefeningen plaatsgevonden voor de (loco)-burgemeesters. In november heeft er een bestuurlijke leertafel plaatsgevonden rondom de uitval van elektriciteit.

Beheer crisisorganisatie
In 2024 is het proces in- door- en uitstroom van piketfunctionarissen uitgewerkt. Er is inzichtelijk gemaakt wat er nodig is om het beheer van de ruim 400 piketfuncties generiek te organiseren. Samen met het team P&OO

worden afspraken gemaakt over de verder implementatie van dit proces. Hierbij zal ook rekening worden gehouden met de implementatie van het nieuwe functiehuis HR21 voor de crisisorganisatie.

Planvorming
In 2024 zijn de (multidisciplinaire) ramp- en incidentbestrijdingsplannen conform regionaal beleid geactualiseerd. Ook is in 3Noord verband gewerkt aan het uitbreiden van de informatiekaarten NUTS, door een informatiekaart Uitval Telecom op te stellen. In groter verband is aangesloten bij de veiligheidsregio Twente, waarbij gekeken is naar de kerncentrale te Lingen en het hieruit voortkomende jodiumprofylaxe.
Regionaal vindt een onderzoek plaats naar het opstellen van rampbestrijdingsplannen in LCMS, waarmee de 'vertaling' van een plan naar LCMS in de koude fase al plaatsvindt. Daarmee wordt het inzichtelijk maken van effecten van een incident versneld. Dit onderzoek zal een vervolg krijgen in 2025.

Aardbevingen
In april 2024 is de gaswinning uit het Groningenveld beëindigd. Hiermee is een historisch besluit genomen en is een stap gezet in het herstel van het vertrouwen van de Groningers. Ondanks dat het een grote en belangrijke mijlpaal was, is hiermee de gaswinnings- en aardbevingsproblematiek in de regio nog niet opgelost. Het aardbevingsrisico blijft naar verwachting nog geruime tijd bestaan en onze inwoners kampen nog steeds met de effecten van de schadeafhandeling en de versterkingsopgave. Daarom hebben we vanuit VRG ook in 2024 activiteiten verricht op de drie pijlers 1) fysieke veiligheid, 2) sociale veiligheid en gezondheid, en 3) maatschappelijke onrust en hebben we onze bijdrage geleverd aan het borgen en vergroten van de veiligheid, gezondheid, weerbaarheid en veerkracht van de inwoners in regio Groningen.

In oktober 2024 hebben we een netwerk- en actualisatiebijeenkomst over het Incidentbestrijdingsplan (IBP) Aardbevingen georganiseerd. Samen met een deelnemers van onze kolommen, vaste crisispartners en veel andere partijen hebben we per crisisteam – Meldkamer t/m RBT – een aardbevingsscenario doorlopen. Naast bewustwording over het aardbevingsrisico heeft de bijeenkomst geleid tot waardevolle inzichten waarop onze planvorming en samenwerkingsafspraken met andere partijen worden geactualiseerd. Na aardbevingen hoger dan magnitude 2.0 hebben we vanuit VRG ook in 2024 de communicatie vanuit de overheden gecoördineerd en hebben we onze bijdrage geleverd aan de memo's voor bestuurders.

Met betrekking tot de sociale veiligheid, gezondheid en maatschappelijke onrust hebben we in 2024 deelgenomen aan de ambtelijke tafel sociaal en gezond, aan de begeleidingscommissie van Gronings Perspectief en waren we aanwezig op meerdere bijeenkomsten waaronder een dialoogsessie met kinderen in het aardbevingsgebied. Vanuit ons programma Eerste Hulp Ben Jij (EHBJ) waren we aanwezig op veiligheidsmarkten en hebben we met risicocommunicatie ingespeeld op de actualiteiten, met als doel de zelf- en samenredzaamheid van onze inwoners te vergroten. Tevens zijn we gestart met het implementeren van de aanbevelingen uit het advies van ARQIVP om de aandacht te hebben voor de psychosociale impact van gebeurtenissen op crisisfunctionarissen.

Tot slot is begin 2024 het vernieuwde lesprogramma Aardbevingenwijzer opgeleverd en hebben we een nieuwe website gelanceerd.

Klimaat
In 2024 is er verder gewerkt aan de voorbereiding op klimaatgerelateerde risico's, zoals overstromingen, extreem weer, hittestress en droogte. Wij zijn aangesloten bij diverse landelijke initiatieven op klimaatgerelateerde risico's. Een voorbeeld hiervan is het landelijke Netwerk Klimaat- en Waterveiligheid van de veiligheidsregio's. Ook is de VRG betrokken bij de stresstest, die wordt uitgevoerd naar aanleiding van een aanbeveling van de door de

minister van Infrastructuur en Waterstaat ingestelde Beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater. De VRG levert hierbij haar kennis van relevante vitale objecten, functies en netwerken, evenals handelingsperspectieven in de crisisbeheersing.

Beleid
Binnen de Vakraad Risico- en Crisisbeheersing is een werkplan 2024 opgesteld waarin een aantal thema's is opgenomen die voor alle of het merendeel van de regio's van belang zijn. De VRG is onder andere portefeuillehouder op de thema's Dieren in Rampen en Weerbaarheid.

4.2.1 Baten en lasten programma Crisisbeheersing

(* € 1.000)	Primitieve begroting	Actuele begroting	Realisatie	Verschil	
Baten	3.131	3.096	2.042	1.054	N
Lasten	3.131	3.096	1.982	1.114	V
Resultaat voor reserve mutaties	-	-	60	60	V
Reserve mutaties	-	-	-	-	
Resultaat na reserve mutaties	-	-	60	60	V

Een nadere toelichting op de verschillen is opgenomen in hoofdstuk 7.2 Toelichting baten en lasten.

4.3 Gemeentelijke Kolom Groningen (GKG)

In opdracht van de Gemeentelijke Kolom Groningen (GKG) wordt voor gemeenten het programma Bevolkingszorg als integraal onderdeel van de sector Crisisbeheersing op regionaal niveau uitgevoerd. Dit gebeurt ter preparatie en uitvoering van adequate, toekomstgerichte en onderling samenhangende bevolkingszorgprocessen in het kader van Rampenbestrijding en Crisisbeheersing. Hier vallen ook de multidisciplinaire processen Crisiscommunicatie en Nafase onder. De uitvoering en coördinatie van het programma gebeurt regionaal, lokaal verbonden, doelmatig en integraal.

Informatiemanagement
De GKG is binnen de sector crisismanagement aangehaakt bij het proces informatiemanagement. Het gebruik van LCMS is regulier, piketfunctionarissen van bevolkingszorg (incl. crisiscommunicatie) nemen deel aan de wekelijkse VIK-briefing.
De Officieren van Dienst Bevolkingszorg beschikken sinds dit jaar over tablets met gestuurde navigatie en LiveOp (een systeem voor snelle en actuele operationele informatie bij incidenten en crisis). Dit systeem levert een belangrijke bijdrage aan de professionalisering van bevolkingszorg.
Ook in 2024 is bijna wekelijks een update gedeeld met de Algemeen Commandanten, directie GKG en in afschrift aan Officieren van Dienst en Hoofden Taakorganisatie. De update bevat actuele informatie over onder andere de crisisorganisatie zoals planvorming, personeel en actuele incidenten.
Er is gestart met het project Crisisplein, een informatievoorziening voor alle crisisfunctionarissen die in 2025 de website van de GKG gaat vervangen.

Netwerkmanagement
De werkwijze voor netwerkmanagement maakt deel uit van de werkwijze van de sector Crisisbeheersing. Voor bevolkingszorg zijn gemeenten de belangrijkste netwerkpartners, immers bevolkingszorg betreft de gemeentelijke taken ten tijde van een incident, ramp of crisis. Ook heeft de VRG weer een

samenwerkingsovereenkomst voor bevolkingszorg met het Rode Kruis. De afstemming en samenwerking met andere regio's is geïntensiveerd, onder ander via landelijke overleggen bevolkingszorg en in 3Noord verband.

Kwaliteit
Bevolkingszorg (inclusief crisiscommunicatie) werkt waar mogelijk volgens landelijke kaders en kwaliteitscriteria. In 2024 is gewerkt aan de implementatie van het in 2023 door het Algemeen Bestuur vastgestelde landelijk Uniform Kwaliteitsniveau Bevolkingszorg. Voor de VRG een uitvoerbare opgave, omdat de VRG al grotendeels werkt in lijn met het door het Veiligheidsberaad geadviseerde kwaliteitsniveau. Het gaat hierbij onder andere om vastgestelde kernfuncties met bijhorende kwalificatieprofielen.

Vakbekwaamheid
De vakbekwaamheid voor crisisfunctionarissen bevolkingszorg is versterkt. In 2024 lag de nadruk bij de crisisfunctionarissen in de multidisciplinaire teams (o.a. CoPI en ROT) en voor bevolkingszorg bij de crisisfunctionarissen op piket. Voorbeeld is de deelname van de Officieren van Dienst Bevolkingszorg aan de gezamenlijke OvD oefenweken in Hoogezand en Weeze. Ook waren er trainingen en oefeningen voor taakorganisaties, doorleefsessies voor alle crisisfunctionarissen van bevolkingszorg en bijeenkomsten voor lokale crisisfunctionarissen bij gemeenten. Daarnaast zijn nieuwe crisisfunctionarissen opgeleid. Voor 2025 is een jaarprogramma bevolkingszorg opgesteld.

Beheer crisisorganisatie
Het beheer van de crisisorganisatie bevolkingszorg was in 2024 op orde. Opnieuw was er sprake van de nodige personele wisselingen in de bezetting van de crisisfuncties. Er werd meegewerkt aan een wervingsfilm voor de crisisorganisatie breed en bevolkingszorg in het bijzonder.
Bevolkingszorg beschikt over een werkproces voor het beheer van de crisisorganisatie en heeft binnen de sector crisisbeheersing bijgedragen aan een gezamenlijke werkwijze voor het beheren van de gehele crisisorganisatie. Er is in lijn van de ambities van het Regionaal Beleidsplan gewerkt aan de doorontwikkeling van bevolkingszorg, inclusief crisiscommunicatie, met het oogmerk van een compacte en versterkte crisisorganisatie. Medio 2025 moet dit resulteren in een geactualiseerde crisisorganisatie bevolkingszorg inclusief crisiscommunicatie.

Planvorming
Vanuit de GKG is bijgedragen aan het opstellen en actualiseren van de multidisciplinaire planvorming zoals het in 2024 vastgestelde Regionale Beleidsplan, het Regionale Risicoprofiel en het in 2025 vast te stellen Regionaal Crisisplan. De planvorming voor bevolkingszorg is deels geactualiseerd.

Beleid
Bevolkingszorg/ GKG draagt binnen de sector Crisisbeheersing en landelijke overleggen bevolkingszorg bij aan het actualiseren en opstellen van beleid en de realisatie van de ambities en opgaven van het Regionaal Beleidsplan. Daarbij wordt aangesloten bij het landelijk kader Uniform Kwaliteitsniveau Bevolkingszorg.

4.3.1 Baten en lasten programma GKG

(* € 1.000)	Primitieve begroting	Actuele begroting	Realisatie	Verschil	
Baten	1.368	1.378	1.466	88	V
Lasten	1.368	1.378	1.262	116	V
Resultaat voor reserve mutaties	-	-	204	204	V
Reserve mutaties	-	-	-		
Resultaat na reserve mutaties	-	-	204	204	V

Een nadere toelichting op de verschillen is opgenomen in hoofdstuk 7.2 Toelichting baten en lasten.

4.4 Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR)

De Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) coördineert en regisseert de processen acute en publieke gezondheidszorg in voorbereiding op en tijdens (dreigende) rampen en crises. Ook adviseert de GHOR andere overheden en organisaties op het gebied van rampen en crises. De GHOR werkt op de snijvlakken van de drie domeinen openbaar bestuur, gezondheidszorg en veiligheid onder verantwoordelijkheid van de Directeur Publieke Gezondheid (DPG).

Informatiemanagement
In afstemming met GHOR Drenthe en Fryslân heeft GHOR Groningen LCMS-GZ aangeschaft en in gebruik genomen. GHOR Groningen voldoet aan de (opleidings)eisen van het NIPV voor het gebruik en beheer van het programma. Hiermee is de stap gezet naar het kunnen ontvangen en bijdragen aan het landelijk geneeskundige beeld. In het samenwerkingsverband tussen de drie noordelijke GHOR-regio's en AZNN wordt er gewerkt aan de plannen voor efficiëntere informatie-uitwisseling zorginstellingen in Noord-Nederland tijdens rampen en crises. Hierbij wordt naar aansluiting gezocht bij bestaande protocollen en systemen die regulier binnen de zorg gebruikt worden. De lessen uit de evaluaties van onder andere de coronaperiode en recente incidenten worden hierin meegenomen.

Netwerkmanagement
In 2024 was netwerkmanagement een speerpunt. In dit kader hebben veel netwerkactiviteiten plaats gevonden met zorginstellingen op 3Noord niveau (samen met GHOR Fryslân en Drenthe en AZNN), waaronder bijeenkomsten voor het gezamenlijk opstellen van het zorgrisicoprofiel en een grote ketenoefening met meer dan 200 deelnemers uit allerlei verschillende zorginstellingen.

Vakbekwaamheid
In het programma van OTO 2024 (Opleiden Trainen Oefenen) stonden activiteiten die aansluiten bij het multiprogramma en de bij de ontwikkelingen in het witte netwerk. Deze activiteiten zijn uitgevoerd. Er is een relatief groot aantal nieuwe GHOR-functionarissen opgeleid en er is bijscholing gedaan van bestaande functionarissen. Daarnaast is OTO actief betrokken geweest bij de landelijke werkgroep, de zogenaamde snelweg 4, waar de doorontwikkeling van de GHOR-crisisorganisatie onderwerp van gesprek is. Hierbij wordt sinds 2023 gekeken naar de verschillende voorwaarden, competenties, kwalificaties van crisisfuncties en reguliere ‘koude’ GHOR-rollen.

Beheer crisisorganisatie
Binnen de sector crisisbeheersing is een gezamenlijke werkwijze opgezet voor het beheren van de crisisorganisatie. Het betreft onder andere procedures voor in-, door- en uitstroom van piketfunctionarissen. Er wordt gewerkt in een structuur met rollen voor coördinatie en beheer. De GHOR heeft aan deze ontwikkelingen bijgedragen en aanpassingen in de beheerstructuur gedaan om te voldoen aan deze nieuwe opzet. Tevens is er op basis van het Regionaal beleidsplan gewerkt aan het nieuwe crisisplan en in relatie hiermee de beschrijving van de GHOR-processen. Deze producten worden begin 2025 gezamenlijk vastgesteld.

Planvorming
De GHOR heeft in 2024 bijgedragen aan de planvorming van de veiligheidsregio en van het zorgnetwerk. Dit betreft de bijdrage aan wettelijk verplichte Rampbestrijdingsplannen, maar ook de planvorming die gemaakt is naar aanleiding van de actuele en landelijke thema's, zoals infectieziektebestrijding in kader van de tweede tranche wet Publieke Gezondheid en bijvoorbeeld cyber en militaire dreiging.

Beleid

Met als basis de regionale risicoprofielen van Groningen, Fryslân en Drenthe is er in Noord-Nederland het zorgrisicoprofiel opgesteld met daarin de 5 geprioriteerde scenario's. Deze scenario's vormen de basis voor het beoefenen van beheersmaatregelen en het aanscherpen van de regionale planvorming met als doel de zorgketen gezamenlijk optimaal voor te bereiden. Daarnaast is er in 2024 in samenwerking met de sector risicobeheersing gewerkt aan het verbeteren van het proces ten aanzien van evenementenadvisering en aan de implementatie van de omgevingswet. In beide processen heeft de GHOR een adviserende rol richting de gemeenten.

4.4.1 Baten en lasten programma GHOR

(* € 1.000)	Primitieve begroting	Actuele begroting	Realisatie	Verschil	
Baten	1.891	1.647	1.673	26	V
Lasten	1.891	1.647	1.687	40	N
Resultaat voor reserve mutaties	-	-	14	14	N
Reserve mutaties	-	-	-		
Resultaat na reserve mutaties	-	-	14	14	N

Een nadere toelichting op de verschillen is opgenomen in hoofdstuk 7.2 Toelichting baten en lasten.

5 Paragrafen

5.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De beoordeling van de robuustheid van het weerstandsvermogen bestaat uit de volgende componenten:

- Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.
- Een inventarisatie van de beschikbare weerstandscapaciteit: bestaande uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeenschappelijke regeling beschikt of kan beschikken om niet- begrote kosten te dekken.
- Een inventarisatie van de benodigde weerstandscapaciteit.

De in de beleidsnota risicomanagement en weerstandsvermogen voor de periode 2023-2026 opgenomen kaders worden gebruikt om de risico's in te schatten en om het weerstandsvermogen te bepalen. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in het volgende verhoudingsgetal:

$$\text{Ratio weerstandvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandcapaciteit (vrij beschikbare reserves)}}{\text{Benodigde weerstandcapaciteit (uitkomst risicoanalyse)}}$$

Gemeenten verwachten dat de VRG risicobewust handelt en de gevolgen van financiële calamiteiten zoveel mogelijk zelf opvangt. Een ratio tussen 1,0 en 1,4 wordt als voldoende beoordeeld, hier werken we in de komende periode naar toe.

Zoals bekend heeft de VRG bij de jaarrekening 2019 een voorziening moeten treffen van ruim €15 miljoen inzake de kosten van de Regeling FLO-overgangsrecht. Dit had een grote impact op de algemene reserve van de VRG, die daardoor €12,5 miljoen negatief werd. Op grond van de gemeenschappelijke regeling vangen de deelnemende gemeenten eventuele tekorten op in de gemeenschappelijke regeling. Na overleg met de gemeenten en de toezichthouder Provincie Groningen is een herstelplan voor het negatief eigen vermogen overeengekomen. Op 2 oktober 2020 heeft het dagelijks bestuur ingestemd met het 5-jaars scenario. Binnen de termijn van deze MJB (2021-2024) inclusief het jaar 2020 zal door een jaarlijkse extra gemeentelijke bijdragen het negatief eigen vermogen aangezuiverd worden zodat een positief saldo van de algemene reserve ontstaat in 2024.

Omschrijving	31-12-2023	Resultaat-bestemming 2023	1-1-2024	Mutatie 2024	31-12-2024	Beschikbare weerstands-capaciteit
Algemene reserve						
VRG	18	-1.786	-1.768	1.897	129	-
Totaal algemene reserve	18	-1.786	-1.768	1.897	129	
Bestemmingsreserve						
Materieel VRG	1.811	-	1.811	-100	1.711	-
Huisvesting	217	-	217	992	1.209	-
Egalisatiereserve kapitaallasten	2.469	-	2.469	100	2.569	-
Tweede loopbaanbeleid	301	-	301	-34	267	-
ICT	305	-	305	-61	244	-
Totaal bestemmingsreserve	5.103	-1.786	5.103	897	6.000	
Totaal	5.121	-1.786	3.335	2.794	6.129	

De algemene reserve van de VRG wordt tot de beschikbare weerstandscapaciteit gerekend. Door de getroffen voorziening bij de jaarrekening 2019 is de algemene reserve ultimo 2024 minimaal en onvoldoende om tegenvallers op te vangen.
Niet tot de beschikbare weerstandscapaciteit worden de bestemmings- en egalisatiereserves gerekend:

- Materieel VRG: deze reserve is bestemd om de kapitaallasten op toekomstige investeringen in activa, die eenmalig door het Rijk zijn geschonken, te dekken. In 2021 is geïnvesteerd in vier grootwatersystemen. De reserve wordt ingezet om de jaarlijkse kapitaallasten te dekken met ingang van 2022.
- Huisvesting: de reserve is bestemd om fluctuaties in de vastgoedopgave op te kunnen opvangen.
- Kapitaallasten: deze reserve is bestemd om vrijvallende kapitaallasten te reserveren en om schommelingen in werkelijke kapitaallasten op te vangen.
- Tweede loopbaanbeleid: de reserve is bestemd voor kosten voor opleiding en ontwikkeling en loopbaaninstrumenten inzake het tweede loopbaanbeleid.
- ICT: deze reserve is bestemd voor projecten met een informatievoorzieningscomponent.

Benodigde weerstandscapaciteit
De risico's voor uitvoering van de veiligheidsregiotaken worden conform vastgesteld beleid gemonitord in het kader van de P&C-cyclus. Zoals in de kaderbrief benoemd zal met name de herhuisvesting van de kazerne aan de Sontweg in Groningen en het huisvestingsplan voor de rest van de regio in de toekomst tot een forse financiële opgave leiden. Niet alle risico's zijn op dit moment te kwantificeren. Deze risico's zijn als PM-post opgenomen en worden zodra dit mogelijk is, nader uitgewerkt en gekwantificeerd. Hierbij is onderscheid gemaakt in incidentele en structurele risico's, waarbij structurele risico's voor twee jaar worden voorzien.

Onderstaand overzicht geeft een beeld van de risico's, die de VRG onderkent, met mogelijke financiële consequenties:

Risico	Actueel vanaf	Impact*	Kans	I/S	Risicobedrag
Paraatheid vrijwilligers	2019	1.000.000	50%	S	500.000
Programma aardbevingen	2024	650.000	10%	S	65.000
Achterstallig onderhoud	2023	500.000	50%	I	250.000
Taakdifferentiatie/WNRA	2019	2.800.000	30%	S	840.000
Tweede loopbaanbeleid	2026	1.000.000	70%	I	700.000
Omgevingswet	2023	200.000	50%	S	100.000
FLO	2023	2.000.000	50%	I	1.000.000
Hardheidsclausule na dienstongevallen	2024	450.000	10%	I	45.000
Meldkamer Noord-Nederland	2026	324.000	90%	S	291.600
Korting BDuR	2026	2.200.000	90%	S	1.980.000
Vakbekwaamheid	2025	570.000	50%	S	285.000
Verplichtend karakter vrijwilligers (structureel)	2025	1.000.000	50%	S	500.000
Verplichtend karakter vrijwilligers (incidenteel)	2025	2.800.000	50%	I	1.400.000
Totaal					**7.956.600**
Risicobedrag (*0,9)					**7.160.940**

*I/S; structureel bedrag wordt voor 2 jaar voorzien

De onderstaande risico's zijn op dit moment nog niet goed te kwantificeren. Deze risico's zijn daarom als p.m. opgenomen:

Risico	Actueel vanaf	Bedrag	Klasse	I/S*	Risico-bedrag
Wet op de Veiligheidsregio's	2019	PM	50%	S	PM
Multidisciplinaire crisisorganisatie	2021	PM	30%	I	PM
Nieuwbouw Arrivalocatie en Winschoterdiep Groningen	2030	PM	30%	S	PM
PFAS	2024	PM	30%	I	PM
PTSS	2024	PM	30%	I	PM
Cyber- en informatiebeveiliging	2021	PM	50%	S	PM
Cybercriminaliteit	2022	PM	50%	S	PM
Brandkranen	2024	PM	10%	I	PM
Verduurzaming	2024	PM	50%	S	PM
Brandbestrijding als Specialisme	2025	PM	50%	S	PM
Taakveld hulpverlening	2026	PM	10%	S	PM
Vervangingsinvesteringen	2026	PM	50%	S	PM

Beoordeling weerstandsvermogen
De VRG voert tweemaal per jaar een inventarisatie uit naar alle strategische risico's. Het risicobedrag wordt bepaald aan de hand van:

- de geschatte financiële omvang van het risico;
- de waarschijnlijkheid dat het risico zich daadwerkelijk voordoet;
- het effect van bijsturingsmaatregelen.

Structurele risico's worden voor twee jaar voorzien. Binnen deze twee jaar moet door middel van bijsturing en/of aanpassing van het beleid het risico geminimaliseerd dan wel opgevangen worden binnen de begroting. Omdat de kans klein is dat alle risico's zich gelijktijdig voordoen, corrigeren we het totale risicobedrag met een waarschijnlijkheidsfactor van 90%.

Bovenstaand overzicht laat zien dat de benodigde weerstandscapaciteit ruim € 7,9 miljoen bedraagt. Op dit moment is er geen tot nihil weerstandsvermogen beschikbaar, wat betekent dat indien deze risico's zich voordoen, de VRG zich moet beroepen op de deelnemende gemeenten.

In de nota risicomanagement en weerstandsvermogen is het uitgangspunt gehanteerd dat de VRG zelf weerstandscapaciteit opbouwt om potentiële financiële calamiteiten op te kunnen vangen. Hierbij wordt uitgegaan van een ratio tussen de 1,0 en 1,4 (verhouding beschikbaar en benodigd weerstandsvermogen). Hier kan de komende jaren niet aan worden voldaan.

Financiële kengetallen

Kengetallen	Realisatie 2024	Begroting 2024	Rekening 2023	Begroting 2023
Netto schuldquote	28,6%	48,1%	32,5%	57,3%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	28,6%	48,1%	32,5%	57,3%
Solvabiliteitsratio	20,5%	17,4%	14,2%	6,6%
Structurele exploitatieruimte	0,3%	0,0%	0,4%	1,0%
Grondexploitatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Belastingcapaciteit	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Netto schuldquote

Netto schuldquote: het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen

- 0% t/m 100%: normaal
- 100%: weinig leencapaciteit
- 130%: zeer hoge schuld

De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De VRG scoort normaal. Dit betekent dat de VRG ruim voldoende mogelijkheden heeft tot het opnemen van langlopende geldleningen. De netto schuldquote is ten opzichte van vorig jaar gestegen, hetgeen voornamelijk wordt veroorzaakt door een toename van de totale baten (exclusief reserves) (zie ook overzicht baten lasten hoofdstuk 6.2).

Solvabiliteitsratio

Solvabiliteitsratio: het eigen vermogen als percentage van het vreemd vermogen. Hoe hoger de ratio, hoe groter de weerbaarheid. Een normaal solvabiliteitsratio is tussen de 20% en 70%. De ratio is ten opzichte van 2023 gestegen, dat wordt voornamelijk veroorzaakt door de afname van de voorzieningen (vrijval FLO).

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan welke structurele ruimte de VRG heeft om de eigen lasten te dragen. Daarmee wordt de weerbaarheid van de VRG aangegeven. Een positief percentage geeft een overschot aan en een negatief percentage een tekort. Het verschil ten opzichte van vorig jaar is minimaal.

5.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Vastgoed
De VRG werkt vanuit locaties die overwegend in eigen bezit zijn en voor een aantal locaties is een huurovereenkomst afgesloten. Daarmee draagt de VRG zorg voor het beheer van 39 kazernes en onderhoud van de daarvan 27 kazernes in eigendom. De boekwaarde van de gebouwen in eigendom bedraagt tezamen ultimo 2024 € 11.600.506.

Voor de gebouwen in eigendom is het gewenste kwaliteitsniveau gesteld op niveau drie (redelijk) volgens NEN 2767. Om deze kwaliteit te waarborgen is dit jaar voor de eigendomslocaties een nieuw meerjarenonderhoudsplan (MJOP) opgesteld. De onderhoudsplanningen worden periodiek tegen het licht gehouden en zo nodig op onderdelen herijkt. Bij de huurlocaties wordt gestreefd naar een vergelijkbaar kwaliteitsniveau. Aangezien de kosten van groot onderhoud fluctueren is ervoor gekozen deze te egaliseren met behulp van de in 2017 gevormde voorziening groot onderhoud.

Voor de versterking in eigen beheer bij de verbouw van de kazerne Middelstum zal een bijdrage worden ontvangen van de Nationaal Coördinator Groningen (NCG). Voor de realisatie van de kazerne Ten Boer zal bij de NCG een bijdrage vanuit de nieuwbouwregeling aangevraagd worden. Met de gemeente Groningen is de voorlopige koopovereenkomst gesloten voor de bouwlocatie in Ten Boer. Ook zijn de gesprekken gestart met gemeenten om te komen tot locatiekeuze en/of grondverwerving voor de kazernes Baflo, Delfzijl, Harkstede en Ter Apel. De gemeenten Eemsdelta en Het Hogeland hebben een voorkeurslocatie uitgesproken voor de kazernes Delfzijl respectievelijk Baflo.

Voor de huisvesting van de nieuwbouwlocatie Sontweg van de VRG is de locatie ‘Arriva’ en voor het Logistiek en vakbekwaamheidscentrum is de locatie ‘Winschoterweg’ in beeld. Met de gemeente Groningen is overeenstemming bereikt over de condities waaronder de benodigde locaties beschikbaar kunnen komen. Het Algemeen Bestuur van de GGD heeft besloten om te komen tot uitwerking van gezamenlijke huisvesting met de VRG en te gaan huren van de VRG als bouwheer. Ter voorbereiding op de selectie van de ontwerpende partij is de ‘Selectieleidraad integraal ontwerpteam nieuwbouw Veiligheidsregio Groningen’ opgesteld. Dit vormt de basis voor het selectieproces c.q. de aanbestedingsprocedure. De verwachte oplevering van beide locaties is 2030.

Materieel
De VRG beschikt over een groot arsenaal aan materieel en materiaal. Ruwweg is dit op te delen in materieel dat voor operationele taken wordt ingezet (zoals tankautospuiten, redvoertuigen, vaartuigen, containers, piketvoertuigen, etc.) en algemene dienstvoertuigen. Om de materiële paraatheid te borgen is het merendeel van het onderhoud en keuringen uitbesteed aan derden middels onderhoudscontracten. Daarnaast voert de VRG ook zelf regulier onderhoud uit.

Het bijbehorende onderhoudsbudget voor 2024 en werkelijke uitgaven worden in onderstaande tabel weergegeven:

	Begroting 2024	Werkelijk 2023	Saldo
Onderhoud materieel	€ 1.196.000	€ 1.278.000	€ 82.000 N

In 2024 is het budget overschreden door verschillende factoren die hebben geleid tot hogere kosten, waaronder:

- Langer doorrijden van voertuigen tot 3500 kg: Door vertraging in de levering vanuit de landelijke overeenkomst voor dienstvoertuigen en het wachten op de afronding van de aanbesteding voor een nieuwe overeenkomst, moesten voertuigen tot 3500 kg langer in gebruik blijven. Dit resulteerde in hogere onderhoudskosten.
- Grote revisies en groot onderhoud buiten de garantie: Diverse grote revisies en onderhoudswerkzaamheden vielen net buiten de garantietermijn, wat zorgde voor extra kosten.

- Meerjarig onderhoud: Onderhoud dat normaal over meerdere jaren wordt gespreid, kwam dit jaar in één keer op de begroting, wat een grotere druk op het budget veroorzaakte.
- Stijgende kosten voor reserveonderdelen en kosten uurtarief derden.

In 2024 is het volgende gerealiseerd en opgestart:
- Aanschaf van 6 personeel/materieel voertuigen.
- Het tekenen van overeenkomsten voor nieuwe tankautospuiten en 2 identieke schuimblusvoertuigen.
- Het opstarten van de aanbesteding met Veiligheidsregio Drenthe (VRD) en Veiligheidsregio Fryslân (VRF) voor nieuwe dienstvoertuigen.
- De levering van het operationeel uniform voor (repressief) brandweerpersoneel.
- Aanschaf van dienstschoenen voor alle operationeel uniformdrager.
- Aanschaf en uitlevering van de tweewegpagers.
- Aanschaf en uitlevering van ademlucht.

5.3 Financiering

Het financieringsbeleid is erop gericht dat de VRG in beginsel haar investeringen financiert uit eigen middelen. Indien de middelen ontoereikend zijn, worden de financieringsrisico's eerst zoveel mogelijk afgedekt door kortlopende financiering/ kasgeldleningen (tot de kasgeldlimiet) omdat de meerjareninvesteringsbegroting qua bedragen en timing met onzekerheden gepaard gaat. Indien blijkt dat de financieringsbehoefte structureel van aard is, wordt deze afgedekt met langer lopende vastrentende leningen. Het type, de omvang en looptijd van deze leningen zijn afgestemd op de spreiding in de leningportefeuille van de VRG. De aflossing is gepland binnen de kaders voor de renterisiconorm en de kasgeldlimiet, zoals vastgelegd in de Wet financiering decentrale overheden. Het beleid is defensief en risicomijdend en erop gericht om de financieringsrisico's zo goed als mogelijk te beheersen. Bij de financiering worden geen zekerheden verstrekt en geen afgeleide financiële instrumenten ingezet. Eind 2024 staan er elf leningen in de boeken voor een totaalbedrag van € 10,9 miljoen.

Liquiditeitspositie
Met de huisbankier, Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), is een krediet- en depotarrangement vastgelegd van € 3,3 miljoen voor de kortlopende negatieve saldi in rekening-courant. In het eerste kwartaal van 2024 is een kasgeldlening van € 1.000.000 aangetrokken ter overbrugging van een tijdelijk overbruggingstekort.

Schatkistbankieren
De 'Wet verplicht schatkistbankieren' verplicht overheden om overtollige liquide middelen aan te houden in de schatkist. Hiervoor geldt een drempelbedrag van 2% van het begrotingstotaal met een minimum van € 1 miljoen. Voor de VRG is het drempelbedrag voor 2024 berekend op € 1.180.880. De naleving van de regeling is opgenomen in de toelichting op kortlopende vorderingen van de balans.

Kasgeldlimiet

Berekening kasgeldlimiet	
Kasgeldlimiet moet berekend worden bij de aanvang van elk kalenderjaar en bij wijziging van elk percentage	
Begrotingstotaal 2024	€ 59.044.000
Het bij ministeriele regeling vastgestelde percentage	8,2%
Kasgeldlimiet	€ 4.841.608

In onderstaand overzicht is de is de werkelijke omvang van de kasgeldlimiet getoetst aan de norm overeenkomstig de Wet FIDO.

Kasgeldlimiet gemiddeld per kwartaal (euro)	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Omvang begrotingsjaar 2024	59.044.000	59.044.000	59.044.000	59.044.000
1. Toegestane kasgeldlimiet (8,2%)	4.841.608	4.841.608	4.841.608	4.841.608
2. Omvang vlottende schuld	1.000.000	-	-	-
- opgenomen gelden < 1 jaar	1.000.000	-	-	-
- schuld in rekening-courant	-	-	-	-
-gestorte gelden door derden	-	-	-	-
3. Vlottende middelen	1.940.951	1.787.865	2.741.209	5.339.364
- contante gelden in kas	2.795	3.271	3.688	4.907
- tegoeden in rekening courant	1.938.156	1.784.594	2.737.521	5.334.457
- overige uitstaande gelden (niet vast)	-	-	-	-
4. Totaal netto vlottende schuld (2 minus 3)	-940.951	-1.787.865	-2.741.209	-5.339.364
Ruimte (+) Overschrijding (-) (1 minus 4)	5.782.559	6.629.473	7.582.817	10.180.972

Renterisiconorm
De renterisiconorm schrijft voor hoeveel maximaal geleend mag worden voor een periode langer dan één jaar. De samenstelling van de leningenportefeuille is zodanig dat ook in de toekomst bij herfinanciering de renterisiconorm niet wordt overschreden.

Renterisiconorm	2024
Begrotingstotaal	59.044
Voorgeschreven percentage	20%
Renterisico norm	**11.809**
Renteherzieningen	-
Aflossingen	443
Renterisico	**443**
Renterisico norm	11.809
Renterisico	443
Ruimte onder de renterisiconorm	**11.366**

5.4 Bedrijfsvoering

Binnen de sector Bedrijfsvoering worden alle ondersteunende taken verricht ten aanzien van financiën, personeelszaken, facilitaire zaken, inkoop en informatiemanagement.

Informatievoorziening
In het kader van het programma Grip op Informatievoorziening is in 2024 gewerkt aan de versterking van de fundamenten van het informatiehuis van de Veiligheidsregio Groningen (VRG). Dit omvatte de ontwikkeling van een nieuwe technische IT-infrastructuur, evenals de noodzakelijke technologische, systematische, procesmatige en data gerelateerde aanpassingen die essentieel zijn voor een toekomstbestendige informatievoorziening. Deze informatievoorziening is gericht op het voortdurend ondersteunen van de bedrijfsprocessen en het faciliteren van aansluiting op landelijke voorzieningen, waaronder de meldkamer en nationale crisissystemen zoals het LCMS en de in ontwikkeling zijnde KCR2. Tevens is er voortgang geboekt in de implementatie van kernregistraties, conform de landelijke richtlijnen, waarbij gebruik is gemaakt van diverse landelijke architectuurprincipes en standaarden. Ter ondersteuning van deze doelstellingen is een gespecialiseerd datateam samengesteld.

De VRG Taskforce Informatie Gestuurde Veiligheid is versterkt door de actieve deelname van alle sectoren en de Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO). Binnen deze taskforce wordt informatie uit diverse producten gedeeld en worden ontwikkelingen op het gebied van Informatie Gestuurde Veiligheid (IGV) en Informatievoorziening (IV) systematisch geïnventariseerd, geanalyseerd en gemonitord. In samenwerking met de Veiligheidsregio's Drenthe, Fryslân en de Meldkamer Noord-Nederland onderzoeken we de mogelijkheden voor bovenregionaal informatiemanagement en de borging daarvan. Daarnaast participeren we, in samenwerking met 3Noord en de Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond, in de ontwikkeling van AI-toepassingen ten behoeve van veiligheidsregio's.

Informatieveiligheid – BIO en cybercrime
Sinds november 2024 heeft de VRG zelfstandig een Security Operations Center (SOC) geïmplementeerd ter versterking van de informatieveiligheid en cyberweerbaarheid. Dit besluit volgde op het beëindigen van het landelijke initiatief om gezamenlijk een SOC op te richten voor alle veiligheidsregio's. Het SOC zorgt voor een 24/7 monitoring van de VRG-omgeving om cyberdreigingen, waaronder ransomware, tijdig te signaleren en adequaat in te grijpen om grootschalige schade te voorkomen.

Daarnaast wordt structureel ingezet op het vergroten van cyberbewustzijn bij medewerkers, onder andere door een phishingcampagne en regelmatige aandacht voor dit thema via VRGnet en teamoverleggen.

In lijn met het landelijke Versnellingsplan IV is in het laatste kwartaal van 2024 een onafhankelijke auditor geselecteerd via een aanbesteding. Deze zal in het tweede kwartaal van 2025 de veiligheidsregio's toetsen om het volwassenheidsniveau van de implementatie en werking van informatieveiligheidsmaatregelen te bepalen.

Vastgoedbeleid
Aan het Strategisch Huisvestingsplan wordt uitvoering gegeven overeenkomstig de opgestelde (ver)bouwplanning. In het plan zijn de staat van de portefeuille, het bij een hedendaagse brandweerorganisatie horende kwaliteitsniveau van de huisvesting, de vervangingsbehoefte en de prioritering met betrekking tot de verschillende vestgingen in beeld gebracht. De daarmee gemoeide financiële uitzetting van de begroting van de VRG van 1,3 miljoen euro per jaar voor de komende tien jaar is in de begroting en meerjarenbegroting opgenomen. Hiermee zullen drie kazernes verbouwd worden en zeven kazernes worden vervangen door nieuwbouw. Resultaat is dat een begin wordt gemaakt met de vernieuwingsopgave voor de op onderdelen sterk verouderde vastgoedportefeuille.

Toekomstbestendig brandweerstelsel en rechtspositie brandweervrijwilligers
Door een uitspraak van het Europese Hof dat gelijke werkzaamheden gelijk beloond moeten worden, leek invoering van verplichte taakdifferentiatie tussen beroepsbrandweermensen en brandweervrijwilligers een tijd lang onvermijdelijk. Dit zorgde voor grote gevolgen voor het brandweerstelsel, dat voor ruim negentig procent uit vrijwilligers bestaat. Na juridisch onderzoek is geconcludeerd dat taakdifferentiatie waarschijnlijk niet nodig is, mits duidelijker onderscheid wordt gemaakt tussen verplichte en niet-verplichte opkomst door respectievelijk beroeps en vrijwilligers. De huidige vorm van consignatie en kazernering van vrijwilligers zou dan moeten stoppen.

De landelijke 'stuurgroep toekomstbestendig brandweerstelsel' heeft daarom een implementatieplan gemaakt voor het afschaffen van consignatie en kazernering van brandweervrijwilligers. Randvoorwaarde voor de implementatie is dat alle structurele en incidentele kosten die hieruit voortvloeien voor rekening komen van de minister van Justitie en Veiligheid als stelselverantwoordelijke. Ook moet er een uitzondering op de Arbeidstijdenwet worden gemaakt. De minister wil daarnaast breder onderzoek doen naar consignatie. De VRG maakt t.b.v. haar paraatheid voor een aanzienlijk deel gebruik van consignatie (en een klein beetje van kazernering). De VRG zal pas concrete stappen zetten als er landelijk overeenstemming is bereikt over hoe de implementatie gaat gebeuren en hoe dit wordt gefinancierd. Daarbij staat de VRG voor de uitdaging om het aantoonbaar onverplichte karakter van brandweervrijwilligheid te verenigen met de ambitie om als brandweerorganisatie altijd paraat te zijn.

Toekomstgericht werkgeverschap
De contourennota en de veranderende arbeidsmarkt vragen om te investeren in toekomstbestendig werkgeverschap. Daartoe is het landelijke programma 'Toekomstgericht werkgeverschap' gestart, als één van de vier 'Grote Werken'. Dit programma richt zich op thema's als kwaliteit van de dienstverlening, duurzame inzetbaarheid, betrokkenheid en motivatie, arbeidsverhoudingen en arbeidsrelaties, personeelswerving en -behoud. De thema's komen grotendeels overeen met de thema's die binnen de VRG spelen.

Het werven en behouden van personeel is een uitdaging voor alle werkgevers en dus ook voor de VRG. Tot dusver is het aantrekken van nieuw personeel succesvol geweest. Naar verwachting zal de arbeidsmarkt krapper worden waardoor werkgevers hun organisatie steviger in de markt moeten zetten. De afgelopen twee jaren zijn er diverse instrumenten ontwikkeld om de VRG als werkgever te onderscheiden en promoten, waaronder de werkgeversfilm, inzet van andere (online) wervingskanalen en ontwikkeling van beeldmateriaal en websites. Dit zal worden uitgebouwd naar een visie op recruitment en een gerichte inzet van AI en instrumenten om een goede match te kunnen maken tussen werk en mens. Ten aanzien van behoud is er onder andere een onboardingsprogramma ontwikkeld en is het thuiswerkbeleid geïmplementeerd.

In 2024 is door de werkgeversvereniging samenwerkende veiligheidsregio's (WVSV) en de vakcentrales een arbeidsvoorwaardenakkoord gesloten met een looptijd van 1 mei 2024 tot 1 augustus 2025. Het arbeidsvoorwaardenakkoord kent een loonstijging van 6,4%, een tijdelijke verlaging van de premie reparatie-uitkering WW tot 0,0%, afspraken over duurzame inzetbaarheid, overleg over uitbreiding van de doelen van het IKB en het harmoniseren van vergoedingen van stagiairs. Dit onderhandelingsakkoord blijft binnen de kaders van de gemeentelijke CAO. Hierbij is het relevant om op te merken dat WVSV (nog) niet te maken heeft met de wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA). De inwerkingtreding van de WNRA is voor veiligheidsregio's nog uitgesteld, daar waar gemeenten in 2020 al zijn overgegaan.

Risicobeheer en verzekeringen
Per 1 januari 2024 is de landelijke regeling aanspraken na dienstongevallen in werking getreden. In deze regeling staan de aanspraken bij dienstongevallen voor alle medewerkers bij de Veiligheidsregio's. De dekking van de regeling is geborgd via een gezamenlijk aanbestede ongevallenverzekering en voor het overige deel via het gezamenlijk opgerichte waarborgfonds. De landelijke regeling omvat grotendeels verbeteringen voor het personeel, maar gedeeltelijk ook een verslechtering. Om die verslechtering te compenseren is een lokale

hardheidsclausule vastgesteld. Doordat het Waarborgfonds nog een reserve moet vormen, blijven de gezamenlijke kosten voor de premie ongevallenverzekering en inleg waarborgfonds voor 2024 nog op het niveau van 2023. Vanaf 2025 verwacht de VRG een kostendaling.

Tweede loopbaanbeleid beroepsbrandweer
Tussen werkgevers en werknemers zijn op landelijk niveau afspraken gemaakt rondom de bezwarendheid van repressieve brandweerfuncties, specifiek de beroepsbrandweer. De belangrijkste afspraak is dat beroepsmedewerkers hun functie maximaal twintig jaar mogen uitvoeren. Dit beleid is in 2006 van kracht geworden. In 2022 heeft de VRG een herijkt tweede loopbaanbeleid vastgesteld. Hierin is aandacht voor duurzame inzetbaarheid en breed loopbaanbeleid, wetende dat een repressieve functie doorgaans niet tot de pensioengerechtigde leeftijd kan worden uitgevoerd. Dit brengt voor de komende jaren extra kosten met zich mee. Vanuit het jaarresultaat 2021 is een bestemmingsreserve gevormd waaruit deze kosten worden gedekt.

Nu de toepassing van het tweede loopbaanbeleid dichterbij komt en er discussie bestaat over het thema bezwarendheid, is een landelijk onderzoek gestart door de Universiteit van Maastricht naar duurzame inzetbaarheid en arbeidsparticipatie voor repressief brandweerpersoneel (SemFire onderzoek). Het SemFire onderzoek is van start gegaan op 1 mei 2021 en had een oorspronkelijke looptijd van vier jaar, maar heeft door diverse redenen twaalf maanden vertraging opgelopen. De resultaten van de derde onderzoeksronde zijn eerder dit jaar gedeeld met de betrokken organisaties. Hierin zijn de verbanden tussen drie soorten werkbelastingen en negen indicatoren van duurzame inzetbaarheid bescheven.

In afwachting van de uiteindelijke onderzoeksresultaten hebben partijen verder afgesproken dat er geen onomkeerbare besluiten worden genomen. Medewerkers kunnen tot er nieuwe afspraken zijn gemaakt over herziening van de arbeidsvoorwaardenregeling onder voorwaarden wel een verzoek indienen tot uitstel van de maximale termijn van het vervullen van de bezwarende functie van twintig jaar. Dit geldt dus ook voor VRG-medewerkers, waarbij het herijkte VRG-beleid deze ruimte ook al bood.

Los van de uitkomsten van SemFire en eventuele effecten op het tweede loopbaanbeleid werkte de VRG in 2024 aan het vergroten van de mobiliteit van de repressieve medeweker en het toepassen van het beleid. Uitgangspunt was om meer bewustwording te creëren van werk bij andere (maatschappelijke) organisaties en de samenwerking te zoeken als organisatie.

Mentale gezondheid/ PTSS
Onderdeel van het VRG-beleid op gebied van duurzame inzetbaarheid, is ook het investeren in de mentale gezondheid van medewerkers, zowel in een repressieve functie als overig personeel. Dat betekent ook het zoveel mogelijk voorkomen van klachten en uitval. Mede door de documentaire van Zembla over PTSS binnen veiligheidsregio's, is er extra aandacht gekomen voor dit thema. Dit heeft geleid tot inspanningen om in korte tijd een landelijke (model)regeling PTSS op te stellen, met de volgende insteek: een proces inrichten waardoor de aanvraag PTSS wordt erkend als beroepsziekte, deze efficiënt en eenduidig kan worden ingericht en het qua behandeling en aanspraken gelijktrekken van vrijwilligers en beroepsmedewerkers. De regeling is in 2024 nog niet vastgesteld, aangezien de minister van Justitie en Veiligheid (JenV) en het Veiligheidsberaad nog afspraken moeten maken over de financiën en overleg over de inhoud plaatsvindt tussen de WVSV en de vakbonden. Daarnaast is in 2024 de landelijke toolbox voor psychosociale ondersteuning opgeleverd, wat handvatten biedt voor veiligheidsregio's voor hun activiteiten op dit vlak. Binnen de VRG is mentale gezondheid al jaren een thema en heeft in 2024 een intensivering plaatsgevonden in het aanbod richting medewerkers, trainingen en communicatie.

Rechtmatigheid
Als onderdeel van de jaarrekening wordt door het Dagelijks Bestuur een rechtmatigheidsverantwoording opgesteld. De rechtmatigheidsverantwoording zoals de wet voorschrijft betreft de financiële rechtmatigheid binnen de gemeenschappelijke regeling, wat voorheen door de accountant werd gedaan. De basis voor de

rechtmatigheidsverantwoording door het Dagelijks Bestuur is opgenomen in het controleplan, waarbij de kaders in het normenkader zijn opgenomen. In het controleplan is beschreven welke interne controles er worden uitgevoerd en met welke frequentie. De in het controleplan opgenomen tolerantiegrens bedraagt 1% voor de financiële rechtmatigheidsverklaring. Dit betekent een begroot bedrag van € 599.000 voor fouten en onduidelijkheden. Naast de tolerantie wordt een rapporteringstolerantie gehanteerd. Dit is het bedrag waarboven wordt gerapporteerd en is vastgesteld op 5% van de tolerantiegrens en bedraagt € 30.000 op basis van de begroting. Omdat de totale lasten in de jaarrekening hoger zijn dan begroot, zijn de toleranties niet aangepast. Dit betekent dat met een strengere tolerantie dan afgesproken, is gecontroleerd.

De BON wordt door de VRG als verbonden partij beschouwd. De governance rondom de BON ligt momenteel voor een zienswijze bij de gemeenten om hiaten uit het verleden op te lossen. De feitelijke situatie van de verhouding met de BON is in 2024 niet veranderd en daarmee rechtmatig verantwoord.

In de paragaaf 7.3 is de begrotingsrechtmatigheid opgenomen. Hieruit blijken begrotingsoverschrijdingen die niet meewegen in het oordeel. Op basis van de uitgevoerde werkzaamheden zijn geen fouten en/of onduidelijkheden geconstateerd die de rapporteringstolerantie overschrijden. Er kan om die reden een rechtmatigheidsverantwoording zonder fouten en/of onduidelijkheden worden afgegeven.

5.5 Communicatie

Team Communicatie zet zich in om als organisatie betrouwbaar, zichtbaar, bereikbaar, transparant en betrokken te blijven communiceren met onze inwoners, netwerk- en crisispartners, gemeenten en natuurlijk onze eigen collega's in Stad en Ommeland. Dat doet Team Communicatie door de positionering en de profilering van zowel de VRG als Brandweer Groningen te bewaken en te verstevigen. Door te vertellen waar we van zijn, wat wij doen, met wie wij dat doen en voor wie wij dat doen. De VRG wil als organisatie zichtbaar, bereikbaar en transparant zijn zodat inwoners van Groningen betekenis kunnen geven aan de mensen en het werk van de veiligheidsregio en zich verbonden voelen met onze organisatie.

Ondersteuning van onze primaire processen
Het jaar 2024 was een intensief en druk jaar. Het team heeft in alle sectoren en op diverse gebieden een actieve rol gespeeld in communicatie-initiatieven, zowel extern als intern. Voorbeelden hiervan zijn de ondersteuning van de programma's voor paraatheid en vrijwilligheid, de begeleiding van de introductie van de twee-weg pagers, en de ontwikkeling van een toekomstbestendige communicatiestrategie voor vrijwilligheid.
In samenwerking met TNO en de afdeling Crisisbeheersing is het Handboek Burgerhulp voor hulpdiensten tijdens een crisis gepresenteerd. Dit handboek biedt hulpdiensten en crisisfunctionarissen een handelingsperspectief om de betrokkenheid van burgers te faciliteren en te coördineren. Voor de inwoners is aanvullende informatie beschikbaar gesteld op www.eerstehulpbenjij.nl, een platform dat hen helpt zich voor te bereiden op rampen en crises. Tevens is de Aardbevingswijzer ontwikkeld, die speciaal ontworpen lessen op basisscholen over aardbevingen biedt.

Ontwikkelingen vanuit team Communicatie
Intern heeft de VRG nu een beeldbank beschikbaar, waardoor medewerkers zelf beelden kunnen selecteren voor diverse presentaties. Daarnaast is in 2024 een aanbesteding afgerond voor relatiegeschenken met de nieuwe leverancier BrandMore.
Ten gevolge van het faillissement van onze vaste drukwerkpartner waren wij genoodzaakt een nieuwe aanbestedingsprocedure te initiëren.

Het jaar kende een aantal inspirerende evenementen ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van de VRG, waarvoor het Team Communicatie een significante bijdrage heeft geleverd. Ook bij evenementen zoals Delfsail,

de tweejaarlijkse open dag, de Dag van de Crisisfunctionaris, en verschillende banenmarkten heeft het team ondersteuning geboden.

Landelijke ontwikkelingen
Het feit dat de wereld om ons heen veranderde, vroeg ook een toenemende inspanning van onze corporate communicatie. Nu de veiligheidssituatie in Nederland onder druk staat vanwege geopolitieke spanningen, cyberdreigingen en klimaatverandering, vraagt de weerbaarheid van onze samenleving aandacht en inzet. Dit thema vraagt landelijke beraadslaging en zorgvuldige afstemming, over de positionering van de diverse partijen en gremia hierin. Public affairs en community relations, om maar twee belangrijke corporate communicatieonderdelen te noemen, zijn hierin onontbeerlijk.

5.6 Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de VRG zowel een bestuurlijk als financieel belang heeft. Er is sprake van een financieel belang als de VRG aansprakelijk is bij het niet nakomen van de verplichtingen door de rechtspersoon. Er is sprake van een bestuurlijk belang als de VRG vertegenwoordigd is in het bestuur of zeggenschap daarin kan uitoefenen.

Stichting Brandweeropleidingen Noord (BON)
De bestuurlijke deelname van de VRG, samen met de VRF en de VRD, in de Stichting BON, benadert de definitie van een verbonden partij. Er is volgens de statuten geen sprake van een financieel belang in de stichting BON. De stichting BON is aandeelhouder in de BON Holding BV. De BON Holding B.V. heeft een 100% deelneming in Oefencentrum Noord B.V., Brandweeropleidingen Noord B.V. en Brandweer Flexpool Noord B.V. Binnen de BON is een beweging ingezet om een aantal noodzakelijke aanpassingen in de structuur en de bedrijfsvoering door te voeren om tot een gezonde bedrijfsvoering en een nauwere verbinding met de veiligheidsregio's te komen.

6 Balans en overzicht van baten en lasten

6.1 Balans

Activa		31-dec-24		31-dec-23
(bedragen * € 1.000)				
Vaste activa				
Immateriële vaste activa		-		-
Materiële vaste activa		39.662		39.155
- Investeringen met economisch nut	39.662		39.155	
Financiële vaste activa		-		-
Totaal vaste activa		**39.662**		**39.155**
Vlottende activa				
Voorraden		-		-
Uitzettingen korter dan één jaar		1.027		317
- Vorderingen op openbare lichamen	385		210	
- Uitzettingen in Rijksschatkist	500		-	
- Overige vorderingen	142		107	
Liquide middelen		118		22
- Kas	3		3	
- Bank	115		19	
Totaal vlottende activa		**1.145**		**339**
Totaal activa		**40.807**		**39.494**

Passiva		31-dec-24		31-dec-23
(bedragen * € 1.000)				
Vaste passiva				
Eigen vermogen		9.775		3.333
- Algemene reserve	129		18	
- Bestemmingsreserves	5.999		5.103	
- Gerealiseerd resultaat	3.647		-1.788	
Voorzieningen		11.596		15.691
- Voorzieningen	11.596		15.691	
Vaste schulden van langer dan één jaar		10.904		11.347
- Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	10.904		11.347	
Totaal vaste passiva		**32.275**		**30.371**
Vlottende passiva				
Netto vlottende schulden korter dan één jaar		7.895		7.958
- Bank- en girosaldi	-		1.535	
- Overig schulden	7.895		6.423	
Overlopende passiva		637		1.165
- De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen met een specifiek bestedingsdoel	477		402	
- Overige vooruit ontvangen bedragen ten bate van volgende begrotingsjaren	160		763	
Totaal vlottende passiva		**8.532**		**9.123**
Totaal passiva		**40.807**		**39.494**

6.2 Overzicht van baten en lasten

	Primitieve begroting 2024 (x € 1.000)			Actuele begroting 2024 (x € 1.000)			Realisatie 2024 (x € 1.000)		
Veiligheidsregio Groningen	**Baten**	**Lasten**	**Saldo**	**Baten**	**Lasten**	**Saldo**	**Baten**	**Lasten**	**Saldo**
Brandweerzorg	49.550	40.886	8.664	49.875	38.561	11.314	49.873	39.671	10.202
Crisisbeheersing	747	3.131	-2.384	752	3.096	-2.344	747	1.982	-1.235
GKG	1.368	1.368	-	1.378	1.378	-	1.368	1.261	107
GHOR	517	1.891	-1.374	521	1.647	-1.126	517	1.687	-1.170
Algemene dekkingsmiddelen	9.798	-	9.798	10.175	-	10.175	11.065	0	11.065
Overhead	-	11.767	-11.767	3	14.777	-14.774	24	12.553	-12.529
Heffing VPB			-			-			-
Bedrag onvoorzien			-			-			-
Saldo van baten en lasten	**61.980**	**59.043**	**2.937**	**62.704**	**59.459**	**3.245**	**63.594**	**57.154**	**6.440**
Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma (x € 1.000)									
Brandweerzorg	-	2.937	-2.937	-	3.245	-3.245	-	2.793	-2.793
Crisisbeheersing	-	-	-	-	-	-	-	-	-
GKG	-	-	-	-	-	-	-	-	-
GHOR	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Resultaat	**61.980**	**61.980**	**-**	**62.704**	**62.704**	**-**	**63.594**	**59.947**	**3.647**

6.3 Waarderingsgrondslagen en resultaatbepaling

Algemeen
De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de BBV-voorschriften. De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de betreffende balanspost anders vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen de nominale waarde. De jaarrekening is opgesteld in euro's en afgerond op duizenden.

Continuïteitsveronderstelling
Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van continuïteitsveronderstelling.

Schattingen
Om de grondslagen en de regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de leiding van de gemeenschappelijke regeling over de verschillende zaken een oordeel vormt en dat de leiding een schatting maakt die essentieel is voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het op grond van het BBV vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Vergelijking met voorgaand jaar
De gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

Materiële vaste activa
De vaste activa van de VRG heeft een economisch nut en is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. De activa wordt lineair afgeschreven vanaf het jaar na ingebruikname waarbij geen rekening wordt gehouden met een restwaarde. Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven. De afschrijvingstermijnen zijn vastgelegd in de financiële verordening.

Vlottende activa
De vlottende activa worden opgenomen tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de algemene- en bestemmingsreserves en het resultaat voor bestemming van het lopende jaar. De algemene reserve heeft geen bestuurlijk vastgelegde bestemming en dient als buffer voor het opvangen van financiële tegenvallers of andere niet te kwantificeren risico's. Aan een bestemmingsreserve is door het Algemeen Bestuur een specifiek doel gekoppeld.

Voorzieningen
De definitie van een voorziening is een schatting van voorzienbare lasten waarvan het ontstaan in het verleden ligt. De exacte omvang hiervan is onzeker evenals het tijdstip van optreden. Voorzieningen worden opgenomen tegen de nominale waarde. Ten aanzien van de onderhoudsvoorziening wordt gerekend met een indexatiepercentage van 2,5%.

De voorziening FLO wordt bepaald conform de volgende uitgangspunten:

- De rechten van personeelsleden inzake FLO-overgangsrecht zijn gebaseerd op de huidige bepalingen uit hoofdstuk 9g tot en met 9i van de CAR(-UWO) Veiligheidsregio's;
- Indien een medewerker de leeftijd van 53 bereikt op balansdatum, wordt ervanuit gegaan dat gebruik gemaakt gaat worden van de regeling FLO-overgangsrecht;
- Voor medewerkers tot de leeftijd van 53 worden de afkooprechten in de voorziening opgenomen;
- Bij het opnemen van de verplichtingen wordt geen rekening gehouden met de kans op vervallen van rechten door natuurlijk verloop;

- Jaarlijks vindt een actualisatie van de kosten plaats door een externe deskundige. De effecten worden verwerkt in de voorziening;
- De FLO-rechten zijn gewaardeerd op basis van het bij het opmaken van de jaarrekening bekende cao-loon. Er wordt rekening gehouden met een jaarlijkse indexatie die gebaseerd is op de gemiddelde loonstijging van de afgelopen 20 jaar, op basis van de CBS-statistiek 'Openbaar bestuur en overheidsdiensten';
- Voor het contant maken van de verplichting wordt gebruik gemaakt van een disconteringsvoet. De gehanteerde disconteringsvoet wordt door De Nederlandsche Bank gepubliceerd: de Ultimate Forward Rate (UFR);
- Een keer in de 5 jaar worden de gehanteerde uitgangspunten getoetst en herijkt.

In 2024 heeft een schattingswijziging plaatsgevonden op grond van het feit dat niet elke medewerker gebruik maakt van het FLO-overgangsrecht (gemiddeld stroomt 1 medewerker met recht op FLO jonger dan 53 jaar uit en worden zijn rechten afgekocht). Op basis van historische ervaringscijfers is vastgesteld dat wanneer medewerkers de leeftijd van 53 jaar hebben bereikt, zij gebruik gaan maken van de regeling FLO-overgangsrecht. Voor de medewerkers tot 53 jaar wordt het afkoopbedrag gehanteerd. De gevormde voorziening wordt geïndexeerd en contant gemaakt. Concreet betekent dit dat met de voorziening jaarlijks 14 jaar vooruit wordt gekeken om vast te stellen welk bedrag nodig is om de medewerkers die zijn vrijgesteld van werkzaamheden een garantie-inkomen te bieden conform de voorwaarden zoals omschreven in hoofdstuk 9i van de CAR(-UWO) Veiligheidsregio's.

Het kwantitatieve effect van de schattingswijziging bedraagt € 3.772.317 (rekening houdend met de mutaties in 2024) en is nader toegelicht in het hoofdstuk FLO Overgangsrecht.

Vaste en vlottende passiva
Vaste en vlottende passiva worden opgenomen tegen de nominale waarde. Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt.

Resultaatbepaling
De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten worden opgenomen voor het bedrag waarvoor zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden in het begrotingsjaar worden opgenomen indien zij bekend zijn voor het opstellen van de jaarrekening.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen
Meerjarige financiële verplichtingen worden niet in de balans opgenomen. De lasten die hieruit voortvloeien worden onder de bedrijfslasten verantwoord.

7 Toelichtingen

7.1 Toelichting balans

7.1.1 Vaste activa

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Investeringen 2024	Desinvesteringen 2024	Afschrijvingen 2024	Boekwaarde 31-12-2024
					(x € 1.000)
Gronden	2.171	2	-	-	2.173
Bedrijfsgebouwen	9.862	-	-	433	9.429
Vervoermiddelen	18.792	556	67	1.759	17.522
Machines en installaties	1.308	11	-	120	1.199
Overige materiële vaste activa	6.987	2.918	-	1.195	8.710
Totaal	39.120	3.485	67	3.506	39.033

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Investeringen 2024	Activeringen 2024	(x € 1.000) Boekwaarde 31-12-2024
Investeringsprojecten in uitvoering	35	4.079	3.485	629
Totaal	35	4.079	3.485	629

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2024	(x € 1.000) Boekwaarde 31-12-2023
Materiële vaste activa	39.033	39.120
Investeringsprojecten in uitvoering	629	35
Totaal	39.662	39.155

7.1.2 Vlottende activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2024	(x € 1.000) Boekwaarde 31-12-2023
Rijksschatkist	500	-
Overige vorderingen:		
Debiteuren	19	10
Vorderingen op openbare lichamen	385	102
Nog te ontvangen bedragen	-	108
Vooruitbetaalde bedragen	123	97
Totaal	1.027	317

Rijksschatkist
Met de BNG is een overeenkomst schatkistbankieren gesloten, daarin is vastgelegd dat het banksaldo boven het drempelbedrag van € 1,181 mln. automatisch door de BNG wordt afgeroomd. Dit is 2,0 % van het begrotingstotaal.

Per kwartaal was dit saldo gemiddeld als volgt:

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren				(x € 1.000)
	Verslagjaar 2024			
Drempelbedrag	1.181			
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dag basis buiten 's Rijksschatkist aangehouden middelen	140	162	184	227
Ruimte onder het drempelbedrag	1.041	1.019	996	954
Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

Gelet op het karakter en de kredietwaardigheid van de debiteuren wordt voor deze vorderingen geen voorziening getroffen.

Liquide middelen

Omschrijving	(x € 1.000)	
	31-dec-2024	31-dec-2023
Kas	3	3
Bank	115	19
Totaal	118	22

7.1.3 Vaste passiva

Algemene reserve

Omschrijving		Resultaat bestemming				(x € 1.000)
	31-12-2023	2023	1-1-2024	Toevoeging	Onttrekking	31-12-2024
VRG	18	-1.786	-1.768	2.600	703	129
Totaal	18	-1.786	-1.768	2.600	703	129

De bestemming van het resultaat 2023 is verwerkt conform de vastgestelde jaarstukken 2023. Bovenstaand overzicht betreft de opstelling voor resultaat bestemming. In hoofdstuk 2 is het voorstel voor het bestemmen van het resultaat 2024 opgenomen.

Bestemmingsreserve

Omschrijving	31-12-2023	Resultaat bestemming 2023	1-1-2024	Toevoeging	Onttrekking	(x € 1.000) 31-12-2023
Materieel VRG	1.811	-	1.811	-	100	1.711
Huisvesting	217	-	217	1.281	289	1.209
Egalisatiereserve kapitaallasten	2.469	-	2.469	100	-	2.569
Tweede loopbaanbeleid	301	-	301	16	50	267
ICT	305	-	305	-	61	244
Totaal	5.103	-	5.103	1.397	500	5.999

Materieel VRG
Deze reserve is bestemd om de kapitaallasten op toekomstige investeringen in activa die eenmalig door het Rijk zijn geschonken te dekken. In 2021 is geïnvesteerd in vier grootwatersystemen. De reserve wordt ingezet om de jaarlijkse kapitaallasten te dekken met ingang van 2022. De onttrekking is conform begroting en vastgestelde beleidsregels.

Huisvesting
De reserve is bestemd om fluctuaties in de vastgoed opgave op te kunnen vangen. De onttrekking in 2024 betreft de kosten inzake het project huisvesting stedelijk gebied.

Egalisatiereserve kapitaallasten
In 2021 is besloten om de egalisatiereserve kapitaallasten in te stellen. De reserve wordt ingesteld om vrijvallende kapitaallasten te reserveren en om schommelingen in werkelijke kapitaallasten op te vangen. Bij de instelling is ook een maximaal plafond afgesproken van € 2.000.000. Aangezien de reserve dit plafond al heeft bereikt heeft dit boekjaar geen toevoeging (het voordeel op de kapitaallasten) plaatsgevonden.

Tweede loopbaanbeleid
Deze reserve is bestemd voor kosten voor opleiding- en ontwikkeling en loopbaaninstrumenten inzake het tweede loopbaanbeleid. De onttrekking is conform de vastgestelde beleidsregels. De onttrekking heeft betrekking op de gemaakte kosten in 2024 met betrekking tot het tweede loopbaanbeleid.

ICT
Deze reserve is bestemd voor projecten met een informatievoorzieningscomponent. De onttrekking in 2024 heeft betrekking op gemaakte kosten voor ICT-projecten die zijn uitgevoerd.

Voorzieningen

Omschrijving	31-12-2023	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	(x € 1.000) 31-12-2024
Personeel					
- WW voorziening	129	113	72	2	168
-AOW-hiaat voorziening	46	1	32	-	15
- FLO voorziening	14.067	703	1.182	3.772	9.816
Materieel					
-Voorziening groot onderhoud	1.449	295	147	-	1.597
Totaal	15.691	1.112	1.433	3.774	11.596

Voorziening personeel

- De VRG is eigenrisicodrager WW. De WW-uitkering van medewerkers waarvan afscheid wordt genomen, ook na een tijdelijk dienstverband, komen voor eigen rekening. Voor de oud-medewerkers waarbij een verband bestaat tussen de WW-uitkering en de regionalisering is voor de toekomstige verplichting een voorziening getroffen. In 2024 is van drie medewerkers afscheid genomen waarvoor de voorziening is gedoteerd met € 107.000. Daarnaast heeft nog een kleine dotatie plaatsgevonden na herrekening van de benodigde dekking van al eerder opgenomen oud-medewerkers in deze voorziening.
- In 2017 is een voorziening gevormd voor de compensatie van het AOW-hiaat van oud-medewerkers. Ze zijn voor hun 65-jarige leeftijd op basis van de FLO-regeling vervroegd met pensioen gegaan. De verhoging van de AOW-leeftijd bezorgt een financieel nadeel dat zij niet kunnen compenseren door langer door te werken. De voorziening is gevormd voor twee personen en zal in 2025 aflopen.
- In de jaarrekening 2019 is een voorziening getroffen voor de verplichting van het FLO-overgangsrecht. De FLO-kosten zijn bij de jaarrekening 2024 geactualiseerd door een externe adviseur. Daarnaast valt, vooruitlopend op besluitvorming rondom de hernieuwde uitgangspunten, een bedrag vrij uit de voorziening van € 3.772.317 (rekening houdend met de mutaties in 2024). Daarmee bedraagt de voorziening ultimo 2024 € € 9.815.691.

Voorziening materieel

Eind 2017 is voor alle kazernes, met uitzondering van de kazernes in de gemeente Groningen en Haren, een koop- dan wel huurovereenkomst getekend. De VRG is zelfstandig bevoegd om het onderhoud uit te laten voeren. Op basis van het meerjarig onderhoudsplan is de voorziening gevormd. Dit om de schommelingen die de onderhoudskosten tussen de verschillende jaren zullen gaan vertonen in de exploitatie af te vlakken.

Voorziening groot onderhoud huisvesting

De VRG heeft het meeste vastgoed in eigendom en is zelfstandig bevoegd om hierop het onderhoud uit te laten voeren. Op basis van het meerjarig onderhoudsplan (MJOP) is een voorziening gevormd om de schommelingen die de onderhoudskosten tussen de verschillende jaren zullen gaan vertonen in de exploitatie af te vlakken. De voorziening wordt aangevuld met een jaarlijks geïndexeerd bedrag en verminderd met de betreffende kosten. In 2025 zal de methodiek van de vorming van de voorziening worden geëvalueerd waarbij onder andere gekeken wordt wat de impact is van het Strategisch HuisvestingsPlan en de beheersbaarheid van de voorziening in de huidige vorming.

Vaste schulden

(x € 1.000)	Hoofdsom	31-12-2023	Opgenomen	Afgelost	(x € 1.000) 31-12-2024
BNG 110.778	1.100	878	-	32	846
BNG 110.857	2.000	1.440	-	80	1.360
BNG 110.858	1.200	990	-	30	960
BNG 110.949	1.200	360	-	120	240
BNG 110.950	1.000	767	-	33	734
BNG 111.111	1.100	662	-	73	589
BNG 111.110	1.000	850	-	25	825
BNG 111.605	2.500	2.500	-	-	2.500
BNG 111.935	750	750	-	-	750
WSB 29286	1.400	1.400	-	-	1.400
WSB 29892	1.000	750	-	50	700
Totaal	14.250	11.347	-	443	10.904

Het merendeel van de leningen zijn afgesloten voor de financiering van kazernes. De totaal betaalde rente in 2024 bedraagt € 145.501. Zie bijlage 9.6 'Geldleningen' voor meer informatie.

7.1.4 Vlottende passiva

Schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.

Omschrijving	(x € 1.000)	
	31-dec-2024	31-dec-2023
Nog te betalen bedragen	7.888	6.410
Overige	7	13
Banksaldi	-	1.535
Totaal	7.895	7.958

Overige schulden

Enkele grote posten (groter dan € 150 duizend) zijn:

- Facturen nieuwe ademlucht € 2.312 duizend
- Stichting Pensioenfonds ABP, pensioenpremie € 376 duizend
- Inhuur personeel € 218 duizend
- Belastingdienst loonheffing december € 2.284 duizend

Overlopende passiva

Omschrijving	(x € 1.000)	
	31-dec-2024	31-dec-2023
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd	-	-
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen met een specifiek bestedingsdoel	477	402
Vooruit ontvangen bedragen	160	763
Totaal	637	1.165

De vooruit ontvangen bedragen worden voornamelijk gevormd door:

- De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen met een specifiek bestedingsdoel; van het Ministerie van Justitie en Veiligheid is een bijdrage vooruit ontvangen ter compensatie van het uitwerkingskader van de Meldkamer. Vanuit de samenwerking met Veiligheidsregio Drenthe en Veiligheidsregio Fryslân wordt voor de uitwerking van het akkoord verwacht kosten te maken € 402.000.
- Vooruit ontvangen NCG-gelden voor het aardbevingsdossier voor te maken kosten € 123.000.

7.1.5 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

De niet in de balans opgenomen verplichtingen hebben betrekking op de Meldkamer Noord-Nederland (MNN).

De kosten van het brandweeraandeel in het meldkamerpersoneel worden gedragen door de drie noordelijke veiligheidsregio's. Op grond van het convenant worden de gezamenlijke personeelskosten op basis van inwoneraantal verrekend, dit betekent een aandeel van ongeveer 34% voor de VRG. Deze kosten worden verantwoord onder programma brandweerzorg. Veiligheidsregio Drenthe is formeel werkgever van dit personeel en zij belast de kosten door aan de VRG en VR Fryslân.

De huurverplichtingen met betrekking tot gebouwen zijn als volgt:

Verplichting (x € 1.000)	< 1 jaar	1 – 5 jaar	> 5 jaar
Huurverplichtingen gebouwen	1.413	1.164	-
Totaal huurverplichtingen	1.413	1.164	-

7.2 Toelichting baten en lasten

	Primitieve begroting 2024 (x € 1.000)			Actuele begroting 2024 (x € 1.000)			Realisatie 2024 (x € 1.000)		
Veiligheidsregio Groningen	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Brandweerzorg	49.550	40.886	8.664	49.875	38.561	11.314	49.873	39.671	10.202
Crisisbeheersing	747	3.131	-2.384	752	3.096	-2.344	747	1.982	-1.235
GKG	1.368	1.368	-	1.378	1.378	-	1.368	1.261	107
GHOR	517	1.891	-1.374	521	1.647	-1.126	517	1.687	-1.170
Algemene dekkingsmiddelen	9.798	-	9.798	10.175	-	10.175	11.065	0	11.065
Overhead	-	11.767	-11.767	3	14.777	-14.774	24	12.553	-12.529
Heffing VPB			-			-			-
Bedrag onvoorzien			-			-			-
Saldo van baten en lasten	**61.980**	**59.043**	**2.937**	**62.704**	**59.459**	**3.245**	**63.594**	**57.154**	**6.440**
Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma (x € 1.000)									
Brandweerzorg	-	2.937	-2.937	-	3.245	-3.245	-	2.793	-2.793
Crisisbeheersing	-	-	-	-	-	-	-	-	-
GKG	-	-	-	-	-	-	-	-	-
GHOR	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Resultaat	**61.980**	**61.980**	**-**	**62.704**	**62.704**	**-**	**63.594**	**59.947**	**3.647**

Het resultaat van de VRG bedraagt € 3,647 mln. positief. In de volgende paragrafen zijn de baten en lasten per programma opgenomen. Tevens wordt in de toelichting op het resultaat aangegeven of deze een structureel of incidenteel karakter heeft.

Overhead
Voor de bepaling van de overhead is Notitie Overhead (juli 2016) geschreven door Commissie BBV gehanteerd. Dit wordt verder toegelicht in bijlage Taakvelden.

Heffing vpb
Als gevolg van de Wet modernisering vpb-plicht overheidsondernemingen is de VRG met ingang van 1 januari 2016 belastingplichtig geworden voor de vennootschapsbelasting. Op basis van eerder uitgevoerde inventarisaties is gebleken dat de VRG geen ondernemingsactiviteiten heeft. Dit heeft tot gevolg dat de VRG, naar het nu lijkt, evenals in voorgaande jaren geen opgave hoeft te doen.

Financiële toelichtingen bij de programma's
Hieronder zijn de financiële toelichtingen per programma (inclusief algemene dekkingsmiddelen en overhead) opgenomen, waarbij per programma een toelichting op de afwijking in de baten en lasten (personeel en materieel) van groter dan € 25 duizend is gegeven.

7.2.1 Brandweerzorg

Brandweerzorg (x € 1.000)	Realisatie 2023	Primitieve begroting 2024	Actuele begroting 2024	Realisatie 2024	Verschil
Gemeentelijke bijdrage	44.158	46.950	47.279	47.297	-19
FLO Bijdrage gemeenten	3.650	2.600	2.600	2.600	0
Rijksbijdrage BDuR	5.927	5.640	6.305	7.821	-1.516
Overige baten	759	400	400	695	-295
Totaal baten	54.494	55.590	56.584	58.413	-1.830
Personele lasten	38.073	36.382	37.476	35.473	2.004
Materiële lasten	15.947	16.271	15.862	16.751	-889
Totaal lasten	54.020	52.653	53.339	52.223	1.115
					0
Resultaat voor reserve mutaties	474	2.937	3.245	6.190	-2.945
Reserve mutaties	-3.381	-2.937	-3.245	-2.793	-452
Resultaat na reserve mutaties	-2.907	0	0	3.397	-3.397

Baten

Specificatie verschil baten ten opzichte van de begroting:

Omschrijving	Voordeel/nadeel	Karakter	Bedrag (x € 1.000)
Rijksbijdrage BDuR	Voordeel	Incidenteel	1.516
Overige baten	Voordeel	Incidenteel	295
Gemeentelijke bijdrage	Voordeel	Incidenteel	19
Totaal	Voordeel	Incidenteel	1.830

Rijksbijdrage BDuR (voordeel € 1.516 duizend)

Het voordeel is toe te schrijven aan de toegekende loon- en prijscompensatie over 2024 (€ 458 duizend). Daarnaast zijn de inkomsten uit versterkingsgelden, die primair zijn begroot onder het programma Crisisbeheersing, hier verantwoord, wat een voordeel van € 800 duizend oplevert. Tegenover deze hogere inkomsten staan hogere uitgaven op de post 'Externe inhuur'. Het resterende voordeel van € 258 heeft betrekking op de bijdrage vanuit programma Crisisbeheersing voor overheadkosten.

Overige baten/gemeentelijke bijdrage (voordeel € 314 duizend)

Hogere detacheringsinkomsten, rentebaten, opbrengsten verkoop activa, vergoedingen inzake BRZO-activiteiten en onvoorziene teruggaven omzetbelasting voorgaande jaren leiden tot een voordeel van € 314 duizend.

Personele lasten

Specificatie verschil personele lasten ten opzichte van de begroting:

Omschrijving	Voordeel/nadeel	Karakter	Bedrag (x € 1.000)
Salariskosten	Nadeel	Incidenteel	353
Vrijwilligersvergoedingen	Nadeel	Incidenteel	108

Opleidingen	Nadeel	Incidenteel	221
Externe inhuur	Nadeel	Incidenteel	546
Mutatie personele voorzieningen	Voordeel	Incidenteel	3.668
Personele verzekeringen	Voordeel	Incidenteel	36
PPMO. Incl. ARBO, Fit & Gezond	Nadeel	Incidenteel	107
Overige personele lasten	Nadeel	Incidenteel	366
Totaal	Voordeel	Incidenteel	2.003

Salariskosten (nadeel € 353 duizend)
Het nadeel wordt grotendeels veroorzaakt door de niet-begrote sociale lasten voor vrijwilligers, die per abuis niet zijn opgenomen in de begroting voor 2024.

Vrijwilligersvergoedingen (nadeel € 108 duizend)
De gewijzigde cao is ook van invloed op de vrijwilligersvergoedingen, wat resulteert in een financieel nadeel van € 108 duizend.

Opleidingen repressief en algemeen (nadeel € 221 duizend)
Het nadeel heeft voornamelijk betrekking op hogere kosten inzake OVD-examens, hogere kosten sloopauto's bij oefeningen, hogere nacalculatie voor diverse trainingen en duurdere oefeningen bij het oefencentrum.

Externe inhuur (nadeel € 546 duizend)
De invulling van tijdelijke formatie ten behoeve van de versterking van de crisisfunctie heeft geleid tot een begrotingsnadeel dat gedekt wordt uit het eerder benoemde voordeel op de BDuR.

Mutatie personele voorzieningen (voordeel € 3.668 duizend)
Het nadeel heeft enerzijds betrekking op een extra dotatie de WW-voorziening (toevoeging van een drietal nieuwe personen) en anderzijds de vrijval van de FLO-voorziening (zie ook resultaatbestemming hoofdstuk 2).

Personele verzekeringen (voordeel € 36 duizend)
Het voordeel van € 36 duizend komt voort uit een hoger begroot bedrag waarbij rekening gehouden is met premiestijgingen. In 2024 blijkt dit mee te vallen en zit op hetzelfde niveau als in 2023.

PPMO. Incl. ARBO, Fit & Gezond (nadeel € 107 duizend)
De hogere kosten worden voornamelijk veroorzaakt door ARBO-uitgaven voor psychische hulp bij PTSS. Daarnaast zijn de lasten voor keuringen hoger uitgevallen dan begroot, vanwege de extra inzet van testleiders als gevolg van ziekte.

Overige personele lasten (nadeel € 366 duizend)
De overschrijding op de overige personele lasten wordt veroorzaakt door verschillende componenten, waaronder een hogere eindafrekening van de werkkostenregeling, extra kosten voor outplacement en werkloosheids-uitkering, verhoogde kosten voor de invoering van de vergoeding voor de thuiswerkplek en hogere reiskosten en thuiswerkvergoedingen als gevolg van de gewijzigde CAO.

Materiële lasten
Specificatie verschil materiële lasten ten opzichte van de begroting:

Omschrijving	Voordeel/nadeel	Karakter	Bedrag (x € 1.000)
Externe specialistische begeleiding en advisering	Nadeel	Incidenteel	578
Kapitaallasten	Voordeel	Incidenteel	553
Informatisering/automatisering	Nadeel	Incidenteel	92
Huisvesting	Nadeel	Incidenteel	385
Communicatie	Voordeel	Incidenteel	50
Persoonlijke uitrusting	Voordeel	Incidenteel	68
Representatie	Nadeel	Incidenteel	80
Catering	Nadeel	Incidenteel	122
Bluswatervoorziening	Nadeel	Incidenteel	33
Mobiliteit	Nadeel	Incidenteel	68
Overige materiële lasten	Nadeel	Incidenteel	203
Totaal	Nadeel	Incidenteel	889

Externe specialistische begeleiding en advisering (nadeel € 578 duizend)
Voor diverse onderwerpen, zoals juridische kosten (extra extern advies) en organisatieadvies, is meer uitgegeven dan begroot. De helft van dit nadeel (€ 289 duizend) wordt gedekt door een onttrekking uit de reserve huisvesting, specifiek voor kosten in verband met het stedelijk gebied en het strategisch huisvestingsplan. De begeleidingskosten die zijn ontstaan door vertraging in het huisvestingsproces stedelijk gebied komen ook ten laste van de huisvestingserve.

Kapitaallasten (voordeel € 553 duizend)
Het voordeel van € 553 duizend is voornamelijk toe te schrijven aan investeringen waarvan de aanbesteding nog niet of later is gestart. Volgens de vastgestelde beleidslijn zou dit voordeel normaal gesproken worden toegevoegd aan de egalisatiereserve kapitaallasten. Echter, omdat het maximale plafond van € 2.000.000 voor deze reserve al is bereikt, vindt er dit boekjaar geen toevoeging plaats.

Informatisering/automatisering (nadeel € 92 duizend)
Het nadeel wordt voor € 43 duizend gedekt vanuit de reserves voor de lasten inzake het Veiligheidspaspoort en het zaaksysteem voor de VTH-keten. Het resterende nadeel van € 49 duizend heeft betrekking op hogere licentiekosten voor diverse applicaties en nieuwe contracten die gedurende het jaar zijn aangegaan.

Huisvesting (nadeel € 385 duizend)
Het nadeel van € 385 duizend is grotendeels het gevolg van nieuw afgesloten energiecontracten met tarieven die aanzienlijk hoger liggen.

Communicatie (voordeel € 50 duizend)
Zowel de externe campagnes als de interne communicatie (GRIP) zijn georganiseerd tegen lagere kosten dan begroot.

Persoonlijke uitrusting (voordeel € 68 duizend)
In 2023 zijn de nieuwe uitrukkleding en het operationeel uniform uitgeleverd en via een aanbesteding zijn alle medewerkers voorzien van nieuwe dienstschoenen. Hierdoor is in 2024 minder kledinguitgifte nodig, wat resulteert in een financieel voordeel.

Representatie (nadeel € 80 duizend)
Het nadeel van € 80 duizend is veroorzaakt door gemaakte kosten voor het 10-jarig bestaan van de VRG. Deze kosten staan in de begroting opgenomen onder de reservemutaties. Bovengenoemd nadeel zal dan ook een voordeel ter hoogte van eenzelfde bedrag in de reservemutaties opleveren.

Catering (nadeel € 122 duizend)
De overschrijding van het budget voor catering heeft een aantal oorzaken. Een hogere indexatie van de kosten dan in begroting rekening mee was gehouden, meer langdurige uitrukken waarbij catering nodig was en de hogere cateringkosten van oefenen zijn de voornaamste oorzaken.

Bluswatervoorziening (nadeel € 33 duizend)
Hogere tarieven door indexatie leiden tot een nadeel van € 33 duizend.

Mobiliteit (nadeel € 68 duizend)
De overschrijding heeft voornamelijk betrekking op het preventief en correctief onderhoud. Hetgeen werd veroorzaakt door het langer doorrijden van voertuigen tot 3.500 kg. Door vertraging in de levering vanuit de landelijke overeenkomst voor dienstvoertuigen en het wachten op de afronding van de aanbesteding voor een nieuwe overeenkomst, moesten voertuigen tot 3.500 kg langer in gebruik blijven. Tevens waren er diverse grote revisies en onderhoudswerkzaamheden die net buiten de garantietermijn vielen. Tenslotte de kosten van reserveonderdelen en de uurtarieven van derden zijn sterk gestegen ten opzichte van de eigen gehanteerde indexering.

Overige materiële lasten (nadeel € 203 duizend)
Dit onderdeel omvat meerdere materiële aspecten. Het voordeel is onder andere toe te schrijven aan een besparing op kopieerkosten door meer digitaal te werken en lagere kosten voor ademlucht en meetapparatuur. Door de late aanbesteding van nieuwe ademluchtapparatuur dit jaar, is uitsluitend noodzakelijk onderhoud en vervanging uitgevoerd. Daarnaast zijn in 2024 de nieuwe 4-gasmeters geïmplementeerd en in gebruik genomen, wat heeft geleid tot geringere onderhoudskosten voor deze meters.
Daarnaast zijn diverse kosten gemaakt ter ondersteuning van de bedrijfsvoering van de Crisisfunctie waarvoor extra bijdrage is ontvangen.

Reserve mutaties (voordeel € 452 duizend)
Specificatie verschil reserve mutaties ten opzichte van de begroting:

Omschrijving	Voordeel/nadeel	Karakter	Bedrag (x € 1.000)
Algemene reserve	Voordeel	Incidenteel	171
Bestemmingsreserve ICT-projecten	Voordeel	Incidenteel	51
Bestemmingsreserve tweede loopbaanbeleid	Voordeel	Incidenteel	35
Bestemmingsreserve huisvesting	Voordeel	Incidenteel	195
Totaal	Voordeel	Incidenteel	452

Algemene reserve (voordeel € 171 duizend)
In de actuele begroting is een bedrag van € 171 duizend opgenomen onder de reservemutaties, welke in de realisatie vanwege de administratieve hygiëne als materiele last is verantwoord. Dit levert een voordeel op binnen de reserves. Het budget is voor kosten inzake het 10-jarig bestaan van de VRG welke zijn opgenomen onder de representatiekosten en de overige personeelskosten.

Bestemmingsreserve ICT-projecten (voordeel € 51 duizend)
Het voordeel heeft betrekking op gemaakte kosten voor ICT-projecten die zijn uitgevoerd.

Bestemmingsreserve tweede loopbaanbeleid (voordeel € 35 duizend)
De onttrekking heeft betrekking op de gemaakte kosten in 2024 met betrekking tot het tweede loopbaanbeleid.

Bestemmingsreserve huisvesting (voordeel € 196 duizend)
De onttrekking heeft enerzijds betrekking op de gemaakte kosten in 2024 met betrekking tot het project stedelijk gebied/strategisch huisvestingplan (hogere onttrekking € 289 duizend) en een hogere toevoeging inzake het strategisch huisvestingsplan (€ 94 duizend).

7.2.2 Crisisbeheersing

Crisisbeheersing (X € 1.000)	Realisatie 2023	Primitieve begroting 2024	Actuele begroting 2024	Realisatie 2024	Verschil
Gemeentelijke bijdrage	723	747	752	747	5
Rijksbijdrage BDuR	2.533	2.354	2.314	1.217	1.097
Overige baten	649	30	30	78	-48
Totaal baten	3.905	3.131	3.096	2.042	1.054
Personele lasten	2.114	2.754	2.297	1.585	712
Materiële lasten	1.015	377	799	397	402
Totaal lasten	3.129	3.131	3.096	1.982	1.114
Resultaat voor reserve mutaties	776	-	-	60	-60
Reserve mutaties	-	-	-	-	-
Resultaat na reserve mutaties	776	-	-	60	-60

Baten
Specificatie verschil baten ten opzichte van de begroting:

Omschrijving	Voordeel/nadeel	Karakter	Bedrag (x € 1.000)
Rijksbijdrage BDuR	Nadeel	Incidenteel	1.097
Overige baten	Voordeel	Incidenteel	43
Totaal	Nadeel	Incidenteel	1.054

Rijksbijdrage BDuR (nadeel € 1.097 duizend)
De bijdrage vanuit het Rijk voor de versterking van de crisisfunctie van de veiligheidsregio was primair begroot bij Programma Crisisbeheersing. Een deel van deze middelen/uitgaven worden echter ook ingezet bij het programma Brandweerzorg, met name op het gebied van ICT. Om die reden is ook een deel (inclusief gemaakte overheadkosten ICT) van de extra BDuR-middelen overgeheveld naar het programma Brandweerzorg (zie ook voordeel incidentele lasten).

Overige baten/gemeentelijke bijdrage (voordeel € 43 duizend)
De bijdrage van Veiligheidsregio Drenthe aan de inzet van de Adviseur Gevaarlijke Stoffen (GAGS) was niet begroot.

Personele lasten
Specificatie verschil personele lasten ten opzichte van de begroting:

Omschrijving	Voordeel/nadeel	Karakter	Bedrag (x € 1.000)

Salariskosten	Nadeel	Incidenteel	315
Externe inhuur	Voordeel	Incidenteel	1.055
Piketvergoedingen	Nadeel	Incidenteel	19
Overige personele lasten	Nadeel	Incidenteel	15
Totaal	Voordeel	Incidenteel	712

Salariskosten (nadeel € 315 duizend)
De overschrijding heeft een aantal oorzaken. Voor de inzet van personeel voor de versterking van de crisisfunctie was € 200 duizend begroot onder 'Flexibele schil'. Een deel van de cao-wijziging was niet begroot en levert een nadeel van € 90 duizend op.

Externe inhuur (voordeel € 1.055 duizend)
Het voordeel van € 1.055 duizend is volledig toe te schrijven aan het feit dat de Versterkingsgelden voornamelijk zijn begroot onder de post 'Externe inhuur', in afwachting van een concrete besteding. Hiervan is € 197 duizend flexibel ingezet en € 200 duizend besteed aan salarissen binnen Crisisbeheersing. Daarnaast is binnen het programma Brandweerzorg een bedrag van € 798 duizend via Bedrijfsvoering aangewend. De resterende € 75 duizend is gebruikt ter dekking van kosten bij GKG, de inzet van een teamleider, overige personele lasten en externe specialistische begeleiding en advisering.

Piketvergoedingen (nadeel € 19 duizend)
De piketorganisatie is nog in ontwikkeling. Naast de meerkosten door de CAO-wijziging zijn een aantal piketfuncties eerder ingevuld dan verwacht.

Overige personele lasten (nadeel € 15 duizend)
Er zijn diverse externe bijeenkomsten georganiseerd ten behoeve van de versterking van de CRM-functie die gedekt worden uit de extra bijdrage BDuR. Daarnaast veroorzaakt de aanpassing in de cao wat betreft Thuiswerkvergoeding en reiskosten woon-werk een licht nadeel.

Materiële lasten
Specificatie verschil materiële lasten ten opzichte van de begroting:

Omschrijving	Voordeel/nadeel	Karakter	Bedrag (x € 1.000)
Externe specialistische begeleiding en advisering	Nadeel	Incidenteel	38
Informatisering/automatisering	Voordeel	Incidenteel	192
Incidentele lasten	Voordeel	Incidenteel	258
Overige materiële lasten	Nadeel	Incidenteel	10
Totaal	Voordeel	Incidenteel	402

Externe specialistische begeleiding en advisering (nadeel € 38 duizend)
Het nadeel van € 38 duizend wordt veroorzaakt door niet begrote kosten die betrekking hebben op de versterking van de CRM-functie, het verbeteren van de multidisciplinaire taken en evaluatie van crises. Dit wordt gedekt uit de extra BDuR-gelden.

Informatisering/automatisering (voordeel € 192 duizend)
Het voordeel heeft voornamelijk betrekking op het onderdeel versterking van de crisisfunctie. In het totale budget voor IM/ICT inzake Crisisbeheersing was voor de versterking van de crisisfunctie € 175 duizend begroot. Het vinden van de juiste oplossing heeft meer tijd gekost en daarmee vielen de kosten voor 2024 lager uit, hetgeen leidt tot een voordeel.

Incidentele lasten (voordeel € 258 duizend)
De bijdrage inzake de overheadkosten zijn als last primitief begroot, echter dient dit niet als last te worden verwerkt maar als een lagere rijksbijdrage. Zie ook toelichting bij Rijksbijdrage BduR.

Overige materiële lasten (nadeel € 10 duizend)
Diverse lichte over- en onderschrijdingen die niet nader worden toegelicht.

7.2.3 Gemeentelijke kolom Groningen (GKG)

Gemeentelijke kolom Groningen (X€1.000)	Realisatie 2023	Primitieve begroting 2024	Actuele begroting 2024	Realisatie 2024	Verschil
Gemeentelijke bijdrage	1.324	1.368	1.378	1.368	10
Rijksbijdrage BDuR	-	-	-	41	-41
Overige baten	-	-	-	57	-57
Totaal baten	1.324	1.368	1.378	1.466	-88
Personele lasten	1.138	1.237	1.274	1.146	128
Materiële lasten	124	131	104	116	-12
Totaal lasten	1.262	1.368	1.378	1.262	116
Resultaat voor reserve mutaties	62	-	-	204	-204
Reserve mutaties	-	-	-	-	
Resultaat na reserve mutaties	62	-	-	204	-204

Baten
Specificatie verschil baten ten opzichte van de begroting:

Omschrijving	Voordeel/nadeel	Karakter	Bedrag (x€1.000)
Rijksbijdrage BDuR	Voordeel	Incidenteel	41
Overige baten	Voordeel	Incidenteel	47
Totaal	Voordeel	Incidenteel	88

Rijksbijdrage BDuR (voordeel € 41 duizend)
Het voordeel van € 41 duizend heeft als oorzaak de loon- en prijsbijstelling junibrief.

Overige baten/gemeentelijke bijdrage (voordeel € 47 duizend)
Extra bijdrage vanuit de BDuR/versterkingsgelden voor de inzet van een teamleider.

Personele lasten
Specificatie verschil personele lasten ten opzichte van de begroting:

Omschrijving	Voordeel/nadeel	Karakter	Bedrag (x€1.000)
Salariskosten	Voordeel	Incidenteel	103
Opleidingen	Voordeel	Incidenteel	39
Externe inhuur	Voordeel	Incidenteel	41
Piketvergoedingen	Nadeel	Incidenteel	45
Overige personele lasten	Nadeel	Incidenteel	8
Totaal	Voordeel	Incidenteel	130

Salariskosten (voordeel € 103 duizend)
Het vertrek van een medewerker waarvan de formatie nog niet is ingevuld en een iets lagere bezetting op een andere formatie heeft geleid tot lagere salariskosten.

Opleidingen (voordeel € 39 duizend)
Een aantal van de voorziene opleidingen vindt plaats in 2025, bijvoorbeeld de opleidingen voor twee Algemeen Commandanten Bevolkingszorg. Daarnaast zijn een aantal trainingen binnen de eigen organisatie opgepakt.

Externe inhuur (voordeel € 41 duizend)
In 2024 is een nieuwe teamleider geworven, Om de salariskosten volledig te kunnen dekken is tijdelijk de Externe inhuur iets verhoogd met behulp van de versterkingsgelden, wat uiteindelijk niet benodigd was.

Piketvergoedingen (nadeel € 45 duizend)
De overschrijding wordt onder andere veroorzaakt door de hoger uitvallende CAO-wijziging en de moeilijk in te schatten inzeturen.

Overige personele lasten (nadeel € 8 duizend)
Diverse lichte over- en onderschrijdingen die niet nader worden toegelicht.

Materiële lasten
Er zijn geen noemenswaardige financiële afwijkingen te melden.

7.2.4 Geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR)

GHOR (X€ 1.000,-)	Realisatie 2023	Primitieve begroting 2024	Actuele begroting 2024	Realisatie 2024	Verschil
Gemeentelijke bijdrage	501	517	521	517	-4
Rijksbijdrage BDuR	1.420	1.374	1.126	1.126	-
Overige baten	-	-	-	30	30
Totaal baten	1.921	1.891	1.647	1.673	26
Personele lasten	1.440	1.601	1.442	1.550	108
Materiële lasten	200	290	205	137	-68
Totaal lasten	1.640	1.891	1.647	1.687	40
Resultaat voor reserve mutaties	281	-	-	-14	-14
Reserve mutaties	-	-	-	-	-
Resultaat na reserve mutaties	281	-	-	-14	-14

Baten
Specificatie verschil baten ten opzichte van de begroting:

Omschrijving	Voordeel/nadeel	Karakter	Bedrag (x € 1.000)
Gemeentelijke bijdrage	Nadeel	Incidenteel	4
Detacheringsinkomsten	Voordeel	Incidenteel	30
Totaal	Voordeel	Incidenteel	26

Detacheringsinkomsten (voordeel € 30 duizend)
Een medewerker is (deels) gedetacheerd geweest, waarbij de inkomsten ter dekking van de salariskosten zijn.

Personele lasten
Specificatie verschil personele lasten ten opzichte van de begroting:

Omschrijving	Voordeel/nadeel	Karakter	Bedrag (x € 1.000)
Salarissen	Nadeel	Incidenteel	27
Piketvergoedingen	Nadeel	Incidenteel	70
Overige personele lasten	Nadeel	Incidenteel	11
Totaal	Nadeel	Incidenteel	108

Salarissen (nadeel € 27 duizend)
De overschrijding wordt veroorzaakt door de niet begrote cao-wijziging.

Piketvergoedingen (nadeel € 52 duizend)
De overschrijding wordt onder andere veroorzaakt door de hoger uitvallende cao-wijziging en de moeilijk in te schatten inzeturen van piketfunctionarissen vanuit externe organisaties.

Overige personele lasten (nadeel € 11 duizend)
Diverse lichte over- en onderschrijdingen die niet nader worden toegelicht.

Materiële lasten
Specificatie verschil materiële lasten ten opzichte van de begroting:

Omschrijving	Voordeel/nadeel	Karakter	Bedrag (x € 1.000)
Informatisering/automatisering	Voordeel	Incidenteel	26
Mobiliteit	Voordeel	Incidenteel	33
Overige materiële lasten	Voordeel	Incidenteel	9
Totaal	Voordeel	Incidenteel	68

Informatisering/automatisering (voordeel € 26 duizend)
Bijdrage voor overhead GGD is lager dan begroot.

Mobiliteit (voordeel € 33 duizend)
Aanschaf van het betreffende voertuig wordt meegenomen in een bredere aanbesteding, deze is doorgeschoven naar 2025.

Overige materiële lasten (voordeel € 9 duizend)
Diverse lichte over- en onderschrijdingen die niet nader worden toegelicht.

7.3 Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid Dagelijks Bestuur
De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten, alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik-criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het Dagelijks Bestuur toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door het Algemeen Bestuur vastgestelde kaders zoals de begroting en verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door het Algemeen Bestuur op 28 maart 2024 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door het Algemeen Bestuur bepaald en bedraagt 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 599.000.

Bevinding
Het Dagelijks Bestuur is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

De onderstaande overschrijdingen van de begroting worden, omdat ze de verantwoordingsgrens overschrijden, opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.

Programma	Onderdeel	Bedrag (x €1.000)		Code	Past binnen het vastgestelde beleid
Brandweerzorg	Materiële lasten	889	N	1/2	Ja
Totaal		889	N	1/2	Ja

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met het Algemeen Bestuur aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid.

7.4 WNT-verantwoording 2024

De WNT is van toepassing op de VRG. Het voor de VRG toepasselijke algemene bezoldigingsmaximum is in 2024 € 233.000.

Bezoldiging topfunctionarissen

1. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling alsmede degenen die op grond van hun voormalige functie nog vier jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.

Gegevens 2024		
Bedragen x € 1	W. Mansveld	R. Knoop
Functiegegevens	Directeur	Plv. Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2024	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	153.695	153.844
Beloningen betaalbaar op termijn	23.306	23.308
Subtotaal	177.001	177.152
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	233.000	233.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	177.001	177.152
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2023		
Bedragen x € 1	W. Mansveld	R. Knoop
Functiegegevens	Directeur	Plv. Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 – 31-12	01/01 – 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	147.124	147.514
Beloningen betaalbaar op termijn	22.514	22.515
Subtotaal	169.728	170.029
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000	223.000
Bezoldiging	169.728	170.029

2. Topfunctionarissen alsmede degenen die op grond van hun voormalige functie nog vier jaar als topfunctionaris worden aangemerkt met een bezoldiging van € 2.100 of minder. Voor alle functies in onderstaande tabel geldt dat deze onbezoldigd zijn.

Gegevens 2024	
Naam topfunctionaris	Functie
Dhr. K.F. Schuiling t/m 23-10-2024	Voorzitter AB, Groningen
Mevr. M.M. van 't Veld vanaf 28-10-2024	Voorzitter AB, Groningen
Dhr. J. Kuin	Lid AB/DB, Pekela
Mevr. C.Y. Sikkema	Lid AB/DB, Oldambt
Dhr. A. van der Tuuk	Lid AB/DB Westerkwartier
Dhr. B. Visser	Lid AB, Eemsdelta
Dhr. H.J. Bolding	Lid AB, Het Hogeland
Dhr. A. Hoogendoorn t/m 4-7-2024	Lid AB, Midden-Groningen
Mevr. E. van Lente vanaf 9-7-2024	Lid AB, Midden-Groningen
Dhr. K. Sloots	Lid AB, Stadskanaal
Mevr. S. Korthuis t/m 5-9-2024	Lid AB, Veendam
Mevr. A.C. Pleyte vanaf 9-9-2024	Lid AB, Veendam
Dhr. J.W. Velema	Lid AB, Westerwolde
Dhr. L.J. Klaassen 4-3-2024 tot 1-7-2024 waarnemend burgmeester i.v.m. Ziekteverlof	Lid AB, Westerwolde

3. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking alsmede degenen die op grond van hun voormalige functie nog vier jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.
   Niet van toepassing.

4. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT. Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2024 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.
   Niet van toepassing

8 Gebeurtenissen na balansdatum

Er is geen sprake van gebeurtenissen na balansdatum.

Veiligheidsregio
Groningen

Bijlagen

9 Bijlagen

9.1 Gemeentelijke bijdrage

De bijdrage van de deelnemende gemeenten is in 2023 tot stand gekomen door een tweetal bestuursbesluiten. Hieronder is de bijdrage van iedere gemeente in 2023 inzichtelijk gemaakt.

9 maart 2023: Beleidsbegroting 2024

De bijdragen aan de GHOR, crisisbeheersing en de gemeentelijke kolom worden bepaald aan de hand van het aantal inwoners. De bijdrage aan het programma brandweer wordt bepaald aan de hand van een verdeelsleutel op basis van het aandeel voor brandweerzorg in het gemeentefonds.

Gemeente	Brandweer	Crisis Beheersing	Gemeentelijke kolom Groningen	GHOR	Beleidsbegroting VRG 2024
Eemsdelta	2.858.376	57.481	105.133	39.844	3.060.834
Oldambt	2.576.497	48.783	89.225	33.815	2.748.320
Pekela	709.904	15.445	28.249	10.706	764.305
Stadskanaal	1.970.035	40.336	73.776	27.960	2.112.106
Veendam	1.613.865	34.783	63.619	24.110	1.736.378
Het Hogeland	4.303.951	60.815	111.232	42.155	4.518.153
Westerkwartier	4.319.994	81.437	148.950	56.450	4.606.831
Groningen	22.512.322	297.541	544.209	206.245	23.560.318
Westerwolde	1.760.436	33.650	61.546	23.325	1.878.956
Midden Groningen	4.324.244	77.121	141.056	53.458	4.595.880
Totaal	46.949.624	747.393	1.366.996	518.067	49.582.080

Op 13 juli 2023 is de beleidsbegroting 2024 definitief vastgesteld.

15 maart 2024: Begrotingsactualisatie 2024

Herrekening gemeentelijke bijdrage ten gevolge van de herijking Gemeentefonds, geactualiseerde O&V sleutel (clusteronderdeel B&R) en inwoneraantallen
Conform artikel 24 van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Groningen worden de lasten van de regionale brandweer verdeeld over de deelnemende gemeenten naar rato van het fictief aandeel in het gemeentefonds voor brandweerzorg en rampenbestrijding.
Met ingang van 2023 is sprake van een nieuwe volledige en integrale herverdeling van de algemene uitkering in het gemeentefonds. Binnen het taakgebied Orde en Veiligheid (O&V) wordt onderscheid gemaakt tussen het onderdeel Brandweer en Rampenbestrijding (B&R) en Overige Orde en Veiligheid (OOV). De nieuwe verdeling voor het clusteronderdeel B&R sluit aan bij actuele kostenpatronen, bevat minder verdeelmaatstaven en aangepaste gewichten per maatstaf. De objectieve budgetten zijn afgestemd op structurele kostenverschillen tussen typen gemeenten gerelateerd aan verschillen in gemeenten en achterliggende normenkaders.
Veiligheidsregio Groningen heeft de verdeelsleutel op basis van het objectieve budget voor clusteronderdeel B&R in het gemeentefonds (taakgebied O&V) opnieuw laten doorrekenen door Cebeon. Het rapport is

bijgevoegd (bijlage 1). In de systematiek is, net als vorig jaar, conform advies van het Cebeon rekening gehouden met herverdeeleffecten, aftopping en ingroeipad. De effecten op de gemeentelijke bijdragen die hieruit volgen, zijn zichtbaar gemaakt in hoofdstuk 3.

Nacalculatie loon- en prijsindexatie 2024.
De prijsindex 2024 voor de materiele componenten is als gevolg van de gestegen inflatie aangepast naar 3,5% conform de septembercirculaire 2023. Deze autonome stijging ten opzichte van de in de primaire begroting opgenomen prijsindex (septembercirculaire 2022; 2,4%) is daarmee hoger.
De loon- en prijsindexatie leiden tot een gezamenlijke autonome nacalculatie van 0,7% (inclusief wegingsfactoren). De uiteenzetting en uiteindelijke effect hiervan is in onderstaande tabel weergegeven. De gemeentelijke bijdrage 2024 wordt hierdoor verhoogd met € 347 duizend. De effecten per gemeente zijn verwerkt in onderstaande tabel.

Gemeente	Beleidsbegroting VRG 2024	Indexatie VRG 0,70%	Verandering B&R sleutel	Effect inwonersaantal	Bijdrage gemeenten 2024 geactualiseerd
Eemsdelta	3.060.834	21.412	13.152	-1.984	3.093.414
Oldambt	2.748.320	19.242	15.887	608	2.784.058
Pekela	764.305	5.353	-7.796	380	762.241
Stadskanaal	2.112.106	14.784	-10.819	-153	2.115.918
Veendam	1.736.378	12.151	-5.666	-551	1.742.312
Het Hogeland	4.518.153	31.621	-68.406	-903	4.480.465
Westerkwartier	4.606.831	32.248	-28.621	-15	4.610.443
Groningen	23.560.318	164.948	115.514	3.737	23.844.517
Westerwolde	1.878.956	13.143	-1.066	-1.324	1.889.709
Midden Groningen	4.595.880	32.173	-22.180	206	4.606.078
Totaal	49.582.080	347.075	-	-	49.929.155

In de jaarrekening 2019 is een voorziening voor het FLO-overgangsrecht 2018 gevormd van €15,2 miljoen. Dit heeft geleid tot een negatieve algemene reserve van €12,5 miljoen. In de periode 2020-2024 wordt de jaarlijkse deelnemersbijdrage met €2,6 mln. verhoogd om de negatieve algemene reserve in vijf jaar op te lossen. In onderstaande bijlage is de verdeling van dit bedrag per gemeente opgenomen (op basis van de verdeelsleutel 2019).

Gemeente	Gemeentelijke bijdrage 2019	Procentueel	Aandeel FLO-kosten (totaal)	2024
Eemsdelta	3.140.153	7,58 %	1.151.300	196.993
Oldambt	2.617.096	6,31 %	959.527	164.180
Pekela	645.143	1,56 %	236.534	40.472
Stadskanaal	1.876.674	4,53 %	688.060	117.730
Veendam	1.504.952	3,63 %	551.773	94.411
Het Hogeland	3.820.558	9,22 %	1.400.762	239.677
Westerkwartier	3.800.299	9,17 %	1.393.335	238.406
Groningen	18.319.348	44,20 %	6.716.572	1.149.238
Westerwolde	1.870.681	4,51 %	685.863	117.354

Midden Groningen	3.850.225	9,29 %	1.411.639	241.538
Totaal	41.445.129	100,00%	15.195.365	2.600.000

9.2 Rijksbijdrage BDuR en SiSa

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2024 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 7-01-2025

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger		Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A2	**Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDUR)** **Besluit veiligheidsregio's artikelen 8.1, 8.2 en 8.3** Veiligheidsregio's		Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A2/01*					
				€ 10.204.818					
AenM	M18	**Bekostiging eerste opvang ontheemden Oekraïne door Veiligheidsregio's** Veiligheidsregio's		Naam Kostensoort *Aard controle n.v.t.* *Indicator: M18/01*	Besteding per kostensoort (zelfstandige uitvoering inclusief uitvoering door andere partijen, niet zijnde medeoverheden, jaar T) *Aard controle R* *Indicator: M18/02*	Cumulatieve besteding per kostensoort (t/m jaar T inclusief uitvoering door andere medeoverheden vanaf SiSa 2023) *Aard controle R* *Indicator: M18/03*			
			1	Meerkosten coördinerende gemeente	€ 0	€ 1.946.682			
			2	Hotels/centra	€ 0	€ 317.974			
			3	Overige specifieke meerkosten	€ 0	€ 1.169.258			
			4	Overige Meerkosten	€ 0	€ 0			
				Berekening totale besteding (zelfstandige uitvoering inclusief uitvoering door andere partijen, niet zijnde medeoverheden, jaar T) Som indicator 02 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: M18/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: M18/05*	Eventuele toelichting als bij de vorige indicator "nee" is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: M18/06*			
			1	€ 0	Ja				
GRO	GRO7C	**Nationaal Programma Groningen** SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Groningen		Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: GRO7C/01*	Welke regeling betreft het (taakveld waarop van toepassing zelf invullen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: GRO7C/02*	Totale besteding in jaar T De besteding in jaar T ten laste van zowel provinciale middelen als overige middelen *Aard controle R* *Indicator: GRO7C/03*	**Correctie** t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle R* *Indicator: GRO7C/04*	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: GRO7C/05*	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: GRO7C/06*
			1	2019-013083	Sociale, mentale en gezondheids-ondersteuning	€ 4.155		€ 702.304	
			2	2023-050107	Ondersteuning inwoners aardbevingsgebied	€ 361.850		€ 650.000	
			100						
				Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: GRO7C/07*	De besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Alleen de besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen *Aard controle R* *Indicator: GRO7C/08*	**Correctie** t.o.v. jaar T-1 van besteding ten laste van alleen provinciale middelen Als de correctie een vermeerdering is, gaat het om nog niet verantwoorde besteding ten laste van alleen provinciale middelen *Aard controle R* *Indicator: GRO7C/09*	Cumulatieve besteding tot en met jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van alleen provinciale middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: GRO7C/10*	Eindverantwoording (Ja/Nee) Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden *Aard controle n.v.t.* *Indicator: GRO7C/11*	
			1	2019-013083	€ 4.155		€ 702.304	Ja	
			2	2023-050107	€ 361.850		€ 650.000	Ja	
			100						

9.3 Over te hevelen kredieten

Materiële vaste activa (MVA) - economisch nut (in Euro's)		Raming in het verslagjaar	Uitgaven in het verslagjaar	Ontvangen bijdragen van derden	Over tehevelen naar 2025	Nog te besteden
Huisvesting	2024	-	99.137	-	-	-
Voertuigen/vaartuigen	2024	1.050.000	443.872	-	677.500	677.500
Inventaris rijdend materieel	2024	-	-	-		-
Materieel/materiaal	2024	354.000	89.330	-	245.129	245.129
Persoonlijke bescherming middelen/kleding	2024	3.430.000	2.388.144	-	1.082.000	1.082.000
Automatisering	2024	340.000	371.139	-	-	-
Overige materiële vaste activa	2024	-	-	-	-	-
Totaal Materiele vaste activa - economisch nut		**5.174.000**	**3.391.622**	**-**	**2.004.629**	**2.004.629**
Investeringen voorgaande jaren	2023	180.000	183.185	-	-	0
Totaal materiele vaste activa - economisch nut		**5.354.000**	**3.574.807**	**-**	**2.004.629**	**2.004.629**

9.4 Reserves

Omschrijving	31-12-2023	Resultaat-bestemming 2023	1-1-2024	Toevoeging	Onttrekking	31-12-2024
						(x € 1.000)
Algemene reserve						
VRG	18	-1.786	-1.768	2.600	-703	129
Totaal algemene reserve	18	-1.786	-1.768	2.600	-703	129
Bestemmingsreserve						
Materieel VRG	1.811	-	1.811	-	-100	1.711
Huisvesting	217	-	217	1.281	-289	1.209
Egalisatiereserve kapitaallasten	2.469	-	2.469	100	-	2.569
Tweede loopbaanbeleid	301	-	301	-	-34	267
ICT	305	-	305	-	-61	244
Totaal bestemmingsreserve	5.103	-1.786	5.103	1.381	-484	6.000
Totaal	5.121	-1.786	3.335	3.981	-1.187	6.129

9.5 Risico's

De in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing opgenomen risico's zijn begin 2025 geactualiseerd. Hieronder is een uitwerking opgenomen van de genoemde risico's in de paragraaf weerstandsvermogen.

	Paraatheid vrijwilligers
Omschrijving	Paraatheid is van groot belang voor een snelle en doeltreffende uitvoering van de brandweerzorg, en is in algemene zin een continu aandachtspunt. Om de paraatheid op een zo hoog mogelijk niveau te houden dan wel te krijgen, wordt continu naar mogelijkheden gezocht ter verbetering. Deze verbeteringen worden gezocht op het gebied van personeel (boeien en binden van vrijwilligers, piketten), materieel en procedures, kazernes en organisatievormen. Door het uitrukken met afwijkende voertuigbezettingen te faciliteren (met onder meer slimme pagers en opleiding en oefenen) en te zorgen voor een netwerk van elkaar ondersteunende posten, worden zowel een snelle eerste uitruk als de benodigde slagkracht georganiseerd.
Risico	250.000
Kans	Hoog

	Programma aardbevingen
Omschrijving	Door het ontbreken van structurele dekking voor het programma aardbevingen is het opbouwen, maar vooral ook het borgen van adequate kennis binnen onze formatie een uitdaging. Door de provincie Groningen is een bijdrage toegezegd tot en met 2024; het risico bestaat dat voor de lange termijn geen dekking is voor deze werkzaamheden. Er worden momenteel gesprekken gevoerd over de verlenging van de subsidie; naar verwachting komt hierover in de eerste helft van 2025 duidelijkheid.
Risico	325.000
Kans	Middel

	Wet op de Veiligheidsregio's
Omschrijving	Uit de evaluatie van de Wet op de Veiligheidsregio's is geconcludeerd dat de veiligheidsregio's goed functioneren als het gaat om regionale branden, incidenten en crises. Omdat crises ingewikkelder worden en regionale grenzen overschrijden, is meer samenwerking nodig; tussen veiligheidsregio's met crisispartners en met het Rijk. Daarom moet er, met behulp van een taskforce, een nieuwe wet komen die daarvoor zorgt. Ook binnen VRG zien we nieuwe risico's, zoals cyber en klimaatverandering, maar ook het vraagstuk maatschappelijke weerbaarheid en de taken die we daarvoor moeten uitvoeren. De financiële effecten zijn op dit moment nog niet te overzien.
Risico	-
Kans	Hoog

	Achterstallig onderhoud
Omschrijving	In juli 2023 zijn de huisvestingsplannen voor de diverse kazernes in het algemeen bestuur vastgesteld. Het onderhoud aan de betreffende kazernes zal aangepast worden aan de nog resterende levensduur. Dit brengt het risico mee dat onvoorziene kosten zich voor kunnen doen. Voor de kazernes die niet op korte termijn ver(nieuw)bouwd worden, geldt dat regulier invulling wordt gegeven aan de meerjaren onderhoudsplanning (MJOP). Ook hier bestaat als gevolg van de gemiddelde (hoge) leeftijd van de kazernes het risico op tussentijds onvoorziene kosten.
Risico	250.000
Kans	Hoog

	Taakdifferentiatie/WNRA
Omschrijving	Door een uitspraak van het Europese Hof dat gelijke werkzaamheden gelijk beloond moeten worden, leek invoering van verplichte taakdifferentiatie tussen beroepsbrandweermensen en brandweervrijwilligers een poos lang onvermijdelijk. Met grote gevolgen voor het brandweerstelsel, dat voor ruim 80% uit vrijwilligers bestaat. Na juridisch onderzoek is geconcludeerd dat taakdifferentiatie waarschijnlijk niet nodig is, mits duidelijker onderscheid wordt gemaakt tussen verplichte en niet-verplichte opkomst door respectievelijk beroeps en vrijwilligers. De huidige vorm van consignatie en kazernering van vrijwilligers zou dan moeten stoppen. De VRG zal pas concrete stappen zetten als er landelijk overeenstemming is bereikt over hoe de implementatie gaat gebeuren en hoe dit wordt gefinancierd.
Risico	420.000
Kans	Hoog

	Tweede loopbaanbeleid
Omschrijving	Momenteel wordt een landelijk onderzoek uitgevoerd naar het maximaal 20 jaar uitvoeren van bezwarende beroepsbrandweerfuncties. De toekomstige uitstroom als gevolg van het tweede loopbaanbeleid is onzeker en het 'hernieuwde tweede loopbaanbeleid' gaat tot extra kosten leiden. We hebben voorlopig een globale inschatting gemaakt van het risico.
Risico	500.000
Kans	Hoog

	Multidisciplinaire crisisorganisatie
Omschrijving	De crises in de afgelopen jaren hebben laten zien dat ze een grote impact op de werkzaamheden van VRG hebben. VRG werkt in de multidisciplinaire crisisorganisatie intensief samen met ketenpartners, levert een stevige bijdrage aan de risico- en crisiscommunicatie en complexe juridische advisering. De bestaande crisisstructuur is uitgebouwd naar datgene wat nodig is om de uitdagingen het hoofd te bieden; we acteren flexibel op de aard en de duur van deze crises. Voor de meerkosten van deze crises zijn in specifieke gevallen landelijke compensatieregelingen. Zeker is dat de diverse crises impact hebben op de reguliere bedrijfsvoering. We kunnen nog niet overzien wat dit betekent voor de langere termijn.
Risico	-
Kans	Hoog

	Omgevingswet
Omschrijving	De Omgevingswet is inwerking getreden op 1 januari 2024. De stelselherziening Omgevingswet brengt een intensieve taakverandering voor veiligheidsregio's met zich mee op het gebied van risicobeheersing. Uit een eerder onderzoek van Cebeon volgt dat de Omgevingswet extra kosten met zich meebrengt voor veiligheidsregio's die door het Rijk niet zijn voorzien. Zoals benoemd is de verwachting dat deze nieuwe taken per saldo een extra inzet van 2-3 fte vragen van VRG. Zowel vanuit het Rijk (interbestuurlijke financiële monitor Omgevingswet) als vanuit de veiligheidsregio's lopen nieuwe onderzoeken naar de omvang van deze taken. Financiële vertaling wordt nog verwacht en VRG is van mening dat extra taken door het Rijk gefinancierd moeten worden.
Risico	100.000
Kans	Hoog

	FLO
Omschrijving	In 2018 is een landelijk FLO-akkoord gesloten tussen werkgevers en vakbonden voor beroepsmedewerkers van de brandweer die voor 2006 een repressieve functie vervulden. Naast de gevormde voorziening bevat het FLO-akkoord een aantal onderdelen waar landelijke besluitvorming over moet plaatsvinden en die tot een stijging van de benodigde voorziening kunnen leiden, zoals cao-loonstijgingen en werkgeversbijdragen tot 2045. De actualisatie van de totale FLO-kosten wordt jaarlijks herrekend door een externe adviseur en de voorziening zal daarmee ook jaarlijks geactualiseerd worden. Het opgenomen risico is gebaseerd op de jaarlijkse aanvullende dotaties in de afgelopen jaren.
Risico	1.000.000
Kans	Hoog

	Cyber- en informatiebeveiliging
Omschrijving	De crisisorganisatie van veiligheidsregio's biedt ondersteuning aan ketenpartners bij verstoring of uitval, wanneer de openbare orde en veiligheid in gevaar kan komen. De veiligheidsregio's kunnen zelf echter ook worden getroffen door storing en uitval. De interne informatiebeveiliging dekt de vitale en kritische processen binnen VRG. De veiligheidsregio's maken (nog) geen onderdeel uit van de Nederlandse vitale infrastructuur, zoals bijvoorbeeld de politie. Landelijk wordt verkend of de veiligheidsregio's gekenmerkt kunnen worden als vitale aanbieder via NIS2. Voor de veiligheidsregio's betekent dit een verdere investering in de informatiebeveiliging per regio. De organisatorische en financiële gevolgen hiervan worden in kaart gebracht."
Risico	PM
Kans	Hoog

	Cybercriminaliteit
Omschrijving	Cybercriminaliteit is een moedwillige handeling om een organisatie schade aan te brengen of een verstoring te veroorzaken met politiek of financieel gewin. Gevolgen die hieruit kunnen voortvloeien, zijn het platleggen van de digitale infrastructuur, het aanrichten van imagoschade, het stellen van financiële eisen voor herstel/continuïteit en verlies/diefstal van vertrouwelijke informatie/persoonsgegevens.
Risico	PM
Kans	Hoog

	Brandkranen
Omschrijving	De VRG heeft een overeenkomst met het Waterbedrijf Groningen over het gebruik van brandkranen. In de overeenkomst staat dat beide partijen de overeenkomst kunnen ontbinden met een opzegtermijn van twee jaar. Indien het Waterbedrijf hiertoe over zou gaan uit oogpunt van vitaal belang, leidt dit tot financiële en organisatorische problemen voor de VRG."
Risico	PM
Kans	Laag

	Hardheidsclausule na dienstongevallen
Omschrijving	Voor vrijwilligers is als gevolg van de gewijzigde landelijke regeling dienstongevallen een hernieuwde invulling gegeven aan de hardheidsclausule. Op basis van de schadecijfers uit het verleden is een inschatting gemaakt van het risico. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen medewerkers die in dienst zijn voor 1 januari 2024 en medewerkers die na 1 januari 2024 in dienst zijn gekomen.
Risico	450.000
Kans	Laag

	Meldkamer Noord-Nederland
Omschrijving	Om de CaCo-functie structureel 24/7 te borgen is een uitzetting nodig van 3,1 fte binnen de MNN. De kosten hiervoor bedragen € 352.000 per jaar. Het structureel (financieel) borgen van de functie van Coördinator Crisisbeheersing binnen MNN kost € 124.000 per jaar. Deze kosten worden door de drie veiligheidsregio's gedragen: voor VRG betekent dit een uitzetting van respectievelijk € 120.000 en € 42.000. In de begroting 2024 van de VRG is een bedrag opgenomen voor de uitzetting zoals opgenomen in de notitie CaCo 2023 2024 2025 e.v. d.d. 11-7-2023. Het extra bedrag wat in 2024 hiervoor reeds is opgenomen bedraagt afgerond € 100.000. Dit betekent dat voor 2025 en verder dit leidt tot een uitzetting van (162.000 – 100.000) € 62.000 van de begroting van de VRG. Voor 2025 is deels dekking georganiseerd, het restant wordt uit de vooruit ontvangen frictiekosten gedekt, welke op de balans staan. Vanaf 2026 dient dit uit de uitzetting Crisisbeheersing (83 miljoen) te worden gedekt.
Risico	162.000
Kans	Hoog

	Korting BDuR
Omschrijving	Uit de begroting van J&V volgt dat de specifieke uitkering Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDuR) met ingang van 2026 met een budgetkorting van 10% wordt uitgekeerd aan veiligheidsregio's. Dit levert een korting van € 1,1 miljoen per jaar op voor de begroting van VRG. Op de landelijke tafels wordt geprobeerd deze korting van tafel te krijgen. De uitkomst hiervan is nog onduidelijk.
Risico	1.100.000
Kans	Hoog

	Nieuwbouw Arrivalocatie en Winschoterdiep Groningen
Omschrijving	Met betrekking tot het nieuwbouwplan aan de Sontweg is de planningshorizon opgeschoven en de oplevering nu voorzien in het jaar 2030. Dit betekent dat de exploitatiekosten van deze nieuwbouw vanaf 2031 volledig in de begroting van VRG zullen vallen. Door het verschuiven van de horizon bestaat het risico dat kosten stijgen ten opzichte van de afgegeven calculaties in juli 2023.
Risico	PM
Kans	Middel

	PFAS
Omschrijving	Het Veiligheidsberaad heeft de Raad van Commandanten en Directeuren Veiligheidsregio (RCDV) gevraagd om de landelijke ontwikkelingen inzake PFAS inzichtelijk te maken en te coördineren. Dit heeft betrekking op de gevolgen van het gebruik van PFAS-houdend blusschuim door veiligheidsregio's. In Groningen is de transitie naar PFAS-vrij blusschuim afgerond. In de bluskleding en in het operationeel uniform bevindt zich een vorm van PFAS die is toegestaan (type C6). De provincie heeft onderzoek gedaan naar PFAS-verontreiniging bij locaties van de VRG. De onderzoeksresultaten gaven geen aanleiding voor vervolgonderzoek.
Risico	PM
Kans	Hoog

	PTSS
Omschrijving	Er is een landelijke regeling in ontwikkeling voor de zorg en ondersteuning van PTSS-gevallen. Voor deze regeling is echter nog geen financiële dekking opgenomen. Door het ontbreken van financiële middelen ontstaat het risico dat niet aan de landelijke verwachtingen kan worden voldaan. Dit kan leiden tot een verminderde kwaliteit van zorg en ondersteuning voor PTSS-gevallen en kan extra druk leggen op de reeds beperkte beschikbare middelen.
Risico	PM
Kans	Hoog

	Verduurzaming
Omschrijving	In 2026 willen we verder uitvoering geven aan de CO2-reductie (onderdeel van de landelijke duurzaamheidsagenda Veiligheidsregio's) en het verdere verduurzamen van ons wagenpark (personenauto's). We voorzien dat gezien de prijsontwikkelingen in de afgelopen jaren dit een hele opgave kan worden. Omdat de financiële impact van deze initiatieven nog niet volledig in kaart is gebracht, nemen we deze vooralsnog als P.M. op.
Risico	PM
Kans	Hoog

	Vakbekwaamheid
Omschrijving	Aantoonbare vakbekwaamheid verbeteren door een betere aansluiting van de visie op vakbekwaamheid bij de actualiteit en daarmee bij te dragen aan veiligheid, professionaliteit en kwalitatief goede hulpverlening van de brandweerorganisatie. bijdragen aan- en zorgen voor samenhang tussen de verschillende processen binnen brandweerzorg.
Risico	285.000
Kans	Hoog

	Verplichtend karakter vrijwilligers (structureel)
Omschrijving	Als gevolg van Europese wetgeving wordt op landelijk niveau gewerkt aan de implementatie van 'Het verplichtend karakter' vrijwilligers (bouwsteen 1). De kosten voor implementatie zijn landelijk geraamd op € 35 miljoen. Voor de VRG zijn de kosten incidenteel geraamd op € 2.800.000,- en structureel op € 500.000,-. Ook in dit dossier zijn de gesprekken met de minister gaande, maar is het financieringsvraagstuk nog niet opgelost. Ook zal bij de invoering moeten worden gekeken wat dit betekent voor de vrijwilligers in Groningen. De VRG is overigens geen voorstander en heeft juridisch laten uitzoeken dat dit betwistbaar is.
Risico	500.000
Kans	Hoog

	Verplichtend karakter vrijwilligers (incidenteel)
Omschrijving	Als gevolg van Europese wetgeving wordt op landelijk niveau gewerkt aan de implementatie van 'Het verplichtend karakter' vrijwilligers (bouwsteen 1). De kosten voor implementatie zijn landelijk geraamd op € 35 miljoen. Voor de VRG zijn de kosten incidenteel geraamd op € 2.800.000,- en structureel op € 500.000,-. Ook in dit dossier zijn de gesprekken met de minister gaande, maar is het financieringsvraagstuk nog niet opgelost. Ook zal bij de invoering moeten worden gekeken wat dit betekent voor de vrijwilligers in Groningen. De VRG is overigens geen voorstander en heeft juridisch laten uitzoeken dat dit betwistbaar is.
Risico	2.800.000
Kans	Hoog

	Brandbestrijding als Specialisme
Omschrijving	In 2025 onderzoeken we of en hoe we de veiligheid en effectiviteit van onze brandbestrijding in de toekomst kunnen waarborgen met de introductie van Brandbestrijding als Specialisme (BAS). Met BAS kunnen we expliciet keuzes maken in wat we onder altijd uit te voeren basisbrandweerzorg verstaan en vanaf welk moment we gaan specialiseren. Wanneer dit onderzoek zou leiden tot de inrichting van een specialistisch team en er investeringen nodig zijn in nieuw materieel dat specifiek geschikt is voor complexe en gevaarlijke brandscenario's, dan betekent dit een uitzetting van de begroting. Keuzes hierin worden met aparte voorstellen aan het bestuur voorgelegd.
Risico	PM
Kans	Hoog

	Taakveld hulpverlening
Omschrijving	In 2025 verkennen we wat er nodig is om binnen het taakveld hulpverlening te werken volgens de landelijke visie hulpverlening. Voor een groot gedeelte in de ''traditionele technische hulpverlening '' doen we dit al, maar ook hier moet worden versterkt op nieuwe risico's met nu nog niet exact te duiden financiële consequenties in 2026.
Risico	PM
Kans	Laag

	Vervangingsinvesteringen
Omschrijving	De afgelopen jaren is de VRG geconfronteerd met hogere vervangingsinvesteringen dan begroot als gevolg van de (enorm) stijgende kosten. Dit geldt voor de voertuigen, gebouwen en materialen. Het gaat hier om stijgingen die groter zijn dan de indexatie op basis van de hygiëneregels.
Risico	PM
Kans	Laag

9.6 Geldleningen

Verstrekker	BNG	BNG	BNG	BNG	BNG	BNG
Nummer	40.110.778	40.110.857	40.110.858	40.110.949	40.110.950	40.111.111
Hoofdsom	1,1 mln.	2,0 mln.	1,2 mln.	1,2 mln.	1,0 mln.	1,1 mln.
Afsluiting	1-11-2016	30-11-2016	30-11-2016	20-12- 2016	20-12-2016	24-03-2017
Looptijd	35 jaar	25 jaar	40 jaar	10 jaar	30 jaar	15 jaar
Einddatum	1-11-2051	31-10-2041	31-10-2056	19-12-2026	19-12-2046	23-03-2032
Rentevast	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Rentepercentage	1,33%	1,31%	1,54%	0,65%	1,56%	1,16%
Soort	Lineair	Lineair	Lineair	Lineair	Lineair	Lineair
Zekerheden	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen
Rentelast 2024	11.407	18.864	15.246	2.340	11.960	7.656

Verstrekker	BNG	BNG	BNG	NWB	NWB
Nummer	40.111.110	40.112.605	40.112.935	1-29286	1-29892
Hoofdsom	1,0 mln.	2,5 mln.	0,75 mln.	1,4 mln.	1,0 mln.
Afsluiting	24-03-2017	28-02-2019	25-06-2019	30-11-2016	29-11-2018
Looptijd	40 jaar	10	10	40 jaar	20 jaar
Einddatum	23-03-2057	28-02-2029	25-06-2029	29-11-2056	29-11-2038
Rentevast	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Rentepercentage	1,85%	0,95%	0,39%	1,82%	1,23%
Soort	Lineair	Afl. vrij	Afl. vrij	Afl. vrij	Lineair
Zekerheden	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen
Rentelast 2024	16.421	23.750	2.925	25.410	9.225

Veiligheidsregio Groningen

Totale lasten	59.948.071
Overhead	12.552.633
	20,94%

9.7 Taakvelden

	VRG totaal						Programma											
	Begroting						Brandweer			Crisisbeheersing			Gemeentelijke kolom			GHOR		
Taakveld	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0. Bestuur en ondersteuning																		
0.1 Bestuur		1.135	-1.135		1.359	-1.359		1.359	-1.359									
0.4 Overhead	4	14.657	-14.653	24	12.553	-12.529	24	12.539	-12.514		14	-14						
0.5 Treasury		147	-147	165	146	20	165	146	20									
0.8 Overige baten en lasten	695	19	676	638	18	620	503	18	485	78		78	57		57			
0.10 Mutaties reserves	110	3.355	-3.245		2.793	-2.793		2.793	-2.793									
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten																		
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	61.895	38.942	22.953	62.767	38.543	24.224	57.721	33.627	24.095	1.964	1.968	-4	1.409	1.261	148	1.673	1.687	-14
2.1 Verkeer en vervoer		706	-706		738	-738		738	-738									
8.3 Wonen en bouwen		3.743	-3.743		3.798	-3.798		3.798	-3.798									
Totaal	62.704	62.704	-	63.595	59.948	3.647	58.413	55.017	3.396	2.042	1.982	60	1.466	1.261	205	1.673	1.687	-14

Conform het BBV is hieronder een overzicht opgenomen met het verdelingsprincipe op basis waarvan de taakvelden over de programma's zijn verdeeld.

Taakveld	
0.1 Bestuur	Betreft kosten voor (ondersteuning) bestuur en accountantskosten (grootboekrekeningnummers 42135 en 42150).
0.4 Overhead	O.b.v. Notitie Overhead - juli 2016 Commissie BBV. Ondersteunende taken niet direct dienstbaar aan de externe klant of het externe product behoren tot overhead. Dit zijn Planning en Control, Financiën, HRM, OR, Inkoop, Communicatie, Juridische zaken, Informatievoorziening en Automatisering, Facilitaire zaken, post/document verwerking en Huisvesting.
0.5 Treasury	Activiteiten ten aanzien van financiering en betalingsverkeer zoals rentebaten en rentelasten.
0.8 Overige baten en lasten	Alle overige baten en lasten.
0.9 Vennootschapsbelasting (Vpb)	Geen sprake van vennootschapsbelasting binnen de Veiligheidsregio Groningen.
0.10 Mutaties reserves	Alle toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	Na resultaatbestemming is hier het jaarresultaat zichtbaar.
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	Alle reguliere taken van de brandweer en taken in verband met het beperken en bestrijden van rampen en zware ongevallen, inclusief GHOR en Bevolkingszorg.
2.1 Verkeer en vervoer	Betreft bluswatervoorziening, grootboekrekeningnummer 46200 Vastrecht brandkranen.
8.3 Wonen en bouwen	Advies, toetsing en handhaving van brandveiligheid.

9.8 Begrotingsrechtmatigheid

In onderstaande tabel onderscheiden we de verschillende 'soorten' begrotingsoverschrijdingen, waarbij (indien ze voorkomen) wordt aangegeven of ze wel of niet meetellen voor het oordeel.

Code	Bij de toetsing van begrotingsafwijkingen kunnen tenminste de volgende "soorten" begrotingsafwijkingen worden onderkend:	Onrechtmatig maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig, maar telt mee voor het oordeel
1	Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde inkomsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet.	X	
2	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar die niet tijdig konden worden gesignaleerd. Bijvoorbeeld vanwege een open einde (subsidie)regeling. Vaak blijken dergelijke zaken pas in het kader van het opmaken van de jaarrekening.	X	
3	Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd, omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt (bijvoorbeeld een belasting-naheffing). Het zal hier in de praktijk vaak gaan om interpretatieverschillen bij de uitleg van wet- en regelgeving die na het verantwoordingsjaar aan het licht komen. Er zijn dan geen rechtmatigheid gevolgen voor dat verantwoordingsjaar. Wel zal de gemeente/GR ervoor moeten zorgen dat de overschrijdingen getrouw in de jaarrekening worden weergegeven. 1. geconstateerd tijdens het verantwoordingsjaar 2. geconstateerd na het verantwoordingsjaar	X	X
4	Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen) waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren. 1. jaar van investeren 2. afschrijvings- en financieringslasten in latere jaren	X	X
5	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn gesignaleerd. Bijvoorbeeld: de verwachte kostenoverschrijding op jaarbasis was via tussentijdse informatie al wel bekend, maar men heeft geen voorstel tot begrotings-aanpassing ingediend en dit is in strijd met de budgetregels zoals afgesproken met de Raad/algemeen bestuur.		X
6	Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor men tegen beter weten in geen voorstel tot begrotingsaanpassing heeft ingediend. Bijvoorbeeld de doelgroep c.q. de activiteiten zijn in de praktijk aantoonbaar ruimer geïnterpreteerd dan in regelgeving (subsidieregeling, -verordening) was gedefinieerd.		X
7	Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn. Over de aanwending van deze extra inkomsten heeft de raad/algemeen bestuur nog geen besluit genomen.	X	

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk onderwerp van toetsing. Als blijkt dat de gerealiseerde lasten hoger zijn dan de geraamde lasten, kan sprake zijn van onrechtmatige uitgaven (begrotingsonrechtmatigheid). Er is sprake van een begrotingsonrechtmatigheid als het Dagelijks Bestuur bij de realisatie van doelen en het realiseren van activiteiten de door het Algemeen Bestuur vastgestelde budgetten voor wat betreft de lasten of investeringsbudgetten overschrijdt, toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

die niet door het Algemeen Bestuur zijn vastgesteld en als bij onderschrijdingen van lasten of investeringsbudgetten en/of lagere of hogere baten dan begroot de begroting niet tijdig met begrotingswijzigingen is aangepast. In de hierboven gehanteerde tabel onderscheiden we de verschillende 'soorten' begrotingsoverschrijdingen, waarbij wordt aangegeven of ze wel of niet meetellen voor het oordeel.

De commissie BBV heeft via de kadernota rechtmatigheid haar visie over de invulling van het begrip rechtmatigheid in de rechtmatigheidsverantwoording willen verduidelijken en een stappenplan begrotingsrechtmatigheid ontworpen. Deze is in onderstaande nader uitgewerkt.

Stap 1. Omdat strikt genomen alle afwijkingen van de begroting, begrotingsonrechtmatigheden zijn, zijn deze ten behoeve van de rechtmatigheidsverantwoording door het Dagelijks Bestuur verzameld.
Stap 2. De afwijkingen in de diverse programma's boven de door het Algemeen Bestuur vastgestelde verantwoordingsgrens zijn hieronder opgenomen:

Programma	Onderdeel	Bedrag (x €1.000)		Code	Past binnen het vastgestelde beleid
Brandweerzorg	Materiële lasten	889	N	1/2	Ja
Totaal		889	N	1/2	Ja

Stap 3. Deze afwijkingen worden, omdat ze de verantwoordingsgrens overschrijden, opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.
Stap 4. In artikel 4 van de financiële verordening is in lid 2 opgenomen dat de kaders voor de beleidsbegroting bestaan uit de hoofdlijnen van het te voeren beleid, wijzigingen van het bestaand beleid en voorstellen voor nieuw beleid. De kaders bevatten ook de financiële consequenties van het beleid. Dit betekent dat het te voeren beleid, en de eventuele wijzigingen daarop, is opgenomen in de (gewijzigde) beleidsbegroting van het betreffende jaar.

De overschrijding van de materiële lasten op het programma Brandweerzorg passen binnen het bestaande beleid, maar konden niet tijdig worden gesignaleerd. Tevens staan hiertegenover aanvullende baten. Deze overschrijding is daarmee onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel.

Voor een toelichting van de overschrijdingen wordt verwezen naar de toelichtingen bij de afzonderlijke programma's. De conclusie is dat bovenstaande overschrijdingen worden gedekt door aanvullende baten en daarmee te kwalificeren zijn als kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde inkomsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet. Deze overschrijding is daarmee onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel.

Veiligheidsregio
Groningen

Aan de raden en colleges van de gemeenten in de provincie Groningen
i.a.a. griffies van deze gemeenten

Datum:	4 april 2025	**Onze referentie:**	VRGPOST-916157961-774
Aantal bijlagen:	3	**Uw referentie:**	
Behandeld door:	Anneke de Vries	**Sector/dienst**	Bedrijfsvoering
Telefoon:	088-1624955	**Team:**	Financiën en Control
Email:	anneke.devries@vrgroningen.nl		

Onderwerp Concept actualisatie begroting 2025 en concept beleidsbegroting 2026

Geacht college, geachte raadsleden,

Bijgaand bieden wij u de financiële stukken aan van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Groningen (VRG). Het betreft de concept actualisatie begroting 2025 en de concept beleidsbegroting 2026 inclusief financieel meerjarenperspectief.

Het Dagelijks Bestuur heeft op 14 maart 2025 ingestemd met de concept actualisatie begroting 2025 en de concept beleidsbegroting 2026. Het Algemeen Bestuur heeft op 4 april 2025 kennis genomen van deze stukken. Het Dagelijks Bestuur legt deze nu voor aan de gemeenteraden ter zienswijze. Graag nodigen wij u uit om als deelnemende gemeente aan de Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Groningen een zienswijze op de concept actualisatie 2025 en concept beleidsbegroting 2026 uit te brengen.

Concept actualisatie begroting 2025
In de begrotingsactualisatie wordt u geïnformeerd over voortschrijdende ontwikkelingen die een begrotingsactualisatie rechtvaardigen. De nacalculatie van de loon- en prijsindexatie 2025 leidt tot stijging van de deelnemersbijdrage met € 254.000. De overige voorgestelde wijzigingen betreffen technische wijzigingen, verschuivingen of bijdragen via derden. Dit leidt tot minimale verschuivingen per individuele gemeente.

Adres:
Sontweg 10
9723 AT Groningen

Postadres:
Postbus 66
9700 AB Groningen

Telefoon: 088 162 5000
Mail: info@vrgroningen.nl
Website: veiligheidsregiogroningen.nl

Veiligheidsregio
Groningen

Onderwerp Concept actualisatie begroting 2025 en concept beleidsbegroting 2026

Concept beleidsbegroting 2026

In de beleidsbegroting wordt u geïnformeerd over de doelstellingen die de VRG zich stelt voor het jaar 2026 en het financiële kader dat hiermee gemoeid is. De concept beleidsbegroting inclusief meerjarenraming is opgesteld aan de hand van de uitgangspunten in de kaderbrief 2026-2029 en sluiten aan op de gemaakte financiële afspraken (hygiëneregels). De toename in de begroting ten opzichte van de actualisatie begroting 2025, ad € 1.587.000, wordt veroorzaakt door indexering o.b.v. loon- en prijsontwikkelingen.

In de concept beleidsbegroting 2026 zijn de landelijke en regionale ontwikkelingen beschreven. Conform de opdracht van het bestuur gaat de VRG in 2026 onder andere verder met het invulling geven aan de visie op de brandweerzorg, het dekkingsplan, het regionaal beleidsplan crisisbeheersing en wordt het strategisch huisvestingsplan vervolgd.

De afgelopen jaren zijn de organisatiekosten gestegen als gevolg van diverse ontwikkelingen (zoals de cao-aanpassingen, opleidingen, meldkamer Noord-Nederland, huisvesting kazernes etc.). De VRG heeft dit kunnen opvangen binnen de begroting door strak te sturen op de uitgaven en door het hanteren van de hygiëneregels. Gezien de ontwikkelingen die op de veiligheidsregio's afkomen wordt het steeds complexer om de autonome ontwikkelingen op te vangen in de begroting. Daarnaast zie de VRG een groot aantal onvermijdelijke ontwikkelingen op zich afkomen die mogelijk financiële consequenties zullen hebben en die de VRG niet kan opvangen binnen de begroting. Hierbij valt onder andere te denken aan paraatheid vrijwilligers, het tweede loopbaanbeleid, verduurzaming wagenpark en collectieve opgaven zoals PTSS. Tevens speelt de onzekerheid rondom de korting op de Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDuR).

De toenemende druk op de begroting door deze diverse onvermijdelijke ontwikkelingen maakt het noodzakelijk om de financiële risico's in kaart te brengen. De risico's zijn niet in de beleidsbegroting 2026 verwerkt, maar opgenomen in de risicoparagraaf waarbij een inschatting van kans en impact is weergegeven. Het gesprek hierover zal gevoerd moeten worden, waarbij ook gezocht moet worden naar een passende dekking om de financiële stabiliteit te kunnen waarborgen.
Onderdeel van dit gesprek zal de reactie zijn die binnenkort separaat verzonden wordt op de brief over de mogelijke bijdrage aan de financiën van de deelnemende gemeenten.

Vervolg

Conform de wet gemeenschappelijke regelingen verzoeken wij u de concept actualisatie begroting 2025 en concept beleidsbegroting 2026 door te geleiden naar de gemeenteraden ter zienswijze. We verzoeken u een eventuele zienswijze uiterlijk op vrijdag 27 juni 2025 aan te leveren via toezending aan info@vrgroningen.nl onder vermelding van onze referentiecode: VRGPOST-916157961-774.

Veiligheidsregio
Groningen

Onderwerp Concept actualisatie begroting 2025 en concept beleidsbegroting 2026

De aldus ingebrachte zienswijzen zullen in de vergadering van het Dagelijks Bestuur VRG worden besproken en – voorzien van een commentaar van het Dagelijks Bestuur – worden voorgelegd aan het Algemeen Bestuur VRG d.d. 11 juli 2025, in welke vergadering de actualisatie begroting 2025 en beleidsbegroting 2026 definitief worden vastgesteld.

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
namens het bestuur van Veiligheidsregio Groningen,

M. van 't Veld, waarnemend voorzitter

Bijlagen:
1. Concept actualisatie begroting 2025
2. Cebeon rapport behorende bij actualisatie begroting 2025
3. Concept beleidsbegroting 2026

Veiligheidsregio
Groningen

Actualisatie begroting 2025

Veiligheidsregio Groningen

Veiligheidsregio
Groningen

Inhoudsopgave

1 Samenvatting 3

2 Ontwikkelingen 4

3 Gemeentelijke bijdrage 7

1 Samenvatting

Bijgaand ontvangt u de begrotingsactualisatie voor 2025 naar aanleiding van de volgende ontwikkelingen:

a) Herrekening verdeling gemeentelijke bijdrage 2025 als gevolg van de geactualiseerde O&V-sleutel (clusteronderdeel B&R) en inwoneraantallen;
b) Versterkingsmiddelen (via BDuR);
c) Nacalculatie loon- en prijsindexatie 2025 a.g.v. (verwachte) cao-afspraken en aanpassing prijsindex;
d) Overige administratieve wijzigingen.

Alleen punt c. leidt tot een verhoging van de totale deelnemersbijdrage. De overige punten betreffen technische wijzigingen, verschuivingen of bijdragen via derden. De verschuivingen leiden als gevolg van de herijking in het Gemeentefonds tot verschillen per individuele gemeente.

De huidige CAO loopt af per 1-8-2025 en de werkgevers en bonden zijn in onderhandeling waarbij de huidige insteek van de bonden hoger ligt dan het prijsindexcijfer (5,4%) waarmee gerekend wordt.

2 Ontwikkelingen

Op 12 juli 2024 is in het Algemeen Bestuur de beleidsbegroting 2025 vastgesteld. Na het opstellen van de beleidsbegroting heeft een aantal ontwikkelingen plaats gevonden die het herzien van de begroting 2025 noodzakelijk maken. Aan het AB wordt voorgesteld om de primitieve begroting voor 2025 vanwege deze punten te actualiseren.

a. Herrekening verdeling gemeentelijke bijdrage 2024 ten gevolge van de geactualiseerde O&V sleutel (clusteronderdeel B&R) en inwoneraantallen

Conform artikel 24 van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Groningen worden de lasten verdeeld over de deelnemende gemeenten naar rato van het fictief aandeel in het gemeentefonds voor brandweerzorg en rampenbestrijding.
Veiligheidsregio Groningen heeft de verdeelsleutel op basis van het objectieve budget voor clusteronderdeel B&R in het gemeentefonds (taakgebied O&V) opnieuw laten doorrekenen door Cebeon. Het rapport is bijgevoegd (bijlage 1). In de systematiek is, net als vorig jaar, conform advies van het Cebeon rekening gehouden met herverdeeleffecten, aftopping en ingroeipad. De effecten op de gemeentelijke bijdragen die hieruit volgen, zijn zichtbaar gemaakt in hoofdstuk 3.

b. Rijksbijdrage BDUR en Versterkingsmiddelen

Voor veiligheidsregio's zijn vanaf 2023 versterkingsmiddelen oplopend tot 83 miljoen euro structureel beschikbaar gesteld voor de verhoging van de brede doeluitkering rampenbestrijding (BDuR) van het Rijk. .
Deze versterkingsmiddelen zijn bedoeld voor het versterken van de crisisfunctie binnen de Veiligheidsregio met een grote nadruk op informatievoorziening. Wij zetten deze middelen zo efficiënt mogelijk in voor de opgaven waar we voor staan. Deze opgaven hebben daarmee geen effect op de gemeentelijke bijdrage.

c. Nacalculatie loon- en prijsindexatie 2024 a.g.v. (verwachte) cao-afspraken en aanpassing prijsindex

Per 1-5-2024 ligt er een nieuw CAO-akkoord wat omgerekend 0,63% hoger ligt dan voorgecalculeerd. Daarnaast is de pensioenpremie voor 2024 gedaald met 0,3%. Op basis hiervan is de voorgecalculeerde loonindexatie voor 2024 geactualiseerd.
Per 1-8-2025 wordt op basis van de huidige CAO-onderhandelingen wederom een CAO-stijging verwacht. Het eerste bod van de bonden ligt hoger dan de voorcalculatie van 5,4%. Dit wordt in de volgende actualisatie nagecalculeerd.
De prijsindex 2025 voor de materiele componenten is als gevolg van de gestegen inflatie aangepast naar 2,7% conform de septembercirculaire 2024. Deze autonome stijging ten opzichte van de in de primaire begroting opgenomen prijsindex (septembercirculaire 2023; 1,6%) is daarmee hoger.
De loon- en prijsindexatie leiden tot een gezamenlijke autonome nacalculatie van 0,49% (inclusief wegingsfactoren). De uiteenzetting en uiteindelijke effect hiervan is in onderstaande tabel weergegeven. De gemeentelijke bijdrage 2025 wordt hierdoor verhoogd met € 254 duizend. De effecten per gemeente zijn verwerkt in hoofdstuk 3 Gemeentelijke bijdrage.

Nacalculatie structurele looncomponent 2024					
Gekregen indexatie (voorcalculatie)		3,90%			
Gekregen eerste nacalculatie (bij begrotingsactualisatie)		0,13%			
Werkelijk CAO akkoord	4,53%				
Sociale lasten + pensioenlasten	-0,30%				
		4,23%		Weging	
Definitieve nacalculatie looncomponent 2024			**0,20%**	**60**	0,12%
Nacalculatie structurele looncomponent 2025					
Gekregen indexatie (beleidsbegroting 2025)		5,40%			
Verwacht CAO akkoord	5,40%				
Sociale lasten + pensioenlasten	-0,11%				
		5,29%		Weging	
Eerste nacalculatie looncomponent 2025			-0,11%	**60**	-0,07%
Nacalculatie structurele materieelcomponent 2025					
Gekregen indexatie (voorcalculatie)		1,60%			
Aangepast indexcijfer uit septembercirculaire 2024		2,70%			
				Weging	
Nacalculatie materieelcomponent 2025			1,10%	40	0,44%
Totale nacalculatie meegenomen in actualisatie begroting 2025					**0,49%**

d. Overige administratieve wijzigingen

Diverse kleine administratieve verschuivingen, aanpassingen van verwachte reservemutaties en aanscherpingen in de interne werkbegroting zijn verwerkt in de actuele begroting 2025. Dit is noodzakelijk omdat de beleidsbegroting 2025 al in maart 2024 is aangeboden aan de gemeenten voor het zienswijzetraject en tussentijds voortschrijdende inzichten zijn ontstaan. Deze wijzigingen hebben geen invloed op de gemeentelijke bijdrage.

De begrotingsactualisatie 2025 levert het onderstaand financieel kader op:

VRG (* € 1.000)	2024 concept jaarrekening	2025 beleids begroting	2025 Actualisatie
Gemeentelijke bijdrage regulier	49.929	51.866	52.121
Gemeentelijke bijdrage FLO	-	100	100
Extra gem. bijdrage negatief EV	2.600	-	-
Rijksbijdrage	10.205	10.038	11.014
Overige baten	1.119	430	398
Totale baten	**63.853**	**62.434**	**63.633**
Personele lasten	38.701	43.586	44.428
Materiele lasten	17.593	18.100	17.824
Totale lasten	**56.294**	**61.686**	**62.253**
Resultaat voor reserve mutaties	**7.559**	**748**	**1.380**
Reserve mutaties*	-2.793	-748	-1.380
Resultaat na reserve mutaties	**4.766**	**-**	**-**

*reservemutaties na beoogde resultaatsbestemming JR 2024

Veiligheidsregio Groningen

3 Gemeentelijke bijdrage

Bijdrage 2025 actueel

	Inwoners dec-2024	GHOR	Crisis beheersing	Gemeentelijke Kolom	Brandweer	Totaal actuele gem. bijdrage VRG in 2025	Vergelijking begroting 2025 prim.
Inwonerbijdrage 2025-primitief		**€ 0,91**	**€ 1,31**	**€ 2,40**	**€ 82,39**		
Indexatie/effect aanpassing inwonersaantal / OOV	0,49%	*€ -0,00*	*€ -0,01*	*€ -0,01*	*€ -0,16*		
Inwonerbijdrage 2025-actueel		**€ 0,91**	**€ 1,31**	**€ 2,39**	**€ 82,24**		
Eemsdelta	45.106	**40.849**	**58.931**	**107.786**	**3.024.592**	**3.232.157**	**3.219.555**
Oldambt	39.405	**35.686**	**51.482**	**94.162**	**2.730.540**	**2.911.871**	**2.897.600**
Pekela	12.517	**11.336**	**16.353**	**29.911**	**739.613**	**797.213**	**793.311**
Stadskanaal	32.013	**28.992**	**41.825**	**76.498**	**2.063.794**	**2.211.109**	**2.202.187**
Veendam	27.520	**24.923**	**35.955**	**65.762**	**1.694.019**	**1.820.658**	**1.813.338**
Het Hogeland	48.224	**43.673**	**63.004**	**115.236**	**4.461.960**	**4.683.873**	**4.663.329**
Westerkwartier	64.896	**58.771**	**84.786**	**155.076**	**4.520.472**	**4.819.106**	**4.798.466**
Groningen	243.768	**220.761**	**318.482**	**582.509**	**23.833.910**	**24.955.662**	**24.817.881**
Westerwolde	26.465	**23.967**	**34.576**	**63.241**	**1.853.218**	**1.975.003**	**1.966.777**
Midden Groningen	61.433	**55.635**	**80.262**	**146.801**	**4.531.688**	**4.814.386**	**4.793.957**
Totaal	601.347	**544.591**	**785.658**	**1.436.982**	**49.453.806**	**52.221.037**	**51.966.402**

De bijdragen aan de GHOR, crisisbeheersing en de gemeentelijke kolom worden bepaald aan de hand van het aantal inwoners.

De bijdrage aan het programma brandweer en organisatie is naar een verdeelsleutel op basis van het aandeel voor brandweerzorg in het gemeentefonds.

Veiligheidsregio Groningen

Toelichting VRG mutatie bijdrage 2025 act - 2025 prim

	VRG 2025 primitief	Indexatie VRG 0,49%	Verandering B&R Sleutel	Actualisatie Inwoner aantal	VRG 2025 actueel	Mutatie bijdrage
Eemsdelta	**3.219.555**	**15.776**	**-**	**-3.157**	**3.232.173**	**12.618**
Oldambt	**2.897.600**	**14.198**	**-**	**72**	**2.911.871**	**14.270**
Pekela	**793.311**	**3.887**	**-**	**15**	**797.213**	**3.902**
Stadskanaal	**2.202.187**	**10.791**	**-**	**-1.860**	**2.211.118**	**8.931**
Veendam	**1.813.338**	**8.885**	**-**	**-1.558**	**1.820.666**	**7.327**
Het Hogeland	**4.663.329**	**22.850**	**-**	**-2.295**	**4.683.884**	**20.555**
Westerkwartier	**4.798.466**	**23.512**	**-**	**-2.859**	**4.819.120**	**20.653**
Groningen	**24.817.881**	**121.608**	**-**	**16.095**	**24.955.583**	**137.702**
Westerwolde	**1.966.777**	**9.637**	**-**	**-1.404**	**1.975.009**	**8.233**
Midden Groningen	**4.793.957**	**23.490**	**-**	**-3.047**	**4.814.401**	**20.443**
Totaal	**51.966.402**	**254.635**	**-**	**-**	**52.221.037**	**254.635**

Toelichting op Verandering B&R sleutel en Actualisatie inwonersaantal: deze herverdeling vloeit voort uit artikel 24 Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Groningen. Op basis van dit artikel is de verdeelsleutel gebaseerd op het fictief aandeel in het gemeentefonds voor brandweerzorg en rampenbestrijding per 1 januari van het jaar waarop de betaling van de bijdragen betrekking heeft. Per jaar kan hierdoor de onderlinge verhouding tussen de gemeenten wijzigen. Cebeon maakt jaarlijks een nieuwe doorrekening van de effecten m.b.t. B&R-sleutel en inwonersaantal.

Totale gemeentelijke bijdrage per jaar

Bedragen in €

Gemeente	2025 primitief	2025 actueel	2026	2027	2028	2029
Eemsdelta	*3.219.555*	*3.232.157*	*3.330.415*	*3.452.641*	*3.569.686*	*3.690.698*
Oldambt	*2.897.600*	*2.911.871*	*3.000.392*	*3.110.506*	*3.215.952*	*3.324.973*
Pekela	*793.311*	*797.213*	*821.448*	*851.596*	*880.465*	*910.312*
Stadskanaal	*2.202.187*	*2.211.109*	*2.278.327*	*2.361.941*	*2.442.011*	*2.524.795*
Veendam	*1.813.338*	*1.820.658*	*1.876.006*	*1.944.856*	*2.010.786*	*2.078.952*
Het Hogeland	*4.663.329*	*4.683.873*	*4.826.263*	*5.003.387*	*5.173.001*	*5.348.366*
Westerkwartier	*4.798.466*	*4.819.106*	*4.965.606*	*5.147.844*	*5.322.356*	*5.502.784*
Groningen	*24.817.881*	*24.955.662*	*25.714.314*	*26.658.029*	*27.561.736*	*28.496.079*
Westerwolde	*1.966.777*	*1.975.003*	*2.035.043*	*2.109.729*	*2.181.249*	*2.255.193*
Midden Groningen	*4.793.957*	*4.814.386*	*4.960.743*	*5.142.802*	*5.317.143*	*5.497.394*
Totaal	***51.966.402***	***52.221.037***	***53.808.557***	***55.783.331***	***57.674.385***	***59.629.547***

Veiligheidsregio
Groningen

Beleidsbegroting 2026

Veiligheidsregio Groningen

Veiligheidsregio
Groningen

Veiligheidsregio
Groningen

Inhoudsopgave

Voorwoord 4

Inleiding 5

1.1 Landelijke ontwikkelingen 5
1.2 Regionale ontwikkelingen 9
1.3 Leeswijzer 11

2 Programmaplan 12

2.1 De opdracht 12
2.2 Brandweerzorg 13
2.3 Crisisbeheersing 17
2.4 Gemeentelijke Kolom Groningen (GKG) 20
2.5 Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) 21
2.6 Overhead 23

3 Paragrafen 24

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 24
3.2 Onderhoud kapitaalgoederen 28
3.3 Financiering 28
3.4 Bedrijfsvoering 29
3.5 Verbonden partijen 31

4 Overzicht van baten en lasten 32

4.1 Overzicht baten en lasten per totaal en per programma 32
4.2 Geprognosticeerde balans 34
4.3 Toelichting meerjarenraming 34
4.4 Financiële ontwikkelingen beleidsbegroting 2026 35
4.5 EMU-saldo 37

5 Bijlagen 38

5.1 Taakvelden 39
5.2 Risico's uit paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing 41
5.3 Investeringen 47
5.4 Gemeentelijke bijdrage 48
5.5 Meerjarenbeeld 2027-2029 50

Veiligheidsregio
Groningen

Voorwoord

Voor u ligt de beleidsbegroting 2026 van de Veiligheidsregio Groningen (VRG). Het afgelopen jaar heeft ons opnieuw laten zien dat we als organisatie in staat zijn om te presteren onder druk.

De jaarstukken 2024 hebben inzicht gegeven in de ontwikkelingen die we hebben doorgemaakt, en hoewel het resultaat iets onder de begroting lag, zijn we erin geslaagd om belangrijke mijlpalen te realiseren. Zo hebben we, in lijn met de opdracht van het bestuur, de visie op brandweerzorg, het dekkingsplan en het regionaal beleidsplan crisisbeheersing opgesteld, allemaal binnen de financiële kaders.
Onze samenwerking met de gemeenten en netwerkpartners blijft hierbij een cruciale factor. We werken vóór en mét de gemeenten, die verbinding zal ook in de toekomst centraal staan. Deze samenwerking is essentieel om de uitdagingen die voor ons liggen het hoofd te bieden.

De taakuitvoering op het huidige niveau vraagt de komende jaren een aanzienlijke inspanning. Regionale ontwikkelingen zoals paraatheid, vakbekwaamheid, de Risico-Inventarisatie en Evaluatie, stijgende energiekosten en vervangingsinvesteringen leggen druk op onze begroting. Landelijk zien we taken op ons afkomen waarvan nog niet duidelijk is met welke financiële middelen dat gepaard gaat.
Daarnaast staan we voor nieuwe opgaven, zoals de veilige energietransitie en het vergroten van onze weerbaarheid, waarvoor nog geen financiële dekking is. Deze onderwerpen zullen separaat aan het bestuur worden voorgelegd.

Ook landelijke ontwikkelingen hebben impact op onze begroting. Thema's zoals PTSS als beroepsziekte, de vrijwilligheid bij de brandweer en de invoering van de Omgevingswet vragen aandacht en middelen. Voor alle landelijke thema's hanteren we waar mogelijk het principe: geen knaken, geen taken. We zien dat de druk op de taakuitvoering toeneemt, terwijl de financiering vanuit het Rijk juist onder druk staat. De dreigende korting van 10% uit het hoofdlijnenakkoord op de Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDuR) – voor de VRG een bedrag van € 1,1 miljoen – heeft grote financiële gevolgen voor de begroting 2026 en de jaren daarna, tenzij deze korting wordt teruggedraaid. Of deze korting wordt teruggedraaid zal blijken bij de behandeling van de voorjaarsnota. Blijft de korting gehandhaafd, dan heeft dit aanzienlijke financiële consequenties voor de VRG.

In 2026 zetten we belangrijke stappen in de implementatie van onze visie op brandweerzorg en crisisbeheersing. We ronden de doorontwikkeling van de piketten in de crisisorganisatie af en blijven werken aan ons strategisch vastgoedbeleid, waarbij we voor alle 39 kazernes een plan ontwikkelen.
De VRG bewijst zich in deze onvoorspelbare tijden als een wendbare en flexibele organisatie. Onze medewerkers zetten zich dagelijks in om onze doelen te realiseren, ook onder moeilijke omstandigheden. We zijn lean georganiseerd en bewegen mee, zowel inhoudelijk als financieel. Dit kunnen wij niet zonder het commitment van onze tien gemeenten.

In deze beleidsbegroting lichten we de inhoudelijke ontwikkelingen en thema's verder toe. U leest welke gevolgen deze hebben voor de programma's van de verschillende onderdelen van onze organisatie. We blijven ons inzetten voor een veilige en weerbare regio.

Wilma Mansveld
Directeur Veiligheidsregio Groningen

Inleiding

De begroting voor 2026 bestaat uit een algemeen deel met relevante landelijke en regionale ontwikkelingen, inhoudelijke ontwikkelingen per programma en bijbehorende financiële kaders. De ontwikkelingen die een grote impact op de VRG hebben, worden besproken in het algemene gedeelte en daarnaast worden in de programma's nog specifieke ontwikkelingen geduid.

1.1 Landelijke ontwikkelingen

Evaluatie Wet Veiligheidsregio's
In 2020 heeft de commissie Muller onderzocht of de Wet veiligheidsregio's aansluit bij de huidige situatie en veiligheidsregio's voldoende voorbereid zijn op toekomstige dreigingen, maatschappelijke ontwikkelingen en overige crises. De commissie schetst dat het noodzakelijk is om te prepareren op rampen en crises van de toekomst en beschrijft de mate van ontoereikendheid van de huidige wet en organisatie.

Voor het wetgevingsprogramma hanteert het ministerie een methode waarbij de wet in tranches tot stand komt, ondersteund door zogenoemde two-pagers waarin de toekomstige bestendigheid van zowel brandweerzorg als crisisbeheersing vorm krijgt. In 2024 heeft de eerste tranche herziening wet veiligheidsregio's ter pre-consultatie voorgelegen aan het Veiligheidsberaad en de veiligheidsregio's en in 2025 voor formele consultatie. In 2026 wordt de eerste tranche herziening wet veiligheidsregio's aangeboden aan de Tweede Kamer.

Voor de tweede tranche gaat de Minister van Justitie en Veiligheid in 2026 met de veiligheidsregio's en crisispartners verder verkennen waar een wettelijke verankering of verduidelijking noodzakelijk is. Hierbij zullen onderwerpen zoals bevolkingszorg, preventie op het gebied van brandveiligheid en de financieringssystematiek van het stelsel besproken worden. Daarbij wordt bezien of en in hoeverre deze onderdeel kunnen zijn van een tweede tranche.

Met betrekking tot brandweerzorg is het doel van de toekomstige wet- en regelgeving: te kunnen beschikken over brandweerzorg met voldoende capaciteit en kwaliteit. Dit om, naast kwalitatief hoogwaardige lokale en regionale brandweerzorg, het hoofd te kunnen bieden aan grootschalige, gelijktijdige en bijzondere incidenttypen om daarmee de maatschappelijke impact van grote incidenten te beperken. Hiertoe moet de regionale, bovenregionale, en landelijke brandweerzorg worden verbeterd en geborgd, gebaseerd op een bovenregionale en landelijke risico-inventarisatie en -analyse. Bij het vormgeven van bovenregionale en landelijke brandweersamenwerking is de huidige regionaal vormgegeven brandweerzorg het uitgangspunt, evenals het behoud van autonomie van de veiligheidsregio's in een eventueel landelijk dekkingsplan. De wijze van financieren en de governance van (extra) taken zijn belangrijke randvoorwaarden voor bovenregionale en landelijke brandweersamenwerking

Knooppunt Coördinatie Regio's – Rijk (KCR2)
Om nationale crises het hoofd te bieden richtten de rijksoverheid en 25 veiligheidsregio's het Knooppunt Coördinatie Regio's-Rijk (KCR2) op. Dit is het resultaat van de Rijksafspraken die zijn gemaakt naar aanleiding van de extra BDuR-gelden die beschikbaar zijn gesteld ter versterking van de crisisbeheersing. Een deel van deze middelen is bestemd voor de ondersteuning van dit landelijke knooppunt. De landelijke onderzoeken naar de governance en rechtsvorm van KCR2 zijn in 2025 afgerond en zullen leiden tot beslissingen over de rechtsvorm en governance. De eerste inschattingen geven aan dat het formaliseren van deze keuzes een periode van twee jaar zal vergen.

Tevens vindt er in dit kader binnen VRG een doorontwikkeling plaats van het regionale Veiligheid Informatieknooppunt (VIK). Dit wordt gevolgd door bovenregionale afspraken met betrekking tot de 3Noord-samenwerking (Groningen, Friesland en Drenthe), die gericht zijn op het creëren van een bovenregionaal overzicht voor de meldkamer in Noord-Nederland. Dit zal in lijn zijn met het landelijke informatiemodel dat aansluit op KCR2.

Maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht
We staan voor groeiende dreigingen zoals veranderende geopolitieke verhoudingen, toenemende

cyberaanvallen en verstoring van vitale processen. Deze complexe en onderling verbonden risico's vergroten de kans op maatschappelijke ontwrichting. Voorbereiding hierop vraagt om een veerkrachtige en sterke samenwerking. Binnen VRG werken we al jaren aan maatschappelijke weerbaarheid, onder andere via de doorlopende campagne Eerste Hulp Ben Jij (EHBJ), die inwoners bewust maakt van risico's en stimuleert tot voorbereiding. Over de financiering van dit thema voor 2025 en 2026 lopen nog gesprekken. In 2026 bouwen we voort op de activiteiten die we in 2025 zijn gestart, zoals doelgroepgerichte risicocommunicatie, het oprichten van een inwonerpanel, in gesprek gaan met de samenleving, inwoners stimuleren zich voor te bereiden op noodsituaties en hen handelingsperspectieven te geven met betrekking tot wat ze kunnen doen ten tijde van een ramp of crisis. Zo blijven we inzetten op burgerparticipatie, samenwerking met vitale partners en het versterken van de crisisorganisatie. Kanttekening hierbij is dat we nu niet kunnen overzien wat de (financiële) impact hiervan is waarbij het proces rondom de formele opdracht vanuit het Rijk en Veiligheidsberaad aan de veiligheidsregio's ook nog niet afgerond is.

De oorlog in Oekraïne heeft ertoe geleid dat er ook in Nederland steeds meer wordt voorbereid op militaire dreiging. Er wordt momenteel een Landelijk Crisisplan Militaire Dreiging ontwikkeld en met onder andere de Eemshaven als doorvoerhaven voor militair materieel, is de Groningse betrokkenheid gewenst. Bij de uitwerking hiervan wordt ook steeds meer een beroep gedaan op maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht. De VRG is een van de landelijke portefeuillehouders op dit thema.

Informatieveiligheid (BIO)/ Cybercrime
De kans op cyberaanvallen is de afgelopen periode aanzienlijk toegenomen en tegelijkertijd zijn de gevolgen van dergelijke aanvallen ernstiger geworden. Het is derhalve van groot belang om passende maatregelen te treffen ter waarborging van de continuïteit van onze dienstverlening. Daarnaast ondergaat de wet- en regelgeving met betrekking tot informatieveiligheid en privacy voortdurende veranderingen. Hoewel wij zijn uitgezonderd van de Network and Information Security Directive (NIS2), maken de veiligheidsregio's wel deel uit van de vitale crisisinfrastructuur. Dit houdt in dat wij, naast de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), dienen te voldoen aan een breed scala aan vereisten.

In de komende beleidsperiode zullen wij ons richten op de uitkomsten en inzichten die voortkomen uit het Security Operations Centre (SOC). Hierop zullen wij proactief reageren en de VRG zal investeren in de verbetering van zowel de veiligheid als de functionaliteit van ons netwerk, zodat dit aan de gestelde standaarden blijft voldoen. Tegelijkertijd borgen wij dat het kennisniveau van onze medewerkers op peil blijft en zullen zij voortdurend worden bijgeschoold op het gebied van security en privacy. Nieuwe ontwikkelingen, waaronder kunstmatige intelligentie, zullen hierbij als integraal onderdeel worden meegenomen.

Vernieuwing Missiekritische Communicatie (VMX)
In antwoord op de groeiende behoefte aan een toekomstbestendige, robuuste, veilige en missiekritische communicatievoorziening, inclusief alarmering, heeft de Minister van Justitie en Veiligheid een programma geïnitieerd. Dit programma is gericht op de aanschaf en inrichting van een nieuw informatie- en communicatiesysteem voor de hulpdiensten, waaronder de brandweer. Deze stap is noodzakelijk geworden door de eindigheid van het C2000-netwerk, waardoor het van essentieel belang is om te investeren in een moderne communicatiestructuur die voldoet aan de eisen van de huidige en toekomstige veiligheidssituaties.

Het programma, met de werktitel NOOVA, is eind 2023 stopgezet en vervangen door het programma Vernieuwing Missiekritische Communicatie (VMX). Hierbij zijn o.a. investeringen in de kwaliteit en continuïteit van C2000 aangekondigd. Het is nog niet bekend binnen welke financiële kaders de vernieuwing plaatsvindt en of en hoe kosten worden versleuteld tussen Rijk en de deelnemende partijen.

Toekomstgericht werkgeverschap en CAO
Door de contourennota en de veranderende arbeidsmarkt willen de RCDV en het NIPV de komende vijf jaar ook investeren in toekomstbestendig werkgeverschap. Daartoe is het programma 'Toekomstgericht werkgeverschap' gestart, als één van de vier 'Grote Werken'. Dit programma richt zich op thema's als kwaliteit van de dienstverlening,

duurzame inzetbaarheid, betrokkenheid en motivatie, arbeidsverhoudingen en arbeidsrelaties, personeelswerving en -behoud. De thema's komen grotendeels overeen met thema's die binnen de VRG spelen. Een vraagstuk binnen al deze thema's is steeds wat collectief wordt afgesproken en wat de individuele veiligheidsregio's zelf afspreken. Er ligt een relatie met arbeidsvoorwaardenontwikkeling, dit wordt binnen de werkgeversvereniging samenwerkende veiligheidsregio's (WVSV) besproken.

Het werven en behouden van personeel is een uitdaging voor alle werkgevers, als ook voor de VRG. Tot dusver is het aantrekken van nieuw personeel succesvol geweest. Naar verwachting zal de arbeidsmarkt krapper worden waardoor werkgevers hun organisatie steviger in de markt moeten zetten. De afgelopen twee jaren zijn er diverse instrumenten ontwikkeld om de VRG als werkgever te onderscheiden en te promoten waaronder de werkgeversfilm, inzet van andere (online) wervingskanalen en ontwikkeling van beeldmateriaal en websites. Dit zal worden uitgebouwd naar een visie op recruitment en een gerichte inzet van Artifcial Intelligence (AI) en instrumenten om een goede match te kunnen maken tussen mens en werk. Ten aanzien van behoud is een onboardingsprogramma ontwikkeld en is het thuiswerkbeleid geïmplementeerd.

Ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden is vanuit de WVSV het doel om binnen de loonruimte te blijven van de gemeentelijke CAO, en voor de brandweer en crisisbeheersing waar nodig aanvullende arbeidsvoorwaarden overeen te komen met de vakbonden. Dat is ook de insteek voor de onderhandelingen met de vakbonden de komende jaren. Hierbij is het relevant om op te merken dat WVSV (nog) niet te maken heeft met de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA). De inwerkingtreding van de WNRA is voor veiligheidsregio's nog uitgesteld, daar waar gemeenten in 2020 al zijn overgegaan.

Tweede loopbaanbeleid
Tussen werkgevers en werknemers zijn op landelijk niveau afspraken gemaakt rondom de bezwarendheid van repressieve brandweerfuncties. Deze afspraken zijn specifiek gemaakt voor de beroepsbrandweer. De belangrijkste afspraak is dat beroepsmedewerkers hun functie maximaal twintig jaar mogen uitvoeren. Dit beleid is in 2006 van kracht geworden. In 2022 heeft de VRG het herijkte tweede loopbaanbeleid vastgesteld.

Nu de toepassing dichterbij komt en er discussie bestaat over het thema bezwarendheid, is in 2021 een landelijk onderzoek gestart door de Universiteit van Maastricht naar duurzame inzetbaarheid en arbeidsparticipatie voor repressief brandweerpersoneel (SemFire onderzoek). Het onderzoek moet voor 2026 informatie opleveren ter voorbereiding op een mogelijke herziening van de arbeidsvoorwaarden. In afwachting van de onderzoeksresultaten hebben partijen afgesproken dat er geen onomkeerbare besluiten worden genomen. Vanuit de grotere beroepskorpsen gaan geluiden op om dit onderzoek niet af te wachten en eerder afspraken te maken op landelijk niveau. De VRG heeft als lijn om het huidige tweede loopbaanbeleid te volgen tot een gezamenlijk en goed onderbouwd alternatief wordt geboden.

Onder bepaalde voorwaarden kunnen medewerkers een verzoek indienen tot uitstel van de maximale termijn van het vervullen van de bezwarende functie (twintig jaar). Deze situatie geldt totdat er nieuwe afspraken zijn gemaakt en deze zijn herzien en vastgesteld in een nieuwe arbeidsvoorwaardenregeling. Dit geldt ook voor VRG-medewerkers, waarbij het herijkte VRG-beleid deze ruimte al biedt. De VRG heeft zich voorbereid op toenemende uitstroom in de periode na 2026. Dit is conform het beleid van 2006. Hierin is aandacht voor duurzame inzetbaarheid en breed loopbaanbeleid, wetende dat een repressieve functie doorgaans niet tot de pensioengerechtigde leeftijd kan worden uitgevoerd. Dit zal in de komende jaren extra kosten met zich meebrengen. Vanuit het jaarresultaat 2021 is een bestemmingsreserve gevormd waaruit we deze kosten dekken.

Risicobeheer en verzekeringen
Per 1 januari 2024 is de landelijke regeling aanspraken na dienstongevallen in werking getreden. In deze regeling staan de aanspraken bij dienstongevallen voor alle medewerkers bij de Veiligheidsregio's. De dekking van de regeling is geborgd via een in 2023 gezamenlijk aanbestede ongevallenverzekering en voor het overige deel via het eveneens in 2023 gezamenlijk opgerichte waarborgfonds. De landelijke regeling omvat grotendeels verbeteringen voor het personeel, maar gedeeltelijk ook een verslechtering. Om die verslechtering te compenseren is een lokale

hardheidsclausule vastgesteld, waarin aanvullend dekking wordt verleend voor met name vrijwilligers die tevens zelfstandige zijn.

Duurzame inzetbaarheid incl. mentale gezondheid/PTSS
Zowel op landelijk niveau als binnen de VRG is er veel aandacht voor duurzame inzetbaarheid van medewerkers. Dit betreft thema's zoals mentale gezondheid/ PTSS, fysieke fitheid, gezondheidsmonitoring en (loopbaan-)ontwikkeling. Duurzame inzetbaarheid krijgt landelijke aandacht binnen het programma toekomstgericht werkgeverschap (Groot Werk 4) en rondom PTSS zijn in 2024 veel inspanningen verricht (concept modelregeling PTSS en toolbox psychosociale ondersteuning). In alle trajecten is de VRG goed aangehaakt, zowel binnen de landelijke werkgroepen als met de gesprekken binnen de Werkgeversvereniging samenwerkende veiligheidsregio's (WVSV). In 2025 zullen precieze kosten voor veiligheidsregio's inzichtelijk worden.

Toekomstbestendig brandweerstelsel en rechtspositie brandweervrijwilligers
Door een uitspraak van het Europese Hof dat gelijke werkzaamheden gelijk beloond moeten worden, leek invoering van verplichte taakdifferentiatie tussen beroepsbrandweermensen en brandweervrijwilligers een poos lang onvermijdelijk. Met grote gevolgen voor het brandweerstelsel, dat voor ruim 80% uit vrijwilligers bestaat. Na juridisch onderzoek is geconcludeerd dat taakdifferentiatie waarschijnlijk niet nodig is, mits duidelijker onderscheid wordt gemaakt tussen verplichte en niet-verplichte opkomst door respectievelijk beroeps en vrijwilligers. De huidige vorm van consignatie en kazernering van vrijwilligers zou dan moeten stoppen. De VRG zal pas concrete stappen zetten als er landelijk overeenstemming is bereikt over hoe de implementatie gaat gebeuren en hoe dit wordt gefinancierd. Daarbij zal het onverplichte karakter van brandweervrijwilligheid verenigd moeten worden met de ambitie om als brandweerorganisatie altijd paraat te zijn.

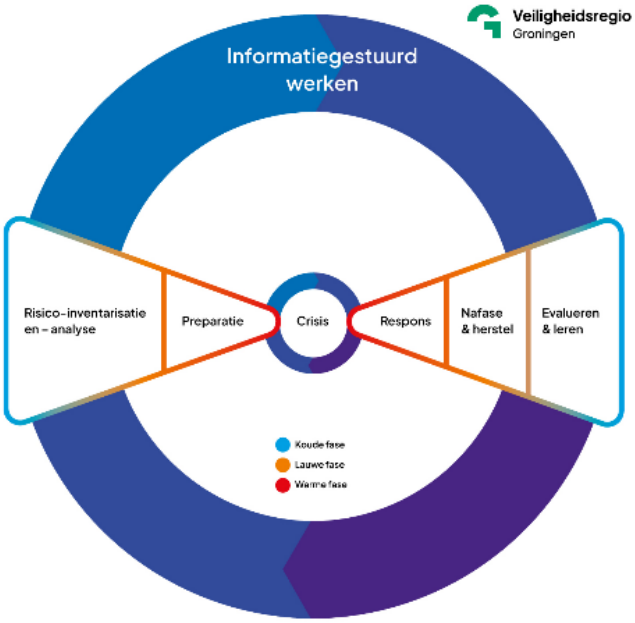
Omgevingswet
De Omgevingswet is op 1 januari 2024 na een lang aanlooptraject in werking getreden. Door een goede voorbereiding, waarbij veelvuldig afstemming is geweest met de ketenpartners, zijn we inmiddels steeds beter in staat om onze taken conform deze nieuwe wet uit te voeren. Daar waar 2024 en mogelijk ook 2025 de overgangsjaren waren, verwachten we dat in 2026 de Omgevingswet steeds meer het nieuwe normaal zal zijn. De Omgevingswet heeft bovendien tot nieuwe taken voor de veiligheidsregio's geleid. Onderzoek (Cebeon, 2021) heeft uitgewezen dat deze taken voor de VRG een omvang hebben van 2-3 fte. Zowel vanuit het rijk (interbestuurlijke financiële monitor Omgevingswet) als vanuit de veiligheidsregio's lopen nieuwe onderzoeken naar de omvang van deze taken. Aangezien door het rijk en/of de gemeenten tot op heden geen extra middelen beschikbaar zijn gesteld, zijn we vooralsnog genoodzaakt om tijdelijke keuzes te maken. Dit doen we risicogericht, wat betekent dat we nog scherpere keuzes maken ten aanzien van het (brandveiligheids)advies en het toezicht: waar geven we wel advies en houden we toezicht en waar niet?

Verbreding van het risicoprofiel
Risico- en crisismanagement is een primaire taak van de VRG en van oudsher gericht op brandveiligheid. De doorontwikkeling van de afgelopen jaren heeft gezorgd voor een uitbreiding naar een breder

veiligheidsperspectief (zoals energietransitie, klimaatveiligheid, digitalisering) en het opzetten van een doorlopend cyclisch proces van risico- en crisisbeheersing. Daardoor volgen risico-inventarisatie, risicoanalyse, pro-acties, preparatie, respons, nafase en herstel elkaar logischerwijs op.

Hierdoor kan de VRG aan de voorkant van de veiligheidsketen op meerdere risico's een positie innemen en deze voorkomen of beperken. Risicobeheersing is niet in staat voor het brede perspectief van veiligheid capaciteit beschikbaar te stellen vanuit de huidige formatie. Omdat dit ook een voorbereiding is op langdurige crises van de veiligheidsregio's, worden de extra rijksmiddelen ook voor die benodigde formatie gebruikt. Hierbij wordt, zoals ook in de Visie Crisisbeheersing is beschreven, een verbinding gelegd met crisisbeheersing om zo de hele cyclus van risico- en crisisbeheersing te borgen. Omdat dit tevens een voorbereiding is op langdurige crises van de veiligheidsregio's, worden de extra rijksmiddelen ook hiervoor gebruikt.

1.2 Regionale ontwikkelingen

Meldkamer Noord-Nederland (MNN)
De Landelijke Meldkamer Samenwerking (LMS) vormt sinds 2023 een netwerk van tien meldkamers, die technisch verbonden zijn en onderling taken kunnen overnemen. De LMS beheert de meldkamers voor alle hulpdiensten op technisch en facilitair vlak. De governance van de MNN voor de noordelijke veiligheidsregio's is hiermee in lijn gebracht. De Meldkamer Noord-Nederland is de plaats waar de drie noordelijke veiligheidsregio's in gezamenlijkheid hun meldkamerfunctie uitvoeren voor de brandweertaak en de taak ten aanzien van rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening.

In 2024 is in aansluiting op de toekomstverkenningen crisisbeheersing en brandweer een landelijk visiedocument meldkamers omarmd. Dit omdat de in beide toekomstverkenningen omschreven technologische en maatschappelijke ontwikkelingen vragen om een daarop aansluitende meldkamerfunctie. Financiering van de ICT-voorzieningen vindt plaats vanuit het multidisciplinaire meldkamerbudget. De veiligheidsregio's zullen zich moeten voorbereiden op het aannemen van personeel met andere competenties én de nodige bijscholing voor zittende medewerkers.

Gaswinning en aardbevingen
Het sluiten van de gaskraan in Groningen van het Groningenveld op 1 oktober 2023 is een belangrijk markeerpunt in de aardbevingsproblematiek in Groningen. Het is een essentiële stap op weg naar herstel en vertrouwen. De uitkomsten van de parlementaire enquête aardgaswinning Groningen (PEGAS) en de daaropvolgende Kabinetsreactie 'Nij Begun' betekenen een nieuwe fase in het dossier. Toch blijft Groningen nog lang geconfronteerd met de effecten van de gaswinning en andere mijnbouwactiviteiten. Ook houdt de gaswinning uit de kleine velden nog niet op. De bevingen, maar ook de schade aan huizen, de versterkingsoperatie en een stelsel van regelingen trekken een zware wissel op de levens van gedupeerde bewoners in Groningen. Onderzoek van Gronings Perspectief toont aan dat dit nog altijd een duidelijk effect heeft op de fysieke en mentale gezondheid van bewoners in het bevingsgebied, hun vertrouwen in overheden en instanties, hun kijk op de leefbaarheid van hun dorp en regio en hun toekomstverwachtingen.

De VRG blijft zich inzetten voor de veiligheid, gezondheid, weerbaarheid en veerkracht van de inwoners van onze regio. We voeren activiteiten uit op het gebied van fysieke en sociale veiligheid, gezondheid en maatschappelijke onrust. Zo bieden we het vernieuwde lesprogramma Aardbevingenwijzer aan op basisscholen, zetten we in op gerichte risicocommunicatie, gaan we in gesprek met inwoners over de risico's die ze ervaren en lopen en bieden we ze handvatten met betrekking tot wat ze zelf kunnen doen om zich voor te bereiden op noodsituaties en wat ze kunnen doen tijdens een ramp of crisis. Op deze manier stimuleren we de zelf- en samenredzaamheid via de doorlopende campagne Eerste Hulp Ben Jij (EHBJ).
De genoemde activiteiten kunnen echter alleen gecontinueerd worden als er ook extra middelen beschikbaar gesteld worden (de financiering loopt tot en met 2025). We zijn in gesprek met het ministerie van Economische Zaken voor opnieuw twee jaar incidentele financiering.

Klimaat
Klimaatverandering vormt een toenemende dreiging voor onze regio. Extreme hitte, droogte, stormen en hevige regenval zullen leiden tot risico's zoals overstromingen, natuurbranden en hittestress. Hittegolven en overstromingen krijgen daarbij bijzondere aandacht vanwege hun verstrekkende impact. De VRG bereidt zich actief voor op deze risico's. Niet alleen door te adviseren over klimaatadaptieve ruimtelijke inrichting onder de Omgevingswet, maar ook door nauw samen te werken met ketenpartners zoals Rijkswaterstaat en waterschappen. Deze multivoorbereiding stelt ons in staat om wateroverlast, overstromingen en extreem weer effectief het hoofd te bieden. Tegelijkertijd blijven we de crisisorganisatie versterken en voorbereiden op klimaatscenario's om risico's te beperken. Zo werken we in 3Noord-verband aan handelingsperspectieven voor onder andere een overstromingsscenario en doen we mee aan een landelijke overstromingsoefening.

Energietransitie
De VRG wil de energietransitie mede mogelijk maken, maar wel op een veilige manier. Daarom is aandacht nodig voor de veiligheidsconsequenties van de energietransitie. Dit doet de VRG enerzijds door een goede preparatie van repressie en de crisisorganiatie en anderzijds door haar kennis en ervaringen te verzamelen en te delen, zodat de VRG vroegtijdig advies kan geven over risicobeheersing bij (eventuele) beleidskeuzes. Zowel intern als extern met de buurtregio's en bij de stakeholders. De stakeholders op het gebied van energietransitie zijn: gemeenten, provincie, infraproviders, nutsbedrijven, onderwijsinstellingen, netbeheerders en brancheorganisaties. De VRG denkt als adviseur én kennispartner graag vooraf mee over mogelijke risico's van nieuwe energiebronnen om deze beheersbaar te houden.

Vastgoed
De afgelopen jaren is gewerkt aan het integraal in beeld krijgen van de vastgoedopgave waar de VRG de komende jaren voor staat. De wens is ontstaan om vastgoedprocessen op strategisch en tactisch niveau verder te ontwikkelen en bestaande processen te optimaliseren. Het doel is om in de jaarcyclus strategische en tactische doelen beter te kunnen vertalen naar de beheerstrategie voor het vastgoed. Het resultaat is dat kaders en uitgangspunten voor beheer en projecten tijdig worden bepaald en dat ingespeeld kan worden op interne en externe ontwikkelingen, trends en innovaties.

2026 staat voor de nieuwbouw VRG in het teken van de ontwerpfase voor de ontwikkeling van de kazerne met kantoren aan de Bornholmstraat en het oefen- en vakbekwaamheidscentrum aan de Winschoterweg. Voor de voorbereidende werkzaamheden is een voorbereidingskrediet vastgesteld. De verwachte oplevering van beide locaties is 2030.

De uitgangspunten voor de huisvestingstrategie in de regio staan opgenomen in het Strategisch Huisvestingsplan (SHP), dat in 2023 bestuurlijk is vastgesteld. Hierin is de aanpak van gemiddeld één kazerne per jaar opgenomen op het kwaliteitsniveau "midden". Zo kan er invulling worden gegeven aan vervanging van de verouderde huisvestingsportefeuille van de VRG. Hierbij wordt ook een belangrijke slag gemaakt om het vastgoed in de toekomst op een doelmatige wijze duurzaam, circulair en flexibel te maken. Verder worden, waar van toepassing, versterkingsmaatregelen meegenomen. Voor versterken en aardbevingsbestendig bouwen wordt een aanvraag bij de Nationaal Coördinator Groningen (NCG) gedaan voor vergoeding van de meerkosten.

In 2024 is de Duurzaamheidsvisie VRG vastgesteld door het MT. In het vastgestelde Strategisch HuisvestingsPlan(SHP) is een verduurzamingsopgave opgenomen voor het bestaande vastgoed. Deze opgave is op hoofdlijnen opgenomen en zal nader worden uitgewerkt. Hierbij worden de mogelijkheden geïnventariseerd en wordt onderzocht in hoeverre de gestelde ambities gerealiseerd kunnen worden. Dit zal leiden tot een routekaart met een uitvoeringsprogramma en daarin opgenomen wat de maatregelen opleveren, wat de doorlooptijd en verwachtte kosten per jaar zullen zijn. Hierbij zullen de (duurzaamheids)activiteiten vanuit het meerjarenonderhoudsplan en het SHP worden geïntegreerd.

1.3 Leeswijzer

De Beleidsbegroting
De beleidsbegroting bestaat uit twee delen: het programmaplan en de paragrafen.

Het programmaplan is onderverdeeld in vier programma's:

1. Brandweerzorg (inclusief Bedrijfsvoering en Risicobeheersing)
2. Rampenbestrijding en Crisisbeheersing
3. Bevolkingszorg (GKG)
4. Geneeskundige Hulporganisatie in de Regio (GHOR)

In de programmaplannen wordt nader ingegaan op de verschillende ontwikkelingen. Onder het programma Brandweerzorg vindt ook de verantwoording plaats van Bedrijfsvoering en Risicobeheersing. De programma's GKG en GHOR worden uitgevoerd als integraal onderdeel van de sector Crisisbeheersing.

Het tweede deel van de beleidsbegroting bestaat uit de paragrafen. Het doel van de paragrafen is om hier onderwerpen, die verspreid in de begroting staan zoals onderhoud kapitaalgoederen, lokale heffingen en bedrijfsvoering, gebundeld en conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) weer te geven.

De financiële beleidsbegroting
Dit hoofdstuk bevat onder meer informatie over de gehanteerde indexatiesystematiek, de baten en lasten per programma, het meerjarenperspectief en het in de begroting opgenomen investeringsplan.

2 Programmaplan

2.1 De opdracht

In de Wet veiligheidsregio's is vastgelegd dat de overheid zich moet inzetten voor het voorkomen en bestrijden van branden, voor rampenbestrijding en crisisbeheersing en voor hulpverlening bij incidenten. Andere wet- en regelgeving, zoals het Besluit Risico's Zware Ongevallen en bestuurlijke afspraken op lokaal en regionaal niveau, ondersteunt dit. De VRG heeft dan ook de expliciete opdracht om samen te werken op regionaal en lokaal niveau. Om op die manier burgers beter te beschermen tegen de risico's van brand, ongevallen, rampen en crises en ervoor te zorgen dat zij goede hulpverlening en nazorg krijgen wanneer zij betrokken raken bij een incident.

De totale reguliere begroting van de VRG 2026 in cijfers:

VRG (* € 1.000)	Actuele begroting 2025	Begroting 2026	Verschil
Gemeentelijke bijdrage regulier	52.121	53.708	1.587
Gemeentelijke bijdrage FLO	100	100	-
Extra gem. bijdrage negatief EV	-	-	-
Rijksbijdrage	11.015	11.015	-
Overige baten	398	398	-
Totale baten	**63.634**	**65.221**	**1.587**
Personele lasten	44.531	45.564	1.033
Materiele lasten	17.724	18.277	553
Totale lasten	**62.254**	**63.841**	**1.587**
Resultaat voor reserve mutaties	**1.380**	**1.380**	**-**
Reserve mutaties	-1.380	-1.380	-
Resultaat na reserve mutaties	**-**	**0**	**-**

De belangrijkste afwijkingen worden per programma toegelicht in de volgende paragrafen.

2.2 Brandweerzorg

Programma:	Brandweerzorg
Portefeuillehouder:	J. Kuin
Directeur:	W. Mansveld
Commandant:	R. Knoop

Wat wil het programma Brandweerzorg in 2026 realiseren?

Visie op brandweerzorg in 2030
In een steeds sneller veranderende wereld staat de brandweer voor grote uitdagingen. Daarom is in opdracht van het bestuur een gedragen visie ontwikkeld op de brandweerzorg 2030 in de regio Groningen. De visie geeft vanuit een realistisch perspectief invulling aan de primaire taak van de brandweer -veiligheid realiseren en herstellen waar deze in het geding is- met een goed toegeruste basisinfrastructuur die risicogericht, flexibel en wendbaar is. De VRG is daarbij proactief en innovatief en we oriënteren ons op de wereld om ons heen. Met behoud van het goede, verbeteren waar nodig en soms anders werken om hetzelfde doel te behalen. De visie is uitgewerkt in het Organisatieplan Brandweerzorg. In 2026 werken we verder aan de uitvoering van dit plan en gaan we ons oriënteren op de periode 2027 - 2030.

Risicogerichte preventieve brandweerzorg
Het is de ambitie om – conform de landelijke lijn – meer balans te brengen in de benadering van brandveiligheid; niet alleen het bestrijden van branden met een solide repressieve organisatie, maar ook het voorkomen van branden met risicogerichte preventie. Daarvoor wordt ingezet op een hoogwaardige risicoanalyse waarbij continue bijstelling en slimme duiding van de risico's centraal staan. Daarnaast speelt de Omgevingswet een belangrijke rol in de ambitie om aan de voorkant van de veiligheidsketen intensief betrokken te zijn. Uit de Omgevingswet volgen ook nieuwe wettelijke taken, zoals advisering op milieubelastende activiteiten, verbreding van onze adviesrol over branden, rampen & crises en toenemende taken zoals bedrijfsbrandweeraanwijzingen en advisering op omgevingsvisie en -plannen. Risicogerichte preventieve brandweerzorg vergt een doorontwikkeling van Risicobeheersing. Deze ontwikkeling is zowel kwalitatief als mogelijk ook kwantitatief (meer capaciteit) waar het om extra taken gaat.

Risicogericht werken betekent dat de inspanningen primair worden gericht op situaties waarbij het meeste risico is. De aandacht gaat dan minder uit naar situaties waarbij minder risico's worden verwacht. Deze risicogerichte benadering is niet nieuw, maar in het afgelopen jaar wel verder geoptimaliseerd. Zo worden risico's steeds meer informatiegestuurd en in samenhang met alle onderdelen van de brandveiligheidsketen benaderd. Hierdoor is er beter inzicht in de brandrisico's. De wereld verandert snel waardoor dit niet een eenmalige exercitie is, maar een continu proces. Om dit goed neer te zetten en duurzaam te borgen is eind 2024 gestart met het opzetten van een Programma risicogerichtheid. De beoogde looptijd van het programma bedraagt 2 jaar.

In 2026 worden de volgende taken op basis van onze wettelijke taken en werkafspraken met gemeenten uitgevoerd:
- Advisering op omgevingsveiligheid in visie-, plan- en vergunningprocedures en beleidsdocumenten van bevoegde gezagen.
- Advisering op (brand)veiligheid.
- Multidisciplinaire advisering bij grotere evenementen.
- Toezicht op Seveso- en andere risicovolle bedrijven.
- Toezicht op bouwwerken en evenementen.
- Activiteiten in het kader van Brandveilig Leven, samen met diverse partners.
- Advisering op Integrale Veiligheidsplannen en andere beleidsstukken van gemeenten gebaseerd op cyclische analyse van de andere activiteiten.

Risicogericht werken betekent ook dat per risico wordt bekeken waar mogelijkheden tot beïnvloeding zijn en wat de meest effectieve manier van postieve beïnvloeding is. Dat is niet altijd (alleen) middels het bovengenoemde instrumentarium, maar kan ook de inzet van Brandveilig Leven betekenen of een andere inzet van de repressieve brandweerzorg vragen. Deze verschuiving naar een effectiever instrumentarium kan invloed hebben op de taken die wij voor en soms namens de gemeenten uitvoeren. Daar waar dat het geval is, gaan wij in gesprek met de gemeenten om zo tot een passende inzet te komen.

Anticiperen op diverse ontwikkelingen zoals veranderingen in demografie, energietransitie, klimaatopgaven en andere ruimtelijke ingrepen vraagt inzet. Waar die inzet niet past binnen de huidige begroting worden keuzes voorgelegd, zodat uiteindelijk de inzet aan de voorkant van de veiligheidsketen leidt tot een (bestuurlijk) acceptabel restrisico.

Solide organisatie van de repressieve brandweerzorg
Het belangrijkste product van de brandweer is paraatheid. Met strategische personeelsplanning wordt geanticipeerd op de benodigde nieuwe aanwas, wordt vanuit werkgeverschap en opleiding zoveel mogelijk aangesloten op de ervaringswereld van onze vrijwilligers en worden ontwikkelingen op het gebied van de rechtspositie van vrijwilligers opgevangen. Daarnaast wordt brandweerzorg gebieds- en risicogericht georganiseerd in drie verschillende typen posten in onze regio: continu bezet, robuust en basis. In 2024 en 2025 zijn alle inspanningen op paraatheid vanuit een programma Paraatheid geregisseerd. In 2026 willen we die regie structureel beleggen, evenals de ondersteuning van de post- en netwerkparaatheid.

De opbrengsten van het programma Vrijwilligheid worden benut om alles te doen wat nodig is om brandweervrijwilligheid in onze regio zo goed mogelijk in stand te houden. Hierin nemen we de bevindingen uit het landelijke programma mee: er is toekomst voor vrijwilligheid, maar je moet er wel anders naar kijken. Om de bedrijfsvoering van de beroepsorganisatie toekomstbestendig te organiseren is in 2024 een programma gestart met als inhoudelijke thema's functie-invulling, vakbekwaamheidsprogramma en spreiding van werkzaamheden. Dit zal naar verwachting leiden tot concrete aanpassingen van de bedrijfsvoering en in de arbeidsvoorwaarden.

We willen de vernieuwde landelijke basisprincipes van brandbestrijding volledig implementeren. Ook komen er nieuwe risico's waarop we ons moeten versterken. Dit vergt investeringen in opleidingen, verwachtingsmanagement naar de samenleving en de aanschaf van nieuwe materialen. In 2025 onderzoeken we of en hoe we de veiligheid en effectiviteit van onze brandbestrijding in de toekomst kunnen waarborgen met de introductie van Brandbestrijding als Specialisme (BAS). Met BAS kunnen we expliciet keuzes maken in wat we onder altijd uit te voeren basisbrandweerzorg verstaan en vanaf welk moment we gaan specialiseren. Wanneer dit onderzoek zou leiden tot de inrichting van een specialistisch team en er investeringen nodig zijn in nieuw materieel dat specifiek geschikt is voor complexe en gevaarlijke brandscenario's, dan betekent dit een uitzetting van de begroting. Keuzes hierin worden met aparte voorstellen aan het bestuur voorgelegd.

In 2025 verkennen we wat er nodig is om binnen het taakveld hulpverlening te werken volgens de landelijke visie hulpverlening. Voor een groot gedeelte in de ''traditionele technische hulpverlening '' doen we dit al, maar ook hier moet worden versterkt op nieuwe risico's met nu nog niet exact te duiden financiële consequenties in 2026. Hetzelfde geldt voor de implementatie van de landelijke visie scheepsincidenten; het inrichten van het basisbrandweeroptreden heeft naar verwachting geen financiële consequenties en uit verkennend onderzoek zal blijken of de Brandweer Groningen voldoende passend is aangesloten bij de regionale risico's op het gebied van scheepsincidenten.

Om de vakbekwaamheid van de brandweer toekomstbestendig te maken, is een integrale aanpak ontwikkeld die gericht is op vakbekwaam worden, leren en ontwikkelen, oefenen, evalueren en reflecteren. De focus verschuift van kwantitatieve naar kwalitatieve vakbekwaamheid, waarbij aantoonbare competenties centraal staan. Om deze verandering te realiseren, zijn impulsen nodig op het gebied van onderwijskundige ondersteuning, de inzet van leerwerkplekbegeleiders en de ontwikkeling van didactische vaardigheden bij instructeurs. Dit verhoogt niet alleen de kwaliteit van het leerproces, maar zorgt ook voor meer stabiliteit en continuïteit binnen de organisatie.

De ontwikkeling van een uniforme evaluatiesystematiek, gekoppeld aan reflectie en jaargesprekken, vereist aandacht voor technologie, procesinrichting en personele ondersteuning. Dit maakt kwalitatieve evaluaties mogelijk, zodat niet alleen aanwezigheid maar ook vakinhoudelijke groei aantoonbaar wordt. Innovaties, zoals virtual reality en simulaties, maken oefenen veiliger, aantrekkelijker en flexibeler. Ten slotte wordt geïnvesteerd in een meerjarig oefenplan en de versterking van de rol van oefenleiders, wat zorgt voor meer flexibiliteit en duidelijkheid waardoor het oefenproces robuuster wordt.

Brandweerzorg in verbinding met de samenleving
De brandweer kan niet alles alleen. Daarom heeft de brandweer de (kennis van de) samenleving nodig om hoogwaardige brandweerzorg te kunnen blijven bieden. Dit geldt zowel aan de voor- als achterkant van de veiligheidsketen en op verschillende niveaus: medeoverheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners. We willen investeren in strategisch netwerkmanagement.

Met een beleidscyclus voor brandweerzorg worden de gemeenteraden periodiek bij de actuele en gewenste kwaliteit van brandweerzorg betrokken, conform de nieuwe systematiek van het dekkingsplan. Daarnaast stimuleren we gemeenten om een paragraaf brandweerzorg op te nemen in hun Integraal Veiligheidsplan.

Om te anticiperen op demografische ontwikkelingen willen we verkennen of en hoe de zelf- en samenredzaamheid van bijvoorbeeld dorpen kan worden versterkt (bijvoorbeeld EHBJ en Brandveilig Leven). Afhankelijk van de landelijke financiering kunnen we dit verbinden met het landelijke programma dat gericht is op het vergroten van de weerbaarheid en veerkracht van de maatschappij.

We sluiten graag aan op kansrijke projecten in gemeenten of in de regio. Ook zoeken we naar manieren om onze relatie met (potentiële) werkgevers van vrijwilligers te intensiveren als onderdeel van onze strategische personeelsplanning. Naast de brede risico's en beheersing, bouwen we graag onze samenwerking met onderwijs- en kennisinstellingen uit in het kader van de energietransitie. Daarbij wordt specifiek voor de brandweer gekeken naar de implicaties voor de organisatie.

Samen met de regio's Drenthe en Fryslân houden we de brandweermeldkamerfunctie in stand. Vanuit de missie "Wij helpen" vormt de alarmcentrale bij een incident het eerste contact tussen de melder en de brandweer.

Duurzame bedrijfsvoering
Omwille van de continuïteit van de brandweerorganisatie is de bedrijfsvoering gericht op duurzame inzet van mensen en middelen. De brandweerzorg in Groningen valt of staat met de inzet van honderden brandweervrijwilligers en tientallen beroepsbrandweermensen. We versterken daarom de aandacht voor de belevingswereld van onze mensen, zowel in opleidingen (aandacht voor de 'human factor', mentale en fysieke fitheid en werkgeluk) als in de manier waarop wij posten aansturen en faciliteren. Hierbij maken we continu de afweging tussen uniforme (landelijke en regionale) processen als dat beter is voor de efficiëntie of professionaliteit van de gehele organisatie en maatwerk als dat beter aansluit op de situatie en behoefte van een brandweerpost. Om dit alles vanuit een duurzame bedrijfsvoering te ondersteunen, kijken we ook naar een optimale inrichting van de dagdienst.

Informatie- en kennis gestuurd werken vergroten het lerend vermogen en de wendbaarheid van de brandweerorganisatie. Het gaat hierbij niet alleen om techniek, maar ook om het mogelijk maken van de samenwerking met en informatie-uitwisseling tussen interne en externe partners. De ontwikkeling van het informatie-gestuurd werken hangt samen met de ontwikkeling van het Veiligheids Informatie Knooppunt (VIK), waarin we ook kennisregie een plek geven.

Op het gebied van materiaal en materieel krijgen we onder meer te maken met strengere energie- en milieueisen en willen we nagaan welke (nieuwe) technieken er nodig zijn om te zorgen dat de brandweer op een professionele en duurzame wijze haar taken kan blijven uitvoeren. Aandachtspunt zijn de gevolgen van de energietransitie voor de brandweervoertuigen. Als overheid hebben wij de verplichting om ons wagenpark te verduurzamen. We beginnen

met onze kleine dienst- en piketvoertuigen. Voor de tankautospuiten, hoogwerkers en ander specialistisch groot materieel is dit technisch lastiger en daarmee is dit een landelijk onderwerp.

Samen met de veiligheidsregio's Fryslân en Drenthe doorloopt de VRG een aanbesteding voor nieuwe dienstvoertuigen. De eerste nieuwe, elektrische, dienstvoertuigen zullen eind 2025, begin 2026 worden opgeleverd. De elektrische voertuigen zijn 1,5 keer duurder dan de huidige voertuigen. Daarnaast is er een extra investering nodig voor een laadpaleninfrastructuur bij en in de kazernes. Zodra bekend is wat de financiële impact van deze nieuwe voertuigen is, wordt dit separaat ter besluitvorming aan het bestuur voorgelegd.

In 2024 is een Risico-Inventarisatie en -Evaluatie (RI&E) opgesteld voor de repressieve taken van de brandweer. De aanpak van de geconstateerde knelpunten vraagt in 2026 verdere opvolging. De vijf belangrijkste zijn: het gebruik van (de juiste) persoonlijke beschermingsmiddelen, veiligheid en veiligheidsbewustzijn bij het opleiden en oefenen, een veilige cultuur waarin het aanspreken op gedrag als de norm ervaren wordt, verkeersveiligheid en legionellabeheer. De maatregelen om de knelpunten aan te pakken moeten nog SMART gemaakt worden.

Wat heeft Brandweerzorg hiervoor nodig?

Brandweerzorg (* € 1.000)	Actuele begroting 2025	Begroting 2026	Verschil
Gemeentelijke bijdrage regulier	49.353	50.857	1.504
Gemeentelijke bijdrage FLO	100	100	-
Rijksbijdrage	8.276	8.276	-
Overige baten	326	326	-
Totale baten	**58.055**	**59.559**	**1.504**
Personele lasten	39.950	40.898	948
Materiele lasten	16.725	17.280	555
Totale lasten	**56.675**	**58.179**	**1.504**
Resultaat voor reserve mutaties	**1.380**	**1.380**	**-**
Reserve mutaties	-1.380	-1.380	-
Resultaat na reserve mutaties	**-**	**-**	**-**

2.3 Crisisbeheersing

Programma:	Rampenbestrijding en crisisbeheersing
Portefeuillehouder:	C.Y. Sikkema
Directeur:	W. Mansveld

De complexiteit van de crises van de afgelopen jaren en de dreigingen die in de huidige tijd zichtbaar zijn, laten zien dat wij als crisisorganisatie alert moeten zijn en ons moeten voorbereiden. Dat we vakbekwaam, flexibel en wendbaar moeten zijn. Met behulp van het Regionaal Beleidsplan Crisisbeheersing VRG 2024 – 2028 wordt hieraan uitvoering gegeven. In samenwerking met de programma's Bevolkingszorg, GHOR en onze vaste crisispartners.

Wat wil het programma Crisisbeheersing realiseren in 2026?

Versterken van de crisisorganisatie
De wijze waarop de VRG haar crisisorganisatie heeft ingericht, is vastgesteld in overeenstemming met de Wet Veiligheidsregio's in het Regionaal Crisisplan (RCP). Deze volgt op het Regionaal Risicoprofiel en het Regionaal Beleidsplan. Het RCP is in 2025 vastgesteld, hierin staan de uitgangspunten om de crisisorganisatie verder te richten de komende jaren. De doctrine crisisbeheersing is één van deze uitgangspunten en het vliegwiel voor de komende jaren om de crisisorganisatie verder te versterken. In de doctrine crisisbeheersing VRG staan de afspraken over de multidisciplinaire samenwerking ten tijde van een crisis, zowel in niet acute- als acute situaties. Dit leidt tot eenheid van opvatting en werkwijze in deze situaties, Dit wordt jaarlijks bijgesteld en door vakbekwaamheid opgenomen in het vakbekwaamheidsprogramma, waardoor we continu de crisisorganisatie versterken en de crisisfunctionaris wordt meegenomen in een doorlopend leren cyclus.

Inrichting risicogericht werken
Het regionaal risicoprofiel vormt de basis voor de risico's waar de VRG zich op richt en dus ook de crisisorganisatie zich op voorbereidt. De aansluiting met het landelijke risicoprofiel wordt, mede gelet op landelijke ontwikkelingen, steeds belangrijker en deze verbinding wordt in de komende jaren versterkt. Als VRG willen we steeds meer aan 'de voorkant' van de veiligheidsketen zitten. Dit doen we niet alleen om beter voorbereid te zijn, maar ook om waar mogelijk crises te kunnen voorkomen. In lijn met de verschuiving naar een landelijk risicogericht model, werken we aan een gezamenlijke aanpak waarbij regionale risico's in toenemende mate in overeenstemming worden gebracht met landelijke prioriteiten en richtlijnen. Dit landelijke model biedt een kader voor risico-inschatting, besluitvorming en preventieve maatregelen, waardoor crisisorganisaties effectiever kunnen anticiperen op opkomende risico's. De landelijke aanpak stelt ons in staat om onze voorbereidingen en preventiestrategieën nog beter af te stemmen op dreigingen, met als doel samenhang in de crisisrespons en versterking van de nationale veiligheidsketen. Hier wordt uitvoering aangegeven door meer verbinding te creëren tussen multirisicobeheersing en crisisbeheersing.

Duurzame netwerksamenwerking
Crisismanagement is voor een belangrijk deel netwerkmanagement. We investeren als VRG in het in kaart brengen van netwerkpartners, het ouderhouden van contacten en waar nodig afspraken voor samenwerking vast te leggen. Nieuwe soorten crises leiden tot nieuwe partners. Hierbij is het belangrijk om bestaande partnerschappen niet uit het oog te verliezen en om deze te behouden. Het is om die reden vanzelfsprekend om diverse netwerkmomenten te beleggen met onder andere maatschappelijk betrokken partijen, bedrijven en inwoners. Met regionale, landelijke en internationale samenwerking en in 3-Noordverband. Met maritieme partners, met het Rijk en ook met bijvoorbeeld onze Duitse grensregio's. We zetten in op een zo efficiënt mogelijke wijze van netwerksamenwerking, gebruik makend van zowel onze eigen kennis, werkprocessen en ervaring van andere veiligheidsregio's.

Vergroten zelf- en samenredzaamheid
De website 'Eerste Hulp Ben Jij' is en blijft op orde. Inwoners uit Groningen kunnen hier relevante informatie vinden over regionale en lokale risico's, te treffen maatregelen en andere informatie waarmee de zelf-en samenredzaamheid wordt aangejaagd. Middels een doorlopende campagne wordt de website en actief verspreid onder de inwoners. Naast algemene informatie over deze vorm van maatschappelijke weerbaarheid wordt ook per risicotype uit het regionaal risicoprofiel handelingsperspectief voor inwoners uitgewerkt. Naast handvatten hoe reguliere aansluiting bij de overheid eruit ziet door burgers bij een ramp of een crises , volgt ook handelingsperspectief op het risico hoog water en uitval van elektriciteit.
Wanneer externe financiering wordt gerealiseerd, worden deze activiteiten versterkt door het organiseren van aanvullende fysieke buurtbijeenkomsten om de informatie actief te brengen naar buurten en aldaar de zelf- en samenredzaamheid te bespreken en te bevorderen.

Altijd vakbekwaam

Het is belangrijk dat onze crisisfunctionarissen en bestuurders voldoen aan kwaliteitsprofielen conform het landelijk crisisonderwijsstelsel. Dit wordt bereikt door opleiden, trainen, oefenen en evalueren en is een continuerend proces.

Vanuit het Regionaal Beleidsplan Crisisbeheersing zijn voor vakbekwaamheid Crisisbeheersing de volgende opgaven geformuleerd:

- Altijd vakbekwaam en aantoonbaar vakbekwaam.
- Vakbekwaamheid voorspelbaar maken in het aanbieden van leerinterventies.
- Versterken van de crisisorganisatie met de juiste competenties.
- Risicogerichte leerinterventies en werkwijze.
- Passende leerinterventies, nu en in de toekomst.

In 2026 ligt onze focus op de uitrol van het programma bestuurlijke vakbekwaamheid. Dit naar aanleiding van de gemeentelijke verkiezingen, de noodzaak om de crisisorganisatie met de juiste competenties te versterken en de implementatie van het crisisplan. Op basis van het in 2025 vastgestelde beleid evalueren, worden incidenten en oefeningen geëvalueerd, waarbij gebruik wordt gemaakt van een evaluatiemanagementsysteem.

Realisatie informatie gestuurde veiligheid

Binnen de VRG worden verschillende initiatieven ter ondersteuning van informatiegestuurd werken gelanceerd. Door continu te verkennen en te leren van deze innovaties kijkt de VRG wat passend en blijvend is voor ons. Denk bijvoorbeeld aan een dataplatform voor crisisfunctionarissen. Het Veiligheid Informatieknooppunt en het datateam ondersteunen het informatiegestuurd werken binnen de organisatie.

Versterken risico- en crisiscommunicatie

In de komende jaren wordt intensief samengewerkt tussen risicocommunicatie (voorkant) en crisiscommunicatie (tijdens crises). Dit sluit volledig aan bij de visie op crisisbeheersing om meer aan de voorkant te komen, zodat onze inwoners tijdens crises weerbaarder zijn. Deze communicatie richt zich op iedereen, maar ook specifiek op verschillende doelgroepen in de samenleving, zoals bijvoorbeeld kinderen, ouderen, studenten, verminderd zelfredzamen en migranten. We werken alles uit en maken gebruik van diverse communicatievormen, zoals video's, ervaringsverhalen en campagnes zoals EHBJ. Verder richten we een compact en vakbekwaam (crisis)communicatieteam in dat in staat is om proactief te handelen tijdens crisissituaties en de samenwerking met crisispartners te versterken. Dit communicatieteam zal bovendien de crisisvoorbereiding en -respons verbeteren door het gebruik van effectieve communicatiekanalen, zoals NL-Alert, sociale media, en de website van Veiligheidsregio Groningen.

Versterken evenementenveiligheid

De VRG heeft een belangrijke rol als het gaat om evenementenveiligheid. In 2024 is veel werk verzet om het proces van aanvraag van een evenementenvergunning, het advies daarop en de operationele voorbereiding te verbeteren. Hierin is ook nadrukkelijk de samenwerking met de gemeente gezocht. In 2025 zal in afstemming met de gemeenten en multipartners het proces verder worden geoptimaliseerd. Daarbij hebben de VRG en de gemeenten beiden nog huiswerk te doen. Dit is naar verwachting niet in 2025 gereed. Daarom zal naar verwachting in 2026 verder worden gebouwd op deze verbeteringen.

Wat heeft Crisisbeheersing hiervoor nodig?

Crisisbeheersing (* € 1.000)	Actuele begroting 2025	Begroting 2026	Verschil
Gemeentelijke bijdrage regulier	785	810	24
Rijksbijdrage	1.438	1.448	10
Overige baten	72	72	-
Totale baten	**2.295**	**2.330**	**34**
Personele lasten	1.700	1.740	40
Materiele lasten	595	589	-6
Totale lasten	**2.295**	**2.330**	**35**
Resultaat voor reserve mutaties	**-**	**-**	**-**
Reserve mutaties	-	-	-
Resultaat na reserve mutaties	**-**	**-**	**-**

2.4 Gemeentelijke Kolom Groningen (GKG)

Programma:	Gemeentelijke Kolom Groningen
Portefeuillehouder:	C.Y. Sikkema
Directeur:	A. Castelijn en B. Aukema

Wat wil het programma Gemeentelijke Kolom Groningen (GKG) realiseren in 2026?

In opdracht van de GKG wordt voor gemeenten Bevolkingszorg als integraal onderdeel van de sector Crisisbeheersing op regionaal niveau uitgevoerd.
Dit ter preparatie op en uitvoering van adequate, toekomstgerichte en onderling samenhangende bevolkingszorgprocessen: publieke zorg, omgevingszorg, informatie, ondersteuning, crisiscommunicatie en nafase. Bevolkingszorg omvat de werkzaamheden van een gemeente ten tijde van een incident, ramp of crises binnen de hoofdstructuur van de rampenbestrijding en crisisbeheersing.
De uitvoering en coördinatie van het programma gebeurt regionaal, lokaal verbonden, doelmatig en integraal.

Een belangrijk aandachtspunt voor de crisisbeheersing is het versterken van de crisisorganisatie en zodoende ligt daar ook een rol voor de GKG. De uitvoering van crisisbeheersing (w.o. bevolkingszorg) moet naadloos aansluiten op de gemeentelijke taken, zowel tijdens als na een incident, ramp of crisis.

Verder is samenwerking tussen (crisis)partners, verschillende regio's (en het rijk) een vanzelfsprekendheid, waarbij de GKG als onderdeel van de sector Crisisbeheersing ook een rol heeft als netwerkregisseur. De GKG maakt deel uit binnen crisisbeheersing van het cyclische proces: risico-inventarisatie, risicoanalyse, preparatie, respons, nafase en herstel, evaluatie. We bouwen verder aan het versterken en verder vormgeven van dit proces.
Multidisciplinaire planvorming is een belangrijk onderdeel van de preparatie. Ook de GKG draagt bij aan het opstellen en actualiseren hiervan.

Vakbekwaamheid is een belangrijk onderdeel van de voorbereiding op crisisbeheersing. De GKG draagt integraal bij op basis van het jaarprogramma vakbekwaamheid. Het is van belang dat (nieuwe) crisisfunctionarissen, ook bij alle gemeenten, snel vakbekwaam worden en dat zij flexibel en wendbaar zijn binnen de verschillende soorten crises.

Wat heeft de GKG hiervoor nodig?

GKG (* € 1.000)	Actuele begroting 2025	Begroting 2026	Verschil
Gemeentelijke bijdrage regulier	1.437	1.481	44
Overige baten	10	0	-10
Totale baten	**1.447**	**1.481**	**34**
Personele lasten	1.253	1.282	30
Materiele lasten	195	198	4
Totale lasten	**1.447**	**1.481**	**34**
Resultaat voor reserve mutaties	**-**	**-**	**-**
Reserve mutaties	-	-	-
Resultaat na reserve mutaties	**-**	**-**	**-**

2.5 Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR)

Programma:	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
Portefeuillehouder:	C.Y. Sikkema
Directeur:	J. Koopman

Wat wil het programma Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) realiseren in 2026?

Onder verantwoordelijkheid van de Directeur Publieke Gezondheid (DPG) worden GHOR-taken uitgevoerd. Als integraal onderdeel van de sector crisisbeheersing geeft de GHOR uitvoering aan de visie op crisisbeheersing zoals beschreven in het regionaal beleidsplan crisisbeheersing 2024-2028. De GHOR zorgt voor verbinding in de geneeskundige keten door organisaties samen te brengen en te sturen op onderlinge afstemming. Ook stemt de GHOR af met de multidisciplinaire partners uit de veiligheidsketen en de partners uit de andere functionele ketens. Daarnaast behartigt de GHOR de belangen ten aanzien van ketencontinuïteit van zorg en is verantwoordelijk voor de processen van publieke en acute gezondheidszorg tijdens rampen en crises.

Risicoanalyse en risicomanagement in de zorgketen, Regionale crisis inzet zorgketen
In 2026 wordt verder ingezet op netwerkverbinding in de zorgketen, zowel bij acute als niet acute zorgpartners. De gezamenlijke uitdaging voor Regionaal Overleg Acute Zorg (ROAZ) en DPG is om (nu nog onderbelichte) interne en externe risico's in beeld te krijgen voor de regionale continuïteit van de zorgketen. Belangrijk is ook dat de instellingen in de acute zorg en in de care gezamenlijk zijn voorbereid om bij rampen en crises de noodzakelijke geneeskundige hulp te verlenen. Deze voorbereiding wordt versterkt door de introductie van het zorgrisicoprofiel. Zoals beschreven in de contourennota Wet Veiligheidsregio's en de Algemene maatregel van Bestuur Acute Zorg vertaalt de DPG/GHOR de dominante (boven)regionale risico's in het kader van geneeskundige hulpverlening naar scenario's voor de gehele geneeskundige keten. De DPG heeft vanuit haar bewakende rol een signalerende en adviserende functie richting het bestuur van de veiligheidsregio ten aanzien van de aandachtspunten voortkomend uit het zorgrisicoprofiel. Op basis van de beschreven scenario's in het Noord-Nederlandse zorgrisicoprofiel zal in 2026 worden ingezet op het beoefenen van beheersmaatregelen en het aanscherpen van de regionale planvorming met als doel de zorgketen gezamenlijk optimaal voorbereiden op de geprioriteerde scenario's (pandemie, uitval ICT en telecom, uitval energievoorziening, extreem weer en brand in eigen gebouw).
De focus op de verschuiving naar langdurige crisisinzetten is ook zichtbaar binnen de zorgketen met als risico langdurige belemmering voor de toegang tot acute zorg en/of een bedreiging van de zorgcontinuïteit in de keten. Aangezien de zorgketen Noord-Nederlands is ingericht betekent dit dat er heldere afspraken moeten worden gemaakt in bovenregionale crisisinzet tussen de GHOR-bureaus, maar ook met het Regionaal Overleg Acute Zorg dat verantwoordelijk is voor het garanderen van de toegang tot de acute zorg. De DPG en de ROAZ-voorzitter trekken hierin samen op. Vanuit de crisisorganisatie van de GHOR wordt proactief afstemming gezocht met het ROAZ. De DPG informeert de voorzitter van het ROAZ, zodat tijdig een inschatting gemaakt kan worden van een mogelijk langduriger belemmering van de continuïteit van zorg daar waar instroom, doorstroom en uitstroom acute zorg en zorgcontinuïteit onder druk staat.

Wat heeft de GHOR hiervoor nodig?

GHOR (* € 1.000)	Actuele begroting 2025	Begroting 2026	Verschil
Gemeentelijke bijdrage regulier	545	561	16
Rijksbijdrage	1.291	1.291	-
Overige baten	-	-	-
Totale baten	**1.836**	**1.852**	**16**
Personele lasten	1.628	1.643	15
Materiele lasten	208	209	1
Totale lasten	**1.836**	**1.852**	**16**
Resultaat voor reserve mutaties	**-**	**-**	**-**
Reserve mutaties	-	-	-
Resultaat na reserve mutaties	**-**	**-**	**-**

2.6 Overhead

Om het bestuur op eenvoudige wijze meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de hele organisatie en ook meer zeggenschap over die kosten te geven, wordt conform BBV (besluit Beleidsbegroting en Verantwoording) in het programmaplan een apart overzicht opgenomen van de kosten van de overhead. In de programma's moeten dan de kosten worden opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces.

Om te kunnen vaststellen welke kosten verband houden met de sturing en ondersteuning van het primaire proces en zodoende gerekend kunnen worden tot de overhead, is een definitie van overhead geïntroduceerd. Deze definitie luidt: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Conform de notitie Overhead BBV* zijn alle kosten beoordeeld op aard (overhead of primair).

De overhead komt als volgt tot uitdrukking in het overzicht baten en lasten. De totale overhead conform BBV-definitie is totaal begroot op 20,8% uitgedrukt in euro's van de totale lasten van de VRG.

Overzicht baten en lasten (conform artikel 17 BBV):

VRG (* € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
Brandweerzorg	50.933	43.903	7.029
Crisisbeheersing	810	2.330	-1.520
GKG	1.481	1.481	0
GHOR	561	1.852	-1.291
Algemene dekkingsmiddelen	11.413	0	11.413
Overhead	24	14.275	-14.251
Heffing VPB	0	0	0
Bedrag onvoorzien	0	0	0
Saldo van baten en lasten	**65.221**	**63.841**	**1.380**
Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma			
Brandweerzorg	0	1.380	-1.380
Crisisbeheersing	0	0	0
GKG	0	0	0
GHOR	0	0	0
Resultaat	**65.221**	**65.221**	**0**

* De notitie Overhead 2023 is voor gemeenschappelijke regelingen van toepassing vanaf het begrotingsjaar 2026

3 Paragrafen

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De beoordeling van de robuustheid van het weerstandsvermogen bestaat uit de volgende componenten:

- Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.
- Een inventarisatie van de beschikbare weerstandscapaciteit: bestaande uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeenschappelijke regeling beschikt of kan beschikken om niet-begrote kosten te dekken.
- Een inventarisatie van de benodigde weerstandscapaciteit.

De in de beleidsnota opgenomen kaders voor de periode 2023-2026 omtrent risicomanagement en weerstandsvermogen worden gebruikt om de risico's in te schatten en om het weerstandsvermogen te bepalen. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in het volgende verhoudingsgetal:

$$\text{Ratio weerstandvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandcapaciteit (vrij beschikbare reserves)}}{\text{Benodigde weerstandcapaciteit (uitkomst risicoanalyse)}}$$

Gemeenten verwachten dat de VRG risicobewust handelt en de gevolgen van financiële calamiteiten zoveel mogelijk zelf opvangt. Een ratio tussen 1,0 en 1,4 wordt als voldoende beoordeeld. Hier werken we in de komende periode naartoe.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de VRG beschikt of kan beschikken om niet-begrote kosten te dekken. Onderstaand overzicht geeft een beeld van het verwachte meerjarige verloop van de algemene reserves waarover de VRG beschikt. In de geprognosticeerde stand is met de volgende mutaties rekening gehouden:

- Verwachte resultaatbestemming 2024.
- Verwachte begrote mutaties in de algemene reserve.

Algemene reserve (in €)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand per 1-1	**-1.767.106**	**3.774.789**	**3.874.789**	**3.974.789**	**4.074.789**	**4.174.789**
Aanvulling door gemeenten	2.600.000					
Jaarlijkse bijdrage FLO	-	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Aanvullende dotatie	-703.000					
Rekeningresultaat	3.647.345	-	-	-	-	-
Stand per 31-12	**3.774.789**	**3.874.789**	**3.974.789**	**4.074.789**	**4.174.789**	**4.274.789**

De algemene reserve van de VRG wordt tot de beschikbare weerstandscapaciteit gerekend. Naar verwachting is de algemene reserve vanaf 2024 weer positief, zodat aan het herstelplan is voldaan.

Niet tot de beschikbare weerstandscapaciteit worden de bestemmings- en egalisatiereserves gerekend:

- Materieel VRG: deze reserve is bestemd om de kapitaallasten op toekomstige investeringen in activa die eenmalig door het Rijk zijn geschonken te dekken. In 2021 is geïnvesteerd in vier grootwatersystemen. De reserve wordt ingezet om de jaarlijkse kapitaallasten te dekken met ingang van 2022.
- Huisvesting: de reserve is bestemd om fluctuaties in de vastgoedopgave te kunnen opvangen.

- Kapitaallasten: deze reserve is bestemd om vrijvallende kapitaallasten te reserveren en om schommelingen in werkelijke kapitaallasten op te vangen.
- Tweede loopbaanbeleid: de reserve is bestemd voor kosten voor opleiding en ontwikkeling en loopbaaninstrumenten inzake het tweede loopbaanbeleid.
- ICT: deze reserve is bestemd voor projecten met een informatievoorzieningscomponent.

Benodigde weerstandscapaciteit

De risico's voor uitvoering van de veiligheidsregiotaken worden, conform vastgesteld beleid, gemonitord in het kader van de P&C-cyclus. Zoals in de kaderbrief benoemd zal met name de herhuisvesting van de kazerne aan de Sontweg in Groningen en het huisvestingsplan voor de rest van de regio in de toekomst tot een financiële opgave leiden. Niet alle risico's zijn op dit moment te kwantificeren. Deze risico's zijn als PM-post opgenomen en worden zodra dit mogelijk is, nader uitgewerkt en gekwantificeerd. Hierbij is onderscheid gemaakt in incidentele en structurele risico's, waarbij structurele risico's voor twee jaar worden voorzien.

Onderstaand overzicht geeft een beeld van de risico's, die de VRG onderkent, met mogelijke financiële consequenties. In bijlage 5.2 zijn onderstaande risico's beschreven.

Risico	Actueel vanaf	Impact*	Kans	I/S	Risicobedrag
Paraatheid vrijwilligers	2019	1.000.000	50%	S	500.000
Programma aardbevingen	2024	650.000	10%	S	65.000
Achterstallig onderhoud	2023	500.000	50%	I	250.000
Tweede loopbaanbeleid	2026	1.000.000	70%	I	700.000
Omgevingswet	2023	200.000	50%	S	100.000
FLO	2023	2.000.000	50%	I	1.000.000
Hardheidsclausule na dienstongevallen	2024	450.000	10%	I	45.000
Meldkamer Noord-Nederland	2026	324.000	90%	S	291.600
Korting BDuR	2026	2.200.000	90%	S	1.980.000
Vakbekwaamheid	2025	570.000	50%	S	285.000
Verplichtend karakter vrijwilligers (structureel)	2025	1.000.000	50%	S	500.000
Verplichtend karakter vrijwilligers (incidenteel)	2025	2.800.000	50%	I	1.400.000
Totaal					**7.116.600**
Risicobedrag (*0,9)					**6.404.940**

*I/S; structureel bedrag wordt voor 2 jaar voorzien

De volgende risico's zijn op dit moment nog niet goed te kwantificeren. Deze risico's zijn daarom als p.m. opgenomen:

Risico	Actueel vanaf	Bedrag	Klasse	I/S*	Risico-bedrag
Wet op de Veiligheidsregio's	2019	PM	50%	S	PM
Multidisciplinaire crisisorganisatie	2021	PM	30%	I	PM
Nieuwbouw Arrivalocatie en Winschoterdiep Groningen	2030	PM	30%	S	PM
PFAS	2024	PM	30%	I	PM
PTSS	2024	PM	30%	I	PM
Cyber- en informatiebeveiliging	2021	PM	50%	S	PM
Cybercriminaliteit	2022	PM	50%	S	PM
Brandkranen	2024	PM	10%	I	PM
Verduurzaming	2024	PM	50%	S	PM
Brandbestrijding als Specialisme	2025	PM	50%	S	PM
Taakveld hulpverlening	2026	PM	10%	S	PM
Vervangingsinvesteringen	2026	PM	50%	S	PM

Beoordeling weerstandsvermogen

De VRG voert tweemaal per jaar een inventarisatie uit naar alle strategische risico's. Het risicobedrag wordt bepaald aan de hand van:

- De geschatte financiële omvang van het risico;
- De waarschijnlijkheid dat het risico zich daadwerkelijk voordoet;
- Het effect van bijsturingsmaatregelen.

Structurele risico's worden voor twee jaar voorzien. Binnen deze twee jaar moet door middel van bijsturing en/of aanpassing van het beleid het risico geminimaliseerd dan wel opgevangen worden binnen de begroting. Omdat de kans klein is dat alle risico's zich gelijktijdig voordoen, corrigeren we het totale risicobedrag met een waarschijnlijkheidsfactor van negentig procent.

Bovenstaand overzicht laat zien dat de benodigde weerstandscapaciteit ruim € 6,4 miljoen bedraagt. Op het moment dat de benodigde weerstandscapaciteit hoger is dan het aanwezige weerstandsvermogen, moet de VRG zich beroepen op de deelnemende gemeenten.

In de nota risicomanagement en weerstandsvermogen is het uitgangspunt gehanteerd dat de VRG zelf weerstandscapaciteit opbouwt om potentiële financiële calamiteiten op te kunnen vangen. Hierbij wordt uitgegaan van een ratio tussen de 1,0 en 1,4 (verhouding beschikbaar en benodigd weerstandsvermogen).

Voorzieningen

Primo 2026 zijn naar verwachting de volgende voorzieningen getroffen, waarvan hieronder weergegeven is welke afloop in 2026 te verwachten valt:

Voorziening (*1.000)	1-1-2026	Vrijval / aanwending	Dotatie	31-12-2026
Personeel gerelateerd	115	-68	-	47
Groot onderhoud kazernes	1.365	-528	296	1.133
Voorziening FLO-overgangsrecht	8.670	-1.245	100	7.525
Totaal	**10.150**	**-1.841**	**396**	**8.705**

Personeel gerelateerd

Deze voorziening bestaat uit twee elementen:

- Voorziening eigen risico WW

De VRG is eigenrisicodrager WW. De WW-uitkering van medewerkers waarvan afscheid wordt genomen, ook na een tijdelijk dienstverband, komt voor eigen rekening. Voor de oud-medewerkers waarbij een verband bestaat tussen de WW-uitkering en de regionalisering is voor de toekomstige verplichting een voorziening getroffen. Deze voorziening loopt gestaag af, ook gezien de huidige arbeidsmarkt.

- Voorziening AOW-hiaat

Dit betreft een voorziening voor de compensatie van het AOW-hiaat van oud-medewerkers. Ze zijn voor hun 65e op basis van de FLO-regeling vervroegd met pensioen gegaan. De verhoging van de AOW-leeftijd bezorgt hun een financieel nadeel dat zij niet kunnen compenseren door langer door te werken. In verband met het nieuwe pensioenakkoord zal de AOW-leeftijd minder snel stijgen dan waar rekening mee is gehouden ten tijde van het vormen van de voorziening.

Groot onderhoud huisvesting

De VRG is zelfstandig bevoegd om groot onderhoud uit te laten voeren voor de gebouwen die haar eigendom zijn. Op basis van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP) is de voorziening gevormd. Hiermee vlakken we de schommelingen af die de onderhoudskosten tussen de verschillende jaren vertonen in de exploitatie.

Voorziening FLO-overgangsrecht

Bij het opstellen van de jaarstukken 2019 is een voorziening getroffen voor de toekomstige FLO-kosten tot en met 2045. De totale FLO-kosten worden jaarlijks geactualiseerd door een extern adviseur, waarmee ook de voorziening jaarlijks wordt geactualiseerd.

Financiële kengetallen:

Kengetallen	Realisatie 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028	Begroot 2029
Netto schuldquote *	28,6%	40,2%	51,7%	74,7%	106,8%	134,9%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen *	28,6%	40,2%	51,7%	74,7%	106,8%	134,9%
Solvabiliteitsratio *	20,5%	28,0%	24,3%	18,0%	13,1%	10,4%
Structurele exploitatieruimte	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Grondexploitatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Belastingcapaciteit	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

* De kengetallen 2024 zijn gebaseerd op de balans na verwachte resultaatbestemming 2025. De ratio's voor 2025 e.v. zijn berekend op het verwachte verloop van de balansposities.

Netto schuldquote

Netto schuldquote: het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen

- 0% t/m 100%: normaal
- 100%: weinig leencapaciteit
- 130%: zeer hoge schuld

De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De netto schuldquote stijgt aankomende jaren tot een zeer hoog niveau doordat meer langlopende financiering wordt aangetrokken voor met name de nieuwbouw van kazernes.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio stijgt eerst om later weer af te nemen. Dit wordt veroorzaakt door de toenemende langlopende financiering waardoor het eigen vermogen in relatie tot het totale vermogen afneemt.

Structurele exploitatieruimte
Er is sprake van een evenwichtige begroting waarbij de structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

Grondexploitatie
Alle gronden worden ingezet voor eigen gebruik. Er is dus geen sprake van grondexploitatie met andere doeleinden dan de primaire taak van de VRG.

3.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Vastgoed
In 2024 is de nota onderhoud geactualiseerd met behulp van een extern bureau. Hierin is de stand van zaken van het onderhoud van de gebouwen voor het heden en de toekomst bekeken en op basis hiervan een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) opgesteld. De planning die voortvloeit uit het MJOP wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van ontwikkelingen binnen de portefeuille vastgoed en eventueel onvoorziene externe omstandigheden. Voor de onderhoudskosten is een egalisatievoorziening gevormd zodat er gelijkmatige spreiding van de kosten over de jaren plaatsvindt.

Materieel
De VRG is verantwoordelijk voor het onderhouden van het materieel. Op basis van het Organisatieplan Brandweerzorg 2023-2026 is gewerkt aan een visie voor invulling van het benodigde materieel en bezetting. Op basis van een brede inventarisatie van risico's en ontwikkelingen die in het kader van incidentbestrijding op ons afkomen, is een prioritering en aanpak bepaald om te komen tot een toekomstbestendige inzet met de juiste middelen. Dit project vormt ook een berekende grondslag voor het toekomstige investeringsplan en de bijbehorende kapitaallasten.

3.3 Financiering

Beleid financieringsrisico's
Het financieringsbeleid is erop gericht dat de VRG in beginsel haar investeringen financiert uit eigen middelen. Als de middelen ontoereikend zijn, worden de financieringsrisico's eerst zoveel mogelijk afgedekt door kortlopende financiering/ kasgeldleningen (tot de kasgeldlimiet) omdat de meerjareninvesteringsbegroting qua bedragen en timing met onzekerheden gepaard gaat. Als blijkt dat de financieringsbehoefte structureel van aard is, wordt deze afgedekt met langer lopende vastrentende leningen. Het type, de omvang en looptijd van deze leningen zijn afgestemd op de spreiding in de leningenportefeuille en de aflossing is gepland binnen de kaders voor de renterisiconorm en de kasgeldlimiet, zoals vastgelegd in de Wet financiering decentrale overheden. Het beleid is defensief en risicomijdend en erop gericht om de financieringsrisico's zo goed mogelijk te beheersen. Bij de financiering worden geen zekerheden verstrekt en worden geen afgeleide financiële instrumenten ingezet.

Leningenportefeuille en liquiditeit
Conform het investeringsoverzicht in paragraaf 5.3 is voor de periode 2025-2029 een totaal investeringsbedrag geraamd van € 109,5 miljoen inclusief de huisvestingsopgave. Rekening houdend met vrijkomende cashflow uit afschrijvingen, herfinanciering en andere cashflowmutaties betekent dit een totaal aanvullende kapitaalbehoefte van € 87,6 miljoen over de periode 2025-2029. Daarmee zal de totale omvang van de langlopende leningen toenemen van € 10,9 miljoen primo 2025 tot circa € 88,5 miljoen ultimo 2029. Om de benodigde (project) financiering voor huisvesting aan te trekken en binnen de vereiste normen te blijven, zal expertise van een (externe) treasurer benodigd zijn.

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet is gesteld op 8,2% van het beleidsbegrotingstotaal, dit is voor 2026 een bedrag van € 5,3 miljoen. Zoals hierboven is aangegeven kan in 2026 tijdelijk kortlopend worden geleend tot maximaal deze grens, voordat de financiering langlopend wordt vastgelegd.

Renterisiconorm
Op grond van de wet Fido moet de beleidsbegroting inzicht verschaffen in de renterisiconorm voor de komende vier jaar van de organisatie. De renterisiconorm schrijft voor hoeveel maximaal geleend mag worden voor een periode langer dan één jaar.

De renterisiconorm bedraagt 20% van het beleidsbegrotingstotaal en bedraagt in 2026 € 12,3 miljoen. In de huidige leningenportefeuille is bij planning van het aflossingsschema rekening gehouden met deze limiet. Af te sluiten nieuwe financieringen worden zodanig gepland, dat de renterisiconorm niet wordt overschreden.

Renterisico norm	2025	2026	2027	2028	2029
Begrotingstotaal	62.254	63.481	66.297	68.559	70.903
Voorgeschreven percentage	20,00%	20,00%	20,00%	20,00%	20,00%
Renterisico norm	12.451	12.696	13.259	13.712	14.181
Renteherzieningen	-	-	-	-	-
Aflossingen	-443	-323	-323	-3.573	-323
Renterisico	-443	-323	-323	-3.573	-323
Renterisiconorm	12.451	12.696	13.259	13.712	14.181
Renterisico	-443	-323	-323	-3.573	-323
Ruimteonderderenterisiconorm	12.008	12.373	12.936	10.139	13.858

Een van de treasury-doelstellingen is een flexibele leningenportefeuille, waarvan het aflossingspatroon is afgestemd op de resterende looptijd van de onderliggende activa. Daarmee zal het renterisico in de eerste paar jaar minimaal zijn. Uit het overzicht blijkt dat het risico bij herfinanciering van de huidige portefeuille vooralsnog ruim binnen de renterisiconorm blijft.

Schatkistbankieren
Bij schatkistbankieren moeten decentrale overheden, alsook de VRG, hun tegoeden aanhouden bij het ministerie van Financiën. Bij verplicht schatkistbankieren is het niet meer mogelijk beleggingen en deposito's zelfstandig aan te gaan buiten het drempelbedrag. Het drempelbedrag is per 1 juli 2021 gelijk aan 2% van het begrotingstotaal, met een minimum van € 1 miljoen. Het drempelbedrag voor de VRG voor 2026 is € 1,3 miljoen.

3.4 Bedrijfsvoering

De VRG is continu bezig om haar bedrijfsvoering verder te optimaliseren, zo 'lean en mean' als mogelijk. Aanzetten hiertoe zijn gegeven, zoals informatieveiligheid en het streven naar BIO+ status, duurzaamheid in lijn met de geldende wet- en regelgeving, financiële transparantie en sturing en huisvesting. Ook zet de VRG verder in op een betere projectorganisatie en portfoliomanagement, waarin sectorbrede thematiek wordt opgepakt en uitgewerkt in een projectstructuur met duidelijke procesflow.

De kwaliteitsverbeteringen die de VRG doorvoert, zijn specifiek gericht op het optimaal ondersteunen van de vitale processen van crisisbeheersing en brandweerzorg, met als doel de continuïteit van deze processen te waarborgen.

3.4.1 Personeels- en organisatieontwikkeling

Strategische HR-agenda
In 2026 wordt gewerkt op basis van een strategische HR-agenda waarin doelen en prioriteiten op het gebied van HR zijn bepaald op basis van de HR-visie. Binnen de volgende thema's worden onderwerpen opgepakt en prioriteiten bepaald: (persoonlijk) leiderschap, cultuur en gedrag, toekomstgericht werkgeverschap en werknemerschap, HR-digitalisering en HR-fundament. Daarnaast krijgen, in aanvulling op de landelijke thema's, de volgende onderwerpen de komende jaren in ieder geval aandacht: strategisch personeelsbeleid/ strategische personeelsplanning, vrijwilligheid, hybride werken, diversiteit en inclusiviteit, veerkracht en vitaliteit, functiehuis.

(Persoonlijk) leiderschap
Een strategisch HR-thema dat specifiek wordt uitgelicht is het (persoonlijk) leiderschap. In 2022 is een start gemaakt met de gewenste leiderschapsontwikkeling, waarbij is begonnen bij het strategisch niveau. Dit wordt in 2025 en 2026 doorgezet naar de tactische en operationele laag. Ter ondersteuning van het (persoonlijk) leiderschap is eind 2022 een meervoudig onderhandse aanbesteding doorlopen waarin de inkoop van een instrument voor persoonlijkheidsprofielen is aanbesteed. Dit moet voor de komende jaren een gezamenlijk fundament bieden voor het investeren in persoonlijk leiderschap.

3.4.2 Informatiemanagement

Informatie vormt een fundamenteel en blijvend essentieel onderdeel van de VRG en noodzakelijk voor de continuïteit van de bedrijfsprocessen. Daarom willen we ook de komende jaren blijvende aandacht besteden aan en investeren in onze informatievoorziening.

Het belang van gedegen informatiemanagement is ook op landelijk niveau erkend, wat heeft geleid tot verschillende initiatieven waarin wij participeren. Deze initiatieven zijn gericht op het versterken van de informatievoorziening, zowel op regionaal als landelijk niveau. Een van de belangrijkste programma's is de ontwikkeling van een regionaal informatieknooppunt, dat zal aansluiten op het landelijke informatieknooppunt (KCR2). Daarnaast worden er nog twee andere programma's uitgevoerd, die zich richten op systemen, techniek, IT en data (onder water), en mensen en processen (boven water).

De financiering van deze initiatieven vindt plaats uit reguliere budgetten en extra beschikbare middelen, zoals de versterkingsgelden van de Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDuR). Om de interne informatiehuishouding te verbeteren, zijn er verschillende projecten gestart onder de paparplu: 'Grip op Informatievoorziening'. Dit met als doel de interne organisatie op orde te brengen en te zorgen voor aansluiting op landelijke voorzieningen, waaronder het KCR2, het landelijke crisissysteem (LCMS), de meldkamer en andere relevante infrastructuren. Tevens beogen we hiermee de samenwerking binnen het 3Noord-verband (Groningen, Friesland, Drenthe) te bevorderen.

Naast de ontwikkelingen rond cyberweerbaarheid zijn er tal van andere factoren die invloed hebben op onze informatiefunctie. Met het oog op 2026 streven wij ernaar een robuuste en toekomstbestendige informatievoorziening te realiseren, die niet alleen de operationele effectiviteit van de VRG waarborgt, maar ook een belangrijke bijdrage levert aan de veiligheid en samenwerking binnen onze regio en met landelijke partners.

3.4.3 Duurzaamheid

De toenemende schaarste aan grondstoffen en olie, evenals de verontrustende gevolgen van klimaatverandering en de impact op het milieu, vereisen steeds meer aandacht voor duurzaamheid.

In 2026 willen we verder uitvoering geven aan de CO2-reductie (onderdeel van de landelijke duurzaamheidsagenda Veiligheidsregio's) en het verdere verduurzamen van ons wagenpark (personenauto's) en onze gebouwen. Daarnaast

willen we de ingezette koers voortzetten en nieuwe initiatieven en samenwerkingen verkennen die ons in staat stellen verder te bouwen aan een duurzame toekomst voor onze organisatie en de samenleving als geheel.

Hoewel de financiële impact van deze initiatieven nog niet volledig in kaart is gebracht, streven we ernaar om binnen de bestaande financiële kaders te blijven. Dit wordt een hele opgave en kan de ambitie drukken. Maatregelen op het gebied van verduurzaming kunnen op termijn ook besparingen opleveren.

3.5 Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties, waarin de VRG zowel een bestuurlijk als financieel belang heeft. Er is sprake van een financieel belang als de VRG aansprakelijk is bij het niet nakomen van de verplichtingen door de rechtspersoon. Er is sprake van een bestuurlijk belang als de VRG vertegenwoordigd is in het bestuur of zeggenschap daarin kan uitoefenen.

Stichting BON

De bestuurlijke deelname, samen met de veiligheidsregio's Friesland en Groningen, in de Stichting Brandweeropleidingen Noord (BON), maakt de BON tot een verbonden partij. De stichting is aandeelhouder in de BON B.V. De BON B.V. heeft een 100%-deelneming in Oefencentrum Noord B.V. en Brandweeropleidingen Noord B.V. In 2025 zijn de statuten van Stichting BON gewijzigd. De impact van de wijzigingen wordt meegenomen in de actualisatie van de begroting 2026.

4 Overzicht van baten en lasten

Onderstaand is de ontwikkeling van baten en lasten inclusief meerjarenraming tot en met het jaar 2029 weergegeven, waarbij tevens de geactualiseerde beleidsbegroting 2025 is opgenomen per overzicht.

4.1 Overzicht baten en lasten per totaal en per programma

VRG (*1.000)	2025 Act. begroting	2026 Begroting	2027 Begroting	2028 Begroting	2029 Begroting
Gemeentelijke bijdrage regulier	52.121	53.708	55.679	57.567	59.518
Gemeentelijke bijdrage FLO	100	100	100	100	100
Extra gem. bijdrage negatief EV	0	0	0	0	0
Rijksbijdrage (BDUR)	11.015	11.015	11.015	11.015	11.015
Overige baten	398	398	398	398	398
Totale baten	**63.634**	**65.221**	**67.192**	**69.080**	**71.031**
Personele lasten	44.531	45.564	47.519	49.368	51.290
Materiele lasten	17.724	18.277	18.778	19.191	19.613
Totale lasten	**62.254**	**63.841**	**66.297**	**68.559**	**70.903**
Resultaat voor reserve mutaties	**1.380**	**1.380**	**896**	**521**	**129**
Reservemutaties	-1.380	-1.380	-896	-521	-129
Resultaat na reserve mutaties	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Brandweerzorg (* € 1.000)	2025 Act. begroting	2026 Begroting	2027 Begroting	2028 Begroting	2029 Begroting
Gemeentelijke bijdrage regulier	49.353	50.857	52.723	54.511	56.359
Gemeentelijke bijdrage FLO	100	100	100	100	100
Extra gem. bijdrage negatief EV	0	0	0	0	0
Rijksbijdrage (BDUR)	8.276	8.276	8.276	8.276	8.276
Overige baten	326	326	326	326	326
Totale baten	**58.055**	**59.559**	**61.425**	**63.213**	**65.061**
Personele lasten	39.950	40.898	42.653	44.312	46.037
Materiele lasten	16.725	17.280	17.759	18.150	18.549
Totale lasten	**56.675**	**58.179**	**60.412**	**62.462**	**64.586**
Resultaat voor reserve mutaties	**1.380**	**1.380**	**1.013**	**750**	**475**
Reservemutaties	-1.380	-1.380	-1.013	-750	-475
Resultaat na reserve mutaties	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Rampenbestrijding en crisisbeheersing (* € 1.000)	2025 Act. begroting	2026 Begroting	2027 Begroting	2028 Begroting	2029 Begroting
Gemeentelijke bijdrage regulier	785	810	839	868	897
Rijksbijdrage (BDUR)	1.438	1.448	1.448	1.448	1.448
Overige baten	72	72	72	72	72
Totale baten	**2.295**	**2.330**	**2.359**	**2.388**	**2.417**
Personele lasten	1.700	1.740	1.815	1.886	1.960
Materiele lasten	595	589	602	615	629
Totale lasten	**2.295**	**2.330**	**2.417**	**2.501**	**2.589**
Resultaat voor reserve mutaties	**0**	**0**	**-58**	**-114**	**-171**
Reservemutaties	0	0	58	114	171
Resultaat na reserve mutaties	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

GKG (* € 1.000)	2025 Act. begroting	2026 Begroting	2027 Begroting	2028 Begroting	2029 Begroting
Gemeentelijke bijdrage regulier	1.437	1.481	1.535	1.587	1.641
Rijksbijdrage (BDUR)	10	0	0	0	0
Overige baten	0	0	0	0	0
Totale baten	**1.447**	**1.481**	**1.535**	**1.587**	**1.641**
Personele lasten	1.253	1.282	1.337	1.390	1.444
Materiele lasten	195	198	203	207	212
Totale lasten	**1.447**	**1.481**	**1.540**	**1.597**	**1.655**
Resultaat voor reserve mutaties	**0**	**0**	**-5**	**-10**	**-15**
Reservemutaties	0	0	5	10	15
Resultaat na reserve mutaties	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

GHOR (* € 1.000)	2025 Act. begroting	2026 Begroting	2027 Begroting	2028 Begroting	2029 Begroting
Gemeentelijke bijdrage regulier	545	561	582	601	622
Rijksbijdrage (BDUR)	1.291	1.291	1.291	1.291	1.291
Overige baten	0	0	0	0	0
Totale baten	**1.836**	**1.852**	**1.873**	**1.892**	**1.913**
Personele lasten	1.628	1.643	1.713	1.780	1.850
Materiele lasten	208	209	214	218	223
Totale lasten	**1.836**	**1.852**	**1.927**	**1.999**	**2.073**
Resultaat voor reserve mutaties	**0**	**0**	**-54**	**-106**	**-160**
Reservemutaties	0	0	54	106	160
Resultaat na reserve mutaties	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

4.2 Geprognosticeerde balans

In het onderstaande overzicht is de geprognosticeerde balans (per 31-12 van enig jaar) opgenomen.

Activa (x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Materiele vaste activa	39.662	46.942	54.222	70.125	92.575	113.481
Vorderingen	1027	1027	1027	1027	1027	1027
Liquide middelen	118	118	118	118	118	118
Totaal activa	**40.807**	**48.087**	**55.367**	**71.270**	**93.720**	**114.626**

Passiva (x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Eigen vermogen	9.775	9.775	10.322	10.730	10.724	10.724
Voorzieningen	11.596	11.596	10.150	9.212	8.092	6.914
Langlopende schulden	10.904	18.184	26.363	42.796	66.372	88.456
Vlottende passiva	8.532	8.532	8.532	8.532	8.532	8.532
Totaal passiva	**40.807**	**48.087**	**55.367**	**71.270**	**93.720**	**114.626**

In de voorspelde balans is rekening gehouden met de geplande investeringen voor 2025-2029 (inclusief strategisch huisvestingsplan /vervanging Sontweg) en een stabiel werkkapitaal. Ook zijn de geplande mutaties in reserves en voorzieningen, zoals in de eerdere paragrafen genoemd, verwerkt. De behoefte aan langlopende financiering is bepaald op basis van het meerjareninvesteringsplan, de vastgelegde financieringsstructuur en cashflowmutaties. De rentelast voor deze financiering is gedekt in de begroting 2026. Bovenstaande balans is de basis voor de berekende financiële kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen.

4.3 Toelichting meerjarenraming

Algemeen

Deze begroting inclusief meerjarenraming is opgesteld aan de hand van de uitgangspunten in de kaderbrief 2025-2028. Zoals uit deze kaderbrief blijkt, spelen er meerdere landelijke en regionale ontwikkelingen die nog omkleed zijn met (financiële) onzekerheden. Zoals vorig jaar al geschetst is de nullijn nog steeds het uitgangspunt, maar rondom huisvesting en Functioneel Leeftijdsontslag (FLO) niet meer haalbaar.

De komende jaren zullen ook op andere ontwikkelingen extra stappen gezet moeten worden, maar de meeste hiervan zijn momenteel te onzeker om te kwantificeren. Bij nieuwe ontwikkelingen sluiten we aan bij de gemaakte financiële afspraken (hygiëneregels). Dit betekent het volgende:

- Er wordt onderscheid gemaakt tussen autonome (niet-beïnvloedbare) ontwikkelingen en niet-autonome (beïnvloedbare) ontwikkelingen.
- Autonome ontwikkelingen leiden in principe tot uitzetting van de begroting;
- Niet-autonome ontwikkelingen worden voorgelegd aan het bestuur inclusief risico's, financieel effect en dekking.
- We geven invulling aan wettelijke taken vanuit een realistisch perspectief.
- Onze landelijke inzet is om financiële effecten van nieuwe ontwikkelingen te verkleinen.
- We kijken expliciet naar financieringsmogelijkheden door derden.

Huisvesting en vastgoed
In de beleidsbegroting 2024 is een financiële stap gezet met betrekking tot het strategisch huisvestingsplan door toevoeging van een fondsvorming en uitzetting voor de eerste tien jaren van € 1,3 miljoen. Met betrekking tot het nieuwbouwplan Sontweg is sprake van ontstane vertraging in de planning. Op dit moment is nog geen nieuwe doorrekening voor deze nieuwbouwplannen beschikbaar en de VRG rekent daarom in deze begroting met dezelfde totaalsom voor nieuwbouw Sontweg zoals gebruikt in de besluitvormingsstukken van juli 2023. We merken hierbij op dat deze investeringen en verschoven planning voor de volledigheid van de meerjarendoorkijk wel in alle tabellen zijn verwerkt, maar dat bestuurlijke besluitvorming over de vervolgfases nog moet plaatsvinden.

Voor huisvesting stedelijk gebied is vanaf de begroting 2023 al € 100.000 per jaar toegevoegd ter dekking van rentekosten voorbereidingskrediet. Vanwege de vertraging in de planning is in 2023 nog geen voorbereidingskrediet aangetrokken.In 2025 wordt naar verwachting het benodigde voorbereidingskrediet, mogelijk in gedeelten, aangetrokken. We hebben € 100.000 aan bespaarde rentekosten in 2023 toegevoegd aan de bestemmingsreserve huisvesting. In 2026 is het dan ook niet nodig om de gemeentelijke bijdrage te verhogen met de volgende stap in rentekosten. In de actualisatiebegroting 2026 volgt een update van deze ontwikkeling.

Herijking gemeentefonds/effecten op verdeelsleutel
Vanaf 2026 worden onze gemeenten geconfronteerd met een oplopend tekort in de financiën, doordat de kosten stijgen en het Rijk gemeenten onvoldoende middelen geeft om taken naar behoren uit te voeren. Het Rijk wil per 2026 drie miljard euro korten op het gemeentefonds. De gemeenten zetten de lobby richting het Rijk om de korting op het gemeentefonds weer van tafel te krijgen stevig door. De eventuele effecten van deze landelijke ontwikkeling voor 2026 en verder voor de VRG zijn op dit moment nog niet in te schatten.

4.4 Financiële ontwikkelingen beleidsbegroting 2026

Autonome (niet-beïnvloedbare) ontwikkelingen die leiden tot uitzetting van de begroting:

- Versterkingsmiddelen BDuR
  Voor veiligheidsregio's zijn vanaf 2023 versterkingsmiddelen oplopend tot 83 miljoen euro structureel beschikbaar gesteld voor de verhoging van de brede doeluitkering rampenbestrijding (BDuR) van het Rijk. Deze versterkingsmiddelen zijn bedoeld voor het versterken van de crisisfunctie binnen de Veiligheidsregio met een grote nadruk op informatievoorziening. De toekenning voor 2024 is definitief en dit betekent voor de VRG een structurele extra bijdrage van € 1,8 miljoen in 2024 en zou oplopen tot € 2,6 miljoen in 2026 en verder. De geraamde bijdrage voor 2026 is nu € 2,3 miljoen. In de decembercirculaire is aangegeven dat op grond van het Hoofdlijnenakkoord en de uitwerking in het regeerprogramma de totale BDUR met 10% zal worden gekort met de inzet om in de voorjaarsnota komende zomer duidelijkheid te geven hoe dit zal gaan uitwerken. Wij gaan voorlopig uit van een status quo.
  Wij zetten deze middelen zo efficiënt mogelijk in voor de opgaven waar we voor staan. De opgaven en taken hebben daarmee **geen** effect op de gemeentelijke bijdrage.
- Indexering 2026
  Indexering van de (meerjaren)begroting vindt plaats op basis van loon- en prijsontwikkeling, zoals opgenomen in de financiële verordening. Conform de verhouding (70/30) tussen de personele en materiele lasten is de gewogen indexatie 3,04%. De beleidsbegroting 2026 is geïndexeerd met 3,04% (€ 1.587 duizend) en deze is als volgt berekend:

Looncomponent				
2026				
Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers *	3,40%			
Totale indexatie looncomponent in 2026		**3,40%**	**Weging 70**	**2,38%**
Materieelcomponent (IMOC)				
2026				
Prijs overheidsconsumptie, netto materieel *	2,20%			
Totale indexatie materieelcomponent in 2026		**2,20%**	**Weging 30**	**0,66%**
* Gebaseerd op tabel 4.2.2 septembercirculaire 2024 Gemeentefonds			**Totaal**	**3,04%**

De meerjarige indexatie is volgens dezelfde systematiek gebaseerd op onderstaande tabel uit de septembercirculaire 2024 van het gemeentefonds:

Tabel 4.2.2 Prijsindexen CPB* MEV 2025 en CEP 2024**

mutaties per jaar in %	2024	2025	2026	2027	2028	2029***
Prijs bruto binnenlands product (pbbp)	4,0	2,7	2,6	2,6	2,5	2,5
Prijs nationale bestedingen (pnb)	3,3	2,6	2,6	2,6	2,5	2,5
Nationale consumentenprijsindex (cpi)	2,9	3,4	2,4	2,3	2,3	2,3
Loonvoet sector overheid	6,4	4,7	3,8	4,8	4,0	4,0
Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers	5,6	4,8	3,4	4,3	3,9	3,9
Prijs bruto overheidsinvesteringen (iboi)	3,0	2,3	2,2	2,1	2,1	2,1
Prijs overheidsconsumptie, netto materieel (imoc)	2,9	2,7	2,2	2,2	2,2	2,2

* toelichting/ verduidelijking bij de kerngegevens is te vinden op: https://www.cpb.nl/artikel/toelichting-bij-kerngegevenstabel
** 2025 is op basis van de MEV 2025, 2024 en 2026 - 2028 is op basis van de CEP 2024
*** cijfers 2028 zijn doorgetrokken naar 2029

- FLO – bijdrage
  Bij het opstellen van de jaarstukken 2019 is een voorziening getroffen van € 15,2 mln. (netto contante waarde) voor de toekomstige FLO-kosten tot en met 2045. Hierdoor ontstond een negatieve algemene reserve. Destijds is afgesproken om de deelnemersbijdrage in de periode 2020-2024 te verhogen en na die vijf jaar nadere afspraken te maken met de gemeenten over de resterende FLO-kosten.

  De totale FLO-kosten worden jaarlijks geactualiseerd door een extern adviseur, waarmee ook de voorziening jaarlijks wordt geactualiseerd. Voor 2026 en verder is berekend dat jaarlijks € 100.000 noodzakelijk is tot 2045. Dit wordt veroorzaakt doordat sprake is van wijzigingen in de (fiscale) regelgeving en een netto-inkomensgarantie. De berekening is afgestemd met de accountant en de uitzetting van € 100.000 voor de jaren 2025-2029 is opgenomen in deze beleidsbegroting conform de kaderbrief. Onderdeel van de afspraken met de gemeenten is dat de bijdrage FLO jaarlijks wordt na gecalculeerd. Over vijf jaar wordt de bijdrage opnieuw geëvalueerd.

De hierboven geschetste financiële ontwikkelingen zijn verwerkt in alle tabellen in deze begroting.

4.5 EMU-saldo

Centraal Bureau voor de Statistiek
www.cbs.nl/kredo

Vragenlijst
Berekening EMU-saldo
Gemeenschappelijke Regeling EMU (0823)

Algemene gegevens:	
Overheidslaag:	**Gemeenschappelijke Regeling**
Berichtgevernaam:	**EMU**
Berichtgevernummer:	**0823**
Jaar:	**2025**
Naam contactpersoon:	Stephan Hoekman
Telefoon:	0881624669
E-mail:	finbeleid@vrgroningen.nl
Bestandsnaam:	EMU250050823.XLS

	Omschrijving	2024 x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2024, aangevuld met raming resterende periode	2025 x € 1000,- Volgens begroting 2025	2026 x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2026
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	3.719	748	108
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	1.443	11.496	20.528
3.	Mutatie voorzieningen	-1.445	-938	-1.120
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5.	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo		**831**	**-11.686**	**-21.540**

5 Bijlagen

Veiligheidsregio
Groningen

5.1 Taakvelden

Begroting 2026	VRG totaal			Brandweer			Crisisbeheersing			Gemeentelijke kolom			GHOR		
Taakveld (* € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0. Bestuur en ondersteuning															
0.1 Bestuur	-	1.547	-1.547	-	1.547	-1.547	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0.4 Overhead	24	14.558	-14.534	24	14.275	-14.251	-	283	-283	-	-	-	-	-	-
0.5 Treasury	168	166	2	168	166	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0.8 Overige baten en lasten	913	20	892	776	20	755	79	-	79	58	-	58	-	-	-
0.10 Mutaties reserves	-	1.380	-1.380		1.380	-1.380	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten															
1. Veiligheid															
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	64.116	42.384	21.732	58.590	37.005	21.585	2.250	2.047	204	1.423	1.481	-57	1.852	1.852	0
2. Verkeer, vervoer en waterstaat															
2.1 Verkeer en vervoer	-	840	-840	-	840	-840	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing															
8.3 Wonen en bouwen	-	4.324	-4.324	-	4.324	-4.324	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	**65.221**	**65.221**	**-**	**59.559**	**59.559**	**-**	**2.330**	**2.330**	**-**	**1.481**	**1.481**	**-**	**1.852**	**1.852**	**-**

Conform het BBV is hieronder een overzicht opgenomen met het verdelingsprincipe op basis waarvan de taakvelden over de programma's zijn verdeeld.	
Taakveld	
0.1 Bestuur	Betreft kosten voor (ondersteuning) bestuur en accountantskosten.
0.4 Overhead	O.b.v. Notitie Overhead - juli 2016 Commissie BBV. Ondersteunende taken niet direct dienstbaar aan de externe klant of het externe product behoren tot overhead. Dit zijn Planning en Control, Financiën, HRM, OR, Inkoop, Communicatie, Juridische zaken, Informatievoorziening en Automatisering, Facilitaire zaken, post/document verwerking en Huisvesting.
0.5 Treasury	Activiteiten ten aanzien van financiering en betalingsverkeer zoals rentebaten en rentelasten.
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	Geen sprake van vennootschapsbelasting binnen de Veiligheidsregio Groningen.
0.10 Mutaties reserves	Alle toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	Na resultaatbestemming is hier het jaarresultaat zichtbaar.
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	Alle reguliere taken van de brandweer en taken in verband met het beperken en bestrijden van rampen en zware ongevallen, inclusief GHOR en Bevolkingszorg.
2.1 Verkeer en vervoer	Betreft bluswatervoorziening.
8.3 Wonen en bouwen	Advies, toetsing en handhaving van brandveiligheid.

5.2 Risico's uit paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

De in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing opgenomen risico's zijn begin 2025 geactualiseerd. Hieronder is een uitwerking opgenomen van de genoemde risico's in de paragraaf weerstandsvermogen.

	Paraatheid vrijwilligers
Omschrijving	Paraatheid is van groot belang voor een snelle en doeltreffende uitvoering van de brandweerzorg, en is in algemene zin een continu aandachtspunt. Om de paraatheid op een zo hoog mogelijk niveau te houden dan wel te krijgen, wordt continu naar mogelijkheden gezocht ter verbetering. Deze verbeteringen worden gezocht op het gebied van personeel (boeien en binden van vrijwilligers, piketten), materieel en procedures, kazernes en organisatievormen. Door het uitrukken met afwijkende voertuigbezettingen te faciliteren (met onder meer slimme pagers en opleiding en oefenen) en te zorgen voor een netwerk van elkaar ondersteunende posten, worden zowel een snelle eerste uitruk als de benodigde slagkracht georganiseerd.
Risico	250.000
Kans	Hoog

	Programma aardbevingen
Omschrijving	Door het ontbreken van structurele dekking voor het programma aardbevingen is het opbouwen, maar vooral ook het borgen van adequate kennis binnen onze formatie een uitdaging. Door de provincie Groningen is een bijdrage toegezegd tot en met 2024; het risico bestaat dat voor de lange termijn geen dekking is voor deze werkzaamheden. Er worden momenteel gesprekken gevoerd over de verlenging van de subsidie; naar verwachting komt hierover in de eerste helft van 2025 duidelijkheid.
Risico	325.000
Kans	Middel

	Wet op de Veiligheidsregio's
Omschrijving	Uit de evaluatie van de Wet op de Veiligheidsregio's is geconcludeerd dat de veiligheidsregio's goed functioneren als het gaat om regionale branden, incidenten en crises. Omdat crises ingewikkelder worden en regionale grenzen overschrijden, is meer samenwerking nodig; tussen veiligheidsregio's met crisispartners en met het Rijk. Daarom moet er, met behulp van een taskforce, een nieuwe wet komen die daarvoor zorgt. Ook binnen VRG zien we nieuwe risico's, zoals cyber en klimaatverandering, maar ook het vraagstuk maatschappelijke weerbaarheid en de taken die we daarvoor moeten uitvoeren. De financiële effecten zijn op dit moment nog niet te overzien.
Risico	-
Kans	Hoog

	Achterstallig onderhoud
Omschrijving	In juli 2023 zijn de huisvestingsplannen voor de diverse kazernes in het algemeen bestuur vastgesteld. Het onderhoud aan de betreffende kazernes zal aangepast worden aan de nog resterende levensduur. Dit brengt het risico mee dat onvoorziene kosten zich voor kunnen doen. Voor de kazernes die niet op korte termijn ver(nieuw)bouwd worden, geldt dat regulier invulling wordt gegeven aan de meerjaren onderhoudsplanning (MJOP). Ook hier bestaat als gevolg van de gemiddelde (hoge) leeftijd van de kazernes het risico op tussentijds onvoorziene kosten.
Risico	250.000
Kans	Hoog

	Tweede loopbaanbeleid
Omschrijving	Momenteel wordt een landelijk onderzoek uitgevoerd naar het maximaal 20 jaar uitvoeren van bezwarende beroepsbrandweerfuncties. De toekomstige uitstroom als gevolg van het tweede

	loopbaanbeleid is onzeker en het 'hernieuwde tweede loopbaanbeleid' gaat tot extra kosten leiden. We hebben voorlopig een globale inschatting gemaakt van het risico.
Risico	500.000
Kans	Hoog

	Multidisciplinaire crisisorganisatie
Omschrijving	De crises in de afgelopen jaren hebben laten zien dat ze een grote impact op de werkzaamheden van VRG hebben. VRG werkt in de multidisciplinaire crisisorganisatie intensief samen met ketenpartners, levert een stevige bijdrage aan de risico- en crisiscommunicatie en complexe juridische advisering. De bestaande crisisstructuur is uitgebouwd naar datgene wat nodig is om de uitdagingen het hoofd te bieden; we acteren flexibel op de aard en de duur van deze crises. Voor de meerkosten van deze crises zijn in specifieke gevallen landelijke compensatieregelingen. Zeker is dat de diverse crises impact hebben op de reguliere bedrijfsvoering. We kunnen nog niet overzien wat dit betekent voor de langere termijn.
Risico	-
Kans	Hoog

	Omgevingswet
Omschrijving	De Omgevingswet is inwerking getreden op 1 januari 2024. De stelselherziening Omgevingswet brengt een intensieve taakverandering voor veiligheidsregio's met zich mee op het gebied van risicobeheersing. Uit een eerder onderzoek van Cebeon volgt dat de Omgevingswet extra kosten met zich meebrengt voor veiligheidsregio's die door het Rijk niet zijn voorzien. Zoals benoemd is de verwachting dat deze nieuwe taken per saldo een extra inzet van 2-3 fte vragen van VRG. Zowel vanuit het Rijk (interbestuurlijke financiële monitor Omgevingswet) als vanuit de veiligheidsregio's lopen nieuwe onderzoeken naar de omvang van deze taken. Financiële vertaling wordt nog verwacht en VRG is van mening dat extra taken door het Rijk gefinancierd moeten worden.
Risico	100.000
Kans	Hoog

	FLO
Omschrijving	In 2018 is een landelijk FLO-akkoord gesloten tussen werkgevers en vakbonden voor beroepsmedewerkers van de brandweer die voor 2006 een repressieve functie vervulden. Naast de gevormde voorziening bevat het FLO-akkoord een aantal onderdelen waar landelijke besluitvorming over moet plaatsvinden en die tot een stijging van de benodigde voorziening kunnen leiden, zoals cao-loonstijgingen en werkgeversbijdragen tot 2045. De actualisatie van de totale FLO-kosten wordt jaarlijks herrekend door een externe adviseur en de voorziening zal daarmee ook jaarlijks geactualiseerd worden. Het opgenomen risico is gebaseerd op de jaarlijkse aanvullende dotaties in de afgelopen jaren.
Risico	1.000.000
Kans	Hoog

	Cyber- en informatiebeveiliging
Omschrijving	De crisisorganisatie van veiligheidsregio's biedt ondersteuning aan ketenpartners bij verstoring of uitval, wanneer de openbare orde en veiligheid in gevaar kan komen. De veiligheidsregio's kunnen zelf echter ook worden getroffen door storing en uitval. De interne informatiebeveiliging dekt de vitale en kritische processen binnen VRG. De veiligheidsregio's maken (nog) geen onderdeel uit van de Nederlandse vitale infrastructuur, zoals bijvoorbeeld de politie. Landelijk wordt verkend of de veiligheidsregio's gekenmerkt kunnen worden als vitale aanbieder via NIS2. Voor de veiligheidsregio's betekent dit een verdere investering in de informatiebeveiliging per regio. De organisatorische en financiële gevolgen hiervan worden in kaart gebracht."
Risico	PM
Kans	Hoog

	Cybercriminaliteit
Omschrijving	Cybercriminaliteit is een moedwillige handeling om een organisatie schade aan te brengen of een verstoring te veroorzaken met politiek of financieel gewin. Gevolgen die hieruit kunnen voortvloeien, zijn het platleggen van de digitale infrastructuur, het aanrichten van imagoschade, het stellen van financiële eisen voor herstel/continuïteit en verlies/diefstal van vertrouwelijke informatie/persoonsgegevens.
Risico	PM
Kans	Hoog

	Brandkranen
Omschrijving	De VRG heeft een overeenkomst met het Waterbedrijf Groningen over het gebruik van brandkranen. In de overeenkomst staat dat beide partijen de overeenkomst kunnen ontbinden met een opzegtermijn van twee jaar. Indien het Waterbedrijf hiertoe over zou gaan uit oogpunt van vitaal belang, leidt dit tot financiële en organisatorische problemen voor de VRG."
Risico	PM
Kans	Laag

	Hardheidsclausule na dienstongevallen
Omschrijving	Voor vrijwilligers is als gevolg van de gewijzigde landelijke regeling dienstongevallen een hernieuwde invulling gegeven aan de hardheidsclausule. Op basis van de schadecijfers uit het verleden is een inschatting gemaakt van het risico. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen medewerkers die in dienst zijn voor 1 januari 2024 en medewerkers die na 1 januari 2024 in dienst zijn gekomen.
Risico	450.000
Kans	Laag

	Meldkamer Noord-Nederland
Omschrijving	Om de CaCo-functie structureel 24/7 te borgen is een uitzetting nodig van 3,1 fte binnen de MNN. De kosten hiervoor bedragen € 352.000 per jaar. Het structureel (financieel) borgen van de functie van Coördinator Crisisbeheersing binnen MNN kost € 124.000 per jaar. Deze kosten worden door de 3 veiligheidsregio's gedragen: voor VRG betekent dit een uitzetting van respectievelijk € 120.000 en € 42.000. In de begroting 2024 van de VRG is een bedrag opgenomen voor de uitzetting zoals opgenomen in de notitie CaCo 2023 2024 2025 e.v. d.d. 11-7-2023. Het extra bedrag wat in 2024 hiervoor reeds is opgenomen bedraagt afgerond € 100.000. Dit betekent dat voor 2025 en verder dit leidt tot een uitzetting van (162.000 – 100.000) € 62.000 van de begroting van de VRG. Voor 2025 is deels dekking georganiseerd, het restant wordt uit de vooruit ontvangen frictiekosten gedekt, welke op de balans staan. Vanaf 2026 dient dit uit de uitzetting Crisisbeheersing (83 miljoen) te worden gedekt.
Risico	162.000
Kans	Hoog

	Korting BDuR
Omschrijving	Uit de begroting van J&V volgt dat de specifieke uitkering Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDuR) met ingang van 2026 met een budgetkorting van 10% wordt uitgekeerd aan veiligheidsregio's. Dit levert een korting van € 1,1 miljoen per jaar op voor de begroting van VRG. Op de landelijke tafels wordt geprobeerd deze korting van tafel te krijgen. De uitkomst hiervan is nog onduidelijk.
Risico	1.100.000
Kans	Hoog

	Nieuwbouw Arrivalocatie en Winschoterdiep Groningen
Omschrijving	Met betrekking tot het nieuwbouwplan aan de Sontweg is de planningshorizon opgeschoven en de oplevering nu voorzien in het jaar 2030. Dit betekent dat de exploitatiekosten van deze nieuwbouw vanaf 2031 volledig in de begroting van VRG zullen vallen. Door het verschuiven van de horizon bestaat het risico dat kosten stijgen ten opzichte van de afgegeven calculaties in juli 2023.
Risico	PM
Kans	Middel

	PFAS
Omschrijving	Het Veiligheidsberaad heeft de Raad van Commandanten en Directeuren Veiligheidsregio (RCDV) gevraagd om de landelijke ontwikkelingen inzake PFAS inzichtelijk te maken en te coördineren. Dit heeft betrekking op de gevolgen van het gebruik van PFAS-houdend blusschuim door veiligheidsregio's. In Groningen is de transitie naar PFAS-vrij blusschuim afgerond. In de bluskleding en in het operationeel uniform bevindt zich een vorm van PFAS die is toegestaan (type C6). De provincie heeft onderzoek gedaan naar PFAS-verontreiniging bij locaties van de VRG. De onderzoeksresultaten gaven geen aanleiding voor vervolgonderzoek.
Risico	PM
Kans	Hoog

	PTSS
Omschrijving	Er is een landelijke regeling in ontwikkeling voor de zorg en ondersteuning van PTSS-gevallen. Voor deze regeling is echter nog geen financiële dekking opgenomen. Door het ontbreken van financiële middelen ontstaat het risico dat niet aan de landelijke verwachtingen kan worden voldaan. Dit kan leiden tot een verminderde kwaliteit van zorg en ondersteuning voor PTSS-gevallen en kan extra druk leggen op de reeds beperkte beschikbare middelen.
Risico	PM
Kans	Hoog

	Verduurzaming
Omschrijving	In 2026 willen we verder uitvoering geven aan de CO2-reductie (onderdeel van de landelijke duurzaamheidsagenda Veiligheidsregio's) en het verdere verduurzamen van ons wagenpark (personenauto's). We voorzien dat gezien de prijsontwikkelingen in de afgelopen jaren dit een hele opgave kan worden. Omdat de financiële impact van deze initiatieven nog niet volledig in kaart is gebracht, nemen we deze vooralsnog als P.M. op.
Risico	PM
Kans	Hoog

	Vakbekwaamheid
Omschrijving	Aantoonbare vakbekwaamheid verbeteren door een betere aansluiting van de visie op vakbekwaamheid bij de actualiteit en daarmee bij te dragen aan veiligheid, professionaliteit en kwalitatief goede hulpverlening van de brandweerorganisatie. bijdragen aan- en zorgen voor samenhang tussen de verschillende processen binnen brandweerzorg.
Risico	285.000
Kans	Hoog

	Verplichtend karakter vrijwilligers (structureel)
Omschrijving	Als gevolg van Europese wetgeving wordt op landelijk niveau gewerkt aan de implementatie van 'Het verplichtend karakter' vrijwilligers (bouwsteen 1). De kosten voor implementatie zijn landelijk geraamd op € 35 miljoen. Voor de VRG zijn de kosten incidenteel geraamd op € 2.800.000,- en structureel op € 500.000,-. Ook in dit dossier zijn de gesprekken met de minister gaande, maar is het financieringsvraagstuk nog niet opgelost. Ook zal bij de invoering moeten worden gekeken wat dit betekent voor de vrijwilligers in Groningen. De VRG is overigens geen voorstander en heeft juridisch laten uitzoeken dat dit betwistbaar is.
Risico	500.000
Kans	Hoog

	Verplichtend karakter vrijwilligers (incidenteel)
Omschrijving	Als gevolg van Europese wetgeving wordt op landelijk niveau gewerkt aan de implementatie van 'Het verplichtend karakter' vrijwilligers (bouwsteen 1). De kosten voor implementatie zijn landelijk geraamd op € 35 miljoen. Voor de VRG zijn de kosten incidenteel geraamd op € 2.800.000,- en structureel op € 500.000,-. Ook in dit dossier zijn de gesprekken met de minister gaande, maar is het financieringsvraagstuk nog niet opgelost. Ook zal bij de invoering moeten worden gekeken wat dit betekent voor de vrijwilligers in Groningen. De VRG is overigens geen voorstander en heeft juridisch laten uitzoeken dat dit betwistbaar is.
Risico	2.800.000
Kans	Hoog

	Brandbestrijding als Specialisme
Omschrijving	In 2025 onderzoeken we of en hoe we de veiligheid en effectiviteit van onze brandbestrijding in de toekomst kunnen waarborgen met de introductie van Brandbestrijding als Specialisme (BAS). Met BAS kunnen we expliciet keuzes maken in wat we onder altijd uit te voeren basisbrandweerzorg verstaan en vanaf welk moment we gaan specialiseren. Wanneer dit onderzoek zou leiden tot de inrichting van een specialistisch team en er investeringen nodig zijn in nieuw materieel dat specifiek geschikt is voor complexe en gevaarlijke brandscenario's, dan betekent dit een uitzetting van de begroting. Keuzes hierin worden met aparte voorstellen aan het bestuur voorgelegd.
Risico	PM
Kans	Hoog

	Taakveld hulpverlening
Omschrijving	In 2025 verkennen we wat er nodig is om binnen het taakveld hulpverlening te werken volgens de landelijke visie hulpverlening. Voor een groot gedeelte in de ''traditionele technische hulpverlening '' doen we dit al, maar ook hier moet worden versterkt op nieuwe risico's met nu nog niet exact te duiden financiële consequenties in 2026.
Risico	PM
Kans	Laag

	Vervangingsinvesteringen
Omschrijving	De afgelopen jaren is de VRG geconfronteerd met hogere vervangingsinvesteringen dan begroot als gevolg van de (enorm) stijgende kosten. Dit geldt voor de voertuigen, gebouwen en materialen. Het gaat hier om stijgingen die groter zijn dan de indexatie op basis van de hygiëneregels.
Risico	PM
Kans	Laag

5.3 Investeringen

Onderstaand een overzicht van de voorgenomen investeringen voor 2025 tot en met 2029:

Omschrijving (in euro)	Investerings-behoefte totaal 2025-2029	2025	2026	2027	2028	2029
Huisvesting	92.490.872	8.017.872	10.813.000	25.642.000	21.804.000	26.214.000
Voertuigen/vaartuigen	26.686.800	2.821.500	10.825.300	3.844.000	6.387.000	2.809.000
Inventaris rijdend materieel	1.369.000	31.000	404.000	133.000	186.000	615.000
Materieel/materiaal	1.109.000	519.000	450.000	-	50.000	90.000
Persoonlijke bescherming middelen/kleding	765.000	225.000	75.000	330.000	135.000	-
ICT	2.489.000	1.068.000	242.000	782.000	257.000	140.000
Overige materiele vaste activa	92.000	92.000	-	-	-	-
Grond	-	-	-	-	-	-
Totaal investeringen	**125.001.672**	**12.774.372**	**22.809.300**	**30.731.000**	**28.819.000**	**29.868.000**
Realisatie index %		90%	90%	90%	90%	80%
Realisatie index in bedragen	**109.514.705**	**11.496.935**	**20.528.370**	**27.657.900**	**25.937.100**	**23.894.400**

Dit investeringsoverzicht is geactualiseerd in oktober 2024. Het investeringsplan gaat uit van vervanging van bestaand materieel en ICT-voorzieningen. De genoemde prijzen zijn exclusief verduurzaming en gebaseerd op het prijspeil 2024. Met betrekking tot de huisvesting zijn de getallen vanuit de besluitvorming in juli 2023 gepresenteerd, met een verschuiving in tijd. We merken hierbij op dat de investeringen vanaf 2026 en verder aangaande vervanging Sontweg voor de volledigheid wel in het overzicht zijn opgenomen, maar dat bestuurlijke besluitvorming over de vervolgfases nog moet plaatsvinden.
Er is uitgegaan van actuele prijzen en bekende reguliere indexeringen uit (landelijke) contracten. Voor 2025 is voor het grootste gedeelte een indexatie gehanteerd van 3,24% (behalve waar andere contract gebonden percentages gelden), de gehanteerde jaren daarna is grotendeels gerekend met een percentage van 3,1%. Of dit afdoende gaat zien zijn voor de langere termijn valt nu nog niet te overzien. Gezien de onzekerheid in de planning van sommige investeringen rekenen we met een realisatie index van 90% voor de jaren 2025 t/m 2028 en voor de jaren daarna met een percentage van 80%.
In afwachting van de aanbesteding vervanging dienstvoertuigen 3Noord is voor wat betreft deze voertuigen gerekend met investeringsbedragen gebaseerd op fossiele brandstoffen.

5.3.1 Ontwikkeling kapitaallasten

We blijven een opwaartse druk op de kapitaallasten zien, mede door de noodzakelijke vervanging van materieel dat in sommige gevallen forse prijsstijgingen laat zien. Deze vervangingsinvesteringen kunnen leiden tot een piek in de uitgaven.
Het handhaven van het huidige areaal binnen het beschikbare budget vraagt om strakke financiële sturing. Dankzij de invoering van de egalisatiereserve kapitaallasten zijn we in staat stabiliteit te creëren op de kapitaallasten in de begroting. Hierdoor zijn er geen onverwachte mutaties in de gemeentelijke bijdragen. Er is echter nog steeds geen ruimte voor nieuwe uitbreidingsontwikkelingen. We blijven hierbij vasthouden aan de afspraken zoals vastgelegd in de financiële verordening en de financiële hygiëneregels.

5.4 Gemeentelijke bijdrage

	Inwoners dec-2024	GHOR	Crisis beheersing	Gemeentelijke Kolom	Brandweer	Totaal primitieve gem. bijdrage VRG in 2026	Vergelijking begroting 2025 act.
Inwonerbijdrage 2025-actueel		**€ 0,91**	**€ 1,31**	**€ 2,39**	**€ 82,24**		
Indexatie	3,04%	*€ 0,03*	*€ 0,04*	*€ 0,07*	*€ 2,50*		
Inwonerbijdrage 2026-primitief		**€ 0,93**	**€ 1,35**	**€ 2,46**	**€ 84,74**		
Eemsdelta	45.106	**42.091**	**60.722**	**111.062**	**3.116.540**	**3.330.415**	**3.232.157**
Oldambt	39.405	**36.771**	**53.048**	**97.025**	**2.813.548**	**3.000.392**	**2.911.871**
Pekela	12.517	**11.680**	**16.851**	**30.820**	**762.098**	**821.448**	**797.213**
Stadskanaal	32.013	**29.873**	**43.096**	**78.824**	**2.126.533**	**2.278.327**	**2.211.109**
Veendam	27.520	**25.680**	**37.048**	**67.761**	**1.745.517**	**1.876.006**	**1.820.658**
Het Hogeland	48.224	**45.000**	**64.920**	**118.740**	**4.597.603**	**4.826.263**	**4.683.873**
Westerkwartier	64.896	**60.558**	**87.364**	**159.790**	**4.657.895**	**4.965.606**	**4.819.106**
Groningen	243.768	**227.472**	**328.164**	**600.218**	**24.558.461**	**25.714.314**	**24.955.662**
Westerwolde	26.465	**24.696**	**35.628**	**65.163**	**1.909.556**	**2.035.043**	**1.975.003**
Midden Groningen	61.433	**57.326**	**82.702**	**151.263**	**4.669.451**	**4.960.743**	**4.814.386**
Totaal	601.347	**561.146**	**809.542**	**1.480.667**	**50.957.202**	**53.808.557**	**52.221.037**

De bijdragen aan de GHOR, crisisbeheersing en de gemeentelijke kolom worden bepaald aan de hand van het aantal inwoners. De bijdrage aan het programma brandweer is naar een verdeelsleutel op basis van het aandeel voor brandweerzorg in het gemeentefonds.

Toelichting VRG mutatie bijdrage 2025 act - 2026 prim

	VRG 2025 actueel	Indexatie VRG 3,04%	Verandering B&R sleutel	Actualisatie Inwoneraantal	Uitzetting bijdrage	VRG 2026 Primitief	Mutatie bijdrage
Eemsdelta	**3.232.157**	**98.258**	**-**	**-**	**-**	**3.330.415**	**98.258**
Oldambt	**2.911.871**	**88.521**	**-**	**-**	**-**	**3.000.392**	**88.521**
Pekela	**797.213**	**24.235**	**-**	**-**	**-**	**821.448**	**24.235**
Stadskanaal	**2.211.109**	**67.218**	**-**	**-**	**-**	**2.278.327**	**67.218**
Veendam	**1.820.658**	**55.348**	**-**	**-**	**-**	**1.876.006**	**55.348**
Het Hogeland	**4.683.873**	**142.390**	**-**	**-**	**-**	**4.826.263**	**142.390**
Westerkwartier	**4.819.106**	**146.501**	**-**	**-**	**-**	**4.965.606**	**146.501**
Groningen	**24.955.662**	**758.652**	**-**	**-**	**-**	**25.714.314**	**758.652**
Westerwolde	**1.975.003**	**60.040**	**-**	**-**	**-**	**2.035.043**	**60.040**
Midden Groningen	**4.814.386**	**146.357**	**-**	**-**	**-**	**4.960.743**	**146.357**
Totaal	**52.221.037**	**1.587.520**	**-**	**-**	**-**	**53.808.557**	**1.587.520**

In de geactualiseerde begroting 2025 zijn de effecten van veranderingen in de herijking gemeentefonds, de B&R sleutel en inwonersaantal meegenomen op basis van de Cebeon-rapportage. Voor de beleidsbegroting 2026 en verder is dezelfde verdeelsleutel gehanteerd als voor de geactualiseerde begroting 2025.

5.5 Meerjarenbeeld 2027-2029

Hierna volgt het meerjaren beeld voor de komende 4 jaren. Voor de berekening zijn wij uitgegaan van gelijkblijvend inwoneraantal en gelijkblijvende verdeelsleutel en een gewogen indexatie op basis van de indexatiecijfers afgegeven door het CPB, zoals weergegeven in de septembercirculaire 2024 van het gemeentefonds.

Meerjarenbeeld 2027

	Inwoners dec-2024	GHOR	Crisis beheersing	Gemeentelijke Kolom	Brandweer	Totaal bijdrage VRG in 2027
Inwonerbijdrage 2026-primitief		**€ 0,93**	**€ 1,35**	**€ 2,46**	**€ 84,74**	
Indexatie	3,67%	*€ 0,03*	*€ 0,05*	*€ 0,09*	*€ 3,11*	
Inwonerbijdrage 2027-primitief		**€ 0,97**	**€ 1,40**	**€ 2,55**	**€ 87,85**	
Eemsdelta	45.106	**43.635**	**62.951**	**115.138**	**3.230.917**	**3.452.641**
Oldambt	39.044	**38.120**	**54.994**	**100.586**	**2.916.806**	**3.110.506**
Pekela	12.404	**12.109**	**17.469**	**31.951**	**790.067**	**851.596**
Stadskanaal	32.135	**30.969**	**44.678**	**81.717**	**2.204.577**	**2.361.941**
Veendam	27.616	**26.623**	**38.407**	**70.248**	**1.809.577**	**1.944.856**
Het Hogeland	48.298	**46.652**	**67.302**	**123.097**	**4.766.335**	**5.003.387**
Westerkwartier	64.946	**62.780**	**90.570**	**165.654**	**4.828.839**	**5.147.844**
Groningen	238.147	**235.820**	**340.207**	**622.246**	**25.459.756**	**26.658.029**
Westerwolde	26.537	**25.602**	**36.935**	**67.555**	**1.979.637**	**2.109.729**
Midden Groningen	61.554	**59.430**	**85.737**	**156.815**	**4.840.820**	**5.142.802**
Totaal	595.787	**581.740**	**839.252**	**1.535.007**	**52.827.331**	**55.783.331**

Veiligheidsregio Groningen

Meerjarenbeeld 2028

	Inwoners dec-2024	GHOR	Crisis beheersing	Gemeentelijke Kolom	Brandweer	Totaal bijdrage VRG in 2028
Inwonerbijdrage 2027-primitief		**€ 0,97**	**€ 1,40**	**€ 2,55**	**€ 87,85**	
Indexatie	3,39%	*€ 0,03*	*€ 0,05*	*€ 0,09*	*€ 2,98*	
Inwonerbijdrage 2028-primitief		**€ 1,00**	**€ 1,44**	**€ 2,64**	**€ 90,83**	
Eemsdelta	45.106	**45.115**	**65.085**	**119.041**	**3.340.445**	**3.569.686**
Oldambt	39.044	**39.413**	**56.859**	**103.996**	**3.015.685**	**3.215.952**
Pekela	12.404	**12.519**	**18.061**	**33.034**	**816.850**	**880.465**
Stadskanaal	32.135	**32.019**	**46.193**	**84.487**	**2.279.312**	**2.442.011**
Veendam	27.616	**27.525**	**39.709**	**72.629**	**1.870.922**	**2.010.786**
Het Hogeland	48.298	**48.233**	**69.584**	**127.270**	**4.927.914**	**5.173.001**
Westerkwartier	64.946	**64.908**	**93.640**	**171.270**	**4.992.537**	**5.322.356**
Groningen	238.147	**243.814**	**351.740**	**643.340**	**26.322.842**	**27.561.736**
Westerwolde	26.537	**26.470**	**38.187**	**69.845**	**2.046.746**	**2.181.249**
Midden Groningen	61.554	**61.445**	**88.644**	**162.131**	**5.004.924**	**5.317.143**
Totaal	595.787	**601.461**	**867.702**	**1.587.044**	**54.618.178**	**57.674.385**

Veiligheidsregio Groningen

Meerjarenbeeld 2029

	Inwoners dec-2024	GHOR	Crisis beheersing	Gemeentelijke Kolom	Brandweer	Totaal bijdrage VRG in 2029
Inwonerbijdrage 2028-primitief		**€ 1,00**	**€ 1,44**	**€ 2,64**	**€ 90,83**	
Indexatie	3,39%	*€ 0,03*	*€ 0,05*	*€ 0,09*	*€ 3,08*	
Inwonerbijdrage 2029-primitief		**€ 1,03**	**€ 1,49**	**€ 2,73**	**€ 93,91**	
Eemsdelta	45.106	**46.644**	**67.291**	**123.077**	**3.453.686**	**3.690.698**
Oldambt	39.044	**40.749**	**58.786**	**107.521**	**3.117.917**	**3.324.973**
Pekela	12.404	**12.944**	**18.673**	**34.154**	**844.541**	**910.312**
Stadskanaal	32.135	**33.105**	**47.758**	**87.351**	**2.356.581**	**2.524.795**
Veendam	27.616	**28.458**	**41.056**	**75.091**	**1.934.346**	**2.078.952**
Het Hogeland	48.298	**49.868**	**71.943**	**131.585**	**5.094.970**	**5.348.366**
Westerkwartier	64.946	**67.109**	**96.815**	**177.076**	**5.161.784**	**5.502.784**
Groningen	238.147	**252.080**	**363.664**	**665.149**	**27.215.186**	**28.496.079**
Westerwolde	26.537	**27.367**	**39.482**	**72.213**	**2.116.131**	**2.255.193**
Midden Groningen	61.554	**63.528**	**91.649**	**167.627**	**5.174.591**	**5.497.394**
Totaal	595.787	**621.851**	**897.117**	**1.640.845**	**56.469.734**	**59.629.547**

Objectieve budgetten Veiligheidsregio Groningen

op basis van decembercirculaire 2024

Notitie
24848
6 januari 2024

1 Inleiding

De Veiligheidsregio Groningen (VRG) maakt voor het vaststellen van de gemeentelijke bijdragen gebruik van de objectieve budgetten die gemeenten gehonoreerd krijgen in het gemeentefonds voor het taakonderdeel Brandweer en Rampenbestrijding (B&R). De VRG heeft Cebeon verzocht om een berekening te maken van de objectieve budgetten op basis van de decembercirculaire 2024. Deze berekening heeft betrekking op de jaren 2024-2026. Hierin wordt rekening gehouden met alle tussenliggende mutaties die hebben plaatsgevonden sinds de decembercirculaire 2023. Na een toelichting van de vertrekpunten in paragraaf 2 worden de uitkomsten van deze berekening gepresenteerd in paragraaf 3.
In paragraaf 4 van deze notitie wordt toegelicht wat de invloed is van de suppletie uitkering voor B&R die aan gemeenten wordt uitgekeerd vanwege de gevolgen van de herijking van het gemeentefonds.

2 Algemene vertrekpunten

afzonderen uitkomst taakonderdelen binnen gemeentefonds

Het gemeentefonds omvat uitkeringsformules per taakgebied. Binnen het taakgebied Orde en Veiligheid (O&V) wordt onderscheid gemaakt tussen Brandweer en Rampenbestrijding (B&R) en Overige Orde en Veiligheid (OOV)[1].

Voor een geobjectiveerde onderbouwing van de gemeentelijke middelenbehoefte voor het dekken van de lasten van brandweerzorg en rampenbestrijding kan gebruik worden gemaakt van het taakonderdeel B&R uit het gemeentefonds. Deze objectieve budgetten zijn afgestemd op structurele kostenverschillen tussen typen gemeenten gerelateerd aan verschillen in structuurkenmerken van gemeenten en achterliggende normenkaders.

dynamiek tussen de jaren

Deze uitkering kan per circulaire van het gemeentefonds worden berekend. Hierbij zijn verschillende elementen van belang voor de resulterende uitkomst. Het betreft:

- de stand van de kostenbepalende structuurkenmerken per gemeente (ontwikkelingen in aantallen eenheden per verdeelmaatstaf, zoals aantal woonruimten, kernen en bedrijfsvestigingen);

[1] Het betreft hierbij taken in de sfeer van handhaving, toezicht en preventie (stads- en dorpswachten, criminaliteitspreventie, cameratoezicht, APV-handhaving, bijzondere wetten), beleids- en planvorming integrale veiligheid (beleidsformulering, regie veiligheidsprojecten), HALT-bureaus, veiligheidshuizen, dierenbescherming, opsporing en ruiming explosieven en overige beschermende maatregelen (zoals reddingswezen, strandbewaking, lijkschouwing).

- de gewichten per maatstaf (‘prijzen’), die op grond van tussentijds onderhoud in de verdeling kunnen wijzigen (als gevolg van taakmutaties, definitiewijzigingen, herijkingen);
- de algemene uitkeringsfactor voor het gehele gemeentefonds die mede wordt bepaald door de macro ontwikkeling van de totale omvang van de beschikbare middelen voor het gemeentefonds (jaarlijkse accres) voor alle taakgebieden tezamen.

De uitkomsten in deze notitie zijn gebaseerd op de meest recente inzichten in het gemeentefonds (decembercirculaire 2024). Voor wat betreft de ontwikkeling van de basisgegevens is uitgegaan van de stand die in het uitkeringsjaar 2024 wordt gehanteerd.

OZB en OEM

Gemeenten kunnen hun uitgaven ook dekken uit inkomsten OZB en Overige Eigen Middelen (OEM). In het verdeelstelsel wordt normatief rekening gehouden met deze inkomsten. Bij de OZB gaat dit door middel van een inhouding op de uitkering gerelateerd aan de WOZ-waarde van woningen en niet-woningen. Bij OEM gaat het om inkomsten die gemeenten kunnen inzetten als algemeen dekkingsmiddel zoals overige belastingen (bijv. hondenbelasting), inkomsten uit rente/beleggingen, saldo van grondexploitaties, e.d. Met de inkomstenpotentie uit OEM is in het gemeentefonds rekening gehouden door een inhouding op de uitkering via een voor alle gemeenten gelijk bedrag per inwoner.

dynamiek tussen de jaren

De objectieve budgetten in het gemeentefonds worden jaarlijks onderhouden. Bij het verwerken van alle wijzigingen in structuurkenmerken van individuele gemeenten (inclusief bijvoorbeeld groei), gewichten en de uitkeringsfactor, resulteert dit jaarlijks in een nieuwe uitkomst per taakonderdeel in het gemeentefonds.

nieuwe normeringssystematiek

De normeringssystematiek van het gemeentefonds, dat de accresontwikkeling van het gemeentefonds regelt, is aangepast. Voorheen was de systematiek gekoppeld aan de ontwikkeling van de Rijksuitgaven (‘trap-op-trap-af’). Deze systematiek wordt nu vervangen door de ontwikkeling van het nominale bruto binnenlands product (BBP) in meerjarig perspectief, bestaande uit een volumedeel (8-jaars gemiddelde) en een prijsdeel (prijsindexatie van lopend jaar). Bestuurlijk is overeengekomen om de nieuwe normeringssystematiek van het gemeentefonds vervroegd in te voeren per 2024.

advies Cebeon over gemeentelijke bijdrage aan VRG

In lijn met de landelijke werkwijze heeft Cebeon eerder geadviseerd om deze suppletie mee te laten wegen in de financieringssystematiek van de VRG. Deze suppletie heeft immers ook (deels) betrekking op B&R.

In deze notitie (paragraaf 4) wordt bij de actualisatie van de objectieve budgetten rekening gehouden met het deel van de suppletie-uitkering dat kan worden toegerekend aan B&R in 2025.

3 Objectief budget B&R 2023-2026 exclusief suppletie

In onderstaande tabel zijn de uitkomsten van het objectieve budget in het gemeentefonds bijgesteld op basis van de decembercirculaire 2023. Hierbij is rekening gehouden met de ontwikkelingen (groei/krimp) in de aantallen kostenbepalende structuurkenmerken, gevolgen van de herijking van het gemeentefonds per 2023 (excl. suppletie-uitkering) en de ontwikkeling in de uitkeringsfactoren (accressen) voor de jaren 2023-2026.

Tabel 3.1: Objectieve budgetten (ijkpuntscores) Brandweer en Rampenbestrijding voor 2024-2026 op basis van decembercirculaire 2024, gesorteerd op inwonertal. Exclusief suppletie-uitkering.

Gemeente	2023	2024		Verschil '23–'24		2025	2026
	euro x 1.000	euro x 1.000	in %	euro x 1.000	in %	euro x 1.000	euro x 1.000
Pekela	786	864	1,5%	78	9,9%	889	891
Westerwolde	2.082	2.281	3,9%	198	9,5%	2.345	2.351
Veendam	1.855	2.042	3,5%	186	10,0%	2.099	2.105
Stadskanaal	2.323	2.553	4,4%	230	9,9%	2.625	2.632
Oldambt	3.066	3.401	5,8%	335	10,9%	3.497	3.506
Eemsdelta	3.396	3.736	6,4%	340	10,0%	3.841	3.852
Het Hogeland	4.022	4.411	7,5%	388	9,7%	4.535	4.548
Midden-Groningen	4.716	5.212	8,9%	496	10,5%	5.359	5.374
Westerkwartier	4.736	5.215	8,9%	479	10,1%	5.362	5.377
Groningen	25.671	28.780	49,2%	3.109	12,1%	29.591	29.672
Totaal	**52.655**	**58.494**	**100%**	**5.839**	**11,1%**	**60.142**	**60.307**

algemene ontwikkelingen

De omvang van het objectieve budget voor B&R – exclusief de suppletie-uitkering als gevolg van de herijking van het gemeentefonds – neemt voor de gemeenten binnen de VRG in 2024 ten opzichte van 2023 toe van 52,7 mln. euro naar 58,5 mln. euro. Dit is een toename van 5,8 mln. euro, oftewel 11,1%, vanwege de accresontwikkelingen in het gemeentefonds en ontwikkelingen in kostenbepalende maatstaven (woonruimten, kernen, bedrijfsvestigingen, e.d.).[2]
Hierbinnen kunnen drie uiteenlopende ontwikkelingen worden onderscheiden:

- circa +8,9% hangt samen met algemene ontwikkelingen in het gemeentefonds die voor elk taakonderdeel en voor elke individuele gemeente gelijk zijn. De toename hangt samen met accresontwikkelingen (inclusief de overgang naar de nieuwe normeringssystematiek)[3] en ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds;
- circa +2,2% hangt samen met toename van kostenbepalende maatstaven binnen B&R van de gemeenten binnen de VRG ten opzichte van de stand per 2023. Deze ontwikkeling verschilt per gemeente;
- er zijn geen ontwikkelingen in de gewichten of definities van de maatstaven.

Voor 2025 en 2026 is een stijging van de objectieve budgetten van respectievelijk 2,8% en 0,3% voorzien ten opzichte van het voorgaande uitkeringsjaar. In deze ontwikkeling is rekening gehouden met compensatie vanwege de negatieve effecten van de overgang naar de nieuwe normeringssystematiek en het positieve effect van het structureel afschaffen van de oploop van de opschalingskorting vanaf 2026. In 2026 is tevens sprake van een negatief effect als gevolg van de ontwikkeling in de uitkeringsbasis als gevolg van de ontwikkeling van maatstaven.

ontwikkeling kostenbepalende indicatoren

De budgetten per gemeente ontwikkelen zich in de tijd als gevolg van de groei of krimp van de kostenbepalende indicatoren op het gebied van brandweerzorg en rampenbestrijding. Zo zorgt een toename van het

[2] De stand voor het jaar 2024 is ook circa +3,5% hoger in vergelijking met de raming in de decembercirculaire 2023 voor het uitkeringsjaar 2024. Dit is de optelsom van een hoger accres vanwege loon- en prijsontwikkelingen en de ontwikkeling van de basisgegevens van kostenbepalende maatstaven.

[3] Inclusief de revisie van het CBS van de bbp-ontwikkelingen zoals opgenomen in de decembercirculaire 2024.

aantal woningen of bedrijvigheid voor een hoger objectief budget. Deze ontwikkeling kan sterk uiteen lopen per gemeente. Voor individuele gemeenten varieert de ontwikkeling van kostenbepalende indicatoren voor 2024 in een bijstelling van +0,6% tot +3,2%. Voor elke individuele gemeente is sprake van 'groei' op tenminste één van de indicatoren, maar het tempo van deze groei verschilt sterk tussen gemeenten.

De gemeenten met de sterkste toename zijn Groningen (+3,2%), Oldambt (+2,0%) en Midden-Groningen (+1,6%). Bij deze gemeenten neemt het aantal woonruimten toe, vooral bij Groningen en Oldambt, en treedt vanwege binnenstedelijke verdichting ook een stijging op van de verstedelijkingsgraad. Ook neemt het aantal bedrijfsvestigingen sterk toe bij vooral Groningen en Midden-Groningen. De aantrekkingskracht (centrumfunctie) voor bezoekers van buiten de gemeente neemt daarnaast toe voor Groningen en Oldambt.

De gemeenten met een beperkte groei van kostenbepalende indicatoren zijn Westerwolde (+0,6%) en Het Hogeland (+0,8%). Bij deze gemeenten neemt het aantal woonruimten per saldo niet of nauwelijks toe en neemt de verstedelijkingsgraad af. Wel groeit het aantal bedrijfsvestigingen in beperkte mate. De lokale centrumfunctie neemt bij beide gemeenten af door groei in omliggende gemeenten.

4 Effect suppletie op gemeentelijke bijdragen

Een aantal gemeenten binnen de VRG ontvangt tenminste tot en met 2025 een suppletie-uitkering om de gevolgen van de herijking van het gemeentefonds te kunnen opvangen. Deze suppletie-uitkering is de som van de herverdeeleffecten voor de afzonderlijke taakgebieden binnen het gemeentefonds. Naarmate het aandeel van B&R in dit totale herverdeeleffect groter is, dient ook een groter deel van de suppletie te worden meegewogen voor de bepaling van de gemeentelijke bijdragen aan de VRG. Cebeon heeft eerder geadviseerd om de suppletie uitkeringen of kortingen mee te laten wegen bij het bepalen van de gemeentelijke bijdragen.

In onderstaande tabel zijn de objectieve budgetten per gemeente weergegeven als rekening wordt gehouden met de suppletie-uitkering vanwege de herijking van het gemeentefonds. De geactualiseerde objectieve budgetten inclusief de suppletie-uitkering voor B&R (decembercirculaire 2024) in onderstaande tabel sluit aan op de stand voor het jaar 2025.[4]

[4] Door deze kolom te vergelijken met de kolom 2025 in tabel 3.1 wordt de omvang van de suppletie-uitkering voor B&R zichtbaar.

Tabel 4.1: Objectieve budgetten (ijkpuntscores) Brandweer en Rampenbestrijding voor 2025 na verwerking suppletie-uitkering herijking gemeentefonds

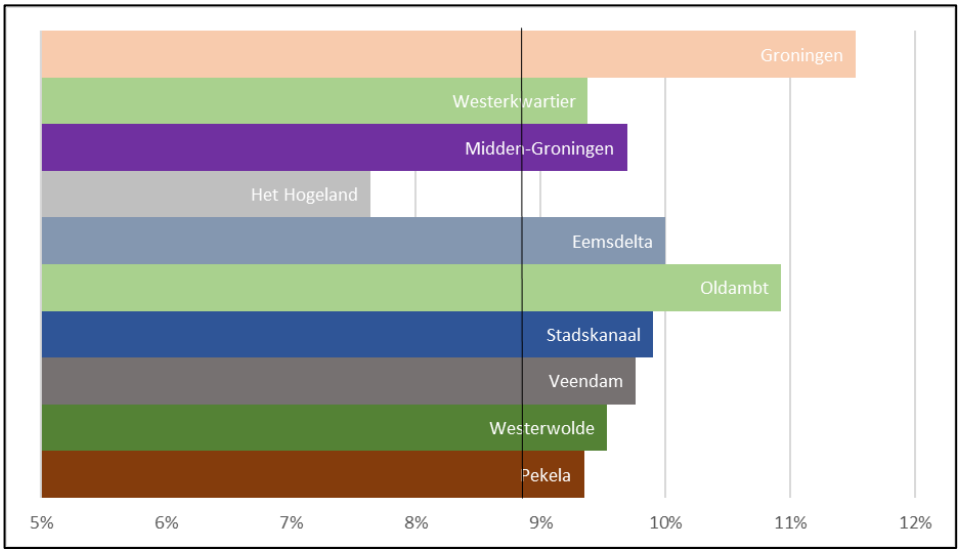
Gemeente		Absoluut		Aandeel in totale regio in %
	B&R	Suppletie	Dec. Circ. '24 voor 2025	
Pekela	889	49	937	1,5%
Westerwolde	2.345	0	2.345	3,7%
Veendam	2.099	54	2.154	3,4%
Stadskanaal	2.625	0	2.625	4,1%
Oldambt	3.497	0	3.497	5,5%
Eemsdelta	3.841	0	3.841	6,1%
Het Hogeland	4.535	1.064	5.599	8,8%
Midden-Groningen	5.359	397	5.756	9,1%
Westerkwartier	5.362	369	5.731	9,0%
Groningen	29.591	1.311	30.902	48,8%
Totaal	**60.142**	**3.245**	**63.387**	**100%**

De toerekening van een deel van de suppletie-uitkering aan het taakonderdeel B&R bedraagt circa 3,2 mln. euro. Dit is hetzelfde bedrag als de toerekeningen in 2023 en 2024. Doordat het objectieve budget B&R sinds 2023 in absolute zin is toegenomen, neemt het aandeel van de suppletie iets af. Inclusief het toegerekende deel van de suppletie bedraagt het taakonderdeel B&R circa 63,4 mln. euro. Het aandeel van Het Hogeland, Midden-Groningen en Westerkwartier in het objectief budget B&R (incl. suppletie) neemt hierdoor toe. Voor de andere gemeenten neemt het aandeel af of blijft het gelijk.[5]

totaalbeeld ontwikkeling 2023-2024

In onderstaand figuur is de ontwikkeling van de individuele gemeenten opgenomen voor 2023-2024. Dit is de som van algemene ontwikkelingen in het gemeentefonds, ontwikkeling van individuele gemeenten op kostenbepalende maatstaven en de gevolgen van de suppletie. De verticale lijn is de algemene ontwikkeling van het gemeentefonds die bij alle gemeenten in dezelfde mate doorwerkt. Bij alle gemeenten nemen de kostenbepalende indicatoren toe, maar doordat het groeitempo verschilt treden er veranderingen op in de onderlinge verhoudingen.

Tabel 4.2: Ontwikkeling objectief budget (incl. suppletie) 2024 ten opzichte van 2023

[5] Voor de gemeente Groningen is weliswaar sprake van een toerekening van de suppletie-uitkering, maar dit is een kleiner aandeel van de suppletie dan het aandeel binnen de regio. Kortom, de teller neemt minder toe dan de noemer.

Bij Het Hogeland is de ontwikkeling lager, omdat het toegerekende deel van de suppletie aan B&R een relatief groot deel uitmaakt van het objectief budget. Dit toegerekende deel van de suppletie aan B&R is constant. Hierdoor daalt het relatief aandeel van Het Hogeland binnen de VRG (van 9,0% naar 8,8%).

Gemeente Westerkwartier

Veiligheidsregio
T.a.v. bestuur
Postbus 66
9700 AB GRONINGEN

Contactpersoon
H. Nederveen

Kenmerk
1969188472

Datum
9 juli 2024

Onderwerp
GR-begroting 2026

Geacht bestuur,

Zoals u weet, zal voor de uitkering vanuit het Gemeentefonds naar de meest recente verwachting vanaf het jaar 2026 ongeveer 2,3 miljard euro minder beschikbaar zijn. Dit betekent dat elke gemeente als gevolg hiervan gemiddeld bijna 6% minder ontvangt.

Daar komt nog bij dat van gemeenten extra inzet gevraagd wordt op allerlei terreinen (woningbouw, infrastructuur, onderwijshuisvesting, klimaat) zonder dat daar voldoende financiering tegenover staat.

Dit betekent dat elke gemeente vanaf 2026 voor een enorme opgave staat om de begroting sluitend te krijgen. Dit kan leiden tot forse bezuinigingen, lastenverhogingen of aantasting van het voorzieningenniveau.

Als Groninger gemeenten doen we een beroep op al onze Gemeenschappelijke Regelingen om aan deze opgave een bijdrage te leveren. Wij vragen u in de aanloop naar het opstellen van de begroting 2026, samen met de gemeenten, scenario's voor te bereiden voor het naar beneden bijstellen van de bijdragen van gemeenten. Wij verzoeken u dit onderwerp voor te bereiden en te agenderen voor een volgende bestuursvergadering.

Bel of mail gerust als u vragen heeft
U kunt contact opnemen met Thea Spa. U bereikt haar via 140594. Of u stuurt een e-mail naar info@westerkwartier.nl. Belt u ons? Houd dan deze brief bij de hand. Mailt u ons? Noem dan in uw e-mail het kenmerk van deze brief: 1969188472

Met vriendelijke groet,
namens de Groninger gemeenten: Eemsdelta, Groningen, Midden-Groningen, Oldambt, Pekela, Stadskanaal, Veendam, Westerkwartier

burgemeester en wethouders van de gemeente Westerkwartier,

A. van der Tuuk, burgemeester

R. Kleijnen, secretaris

Cc: Vereniging Groninger Gemeenten (secretariaat@groningergemeenten.nl)